YUNUS EDİP - ŞERH-İ DİVAN-I ŞEVKET

(İNCELEME - METİN)

Abdulkadir KIZILTAŞ

Doktora Tezi

Türk Dünyası Edebiyatları Ana Bilim Dalı

Prof. Dr. Selami ECE

2018

Her Hakkı Saklıdır.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DÜNYASI EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI

Abdulkadir KIZILTAŞ

YUNUS EDİP - ŞERH-İ DİVAN-I ŞEVKET
(İNCELEME -METİN)

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Selami ECE

ERZURUM-2018

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "YUNUS EDİP-ŞERH-İ DİVAN-I ŞEVKET" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin basılı ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

■ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
☐ Tezimim … yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

21.12.2018

Abdulkadir KIZILTAŞ

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TEZ KABUL TUTANAĞI

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Prof. Dr. Selami ECE danışmanlığında, Abdulkadir KIZILTAŞ tarafından hazırlanan bu çalışma, 21/12/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan	:	Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY	İmza	:
Jüri Üyesi	:	Prof. Dr. Selami ECE	İmza	:
Jüri Üyesi	:	Doç. Dr. Ahmet TOPAL	İmza	:
Jüri Üyesi	:	Doç. Dr. Meheddin İSPİR	İmza	:
Jüri Üyesi	:	Dr. Öğr. Ü. M. Akif GÖZİTOK	İmza	:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 21/12/2018

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Rıfat KÜTÜK

İÇİNDEKİLER

ÖZET III
ABSTRACT IV
KISALTMALAR DİZİNİ V
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ VI
ÖN SÖZ VII
GİRİŞ 1
A.ŞERH 1
B.ŞERH METİNLERİNİN AMACI VE YAZIM SEBEBİ 2
C.TÜRK EDEBİYATINDA ŞERH 4
D.ŞERH METİNLERİNİN NEŞRİ 6
BİRİNCİ BÖLÜM 8
ŞĀİR 8
1.1. ŞEVKET-İ BUHĀRĪ 8
1.1.1.Hayatı ve Edebi Şahsiyeti 8
1.1.2.Üslubu (Sebk-i Hindi) 11
1.1.3.Klasik Türk Edebiyatında Sebk-i Hindi Tesiri 13
İKİNCİ BÖLÜM 15
ŞĀRİH 15
2.1. YŪNUS EDĪB 15
2.1.1. Hayatı ve Edebi Şahsiyeti 15
2.1.2. Fikri Şahsiyeti 15
2.1.3.Eserleri 16
2.1.3.1. Şerh-i Divan-ı Şevket Nüshası 16
2.1.3.2. Bi-Ḥasebi'l Fethi ve'r-Rabṭi ve Bi-'İtibāri'l-Mecāzi ve't-Teşbīhi Ve'l-Kināye 16
ÜÇUNCÜ BÖLÜM 17
İNCELEME 17
3.1. ŞERH-İ DİVAN-I ŞEVKET 17
3.1.1. Şerhin Yazım Sebebi (Sebeb-i Teşrih) 17
3.1.2. Şerhin Metodu 18
3.1.2.1. İktibaslar 19
3.1.2.1.1. Ayet ve Hadisler 19

3.1.2.1.2. Atasözü ve Deyimler 25
3.1.2.1.3. Tazminler 27
3.1.2.1.3.1. Türkçe Tazminler 27
3.1.2.1.3.2. Farsça Tazminler 28
3.1.2.1.4. Telmihler 30
3.1.2.1.5. Edebi Sanatlar 43
3.1.2.1.6. Yazım ve İmla 47
3.1.2.1.7. Arkaik Söz Varlığı 48
3.2. METİN TRANSKRİPSİYONUNDA TAKİP EDİLEN YOL 49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **51**
METİN **51**
SONUÇ **884**
KAYNAKÇA **886**

ÖZET

DOKTORA TEZİ

YUNUS EDİP - ŞERH-İ DİVAN-I ŞEVKET
(İNCELEME - METİN)

Abdulkadir KIZILTAŞ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Selami ECE

2018, 836+VIII sayfa

Juri: Prof. Dr. Selami ECE (Danışman)
Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY
Doç. Dr. Ahmet TOPAL
Dr. Öğr. Ü. Meheddin İSPİR
Dr. Öğr. Ü. M. Akif GÖZİTOK

Çalışmamızın konusu XVIII. yüzyıl şarihlerinden Yūnus Edīb'in *Şerh-i Divan-ı Şevket* isimli eseridir. Tek nüsha ve 373 varak olan eser talik yazı biçimi ile kaleme alınmıştır. Müellif hattı olduğunu düşündüğümüz nüsha Şevket-i Buhārī gazellerinin şerhinden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde "şerh" mefhumunun tanımı ve tarifi, şerh metinlerinin amacı ve yazım sebebi, Türk edebiyatında şerh ve şerh metinlerinin neşri gibi konular ele alındı. Birinci bölümde Şevket-i Buhārī'nin hayatı, edebi şahsiyeti, üslubu anlatılmaya çalışıldı ve klasik Türk edebiyatında sebk-i Hindi tesiri üzerinde duruldu. İkinci bölümde kaynaklarda hakkında hiçbir bilgiye tesadüf edemediğimiz şarih Yūnus Edīb'in hayatı, edebi şahsiyeti ve eserleri, *Şerh-i Divan-ı Şevket*'ten istihraç edilerek yazılmaya çalışıldı. *Şerh-i Divan-ı Şevket*'in incelemesine ayırdığımız üçuncü bölümde eser ayrıntılı bir şekilde tahlile tabi tutuldu. Şerhin sebeb-i teşrihi, metodu yaklaşımı izah edildi, şerhte geçen ayet ve hadis iktibasları, atasözü ve deyimler, tazminler ve şerhin birtakım imla hususiyetleri metinden örneklerle ele alınıp değerlendirildi. Dördüncü bölümde ise metnin transkripsiyonu yapıldı.

Anahtar Kelimeler: Şevket-i Buhārī, Yūnus Edīb, Şerh-i Divan-ı Şevket, Şerh, Sebk-i Hindi.

ABSTRACT

Ph. D. DISSERTATION

YUNUS EDİP'S SHARH OF THE SHEVKET DİWAN (ANALYSIS - TEXT)

Abdulkadir KIZILTAŞ

Advisor: Prof. Dr. Selami ECE

2018, Page: 856+VIII

Jury: Prof. Dr. Selami ECE (Advisor)
Prof. Dr. Veyis DEĞİRMENÇAY
Doç. Dr. Ahmet TOPAL
Dr. Öğr. Ü. Meheddin İSPİR
Dr. Öğr. Ü. M. Akif GÖZİTOK

The subject of our study is *Sharh of Shevket Diwan* which is written by Yūnus Edīb from commentator of XVIII. century. The manuscript that being single copy and 373 pages is written with talik scripture style. The copy that we suppose being handwritten of author is consist of sharh that Shevket's poet. At the entrance of study ıt was discussed definiton of sharh concept, goal and reason of sharh texts, sharh in Turkish litetature and publishing of sharh texts. İn the first part the life of Shevket, his his literary personality, his style and İndia's genre at the classic Turkish literature was mentioned. İn the second part ıt was written life, literary personality and works of commentator Yūnus Edīb who we couldnt find any information in literatüre. İn the third part which ise about the analysing of *Sharh of Shevket Diwan* was analysed in depth. Moreover sharh's reason of writting, methodological approach, in the sharh quotation of verse and hadiths, proverb and idiom, quotations, spelling feature were evaluated in this part. İn the fourth part sharh is transcribed.

Keywords: Shevket from Buhara, Yūnus Edīb, Sharh of Shevket Diwan, Sharh, İndia's Genre.

KISALTMALAR DİZİNİ

AKMY : Atatürk Kültür Merkezi Yayınları

Bkz. : Bakınız

Çev. : Çeviren

DİA : Diyanet İslam Ansiklopedisi

E.T. : Erişim Tarihi

Haz. : Hazırlayan

İA : İslam Ansiklopedisi

KTBY : Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

SBE : Sosyal Bilim Enstitüsü

TAE : Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

TALİD :Türkiyat Araştırmaları Literatür Dergisi

Ter. : Tercüme Eden

TDK : Türk Dil Kurumu

TDVY : Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

TVYY : Tarih Vakfı Yurt Yayınları

vr. : Varak

Yay. : Yayınları

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	: a, e, ā	ط	: ṭ
ب	: b, p	ظ	:ẓ
پ	: p	ع	: ʿ
ت	: t	غ	:ġ
ث	: s̲	ف	: f
ج	: c, ç	ق	: ḳ
چ	: ç	ک	: k, g, ğ, ñ
خ	: ẖ	ل	: l
د	: d	م	: m
ذ	: z̲	ن	: n
ر	: r	و	: v, ū
ز	: z	ه	: ʾ
ژ	: j	ی	: y, ī
س	: s	ˇ	: vav-ı maʿdūle
ش	: ş	ء	: ʾ
ص	: ṣ	< >	:tahmini ilaveler
ض	: ż	( )	: varak numaraları
		[[ ]]	: tahmini çıkarmalar

ÖNSÖZ

Topyekun insanlık tarihi ve bu tarih bünyesinde meydana gelen yazılı, sözlü; somut, soyut bütün yapı ve yapıtlar ve bunları meydana getiren her fert büyük bir zincirin halkaları gibi düşünülebilir. Birinin diğeri ile bağlantısı, oradakinin salahiyeti için buradakinin sağlamlığı, bu bütünü halka halka oluşturmakta, biri sorularak diğerine, diğeri sorularak ötekine ulaşılabilmektedir. Keza geçmişte Sebk-i Hindi gibi bir üslubun İran coğrafyasında doğup Arap, Hint, Afgan ve Türk topraklarında etkili olması bu durumun destekleyicisi ve açık bir vesikasıdır.

Görülüyor ki kültür mefhumu geçmişi ve bugünüyle, moderni ve klasiğiyle büyük bir bütün teşkil etmekle birlikte, bu bütün içindeki her nakış, her çentik, her kıvrım işlenmek ve değerlendirilmek ihtiyacındadır. Bu mefhumun kadim ve en sağlam halkalarından biri olan klasik eserlerimiz ne yazık ki henüz yeterince gün yüzüne çıkarılmamış, bazı husuiyetleri, özellikle de metinler şerhi meselesi bilerek veya bilmeyerek eksik bırakılmıştır. Kütüphanelerimizde gün yüzüne çıkmayı, okunmayı ve değerlendirilmeyi bekleyen sayısız şerh konulu yazma nüshanın tabir caizse projektörlere ihtiyacı vardır. Bu projektörler hiç şüphesiz ilgili araştırmacının eli ve gözüdür.

Nasıl yetkin bir edebi eserin meydana gelişi bir boşluğu dolduruyor, kültür zincirinin sağlam bir halkası oluyorsa bir esere yazılan yetkin bir şerh, haşiye, tahlil, analiz vb. metninin de büyük bir boşluğu doldurduğu ve bu zincire sağlam bir halka olduğu, hakkı teslim edilmesi gereken önemli bir hususdur. Ayrıca, metinler şerhinin bir çok noktalarda edebiyat nazariyeleri, edebiyat tarihi ve psikoloji ile ilgili olmakla beraber, kendi aleminde hususi formülleri, tedkike muhtaç mevzuları olması lazım gelen bir "disiplin" olduğunu da gözden uzak tutmamak gerekir. Buradan yola çıkarak şerhe konu olan bir eseri ilmi ve edebi metin olması nokta-ı nazarından değerlendirdiğimiz gibi, şerh metinlerinin de "anlamaya ve anlatmaya" çalışan birer ilmi ve edebi eser olduklarını görmek durumundayız.

Böylece klasik edebiyat mahsulleri içinde başlı başına bir disiplin olan "metin şerhi" konulu eserlerin kütüphanelerin tozlu raflarından kurtarılıp tek tek gün yüzüne çıkarılması, okunup değerlendirilmesi ve başta ilgili araştırmacılar olmak üzere okuyucunun hizmetine sunulması gerekmektedir. Bu gereklilik medeniyetler kompozisyonunda yerimizi ve önemimizi tesis etme, ağırlığımızı belirleme açısından ilmi olduğu kadar milli bir vecibedir.

İşte bu amaç ve şuurla, şerh literatürünün binlerle ifade edilebilecek yazma nüshalarından yalnızca biri olan Yūnus Edīb'e ait *Şerh-i Divan-ı Şevket* isimli eseri çalışmaya karar verdik. Bu eserin bilinen tek nüshası Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Hazine kitaplığı 815 numaralı kayıtta bulunmaktadır. Yekunu 373 varak tutan bu şerh çalışması, Türk edebiyatında derin izleri bulunan fakat ne yazık ki hakkında büyüklüğü ve etkisi ölçusünde yeterince çalışma yapılmamış Şevket-i Buhārī ve şiirine dair bize birçok zengin içerik sunmaktadır.

Bilindiği üzere sebk-i Hindi üslubu temsilcilerinden klasik Türk şairlerini en çok etkileyenlerden şairlerden biri de Şevket-i Buhārī'dir. Hemen her edebiyat tarihinde

klasik Türk şairleri üzerindeki derin tesirine değinilen Şevket-i Buhārī'nin günümüzde henüz şiirlerinin hiç değilse bir kısmının bile Türkçe'ye çevrilmediği görülmektedir. Bu noktada Şevket-i Buhārī divanında yer alan gazellerin Osmalı Türkçesiyle tercüme ve izahının yapıldığı *Şerh-i Divan-ı Şevket* isimli eserin Şevket-i Buhārī şiirini daha yakından tanıma imkanı sağlayacağı için, kültürel anlamda büyük bir boşluğu dolduracağı inancındayız.

Çalışmanın giriş bölümünde "şerh" mefhumunun tanımı ve tarifi, şerh metinlerinin amacı ve yazım sebebi, Türk edebiyatında şerh ve şerh metinlerinin neşri gibi konular ele alındı. Birinci bölümde Şevket-i Buhārī'nin hayatı, edebi şahsiyeti, üslubu anlatılmaya çalışıldı ve klasik Türk edebiyatında sebk-i Hindi tesiri üzerinde duruldu. İkinci bölümde kaynaklarda hakkında hiçbir bilgiye tesadüf edemediğimiz şarih Yūnus Edīb'in hayatı, edebi şahsiyeti ve eserleri, *Şerh-i Divan-ı Şevket*'ten istihraç edilerek yazılmaya çalışıldı. *Şerh-i Divan-ı Şevket*'in incelemesine ayırdığımız üçüncü bölümde eser ayrıntılı bir şekilde tahlile tabi tutuldu. Şerhin sebeb-i teşrihi, metodolojik yaklaşımı izah edildi, şerhte geçen ayet ve hadis iktibasları, atasözü ve deyimler, tazminler ve şerhin birtakım imla hususiyetleri metinden örneklerle ele alınıp değerlendirildi. Dördüncü bölümde ise metnin transkripsiyonu yapıldı.

Hocam Prof. Dr. Selami Ece'nin "Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri I-II" isimli eserinin önsözünde dediği gibi "Aydın düşüncenin aydınlıkta oturmakla ilgisi yoktur." Her ne kadar aydınlıkta otursak da, biz kusursuz bir eser telif edecek müellif değiliz. Çalışmalarımız esnasında gücümüzün yettiği ve idrakimizin elverdiği ölçüde sağlam bir metin oluşturmaya gayret ettik. Yine de eserde bazı kusur ve eksikliklerin, yanlış noktaların olması kaçınılmazdır. Burada hoşgörülerinize sığınarak, yapılacak her ihtarı minnet ve şükranla karşılayacağımızı, eksik ve yanlış hususların tashihinde atalet göstermeyeceğimizi belirtmek isteriz.

Türlü meşakkat ve zülumat içinde ortaya koydukları eserlerle ellerinde fener bizi aydınlıkla tutan, önümüzü görmemizi sağlayan bütün hocalarımıza ne kadar teşekkür etsek azdır. Özellikle böyle bir çalışma yapmamıza vesile olan, kifayetsizliklerimizi sabır ve hoşgörüyle tashih ve tedavi yoluna giden, çok kıymetli hocam Prof. Dr. Selami Ece'ye yürekten teşekkürü bir borç bilirim.

Abdulkadir KIZILTAŞ

Erzurum 2018

GİRİŞ

A. ŞERH

Kökeni Arapça olan "şerh" kelimesi temelde "açma, ayırma, yarma"[1] gibi manalara gelmektedir. Bu kelime bir edebi metinle ilişkilendirildiğinde ve söz konusu "metin şerhi" olduğunda ise yorumlama, açıklama, genişletme, gizli kalmış veya anlaşılamayan yönleri açıklığa kavuşturma, izah, tafsil gibi manalara gelmektedir. *El-Okyanus*'ta şerh kelimesi şöyle izah edilmektedir: " Müşkil ve mübhem ve mahfî makūlesini keşf ve izhār eylemek maʿnāsınadır ve kesmek maʿnāsınadır ve fehm eylemek maʿnāsınadır ve bikr kızın bekāretini izāle eylemek ve bir şeyʾi bolaltmak maʿnāsına istiʿmāl olunur."[2]

Şerh kelimesi çok geniş bir anlam yelpazesine sahip olmakla birlikte "genelde şerhlere dair yapılan açıklama, eleştiri ve ilave tarzı notlardan oluşan eserler hāşiye, hāşiyelere dair yazılan notlar ise taʿlik/taʿlikāt diye adlandırılmıştır."[3] Binaenaleyh hāşiye, hāmiş, taʿlīk, telhīs, tahlīl, tefsīr, şerh ve günümüzde sıklıkla kullanılan analiz kelimeleri, küçuk farklarla beraber hep birbirinin müterādifleri olarak düşünülebilir.

Bir edebi terim olarak şerh kelimesi ve bu kelimenin doğrudan irtibatlı olduğu dīger kelimeler üzerinde daha ayrıntılı bir açıklamaya gidecek olursak: "Teknik olarak bir metni açma ve açıklamaya, tamamlamaya, ikmal etmeye, irtibatlarını genişletip yeniden kurmaya, derinleştirmeye, tenkit, tahkik ve tashih etmeye teferruatlandırmaya... doğru seyreden çalışmalara *tefsir, şerh, haşiye, talik(at) tafsil, tevil izah, zeyl tetimme, beyan*, *tekmile, fevāid* gibi isimler verilirken, buna karşılık bir metni tahkim ederek sıkılaştırmaya, kısaltmaya, fazlalıklarından arındırmaya, ezberlenebilirlik ve kuşatılabilirlik kabiliyetini artırmaya, sistematik ve talimī hale getirmeye, özetlemeye, seçmeler yapmaya... dönük çalışmalar ise *ihtisar, muhtasar, hülasa telhis, mülahhas, müntehab, muktetaf* diye adlandırılıyor. Aslında bunların hepsi için şerh kelimesinin kullanıldığı malumdur; metin etrafında yapılan her türlü açma, anlama, açıklama, kapalılıkları ve metnin problemlerini giderme, tahlil, düzenleme, itiraz, tenkit, tashih, ifadeleri daha vasıflı hale getirme, bölümlendirme, dönemle irtibatlandırma, tamamlama... çalışmalarının en genel ismi şerhtir."[4]

Yukarıda bir edebi terim olarak şerh kelimesinin anlam derinliği, vazife alanları ve irtibatları üzerinde durduktan sonra, şerh ilminin menşei ve kaynağının ne olduğuna geçebiliriz. Bu mevzu hakkında Ömür Ceylan'ın sözleri şu şekildedir: "Bütün bu isimlerle kastedilen daha doğru anlama ve anlatma, İslām dünyasındaki dīger birçok ilim dalında olduğu gibi Kurʾān'ı hakkıyla anlama ve anlatmaya yönelik araştırmalardan

---

[1] Carra De Vaux ,"Şerh", *İA*, 1979, XI/429; Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, TDK Yay., Ankara 2011, 2217; Mehmet Kanar, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul 2009, II/3219-3220; Şemseddin Sāmī, *Kāmūs-ı Türkī*, Sahhaflar Kitap Sarayı Yayınları, İstanbul 2008,

[2] Mütercim Asım Efendi, *El-Okyānūsuʾl-Basīt Fī Tercemetiʾl- Kāmūsiʾl-Muhīt*, (Haz Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi), Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, II/

[3] Sedat Şensoy, "Şerh", *DİA*, 2010, XXXVIII/555.

[4] İsmail Kara, *İlim Bilmez Tarih Hatırlamaz: Şerh ve Haşiye Meselesine Dair Birkaç Not,*Dergah Yay. İstanbul 2016, 21.

kaynaklanmaktadır. Kurʾān'ın meāli üzerine yapılan araştırmalardan doğan tefsir ilmi, bu nedenle şerhin menşei kabul edilir."[5] Fakat zamanla tefsir kelimesi sadece Kurʿān'ı anlama ve anlatmaya yönelik eserler için kullanılmaya, şerh kelimesi ise daha geniş bir alanda ilimlerin anlamlandırma çabası için kullanılmaya başlamıştır. "Dolayısıyla ilk örneklerini Hz. Peygamber'de gördüğümüz tefsirin, Kurʾan'ın bazı anlaşılmayan kelimelerini (garībuʾl-Kurʾan'ı) tek tek veya ayetlerin toplu manalarını, işaretlerini Peygamber'in dilinden ortaya koyan, açıklayan tefsirlerin aynı zamanda ilk şerh örnekleri olduğu rahatlıkla söylenebilir."[6]

Böylece tefsir ilmi şerhin menşei olduğuna göre, başlı başına bir telif türü olarak değerlendirilmesi gereken "şerh" in de ilk kaynağı Kurʿan-ı Kerim olarak görülmektedir.

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere "şerh" literatürü çok geniş bir ifade biçimi olmakla birlikte şunu da belirmek gerekir ki, "eskilerin şerh mefhumundan anladığı ile bugün şerh mefhumundan anlaşılan aynı değildir."[7] Nitekim bir kelimenin şerhi yapılabildiği gibi bir cümlenin, bir risalenin ya da müstakil bir eserin şerhi yapılabilmektedir. Geçmişte divan şerhleri, mesnevi şerhleri, lugat şerhleri hatta şerhlerin dahi şerhleri yapılmıştır. Bir eserin üslup ve hitap ettiği kitle bakımından birbirinden farklı metodlarla birden çok şerhinin yapıldığı da görülmektedir. Birgivī Mehmed Efendi'nin meşhur eseri *Tarikat-ı Muhammediye* buna güzel bir örnektir. Bu eseri İsmetī Efendi üst zümreye, ulemaya hitap eden bir dille (tumturaklı ve muhtasar) bir şekilde şerh etmişken, Vedadī Efendi ise, şerh edilmiş bir eseri tekrar şerh etmiş, kendisi de "ümmi"lere yani halka şerh ederek, dilini ve üslubunu buna göre düzenlemiştir. Aynı esere yazılan iki şerhin de maksadı ve hedef kitlesi farklıdır.[8] Bununla beraber, "temel hadis ve fıkıh kitapları olmak üzere esmā-yı hüsnā ve duā mecmuāları, akāidle ilgili eserler, hilye-i nebīler vb. çok sayıda dini telifātın yanı sıra dil, gramer ve astronomi sahalarında yazılmış eserlerin de şerh edildiğini görüyoruz."[9]

B. ŞERH METİNLERİNİN AMACI VE YAZIM SEBEBİ

Her bir şerh metninin, metni çözümlerken, o metnin oluşturucusunun kafasında şekillenen hayali kavraması, sanatkārın sanatının kendi devri içinde hangi vadilerde gezindiğini ortaya koyucu mahiyette özgün bir tablo/dekor oluşturması, klasik edebiyatın inkişaf ettiği devri, girilen medeniyet dairesinin o dönem içindeki seyri gibi konular hakkında ipucu vermesi, günümüzde artık unutulmuş bazı dil ve üslup hususiyetlerini, bazı dini, la-dini kıssaları, tarihi şahsiyetleri vb gibi çeşitli mazmunları

[5] Ömür Ceylan, *Tasavvufi Şiir Şerhleri*, Kapı Yay., İstanbul 2007, 1.
[6] Kara, 19.
[7] Mehmet Akif Gözitok, *Tellizade Vehbī ve Urfī-yi Şirazī Divanı Şerhi: Tenkitli Metin-İnceleme*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi TAE, Erzurum 2017, 3.
[8] Kara, 49.
[9] Ceylan, 2.

ihtiva etmesi bakımından eşsiz birer edebi hazine olduğunu ayrıca belirtmek durumundayız. [10]

Bir metne şerh kaleme almanın birçok haklı gerekçesi olabilmektedir. Metin Akar şerh metinlerinin gerekliliğini/sebeplerini ve bu metinleri oluşturan kişilerin (şarih) gayesinin ne olması gerektiğini şu şekilde izah eder: "Sanatçılar duygu, düşünce ve hayallerini bize umumiyetle dolaylı ifadelerle, üstü kapalı olarak anlatırlar. Şerh yapanın bu örtüyü açması, sanatkarın ne söylediğini, bir defa da kendi diliyle (veya okuyucunun diliyle) tekrar etmesi, nasıl söylediği konusunda da açıklamalar yapması lazımdır."[11]

Katip Çelebi *Keşfü'z-Zünūn* isimli eserinin mukaddime kısmında eser telif etmenin yedi önemli kriterini/amacını açıklayarak bilgili ve akıllı bir kişinin eserini meydana getirirken bu kriterleri göz önünde bulundurması gerektiğini vurgular. Ona göre bir telif eserde müellifin göz önünde bulundurması gereken kaideler şu şekildedir: "Daha önce yazılmamış bir şeydir, onu icat eder, noksan bir şeydir, onu tamamlar, kapalı bir şeydir, onu açıklar, uzun bir şeydir, anlamlarından herhangi birini bozmadan onu özetler, dağınık bir şeydir, onu toplar, karışık bir şeydir, onu düzenler veya yazarının hata yaptığı bir şeydir, onu düzeltir."[12] Ayrıca Çelebi daha önce eser verilmiş bir ilim dalında kitap yazanın kitabının şu beş faydadan da uzak olmaması gerektiğini ekler: "Güç olan bir şeyi ortaya çıkarmak, dağınık ise toplamak, kapalı ise açıklamak, güzelce dizip birleştirmek veya sözlerindeki fazlalık ve uzunluğu gidermek."[13] Aynı eserin devam eden satırlarında şerhe ihtiyaç duyulan haller ise şu üç başlık halinde sıralanır: Birincisi, yazarın ustalığının mükemmelliği neticesinde, ince manaların, mazmunların oldukça kesif bir biçimde işlenmesi, yazarla okuyucunun aynı atmosfer seviyesinde olmamasıdır. Bu durumda bazen bizzat yazarın kendisi, bazen de yazarın ruh dünyasına, zihin müktesebatına, bilgi, birikim ve tecrübesine en yakın kişiler tarafından esere şerh yazılması icap etmektedir. İkincisi, eserin, yazıldığı dönemde zaten bilinen ve anlaşılan mevzular üzerinde çok fazla durmaması, üzerinden belli bir zaman geçtiğinde ise çağın insanı tarafından bu eserin anlaşılmaz ve muğlak görülmesi veya başka bir bilim dalını ilgilendiren konularda bazı ön bilgilerin verilmemesi neticesinde şerhe ihtiyaç duyulmaktadır. Üçüncüsü ise, netice itibariyle müellifin de bir beşer olmasından kaynaklı eserde bazı yanlışların bulunması, tekrara düşülmesi, bazı ifadelerin birden çok manaya gelecek ve maksadı örtecek şekilde arızalı mecazlarla süslenmiş olmasıdır.[14]

Şerh metinleri her şeyden önce bir ihtiyaçtır ve şarihler de bu ihtiyacın bazen yazılı bazen de sözlü olarak kendilerine ifade edildiğini belirtmektedirler. Buna göre bir şerh metninin en önemli yazım sebebi kültürel bir ihtiyaç olmasında örtülüdür. Nitekim İsmail Kara bu hususu şöyle dile getirmektedir: "Birçok şerh ve haşiye dibacesinde yer

---

[10] Ali Nihad Tarlan, *Edebiyat Meseleleri*, Akçağ Yay., Ankara 2017, 226.
[11] Akar, 15.
[12] Katip Çelebi, *Keşfü'z-Zünūn an Esāmi'l-Kütübi ve'l-Fünūn*, (Çev. Rüştü Balcı), TVYY., İstanbul 2011, I/37.
[13] Çelebi, 38.
[14] Çelebi, 39.

alan "ālim bir dostumun/talebelerimin/bu kitabı okuyanların/ meslektaşımın/devlet adamının... bu metnin/kitabın meselelerini açmam, zor/muğlak kısımlarını açıklamam, ıstılahlarını tarif etmem istikametindeki ısrarlı arzularını yerine getirmek için bu eseri telif ettim" mealindeki sözler, şerh ve haşiyelerle eğitim süreçleri, hoca talebe münasebetleri ve ilim meclisleri arasındaki doğrudan ve besleyici ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır."[15]

C. TÜRK EDEBİYATINDA ŞERH

Klasik Türk edebiyatı bünyesinde bulunan birçok şekil ve türe şerhler kaleme alınmıştır. Bunlar Türkçe yazılmış olan eserlere Türkçe yazılmış şerhlerdendir. Bununla birlikte şerh başlığı taşıyan yazma eserlerimizin büyük bir çoğunluğu Arapça ya da Farsça yazılan eserlere Türkçe yazılan şerhlerdir. Ömür Ceylan, kütüphanelerimizde şerh adı altında kayıtlı olan yazmaların sayısının binlerle ifade edilebileceğinden bahseder. Bunlar içerisinde Türkçe yazılan eserlere, Türkçe yazılan şerhlerde ilk dikkati çeken husus, kahir ekseriyetinin manzum olması ve dini-tasavvufī muhtevalı eserlerden müntehab olmasıdır.[16] Gerek tasavvufi şerhlerde gerekse Arap ve Fars edebiyatının hüsnükabul görmüş klasik kabul edilen eserlerine yazılan klasik şerhlerde göze çarpan ilk husus ise, şerhi yapılacak olan eserin devrindeki edebi atmosferi bilen, eski kültüre aşina, hatta bizzat o kültürün içinde zuhur etmiş çevrelere yazılmış olmasıdır.

Modern şerhler olarak adlandırılan günümüz şerhlerinde ise durum biraz farklıdır. Latin harflerinin kabulü ile daha çok eski kültürün ve klasik estetiğin unutulmamasını amaçlayan ve genellikle üniversitelerin ilgili bölümleri akademisyenlerince kaleme alınan bu modern şerhler, metnin inceliklerini ayrıntılı bir şekilde ortaya koymakla birlikte öğreticilik özellikleri ön plana çıktığından, klasik dönem şerhleri kadar edebi kıymete sahip değildir. Ozan Yılmaz bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Klasik şerh kavramı günümüz modern metin şerhi kavramından ayrı tutulmalıdır. Çunkü klasik şerh yapan bir şarihin kesin bilgiler verme ve metnin bütün dil hususiyetlerini ve lügat bilgisini tamamıyla okuyucuya bildirme gibi bir düşüncesi yoktur. Klasik şārihler, o devirde edebi atmosferi bilen, eski kültüre aşina ve belli bir edebi birikimi olan çevrelere şerh yapar. Günümüz metin şerhleri için durum böyle değildir. Bu şerhler, yeni nesle kültürel mirasımızın zenginliklerini Osmanlı Türkçesi'nin bütün hususiyetleriyle birlikte anlatma ve açıklama zorunluluğu duymaktadır. Yeni bir alfabenin kabulü ve Osmanlı Türkçesi'nden Türkiye Türkçesine geçiş bunu gerekli kılan sebeplerin başında gelir. Klasik şerhlerde daha çok edebi kaygı söz konusuyken modern metin şerhlerinde edebi kaygı ikinci planda kalır; asıl amaç kültürel bağlar arasındaki kopmanın engellenmesi ve geçmişle günümüz arasında bir köprü kurulmasıdır."[17]

Klasik Türk edebiyatı bünyesinde şerhin, kendisine çok geniş bir tatbikat alanı bulduğu gözlemlenmektedir. Konusuna göre dini, tasavvufi, edebi ve dīger birçok ilim

---

[15] Kara, 28-29.
[16] Ceylan, 6-7.
[17] Ozan Yılmaz, "Klasik Şerh Edebiyatı Literatürü", *TALİD*, 5, 9, 2007, 273.

dalındaki eserlere şerhler yazılmıştır. Bu şerhler Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç farklı dilde yazılmış eserlere yapılmakla birlikte manzum ve mensur olabilmektedirler. Fakat çoğunluğu manzum metinlere yazılan mensur şerhler oluşturmaktadır.[18]

Türk edebiyatı bünyesinde birçok Arapça, Farsça esere şerh yazıldığına değindik. Bunlardan öne çıkan bazılarına örnek verecek olursak, Arap edebiyatının klasiklerinden Muʿallaktüʾs-Sebʿa şiirleri, Kaside-i Bürde, Kaside-i Tantaraniye, İbni Farız Divanı ve Hz Ali Divanı zikredilebilir. İran edebiyatında ise, Firdevsi (ö. 1020), Feridüddin Attar (ö. 1221), Sadi-i Şirazī (ö. 1292), Hafız-ı Şirazī (ö. 1390), Molla Cāmī (ö. 1492), Urfī-i Şirāzī (ö. 1591), Sāib-i Tebrizī (ö. 1671), Şevket-i Buhārī (ö. 1695) gibi birçok büyük şairin eserine manzum ve mensur olmak üzere birçok şerhler kaleme alınmıştır. Bu şerhler içinde Sūdī-i Bosnevī (ö. 1600) Mehmed Vehbī-i Konevī (ö. 1828), Sürūrī (1591) ve Şemʿi Şemʿullah Prizrenī'nin (ö. 1591) Hafız divanı şerhleri; Süleyman Fehīm'in Saib divanı şerhi, Muhammed Hakīm (ö. 1770) ve Yūnus Edīb'in (ö. 1801) Şevket divanı şerhleri; Sarı Abdullah Efendi (ö. 1661), İsmail Hakkı Bursevī (ö. 1724) Sūdī-i Bosnevī (ö. 1600), Abdülmecīd Sivāsī (ö. 1639), Sürūrī (ö. 1561) ve Şemʿullah Prizrenī'nin (ö. 1591) Mesnevī şerhleri; Ahmed Sabih (ö. 1783), Ömer Nüzhet (ö. 1778), ve Tellizade Vehbī Efendi'nin (ö. 1966) Urfī divanı şerhleri gibi belli başlı şerh örneklerini sayabiliriz. Sūdī-i Bosnevīʿnin ve Şemʿullah Prīzren'nin Bostan ve Gülistan şerhleri de belli başlı şerh örnekleri arasındadır. Yine Türk edebiyatında İsmail Hakkı Bursevī'nin Yazıcıoğlu Mehmed Efendi'nin *Muhammediye*'si ile Yūnus Emre, Aşıkpaşazāde, Hayretī, Niyāzī-i Mısrī, Şeyh Mehmed Sahfī, Abdurrahman Efendi ve Dukakinzāde Ahmed Bey'in de bulunduğu birçok şairin manzumelerine şerhler yazdığı görülmektedir. Bursevī ayrıca *Kitabuʾl-Envār*'ında kendisine ait bir kasideyi ayrıntlı bir şekilde şerh etmiştir. Fahrī Ahmed ise, Müftü Baba'nın şathiyesine ve Nesīb'in Elifnāme'sine şerhler yazmıştır. Salahī Uşşākī'nin Eşrefoğlu Rūmī'nin şathiyesini, Mehmed Nasūhī'nin muammalarını, Niyāzī-i Mısrī ve İsmail Hakkı Bursevī'nin gazellerini ve Aşık Ömer'in lugazlarını şerh etmiş olması da bu bağlamada zikredilmeye değer eserlerdir. Cebbārzāde Mehmed Ārif Bey'in ve Hüseyin Vassaf'ın mevlid şerhleri bulunmaktadır. Ayrıca Hüseyin Vassaf Niyāzī-i Mısrī gazellerini de şerh etmiştir. Bunların dışında Türkçe eserlere Türkçe yazılmış şerhler bağlamında Aziz Mahmud Hüdāyī'nin, Gaybī'nin ve Nakşī-i Akkirmānī'nin manzumelerine yazılmış şerhler gibi birçok şarihi belli olmayan şerhler ile birlikte biyografik kaynaklarda ve birçok yazma eserin mukaddime kısımlarında zikredilen ve henüz nüshalarına ulaşılamayan sayısız manzume şerhlerinin de olduğu dikkate alınması gereken bir bilgi olarak önümüzde durmaktadır. Ayrıca Latin harflerinin kabulüyle özellikle Ali Nihad Tarlan, Mehmed Çavuşoğlu ve Haluk İpekten'in üniversitelerin ilgili bölümlerinde okutulması amacıyla yazdığı şerhler de bu silsilesinin devamı ve son halkalarından olması bakımdan zikre değerdir.[19]

[18] Ayrıntılı bir şerh literatürü tasnifi için bkz. Gözitok, 12-13-14.

[19] Ömür Ceylan, Türk Edebiyatı, *DİA*, 2010 XXXVIII/567-568; Yılmaz, 278-296.

D. ŞERH METİNLERİNİN NEŞRİ

Akademisyenlerce bugüne kadar ihmal edilen "metin şerhi"nin her şeyden önce bir telif biçimi olduğunu tekrar belirtmek durumundayız. Kütüphanelerimizde henüz sayısız şerh konulu yazma eser el değmeden durmaktadır. Klasik metinlerin modern şerhinde birçok istifham ve fikir ayrılığı olduğu bilinmekteyken göz ardı edilen şerhin başlı başına bir telif biçimi olarak akademik düzeyde daha çok ele alınması bu durumu düzeltme yolunda doğru bir adım olacaktır kanaatindeyiz. Çunkü klasik bir metni şerh ederken o metnin yazıldığı tarihte yaşayan bir şarihin metni daha iyi çözümleyebileceği gerçeği gözlerden uzak tutulmamalıdır. Dahası kütüphanelerde yazma eser halinde bulunan bu şerhler içerisinde kültür tarihimiz, düşünce tarihimiz, sosyal tarihimiz açısından zengin ve mahfuz birçok ansiklopedik bilgiler bulunmaktadır. Bunların bir an evvel yeni harflerle buluşturulup aydınlığa kavuşturulmasının günümüz modern şerhine de büyük katkılar sağlayacağını düşünmekteyiz. Bu bağlamda metin neşrinin önemine dikkati çeken Fatih Köksal şu sözleri kaydetmiştir: "Kütüphane raflarında onlarca, yüzlerce divan, mesnevi ve sair eser hala açılmayı beklemektedir. Edebiyatımızın bütün bu değerlerini arayıp bulmak, neşretmek ilmi ve milli bir vecibedir. Özellikle risale mecmuaları arasına gizlenmiş mevlidler, kırk hadisler, miᶜraciyeler, muᶜcizatlar, türlü mesneviler hatta divançe ve divanlar vs. araştırmacıların ilgi ve himmetine muhtaçtır. Dahası şiir mecmualarının arasında, pek çok meçhul eserin yanı sıra adı sanı unutulmuş şairler, bilinen şairlerin meçhul şiirleri gibi pek çok sürprizin bizi beklediğini unutmamalıyız."[20]

İsmail Kara ise bu ilmi ve milli vecibenin başlı başına bir telif biçimi ve ifade tarzı ve İslamī ilimlerin müstakil bir şubesi olan şerh ve haşiyeler noktasında ihmal edildiğini şu sözlerle ifade eder: "Bugün İslamī ilimler tarihi çalışmalarının muhtemelen en zayıf ve yetersiz noktalarından biri, şerh ve haşiye literatürünü üst düzeyde ve yeteri kadar nazarıitibara almaması veya bunların ihtiva ettikleri "kronolojik" geniş malzemeyi ve doğrudan dolaylı sınırsız bilgileri bu gözle değerlendirmemiş olmasıdır."[21]

Yeri gelmişken şunu da belirtmeliyiz ki; yakın zamana kadar şerh literatürünün gözden uzak tutulması, akademik bir ihmale maruz kalması tesadüfī bir durum değildir. Bu duruma sebep olacak fikri temayüllerin tohumları XIX. ve XX yüzyıllarda oryantalistler tarafından aforizma, slogan ve ideolojik genellemeler içeren söylemlerle ortaya atılmış ve maalesef bu tohumlar filizlenerek dışarıdan konuşanlarla içeriden konuşanların mantığı, yaklaşımı ve üslubu bir noktada kesişmiştir. Yine maalesef bir dönem aydınlarımızın şerh ve haşiye literatürünü yerinden eden oryantalistik dilin ideolojik hükümlerini ve akademik-siyasī iddialarını içselleştirmeye ve benimsemeye yöneldikleri müşahede edilmiştir.[22] Metin Akar bu konuda şöyle bir tasarrufta bulunmuştur: "Edebiyat eserlerini inceleyenler halen mevcut olan bu tarihi tecrübeden

---

[20] Fatih Köksal, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, Kesit Yay., İstanbul 2012, 14-15.
[21] Kara, 47.
[22] Kara, 65-69.

maalesef gereğince istifade edememişler, metin şerhi bilgi dalını bir başıboşluğa ve sorumsuz şahsiliğe sürüklemişlerdir."[23]

Bereket günümüzde bazı araştırmacılar bu yolun yanlış ve çıkmaz olduğunu yüksek sesle dillendirmeye ve XVI. yüzyıldan sonra sayılarında ciddi bir artış gözlenen, XVII. yüzyıldan sonra zirveye çıkarak XIX. yüzyıla kadar metodolojik bir şekilde yazımına devam edilen ilmi ve edebi şerhlerin kütüphanelerimizdeki sayısız yazma nüshalarını tek tek gün ışığına çıkararak okuyucuların istifadesine sunmaya başlamışlardır.

[23] Metin Akar, *Su Kasidesi Şerhi*, TDVY, Ankara 2017, 15.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞĀİR

1.1. ŞEVKET-İ BUHĀRĪ

1.1.1. Hayatı ve Edebi Şahsiyeti

Sebk-i Hindi üslubunun kurucularından biri olarak gösterilen Şevket-i Buhārī, XVII. yüzyılda Buhara'da doğmuştur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber 1037/1627[24] senesinde dünyaya geldiği tahmin edilmektedir. Bu tahminler Şevket-i Buhārī'nin hayatı, edebi şahsiyeti ve özellikle onun Türk edebiyatına tesirini ayrıntılı bir şekilde inceleyen Ali Milani'ye dayanmaktadır.[25] Ayrıca Milani bu çalışmaya Şevket-i Buhārī divanının tenkitli bir metnini de ilave etmiştir.[26]

Şevket-i Buhārī'nin asıl adı Muhammed künyesi Ebu İshāk'tır. *Sefīnetü'ş-şuarā*'da kaydedildiğine göre şairin babası Buhārā emirlerindendir. Fakat amcaları babasının vefatından sonra bu emirliği ellerinden almıştır. Tezkirede bu durum şöyle anlatılmaktadır: "Aṣlı Buḫārā ḫānedānı zādelerinden olup peder-i büzürgvārları fevtinden soñrā inḳılābāt-ı cihān u ḥavādiṯāt-ı zamān sebebiyle ᶜamm zādeleri mülk-i mevrūsını yed-i ḥükūmetinden nezᶜ u istirdād etmeleriyle terk u tecrīd vādīsine ᶜazīmet u fī mā baᶜd dünyā vü māfīhāya ᶜadem-i meyl u raġbetle ᶜālem-i seyāḥatde pergārvār devrān u ṣaḥrā-ı ᶜāşḳ u muḥabbetde mānend-i Ḳays zār āhūnigāhān ḫūbāna nigerān u āyīne-i sīnelerine baḳup ḥayrān olaraḳ güzārende-i leyāl u rūzān u varaḳgerdān-ı ṣahāif-i īkbāl-i cihān olduḳları meşhūr-ı ᶜālemiyāñdır"[27] Bu kayda göre emirliği elinden alınan, saadet ve ikbal kapıları yüzüne kapanan Şevket, çareyi tecrid alemine dalmada ve tasavvufta bularak, bir lokma-bir hırka ile olmayacak işler peşinde diyar diyar gezmiştir.

Her ne kadar Türkçe kaynaklarda Şevket-i Buhārī ailesinin Buhārā emirlerinden olduğu kaydedilse de[28] Farsça kaynaklarda ailenin sarraflıkla iştigal ettiğine dair

---

[24] "1111 H. Senesini ölüm tarihi ve yaşını da 74 kabul ettiğimize nazaran 1037 H. Senesini doğum tarihi olarak kabul edebiliriz." Ali Milani, *Şevket-i Buhārī: Hayatı ve Divanından seçmeler*, Küçukaydın Matbaası, İstanbul 1961, 1.

[25] Ali Milani, *Şevket-i Buhārī ve O'nun Üslūbunun Türk Edebiyatına Tesiri*, (Kısmen Yayımlanmış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1961.

[26] Araştırmalarımız esnasında bu çalışmanın tenkitli metin kısmının İstanbul Üniversitesi tarafından kaybedilmiş olduğu bilgisine ulaştık.

[27] Süleyman Fehīm, *Sefīnetü'ş-şuarā*, İstanbul 1259, s 343.

[28] "Divān-ı Şevket, Nuruosmaniye, nr 3308, vr. 1a ve Topkapı Sarayı Kütüphanesi, nr. 962, vr. 1a da bulunan aşğıdaki kayıttan Şāh-ı Buhāra neslinden olduğu söylenirse de bu husus herhangi tarihi bir kayıtla şimdilik tevsik edilememektedir."

هذا ديوان شوكت جامع مضامين العجيبه

ان الوجود الضعيف النحيف المزبور نشا فى البلدة البخارا من نسل نسيل شاه البخارا سال تخرير هجري

Milani, 1.

kayıtlar olduğu belirtilmektedir.[29] Milani "Ebu İshak'ın ailesi hakkında bulduğumuz yegâne malumat *Tadkira-i Hazîn* s. 65 de bizzat şâirden yapılan bir rivayete dayanılarak babasının sarraf olduğudur."[30] diyerek ailenin sarraf olduğu yönündeki kayıtları teyit etmiştir. Gibb'in *A History of Ottoman Poetry* isimli eserinde yer alan bir dipnota göre ise Şevket, Buharalı bir Türktür.[31]

İngiliz oryantalist Edward G. Browne, *A Literary History of Persia* isimli eserinde şairden şu şekilde bahseder: "Şevket-i Buhârî günümüzde İran'da hemen hemen hiç tanınmaz. Ondan Mecmauʿl-fusahâ'da bahsedilmemiştir bile. Riyâzuʿl-Ârifîn'de ise sadece birkaç mısrası alıntı yapılmış ve çağdaşı Hazîn (Ali Lâhicî) tarafından nakledilmiş onun bazı tuhaf halleri tarif edilmiştir. Bu tarife göre Hazîn onu birgün, üzerinde bir keçe parçası, baş açık, ayak çıplak, omuzları ve başı karla kaplanmış bir şekilde gezerken görmüştür."[32]

Buradan yola çıkarak Şevket-i Buhârî'nin hayatı hakkındaki bilgilerin çok kısıtlı ve ihtilaflı olduğu, hayatı hakkında ayrıntılı bilgi vermeye çalışan kaynakların ise tahminlere ve Şevket Divanı'ndan istihraçlara dayalı olduğu kanısına ulaşabiliriz.

Şevket'in çocukluğu ve ilk gençlik dönemi hakkında da elimizde fazla bilgi yoktur. "Çağdaşı Hazîn-i Lâhîcî, Şevket-i Buhârî'nin sadece ilk eğitimini aldığını, babasının ölümü üzerine çalışmak zorunda kaldığı için öğrenimini tamamlayamadığını kaydeder."[33] Bu kaydın da Şevket Divanı'ndan istihraç olduğu söylenebilir. Zira Şevket kendi sözüne göre, tahsil çağına gelince bir ilk mektebe verilmiş ve babasının ölümü üzerine buradan ayrılmak zorunda kalmıştır. Kaynaklarda Şevket'in başkaca bir eğitim aldığına dair bir kayda tesadüf edilememiştir. Şevket-i Buhârî'nin Mâverâünnehr'in belli başlı şehirlerinden olan Buhârâ, Marv ve Semerkant'ta o devir için yüksek tahsil verebilecek okullar olmasına rağmen sadece yarıda bırakılmış bu ilk mekteple iktifa etmiş olmasını, o dönem için bu okulların sünnî akideye göre eğitim veriyor olmasına ve Şevket'in sırf şiî akideye salik bir aileden geliyor olmasına bağlamak ihtimal dahilindedir.

Şevket-i Buhârî'nin ilk gençlik dönemlerinde Astrahan sülasisinden Abdülazîz (1055-1091/1645-1680) saltanata başlamıştır. Kaynaklarda şairin saray etrafında teşekkül eden bu sanat muhitine girdiğine dair bir iz bulunmamaktadır. Yine bu durum şairin çok genç olmasına, ayrıca Hint üslubu gibi o zamanlar pek benimsenmeyen bir üslubu benimsemesine bağlanabilir. İnce hayal ve mazmunlara düşkün olan Şevket'in ilk gençlik yıllarında "Nâzuk" mahlasını kullandığına dair Farsça kaynaklarda *(Ḫizâne-i âmira, Netâ'icül-efkâr*) bilgi bulunmaktadır.[34]

---

[29] Turgay Şafak, "Şevket-i Buhârî", DİA, (https://islamansiklopedisi.org.tr/sevket-i-buhari) (E.T.:14.09.2018)
[30] Milani, 1.
[31] E. J. Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi III-IV*, (Ter. Ali Çavuşoğlu), Akçağ Yay., Ankara, 1999, 334.
[32] Edward G. Browne, *A Literary History of Persia*, IV, Cambridge At the University Press, 1959, 265.
[33] Şafak, 563.
[34] Milani, 3.

İlk gençlik yıllarında daimi bir sıkıntı ve ıztırap hisseden ve nihayet iki Özbek suvari askerinin onun sarraf dükkanını ya da tablasını çiğneyip dağıtmasıyla ruhen hazır olan şair, bu hadiseyle Buhārā'dan ayrılır. "Bu esnada Şevket'in evli olup olmadığına dair hiçbir bilgimiz yoktur. Bildiğimiz tek şey onun, Nasrābādī'nin "cevān-ı kāmil" tabiri ile ifade ettiği üzere 20-21 yaşlarında, muhtemelen 1058 h./1648'de bütün varını bırakıp, yanına hiçbir şey almadan ve tek başına Buhārā'dan ayrılışıdır."[35]

Şairimiz Buḫārā'dan ayrıldıktan sonra Horasan'a hareket etmiştir. "Bu sırada Herat, Nişābūr ve Meşhed Horasan'ın ilim ve sanat bakımından önemli sayılan belli başlı şehirlerinden idi. Şevket bunlardan Meşhed'i tercih etti, çunkü Meşhed büyük isnā aşerī şiī merkezlerinden biriydi. Bu şehirde şiī akidesine salik şairler vardı."[36]

Şevket büyük Hint mektebi kurucularından Sāʾib, ʿUrfī, Tālib-i Āmulī ve Nazīrī'nin şiirlerini okuyarak, bazılarına nazire söyleyerek kendini yetiştirmiştir.[37] Brown'a göre İran'da pek fazla tanınmayan Şevket[38], Hint ve bilhassa Türk edebiyatlarında efsaneleşmiştir.

Şevket-i Buhārī hakkında birçok ihtilaflı ve şaibeli bilgi bulunan bir şairdir. O kimilerine göre devrinin en parlak yıldızıdır (Gibb), kimilerine göre de (Şiblī-i Numanī) ne büyük bir sanatkar ne de parlak bir yıldızdır. Browne Şevket'ten bahsederken, *History of Ottoman Poetry* adlı eserde onun Türk şiiri üzerindeki etkisinin birkaç yerde vurgulandığını belirtir, Gibb'in Şevket hakkında fikirlerinin biraz mübalağalı olduğunu ifade eder ve şöyle devam eder: "Şevket sadece Türk şiiri üzerindeki etkisi ve Türkiye'deki şöhreti sebebiyle bahse değer bir şairdir."[39] Gibb ise Şevket'in yarım yüzyıldan fazla bir süre Osmanlı şairlerinin yol gösterici yıldızı olarak kaldığını belirtmekle beraber, ona göre Şevket, fevkalade zekası, renkli semboller, teşbihler ve yeni terkibler icad eden üretkenliğiyle o dönem İran'ının çıkardığı yegane şairdir.[40]

Şevket'in edebi değeri üzerine yorumları ve istihraçları bir tarafa bırakıp Şevket divanının sadece Türkiye'de, İstanbul, Konya, Bursa ve Manisa'daki kütüphanelerde 70'i aşkın el yazma nüshasının bulunduğunu, bizzat Osmanlı imparatorları tarafından kendi kütüphaneleri için Şevket divanının yazımına emirler verildiğini ve bu nüshaların Türk edebiyatının mühim şairlerinden Nergisizāde tarafından bile istinsah edildiğini belirtsek, sanırım bu Şevket'in edebi değeri hakkında daha somut bir ifade olur.[41]

Sonuç olarak Gibb ve Browne'nin fikirlerini iki ayrı kutupta yer alan uç fikirler olarak değerdirip, Şevket-i Buhārī hakkında orta yollu bir fikir ortaya koymak iktiza ederse: Görülüyor ki Şevket'in bir dönem Türk edebiyatını derinden etkilemiş güçlü bir şair olduğunda şüphe yoktur. Fakat Şevket'in İran'da neredeyse hiç bilinmediği; dīger taraftan dönemin İran'ında yetişen tek şair olduğu gibi fikirler kanaatimizce isabetli

[35] Milani, 4.
[36] Milani, 5.
[37] Milani, 8.
[38] Browne, 265.
[39] Browne, 265.
[40] Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi I-II*, 94.
[41] Milani, 33-69-70. Ayrıca bu nüshaların bulunduğu yerlerle birlikte ayrıntılı tavsifi için bkz. Milani, 80.

fikirler değildir. Birincisi Şevket-i Buhārī'yi itibarsızlaştırmakta, ikincisi ise Saʾīb ve ʿUrfī gibi dönemin İran'ında yetişen güçlü şairleri görmezden gelmektedir.

1.1.2. Üslubu (Sebk-i Hindi)

Sebk kelimesi Arapça sülasī-mücerred mastar olup temel olarak altın veya gümüşü eritmek, akıtmak, kalıba sokmak anlamlarına gelmekle birlikte; terim olarak üslup, tarz, biçem, stil gibi manaları havidir.[42]

Hint üslubunun (sebk-i Hindī) adına bakılarak Hindistan'da vücuda geldiği düşünülebilir. Fakat bu üslup orada değil, İran'da vücuda gelmiş, devrin şartlarından dolayı ve bazı bu üsluba mensup İranlı şairlerin kendi fikri temayülleri neticesinde Hindistan'a gitmeleriyle orada gelişimini sürdürmüştür. "Genel olarak, İran'dan Hindistan'a giden ve Babür sarayının desteğiyle burada yeni bir şiir tarzı geliştiren şairlerin şiir üslubuna Sebk-i Hindī adı verilmektedir."[43] Sebk-i Hindī her ne kadar İran'da doğmuş ve İranlı şairlerce temsil edilmişse de bu üslup İranlı münekkidler ve edebiyat tarihçileri tarafından yeterince anlaşılmamış olmakla birlikte "Farsçanın yozlaşması" olarak değerlendirilerek küçumsenmiştir. Hint üslubunun anlaşılması ve başlı başına bir edebi üslup olarak ele alınıp değerlendirilmesi ancak XX. yüzyılın sonlarına rastlamaktadır. İran sahasında Urfī-i Şirāzī (ö. 1591), Feyzī-i Hindī (ö. 1595), Zülālī-i Hansārī (ö. 1615), Tālib-i Āmulī (ö. 1625), Kelīm-i Hemedānī (ö. 1652 Mirzā Celāl Esīr (ö. 1658), Sāib-i Tebrizī (ö. 1671) ve Şevket-i Buharī (ö. 1699) gibi şairler bu üslubun önde gelen temsilcileridir.[44]

İran edebiyatçılarına göre Hint üslubunun en önemli kurucusu Saʿīb olmasına rağmen Şevket-i Buhārī'nin üslubu, Türk edebiyatında Hint üslubuna mensup Saʿīb ʿUrfī vb gibi dīger şairlerden daha üstün bir mevki kazanmıştır. Milani Saʿīb'i Hindistan'a göçen ve Hint mektebinin tesiri altında meydana gelen ifade tarzının temsilcisi, Şevket'i ise Hindistan'a göçmeyen Hint üslubuna mensup şairlerin temsilcisi olarak gördüğünü belirtir. Ona göre birincisinin üslubu Hindistan ve Afganistan'da, ikincisinin üslubu ise Anadolu'da revaç bulmuş fakat her ikisinin üslubu da İran'da kısa bir süre içinde çökmüştür.[45]

Hindistan'a giden sebk-i Hindi mensuplarıyla İran'da kalanlar arasında üslup farklılıkları vardır. Bu farklılıklar neticesinde İran ve Hindī kolu diye iki farklı şubeye ayrılan bu üslup, Hindistan'a göçenlerde Hint tesiriyle değişikliklere uğramıştır. Milani bu konuya şöyle izahat getirmektedir: "Hindistan'a göçmeyip İran'da kalan bu mektebe mensup olan şairlerin ifade tarzı Hint mektebinin ifade tarzından farklıdır. Şevket bu farkların mümessilidir ve aynı zamanda da Anadolu edebi sahalarında onun üslubu

[42] İsrafil Babacan, *Klasik Türk Şiirinin Son Baharı: Sebk-i Hindī*, Akçağ, Ankara 2012, 17.
[43] Ali Fuat Bilkan, Şadi Aydın, *Sebk-i Hindī ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı*, 3F Yayınları, İstanbul 2007, 8.
[44] Bilkan, 14-29.
[45] Milani, 40.

benimsenerek revaç bulmuştur. Halbuki Hindistan'da da Şevket'in üslubu İrān'da olduğu gibi muhalefete maruz kalmıştır." [46]

Ayrıca bu üslup araştırmacılar tarafından sebk-i vuku (gerçekçilik içeren üslup), Sebk-i Isfahan (İran'dan Hindistan'a göçenlerce oluşturulan kol), Sebk-i İfrāt (çoğunluğunu Hindistanlı ucuz taklitçilerin oluşturduğu yol) gibi kollara da ayrılmıştır.[47]

Özetle Sebk-i Hindi İran'da doğmuş, İran'da kalan ve Hindistan'a göçen bu üslup mensuplarınca da gelişimini sürdürerek bir dönem Arap, Fars, Hint, Afgan ve Türk coğrafyalarında ortak bir edebī ifade şekli olmuştur denilebilir.

Şevket-i Buhārī Hint üslubu mensupları içinde Hindistan'a gitmeyenlerdendir. Her ne kadar bazı gazellerinde Hindistan'a gitmeyi arzu ettiğini belirten ifadeler yer alsa da, kaynaklarda Hindistan'a gittiğine dair kesin bir kayıt bulunamamıştır. Oysaki Hindistan'da Babür Devleti hükümdarı şiire ve şaire büyük kıymet vermekteydi. Kanaatimizce Şevket-i Buhārī'nin Hindistan'a gitmemesinin sebebi de tam olarak bu olabilir. Çunkü şair dünya malından elinin eteğini çekmiş, ömrünün sonuna kadar sırtında bir keçe ile yaşamıştır. İhtimaldir ki artık ululardan himmet görüp, minnet altında yaşamaktansa bir lokma ve bir hırka ile, kimseye minnet etmeden tasavvuf alemine dalıp iç huzurunu yakalamaya çalışmak istemesi, onu Hindistan'a göçup şöhret ve refah içinde yaşamaktan men etmiştir. Nitekim bir şiirinde şair, "artık altın olmaktan sıkıldığını lütfedip onu tekrar bakır yapmalarını" ister.

Şiirin iki temel yapı taşı varsa bunlardan biri lafız, dīgeri ise manadır ve bütün edebi üsluplar bu iki temel yapı taşının çeşitli oranlarda terkip edilmesiyle teşekkül eder. Bir üslup için bazen bunlardan biri ağır basarken, başka bir üslupta dīgeri ağır basabilir. Hint üslubunun en temel özelliği ise lafızdan çok manaya önem vermesidir. Öyle ki lafız çiçek ise mana kokudur. Lafız manayı saran incecik bir zardır, o kadar incedir ki bakıldığında mananın hiçbir tarafını örtmeden gösterir. Sebk-i Hindi şairleri ellerinden gelse lafzı tamamıyla ortadan kaldırmak isterler. Hint üslubunda lafız ince olduğu gibi, dar ve kısa olmalıdır. Anlam ise o oranda fazla olmalıdır. Bu kadar ince ve kısa lafız içinde birçok manalar gizlenmesi neticesinde bu mana doğal olarak girift olmalıdır. Bütün bunlar teşbih, istiare, mecaz, kinaye gibi yollarla gerçekleştirilmelidir. Seleflerin kelime ve tabirlerini kullanmakla beraber onlara farklı ve ferdī manalar yüklenmeli, bu kelimeler yetmezse yeni kelimeler ve terkipler bulunmalı, yeni şeyler söylenmeli, olmazsa halk dilindeki gizli cevherlere, yetmezse bol miktarda atasözü ve deyime müracaat edilmelidir. Hayal gücünün bütün sınırları zorlanmalı, ıstırap içinde tasavvuf kisvesi giyilmeli ve hiç çıkarılmamalı, tarifi bir kenara bırakıp, şiiri resme yaklaştırmalı, tasvir etmelidir. Bütün bunlar hep yeni ve ince manalar, mazmunlar bulma uğruna olmalıdır. Ve nihayet şiire bu kadar farklı zaviyelerden yaklaşılması neticesinde Hint üslubu bol miktarda tezat ve gulüv seviyesinde mübalağa barındırmalıdır. [48]

---

[46] Milani, 34-35.
[47] Babacan, 95-104.
[48] Milanī, 41-63; Babacan, 115-172; Bilkan, 33-34-35-130.

Özetle Hint üslubu, ince mazmunların dili ve karmaşık, rabıtasız, son haddine kadar şahsî olan iç ālemin aynasıdır.

1.1.3. Klasik Türk Edebiyatında Sebk-i Hindi Tesiri

Klasik Türk edebiyatında sebk-i Hindî tesirinde kalan şairler Nef'î, Nābî, İsmetî, Fehîm-i Kadîm, Nāilî-i Kadîm, Şehrî, Neşātî, Arpaeminizāde Sāmî, Nedîm, Vecdî ve Şeyh Gālip olarak sıralanabilir. Bu şairler içinde Nef'î'nin şiirlerindeki sebk-i Hindi tesiri araştırmacılar tarafından tartışmalı olmakla birlikte, şair üzerindeki Urfî etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Keza bu bağlamda Nābî üzerindeki Sāib etkisi ve Nailî ile Şeyh Gālip'te Şevket-i Buhārî tesiri de hakkı teslim edilmesi gereken noktalardır.[49] Bununla beraber doğrudan doğruya etkili olmuş en önemli Sebk-i Hindî şairi Sāib-i Tebrîzîdir. Onun vasıtası ve önderliğinde "adeta hiç kimsenin aklına gelmeyecek derecede uç fikirler ve bir nesneyi en farklı yönleriyle algılama biçimleri, şairlerin vazgeçilmez üslubu haline gelmiştir.[50] Urfî, Sāib, Şevket gibi bu üsluba mensup şairlerin gazelleri arasında bazı şahsiyet farkları olmakla birlikte, edebiyatımız üzerinde büyük ve derin etkileri olan bu Acem gazelcilerinin tesiriyle, sonradan Türk ve Hint edebiyatlarında gazel tarzı en yaygın edebi şekil olarak kurulmuş ve gelişmiştir.[51]

Hint üslubunun Türk edebiyatı üzerindeki tesirinin yaklaşık olarak II. Osman'ın saltanat yıllarına denk geldiği belirtilmekle beraber, genel olarak bu üslubun en belirgin özellikleri XVII. yüzyıldan [52] itibaren Nef'î (ö. 1635) ile birlikte tebarüz eder ve Nābî ile zirveye çıkar. Sebk-i Hindî tesirinde kalan ilk şairlerimizde bu tesir genellikle kendilerini onlarla kıyaslama ve onlardan üstün şiirler yazma gayreti şeklinde görülmektedir. Bu şairler Hint üslubunun Türk edebiyatına sirayet etmesinde geçiş rolü üstlenmişlerdir.[53] "Nef'î'de Sebk-i Hindî, zincirleme tamlama, soyut kelime kullanımı ile ortaya çıkan anlatım giriftliği, hayale ve mübalağaya önem verme, şiirde mükemmellik arayışı ile Nābî'de ise anlatımda soyut ve alışılmamış kelime, zincirleme tamlama kullanımı vb. nedenlerle ortaya çıkan külfetli şiir dili, anlamda tezata ve örneklemeye ağırlıklı olarak yer verme gibi özelliklerle kendini gösterir. XVIII. yüzyılda ise Nedîm ve Şeyh Gālip'in şiirlerinde bu üslubun etkisi bulunmaktadır. Ancak, Nedîm'de ıstırap ve tasavvuf yoktur. Onda dış dünyaya ait hayallerin zenginliği dikkat çekicidir. Şeyh Gālip'te ise insan ruhuna eğilme, ıstırap ve tasavvuf yer alır."[54]

İran'da doğan, Hindistan'da gelişimini sürdüren, Afgan ve Türk topraklarını tesiri altına alan Sebk-i Hindi, kanaatimizce özellikleri ismi zikredilen Klasik Türk şairlerimizde bütün hususiyetleriyle kullanılan bir üslup değildir. Doğal olarak bu şairleri başlı başına bu üsluba mensup şairler olarak görmek ve öyle göstermek doğru değildir. Bu konuda İsrafil Babacan'ın da büyük oranda katıldığı[55] Ali Fuat Bilkan'ın

---

[49] Babacan, 145-160; Bilkan, 128-132.
[50] Bilkan, 129.
[51] M. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarih*, Akçağ Yay., Ankara, 2009, 140-165.
[52] Bilkan, 21-139.
[53] Gibb, C.III-IV, 177.
[54] Mine Mengi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ, Ankara 2012, 197-198.
[55] Babacan, 475.

görüşü şu şekildedir: "Türk edebiyatında Sebk-i Hindî tesirlerine, XVII. yüzyıldan itibaren rastlanmaktadır. Ancak bu üslubun bazı özelliklerini taşıyan şairlerin tümünü Sebk-i Hindî şairi saymak doğru değildir. Nefʾi'de kısmen rastlanan bu üsluba ait hususiyetler, özellikle Nâilî, İsmetî, Şehrî, Neşâtî, Fehîm ve Şeyh Gâlib gibi şairlerde daha kuvvetli bir tesir olarak ortaya çıkar. Ancak yine de bu şairleri doğrudan Sebk-i Hindî şairleri olarak vasıflamak doğru değildir."[56] Böylelikle görülüyor ki, her ne kadar bu üslubun bazı özellikleri bazı şairlerde daha belirgin olsa da (Nâbî'de hikemî üslup ve söylenmemiş, yeni mazmunlar, Nefʾi'de mübalağa sanatı ve ferdîliğin ön plana çıkması, Nâilî ve Şeyh Gâlip'te mana derinliği ve insan ruhuna yönelme) yine de bu şairleri tamamıyla bu üsluba mensup şairler olarak göstermek doğru değildir.

Babacan ise, adını zikrettiğimiz bu şairlere doğrudan Sebk-i Hindî şairleri demektense "şiirlerinde Sebk-i Hindî'nin temel özelliklerine yer veren şairler" ile "şiirlerinde Sebk-i Hindî'nin bazı özelliklerini ön plana çıkaran şairler" olmak üzere iki farklı sınıflandırmaya gitmiş, bu şairler için "Sebk-i Hindî'nin dil ve lafız özelliklerine daha ağırlıkla yer veren İsmetî, Şehrî ve Sâmî, mana ve muhteva özellikleri konusunda vasat bir edebi tavır sergilemişlerdir. Nâilî ve Şeyh Gâlib ise, bunun tam tersine, Sebk-i Hindî'nin mana ve muhteva özelliklerine şiirlerinde daha fazla yer verirken, dil ve lafız özellikleri konusunda vasattır. Fehîm-i Kadîm, Sebk-i Hindî'nin hem dil ve lafız hem de mana ve muhteva özelliklerini, aynı derecede başarıyla kullanan yegane Hint üslubu şairidir. Neşâtî ise her iki grupta yer alan özellikleri, orta derecede kullanan bir şairdir." ifadelerini kullanmış, Nefʾi'ye ise ayrı bir şekilde değinerek şöyle demiştir: "Nefʾî'yi kasideleri, özellikle de kasidelerindeki mübalağa, tezad ve zengin muhayyile gibi niteliklerden dolayı Sebk-i Hindî'nin bazı özelliklerini şiirlerinde ön plana çıkaran ancak, bütün şiirleri göz önüne alındığında, Klasik üslup ile sebk-i Hindî arasında yer alan geçiş dönemi şairi saymak daha doğru olacaktır."[57]

[56] Bilkan, 139-140.
[57] Babacan, 476-477-478-489-490.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞĀRİH

2.1. YŪNUS EDĪB

2.1.1. Hayatı ve Edebi Şahsiyeti

Yūnus Edīb hakkında biyografik kaynaklarda herhangi bir bilgiye tesadüf edilememiştir. Şārih'in hayatı hakkında malumat edinebileceğimiz yegane kaynak, kendi eseri olan *Şerh-i Divan-ı Şevket*'tir. Şerh'in dibacesinde Sultan III. Selim için yazılan 21 beyitlik bir kaside bulunmaktadır. Keza şerhin Sultan III. Selim saltanatı döneminde (1789-1808) kaleme alındığı düşünülürse, şārihin bu tarihler arasında hayatta olduğu söylenebilir. Buradan yola çıkarak Yūnus Edīb'in XVIII. yüzyıl şārihlerinden olduğunu belirtebiliriz.

XVIII. yüzyılın ortalarında doğduğunu tahmin ettiğimiz şārih ve şāir Yūnus Edīb'in doğum yeri yine şārihin kendi ifadesine göre İrāndır.[58] Böylelikle Yūnus Edīb'in XVIII. yüzyılda İrān'da doğduğunu ve bilinmeyen nedenlerle İstanbul'a göçtüğünü rahatlıkla söyleyebiliriz.

2.1.2. Fikri Şahsiyeti

Bir esere şerh yazmak ciddi oranda bilgi, birikim ve tecrübe gerektiren bir iştir. Evvela tercüme ve şerhi yapılacak eserin diline hakim olmak gerekir. Özellikle Şevket-i Buhārī gibi lafızdan çok manaya önem veren bir şairin şiirini şerh edebilmek için ileri düzeyde Farsça bilmek elzemdir.

Yūnus Edīb *Şerh-i Divan-ı Şevket*'te görüldüğü üzere Arapça, Farsça ve Osmanlı Türkçesi'ni ileri düzeyde bilen aydın bir zattır. Şerhte birçok yerde yapılan ayet ve hadis iktibasları şarihin dini malumatının derinliği hakkında bize fikir vermektedir. Yine şerhte geçen atasözü ve deyimler, bazı şairlerin şiirlerine yapılan tazminler, ilmi, edebi ve tarihi birçok konudaki telmihlerin ayrıntılı izahı şarihin derin birikim ve tecrübesini ortaya koymaktadır.

Şerhin başında III. Selim'e yazılmış 21 beyitlik bir kaside bulunduğunu belirtmiştik. Bu kaside şarih Yūnus Edīb'in aynı zamanda şair olduğunun da vesikasıdır.

---

[58] "...**maʿlūm ola İrānda** bir kimse fevt olduḳda o kimseniñ aḳribā vü müteʿalliḳātı o kimse için ḳırḳ gün mātem dutar u cümle giydikleri libāsları siyāh eylerler **ʿādet-i müstemireleri henüz bu münvāl üzere ḥaṭṭa bu faḳīriñ masḳaṭ-ı reʾsim olan mekānda ḥālā bu ʿādet cārīdir**[58] bu ʿādet ḫilāf-ı şerʿ olduġundan baʿż mütedeyyin kimse fevt olduḳda vasiyet eyler baʿdeʾl-mevt baña mātem dutup libās-ı mātem kimse giymesin bu beyt bu ḳāʿideye ʿişāretdir..." (v. 68a)

2.1.3. Eserleri

2.1.3.1. Şerh-i Divan-ı Şevket Nüshası

Üzerinde çalıştığımız *Şerh-i Divan-ı Şevket*'in bilinen tek nüshası Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Hazine Kitaplığı 815 numaralı kayıtta bulunmaktadır. Eser Kehf suresi 10. ayet ile başlar ve Hz. Peygamber'e salat u selam ederek devam eder. Yekunu 373 varak tutan eserin yazı sitili taliktir. Şerhin dibacesinde bulunan ifadelerden nüshanın müellif hattı olduğu istihraç edilebilir.[59]

2.1.3.2. Bi-Ḥasebi'l Fethi ve'r-Rabṭi ve Bi-'İtibāri'l-Mecāzi Ve't-Teşbīhi Ve'l-Kināye

Yūnus Edīb'in bilinen ikinci eseri yine Şevket-i Buhārī şiirlerinin şerhinden oluşan ama bu defa daha ayrıntılı bir şekilde kaleme alınmış, ***Bi-Ḥasebi'l Fethi ve'r-Rabṭi ve Bi-'İtibāri'l-Mecāzi Ve't-Teşbīhi Ve'l-Kināye***'dir. Bu eserin varlığından *Şerh-i Divan-ı Şevket*'te bizzat şarihin kendisi bizi haberdar etmektedir. Hatta şarih *Şerh-i Divan-ı Şevket*'i okuyanlar bununla iktifa etmezler ve daha ayrıntılı bir şerh ihtiyacı duyarlarsa dīger şerhime müraacat edebilirler demektedir. Şarih bu şerhine o kadar güvenmektedir ki, ondan "şerh-i kebīr" diye bahsetmektedir.[60] Bu şerhe ne yazik ki şimdiye kadar tesadüf edilememiştir.

---

[59] "...'unvān-ı ḥucestemaḳāl meymenetmāl ḥüsn-i imtiṣāl kelām-ı ferruḫfālden ṣoñra bīser ü sāmān mūnis-i şikīb el med'uvv bi Yūnus Edīb Şevket-i nādiregūy tāzezebān ü refīḳaşinās nüktedān ḥüsn-i beyān fenn-i şi'r ü naẓm-i süḥanda yeketāz-ı meydan-ı belāġat olduğu serteser āfaḳda meşhūr u cümle erbāb-ı süḥānıñ müsellem ü maḳbūlı olduğu eẕher-i mine'ş-şems olup faḳīr kembıḍā'a vü ḳalīlü'l-istiṭā'a bi-ḳader-i vüs'at-i ṭāḳatü'l-beşeriyye mışra' "**herkesi rā ez ḫod himmet kolāhī dādeend**" maṣadıḳınca teşmīr-i sāḳ-ı himmet edip şerḥ olunması iltizām olundı li-müellifihi biḥamdillah baña ilhām-ı ḳudsī-i feyż-i Rabbānī ki keşf etdirdi ḥüsn-i çehre-i ma'nā-i pinhānı medlūlünce şükren lillah itmāmı müyesser olup..." (v. 2a)

[60] "...ma'lūm ola aḥval-i müfredātını ***bi-ḥasebi'l fethi ve'r-rabṭi ve bi 'itibāri'l-mecāzi ve't-teşbīhi ve'l-kināye*** şerh-i dīgerimizde tafṣīl üzre zikr u beyān olunmuştur şübhe 'ārıż olduğu maḳāmlarda meẕkūr şerḥ-i kebīrimize mürāca'at oluna..." (v. 3b)

ÜÇUNCÜ BÖLÜM

İNCELEME

3.1. ŞERH-İ DİVAN-I ŞEVKET

3.1.1. Şerhin Yazım Sebebi (Sebeb-i Teşrih)

Klasik kültür dairesi içinde meydana getirilen birçok edebi eserin dibacesinde eserin hangi saiklerle kaleme alındığına dair küçuk bilgiler/ipuçları yer almaktadır. Eserin kaleme alınış sebebini anlatan bu kısımlara "sebeb-i telif" denir. Eğer eser bir şerh ise bu kısım "sebeb-i teşrih" diye adlandırılabilmektedir.

Yūnus Edīb tarafından kaleme alınan *Şerh-i Dīvān-ı Şevket* Kehf suresi 10. ayet vesilesi ile Allah'tan bir rahmet ve muvaffakiyet dileyerek başlar, Hz. Peygamber'e, āline ve ashabına salat u selam ederek devam eder. Bu kutlu sözlerle gereğini yapmış olmanın saadetini yaşayan perişan ve sabra alışık olan Yūnus Edīb, her ne kadar sermayesi ve takati az olsa da, elden geldiği kadarıyla, taze ve alışılmamış sözleriyle şiir ilminde en önde gittiği bütün söz üstatları tarafından güneş gibi bilinen Şevket-i Buhārī'nin gazellerini şerh etmenin kendisi için bir zorunluluk, bir görev olduğunu ifade ederek kolları sıvar. Edīb sonrasında Allah'tan gelen bir inayet, yardım ve ilham neticesinde gizli manaların üzerindeki peçeyi kaldırıp, mananın güzelliğine vakıf olduğunu ve şükür ki bu şerhi bitirdiğini belirtir.[61]

Şerh-i Divān-ı Şevket metninin dibacesinde yer alan "şerh olunması iltizam olundı" ifadesinden de anlaşılacağı üzere şarihin bu eseri şerh etmesinin her şeyden önce ilmi bir gereklilik olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu gereklilik evvela ilminin sadakasını vermesi gereken ālim için ilmi bir vecibe, toplumsal bir sorumluluktur. Buradan yola çıkarak *Şerh-i Divān-ı Şevket*'in şerh olunmasının birinci sebebi, şarihin de ifade ettiği gibi, kültürel bir ihtiyaç olmasında örtülüdür. Yine şarihin bu eseri şerh etmesindeki ikinci sebep ise, Şevket-i Buhārī'nin ince mazmunlarla, söylenmemiş sözler söyleyen, sözlerinde gizli/örtülü birçok anlamlar bulunan, belagat ilminde en önde giden, büyük bir şair olmasıdır.

---

[61] ***"Rabbenā ātinā min ledünke raḥmeten ve ḥeyyiʿ lenā min emrinā raşedā"***[61] ve ṣallī ʿalā eşrefüʾl-enām beyineʾl-lezi sümmüye fiʾl-kurān ismühu Aḥmedā ve ʿalā āṣḥābiḥa hümellezīne iḳtedav bi-imāmüʾl hādiʾl-emcedā ʿunvān-ı ḥuceste-maḳāl meymenet-māl ḥüsn-i imtiṣāl kelām-ı ferruḫ-fālden ṣoñra bī-ser-i sāmān-ı müvennes şikīb el medʿuvv bi-Yūnus Edīb Şevket-i nādire-gūy tāze-zebān ü refīḳa-şinās nüktedān ḥüsn-i beyān fenn-i şiʿr ü naẓm-i süḥanda yeke-tāz-ı meydan-ı belāġat olduğu ser-te-ser āfaḳda meşhūr u cümle erbāb-ı süḫānıñ müsellem ü maḳbūlı olduğu eẕher-i mineʾş-şems olup faḳīr kem-bıḍāʿa vü ḳalīlüʾl-istiṭāʿa bi-ḳader-i vüsʿat-i ṭāḳatüʾl-beşeriyye mışraʿ "**herkesi rā ez ḫod himmet kolāhī dādeend**" mışdāḳınca teşmīr-i sāḳ-ı himmet edip **şerḥ olunması iltizām olundı** li-müellifihi bi-ḥamdillah baña ilhām-ı ḳudsī-i feyż-i Rabbānī ki keşf etdirdi ḥüsn-i çehre-i maʿnā-i pinhānı medlūlünce şükren lillah itmāmı müyesser olup... (v. 1a)

3.1.2. Şerhin Metodu

Yūnus Edīb *Şerh-i Dīvān-ı Şevket* isimli eserinde Şevket-i Buḥārī'nin sadece gazellerini şerh etmiştir. Şarih bütün gazelleri ayrıntılı bir şekilde şerh etmediğini, belki her bir beyti ibtidāī haliyle tercüme ettiğini ve bu tercümeden hasıl olan manaya dair izahatlarda bulunduğunu belirtir. Ayrıca bazı beyitlerdeki teşbihleri belirttiğini, bazı beyitleri ise sadece mana hasıl olacak kadar zahiren çevirdiğini, bazı beyitlerin ise mazmunlarını açıkladığını, tekrar eden mazmunları ise ilk defada açıkladıktan sonra sadece zikredip geçtiğini ifade eder.[62]

Şerh-i Divān-ı Şevket'in belki de metodolojik olarak en dikkate değer yanı, ilk beyitten son beyite kadar aynı perdede devam ediyor olmasıdır. Şöyle ki şarih, evvela şerh edeceği beyitin Farsça orjinalini kırmızı kalemle yazar, sonra bu beyiti yine beyit şeklinde tercüme eder, daha sonra ise kırmızı kalemle "yaʿnī" yazarak tercüme edilen beyitten hasıl olan mana üzerine açıklamalarda bulunur. Böylelikle şarih bütün beyitlere aşağı yukarı aynı ölçüde yaklaşmış olur. Klasik şerhlerin bazılarında bu ilmī tutarlılığın olmadığı gözlemlenmiştir. Sözgelimi bazı şerhlerde şarih, ilk beyitleri oldukça tafsilatlı ve külfetli bir biçimde tercüme ve şerh eder, izaha muhtaç bütün kısımları aydınlatır, kelime ve tamlamalar üzerinde durur, edebi sanatları gösterirken, devam eden beyitlerde bu hassasiyetin azaldığını, izahların kısaldığını, bazen sadece tercüme ile yetinildiğini, hatta bazen tercüme bile edilmeden Fasça beyitin neredeyse olduğu gibi tekrar aktarıldığını görmekteyiz. *Şerh-i Divan-ı Şevket*'te bu durum birkaç istisnanın dışında görülmemektedir. Yūnus Edīb'in şerhine bu manada ilmī bir disiplin çerçevesinde her iki uçta da aşırıya kaçmadan, orta yollu kaleme alınmıştır diyebiliriz. Şerhte hemen hemen hiçbir beyit, tercümesi ve iyi kötü bir izahı yapılmadan geçilmemiştir. Söz konusu olan bu tutarlığın daha iyi gözlemlenebilmesi için yekunu 373 varak tutan şerhin yazma nüshasının başından, ortasından ve sonundan birkaç örnek vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.[63]

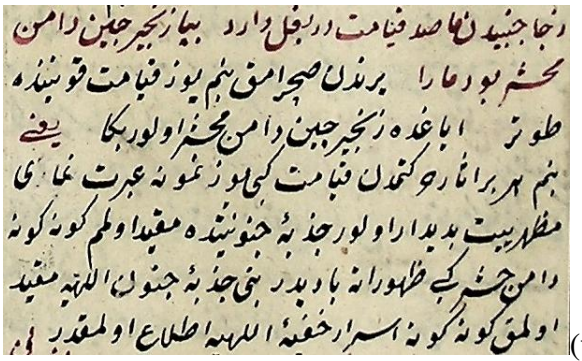
(v. 7a)

[62] maʿlūm ola ʿaleʾl-infirād müfredāṭı şerḥ olunmadı belki her bir beyti ibtidā-i ḥāli üzre tercüme olundı vü baʿde ḥāṣıl-ı maʿnā üzre tafṣīl olundı baʿż beyti teşbīh ṭarīḳıyla vü baʿż beyti lāzım-ı maʿnā ṭarīḳıyla vü baʿż beyti ẓāhir üzre şerḥ olundı ve maʿlūm ola bu dīvānda tekrār-ı mażmūn çokdur defʿa-ı ūlāda tafṣīl olunur baʿdehü ḳal ü dil ile ẕikr olunur... (v. 3b)

[63] Şerhin metodolojik yaklaşımının traskribe edilmiş metnin tamamında gözlemlenebilmesi için bkz. Bu Eser, s. 49-884.

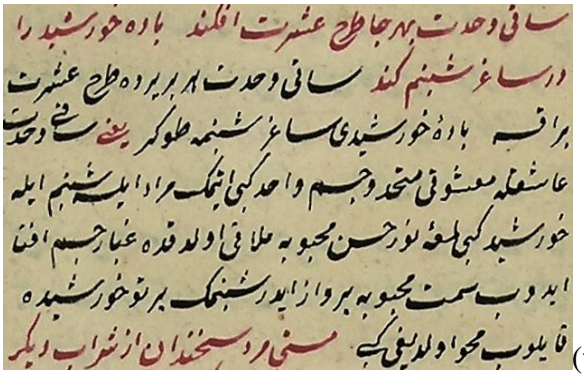
(v. 164b)

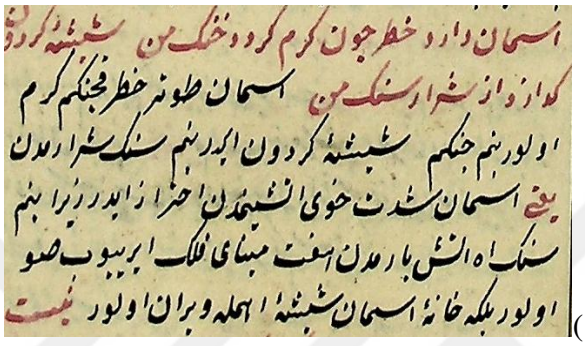
(v. 344b)

3.1.2.1. İktibaslar

3.1.2.1.1. Ayet ve Hadisler

Bütün İslamī ilimlerin kaynağı Kurʾan-ı Kerim ve Hadis-i Şerifler olduğuna göre, İslamī ilimlerin başılıbaşına bir şubesi sayılması gereken "şerh" çalışmalarının birçoğunda ayet ve hadislerden iktibaslar yapılmış olması gayet tabīdir. *Şerh-i Divan-ı Şevket*'te de birçok yerde ayet ve hadislerden iktibaslar yapılmıştır. Bu iktibaslar bazen ayet veya hadisin birkaç kelimesi, bazen de tamamına yakını alınmak suretiyle yapılmıştır. Böylelikle iktibasların çoğunluğunun kısmī iktibas şeklinde olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumu daha net göstermesi açısından ayetlerin metin içindeki kullanımını örneklendirecek olursak, iktibas edilen ayetlerin bir kısmı şu şekilde geçmektedir:

Duʿā-yı ḫāksārān mīkoned imdād şāhān rā دعای خاکساران میکند امداد شاهانرا
Ki bād-ı şehper-i mūrī keşed taḫt-ı Süleymān rā که بادِ شهپر موری کشد تخت سلیمانرا

Duʿā-yı ḫāksārlar imdād eyler pādişāhlara
Zīrā ḳarınca ḳanadı rüzgārı çeker taḫt-ı Süleymānı

Yaʿnī pādşāhlarıñ ḳuvvet <u>şān <u>şevketi ancaḳ ḫāksār-ı fuḳarānıñ duʿāsı vü bīpāyāñ reʿāya-yı fuḳarasınıñ imdādındandır pādşāhlarıñ şān <u>şevketleri fuḳarā duʿāsından olmaya ʿalāmet temellük-ı āvāz-ı Süleymān'ıñ taḫt havāda ṭayerān ederken

zemīne indirmesi gibi Süleymān ile mūrıñ hikāyesi kelām-ı ḳadīmde mezkūr u mesṭūrdur āyet **"yā eyyuhāʾn-nemluʾdhulū mesākinekum"**[64] (v. 55b)

Şevket biyā dīger ġam-ı rūzī çi mīḫorī
Çun puḫte şeved şuᶜle-i idrāk nān-ı mā

شوکت بیا دگر غم روزی چه میخوری
چون پخته شود شعله ادراک نان ما

Şevket gel bundan ṣoñra rızḳ ġamıñ çun yersin
Puḫte olduġū vaḳtde şuᶜle-i idrākiñe ekmeğimiz

Yaᶜnī **"naḥnü ḳasemnā"**[65] āyet-i ayet-i kerīmesine idrāk u izᶜān olunduḳda vü ālāyiş-i dünyā ḳasāvet ü ġamıñ ne dürlü ḳayd eder ādem belki rızḳ-ı muḳadderesine ḳanāᶜat edip āsūde-i ḥāl olur (v. 88a)

Behem zed behr-i īcād-ı meḥebbet ᶜaşḳ ᶜālem rā
Ḥaşīr<ī> z'īn neyistān bāft nakş-ı şīr şod peydā

بهم زد بهر ایجاد محبت عشق عالم را
حصیر زین نیستان بافت نقش شیر شد پیدا

Birbirine verdi īcād-ı muḥabbetden ötürü ᶜaşḳ ᶜālemi
Bir ḥasīr bu neyistāndan işledi nakş-ı arslān ẓāhir oldı

Yaᶜnī Rabbüʾl-ᶜālemīn ḥażretleri āyet-i **"kün fe yekün"**[66] ile fāʾil olup bāʾiṯ-i īcād-ı ᶜālem ancaḳ ᶜaşḳ <u> muḥabbet için olmuşdur ᶜālem ẓuhūr <u> mevcūd olduḳda ᶜāşıḳ <u> maᶜşūḳ muḥibb <u> maḥbūb derkār oldı **"küntü kenzen"** ḥadīṯ-i ḳudsī delīldir sebeb-i īcād-ı ᶜālem ᶜaşḳ <u>muḥabbet olduġuna bile olduġu ḥalde ᶜaşḳ <u>muḥabbet her şeyden aḳdem oldı (v. 98b)

Ez ten-i ḫākī giriftār-ı ṭılısm-ı keṣretīm
Çun hevā gerded zemīn yek rūz bāşed rūzhā

از تن خاکی گرفتار طلسم کثرتیم
چون هوا گردد زمین یک روز باشد روزها

Vücūd-ı ḫākīden ṭılsım-ı keṣrete giriftārım
Zemīn-i hevā olduġu vaḳtde günler olur bir gün

Yaᶜnī nefs-i nāṭıḳa cism-i ḫākī ḳaydında esbāb-ı ṭılsım-ı dünyā vü müteᶜallikātına bend <u>girftār olmuş zemīn <u>āsmān maḥv olup vücūd-ı ḫākī daḫı dīger güne olduġu ḥalde rūz-ı müteᶜadide maḥv olup rūz-ı vāḥid üzre zamān mümted olur dīger nefs-i nāṭıḳa daḫı ḳayd-ı ṭılsım-ı müteᶜallikāt-ı dünyādan ḫalāṣ olur āyet-i kerīme manṭūḳunca **"yevme naṭvīʾs-semāe"**[67] āyet (v. 104b)

ᶜĀrifān rā gerdiş-i gerdūn kemend-i bendegīst
Gerdeneş-i z'īn ṭavḳ bīrūn nīst herkes bende şod

عارفان را گردش گردون کمند بندگیست
گردش زین طوق بیرون نیست هر کس بنده شد

[64] "Ey karıncalar hadi meskenlerinize girin" Neml/18.
[65] "Biz taksim ettik." Zuhruf/32.
[66] "Ol der, o da hemen olur" Yasin/82.
[67] "O gün semayı düreceğiz." Enbiya/104.

ʿĀriflere devr-i felek bendelik kemendidir
Boynu bu ṭavḳdan taşra değil her kim bende oldı

Yaʿnī ʿārifān-ı ulūʾl-ebṣār kimselere ḥareket-i devr-i dāʾim-i felekden istidlāl edip Allah-ı teʿāla ḥażretleri ḥakīm-i muṭlaḳ ve kendi ʿabd-i ʿāciz olmasına uluʾl-elbāb bu delīl zāhir-i bāhir ile itḳān u izʿān ḥāṣıl eder **"ellezīne yetefekkerūne fī ḫalḳıʾs-semāvāt"**[68] ilā āḫire manṭūḳunca (v. 173b-174a)

Metinde geçen dīger ayetler ve geçtiği yerlerin varak numaraları şu şekildedir: **Rabbenā ātinā min ledünke raḥmeten ve ḥeyyiʿ lenā min emrinā raşedā"**[69] (v. 1a) ; **"hattā yeliceʿl cemelü fī semmiʾl-ḫıyāṭ"** [70] (v. 4b);**"meşelühüm ke meşeliʾlleziʾstevkāde nāra"**[71] (v. 5a); **"Rabbenā mā ḫalaḳta hāzā bātılen"**[72] (v. 39a); **"leḳad ḫalaḳnaʾl-insāne fī aḥseni taḳvīm"**[73] (v. 54a); **"mā ḫalaḳte hāzā bāṭılan"**[74] (v. 69b); **"yā eyyetuhāʾn-nefsuʾl-mutmaʾinne irciʿī ilā Rabbik"**[75] (v. 73b); **"ḳad eflaḥaʾl-muʾminūneʾl-lezīne hum fī ṣalātihim ḫāşiʿūn"**[76] (v. 76b); **"felemmā efele"**[77] (v. 81b); "**ve naḥnü aḳrabü ileyhi min ḥabliʾl-verīd"**[78] (v. 106b); **"Allahu ḫālıḳu külli şeyʾ"** [79] (v. 126a); **"külli şeyin hālikun illā vecheh"**[80] (v. 129a); **"naḥnü ḳasemnā"**[81] (v. 155a); **"ellezī ḫalaḳaʾl-mevte veʾl-ḥayāte li-yebluveküm eyyüküm aḥsenü ʿamelā"**[82] (v. 193b);

Şerḥ-i Divan-ı Şevket'te metnin daha iyi anlaşılması ve çözümlenebilmesi adına birçok yerde ilgili hadisler iktibas edilmektedir. Bu hadislerin iktibas edildiği bazı yerler şu şekildedir:

Ḫudāyā reng-i teʾşīr-i kerāmet kon fiġānem rā
Be mevc-i eşk-i bulbul āb dih tīġ-i zebānem rā

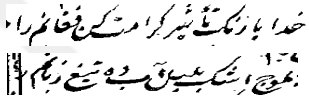

Yā Rab māye-i teşīr-i şeref ḳıl benim fiġānımı
Mevc-i eşk-i bülbülden ṣu ver[[ir]] tīġ-i zebāna

---

[68] "Onlar göklerin yaratılışı üzerine tefekkür ederler." Āli İmrān/191.
[69] "Ey Rabbimiz, bizlere tarafından bir rahmet ihsan et ve bizim için işimizden bir muvaffakiyet hazırla" Kehf Sūresi/10.
[70] "...ve deve iğnenin iğnenin deliğinden geçmedikçe onlar cennete giremeyeceklerdir..." Aʿrāf/40.
[71] "Bunların durumu, bir ateş yakmak isteyen kimsenin durumuna benzer..." Bakara/17.
[72] "Ey Rabbimiz sen bunu boşuna yaratmadın." Al-i İmran/191.
[73] "Biz insanı en güzel biçimde yarattık." Tīn/4.
[74] "Bunu boşuna yaratmadın" Al-i İmram/191.
[75] "Ey mutmain olan nefs, Rabbine dön" Fecr/27.
[76] "Gerçekten kurtuluşa erdi müminler. Onlar ki namazlarında huşu içindedirler." Muʾminūn/ 1-2.
[77] "Üzerine gece bastırınca, bir yıldız gördü: "Rabb'im budur" dedi. Yıldız batınca da, "Ben batanları sevmem" dedi." Enām/76
[78] "...ve biz ona şahdamarından daha yakınız." Kaf/16.
[79] "Allah her şeyin yaratıcısıdır." Zümer/62.
[80] "Onun zatından başka her şey helak olacaktır." Kasas/88.
[81] "... biz taksim ettik." Zuhruf/32
[82] "O, hanginizin daha güzel iş yapacağını denemek için ölümü ve hayatı yarattı." Mülk/2.

Yaᶜnī ne güne bülbül envāᶜ-ı ṭuyūr beyninde fiġān-ı ᶜaşk ile münteḫab u merġūbdur ve ne güne fiġānı ḳalblere müᵓessirdir güzellik beni daḫı bülbül gibi encāᶜ-ı beşer beyninde nāle-i ᶜaşḳ ile münteḫab u meşhūr eyle zīra ᶜaşḳ ᶜālem-i imkānda her şeyden münteḫab u muḳademdir ne mis̱lü ḥadīs̱-i ḳudsīde vārid olmuşdur **"küntü kenzen maḫfiyyen fe-aḥbebtü en uᶜrafe fe- ḫalaḳtüᵓl-ḫalaḳüᵓl-en ᶜaref"**[83] ü baᶜż ḥükemā ᶜindinde nevᶜ-i efrād-ı beşerden bir ferd-i beşerde ᶜaşḳ maᶜdūm olsa bir şeyᵓe ḳābil-i istiᶜdād değildir İbn-i Sīnā zāhib olmuştur eşhās-ı beşerden bir şaḫs bir güzel ḥüsn-i ṣūret gördükde meyl ü muḥabbet etmemesi ve bir ḥüsn-i ṣadā istimāᶜ edip mütevecciḥ-i derūn u şevḳ ḥāṣıl eylememesi ᶜilāc-ı şerbetine muḫtācdır bir tevcih daḫı caᵓizdir amma lafẓ-ı fiġāndan mecāzen ebyāt-ı eşᶜār murād olur yā Rab māye-i eṣer-i kerāmet eyle benim ebyāt u eşᶜārım zīrā şu muḳaddime-i kerāmet belki cüzᵓ-i kerāmetdir Mevlānā ḳaᵓil olmuşdur şiᶜriñ cüzᵓ-i kerāmet olduğuna beyt ***"rütbe-i ᶜālī maḳām-ı evliyā/ evvelī şiᶜrest u āḫir kīmyā"*** mıṣraᶜ-ı s̱ānīden teşbīh u tems̱īl ṭarīḳıyla bu güne taᶜbīr olur yā Rab bir mürşid-i kāmiliñ ᶜayn-ı naẓārıyla beni irşād et ve vird-i zebānıyla zebānım ezkār eyle bile taᶜzīr olduġu ḥalde maḥṣūl-ı beytten lāzım geldi ḥadīs̱-i nebevīyyeye ittibaᶜ vü muṣanniflere imtis̱āl eyledi ibtidāᶜ-yı teᵓlīfde (v. 4a-4b)

Be çerḫ āyed felekhā ez hucūm-ı seyl-i eşk-i men
Ṣadā-yı āb kerd ez ḫāb bīdār āsiyāhā rā

Devre gelir felekler benim hücūm-ı seyl- i eşkimdem
Ṣadā-yı āb etdi ḫābdan bīdār değirmānları

Yaᶜnī īcād-ı devr-i dāᵓim-i eflāke belki īcād-ı mümkināta sebeb nevᶜ-i beni ādemdir ki **"levlāke levlāke lemā ḫalaḳtüᵓl-eflāk"**[84] ḥadīs̱-i ḳudsīden bu istinbāt olur (v. 16b)

Mīresed şebnem be ḫūrşīd-i dırāḫşān ᶜāḳıbet
Şevket āḫir tā der-i dil mīresāned ḫ ̌īş rā

Vāṣıl olur şebnem ḫurşīd-i dıraḫşāna ᶜaḳıbet
Şevket āḫir der-i dilden vāṣıl olur kendine

Yaᶜnī şebnem ḫūrşīde ᶜāşıḳ u ṭālib olduġu eclden ḫūrşīd şebnem cezb edip hemāġūş-ı ḫūrşīdi oldı belki ḫūrşīd ile müttehid oldı nihāyet Şevket daḫı kendi kendine vāṣıl olup baᶜdehü vāṣıl-ı menzil-i merām olur yaᶜnī vücūd-ı ḫoduna āşinā olduḳda Mevlā-yı müteᶜāl ḥażretleriniñ ḥikmet-i ḫafiyyesi āşinā olup vāṣıl-ı menzil-i merām olur **"men ᶜarefe nefsehu feḳad ᶜarefe rabbehu"**[85] feḥvāşınca (v. 36b)

Şekve-i faḳr kem ez iᶜtibār-i şāhī nīst
Per-i Humā be külāh-ı nemed buved mā rā

[83] "Ben gizli bir hazine idim, bilinip tanınmak için mahlukatı yarattım." Hadis-i şerif.
[84] "Eğer sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." Hadis-i kudsi
[85] "Nefsini bilen, Rabbini bilir." Hadis-i kudsi.

Vaḳār-ı faḳr-ı iᶜtibārı pādşāhīden az değil
Per-i Hümā külāh-ı nemedden olur baña

Yaᶜnī ᶜindallah iᶜtibār-ı faḳr u felāket iᶜtibār-ı pād-şāhīden ziyādedir ḫırḳa vü külāh-ı nemed faḳr-ı per-i Hümā gibi ᶜalāmet-i saᶜādetdir bile olduġu ḥalde ***"el faḳrı faḫrī"***[86] ḥadīṯ-i şerīf māṣadaḳınca ḥāl-i sünen-i şerᶜ-i mübīn üzre sulṭānlıḳdan ᶜalā vü muᶜteberdir

Dil ez neẓāre-i gulşen ḫazīn buved mā rā
Gil-i zemīn ḳafes-i dilnişīn buved mā rā

دل از نظارهٔ گلشن حزین بود ما را
گل زمین قفس دلنشین بود ما را

Göñül neẓẓāre-i gülzārdan maḥzūn olur baña
Mekān-ı ᶜişret ḳafes-i dilnişīn olur baña

Yaᶜnī temāşā-yı gülzār-ı ᶜālemden maḥzūniyyet derkārdır zīrā ᶜayş u ᶜişret bīdevām cihān-ı fānī seriᶜüᵓz-zevāl olmaḳ ḥasebiyle ālāyiş-i ziynet-i dünyā ḳayd-ı zindān gibidir ḫıredmend <u>ᶜāḳıbet endīşe **"ed-dünyā sicnüᵓl-müᵓmin"**[87] feḥvāsınca (v. 14a)

Tedbīr-i mā neyāmed hergiz bekār-ı merdüm
Ḫār-ı ḳadem şeved sebz ez āb-ı sūzen-i mā

تدبیر ما نیامد هرگز بکار مردم
خار قدم شود سبز از آب سوزن ما

Bizim tedbīrimiz hiçbir kimseniñ işine gelmez
Ayaḳ dikeni olur yeşil bizim iğnemiz ṣuyundan

Yaᶜnī tedbīr-i ᶜaḳl bu ᶜālem-i imkānda bir ferdiñ nihāyetkārına ḥüsn <u>ḳubḥ olaraḳ resīde vü ᶜilm ḫāṣıl eylemez belki ᶜaḳl <u>tedbīriñ ḫilāf ẓuhūr eder **"lā yaᶜlemüᵓl-ġaybe illallah"**[88] feḥvāsınca maṭlaᶜ olan nüktedāne maᶜlūmdur (v. 88b)

Her kocā mā defter-i dil vā konīm
Ṣafḥa-i ḫurşīd merd-i bāṭılest

هر کجا ما دفتر دل وا کنیم
صفحهٔ خورشید مرد باطل است

Her yerde ben defter-i dilbāz ederim
Ṣafḥa-i ḫurşīd merd-i bāṭıldır

Yaᶜnī nerede nūr-ı ḳalb-i benī ādem lemeᶜān olusar żiyā-yı āfitāb-ı ᶜālemtāb nābūd olur **"ḳalbüᵓl-müᵓmin ḫazīnetüᵓr-Raḥman"**[89] feḥvāsınca (v. 141a)

Dāmen-i deşt-i ᶜadem dīger nedāred çeşme
Bugẕerīd ez āb-ı şemşīr u gulū-yı ter konīd

دامن دشت عدم دیگر ندارد چشمه
بگذرید از آب شمشیر و گلوی تر کنید

---

[86] "Fakirlik övüncümdür." Hadis-i şerif
[87] "Dünya müminin zindanıdır." Hadis-i şerif.
[88] Gaybı Allah'tan başkası bilemez. Hadis-i şerif.
[89] "Müminin kalbi Rahmanın hazinesidir." Hadis-i şerif.

Dāmen-i beyābān-ı ʿademde başḳa çeşme ṭutmaz
Geçen āb-ı şemşīrden boġazı yaş ediñ

Yaʿnī nihāyet-i ḥayātda şerbet-i mevt nūş olduḳdan ṣoñra yabān-ı ʿademde rūḥ-ı insān serāsīme vü sergeşte olduḳda bir yerden iʿāne vü imdād olmaz bir daḫı geri ʿavdet edip vücūd u beden-i insān destres olmaz böyle olduġu ḥālde bu fırṣat u dārā ḳaçan dünyāda iken āb u tūşe-i rāhıñ tedārikine ihtimām lāzımdır yaʿnī dār-ı dünyāda iken ʿamel-i ṣāliḥ u rıżā-ı Bārī teʿālaya saʿy <u>gūşiş lāzımdır **"ed-dünyā mezraʿatüʾl-āḫire"**[90] feḥvāşınca (v. 167a)

Dīdeem encām-ı ḫod z'āġāz-ı kār-ı ḫ̆īşten
Bīşter Şevket zi çīden deste mīgerded gulem

دیدم انجام خود را غاز کار خویشتن
بیشتر شوکت ز چیدن دسته میکرد دو گلم

Gördüm kendi encāmım kendi evvel-i kārımdan
Düşürmeden ol Şevket deste olur benim gülüm

Yaʿnī vaḳt-ı ḥayātda encāmkār-ı mevt mülāḥaẓā eyledim vaḳt-ı ḥayātda esbāb-ı mevtī müheyyā edip āmāde oldum ḥadīṯ-i şerīfiñ mışdāḳınca **"mūtū ḳable an temūtū"**[91] (v. 340a)

Ḫ̆āhed şeved ḫarīr-i guher pīrehen to rā
Yek ʿomr-i ten çu rişte be ṣad pīç u tāb dih

خواهد شود حریر گهر پیرهن ترا
یک عمر تن چو رشته بصد پیچ و تاب ده

İstersen olsun ḥarīr-i güher gölmekden bana
Bir ʿömr-i peykeri rişte gibi yüz pīç u tāba ver

Yaʿnī rişte-i cevāhir gibi cābegāh ḫabgāhıñ dil-i cevāhir olsun bir zamān pīç u tāb-ı cevr u sitem-i eyyāma ṣabr ile nāʾil-i merām olursun **"es ṣabru miftāhuʾl-ferec"** [92] feḥvāsınca (v. 371b)

Metinde geçen dīger hadisler ve bu hadislerin geçtiği yerlerin varak numaraları şu şekildedir: **"innemāl ʿamālu biʾl-ḫātime"**[93] (v. 38b); **"ed-dünyā mezraʿatüʾl-āḫire"**[94] (v. 42a); **"el-nevm ıḫveʾl-mevt"**[95] (v. 68b); **"Allahu ḫalaḳaʾl-insāne ʿalā bi-ṣūretiʾr-**

[90] "Dünya ahretin tarlasıdır." Hadis-i şerif.
[91] "Ölmeden önce ölünüz." Hadis-i şerif.
[92] "Sabır başarının anahtarıdır." Hadis-i şerif.
[93] "Ameller niyetlere göredir." Aslı "innemāl ʿamālu biʾn-niyyāt" şeklindedir. Hadis-i şerif.
[94] "Dünya ahretin tarlasıdır." Hadis-i şerif.
[95] Uyku ölümün kardeşidir. Hadis-i şerif.

Raḥmān”[96] (v. 78a);**“min tevāżaᶜa <lillāhi> feḳat refeᶜa”**[97] (v. 118a); **“men ṣamete necā”**[98] (v. 136b); **“el-faḳrü faḫrī”**[99] (v. 346b)

3.3.2. Dīger

Şerhte ayet ve hadis iktibaslarının haricinde, Hz. Ebubekir'e atfedilen bir sözün de iktibas edildiği görülmektedir:

Muşkil-i rāh-ı Ḫudacūy buved ᶜayn-ı ṭaleb
Rişte-i cādde buved tār-ı reg-i seng-i reheş

مشکل راه خواجوی بود عین طلب
رشتهٔ جاده بود تار رگ سنگ رهش

Müşkül rāh ḫāh <u>cūy ᶜayn-ı ṭaleb olur
Rişte-i cādde olur tār-ı reg-i seng-i rāhı

Vāṣıl-ı künh-i Bārī'de vāmānde olmaḳ ᶜayn-ı künh-i Bārī'ye vāṣıl olmaḳ zīrā rāh-ı rāst-ı künh-i Bārī olmaḳ gibidir **“El-ᶜaczü ᶜan derkiʾl-idrāki idrākün veʾl-baḥşü ᶜan sırrıʾ-ẕ-ẕātu işrākün”**[100] (v. 280b)

3.1.2.1.2. Atasözü ve Deyimler

Şerhte Yūnus Edīb Şevket-i Buhārī'nin şiirlerindeki ince manaları, mecazları ve mazmunları okuyucunun daha iyi kavraması adına yer yer eskilerin darb-ı mesel ve kelām-ı kibār olarak ifade ettiği atasözü ve deyimlerden sıkça yararlanmıştır. Şunu belirtmeliyiz ki kullanılan atasözü ve deyimlerin tamamı Arapçadır. Bunların bazıları metinde şu şekilde geçmektedir:

Şinīdeend bütān-ı Yemen kelām-ı merā
Nuvişteend be āb-ı ᶜaḳīḳ nām-ı merā

شنیده اند بتان یمن کلام مرا
نوشته اند بآب عقیق نام مرا

İşidmişler Yemen maḥbūbları benim kelāmım
Yazmışlar ᶜaḳīḳ ṣuyıyla benim adımı

Yaᶜnī Yemen maḥbūbı gibi ᶜaḳīḳleb olan maḥbūblar benim ġazellerim işidenden beri dāʾimā benim ġazelim vird-i zebān olmuş ᶜaḳīḳleb olan maḥbūblara belki ᶜaḳīḳleblerinde **“ken-nakşı fiʾl-ḥacer”**[101] ẓāhir u nümāyāñdır (v. 41b)

Hemçu tārī ki biruneş keşī ez ᶜıḳd-ı güher
Dil be dil rāh buved sālik-i mecẕūb merā

همچو تاری که برون شد بکشایش از عقد گهر
دل بدل راه بود سالک مجذوب مرا

---

[96]. Allah insanı Rahman suretinde yarattı.” Hadis-i şerif. Metinde bu hadis, “خلق الله الانسان بصورت الر حمان” şeklinde yazılmıştır.
[97] “Kim Allah için tevazu gösterirse Alah onu yüceltir.” Hadis-i şerif.
[98] “Dilini tutan kurtuldu.” Hadis-i şerif.
[99] “Fakirlik övüncümdür.” Hadis-i şerif.
[100] “Onu idrak etmek onu idrak etmekden aciz olduğunu bilmektir. Onun zatını araştırmak şirktir.” Hz. Ebubekir'e atfedilen meşhur söz.
[101] “Taşa nakşolmak gibi.”

İplik gibi içine çeker beni ʿıḳd-ı güheri
Göñülden göñüle yol olur sālik-i mecẕūb bāña

Yaʿnī cevāhir ipliği gibi derūn-ı lüʾlüden geçip derūn-ı lüʾlüden derūna lüʾlü yol eylediġi gibi bizim mecẕūb-ı ʿaşḳ-ı İlāhīlerimiziñ hiçbiriniñ māfīʾż-żamīrlerine ıṭṭılāʿ ḥāṣıl edip ḳalbden ḳalbe yoları vardır **“an mine’l-ḳalbi sebīlā”**[102] (v. 48b)

Ḫˇāhī be şīşe ḫˇāh be peymāne yek meyest
Der deyr u Kaʿbe nūr-ı Ḫüdā mevc mīzened

İster şīşeden ṭaleb ister peymāneden bir bādedir
Der deyr u Kaʿbe nūr-ı Ḫüdā mevc verir

Yaʿnī ṭaleb-i Ḫüdā ne mekānda olursa müsāvīdir zīrā Allah ʿaẓīmüʾş-şān nūr-ı tecellī vü maẓhar-ı ʿināyeti her yeri iḥāṭa etmişdir feyż-i ināyet-i Bārī mekāna maḥṣūs değil belki **“şerefüʾl-mekān biʾl-mekīn”**[103] fehvāsınca ne mekānda mażhar-ı ināyet-i Bārī olsun saña nisbetle o mekān eşrefdir (v. 199b)

Buved cüzʾ-i ḥayāt-ı ū libās-ı ḫodnumāyīhā
Ten-i bīser şeved zāhid eger (225b) destār gum gerded

Olur onuñ cüzʾi ḥayātı onuñ libās-ı ḫodnümāyiler
Başsız cism olur zāhid eger destāriñ ġayb olur

Yaʿnī zāhid-i ẓāhirperest libās-ı zāhir cüzʾ-i beden add edip belki cüzʾi ʿibādāt riyā add edip dāʾimā büzürg destār u cāme-i pehn tesbīh-i ṣad dāne ile riyākār olup evḳatgüzār eder **“tebdīlüʾş-şekl lī-ecliʾl-ekel”**[104] mażmūnuna dūçar olup gūyā büzürg destār pehn cāme olsa ādemiyette noḳṣān olur ḳısmet-i muḳadderesine noḳṣān tārī olur (v. 225a-225b)

Āḫir ez vaḥdet be keṯret mīkeşed fikr-i daḳīḳ
Mū şikāfān mūyrā yekdeste sünbül mīkoned

Nihāyet fikr-i daḳīḳ vaḥdetden keṯrete çeker
Ḳıl yarıcılar bir ḳılı bir deste sünbül yaparlar

Yaʿnī ʿaḳl-ı cüz bize ziyāde fikr- i daḳīḳ ile vaḥdetden keṯrete pānihāde olur yaʿnī rāh-ı rāstdan laġzīdepā olup gümrāh olmaġa pūyān olur hükemānıñ cüz <u>tecezzī</u> iṯbāt etmekle ḳadem-i ʿālem iṯbāt edip ḫaşr-ı ecsādı nefy etdikleri gibi riyā fikr-i daḳīḳ u evhāma iştiġāl olmaḳ sebebiyle vaḥdetden keṯrete pānihāde olmaları müşāhede olunur

[102] “Kalpten kalbe yol vardır.”
[103] “Makamın şerefi, mekanı tutandan gelir.”
[104] “Yemek için şekil değiştirme”

böyle olduğu ḥalde ʿaḳlda ʿaḳl-ı cüz bize maḳbūl değil ʿaḳl-ı belehde maḳbūl değil ʿaḳl-ı vasaṭ maḳbūldür **“ḫayr el-umūruʾl-evsaṭ”** denildiği gibi (v. 162b)

Metinde geçen dīger atasözü ve deyimler ile bunların geçtiği yerlerin varak numaraları şöyledir: **“el mecāzu ḳantaraṭü fiʾl-ḥaḳīḳa”** [105](v. 51a);**“himmetüʾl-ricāl taḳliʿüʾl-cibāl”** (v. 76b);**“an mineʾl-şiʿrüʾl-hikmet”** (v. 125a);**“evvele mā ḫalaḳallahuʾl-ʿaḳl”**[106] (v. 133a);**“el-insān mürekkebi biʾn-nisyān”**[107] (v. 183a); **“el-intiẓār eşeddü mineʾn-nār”**[108] (v. 314b)

3.1.2.1.3. Tazminler

Yūnus Edīb metni şerh ederken Farsça ve Türkçe olmak üzere iki farklı dilden manzum parçalar tazmin etmiştir. Şarih bu manzum parçaların birçoğunun kime ait olduğunu bildirmemiştir. Nitekim tazminlerde böyle bir zorunluluk olmadığı da bilinmektedir.

3.1.2.1.3.1. Türkçe Tazminler

Metinde iki yerde Türkçe beyit tazmin edilmiştir. Bunlardan biri ʿAraf sūresi 40. Āyete telmih etmesi vasıtayla zikredilen Fuzūlī’nin bir beyitidir. Beyitin geçtiği yer şöyledir:

Umīd-i nukhet-i raḥmī zi bīpervā gulī dārem
Ki āvāz-ı şikest-i reng pindāred fiġānem rā

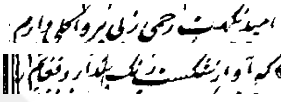

Bir raḥm ḳokusı ümīdiñ bir pervāsız gülden ṭutarım
Ḳırıḳ renġ-i ṣadāsı ḳıyās eyler benim fiġānımı

Yaʿnī bir gülbeden tāze dilberden būy-ı merḥamet ü vefā meʾmūl eylerim benim ṣadā-yı nāle-i niyāzım ġūşuna ḳırıḳ reng ṣadāsı gibi gelir böyle olduġu ḥalde vefā vü merḥamet ümīd etmek ondan emr-i muḥāl oldı bu güne kelām u bir kelām u bir ḳażiyyedir bir emr-i muḥāle taʿlīḳdir muḥāle ṭaʿlīḳ olduġundan o ḳażiyyeniñ daḫı ḥuṣūlı muḥāldir āyet-i kerīmede küffārıñ cehennemden iḫrācına nāzil olduġu gibi ***“ḥattā yeliceʾl cemelü fī semmiʾl-ḫıyāṭ”*** [109] bu āyete telmīh Fużūlīniñ bir beyti vardır beyt

“Bu ġamlar kim benim vardır baʿīriñ başına koysan
Çıḳar kāfir cehennemden güler eh-i ʿaẕab oynar” (v. 4b)

Dīgeri ise şarihe ait olduğunu düşündüğümüz, fakat kime ait olduğu belirtilmemiş bir beyittir. Bu beyitin şarihin Sultan 3. Selim için şerhin başında kaleme aldığı bir kasidenin bitiminde, “inşāallah-ı teʿāla devletmedār u bārgāh-ı gerdūn-ı

---

[105] “Mecaz hakikate bir köprüdür.”
[106] “Allah’ın ilk yarattığı şey akıldır.”
[107] “İnsan unutkanlık ile terkip edilmiştir. İnsanın hamurunda unutkanlık vardır.”
[108] “Beklemek ateşten beterdir.”
[109] “...ve deve iğnenin iğnenin deliğinden geçmedikçe onlar cennete giremeyeceklerdir...” Aʿrāf/40

iḳtidār-ı ḫüsrevānelerinde ᶜayn-ı ᶜināyet-i hümāyūnlarıyla ḫayr-i ḳabūl-i ḳarīne iḥsān buyurula naẓm" ifadesinden hemen sonra müstakil olarak kaydedilmiş olması, bu kanaatimizi güçlendirmektedir. Beyit şöyle geçmektedir:

"Sen Süleymān-ı zamān-i pürᶜadāletpīşesin
Bende-yi bīçāre nisbet saña bir ḳarıncadır" (v. 3b)

3.1.2.1.3.2. Farsça Tazminler

Şerhte Mevlānā'ya ait bir beyit ile kime ait olduğu bildirilmeyen üç beyit ve iki mısra zikredilmiştir. Bunlardan bir beyit ve iki mısra eserin dibacesince geçmektedir:

"Rabbenā ātinā min ledünke raḥmeten ve ḥeyyiᶜ lenā min emrinā raşedā"[110] ve ṣallī ᶜalā eşrefiʾl-enām beyyineʾl-lezi sümmüye fiʾl-kurān ismühu Aḥmedā ve ᶜalā āṣḥābiḥa hümelleẕīne iḳtedav bi-imāmüʾl hādiʾl-emcedā ᶜunvān-ı ḥucestemaḳāl meymenetmāl ḥüsn-i imtiṣāl kelām-ı ferruḫfālden ṣoñra bīser ü sāmān mūnis-i şikīb el medᶜuvv bi Yūnus Edīb Şevket-i nādiregūy tāzezebān ü refīḳaşinās nüktedān ḥüsn-i beyān fenn-i şiᶜr ü naẓm-i süḥanda yeketāz-ı meydan-ı belāġat olduğu serteser āfaḳda meşhūr u cümle erbāb-ı süḥānıñ müsellem ü maḳbūlı olduğu eẕher-i mineʾş-şems olup faḳīr kembıḍāᶜa vü ḳalīlüʾl-istiṭāᶜa bi-ḳader-i vüsᶜat-i ṭāḳatüʾl-beşeriyye mışraᶜ "**herkesi rā ez ḫod himmet kolāhī dādeend**" mışdāḳınca teşmīr-i sāḳ-ı himmet edip şerḥ olunması iltizām olundı li-müellifihi bi-ḥamdillah baña ilhām-ı ḳudsī-i feyż-i Rabbānī ki keşf etdirdi ḥüsn-i çehre-i maᶜnā-i pinhānı medlūlünce şükren lillah itmāmı müyesser olup mışraᶜ **"berg-i sebzīst tuḥfe-i dervīş" (2b)** meāline münasib" beyt " **pāy-ı meleḫ ez pīş-i Süleymān borden/ ᶜAybest velākin hunerest ez mūrī**" maẓmūn-ı münīfine ittibāᶜ-ı sulṭān-ı selāṭīnüʾl-aᶜẓam veʾl-ḳahramānüʾl-fehm fātiḥüʾl-bevvābüʾl-ikrām u el-inᶜām eşrefüʾs-selāṭīn fiʾl-aṣl-ı veʾn-neseb ve aḥḳahüm fiʾl-faẓli veʾl-edeb feyyāż-i seccālüʾn-nevāl ᶜaleʾl-ḫalāyıḳ el müʾeyyid bi teʾyīd rabbüʾl-felaḳ muġīṯ-i devletü veʾd-dīn el manṣūr mineʾl-mülküʾl-muᶜīn ḥāḳān Süleymān menḳıbet dehīm mesnedefrūz-ı ḫilāfet zīnet-i dih taḫt-ı devlet aᶜnı ẓıllullah pādişāh-ı ᶜālempenāh evc-i cāygay felek-i destgāh sulṭānüʾl-berreyni veʾl-baḥreyn ḫādimüʾl-ḥaremeynüʾş-şerifeyn gītīsitān-ı ālā vü hevāüʾs-sulṭān ibnüʾs-sulṭānüʾs-sulṭān Selīm Ḫānüʾl-Ġāzī ibnüʾs-sulṭān Muṣṭafā Ḫānüʾl-Ġāzī ḫuldet-i ḫilāfetün ü ebed-i salṭanat ilā intihāüʾz-zamān ü inḳırāżüʾd-devrān āmīn bi ḥürmeti ṣāḥibüʾn-nübüvvet-i veʾl-bürhān şerḥ-i Şevket-i leṭāfetnümūn nām-ı hümāyūn şevket-i maḳrūnlarıyla mevsūm u resm u taṣdīr olundı cünd-i ebyat-ı ḳaṣīde limüellifihi (v. 2a-2b)

Dīger üç beyitin geçtiği yerler ise şu şekildedir:

Ḫudāyā reng-i teʾşīr-i kerāmet kon fiġānem rā 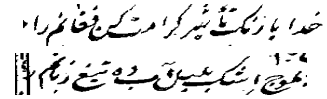
Be mevc-i eşk-i bulbul āb dih tīġ-i zebānem rā

[110] Ey Rabbimiz, bizlere tarafından bir rahmet ihsan et ve bizim için işimizden bir muvaffakiyet hazırla **(Kehf Sūresi/10)**

Yā Rab māye-i teşīr-i şeref ḳıl benim fiġānımı
Mevc-i eşk-i bülbülden ṣu ver tīġ-i zebāna

Yaʿnī ne güne bülbül envāʿ-ı ṭuyūr beyninde fiġān-ı ʿaşk ile münteḫab u merġūbdur ve ne güne fiġānı ḳalblere müʾessirdir güzellik beni daḫı bülbül gibi encāʿ-ı beşer beyninde nāle-i ʿaşḳ ile münteḫab u meşhūr eyle zīra ʿaşḳ ʿālem-i imkānda her şeyden münteḫab u **muḳ**ademdir ne miṣlü ḥadīṣ-i ḳudsīde vārid olmuşdur **"küntü kenzen maḫfiyyen fe-aḥbebtü en uʿrafe fe-ḫalaḳtüʾl-ḫalḳüʾl-an ʿaref"**[111] ü baʿż ḥükemā ʿindinde nevʿ-i efrād-ı beşerden bir ferd-i beşerde ʿaşḳ maʿdūm olsa bir şeyʾe ḳābil-i istiʿdād değildir İbn-i Sīnā zāhib olmuştur eşhās-ı beşerden bir şaḫs bir güzel ḥüsn-i ṣūret gördükde meyl ü muḥabbet etmemesi ve bir ḥüsn-i ṣadā istimāʿ edip müteveccih-i derūn u şevḳ ḥāṣıl eylememesi ʿilāc-ı şerbetine muḫtācdır bir tevcih daḫı caʾizdir amma lafẓ-ı fiġāndan mecāzen ebyāt-ı eşʿār murād olur yā Rab māye-i eşer-i kerāmet eyle benim ebyāt u eşʿārım zīrā şu muḳaddime-i kerāmet belki cüzʾ-i kerāmetdir **Mevlānā** ḳaʾil olmuşdur şiʿriñ cüzʾ-i kerāmet olduğuna beyt:

Rütbe-i ʿālī maḳām-ı evliyā
Evvelī şiʿrest u āḫir kīmyā

mıṣraʿ-ı ṣānīden teşbīh u temṣīl ṭarīḳıyla bu güne taʿbīr olur yā Rab bir mürşid-i kāmiliñ ʿayn-ı naẓārıyla beni irşād et ve vird-i zebānıyla zebānım ezkār eyle bile taʿzīr olduġu ḥalde maḥṣūl-ı beytten lāzım geldi ḥadīṣ-i nebevīyyeye ittibaʿ vü muṣanniflere imtiṣāl eyledi ibtidāʿ-yı teʾlīfde (v. 4a-4b)

Zi telḫ kāmī-i ḫod ḫoş dilest ṣāḥib-i nām
Ki zehr-i zīr-i nigīn sebze-i teh-i sengest

زمخی کامی خود خوش دل است صاحب نام
که زهر زیر نگین سبزه تهِ سنگست

Kendi telḫ kāmından ḫoş dildir ṣāḥib-i nām
Zīrā zehr-i zīr-i nigīn sebze-i teh-i sengdir

Yaʿnī ṣāḥib-i ser u sāmān ile şöhretyāb olan kimse āzā-yı şöhret-i serşārdan ḫoşnūddur zīrā zehr-i zīr-i nigīn-i sebzeter seng gibidir bu mażmūnda rumūzu bu beyt bilemiş:

Rīḫ-i raḥāt dān çu şod maṭlab-ı bozorg
Gird-i güle tūtīyā çeşme-i kūrek (v. 139b-140a)

Çeşm-i ḫod nugşāde ez evvel cefā rā dīdeīm
Ṭıfl-ı mā rā taḫte-i gehvāre çūb-i tīr būd

چشم خود نگشاده از اول جفا را دیده ایم
طفل ما را تخته گهواره چوب تیر بود

Kendi gözüm açmadan evvel cefā gördüm
Benim ṭıflıma taḫte gehvāre çūb-i tīr oldı

[111] "Ben gizli bir hazine idim, bilinip tanınmak için mahlukatı yarattım." Hadis-i şerif.

Yaʿnī īcād-ı vücūdumuz māderzād sitem-i cefā ile perverde olmuşdur belki sirişt u māye-i nevʿ-i benī ādem ġam <u>muḥabbet-i eyyām ile taḫmīr olmuşdur vücūd-ı insāna ġam <u>keder ʿarż-ı ʿām gibidir cüzʾ-i vücūd-ı insān olmuşdur meşhūr beyt:

Der īn dünyā kesi nebāşed
Eger bāşed benī ādem nebāşed (v. 216a)

3.1.2.1.4. Telmihler

Klasik edebiyat metinleri içindeki telmihler, metnin yazıldığı dönenim sosyal ve kültürel hayatı hakkında birçok zengin malzemeye işaret etmesi açısından oldukça önemlidir. Tarihi kültürel bir olayı, bir ilim adamı veya sanatkarı veyahut bunların sözlerini, çeşitli mazmunları, klasik edebiyatın hayal dünyasına müteallik bir takım genel kültür ve edinimleri, daha birçok çeşitli bilgileri metnin müellifi ve dönemin genel okuyucusu bilmekteydi. Tıpkı bunun gibi üzerinden asırlar geçmiş bir edebi metne yaklaşırken günümüzde bu telmihlerin fark edilmesi, fark edildiyse tam olarak neye işaret ettiği, altında yatan hikayenin ne olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Şerhler tam da bu noktada metnin içinde mahfuz zengin içeriği izah ve tafsil etmesi açısından oldukça yararlıdır. Hele ki bir şarih şerh ettiği eserin müellifiyle aynı dönemin atmosferini soluyor, aynı kültür havzasından besleniyorsa, bu şarihin ortaya koyduğu şerhteki açıklamaların daha isabetli olması kaçınılmazdır.

Şerh-i Divan-ı Şevket, Şevket-i Buhārī şiirinin içinde değinme, işaret etme, hatırlatma gibi anlamlara gelen telmih yoluyla barınan yüksek kültür malzemelerini izah ve tafsil etmektedir. Şerhte İbn-i Sīnā'nın görüşleri, Mevlānā'nın şiirin cüz-i kerāmet olduğuna dair bir görüşü, Hümā kuşunun bazı hususiyetleri, bülbülün yuvasını nasıl yaptığı, aşığın tercüme-i hāli, sedd-i İskender, zāhid ile rindin tercüme-i hāli, rind-i meyāşāmların cuma gecesi içmemeleri, ʿİsā ʿaleyhisselāmın iğnesi ve şifācılığı, aşkın insan üzerindeki tesiri, baharın ʿāşık üzerindeki tesiri, Hāfız'ın şiiri ve Şirāz'ın şarabı, mahbūbun hāli, ünlü ressam Mānī, Hz. Muhammed ʿaleyhisselamın bütün yaratılmışlardan güzel oluşu, bazı mutasavvıfların fikirleri ve kelime-i tevhid, Yūsuf ve Yaʾkūb ʿaleyhisselāmın temsili, dilencilerin kaselerinin çūb-i çīnden olması ve çūb-i çīnin mideye faydaları, iki farklı Eflatun olması, Eflatun-ı hekīmin küpünün ayrıntılı hikayesi, Ferhāt ile Şirīn ve Ferhād'ın Şirīn'i taşa resmetmesi, Hintlilerin tercüme-i halleri ve Hindistan'da cāri olan çeşitli adetler, fīrūze taşının özelliği, saf tıynetlerin hāli, yılanın temsili ve yılanın toprak yemesi, Musa ʿaleyhisselāmın yed-i beyzā mucizesi, Süleyman ʿaleyhisselām ile karınca hikayesi, karıncanın ömrü ve kanat çıkarmasına dair bazı bilgiler, Mansur'un asılması ve kerameti, İmam Gazalī'nin *El-Ḥaḳḳu- El-Murru* adlı eseri, İbn-i Sīnā'nın *Şifā* adlı eserinde geçen bir görüş, devr-i feleğin bazı hususiyetleri ve insan üzerindeki tesiri vb. birçok konu ele alınmaktadır. Bu konuların işlendiği yerleri örneklendirmenin faydalı olacağı kanaatindeyiz:

Ḫudāyā reng-i teʾşīr-i kerāmet kon fiġānem rā خدایا رنگ تأثیر کرامت کن فغانم را
Be mevc-i eşk-i bulbul āb dih tīġ-i zebānem rā بموج اشک بلبل آب ده تیغ زبانم را

Yā Rab māye-i teşīr-i şeref ḳıl benim fiġānımı
Mevc-i eşk-i bülbülden ṣu ver tīġ-i zebāna

Yaʿnī ne güne bülbül envāʿ-ı ṭuyūr beyninde fiġān-ı ʿaşk ile münteḫab u merġūbdur ve ne güne fiġānı ḳalblere müʾessirdir güzellik beni daḫı bülbül gibi encāʿ-ı beşer beyninde nāle-i ʿaşḳ ile münteḫab u meşhūr eyle zīra ʿaşḳ ʿālem-i imkānda her şeyden münteḫab u **muḳ**ademdir ne miṣlü ḥadīṣ-i ḳudsīde vārid olmuşdur **"küntü kenzen maḫfiyyen fe aḥbebtü en uʿrafe fe ḫalaḳtüʾl-ḫalaḳüʾl-en ʿaref"** ü baʿż ḥükemā ʿindinde nevʿ-i efrād-ı beşerden bir ferd-i beşerde ʿaşḳ maʿdūm olsa bir şeyʾe ḳābil-i istiʿdād değildir **İbn-i Sīnā** zāhib olmuştur eşhās-ı beşerden bir şaḫs bir güzel ḥüsn-i ṣūret gördükde meyl ü muḥabbet etmemesi ve bir ḥüsn-i ṣadā istimāʿ edip müteveccih-i derūn u şevḳ ḥāṣıl eylememesi ʿilāc-ı şerbetine muḫtācdır bir tevcih daḫı caʾizdir amma lafẓ-ı fiġāndan mecāzen ebyāt-ı eşʿār murād olur yā Rab māye-i eşer-i kerāmet eyle benim ebyāt u eşʿārım zīrā şu muḳaddime-i kerāmet belki cüzʾ-i kerāmetdir **Mevlānā** ḳaʾil olmuşdur şiʿriñ cüzʾ-i kerāmet olduğuna beyt

Rütbe-i ʿālī maḳām-ı evliyā
Evvelī şiʿrest u āḫir kīmyā

mıṣraʿ-ı ŝānīden teşbīh u temŝīl ṭarīḳıyla bu güne taʿbīr olur yā Rab bir mürşid-i kāmiliñ ʿayn-ı naẓārıyla beni irşād et ve vird-i zebānıyla zebānım ezkār eyle bile taʿzīr olduġu ḥalde maḥṣūl-ı beytten lāzım geldi ḥadīŝ-i nebevīyyeye ittibaʿ vü muṣanniflere imtiŝāl eyledi ibtidāʿ-yı teʾlīfde[112]

Tenem rā bes ki żaʿf-ı tīre baḫtī nātevān dāred
Koned çeşm-i Humā mujgān taṣavvur üstüḫānem rā

Benim vücūdumı ol ḳadar żaʿf-ı tīrebaḫt-ı nātüvān ṭutar
Eder çeşm-i Hümā müjgān taṣavvur benim kemiğimi

Yaʿnī bir mertebe żaʿf u siyāhbaḫt-ı nātüvānlıḳ vücūdum iḥāṭā eylemişdir Hümā benim başım üzre sāyeendāz olsa kemāl mertebe żaʿf-ı siyāhbaḫtlığımdan benim vücūdum kendi gözünde müjgān żann u taṣavvur eder ḥālbuki **Hümā**'nıñ ḳurbiyyetinde iḳbāl kendinden ġayredir kendinden kendine bir fāʾide yoḳdur Hümā beni kendi müjgānı ḳıyas u taṣavvur eyledikde ben de Hümā'dan bir cüzʾ olmuş gibi olurum belki ʿayn-ı Hümā olurum yine iḳbālden maḥrūm olurum lākin ʿayn-ı Hümā olduġum ḥalde egerçi ben siyeh baḫtım lākin ʿālem benim sāye-i āŝārımdan feyżyāb olurlar zīrā Hümā ṭıynetim[113] (v. 4b)

---

[112] İbn-i Sīnā insanın güzel bir suret görünce ondan hoşlanmamasının, güzel bir ses duyunca ona yönelmemesinin tabiata aykırı bir durum olduğunu belirtir. Mevlānā ise şiiri bir keramet belirtisi, belki kerametin başlangıcı olarak yorumlar.

[113] Hümā saadet ve ikbal vesilesi olan kutlu bir efsanevi kuştur. Eğer bir kişinin üzerinden uçarsa gölgesinin değdiği kişinin saadet ve ikbala erişeceğine inanılır. Fakat Hümā kuşu kendi için ikbal dağıtmaz. Hatta ikbal kendinden gayrı herkesedir. Tıpkı mum misali ışığı kendinden başka herkesi aydıntır. Şöyle denilmektedir: Buna rağmen Hümā kuşu benim üstümden geçse ve aşağı baksa, yine de

Zi reşk-i men reg-i gul <mūy>-ı āteşdīde rā māned
Ḫas u ḫārest ez mujgān-ı bulbul āşiyānem rā

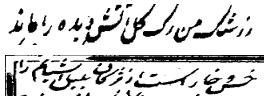

Benim ḥasedimden gül ṭamarı āteş görmüş ḳıla benzer
Çūb-i ḫardır müjgān-ı bülbülden benim yuvāmda

Yaʿnī benim kemāl derece ʿaşḳımdan kemāl-i ḥüsn-i maʿşūḳuma istidlāl edip gül ḥased-i ʿaşḳımdan gül mūy-ı āteşdīde gibi perīşān u efsürde oldı zīrā müjgān-ı bülbül benim ʿāşiyān-ı ʿaşḳımda ḫas <u>ḫār gibidir belki bana cāygāh-ı çeşm-i bülbülde olmak derkār oldı **maʿlum ola** bülbül yuvasın dāʾimā ḳıl ile yapıb tezyīn eder erbāb-ı ʿaşḳıñ dām-ı muḥabbete muḳayyed olduġuna işāretdir bu beytde daḫı buña **telmīh** vardır maʿnen ü lafzen ü ʿandelībiñ yuvası ḳıldan olduġu ter ü tāze nevresīde dilberiñ dām-ı mūy-ı kākülüne ṣaʿve-i ḫāṭırı giriftār olan ʿāşıḳa maʿlūmdur[114] (v. 5a)

İlāhī girdbād-ı şuʿle kerd ān peyker-i mā rā
Ġubār-ı āsiyā-yı bād kon ḫākister-i mā rā

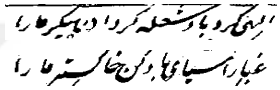

İlāhī girdbād-ı şuʿle ḳıl benim vücūdumı
Yil değirmen ġubārı et benim külümi

Yaʿnī yā Rab şuʿle-i āteş-i āşḳ-ı muḥabbet ile ḫāk-i vücūdum ihrāḳ edip ifnā et dīger ʿālem-i maḥviyyetde beni maḥv edip ḥalḳa-ı silk-i rūḥāniyyetde derkenār et belki ʿālem-i bālā-yı rūhānīde tayerān etdir **maʿlūm ola** bu beyt **teşbīh <u>temsīl ṭarīḳıyle** īrād olundı Hindistān'da ṭāʾife-i mecūsīyānıñ ʿādet-i müstemireleridir bir şaḫṣ mürd olduḳda ol mürdei iḥrāḳ edip ḫākisteriñ bāda verip berbād ederler kendi zuʿm-ı fāsidelerince ʿazāb dedikleri o miḳdār olur bundan ziyāde ʿazāb yoḳdur pāk oldı ḳıyās ederler bu beyt bu ḳāʾideye temsīl īrād oldı āyet-i kerīmede bile teşbīh vārid olmuşdır ***"meṯelühüm ke meṯeliʾllezi ʾstevkāde nāra"***[115] ile āḫireh[116] (v. 5a)

Beyābān merg-i istiġnā ḥayāt-ı cāvidān dāred
Hevā-yı āb-ı ḥayvān sedd-i İskender buved mā rā

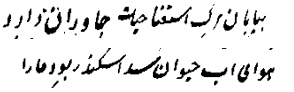

Beyābān-ı merg istiġnā-ı ḥayāt-ı cāvidān ṭutar
*Hevā-yı āb-ı ḥayāt **sedd-i İskender** olur baña*

---

beni görmez. Belki benim kıl gibi ince siyah vücudumu görürsede onu kendi kirpiği zanneder. Ben o kadar bahtsızım. Ama ben de Hümā gibiyim. Belki Hümā kuşunun kirpiğiyim. Ben de tıpkı Hümā gibi eserimle insanları feyzlendiririm. Yazık ki kendime bir faydam yoktur.

[114] Bülbülün yuvasını kıldan yaptığına telmih vardır. Gönül kuşu sevgilinin saçına dolanmış çırpınan bir bülbül gibi çırpınmaktadır.

[115] "Bunların durumu, bir ateş yakmak isteyen kimsenin durumuna benzer..." Bakara/17

[116] Hindistan'da yerleşmiş bir adet vardır ki, bir kişi ölünce onu yakıp külünü rüzgara savururlar. Onlara göre azap ancak bu kadar olur. Kişi bundan sonra azap görmeyecektir.

Yaʿni istiġnā ṣaḥrāsında olmaḳ ḥayāt-ı ebedī vü cāviddir hevā-yı ṭaleb arzū-yı āb-ı ḥayāt baña sedd-i İskender olur ḥāṣıl-ı ḥayāt-ı edebī dedikleri gūşe-i ḳanāʿatdir yoḳsa arzū-yı ḳayd-ı ḥayāt **sedd-i İskender** gibi bir ḳayd-ı ʿaẓīm-i ebedīdir[117] (v. 7a)

چه غم از زاهد افعی نگاه اندیشه ما را
تراشیده مژگان سنگ زمرد شیشه ما را

Çi ġām ez zāhid-i efʿī nigāh endīşe-i mā rā
Terāşīdend ez seng-i zumurrud şīşe-i mā rā

Ne ġam zāhid-i efʿī nigāhdan benim endīşeme
Yunmuşlar zümrüd daşından benim şīşemi

Yaʿnī zāhid-i mār mizāc derūnı pür kīn u ġıll <u>gışdan fikr <u>endīşem yoḳdur zīrā benim şīşe-i göñlüm zümrüd daşı gibi ṣāf <u>pür bahā zāhid gibi kemāl mertebe żıddıdır dāʾimā ondan iḥtirāz eder zāhid **maʿlūm ola** şuʿārā-yı Īrān nefs-i zāhid mār u kejdüme **teşbīh** edip lisān-ı zāhid nīş-i mār u kejdüme teşbīh ederler vech-i şibh-i zāhidlerle mār u kejdüm beyninde nīş-i mār u kejdüm vücūd-ı insāna işābet eyledikde rencūr u zaḫmnāk eder gezlik-i zebān-ı zāhid nīş-i mār u kejdüm gibi telḫ güftār ile derūn-ı insānı münkesir u rencūr eder zāhidi māra **teşbīh** etmek kemāl derece ʿālemiñ müteneffir vü eṣḳal olmasına işāretdir ve kendi nefs-i rind mizācını zümrüde teşbīh etmek kemāl derecedir ki beyneʾn-nās merġūb u maḳbūl u ṣāf olmasına işāretdir ve maʿlūm ola ki iylān zümrüd gördükde kör u nābīnā olur zāhidle rind ḳılletdir kişiniñ bunda daḫı zāhid ile rindiñ mābeyninde teżād olmasına işāretdir ve daḫı nice nikāt-ı ḫafiye vardır erbābı istiḫrāc etsin[118] (v. 9a)

نباشد صبح شنبه چون بیاض گردن مینا
بیاسا فی سحر گردان شب از سینه ما را

Nebāşed ṣubḥ-ı şenbe çun beyāż gerden-i mīnā
Biyā sāḳī seḥer kerd ān şeb-i āzīne-i mā rā

Olmaz ṣubḥ-ı şenbe beyāż gerden-i mīnā gibi
Gel sāḳī seḥer et bizim cumʿa gecemiz

Yaʿnī ṣubḥ-ı şenbe ṣafāsı beyāż gerden-i mīnā gibi pür ṣafā değil ey sāḳī gel cumʿa gecesinde beyāż gerden-i mīnā ile bizi ṣafālandır ve derūnumuz rūşen et yaʿnī bāde ṣun bize inşirāḥ-ı derūn olsun cumʿa gecesini şenbe gecesi gibi pür ṣafā et **maʿlūm ola** rind-i meyāşām cumʿa gecesine iḥtirāmen cumʿa gecesinde bāde nūş etmezler şenbe gecesi cumʿa gecesine muḳābil ziyāde bāde nūş ederler şenbe gecesini şeb-i ṣafā şümār eder bu minvāl üzre şeb-i āzīne şeb-i ġam şümār ederler bu beyt bu ḳāʾideye mebnī inşād olmuşdur[119] (v. 12b)

---

[117] Sedd-i İskender'in aşılmaz yüksek duvarlarla örülü olduğuna telmih vardır. Dünya arzuları ve ebedī hayat isteği de sedd-i İskender gibi aşılmaz/ulaşılmaz bir handikaptır.

[118] İran şairleri zahidi yılana, dilini de yılanın iğnesine benzetirler. Zahidin sivri dili ve acı sözü değdiği kişiyi yaralar. Rind zümrüde benzer. Yılan ise zümrüdü görünce kör olur. Zahid ile rind iki farklı kutbu temsil eder ve birbirine taban tabana zıttır.

[119] Rindler Cuma gecesi içki içmezler. Bundan dolayı Perşembe gecesi Cuma gecesinin de yerine fazladan içki içerler. Bu yüzden Perşembe gecesi rindler için safa gecedir. Cuma gecesi de gam gecesidir.

Mebāş ez serzenişhā-yı taᶜalluḳ zīnhār īmen
Ki bāşed sūzen-i nīşter reg-i tecrīd-i ᶜİsā rā

Olma taᶜalluḳuñ başa ḳaḳmalarından ṣaḳın emin
Zīrā olur sūzen-i neşter ᶜİsanın tecrīd ṭamārı

Yaᶜnī esbāb-ı taᶜalluḳ-ı dünyānıñ rehzen u serzeniş olmasından ṣaḳın emīn olma zīrā ʻİsā ᶜaleyhiᵓs-selāmıñ kemāl derece tecerrüd ile şöhretşiᶜār olmuş iken seyr-i sülūk-ı tecerrüd-i rūḥāniyyetine bir iğne esbāb-ı taᶜalluḳ-ı dünyādan bir iğne rehzen u māniᶜ olur maᶜlūm ᶜİsā ᶜaleyhiᵓs-selām kemāl derece tecerrüd iḫtiyār edip aᶜlā-yı ᶜiliyyine ᶜurūc ederken āsümāñ-ı çār-ı emīnde bir iğne māniᶜ oldı[120] (v. 14b)

ᶜİlāc-i derd-i mā rā nüsḫa netvāned ki bunvīsed
Be kef sūzen şeved ger ḫāme-i āhen Mesīḥā rā

Bizim devā-ı derdimize çāre etmek mümkün değil
Elinde igne olsa eger ḫāme-i āhen ᶜİsāya

Yaᶜnī daḫı aşḳa çāre mümkün değil ᶜİsā ᶜaleyhisselām meger çāreger olsa her ne ḳadar ᶜİsā ᶜaleyhisselām bāzen Allah ᶜalā ṭarīḳüᵓl-muᶜcize her derde şāfī ise daḫı[121] (v. 15b)

ᶜAşḳ dāred maḥv bītābī dil-i bī tāb rā
Şīr mest-i bīḳarārī mīkoned sīmāb rā

ᶜAşḳ bītāblıġı maḥv eder dil-i bītābdan
Şīr mest-i bīḳarār eder sīmābı

Yaᶜnī ᶜaşḳ esbāb-ı dünyāya gūşiş u sāᶜyī olan kimseden esbab-ı ziynet-i dünyāyı biᵓl-külliye ondan maḥv <u>iᶜdām eder başkā ḥüsn-i ḥāl ṣafvet-i derūn kesb etdirir farża aşḳ sīmāba teveccüh etse sīmābı şīr-i bīḳarār eder fehm et aşḳıñ nümūne-i īsār ḥālini **maᶜlūm ola** ᶜaşḳa her bir şey teveccüh edip sārī olsa o belki ḥāliñ başḳa güne ḥāle tebdīl eder meşelā cebān adama teveccüh edip sārī olsa ġāyet şecīᶜ olur[122] (v. 17a)

Sāġar-ı şevḳ-i to keyfiyyet-i sevdā dāred
Bāde ez ḫūn-ı bahārest ḳadehnūş-ı to rā

[120] ᶜİsā ᶜaleyhisselam göğe yükselirken semanın dördüncü katında üzerinde bir iğne bulunur ve rivayete göre bu iğne onun daha fazla yükselmesine mani olur.

[121] ᶜİsā ᶜaleyhisselam Allah'ın izniyle türlü dertle şifa bulmuş, birçok hastayı iyileştirmiştir. Fakat aşk derdinin çaresi yoktur. Aşka çareyi ᶜİsā ᶜaleyhisselām bile bulamaz.

[122] Aşka tutulan insan dünyayı görmez olur. Aşk insanda tecerrüt ve gönül saflığı hasıl eder. Farzedelim aşk gümüşe tesir etse, gümüşü boz bulanık bir süte dönüştürür. Korkak bir adam aşık olsa gayet cesaretli olur. Aşk eşya ve insanın tabiatını değiştiren çok güçlü bir kimyadır.

Seniñ piyāle-i şevḳında keyfiyet sevdā ṭutar
Bāde ḫūn-ı bahārdandır seniñ ḳadeh-i nūşına

Seniñ piyāle-i şevḳ <u>muḥabbetiñde neşʾe-i keyf-i sevdā derkārdır güyā seniñ mey-i muḥabbetiñ ḫūn-ı bahār-ı ḥüsnden aḫẕ olunmuştur belki seniñ ʿāşıḳ u üftāde olan sevdāzede olmaḳ derkārdır **maʿlum** faṣl-ı baharda sevdā ḥareket eder dem cevelān etmek sebebiyle bu münāsebetle ẕikr eyledi[123] (v. 18b)

ریشته پیوند روحانیست ازهم نگسلد
شعر حافظ شد خط ساغر می شیراز را

Rişte-i peyvend-i rūḥānīst ez hem nekseled
Şiʿr-i Ḥāfıẓ şod ḫaṭ-ı sāġar mey-i Şīrāz rā

Rişte-i peyvend-i rūḥānīdir birbirinden ayrılmaz
Ḥāfıẓ'ıñ şiʿri oldı ḫaṭṭ-ı saġār-ı mey Şīrāza

Yaʿnī bezm-i ʿīşretde şiʿr-i Ḥāfıẓ ile bāde-i Şīrāz'ıñ neşʾebaḫş olmaḳda birbirine peyvend-i ruḥānīsi derkārdır elbette Şīrāz'da bezm-i bādede şiʿr-i Ḥāfıẓ daḫı neşʾesāz olmalı ḥāṣıl-ı kelām sāġar-ı pürbāde gibi bezm-i ʿişretde Ḥāfıẓ'ıñ şiʿr daḫı neşāṭengīzdir[124] (v. 3a)

قلم اوّل ز رخسار غزالان حرم بندد
نشد مانی اگر در پیر نصویر فرنگش را

Ḳalem evvel zi mujgān-ı ġazālān-i ḥarem bended
Keşed Mānī eger der deyr taṣvīr-i firengeş rā

Evvel ḳalem müjġān-ı ġażālāñ ḥaremden baġlar
Çekse eger Mānī kilīsada taṣvīr-i firengī

Yaʿnī maḥbūbuñ ḥüsn-i ṣūret-i ʿālempesendin faraża **Mānī** taṣvīr etse āhū ḥarem-i müjgānından ḫāme-i mū olmaḳ sezā vü cesbāndır maḥbūb cemiʿ nās beyninde maḳbūl u ʿālempesend olmadan kināyetdir[125] (v. 34b)

فلک حسن ز الطاف حسن تو بیاموخت رسم جلوه دلبری
که رنگین تر کند سخن ز مطلع من مقطع را

Felek ḥüsn-i to rā ez ḥüsn-i Yūsuf sāḫt gulgūnter
Ki rengīnter koned şāʿir zi maṭlaʿ ḥüsn-i maḳṭaʿ rā

Felek seniñ ḥüsnüñ ḥüsn-i Yūsufdan ziyāde rengīn yaptı
Zīrā ziyāde rengīn eder şāʿir maṭlaʿından ḥüsn-i maḳṭaʿyı

Yaʿnī Mevlā-yı müteʿāl ḫātemüʾl-enbiyā Muḥammedüʾl-Muṣṭafa ḥażretlerini Yūsuf'dan ziyāde ḥüsn-i ṣūret ile ḫalḳ edip dīger Yūsuf'dan belki cümle ʿālemden aḥsen

[123] Aşkın en sevdiği mevsim bahardır. Baharda insanın kanı kıpır kıpır olur, sevda damarlarda dolaşır.
[124] Şirazın şarabı insana çok keyif verir. Hafız'ın şiiri de keyif vermesi açısından Şirāz şarabına benzemektedir.
[125] Mānī eğer oldukça zarif ve ince olan sevgilinin tasvirini yapacak olsa, kıl kalem kullanması iktiza eder.

ü eşref ẕikr eyledi āyet-i kerīme manṭūḳunca onuñ laʿl-i ḫalḳ-ı ʿaẓīm<in> şāʿirin maṭlaʿ beytden maḳṭa beyti güzel inşād etdiği gibi[126] (v. 37b)

Nefes düzdem muḥīṭ-i ḫod konem hemçun hevā dem rā نفس دزدم محیط خود کنم همچون هوا دم را
Ḫamūşī mīdihem çun leb behem baḥr-ı du ʿālem rā خموشی میدهم چون لب بهم بحر دو عالم را

Nefes çaldım kendi muḥīṭim e<t>dim hevā gibi nefesi
Sükūtluk verdim leb gibi birbirine iki ʿālem deryāsında

Yaʿnī nefes nefesi maḥv edip deryā-yı vaḥdete ġarḳ olup ʿālem-i rūḥānī ile ʿālem-i cismānī beynīnde aḥvāl-i kevniyyeye ıṭṭılāʿ ḥāṣıl ederim belki ḥabs-ı nefs edip bir nefesde bin **kelime-i tevḥīd** tefekkür edip bāṭınen tevḥīd ederim **maʿlum ola** baʿż mutaṣavvıfe vü ḥükemā ʿindlerinde ʿömr ü ḥayāt iʿdād-ı nefesden ʿibāretdir herkesiñ **(39a)** müddet-i miḳdār-ı ʿömr u ḥayātı bir miḳdār maʿlūmü'l-ḳader nefesdir miḳtār-ı maʿlum müddet ḳalmasa da tamām olsa nihāyet-i ʿömr ü ḥayāt tamām olur yoḳ eger miḳdār-ı maʿlūm nefes müddet ṭūl-ı kesīrede tamām olsa ʿömr ü ḥayāt tamām olup nihāyet bulur bu sebebden ehl-i taṣavvuf baṭaʾet ile nefes alıp her bir nefesde ḥabs-ı nefes edip ziyādece **kelime-i tevḥīd** ederler vaḳt-i ʿömr u ḥayāt tehī güzerān olmasın bu beyt oña **telmīh**dir[127] (v. 38b-39a)

Yūsuf ānest ki ez yek nigeh-i mest koned یوسف انست که از یک نگه مست کند
Penbe-i şīşe-i mey dīde-i Yaʿḳūb merā پنبهٔ شیشهٔ می دیدهٔ یعقوب مرا

Yūsuf odur ki bir nigehle mest eder
Şarāb şīşesi penbesi Yaʿḳūb gözüni baña

Yaʿnī mürşid-i kāmil odur bir naẓar ile erbāb-ı irşādı irşād ede maʿnā-yı dīger maʿşūḳ oldur ki bir lika[128]-i mest ile ʿāşıḳıñ ʿaḳlıñ alıp kendine üftāde <vü> nālān ede Yūsufʿdan maḥbūb Yaʿḳūb'dan murād olur[129] (v. 48b-49a)

Mizāc-ı merdüm-i ṭamāʿ ḳuvvet ez ṭamaʿ dāred مزاج مردم طماع قوت از طمع دارد
Buved ez çūb-ı çīnī kāse-i çūbīn īn[130] gedāyān rā بود از چوب چینی کاسهٔ چوبین این گدایان را

Ziyāde ṭamaʿkār kimseniñ ḳuvvet-i mizācı ṭamaʿdan dutar
Olur çūb-i çīnden aġaç çanaḳ bu dilencilere

[126] Hz. Muhammed ʿaleyhisselam bütün insanlardan, hatta Yūsuf ʿaleyhisselāmdan bile daha güzel bir şekilde yaratılmıştır.
[127] Mutasavvıflara göre ömür sayılı bir nefesle mahduttur. Her insanın alıp vereceği nefes sayısı bellidir. Mutasavvıflar da yavaş yavaş nefes alır ve her bir nefeste daha çok tevhid kelimesi zikretmeye çalışırlar. Amaç ömrü boş ve gaflet içinde geçirmemektir. Bu fikre telmih varıdır.
[128] Metinde "لکه" (leke) şeklinde geçmektedir. Fakat olması gereken "لقا" (liḳā) dır.
[129] Yusuf ʿaleyhisselam sevgilinin, Yakup ʿaleyhisselam ise muradın timsalidir.
[130] Bu kelime vezni bozmaktadır.

Yaᶜnī ṭamaᶜ kimseniñ ḳuvvet-i mizāc nefs-i ṭamaᶜdan olur yaᶜnī ziyāde olduḳça ḳuvvet-i vücūdı taḳviye bulur zīrā bu ṭamaᶜ dilencileriñ siyeh kāseleri çūb-i çīndendir **maᶜlūm ola** çūb-i çīn mizāc-ı miᶜdeyi taṣhīḥ eder taḳvīye verir[131] (v. 56a)

Be mulk-ı ᶜaşḳ mīrūyed gil-i ḥusn ez zemīn Şevket
Buved maşrıḳ dehān-ı cāh āncā māh-ı Kenᶜān rā

بملک عشق میروید گل حسن از زمین شوکت
بود مشرق دهان چاه آنجا ماه کنعانرا

ᶜAşḳ mülkünde göğerir ḥüsn zeminden Şevket
Olur maşrıḳ dehān-ı cāḥ burada māh-ı Kenᶜāna

Yaᶜnī ḥüsn-i ẓühūrāt ancaḳ zemīn-i mülk-i ᶜaşḳda zāhir olur zīrā Yūsuf gibi maḥbūb <u>māh-ı ṣāḥib-i ḥüsne dehān cāh-ı şeref maḳāmında olur ḥāṣıl Yūsuf gibi māhrūlarıñ revāc-ı şöhret zemīn-i ᶜaşḳda vāḳıᶜa cāhdır (v. 57b)

Nişān ez hunermendān nemāned[132] coz huner bāḳī
Buved levḥ-i mezār ez ḫışt-ı ḫum ḫāk-ı Felāṭūn rā

نشان از هنرمندان نماند جز هنر باقی
بود لوح مزار از خشت خم خاک فلاطون را

Erbāb-ı hünerden bir nişān bāḳī ḳalmaz ancaḳ hüner bāḳīdir
Olur levḥ-i mezār ḫışt-ı ḫūm ḫāk-ı Eflāṭūna

Yaᶜnī **maᶜlūm** ola **Eflāṭūn** ikidir birisi Eflāṭūn-ı İlāhi vü birisi Eflāṭūn-ı ḥakīm tesmiye olunur ḫumnişīn şuᶜāra-yı ᶜacemde miyān-ı şuᶜārāda her ne maḳamda z̲ikr olduysa Eflāṭūn-ı ḥakīm murāddır ü **maᶜlūm ola** Eflāṭūn-ı ḥakīm otuz altı senede bir şerbet tertīb edip dīger bir küp bir mekāna vażᶜ edip kendi telāmīzlerinden birini intiḫāb edip me z̲kūr telāmīzīne taᶜlīm edip benim başımı kesip vü cemiᶜ-i aᶜżālarım birbirinden ḳaṭᶜ edip baᶜde cemīᶜ-i eczā-yı vücūdum me z̲kūr küpe vażᶜ edip yine me z̲kūr tertīb eylediğim şerbet-i eczā-yı vücūdumla berāber küpe dök bundan soñra küpün kapağını ḳapa ve ḳırḳ günden soñra gel me z̲kūr küpi aġzıñ aç içinden bir tāze ṭıfl çıḳar me z̲kūr tıfl benim baᶜde ebedüᵓl-ebed mevt baña ṭārī olmaz ḥayāt-ı ebediyle ḥayat bulurum z̲ikr olunan minvāl üzere eczā-yı vücūd-ı Eflāṭūn u maᶜhūd şerbetle berāber küpe vażᶜ edip ḳażā otuz ṭoḳuz günde küpün aġzıñ açdılar bir nātamām ṭıfl çıḳdı nātamām olduġundan ṭıfl bāḳī ḳalmadı Eflāṭūn z̲ikr olunduḳda bu ḥiḳāyeye işāretdir[133] (v. 60a-60b)

---

[131] Dilencilerin kaseleri çūb-i çīn denilen ince ve dolaşık çöplerden örülü bir kasedir. Bu yenildiği takdirde mideye faydalıdır.

[132] Bu kelime "numāyed" şeklinde yazılmış fakat beyitin anlamı göz önüne alınarak "nemāned" şeklinde okunmuştur.

[133] İki farklı Eflatun vardır. Bunlardan biri Eflātun-ı İlāhī olarak bilinir, dīgeri ise Eflātun-ı Hakīmdir. Rind meşbepli İran şairleri arasında ne zaman Eflātun ismi zikredilse, doktor olan Eflātun akla gelmelidir. Ne zaman da doktor olan Eflātūn'dan bahsedilirse şu hikaye akla gelmelidir: Eflātun otuz altı sene çalışarak bir iksir tertip eder. Talebelerinden birini seçip kendisinin başını ve dīger azalarını keserek hazırladığı iksirle birlikte bir küpe koymasını ve kırk gün boyunca kapağını açmamasını ister. Kırk gün sonra geldiğinde küpü aç içinden yeni doğmuş bir bebek göreceksin, o bebek ben olacağım ve bundan sonra bana ölüm isabet etmeyecek, ebedī yaşamın sırrını çözeceğim der. Talebe denile yapar ve iksirle birlikte Eflatun'un kesilmiş vücudunu bir küpe döker. Fakat küp yanlışlıkla otuz dokuz gün sonra açılır. Bakarlar ki içinde gelişimini tamamlamış küçuk bir bebek vardır. Bebek tam olarak gelişmediği için yaşayamaz.

Teselli baḫşed[134] endek nisbetī ʿuşşāḳ-ı ġamgīn rā
Terāşed Kūhken ez ḫᵛāb-ı sengīn çeşm-i Şirīn rā

Teselli verir cüzʾi münāsebet ʿuşşāḳ-ı ġamgīne
Zīrā yunar Ferhād ḫāb-ı sengīnden çeşm-i Şirīni

Yaʿnī ʿāşıḳıñ maʿşūḳuna cüzʾi müşābih olan şeyden tesliye-i ḫāṭır bulur zīrā Ferhād ḫāb-ı sengīñden Şirīn'i naḳş eder belki ṣūreten Şirīn'i sengde naḳş edip biʾl-fiʿl tesellīyāb olurdı[135] (v. 61b)

Nebuved dilsiyehān rā ġam-ı erbāb-ı şuʿūr
Key sır-ı şuʿle-i idrāk buved Hindū rā

Olmaz dil-i siyehlerde ġam erbāb-ı şuʿūr
Nice sır-ı şuʿle-i idrāk olur Hindūlara

Yaʿnī erbāb-ı şuʿūra olan ġam erbāb-ı ġayr-ı şuʿūra olmaz Hindūlarıñ ekṣeri sebük maġz olduġı gibi bundan **maʿlūm u işāret olundı** Hindūlarıñ ekṣeri aḥmaḳ-ı dil-i siyāh olur[136] (v. 64a)

Siyeh baḫt-ı to reng-i ʿıyş dāned zerdī-i rū rā
Zi medd-i zaʿferān bāşed cebīn purḫānde Hindū rā

Seniñ siyeh baḫtıñ reng-i ʿayş bilir zerd-rūluġı
Zīrā medd-i zaʿferān ile olur ḫande-i çīn-i Hindū

Yaʿnī seniñ ʿāşıḳ-ı dilşādıñ ġam-ı ʿaşḳ ile zerdrū olmaḳdan reng-i ʿayş <u>ṣafā kesb eder Hindūlarıñ medd-i zaʿferān alınları güşāde vü yüz ḫande kesb eylediği gibi maʿlūm ola Hindistānda gāvperest olanlar necāset-i gāv ile zaʿferānı maḫlūṭ edip meẕkūr maḫlūṭ zaʿferāndan her ṣabaḥ iki ḫaṭṭ alınlarına çekip ʿalāmet-i iḳbāl u güşāde olmaġa delīl ʿadd ederler[137] (v. 64a)

Ḳabā gulgūn-ı men bālīde çendīn pīrehen ez bes
Kef-i nergis nigārīnest dāred dāmen-i ū rā

[134] Bu kelime "baḫşend" şeklinde yazılmış beyitin vezni ve anlamı göz önüne alınarak "baḫşed" şeklinde okunmuştur.

[135] Aşık sevgilisine benzeyen, ona sevgilisini hatırlatan her şeyden teselli bulur. O yüzden Ferhad bir taşa Şirīn'in yüzünü resmetmeye çalışmış ve bu tasvirle teselli olmuştur.

[136] Gam ve hüzün şuurlu insanlara tesir eder. Şuursuz insanda gam ve hüzün olmaz. Hintlilerin çoğunluğu ise şuursuzdur denilmiştir.

[137] Hindistan'da ineğe tapanlar, ineğin necaseti ve safranı birbirine karıştırır, bu karışımdan her sabah iki şerit halinde alınlarına sürer ve bunu bir ikbal nişanesi olarak görürler.

Benim ḳabā-ı gülgūnım ol ḳadar pīrehen ziyāde eyledi
Nergisiñ eli nigārīndir dutmuş onuñ eteğini

Yaʿnī benim çendīn ḳabā ile ḳabā-ı gülgūn maḥbūb-ı tāzesimīne destres olmadan nergis ancaḳ müteʿaddid ḳaba ile rengīn u revnaḳ efzā olmuşdur maʿlūm ola Hindistānda bir kimse ziyāde māldār olduḳça ziyāde gölmek giyer bu mażmūn o ḳāʿideye işāretdir ġaflet olunmaya[138] (v. 64b)

Mīşeved gum ʿomr-ı ṣāf<ī>ṭıynetān ez infiʿāl
Gerdiş-i rengest devr-i āsumān fīrūze rā

میشود کم عمر صاف طینتان از انفعال
گردش رنگ است دور آسمان فیروزه را

Olur güm ʿömr-i ṣāf ṭıynetler infiʿālinden
Reng dönmesidir fīrūzeye devr-i āsümān

Yaʿnī ṣāf ṭıynet cüzʾi infiʿāl ile maḥv olur zīrā fīrūzeniñ maḥv-ı rengi devr-i felekden cüzʾi münfaʿil olmadandır **maʿlūm ola** seng-i fīrūzeniñ üzerinde bir sene miḳdārı devr-i felek devr eylese rengi nābūd olur fīrūze rengi maḥv olur kembahā vü bīḳıymet olur bu āḫir ki mıṣraʿ bu ḳāʿideye işāretdir ṣāf ṭıynete miṣāldir[139] (v. 67b-68a)

Ṣāf ṭıynet mātem-i ḫod rā neyendāzed be kes
Pīrehen nīlī be merg-i ḫod buved fīrūze rā

صاف طینت ماتم خود را نیندازد بکس
پیرهن نیلی بمرگ خود بود فیروزه را

Ṣāf ṭıynet kendi mātemiñ kimseye bıraḳmaz
Pirehen nīli kendi mevtinden olur fīrūzeye

Yaʿnī ṣāf ṭıynet dār-ı fenādan dār-ı beḳāya intiḳāl eyledikde kimseye kendi mātemini çekdirmez ve pīrehen-i nilī mātem kimseye giydirmez **maʿlūm ola** İrānda bir kimse fevt olduḳda o kimseniñ aḳribā vü müteʿalliḳātı o kimse için ḳırḳ gün mātem dutar u cümle giydikleri libāsları siyāh eylerler ʿādet-i müstemireleri henüz bu minvāl üzere ḥaṭṭa bu faḳīriñ masḳaṭ-ı reʾsim olan mekānda ḥālā bu ʿādet cārīdir[140] bu ʿādet ḫilāf-ı şerʿ olduġundan baʿż mütedeyyin kimse fevt olduḳda vasiyet eyler baʿdeʾl-mevt baña mātem dutup libās-ı mātem kimse giymesin bu beyt bu ḳāʿideye ʿişāretdir[141] (v. 68a)

Eṣer key mīgozāred āred rīşe-i ġam ber dil-i nāzik
Ḫored mār-ı siyāh-ı mūy-ı çīnī ḫāk-ı çīnī rā

اثری میگذارد در دل نازک آه غم پرور
خورد مار سیاه موی چینی خاک چینی را

[138] Hindistanda bir kişi zenginse bu zenginliğinin nişanesi olarak kat kat elbise giyer.
[139] Firūze taşı bir yıl sonra rengini ve değerini kaybeder.
[140] Bu ifadeden Şārih Yūnus Edib'in İran doğumlu olduğu anlaşılmaktadır.
[141] İran'da bir kişi vefat ettiğinde o kişinin akrabaları ve yakınları kırk gün baştan ayağa siyah giyerek yas tutarlar. Bu adet şeriatın hilafında olduğu için, bazı dindar kişiler yakınlarına öldükten sonra kendisi için matem elbisesi giymemelerini vasiyet eder.

Āṣār nice bıraḳır ġam ṭamārı bir dil-i nāzikde
Yer mār-ı siyāh-ı mūy-ı çīnī ḫāk-i çīnīye

Yaʿnī bir ʿāḳil <u>nāzik dil kimseniñ mīnā-yı ḳalbine ġam u kederiñ bıraḳsa elbette o nāzik dil maḥv u berbād olur zīrā kāse-i çīnī nāzik olmaḳ ḥasebiyle mār-ı mūdārı elbette **maʿlūm ola** kendi dil-i nāziki kāse-i çīne teşbīh edip ve mūy-ı kāse efʿiye teşbih edip gezlik-i efʿi ḥayvānāt-ı maḳūlesine işābet eyledikde maḥv <u>iʿdām eyler mūy-ı çīnī daḫı kāseye işābet eyledikde kāse şikest <u> maḥv eyler vü iylānıñ dāʾimā ekl eylediği ḫāk olduġuna **telmīḥ** vār ve mādde-i insān ḫākden olduġuna işāretdir rīşe-i ġam ḫāk-i kāse-i ḳalb-i insānı dāʾimā ekl eylediği gibi güzel <u> peçīde bu **teşbīḥ** gibi mebnīdir[142] (v. 71a-71b)

Temāşā-yı ṣafā-yı sāʿidī dārem ki mītersem
Be çūb āḫir zi naḫl-ı ṭūr bended dest-i Mūsā rā

Bir ṣāf sāʿide temāşā eylerim ḳorḳarım
Bir çöpe āḫir naḫl-i ṭūrdan baġlaya dest-i Mūsāyı

Yaʿnī ṣaḥib-i muʿcizāt-ı peygāmbere ümmet oldum Mūsā ʿaleyhisselāmıñ muʿcize-i yed-i beyżāsı gibi nice muʿcīzesi vardır maʿnā-yı dīger bir sāḳ-ı sīmīn-i dilbere temāşā eyledim nice sāʿid-i beyāż dilberleriñ sāʿidlerini şikest edip taḫtebend etmişdir belki sāʿid-i sīm dilberler benim sīmsāḳ dilberime ʿāşıḳ <u>üftāde olmuşdur[143] (v. 72a)

ʿOmr-i mā bāşed zi feyż-i nātevānī cāvidān
Dāred ez ḫāk-i Süleymān surme çeşm-i mūr-ı mā

Bizim ʿömrümüz nātüvānlıḳ feyżinden ebedī olur
Dutar Süleymāñ ṭopraġından sürme-i çeşm-i mūrın

Yaʿnī mūrın ṭūl-ı ʿömre muvaffaḳ olması ḫāksār olmaḳdan ve nice şāhlar görüp ḫāk olup ġubār-ı vücūdı dīde-i mūr-ı ḫāksāra sürme olmuşdur ve **maʿlūm ola** ḳarınca iki bin yıl ʿömri olur biñ yıl ʿömri olduḳda ḳanād çıḳarır biñ yıl olmaya delīldir **Süleymān ile mūr hikāyesine telmīḥ** vardır [144] (v. 76b-77a)

Hīçkes ez ehl-i <dil> taṣdīḳ ḥarf-ı mā nekerd
Geşt çūb-ı dār sebz ez girye-i Manṣūr-ı mā

[142] Yılanın toprak yemesine telmih vardır.
[143] Mūsa ʿaleyhiselāmın yed-i Beyza mucizesine telmih vardır. Hz. Mūsa elini koynuna götürmüş ve çıkardığında eli güneş gibi parlamıştır.
[144] Şarihin "malum ola" dedikten sonra verdiği bilgilerin çoğu bilimsel gerçekliği olmayan veya eksik gerçeklik içeren bir takım bilgilerdir. Mesela kanat çıkaran bir karıncanın olgunluk çağında olduğu ve ömrünün büyük bir kısmını geride bıraktığı doğrudur. Fakat karıncanın binlerce yıl yaşayabildiği ise yanlış bir bilgidir.

Hiçbir kimse ehl-i dilden bizim kelāmımız tasdīḳ eylemedi
Oldı dār aġacı yeşil bizim Manṣūr'uñ giryesinden

Yaʿnī erbāb-ı bātından sırr-ı eneʾl-ḥaḳ olan kimselerden bir kimse bu esrārı keşf u ifşa eylemedi ancaḳ girye-i āb kerāmet-i **Mansūr**'dan çūb-i dār sebz oldı yaʿnī keyfiyet-i dārdan Manṣūr'uñ şöhret şāyiʿası ileʾl-yevm ileʾl-ebed bāḳī oldı[145] (v. 77a)

Be ḫāṭır çepnişīned naḳş-ı ḥarf-ı rāst ḫūbān rā
Ki ez āyīne ʿaks-ı ḫaṭṭ şeved naḳş-ı nigīn peydā

Ḫāṭırda ters oturur naḳş-ı müstaḳīm ḥarf-i cānān
Zīrā āyīnede ʿaks-ı ḫaṭṭ olur naḳş-ı nigīnde ẓāhir

Yaʿnī kelām-ı müstaḳīm-ı aḥbābdan ekṣer ṭabīʿat teneffür eder ādeme mülāyim gelmez ḫaṭṭ-ı rastıñ āyīnede ʿaksi nārāst olup ādeme mülāyim gelmediği gibi ḥāṣıl ḥaḳḳ kelām mülāyim gelmez *El-Ḥaḳḳu El-Murru*[146] feḥvāsınca (v. 97b-98a)

Kesi ki şod zi şitāb ḥayāt-ı ḫışten āgeh
Zi tārhā-yı nefs bāft behr-i ḫoş resenhā

Bir kimse ki oldı kendi ʿömr <u>ḥayātından istiʿcāl eylemesinden āgeh
Nefs ipliklerinden işledi kendi için ipler

Yaʿnī bir kimse ʿömr <u>ḥayāt-ı dünyāyı fenā vü seriʿüʾz-zevāl olduġuna āgāh u ḫabīr olsa kendi tār-ı nefsini ḳatʿ-ı ḥayatına āyet naẓarıyla naẓar eder ḥaṣıl ʿārif kimselere göre ümid-i refʿet nefs-i noḳṣān-ı ʿömre delīldir u **maʿlūm ola** ehl-i tasavvuf ʿindinde ʿömr nefesden ʿibāretdir müddet-i ʿömr miḳdār-ı nefese merbūtdur böyle olduġu ḥalde nefes āheste āheste olsa ʿömr <u>ḥayāta sezā vü cesbān olur (v. 105a)

Ruḫ-ı sāḳī nemīdānem çi ḫūrşīdest ez ʿakseş
Hilāl-i ḫaṭṭ-ı sāġar bedr-i kāmil mītevāned şod

Ruḫsār-ı sāḳī bilmem ne şekl āfitābdır ʿaksinden
Hilāl-ı piyāle-i pür mey bedr-i kāmil mümkündür olsun

Yaʿnī cām-ı şarāba rūy-ı āfitābmiṣāl ṣāḳī münʿakis olup ʿaks-i ṣūret-i ḥüsn-i sāḳī bedr-i kāmil gibi bedīdār olunur ʿacāyib pür ṣafā pür temāşāgāhdır piyāle-i bāde **"nūrüʾl-ḳameri müstefādun mineʾş-şemsi"**[147] ḥükemānıñ kelāmına müşābih bir şeydir (v. 173a)

Ṭalebkār-ı fenā rā key fenā medd-i naẓar bāşed
Be Manṣūr ez reg-i gerden resen nezdīkter bāşed

[145] Mansur rivayete göre asılırken çeşitli kerametler göstermiştir. Bu kerametlerden biri ise asıldığı dar ağacının yeşermesidir.
[146] İmam Gazālī'nin bir eseridir.
[147] "Ay nurunu güneşten alır."

Ṭalebkār-ı fenāya nice fenā medd-i naẓar olur
Manṣūra boyun ṭamarında ziyāde ḳarīb ip olur

Yaʿnī bir adım ifnā-yı vücūda ṭālib u saʿyī olsa cihān-ı fānī ne şekl naẓarında olur yaʿnī dünyāya ʿadem naẓarıyla naẓar eder görmez misin Manṣūr'a ip kendi boynu ṭamarından ḳarīb oldı yaʿnī Manṣūr-ı ṭālib ifnā-yı vücūd edip onda vücūduñ ifnā eyledi (v. 195a)

Dūr şev çarḫ ki ʿāşıḳ be temāşā āmed
Kūçe dih mevc ki seylāb be deryā āmed

دور شو چرخ که عاشق تماشا آمد
کوچه ده موج که سیلاب بدریا آمد

Īrāġ ol çarḫ ʿāşıḳ temāşāya gelir
Yol ver mevc seylāb deryāya gelir

Yaʿnī ʿālem-i bālāda olan muʿizbīnler ḥaber olsun Muḥammedü'l-Muṣṭafa ṣallalahü ʿāleyhi ve sellem ḥażretleri miʿrāc-ı şerīf buyurup liḳā-yı tecellī-i nūr-ı celāl ile münevver olacaḳdır güzergāh-ı miʿrāc (204a) gözüñ seylāb gibi vücūd-ı şerīf-i Muṣṭafa deryā gibi ḥükm-i ʿālemi iḥāṭa eden Rabbü'l-ālemīn vāṣıl olacaḳdır **maʿlūm ola** bu kelām ehl-i taṣavvufa mebnīdir (v. 203b-204a)

Bes ki ṭabʿ-ı men zi pīrī mīkoned pehlū tehī
Mītevān mūy-ı merā bīrun zi şīr reng kerd

بسکه طبع من زپیری میکند پهلو تهی
میتوان موی مرا بیرون ز شیر رنگ کرد

Ol ḳadar ki benim ṭabʿım pīrlikden fāriġ oldı
Mümkündür benim mūyum şüdden ṭaşra reng etmek

Yaʿnī şūret-i pīrliğimden kemāl mertebe ḥaẓer edip heykel-i civān <u>şebābet-i dilḫāh u maʿḳūl ḫātır pesend olmuşdur ṭıfl-ı şīrḫor iken mūy-ı serim ḫıżāb ile rengīn etmek mümkün u marżīdir **maʿlūm** Īrān'da pīr <u>cüvān saḳallarıñ boya verirler[148] (v. 223b)

Serī ger neşʾe-i sevdā negerded
Ki maġzeş penbe-i mīnā negerded

سری گر نشئه سودا نگردد
که مغزش پنبه مینا نگردد

Bir başda neşʾe-i sevdā olmazsa
Zīrā maġzı penbe-i mīnā olmaz

Yaʿnī bir başda ṣafā-yı muḥabbet u sevdā-yı ʿaşḳdan tehī olursa onuñ lez̲z̲et-i insānīden ḫālīdir belki behāʾime mülḥaḳdır *Şifā*'da **ibn-i Sīnā** böyle olduġunu taḳrīr eylemişdir (v. 233a)

Derd-i serest imrūz eflāk rā zi gerdiş
Ḫamyāze nān-ı ḫod rā puḫt ez tenūr-ı āġūş

درد سرست امروز افلاک را ز گردش
خمیازه نان خود را پخت از تنور آغوش

[148] İran'da genç yaşlı birçok kişi sakallarını boyarlar.

Derd-i serdir bugün feleklerde dönmek
Ḫamyāze kendi ekmeğin bişirdi tennūr-ı āġūşda

Baᶜde⁾l-yevm feleğe devr etmek kendine derd-i ser vermekdir zīrā felekde olan mevālid-i ṣelāse yaᶜnī ecnās-ı ᶜālem-i ᶜunṣūr kemālin bulup nihāyete resīde oldı dīger devr-i imdād-ı feleğe muḥtāc değildir **maᶜlūm ola** bu mażmūn **(288a)** ḥükemā meẕhebine işāretdir ne ḳadar zīr-i felekde olan efrād <u>eşyā mevcūddur cümlesi devr-i felekden sirāyet-i felekden istiᶜdād kesb eder baᶜde her bir şey ṣūret-i maḫṣūsasıyla bedīd olur[149] (v. 287b-288a)

3.1.2.1.5. Edebi Sanatlar

Şiirler eserin dibacesinde şarihin de ifade ettiği gibi, edebi sanatlar bakımından "teşbih tarīkıyla" şerh olunmuştur. Şerhte neyin neye teşbih edildiği çoğunlukla ayrıntılı bir şekilde izah edilmiştir. Bunun haricinde sadece iki yerde iham sanatından bahsedildiği görülmüştür.

Ḫudāyā reng-i te⁾ṣīr-i kerāmet kon fiġānem rā
Be mevc-i eşk-i bulbul āb dih tīġ-i zebānem rā

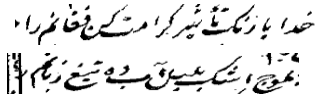

Yā Rab māye-i teṣīr-i şeref ḳıl benim fiġānımı
Mevc-i eşk-i bülbülden ṣu ver tīġ-i zebāna

Yaᶜnī ne güne bülbül envāᶜ-ı ṭuyūr beyninde fiġān-ı ᶜaşk ile münteḫab u merġūbdur ve ne güne fiġānı ḳalblere mü⁾essirdir güzellik beni daḫı bülbül gibi encāᶜ-ı beşer beyninde nāle-i ᶜaşḳ ile münteḫab u meşhūr eyle zīra ᶜaşḳ ᶜālem-i imkānda her şeyden münteḫab u **muḳ**ademdir ne miṣlü ḥadīṣ-i ḳudsīde vārid olmuşdur **"küntü kenzen maḫfiyyen fe aḥbebtü en uᶜrafe fe ḫalaḳtü⁾l-ḫalaḳü⁾l-en ᶜaref"** ü baᶜż ḥükemā ᶜindinde nevᶜ-i efrād-ı beşerden bir ferd-i beşerde ᶜaşḳ maᶜdūm olsa bir şey⁾e ḳābil-i istiᶜdād değildir **İbn-i Sīnā** zāhib olmuştur eşhās-ı beşerden bir şaḫs bir güzel ḥüsn-i ṣūret gördükde meyl ü muḥabbet etmemesi ve bir ḥüsn-i ṣadā istimāᶜ edip müteveccih-i derūn u şevḳ ḥāṣıl eylememesi ᶜilāc-ı şerbetine muḫtācdır bir tevcih daḫı ca⁾izdir amma lafẓ-ı fiġāndan mecāzen ebyāt-ı eşᶜār murād olur yā Rab māye-i eṣer-i kerāmet eyle benim ebyāt u eşᶜārım zīrā şu muḳaddime-i kerāmet belki cüz⁾-i kerāmetdir **Mevlānā** ḳa⁾il olmuşdur şiᶜriñ cüz⁾-i kerāmet olduğuna beyt

Rütbe-i ᶜālī maḳām-ı evliyā
Evvelī şiᶜrest u āḫir kīmyā

mıṣraᶜ-ı ṣānīden **teşbīh u temṣīl** ṭarīḳıyla bu güne taᶜbīr olur yā Rab bir mürşid-i kāmiliñ ᶜayn-ı naẓārıyla beni irşād et ve vird-i zebānıyla zebānım ezkār eyle bile taᶜzīr olduğu ḥalde maḥṣūl-ı beytten lāzım geldi ḥadīṣ-i nebevīyyeye ittibaᶜ vü muṣanniflere imtiṣāl eyledi ibtidāᶜ-yı te⁾līfde

[149] Gökyüzünün altında yaşayan her fert, kozmik alemlerden, dünyanın dönüşünden ve aydan etkilenirler.

İlāhī girdbād-ı şuᶜle kerd ān peyker-i mā rā
Ġubār-ı āsiyā-yı bād kon ḫākister-i mā rā

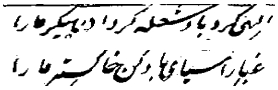

İlāhī girdbād-ı şuᶜle ḳıl benim vücūdumı
Yil değirmen ġubārı et benim külümi

Yaᶜnī yā Rab şuᶜle-i āteş-i āşḳ-ı muḥabbet ile ḫāk-i vücūdum ihrāḳ edip ifnā et dīger ᶜālem-i maḥviyyetde beni maḥv edip ḥalḳa-ı silk-i rūḥāniyyetde derkenār et belki ᶜālem-i bālā-yı rūhānīde tayerān etdir **maᶜlūm ola** bu beyt **teşbīh <u>temsīl ṭarīḳıyle** īrād olundı Hindistān'da ṭāᵓife-i mecūsīyānıñ ᶜādet-i müstemireleridir bir şaḫṣ mürd olduḳda ol mürdei iḥrāḳ edip ḫākisteriñ bāda verip berbād ederler kendi zuᶜm-ı fāsidelerince ᶜazāb dedikleri o miḳdār olur bundan ziyāde ᶜazāb yoḳdur pāk oldı ḳıyās ederler bu beyt bu ḳāᵓideye temsīl īrād oldı āyet-i kerīmede bile teşbīh vārid olmuşdır ***"meṯelühüm ke meṯeliᵓllezistevḳāde nāra"***[150] ile āḫireh (v. 5a)

ᶜİlāc-i sūz-ı maḫmūrān zi lāy-i ḫum buved Şevket
Biyā ez zīr-i deryā ḫāk-ı āteşḫāne-i mā rā

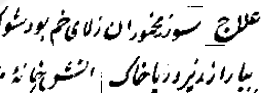

Çāre-i ḥarāret-i maḫmūrlar küp çamurlarından olur Şevket
Götür zīr-i baḥrden bizim ḫāk-ı āteşḫānemiz

Yaᶜnī defᶜ-i ḥarāret-i ḫumārlar ḫum-ı meyden olur götür ey sāḳī bāde-i ḫumdan nūş edip defᶜ-i ḥarāret-i ḫumār edelim maᶜlūm ola ḫumār-ı şarāb neşāṭ-ı dīger belki tekrār bāde nūş etmek ile defᶜ olur ve āteş işābet edip vücūd-ı insānı iḥrāḳ eden yere kil dedikleri ḫākden çamur edip sürseler defᶜ-i sūziş-i āteş eder ü ᶜaleᵓl-ḫuṣūṣ küb dibinde tecemmuᶜ eden raḳīḳ çamur āteş işābet etmiş yeriñ ḥarāretin defᶜ eder bu beytde güzel **īhām u teşbīh** vardır (v. 12a)

Buved efzūn godāz-ı ten zi pehlū-yı huner mā rā
Zi şīr-i maġz-ı bādām āb mīgerded şeker mā rā

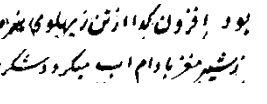

Olur ziyāde erimek peykere pehlū-yı hünerden baña
Şīr-i maġz-ı bādāmdan şu olur şeker baña

Kemāl-i hüner u maᶜrifetimiz sebebiyle āsīb-i ḥavādiṯ-i zamāne bize işābet edip dilrīş olur gūyā bizim şükr-i vücūdumuzı maġz-ı bādām şuyı eridir **maᶜlūm ola** vücūdını sükkere **teşbīh** edip hüner <u>ᶜirfānı şīr-i bādeye **teşbīh** edip şeker u bādām birbirine cesbān olduġu eclden zikr u teşbīh eyledi (v. 13b)

Nebāşed āsümān rā āfet<ī> ez lāmekān seyrān
Ḫaṭar ez reng-i mey bīrūn zedenhā nīst mīnā rā

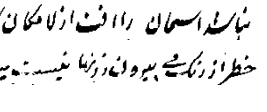

Olmaz āsümāna bir āfet lāmekān seyrden
Ḫaṭar reng-i meyden ṭaşra çıḳmaḳdan yoḳ mīnāya

[150] "Bunların durumu, bir ateş yakmak isteyen kimsenin durumuna benzer..." Bakara/17

Yaᶜnī miᶜrāc-ı rūḥānī ile āsümāna ḫarḳ u iltiyām lāzım gelmez belki hiçbir ḫaṭā vü żarar işābet etmez görmezmisin reng-i bāde-i gülgūn mīnādan ṭaşra çıḳdıġı ḥalde mīnāya bir żarar u ḫaṭar işābet etmez belki bir noḳṣān ṭārī olmaz **maᶜlūm ola** bu beytde miᶜrāc-ı rūḥānī iḳrār u iṣbāt eder āsümānı mīnāya **teşbīh** rūḥ-ı insānı levn-i bādeye **teşbīh** peyker-i insānı şarāba **teşbīh** güzel bir teşbīhdir (v. 14b)

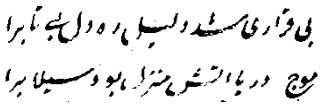

Bīḳarārī şod delīl-i reh dil-i bītāb rā
Mevc-i deryā āteş-i menzil buved seylāb rā

Bīḳarārlıḳ delīl-i rāh oldı dil-i bītāba
Mevc-i deryā āteş-i menzil olur seylāba

Yaᶜnī ẕikr <u>fikr-i Ḫüdāya güşiş u saᶜy etmek semt-i Ḥaḳḳa delīl <u>rehber olur seylāba mevc-i mevc-i deryā rehber u delīl olup seylāb-ı deryāya cezb etdiği gibi **maᶜlūm ola** mutaṣavvıfe baᶜżışı Mevlā-yı müteᶜāl ḥażretlerini deryāya **teşbīh** edip ṭālib-i Ḥaḳḳı seylāba **teşbīh** edip mevc-i deryāyı żühūrāt-ı Bārīʾye **teşbīh** ederler. (v.17b)

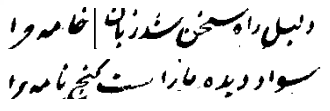

Delīl-i rāh-ı suḫan şod zebān-ı ḫāme merā
Sevād-ı dīde-i mārest gencnāme merā

Delīl oldı rāh-ı süḫana zebān-ı ḫāme baña
İylān göziniñ ḳarasıdır ḫazīnenāme baña

Yaᶜnī benim süḫanım maḥal-i maḳṣūda vāṣıl u ifşā eden zebān-ı ḫāmemdir gūyā sevād-ı dīde-i mārım künc-i nāmemdir **maᶜlūm ola** kendini ḫazīneye **teşbīh** edip kendi süḫanını naḳd-ı ḫazīneye teşbīh edip ḫāme māra teşbīh edip zebān-ı ḫāmede mürekkebi sevād-ı çeşm-i māra teşbīh edip güzel cemᶜiyyet-i **teşbīh**dir (v. 44b-45a)

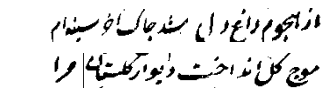

Ez hücūm-ı dāġ-ı dil şod çāk āḫir sīneem
Mevc-i gul endāḫt dīvār-ı gulistān-ı merā

Hücūm-ı dāġ-ı dilden yırtıldı āḫir sīnem
Gül mevci attı dīvār-ı gülistāñım

Yaᶜnī derūn-ı sīnede olan dāġ-ı derūnum vücūdum maḥv <u>berbād eyledi gūyā ki dīvār[151]-ı gülistāñ hücūm-ı şāh-ı gülden vīrān olduġu gibi dāġ-ı derūnı güle teşbīh edip heykel-i cismi maḫṣūṣ dīvār-ı gülistāna **teşbīh** edip şāh-ı gülşen ziyāde ḳuvvetli olduḳda dīvār-ı gülistāñın raḫnedār olduġu gibi dāġ-ı derūn ziyāde olduḳda vücūdum maḥv u berbād olduġu gibi (v. 47b)

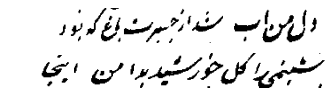

Dil-i men āb şod ez ḥasret-i bāġ<ī> ki buved
Şebnemī rā gul-i ḫūrşīd be dāmen īncā

[151] Metinde "دیوان" şeklinde geçmektedir.

Benim göñlüm şu oldı bir bağıñ ḥasretinden ki olur
Bir şebnemde gül-i ḫūrşīd eteğinde orada

Yaʿnī bir bağ-ı ḥüsnüñ ṣafāsıyla göñlüm şu gibi ṣāf oldı o bağıñ şebnemi eteğinde gül-i ḫūrşīd olmaḳ mümkündür ḥāṣıl maḥbūbuñ ʿaraḳını şebneme **teşbīh** edip yüzünü güneşe teşbīh edip bu siyāḳ üzere ārā eylemişdir (v. 97a-97b)

Būy-ı gul rā netevān kerd giriftār-ı ḳafes
Cāy-ı raḥmest be rūḥī ki giriftār-ı tenest

بوی گلرا نتوان کرد گرفتار قفس
جای رحمست بروحی که گرفتار تنست

Gül ḳoḳusu mümkün değil etmek ḥabs-ı ḳafes
Raḥm yeridir ki rūḥa giriftār bedendir

Yaʿī rūh-ı laṭīfüʾl-vücūd ki ġayr-ı maddīdir beden-i ṣaḳīl insāna giriftār olduḳda iki teżādıñ bir yerde cemʿ olması gibidir böyle olduġu ḥalde rūḥ-ı laṭīf ḳafes-i bedende maḥbūs olduḳda ḳafes-i bedenden āzād olmasına duʿā lāzımdır rūḥu būy-ı güle **teşbīh** etmeden rūḥuñ laṭīf bedeniñ ṣaḳīl olmasına işāretdir (v. 132b)

Nigehem bes ki zi cevlān-ı to şūḫī dāred
Müjeem rā heves-i mūr kemerhā şodenest

نگهم بسکه ز جولان تو شوخی دارد
مژه ام را هوس مور کمرها شدنست

Bu nigāhım seniñ cevlānıñdan ziyāde şūḫluḳ dutar
Kirpiğim heves-i mūr kemerler olmaḳdır

Yaʿnī benim ʿāyn-ı nigāhım cevlān-ı nāz-ı maḥbūbdan bir güzel ḥālet-i küstāḫlık kesb eyledi mū-miyān u mūr-kemer maḥbūb olmaya müjem hevesnāk oldı **maʿlūm ola** miyān-ı maḥbūb ḳarıncaya **teşbih** olunur murād ḳarıncanıñ beline teşbih etmekdir zīrā miyān-ı ḳarınca ince olmaḳ ḥasebiyle miyān ẕikr oña teşbīh olunur (v. 135a)

Gulzār-ı cemālet zi ḫaṭ-ı ṭarf-ı benāgūş
Dāred gul-i şebbūy-ı şeb u nesteren-ı ṣubḥ

گلزار جمالت ز خط طرف بناگوش
دارد گل شبوی شب و نسترن صبح

Gülzār-ı cemāliñ ḫaṭṭ-ı ṭarf-ı benāgūşdan
Ṭutar gül şebbūy-ı şeb <u>nesteren-i ṣubḥ

Yaʿnī gülzār-ı cemāl-i maḥbūb ḫaṭṭ-ı ṭarf-ı benāġūşundan ḫāṣıl eylemiş gül-i şebbūy- ı şeb u nesteren-i ṣubḥ maḥbūbuñ cemāliñ gülzāra **teşbīh** ḫaṭṭını şebbūya beyāż benāgūşun nesteren-i ṣubḥa teşbīh edip (v. 159b)

Dil nisbetī be ṭurre-i pur ḫam durust kerd
Nisbet durust kerd u çi muḥkem durust kerd

دل نسبتی بطرهٔ پر خم درست کرد
نسبت درست کرد و چه محکم درست کرد

Göñül nisbeti ṭurre-i pürḫam dürüst etdi
Nisbet dürüst etdi ne ʿacāyib muḥkem dürüst etdi

Yaʿnī gönül şikest u perīşān olmasını zülf-i yāre **teşbih** edip āferīn bir güzel ʿacāyib teşbīh-i tām ile bir ṭoġru nisbet teşbīh-i tām eyledi (v. 223a)

Negerd<ed> seng-i rāh-ı reng-i mey pīrāhen-i mīnā
Reh-i rūhāniyān rā key tevāned āsumān gīred

Olmaz seng-i rāh reng-i mey pīrāhen-i mīnā
Rūhānīler yoluñ nice ḳudretvār āsumān ṭutar

Yaʿnī ehl-i ṣafvet ʿālem-i bālāya ʿurūc eyledikde ḳubbe-i mīnāfām eflāk-ı mānīʿ olmaz reng-i şarāba mīnādan ẓāhir u bedīd olmasına çeşm-i mīnā mānīʿ olmadıġı gibi vücūd-ı insānı şarāba **teşbīh** edip rūḥ-ı insānı reng-i şaraba ḳubbe-i eflāḳı mīnāya teşbīh edip güzel teşbīh-i teşmīldir bu mażmūñ teḳrār mürūr eyledi rüʾyet-i rūḥānī ile rüʾyet-i ṣābit eder (v. 236b)

3.1.2.1.6. Yazım ve İmla

Şerh-i Divan-ı Şevket'te yazım ve imlanın yer yer birbirini tutmadığı gözlemlenmiştir. Bu tutarsızlık nüshanın tamamında görülmekle birlikte, bazen aynı mısra için aynı kelimenin iki farklı yazımına dahi şahit olunmaktadır. Söz gelimi "südden" kelimesi aynı beyitin şerhi içinde "سوددن" ve "صودن" olmak üzere iki farklı imla ile yazılmıştır.

To çun nādān şevī dānī ki rızḳet ez kocā āyed
Reh-i rūzī sefīdī mīzened ez şīr-i ṭıflān rā

Eger sen nādān olursan bilirsin rızḳıñ nerden gelir
*Ḳısmet yolı beyāżlıḳ verir **südden** ṣıbyānlara*

Yaʿnī eger sen nādān u mütevekkil olursan ol vaḳtde ḳısmetiñ nerden geldiğini vażıḥ fehm eylersin zīrā tıflān-ı nādān <u>mütevekkil olduġu eclden rāh-ı ḳısmetleri **südden** beyāż <u>berrāḳ görünür

Yine aynı beyitin şerhi içinde "ḳadife" kelimesi iki farklı imla ile yazılmıştır. Beyitin Osmanlı Türkçesine çevirisinde kelime "قديفه" şeklinde yazılmışken, açıklama kısmında "قطيفه" şeklinde yazılmıştır.

Ehl-i ġaflet rā kocā pervā-yı bīdārī buved
Zīr-i ser dārend çun bālīn-i muḫmel ḫāb rā

Ehl-i ġaflete nice pervā-yı bīdārlıḳ olur
*Baş altında ṭutarlar **ḳadife** yaṣdıḳ gibi nevmi*

Yaʿnī esbāb-ı ālāyiş-i dünyāya tevaggul edip dār-ı āḫīretden ġāfil olan kimseler īḳāż olup ʿāḳıbet kārı tefekkür u endīşe etmezler sertāpā ġaflet onları iḥāṭa etmişdir

bīdār olmaḳ emr-i muḥāl gibidir belki ġaflet **ḳatîfe** yaṣdıḳ gibi baş altına ḳoyup ḥāb-ı ġaflet ile derḫāb olurlar

Bu yazım ve imla tutarsızlıklarına metnin tamamında birçok yerde rastlamak mümkündür. Örneklendirmeye devam edecek olursak, sürü kelimesi beyitte " سوری" şeklinde kaleme alınmışken, aynı beyitin açıklama kısmında "صوری" şeklinde yazılmıştır.

Be meclis reng-i şūḫī rīḫt ez mā gerdiş-i çeşmeş مجلس نگ شوخی ریخت از ما گردش چشمش
Rem-i āhū taṣvīr mīkonem mevc-i şarābeş rā رم آهو تصویر میکنم موج شرابش را

Meclise ḥālet-i şūḫluk dökdi bizden gerdiş-i çeşmi
*Āhū **şürüsü** taṣavvur ederim mevc-i bādesini*

Yaʿnī sāḳī-i şūḫ ṭıynetin gerdiş-i mest çeşminden bezm-i ʿişretde erbāb-ı ʿişret ṣūret-i ḥüsn u şūḫluk kesb eylediler ḳıyās olunur mevc-i şarābı āhū **sürüsü** gibi şīve-i ḥüsn-i şevḳ cilvenümündur

Metin içinde imlasında farklılık gözlenen birçok Türkçe kelimenin dışında, imlası belli olan bazı Arapça ve Farsça kelimelerin de yazımında hatalar yapılmıştır. Mesela aşağıdaki metinde "türrehātından" kelimesi "طراهاتندن" şeklinde yazılmıştır fakat doğru yazımı "تراهاتندن" şeklinde olmalıdır.

Bes ki sengīn şod zi goftugū-yı ehl-i rūzgār بسکه سنگین شد ز گفتگوی اهل روزگار
Ḥalḳa-i gūşem nigīndānest ḥarf-ı saḫt rā حلقهٔ گوشم نگین دانست حرف سخت را

Ol ḳadar sengīn oldı ehl-i zamāne güft gūsundan
Ḥalḳa-ı ġūşum nigīndāndır ḥarf-ı saḫta

Yaʿnī ehl-i zamānıñ kelām-ı mālāyaʿnī vü süḫān-ı **ṭürrehātından** ḥalḳa-ı gūşum sengīn oldı ebnā-yı (24a) zamānın kelāmın işitmez oldum belki ḥalḳa-yı gūşum kelām-ı saḫt-ı ebnā-yı zamāna nigīndān gibi oldı yaʿnī ḥa<l>ḳa-ı gūşum kelām-ı mālāyaʿnī gūş etmeden memlū oldı nihāyetü'l-emr kelām işitmez oldum

Şerh-i Divan-ı Şevket'in transkribe metin kısmında bu yazım ve imla yanlışlarının tamamı dipnot düşülerek gösterilmiştir.

3.1.2.1.7. Arkaik Söz Varlığı

Şerhte **yuḳı** (uyku), **düğün** (düğüm), **tükme** (düğme), **yirişmek** (erişmek), **ḳaḳar** (kalkar) **yiriştirsem** (eriştirsem), **ḳaraniġu** (karanlık) **yügremişdir** (koşmuştur), **yeritdim** (yürüttüm), **ṣavuḳ** (soğuk), **üksek** (yüksek), **üzmemiş** (yüzmemiş), **moncuġum** (boncuğum) gibi birçok arkaik kelime kullanılmıştır. Bu kelimelerin kullanıldığı yerler ve anlamları dipnot ile metin içinde gösterilmiştir.

3.2. METİN TRANSKRİPSİYONUNDA TAKİP EDİLEN YOL

Yunus Edip tarafından kaleme alınan *Şerh-i Divan-ı Şevket* isimli şerh çalışması, Topkapı Sarayı Müzesi, Hazine Kitaplığı, 815 numaralı kayıtta bulunan nüsha esas alınarak çeviri yazıya aktarılmıştır. Eserin bilinen başka bir nüshası bulunmadığı için tenkitli metin oluşturulamamıştır.

Eser çeviri yazıya aktarılırken TimesEfras fontu kullanılmış, varak numaraları "( )", tahmini ilaveler "< >" ve tahmini çıkarmalar "[[ ]]" ile gösterilmiştir.

Büyük-küçük harf kullanımına dikkat edilmiş, özel isimler ve mısra başındaki kelimer büyük harfle başlamıştır. Yine özel isimlere gelen ekler apostrof ile ayrılmıştır.

Çeviri yazıda farsça beyitler bold, beyitlerin tercümesi ise italik fontta yazılmıştır. Eserde Farsça beyitler transkripsiyon harfleriyle verildikten sonra, Farsça çeviri yazısının daha sağlıklı takip edilip, karşılaştırılabilmesine olanak sağlamak amacıyla beyitlerin karşısına müstensih tarafından kaleme alınmış Arap harfli metnin ilgili kısmı arka planı temizlenerek kopya edilmiştir.

Metin bir Farsça eserin şerhi olduğundan, Farsça beyitlerin okunuşu da kaynak dile uygun olacak şekilde yapılmıştır. Farsça'da "ü" ve "ö" gibi sesler bulunmadığından, bu sesler Farsça çeviri yazısında kullanılmamıştır. Fakat eserin türcüme ve şerh kısımları Türkçe'ye uygun telaffuz edilmiştir. Örneğin eserin tercüme ve şerh kısmında geçen gül, bülbül, sünbül, ʿömr, müşt, büzürg, zincīr, muḥabbet, ġonca şeklinde yazılan kelimeler, eserin Farsça kısmında, gul, bulbul, sunbul, ʿomr, muşt, buzurg, zencīr, meḥebbet, ġonce gibi Farsça telaffuzuna uygun biçimde yazılmıştır.

Eserde "rā", "be", "der" "ez" gibi hal ekleri ayrı yazılmıştır. Öreneğin " میکنم از شعله ادراک پنهان دود را mısrası "Mīkonem **ez** şuʿle-i idrāk pinhān dūd **rā**" şeklinde yazılmıştır. Bunun yanında "rā" ekinin birinci tekil ve ikinci tekil şahıs zamirleriyle kullanımı ise bitişik yazılmıştır.

Bazı fillerin başına gelen "mī", "be" "bā", "ne", "nā" "me" gibi geniş zaman kipi, emir kipi, istek kipi, olumsuzluk eki gibi ekler bitişik yazılmıştır. Örneğin " مجلس ما نمیکشد منت مطرب دیگر" mısrası "Meclis-i mā nemīkeşed minnet-i muṭrib-i dīger" şeklinde yazılmıştır. Bunların dışında beyitlerin okunmasında vezin gereği bazı fiillerin başına gelen bu kipler ve ekler başına geldiği kelimerin ilk sesiyle birleştirilmiştir. Bu işlem sadece vezin tutmadığı zamanlarda yapılmıştır. Örneğin "بگشاید" "begoşāyed" fiili vezin gereği "bugşāyed"; "ننوشته" "nenuvişte" fiili ise vezin gereği "nunvişte" şeklinde yazılmıştır. Çekimli fiillerin dışında vezin gereği bazı isim ver sıfatların yazımında da değişiklik yapılmışıtr. Mesela "زمرد" "zumrud" kelimesi vezin tutmadığı zamanlarda zumurrud; tılsım "طلسم" kelimesi "tılısm" şeklinde yazılmıştır.

Hem Farsça beyitlerde hem de şerhte eklerin ve bileşik kelimerin yazımında "-" işareti, çalışmamızda kelimelerin etimolojik yapısını göstermek gibi bir amaç olmadığından, kullanılmamıştır.

Vav-ı maʿdule “ˇ”, hemze “ˀ” ve ayn “ʿ” işaretleriyle belirtilmiştir. İzafet kesresi “-i, yi” şeklinde yazılmıştır.

Arapça ve Farsça iktibasların yazımı metin içinde, anlamları ise dipnotta verilmiştir. Şerhte izah edilen telmihler, metin içinde örneklendirilmiş ve bu örneklerin günümüz Türkçesi ile sadeleştirilmiş hali dipnotta verilmiştir.

Eser kelime ve eklerin yazımında günümüze yakın bir yazım ve imla kullanılan XVIII. yüzyılda kaleme alındığı için, Türkçe kelime ve eklerin yazımında günümüze yakın bir yazım ve imla kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METİN

Biʾsmillāhir-raḥmāniʾr-raḥīm

(2a) "Rabbenā ātinā min ledünke raḥmeten ve ḫeyyiʿ lenā min emrinā raşedā"[152] ve şallī ʿalā eşrefiʾl-enām beyyineʾl-lezi sümmüye fiʾl-kurān ismühu Aḥmedā ve ʿalā āşḥābiḥa hümelleẕīne iḳtedav bi-imāmüʾl hādiʾl-emcedā ʿunvān-ı ḥucestemaḳāl meymenetmāl ḥüsn-i imtiṣāl kelām-ı ferruḫfālden şoñra bīser ü sāmān mūnis-i şikīb el medʿuvv bi Yūnus Edīb Şevket-i nādiregūy tāzezebān ü refīḳaşinās nüktedān ḥüsn-i beyān fenn-i şiʿr ü naẓm-i süḥanda yeketāz-ı meydan-ı belāġat olduğu serteser āfaḳda meşhūr u cümle erbāb-ı süḥānıñ müsellem ü maḳbūlı olduğu eẕher-i mineʾş-şems olup faḳīr kembıḍāʿa vü ḳalīlüʾl-istiṭāʿa bi-ḳader-i vüsʿat-i ṭāḳatüʾl-beşeriyye mışraʿ "**herkesi rā ez ḫod himmet kolāhī dādeend**" mışdāḳınca teşmīr-i sāḳ-ı himmet edip şerḥ olunması iltizām olundı li-müellifihi bi-ḥamdillah baña ilhām-ı ḳudsī-i feyż-i Rabbānī ki keşf etdirdi ḥüsn-i çehre-i maʿnā-i pinhānı medlūlünce şükren lillah itmāmı müyesser olup mışraʿ **"berg-i sebzīst tuḥfe-i dervīş" (2b)** meāline münasib" beyt " **pāy-ı meleḫ ez pīş-i Süleymān borden/ ʿAybest velākin hunerest ez mūrī**" mażmūn-ı münīfine ittibāʿ-ı sulṭān-ı selāṭīnüʾl-aʿẓam veʾl-ḳahramānüʾl-fehm fātiḥüʾl-bevvābüʾl-ikrām u el-inʿām eşrefüʾs-selāṭīn fiʾl-aṣl-ı veʾn-neseb ve aḥḳahüm fiʾl-faẕli veʾl-edeb feyyāż-i seccālüʾn-nevāl ʿaleʾl-ḫalāyıḳ el müʾeyyid bi teʾyīd rabbüʾl-felaḳ muġīṯ-i devletü veʾd-dīn el manṣūr mineʾl-mülküʾl-muʿīn ḥāḳān Süleymān menḳıbet dehīm mesnedefrūz-ı ḫilāfet zīnet-i dih taḫt-ı devlet aʿnı ẓıllullah pādişāh-ı ʿālempenāh evc-i cāygay felek-i destgāh sulṭānüʾl-berreyni veʾl-baḥreyn ḫādimüʾl-ḥaremeynüʾş-şerifeyn gītīsitān-ı ālā vü hevāüʾs-sulṭān ibnüʾs-sulṭānüʾs-sulṭān Selīm Ḫānüʾl-Ġāzī ibnüʾs-sulṭān Muṣṭafā Ḫānüʾl-Ġāzī ḫuldet-i ḫilāfetün ü ebed-i salṭanat ilā intihāüʾz-zamān ü inḳırāżüʾd-devrān āmīn bi ḥürmeti ṣāḥibüʾn-nübüvvet-i veʾl-bürhān şerḥ-i Şevket-i leṭāfetnümūn nām-ı hümāyūn şevket-i maḳrūnlarıyla mevsūm u resm u taṣdīr olundı cünd-i ebyat-ı ḳaṣīde limüellifihi

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 *Şehenşāh-ı serīr-i salṭanat Sulṭān Selīm Ḫān kim*
Oña ilhām-ı Ḥaḳdır feyż-i istiʿdād-ı māderzād

2 *Ṣafā-yı ṣubḥ-ı ʿirfānı tamām-ı āfāḳa rūşendir*
Sirişt-i ṭıynetinde müncelīdir gün gibi irşād

3 *Güneş ṭāḳ-ı bülend-i bābına ger derstres olsa*
Medār-ı seyrine tā rūz-ı ḥaşr olmaz zevāl isnād

4 *Meh-i nev şemsine cüz-i celālin görse bir kere*
Olur bir bedr-i kāmil kesb eder yer nūr-i istiʿdād

---

[152] "Ey Rabbimiz, bizlere tarafından bir rahmet ihsan et ve bizim için işimizden bir muvaffakiyet hazırla." Kehf Sūresi/10

5 *Ḫażīż-i südde-i dergāhına rūmāle yüz bulsa* (3a)
Zer-i ḫurşīdi rüşvetde olur gerdūn-ı kecbünyād

6 *Tefāḫürgüne ʿarż eyler ḳumāşın heft eflāke*
O şāha çarḫ aṭlas olsa pāyeendāz bermuʿtād

7 *Ġubār-ı āsitānıñ bir kemīne bende-i derbān*
Değişmez verseler mülk-i ṣafāhān u cihānābād

8 *Süleymān-ı zamān İskender-i ʿayn ʿaḳl-ı Eflāṭūn*
Ḫilāfet māye-i ẕātında bir ihsān-ı Bārīdād

9 *Olur bir naḳş-ı ṣūretle hüveydā ḥüsn-i tedbīri*
Göreydi vālih u ḥayrān olurdı Māni vü Behzād

10 *Cihāna neşʾe-i maʿcūn-ı ʿadli pür ṣafā verdi*
Sezā şimdengerü bu dehre nām olsun feraḥābād

11 *Dil-i ʿuşşāḳ zülf-i dilberān bīḳayd eder ülfet*
Niẓām-ı ḥükmi verdi ʿāleme bir ḫāṭır-ı āzād

12 *ʿAceb ḫulḳ-ı ʿaẓīm u aḥsen-i luṭf-ı İlāhīdir*
Eder erbāb-ı cürmi ʿafv-ı luṭfıyla kerem muʿṭād

13 *İḥāṭa eylemiş cümle cihānı ḳulzüm-i luṭfı*
Gelir bir ḳaṭre ṣu cūduna nisbet Dicle-i Baġdād

14 *Zamān-ı devletinde ehl-i dāniş buldı alāyiş*
Yapıldı güne güne nev muʿallimḫāne-i üstād

15 *Ṭarīḳ-i hüsn-i ibdaʿ ile revnaḳ verdi ḥayrāta*
Ki bünyād etdi bir tekye maḳām-ı zikr-i ḳalb irşād

16 *Edībāne duʿā eyle derūn-ı ṣıdḳla zīrā*
Ḳalem ʿācizdir etsin vaṣfını taḥrīr ile taʿdād

17 *Cihān ṭurdukça ṭursun ḳāʾid-i tevfīḳ ile ancaḳ*
Ki olsun Ḫıżr rāhber-i duʿā-yı müstecāb imdād

18 *Ser-i bedḫāhına her dem belā-yı nāgehān olsun*
Ede hedm-i ʿadüvv-i seyfine tīġ-i ḳażā imdād (3b)

19 *Ederse levḥa-i dīvān-ı devrān üzre tā cilve*
Verir ḫayr ile meddāhı olsun kilk-i maʿnāzād

20 Safā-yı ḫāṭır üzre devr-i dāʾim berḳarār olsun
Meserretle ola her rūzı rūz-ı ʿıyd-veş esʿad

21 ʿAceb bir köhne taḳvīm oldı ḳānūn-ı Süleymānī
Niẓām-ı devr-i dāʾim ʿadl u iḥkām eyledi īcād

İnşāallah-ı teʿāla devletmedār u bārgāh-ı gerdūn-ı iḳtidār-ı ḫüsrevānelerinde ʿayn-ı ʿināyet-i hümāyūnlarıyla ḫayr-i ḳabūl-i ḳarīne iḥsān buyurula naẓm

Sen Süleymān-ı zamān-i pür ʿadāletpīşesin
Bende-yi bīçāre nisbet saña bir ḳarıncadır

Her ne dürlü ise Şāhā tuḫfemi eyleye ḳabūl bu meşeldir tuḫfe-i ḳarınca miḳdārıncadır daḳīḳaşinās meʿānī istīnās erbāb-ı dānişden ricā vü niyāz olunur ***"el-insān mürekkeb biʾn-nisyān"*** māṣadaḳınca nisyān u sehv ü ḫaṭāmıza vāḳıf olunduḳda taṣḥīḥ buyuralar ve maʿlūm ola ʿaleʾl-infirād müfredāṭı şerḥ olunmadı belki her bir beyti ibtidā-i ḥāli üzre tercüme olundı vü baʿde ḥāṣıl-ı maʿnā üzre tafṣīl olundı baʿż beyti teşbīh ṭarīḳıyla vü baʿż beyti lāzım-ı maʿnā ṭarīḳıyla vü baʿż beyti ẓāhir üzre şerḥ olundı ve maʿlūm ola bu dīvānda tekrār-ı mażmūn çokdur defʿa-ı ūlāda tafṣīl olunur baʿdehü ḳal ü dil ile ẕikr olunur ve maʿlūm ola aḥval-i müfredātını ***Bi-Ḥasbüʾl Feth Veʾr-Rabṭ Ve Bi ʿİtibārüʾl-Mecāz Veʾt-Teşbīh Veʾl-Kināye*** şerh-i dīgerimizde tafṣīl üzre zikr u beyān olunmuştur şübhe ʿārıż olduğu maḳāmlarda meẕkūr şerḥ-i kebīrimize mürācaʿat oluna **(4a)**

Biʾsmillāhir-raḥmāniʾr-raḥīm

1

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 Ḫudāyā reng-i teʾşīr-i kerāmet kon fiġānem rā
Be mevc-i eşk-i bulbul āb dih tīġ-i zebānem rā

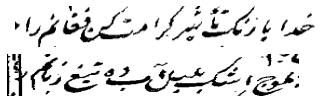

Yā Rab māye-i teşīr-i şeref ḳıl benim fiġānımı
Mevc-i eşk-i bülbülden ṣu ver[[ir]] tīġ-i zebāna

Yaʿnī ne güne bülbül envāʿ-ı ṭuyūr beyninde fiġān-ı ʿaşk ile münteḫab u merġūbdur ve ne güne fiġānı ḳalblere müʾessirdir güzellik beni daḫı bülbül gibi encāʿ-ı beşer beyninde nāle-i ʿaşḳ ile münteḫab u meşhūr eyle zīra ʿaşḳ ʿālem-i imkānda her şeyden münteḫab u **muḳ**ademdir ne miṣlü ḥadīṣ-i ḳudsīde vārid olmuşdur **"küntü kenzen maḫfiyyen fe aḥbebtü en uʿrafe fe ḫalaḳtüʾl-ḫalaḳüʾl-an ʿaref"**[153] ü baʿż ḥükemā ʿindinde nevʿ-i efrād-ı beşerden bir ferd-i beşerde ʿaşḳ maʿdūm olsa bir şeyʾe ḳābil-i istiʿdād değildir İbn-i Sīnā zāhib olmuştur eşhās-ı beşerden bir şaḫs bir güzel ḥüsn-i ṣūret gördükde meyl ü muḥabbet etmemesi ve bir ḥüsn-i ṣadā istimāʿ edip müteveccih-i derūn u şevḳ ḥāṣıl eylememesi ʿilāc-ı şerbetine muḫtācdır bir tevcih daḫı caʾizdir amma lafẓ-ı fiġāndan mecāzen ebyāt-ı eşʿār murād olur yā Rab māye-i eşer-i kerāmet eyle benim ebyāt u eşʿārım **(4b)** zīrā şu muḳaddime-i kerāmet belki cüzʾ-i kerāmetdir Mevlānā ḳaʾil olmuşdur şiʿriñ cüzʾ-i kerāmet olduğuna beyt ***"rütbe-i ʿālī maḳām-ı evliyā/ evvel şiʿrest u āḫir kimya"*** mıṣraʿ-ı sānīden teşbīh u temṣīl ṭarīḳıyla bu güne taʿbīr olur yā Rab bir mürşid-i kāmiliñ ʿayn-ı naẓārıyla beni irşād et ve vird-i zebānıyla zebānım ezkār eyle bile taʿzīr olduġu ḥalde maḥṣūl-ı beytten lāzım geldi ḥadīṣ-i nebevīyyeye ittibaʿ vü muṣanniflere imtiṣāl eyledi ibtidāʿ-yı teʾlīfde

2 Tenem rā bes ki żaʿf-ı tīre baḫtī nātevān dāred
Koned çeşm-i Humā mujgān taṣavvur üstüḵ̆ānem rā

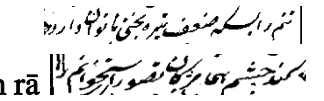

Benim vücūdumı ol ḳadar żaʿf-ı tīrebaḫt-ı nātüvān ṭutar
Eder çeşm-i Hümā müjgān taṣavvur benim kemiğimi

Yaʿnī bir mertebe żaʿf u siyāhbaḫt-ı nātüvānlıḳ vücūdum iḥāṭā eylemişdir Hümā benim başım üzre sāyeendāz olsa kemāl mertebe żaʿf-ı siyāhbaḫtlığımdan benim vücūdum kendi gözünde müjgān żann u taṣavvur eder ḥālbuki Hümā'nıñ ḳurbiyyetinde iḳbāl kendinden ġayredir kendinden kendine bir fāʾide yoḳdur Hümā beni kendi müjgānı ḳıyas u taṣavvur eyledikde ben de Hümā'dan bir cüzʾ olmuş gibi olurum belki ʿayn-ı Hümā olurum yine iḳbālden maḥrūm olurum lākin ʿayn-ı Hümā olduġum ḥalde egerçe ben siyeh baḫtım lākin ʿālem benim sāye-i āṣārımdan feyżyāb olurlar zīrā Hümāṭınyetim

[153] "Ben gizli bir hazine idim, bilinip tanınmak için mahlukatı yarattım." Hadis-i şerif.

3 **Ümīd-i nukhet-i raḥmī zi bīpervā gulī dārem**
Ki āvāz-ı şikest-i reng pindāred fiġānem rā

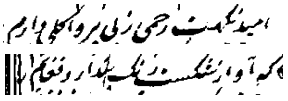

Bir raḥm ḳokusı ümīdiñ bir pervāsız gülden ṭutarım
Ḳırıḳ renġ-i ṣadāsı ḳıyās eyler benim fiġānımı

Yaʿnī bir gülbeden tāze dilberden būy-ı merḥamet ü vefā meʾmūl eylerim benim ṣadā-yı nāle-i niyāzım ġūşuna ḳırıḳ reng ṣadāsı gibi gelir böyle olduġu ḥalde vefā vü merḥamet ümīd etmek ondan emr-i muḥāl oldı bu güne kelām u bir kelām u bir ḳażiyyedir bir emr-i muḥāle taʿlīḳdir muḥāle ṭaʿlīḳ olduġundan o ḳażiyyeniñ daḫı ḥuṣūlı muḥāldir āyet-i kerīmede küffārıñ cehennemden iḫrācına nāzil olduġu gibi ***"ḥattā yeliceʿl cemelü fī semmiʾl-ḫıyāṭ"*** [154] bu āyete telmīḥ Fużūlīniñ bir beyti vardır beyt "

"Bu ġamlar kim benim vardır baʿīriñ başına koysan
Çıḳar kāfir cehennemden güler eh-i ʿaẕab oynar" **(5a)**

4 **Zi reşk-i men reg-i gul āteş dīde <mū> rā māned**
Ḫas u ḫārest ez mujgān-ı bulbul āşiyānem rā

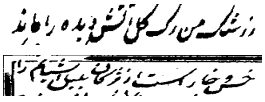

Benim ḥasedimden gül ṭamarı āteş görmüş ḳıla benzer
Çūb-i ḫardır müjgān-ı bülbülden benim yuvāmda

Yaʿnī benim kemāl derece ʿaşḳımdan kemāl-i ḥüsn-i maʿşūḳuma istidlāl edip gül ḥased-i ʿaşḳımdan gül müy-ı āteşdīde gibi perīşān u efsürde oldı zīrā müjgān-ı bülbül benim ʿāşiyān-ı ʿaşḳımda ḫas <u> ḫār gibidir belki baña cāygāh-ı çeşm-i bülbülde olmak derkār oldı **maʿlum ola** bülbül yuvasın dāʾimā ḳıl ile yapıb tezyīn eder erbāb-ı ʿaşḳıñ dām-ı muḥabbete muḳayyed olduġuna işāretdir bu beytde daḫı buña **telmīḥ** vardır maʿnen ü lafzen ü ʿandelībiñ yuvası ḳıldan olduġu ter ü tāze nevresīde dilberiñ dām-ı müy-ı kākülüne ṣaʿve-i ḫāṭırı giriftār olan ʿāşıḳa maʿlūmdur

5 **Nihālem ḫorde āb ez cūy-ı ṭabʿ-ı ḫ̌īşten Şevket**
Bahārī mīçeked ger efşurī berk-i ḫazānem rā

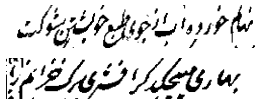

Fidānım içmiş ṣu kendi cūy-ı ṭabʿından ey Şevket
Bir bahār ṭamlar eger ṣıḳsan ḫazān yapraġımı

Yaʿnī benim nihāl-i vücūdum āb-ı feyż-i Ḫüdādādıyla neşv ü nemā bulup feyzyāb olmuşdur ve ḫazān faṣl u mürūrı nihāl-i vücūduma müsāvīdir farażā berg-i ḫazānımdan berg-i bahār gibi āb u tāb derkārdır ḥāṣıl benim feyż-i irşādım māderzād Ḫüdādāddır kimseden aḫẕ u kesb eylemedim aṣla noḳṣān ṭārī olmaz

[154] "...ve deve iğnenin iğnenin deliğinden geçmedikçe onlar cennete giremeyeceklerdir..." Aʿrāf/40

2

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **İlāhī girdbād-ı şuʿle kerd ān peyker-i mā rā**
Ġubār-ı āsiyā-yı bād kon ḫākister-i mā rā

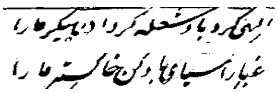

İlāhī girdbād-ı şuʿle ḳıl benim vücūdumı
Yil değirmen ġubārı et benim külümi

Yaʿnī yā Rab şuʿle-i āteş-i āşḳ-ı muḥabbet ile ḫāk-i vücūdum ihrāḳ edip ifnā et dīger ʿālem-i maḥviyyetde beni maḥv edip ḥalḳa-ı silk-i rūḥāniyyetde derkenār et belki ʿālem-i bālā-yı rūhānīde tayerān etdir **maʿlūm ola** bu beyt **teşbīh <u> temsīl** ṭarīḳıyle īrād olundı Hindistānda ṭāʾife-i mecūsīyānıñ ʿādet-i müstemireleridir bir şaḫṣ mürd olduḳda ol mürdei iḥrāḳ edip ḫākisteriñ bāda verip berbād ederler kendi zuʿm-ı fāsidelerince ʿazāb dedikleri o miḳdār olur bundan ziyāde ʿazāb yoḳdur pāk oldı ḳıyās ederler bu beyt bu ḳāʾideye **(5b)** temsīl īrād oldı āyet-i kerīmede bile teşbīh vārid olmuşdır ***"meŝelühüm ke meŝeliʾllezistevkāde nāra"***[155] ile āḫireh

2 **Binā-yı deyr-i mā ez āb u ḫāk-ı ḥırṣ mībāŝed**
Buved ṭūl-ı emel zunnār-ı nefs-i kāfir-i mā rā

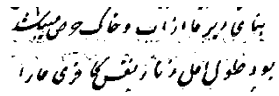

Bizim binā-yı deyrimiz āb u ḫāk ḥırṣından olur
Olur ṭūl-ı emel bizim zünnār-ı nefs-i kāfirimize

Yaʿnī binā-yı deyr-i vücūdum āb u ḫāk-ı ḥırṣla serrişte olmuşdur nefs-i kāfir ṭūl-i emel-i dünyāyı zünnār edip ḥāṣıl vücūd-ı nevʿ-i ādem belki nefs-i ādem ḥırṣ-ı dünya ile ālūdedir mādām ki ḥayāt-ı dünyā ile maʿmūrdur ḥırṣ u ṭamaʿ-i dünyā ondan münfek olmaz

3 **Zi teʾŝīr-i nem-i ū sebz gerded[156] ḫırmen-i āteş**
Be dūzaḫ ḫuşk netvān kerd dāmān-ı ter-i mā rā

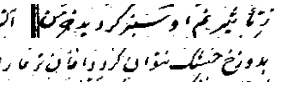

Onuñ teʾŝīr-i rütūbetinden ḫuşk olur ḫırmen-i āteş
Cehennem ile ḳurı mümkün değil etmek benim dāmen-i terim

Yaʿnī bizim işyān-ı ṭuġyānımıza nisbet nār-ı cehennem-i cezā māyiliğimize göre bizi muʿaẕẕeb u muʿatteb edemez belki cehennem isyān-ı vāfiremize muḳābil bize ʿaẕāb-ı ʿuḳūbet etmede ʿāciz ü āmānde olur lākin luṭf-ı nāyet-i Bārī'den kaṭʿ-ı ümīd etmeyiz inşāallah maġfiret-i bāriye maẓhar oluruz

4 **Koned cūş-ı huner maḥrūm mā rā ez ḫarīdārān**
Buved girdāb ez ġalṭānī-yi ḫod gevher-i mā rā

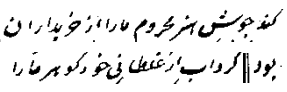

[155] "Bunların durumu, bir ateş yakmak isteyen kimsenin durumuna benzer..." Bakara/17

[156] Bu kelime "kerdīd" şeklinde yazılmış fakat beyitin anlamına daha uygun düşen "gerded" şeklinde okunmuştur.

Eder cūş-ı hüner maḥrūm bizi müşterīlerden
Olur girdāb kendi müdevvirliġinden bizim gevherimize

Yaᶜnī bizim kemāl derece hüner ᶜirfān izᶜānımız bizi derece-i iᶜtibārdan sāḳıṭ edip revāc-ı bāzār dürr-i ᶜirfānımız olmadı gūyā bizim dürr-i vücudumuz ziyāde pürbahā vü zīḳıymet olduġundan maᶜdūmüˀl-müşterī vü ṭālib-i kemyāb oldı

5 **Çi gulzārī ki hemçun ġonce-i gul yād-ı ruḫsāreş**
Derūn-ı beyża rengīn mīkoned muşt-i per-i mā rā

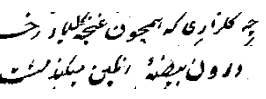

Ne ᶜacāib bir gülzārsın ġonca-i gül gibi yād-ı ruḫsārın
Derūn-ı beyżāda rengīn eder benim bir avuç perim

Yaᶜnī ne ᶜacāib güzel gülzār-ı ḥüsne mālik bir gülbeden dilbersin raḥm-ı māderde seniñ ᶜāşıḳlarıñ ḫayāl-i ḥüsnüñ ile ḥüsn-i ṣüret ü kesb-i ṣafā ile günāgün ḥāl ile cilvenümün olurlar maᶜnā-yı dīger ḥükm-i ḫafīye-i Bārī'ye **(6a)** ᶜaḳl vālih <u> ḥayrān olur ibtidā-ı şaḫs-i insānī min baᶜd mażġ baᶜde laḥm baᶜde ṣüret-i dīger iksāˀ eder raḥm-ı māder-i insānda

6 **Zi bes ez āh-ı serd-i mā zemīn u āsumān pur şod**
Çerāġ ez ḥoḳḳa-ı kāfūr bāşed aḫter-i mā rā

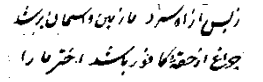

Ol ḳadar benim āh-ı serdimden yer ü gök ṭoldı
Çerāġ ḥoḳḳa-ı kāfūrdan olur benim yıldızıma

Yaᶜnī bir mertebe benim āh-ı serd-i derūnum zemīn u āsümanı iḥāṭa eyledi gūyā benim seyyāre-i baḫtım ḥoḳḳa-ı ḳāfūr imiş yaᶜnī muḳteżā-yı ṭıynet-i ṭāliᶜim āh <u> enīn-i serd ile evḳātgüzār olmaḳ üzre derkār imiş

7 **Be ṣahbā-yı cunūn keyfiyyet-i dīger buved sāḳī**
Biyā[[r]] ez kūçe-i zencīr ḫāk-ı sāġar-ı mā rā

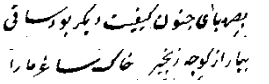

Bāde-i cünūnda başḳa bir ḥālet vardı sāḳī
Getir zincīr soḳāḳından benim ḫāk-i sāġarımı

Ceẕbe-i cünūn-ı ᶜaşḳ-ı muḥabbetden başḳa bir neşˀe vü ḥāl derkārdır ey pīr beni silsile-i ceẕbe-i cünūn-ı muḥabbete muḳayyed et o silsilede ṣafāyāb olup evḳātgüzār olalım

8 **Zi bes şūḫest āhū-yı nigāheş çun be ḫāb āyed**
Koned mujgān-ı āhū tārupūd-ı bister-i mā rā

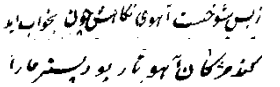

Ol ḳadar şūḫdur āhū nigāhı rüˀyāya geldiġi zamān
Eder müjgān-ı āhū benim şiltemin āriş arġacın

Bir mertebe benim āhū nigāhım maḥbūb-ı dilber-i şūh-ı cezbeālūddır āhū-yı nigāhı rüʾyāya geldiği zamān tārubūd-ı bisterim müjgān-ı āhū mertebesinde olur

9 **Çerāġ-ı dāġ-ı mā rā revġan ez merhem buved Şevket** چراغ داغ ما را روغن از مرهم بود شوکت
Furūzed çūb-i ṣandal şuᶜle-i derd-i ser-i mā rā فروزد چوب صندل شعلهٔ درد سر ما را

Bizim çerāġ-ı dāġımıza revġān merhemden olur Şevket
İḥrāk eder ṣandal ağacı şuᶜle-i derd-i serimizi bizim

Sūziş-i dāġ-ı muḥabbet merhem <u> ᶜilāc ile daḫı ziyade sūzter u āteşnākī olur belki derd-i ser-i cünūnı çūb-i ṣandalda rūy-ı ᶜilāc ziyāde tābnākī vü rencīde eder ḥāṣıl dāġ-ı ᶜaşḳ-ı muḥabbet dermān ḳabūl etmez

3

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Be ḥāl-i ḫod ḳanāᶜat girye-i dīger buved mā rā** بحال خود قناعت گریهٔ دیگر بود ما را
Leb-i ḫuşkī ki mā dārīm çeşm-i ter buved mā rā لب خشکی که ما داریم چشم تر بود ما را

Kendi ḥālime ḳanāᶜat başḳa güne aġlamaḳ olur
Bir leb-i ḫuşḳ ki biz ṭutarız yaş göz olur bize (6b)

Yaᶜnī ẓāhiren kendi faḳr-ı ḥālimize ḳanāᶜat ṣüreten göstermek başḳa güne aġlayıp kendi ḥālimizden şikāyet etmekdir ḫuşkleb zerdrū olmaḳ bizim şikāyet yüzünden aġlamamızdır belki bir ṣüret kesb edip ne faḳr-ı ḥāli vü ne ṣüret-i istiġnā iẓhār etmeyip her bir ḥāliñ ketm edip Allah'dan başḳa rāz-ı esrār ki kimse muṭṭalī olmasın

2 **Zemīn rā āsümānī kerdeīm ez rifᶜat-i pestī** زمین را آسمانی کرده ایم از رفعت پستی
Be gird-i ḫ̌īş geşten gerdiş-i aḫter buved mā rā بگرد خویش گشتن گردش اختر بود ما را

Zemīn <u> āsümānı eyledim alçaḳlık rifᶜatinden
Kendi etrāfımda dolaşmaḳ gerdiş-i seyyāre olur baña

Yaᶜnī kemāl mertebe ḫāksār u metevāżiᶜ olmaḳ ḥasebiyle ḫāk-ı zemīn baña āsümān miḳdārı ᶜālī vü mürtefīᶜ görünür dīger bir mertebe kendim pest ü ḫāksār taḫayyül eyledim kendi devr-i gerdişim kendi kevkeb-i ṭāliᶜim kıyāṣ eyledim

3 **Vücūd-ı mā kemāl ez bī ḳarārīhā-yı mā dāred** وجود ما کمال از بیقراریهای ما دارد
Ṭapīdenhā-yı dil bālīden-i dīger buved mā rā طپیدنهای دل بالیدن دیگر بود ما را

Bizim vücūdumuz kemal bizim bīḳarārlıḳlarımızdan ṭutar
Dil ıżṭırābları başḳa güne bir nemā olur baña

Yaᶜnī kemāl-i vücūd ancaḳ terk-i rāḥat edip rıżācūy-ı Ḫüdā-yı teᶜāla olmak ḥasebiyle niyāz u tāᶜat-ı Bāriʾye ṣarf-ı bezl-i maḳdūr edip ᶜibādetuʾllah ile pīşekār olmaḳdır dīger derūn-ı dil ile dāʾimā ẕikr <u> fikr ile meşġūl olmalı

4 **Zi kondīhā-yı ṭabᶜ-ı māst ḳaṭᶜ-ı ḫalḳ nākerden**
Berīden mītevān ez ḫīş eger cevher buved mā rā

Bizim ṭabᶜımızın fenālıklarındandır ḫalḳdan münḳaṭiᶜ olmamaḳ
Ḳaṭᶜ mümkün kendinden eger cevher olur baña

Yaᶜnī bize ḫalḳdan münḳaṭiᶜ olmayıp ᶜibādet <u> niyāz-ı Yezdān'ı terk etmek ancaḳ bizim nefs-i kāfir u nāşāyeste feryādıdır ḫalḳdan münḳaṭiᶜ olup emr-i Bārī'ye inḳıyād lāzımdır eger nefs-i vücūd belki nefs-i kāfir cevher-i ferd gibi inḳıṭāᶜ ḳabūl etmez ise daḫı

5 **Be zūr-ı nā ḳabūlihā giriftīm evc-i pervāzī**
Ki dest-i red derīn pervāz bāl u per buved mā rā

Nāḳabūlluḳlar zoruyla ṭutdıḳ (7a) *bir evc-i pervāz*
Zīrā dest-i redd bu pervāzda bāl u per olur baña

Yaᶜnī ḥaḳir u merdūd-ı ḫalḳ olmadan kemāl-i rifᶜat ile evc-i pervāz oldum zīrā bu ḥaḳāret u merdūd-ı ᶜālem olmak bāᶜiṣ-i rifᶜatim oldı ḥāṣıl ne miḳdār taḥḳīr oldumsa o miḳdār rifᶜat buldum

6 **Mizāc-ı mā zi ṭıflī nāzperver <u> ḫaṭar oftād**
Kenār-ı bām ṭarf-ı dāmen-i māder buved mā rā

Bizim mizācımız ṣabāvetden nāzperverd-i ḫaṭar düşdi
Kenārbām-ı vālide vü dāye eteğı etrāfı olur baña

Yaᶜnī bizim māderzād perverde-i vücūdumuz nāz-ı ḫaṭar-ı muṣībet ile perverde olmuşdur dāmen-i vālide bize kenārbām olurdı ḥāṣıl vücūd-ı insān biʾẕ-ẕāt ḥādis olmaḳ ḥasebiyle ḥavādiṣ-i muṣībet-i dehrden ḫālī olmaz

7 **Beyābān-ı merg-i istiġnā ḥayāt-ı cāvidān dāred**
Hevā-yı āb-ı ḥayvān sedd-i İskender buved mā rā

Beyābān-ı merg-i istiġnā ḥayāt-ı cāvidān ṭutar
Hevā-yı āb-ı ḥayāt ***sedd-i İskender*** *olur baña*

Yaᶜni istiġnā ṣaḥrāsında olmaḳ ḥayāt-ı ebedī vü cāviddir hevā-yı ṭaleb arzū-yı āb-ı ḥayāt baña Sedd-i İskender olur ḥāṣıl ḥayāt-ı edebī dedikleri gūşe-i ḳanāᶜatdir yoḳsa arzū-yı ḳayd-ı ḥayāt **Sedd-i İskender** gibi bir ḳayd-ı ᶜaẓīm-i ebedīdir

8 **Zi cā conbīden mā ṣad ḳıyāmet der baġal dāred**
Be pā zincīr çīn-i dāmen-i maḥşer buved mā rā

Yerinden şıçramaḳ benim yüz ḳıyāmet ḳoynunda ṭutar
Ayāġda zincīr çīn-i dāmen-i maḥşer olur baña

Yaʿnī benim her bir aṣār-ı ḥareketimden ḳıyāmet gibi yüz nümüne-i ʿibretnümā-yı maẓhariyyet bedīdār olur ceẕbe-i cünūniyyetde muḳayyed olmam güne güne dāmen-i ḥaşr gibi ẓühūrāta bādīdir beni ceẕbe-i cünūn-i İlāhī'ye muḳayyed olmaḳ güne güne esrār-ı ḫafiyye-i İlāhī'ye ıṭṭılāʿ olmaḳdır

9 **Be zūr-ı āb-ı rūy-ı ḫˇīş mīgerdīm ʿālem rā**
Beher sū seyr ez ġalṭān-i gevher buved mā rā

Kendi zūrāb-ı rūyumla gezdim ʿālemi
Her bir semte seyr güher müdevvirliġinden oldı[157] *baña*

Yaʿnī āb-ı rūy-ı ḥüsn-i maʿrifetle her bir yerde revācyāfte vü şöhretşiʿār oldum (7b) Güyā lüʾlü-i müdevvir-i ābdār gibi her yerde ḥüsn-i cevherim bāzār-ı iʿtibārım revācdāde oldı

10 **Humā der kūçe-i mā yek per-i oftāde<ī> bāşed**
Be ser ez penbe-i dāġ-ı cunūn efser buved mā rā

Hümā bizim soḳaḳımızda bir düşmüş ḳanād olur
Başda penbe-i dāġ-ı cünūn tāç olur baña

Yaʿnī iḳbāl u saʿādet u devlet-i dünyā bizim güzergāhımızda zīr-i pāre-i ḫāk olur ü pāymāl olmuşdur yaʿnī iḳbāl-i dünyāyı biz ayāġ altına almışuz ancaḳ bizim ceẕbe-i ḥüzn-i dāġ-ı İlāhī bizim tāç-ı ser-i iftiḫārımızdır onuñ ile faḫr ederüz ḥāṣıl bizim derūn-ı ḳalbimiz Allah'a merbūṭ āsiyāb-ı dünyā biʾl-külliye bizden maḥv olmuşdur

11 **Siyeh mestem ez meyḫāne-i dīvān-ı ḫod Şevket**
Varaḳ-ı gerdānī-i mā gerdiş-i sāġar buved mā rā

Gök mestim kendi meyḫane-i dīvānımdan Şevket
Bizim varaḳ-ı gerdānlıġımız gerdiş-i piyāle olur baña

Yaʿnī kendi bāde-i ʿaḳl <u> izʿānımla neşʾe vü ṣaf<ā>yāb olurum esbāb-ı ālāyiş-i ʿālemi terk etmek dīger cihān-ı fānī fedā etmek başḳa güne bir dürlü neşāṭ baḫş olur baña kendi niʿmet-i vücūd-ı Ḫüdādādımla niʿmet-i Bārī'den zevḳyāb olurum

[157] Kafiye ve anlam göz önünde bulundurulursa kelime "olur" şeklinde yazılmalıydı.

4

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Bī to tīġ-i du zebānest tekellum mā rā**
Nemek-i zaḫm-ı dehānest tebessum mā rā

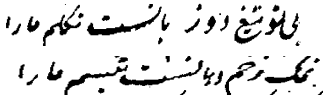

Sensiz tīġ-i dūzebāndır tekellüm baña
Nemek-i zaḫm-ı dehāndır tebessüm baña

Yaᶜnī yārsız iki leb beyninden çıḳan kelām iki ağızlı tīġ gibi gelir baña tebessüm nemek-i zaḫm-ı dehān gibi gelir baña zikr <u> fikr-i Bārī'den başḳa güne kelām baña ᶜayn-ı żarardır belki żahm-ı derūn olur

2 **Şāhid-i mā nekeşed minnet-i ārāyiş-i kes**
ᶜAks nunmāyed ez āyine-i merdüm mā rā

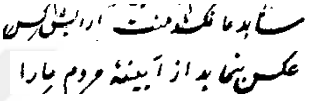

Bizim maḥbūbumuz çekmez kimseden minnet-i zīnet
ᶜAks görünmez āyīne-i merdümde baña

Yaᶜnī bizim maḥbūbumuz biᵓz-zāt māderzād ḥüsn-i Ḫüdādādıyla güzel ṣūretpezīr olmuşdur ġayrgüne meşşāṭdan zīnet <u> ārāyiş ḳabūl etmez belki ᶜaks-i ṣūretiñ (8a) āyīnede göstemeye ḳabūl etmez

3 **Ez mey-i cūş-ı muḥabbet ser-i mā ḫālī nīst**
Taḫte-i sīne buved ḫışt-i ser-i ḫum mā rā

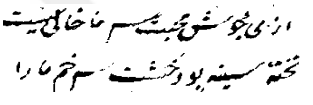

Cūş-ı mey-i muḥabbetden bizim başımız ḫālī değildir
Taḫte-i sīne olur ḫışt-ı ser-i ḫum baña

Mey-i muḥabbet-i ḥaḳīḳīden bizim başımız ḫālī değildir derūn-ı sīnemiz ḫum-ı mey gibi pür mey-i muḥabbetdir taḫte-i sīnemiz ḫışt-ı ḫum-ı mey maḳāmında ḳāᵓimdir

4 **Kevkeb-i ṭāliᶜ-i ᶜuşşāḳ cunūn efzāyed**
Ḫāl-i ruḫsār-ı Leylā buved encum mā rā

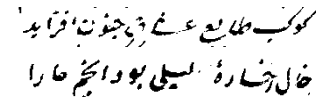

Kevkeb-i ṭāliᶜ-i ᶜuşşāḳ cünūn ziyāde eder
Ḫāl-i ruḫsār-ı Leylā olur bizim kevkebimiz

Necm-i ṭāliᶜ-i ᶜuşşāḳ cünūnefzā-yı cezbe-i cünūn-ı muḥabbetdir zīrā kevkeb-i ṭāliᶜ-i ᶜuşşāḳ ḥāl-i ruḫsār-ı maᶜşūḳa mensūbdur bile olduġu ḥalde ᶜayn-ı diḳḳat ile naẓar olunsa gün günden kevkeb-i ṭāliᶜ-i ᶜuşşāḳ cünūnefzādır

5 **İmtiyāzī zi vücūd u ᶜadem-i mā nebuved**
Mītevān kerd bepeydāī-yi mā güm mā rā

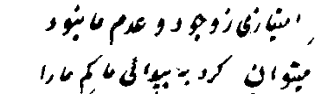

Bizim vücūd u ᶜademimiz beyninde bir farḳ mütemeyyiz olmaz
Mümkündür etmek bizi bulmaḳda ġayb beni

Yaᶜnī vücūd-ı insān imkān olmaḳ ḥasebiyle vücūd u ᶜademi müsāvīdir bile olduġu ḥalde vücūd-ı insān biᵓl-fiᶜl mevcūd olduġu ḥalde biᵓl-ḳuvve maᶜdūmdur güzellik biᵓl-ḳuvve maᶜdūm olsa biᵓl-fiᶜl mevcūd olması mültezemdir ḥāṣıl nefs-i vücūd-ı ādemde ᶜadem vücūd-ı tevᵓemdir

6 **Bāşed ez şuᶜle ḥınāyī kef-i deryā ez bes**
Çeşme-i dīde buved germ-i ṭelāṭum mā rā

Olur şuᶜleden kef-i deryā muḥanna ol ḳadar
Çeşme-i dīde olur germ-i ṭelāṭum baña

Yaᶜnī bir mertebe çeşme-i dīdelerimden eşk-i germ-i şuᶜlenümün cārī olup seylab-ı ṭūfānnümün sirişkimden rūy-ı deryā dest-i muḥanna gibi sürḫ <u> gülgūn bedīdār olur

7 **Güş-ı gul dāg şod ez berḳ şinīden Şevket**
Bulbul-i ḫāme çu şod germ-i terennüm mā rā

Gül ḳulaġı dāġ oldı berḳ işitdikden Şevket
Bülbül olduġu zaman germ terennüm baña

(8b) Ḫāme-i ṭabᶜım süḫansāz olduġu zamān süziş-i teᵓsīrinden güş-ı ᶜāşıḳlar belki derūn-ı ᶜāşıḳlar süziş-i ṣīt <u> ṣadāsından süznāk olurlar

5

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Piyāle lāle-i bāġ-ı ḫıred buved mā rā**
Be kef ḳadeh gul-i rūy-ı seped buved mā rā

Piyāle lāle-i bāġ-ı ᶜaḳl olur baña
Elde ḳadeḥ gül-i rūy-ı seped olur baña

Yaᶜnī benim gülzār-ı ᶜaḳlıma piyāle-i pür bāde sürḫ-i lāledir dīger elde mevcūd <u> ḥāżır ḳadeh-i mey-i gülgūn gülrū-yı sepeddir baña

2 **Zi bīḳarārī-yi ḫod nīstem muḥarrem ḫīş**
Ṭabīden-i dil-i mā dest-i red buved mā rā

Kendi bīḳarārlıġımdan değilim muḥarrem kendime
Benim ıżṭırāb-ı dilim dest-i red olur baña

Yaᶜnī ıżṭırāb-ı derūnumdan kendim mālik u muḥarrem olmadım gūyā kendi ıżṭırāb-ı derūnum beni ᶜālemden merdūd u nāmaḳbūl eyledi

3 **Şodest ez küre-i ḫāk āsümān maᶜlūm**
Ki çerḫ ḳālıb-ı ḫışt-ı laḥd buved mā rā

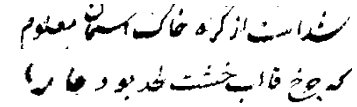

Olmuşdur küre-i ḫākden āsümān māᶜlūm
Zīrā çarḫ ḳāleb-i ḫışt-ı laḥd olur baña

Yaᶜnī küre-i ᶜarżdan maᶜlūm oldı çarḫ-ı muhaddeb-i mīnāfām ایوارا طاوار cevānib-i küre-i ᶜarża iḥāṭa edip küre-i arż üzre kāᵓin olan efrād <u> envāᶜ-ı ḥayvān-i zīrūha çarḫ-ı muḳavvesden tīr-i ḳażā iṣābet edip ifnā vü iᶜdām edip ḳaleb-i ḫışt-ı laḥm gibi olması muḳarrer oldı

4 **Şukūh-ı-i faḳr güm ez iᶜtibār-i şāhī nīst**
Per-i Humā be külāh-ı nemed buved mā rā

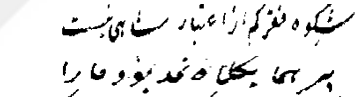

Vaḳār-ı faḳr-ı iᶜtibārı pādişāhīden az değil
Per-i Hümā külāh-ı nemedden olur baña

Yaᶜnī ᶜindallah iᶜtibār-ı faḳr u felāket iᶜtibār-ı pādşāhīden ziyādedir ḫırḳa vü külāh-ı nemed faḳr-ı per-i Hümā gibi ᶜalāmet-i saᶜādetdir bile olduġu ḥalde ***"el faḳrı faḫrī"***[158] ḥadīṯ-i şerīf māṣadaḳınca ḥāl-i sünen-i şerᶜ-i mübīn üzre sulṭānlıḳdan ᶜalā vü muᶜteberdir

5 **Buved be kaᶜbe vu butḫāne çeşm-i mā Şevket**
(9a)Neẓāre āyīne-i nīk u bed buved mā rā

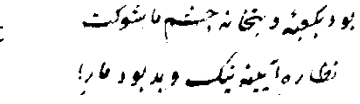

Olur kaᶜbe vü bütḫān<e>de benim gözüm Şevket
Neẓāre-i āyīne-i nīk ü bed olur baña

Yaᶜnī kaᶜbe vü bütḫāneye belki āyīn<e>-i ḥaḳ u āyīn<e>-i bāṭıla çeşm-i ibret ile müsāvī diḳḳat birle inẓār-ı daḳīka naẓar ederüz zīrā neẓẓāre-i nevᶜ-i insānda āyīne gibi bir niᶜmet-i Ḫüdā'dır nīk u bed-i ᶜālem onuñ ile bitmez ṣūretpezīr olur belki nīk u bed-i ᶜālem mirāt <u> āyīne-i dīdede ṣūretnümūndur

[158] "Fakirlik övüncümdür." Hadis-i şerif

6

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Çi ġām ez zāhid-i efʿī nigāh endīşe-i mā rā**
Terāşīdend ez seng-i zumurrud şīşe-i mā rā

چه غم از زاهد افعی نگاه اندیشهٔ ما را
تراشیدند از سنگ زمرد شیشهٔ ما را

Ne ġam zāhid-i efʿī nigāhdan benim endīşeme
Yunmuşlar zümrüd daşından benim şīşemi

Yaʿnī zāhid-i mār mizāc derūnı pür kīn u ġıll <u> gışdan fikr <u> endīşem yoḳdur zīrā benim şīşe-i göñlüm zümrüd daşı gibi ṣāf <u> pür bahā zāhid gibi kemāl mertebe żıddıdır dāʾimā ondan iḥtirāz eder zāhid **maʿlūm ola** şuʿārā-yı Īrān nefs-i zāhid mār u kejdüme **teşbīh** edip lisān-ı zāhid nīş-i mār u kejdüme teşbīh ederler vech-i şibh-i zāhidlerle mār u kejdüm beyninde nīş-i mār u kejdüm vücūd-ı insāna işābet eyledikde rencūr u zaḫmnāk eder gezlik-i zebān-ı zāhid nīş-i mār u kejdüm gibi telḫ güftār ile derūn-ı insānı münkesir u rencūr eder zāhidi māra **teşbīh** etmek kemāl derece ʿālemiñ müteneffir vü eṣḳal olmasına işāretdir ve kendi nefs-i rind mizācını zümrüde teşbīh etmek kemāl derecedir ki beyneʾn-nās merġūb u maḳbūl u ṣāf olmasına işāretdir ve maʿlūm ola ki iylān zümrüd gördükde kör u nābīnā olur zāhidle rind ḳılletdir kişiniñ bunda daḫı zāhid ile rindiñ mābeyninde teżād olmasına işāretdir ve daḫı nice nikāt-ı ḫafiye vardır erbābı istiḫrāc etsin

2 **Be sırr vaḳt-i dil-i mā āmeden āsān nemībāşed**
Buved mujgān-ı şīrān cādde rāh-ı pīşe-i mā rā

بسر وقت دل ما آمدن آسان نمی باشد
بود مژگان شیران جاده راه پیشهٔ ما را

(9b)*Bizim rāz-ı gönlümüze vāḳıf olmaḳ āsān değül*
Olur müjgān-ı arslānlar cādde bizim ormānımıza

Yaʿnī bizim rāz-ı derūnumuza vāḳıf olup dīger seyr-i sülūkumuza sülūk etmek sehl değildir zīrā bizim seyr-i sülūkumuza sülūk edip rāz-ı derūnumuza vāḳıf olmaḳda çoḳ varṭa-i mühlik ü muḫāṭara-i ʿaẓīm vardır ḥāṣıl seyr-i sülūk-ı İlāh'a bir emr-i ṣaʿabdır

3 **Muḥabbet mīkeşed mā rā be sū-yı ḫ ʿīş pindārī**
Ki kūh-ı bīsütūn āhenrubā şod tīşe-i mā rā

محبت میکشد ما را بسوی خویش پندارم
که کوه بیستون آهن ربا شد تیشهٔ ما را

Muḥabbet çeker beni kendi semtine ḳıyās eylersin
Zīrā kūh-ı bīsütūn mıḳnāṭıs oldı benim tīşeme

Yaʿni muḥabbet beni semt-i maḥbūba ceẕb eder ḳıyās edersin zīrā semt-i esbāb-ı kārfermā-yı maḥbūb mıḳnāṭıs gibi dil-i āhen miṣāl ʿāşıḳı dāʾimā ceẕb eder güzellik beni daḥī dāʾimā semt-i kūy-ı dilbere ceẕb eder

4 **Nihāl-i baḫt-ı mā key behre ez āb u hevā dāred**
Çi sūd ez āb hemçun tār-ı gevher rīşe-i mā rā

نهال بخت ما کی بهره از آب و هوا دارد
چه سود از آب همچون تار گوهر ریشهٔ ما را

Bizim nihāl-ı baḫtımız ne güne fāʾide-i āb u hevādan ṭutar
Ne fāʾide ṣudan tār-ı gevher gibi bizim rīşemize

Yaʿni bizim nihāl-ı vücūdumuz āb u hevā vü iḳbāl-i dünyā ile fāʾidemend olmaz zīrā bizim nihāl-i vücūdumuz müstaʿid-i iḳbāl değildir rişte-i gevher āb-ı gevherden fāʾide olmadığı gibi

5 **Zi ḫod mevc-i şarāb-ı fikr-i mā rem dāred ez şūḫī**
Beyāż-ı çeşm-i āhū penbe bāşed şīşe-i mā rā

Kendinden bizim mevc-i bāde-i fikrimiz ḳaçar şūḫlukdan
Beyāż-ı çeşm-i ġazāl penbe olur bizim şīşemize

Yaʿni kemāl derece şūḫ nezāketden bizim ṣafā-yı derūn ile şāhid-i fikrimiz kendinden iḫtirāz eder zīrā şāhid-i fikrimiz ḫayāl-i çeşm-i şūḫ dilberān ile mest u ṣafāyāb olmuşdur

6 **Be bezm-i dil ḫayāleş Şevket imşeb mest oftādest**
Ḫaber ez mā resān maʿşūḳ-ı ʿāşıḳpīşe-i mā rā

Meclis-i dilde ḫayāli bu gece Şevket (10a) mest düşmüşdür
Ḫaber *bizden vāṣıl eyle maʿşūkā ʿāşıḳpīşemize bizim*

Yaʿnī derūn-ı ḫāne-i dilde ḫayāl-i maḥbūb bizim gibi mest-i aşḳ ile üftān olup ḳaldı āgāh eden bizim maʿşūḳ-ı ʿāşıḳ kārımız yaʿnī bizim gibi kendine kendi gibi bir dilde üftāde olan maʿşūḳa ḫaber ü āgāh eden

7

(Mefʿūlü/Fāʿilātün/Mefʿūlü/Fāʿilātün)

1 **Dūr ez to neşʾe-i mey bāşed ʿazāb mā rā**
Zincīr-i āteşīnest mevc-i şarāb mā rā

Senden īrāḳ neşʾe-i bāde ʿazāb olur baña
Zincīr-i āteşīndir mevc-i şarāb baña

Yaʿni hicr u firāḳ-ı maḥbūbda neşʾe-i bāde ʿaẕāb-ı cehennem gibi gelir baña dīger mevc-i şarāb āteş-i zincīr gibi gelir baña

2 **Vīrāne-i dimāġīm tāb-ı ḫaṭar ne dārīm**
Seylāb-ı nukhet-i gul dāred ḫarāb mā rā

Vīrāne dimāġuz ḫaṭara ṭāḳat ṭutmayuz
Gül ḳoḳusı seyābı ḫarāb eder bizi

Yaʿnī bir mertebe dilgīr u perīşān oldum būy-ı gül dimāġı muḫtell etmek mümkün derece oldı

3 **Mā rā çu ḳaṭre-i ḫūn ez çehre mīçeked reng**
Ez bes ki germ-i dil dāred kebāb-ı mā rā

Bañа ḳaṭre-i ḫūn gibi yüzden ṭamlar reng
Ol ḳadar ki ḥarāret-i dil ṭutar kebābını

Yaʿnī bir mertebe āteş-i derūn-i dil beni kebāb edip iḫrāḳ eyledi reng-i rūyum ḳān ṭamlası gibi yüzümden ḳaṭre ḳaṭre çekīde olup düşdi

4 **Kes rā be rāh-ı şevḳat be mā nebāşed**
Yek kām sāye puşt ez āfitāb-ı mā rā

Bir kimse rāh-ı şevkinde sebḳat etmez bañа
Bir adım sāye ziyādedir benim āfitābımdan

Yaʿnī rāh-ı şevḳ <u> muḥabbet-i maḥbūbda kimse beni sebḳat etmemişdir lākin benim kendi sāyem beni bir adım muḳaddem etmişdir

5 **Mesnednişīn-i ḫākīm ʿālī maḳām-ı faḳrīm**
Āmed zi mebde-i feyż Şevket ḫitāb mā rā

Mesnednişīn-i ḫākuz ʿālī maḳām-ı faḳruz
Gelir mebde-i feyżden Şevket ḫiṭāb bize

Yaʿnī ḫāksār zillet iḫtiyār edip maḥviyyetde **(10b)** olmaḳ ḥasebiyle rütbe-i ʿulyā-yı faḳr <u> fenāya p<ā>nihāde olup destres olduḳ bu sebebden mebde-i feyż-i İlāhī'den bize her şey ḫiṭāb u ilhām olur

8

(Mefāʿilün/Feʿilātün/mefāʿilün/feʿilün)

1 **Şikuftegīst zi şurb-i mudāmhā mā rā**
Siyeh bihār buved ḫaṭṭ-ı cāmhā mā rā

Açılmaḳlıḳdır dāʾimā bāde nūş olmalardan bañа
Siyeh bihār olur piyāle-i pür bāde bañа

Yaʿnī peyderpey meyāşām olmaḳ güşāyiş-i ḳalb u inkişāf-ı derūn ḥāṣıl eder cām-ı pür mey-i gülgūn ṣafāsı siyeh bahār ṣafāsı gibidir

2 **Ṣafā-yı gevher-i mā ḫalḳ rā firīb dehed**
Nihān be gerd-i yetīmīst dāmhā mā rā

Bizim ṣafā-yı güherimiz ḫalḳı aldatmaḳ verir
Gizli ġubār-ı yetīmlikdedir bizim dāmlarımız

Yaʿnī bizim derūn-ı ṣāf u güher-i pāk zātımız ḫalḳı bize firīfte vü üftāde etmişdir dürr-i yetīm gibi yalñız bizim nādir <u> nāyāb hüner ü ʿirfānımız beyneʾn-nās bizi muʿteber ü merġūb eyledi

3 **Zi mey dimāġ resīden besest ḳāṣıd-ı mā**
Resānde est zi sāḳī peyāmhā mā rā

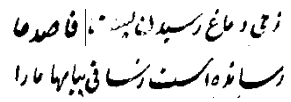

Bādeden dimāġ yirişmek kāfīdir benim ḳaṣdım
Yirişmişdir sāḳīden ḫaberler baña

Yaʿnī neşʾe-i bādeden bizim dimāġımız puḫte olmaḳ kāfīdir bizim āgāh olmamıza zīrā sāḳīden bu güne ḥāl-i keyfle rifʿatle āgāh oldum ḫāṣıl mey-i muḥabbet ile mest <u> medhūş olmaḳ vāḳıf-ı ḥaḳīḳat-i ḥāl olmaya bādīdir

4 **Fiġān zi ḫisset-i ehl-i cihān ki īn merdüm**
Nemīdehend cevāb-ı selāmhā mā rā

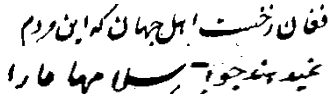

Feryād olsun ḫisset-i ehl-i cihāndan bu kişi
Vermezler cevāb-ı selāmlar baña

Yaʿnī feryād <u> fiġān olsun şimdiki eh-i dünyānın denāʾet-i ḫissetinden bir mertebe ḫışt-ı denāʾat iḥāṭa eylemişdir bu ehl-i cihānı cevāb-ı selām vermezler zīrā cevāb-ı selāmda şāʾibe-i ʿaṭā vardır

6 **Telāş-ı manṣıb-ı mā nīst ġayr-ı kem nāmī**
Buved be āb-ı nigīn şuste nāmhā mā rā

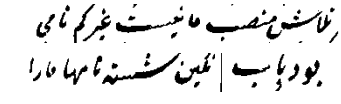

Bizim telāş-ı manṣıbımız yoḳdur kem(11a)*nāmlıḳdan başḳa*
Olur āb-ı nigīn ile şüst bizim nāmlarımız

Yaʿnī bizim güşiş <u> saʿyimiz ancaḳ kendimizi maḥv u iʿdām etmekdir zīrā bizim sebeb-i nām <u> şānımız bizi iʿdām eder

7 **Binā-yı pestī-i mā ez ġubār-ı dīde-i māst**
Gozeşte medh-i temāşā zi bāmhā mā rā

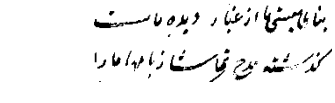

Bizim alçaḳlık bināmız ġubār-ı dīdemizdendir
Geçmiş medḥ-i temāşa bāmlardan baña

Bizim binā-yı vücūdumuza alçaḳ naẓar etmek ancaḳ ḳuṣūr kendi dīdemizdedir yoḳsa bizim şeref-i vücūdumuz herkesin müsellemidir ve herkes ḫüsn-i naẓar ile temāşā edip ʿibretnümūn olur

8 **Be ġayr ezīn ki zi Şevket konend bedgūyī**
Ṭamaᶜ nebāşed ez īn ḫoş kelāmhā mā rā

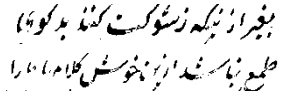

Ondan başḳa ki şevkete ederler bedgūyluḳ
Tamaᶜ olmaz bu ḫoş kelāmlardan baña

Yaᶜnī rūberū baña taḥsīn u āferīn edenlerden düşnāmdan başḳa bir şey meᵓmūl etmem zīrā rūberū ādemi medḥ etmek düşnām gibidir belki ādeme taḥsīn etmek nefs-i kāfire kibr īrāṣ eder bile olduġu ḥalde rūberū ādemi taḥsīn etmek fenāpezīr oldı

9

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Furūzān kerd ez mey şuᶜle-i efsāne-i mā rā**
Zebān-ı çerb revġan şod çerāġ-ı ḫāne-i mā rā

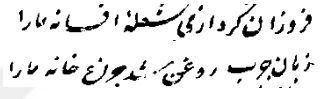

Parlatdı bāde benim şuᶜle-i efsānem
Zebān-ı çerb revġan oldı benim çerāġ-ı ḫāneme

Neşᵓe-i bāde-i muḥabbet ile ḥāl u ḥiḳāyet-i ᶜaşḳ u muḥabbet revācnümūn-ı bāzār-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbet oldı ḳaṣr <u> binā <u> ḫāne der metānet u rūşennümūn olmaḳ bilātekellüf güftugū-yı ᶜaşḳ <u> muḥabbet eyledi

2 **Rehāī çun tevān ez ḥalḳa-i çeşm-i tebān dīden**
Buved zencīr ez mevc-i perī dīvāne-i mā rā

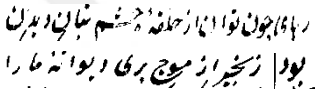

Ḫalāṣ ne güne mümkündür çeşm-i tābāndan görmek
Olur zincīr mevc-i perīden bizim dīvānemize

Yaᶜnī dām-ı ḫalḳa-i çeşm-i dilberlerden ḫalāṣ olmaḳ ᶜāşıḳlara mümkün değil zīrā zincīr-i cünūn-ı aşḳ ölen biri gibi olan maḥbūblar ceẕb-i ḥüsn <ü> ān-ı muḥabbetlerindendir

3 **Nemībāşed be ṭāliᶜ (11b) toḫm-ı mā rā sebz gerdīden**
Zi zīr-i ḫāk āred mūr bīrūn dāne-i mā rā

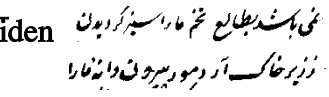

Olmaz bizim ṭāliᶜimize dāne-i sebz olmaḳ
Zīr-i ḫākden çıḳarır ṭaşra mūr bizim dānemiz

Yaᶜnī bizim dāne-i baḫtımız sebz olmaḳ münkün değil zīrā mūr bizim toḫm-ı dāne-i baḫtımız zīr-i ḫākden iḫrāc edip maḥv <u> iᶜdām eder

4 **Buved müşt-i gil-i mā ez ġubār-ı rāh-ı bīhūşī**
Zi ḫod reften be gerdiş āvered peymāne-i mā rā

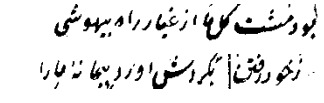

Olur benim bir avuç ṭoprāġım ġubār-ı rāh-ı bī̱hoşlukdan
Kendinden gitmek devrāna getirir bizim peymānemiz

Yaᶜnī̱ sirişt <u> ṭıynet-i vücūdumuz ḫāk-ı zemī̱n mest-i muḥabbetden aḫẕ olmuşdur kendi nihād-ı ḥareket-i ḫodundan neşᵓeyāb olur ḥāṣıl biᵓz-zāt mey-i muḥabbet ile dāᵓimā biz mest-i müdāmız

5 **Binā-yı mā ḫarāb ez minnet-i taᶜmī̱r mī̱gerded**
Koned pur destī̱-i miᶜmār vī̱rān ḫāne-i mā rā

Bizim bināmız minnet-i taᶜmī̱rden ḫarāb olur
İder miᶜmār çabuk destliġi vī̱rān bizim ḫānemiz

Yaᶜnī̱ bizim binā-yı ḫāne-i ḫāṭırımız imtinān-ı iḥsāñ ile fenāpezī̱r olur bizim gönlümüz ziyāde taᶜmī̱r-i imtinān ile vī̱rān <u> berbād olur ḥāṣıl biz Allahᵓdan ġayr kimseden āb-ı rū ṭöküp minnetkeş-i iḥsān olmayuz

6 **Hemān der zulf-i baḫt-ı tī̱re-i mā ᶜuḳde mī̱sāzed**
Humā ez ustuḫān-ı ḫod koned ger şāne-i mā rā

Hemān bizim baḫt-ı siyāhımız germgī̱r eder
Eger devlet ḳuşı kendi kemiğinden bizim zülf-i baḫtımıza şānesāz olsa

Yaᶜnī̱ devlet <u> iḳbāl bize muḳārin u müsāᶜid olsa biz devletden minbaᶜd ederiz

7 **Be zencī̱rem ez bāl-i ḫod ey şemᶜ-i sebükrūḥī̱**
Be gerdān gerd-i ḫod āzād kon pervāne-i mā rā

Zincī̱rdeyim kendi ḳanadımdan ey şemᶜ-i sebükrūḥ
Döndür kendi eṭrāfıñda āzād et benim pervānem

Yaᶜnī̱ ḳayd-ı ġubār-ı cismānī̱ ile muḳayyedim ey ehl-i irşād-ı nūr-ı ruḥānī̱ kendi bezm-i nūrānī̱-i rūḥāniyetiñe beni muḳārin edip silk-i rūḥāniyete sülūk edip ḳayd-ı ġubār-ı cismden āzād et

8 **ᶜİlāc (12a)-i sūz-ı maḫmūrān zi lāy-i ḫum buved Şevket**
Biyā[[r]] ez zī̱r-i deryā ḫāk-ı āteşḫāne-i mā rā

Çāre-i ḥarāret-i maḫmūrlar küp çamurlarından olur Şevket
Götür zī̱r-i baḥrden bizim ḫāk-ı āteşḫānemiz

Yaᶜnī̱ defᶜ-i ḥarāret-i ḫumārlar ḫum-ı meyden olur götür ey sāḳī̱ bāde-i ḫumdan nūş edip defᶜ-i ḥarāret-i ḫumār edelim maᶜlūm ola ḫumār-ı şarāb neşāṭ-ı dī̱ger belki tekrār bāde nūş etmek ile defᶜ olur ve āteş işābet edip vücūd-ı insānı iḥrāḳ eden yere kil dedikleri ḫākden çamur edip sürseler defᶜ-i sūziş-i āteş eder ü ᶜaleᵓl-ḫuşūş küb dibinde tecemmuᶜ eden raḳī̱ḳ çamur āteş işābet etmiş yeriñ ḥarāretin defᶜ eder bu beytde güzel **īhām u teşbī̱h** vardır

10

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Girift āḫir fürū jengār-ı külfet sīne-i mā rā**
Hücūm-ı ṭūṭīyān girdāb kerd āyīne-i mā rā

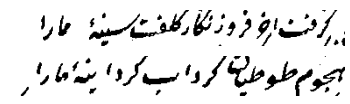

Ṭutdı āḫir pençe jengār-ı külfet bizim sīnemiz
Hücūm-ı ṭūṭīler girdāb etdi āyīnemiz

Jeng-i külfet nihāyet bizim ṣāf sīnemiz iḥāṭa eyledi gūyā āyīne gibi sīnemiz hücūm-ı jeng ṭuṭdı girdāb eyledi yaʿnī külfet sīne-i ṣāf āyīne miṣālimizde muʿāyene eden ḳıyās eyler hücūm-ı ṭūṭī āyine iḥāṭa eyledi maʿlūm bu beytde işāret vardır ṣāf żamīrden jeng-i külfet eksik olmaz belki żamīr-i ṣāf pāk sīneye jeng-i külfet ʿāşıḳdır ṭūṭīniñ āyineye ʿāşıḳ olduġu gibi

2 **Libās-ı faḳr berev ez dest-i mā cemʿiyyet-i ḫāṭır**
Zi sünbül bāftend in ḫırḳa-i peşmīne-i mā rā

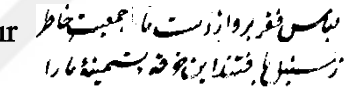

Libās-ı faḳr götürdi bizim elimizden cemʿiyyet-i ḫāṭırı
Sünbülden işlemişdir bu ḫırḳa-ı peşmīnemiz bizim

Yaʿnī libās-ı faḳr-ı dilrīş bizde cemʿiyyet-i hāṭır bıraḳmadı gūyā bizim bu libās-ı faḳrımız tār-ı zülf-i dilberden işlemişler dāʾimā bizi perīşān <u> āşüfte ḥāl eder **(12b)**

3 **Reg-i mevc-i hevā çun tār-ı mujgān surmeālūdest**
Ki efşāndest ez dāmen ġubār-ı kīne-i mā rā

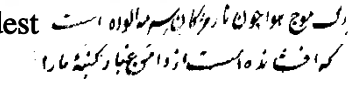

Mevc-i hevā ṭamārı tār-ı müjgān gibi sürmeālūddur
Kim silkmişdir etekden bizim ġubār-ı ġamımız

Mevc-i hevā ṭamārı tār-ı müjgān-ı dilber gibi siyāh ü sürmeālūddur ʿacabā bizim ġamımız ġubār-ı dāmenefşān olmuşdur yaʿnī bizim ġubār-ı ġamımızda daḫı başḳa şīve vü ṣafānümūndur

4 **Buved vīrān zi mevc-i bīḳarārīhā dil-i ʿāşıḳ**
Ḫarābī bāşed ez āb-ı guher gencīne-i mā rā

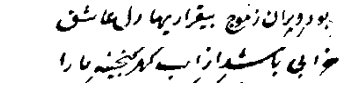

Olur mevc-i bīḳararlıḳdan ʿāşıḳ göñli
Ḫarāblık olur āb-ı güherden bizim gencīnemiz

Yaʿnī seyr-i sülūk-ı ḥaḳīḳat ile ʿāşıḳı Ḫüdā ifnā-yı vücūd eder gencīne-i vücūd-ı āşıḳ āb-ı güher-i seyr-i sülūk ile maḥv u iʿdām olur

5 **Nebāşed ṣubḥ-ı şenbe çun beyāż gerden-i mīnā**
Biyā sāḳī seḥer kerd ān şeb-i āzīne-i mā rā

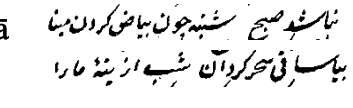

Olmaz ṣubḥ-ı şenbe beyāż gerden-i mīnā gibi
Gel sāḳī seḥer et bizim cumʿa gecemiz

Yaʿnī ṣubḥ-ı şenbe ṣafāsı beyāż gerden-i mīnā gibi pür ṣafā değil ey sāḳī gel cumʿa gecesinde beyāż gerden-i mīnā ile bizi ṣafālandır ve derūnumuz rūşen et yaʿnī bāde ṣun bize inşirāḥ-ı derūn olsun cumʿa gecesini şenbe gecesi gibi pür ṣafā et **maʿlūm ola** rind-i meyāşām cumʿa gecesine iḥtirāmen cumʿa gecesinde bāde nūş etmezler şenbe gecesi cumʿa gecesine muḳābil ziyāde bāde nūş ederler şenbe gecesini şeb-i ṣafā şümār eder bu minvāl üzre şeb-i ezīne şeb-i ġam şümār ederler bu beyt bu ḳāʿideye mebnī inşād olmuşdur

6 **Ṣafā-yı sīne kem ez şemʿ-i kāfūrī nemībāşed**
Çi ḥācet pertev-i şemʿ-i dīger gencīne-i mā rā

صفای سینه کم از شمع کافوری نمی باشد
چه حاجت پرتو شمع دیگر گنجینهٔ ما را

Ṣafā-yı sīne şemʿ-i kāfūrdan az olmaz
Ne ḥācet şuʿle-i şemʿ-i dīgere bizim gencīnemize

Yaʿnī bizim ṣafā-yı derūn u inkişāf-ı ḳablimizden ḫāne-i derūn-ı vücūd rūşen olmuş ġayrdan irşād u inkişāf olmaḳ ḫazīne-i raḥmān olan ḳablimize lāzım değildir **(13a)**

7 **Be bām-ı evc-i maʿnā çun(13a)konem endīşe-i reften**[159]
Koned ez saṭr saṭr şiʿr-i Şevket zīne-i mā rā

بیام اوج معنی چون کنم اندیشه گر رفتن
کند از سطر سطر شعر شوکت زینهٔ ما را

Bām-ı evc-i maʿnāya gitmek tefekkür eylediġim zamāñ
Eder saṭır saṭır şiʿr-i Şevket bizim zīnemiz

Ġubār-ı Cem ifnā edip ʿālem-i maʿnā-yı ruḥāniyye ʿurūc etmek murād eylesem kendi şiʿrim saṭır saṭır dünyādan fāriġ olup püşt-i pā verip ifnā-yı ġubār-ı cism eylediġi mey-i ʿālem-i maʿnāya urūc eylediġim işāret u izhār eder

11

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Naẓar çun efkened sāḳī dil-i ḫūngeşte-i mā rā**
Leb-i meygūn koned çeşm-i be ḫūn āġuşte-i mā rā

نظر چون افگند ساقی در دل خون گشته ما را
لب میگون کند چشم بخون آغشته ما را

Naẓar bıraḳdıġı zamān sāḳī bizim ḳān olmuş göñlümüze
Leb-i meygūn eder ḳana bulamış olan göñlümüz

[159] Bu kelime "giriften" şeklinde yazılmış fakat beyitin vezni ve anlamı göz önünde bulundurularak "reften" şeklinde okunmuştur.

Yaʿnī bir kere sāḳī-yi neşʾebaḫş bize ḥüsn-i naẓar eylese bizim eşk-i ḫūnālūd ile ālūde olan dīdemiz leb-i meygūn dilber gibi ṣafānümūn edip rūşen u güşāde eder yaʿnī bir kere sāḳī bize ḥüsn-i naẓar eylese derūn-ı dilde olan ālām maḥv u iʿdām eder

2 **Reg-i ṭūl-ı emel rā ḳaṭʿ kerdīm ez nedāmethā**
Kef-i efsūs-ı mā mıḳrāż bāşed rişte-i ma rā

Ṭūl-i emel ṭamārını kesdim nedāmetler ile
Ḥayf elimiz bizim mıḳrāż olur bizim rişte mize

Ṭūl-ı emel-i dünyādan nādim olup ḳaṭʿ-ı ümīd eyledim bizim dest-i peşīmān u ḥayfımız mıḳrāż oldı rişte-i ṭūl-i emel-i dünyāya ṭūl-i emel-i dünyāya nādim olmamız mıḳrāż oldı rişte-i ṭūl-i emel-i dünyāya

3 **Vaṭan rā nezamāne ez vaṭan mā rā ḫaber bāşed**
Ki mī āred cevābnāme-i nunvişte-i mā rā

Vaṭanda zamān yoḳ vaṭandan baña ḫaber olsun
Kim götürür bizim cevābnāme-i nenüviştemizi

Yaʿnī bizim vaṭan-ı tecerrüd u ruḥāniyyetimizde zamān yoḳ bizden bir zamān ile āgāh ḫaber olsun kim bizim ḳābil-i ḥüsn ü taḥrīr olmayan nāmemizin cevāb getirir yaʿnī bizim ḳarārgāhımızda ḥüsn-i cismānī vü temeyyüz-i cismānī yoḳdur bizden ehl-i cismānī ḥāl u keyfiyetimizden (13b) āgāh olsunlar

4 **Zemīn-i merġ-i mā Şevket āteşḫīz mībāşed**
Derū bāyed be dās-i berḳ kerden kuşte-i mā rā

Bizim zemīn-i mergimiz Şevket āteşḫīz olur
Biçmek lāzımdır berḳ oraġıyla bizim ekinimiz

Sāha-i meydān-ı muḥabbet āteşālūddur maḥṣūl-i şīve-i ʿaşḳ <u> muḥabbete şevḳ-ı derūn u sūziş-i āteş-i ʿaşḳ <u> muḥabbet lāzımdır

12

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Buved efzūn godāz-ı ten zi pehlū-yı huner mā rā**
Zi şīr-i maġz-ı bādām āb mīgerded şeker mā rā

Olur ziyāde ermek peykere pehlū-yı hünerden baña
Şīr-i maġz-ı bādāmdan şu olur şeker baña

Kemāl-i hüner u maᶜrifetimiz sebebiyle āsīb-i ḥavādiṯ-i zamāne bize iṣābet edip dilrīş olur gūyā bizim şükr-i vücūdumuzı maġz-ı bādām ṣuyı eridir **maᶜlūm ola** vücūdını sükkere **teşbīh** edip hüner <u> ᶜirfānı şīr-i bādeye **teşbīh** edip şeker u bādām birbirine cesbān olduġu eclden ẕikr u teşbīh eyledi

2 **Mepors ez mā belā-yı gerdiş-i çeşm-i kebūd-ı ū**
Ki gerdīd āb-ı īn fīrūze girdāb-ı ḫaṭar mā rā

Suᵓāl etme bizden onuñ belā-yı gerdiş-i <çeşm>-i kebūduñ
Zīrā oldı bu fīrūze ṣu-yı girdāb-ı ḫaṭar baña

Yaᶜnī maḥbūbuñ fīrūze gibi māvī gözlerinden bende suᵓāl etme fīrūze āb urevnāḳ çeşm-i dilber baña girdāb-ı fitne oldı

3 **Be ferḳ-ı mā feşāned kūdegī gerd-i kohensālī**
Zi şīr-i dāye bāred berf-i pīrīhā be ser mā rā

Benim başım ṣaçar çocuḳluḳ ġubār-ı köhnsālliği
Vālide ṣudinden yaġar iḫtiyārlık ḳarı benim başıma

Yaᶜnī ṭıfl-ı şīrḫor iken nümüne-i pīrlik ādemde nümāyāndır tıfl-ı şīrḫor iken ālūde-i şīr olmaḳ ᶜalāmet-i bedihidir pīr-i fānī olmadan yaᶜnī ol ḫulḳıyyet-i vücūd-ı insānda ᶜalāmet-i ādem nümāyāndır

4 **Buved der dīde-i mā ᶜişret-i bīġam ġam-ı dīger**
Gul-i bīḫār bāşed ḫār-ı bī gul der naẓar-ı mā rā

Olur benim gözümde ġamsız ṣafā bir başḳa güne ġam
Gül-i bīḫār olur gülsüz ḫar benim naẓarımda (14a)

Yaᶜnī bilātaᶜab devlet ü ṣafā-yı dünyāya destres olmaḳ başḳa bir keder olur baña zīrā bilātaᶜab vārid olan devlet-i cihān <u> güzellik zevālde serᶜīdir anıñ ile ṣafāyāb olunmaz belki ġamnāk olunur dīger dünyā dār-ı mükāfātdır her bir rifᶜatiñ bir zevāli derᶜaḳabdır vaḳt-i rifᶜatde emmāre-i zillet olmaḳ derkārdır

13

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün /Feᶜilün)

1 **Dil ez neẓāre-i gulşen ḫazīn buved mā rā**
Gil-i zemīn ḳafes-i dilnişīn buved mā rā

Göñül neẓẓāre-i gülzārdan maḥzūn olur baña
Mekān-ı ᶜişret ḳafes-i dilnişīn olur baña

Yaᶜnī temāşā-yı gülzār-ı ᶜālemden maḥzūniyyet derkārdır zīrā ᶜayş u ᶜişret bīdevām cihān-ı fānī seriᶜüᵓz-zevāl olmaḳ ḥasebiyle ālāyiş-i ziynet-i dünyā ḳayd-ı zindān gibidir ḫıredmend <u> ᶜāḳıbet endīşe **"ed-dünyā sicnüᵓl-müᵓmin"**[160] feḥvāsınca

2 **Zi nām-ı ḥayret-i mā pur buved sevād-ı cihān**
Ki mūm-ı āyīne zīr-i nigīn buved mā rā

زنام حیرت ما پر بود سواد جهان
که موم آیینه زیر نگین بود ما را

Bizim nām-ı ḥayretimizden memlū olur sevād-ı cihān
Zīrā mūm-ı āyīne zīr-i nigīn olur baña

Yaᶜnī bizim şöhret <u> nām-ı ḥayretimiz nām-ı ᶜālemi-i imkānı iḥāṭa eylemişdir zīrā mūm-ı āyīne-i ḥayretnümā bizim zīr-i nigīnimizde mestūrdur ḥāṣıl bizim ḥayret-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet ile şöhretşiᶜār olduġumuz tamām-ı ᶜālemde nām u şān vermişdir

3 **Zi bes keşīm der īn rāh nāz-ı hemrāhān**
Zi sāye minnet-i rūy-ı zemīn buved mā rā

زبس کشیم درین راه ناز همراهان
ز سایه منت روی زمین بود ما را

Ol ḳadar çekdim bu yolda yoldāşlar nāzın
Sāyeden minnet-i rūy-ı zemīn var baña

Yaᶜnī bir mertebe ebnā-yı cinsden bār-ı nāz-ı emṣāle taḥammül eyledim rūy-ı zemīn daḫı żıll-ı vücūduma bār-ı minnet taḥammül ise tecvīz olur

14

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Be gulzārī ki kerd ez perde-i bīrūn rūy-ı zībā rā**
Du rengīhā kef-i efsūs şod gulhā-yı raᶜnā rā

بگلزاری که کرد از پرده بیرون روی زیبا را
دو رنگیها کف افسوس شد گلهای رعنا را

Gülzārda kim etdi perdeden ṭaşra güzel yüzi
İki reng neyler ḥayf eli oldı raᶜnā güllere

ᶜAcabā kim gülzārda keşf-i **(14b)** perde-i ḥüsn edip güzel bir ḥüsn-i ṣūret gösterip cilvenümūn oldı gül-i raᶜnālara iki renglik kef-i efsūs olup dāᵓimā kendi kendine taḥassür edip maḥcūb oldı

2 **Nebāşed āsumān rā āfet ez lāmekān-ı seyrān**
Ḫaṭar ez reng-i mey bīrūn zedenhā nīst mīnā rā

نباشد آسمان را آفت از لامکان سیران
خطر از رنگ مے بیرون زدنها نیست مینا را

Olmaz āsümāna bir āfet-i lāmekān seyrden
Ḫaṭar reng-i meyden ṭaşra çıḳmaḳdan yoḳ mīnāya

Yaᶜnī miᶜrāc-ı rūḥānī ile āsümāna ḫarḳ u iltiyām lāzım gelmez belki hiçbir ḫaṭā vü żarar işābet etmez görmez misin reng-i bāde-i gülgūn mīnādan ṭaşra çıḳdığı ḥalde

[160] "Dünya müminin zindanıdır." Hadis-i şerif.

mīnāya bir żarar u ḫaṭar iṣābet etmez belki bir noḳṣān ṭārī olmaz **maᶜlūm ola** bu beytde miᶜrāc-ı rūḥānī iḳrār u iṣbāt eder āsümānı mīnāya **teşbīh** rūḥ-ı insānı levn-i bādeye **teşbīh** peyker-i insānı şarāba **teşbīh** güzel bir teşbīhdir

3 **Mebāş ez serzenişhā-yı taᶜalluḳ zīnhār īmen**
Ki bāşed sūzen-i nīşter reg-i tecrīd-i ᶜĪsā rā

Olma taᶜalluḳuñ başa ḳaḳmalarından ṣaḳın emin
Zīrā olur sūzen-i neşter ᶜİsa'nın tecrīd ṭamārı

Yaᶜnī esbāb-ı taᶜalluḳ-ı dünyānıñ rehzen u serzeniş olmasından ṣaḳın emīn olma zīrā ʻİsī ᶜaleyhiᵓs-selāmıñ kemāl derece tecerrüd ile şöhretşiᶜār olmuş iken seyr-i sülūk-ı tecerrüd-i rūḥāniyyetine bir iğne esbāb-ı taᶜalluḳ-ı dünyādan bir iğne rehzen u māniᶜ olur maᶜlūm ᶜİsī ᶜaleyhiᵓs-selām kemāl derece tecerrüd iḫtiyār edip aᶜlā-yı ᶜiliyyine ᶜurūc ederken āsümāñ-ı çār-ı emīnde bir iğne māniᶜ oldı

4 **Beyād-ı ḫandeeş ez bes be çeşmem girye mī āyed**
Koned şīrīn nemek-i seylāb-ı eşkem şūr deryā rā

Yād-ı ḫandesiyle ol ḳadar gözüme ağlamaḳ gelir
Eder şīrīn nemek-i seylāb-ı ekşim şūr deryāyı

Yaᶜnī ḫayāl-i şekerīn-i maḥbūb ile bir mertebe çeşm-i giryān oldum seylāb-ı **(15a)** eşk-i ṭūfānnümūnım şūr deryāları ḫalāvetnümūn eyledi belki seylāb-ı ekşim deryālara cārī olup şūr deryālar ᶜayn-ı ḫalāvet oldılar.

5 **Zi ᶜomr-i refte mīdānem ḫayātī rā ki mī āyed**
Taṣavvur mīkonem imrūz-i ḫod dīrūz-ı ferdā rā

Geçmiş ᶜömrden bilirim bir ḫayāt ki gelir
Taṣavvūr ederim kendi bu günüm dünki rūz-ı ferdā

Geçen güzerān günleri geçmiş ᶜömrden şümār ederim ḫālā olduğum vaḳt <u> sāᶜatleri mürūr eden yevm <u> leyāli ᶜömrden maᶜdūd ederim yaᶜnī nefesbenefes mürūr-ı ᶜömr u noḳṣān-ı ḥayāt ḥesāb ederim

6 **Çerāġ-ı şuᶜle rūşen ez ġubāreş mītevān kerden**
Be ḫāk-ı kūy-ı ḫūbān bes ki kerdem germ-i meᶜvā rā

Şuᶜle-i çerāġ rūşen-i ġubārından mümkündür etmek
Ḫāk-i kūy-ı ḫūbānda ol ḳadar ederim kerem meᵓvā

Yaᶜnī bir mertebe ḫāk-i kūy-ı cānānda sūz-ı şevḳ-ı muḥabbet kerem meᵓvā eyledim ḫāk-i kūy-ı cānānda şuᶜle iḳtibās etmek çerāġ-ı ᶜāleme mümkün derece oldı yaᶜnī bir mertebe zāviye-i irşādda bir riyāżet-i ṣafvet-i ḥāl ile irşād muv<ā>zāniyet kesb eyledim zāviye-i irşādımda nur lemeᶜān ederdi iktibās-ı nūr mümkün derece idi

7 **Berāy-ı çeşm-i vaḥdetbīn terāşem ᶜaynek ez gevher**
Ki hemçun āb ḫānem sernuvişt-i mevc-i deryā rā

برای چشم وحدت بین تراشم عینک از گوهر
که همچون آب خوانم سرنوشت موج دریا را

Çeşm-i vaḥdetbīn için yundum çeşmiñ güherden
Şu gibi oḳıyam sernüvişt-i <mevc>-i deryāyı

Yaᶜnī çeşm-i vaḥdetbīne muḳavviyye ḥāṣıl olmaḳ için riyāżāt u mücāhede-i nefs ile ṣafvet-i ḥāl u rūḥāniyyet kesb eyledim deryā-ı ḥükm-i Bārī'de mevc-i ẓuhūrāt-ı Rabbaniyye kemāl-i ıṭṭılāᶜ ḥāṣıl edip ve dīde-i ᶜibret ile vahdetbīn olup naẓar-ı imᶜān ile ᶜāleme naẓar eyledim

8 **Çu mūyem cevher ez āyīne-i aᶜżā birūn āyed**
Be ḫāṭır bes ki dārem rūy-ı ān āyīne sīmā rā

چو مویم جوهر از آیینه اعضا برون آید
بخاطر بسکه دارم روی آن آیینه سیما را

Mūyum gibi cevher āyīne-i aᶜżādan ṭaşra gelir
Ḫāṭırda ol ḳadar ṭutarım ol āyīne sīmā-yı yüzün

Yaᶜnī āyīne gibi ṣāf berrāk ḥüsn-i dilber ṣaḥife-i ḫāṭırda bir mertebe cāygīr oldı mūy-ı vücūdum gibi cevher-i āyīne ḥüsn-i maḥbūb-ı tamām peyker aᶜżālarımda bedīd oldı ḥāl-i ṣafvet-i ḥüsn-i maḥbūb ile ben de kesb-i ṣafvet **(15b)** eyledim

9 **ᶜİlāc-i derd-i mā rā nüsḫa netvāned ki bunvīsed**
Be kef sūzen şeved ger ḫāme-i āhen Mesīḥā rā

علاج درد ما را نسخه نتواند که بنویسد
بکف سوزن شود گر خامه آهن مسیحا را

Bizim devā-ı derdimize çāre etmek mümkün değil
Elinde igne olsa eger ḫāme-i āhen ᶜİsā'ya

Yaᶜnī daḫı aşḳa çāre mümkün değil ᶜİsā ᶜaleyhisselām meger çāreger olsa her ne ḳadar ᶜİsā ᶜaleyhisselām bāzen Allah ᶜalī ṭarīḳü'l-muᶜcize her derde şāfī ise daḫı

10 **Ġarīk-i baḥr-i vaḥdet cilve-i keşret nemībīned**
Zi zīr-i āb netvān dīd mevc-i rūy-ı deryā rā

غریق بحر وحدت جلوه کثرت نمی بیند
ز زیر آب نتوان دید موج روی دریا را

Ġarīk-i baḥr-i vaḥdet cilve-i keşret görmez
Zīr-i ābde mümkün değil görmek <derya> yüzünde mevci

Yaᶜnī baḥr-i vaḥdete ġark olan ᶜayn-ı keşret ondan maḥv u nābūd belki her bir şeyᵓe çeşm-i vaḥdet ile nigerān olur zīr-i deryāda olan rūy-ı deryā keşret u ḥareket-i mevc temeyyüz etmediği gibi mecmuᶜı deryāyı bir bildiği gibi

11 **Nigāh ez bes zi ḫāleş tā be çeşm-i reng mīgīred**
Ki çu mīl surme rūşen mīkoned çeşm-i temāşā rā

نگاه از بس ز خالش تا بچشم رنگ میگیرد
که چون میل سرمه روشن میکند چشم تماشا را

Medd-i naẓar ol ḳadar ḫālinden tā gözüme reng ṭutar
Mīl sürme gibi rūşen eder çeşm-i temāşayı

Yaʿnī medd-i naẓar ḫāl-i siyāh-i dilberden tā dīdeme bir mertebe reng-i siyāh oldı mīl sürme gibi çeşm <u> temāşā rūşen u cilābaḫş olurdı

12 **Ġam-ı himmet bülendān nīst Şevket pest fıṭrat rā**
Ki ez ḫārīd<en>-i ser nīst pervā nāḫun-ı pā rā

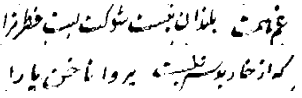

Bülend himmetler ġam yoḳ Şevket pest fıṭratlardan
Zīrā baş ḳaşımaḳ iḳtidārı yoḳ ayaḳ ṭırnaḳlarında

Ki ḫurd kimseleriñ endīşe-i ġam ʿālīhimmet ʿāḳil kimseleriñ ġam gibi değildir yaʿnī herkesin ġam miḳdārı ʿaḳlına nisbetdir görmez misin ayaḳ tırnaḳları pestcāy olduġundan baş ḳaşımaya el ṭırnaḳları gibi muḳtedir değildir

15

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Resīde tā be gulū lāle-i serv-i mīnā rā**
Gozeşt gul zi kemer neşʾe-i du bālā rā

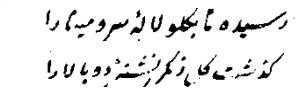

Yirişmiş tā ki boġaza lāle mīnā-i servinde
Geçti gül ḳurṣaḳdan neşne-i dūbālāda

Serv gibi ḳāmet-i mīnānıñ lāle bāde-i ḥamrā gelusuna resīde oldı **(16a)** bu ḥāl üzre mīnā-yı pür şarāb lālegūn ile neşʾe <vü> ṣafā kātenderḳāt oldı gül gibi gümreh çıktı yaʿnī neşāṭ-ı ʿayş u ʿişret ḥadden tecāvüz eyledi

2 **Gozer be ʿālem-i nūrest dīn u dunyā rā**
Be yek muḥīṭ rücuʿest īn dū deryā rā

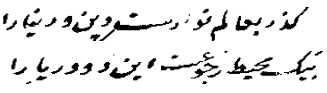

ʿĀlem-i nūrdadır geçmek dīn ü dünyāya
Bir muḥīṭe rücūʿdur bu iki deryā

Küfr ü İslām belki dünyā vü āḫiret bīçun her şeyden münezzeh Bārī-yi teʿālaya rücuʿ eder yaʿnī her bir eşyaʾ vāḥid-i ḥaḳīḳī olan Allah'dandır ve cümlesi oña mensūbdur

3 **Çu girdbād zened ser-i mevc-i bītābī**
Be gulşenī ki dihī cilve ḳadd-i raʿnā rā

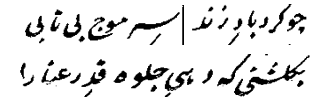

Girdbād gibi verir ser-i mevc bītāblıḳ
Bir gülzārda ki cilve verirsin ḳāmet-i raʿnāya

Girdbād gibi mevc bīḳarārlıkda bīḳarār perīşān <u> sergeşte olur bire ḫıyābān-ı gülzāra ḳāmet-i ṭūbā miṣāl ile cilve edip ḫırāmān <u> güzerān olsun

4 **Be yād-ı laʿl-i to ez eşk-i ḫūş teşne lebān**
Kone<n>d sūde-i yāḳūt rīg-i deryā rā

بیاد لعل تو از اشک خویش تشنه لبان
کنند سوده یاقوت ریگ دریا را

Senin yād-ı laʿliñ ile kendi eşklerinden teşne lebler
Ederler sūde-i yāḳūt rīg-i deryāyı

Ḫayāl-i laʿl-i leb-i yār ile ʿāşıḳ-ı teşnelebler seylāb-ı ḫūn-ı girye ile rīg-i deryāyı sūde-i yāḳūt gibi ederler yaʿnī

5 **Kocāst ʿaşḳ ki baḫşed ferāġem ez du cihān**
Be yek piyāle konem ḫālī īn du mīnā rā

کجاست عشق که بخشد فراغم از دو جهان
بیک پیاله کنم خالی این دو مینا را

Ḳandedir ʿaşḳ ki baḫş ede iki dünyādan fārig̈ olam
Bir piyāleye edem ḫālī bu iki mīnāyı

Yaʿnī ḳande mey-i ʿaşḳ <u> muḥabbet ile mest <u> medhūş-ı ʿaşḳ-ı İlāhī olup onuñ sebebiyle dünyā vü āḫireti terk edip bu iki dünyāyı bir mey-i muḥabbete baḫş edem dīger emr-i rıżā-yı Bārīʾye inḳıyād üzere olam maʿahaẕā murād-ı aṣlī rıżā-yı Bārīʾye inḳıyāddır

6 **Ḫoş ān zamān ki be bālīn-i men tehī ḳademī**
Bahāne-i ʿaraḳ āyed be girye aʿżā rā

خوش آن زمان که ببالین من نهی قدمی
بهانه عرق آید بگریه اعضا را

Güzel o zaman ki benim bālīnime bir ḳadem vażʿ edersin
ʿAraḳ baḥānesiyle bükāya gelir aʿżāya

Yaʿnī ne güzel olur o zamān **(16b)** cāy-ı ḫastegāhıma ḳadem rencīde olup maḥbūb gele ʿaraḳ bahānesiyle mecmūʿ aʿżāları ḥāl-i perīşānıma giryān olalar

16

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Zi çeşm-i mūr sāzed tengter āhem feżāhā rā**
Koned bī tābīm ez ḫānehā bīrūn hevāhā rā

ز چشم مور سازد تنگتر آهم فضاها را
کند بی تابیم از خانها بیرون هواها را

Ḳarınca gözünden ziyāde żıyyıḳ yapar āhım ṣaḥrāları
Eder bītāblıġım evlerden taşra hevāları

Yaʿnī tamām-ı ṣaḥrā-yı ʿālemi āh-ı şererpāşım iḥāṭa edip dīde-i mūrdan ziyāde teng eder kemāl mertebe bītāblıġımdan derūn-ı ḫānelerde hevā maʿdūm olur

2 **Be çerḫ āyed felekhā ez hucūm-ı seyl-i eşk-i men**
Ṣadā-yı āb kerd ez ḫāb bīdār āsiyāhā rā

بچرخ اید فلکها از هجوم سیل اشک من
صدای آب کرد از خواب بیدار آسیاها را

Devre gelir felekler benim hücūm-ı seyl- i eşkimdem
Ṣadā-yı āb etdi ḫābdan bīdār değirmānları

Yaʿnī īcād-ı devr-i dāʾim-i eflāke belki īcād-ı mümkināta sebeb nevʿ-i beni ādemdir ki **"levlāke levlāke lemā ḫalaḳtüʾl-eflāk"**[161] ḥadīṯ-i ḳudsīden bu istinbāt olur

3 **Zi hem ehl-i vaṭan rā neksiled peyvend-i rūḥānī** زهم اهل وطن را نكسلد پيوند روحانى
Koned āvāz sū-yı ḫod neyistān būriyāhā rā كند آواز سوى خود نيستان بوريا ها را

Ehl-i vaṭānıñ birbirinden çözülmez peyvend-i rūḥānīsi
Eder āvāz kendi semtine neyistān ḥaṣırları

Yaʿnī pevend-i rūḥānī muḥabbet inḳıṭāʿ vü kesel ḳabūl etmez mineʾl-ezel ileʾl-ebed belki rūz-ı mīṯāḳda silsile-i muḥabbete muḳayyed olup rehā bulmaz görmez misin neyistānıñ ney ile muḥabbet-i ruḥānīsi olduġu ʿaleʾd-devām neyistāndan mehcūr olan ney ile neyistān birbirlerini āvāz-ı büend ü nāle-i ḥazīn ile çağırıp nālesāz olurlar

4 **Zi nūr-ı ceẕb-i ʿaşḳ āẖir be cāyī mīresem Şevket** ز نور جذب عشق اخر بجاى برسم شوكت
Çerāġ-ı cādde dāned kāh berḳ-i kehrübāhā rā چراغ جاده داند كاه برق كهربا ها را

Nūr-ı ceẕb-i ʿaşḳdan āẖir bir yere vāṣıl olurum Şevket
Çerāġ-ı rāh bilir kāh berḳ-i kehrübāları

Yaʿnī nūr-ı cezbe-i ʿaşḳ <u> muḥabbetullah ile nihāyet bir evc-i rūhāniyyete rehyāfte vü destres olurum zīrā cezbe-i berḳ-i kāhrübā gāhıma rāh-ı muḥabbetde meşʿale-i rāh olduġu (17a) gibi yaʿnī cezbe-i kehrübā gāh-ı kehrübāya vaṣıl eylediği gibi

16

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **ʿAşḳ dāred maḥv bītābī dil-i bītāb rā** عشق دارد محوى تابى دل بى تابرا
Şīr mest-i bīḳarārī mīkoned sīmāb rā شير مست بى قرارى ميكند سيماب را

ʿAşḳ bītāblıġı maḥv eder dil-i bītābdan
Şīr mest-i bīḳarār eder sīmābı

Yaʿnī ʿaşḳ esbāb-ı dünyāya gūşiş u sāʿyī olan kimseden esbab-ı ziynet-i dünyāyı biʾl-külliye ondan maḥv <u> iʿdām eder başkā ḥüsn-i ḥāl ṣafvet-i derūn kesb etdirir farża aşḳ sīmāba teveccüh etse sīmābı şīr-i bīḳarār eder fehm et aşḳıñ nümüne-i īsār ḥālini **maʿlūm ola** ʿaşḳa her bir şey teveccüh edip sārī olsa o belki ḥāliñ başḳa güne ḥāle tebdīl eder meṯelā cebān adama teveccüh edip sārī olsa ġāyet şecīʿ olur

[161] "Eğer sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." Hadis-i kudsi

2 **Ehl-i ġaflet rā kocā pervā-yı bīdārī buved**
Zīr-i ser dārend çun bālīn-i muḫmel ḫāb rā

Ehl-i ġaflete nice pervā-yı bīdārlıḳ olur
Baş altında ṭutarlar ḳadife yaṣdıḳ gibi nevmi

Yaʿnī esbāb-ı ālāyiş-i dünyāya tevaggul edip dār-ı āḫīretden ġāfil olan kimseler īḳāż olup ʿāḳıbet kārı tefekkür u endīşe etmezler sertāpā ġaflet onları iḥāṭa etmişdir bīdār olmaḳ emr-i muḥāl gibidir belki ġaflet ḳaṭife[162] yaṣdıḳ gibi baş altına ḳoyup ḫāb-ı ġaflet ile derḫāb olurlar

3 **Key buved sergeştegān rā minnet ez kes behr-i rızḳ**
Āb ez ḫ ̌īşest nān-ı ḥalḳa-i girdāb rā

Ne güne olursa küştelere minnet bir kimseden rızḳ için
Şu kendindendir ḥalḳa-i girdāb ekmeğine

Sergeşte-i ʿaşḳ <u> muḥabbet olup rişte-i tevekküle teşebbüs eden kimseden rızḳ için ḳabūl-ı minnet etmez ḥalḳa-i girdāb ekmeği baḥr-ı tevekkülde ṣu kendinden olduġu gibi

4 **Nīst hergiz teşne-i şermende-i iḥsān-ı to**
Der girih tā çend dārī hemçu gevher āb rā

Yoḳ aṣlā bir teşneleb (17b) *seniñ şermende-i iḥsānıñ*
Nice bir düğünde ṭıtarsın güher gibi ṣuyı

Yaʿnī āb-ı zülāl-ı ihsānıñdan bir teşneleb yoḳdur aṣlā bile olduġu ḥalde āb-ı zülāl-ı iḥsānı dāʾimā cārī et güher gibi münʿaḳid edip ḳarārdāde olma zīrā seniñ āb-ı ḥayāt-ı iḥsānıñdan ḥayāt efzā olmuşlar yaʿnī cümle ʿālem seniñ āb-ı zülāl-i ihsānıñdan sīrāb olmuşlar

17

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Bīḳarārī şod delīl-i reh dil-i bītāb rā**
Mevc-i deryā āteş-i menzil buved seylāb rā

Bīḳarārlıḳ delīl-i rāh oldı dil-i bītāba
Mevc-i deryā-yı āteş menzil olur seylāba

[162] Bu kelimenin yazımında tutarsızlık görülmektedir. Beyitin Osmanlıca çevirisinde kelime "قديفه" şeklinde yazılmışken, açıklama kısmında "قطيفه" şeklinde yazılmıştır.

Yaᶜnī ẕikr <u> fikr-i Ḫüdāya güşiş u saᶜy etmek semt-i Ḥaḳḳa delīl <u> rehber olur seylāba mevc-i mevc-i deryā rehber u delīl olup seylāb-ı deryāya cezb etdiği gibi **maᶜlūm ola** mutaṣavvıfe baᶜżışı Mevlā-yı müteᶜāl ḥażretlerini deryāya **teşbīh** edip ṭālib-i Ḥaḳḳı seylāba **teşbīh** edip mevc-i deryāyı żühūrāt-ı Bārīʾye **teşbīh** ederler.

2 **Her ki Şevket ten dihed der saḫt-ı eyyām-ı ḫ̌īş**
Dīde çun gendum zi çāk-ı sīne feṯḥ-i bāb rā

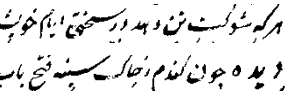

Her kim Şevket ṣabr edip rāżı olur kendi saḫt-ı eyyāmına
Görür buġdāy gibi çāk-i sīneden feth-i bābı

Yaᶜnī her kim ḳażā vü ḳadere rāżī vü gerdennihād olup cevr-i saḫt-ı rüzgāra ṣabr <u> taḥammül eylerse kendi feyż-i irşādıyla güzel bir feth-i bāb olur gezlik-i gendüm senġ-i saḫt-ı āsiyāba tendāde olduġu eclden müntefaᶜunbih olup ᶜālem ondan ḳuvvet-i ḥayāt ile feyżyāb olduġu gibi

17

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **İmşeb ez şebnem gul-ı sīrāb mībīnem to rā**
Ez ḥayā tā geşte āteş <u> āb mībīnem to rā

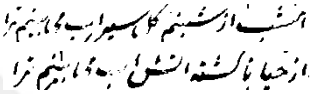

Bu gece şebnemden gül-i sīrāb görürüm seni
Ḥayādan tā ki āteş <u> ṣu olmuş görürüm

Yaᶜnī bu gece şerm u ḥicābdan gülruḫsārıñ ᶜaraḳālūd olmuş görürüm ey maḥbūb güyā ᶜārıż-ı āteşīniñ ṣu olmuş görürüm belki ᶜārıż-ı āteşīniñ şuᶜle efrūz olaraḳ **(18a)** āb-ı ᶜaraḳ ile bir yerde cemᶜ olmuş

2 **Nīst ez pīrī be bīdārī merā tāb-ı ruḫet**
Mīnihem ᶜaynek be çeşm-i ḫāb mībīnem to rā

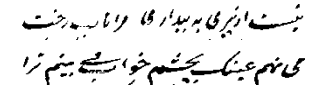

Yoḳdur pīrlikden baña bīdārlıkda ṭāḳat-ı ruḫsārıñ
Bırakırım ᶜaynıñ göze yuḳıda[163] görem seni

Yaᶜnī kemāl-i pīr <u> nātüvānlıḳdan tābiş-i ruḫsār-ı maḥbūba tābāver olmadıġımdan dīdeme vażᶜ-ı ᶜaynīn ederim belki şāyed ḫāb u rüʾyāda maḥbūbı görmek vāḳıᶜ olur

3 **Geşte bezmet rūşen ez neẕẕāre-i ṣāf<ī> dilān**
İmşeb ey ḫūrşīd-i ḫoşmehtāb mībīnem to rā

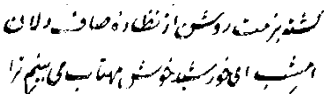

[163] Uykuda

Olmuş meclisiñ rūşen neẕẓāre-i ṣāf dillerden
Bu gece ey ḫurşīd-i ṭalʿat güzel mehtāb görürüm seni

Yaʿnī meclisiñ neẕẓāre vü irşād ehl-i ḥāl u ṣafvetden rūşen-i rūḥāniyyet kesb eylemiş ey gün gibi mahbūb bu gece seni belki meclisiñ bir güzel ṣāf berrāḳ mehtāb<ı> görürüm

4 **Zāhidā imşeb be bezm-i meykeşān vā geşteī**
Bīgirih çun ebrū-yı miḥrāb mībīnem to rā

زاهدا امشب ببزم میکشان وا گشته
بی گره چون ابروی محراب می بینم ترا

Ey zāhid bu gece meclis-i bādenūşlarda açılmışsın
Düğünsüz[164] *ebru-yı mihrāb gibi görürüm seni*

Yaʿnī zāhid riyādan ʿārī olarak bezm-i rindānda tarḥ-ı tekellüf edip güşāyiş-i derūn u cebegüşā ile āşüfte ḥāl olduñ bilāuḳde ebrū-yı miḥrāb gibi seni fütūḥātlı görürüm

5 **Bīnaẓīr oftāde<ī> Şevket be ṣāfī ṭıynetī**
Hem ṣadef bā gevher-i nāyāb mībīnem to rā

بی نظیر افتاده شوکت بصافی طینتی
هم صدف با گوهر نایاب می بینم ترا

Bīmiṣl düşmüşsün Şevket ṣāf ṭıynetlikde
Ṣadefle berāber güher-i nāyāb görürüm seni

Yaʿnī ṣāf ṭıynetlik ile bībedel vāḳıʿ olmuşsun ey Şevket ṣadef-i ʿālemde dürr-i yektā gibi güher-i nāyābsın

18

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Çun ṣafā mevc zened ṣubḥ-ı bināgūş-ı to rā**
Ḳaṭre-i şīr koned āb-ı dur-ı gūş-ı to rā

چون صفا موج زند صبح بنا گوش ترا
قطره شیر کند آب در گوش ترا

Çunki ṣafā mevc verir seniñ ṣubḥ-ı bināgūşunda
Ḳaṭre-i şīr eder seniñ āb-ı dürr gūşūñ

Yaʿnī beyāż ṣubḥ gibi ṣafvet-i bināgūşun mevc-i ṣafveti cūş **(18b)** eyledikde dürdāne-i ʿaraḳ bināgūşun ḳatre-i şīr gibi beyāż berrāḳ laṭīf eder

2 **Nīst derwīş-i to rā kār be coz ḥayrānī**
Mīçeked āyīne ez dīde nemedpūş-ı to rā

نیست درویش ترا کار بجز حیرانی
میچکد آینه از دیده نمد پوش ترا

Yoḳdur seniñ dervişine iş ḥayranlıḳdan başḳa
Ṭamlar āyīne gözden seniñ nemedpūşuñ

[164] Düğümsüz

Yaʿnī seniñ ʿāşıḳ-ı derviş kişinin bir kārı yoḳdur ḥayrānlıḳdan başḳa yaʿnī seniñ üftādelerin dāʾimā ḥayret-i aşḳla muttaşıfdır āyīne gibi ḥayretnümūndur seniñ derviş-i nemed u ḫırḳapūşlarıñ

3 **Sāġar-ı şevḳ-i to keyfiyyet-i sevdā dāred**
Bāde ez ḫūn-ı bahārest ḳadeh nūş-ı to rā

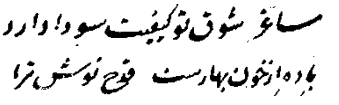

Seniñ piyāle-i şevḳında keyfiyet sevdā ṭutar
Bāde ḫūn-ı bahārdandır seniñ ḳadeh nūşına

Seniñ piyāle-i şevḳ <u> muḥabbetiñde neşʾe-i keyf-i sevdā derkārdır güyā seniñ mey-i muḥabbetiñ ḫūn-ı bahār-ı ḥüsnden aḫẕ olunmuştur belki seniñ ʿāşıḳ u üftāde olan sevdāzede olmaḳ derkārdır **maʿlum** faṣl-ı baharda sevdā ḥareket eder dem cevelān etmek sebebiyle bu münāsebetle ẕikr eyledi

4 **Raḥm kon ḫāṭır-ı āşüfte-i mā rā tā çend**
Kākül-i müşgfeşān būse zened dūş-i to rā

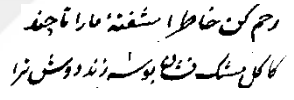

Raḥm eyle benim ḫāṭır-ı āşüfteme nice bir
Kākül-i müşgpāş būse versin omuzına

Yaʿnī ey dilber bir kere de merḥamet et benim ḥāl-i perişānıma nice bir kākül-i müşgefşān-ı perīşān gerden-i beyāż u döşüne būsezen olup beni kākülüñ gibi āşüfte vü perīşānḥāl eder

5 **Ān siyeh çeşm ki āyed be kenārem Şevket**
Şūḫī-i çeşm-i ġazālāñ buved āġūş-ı to rā

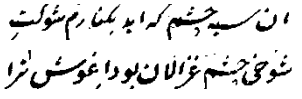

Ol siyeh çeşm ki seniñ āgūşına gelir Şevket
Şūḫī çeşm-i ġazāllar olur seniñ āġūşıñ

Yaʿnī ol siyeh çeşm-i dilberi derkenār eylediğin ḥalde ḥalḳa-ı şūh çeşm-i ġazāl gibi āġūşun bedīdār olur

19

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Be surme nāz koned nergis-i siyāh-ı to rā**
Be çeşm surme keşed gerdiş-i nigāh-ı to rā

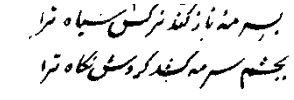

Sürmeye nāz eder seniñ (19a) *nergis-i siyāhıñ*
Göze sürme çeker seniñ gerdiş-i nigāhıñ

Yaᶜnī seniñ nergis gibi çeşm-i siyeh küşādıñ sürmeye nāz u naḫvet eder dīger gerdiş-i nigāhıñ sürme gibi gözi rūşen u cilāpezīr eder ḥāṣıl ᶜayn-ı neẕẕāre-i maḥbūb ᶜāşıḳa ᶜayn-ı irşāddır

2 **Çi şīrmest-i ġazālī ki āḥuvān-ı ḥarem**
Ki muḫmel[165]-i müje kerdend ḫabgāh to rā

Ne ᶜaceb şīrmest-i ġazālsın ki kaᶜbe āhūları
Ki müje-i ḳaṭifesinden ederler saña ḫābgāh

Yaᶜnī ne güzel bir şīrmest-i dilber-i āhūveşsin ki ihvān-ı ḥarem müjelerinden ḳaṭifesāz olup gözleri üzerinde saña hābgāh maᶜḳūl u münāsib görürler

3 **Zi hem nemīkesiled rişte-i neẕāre-i men**
Be ᶜömr-i ḫod nekonem ġayr yek nigāh to rā

Birbirinden çözülmez benim rişte-i neẕẕārem
Kendi ᶜömrümde etmem bir nigāhdan başḳa saña

Yaᶜnī rişte-i medd-i nigāhım ileʾl-ebed senden münḳaṭiᶜ olmaz tamām-ı ömrümde güyā saña benim neẕẕārem vāḳıᶜ olur yaᶜnī dāʾimā cefāna dīdedūzım

4 **Nezāket-i to nesīm-i bahār-ı şūḫīhāst**
Zi bār-ı sāye-i gul kec şeved kulāh-ı to rā

Seniñ nezāketiñ nesīm-i bahār-ı şūḫīlikdir
Bār-ı sāye-i gülden külāhıñ kīç olur seniñ

Yaᶜnī nāz <u> nezāket-i vücūduñ hüsn-i bahārıñ nesīm-i ḫoşbūsındandır bu mertebe nāzik olduġun ḥalde bār-ı sāye-i gül saña girānbār gelir girānbār sāye-i güle tābāver olmazdan ḳande ḳaldı ki ᶜāşık ile hemāġūş olasın sen

5 **Kocā zi dīde-i mā ey ġazāl ḫˇāhī reft**
Ki besteīm be ṣad rişte-i nigāh to rā

Ḳande benim gözümden ey ġazāl gitmek istersin
Zīrā bağlamışım yüz rişte nigāh ile seni

Yaᶜnī nereye benim kemendimdir yüz rişte-i nigāhımdan ḫalāṣyāfte olursun ey şūh ġazāl zīrā ben seni yüz rişte-i nigāh ile ḳayd u bend eylemişim

[165] Bu kelime "محمل" "maḥmil" şeklinde yazılmış fakat beyitin anlamı göz önüne alınarak "muḫmel" (kadife) şeklinde okunmuştur.

6 **Mekon be mūy-ı ser-i ḫ̬īş tāziş ey Mecnūn**
Resīde ez nemed-i faḳr yek kulāh-ı to rā

Etme kendi mūy-ı seriñle faḫr ey Mecnūn
Yirişmiş faḳr keçesinden (19b) *bir külāh saña*

Yaʿnī kendi āşiyānsāz-ı murġ olan mūy-ı ser-i jūlīdeñle faḫr <u> mübāhāt etme ey Mecnūn tāc-ı faḳr <u> fenādan ancaḳ saña bir külāh çoḳ düşmüştür belki seniñ gibi bu vādī-i ʿaşḳda nice nice pādşāhlar ṣūret-i gedāda faḳr <u> fenāyı iḫtiyār edip dervīş-i dilrīş olmuşdur ḫāksār-ı maḥviyyetde ifnā-yı vücūd etmişdir

7 **Be fikr-i deyr u ḥarem īn ḳadr mebāş ki şod**
Ḥayāt ḳaṭʿ be mıḳrāż īn du rāh to rā

Fikr-i deyr u ḥaremde bu ḳadar olma ki oldı
Ḳaṭ-ı ḥayāt bu iki yol mıḳrāżında saña

Yaʿnī ṣunʿ-ı Bārīʾde yaʿnī efrād-ı envāʿ-ı ʿālemde nīk u bed ṣadedinde belki küfr ü İslām ṣadedinde olup baʿż efrādda ḳubh ve baʿż efrādda ḥüsn naẓar etmek ile ʿaybcūy olma belki cümle efrād-ı eşyāya müsāvī enẓār-ı daḳīḳa ile dīdedūz ol ṣāniʿ-i ḥaḳīḳī olan ḥakīm-i muṭlaḳa iḥāle et zīrā nīk u bed ile masnuʿāta naẓar etmek ādem kendiñ helāḳ edip feyż-i tecelliyāt-ı Bārī'den mahrum olmakdır

8 **Bekes çi güne tevānī goşādī rāh-ı ṭamaʿ**
Çonīn ki sedd-i ramaḳ geşte sedd-i rāh to rā

Ne güne sen muḳtedirsin açasın ṭamaʿ yolun
Ancaleyin ki sedd-i ramaḳ olmuş sedd-i rāh saña

Yaʿnī rızḳ-ı muḳadderiye ḳāniʿpenāh edip evḳāt-güzār-ı ʿömr ü ḥayāt olduñ bile olduġu ḥalde kimseye rāh-ı ṭamaʿ ile saña güzergāh yoḳdur yaʿnī rızḳ-ı muḳadderine ḳāniʿ oldı

9 **Dīger menūş mey ez cām-ı bīḫodī Şevket**
Rehet futāde be bezm<ī> ki nīst rāh-ı to rā

Bir daḫı nūş etme bāde cām-ı bīḫodlukdan Şevket
Yoluñ düşmüş bir meclise seniñ yoluñ değil

Yaʿnī nūş-ı bāde etme bir daḫı cām-ı bīḫodlukdan zīrā o mest-i bīḫodluk seni bir maḳāma vāṣıl eyledi o maḳām seniñ makāmıñ değil idi yaʿnī celāl ṣıfatıyla muṭṭaṣıf olma şīve-i celāl saña çendāñ mülāyim değil

20

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Mevc çun mey mīzened ez bes ki reng ez ten to rā**
Çun ḥabāb-ı bāde gulgūnest pīrāhen-i to rā

موج چون می میزند از بس کہ رنگ از تن ترا
چون حباب باده گلگون است پیراہن ترا

Mevc bāde (20a) *gibi verir ol ḳadar ki rengden senīn vücūduñda*
Ḥabāb-ı bāde gibi gülgūn dur seniñ pīrāheniñ

Yaᶜnī şarāb gibi peyker-i luṭfuñdan bir mertebe reng temevvüc eder ḥabāb-ı bāde gibi gülgūn nümūndur bir duruşunda pirāhen-i raḳīḳkār-ı laṭīfiñ

2 **Mīresī gulgūn beyāż dīde ez seyr-i çemen**
Bes ki rengīn şod nigāh ez dīden-i gulşen to rā

میرسی گلگون بیاض دیدہ از سیر چمن
بسکہ رنگین شد نگاہ از دیدن گلشن ترا

Yirişirsin gülgūn beyāż dīde seyr-i çemenden
Ol ḳadar ki rengīn oldı nigāh gülşen görmekden saña

Yaᶜnī seyr-i temāşa-yı gülzārdan beyāż dīdeleriñ gülgūn olmuş güldeñ rengīn olmuş nigāhıñ gülzār görmekten temāşā-yı gülşenden başḳa gūne bir güzel şīve kesb eyledin sen

3 **Ez nezāket bes ki oftādest endāmet laṭīf**
Ḫār rīzed mevc-i būy-ı gul be pīrāhen to rā

از نزاکت بسکہ افتادہ است اندامت لطیف
خار ریزد موج بوی گل بہ پیراہن ترا

Nezāketden bir mertebe düşmüşdür endāmıñ laṭīf
Ḫār ṭöker mevc-i būy-ı gül seniñ pīrāhenine

Yaᶜnī kemāl mertebe vücūduñ laṭīf u nāzik ḫalḳ u īcād olmuşdur mevc-i būy-ı gül pīrāheniñe işābet eyledikde vücūd-ı nāzik ki ḫār olur yoḳsa mevc-i būy-ı gülgūn saña pīrāhen olsa vücūd-ı nāzik ki ḫār gibi gelir

4 **Bes ki mīlaġzed temāşā-yı ez beyāż gerdenet**
Mīçeked hemçun ᶜaraḳ ez güşe-i dāmān to rā

بسکہ میلغزد تماشای از بیاض گردنت
میچکد همچون عرق از گوشہ دامن ترا

Ol ḳadar laġzīde olur temāşā seniñ gerdeniñden
Ṭamlar ᶜaraḳ gibi seniñ güşe-i dāmānıñdan

Yaᶜnī bir mertebe gün gibi beyāż berrāḳ tāb <u> şuᶜledār u laṭīfdir beyāż gerdeniñ pāy-ı meddindir nūr-ı naẓar onda pāydār olmaz dāᵓimā hengām-ı temāşā-yı hüsnüñde pāy-ı nigāh laġzīde olur

5 **Ḫāneet şūḫī nigār ez reng cevlān geşte est**
Mīçeked ḫūn-ı perī ez dīdedūzet-ı to rā

خانہ ات شوخی نگار از رنگ جولانگاہ شدہ است
میچکد خون پری از دیدہ دوزت ترا

Seniñ ḫānenin nigār-ı şūhluġı renginden cevelān olmuşdur
Ṭamlar ḫūn-ı perī seniñ dīdedūzuñdan

Yaʿnī seniñ ḫāne-i vücūduñda güzel latīf şūḫlukdan ḫālet-i leṭāfet cevelān eder gūyā bu sebebden seniñ nümūne vü īṣār-ı (20b) vücūdundan nümūne-i perī bedīdār olur yaʿnī seniñ kemāl mertebe perīveş dilber olduġundan herkes seniñ ʿaşḳ <u> muḥabbetiñ ile dīvāne olur

6 **Bār-ı sunbul ber nemītābed beyāż gerdenet**
Minnet-i yek mū zi kākül nīst ber gerden to rā

بار سنبل بر نمیتابد بیاض گردنت
منت یکموی ز کاکل نیست بر گردن ترا

Bār-ı sünbüle ṭāḳat getirmez beyāż gerdeniñ
Bir ḳıl minneti kākülden yoḳ seniñ gerdeniñ üzre

Yaʿnī seniñ māhtāb gibi beyāż gerdeniñ sünbül gibi kākül-i şebgūn ile şīvekār olup minnetbār olmaz bile olduġu ḥalde bir ḳıl minneti mūy-ı kākülüñden beyāż gerden üzre yoḳdur

7 **Ḫūn-ı men ṣad bār mīrīzi vü mībendī ḥınā**
Nīst dilgīrī demī ez besten u kuşten to rā

خون من صد بار میریزی و میبندی حنا
نیست دلگیری دمی از بستن و کشتن ترا

Benim ḳanım yüz kere ṭöküp ḥınā bağlarsın
Yoḳ dilgīrlik bir laḥẓa bağlamaḳdan öldürmekden saña

Yaʿnī benim ḳanım ṭöküp ḥınā gibi eline bağlayıp ḫālet-i sürūr gösterirsin yoḳdur bir ān öldürmek bağlamaḳdan saña pişmān olmaḳ

8 **Şevket ez būsīden-i ān leb nedāred minnetī**
Çun reg-i laʿlest saḫt ez bes reg-i gerden to rā

شوکت از بوسیدن ان لب ندارد منتی
چون رگ لعلست سخت از بس رگ گردن ترا

Şevket o lebiñ öpmesin bir minnet ṭutmaz
Laʿl ṭamārı gibidir saḫt ziyāde seniñ reg-i gerdeniñ

Yaʿnī Şevket leb-i laʿl-i yāri būs etmekden ḥazer etmezsin reg-i gerdeniñ reg-i laʿl gibi saḫt u ṣafā-yı ḥāl üzre muṣirr u ʿinādsın

21

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Piyāle naḳş-ı dīger zed ruḫ-ı fireng-i to rā**
Şarāb revġan-ı gul şod çerāġ-ı reng-i to rā

بیاله نقش دیگر زد رخ فرنگ ترا
شراب روغن گل شد چراغ رنگ ترا

Piyāle başḳa güne naḳş verdi seniñ firengi yanaġıña
Şarāb revgān-ı gül oldı seniñ çerāġ-ı rengiñe

Yaᶜnī neşᵓe-i bāde ᶜārıż-ı ṣāf u ḥüsn-i firengi miṣālin başḳa güne bir nümünedir ve naḳş-baḥş oldı güyā bāde seniñ çerāġ-ı ḥüsnüñe revġān-ı gül oldı yaᶜnī ḥarāret-i bāde tābiş-i ruḫsār-ı gülgūnı lemeᶜān eyledi

2 **Be yek işāret pered minnet-i kemān çi keşī**
Zi reng-i çehre-i men per buved ḫadeng-i to rā

Bir işāretle uçar (21a) *kemān minneti ne çekersin*
Reng-i rūyumdan benim per olur seniñ ḫadengiñe

Bir işāret ile ḫadeng-i müjgānıñ perīde olur kemān ebrū imtinānın çekme zīrā benim uçmuş rengim tīr olur seniñ tīr-i müjgānıña yaᶜnī benim cezbe-i muḥabbetim bir muḥabbet-i dilberi ceẕb edip derūn-ı dilde kārger olur mecdīden istimdād-ı muḥabbet ister olsun ister olmasın

3 **Zi sāye-i muje-i çeşm-i mūr best ḳalem**
Muṣavverī ki keşīd ān dehān-i teng-i to rā

Sāye-i müjgān-ı <çeşm>-i mūrdan baġladı ḳalem
Muṣavver ki çekdi seniñ o dehān-ı tengiñ

Yaᶜnī sāye-i mūy müje-i mūrdan ḫāmesāz oldı Naṣūr seniñ dehān-ı teng-i nābūduñ taṣvīr etmek ümīdiyle ḥālbuki seniñ dehān-ı teng <u> nābūduñ naḳş-ı taṣvīri emr-i muḥāl

4 **Fotādeīm be sevdā-yı tār-ı mujgānet**
Hemīn metāᶜ buved bender-i Fireng-i to rā

Düşmüşüm seniñ sevdā-yı tār-ı müjgānıña
Ancaleyin metāᶜ olur bender-i firengiñde seniñ

Yaᶜnī sergerm-i bāzār sevdā-yı tār-ı müjgān-ı siyāhıñ olmuşum bu güne metāᶜ olur seniñ bender-i firengiñde yaᶜnī müjgān tār-ı bāzār-ı mülk-i ḥüsn-i dilberde mevcūd olur

5 **Zi ḥarf-i saḫt-ı to Şevket merā girānī nīst**
Keşed be gerden-i ḫod şīşe bār-ı seng-i to rā

Seniñ ḥarf-i saḫtından Şevket bize aġırlıḳ yoḳdur
Çeker kendi gerdeninde şīşe seniñ bār-ı sengiñ

Yaᶜnī seniñ ḥarf-ı saḫt-ı sengmiṣāliñden bizim şīşe-i derūnumuz münkesir olmaz seniñ ḥarf-ı saḫt-ı sengvārıñ bizim şīşe-i derūnumuzda ᶜıḳd-ı lüᵓlü gibi belki seng-i güher gibi kendi gerdenine avīze edip oñun ile faḫr <u> mübāhāt ederler her ne ḳadar

şeyʾe żarar kendi cinsinden gelirse lākin senden kendi cinsine żarar işābet etmez görmez misin şīşeniñ aṣl maddesi ṭaşdandır yine ṭaşdan şişeye ẓarar işābet eder (21b)

22

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Mītevān dānest ez zaḫm-ı dil iʿcāz-ı to rā**
Sūzen-i ʿĪsāst peykān nāvek-i nāz-ı to rā

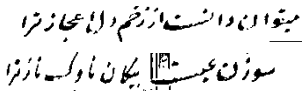

Mümkündür bilmek zaḫm-ı dilden seniñ iʿcāzıñı
Sūzen-i ʿİsā'dır peykān nāvek-i nāzıña seniñ

Yaʿnī zaḫm-ı dilden mümkündür bilmek seniñ iʿcāzıñ yaʿnī zaḫm-ı peykān-ı nāvek başḳa zaḫma müşābih olduġundan ḫāriḳ-i ʿādet bir zaḫm lā-ʿilāc olduġundan fehm <u> idrāk gibi zaḫm-ı ʿaşḳ <u> muḥabbet ne günedir belki īsār-ı ʿaşḳ sūzen-i ʿİsā gibi muʿcīznümūn bir şeydir

2 **Şeb ki mīkerdem be gulşen güm to rā çun būy-ı gul**
Mīşinīdem ez ḥarīm-i ġonce āvāz-ı to rā

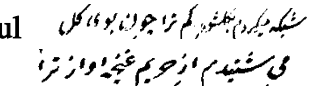

Gece etdim gülşende ġayb seni gül ḳokusı gibi
İşitdim ḥarīm-i ġonceden seniñ āvāzıñ

Yaʿnī gece seyr-i gülşende maḥbūb ġayb eyledikde būy-ı gül gibi ḥarīm-i ġonceden nāzik ṣadā-yı maḥbūbdur güş etdim kemāl mertebe ṭannāz-ı bezm nāzik olmaḳdan kināyedir

3 **Mīkoned şūḫī be çeşm ez dīdenet nūr-ı naẓar**
Ez rem-i āhū buved mujgān naẓarbāz-ı to rā

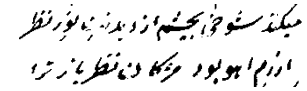

Eder şūḫluk gözde görmekden nūr-ı naẓar
Āhū ṣürü[166]*sünden olur müjgān seniñ naẓarbāzıña*

Yaʿnī seniñ çeşm-i siyāh-ı āhūmiṣāliñ görmekden nūr-ı naẓar sāḥa-ı dīdede şūh cevelān olur seniñ ʿaşıḳ-ı naẓarbāzıña ṣāf-ı müjgān dem-i āhū gibi bedīdār olur kemāl mertebe şūḫ çeşm olmadan kināyetdir

4 **Mīşeved ṭūṭī ḫāmūş ez ṣoḥbet-i āyīneet**
Dāde Şevket çeşm-i ū ez surme āvāz-ı to rā

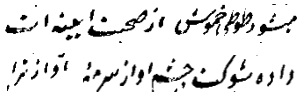

Olur ṭūṭī ḫāmūş seniñ āyineñ ṣohbetinden
Vermiş Şevket onuñ gözi sürmeden saña āvāz

[166] Sürü kelimesi "س" harfi ile yazılması gerikirken "ص" harfi ile yazılmıştır.

Yaᶜnī āyīne-i rūy-ı dilbere muḳābil ᶜāşıḳ-ı ṭūṭīveş ḫāmūş olmaḳ derkār olur gūyā çeşm-i sürmedār-ı siyeh-ı maḥbūb āvāz-ı ᶜāşıḳa sürme olur bu sebebden ᶜāşıḳ maᶜşūḳ ile ḥāl-i vuṣlatda süḫansāz olmaya muḳtedir olmaz

23

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Nāz ez ḫāk demed küşte-i mujgān-ı to rā**
Kefen ez ṣubḥ-ı bahārest şehīdān-ı to rā

ناز از خاک دمد کشته مژگان ترا
کفن از صبح بهار است شهیدان ترا

Nāz ḫākden göğerir seniñ küşte-i müjgānıña
Kefen ṣubḥ-ı bahārdandır (22a) *seniñ şehīdleriñe*

Yaᶜnī şehīd-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet olan ᶜāşıḳıñ ḫāk-ı şehīdgāhından īṣār-ı nūr dāᵓimā onda nümāyāndır dīger ṣubḥ-ı bahār gibi meşhedgāh-ı ᶜaşıḳdan nūr u feyż iḳtibās etmek herdem derkārdır

2 **Vaḥşet-i ḥüsn nigeh kon ki cüdā mībīnem**
Hemçu mujgān zi ruḫet sāye-i mujgān-ı to rā

وحشت حسن نگه کن که جدا می بینم
همچو مژگان ز رخت سایه مژگان ترا

Vaḥşet-i ḥüsne naẓar ḳıl ki cüdā görürüm
Müjgān gibi yanaġından sāye-i müjgānıñ seniñ

Yaᶜnī vaḥşet-i ḥüsn-i maḥbūbı seyr edip fehm <ü> izᶜān ile kendi sāye-i müjgānıñdan iḥtirāz edip sāye-i müjgānı min baᶜd eder

3 **Şode pīrāhen-ı gulgūn-ı to ez reng-i şārāb**
Bāşed ez ḳaṭre-i mey tukme girībān-ı to rā

شده پیراهن گلگون تو از رنگ شراب
باشد از قطره می تکمه گریبان ترا

Olmuş seniñ pīrāhen-ı gülgūn ıñ reng-i şarābdan
Olur ḳaṭre-i meyden tükme[167] *seniñ girībānıña*

Yaᶜnī seniñ pirāhen-i gülgūnıñ reng-i bāde-i gülgūndan nesc olmuşdur ḳaṭre-i bādeden olmaġa şāyānter oldı

4 **Mīresed pīşter ez nukhet-i gulhā be meşām**
Reng-i gul bes ki buved şūḫ gulistān-ı to rā

میرسد پیشتر از نکهت گلها بمشام
رنگ گل بسکه بود شوخ گلستان ترا

Vāṣıl olur güller ḳoḳısından ol dimāġa
Reng-i gül kemāl mertebe olur şūḫ seniñ gülistānıñda

[167] Düğme

Yaᶜnī gülzār-ı ḥüsn-i dilberde reng-i gülgūn-ı dilber būy-ı gülden ziyāde laṭīf u būdar būy-ı gülden ziyāde dimāġ āşüfte edip derūn-ı ᶜāşıḳ inbisāṭefzādır kemāl mertebe leṭāfet-i ḥüsn-i dilberden kināyetdir

24

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Āb āteşest dest zi cān şuste-i to rā**
Teb ez nigāh-ı germ buved ḫaste-i to rā

Su āteşdir seniñ dest cānıñdan şüştene
Ḥarāret nigāh germden olur seniñ ḥasteñe

Yaᶜnī cānından meᵓyūs āteş-i ᶜaşḳla sūzān olan ᶜāşıḳa āb āteş olur belki āb daḥī āteş gibi iḥrāḳ-ı vücūd etmede şuᶜlefürūz olur dīger ḥaste-i muḥabbet u ᶜaşḳa sūziş-i ḥarāret-i ᶜāşıḳ kendi nigāh-ı germinden olur yaᶜnī ḥaste-i ᶜaşḳıñ sūziş-i ḥarāret biᵓz-zātdır

2 **Dāred dehān-ı teng-i (22b) to leẕẕet ez ḫ̆īşten**
Bāşed nemek be ḫande-i ḫod piste-i to rā

Ṭutar seniñ dehān-ı tengiñ lezzet kendinden
Olur nemek ḫande-i ḫodundan seniñ pisteñe

Yaᶜnī dehān-ı teng-i dilberde pistemiṣāl lezzet <u> ḫalāvet biᵓz-zāt māye-ı sirişdir belki ḫande-i nemekin piste dehān-ı dilbere nemek olup yaᶜnī daḫı ziyade çāşnibaḫş olur

3 **Bālīden-i gulest zi ḫod reften nesīm**
Tā dīdeīm be cilve-i āheste-i to rā

Nemā-yı güldür nesīmiñ kendinden gitmesi
Tā ki görürüm seniñ āheste cilveñ

Yaᶜnī maḥbūbuñ mülāyim āheste reviş <u> reftār ile cilve-i şīvesin görelden beri nemā-yı tezāyüd-i gül nesīmin kendinden geçip bayılması gibi geldi baña yaᶜnī maḥbūbuñ āheste reftārına nisb<et> nemā-yı tezāyüd-i gül rüzgār revīş gibidir belki mürūr-ı bād gibidir

4 **Şevket buved ḫāmūş ebed ān ki çun nefes**
Duzdīde est mıṣraᶜ-ı berceste-i to rā

Şevket olur ḫāmuş ebed nefes gibi o kimse
Çalmıştır seniñ mıṣraᶜ-ı bercesten

Yaᶜnī ḥabs olmuş nefes gibi ileᵓl-ebed ḫamūş olur her kim mıṣraᶜ-yı bercesteñi vāḳıᶜa mevzūn dilbere gizli muḥabbet edip ketm-i muḥabbet ede maᶜnā-yı dīger yaᶜnī

Şevket'iñ bir mışraᶜ-ı bercestesin sirka<t> eden nefes gibi ḫamūş olmaḳ lāzım gelir ḥāṣıl Şevket'iñ bir mışraᶜın kendine eden nisbet adama ileʾl-yevmiʾl-ebed kāfīdir dīger sühānsāz olmak lāzım değil

24

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Key buved ṭāḳat-ı āġūş-ı men endām-ı to rā**
Mīgodāzed çu şeker āb-ı nigīn nām-ı to rā

کی بود طاقت آغوش من اندام ترا
میگدازد چو شکر آب نگین نام ترا

Ne güne olur benim āġūşuma ṭāḳat seniñ endāmıñ
Erir şeker gibi āb-ı nigīn seniñ nāmıñ

Yaᶜnī ne güne seniñ gibi ṭannāz-ı küllīden āġūş-ı ᶜāşıḳa tābāver olur zīrā sen bir mertebe ṭannāz-ı nāzikbeden tāze dilber şāh-ı ḫūbān āb seng-i nāmıñ eridir şeker gibi ziyāde nāzik ḥalāvetli maḥbūb olmadan (23a) kināyetdir

2 **Çun ketān bāl u perem rīḫte ez yek dīger**
Rişte ez penbe-i mehtāb buved dām-ı to rā

چون کتان بال و پرم ریخته از یکدیگر
رشته از پنبهٔ مهتاب بود دام ترا

Ketān gibi bāl u perim ṭöküldi birbirinden
Penbe mehtāndan rişte olur dāmına seniñ

Yaᶜnī ḳayd-ı muḥabbet <u> ᶜaşḳ-ı maḥbūb-ı mehpāre ile vücūdum rişte rişte belki pāre pāre olup maḥv oldı güyā rişte-i dām u ḳayd-ı kenān vücūd-ı ᶜāşıḳ penbe-i ḫüsn-i mehtāb-ı dilberden imiş

3 **Şod murekkeb heme şebhā nenuvisīm tamām**
Çi bozorgīst nigūnām-ı Ḫudā nām-ı to rā

شد مرکب همه شبها ننویسیم تمام
چه بزرگیست نگو نام خدا نام ترا

Oldı mürekkeb mecmuᶜ-ı geceler yazımdan tamām
Ne büyük imiş Allah'ın güzel adı ḥaḳḳı için seniñ adıñ

Yaᶜnī tamām geceler mürekkeb olsa yine tamām taḥrīr edemem ᶜaceb olsun ism-i aᶜẓam-ı Bārī'ye ne güne ᶜaẓamet ile mevsūfdur

25

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Hestī zi yek vucūd buved kaʾināt rā**
Bāşed zi yek hevā nefes ehl-i ḥayāt ra

هستی زیک وجود بود کائنات را
باشد زیک هوا نفس اهل حیات را

Varlıḳ bir vücūddan olur kāʾināta
Olur bir hevādan nefes ehl-i ḥayāta

Yaᶜnī tamām vücūd-ı kāᵓināt bir ᶜillet-i tāmme olan vācibüᵓl-vücūd cāᶜil-i ḥaḳīḳī olan Allah'dan ṣādır olup ḫalḳ u īcād olmuşdur tamām-ı zī-rūhun nefsi pür hevādan olduġu gibi maᶜlūm ola bu beytde ruhuñ nefes olmasına işāret var baᶜż ḳavl-ı ḥükemāya göre

2 **İnsān tamām-ı merkez-i pergār-ı ᶜālemest**
Ger seyr āverend be gerdiş cihāt rā

انسان تمام مرکز پرکار عالمست
گر سیر آورند بگردش جهات را

İnsān tamām pergār-ı ᶜālemiñ merkezidir
Eger seyre getirseler gerdişinde cihetleri

Yaᶜnī tamām ᶜālem-i imkānın vücūd u iᶜdāmına nevᶜ-i beni ādem müstaḳilen sebebdir vücūd-ı insān seb<eb>iyle ᶜalem-i imkān mevcūd oldı dīger ᶜadem-i insān sebebiyle ᶜālem maᶜdūm u ḥarān olur

3 **Āmāde-i fenā nekoned ᶜömr rā ḳabūl**
Dest-i redest raᶜşe-i pīrī ḥayāt rā

آماده فنا نکند عمر را قبول
دست ردست رعشه پری حیات را

Amāde-i fenā etmez ḳabūl ᶜömr
Dest-i reddir raᶜşe-i perī ḥayāta

Yaᶜnī fenāfillah iḫtiyār **(23b)** eden ᶜārif-i ḥaḳşinās ᶜömr u ḥayāt-ı cihānı ḳabul etmez pīr-i fānīniñ dest-i raᶜşedārı ḥayāt-ı dünyāyı red etdiği gibi

4 **Z'īn bend çun tevān be der āmed ki āsumān**
Yek ḫalḳa est silsile-i mümkināt rā

زین بند چون توان بدر آمد که آسمان
یک حلقه ست سلسله ممکنات را

Bu bendden nice mümkündür ṭaşra gelmek çunki āsümān
Bir ḫalḳadır silsile-i mümkināta

Yaᶜni zīr-i āsümānda tīr-i ḳażā-yı āsümānīden nu güne hereb <u> hezīmet olunur zīrā kemān gibi saḳf-ı muḥaddeb-i āsmān cümle ᶜālemi iḥāṭa etmişdir hereb <u> iḫtirāz ḥādise-i āsmāndan emr-i muḥāldir kelām-ı Eflātūn'a muṭābıḳ : واعلم ارای فلا ارض یوجد فیها الفر فلاک قضی والحوادث سهام

5 **Şevket şikāyet ez sitem-i āsumān mekon**
Reng-i devām nīst bahār-ı şebāt rā

شوکت شکایت از ستم آسمان مکن
رنگ دوام نیست بهار نباتت را

Şevket sitem-i āsmāndan şiḳāyet etme
Reng-i devām yoḳ bahār-ı şebātda

Yaᶜnī Şevket sitem-i felekden şākī olma zirā bahār-ı ᶜayş u sürūruñ daḫı devām-ı sebātı yoḳdur yaᶜnī cihān-ı fānīniñ devām-ı sebātı olduġun izᶜān <u> itḳān eylediġin ne ᶜayş-ı sürūr-ı dünyādan mesrūr ol ü ne sitem-i zamāneden maġmūm ol iki<si> daḫı bīdevāmdır belki mecmuᶜısı ẓıll-ı ḫayāl gibidir

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Reftem ez Hindu diyār-ı ḫīş bordem raḫt rā**
Şod siyeh dūşem keşīdem bes ki bār-ı baḫt rā

رفتم از ہند و دیار خویش بردم رخت را
شد سیہ دوشم کشیدم بسکہ بار بخت را

Gittim Hinde kendi diyārıma götürdüm bisāṭ
Oldı siyeh döşüm ol ḳadar çekdim bār-ı baḫtı

Yaᶜnī ẓulmet sarāyı <vü> taḫt-ı siyāhı iḫtiyār edip cāygāh eyledim zīrā kemāl derece gūşiş <u> saᶜy eyledim nümüne-i baḫt-ı siyāh benden münfekk olmadı

2 **Bes ki sengīn şod zi goftugūy-ı ehl-i rūzgār**
Ḥalḳa-i gūşem nigīndānest ḥarf-ı saḫt rā

بسکہ سنگین شد ز گفتگوی اہل روزگار
حلقۂ گوشم نگین دانست حرف سخت را

Ol ḳadar sengīn oldı ehl-i zamāne güftugūsundan
Ḥalḳa-ı ġūşum nigīndāndır ḥarf-ı saḫta

Yaᶜnī ehl-i zamānıñ kelām-ı mālāyaᶜnī vü süḫān-ı ṭürrehātından[168] ḥalḳa-ı gūşum sengīn oldı ebnā-yı (24a) zamānın kelāmın işitmez oldum belki ḥalḳa-yı gūşum kelām-ı saḫt-ı ebnā-yı zamāna nigīndān gibi oldı yaᶜnī ḥa<l>ḳa-ı gūşum kelām-ı mālāyaᶜnī güş etmeden memlū oldı nihāyetüʾl-emr kelām işitmez oldum

3 **Pādişāhī kemter ez murden nemībāşed me rā**
Taḫte-i tābūt dāned ehl-i ᶜuzlet taḫt rā

پادشاہی کمتر از مردن نمی باشد مرا
تختۂ تابوت داند اہل عزلت تخت را

Pādişāhlıḳ ölmekden ziyāde az olmaz baña
Taḫte-i tabut bilir ehl-i ᶜuzlet taḫtı

Yaᶜnī erbāb-ı irfāna göre pādşāhlıḳ nezd-i ehl-i ᶜirfānda müsāvīdir zīrā ehl-i ᶜirfān ṭaḫte tabut ile ṭaḫt-ı pādşāhı bir ü müsāvī bulur

4 **Ez temāşā-yı bahār u bāġ Şevket fāriġem**
Ġonca-ı ṣadberg mīdānem dil-i ṣad teḫt rā

از تماشای بہار و باغ شوکت فارغم
غنچۂ صد برگ میدانم دل صد تخت را

Temāşa-yı bahār u bāġdan Şevket fāriġim
Ġonce-i ṣadberg bilirim yüz parça gönlüm

Yaᶜnī ẓuhūrāt-ı neşv <ü> nemā-yı ᶜālemden fāriġbāl[169] u münḳaṭıᶜ oldum zīrā kendi maẓhar-ı eltāf-ı İlāhī vü ḳıble-i raḥman olan ḳablime naẓar edip müteselli vü ṣafāyāb olurum

[168] Metinde "طراهاتندن" şeklinde yazılmıştır fakat doğru yazımı "تر هاتندن" şeklindedir.
[169] Aslı "fārigüʾl-bāl" şeklindedir.

27

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Hevā-yı ʿālem-i ābī kon ez ḫod pāk kon ḫod rā** هوای عالمی آبی کن از خود پاک کن خود را
Ġubār-ı āteşīn şev şuʿle-i idrāk kon ḫod rā غبار آتشین شو شعلهٔ ادراک کن خود را

Hevā-yı ʿālem-i şarāb et kendinden pāk et kendini
Ġubār-ı āteşīn ol şuʿle-i idrāk et kendiñ

Yaʿnī hevā-yı ʿālem-i muḥabbetde mey-i muḥabbet ile mest <u> medhūş ol muḥabbet-i mecāzīden pāk olup meyl-i nefsānī biʾl-külliye maḥv u iʿdām et baʿde pāḳ u nūrāniyyet kesb edip ʿaḳl-ı rūhānī ile mevsūf ol

2 **Be kār-ı ḫ̔īşten şāyed tevānī āmeden rūzī** بکار خویشتن شاید توانی آمدن روزی
Be merdüm ānçi dārī dih dil imsāk kon ḫod rā بمردم آنچه داری ده دل امساک کن خود را

Kendi kārına ol ki mümkün edesin gelmek birgün
Merdümden önüñ ṭutarsın ver dil imsāk et kendiñi

Yaʿnī ṣūret-i insāna belki ṭarīḳ-i ādemiyete gelmek saña mümkün olma bir gün her ne ẓulm-i cīr ile aḫz eylediñse red edip nādim <u> müstaġfir ol cādde-i nūrda mümāşāt edip her bir **(24b)** menhiyyatdan nefsiñ menʿ u imsāk et

3 **Reh-i bisyār dārī tā be deryā-yı vużuʿ minşīn** ره بسیار داری تا بدریای وضوع منشین
Teyemmüm kon be gerd-i hestī-i ḫod pāk kon ḫod rā تیمم کن بگرد هستی خود پاک کن خود را

Irāḳ yol ṭutarsın tā ki deryā-yı vużuya dek oturma
Ḳaṣd et ġubār-ı hestīden pāk et kendini

Yaʿnī devr-i zamān-ı āḫiret tefekkür edip mülāḥaża eyle zamān-ı āḫiret bilāinḳıtāʿ bir zamandır dünyā gibi değildir müzaḥrefāt-ı dünyādan münḳaṭıʿ olup ṣalāḥ-ı kār-ı uḳbāya saʿy et esbāb-ı taʿalluḳat-ı dünyādan fāriġbāl ol belki ġubār-ı hestī ifnā edip kesb-i rūhāniyyet edip feyż-i tecellī-yi rūḥāniyyet ile muttaṣıf ol

4 **Be bāl-i naġme-i ter <mī>pered murġ-ı dil-i ʿārif** ببال نغمه تر پرد مرغ دل عارف
Sebükrūḥ ez ṣadā-yı āb-ı āteşnāk kon ḫod rā سبکروح از صدای آب آتشناک کن خود را

Bāl-ı naġme-i ter ile uçar murġ-i dil-i ʿārif
Sebükrūḥ ṣadā-yı āb-ı āteşnākden et kendini

Yaʿni murġ-ı tevḥīd ehl-i ʿirfāna ḳanād ancāḳ sūz u şevḳ-ı derūn ile olan sıdḳ ile ẕikr u fikrden olur bile olduġu ḥalde sen daḫı ṣāf derūn ol ṣıdḳ <u> şevḳ ile ẕikr <u> fikr-i Ḫüdā'ya meşġūl olup pāk derūn ol

5 **Sefer ez ḫīşten ḫāhī refīḳ-i bīḳarārān şev**
Be her ṣaḥrā ki bīnī girdbād-ı ḫāk kon ḫod rā

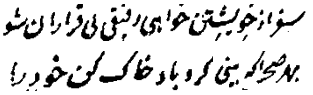

Kendiñden sefer istersin bīḳarārlara refīk ol
Her ṣaḥrāda ki görürsün girdbād-ı ḫāk et kendini

Yaʿnī ʿālem terk edip maḥviyyetde olmaḳ istersin semt-i ḥaḳḳa seyr-i sülūk eden erbāb-ı irfāna refīk her bir vādīde sülūk-ı ḥaḳḳa sālik olanlara tesādüf etdiñse onlar ile seyr-i sülūk edip terk-i esbāb edip bezl-i vücūd ile ḥaḳīḳatpeymā ol

6 **Sebuk cevlān buved ṭāvūs-ı berḳ-i āteşīn cevlān**
Be dest āver dil-i pur sūz <u> āteşnāḳ kon ḫod rā

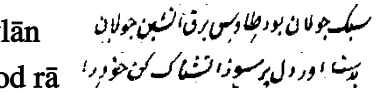

Sebük cevlān olup ṭāvūs-ı berḳ-i āteşīn cevlān
Ele getir dil pürsūz <u> āteşnāḳ et kendini

Yaʿnī sūz-ı şevḳ u muḥabbet ile sebük rūh olup menzil-i maḳṣūda pervāz et ṭāvūs-ı berk-i āteşīn <u> sebükcevlān (25a) gibi īnde maḥall-i inkānı ṭayy et

7 **Be miʿrāc-ı fenā Şevket resīden pāyeī dāred**
Hevā kon āb-ı ḫāk u şuʿle kon eflāk kon ḫod rā

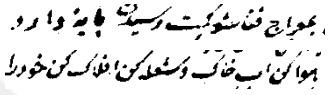

Miʿrāc-ı fenāya Şevket yirişmek[170] bir pāye ṭutar
Hevā et āb-ı ḫāki şuʿle et eflāk et kendiñ

Yaʿnī kemāl mertebe ifnā-yı vücūd etmekde bir güzel rütbe-i ʿulyā vardır āb-ı vücūd hevāya menfaʿat edip ḫāk-i vücūd şuʿleye münḳalib edip ʿālem-i bālāya pervāz et yaʿnī ifnā-yı ġubār-ı vücūd edip ʿālem-i bālā-yı rūḥānīde cāygīr ol

28

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Menih dīger be zīr-i bār-ı niʿmet gerden-i ḫod rā**
Mekon guldeste-i bend mīve-i elvān-ı ten ḫod rā

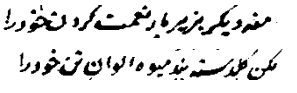

Bıraḳma yerde zir-i bār-ı niʿmete kendi gerdeniñ
Etme güldeste-i bend mīve-i elvān-ı ten ile kendiñ

Yaʿnī zīr-i bār-ı niʿmet-i dünyā ile tenperver olup nefs-i emmāreye zebūn olma ḥaẕer et mīve-i elvān-ı tenperverlik ile deste-i gül gibi bedīdār olma zīrā bu niʿmet-i elvān-ı dünyā ile ten-perver olup nefse zebūñ u maġlūb olmaya delīl u ʿalāmetdir

[170] Erişmek

2 **Eşer ez ḥāṣılem nugzāşt berḳ-i hicr-i çendānī**
Ki bīnem tūtiyāī çeşm-i mūrī ḫırmen-i ḫod rā

Eşer ḥāṣılımdan bırakmadı berḳ-i hicr ol ḳadar
Ki görem pür tūtiyā çeşm-i mūra kendi ḫırmenim

Yaᶜnī bir zerre eşer bırakmadı berḳ-i hicr ḫırmen-i vücūdumda tamām iḥrāḳ eyledi bir çeşm-i mūra tūtiyā olacaḳ miḳdār ḥāṣılım olmadı

3 **Zi bes ez yād-ı zülfeş ḫāneem imşeb muᶜaṭṭar şod**
Nedānem ez kenār-ı nāfe ḥabīb revzen-i ḫod rā

Ol ḳadar bu gece yād-ı zülfiyle ḥānem muᶜaṭṭar oldı
Bilmem kenār-ı nāfeden kendi ḥabīb revzenim

Yaᶜnī ḫayāl-i zülf-i şebgūn -ı müşgbār yādıyla bir mertebe ḫāne-yi ḫāṭırım pür nūr u muᶜaṭṭar oldı tamām-ı revzene ḫāne-i ḫāṭırımdan belki sertāpā-yı vücūdumdan nāfe gibi būy-ı hoş <u> nigū[[n]][171] bedīd olurdı

4 **Buved ḫākisteriş rā āteş-i yāḳūt tābmaḥşer**
Çu efrūzem beyād-ı laᶜl-i cānān külḫan-ı ḫod rā

Olur kūy-ı āteş-i yāḳūt tābmaḥşer (25b)
Çunki yaḳam yād-ı laᶜl-i cānān ile kendi külḫānım

Yaᶜnī āteş-i şevḳ-i muḥabbet-i maḥbūb ile dūdmāñ-ı ḫāṭırı sūznāk etsem tā rūz-ı maḥşere dek ġubār-ı vücūdum belki ḫākister-i vücūdum āteş-i yāḳūt lemᶜa gibi efrūz olur yaᶜnī sūz-ı şevḳ-i muḥabbet olan dilde rūz-ı ḫaşre dek nūr-ı tecellī lemeᶜān eder

5 **Tecellīzār şod ez goftugūy-ı mā cihān Şevket**
Çerāġ-ı Ṭūr mīdānīm ṭabᶜ-ı rūşen-i ḫod rā

Tecellīzār oldı cihān Şevket bebim güftugūyumdan
Çerağ-ı ṭūr bilirim kendi ṭabᶜ-ı rūşenim

Yaᶜnī benim sühān-ı maᶜrūf u irşādımdan ᶜālem keşf u irşād oldı şemᶜ-i sūzān-ı ḥaḳīḳat-i hidāyet şümār ederim kendi ṭabᶜ-ı şaf-ı rūşennihādım

29

(mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün)

1 **Remīdenhā-yı men ez şehr çun bīrūn zened ḫod rā**
Şeved berḳem be Leylā ḫāne-i Mecnūn zened ḫod rā

[171] "Nigūn", baş aşağı, altüst demektir, nigū ise, hoş güzel anlamlarına gelmektedir.

Benim ḳaçmaḳlarım şehrden vaḳtā ki ṭaşra verir kendiñ
Olur berḳım Leylā gibi ḫāne-i Mecnūn'a verir kendiñ

Yaʿnī cezbe-i cünūn-ı muḥabbet ile esbāb-ı ʿalemden destefşān olup ü ḳayd-ı taʿalluḳāt-ı cihān-ı fānīden vāreste olsam sūziş-i şevḳ-i muḥabbetim ṣūret-i maḥbūb gibi ḫāne-i ḫāṭır-ı muḥabbet nihādmda cāygīr olur

2 **Zi şūḫīhā ḫayāleş rā be ḫāṭır nīst ārāmī**
Perī ez şīşeem çun reng-i mey bīrūn zened ḫod rā

Şūḫīlikden ḫayāl-i ḫāṭırda yoḳ ārāmī
Perī şīşemden reng-i bāde gibi ṭaşra verir kendiñ

Yaʿni maḥbūb-ı perīḫaṣlet kemāl mertebe şūḫ olduġundan şīşe-i ḫāṭır-ı ʿaşḳda ḫayāl-i şūh-ı perī-ḫaṣlet ārām etmez yaʿnī kemāl mertebe şūḫ u nāzik olmaḳ ḥasebiyle visālinden ḳaṭʿ-ı naẓar ḫayāli daḫı ḫāṭır-ı ʿāşıḳdan güzerān etmez

3 **Ġubārem tūtīyā-yı dīde-i tāvūs mīgerded**
Be sū-yı men beseng ez bes ki dīgergūn zened ḫod rā

Ġubārım tūtīyā-yı dīde-i ṭāvūs olur
Benim semtimde ṭaşa ol ḳadar gūne gūne verir kendiñ

Yaʿnī gūne gūne seng-i sitem-i çarḫ-ı buḳalemūn ḫāk-i vücūduma işābet etse ḥissiyle ḫāk-ı vücūdum tūtīyā gibi ḫurd olup çeşm-i ṭāvūs ḥavādiṯ-i çarḫ-ı sitem-gere (26a) tūtīyā oldı

4 **Be kef şemşīr mevc-i būse mīāyed ġubār-ı men**
Ki mīḫāhed be ḳalb-i ān leb-i meygūn zened ḫod rā

Elde şemşīr mevc-i būse gelir benim ġubārım
İster olup meygūn ḳalbine versin kendiñ

Yaʿnī vücūd-ı ḫāḳsārım būse ümīdiyle ḳalb-i maḥbūba ṭoḳunmaḳ ṭaleb eder ḥā bu ki ḳalb-i maʿşūḳa ṭoḳunmaḳ şart-ı edeb-i ʿuşşāḳ değildir

5 **Bebīn-i ʿayş u ġam Şevket ki çun kāreş be ser ofted**
Zi deşt-i şuʿle be gorīzed be baḫr-ı ḫūn zened ḫod rā

Gör ʿayş u ġam Şevket nice iş başa giydir
Deşt-i şuʿleden ḳaçar ḳan deryāsına verir kendiñ

Yaᶜnī seyr ile ᶜayş u ġama ne güne nihāyet bulur āh-ı āteşbārdan gürīzān olup deryā-yı eşk-i ḫūnāb a ġarḳ olur yaᶜnī ᶜāşıḳ ne güne ġamdan rehā bulur zīrā ki āh-ı āteşbār gāh gāh girye-yi ḫūnīn ile evḳātgüzārdır

30

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Girye-i ḥasret mecū mujgān-ı ḫūn fersūd rā**
Nīst ez bārān ḫaber ebr-i şafaḳālūd rā

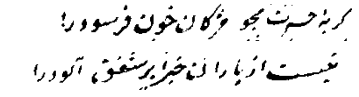

Girye-i ḥasret ṭaleb etme ḳan şürülmüş müjgāndan
Yoḳdur yaġmūrdan ḫaber şafaḳ ile ḳarışmış buluṭdan

Yaᶜnī żāhir-i ḫūn-i girye ile niyāz u ṭaᶜāt eden sūfīlerden ṣıdḳ-ı derūn meᵓmūl etme sıdḳ-ı derūn ṣüret-i ẓāhir ile maᶜlūm olmaz ṣıdḳ-ı derūn başḳa bir ḥāldir ᶜindāllah maᶜlūmdur sürḫ şafāḳ ile ālūde olan ebrde şāᵓibe-i bārān olmadıġı gibi ẓāhir-i ṣūfīlerde feyż-i Raḥmāñ meᵓmūl etme

2 **Hīç kes ez tīrebaḫthā-yı men āgāh nīst**
Mīkonem ez şuᶜle-i idrāk pinhān dūd rā

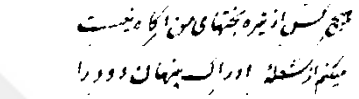

Hiç kimse benim siyāh baḫtlarımdan āgāh değil
Ederim şuᶜle-i idrākda nihān dūdı

Yaᶜnī hiç kimse beinm derūn-ı ḥāl-i faḳrımdan āgāh değildir zīrā ben kendi ᶜaḳl <u> ᶜirfānım ile kendi faḳr-ı ḥālim setr edip istiġnā ṣüretin gösteririm

3 **Ġāfilān rā menzil āsūdegī (26b) bāşed vaṭan**
Nīst bālīn ġayr-ı dāmān pāy-ı ḫᵛābālūde rā

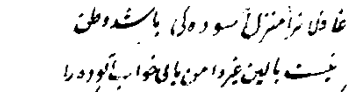

Ġāfillere rāhatlık menzil-i vaṭan olur
Yoḳ yaṣdıḳ etekden başḳa uyuşmuş ayaġa

Yaᶜnī esbāb-ı dünyādan teġāfül eden kimseler menzil-i rāhata resīde olmuşlar görmez misin uyuşmuş ayaġa etekden başḳa ḫāhgāha cāy-ı rāḥat yoḳdur

4 **Bārhā sergeşte çun seng-i felāḫan kerdeest**
Gerd ser gerdīden-i men Kaᶜbe-i maḳṣūd rā

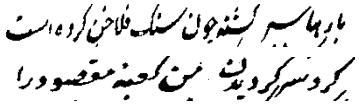

Çoğu kere sapan ṭaşı gibi sergeşte etmişdir
Benim başım etrāfında döndürmek Kaᶜbe-yi maḳsūdı

Yaᶜnī kirāren mirāra sapan ṭaşı gibi ḳaᶜbe-i maḳṣūdum benim başım eṭrāfında devr edip dīger ḳaᶜbe-i maḳṣūdı seng-i felāḫan gibi dürendāz oldum yaᶜnī ḳaç kere

merām-ı cihān baña teveccüh eyledi ben o merām-ı dünyādan min-baᶜd edip iḥtirāz eyledim

5 **Ne ümīdem ez bahārest u nebīmem ez ḫazān**
Men ki mīdānem gul-i raᶜnā ziyān u sūd rā

Ne ümidim bahārından u ne ḳorḳum ḫazāndandır
Men ki bilirim gül-i raᶜnā ziyān u fāʾideyi

Yaᶜnī ne ḥācet dünyā ile mesrūr olurum u ne mevt ile maġmūm olurum zīrā ben mevt u ḥayāt-ı dünyāya gül-i raᶜnā gibi müsāvī naẓar ederim belki devlet u iḳbā-i cihān ile mesrūr olmam dīger faḳr-ı ḥāl-ı dünyā ile ġamgīn olmam ikisi daḫı ᶜindimde ẓıll-ı ḥayāl gibidir

6 **Hemçu men ez nāle-i Şevket kesī āgāh nīst**
Ḫūb mīdānem zebān-ı naġme-i Dāvud rā

Benim gibi Şevket nāleden bir kimse āgāh değildir
Güzel bilirim lisān-ı naġme-i Dāvud'ı

Yaᶜnī hiçbir kimse benim gibi ẕikr-i tevḥīd-i maᶜbūd ile evḳātgüzār olup faẕl-ı feyż-i kelime-i tevḥīd fehm <u> idrāk etmez zīrā ben güzel erbāb-ı tevḥīdin faẕīlet-i ḥāline muṭṭaliᶜ oldum

31

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Būy-ı ṣebāt nīst bahār-ı ümīd rā**
Bāşed şafaḳ zi reng-i ḥınā ṣubḥ-ı ᶜıyd rā

Būy-ı ṣebāt yoḳdur bahār-ı ümīde
Olur şafaḳ reng-i ḥınā dan ṣubḥ-ı (27a) *ᶜıyde*

Yaᶜnī bahār-ı ümīd-i dünyāda būy-ı devām <u> sebāt yoḳdur görmez misin ṣubḥ-ı ᶜıyd-ı sürūra şafāḳ reng-i ḥınā dan oldığı gibi seriʾz-zevāl olmaya işāretdir belki delīl-i żāhirdir

2 **Güşem leb-i ḫamūş u lebem güş-ı ker şodeest**
Ez bes ki besteem der-i goft u şinīde rā

Ḳulaġım sükūt dudaġ u lebim sāġır ḳulaġ olmuşdur
Ol ḳadar bağlamışım işidme vü söylemek ḳapısın

Yaᶜnī bir mertebe beyhūde kelām tekellüm etmekden keff-ı lisān u semaᶜ etmesinden müsāmaha eyledim benden ḥiss-i ẓāhir-i semaᶜ vü tekellüm nābūd oldı

3 **Herkes merā be ḫūn-ı ḫod ālūd dīd goft**
Bāşed kefen zi aṭlas-ı sürḫ īn şehīd rā

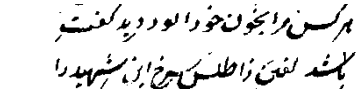

Her kimse beni kendi ḳanıma ālūde gördi dedi
Olur kefen kırmızı aṭlasdan bu şehīde

Yaʿnī her kim beni ḫūn-ı girye vü āh <u> enīn-i ʿaşḳla muʿāyene eyledikde ḳābil oldı benim nihāyet şehādet-i ʿaşḳ ile olmaḳlıġa

4 **Bītāb şev zi nāle goşāyiş bebīn ki hest**
Dendān ez ṭapīden-i dil īn kilīd rā

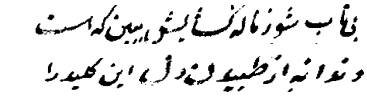

Bīḳarār ol nāleden fütūhāt gör ki var
Diş ızṭırāb-ı dilden bu kilīde

Yaʿnī dāʾimā ṭarīḳ-ı müstakīm üzere Ḫudā-cū ol nihāyet fütūhāt-ı feyż-i İlāhī seyr u temāşā et zīrā feyż-i bāb-ı Rabbānī ancaḳ ṭarīḳ-i müstaḳīmde reviş <u> reftār etmek ile ḥāṣıl olur

5 **Mestī vü zühd bīşemerī hemser-i hemend**
Peyvend tā ki sāḫteīm naḫl-i bīd rā

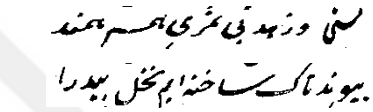

Mestlik u zühd bīḥāṣıllık birbiriyle bāşdāşdır
Tā ki peyvend yapmışım nihāl-ı bīdi

Yaʿnī bilāfāʾide riyā ile ālūde olan ʿibādet u mestlik ile bīḥāṣıllıkda müsāvīdir yaʿnī ikisi daḫı ʿindallah maḳbūl değildir ikisini bir dereceye vażʿ eyledim ben

6 **Şevket be ṣubḥ cilve-i āhī<numā> ki hest**
Dīger numūd surme-i çeşm-i sefīd rā

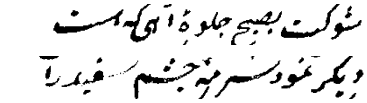

Şevket ṣabāhda cilve-i āhnumā ki var
Bir daḫı gösterdi sürme-i çeşm beyāż

Yaʿnī (27b) ṣabāḥ vaḳtinde olan ḥulūṣ-ı derūn ile sıdḳ-ı niyāzı Bārī-i teʿālā çeşm-i sefīd-i ṣubḥ rūşen eder sabāḥ vaḳtinde olan ḥulūs-ı niyāzı Bārī'den ṣabāḥıñ feyżyāb olması daḫı żāhirdir

32

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Keşed be yād-ı to baḥr ez ḥabāb sāġar rā**
Ṣadef benām-ı to bended ṭılısm-ı gevher rā

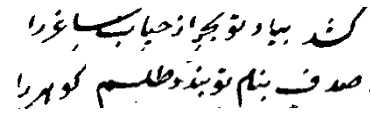

Çeker seniñ yādıñla deryā ḥabābdan sāġarı
Ṣadef bağlar seniñ nāmıñla ṭılsım-ı güheri

Yaᶜnī baḥrıñ güne güne emvāc ile cilve vü dīger şīve ile nümūnesi ḥükm ü emr-i Ḫüdā'ya merbūtdur dīger ṣadef-i ṭılsımbend ile pür cevher yine emr-i Bārī-i teᶜālāya merbūtdur ḥāṣıl her şeyin cive īṣārı emr-i Bārī'ye merbutdur

2 **Dimāġ-ı zaḫm-ı şehīdān zukām geşte ki bāz**
Beḫūn-i nukhet-i gül āb dāde ḫançer rā

دماغ زخم شهیدان زکام کشته که باز
بخون نکهت گل آب داده خنجر را

Şehīdlerin dimāg-ı zaḫmı zükām oldı bir daḫı
Ḫūn-i nükhet-i gülden kim verdi su ḫançere

Yaᶜnī nümūne-i şehādet-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet yine bedīd u derkār oldı ᶜacabā yine ne güne maḥbūb āb-ı nāb-ı ḥüsn ile ḫançer-i ebrū-yı bürrāne ābdāde oldı ḥāṣıl nümūne-i irşād ẓāhirdir yine ehlullahıñ biri ẓāhir olacaḳdır

3 **Zi ebruyeş neşeved çīn cüdā ki īn şemşīr**
Zi mevc-i āb bezincīr kerde cevher rā

زابروبش نشود چین جدا که این شمشیر
زموج آب بزنجیر کرده جوهر را

Ḳaşlarından olmaz bükük irāġ zīrā bu şemşīr
Mevc-i ābdan zincīre ḳoymuş cevheri

Şemşīr-i ebrū-yı cānāndan çīn-i çeşm-i ġażab münfekk olmaz gūyā tīġ-i ebrū-yı cānān ābdār-ı tīġden cevher-i tīġ setr eylemişdir

4 **Buved muḥāl ki ḫūnī teraved ez reg-i men**
Meger zi āhen-i mujgān koned nīşter rā

بود محال که خونی زند از رگ من
مگر ز آهن مژگان کند نشتر را

Muḥāl olur ḳan ṭamlasın benim ṭamārımdan
Meger āhen-i müjgāndan etsinler nīşteri

Yaᶜnī emr-i muḥāldir benim reg-i vücūdumdan ḫūn-ı fāsid nīşter ile iḫrāc olsun şifāyāb olam meger neşter-i reg-i vücūdum nīş-i müjgān-ı dilber olsun yaᶜnī ḫaste-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet şifā-yı maᶜşūḳdan başḳa ġayr güne ṭabīb u dārū ile şifāpezīr (28a) olmaz

5 **Naẓar be cānib-i dünyā nemīkoned ḳāniᶜ**
Humā çi kār koned ustuḫˇān-i gevher rā

نظر بجانب دنیا نمیکند قانع
همای چه کار کند استخوان گوهر را

Naẓar cānib-i dünyāya etmez ḳāniᶜ
Hümā ne güne ᶜamel eder üstüḫˇān-ı gevhere

Yaʿnī ehl-i ḳanāʿat māl u menāl-i dünyāya teveccüh u iltifāt etmez murġ-ı Hümā üstüẖˇāñ-ı gühere māʾil olmadığı gibi güzellik-i erbāb-ı ḳanāʿat Hümā ṭabīʿatdır emvāl-ı dünyāya meyl etmez

6 **Be ẖāk-i kūy-ı to ey ḳıble-i ser efrāzān**
Be ser kulāh-ı nemed dīdeīm efser rā

Seniñ ẖāk-i ḳūyıñda ey ḳıble-i serefrāzlar
Başda külāh-ı nemedi görmüş tāc

Yaʿnī seniñ ẖāk-i pāyinde ey faẖr-ı ʿālem Muḥammed Muṣṭafā pādşāhlarıñ teveccühgāhı olan başımda külāh-ı faḳr-ı nemed ile tāc-ı pādşāhı faẖr u mübāhāt ederim

33

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Dīvāne kerde bes ki hevāyet bahār rā**
Bāşed kef ez şukūfe be leb şāẖsār rā

Dīvāne eyledi ol ḳadar hevān bahārı
Olur köpük çiçekden leb şāhsārda

Yaʿnī hevā-yı ʿaşḳ u muḥabbetiñ bir mertebe bahārı dīvāne eyledi nihāl leb-i şāhsārda şükūfe-i köpük gibi nümāyān oldı yaʿnī bāġ-ı bahār-ı ʿālemiñ neşv <ü> nemāsı ẓuhūrāt-ı Bārīden bir nümūnedir

2 **Bāled zi bes ki ān gul-i raʿnā zi ẖīşten**
Pur mīkoned miyān u ẖazān u bahār rā

Ziyāde olur bir mertebe o gül-i raʿnā kendinden
Memlū eder miyān u ẖazān u bahārı

Yaʿnī bir mertebe kendi kendinden gül-i raʿnā gibi maḥbūb neşv <ü> nemā buldı kemāl u zevāl-ı ḥüsn bir yerde cemʿ edip īmā eyledi ḥüsn-i maḥbūb kemāle resīde olduḳda zevāl derʿaḳabdır aḥvāl-ı ʿālem daẖı bu güne olduġuna işāretdir

3 **ʿĀciz koned melāmetem ehl-i nām rā**
Mūmest seng-i rāh nigīn süvār rā

ʿĀciz eder melāmetim ehl-i nāmı
Mūmdur seng-i rāh nigīn süvāra

Yaʿnī bizim ṭabīʿat u ḥüsn-i mülāyim ṣūret ile saẖt ṭabīʿat u serkeş kimselere ġālib olmaḳ mümkündür nām-ı nigīn süvāre mūm seng-i rāh olduġu gibi yaʿnī mūm-ı bezm olduġu eclden nām-ı nigīn ondan tecāvüz edemez (28b)

4 **Ḫˇāhī ki zūd sīr şevī kem ḥorī gez īn**
Sīr bīst dīr merdüm-i bisyār ḫˇār rā

خواهی که زود سیر شوی کم خوری کزین
سیر است دیر مردم بسیار خوار را

İstersen tīz ṭoḳ olasın az ekl et bundan ötürü
Geç ṭoḳ olur çoḳ yemek yen kişi

Yaʿnī eger ṭālibsen ʿālemden müstaġnī olup sīrçeşm olup gedāçeşm olmamaya ḳanāʿat iḫtiyār edip ḳalīlüʾl-ekl ol zīrā merdüm-i ṭamāʿ dāʾimā ḥırs-ı dünyā ile ālūdedir aṣlā esbāb-ı niʿmet-i dünyādan sīrçeşm olmaz dāʾimā gedāçeşmdir

5 **Şevket çi ḥāṣılest be düşmen zi düşmenī**
Nubved s̱emer şukūfe-yi dendān-ı mār rā

شوکت چه حاصلست بدشمن ز دشمنی
نبود ثمر شکوفه دندان مار را

Şevket ne ḥāṣıldır düşmandan düşmanda
Olmaz mīve şükūfe-yi dendān-ı mārda

Yaʿnī düşmandan düşman intiḳām olmaḳ ṣadedinde bir s̱emere ḥuṣūlpezīr olmaz zaḫm-ı dendān-i mārdan bir çiçek ḥāṣıl olmadıġı gibi yaʿnī ḫaṣm rencūr etmeden ḫaṣm-ı dīgere bir fāʾide ḥāṣıl olmadıġı gibi

34

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Dāġ hest ez behr-i dünyā ḫalḳ nāhemvār rā**
Ez berāy-ı sīm u zer bugzār īn kūhsār rā

داغ است از بهر دنیا خلق ناهموار را
از برای سیم و زر بگذار این کهسار را

Dāġdār-ı dünyā için nāhemvāre maḫlūḳda
Sīm u zerden ötürü bırak bu kuhsārı

Yaʿnī hilḳat-i nāhemvār ʿaḳıbetendīş olmayan kimseler sīm u zer-i dünyāyı dāġ-ı derūn etmişler sen ʿārif-i ʿāḳıbetendīş ol sīm <u> zer-i dünyāya iltifāt etme ḥırṣ-ı sīm u zer-i dünyāyı cemādāt-ı nāhemvār olan kimselere iḥāle et

2 **Sebz çun gerdīd gulbun ez ḳafā dāred gulī**
Ḥüsn-i rengīnī be dunbālest ḫaṭṭ-ı yār rā

سبز چون گردد بدنبالین ازقفا دارد گلی
حسن رنگینی بدنبال است خط یار را

Nihāl-i gül sebz oldıġı zamān ardınca ṭutar bir gül
Güzel rengīn ḥüsn ardıncadır ḫaṭṭ-ı yārıñ

Yaʿnī maḥbūb-ı ḫaṭṭāver olduḳda başḳa güne bir ḥüsn-i ṣūret kesb edip şīvenümūn olur olur niḥāl-ı gül sebz olduḳdan soñra gül ẓāhir olur başḳa güne bir berg bārıyla şīvenümūn oldıġı gibi

3 **Key bered zāhid be sū-yı kaʿbe ez dunbāl-i rāh(29a)**
Ki goşād ez ṣūret-i der mīşeved dīvār rā

Ne güne götürür zāhid semt-i kaʿbe ardın yol
Nice güşād olur ṣūret-i derūn-ı dīvār

Yaʿnī zāhid-i muḳallid ṣūret taḳlīd ile semt-i kaʿbe-i ḥaḳīḳat rāhyāfte vü resīde olmaz saṭḥ-ı dīvārda naḳş-ı bāb taṣvīr olmaḳdan feth-i bāb olmadığı gibi ḥāṣıl zāhid ṣūret gibidir ondan bir emr-i maʿnevī meʾmūl olmaz

4 **Mītevān ez ḫāclet-i cānān gul-i ṣad ʿayş çīd**
Ḥalḳa<ī> der gerdiş-i rengest īn gulzār rā

Mümkündür ḫaclet-ı cānāndan yüz gül-i ʿayş düşürmek
Bir ḥalḳa-ı gerdiş rengdedir bu gülzārda

Yaʿnī maḥbūbuñ şermnāk olup rūy-ı gülgūn-ı ʿaraḳrīzinden yüz güne ʿayş-ı ṣafā kesb etmek mümkündür bu gülzār-ı ḥüsnüñ gerdiş-i rengi ḥalḳa-ı bezm-i ʿişret gibidir

35

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Būriyā bāşed gulistān merd-i ʿuzletgīr rā**
Nergisistānī nebāşed coz neyistān-ı şīr rā

Ḥasīr olur gülistān merd-i ʿuzletgīre
Nergislik olmaz neyistāndan başḳa şīre

Yaʿnī tārik-i dünyā vü merd-i ʿārif-i Hüdā'ya güşe-i ʿuzletde ferş-i ḥasīr gülistāñ olur arslana neyistān güzel nergislik u cāy-ı ārām oldığı gibi merdüm-i güşegīr-i ʿārif arslana teşbīh etmekde maḳām-ı temeddüḥdür

2 **Merd-i mevzūn rā hemīn tīġ-i zebān āyed be kār**
Der seferhā āb coz peykān nebāşed tīr rā

Merd-i mevzūna hemān tīġ-i zebān gelir kāra
Seferlerde şu peykāndan başḳa olmaz tīre

Yaʿnī merd-i mevzūn ṭabīʿat u süḫāñşināsa mevzūn ṭabīʿat ġurbetde derkār u destgīr olur tīre kemāndan sefer eyledikde āb-ı peykān bekār olup destgīr olup hedefe kārger oldığı gibi

3 **Nāz-ı maᶜşūḳest ez ḫod reften ehl-i cunūn**
Kerdeend ez ḥalḳa-i çeşm-i perī zencīr rā

ناز معشوق است از خود رفتن اہل جنون
کردہ اند از حلقۂ چشم پری زنجیر را

Nāz-ı maᶜşūḳdur ehl-i cünūnın kendinden gitmek
Etmişler ḥalḳa-i çeşm-i perīden zincīri

Yaᶜnī erbāb-ı cünūn ceẕbe-i cünūn-ı muḥabbet ile kendinden bayılıp (29b) gitmesi nāz-ı maᶜşūḳdur zīrā ḥalḳa-ı ḳayd-ı ehl-i cünūn ḥalḳa-ı çeşm-i maḥbūb-ı perīveşlerinden ḥāṣıl erbāb-ı ceẕbe-i muḥibbiñ mecẕūb olması ceẕbe-i ḥüsn-i maḥbūbdandır

4 **Cevher-i āyīneem mūy-ı zebān-ı ḫāmeest**
Bes ki kerdem ṣāf ez rūşen dilī taḳrīr rā

جوہر ایینہ ام موی زبان خامہ است
بسکہ کردم صاف از روشن دلی تقریر را

Cevher-i āyīnem mūyzebān-ı ḫāmedir
Ol ḳadar ki eyledim ṣāf rūşendillikden taḳrīri

Yaᶜnī cevher-i āyīne- i derūnum mūyzebān-ı ḫāme gibi bedīd oldı bir mertebe ṣāf rūşendillikden eyledim taḳrīr ḥāl-i derūn-ı dili belki aḥvālı ᶜālemi

5 **Ceẕbe-i şevḳī be rāḥet ehl-i ḥayret rā besest**
Mīkeşed yek mūy çendīn maḥmil-i taṣvīr rā

جذبۂ شوقی برا ہت اہل حیرت را بست
میکشد یک موی چندین محمل تصویر را

Bir ceẕbe-i şevḳ seniñ yoluñda ehl-i ḥayrete kāfīdir
Çeker bir ḳıl nice dāne maḥmil-i taṣvīri

Yaᶜnī maᶜşūḳın rāh-ı muḥabbetde bir ceẕbe-i şevḳ-i ehl-i muḥabbet ceẕb etmeğe kāfīdir görmez misin bir ḳıl ḳalem nice dāne miḥmel taṣvīri çekip taṣvīr eder

6 **Kār-ı zāhid nīst der miḥrāb coz ᶜāzār-ı ḫalḳ**
Der kemān fikr-i hedef bītāb dāred tīr rā

کار زاہد نیست در محراب جز آزار خلق
در کمان فکر ہدف بی تاب دارد تیر را

Yoḳ kār zāhide miḥrābda āzār-ı ḫalḳdan başḳa bir şey
Kemānda fikr-i hedef bītāb ṭutar oḳı

Yaᶜnī zāhid-i riyāpīşeniñ güşe-i mihrābda cāygīr olmasında ancaḳ rencūr-ı ḫāṭır-ı ḫalḳ etmekdir başḳa güne mülāḥaẓası yoḳdur güşe-i kemānda tīr fikr-i nişān eylediği gibi gezlik-i zāhidiñ ṣüreten rāst olması inkisār-ı ḳalb içindir

7 **Minnet-i ḫuşkest mevc-i seyl dīvār-ı me rā**
Çun ġubār ez āstīn efşāndeem taᶜmīr rā

منت خشکست موج سیل دیوار مرا
چون غبار از آستین افشاندہ ام تعمیر را

Ḳurı minnetdir mevc-i seyl benim dīvārıma
Ġubār gibi yeñden silkmişim taᶜmīri ben

Yaᶜnī zamā-ı ḥayātımda mevtden baña bir ḳurı imtinān-ı ḥayāt var zīrā ben ḥayātdan destşūy olup mevt iḫtiyār edeli ḫayli zamān oldı bile oldıġı ḥalde mevt-i ḥayāt benim ᶜindimde müsāvī oldı

8 **Zīnhār ez ġaflet-i āhendilān īmen mebāş**
Fitne bāşed zīr-i ser ḫˇābīden şemşīr rā (30a)

زینهار از غفلت آهن دلان ایمن مباش
فتنه باشد زیر سر خوابیدن شمشیر را

Ṣaḳın elbette ġaflet-i āhendillerden emīn olma
Fitne olur başı altında şemşīriñ yatmaḳlıġında

Yaᶜnī ṣaḳın ehl-i dil olan ḫaşmıñ ġaflet-i mülāyemetinden emniyet ḥāṣıl etme zīrā niyāmdadır ḫāb eden tīġiñ güne güne başı altında fitne oldıġı gibi düşman-ı ġāfiliñ daḫı başı altında güne güne fitne mevcūddur

9 **Şevket ān zülf-i perīşān çun merā āyed be ḫˇāb**
Bāz mībīnem be ḫˇāb ez baḫt-ı bed taᶜbīr rā

شوکت ان زلف پریشان چون مرا آید بخواب
باز می بینم بخواب از بخت بد تعبیر را

Şevket o zülf-i perīşān çunki gelir baña rüᵓyāya
Bir daḫı görürüm baḫt-ı bedden taᶜbīri rüᵓyāda

Yaᶜnī zülf-i siyāh-ı perīşan-i dilberi rüᵓyāda gördükde kendi baḫt-ı siyāh-ı perīşānım rüᵓyāda gördüm diyu taᶜbīr ederler

35

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ḥüsn çun āred be mevc-i nār baḥr-ı nūr rā**
Gevher-i ġaltān koned bītābī-i dil Ṭūr rā

حسن چون آرد بموج ناربحر نور را
گوهر غلطان کند بی تابی دل طور را

Ḥüsn ḳaçankim getirir mevc-i nāra baḥr-ı nūrı
Güher-i ġalṭān eder bītāb-ı dil ṭūrı

Yaᶜnī baḥr-ı tecelliyāt-ı İlāhīden nūr-ı feyż-ı tecelliyāt-ı İlāhiyye maẓhār olan dil-i ḥaḳīḳatcūya her biri bir ṭūr gibi cāy-ı tecelligāh olur belki her bir ferd eşyāya naẓar eylese ḥüsn-i maḳbūl ile feyżyāb olur

2 **Türbet-i ehl-i fenā bāşed hemān gerd-i fenā**
Dār-ı āḫir taḫte-i tābūt şod maḳṣūd ra

تربت اهل فنا باشد همان گرد فنا
دار آخر تخته تابوت شد مقصود را

Türbet-i ehl-i fenā olur hemān ġubār-ı fenā
Dār-ı āḫir taḫte-i tābūt oldı maḳṣūda

Yaᶜnī ifnā-yı vücūd iḫtiyār eden abdāl-ı İlāhī'ye ġubār-ı fenā meşhedgāh olur yaᶜnī ifnā-yı vücūd iḫtiyār eden abdāla ġubār-ı vücūd daḫı maḥv <u> ifnā olur maḳṣūd

ifnā-yı vücūd iḫtiyār etmek ḥasebiyle dār-ı taḫte-i tābūt olduġu gibi yaᶜnī maḳām-ı fenā meşhedgāh-ı maḳṣūd oldı

3 **Muṭrib-i ᶜaşḳem beher cā ṭarḥ-ı ᶜişret efkened**
Manṣıb-ı çīnīnevāzī mīdehed faġfūr rā

Muṭrib-i ᶜaşḳım her bir yerde ṭarḥ-ı ᶜişret bıraḳsa
Çīnīnevāzī manṣıbın verir <faġfūra>

Yaᶜnī sāzende-i ᶜaşḳım her bir yerde ᶜişretbāz u naġmesāz **(30b)** olsa faġfūr pādişāhına ṣaffüᵓl-niᶜālda fincān çalıcılar manṣūbun ver

4 **Medḫalān rā behremendī nīst ez emvāl-i ḫod**
Ustuḫᵛān dendān nemīgerded dehān-ı gūr rā

Medḫalleriñ behremend olması yoḳdur kendi māllarından
Kemik diş olmaz dehān-ı mezāra

Yaᶜnī müddaḫir <u> baḫīl olan kimseler kendi mālından ḥisseyāb olup fāᵓidemend olmazlar görmez misin mezāra cenāze kemikleri diş olmaz müddaḫir olduġu eclden

5 **Z'ān kemer netvān ḥavās-ı ḫīşten rā cemᶜ kerd**
Çun konem şīrāze-i ḫırmen miyān-ı mūr rā

O kemerden mümkün değil kendi ḥavāsıñ cemᶜ etmek
Nice edem şīrāze-ı ḫırmen miyān-ı mūrı

Yaᶜnī maḥbūbuñ mūmiyān fikr-i raḳīḳ ile ḫāṭır cemᶜ olmaḳ mümkün değil belki ḫayāl-i fikr-i mū-miyān ile ḥavās-ı insān biᵓl-külliye perīşān olur mūmiyān mūr şīrāze-i ḫırmen olduḳda mū-miyān-ı mūr şīrāze-i ḫırmen olduḳda ḫırmeniñ perīşān olduġuna delīl olduġu gibi

6 **Tāb-ı ġurbet nīst ey çīn<ī> to rā nāzik dilī**
Çun şevī dūr ez vaṭan āvāz kon faġfūr rā

Ġurbete ṭāḳat yoḳ ey çīnī saña nāzik dillikden
Vaṭandan īrāġ olduġuñ vaḳtde ṣadā et faġfūra

Yaᶜnī ṣāf u nāzik dil olan merd-i rūşenżamīr ġurbetḫāne-i dünyāda sitem-i dünyāya tābāver olmadıġıñ eclden saᶜy <u> ġūşiş et vaṭan-ı aṣlīn olna heşt behişṭde vāṣıl olup ārāmgāh et

7 **Mīnihem Şevket zi bītābī bedāġ-ı ḫīşten**
Ez kef-i deryā-yı āteş merhem-i kāfūr rā

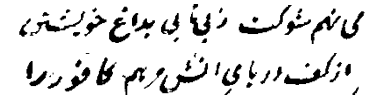

Vaᶜż ederim Şevket bītāblıḳdan kendi dāġıma
Deryā-yı āteş köpüğünden merhem kāfūrı

Yaᶜnī dāġ-ı ḥarāret <u> sūziş-i ᶜaşḳımdan bir mertebe mużṭaribü²l-ḥāl oldum deryā-yı āteş köpüğün merhem-i kāfūra bedel dāġ-ı derūnum üzre vaż ederim yaᶜnī bir mertebe dāġ-ı sūziş-i ᶜaşḳla mużṭarib oldum **(31a)** kendime ᶜāid nīk u bedi farḳ etmez oldum

36

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ṣāf ṭıynet key tevāned kerd pinhān-ı rāz rā**
Revġānest ez maġz-ı çīnī şuᶜle-i āvāz rā

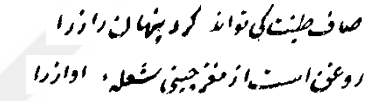

Ṣāf ṭıynet nice ḳādir olur etsin setr-i rāzı
Revġāndır maġz-ı çīnden şuᶜle-i āvāze

Yaᶜnī ṣāf-ẓamīr u sāde-levḥ esrār-ı dünyāyı belki esrār-ı İlāhī derūnunda ketm u mestūr edemez kāse-i çīñiñ kendi māye-i siriştinde āvāze müstaᶜid olduġu gibi güzellik żamīr-i ṣāfṭıynetde esrār-ı dünyā belki muṭlaḳ rāz-ı lezzāta mestūr u mektūm olmaz

2 **Sūy-ı ᶜāşıḳ āmeden bāşed be ḫod bālīdeneş**
Ḫūb mīdāned niyāz-ı mā zebān-ı nāz rā

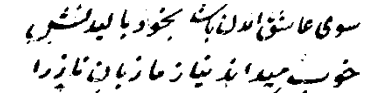

Semt-ı ᶜāşıḳa gelmek olur kendine nemā vü tezāyüd
Güzel bilir benim niyāzım zebān-ı nāzı

Yaᶜnī maᶜşuḳ ᶜāşıḳa iltifāt u güzel muᶜamele etmekden tezāyüd-i ḥüsn ü şöhret-şiᶜār-ı cemāl olur zīrā ᶜāşıḳıñ niyāz <u> maᶜşūḳuñ nāzından ḥüsn-i maᶜşūḳ revācpezīr olması maᶜlūmdur

3 **Bādeeş çun reng-i mey ez sīne bīrūn mīzened**
Çun bedest āred kesī ān sāḳī-i ṭannāz rā

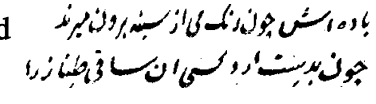

Bādesi reng-i mey gibi sīneden ṭaşra verir
Ne güne ele getirir kimse o sāḳī-i ṭannāzı

Yaᶜnī gülbeden-i şūḫ-ı tāze <vü> nāzikpeyker sāḳīniñ bādesi reng-i mey gibi sīneden ṭaşra verir bile olduġu ḥalde bu güne sāḳī ile kim hemülfet olabilir yaᶜnī kemāl mertebe şūḫ-ı nāzik olduġundan ḳābil-i ülfet değildir

4 **Dām zīr-i ḫāk pīnhān şod çu reghā-yı zemīn** دام زیر خاک پنهان شد چو رگهای زمین
Bes ki efşāndem çu gerd ez bāl-i ḫod pervāz rā بسکه افشاندم چو گرد از بال خود پرواز را

Dām zīr-i ḫākde pinhān oldı yer ṭamārları <gibi>
Ol ḳadar ṣaçdım ġubār gibi kend<i> ḳanādımdan

Yaʿnī dām-ı esbāb-ı dünyā yer ṭamārı gibi mesṭūr oldı zīr-i ḫāḳde kemāl mertebe ʿalāḳa-ı ġubār-ı dünyādan dest-efşān oldum yaʿnī ālāyiş-i esbāb-ı dünyādan bir mertebe (31b) dīdepūş oldum ḫāk-i ālāyiş-i dünyā pīş-i naẓarımda müsāvī oldı

5 **Girdbād-ı vādī-i men şuʿle-i cevvāle est** گردباد وادی من شعله جواله است
Mīkoned müşt-ı ġubārem āh-ı āteşbāz rā میکند مشت غبارم آه آتش باز را

Benim girdbād-ı vādim şuʿle-i cevvāledir
Eder avuç ṭopraġım āh-ı āteşbāz

Yaʿnī bizim seyr-i sülūk eylediğimiz ṭarīk-i ʿaşḳın girdbādı şuʿle-i cevvāle gibi bedīd zīrā ʿāşıḳı semender ṭıynetler dāʾimā āh-ı āteş-i yār ile meʾlūf u meşġūlerdir

6 **Bes ki şod bīmārī-i men māniʿ feryād-ı men** بسکه شد بیماری من مانع فریاد من
Çun ney-i nergis girih dārem bedil āvāz rā چون نی نرگس گره دارم بدل آواز را

Ol ḳadar oldı benim bīmārlıġım benim feyādıma māniʿ
Ney-i nergis gibi düğün[172] *ṭutarım gönülde ṣadāyı*

Yaʿnī ḫayāl-i çeşm-i bahār-ı yār ile bir mertebe bīmār <u> dāġī oldum āh <u> enīn-i derūn-ı dilde derūn-ı ney-i nergis gibi mefḳūd oldı

7 **Nuṭḳ der her cā ki gerded aṣl u ferʿeş ḫāmuşiyyet** نطق در هر جا که گردد اصل و فرعش خامشیست
Mūy-ı çīnī sāye bāşed rişte-i āvāz rā موی چینی سایه باشد رشته آواز را

Nuṭḳ her yerde olsa aṣl u ferʿi sükūnlukdur
Mūy-ı çīnī sāye olur rişte-i āvāze

Yaʿnī biʾl-fiʿil vücūd-ı insān belki nefs-i nāṭıḳa-ı insān mevcūd olsa biʾl-ḳuvve maʿdūm olmaḳ derkārdır kāse-i çīnī biʾl-fiʿil ṣadāya müstaʿid olduḳda biʾl-ḳuvve mu<r>dār olup şikest olması derkār olduġu gibi

8 **Bāl-ı ḫod rā ġonce kon bulbul be gerdem key resī** بال خود را غنچه کن بلبل بگردم کی رسی
Men be ḫūn-ı reng-i gul ḫ̌ābīdeem pervāz rā من بخون رنگ گل خوابیده‌ام پرواز را

Kendi ḳanādı ġonca eyle bülbül ġubārıma nice resīde olursun
Ben reng-i gül ḳanıyla yandırmışım pervāzı

[172] Düğüm

Yaᶜnī ey bülbül bālāpervāz-ı ᶜaşḳ olup menzil-i maḳṣūda resīde olup evc-i āşīyān-ı ḥaḳīḳat merām ise ġonca gibi zaḫmdāde vü sitem-i tīġ-i ᶜaşḳdan bāl <u> periñ ḫūnīn eyle zīrā ben āşiyānsāz olmam için ġonca gibi ṭarīḳ-i ᶜaşḳda derūnum zaḫmnāk u bāl <u> perim ḫūnīn eyledim bile olduġu (32a) ḥalde māh-ı rūşen reftār-ı ᶜaşḳ kemāl mertebe eṣᶜab bir ṭarīḳdir

9 **Rişte-i peyvend-i rūḥānī est ez hem nugsiled**
Şiᶜr-i Ḥāfıẓ şod ḫaṭṭ-ı sāġar-ı mey Şīrāz rā

Rişte-i peyvend-i rūḥānīdir birbirinden ayrılmaz
Ḥāfıẓ'ıñ şiᶜri oldı ḫaṭṭ-ı saġār-ı mey Şīrāz'a

Yaᶜnī bezm-i ᶜīşretde şiᶜr-i Ḥāfıẓ ile bāde-i Şīrāz'ıñ neşᵓebaḫş olmaḳda birbirine peyvend-i ruḥānīsi derkārdır elbette şīrāzda bezm-i bādede şiᶜr-i Ḥāfıẓ daḫı neşᵓesāz olmalı ḥāṣıl-ı kelām sāġar-ı pürbāde gibi bezm-i ᶜişretde Ḥāfıẓıñ şiᶜr daḫı neşāṭengīzdir

10 **Nātevānem hemçonān Şevket ki bāl-ı ṭūṭiyem**
Vesme-i ebrū negerded nāḫun-ı şehbāz rā

Ol ḳadar nātüvānım Şevket ki benim bāl-ı ṭūtim
Vesme-ı ebrū olmaz nāḫun-ı şehbāza

Yaᶜnī bir mertebe lāġar u nātüvānlıḳ kesb eyledi vücūdum çeşm-i şahbaz <u> nice müjgān-ı dilbere şikār olmaġa liyākat ḳalmadı

37

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Niḳāb der efken u ber efrūz meclis rā**
Be cām rīz mey u kīmyā kon īn mis rā

Niḳāb ḳaldır rūşen et meclisi
Piyāleye aḳıd bāde kimyā eyle baḳırı

Yaᶜnī ey sākī-i mehpāre meclis-i ᶜişretde ṭarḥ-ı tekellüf et meclis rūşen u revnāḳnümūn olsun dīger kās<e>-ı bāde pürşarāb et kimyā gibi rūhefzā olup ḥayatbaḫş olsun

2 **Mudām çeşm-i siyāh-ı to mīkeşed mey-i nāb**
Nedīdeest kesī bīpiyāle nergis rā

Müdām seniñ çeşm-i siyāhıñ mey nūş eder
Görmemişdir kimse piyālesiz nergisi

Yaʿnī çeşm-i siyāh dilber-i meynūş gibi mest <u> maḫmūrdur kimse görmemişdir bāde nūş etmesiz çeşm-i mest u maḫmūr ḥāṣıl çeşm-i nergis miṯāl dilber dāʾimā mest-i maḫmūrdur

3 **Be ders ḥalḳa-i zülf-i dırāz der gerden**
Zi şāne taḫta be ser[173] mīzened müderris rā

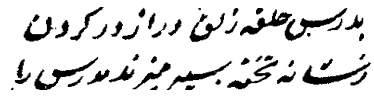

Dersde ḥalḳa-ı zülf-i dırāz boynundan
Şāneden taḫta başına (32b) *vurur müderris*

Yaʿnī ders-i dırāz-ı zülf-i cānānda ʿāşıḳ-ı perīşānḫāṭır dāʾimā sebāḳ-ı ʿaşḳ <u> muḥabbet elinde belki baş üzre uyup ḳor devr-i dāʾim üzre ḥāll-i ʿuḳde-i zülf-i girihgīr eder

4 **Zi ḫ ̌īş borde bezmī merā nigāh-ı butān**
Ki mīkonend surāḫī gedū-yı nergis rā

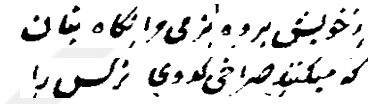

Kendinden götürdi bir meclise beni nigāh-ı bütler
Zīrā ederler gedū-yı nergisden ṣürāḫi

Yaʿnī ḥüsn-i dilberān beni bir meclis-i ḥüsne ceẕb eylediler piyāle-i bāde meclis-i ḥüsn-i dilberānda çeşm-i meygūn-ı dilberāndır belki neşāṭ u neşʾeengīz-i şarāb çeşm-i fitnenümādır

5 **Buved zi dāġ ḳanāʿat be penbeem Şevket**
Direm be dīde-i numāyed şukūfe-i müflis rā

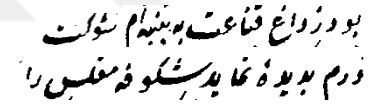

Olur dāġda ḳanāʿat benim penbemden Şevket
Şükūfe direm görünür gözde müflise

Yaʿnī dāġ-ı derūnum penbe-i dāġım ile ḳanāʿat edip ḫoşnūd olur müflise çiçek altın göründüğü gibi her ne ḳadar dāġ-ı derūn-ı penbe ile şifāpezīr olmaz ise daḫi lākin tesliyenümūn olur

38

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Be āşıḳ nisbet-i dīger buved peyveste yādeş rā**
Nigehdār ez ḫazān[174] yā Rab bahār-ı ittihādeş rā

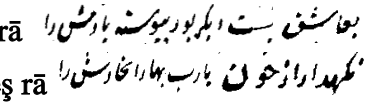

[173] Bu kelime metinde "بسير" şeklinde yazılmıştır. Tamir edilerek "be ser" şeklinde okunmuştur.
[174] Be kelime metinde "خون" şeklinde geçmektedir fakat tamir edilerek vezin ve anlam açısından daha uygun olan "ḫazān" şeklinde okunmuştur.

ʿĀşıḳa başḳa güne nisbet olur yādı
Ḥıfẓ eyle yā Rab ḫazāndan bahār ittihādını

Yaʿnī ḫayāl-i ḥüsn-i maḥbūb ṣaḥīfe-i ḫāṭır-ı ʿāşıḳda dāʾimā cāygīr olmaḳda başḳa bir güne ṣafānümündur Allah ḥıfẓ <eylesin> bahār-ı ḥüsn-i ḫayāl-i maḥbūbı çeşm-i bedṣadme-i ḥazān miṣāl aġyardan

2 **Be çeşm-i men ki yā Rab cilveger ez dūr mī āyed**
Ki çun çeşm-i ġazālānest şūḫīhā sevādeş rā

بچشم من که یارب جلوه گر از دور می آید
که چون چشم غزالان است شوخیهای سوادش را

Benim gözümde kimdir ya Rāb īrāḳdan cilve edici gelir
Zīrā çeşm-i ġazāllar gibidir şūḫluḳdan sevādı

Yaʿnī bilmem ne güne maḥbūbdur īrāḳdan bedīd olup cilve vü şīve reviş <u> reftār ile gelir īrāḳdan ḳaraltısı kemāl mertebe şūḫlukdan dīde-i (33a) ihvān gibi bedīdār

3 **Be her ṣaḥrā ki mīgerded tecellī efken ez sāʿid**
Koned hemçun yed-i beyżā muṣaffā girdbādeş rā

بهر صحرا که میگردد تجلی فکن از ساعد
کند همچون ید بیضا مصفا گرد بادش را

Her bir ṣaḥrada olsa tecellī bıraḳıcı sāʿidinden
Eder yed-i beyżā gibi muṣaffa girdbādını

Yaʿnī her bir ṣaḥrāda belki her bir maḳāmda sāʿid-i sīmīn-i muʿciznümūn ile pür ṣafā vü laṭīf <u> rūşen eder

4 **Be Mıṣr-ı rūzgār āḫir ʿazīz şod ḫarīdāreş**
Ki Yūsufnām mībāşed ġulām-ı ḫānezādeş rā

بمصر روزگار آخر عزیز شد خریدارش
که یوسف نام میباشد غلام خانه زادش را

Mıṣr-ı rüzgārda āḫir bir ʿazīz oldı müşterisi
Zīrā Yūsufnām olur ġulām-ı ḫānezādı

Yaʿnī Mıṣr-ı zamān içre bir ʿazīz melik müşterīsi oldı o maḥbūbuñ bīmiṣālin[175] Yūsufnām gibi maḥbūblar onuñ ġulām-ı ḫānezādı olur yaʿnī Mevlā-yı müteʿāl Ahmed-i muḫtār ḥażretlerine ḥabībim demesiyle Yusūf'dan maḥbūb u merġūb oldı

5 **Beyāż-ı dīdehā Şevket şod ez şiʿr-i to nūrānī**
Be ṭomār-ı zebānhā mītevān borden sevādeş rā

بیاض دیدها شوکت شد از شعر تو نورانی
بطومار زبانها میتوان بردن سوادش را

Beyāż-ı dīdeler Şevket oldı seniñ şiʿrinden nūrānī
Ṭomār-ı zebānlar ile götürmek mümkündür sevādını

[175] Doğrusu "maḥbūb-ı bīmiṣālin" şeklinde olmalıdır.

Yaᶜnī çeşm-i erbāb-ı maᶜrifet şiᶜr-i Şevket ile rūşen u münceli oldı zebān-ı erbāb-ı maᶜrifet şiᶜr-i Şevkete kāġıd olsa sezādır yaᶜnī dāᵓimā Şevket'in eşᶜārı erbāb-ı maᶜrifete vird-i zebān olsa sezāterdir

39

(mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün)

1 **Zi ṣaḥrā meşḳ-i vaḥşet şod füzūn çeşm-i siyāheş rā**
Rem-i āhū vereḳ kerdānd dīvān-ı nigāheş rā

Ṣaḥrāda meşḳ-i vaḥşet ziyāde çeşm-i siyāhından
Ahū ṣürüsü fārigˇ oldı dīvān-ı siyāhından

Yaᶜnī maḥbūbuñ seyr-i ṣaḥrāda çeşm-i siyāhından tezāyüd-i vaḥşet u şūḫī ḥüsn derkār oldı bile olduġu eclden çeşm-i şūḫ <u> niġāh-ı maḥbūba āhūlar müşābih olmadan fārigˇ oldılar yaᶜnī çeşm-i siyāh-ı āhū şūḫ-ı (33b) çeşm-i dilbere münāsibnām olmadıġı idrāk etdiler

2 **But-i gulgūn ḳabayem bes ki reng-i cilve mīrīzed**
Kil-i peymāne-i ḫod mīkoned gil gerd-i reheş rā

Büt-i gülgūn ḳabām ol ḳadar reng-i cilve ṭöker
Kendi peymānesin çamurun eder kil ġubār-ı rāh-ı maḥbūbı

Yaᶜnī büt-i gülgūnḳabā dilberim bir mertebe güne gün şīve vü cilve-pāş oldı gül kendi peymāne-i gülgūn-ı sürḫfāmın ḫāk-ı reh-i maḥbūbumdan eyledi gül ḥüsn-i ṣūret bizim ḥüsn-i ṣūret-i maḥbūbumuzdan aḫẕ eylemişdir

3 **Zi mestī şeb nemī oftād sūyem güşe-i çeşmeş**
Beyāż-ı çeşm gulgūn şod ḥınā pāy-ı nigāheş rā

Mestlikden gece benim semtime bir güşe-i çeşm bırakmadı
Beyāż-ı çeşm gülgūn oldı ḥınā pāy-ı nigāhına

Yaᶜnī kemāl mertebe çeşm-i dilber mest <u> maḫmūr olduġundan semt-i ᶜāşıḳa nigāh-ı iltifāt etmedi ḥāl bu ki bir mertebe mest <u> maḫmūr eyledi kendi beyāż-ı çeşm-ı gülgūn-ı maḥbūb pāy-ı nigāh-ı maḥbūba ḥınā oldı ḳıyās et ne güne mest olduġunu kemāl mertebe çeşm-i dilber lāubālī olmadan kināyetdir

4 **Gil-i taᶜmīr gerded ḫāne-i ḫūrşīd rā ḫākem**
Zi ᶜālem bes ki bordem ḥasret-i rūy <çu> nigāheş rā

Taᶜmīr çamuru olur ḫāne-i ḫurşīde ḫākim
ᶜĀlemden ol ḳadar götürdüm māh gibi ḥasret-i rūyın

Yaᶜnī ṭıynet-i āfitāba māye olmaḳ mümkündür bir mertebe ᶜālem-i süfl<ī>den ᶜālem-i bālāya nūr-ı ḥüsn-i maḥbūb ile taḥassür edip belki ḥasret-i māhrūy ile ᶜurūc eyledim

5 **Beyābān-ı meḥebbet ḫāḳ-i ḥayretḫīz mīdāred**
Be ḫūn-ı berḳ rengīn dīdeem müşt-i giyāheş rā

Ṣaḥrā-yı muḥabbet ḫāḳ-i ḥayret-i ḫīz ṭutar
Ḫūn-ı berḳ ile rengīn görmüşüm bir avuç giyāhın

Yaᶜnī ḫāk-i ṣaḥrā-yı muḥabbet ḥayretnümūn bir ḫāk-i hevādır zīrā ṣaḥrā-yı muḥabbetde āteş-i ᶜaşḳ u muḥabbet peyderpey şuᶜle-i şevḳ-i muḥabbet ile dāᵓimā lemeᶜān **(34a)** olmadadır

6 **Nedāred ser be ṣaḥrādāde-i çeşm-i to ārāmī**
Buved şūḫī çu mujgān-ı ġazālān gerd-i rāheş rā

Ṭutmaz seniñ serbeṣaḥrādāde-i çeşmin bir ārām
Olur şūḫluk müjgāñ-ı ġazāllar gibi ġubār-ı <r>āhında

Yaᶜnī şevḳ-i muḥabbet-i çeşm-i maḥbūb ile serbeṣaḥrādāde olan olan ᶜaşıḳlara ārām yoḳdur aṣlā ġubār-ı rāh-ı ᶜāşıḳlar müjġāñ-ı āhūlar gibi şūḫ-ı bīpervādır reviş <u> reftār-ı ᶜāşıḳlardan ḥāṣıl ḫāk-ı pāy-ı ᶜāşıḳ çeşm-i maḥbūb gibi dilnişīndir

7 **Şitāb ṭālib-i ū rā buved keyfiyyet-i dīger**
Zi germhā-yı reften şīşe sāzed gerd-i rāheş rā

Onuñ ṭālibinde şitāb olur başḳa güne bir ḥāl
Germiyyetler ile gitmek şīşe yapar ġubār-ı rāhın

Yaᶜnī ṭālib-i Ḫüdā dāᵓimā rıżaullah sāᶜy u gūşiş edip fikr-i derūn ile ānen fe ānen tefekkür-i maṣnuᶜ-ı Ḫüdā etmekde başḳa güne bir ḥāl-ı keyfiyet derkārdır gūşiş-i rıżā-yı Ḫüdā vü derūn-ı ḳalb ile fikr-i ṣunᶜ-ı Ḫüdā āyīne-i ḳalbe cilābaḫş u ṣafvetnümūn olur belki dest-res-i nūr-ı feyż-i Rabbānī olmaya bādī vü bāᶜiṣdir

8 **Libās-ı nātevānī ān çonān dāred be ber Şevket**
Ki bād-ı dāmen-i gul mībered ez ser kulāheş rā

Libās-ı nātüvān<lı>ḳ ol ḳadar ṭutar üzerinde Şevket
Zīrā bād-ı dāmen-i gül götürür başdan külāhı

Yaᶜnī bir mertebe Şevket nātüvān u lāġar oldı bād-ı dāmen-i gül başdan külāhını refᶜ etmek mümkün mertebe idi

40

(mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün)

1 **Semender āşiyān sāzed zi germī cāy-ı cengeş rā**
Buved ez seng-i āteş āhen-i peykān ḫadengeş rā

Semender yuvā yapar germiyyetden mekān-ı ġavġāmın
Olur seng-i āteşden āhen-i peykān ḥadengine

Yaᶜnī kemāl mertebe germ <u> ḥarāret-i ġażābından āteş-ḥū dilberiñ cāy-ı ḫabekinde murġ-ı semender cāy-ġāh etmek mümkündür zīrā peykān bizi dildūz elmās-ı dilber seng-i āteşden ḥuṣūlpezīr **(34b)** olmuşdur belki āteş gibi ciğersūz-ı ᶜāşıḳdır

2 **Şehīd-i tīġ-i ū rā dest bend-i żaᶜf be pā dāred**
Be bāl-i cevher-i şemşīr pervāzest rengeş rā

Onuñ şehīd-i tīġine żaᶜf bend-i dest u pā olmuş
Bāl-i cevher-i şemşīr ile pervāzdır rengi

Yaᶜnī şehīd-i ᶜaşḳ u muḥabbet olan ᶜāşıḳa żaᶜf ḳayd-i bend-i dest <u> pā olur zīrā reng-i rūy-ı ᶜāşıḳ cevher-i tīġ-i muḥabbet ile maḥv-ı vücūd edip māsivādan fāriġ olur

3 **Zi kūhsār-ı cunūn seylāb-ı vaḥşetdīde mī āyed**
Be çeşm āhū keşed çun tūtiyā-yı dāġ-ı pelengeş rā

Kūhsār-ı cünūndan seylāb-ı vaḥşet-i dīde gelir
Göze āhū çeker ṭūtiyā gibi dāġ-ı pelengi

Yaᶜnī güzergāh-ı cünūn-ı İlāhīde maḥv u iṣbāt-ı ẓuhūrāt-ı Rabbanī ḥüsn-i ibdāᶜ ile bedīd olmaḳ ḥasebiyle merd-i abdāl-i Ḫüdāyī ḥüsn-i ibdāᶜ-ı zuhūrāt-ı Yezdānī ile dū çeşm-i cānı rūşen u nūr-ı feyż-i Rabbānī ile ḫāne-i ḫāṭırı münevver olmaḳ derkār u bedīdār olmuşdur

4 **Ḳalem evvel zi mujgān-ı ġazālān-i ḥarem bended**
Keşed Mānī eger der deyr taṣvīr-i Firengeş rā

Evvel ḳalem müjġān-ı ġażālāñ ḥaremden bağlar
Çekse eger Mānī kilīsada taṣvīr-i firengī

Yaᶜnī maḥbūbuñ ḥüsn-i ṣūret-i ᶜālempesendin farażā **Mānī** taṣvīr etse āhū ḥarem-i müjgānından ḫāme-i mū olmaḳ sezā vü cesbāndır maḥbūb cemiᶜ nās beyninde maḳbūl u ᶜālempesend olmadan kināyetdir

5 **Kesī k’ez dīden-i dest-i nigārīneş şeved maḥrūm** کسی کز دیدن دست نگارینش شود محروم
Şarāb-ı nīmres dāned ḥınā-yı nīmrengeş rā شراب نیمرس داند حنای نیم رنگش را

Bir kimse dest-i nigārīn maḥbūbdan maḥrūm olsa
Bāde-i nīmres bilir ḥınā-yı nīm rengiñi

Yaʿnī bir kimsev maḥbūbuñ yed-i nerm-i muḥannā-yı nigārīninden meʾyūs olsa bāde-i nīmres ẓann eder ḥınā ile nīmreng olan dest-i muḥannā-yı maḥbūbı yaʿnī maḥbūbuñ dest-i muḥannā-yı gülfāmı bāde-i gülfām gibi neşātengīzdir

41
(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Nedīdem bes ki ez şūḫī semend-i pur sitāyiş rā** ندیدم بسکه از شوخی سمند پرستایش را
Ḥayāl-i ḥalḳa-i çeşm-i perī kerdem rikābeş rā خیال حلقه چشم پری کردم رکابش را

(35a)*Görmedim kemāl mertebe şūḫlıkdan semend-i pür şitābın*
Ḥayāl-i ḥalḳa-i çeşm-i perī etdim rikābın

Yaʿnī kemāl mertebe şūḫ u nezāketden güzergāh-ı maḥbūb-ı şehsüvārda serīʿüʾs-seyr <u> ḫoş reftār maḥbūbı muḳtedirim olmadıġım eclden ḫayāl-i ḥalḳa-i çeşm-i perī ḳıyās eyledim rikābın yaʿnī kemāl mertebe nāz u serīʿüʾs-seyrinden ʿāşıḳa cünūn-ı muḥabbet sirāyet eyledi

2 **Ruḫ-ı maʿşūḳ ʿāşıḳ rā pes-i yek perde cā bāşed** رخ معشوق عاشق را پس یک پرده جا باشد
Perīdenhā-yı rengem vā koned bend-i nikābeş rā پریدنها رنگم وا کند بند نقابش را

Rūy-ı maʿşūḳ ile ʿāşıḳ bir verā-yı perdede cāygīr olur
Rengim uçması feth eyler bend-i niḳābını

Yaʿnī ʿāşıḳ ile maʿşūḳ birbirine müntesibdir ʿāşıḳıñ ḥāl-i perīşānından revnāḳ-ı ḥüsn-i maʿşūḳ <u> kemāl-ı ʿaşḳ-ı ʿāşıḳa bādīdir güzellik kemāl-i ʿaşḳ-ı ʿāşıḳ <u> tezāyüd-i ḥüsn-i maʿşūḳdan bir nümūnedir

3 **Zi germīhā-yı bezm-i mā kesī āgeh nemīgerded** ز گرمیهای بزم ما کسی اگه نمی گردد
Nebāşed reng çūn nūr-ı naẓar dūd-ı kebābeş rā نباشد رنگ چون نور نظر دود کبابش را

Bizim meclisimiz[176] *germiyyetlerinden bir kimse āgāh olmaz*
Olmaz reng nūr-ı naẓar gibi dūd-ı kebābında

Yaʿnī bizim ʿāteş-i şevḳ-i ʿaşḳımızdan her bir ʿaşḳdan ḫālī kimseler āgāh değildirler zīrā bezm-i leṭāfetden bir īsār ondan bedīd olmaz belki derūn-ı ḥāl ile maʿlūm olur

[176] Metinde “مجسلمز” şeklinde geçmektedir. Tamir edilmiştir.

4 **Hevā serdest dāred çehre-i nāşüste-i ān gul**
Konīd ez şuᶜle-i āvāz-ı bulbul germābeş rā

هوا سر دست دارد چهرهٔ ناشسته‌ای گل
کند از شعلهٔ آواز بلبل گرم پیشم را

Hevā-yı bāriddir ṭutardı nāşüste ān gül
Oluñ şuᶜle-i āvāz-ı bülbülden germābını

Yaᶜnī ḥüsn-i rūy-ı gülbeden dilberde lemᶜa īşār- ı muḥabbet <u> ᶜaşḳ nāpeydā olmuşdur sūziş-i şevḳ-ı muḥabbet ile lemᶜa-i ḥüsn-i cānān dırāḫşāñ olmaḳ lāzīme-i ᶜāşıḳ-ı ciger-sūḫtedir (35b)

5 **Be meclis reng-i şūḫī rīḫet ez mā gerdiş-i çeşmeş**
Rem-i āhū taṣavvur mīkonem mevc-i şarābeş rā

بمجلس رنگ شوخی ریخت از ما گردش چشمش
رم آهو تصور میکنم موج شراب را

Meclise ḥālet-i şūḫluk dökdi bizden gerdiş-i çeşmi
Āhū ṣürüsü taṣavvur ederim mevc-i bādesini

Yaᶜnī sāḳī-i şūḫ ṭıynetin gerdiş-i mest çeşminden bezm-i ᶜişretde erbāb-ı ᶜişret ṣüret-i ḥüsn u şūḫluk kesb eylediler ḳıyās olunur mevc-i şarābı āhū sürüsü[177] gibi şīve-i ḥüsn-i şevḳ cilvenümündur

6 **Muḥīṭ-i ᶜaşḳ dāred der dil-i men ḳaṭreī ḥusnī**
Perī cāy-ı hevā der şīşe bāşed her ḥabābeş rā

محیط عشق دارد در دل من قطرهٔ حسنی
پری جای هوا در شیشه باشد هر حبابش را

Deryā-yı ᶜaşḳ ṭutar her bir ḳaṭre göñlünde[178] *bir ḥüsn*
Perī hevā yerine şīşede olur her bir ḥabābında

Yaᶜnī deryā-yı ᶜaşḳ <u> muḥabbetiñ her bir ḳatresinde bir ḥiss-i ẓuhūrāt-ı Yezdānī mestūr u mektūmdur her bir şīşe-i ḥabābda hevāya bedel bir ḥiss-i maḥbūb kāᵓindir mānend-i perī

7 **Men ū deştī ki ez bes şuᶜleḫīz oftāde ḫāk-ı ū**
Çu berḳ ez dūr bāşed cilve-i āteş serābeş rā

من و دشتی که از بس شعله خیزد افتاده خاکش
چو برق از دور باشد جلوهٔ آتش سرابش را

Ben o ṣaḥrā ki kemā mertebe şuᶜleḫīz düşmüş onuñ ḫākī
Berk gibi īrāḳdan olur <cilve>-i āteş-i serābı

Yaᶜnī benim vücūduma mübārek bād olsun meydān-ı āteş-nümūn-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbet zīrā berḳ-ı tecellī-i muḥabbetden nūr-ı feyż-i İlāhī ḳurb u buᶜddan dāᵓimā bedīd olur

8 **Selām-ı bīdil-i ḫod rā ne īmāyī nedüşnāmī**
Çi ḫˇāhī goft rūz- ı maḥşer ey bedḫū cevābeş rā

سلام بی دل خود را نه ایمائی ندوشنامی
چه خواهی گفت روز محشر ای بدخو جوابش را

[177] Sürü kelimesi beyitte “سوری“ şeklinde kaleme alınmışken, aynı beyitin açıklama kısmında “صوری” şeklinde kaleme alınmıştır. Bu kelimenin imlasında tutarsızlık görülmektedir.
[178] Beyitin Farsça orjinaline göre kelime “gönlümde” şeklinde yazılmalıydı.

Kendi bīdillik selāmında ne bir īmā ne bir düşnām
Ne isterler söylersin ḳanāᶜat gününde ey bedḫū cevābında

Yaᶜnī selām-ı ᶜāşıḳ bīdillikde ne bir īmā ile cevāb-ı selām ne şetm ile cevāb-ı redd-i selām etmezsin ey maḥbūb-ı bedḫū rūz-ı ḫīzde ne güne cevāba muḳtedir olursun yoḳsa rūz-ı ḥaşri mülāḥaẓa eylemezsin

9 **Nemī āyed behem mujgān-ı Şevket imşeb ez ḥayret**
Be bāl-i cevher-i āyīne pervāzest ḫābeş rā

Gelmez birbirine müjgān-ı Şevket bu gece ḥayretden (36a)
Bāl-ı cevher-i āyīnede pervāzdır ḫābı

Yaᶜnī bu gece müjgānlar birbiri üzre gelmeyip bīdār oldı ṣubḥa dek Şevket ḥayretden gūyā cevher-i āyīne ile murġ-ı ḫāb pervāz eylemişdir yaᶜnī āyīne gibi çeşm-i Şevket ḥayretnümūn oldı

41

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Cān-ı bītābān be menzil mīresāned ḫˇīş rā**
Gevher-i ġalṭān be sāḥil mīresāned ḫˇīş rā

Cān-ı bīḳarārlar menzile vāṣıl eyler kendiñ
Güher-i ġalṭān saḥīle vāṣıl eyler kendiñ

Yaᶜnī deryā-yı ᶜālemde mevc gibi bīḳarār ṭālib-i Ḫüdā olan menzil-i maḳṣūd-ı ḥaḳīḳate vāṣıl eyler kendiñ güher-i ġaltān dil-i deryādan sāhile vāṣıl olduġu gibi ṭālib-i Ḫüdā'yı gühere teşbīh eylemesi kemā mertebe ᶜindallah merġūb olmaya işāretdir

2 **Mūybemūy-ı ḫāme-i mū cādde-i yek ṣūretest**
Sālik ez ṣad reh be menzil mīresāned ḫˇīş rā

Ḳılbeḳıl ḳıl ḳalem bir ṣūrete cāddedir
Sālik yüz yoldan menzile vāṣıl eyler kendiñ

Yaᶜnī sālik-i ḥaḳīḳat her bir semtden menzil-i ḥaḳīḳate vāṣıl eyler kendiñ çendīn mū ile ḫāme bir ṣūrete rehber olduġu gibi güzellik-i sālik-i ḥaḳīḳat her ṭarafdan ṣūret-i ḥaḳḳa müteveccihdir

3 **Cism-i bītābest gerd-i turbet-i Mecnūn rā**
Müşt-i ḫāk-i mā be menzil mīresāned ḫˇīş rā

Cisr-i bīḳarārlıḳdır ġubār-ı türbet-i Mecnūnumuz
Bizim bir avuç ḫākimiz menzile vāṣıl eyler kendiñ

Yaʿnī ṭālib-i ḥaḳḳa güzergāh belki rehnümündur bizim īṣār-ı meczūb Allah'a ḳarīb meczūb-ı İlāhī'niñ ġubār-ı vücūdı elbette menzil-i maḳṣūda resīde olur belki delīl-i rāh-ı ḥaḳīḳatdir

4 **Key be menzil mīresed sālik çū rāheş maṭlabest**
Ṭālib-i menzil be menzil mīresāned ḫ ̌īş rā

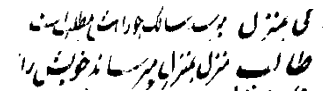

Ne gūne menzile vāṣıl olur ḳaçankim sālike yol maṭlabdır
Ṭālib-i menzil menzile vāṣıl eyler kendiñ

Yaʿnī rıżā-cūy-ı Ḫüdā olan seyr-i sülūk ile rāh-ı ʿibādāt-ı Rabbānīde reviş <u> reftār edip menzil-i rāḥata (36b) vāṣıl olmaḳdan fāriġbāldir rıżā-cūy-ı Ḫüdā olmayan ġāfil menzil-i rāḥat-ı dünyā merāmdır

5 **Mīresed şebnem be ḫūrşīd-i dırāḫşān ʿāḳıbet**
Şevket āḫir tā der-i dil mīresāned ḫ ̌īş rā

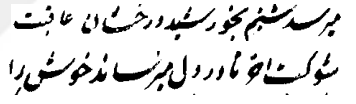

Vāṣıl olur şebnem ḫurşīd-i dıraḫşāna ʿaḳıbet
Şevket āḫir der-i dilden vāṣıl olur kendine

Yaʿnī şebnem ḫūrşīde ʿāşıḳ u ṭālib olduġu eclden ḫūrşīd şebnem cezb edip hemāġūş-ı ḫūrşīdi oldı belki ḫūrşīd ile müttehid oldı nihāyet Şevket daḫı kendi kendine vāṣıl olup baʿdehü vāṣıl-ı menzil-i merām olur yaʿnī vücūd-ı ḫoduna āşinā olduḳda Mevlā-yı müteʿāl ḥażretleriniñ ḥikmet-i ḥafiyyesi āşinā olup vāṣıl-ı menzil-i merām olur **"men ʿarefe nefsehu feḳad ʿarefe rabbehu"**[179] feḥvāşınca

42

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Z'ān be dil dādem tesellī cān-ı derdendīş rā**
Merhem-i kāfūr bāşed ṣubḥ-ı maṭlab rīş rā

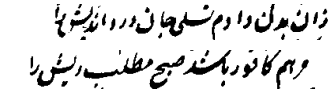

Bundan <dile> verdim tesellī-yi cān-ı derdendīşe
Merhem-i kāfūr olur ṣubḥ zaḫm-ı maṭlaba[180]

Yaʿnī vaḳt-ı ṣabāḥ icābetgāh-ı duʿā olduġunu tefekkür edip tesellīyāb oldum kendi derdālūd olan ḫāṭırıma küşād verdim yaʿnī maġfiret-i Rabbānī beyāż-ı ṣubḥ gibi tefekkür edip kendi şām-ı siyāh-ı cürmümden tesellīyāb oldum

[179] "Nefsini bilen, Rabbini bilir." Hadis-i kudsi
[180] Farsça beyit dikkate alındığında, tercüme "merhem-i kāfūr olur ṣubḥ-ı maṭlab zaḫma" şeklinde yapılmalıydı.

2 **Ger şeved bīniş du çendān bībāṣīret rā çi sūd** گر شود بینش دو چندان بی بصیرت را چه سود
Mīkeşed aḥvel-i du mīl surme[181] çeşm-i ḫ ̌īş rā میکشد احول دو میل سرمه چشم خویش را

Eger olsa ḳuvvet-i bāṣıra bir ḳaç bībaṣīrete ne fā᾽ide
Çeker aḥvel iki mīl sürme kendi gözüne

Yaᶜnī bībaṣīret kimse tekrār görmekden bir şey ḥisseyāb olmaz belki bir fā᾽ide müntec olmaz ancaḳ rü᾽yet-i eşyāda baṣīret-i derūn gerekdir yoḳsa ḥiss-i ẓāhir muᶜteber değildir görmez misin aḥvel kimse kīçbīn-i bībaṣīret olduġu eclden bir şeyi iki görür maᶜahaẕā iki değildir birdir iki ᶜaded olmaḳla fā᾽idemend olmaz

3 **Ez regem imşeb (37a) ki mīşod ḫūn-ı āteş mevcrīz** از رگم امشب نوید خون افشانی میدهد پرز
Çun per-i pervāne āb ez şuᶜle dādem nīş rā چون پر پروانه آب از شعله دادم نیش را

Ṭamarımdan bu gece oldı āteş ḳānı mevcrīz
Bir pervāne gibi şu verdim şuᶜleden nīştere

Yaᶜnī aᶜṣāb-ı vücūdumdan sūziş-i āteş-i ᶜaşḳla āteş gibi ḫūn-ı germ cūş eyledi gūyā bir pervāne gibi āteş-i ḥüsn-i maḥbūbdan nīş-i vücūdum oldı yaᶜnī āteş-i ḥüsn-i maḥbūb ile bir mertebe sūz-ı derūn ḥāṣıl eyledim mecmūᶜ-ı vücūdumda āteş gibi ḳān cevelān ederdi

4 **Yād ān zulf-i siyāh bisyār kerden ḫūb nīst** یاد آن زلف سیاه بسیار کردن خوب نیست
Īn ḳadar Şevket be ḫāṭır reh medih teşvīş rā این قدر شوکت بخاطر ره مده تشویش را

O zülf-i siyāh çoḳ yād etmek güzel değil
Bu ḳadar Şevket ḫāṭıra yol verme teşvīşe

Zülf-i siyāh-ı maḥbūb <u> dilberi dā᾽imā derḫāṭır etmek ḫāṭır-ı ᶜuşşāḳı āşüfte vü perīşān eder bile olduġu ḥalde zülf-i siyāh-ı dilberden fāriġbāl olmaḳ evlādır

43

(mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün)

1 **Ḫayālāt-ı metīnem bes ki sengīn kerde maṭlaᶜ rā** خیالات متینم بسکه سنگین کرده مطلع را
Ṣadā ḫīzed be yek dīger resānem çun du mıṣrāᶜ rā صدا خیزد بیکدیگر رسانم چون دو مصراع را

Ḫayālāt-ı metīnim ol ḳadar sengīn eylemiş maṭlaᶜı
Ṣadā ḳaḳar[182] birbirine yiriştirsem[183] ḳaçankim iki mıṣraᶜı

[181] Bu kelime metinde "سرو" şeklinde geçmektedir fakat tamir edilerek vezin ve anlam bakımından daha uygun olan "sürme" şeklinde okunmuştur.
[182] Kalkar
[183] Eriştirsem

Yaᶜnī ḫayālat-ı metīnim bir mertebe metīn <u> müstaḥkem eyledi mıṣraᶜ-ı beytleri her bir beytde iki mıṣraᶜ birbirine muntaẓam eylediğim ḥalde ṣadā-yı niḳāt <u> hikmetāmīz dergūş olur

2 **Ḳadeh rā nām peydā mīşeved ez bāde-i gulgūn**
Mey-i laᶜl<ī> nigīndān mīkoned cām-ı muraṣṣaᶜ rā

Ḳadeḥe nām peydā olur bāde-i gülgūn dan
Mey-i laᶜl nigīndān ederler cām-ı muraṣṣaya

Yaᶜnī piyāle-i mey sebeb-i bāde ile nām <u> şān bulup şöhret-şiᶜār-ı ᶜālem olduġu gibi güzellik-i cām-ı muraṣṣaᶜ mey-i laᶜl-i dilber ile nigīndān gibi maḥall-i nām <u> şān olup feyż-ı bāb-ı şöhret oldı

3 **Felek ḥusn-i to rā ez ḥüsn-i Yūsuf sāḫt gulgūn ter**
Ki rengīnter koned şāᶜir zi maṭlaᶜ ḥusn-i maḳṭaᶜ rā

Felek seniñ (37b) *ḥüsnüñ ḥüsn-i Yūsuf'dan ziyāde rengīn yaptı*
Zīrā ziyāde rengīn eder şāᶜir maṭlaᶜından ḥüsn-i maḳṭaᶜyı

Yaᶜnī Mevlā-yı müteᶜāl ḫātemüᶜl-enbiyā Muḥammedüᵓl-Muṣṭafa ḥażretlerini Yūsuf'dan ziyāde ḥüsn-i ṣūret ile ḫalḳ edip dīger Yūsuf'dan belki cümle ᶜālemden aḥsen ü eşref ẕikr eyledi āyet-i kerīme manṭūḳunca onuñ laᶜl-i ḫalḳ-ı ᶜaẓīm<in> şāᶜirin maṭlaᶜ beytden maḳṭa beyti güzel inşād etdiği gibi

4 **Bihār-ı faḳr rā ez çeşm-i giryān āb u rengī dih**
Be ḫūn-ı dil çu gulālūde kon delḳ-i mulemmaᶜ rā

Bihār-ı fuḳara çeşm-i ġiryāndan āb u reng ver
Göñül ḳanıyla gül gibi ālūde ḳıl delḳ-ı mülemmaᶜyı

Yaᶜnī ḥāl-i faḳīr-i dervīşnihāde niyāz <u> tażarruᶜ-ı Bārī-i teᶜāla ile dīde giryān olup eşk-i çeşm ile nemāpezīr ol ḫūn-ı derūn-ı dil ile gül gibi ḫırḳa-i dervīşānı rengīn et yaᶜnī ṣūreten dervīşnihād olmaḳdan başḳa ḥulūṣ-ı derūn ile incilā-yı derūn et

5 **Ḥarīr-i lafẓ mībāşed ḳabā-yı şāhid-i maẓmūn**
Ḥınā ez maᶜnā-yı rengīn buved enguşt-i mıṣraᶜ rā

Ḥarīr-i lafẓ olur ḳabā-yı şāhid maẓmūn
Ḥınnā maᶜnāsın rengīnden olur engüşt-i mıṣraᶜa

Yaᶜnī güzel lafẓ güzel maᶜnāya libās olup ḫıyāfet nümūdār olur güzellik engüşt-i mıṣraᶜa rengīn maᶜnā-ı ḥınā olduġu gibi ḥāṣıl-ı kelām inşād-ı kelāmda güzel maᶜnāya güzel lafẓ libās olduḳda başḳa güne ḥüsn-i ṣūret kesb eder

6 **Be ẕikr-i ū ḫoşāmed ez cihān ḳaṭᶜ-ı naẓar kerden** بذکر او خوش آمد از جهان قطع نظر کردن
Ki ez feyż-i taḫallüṣ nāmdārīhāst maḳṭaᶜ rā که از فیض تخلص نامداریهاست مقطع را

Ẕikr-i tevḥīd ile yaᶜnī kelime-i şehādet ile āḫir nefesde dār-ı fenādan dār-ı beḳāya intiḳāl etmek güzel bir ḥāletdir belki ḫayr-i ḫātimedir ḥadīṯ-i şerīf manṭūkunca **“innemāl ᶜamālu biʾl-ḫātime”**[184] manṭūḳunca māṣadaḳ maḳṭaᶜ beytiñ feyż-i taḫallüs ile nām-dār u şöhretyāb olduġu gibi güzellik-i insān āḫir nefesde kelime-i tevḥīd ile (38a) irtiḥā etmek ᶜalāmet-i tevfīḳ-i rıżādır

44

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Ruḫet nişānde be ḫākister āteş-i gul rā** رخت نشانده بخاکستر آتش گل را
Şikeste ḥalḳa-i zülfet ṭılsım-ı sunbul rā شکسته حلقه زلفت طلسم سنبل را

Yanāġıñ teğmiş küle āteş-i güli
Ḳırmış ḥalḳa-i zülfüñ ṭılsım-ı sünbülü

Yaᶜnī tābiş <u> lemᶜa ruḫsārıñ ḫākister eylemiş reng-i āteşīn verdi güzellik ḫalḳa-ı zülf-i müşgīniñ ḳırmış u perīşān eylemiş būy-ı revāc-ı sünbüli

2 **Kesī ki būy-ı ḥaḳīḳat şinīde mīdāned** کسی که بوی حقیقت شنیده میداند
Ki ez gulāb siriştend ḫāk-ı bulbul rā که از گلاب سرشتند خاک بلبل را

Bir kimse ki būy-ı ḥaḳīḳat işitmiş bilir
Ki gül ṣuyundan yoġurmuşlar ḫāk-i bülbülü

Yaᶜnī bir kimse şemme-i ḥaḳīḳate āşinā vü destres olmuş ise āgāhdır ᶜāşıḳ ile maᶜşūḳ bir ḫāk-i māyeden sirişte olmuşlardır yaᶜnī deryā-yı ḥaḳīḳatde mevc-i żuhūrāt ᶜayn-ı deryā-yı ḥaḳīḳatdir

3 **Mekon zi deşt-i ġam endīşe germ reften bāş** مکن ز دشت غم اندیشه گرم رفتن باش
Zi girdbād çi ġam şuᶜle-i tevekkul rā ذکر و باد چه غم شعله توکل را

Etme deşt-i ġamda tefekkür germreftār ol
Girdbāddan ne ġam şuᶜle-i tevekküle

Yaᶜnī dār-ı mihnet-i dünyādan ferāġat edip güzerān etmekde endīşe etme hemāñ germ-reftār ol terk-i terk <et> ḳayd-ı hestīden ḫalāṣ ol şuᶜle-i tevekkülüñ girdbādın ġamnāk olmadıġı gibi sen daḫı bilāendīşe terk-i esbāb-ı cihān et ḳayd-ı ġubār-ı hestīden rehāyāb ol dīger menzil-i ruḥāniyyete vāṣıl ol

[184] “Ameller niyetlere göredir.” Aslı **“innemāl ᶜamālu biʾn-niyyāt”** şeklindedir. Hadis-i şerif.

4 **Ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı to çun āvered be dil Şevket**
Benefşezār koned gulşen-i taḫayyül rā

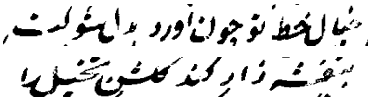

Seniñ ḫayāl-ı ḫaṭṭıñ ḳaçankim ḫāṭıra getirir Şevket
Benefşezār eder gülzārı ḫayālī

Yaʿnī nevḫaṭṭ <u> ḫoşbūy-ı maḥbūbı derḫāṭır eyledikde gülzār-ı taḫayyül ʿayn-ı benefşezār olur

45

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Mīzened zülf-i gecet nīş reg-i sünbül rā**
Mīkoned güşenişīn ṭarf-ı kulāhet gul rā

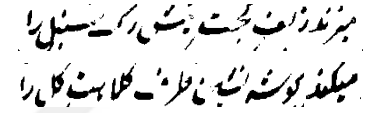

Verir seniñ zülf-i geceñ neşter reg-i sünbüle
Eder güşenişīn ṭarf-ı külāhıñ[185] *gülü*

Yaʿnī seniñ gīsū-yı ḫamenderḫamıñ dāʾimā sünbüle taʿn eder güzellik-i rengīn-i ṭarf-ı külāhıñ için gül güşenişīn olur

2 **Ġayr-ı yek şīve huner nīst serāpā-yı to rā**
Cunbiş-i güşe-ı ebrūst ḫam-ı kākul rā

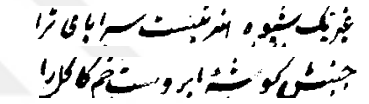

Bir şīveden başḳa yoḳdur <hüner> seniñ sertāpāyıñda
Cünbiş güşe-ı ebrūdur ḫam-ı kākülüñde

Yaʿnī sertāpā ḥüsn-i dilber belki tamām-ı vücūd-ı dilber güzellikde bir günedir bīnaẓīr bir ḥüsn <ü> ān-ı Ḫüdādāddır güşe-i ebrū-yı dilber ḫam-ı kākül-i dilber bir günedir birbirinden imtiyāz olmaz

3 **Ḥüsn rā çun be dil ofted heves-i ṣoḥbet-i ʿaşḳ**
Gul surāġ ez ser-i bāzār koned bulbul rā

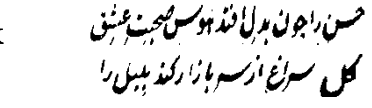

Ḥüsnüñ gönlüne düşdüġü zamān heves-i ṣoḥbet-i ʿaşḳ
Gül suāl eder ser-i bāzārdan bülbülü

Yaʿnī ḥüsn-i maḥbūb ceẕb-ı dil-i ʿuşşāka müstaʿid olduġu vaḳtde bāzār-ı ʿaşḳ u muḥabbetde ḥüsn-i maḥbūb ḫodbeḫod müşterī olup metaʿ-ı dil-i ʿuşşāḳı ahẕ eyler

4 **Mībered girye-i men hemreh-i ḫod gerdūn rā**
Seyl-i purzūr koned mevc taṣavvur pol rā

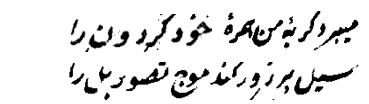

[185] Metinde sehven "کلامک" şeklinde yazılmıştır.

Götürür benim giryem kendine yoldāş gerdūnı
Seyl-i pürzūr eder mevc-i taṣavvur köprüyü

Yaʿnī benim girye-i āb u eşk-i tūfānḫīzim bel-i eflāk yıḳıp götürüp berbād eyledi sey-i pürzūr köprüyü yıḳıp götürdüğü zamān kendi mevc-i ābından ḳıyās eder gibi

46

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Nefes duzdem muḫīṭ-i ḫod konem hemçun hevā dem rā** نفس دزدم محیط خود کنم همچون هوا دم را
Ḫamūş<ī> mīdihem çun leb behem baḥr-ı du ʿālem rā خموش میدهم چون لب بهم بحر دو عالم را

Nefes çaldım kendi muḫīṭim e<t>dim hevā gibi nefesi
Sükūtluk verdim leb gibi birbirine iki ʿālem deryāsında

Yaʿnī nefes nefesi maḥv edip deryā-yı vaḥdete ġarḳ olup ʿālem-i rūḥānī ile ʿālem-i cismānī beynīnde aḥvāl-i kevniyyeye ıṭṭılāʿ ḥāṣıl ederim belki ḥabs-ı nefs edip bir nefesde bin **kelime-i tevḥīd** tefekkür edip bāṭınen tevḥīd ederim **maʿlum ola** baʿż mutaṣavvıfe vü ḥükemā ʿindlerinde ʿömr ü ḥayāt iʿdād-ı nefesden ʿibāretdir herkesiñ **(39a)** müddet-i miḳdār-ı ʿömr u ḥayātı bir miḳdār maʿlūmü'l-ḳader nefesdir miḳtār-ı maʿlum müddet ḳalmasa da tamām olsa nihāyet-i ʿömr ü ḥayāt tamām olur yoḳ eger miḳdār-ı maʿlūm nefes müddet ṭūl-ı kesīrede tamām olsa ʿömr ü ḥayāt tamām olup nihāyet bulur bu sebebden ehl-i taṣavvuf baṭaʾet ile nefes alıp her bir nefesde ḥabs-ı nefes edip ziyādece **kelime-i tevḥīd** ederler vaḳt-i ʿömr u ḥayāt tehī güzerān olmasın bu beyt oña **telmīh**dir

2 **Be ṣūreṯḫāne naḳş-ı secde-i maʿbūd netvān kerd** بصورتخانه نقش سجده معبود نتوان کرد
Be dīvār-ı hevā gil mīkonem taṣvīr-i ādem rā بدیوار هوا گل میکنم تصویر آدم را

Ṣūreṯḫānede naḳş-ı secde-i maʿbūd mümkün değil etmek
Dīvār-ı hevāda çamur ederim taṣvīr-i Ādemi

Yaʿnī Mevlā-yı müteʿāl ḫażretlerine müşterek secde olmaz belki bi'l-vāsıṭa Allah'a secde cāʾiz değildir ancaḳ niyāz u ṭāʿat maʿbūd-ı ḥaḳīḳī olan Allah'a maḫṣūṣdur ġayrıya tecāvüz etmez belī Ādem ʿaleyhisselām bi'l-vāsıṭa secde-i emr-i Bārī'ye inḳıyād edip secde olunması taḳviye-i secde vü niyāz-ı Bārī'dir āyet-i kerīmede emr olunduġu vāz ḳılına

3 **Be çeşm-i ʿārifān girdāb bāşed subḥa-i gevher** بچشم عارفان گرداب باشد سبحهٔ گوهر
Nebāşed infiṣāl ez yek dīger eczā-yı ʿālem rā نباشد انفصال از یکدیگر اجزای عالم را

Dīde-i ʿāriflerde girdāb olur sübḥa-ı güher
Olmaz infiṣāl birbirinden eczā-yı ʿālemde

Yaʿnī baḥr-ı ḥaḳīḳate ġarḳ olan ʿārif eczā-yı ʿālemi birbirinden infiṣāl u imtiyāz edip baʿżısına kec u baʿżısına ḥüsn-i nażar ile nażar eylemez belki cümle efrād u eczā-yı ʿāleme müsāvī nażar edip ṣāniʿ-i ḥaḳīḳiyye iḥāle edip ḳāʾil u ẕikr-i tevḥīd ile **"Rabbenā mā ḫalaḳta hāzā bāṭılen"**[186] eẕkāriyle ṣenā vü ḥamd birle

4 **Sipend-i şuʿle-i āvāz bāşed mihr-i ḫāmūş<ī>**
Nemīgīred be ḫod zaḫm dil-i bītāb merhem rā

Sipend-i şuʿle-i āvāz olur mihr-i ḫāmūşī
Ṭutmaz dil-i bītāb kendi zaḫmına merhemi

Yaʿnī vādi-i tevekkülde seyr-i sülūk eden abdāl-i mütevekkil Allah'dan başḳa bir kimseden istimdād etmez sipend-i şuʿle-i āvāz nihāyet (39b) mihr-i ḫāmūş olduġu gibi yaʿnī nihāyet kelām-ı biʾż-żarūre sükūt olduġu erbāb-ı tevekkül biʾż-żarūre kimseden iʿānet etmez

5 **Cudāyīhā be leb ez hem be taḥrīk-i zebān dāred**
Ki mībaḫşed süḫāndan imtiyāz ez hem du ʿālem rā

Ayrılıklar dudaḳda birbirinden taḥrīk-i zebān ṭutar
Zīrā baḫş eder süḫāndan imtiyāz iki ʿālemi birbirinden

Yaʿnī imtiyāz-ı nīk u bed-i eşyā erbāb-ı süḫana taḥrīk-i süḫan iledir yoḳsa ḥaḳīḳat-i ḥalde maḫlūḳiyyetde cümle ʿālem derece-i imkānda müsāvīdir birbirinden farḳ etmek olmaz iki leb birbirinden cüdā olduġu taḥrīk-i zebān-ı Bārī olduġu gibi

6 **Meşev nevmīd ez çeşm-i ter-i ḥayrān-i ḫod Şevket**
Koned ḥayret ḥabāb-ı çeşme-i ḫūrşīd şebnem rā

Olma nevmīd kendi çeşm-i ter-i ḥayrānıñdan Şevket
Eder ḥayret ḥabāb-ı çeşme-i ḫūrşīd şebnemi

Yaʿnī Mevlā-yı müteʿāl ḥażretlerine dāʾimā niyāz <u> tażarru ile duʿā et icābet-i duʿādan nevmīd olma elbette ḳabūle ḳarīn olur şebnem dāʾimā ḫūrşīde ḥayret ile nigerān olup nevmīd olmadıġı eclden maḥv-ı vücūd edip çeşme-i ḫūrşīde vāṣıl oldı belki ḫūrşīd ile mütteḥid oldı güzellik sen daḫı ʿināyet-i Bārī'ye müdāvemet-i duʿā ile mażhar olursun

47

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Yed-i beyżā be nāḫun mīḫırāşed rūy-ı dāġem rā**
Zukām ez nukhet-i gulhā-yı Ṭūr āyed dimāġem rā

[186] "Ey Rabbimiz sen bunu boşuna yaratmadın." Al-i İmran/191

Yed-i beyżā ṭırnaḳ ile kaşır rūy-ı dāġımı
Zükām ṭūr gülleri ḳoḳısından gelir dimāġıma

Yaᶜnī ᶜālem-i vücūdumda delīl-i ẓāhir ile vācibüᵓl-vücūd olan Allah'<ın> birliğine taṣdīḳ eyledim fāᵓil-i muḫtār olduġunu izᶜān <u> ḳabūl eyledim dīger nūr-ı tecelliyāt-ı İlāhiyye'ye vāṣıl oldum ġayr ġüne āḫirden yed-i beyżā gibi muᶜcizeye vü tecelliyāt-ı ṭūr gibi tecelliyāta muḫtāc olmadım ḥaṣıl kendi nefs-i vücūdum izᶜānında ẕāt-ı vācibüᵓl-vücūdı izᶜān eyledim **(40a)**

2 **Ger ofted gūşeī be çeşmī be men ez kevkeb-i ṭāliᶜ**
Gul-i ḫūrşīd ez şebnem koned lebrīz ayāġem rā

Eger düşer bir güşe beçeşm baña kevkeb-i ṭāliᶜden
Gül-i ḫūrşīd eder şebnemden lebrīz piyālem

Yaᶜnī eger ᶜināyet-i Bārī'yle kevkeb-i ṭāliᶜ mesᶜūd u iḳbāl-i cihān ādeme yār olsa dünyā<da> her umūruna ādem muvaffaḳ olup dīger dünyānıñ eᶜāẓım-ı mülūkı ādeme müsāᶜade ile muvāfıḳ-yār olur her umūr-ı kārı becāyiş üzre bedīd olur

3 **Ḫayāleş rā bored hemrāh-ı ḫod āh ez dil-i tengem**
Ṣabā çun nukhet-i gul mībored nūr-ı çerāğem rā

Ḫayāli götürür kendine yoldaş āhı dil-i şikemden
Ṣabā gül ḳoḳusı gibi götürür nūr-ı çerāġım

Yaᶜnī ḫayāl-i şevḳ-i ḥüsn-i cānān kendine hemrāh dil-i şikemden āh-ı derūnum olup götürdi gūyā bād-ı ṣabā gül ḳokusı benim nūr-ı çerāġım olup götürür

48

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Her ġazel yek gülbün ez bāġ-ı ḫured bāşed me rā**
Maṭlaᶜ-ı rengīn gulrūy-ı seped bāşed merā

Her ġazel bir nihāl-i gül olur bāġ-ı ᶜaḳlda baña
Güzel maṭlaᶜ gülrūy-ı seped olur baña

Yaᶜnī zāde-i ṭabᶜım her bir ġazel inşād eyledikde gülzār-ı ḫured güyā bir nevnihāl gül ziyāde olur dīger her ġāzeliñ maṭlaᶜ-ı rengīni gülrūy-ı seyyīd-i dīvānım ḥāsıl-ı kelām her bir ġazel inşād eyledikde başḳa güne bir ḥüsn <ü> ṣafā kesb ederim

2 **Nāḳabūlihā-i men bāşed zi iḳbāl-i suḫān**
Be mışraᶜ-ı berceste-i men dest-i red bāşed rā

Nāḳabūl olmaḳ baña olur iḳbāl-i süḫāñdan
Benim mıṣraᶜ-ı bercestem redd-i el olur baña

Yaᶜnī her kes baña ḥased edip ü iltifāt etmemeye sebeb ancaḳ tanẓīm eylediğim kelām-ı mevzūñ u iᶜlā olduġundandır ḥāṣıl-ı maᶜrifet kemāl-i kemālinde olmaḳ ḥasebiyle dürr-i yektā gibi kimse baña ḫırīdār olmadı bahā ziyāde olmaḳ sebebiyle

3 **Cāme-i faḳrem kemāl-i nāleem rā tīr geşt**
Şaşt-ı ṣāf āyīnerīz-i nemed bāşed merā

جامۂ فقرم کمال نالہ ام را تیز کشت
شصت صاف آئینہ ریز ند باشد مرا

Cāme-i faḳrım kemāl-i nālem tīr oldı
Ṣāf ḳısmaḳ āyīnerīz-i nemed oldı bana

Yaᶜnī cāme-i faḳr <u> fenāda ter u duᶜāmız hedef-i icābete ḳarīn u işābet eyledi gūyā ki ḫulūṣ-ı ḳalb niyāz-ı faḳr <u> fenāya merbūṭ olması derkārdır

4 **Ḳumrıyān rā rişte-i neẕẕāreem dām-ı rehest**
Der naẓar tā cilve-i ān serv ḳadd bāşed merā

قمریانرا رشتہ نظارہ ام دام رہست
در نظر تا جلوہ آن سرو قد باشد مرا

Ḳumrılara rişte-i neẕẕārem dām-ı rāhdır
Naẓarda o maḥbūbuñ cilve-i serv-i ḳadd baña olalı

Yaᶜnī medd-i nigāhım maḥbūbuñ ḳamet-i mevzūnuna işābet u temāşa edelden beri ḳumrılar benim medd-i nigāhım dām-ı belā gibi giriftār u ᶜāşıḳ olduñuz[187] bir daḫı serv dīde-i ᶜaşḳ meclisine nigāh eylemediler

5 **ᶜAybcūyīhā-yı ḫalḳem mīkoned ṣāḥibhuner**
Minnet-i bisyār ez ehl-i ḥased bāşed me rā

عیب جویہا خلقم میکند صاحب ہنر
منت بسیار از اہل حسد باشد

Ḫalḳıñ baña ᶜayb-cūy olması eyler beni ṣāḥib-i hüner
Çoḳ minneti var ehl-i ḥasediñ benim üzerimde

Yaᶜnī ḫalḳ bīgāne efᶜālimde vü aḳvālimde beni taᶜyīb eylese dese o efᶜāl u aḳvāl terk u izāle eyledim muḳābilinde efᶜāl u aḳvāl-ı ḥüsne taḥsīl eyledim ü her kim baña ḥased eylese dese Allah baña ḥased muḳağabeylinde luṭf u iḥsān eyledi böyle olduġu ḥalde ḫalḳıñ baña ᶜayb u ḥasedinden fāᶜide oldı

6 **Ger şevem men şebnem gerdūn serāser āfitāb**
Key bered ḫˇāsten merā çeşm-i meded bāşed merā

گر شوم من شبنم گردون سراسر آفتاب
کی برد خواستن مرا چشم مدد باشد مرا

Eger ben şebnem olsam gerdūn sertāpā āfitāb
Nice götürür ḳaḳmaḳ [[baña]] çeşm-i meded olur baña

[187] Metnin siyak ve sibakı göz önüne alındığında kelimenin doğursu “oldular” şeklinde olmalıdır.

Yaʿnī ben şebnem felek ḫūrşīd olsa benimle felek hemṣoḥbet olup ülfet mümkün değildir kemāl rütbe beynimizde muġayeret u muḫālefet olmaḳ ḥasebiyle zīrā felek ẕātında keçnihād ben rāst u ṣāf nihād olduġumdan beynimizde muvāfaḳat olmaz

7 **Kuşteem Şevket beyābān-ı merġ ṣaḥrā-yı cünūn**
Çeşm-i āhū ḳālıb-ı ḫışt-ı laḥd bāşed merā

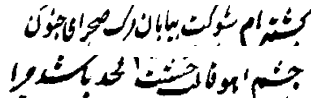

Öldüm Şevket beyābān-ı merġ ṣaḥrā-yı cünūñ
Dīde-i ġazal ḳālıb-ı ḫışt-ı laḥd olur baña

Yaʿnī āhū nigāh olan maḥbūbuñ ʿaşḳıyla ṣaḥrā-yı muḥabbetde ceẕbe-i cünūn-ı ʿaşḳla kendimi ifnā **(41a)** vü iʿdām eyledim

49

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Keşed be dām-ı reg-i būy[188]-i gul dimāġ-ı merā**
Zened perīden-i reng āstīn çerāġ-ı merā

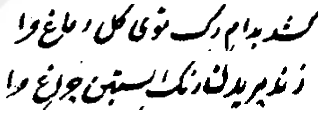

Çeker gül ḳoḳusı ṭamar dām<ın>a benim dimāgım
Verir reng-i uçmaḳ yeñ benim çerāġıma

Yaʿnī rāh-ı ʿaşḳda ol ḳadar ʿāşıḳ-ı nāzikdil u ṣāfnihādım ḫayāl-ı maḥbūbla dām-ı muḥabbete giriftār olup dīger hicr-i maḥbūb ḫayāl eyledikde sitem-i hicrānla berbād olurum

2 **Be zūr-ı bāde-i ḫod īn piyāle mīgerded**
Çu çeşm-i gerdiş<ī> ez ḫod buved ayāġ-ı merā

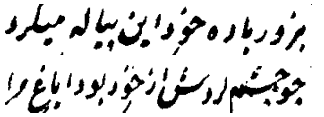

Kendi zūr-ı şarābıyla döner bu cām
Dīde-i maḥbūb gibi dönme kendinden olur bizim kāsemize

Yaʿnī bāde-i ʿaşḳ u muḥabbet kendi kendinden ʿaşıḳa ṣunulur dest-i sāḳīden nūş olmaḳ lāzım değil çeşm-i mest-ı maḥbūb sāḳī olmasız kendinden biʾz-ẕāt medhūş <u> maḫmūr olduġu gibi

3 **Be yād-ı şūḫī-yi çeşmī buved dilem rūşen**
Fetīle ez dem-i āhū buved çerāġ-ı merā

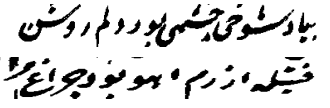

Bir şūḫ çeşm yādıyla olur ḫāṭırım rūşen
Dem-i āhūdan fetīle olur bizim çerāġımıza

[188] Bu kelime metinde "توی" şeklinde geçmektedir fakat tamir edilerek "būy" şeklinde okunmuştur.

Yaᶜnī bir şūḫ-ı çeşm-i āhū ḫayāliyle ḫāne-i ḫāṭırım münevver olmaḳdan nāşī dīger reviş u reftār-ı ġazāl miṣālin(i) taṣavvur olduḳça çerāġ-ı ḫāne-i ḫāṭırda peyderpey tezāyüd-i nūr <u> şuᶜle bedīd <u> nümāyān olur

4 **Dem-i noḫost zi yek tār <u> pūd bāfteend**
Ḥarīr-i būy-ı gul u perde-i dimāġ-ı merā

دم نخست زیک تار بود بافتند
حریر بوی گل و پردهٔ دماغ مرا

Rūz-ı ezelde pür tār <u> pūdun işlemişler
Gül ḳoḳusı ḥarīriyle benim perde-i dimāġım

Yaᶜnī rūz-ı ezelden benim sirişt-ı ṭıynetim māye-i ṣāf ile taḫmīr u puḫte nihād oldum dilber-i gülruḫsārlara rişte-i muḥabbet <u> ᶜalāḳam pīçīde birbirimize rabṭ <u> peyvend olmuşdur

5 **Ez ān be şehd-i ḳanāᶜat ḫoşem ki şirīn kerd**
Çu güşe-i leb-i ū güşe-i ayāġ-ı merā

از آن بشهد قناعت خوشم که شیرین کرد
چو گوشهٔ لب او گوشهٔ دماغ مرا

Bu sebebden ḳand-ı ḳanāᶜata ḫoşum ki şirīn eyledi
Onuñ güşe-i lebi gibi benim piyāleme

Yaᶜnī ḳanāᶜat iḫtiyār edip şükr gibi ḥāl-ı ḳanāᶜatdan ḥalāvetyāb olmama sebeb ancaḳ maḥbūbuñ güşe-i şehd-i lebi dāᵓimā derḫāṭır edip kāse-i dimāġım ḳand-ı leb-i dilber gibi **(41b)** şirīngüvār olmuşdur

6 **Gulem zi şāḫ-ı temāşā-yı firīb mīrūyed**
Reg-i serāb dihed āb u reng baġ-ı merā

گلم ز شاخ تماشای فریب میروید
رگ سراب دهد آب و رنگ باغ مرا

Benim gülüm nihāl-i temāşā-yı firībden göğerir
Reg-i serāb verir āb u reng baġım benim

Yaᶜnī ḳāmet-i gülbün miṣāl dilbere seyr ü temāşā olunduḳda verir firīb muḥabbetçīde olur güyā ki bu bāġıñ reng <u> būları serāb verir gibi dilteşne firīb-i ᶜāşıḳdır

7 **Sitāre sūḫte-i īn çemen menem Şevket**
Be nāf-ı lāle berīdend nāf-ı dāġ-ı merā

ستارهٔ سوخته این چمن منم شوکت
بناف لاله بریدند ناف داغ مرا

Bu bāġıñ sitāre sūḫtesi benim Şevket
Lāleniñ göbeğiyle kesdiler benim dāġım göbeğini

Yaᶜnī bu bāġ-ı ᶜālemde siyeh seyyāre-i sūḫte-i ṭāliᶜ benim ey Şevket göbek-i lāle gibi māderzād dāġ-ı derūn ile siyeh baḫt olmaġla neşv <ü> nemā buldum

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Fikr-i ḫāmī nezened ser zi dil-i çāk-ı merā**
Puḫte gerded suḫān ez şuʿle-i idrāk-ı merā

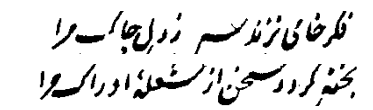

Ḫām fikr vermez bāş dilciğime benim
Puḫte olur söz şuʿle-i idrākimden baña

Yaʿnī dil-i derd-i azmūde vü cihāndīdemde endīşe-i ḫām olmaz belki bizim şuʿle-i idrākimiz süḫān-ı ḫāmı puḫte vü pesendīde eder

2 **Geşte nūr-ı naẓarem ṣāf be ṣad perde-i dil**
Būy-ı gul nīst nihān ez naẓar-ı pāk-ı merā

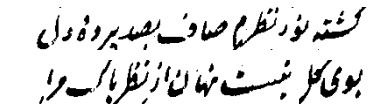

Oldı nūr-ı naẓarım ṣāf yüz perde-i dilden
Gül ḳokusı gizli değil benim naẓar-ı pākimden

Yaʿnī yüz ṣāḥib-i ʿirfān ehl-i naẓardan dīde-i dil rūşen u irşād oldı feyfā-yı ālemde her şey baña keşf olup verā vü perde-i mestūr vāḳıf olmadığım şey yoḳdur belki ol ḳadar göñlüm ṣafvet kesb eyledi būy-ı gül bir emr-i maʿnevī iken biʾl-fiʿl müşāhede etmek mümkün rütbesinde oldı baña

3 **Bes ki nāḳış şode esbāb-ı neşāṭem der bāġ**
Şīşe tā āb neşod sebz neşod tāk-i merā

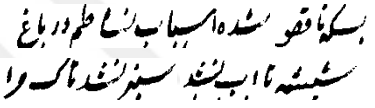

Ol ḳadar noḳṣān oldı esbāb-ı neşāṭım bāġda
Şīşe tā ṣu olmadı sebz olmadı benim tākim

Yaʿnī bu bāġ-ı ʿālemde benim baña ʿayş <u> ṣafā kemāl rütbe noḳṣān olmadan ṣāfā-yı (42a) rāḥatım ifnā-yı vücūduma mevḳūfdur rāḥat baʿdeʾl-mevt müyesser olur ḥāṣıl müddet-i ʿömrüm dünyāda ġam-ı muḥabbetle güzerān olmaḳ ḥasebiyle dār-ı āḫiretde Allah-ı teʿāla ḥażretleri beni niʿam-ı celīlesiyle mesrūr eder **"ed-dünyā mezraʿatüʾl-āḫire"**[189] feḥvāsınca

4 **Şuʿleem rā nebuved ḳuvvet-i berḫˇāstenī**
Mītevān kerd zi ḫaşāk be zencīr me rā

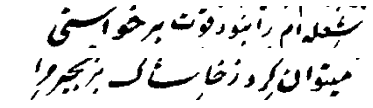

Şuʿlemde olmaz ḳalḳmaḳ ḳuvveti
Mümkündür etmek zincīr ḫaşākdan baña

Yaʿnī ol ḳadar vücūdum ẓaʿīf olup ḳuvvet-i ḥarāretime kesel ṭārī oldı ġubār-ı vücūdumla ḳuvvet-i ḥarāretim munḥarif olup vücūdum maḥv u iʿdām olmaḳ mümkündür

[189] "Dünya ahretin tarlasıdır." Hadis-i şerif.

5 **Pīş-i men lafẓ ḥicāb-i ruḫ-ı maᶜnā neşeved**
Der naẓar mevc-i şarābest reg-i tāk merā

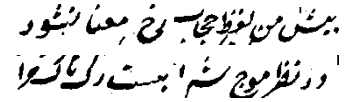

Benim önümde lafẓ-ı maᶜnā yüzine niḳāb olmaz
Naẓarda mevc-i şarābdır reg-i tāk bańa

Yaᶜnī bizde ṣavfet-i ḳalb vü nefs vardır bizim naẓar-ı niġāhımızda her bir şey celī vü ẓāhirdir bri şey bizim ᶜaynımızda ḫāfī vü mestūr değildir belki biz maᶜnā-yı bilālafẓ derk ederiz

6 **Cān be ḥasret dih ḫūrşīd zi cānem Şevket**
Mītevān kerd kefen z'aṭlas-ı eflāk merā

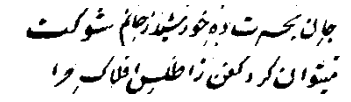

Gün yüzli ḥasretinden cān vericiyim Şevket
Mümkündür olsun kefen felek aṭlasdan bańa

Yaᶜnī mecmuᶜ-ı cihān güneş gibi pertev-i hidāyetle memlū eden bir kimseye ümmetim inşāᵓallah aᶜlā-yı ᶜiliyyūn bańa cāygāh olmaḳ muḥaḳḳaḳdır ü nūr-ı hidāyete maẓhār olurum

51

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Şinīdeend butān-ı Yemen kelām-ı merā**
Nuvişteend beāb-ı ᶜaḳīḳ nām-ı merā

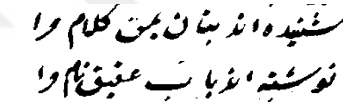

İşidmişler Yemen maḥbūbları benim kelāmım
Yazmışlar ᶜaḳīḳ ṣuyıyla benim adımı

Yaᶜnī Yemen maḥbūbı gibi ᶜaḳīḳleb olan maḥbūblar benim ġazellerim işidenden beri dāᵓimā benim ġazelim vird-i zebān olmuş ᶜaḳīḳleb olan maḥbūblara belki ᶜaḳīḳleblerinde **"ken-nakş-ı fiᵓl-ḥacer"**[190] ẓāhir u nümāyāñdır

2 **<Be> bezm bīlebeş ez bes ki vājgūn şodeest**
Ḥabāb-ı (42b) bāde taṣavvur konend cām-ı merā

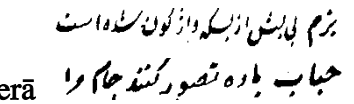

Meclis onuñ dudāġı olmasızıñ ol ḳadar sernigūñ olmuş
Ḥabāb-ı bāde taṣavvur ederler benim cāmım

Yaᶜnī meclis-i ṣafāya ol ḳadar ḫilāf-ı ṣafā <vü> keder ᶜārıż olmuş piyāle-i meclisimiz cümlesi ḥabāb-ı bāde gibi baş aşağa meyden tehī ḳalmışdır maḥbūb meclisden dūr olduġu eclden

[190] "Taşa nakşolmak."

3 **Çi güne bāl-i kebūter nesūzed ez germī** چه گونه بال کبوتر نسوزد از گرمی
Ki berḳ hem nebered sūy-ı ū peyām-ı merā که برق هم نبرد سوی او پیام مرا

Nice gögercin ḳanadları yanmasın ḥarāretden zīrā
Berḳ götürmez onuñ semtine bizim ḫaberimizi

Yaʿnī ol ḳadar āteş-i āh-ı ʿaşḳım ġālibdir nāme taḥrīr edip kebūter nāmemi ṭāḳat getirmez götürmeye semt-i maḥbūba nāmemin āteşinden kebūter sūzān olur belki berḳ benim peyāmımı maḥbūb götürmez āteş-i āhımdan iḫtirāz eyler

4 **Ḫayāl-i maʿnā-yı nāzik zi bes żaʿīfem kerd** خیال معنی نازک ز بس ضعیفم کرد
Kesī çu nukhet-i gul nişnived kelām-ı merā کسی چو نکهت گل نشنود کلام مرا

Nāzik māʿnānıñ ḫayāli ol ḳadar beni żaʿīf eyledi
Kimse gül ḳokusı gibi işitmez benim kelāmım

Yaʿnī Mevlā-yı müteāl ḥażretlerini adaḳḳ-ı delīl ile taṣavvur u ḫayāl eylemeden vücūdum ṣafvet ü kelāmım bir dürlü leṭāfet kesb edip vücūdum dīde-i ẓāhir ile müşāhede vü kelāmım şemʿ-i ẓāhir ile semāʿ olmaḳ mümkün değildir belki işrāḳıyyūn gibi dīde-i ḳalb ile müşāhede vü lisān-ı ḥāliyle fehm mümkündür

5 **Çu ṭavḳ-ı fāḫte şod ḥalḳa ḳāmetem ez ġam** چو طوق فاخته شد حلقه قامتم از غم
Çu serkeşīst be men serv-i ḫoş ḫırām-ı merā چه سرکشیست بمن سرو خوش خرام مرا

Ṭavḳ-ı ḳumrı gibi ḥalḳa oldı ḳāmetim ġamdan
Nice serkeşlikdir benim serv-i ḫoş ḫırāmım baña

Yaʿnī serv-i ḳāmet-i maḥbūbum ol ḳadar baña hicr-i teġāfül eyledi ṭavḳ-ı ḳumrı gibi belim ġamdan büküldi

6 **Cunūn mizācem <u> nubved dimāġem gul geştem** جنون مزاجم نبود دماغم گل گشتم
Ḫayāl-i būy-ı gul efzūn koned zukām-ı me rā خیال بوی گل افزون کند زکام مرا

Cünūn mizācım temāşā-yı seyr-i gülzāra yoḳdur hevesim
Ḫayāl-i būy-ı gül ile ziyāde ālūd zükāmım

Yaʿnī ben cezbe-i cünūn-ı ḥaḳīḳıyye ḳayd <u> bend oldum seyr-i ṣafā-yı (43a) gülzār-ı ʿāleme meyl <ü> iʿtibārım yoḳdur gülzār-ı ʿāleme seyr <u> temāşā etmekden bāʿiṣ nefret-i ʿālem olur baña

7 **Zi bes be terbiyet āmāde geşteem Şevket** ز بس بتربیت آماده گشتهام شوکت
Nigāh-ı germ koned puḫte kār-ı ḫām-ı me rā نگاه گرم کند پخته کار خام مرا

Ol ḳadar terbiyyette āmādeyim Şevket
Nigāh-ı germ eder puḫte benim ḫām işim

Yaᶜnī ol ḳadar terbiye vü irşād olmaya istiᶜdād kesb eyledim bu benim nigār-ı şedd-i kāmil ile (irşād) ḳābil-i irşād olmaḳ mümkündür

52

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Şemᶜ-i rūyeş bes ki rūşen kerd gulzār-ı merā**
Ḫār bāşed ez per-i pervāne dīvār-ı merā

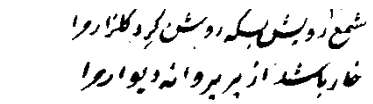

Şemᶜ-i rūyun ol ḳadar rūşen eyledi gülzārım
Ḫār olur per-i pervāneden dīvārıma benim

Yaᶜnī gülzār-ı ḫāṭır şemᶜ-ı rūy-ı maḥbūbdan ol ḳadar rūşen u nūrānī oldı pervāneler ḳanadlarını gülzār-ı ḫāṭırıma ḫār-ı ser-i dīvār eylediler ḥāṣıl pervāneler ḳanadlarıyla şemᶜ-i gülzār-ı ḫāṭırımı ḫıfẓ eylediler

2 **Besten-i leb kerde rengīn bāġ-ı goftār-ı merā**
Mihr-i ḫāmūş gul mümīst gulzār-ı merā

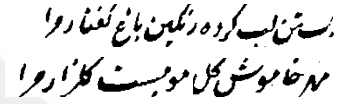

Leb beste olmaḳ eyledi rengīn bāġ-ı güftārımı
Mihr-i sükūt mūm-ı güldür benim gülzārıma

Yaᶜnī dāᵓimā sükūt u ḳalīlüᵓl-kelām olduġum kelāma revāc-ı nümāyiş verdi ḫıfẓulᵓl-lisān selāmetüᵓl-insān ḥadīs-i şerif māṣadaḳına maẓhar oldum

3 **Geşteem çun neşᶜe-i mey gum be deşt-i bīḫodī**
Gerdiş-i sāġar beled bāşed ṭalebkār-ı merā

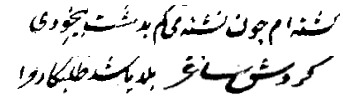

Oldum neşᵓe-i bāde gibi ġayb bīḫodluk beyābānında
Devr-i sāġar ḳılavuz oldı benim ṭalebḳārıma

Yaᶜnī ceẕbe-i cünūn-ı ᶜaşḳla kendimi ifnā eyledim gūyā ceẕbe-i cünūn-ı ᶜaşḳ baña sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat belki mest-i mey-i muḥabbetle neşᵓeyāb olup seyr-i sülūḳ-ı irşādım oldı

4 **Ger siyeh rūzem gul-i ḫūrşīd berser mīzenem**
Tār <u> pūd ez penbe-i ṣubḥest destār-ı merā

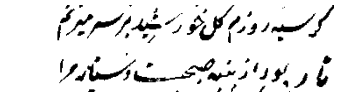

Egerçe ben siyeh rūzım lākin gül-i ḫūrşīd bāşıma ṭaḳmazım
Tār <u> pūd penbe-i ṣubḥdan olur destārım

Yaᶜnī̇ ẓulmetserāy-ı dünyāda egerçe siyeh baḫt u faḳr <u> fenāya esī̇riz lākin rūşen serāy-ı Firdevs-i (43b) aᶜlāda nūr-ı liḳā-yı Rabbaniyle ḳablimiz münevver olup ü tāc-ı iftiḫār-ı ᶜibādetle maẓhar oluruz dī̇ger maᶜnā egerçe biz ᶜāşıḳ-ı siyehbaḫt lākin müntesib olduġumuz maḥbūb-ı ḥūrşī̇ve miṣāl ile faḫr u ibtihācımız vardır

5 **Mī̇şeved ez ṣāfī̇-yi ṭıynet revācem bī̇şter**
Germ dāred āteş-i yāḳūt bāzār-ı merā

Olur ṣāf ṭıynetden revācım ziyāde
Germ eyler āteş-i yāḳūt benim bāzārım

Yaᶜnī̇ sirişt-i ṣāfnihād olmadan revāc-ı ᶜitibār ziyāde oldı seniñ yāḳūt-ı āteşgün olduḳda ṣāy ṭıynet olmasına delī̇l u ziyāde maḳbūl olduġu gibi

6 **Maᶜnā-yı berceste-i sırr-ı torā dārem nihān**
Key tevān çun ustuḫ̌ān vā kerd ṭūmār-ı merā

Seniñ maᶜnā-yı mümtāz sırrıñ dutarım gizli
Nice mümkündür üstüḫāñ gibi feṭḥ olsun benim ṭomarım

Yaᶜnī̇ maᶜnā-yı mümtāz-ı rāz-ı ᶜaşḳ-ı ḥaḳī̇ḳī̇ ḳalb-i ᶜāşıḳda dāᵓimā mestūrdur keşf ü izhār mümkün değildir belki rāz-ı ᶜaşḳ bir emr-i maᶜnevī̇ esrār-ı İlāhī̇'dir erbābına maᶜlumdur

7 **Bī̇sutūnem ḫordeest ez tī̇şe-i Ferhād āb**
Laᶜl-i Şīrī̇n ġonce-ı lālest[191] kūhsār-ı merā

Benim bī̇sütūnum tī̇şe-i Ferhād'dan ṣu içmiştir
Laᶜl-i Şīrī̇n ġonca-ı lāledir benim kūhsārımda

Yaᶜnī̇ benim olduġum maḳam maḳām-ı irşāddır nice kimseler o maḳāmda resī̇de-i kerem u irşād olmuşdur henüz nice erbāb-ı mükāşefe vü ehl-i irfānıñ irşād u tecelliyātları zāhir ü nümāyāñdır

8 **Ġonçe-yı iḳbāl-i mā ez nākabūlī̇ bişkofed**
Bād-ı dest-i red dem-i ṣubḥest gulzār-ı merā

Ġoncā-yı iḳbālim nāḳabūl olmamasıyla açılır
Red eli rūzigārı ṣubḥġāhdır gülzārıma

Yaᶜnī̇ çemenzār-ı ᶜālemde sebze-i vücūdum ne miḳdār pāymāl <u> nābūd <u> ḫāksār olduysa dār-ı ᶜaḳābda cennet-i aᶜlāda āb-ı raḥmetle sersebze vü şādāb olur (44a)

[191] Bu kelime metinde "لاله است" "lāle est" şeklinde yazılmış fakat vezin gereği "lālest" şeklinde okunmuştur.

9 **Bes ki ḥayrān-ı butī gerdend sertāpā-yı men**
Nīst farḳ ez rişte-i neẕẕāre zunnār-ı merā (44a)

Ol ḳadar ṣanma sertāpā vücūdum ḥayrān oldı
Farḳ olmaz rişte-i neẕẕāreden zünnārım benim

Yaʿnī bir maḥbūb-ı ḥaḳīḳī dāʾimā derḡāṭır ü cemīʿ-i aʿżā-yı vücūdıyla güyā güher ser-i aʿżā-yı vücūdumda ʿalāmet-i inḳıyād u ʿibādet nümāyān u ẓāhirdir maʿnā-yı dīger bir maḥbūb-ı tersāya ol ḳadar tapıldım tār-ı nigehim rişte-i zünnār gibi oldı

10 **Nāz perverd-i ḫaṭar bāşed nihāl-i baḫt-ı men**
Rīşe-i āb ez cüy-ı āteş mīḫored ḫār-ı merā

Terbiye-i nāz-ı ḫaṭarla beslemiş nihāl-i baḫtım
Şu āteş ırmaġından içer benim ḫārım

Yaʿnī biz māderzādmihen <ü> meşāḳḳ-ı dünyāya taḥammül ü serfürū ederiz zīrā bizim sülūk eylediğimiz ṭarīḳ-i ʿaşḳ āteşden gömlek giyip demirden pāy çekmekdir cāy-ı āhen āsāyiş değildir

11 **Gerded ez baḫt-ı siyāh yek perde efzūn şūḫīm**
Nāz-ı çeşm-i āhuvān bāşed <şeb>-i tār-ı merā

Olur perde ziyāde baḫt-ı siyāhdan şūḫum
Nāz-ı dīde-i ġazāllar olur ḳaraniġu[192] *gece baña*

Yaʿnī ʿaşıḳıñ siyehbaḫt ḥāl-i dīgergūn olduḳça maʿşūḳuñ ḥüsnüne bir ḳat dāḫī revāc u tezāyüd verir zīrā ʿāşıḳıñ kemāl rütbe perīşān olması maʿşūḳuñ kemāl-ı ḥüsnüne delīldir

12 **Her ki Şevket āgehī dāred zi ḫūy-ı tund-i men**
Fitne-i ḫˇābīde dāned ṭabʿ-ı hemvāre-i merā

Her kimse ḫabīr olsa Şevket benim tündḫūyumdan
Bir yatmış fitne bulur benim mülāyim tabīʿatım

Yaʿnī bir kimse benim tünd ḫūy u tīz ṭabʿ olduġum derk ile mülāyim olduġum ḥalde yine benden emīn olma

[192] Karanlık

53

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Ruḫsār-ı ū çu medd-i naẓar mīşeved merā**
Mujgān reg-i nigāh-ı dīger mīşeved merā

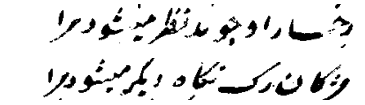

Ruḫsār-ı maḥbūb medd-i naẓar olduġu vaḳtde bańa
Kirpikler başḳa reg-i nigā<h> olur bańa

Yaʿnī maḥbūbuñ ʿārıż-ı pürşenāʿat<ın>a baḳdıḳda şuʿāʿ- ʿārıż-ı cānānla şuʿāʿ-ı medd-i naẓarım birbirinden farḳ u temeyyüz edemem nigāh-ı dīdem başḳa cilā vü ṣafvet (44b) kesb eder

2 **Żaʿfem resīdeest becāyī ki baʿd ez īn**
Reng-i perīde bāliş-i per mīşeved merā

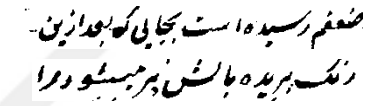

Żaʿfım yirişdi bir yere bundan ṣoñra
Uçmuş reng tüy yaṣdıḳ olur bańa

Yaʿnī vücūdumda bir rütbe żaʿf tārī oldı gūyā tecerrüd kesb edip ʿālem-i maʿnā bańa cāygāy olmaḳ mümkün derece oldı

3 **Tīġ keşīdeest be çeşm nigāh-ı tīz**
Tā ābrūy ki medd-i naẓar mīşeved merā

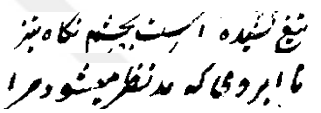

Tīġ çekmişdir gözüme nigāh-ı tīz
Ābrū-yı maḥbūb bańa medd-i naẓar olaldan beri

Yaʿnī ḫançer-i ebrū-yı maḥbūb bańa naẓargāh olaldan beri gūyā ki nigāh-ı tīzim tīġ gibidir benim gözümde

4 **Ez ḫ ̔īş mīrevem be ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı kesī**
Ḥırṣ-ı benefşezār sefer mīşeved merā

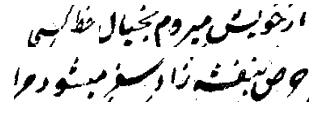

Kendimden giderim bir kimseniñ ḫayāl-ı ḫaṭṭıyla
Gūyā ḥırṣ-ı benefşezār sefer olur bańa

Yaʿnī bir maḥbūbuñ kemāl-ı ḥüsnüni ḫayāl eylemeden rāh-ı ʿaşḳda vücūdı ifnā vü iʿdām eyledim

5 **Çun mīkonem be rūy-ı ʿaraḳnāk-ı ū naẓar**
Medd-i nigāh tār-ı guher mīşeved merā

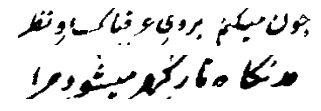

Rūy-ı ʿaraḳnāḳına naẓar eylediğim vaḳtde
Medd-i nigāhım güher ipliği gibi olur baña

Yaʿnī rişte-i medd-i nigāhım maḥbūbuñ ʿārıż-ı pākīzesinde dürrdāne-i ʿaraḳa işābet eyledikde gūyā rişte-i nigāhım silk-i leālī olur

6 **Şevket nijād dīde-i ehl-i muṣībetem**
Ṭıflī ki şod yetīm peder mīşeved merā

شوکت نژاد دیده اهل مصیبتم
طفلی که شد یتیم پدر میشود مرا

Şevket ehl-i musībeti kendim ṣoy görücüyüm
Bir ṣabī-i yetīm oldı peder olur baña

Yaʿnī sirişt <u> ṭıynetim ġam <u> muṣībetle ālūde her ne vaḳtde bir keder u muṣībet ẓuhūr eylese ben oña āmāde vü ḥāżır olurum

54

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Delīl-i rāh-ı suḫan şod zebān-ı ḫāme merā**
Sevād-ı dīde-i mārest gencnāme merā

دلیل راه سخن شد زبان خامه مرا
سواد دیده مارا ست گنجنامه مرا

Delīl oldı rāh-ı süḫana zebān-ı ḫāme baña
İylān göziniñ ḳarasıdır ḫazīnenāme baña

Yaʿnī benim süḫanım maḥal-i maḳṣūda vāṣıl u ifşā eden zebān-ı ḫāmemdir gūyā sevād-ı dīde-i mārım künc-i nāmemdir **maʿlūm ola** kendini ḫazīneye **teşbīh** edip kendi süḫanını **(45a)** naḳd-ı ḫazīneye teşbīh edip ḫāme māra teşbīh edip zebān-ı ḫāmede mürekkebi sevād-ı çeşm-i māra teşbīh edip güzel cemʿiyyet-i **teşbīh**dir

2 **Ḫayāl-i şemʿ-i ruḫ-ı ū çonān żaʿīfem kerd**
Ki mīşeved per-i pervāne du cāme merā

خیال شمع رخ او چنان ضعیفم کرد
که میشود پر پروانه دو جامه مرا

Ḫayāl-i şemʿ-i ruḫ-ı maḥbūb ol ḳadar żaʿīf eyledi beni
Olur per-i pervāne iki ḳaftān baña

Yaʿnī şemʿ-i rūy-ı dilber dāʾimā taḫayyül etmeden biʾl-külliye vücūdum maḥv u iḥrāḳ oldı

3 **Zi bes ki kerdeem ez ṭurre-i siyāh raḳam**
Çekīde revġan-ı ʿanber zi maġz-ı ḫāme merā

ز بسکه کرده ام از طره سیاه رقم
چکیده روغن عنبر ز مغز خامه مرا

Ol ḳadar maḥbūbuñ zülf-i siyāhını yazdım
Damladı ʿanber yaġı maġz-ı ḫāmemden

Yaᶜnī maḥbūbuñ zülf-i ᶜanberiniñ vaṣf <u> taḥrīr eyledikde gūyā elimde ḫāmem daḫı ᶜanberīn oldı

4 **Ḥisāb şām-ı firāḳ-ı to mīkonem heme ᶜomr**
Sevād-ı baḫt-ı siyāhest rūznāme merā

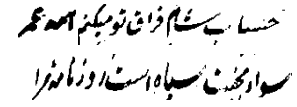

Seniñ şām-ı firāḳıñ ḥesāb ederim mecmuᶜ-ı ᶜömrümde
Sevād-ı baḫt-ı siyāhımdır rūznāme bańa

Yaᶜnī cemīᶜ evḳātım şām-ı firāḳ-ı maḥbūbla güzerān oldı gūyā ki şām-ı firāḳ-ı maḥbūb benim baḫt-ı siyāhım bedel rūzumuza bańa ḥesāb olup gūyā rūznāme maḳāmında ḳāᵓim oldı

5 **Meşām-ı ġonce zi būy-ı benefşeem Şevket**
Buved nesīm-i ḫaṭṭ-ı ū bahārnāme merā

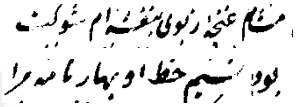

<Me>şām-ı ġonca būy-ı benefşemden Şevket
Olur nesīm-i ḫaṭṭ-ı maḥbūb bahārnāme bańa

Yaᶜnī maḥbūbuñ ġonca dehānında benefşe ḫaṭṭ-ı nevresīdesi benim bahārnāmem belki faṣl-ı gül-i bahārımdır

55

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Dūr ez çeşm-i to nugşāyed dil ez bostān merā**
Mīnumāyed[193] nergis-i pur tīr nergistān merā

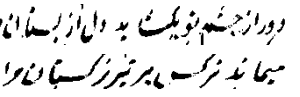

Seniñ gözünden īrāġ açılmaz göñül bostāndan bańa
Görünür nergis dolu oḳ mekān-ı nergistān bańa

Yaᶜnī maḥbūbdan ayrı bāġ u bostān seyrinden bańa bir güşāyiş-i ḳalb u ferāḥ-ı ḫāṭır ḥāṣıl olmaz belki gözüme nergis-i ter u gül ḫār mesābesinde olur

2 **ᶜĀlem-i ābem nedāred minnet ez sāḳī ki hest (45b)**
Gerdiş-i sāġar zi ḫod çun gevher-i ġaltān merā

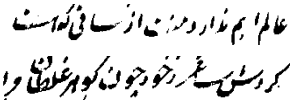

Bezm-i işretim tutmaz sāḳīden minnet zīrā vardır
Sāġarıñ devri kendinden güher-i ġaltān gibi bańa

[193] Bu kelime metinde “ میماند” “mīmāned” şeklinde yazılmış fakat vezin ve anlam gereği “mīnumāyed” şeklinde okunmuştur.

Yaᶜnī biz meclis-i muḥabbetde bāde-i feyż-i ḥaḳīḳīyle mest-i müdām oluruz ẓāhiren dest-i sāḳī-i mecāzīden mey nūş <edip> mest olmaḳ lāzım değil zīrā bizim sāġarımız güher-i ġaltān gibi kendi kendinden devr edip revāc u şevḳāverdir

3 **Z’ehl-i īn meclis tevāżuᶜ nāḳabūlīhā buved**
Dest-i redd bāşed zi cā bercesten yārān merā

زاهل این مجلس تواضع نا قبولیها بود
دست او باشد زجا برجستن یاران مرا

Bu bezmin ehliniñ tevāżuᶜı olur ḳabūl olmamaḳ
Dest-i redd olur yārāndan yerinden ḳıyām bańa

Yaᶜnī meclis-i ᶜaşḳ <u> muḥabbetde ṣadr ile ṣaffüᵓl-niᶜāl müsāvīdir edizmek tevāżūᶜ-ı ḫāksār olup ü nefsini taḫḳīr etmekdir her ne miḳdār nefsini taḫḳīr edip ḫāhiş-i nefsinden menᶜ olunsa o mikdār taᶜẓīm-i maḳdūr olur

4 **Ez mezārem girdbād-ı şuᶜle ḫīzed baᶜd-ı merg**
Bes ki dāred gerdiş-i çeşm-i to sergerdān merā

از مزارم گرد باد شعله خیزد بعد مرگ
بسکه دارد گردش چشم تو سرگردانی مرا

Mezārımdan girdbād-ı şuᶜle çıḳar öldükten soñra
Ol ḳadar seniñ gerdiş-i gözleriñ beni sergerden eyledi

Yaᶜnī maḥbūbuñ gerdiş-i çeşmiyle bir mertebe āteş-i şūr-ı ᶜaşḳ sūzān u ser gerdān oldum baᶜdelᵓl-mevt mezārımdan mümkündür şuᶜle-i āteş çıksın

5 **Būd mevc-i gul be ṭıflī cunbiş-i gehvāreem**
ᶜAndelībem dāmen-i māder buved pistān-ı merā

بود موج گل بطفلی جنبش گهواره ام
عندلیبم دامن مادر بود بستان مرا

Oldı mevc-i gül çocuḳluḳda cünbiş-i gehvārem
Bülbülüm dāmen-i vālīde olur pistān bańa

Yaᶜnī māderzādperverdim ḥüsn-i maḥbūb <u> ᶜaşḳ <u> muḥabbetledir ancaḳ ġıdā-yı ruḥ feraḥ-ı ḳalb bańa ḥüsn-i maḥbūb iledir

6 **Bes ki imşeb sūḫtem ez berḳ-ı sevdā-yı ḥaṭeş**
Dūd-ı şemᶜ-i ustuḫᵛān şod nukhet-i reyhān merā

بسکه امشب سوختم از برق سودای خطش
دود شمع استخوان شد نکهت ریحان مرا

Ol ḳadar bu gece yandım berḳ-ı sevdā-yı ḥaṭṭıyla
Dūd-ı şemᶜ-i üstüḫᵛān oldı (46a) *reyḥān ḳoḳusı bańa*

Yaᶜnī maḥbūbuñ nehār-ı ruḫsārında berḳ-ı seḥāb-ı ḥaṭṭ-ı ruḫsārından derūn-ı sīnemi ol ḳadar sūzı iḥrāḳ eyledi dūd-ı üstüḫānımdan būy-ı reyḥān teşmīm olmaḳ mümkün dereceye vāṣıl oldı

7 **Gerdiş-i peymāneem āyed rem-i āhū be çeşm**
Vaḥşet efzūn mīşeved ez ḥalḳa-i mestān merā

گردش پیمانه ام آید رم آهو بچشم
وحشت افزون میشود از حلقه مستان مرا

Gerdiş-i peymānem gelir dem-i āhū
Vaḥşet ziyāde olur ḥalḳa-i mestāndan baña

Yaʿnī āhū nigāh sāḳī-i vaḥşīniñ devr-i sāġarı baña dem-i āhū meşābesinde olmaḳ ḥasebiyle devr-i sāġardan izdiyād-ı hevā-yı muḥabbet ü tevaḥḥuş-ı ʿaşḳ efzūn olur

8 **Bes ki rengīn geşt ez dest-i nigārīneş nigāh**
Ġavṭa zed mujgān be baḥr-ı reng çun mercān merā

Ol ḳadar rengīn oldı nigārīn olan elinden nigāh
Daldı müjgān baḥr-ı renge mercān gibi baña

Yaʿnī maḥbūbuñ bezm-i nāzıñ nigārīn ellerine naẓar eylediġim ḥalde gūyā ki medd-i naẓar-ı müjgānlarım baḥr-ı renge mercān gibi ġarḳ oldı

9 **Bes ki ez żaʿf-ı girftārī sebuk geştem be ḫ̱īş**
Nāle-i zencīr be bīrūn āred ez zindān merā

Ol ḳadar żaʿf-ı giriftārlıḳdan żaʿīf oldum ben
Nāle-i zincīr iḫrāc eyler zindāndan beni

Yaʿnī ḳayd-ı sitem-i ʿālem benim vücūdum biʾl-külliyye maḥv eyledi maʿlūm ola bu mażmūn ġāyet tekrār geçdi vü gelir

10 **Nātevānem kerde çeşm-i yār Şevket dūr nīst**
Ger zi ser bugzeşt çun mevc-i nigeh mujgān merā

Nātüvān eyledi çeşm-i yār Şevket baʿīd değil
Eger başdan geçerse mevc-i nigeh gibi müjgānım benim

Yaʿnī ol ḳadar çeşm-i yār beni żaʿīf ü nātüvān eyledi kirpiklerim başımdan geçse mümkündür

56

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Ḫaṭṭ-ı ruḫet nikāb dil-i rāz şod merā**
Berg-i benefşe surme-i āvaz şod merā

Ḫaṭṭ-ı yanaġın niḳāb oldı dil-i rāzıma benim
Benefşe yapraġı sürme-i āvāz oldı baña

Yaʿnī seniñ ʿārıż-ı pākīzeñe **(46b)** ḫaṭṭāver olmaḳ dilde mestūr olan rāz-ı ʿaşḳına ḥicāb olup belki rāz-ı ʿaşḳ ketm eyledi gūyā berk-i benefşe sürme-i āvāz oldı yaʿnī aşḳıñ biʾl-külliye ketm oldı

2 **Çun çeşm mīperem be hevā-yı neẓāreet**
Mevc-i nigāh şehper-i pervāz şod merā

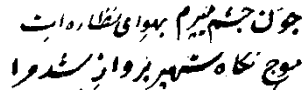

Göz gibi uçarım seniñ naẓarıñ hevāsıyla
Mevc-i nigā<h> şehper-i pervāz oldı bana

Yaʿnī seniñ hevā-yı temāşā-yı ḥüsnüñ ile ol ḳadar sebükrūḥ olurum nūr-ı naẓar gibi semt-i ḥüsnüne pervāz ederim gūyā ki mevc-i nigāhım bana şehper-i pervāz oldı oldı

3 **Ez ẓaʿf nāle-i men bes ki geşte bīnefes**
Reng-i perīde şuʿle-i āvāz şod me rā

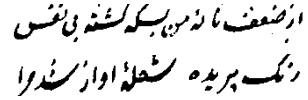

Żaʿfdan benim nālem ol ḳadar <oldı> bīṣadā
Uçmuş reng şuʿle-i āvāz oldı bana

Yaʿnī ol rütbe naḥīf <ü> żaʿīf oldum āh <u> feryādım ṣadāsı yüz ḳızārmak maḳāmında nümāyān olurdu yaʿnī uçmuş reng benim ṣadāma ḥāʾil olmaḳ mümkün idi[194]

4 **Pīrī[195] şikār-i ḫˇīş merā kerd ʿāḳıbet**
Ḳadd-ı ḫamīde nāḫun-ı şehbāz şod merā

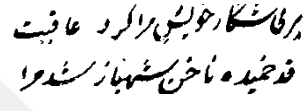

Pīr <u> köhnsāl olmaḳ kendine beni şikār eyledi āḫir
Boy-ı kāhil[196] şāhin tırnaġı oldı bana

Yaʿnī pīr <u> köhnsāl olmaḳ ʿömr-i ṭabīʿı kemāe resīde vü dār-ı fenādan dār-ı beḳāya irtiḥā u intiḳā etmeğe delīl olmaḳ ḥasebiyle hevā <vü> heves-i ʿālemden ḳaṭʿ-ı yed edip ḥālet-i meşībe inḳıyād olup ʿālem-i beḳāya ḥażır u āmāde olundı

5 **Mīḫˇāsteem konem be nigāh-ı to ʿarżuḥāl**
Ṣad dāstān niyāz beleb nāz şod merā

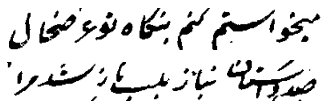

Ṭaleb eyledim edem seniñ nigāhıñdan arżuḥāl
Yüz ḥikāye niyāz oldı lebde nāz bana

Yaʿnī seniñ nāz-ı pürgüftār olan nigāhıñdan ʿarż-ı ḥāl etmek ṭaleb eylediğim ḥalde dāstān <u> niyāzlar cümle dehān-ı lebimde nāz <u> ʿişve kesildi ḥāṣıl nāz-ı nigāhıña leb-i niyāz muḳābil olduḳda leb-i niyāza nāz-ı nigāhıñ sirāyet edip leb-i niyāz daḫı ʿayn-ı nāz oldı

---

[194] İkinci "yani"den sonraki cümle derkenāra yazılmıştır.

[195] Bu kelime metinde "پری" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek vezin ve anlam bakımından daha uygun düşen "pīrī" şeklinde okunmuştur.

[196] Metinde bu kelime "ḫāmīde" nin karşılığı olarak "کابل" şeklinde yazılmıştır.

6 **Ḫūn-ı hezār berḳ be gerdeş nemīresed**
Gulgūn reng (47a) bīn çi sebuk tāz şod merā

Bin berḳıñ ḳanı ġubārına yetişmez
Gülgūn rengi görüne sebük cevlān oldı bańa

Yaʿnī maḥbūb-ı gülruḫsārıñ reng-i gülgūnı bir mertebe ṣāf u laṭīfdir berḳ-ı gülgūn reng-i gülgūn <u> ṣāf <u> berrāḳ olan maḥbūba muḳabil u resīde olmaz bile olduġu ḥalde benim vāṣıl olmam muḥāldir

7 **Şevket be yād-ı serv ḳadd-i ū be bezm-i ʿayş**
Nāy-ı gulū-yı fāḫte demsāz şod merā

Şevket maḥbūbuñ yād-ı servḳaddiyle meclis-i ṣafāda
Nāy-ı gelū-yı ḳumrı muvāfıḳ u sırdāş oldı bańa

Yaʿnī servḳadd-i dilber meclis-i meyde ẕikr eylediğim ḥālde ḳumrı taʿaşşuḳ eylediği maʿrūf nihā-i servden fārigˇ olup serv-i nev-nihāl ḳamet-i dilbere benim gibi üftāde vü ʿāşıḳ olup

57

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Cemʿ kerdāned Ḫudā ḫāb-ı perīşān-ı merā**
Kerd ġaflet sebze-i ḫˇābīde mujgān-ı merā

Cemʿ eylesin Allah ḫāb-ı perīşānım bańa
Ġaflet ḳıldı sebze-i ḫˇābīde müjgānı bańa

Yaʿnī dār-ı fenā dedikleri ki ḫāb-ı ġafletden ʿibāretdir belki ʿayn-ı ġafletdir Allah teʿāla bizi bu dār-ı fenāda sū-i aʿmālden vü ṭarīḳ-i ġayr-i mustaḳīmden kendi ʿināyetiyle ḥıfẓ eylesin zīrā bu dār-ı ġafletde ġaflet bizi sebze-i ḫābīd gibi neşv <ü> nemā-yı ʿibādetden münḳaṭıʿ eyledi

2 **Dāmen-i deşt-i cunūnem dilgoşā oftādeest**
Būy-ı gul rīg-i revān bāşed beyābān-ı merā

Benim ṣaḥrā-yı cünūnum eteği göñül açıcı düşmüş
Rīg-i revān olur gül ḳoḳusı benim beyābānıma

Yaʿnī ṭarīḳ-i cezbe-i cünūn-ı İlāhī hādī bir ṭarīkdir o ṭarīkā mütemessik u rehneverd olan elbette menzil-i ḥaḳīḳata resīde vü vāṣıl olur zīrā o ṭarīḳiñ ḫālī rāh<ın>dan būy-ı feyż u irşād ẓāhir ü nümāyāndır

3 **Āmed <u> şud bes ki dārend ez reh-i çeşmem be dil** امد و شد بسکه دارند از ره چشمم بدل
Ḫoş nigāhān tūtiyāī kerdend müjgān-ı merā خوش نگاهان توتیای کردند مژگانهای مرا

Gelip gitmek ol ḳadar dutdular gözüm yoluñdan göñlüme
Güzel naẓar edenler ṭūṭīyā ile dilerim benim (47b) *müjgānım*

Yaʿnī ol ḳadar güzel dilnişīn dilberlere seyr edip u müşāhede eyledim rāh-ı çeşmimden varıp ḫāne-i ḫāṭırda ārām u cāygāh eylediler müjgānlarım gözüme ṭūṭīyā maḳāmına ḳāʾim oldılar belki müjgānlarım ile gözlerim rūşen u münevver oldı

4 **Ez hucūm-ı dāġ-ı dil şod çāk āḫir sīneem** از هجوم داغ دل شد چاک آخر سینهام
Mevc-i gul endāḫt dīvār-ı gulistān-ı merā موج گل انداخت دیوار گلستان مرا

Hücūm-ı dāġ-ı dilden yırtıldı āḫir sīnem
Gül mevci attı dīvār-ı gülistāñım

Yaʿnī derūn-ı sīnede olan dāġ-ı derūnum vücūdum maḥv <u> berbād eyledi gūyā ki dīvār[197]-ı gülistāñ hücūm-ı şāh-ı gülden vīrān olduġu gibi dāġ-ı derūnı güle teşbīh edip heykel-i cismi maḫṣūṣ dīvār-ı gülistāna **teşbīh** edip şāh-ı gülşen ziyāde ḳuvvetli olduḳda dīvār-ı gülistāñın raḫnedār olduġu gibi dāġ-ı derūn ziyāde olduḳda vücūdum maḥv u berbād olduġu gibi

5 **Bes ki dil tengem beyāż-ı dīde-i pervāne <rā>** بسکه دل تنگم بیاض دیده پروانه
Şemʿ-i kāfūrī tevāned şod şebistān-ı merā شمع کافوری تواند شد شبستان مرا

Ol ḳadar dār oldı göñlüm pervānelik gözünün beyāżı
Şemʿ-i kāfūr mümkündür olsun gecelendiġim yerde baña

Yaʿnī ol ḳadar żaʿīf-i dilteng oldum beytūtet eylediġim mekānda beyāż-ı per-i pervāne şemʿ-i kāfūr olmak mümkündür

6 **Herze mīgerdem zi bes ṭersem ki gerded rūz-ı ḥaşr** هرزه میگردم ز بس ترسم که گردد روز حشر
Pāy-ı men destī ki gīrī[198] ṭarf-ı dāmān-i merā پای من دستی که گیرد طرف دامان مرا

ʿAbeş gezdim çoḳ ḳorḳarım ki olsun ḳıyāmet gününde
Benim ayaġım bir el ki dutsun benim eteğim eṭrāfın

Yaʿnī dār-ı dünyāda sū-i ʿamele iştiġāl u ṭarīk-i ʿisyāna ziyāde mümāşat eylediġimden ḫavf eylerim dār-ı ʿuḳbāda kendi bedenimde aʿżālarım elim ayaġım belki mecmūʿ aʿżālarım ḥużūr-ı Bārī'de sū-i ʿamele şehādet eylesinler

---

[197] Metinde "ديوان" şeklinde geçmektedir.
[198] Bu kelime metinde "كرد" "kerd" şeklinde yazılmış fakat vezin ve anlam gereği "gīrī" şeklinde okunmuşdtur.

7 **Saʿyhā kerdem zi leb bend-i ḫamūşī vā neşod**
Kerd ḫūn īn ʿuḳde çun tebḫāle dendān-ı merā

Saʿylar eyledim dudaġımdan sükūt bağı açılmadı
Ḳan eyledi bu düğün tebḫāle gibi dendānı bağa

Yaʿnī çoḳ saʿy eyledim ʿuḳde-i rāz-ı ʿālem **(48a)** münḥal olmadı dendān-ı saḳīm tebḫāleveş çun maḥv <u> berbād oldı bu rāz-ı ʿuḳde-i ʿālembāz olmadı maʿnāyī çūn saʿylar eyledim maḥbūbuñ mihr-i leb-i ḫāmūşvārıyla Mekke-i dendān saḳīm tebḫāle gibi ḳan oldı ʿuḳde-i dehān münḥāl olmadı

8 **Nīstem Şevket temāşāyī be çeşm-i dīgerī**
Hemçu sūzen ḫodbeḫod çeşmest mujgān-ı merā

Şevket değilim temāşācı ġayrınıñ göziyle
İğne gibi kendi kendinden gözdür kirpik bağa

Yaʿnī Mevlā-yı müteʿāl ḫazretlerini bilāteḳlīd delīl-i ẓāhir <u> bāhir ile iṣbāt edip ü ʿilm-i ḥālim kemāliyle bilāteḳlīd ʿilmim ḥāṣıl olmaḳ ḥasebiyle heykel-i maḫṣūṣamda her bir aʿżam bağa bir delīl meṣābesindedir

58

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Çonān girift zi zindān dil-i esīr merā**
Ki hest ḥalḳa-i zencīr çeşm-i şīr-i merā

Ol ḳadar göñül dutdı zindānda esīr beni
Ki oldı ḥalḳa-ı zincīr arslan gözi bağa

Yaʿnī sicn-i dünyāya göñül beni bir rütbe esīr eyledi her bir sebeb-i dünyā bağa ḳayd u ḥalḳa-ı zincīr maḳāmında oldı maʿnā-yı dīger nefs-i emmāre zindānında o rütbe esīr <u> maḥbūs oldum her bir sū-i ʿamelim bağa bir ḳayd u bir ḥalḳa-ı zincīr maḳāmında oldı vü her bir sūʾ-i ʿamelimden bir dürlü ḫavf ederim

2 **Ḫayāl-i rūy-ı to dāred zi būy-ı gul mestem**
Zihī ki būy dimāġest ez żamīr-i merā

Seniñ yüzüñ ḫayālini dutar gül ḳoḳusından mestim
Ne ʿaceb ḳoku ki benim derūnumdan dimāġımdadır

Yaʿnī ḫayāl-i rūy-ı cānān ḫāne-i ḫāṭırda cāygīr olduḳda sāḥa-ı ḫāṭır gül ü gülzār meṣābesindee olur gülistān-ı derūñdan dimāġa būy-ı gül resīde olur

3 **Merā be künc-i ḫayāl-i to nīst ḥācet-i ferş**
Cunūn zi mevc-i perī mīdihed ḥaşīr merā

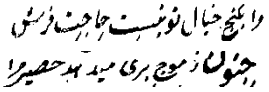

Bańa seniñ gūşe-i ḫayāliñde döşemeye ḥācet yoḳdur
Cünūn verir mevc-i perīden ḥaşīr bańa

Yaʿnī maḥbūb-ı ṭannāzıñ ḫayālgāhında bisāṭ-ı ferş ancaḳ cünūn-ı cezbe-i ʿaşḳ-ı maḥbūbla muḳayyed olan perīlerinden **(48b)** ḥaşīr olmaḳdan nāşī pāymāl ü üftāde olurlar

4 **Zi Bīsutūn sūy-ı Şirīn semend-i şevḳım bered**
Ki tāziyāne buved mevc-i cūy-ı şīr merā

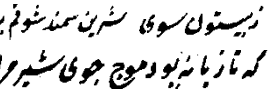

Bīsütūndan semt-i Şirīn'e şevḳım atı götürür
Zīrā ḳamçı olur mevc-i cūy-ı şīr bańa

Yaʿnī maḳām-ı ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳatde ṣābitḳadem olmaḳ vaṣl-ı maḥbūb-ı ḥaḳīkiyye vaṣıl olmaya bāʾiṣdir bīsütūndan maḳām-ı ʿaşḳ murād-ı Şirīnden maḥbūb murād-ı cūy-ı şīrden ʿaşḳda sābit ḳadem olmaḳ murāddır

5 **Suḫan çu ser konem ez nāz-ı çeşm-i ū Şevket**
Raḳam zi ḫāme neyāyed birūn dilīr merā

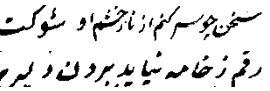

Süḫana başladığım onuñ nār-ı ḫışmından Şevket
Yazı gelmez ṭaşra ḳalemden dilber bańa

Yaʿnī maḥbūbuñ nār-ı ḫışmın vasf u taḥrīr eylesem zebān-ı ḫāmeden lafẓ-ı dilber ḳābil-i terḳīm olmaya ḫārice iḫrāc olaz

59

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Tā be bezmet koned iẓhār-ı bed u ḫūb-ı merā**
Mīresed mey ki resāned be to mektūb-ı merā

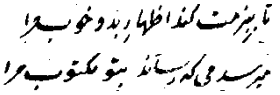

Seniñ meclisinde <eder> iẓhār-ı ḥüsn <u> ḳubḥum benim
Onuñ çun bāde yirişür ki yirişse bańa[199] benim mektūbum

Yaʿnī seniñ meclisinde devrān-ı bādeden ancaḳ saña ḫizmet etmek ḥasebiyle devrān eder meclisinde olan ʿāşıḳ-ı üftādeleriñ derūn-ı ḥālleriñ keşf ü ifşā eylesin

2 **Hemçu tārī ki birūneş keşī ez ʿıḳd-ı güher**
Dil be dil rāh buved sālik-i mecẕūb merā

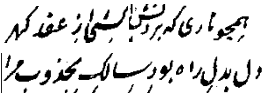

[199] Farsça metne göre kelime "sana" şeklinde tercüme edilmeliydi.

İplik gibi içine çeker beni ʿıḳd-ı güheri
Gönülden gönüle yol olur sālik-i mecẕūb bana

Yaʿnī cevāhir ipliği gibi derūn-ı lüʾlüden geçip derūn-ı lüʾlüden derūna lüʾlü yol eylediġi gibi bizim mecẕūb-ı ʿaşḳ-ı İlāhīlerimiziñ hiçbiriniñ māfīʾż-żamīrlerine ıṭṭılāʿ ḥāṣıl edip ḳalbden ḳalbe yoları vardır **“an mine’l-ḳalbi sebīlā”**[200]

3 **Yūsuf ānest ki ez yek nigeh-i mest koned**
Penbe-i şīşe-i mey dīde-i Yaʿḳūb merā

یوسف انست کہ از یک نگہ مست کند
پنبۂ شیشۂ می دیدہ یعقوب مرا

Yūsuf odur ki bir nigehle mest eder
Şarāb şīşesi penbesi Yaʿḳūb gözüni bana

Yaʿnī mürşid-i kāmil odur bir naẓar ile erbāb-ı irşādı **(49a)** irşād ede maʿnā-yı dīger maʿşūḳ oldur ki bir lika[201]-i mest ile ʿāşıḳıñ ʿaḳlıñ alıp kendine üftāde <vü> nālān ede Yūsufʿdan maḥbūb Yaʿḳūb’dan murād olur

4 **Şeb ki ez serv ḳadd-i yār raḳam mīkerdem**
Būd mısṭar zi per-i fāḫte mektūb-ı merā

شبکہ از سرو قد یار رقم میکردم
بود مسطر ز پر فاختہ مکتوب مرا

Gece servḳadd-ı yāri yazdım
Oldı mısṭar ḳumrı ḳanadından benim mektubum

Yaʿnī yāriñ vaṣf-ı serrvḳadindi taḥrīr eylediğim ḳumrılar kendi ḳanadları bana mısṭar eyle diyu teslīm eylediler biz de böyle bir servḳadde temāşāya ḥadd ü liyāḳımız olmamaḳ ḥasebiyle bārī ḫizmet vaṣf-ı taḥrīrinde olalım

5 **Şevket ān gulşen-i derdem ki nedīdest be ḫāb**
Şebnem-i ṣubḥ-ı ḳıyāmet gul-i āşūb-ı merā

شوکت ان گلشن دردم کہ ندیدست بخواب
شبنم صبح قیامت گل آشوب مرا

Şevket o gülşen-i derdim ben ki görmemiş yuḳı[202]*da*
Şebnem-i ṣubḥ-ı ḳıyāmet pür fitne vü ḳarışdırıcı gülüm benim

Yaʿnī ben biriyle fitne serāy-ı gülşen-i derd <u> endūhum ṣubḥ-ı ḳıyāmet şebnem ḳoymamış şükūfe-i fitneme ḥāṣıl fitne-i ḳıyāmet benim derd-i fitnem görmemiş belki fitne-i ḳıyāmet benim derd-i fitneme muḳābil ʿadem meṣābesinde olur

---

[200] Kalpten kalbe yol vardır.
[201] Metinde “لكه” (leke) şeklinde geçmektedir. Fakat olması gereken “لقا” (liḳā) dır.
[202] Uyku

60

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Bes ki bī̇ārāmī̇-i dil mī̇bered ez cā merā** بسکو بی آرامی دل میبرد از جا مرا
Reng mī̇gerded ki <der> kūyeş koned peydā merā رنگ میگردد که کویش کند پیدا مرا

Ol ḳadar göñül ḳararsızlığı götürür yerimden beni
Renk dolaşır seniñ kūyunda bulsun beni

Yaᶜnī̇ ceẕbe-i muḥabbet-i maḥbūb beni ceẕb eyledikde bir rütbe mecẕūb <u> bī̇ḳarār olur semt-i kūy maḥbūb ṭaleb <ü> germ-ᶜinān oldum ṣūret-i heykel-i maḫūṣūṣam baña resī̇de vü deryāfte olmaḳ muḥāl oldı

2 **Ez teng ẓarfī̇ neyāyed rāz-ı dil ez sī̇neem** از تنگ ظرفی نیاید راز دل از سینه ام
Neşne pī̇ş ez reng bī̇rūn endāz-ı niyām rā[203] نشنه بیش از رنگ بیرون انداز نیامرا

Mest-i müdām-ı bī̇taḥayyül olduġumdan görünür rāz-ı dil sī̇nemden
Neşāṭ-ı rengden ol çıḳar ṭaşra benim niyāmdan

Yaᶜnī̇ cām-ı bī̇ḥaḳī̇ḳatle mest-i müdām-ı ḥaḳī̇ḳī̇ olup rāz-ı dünyā belki leẕāᵓiẕ-i dünyā vü mā-fīhā benden münfek ü münᶜadim oldı ġubār-ı hestī̇ vücūd-ı fānī̇ maḥv <u> nābedī̇d oldı maᶜnā-yı dī̇ger rind-i mest-i (49b) müdām olduġumdan bir şey sī̇nede ketm u maḫfī olmaz belki neşᵓe-i meyden ol rāz-ı derūnumuz nümāyān olur

3 **Çun be ḫāṭır yād-ı cunbişhā-yı zülfeş bugzered** چون بخاطر یاد جنبشهای زلفش بگذرد
ᶜAnber-i mevc-i şikesten mī̇şeved sevdā merā عنبر موج شکستن میشود سودا مرا

Ḫatırdan yād-ı zülfüñ cergeleri geçtiği vaḳtde
Ḳırıḳ mevc-i ᶜanber olur sevdā baña

Yaᶜnī̇ maḥbūbuñ cerge-i zülf-i siyāh-ı ḫamderḫam-ı ᶜanber nişānı ḫāṭırdan güzerāñ eylemese derūnumda mużmer olan ser-i sevdā-yı zülf-i perī̇şān mevc-i ᶜanber gibi tecessüm edip biᵓl-fiᶜl nümāyām u müşāhede olunur

4 **Kişt-i men āb ez ḫayāl-i çehre-i sebzān ḫordeest** کشت من آب از خیال چهره سبزان خورده است
Bāşed ez mujgān-ı ṭūṭī̇ sebze-yi ṣaḥrā merā باشد از مژگان طوطی سبزه صحرا مرا

Benim ekinim ṣu çehre-i sebzleriñ ḫayālinden içmiş<tir>
Olur müjgān-ı ṭūṭī̇den sebze-yi saḥra baña

[203] Bu beyit vezne uymamaktadır.

Yaᶜnī sebeb-i neşv ü nemā-yı vücūdum ḫayāl-i dilberān u temāşā-yı mihr-şān olmaḳdan nāşī āsāyiş-i rāḥat-ı vücūdum u ẓuhūr-ı inbisāṭım ābisterū ṭūṭī-zebān dilberān-ı sīmīn berānā merbūṭ <u> muḳāyyeddir

5 **Dilnişīnem bes ki şod meyḫāne çun ez ḫod revem**
Mīkonend ez kūçebend-i mevc mīpeydā merā

دلنشینم بسکہ شد میخانہ چون از خود روم
میکنند از کوچہ بند موج می پیدا مرا

Ol ḳadar maḳbūl-ı dil oldı meyḫāne kendimden gittiğim vaḳtde
Ede<r>ler mevc pāre kūçe bendinde peydā beni

Yaᶜnī ol ḳadar meyḫāne ḫātırnişīn ü ḳarārgāh oldı bana maḥv u münᶜadim olduġum ḥalde mevc-i ḫum-ı meyde beni bulmaḳ mümkündür

6 **Ez kesem nubved der īn maḥfil tevāżuᶜ der naẓar**
Mışraᶜ-ı berceste-i men mīnumāyed cā merā

از کسم نبود درین محفل تواضع در نظر
مصرع برجستہ من میخاید جا مرا

Bir kimseden olmaz tevāżuᶜ benim naẓarımda bu meclisde
Benim mışraᶜ-ı bercestem gösterir yer bana

Yaᶜnī bu bezmgāh-ı ᶜālemde bir kimseniñ bana tevāżuᶜ eylemesi ᶜaynımda değil ancak ben kendi dāniş <u> hünerime inẓār-ı dāḳīḳa ile naẓar ederim zīrā benim bāᶜiş-i rifᶜatım kemāl-i maᶜrifetime merbūṭdur böyle olduġu ḥalde herkesin bana iltifātı vü tevāżuᶜı kemāl-i hünerimdendir

7 **Mīresem mestāne Şevket ez ser-i kūy-i kesī**
Mīşeved pur bāde mīnā rīzerīz-i pā merā

میرسم مستانہ شوکت از سر کوی کسی
میشود پر باده مینا ریز ریز پا مرا

(50a) *Yirişirim mestān Şevket bir kimseniñ ser-i kūyında<n>*
Olur şarāb ṭolı mīnā pāre pāre ayāġıma bana

Yaᶜnī mest-i ḥaḳīḳī olup bir maḳām-ı mürşid-i irşāda vāṣıl olurum şarāb-ı mīnā-yı mecāzī zīr-i pāyda pāre pāre pāymāl <u> berbāḍ <u> maḥv olur

61

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Be dām-ı ḥalḳa-i aḥbāb besteend merā**
Be tār-ı mevc-i mey-i nāb besteend merā

بدام حلقہ احباب بستہ اند مرا
بتار موج می ناب بستہ اند مرا

Dām-ı ḥalḳā-ı aḥbābda bağladılar beni
Mevc-i mey-i nāb ipliğiyle bağladılar beni

Yaᶜnī benim muḳāyyed olduġum ḥalḳa-ı maḥfil ehl-i ᶜirfān u neş'e-i mey-i maḥbūb-ı ḥaḳīḳī ancak bana merām u ḳarārgāh eylemişler maᶜnā-yı dīger meclis-i yārān-ı ṣafāda neşāṭ-ı bāde bana dām-ı ḳaydgāh olmuş

2 **Ez īn muḥīṭ be cāyī nemītevānem reft**
Be gird-i nāfe-i girdāb besteend merā

ازین محیط بجای نمی توانم رفت
بگرد نافۂ گرداب بسته اند مرا

Bu deryādan bir yere ḳudretim yoḳ gitmek
Girdābıñ köpüğü eṭrāfında bağlamışlar beni

Yaʿnī deryā-yı bī̇pāyān-ı ʿaşḳdan ḫalāṣ olmam mümkün değil zī̇rā ben varṭa-ı girdāb-ı baḥr-ı ʿaşḳa esī̇r <ü> üftāde oldum

3 **Keşī̇deend be zincī̇r-i ġafletem şeb <u> rūz**
Be rişteh̄ā-yı reg-i ḫ̌āb besteend merā

کشیده اند بزنجیر غفلتم شب و روز
بریسمانهای رگ خواب بسته اند مرا

Çekdiler zincī̇r-i ġaflete beni gece gündüz
Uyḳu ṭamarı iplikleriyle bağladılar beni

Yaʿnī̇ dār-ı teġāfül olan dünyānıñ esbāb-ı ġafletlerine muḳayyed olup gūyā ki beni ḫāb-ı ġaflet ile derḫāb eylediler

4 **Be ḫ̌āb-ı ḫ̌īş be ṭıflī nedī̇deem ārām**
Be gāhvāre-i sī̇māb besteend merā

بخواب خویش بطفلی ندیده ام آرام
بگاهواره سیماب بسته اند مرا

Kendi yuḳımdan ṭıfl gibi görmedim bir rāḥat
Sī̇māb beşiğine bağlamışlar beni

Yaʿnī̇ bu ʿālem-i ḫābgāhda ki dī̇n dünyādan ʿibāretdir çocuḳ gibi bir saʿat rāḥat müyesser olmadı gūyā ki māderzād terbī̇ye-yi bī̇ḳarār u rāḥatımız meslūb olmaḳ üzere imiş

5 **Be şāḫ-ı sunbul-i Firdevs çun konem pervāz**
Be dām-ı ṭurre-i pur tāb besteend merā

بشاخ سنبل فردوس چون کنم پرواز
بدام طرۂ پر تاب بسته اند مرا

Cennet sünbüli dalından nice pervāz edeyim
Büküm büküm zülfüñ dāmına bağlamışlar beni

Yaʿnī̇ maḥbūbuñ cennet-i ḥüsnüñde şāḫ-ı sünbül-i zülfüñden murg-ı dil pervāz eylemez **(50b)** dāʿimā onda muḳayyed olur maʿnā-yı dī̇ger maḥbūbuñ dām-ı zülfüne pābend <u> muḳayyed olan ʿāşıḳ-ı şāḫ-ı sünbül Firdevs-i aʿlāya meyl-i pervāz eylemez ḥāṣıl maḥbūbuñ dām-ı zülfüne muḳayyed olmasını sünbül cennete değişmez

6 **Çi güne çeşm be pūşem zi mey ki hemçu ḥabāb**
Ṭılısm-ı hestī <ez> īn āb besteend merā

چه گونه چشم بپوشم زمی که همچو حباب
طلسم هستی این آب بسته اند مرا

Nice göz yumayım bādeden zī̇rā ḥabāb gibi
Varlıḳ ṭılsımını bu ṣudan bağlamışlar baña

Yaᶜnī muḥabbet <u> terk-i teġāfül olacak bir şey değil ancaḳ īcād-ı nev-i insān mey-i muḥabbet ile neşᵓeyāb olmaġa ḫalḳ olundı maᶜnā-yı dīger nice şarābdan āġmāz-ı ᶜayn olunur ḥabāb gibi benim ḥayātım şarāba merbūṭdur yaᶜnī şarābsız ṣafā-yı zinde kānī olmaz

7 **Medih firīb be dāmem çu bulbulān Şevket**
Be rīşe-i gul-i sīrāb besteend merā

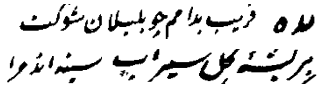

Aldama dāmımdan beni bülbül gibi Şevket
Şādāb olan gül köküne baġlamışlar beni

Yaᶜnī bir takrib-i ḫudᶜa ile dām-ı ᶜaşḳdan beni ḫalāṣ eyleme ey Şevket zīrā bülbül gibi beni ḳāmet-i gülbūn miṣāl bir serv-i tāze- i gülruḫsār maḥbūba ᶜāşıḳ u dām-ı ᶜaşḳına giriftar eylediler

62

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Rūy-ı butī ki şemᶜ şeved ḫāne-i merā**
Bāl-i perī koned per-i pervāne merā

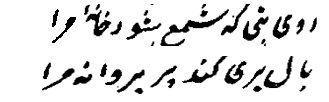

Bir ṣanemiñ şemᶜ-i rūyı ki şemᶜ olur benim ḫaneme
Bāl-i perī eyler per-i pervānemi benim

Yaᶜnī bir güzel nurānī dilber şuᶜāᶜ-yı nūr-ı ḥüsniyle bizim ḫānemizi münevver eylemiş onuñ şemᶜ-i ḥüsnüñ perīler pervāne gibi bāl <u> perleriñ sūzān eder maᶜnā-yı dīger maḥbūbuñ şemᶜ-i cemāliniñ pertev<i> bāl u per-i pervānesini bāl-ı perī eyler

2 **Şūḫest zūd mīcehed ez ḫᵛāb-i ḫᵛīşten**
Taᶜbīr-i ḫᵛāb mīkoned efsāne-i merā

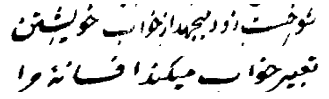

Şūḫdur tiz sıçrar kendi uyḳusundan
Taᶜbīr-i ḫāb eyler benim maṣālımı

Yaᶜnī āhūmiṣāl şūḫ-ı şīrnigār her ḫābda bīdār ile derḫāb olur ānen fe ānen yuḳıdan sıçrar benim seyr-i bālinde efsāne vü ḥikāye eylediğim efsāneler taᶜbīr-i ḫāb ḳıyās eyler

3 **Ḫurrem buved be vaᶜde-i (51a) pūç-ı butān dilem**
Mevc-i şarāb sebz koned dāne-i merā

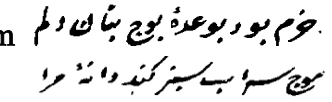

Şād olur göñlüm ṣanemler boş vaᶜdelerinden
Şarab mevci sebz eyler bizim dānemizi

Yaᶜnī şanemler tehī vaᶜdelerine dilfirīb olmaḳ mevc-i şarābla dānenin sebz olması gibidir

4 **Bāşed raḳīb encümenārā-yı gulruḫān**
Şemᶜest çeşm-i dīv perīḫāne-i merā

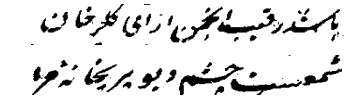

Raḳīb olur meclis ārāyī <gülruḫlar>
Şeyṭān gözi şemᶜdir bizim perīḫānemize

Yaᶜnī raḳīb-i maşḳara nemek-i meclis-i maḥbūb olmuş gūyā şeyṭān gözi perpūş dilberleriñ ḫāne-i vuṣlatlarına[204] mūm olmuş

5 **Şevket zi żaᶜf ᶜuḳde-i zülf-i neẓāreem**
Çun ābnūs ez müje kon şāne-i merā

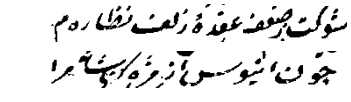

Şevket żaᶜfından ᶜuḳde-i zülf-i neẓẓāreme
Ābnūs gibi kirpikten eyle benim şānem

Yaᶜnī Şevket sitem-i ᶜaşḳdan vücūdum żaᶜīf dīdelerim muġberr olup kirpikleri ābnūs gibi siyāh bir maḥbūbuñ ḥüsn-i cemāliyle gözlerim rūşen u mücellā eyle

63

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Zi şūr-ı şevḳ ḫoş ān dem ki men konend merā**
Be yek du cāme derīden çemen konend merā

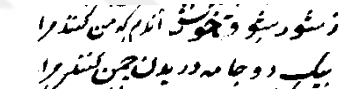

Şevḳıñ ḳarışmasından güzel o zamān iḥsāñ eyler baña
Bir iki ḳaftān kesmekden çemen eyleseler beni

Yaᶜnī güzel olurdu o zamān şūr-ı şevḳ-i muḥabbet baña luṭf u iḥsān olaydı ᶜayn-ı çemen gibi feyż-i bārān-i ᶜināyetle neşv ü nemā bulup rengīn u laṭīf olurdum

2 **Be dest-i ehl-i cihānem fikende ey ᶜaşḳ**
Revā medār ki ez ḫᵛīşten konend merā

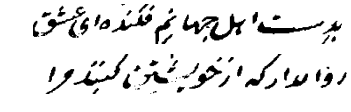

Ehl-i cihānıñ eline bıraḳalı beni ey ᶜaşḳ
Tecvīz eyleme kendilerden eylesinler beni

[204] Metinde bitişik yazılması gereken kelime "وصلت لرينه" şekinde ayrı yazılmıştır. İmla hatası yapılmıştır. Özellikle Türkçe eklerin imlasında keyfi davranılmıştır.

Yaᶜnī ᶜaşḳ-ı mecāziyle giriftār eyledi ᶜaşḳ beni ancaḳ ᶜaşḳ-ı mecāzīden ᶜaşḳ-ı ḥaḳīḳīye seyr-i sülūk olur **"el mecāzu ḳantaraṭü fiʾl-ḥaḳīḳa"**[205] feḥvāsınca zerde-i ᶜaşḳ-ı ḥaḳīḳiye terāḳḳī olunur

3 **Behest zi aṭlas-ı ṣubḥ u ḥarīr ḫūrşīdem**
Ki ez bürehne kon men kefen konend merā

بهشت زاطلس صبح وحریر خورشیدم
که از برهنه کی من کفن کنند مرا

Aḥsendir aṭlas-ı ṣubḥdan u ḥarīr ḫūrşīdden baña
Benim ᶜüryān (51b) *olmam baña kefen eyleseler baña*

Yaᶜnī cihānda beyāż ṣūbḥ gibi bir beyāż güzel aṭlasdan u ḥarīr ḫūrşīd gibi bir güzel rengīn aṭlas giymeden ᶜālem-i tecerrüde ᶜuryān olmaḳ baña aḥsen ü elyāḳ maᶜnā-yı dīger ġubār-ı vücūdı ifnā edip bilāḳayd kefen-i ᶜadem ü nābūd olmaḳ aḥsendir

4 **Ḫoş ān zamān ki be destem dehend mey Şevket**
Berāy-ı ḫande çu gul yek dehen konend merā

خوشست ان زمان که بدستم دهند می شوکت
برای خنده چو گل یک دهن کنند مرا

Güzel olurdı o zamān elime verseler bāde Şevket
Gülmeye bāᶜiş gül gibi bir aġız eyleseler beni

Yaᶜnī güzel vaḳt-i keyfiyet olur cām-ı mey elime ṣunup ey gül gibi bāᶜiş-i ḫande olup cām-ı meyle lebberleb dehenberdehen olaydıḳ

64

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ḫande şod çun ġonçe şemᶜ-i rāh pejmürden merā**
Geşt ṭūl-ı zindegānī cādde-i morden merā

خنده شد چون غنچه شمع راه پژمردن مرا
گشت طول زندگانی جاده مردن مرا

Ḫande etdi <gonca gibi> şemᶜ-i rāh pejdürdelik baña
Oldı uzun ömür şāhrāh-ı mevt baña

Yaᶜnī ġonce gibi dilteng u derūn-ı zaḫmnāk <u> pejmürde olmaḳ ᶜaḳıbet güşāyiş-i ḫande oldı gūyā ki ᶜalāmet-i müddet-i ṭūl-ı ᶜömre sebep oldı

2 **Dest-i ustādem būd miftāh-ı feth-i bāb-ı rızḳ**
Ḫorden-i seylīst nān-ı pençekeş ḫorden merā

دست استادم بود مفتاح فتح باب رزق
خوردن سیلست نان پنجه کش خوردن مرا

Üstādım eli oldı miftāḥ-ı feth-i bāb-ı rızḳ
Seyli yemeḳ[206] *dir pençe çekilen ekmek yemek bañā*

[205] "Mecaz hakikate bir köprüdür."
[206] "Yemek" kelimesi aynı mısrada iki farklı imla ile yazılmıştır.

Yaᶜnī taᶜlīḫāne-i ᶜālemde emr-i üstāḍa inḳıyād seyr-i sülūknı muᶜtād-ı ebeden sitem <u> çile-i taᶜlime ṣabr etmek bāᶜiṣ-i küşāyiş bāb-ı rızḳ dār-ı fenā olmaḳdan nāşī seyr-i sülūk-ı ṭarīḳ-i irşād dār-ı beḳā olmaḳ muḥaḳḳaḳdır

3 **Mīkonem ez kūdegī şebgerd-i mülk-i fenā**
Būd şīr-i dāye mehtāb-ı şeb berden merā

میکنم از کودکی شبگردی ملک فنا
بود شیر دایه مهتاب شب بردن مرا

Eylerim ṭıfl iken mülk-i fenāda gece gezmek
Oldı dāye südi mehtāb-ı geceye götürmek beni

Yaᶜnī ibtidā-ı ḫulḳiyetimden bīdār-ı şeb u dil-i şeb ᶜibādetgāh u niyāzgāhım olmaḳ ḥasebiyle o an-ı **(52a)** ṣabāvetimde mehtāb-ı şeb şīr-i dāye maḳāmında olurdı baña belki neşv ü nemā-yı vücūdım olurdı mehtāb-ı leyle-i niyāzım

4 **Vā nemīkerdem be ḫod tā māye-i ᶜişret şodest**[207]
Hemçu āb çeşme-i sāz gevher efsürden merā

وا نمیکردم بخود تا مایهٔ عشرت شده است
همچو آب چشمهٔ ساز گوهر افسردن مرا

Açılmadım kendim māye-i işret olmuşdur
Güher çeşme-i sāzı ṣu gibi benim efsürdeliğime

Yaᶜnī cilā-yı derūn-ı ḳalb ḥaṣıl eyledim ancaḳ endūh <u> efsürdeliğim māye-i ᶜişret olup baᶜde cilā-yı ḳalb u güşāyiş-i derūn ḥāṣıl oldı ḥāṣıl feyż-i ṣafā ile bilāvāsıṭa neşᵓeyāb olmayınca ṣafāyāb olmadım

65

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ey ṣabā bordī zi ḥarf-i çeşm-i ū hūş-ı merā**
Perde-i bādām kerdī perde-i gūş-ı merā

ای صبا بردی ز حرف چشم او هوش مرا
پردهٔ بادام کردی پردهٔ گوش مرا

Ey ṣabā götürdüñ maḥbūbuñ ḥarf-i çeşminden benim ᶜaḳlım
Perde-i bādām etdiñ perde-i gūşum benim

Yaᶜnī ey ṣabā maḥbūbuñ mest gözlerinden baña bir ḫaber resīde eylediñ bir ḥarf-i mest-i çeşm-i maḥbūbla mest <u> medhūş olup aḳlım bir rütbe meslūb oldı perde-i gūşum gūyā perde-i bādām gibi olup bir kelām semāᶜ etmeğe ᶜaḳl <u> ḳudreti olmayup

2 **Düşmenī dāred serāpāyeş be sertāpā-yı men**
Mīḫored mūy-ı miyāneş ḫūn-ı āġūş-ı merā

دشمنی دارد سراپایش بسر تا پای من
میخورد موی میانش خون آغوش مرا

Düşmanın dutar başdan ayaġa benim başımdan ayaġa dek
Yer mūy-ı miyānı ḳucāġım ḳanı benim

---

[207] Bu kelime metinde "شده است" "şode est" şeklinde yazılmış fakat vezin gereği "şodest" şeklinde okunmuştur.

Yaᶜnī benimle cānānıñ arasıda muḫāṣıma derkār gibi cānānıñ mūy-miyānıyla benim āġūşum birbirine ittihād u hem āġūş olmaḳ muḥāl

3 **Gūşe-i meyḫāneem girdāb-ı mestī kerdeest**
Hemçu ḫum keyfiyyet-i dīger buved cūş-ı merā

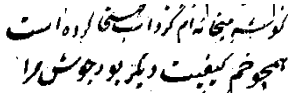

Benim gūşe-i meyḫānem mestlik girdābı olmuşdur
Şarap küpü gibi başḳa keyf olur benim cūşumdan

Yaᶜnī gūşe-i meyḫānede biᵓd-devām mest olmaḳ girdāb maḳāmında olmuş bana meyḫānede ki idi meyḫāneden ḫulāṣa destres olmaz bu keyfiyetle girdāb-ı meyḫānede cūş <u> ḫurūş etmek ḫum gibi **(52b)** dīger bir başḳa ḥāletdir

4 **Bulbul-i mehcūrem ammā nāz perverd-i visāl**
Mītevān ez berg-i gul kerdend ḳafespūş-ı merā

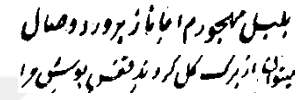

Gerçi ben bir mehcūr bülbülüm ama nāz perverd-i visālim
Mümkündür berg-i gülden eylesinler benim ḳafespūşum

Yaᶜnī ẓāhir egerçe ben bir ᶜāşıḳ mehcūrım ama terbiye-i ᶜaşḳım vaṣl-ı ḫūbāñ ile terbiye olmuşdur fiᵓl-ḥaḳīḳa vaṣl-ı ḫūbāñ benden dirīġ olmaz gūyā dāᵓimā ḥāl-i viṣāldeyim

66

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Tā be zülf-i yār nisbet geşt rūḥānī merā**
Şod reg-i cān şāḫ-ı sunbul ez perīşānī merā

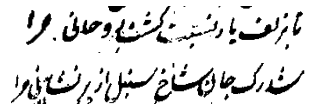

Tā ki zülf-i yār nisbet oldı ruḥānīlīḳle bana
Oldı reg-i cān sünbül fidānı perīşānlıḳdan bana

Yaᶜnī zülf-i maḥbūbla benim birbirimize nisbet-i rūḥāniyemiz olaldan beri ḳıyās olunur reg-i cānım āşüfte perīşān olmaġla şāḫ-ı sünbüle dönmüşdür

2 **Bes ki mībālem beḫod ez zevḳ-i bīpīrāhenī**
Geşt çesbān câme peydā ez üryānī merā

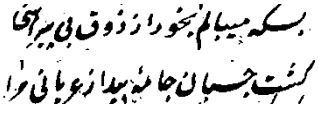

Ol ḳadar nemā buldum kendim gömleksizlik ẕevḳinde
Oldı bir yaḳışıḳlı ḳaftān peydā ᶜüryānlıḳdan bana

Yaᶜnī tecerrüd-i ᶜüryāñ olmadan bir rütbe neşv ü nemā-yı ṣafā kesb eyledim gūyā ki tecerrüd-i ᶜüryān olmaḳ bana bir rengīn câme oldı

3 **Ez ten-i hākī fuzūn gerdīd gerd-i kulfetem**
Āmed u reft-i nefes şod çīn-i pīşānī merā

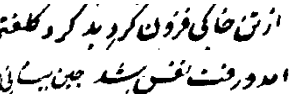

Ḫāki olan vücūdumdan ziyāde oldı gerd-i külfetim
Nefesin gelip gitmesi oldı çīn-i cebīn baña

Yaʿnī çār eczā-yı ʿunṣurdan mürekkep vücūd-ı nefs-i nāṭıḳa-i insān bāʿiṯ-i gerd-i külfet olmaḳ ḥasebiyle kederālūd olur mādām ki nrfs-i nāṭıḳa ġubār-ı cism ile muḳayyeddir ġubār-ı cismden ḫalāṣ olmaz

4 **Nīst imrūz merā vird-i zebān nāmeş ki būd**
Ḫākbāzīhā be ṭıflī subḥā-i gerdānī merā

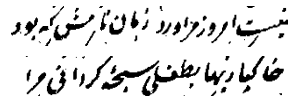

Olmadı bugün bañā vird-i zebān onuñ ismi
Zīrā oldı ṭıfl iken toprāḳlarnan oynarken benim sübḥā-ı gerdānım idi

Yaʿnī şimdiki değil esmā-yı ḥüsnā-yı maḥbūbuñ benim vird-i zebān güdük şīr-ḫār <u> ḫāḳbāz iken esmā-yı ḥüsnā bañā vird-i zebān u sübḥa-i gerdānım idi üftāde **(53a)** vü dildāde idim

67

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Bāşed çu bī to seyr-i gulistān heves-i merā**
Āyed be dīde ġonce-i gul muşt ḫas merā

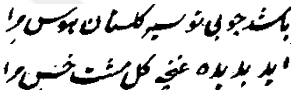

Olur o ḳande sensiz seyr-i gülistān heves bañā
Gelir ġonca-i gül bir avuç çöp bañā

Yaʿnī cānān olmadıḳça seyr-i temāşā-yı gül <ü> gülzār ʿayn-ı bañā ḫār u ḫās olur

2 **Bīdām esīr-i dāne-i ṣayyād geşteīm**
Ez beyża rāh būd besūy-ı ḳafes merā

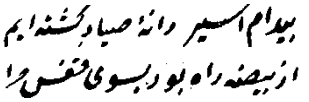

Dām olmasızıñ dāne-i ṣayyāda esīr oldum
Yumurtadan yol oldı semt-i ḳafesime benim

Yaʿnī dām <u> dānesiz dāʾimā ben esīr ü giriftārım gūyā ana raḥminde esīr ü giriftār-ı muḥabbet olmaḳ bañā merbūṭ oldı

3 **Āteş zened be maġz ġubār efkend be çeşm**
Gulhā-yı nīmreng u mīnīmres merā

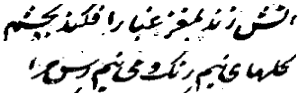

Āteş bıraḳır beyne ġubār bıraḳır göze
Yarım reng olan güller yarım yirişen şarāb baña

Yaʿnī ḫurdesāl olan ter ü tāze güller ḫāne-i hezārzād ḫurdenigāh ʿāşıḳların dīdelerine ġubār īrāş etmekle güzellik bāde-i nīmres dimāġ-ı ḫāne-i ḥarāretefzādır

68

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Coz ġam-ı mestī nemībāşed ġam-ı dīger merā**
Hemçu nergis dūr netevān kerd ez sāġar merā

Mestlik ġamın başḳa olmaz bir başḳa ġam baña
Nergis gibi dūr olmaz etmek sāġardan beni

Yaʿnī cūşiş <ü> gūşişim ancaḳ mest <ü> medhūş olmaḳdır nergis gibi sāġar münfekk olmaḳ olmaz baña

2 **Nātevān bulbul menem bāġ u bahār-ı ʿaşḳ rā**
Ez reg-i gul rişte-i āhest nāzikter merā

Ḳudretsiz bülbül benim bāġ u bahār-ı ʿaşḳda
Gül ṭamārından rişte-i āhım ziyāde nāzikdir baña

Yaʿnī bāġ-ı bahār-ı ʿaşḳda bir rütbe żaʿīf-i hezārzād ʿāşıḳım āhım reg-i gülden żaʿīf ü nāzikdir

3 **Dāmen-i deşt-i cunūn Şevket çu men ḫārī nedāşt**
Kerd berḳ-i nāle-i zencīr ḫākister merā

Cünūn saḥrāsı eteğinde[208] *Şevket benim gibi pür zelīl olmadı*
Eyledi berk-i nāle-i zincīr kül beni

Yaʿnī cünūn beyābān<ın>da ol ḳadar zelīl u ḫāksār oldum kendi muḳayyed olduġum zincīrin nāle-i berkı beni kül eyledi

68

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Sūḫt ez ġam dil-i (53b) ġamnāk-ı merā**
Şuʿle zed lāle be ḫāşāk-ı merā

[208] Metinde sehven "افکنده" şeklinde yazılmıştır.

Yaḳdı ġamdan dil-i ġamnākım benim
Şuʿle verdi lāle benim ḫāşāḳıma

Yaʿnī kendi ġam<ın>dan göñlüm sūzān oldu gūyā ki lāleniñ kendi āteşiyle kendi ḫāşākı iḥrāḳ olmaḳ gibi

2 **Bīleb-i laʿl-i to ez gerd-i melāl**
Şod be kef cām-ı kef-i ḫāk merā

بی لب لعل تو از گرد ملال
شد بکف جام کف خاک مرا

Seniñ şarāb-ı leb-i laʿliñ olmasızın gerd-i melālden
Oldı elde cām-ı kef-i ḫāk baña

Yaʿnī seniñ seniñ şarāb-ı laʿliñden devr olur ol ḳadar ġubār-ı ġamım oldı elde cām-ı şarāb dest-i ḫākde olur gibi oldum

3 **Bes ki bībāde be bāġem dilgīr**
Mār-ı ābest reg-i tāk merā

بسکہ بی بادہ بباغم دلگیر
مار ہیست رگ تاک مرا

Ol ḳadar bāġda şarābsız dilgīrim
Şu iylānıdır reg-i tāk merā[209]

69

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Fuzūn geşt ez sevād-ı ḫaṭṭ furūġ-ı ḥusn-i cānān rā**
Ṣaff-ı īn mūr mīl surme şod çeşm-i Süleymān rā

فزون گشت از سواد خط فروغ حسن جانان را
صف این مور میل سورمہ شد چشم سلیمان را

Ziyāde oldı sevād-ı ḫaṭdan şuʿle-i ḥüsn-i cānān
Bu ḳarınca ṣafı mīl sürme oldı çeşm-i Süleymāna

Yaʿnī ḫaṭṭāver olmaġla ḥüsn-i rūy-ı dilbere başḳa bürrān u revnāḳefzā oldı gūyā mūr ḫaṭṭ<ı> pādşāh-ı ḥüsnüñ dīdelerine sürme maḳāmında oldı yaʿnī pādşāh-ı ḥüsnüñ dīdelerine rūşen u cilābaḫş eyledi

2 **Temāşā-yı kohensāl ez civān sencīdeter bāşed**
Terāzū-yı nigeh sencīst ʿaynek çeşm-i pīrān rā

تماشای کہن سال از جوانان سنجیده تر باشد
ترازوی نگه سنجیست عینک چشم پیران را

Pīr <u> iḫtiyārıñ temāşāsı gençden ziyāde mizānlı olur
Nigeh vezn eder terāzidir güzellik pīr <u> iḫtiyārın gözünde

Yaʿnī köhnsāl-ı cihāndīde her bir şeyʾe naẓar eyledikde genç kimselerden ziyāde ḫurde vü riḳḳatle naẓar eyler encām-ı kār mülāḥaẓā vü muʿāyene olmaḳ üzere gūyā çeşm-i köhnsālde ʿaynek-i mīzān-ı temāşā vü mümeyyiz-i şāhid-i eşyādır

[209] Bu kelime sehven Farsça yazılmıştır.

3 **To çun nādān şevī dānī ki rızḳet ez kocā āyed**
Reh-i rūzī sefīdī mīzened ez şīr-i ṭıflān rā

Eger sen nādān olursan bilirsin rızḳıñ nerden gelir
Ḳısmet yolı beyāżlıḳ eder (54a) *verir şüdden ṣıbyānlara*

Yaʿnī eger sen nādān u mütevekkil olursan ol vaḳtde ḳısmetiñ nerden geldiğini vażıḥ fehm eylersin zīrā tıflān-ı nādān <u> mütevekkil olduġu eclden rāh-ı ḳısmetleri süddenn[210] beyāż <u> berrāḳ görünür

4 **Libās ez Ḥaḳ mecū dīger ki teşrīf-i kerem bāşed**
Ḳabā-yı çehre-i rengī ki ez hestiyyet insān rā

Ṭaleb eyleme bir başḳa libās Allah'dan zīrā şeref <ü> ināyet olur
Libās-ı ṣūret bir rengdir varlıḳdan çehre-i insānda

Yaʿnī Ḥaḳḳ cell<e> seni aḥsen-i taḳvīm ile ḫalḳ <u> īcād eyledi āhsen-i taḳvīmden başḳa bir libās ṭaleb edip aḥsen-i taḳvīm dīger gün eyleme zīrā heykel-i maḥṣūṣ-ı vücūd-ı insāñ insāna maḥṣūṣ iʿnāyet-i Bārī bir şeydir āyet-i kerīme manṭūḳunca **"laḳad ḫalaḳnaʾl-insān-ı fī aḥsen-i taḳvīm"**[211]

5 **Ne ez hestī nişān bugzār u n'ez nīstī nāmī**
Ez īn gulzār bīrūn kon gul-i raʿnā-yı imkān rā

Ne varlıḳdan bir ʿalāmet bıraḳ ne yoḳluḳdan bir ad
Bu gülzārdan ihrāc eyle gül-i raʿnā-yı imkānı

Yaʿnī bu ʿālem-i imkān-ı vücūd u ʿadem enduh müsāvī ẓıll-ı ḫayāl olmaḳ ḥasebiyle bu gülzār-ı ʿālemde vücūd u ʿademden bir ʿalāmet bıraḳmasızıñ ġubār-ı vücūdı maḥv <u> ifnā eyle

6 **Tecerrud ez berāy-ı sīm u zer bāşed gul-i mātem**
Ḳabā-yı ābī ez deryā buved ġavvās-ı ʿuryān rā

Tecerrüd-i sīm u zerden ötürü olur gül māteme
Zīrā māvī ḳaftān deryādan olur ġavvāṣ ʿüryāna

Yaʿnī ekṣer efrād-ı insān tecerrüd iḫtiyār etmeleri sīm ü zere bāʿiṣdir gül gibi ki bergden tecerrüd olma derūnunda olan zere müşābih ḫurde dāneler bādīdir ġavvāṣıñ mücerred olup deryādan āb-ı ḳabā-yı mātem giymesi inci ṭaleb olmaḳ ḥasebiyledir

[210] Bu kelime için iki ayrı imla kullanılmıştır.
[211] "Biz insanı en güzel biçimde yarattık." Tīn/4

7 **Buved mektūb-ı aᶜmāl-i to Şevket maẓhar-ı raḥmet** بود مکتوب اعمال تو شوکت مظهر رحمت
Be tārīkī tevān ez rūşenāyī dīd bārān rā بتاریکی توان از روشنایی دید باران را

Olur nāme-i aᶜmāliñ seniñ Şevket raḥmete maẓhar
Ḳaranlıḳda mümkün saña aydınlık görürsün (55b) *yaġmurı*

Yaᶜnī defter-i aᶜmāl sū-i aᶜmāller ile siyāh olmaḳ bāᶜiṣdir raḥmete maẓhar olmaġa zīrā yaġmur ᶜayn-ı raḥmet iken ẓulmetgāhda ziyāde ẓāhir u nümāyāñ olur rūşengāh olmaḳdan ḥāṣıl raḥmet <u> cerem birbirine teżād u muḳābildir birbiriyle bedīd <u> mevcūd olur

70

(mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün)

1 **Duᶜā-yı ḫāksārān mīkoned imdād-ı şāhān rā** دعای خاکساران میکند امداد شاهان را
Ki bād-ı şehper-i mūrī keşed taḫt-ı Suleymān rā که باد ای شهپر موری کشد تخت سلیمان را

Duᶜā-yı ḫāksārlar imdād eyler pādşāhlara
Zīrā ḳarınca ḳanadı rüzgārı çeker taḫt-ı Süleymānı

Yaᶜnī pādşāhlarıñ ḳuvvet <u> şān <u> şevketi ancaḳ ḫāksār-ı fuḳarānıñ duᶜāsı vü bīpāyāñ reᶜāya-yı fuḳarasınıñ imdādındandır pādşāhlarıñ şān <u> şevketleri fuḳarā duᶜāsından olmaya ᶜalāmet temellük-ı āvāz-ı Süleymān'ıñ taḫt havāda ṭayerān ederken zemīne indirmesi gibi Süleymān ile mūrıñ hikāyesi kelām-ı ḳadīmde mezkūr u mesṭūrdur āyet **"yā eyyuhāñ nemludhulū mesākinekum"**[212]

2 **Muḥabbet ᶜāşıḳ u maᶜşūḳ rā yek reng mīsāzed** محبت عاشق و معشوق را یک رنگ میسازد
Ḥarīr-i şuᶜle pīrāhen buved āteşperestān rā حریر شعله پیراهن بود آتش پرستان را

Muḥabbet ᶜāşıḳ u maᶜşūḳ bir dürlü yapar
Ḥarīr-i şuᶜle gölmek olur āteşperestlere

Yaᶜnī cezbe-i şevḳ u muḥabbet ᶜāşıḳla maᶜşūḳı yeksān u mütteḥid eyler zīrā āteşperestler āteşe ᶜāşıḳ olup ṭapındıḳları[213] ecelden nihāyet kizbler beni iḥrāk edip şuᶜle-i āteşi kefen pīrāhen eylerler āteşle bir şeyᵓ-i vāhid ol(un)urlar

3 **Butān-ı Hind rā meyl-i şeker ḫˇābest pindārī** بتان هند را میل شکر خوابست پنداری
Per-i ṭūṭī be bālīn kerdeend īn çehre sebzān rā پر طوطی ببالین کرده اند این چهره سبزان را

Hind maḥbūbları şeker ḫˇābā māᵓildir ḳıyās eylersin
Ṭūtī tüyin bāline ḳoymuşlar bu sebze rūlar

---

[212] "Ey karıncalar hadi meskenlerinize girin" Neml/18.
[213] Bu kelime, metinde "طاپند لق" şeklinde geçmektedir.

Yaʿnī Hindistān maḥbūbları şeker ḫˇāba mübtelā vü gözleri dāʾimā maḫmūrdur belki bu sebzgūn Hind maḥbūbları sebzgūn bir ṭūṭīden bālīn ile mestler onuñ çun böyle şeker ḫˇāba maʾillerdir ṭūṭī tüy yaṣdıḳda **(55a)** olsa üzerinde ḫāb olduḳça ḫābı ziyāde eyler

4 **Nigehdār ez şikesten reng-i teşbīh-i merā yā Rab** نگهدار از شکستن رنگ تسبیح مرا یارب
Gul-i sīb-i zenaḫdān gofteem reng-i zenaḫdān rā گل سیب زنخدان گفتهام رنگ زنخدانرا

Ḥıfẓ eyle ḳırıḳlıḳdan benim reng-i teşbīhim ya Rab
Sīb-i zenāḫdan gül dedim reng-i zenāḫdana

Yaʿnī teşbīh tām olmayıp belki tebīh nāḳış olup maḥbūbuñ zenāḫdanın gül-i sībe teşbīh eyledim Allah ḥıfẓ eylesin teşbīh-i nāḳışdan reng-i zenaḫdān-ı maḥbūbı bir şikest resīde olmasın

5 **Reg-i ebr-i hadeng-i ū çu ez bahr-ı kemān ḫīzed** رگ ابر حدنگ او چو از بحر کمان خیزد
Koned hemçun ṣadef der ustuḫˇānem āb-ı peykān rā کند همچون صدف در استخوانم آب پیکانرا

Onuñ oḳ bulutı ṭamārı baḥr-ı kemāndan ḳaḳtıġı zamān
Eder ṣadef gibi inci kemiğimde āb-ı peykānı

Yaʿnī maḥbūbuñ ebr miṣāl ḫadeng-i mjgānı baḥr gibi ola<n> ebrūlardan ḳaḳsa hedef üstüḫān-ı sīneme kārger olsa āb-ı nisān gibi āb-ı peykānı derūn-ı üstüḫānımda lüʾlü olur belki āhen-i peykānı cevāhir gibi künc-i sīnede maḥfūẓ olur

6 **Be zīr-i ḫāk berden ḥasret çeşmeş buved muşkil** بزیر خاک بردن حسرت چشمش بود مشکل
Zi seng-i surme levḥ-i ḫāk mībāyed şehīdān rā ز سنگ سرمه لوح خاک میباید شهیدانرا

Zīr-i ḫāk götürmek ḥasret gözleri olur müşkül
Sürme daşından levḥ-i ḫāk lāzımdır şehīdlere

Yaʿnī tīg-i çeşm-i siyāh dilber ile şehīd olan ʿāşıḳ zīr-i ḫāk ḥasret-i çeşmiñ götürmek müşkil olur zīrā seng-i sürmeden levḥ-i ḫāk-i mezār lāzım olur şehīd olan ʿāşıḳlara belki āh-ı çeşmiyle levḥ-i mezār siyāh olur

7 **Zi şerḥ-i çeşm-i giryān kerdeem ez bes raḳam Şevket** ز شرح چشم گریان کردهام از بس رقم شوکت
Zi mevc-i āb-ı gevher besteem şīrāze dīvān rā ز موج آب گوهر بستهام شیرازه دیوانرا

Şerḥ çeşm-i giryānı eyledim ol ḳadar raḳam Şevket
Mevc-i āb-ı güherden baġladım şīrāze dīvāna

Yaʿnī şerḥ-i çeşm-i giryān u vaṣf-ı lüʾlü eşk-i dīvānımda ol ḳadar vaṣf <u> taḥrīr eyledim gūyā ki ʿıḳd-ı lüʾlü gibi dīvānım şerḥ-i çeşm-i giryān u vaṣf-ı lüʾlü-i eşk ile tamām u muntaẓam olur

71

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Şikest-i ẖāṭır āvāzī nedāred bīnevāyān rā** شکست خاطر اواری ندارد بینوا یا نرا
Buved mīnā zi seng-i surme bezm-i bīṣadāyān rā بود مینا ز سنگ سرمہ بزم بیصدا یا نرا

Ḳalb ḳırılmaḳ ṣadāsı **(55b)** *olmaz bīnevālarda*
Olur mīnā seng-i sürmeden meclis-i bīṣadālara

Yaʿnī maḳam-ı rıżāda olan dervīş-i dil-rīş sitem u āsīb[214]-i ʿālemden şikāyet ü feryād eylemez miṣāl-i seng-i sürme köb sitem-i zamāneye müteḥammil u bīṣadā olduġı gibi gūyā ki bīnevālarıñ ḳaya-yı meclisleri seng-i sürmedendir

2 **Ḫaber kāhil ḳadem rā nīst ez rengīn-i ʿālem** خبر کاہل قدم را نیست از رنگین فی عالم
Gul-i bālīn buved reng-i ḥınā ẖˇābīde pāyān rā گل بالین بود رنگ حنا بیدہ پایا نرا

Kāhil ḳadem olan kimseniñ ḫaberi yoḳdur ʿāleminiñ rengīn olmasından
Gül-i bālīn olur reng-i ḥına ayaḳları uyumuşlara

Yaʿnī feyfā-yı ʿademden saḥrā-yı vücūda pānihāde olan ʿārif-i billah kāmil-i māsivā niʿām-ı kevn ü ʿālem naẓar-ı imʿān eylemez zīrā nāḳış ḳadem yaʿnī nāḳış kimseler dünyāya kemāl-i iltifātlardan naḳş-ı gül bālīni reng-i pāy-ı ḥına ḳıyās eyler

3 **Be nūr-ı dil koned seyr-i muḥīṭ-i maʿrifet ʿārif** بنور دل کند سیر محیط معرفت عارف
Çerāġ-ı rāh bāşed çeşm-i bīnā bā Ḫudāyān rā چراغ راہ باشد چشم بینا با خدایا نرا

Nūr-ı dil ile seyr eyler deryā-yı maʿrifeti ʿārif
Mūm-ı rāh olur ʿayn-ı baṣīret bā Ḫudāyālara

Yaʿnī ʿārif olan kimse kendi nūr-ı rıżā-ı vücūd-ı ḳablinden maʿrifetuˀllaha yaʿnī görücü göz olduġı gibi kendi gözleri olur sefīne reˀislerine

4 **Peşīmānī zi kār-ı ẖīş dāred leẕẕet-i dīger** پشیمانی ز کار خویش دارد لذت دیگر
Dehān ez ney şeker şirīn buved engüşt ẖˇāyān rā دہان از نی شکر شیرین بود انگشت خوایا نرا

Kendi işinde pişmāñ olmaḳ başḳa bir ṣafā verir
Aġız şeker ḳamışından ziyāde şirīn eyler pişmān parmaġın çiynemeden

Yaʿnī sū-i ʿamelden nādim u tāˀib olduḳdan ṣoñra ḥüsn-i ʿamele bir tākvīye-i ḥüsn ü devām verir māżīde sūʿ-i ʿamel ẖāṭırdan güzerān eyledikçe ḥüsn-i ʿamelde ṣābit ḳadem olmaya bādīdir

[214] Metinde "اسیت" şeklinde geçmektedir.

5 **Semender ṭıynetān rā puşt germ der sūẖten bāşed**
Reg-i berḳest tār-ı pīrehen āteş ḳabāyān rā

Semender mizāc kimseleriñ arḳaları germ olur yanmaḳdan
Berḳ ṭamārı gölmek ipliği olur āteş ḳabālara

Yaᶜnī ᶜāşıḳ mizāc olan kimselere āteş-i şevḳ-i muḥabbet nemā-yı vücūd u raḥāt-ı sūd īrāş eder āteş pīrāhen kimselere **(56a)** rişte-i berḳ-i nār ḳaba olduġı gibi

6 **Çu nubved rāstī netvān zi ᶜālem çeşm pūşīden**
Ez īn kūrī nigehdāred Ḫudāyā bīᶜaşāyānrā

Eger istiḳāmet olmazsa değil mümkün ᶜālemden göz yummaḳ
Bu körlükden ḥıfẓ eylesin Allah āṣāsız kimseleri

Yaᶜnī ṭarīḳ-i müstaḳīm olıcaḳ ᶜālemi terk u dīdepūş olmaz bir ferd belki terk-i ᶜālem olsa fāᵓidesiz bir şey olur iᶜāne-i ḥaḳḳa muḥtācdır ṭarīḳ-i müstaḳīm olmasız terk-i ᶜālem u dīdepūş olmaḳ olmaz ᶜālemden

7 **Mizāc-ı merdum-i ṭamāᶜ ḳuvvet ez ṭamaᶜ dāred**
Buved çūb-i çīnī kāse-i çūbīn īn gedāyān rā

Ziyāde ṭamaᶜkār kimseniñ ḳuvvet-i mizācı ṭamaᶜdan dutar
Olur çūb-i çīnden aġaç çanaḳ bu dilencilere

Yaᶜnī ṭamaᶜ kimseniñ ḳuvvet-i mizāc nefs-i ṭamaᶜdan olur yaᶜnī ziyāde olduḳça ḳuvvet-i vücūdı taḳviye bulur zīrā bu ṭamaᶜ dilencileriñ siyeh kāseleri çūb-i çīndendir **maᶜlūm ola** çūb-i çīn mizāc-ı miᶜdeye taşhīḥ eder taḳvīye verir

8 **Der īn ṣaḥrā çonān ḫordem firīb hemrehān Şevket**
Ki dānem çeşm-i rehzen naḳş-ı pā-yı rehnumāyān rā

Bu ṣaḥrāda ancaleyin hīle yedim yoldāşlardan Şevket
Zīrā bilirim çeşm-i rehzen naḳş-ı pā-yı rehnümāları

Yaᶜnī bu ṣaḥrā-yı ᶜālemde muᶜtemed eylediğim yoldāşlardan ol ḳadar ḥīle vü ḫudᶜa gördüm tā bu rehnümālarıñ naḳş-ı pālar<ı> bańa ḳaṭıᶜüᵓṭ-ṭarīḳ gözleri gibi görünür böyle olduġı ḥalde muᶜtemed olacaḳ kimse kemyāb olmuşdur

72

(mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün)

1 **Felek ṭāḳat nemī āred nigāh-ı germ-i merdān rā**
Zi berḳ-i çeşm-i şīrān āteş ofted īn neyistān rā

Felek tābāver olmaz nigāh-ı germ merdlere
Arslanlarıñ berḳ-ı çeşmiyle āteş düşer bu ḳamışlığa

Yaᶜnī merd u mecżūb ᶜāşıḳıñ nigāh-ı germine nüh felek tāb olmaz zīrā bu nüh felek ger neyistān gibi sūz-ı iḥrāḳı berḳ-i çeşm-i şīr gibi merd <ü> mecżūb ᶜāşıḳıñ nigāh-ı germine merbūtdur belki ḫarāb bünyād <u> mülk onlarıñ nefsine bataḳlıḳdır

2 **Zi çīn-i zülf-i ū ṣad kārvān müşg mī āyed**
Konīd ey zülf-i ḫūbān taḫte(56b)bend ez şāne dukkān rā

Çīn-i zülf-i maḥbūbdan yüz kārvān misk gelir
Ediñ sizler ey zülf-i ḫūbāñ taḫtebend şāneden dükkānı

Yaᶜnī bāzār-ı ḥüsn-i maḥbūbumuzda Çīnᵓe mensūb olan zülf-i dilberden yüz kārvān misk aḫz olunur ey maḥbūb-ı zamān sizler kendi zülfleriñizi ken<i> dükkān-ı çīniñizde ḥabs edin şāne-i zülfünüz ṭomrıḳ edin zülfleriñize bāzār-ı ḥüsn-i maḥbūbda Çīne mensūb olan zülf-i dilberden yüz kārvān misk aḫz olunur ey maḥbūb-ı zamānlar sizler kendi zülflerinizi kendi dükkāñ-ı ḥüsnüñüzde ḥabs edin şāne-i zülfüñüz tomrıḳ olmadan zülfleriñize

3 **Gul-ı maḥcūb-ı ū çun perde ez ruḫsār endāzed**
Koned mujgān-ı bulbul ḫār dīvār-ı gulistān rā

Onuñ gül maḥbūbı o vaḳtde perde-i ruḫsārdan bıraḳır
Eder bülbül kirpiğiñ ḫār dīvār gülistāñ<a>

Yaᶜnī bizim gül maḥbūbumuz gülzār-ı ḥüsnünden hicāb refᶜ-i hicāb eylese nevᶜ-i insāndan ḳatᶜ-ı naẓar bülbüller kendi güller gibi terk <ü> ferāmūş edip gülzārı rūy-ı maḥbūba ḫār-ı ser-i dīvār olursa belki müjgānlarıyla gülzār-ı maḥbūb ḥıfẓ ederler

4 **Be bezm-i ū keşīdem āh-ı serd ez dil çi dānistem**
Ki serdī mīşeved ez şemᶜ-i kāfūr īn şebistān rā

Onuñ meclisinde çekdim āh-ı serd göñülden ne bildim
Ki bir serd olur şemᶜ-i kāfūr bu şebīstāna

Yaᶜnī maḥbūbuñ meclis-i zülfünde bir āh-ı serd çekdim ḳıyās eylemezdim benim bu āh-ı serdim şeb-i zülfüñde şemᶜ-i kāfūr gibi bir sāk-ı medd-i āteş olsun baᶜż süḫānda serd yerine serd[215] vāḳIᶜ olmuşdur āh-ı serdim şemᶜ-i kāfūr oldı demek olur bunda mübālaġa ziyāde olur āh-ı serd āteş gibi olduḳda āh-ı germ ne güne olur

[215] Serd (f.s): Soğuk
Serd (a.i.): Sözü düzgün ve münasebetli söyleme. Metinde tekrar eden bu kelimeler iki farklı anlamda kullanılmıştır.

5 **Nezāket āñ ḳadr dāred ki ez gerd-i nigāh-ı men** نزاکت آن قدر دارد که از گرد نگاه من
Be ruḫ çun sāye-i mujgān-ı ḫod ḫ̌ābīde mujgān rā بر رخ چون سایه مژگان خود خوابیده مژگانرا

Ol ḳadar nezāket dutar gerd-i nigāhımdan
Yanāġıñda sāye kendi müjgān gibi yatırır müjgānını

Yaʿnī ol ḳadar nāzik-rūdur ġubār <u> toz-ı **(57a)** dīdemden ʿārıżında sāye-i müjgānı gibi müjgānları ḫābīde olur

6 **Be hicr-i girye reh dūr u nāmāz-ı ḫāmūşī vācib** بهجر گریه راه دور و نماز خاموشی واجب
Be gerd-i surme mībāyed teyemmüm kerd efġān rā بگرد سرمه میباید تیمم کرد افغانرا

Baḥr-ı giryede yol ırāḳ namāz ḫāmūşī vācībdir
Ġubār-ı sürme lāzımdır teyemmüm etmeġe efġāna

Yaʿnī ẓāhir-i şerʿa binā-yı niyāz <u> namāz edip ḥaḳīḳat-i Bāriye vāṣıl olmaḳ (dūr) dūr-ı ṣaʿb olmaḳ ḥasebiyle **"min ḥayşüʾl-bāṭın"** bir erbāb-ı mükāşefeden derūna keşf-i nefs olup ḥaḳīḳat-ı Bārī'ye vāṣıl olalım maʿnā-yı dīger lisānıyla **"min ḥayşüʾẓ-ẓāhir**" şāʾibe-i riyā olmaḳ ḥasebiyle bāṭınen derūn-ı ḳalble Ḥaḳḳa niyāz etmek vācib oldı

7 **Gul-ı āgāzhā āyīne-i encāmhā bāşed** گل اغازها آیینه انجامها باشد
Nişān zi <r>āʿşe-i pīrīst[216] bālīden-i cevānān rā نشان زعشه پریست بالیدن جوانانرا

İbtidālar gül encāmlar āyīnesi olur
İḫtiyārlıḳ raʿşesinden nişāndır gençleriñ nemā vü tezāyüd olmaları

Yaʿnī ibtidā-i ḫalḳıyede nevʿ-i beni ādem günbegün tezāyüd <ü> neşv <ü> nemā bulması ʿāḳıbetkār insāna āyīne gibidir gūyā ibtidā-yı neşv ü nemā delīldir ki vücūd-ı insān erzel-i ʿömrde günbegün noḳsān bulup nihāyet maḥv u ʿadem olmaḳ

8 **Ḫored çun rīşe dām-ı māhī-yi men āb-ı deryā rā** خورد چون ریشه دام ماهی من اب دریارا
Bedām-ı ḫāksārī ṣayd mīsāzem bozorgān rā بدام خاکساری صید میسازم بزرگانرا

Ekl eyler kök gibi benim dām-ı māhım āb-ı deryāları
Ḫāksārlıḳ dāmıyla ṣayd eylerim büyükleri

Yaʿnī faḳīr <u> ḫāksār olup rıżā-yı semā-yı Rabbānīde olmaġla ʿināyetullaha maẓhar oldum

9 **Serencām-ı belā āred be merdüm bīserencāmī** سرانجام بلا آرد بمردم بی سرانجامی
Zi bī dendānī-yi ḫod derd-i dendānest pīrān rā زبی دندانی خود درد دندانست پیرانرا

[216] Bu kelime "پریست" şeklinde yazılmıştır. Fakat doğrusu "پیریست" şeklinde olmalıdır.

Nihāyet belā götürür adama bir serencāmsızlıḳ
Zīrā kendi dişsizliği diş derdidir pīrlere

Yaʿnī belā vü muṣībetiñ nihāyetinde sitem <ü> keder istimrār bulur ki dāʾimā güzerān eden belā vü sitem derḫāṭır olduḳça derūn-ı ādeme başḳa bir şiḳlet <ü> direnç olur pīr kimseleriñ bīdendān olduḳdan soñra der<d>-i dendāna düşdüğü gibi

10 **Fiġānī ser kon ey zencīr der bezm-i cunūn imşeb**
Dimāġ ez şuʿle-i āvāzī-i muṭrib sūḫt zindān rā (57b)

فغانی سر کن ای زنجیر در بزم جنون امشب
دماغ از شعلهٔ آواز مطرب سوخت زندان را

Bir fiġāna başla ey zincīr cünūn meclisinde
Dimāġ yandı muṭribiñ şuʿle-i āvāzından zindānda

11 **Çu nubved ḥüsn-i bāṭın ṣüret-i ẓāhir çi kār āyed**
Çerā ṭaṣvīr-i Yūsuf mīkeşī dīvār-ı zindān rā

چو نبود حسن باطن صورهٔ ظاهر چه کار آید
چرا تصویر یوسف میکشی بر دیوار زندان را

Ḥüsn-i derūn olmadıḳça ṣüret-i ẓāhir ne işe yarār
Niçin Yūsuf ṣüretiñ naḳş edersin dīvār-ı zindāna

Yaʿnī insānıñ ḥüsn u ḥubḥ-ı derūn-ı ḳalbine nisbetdir ẓāhire göre değildir eger ẓāhir<e> göre olsaydı naḳş-ı ṣüret-i insān olmaḳ iḳtiżā ederdi belki naẓargāh-ı Ḫüdā ḳalb-i insāndır dāʾimā ḳalb-i insāna naẓar olunur

12 **Be mülk-i ʿaşḳ mīrūyed gil-i ḥüsn ez zemīn Şevket**
Buved maşrıḳ dehān-ı cāh āncā[[h]] māh-ı Kenʿān rā

بملک عشق میروید گل حسن از زمین شوکت
بود مشرق دهان چاه آنجا ماه کنعانرا

ʿAşḳ mülkünde göğerir ḥüsn zeminden Şevket
Olur maşrıḳ dehān-ı cāḥ burada māh-ı Kenʿāna

Yaʿnī ḥüsn-i ẓühūrāt ancaḳ zemīn-i mülk-i ʿaşḳda zāhir olur zīrā Yūsuf gibi maḥbūb <u> māh-ı ṣāḥib-i ḥüsne dehān cāh-ı şeref maḳāında olur ḥāṣıl Yūsuf gibi māhrūlarıñ revāc-ı şöhret zemīn-i ʿaşḳda vāḳıʿa cāhdır

73

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Girānī mīkoned keşret be dil vaḥdet gozīnān rā**
Ġam-ı ṣadr-ı neʿālī key buved ḫalvet nişīnān rā

گرانی میکند کثرت بدل وحدت گزینانرا
غم صدر نعالی کی بود خلوت نشینانرا

Şiḳlet eder keşret gönlüne vaḥdet iḫtiyār edenleriñ
Ṣadr-ı neʿāl ġam nice olur ḫalvetde oturanlara

Yaᶜnī ġuşe-i ᶜuzlet iḫtiyār eden kimselere ülfet-i keşret-i ᶜālem şḳlet īrāş eder zīrā rifᶜat <u> zillet-i ᶜālem ᶜindinde müsāvī olmuşdur bile olduġı ḥalde ḫalvet inḳıtāᶜ aḥsen-i ḥāl olur

2 **Merā īn nukte rūşen ez zebān şemᶜ-i meclis şod**
Ki mī āred be pāyān serkeşī bālānişīnān rā

Baña bu nükte maᶜlūm oldı şemᶜ-i meclis lisānından
Getirir nihāyete serkeşlik aᶜlānişīn kimseleri

Yaᶜnī meclisde sūzān olan mūm delīldir bālānişīn u serkeş kimseler tedrīci pesnişīn olup baᶜde maḥv <u> nābūd olur

3 **Zi ḫalḳ-ı ḫoş tevān dānest aḥvāl-i du ᶜālem rā**
Ki ez hemvarī-yi deştest ᶜaynek dūrbīnān rā

Güzel ḫalḳ (58a) *ile mümkündür sen bilsen iki ᶜāleminiñ aḥvāli*
Zīrā ṣaḥrānıñ hemvār olması ᶜaynekdir dūrbīnlere

Buᶜd mesāfeden rüᵓyet-i eşyā seḥl olduġı gibi

4 **Dirīġ ez kes nemīdārend ḫūbān būse-i sāᶜid r<ā>**
Bebīn ḫoş vüsᶜat-ı destest īn teng āsitīnān rā

Bir kimseden dirīġ eylemezler maḥbūblar būse-i sāᶜidi
Gör ne güzel vüsᶜat-i eldir bu dar tenglere[217]

Yaᶜnī bir üftādeden būse-i sāᶜid-i simin[218]-i dilrübālar menᶜ eylemezler ne güzel dest-i vüsᶜatleri vardır bu teng āstīn-i maḥbūblarıñ

5 **Zi ᶜaks-ı lālehā āyīne dāġ-ı ᶜāriyet dāred**
Çi noḳṣān ez bilād-ı küfr bāşed pāk dīnān rā

ᶜAks-i lāleden āyīne dāġ-ı ᶜāriyet dutar
Ne noḳsān olur bilād-ı küfrde pāḳ mezheblere

Yaᶜnī pāk mezheb ṣāf bāṭın olan kimse bilād-ı küfrde bulunmaḳ u ālūde kimselere ülfet etmekten pāk mezhebe naḳṣ gelmez zīrā āyīne lāleye muḳārin olmaġla dāġ-ı ᶜāriyetle derūnunda dāġ-ı aṣlī ḥāṣıl olmaz belki yine zāᵓil olur

6 **Şeved eşyā ᶜayān çu dīde-i idrāk rūşen şod**
Ki būy-ı gul numāyed berg-i gül tārīk bīnān rā

[217] Doğrusu “dar yenlere” olmalıdır. Hatalı yazılmıştır.
[218] Doğrusu sīmīn “سیمین” şeklinde olmalıdır.

Eşyā ᶜayān olur dīde-i idrāk <gibi> rūşen olsa
Zīrā būy görünür yapraḳ ḳaranlıḳ görenlere

Yaᶜnī basīret-i ḳalb olduḳda her bir eşyāyı güzel müşāhede eder ādem ancaḳ gül ḳoḳusı yapraḳ görünür nāzikbīn e baᶜż bārikbīn vāḳıᶜa olmuş maᶜnā daḫı güzel ol maᶜnā būy-ı gülberg görür ehl-i baṣīret

7 **Ḳalem bāled bedestem ez ḥadīṣ-i ḥāsidān Şevket**
Ki taḥsīn-i dīger bāşed ḥased ḥarf āferīnān rā

Ḳalem nemā bulur elimde ḥasīṣ-i ḥasūdāndan ey Şevket
Zīrā başḳa bir taḥsīn olur ḥased ḥarf āferīn olan kimselere

Yaᶜnī erbāb-ı maᶜārife ne miḳdār ḥased olduysa o daḫı başḳa bir taḥsīndir zīrā bir şey aᶜlā olma<yı>nca ḥased olmaz

74

(mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün)

1 **Beyābānī ki ḥüsnet tecellīzār mīgerded**
Yed-i beyżā koned müreş kef-i dest-i Suleymān rā

Bir beyābān ki seniñ ḥüsnüñden tecellīzār (58b) *olur*
Yed-i beyżā eder ḳarıncası kef ü dest-i Süleymāñı

Yaᶜnī her bir yer ki Allah ᶜaẓīmüᵓş-şān ḥażretleriniñ ḥüsn-i tecellīsine maẓhar olsa o yeriñ bir aḥḳar mürı yed-i beyżā gibi Süleymān-ı ᶜāleme ẓāhir u bāhir muᶜcīznümūn olmaḳ mümkündür

2 **Nigāhem şīrmest oftāde ez feyż-i temāşāyeş**
Ṣafā-yı maġz-ı bādāmest puşt-i çeşm-i cānān rā

Benim nigāhım şīr-mest düşmüş feyż-i temāşāsından
Maġz-ı bādām ṣafāsıdır püşt-i çeşm-i cānān

Yaᶜnī benim nigāhım maḥbūbuñ feyż-i temāşāsından şīrmest olup püşt-i mest-i maḥbūb maġz-ı bādām ṣafāsı verir ḥāṣıl temāşā-yı nigāhı şarāb maḳāmında püşt-i çeşmi maġz-ı bādām mezesi maḳāmında olur

3 **Meḫor behr-i Ḫudā ey şeyḫ ḫūn-ı mey perestān rā**
Mekon zīnhār çun tesbīḥ mercān surḫ dendān rā

Yeme Allah ᶜaşkına ey şeyḫ mey perestleriñ ḳanın
Eyleme ṣaḳın mercān tesbīḥ gibi ḳırmızı dişleriñ

Yaʿnī Allah'dan ḫavf eyle ey şeyḫ rind-i mey ḫārāna ʿayb <u> ʿitāb eyleme zīrā ʿayb <u> ʿitāb mennūʿdur menn-i ʿāb u ʿayb maʿlūmdur

4 **Temennā-yı leb-i laʿlī ki ḫūneş rā be cūş āverd**
Ki āb-ı laʿl ez her çeşme mīcūşed Bedāḫşān rā

Bir leb-i laʿliñ temennāsından ki onuñ ḳanı getirdi cūşa
O sebebden her çeşmeden laʿl ṣuyı ḳaynar Bedaḫşān'da

Yaʿnī bir leb-i laʿl gibi maḥbūbuñ temennā-yı laʿlinden āb-ı laʿl-ı bedaḫşānda her çeşmeden ceryān olur

5 **Be leb bugzār ez goftār mihr-i ḫāmūşī Şevket**
Buved tīġ-i du dem ḥarf-ı mukerrer bīdimāġān rā

Leb üzre bıraḳ güftārın mihr-i şevketi ey Şevket
Olur iki aġızlı tīġ ḥarf-ı mükerrer bīdimāġlara

Yaʿnī sühān tekrār u keṣret eyleme ey Şevket zīrā ḥarf-i terkār iki aġızlı tīġ gibidir bīdimāġ olan ehl-i ʿirfān-ı muḥabbete

75

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Nedārem imtiyāz ez sādegī ez dost duşmen rā**
Çerāġ-ı kārvān kerdem taṣavvur çeşm-i rehzen rā

İmtiyaz etmedim sādelikden dostı düşmāndan
Karvān-ı çerāġı tasavvur eyledim çeşm-i rehzen (59a)

Yaʿnī sādedil olduġumdan dostum kim olduġu düşmāñ kim olduġun farḳ u temeyyüz eylemedim belki ʿadüvvü kendime muḥibb ḳıyās eyledim

2 **Kesī āgeh zi reftār-ı sebukrūḥān nemīgerded**
Ṣadā-yı pā nebāşed ḫāne-i āyīne reften rā

Sebükrūḥlarıñ reviş <u> reftārından kimse ḫabīr olmaz
Zīrā ḫāne-i āyīnede gitmek ayaḳ ṣadāsı olmaz

Yaʿnī bu ḫayālgāh-ı ʿālemde ehl-i ṣafvetiñ reviş <u> reftārını bir kimse vāḳıf olmaz ḫāne-i āyīnede ṣuver ʿaksinden āmed u reft olduḳda bir nümūne ṣadā olduġu gibi gūyā bu ʿālem ḫāne-i āyīne miṣāl sebükrūḥān ʿaks-ı ṣuver gibidir

3 **Zi bār-ı ḫāṭır-ı ḫod mīkoned sergeştegī ʿāşıḳ**
Girāncānī sebük pervāz mīsāzed felāḫan rā

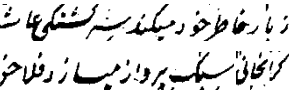

Kendi bār-ı ḫāṭırdan eder sergeştelik ʿāşıḳ
Āġır cānlıḳ sebük pervāz yaya felāḫanı

Yaʿnī ʿāşıḳıñ dāʾimā serrişte-i nālānı ḳarār oldıġu kendi bār-ı ġam-ı ʿaşḳ <u> muḥabbetdendir felāḫāñ sebük pervāz bīḳarār oldıġı girān sebük oldıġı eclden oldıġı gibi

4 **Delīl-i fitne bāşed ittifāḳ-ı duşmen-i ʿāciz**
Ṣaf-ı mūrān buved dūd-ı çerāġ-ı berḳ ḫırmen rā

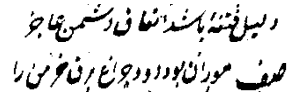

Delīl-i fitne olur düşmen-i ʿāciziñ ittifāḳı
Zīrā ḳarınca ṣaf olur dūd-ı çerāġ-ı berḳ-ı ḫırmene

Yaʿnī żāʿif <u> ʿāciz olan ḫaṣmıñ müttehid <u> müttefik olduḳda ʿālāmet-i fitnedir ḫazer eyle zīrā keşret-i mūr-ı żāʿif ḫırmen mużmaḥill <u> berbād etmeye āteş-i berḳ gibidir

5 **Be ḳadr-i ẓulm ḫod ẓālim mükāfāt-ı ʿāmel dāred**
Nemībāşed be sūzen iḥtiyāc-ı ḫār-ı dāmen rā

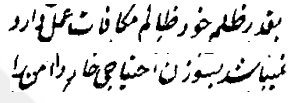

Kendi ẓulm miḳdārı ẓālim mükāfāt-ı ʿamel dutar
Olmaz iğneye iḥtiyācı etek dikeniniñ

Yaʿnī herkes ʿamel miḳdārı cezālanır zīrā eteğe işābet eden ḫārı sūzenle rencīde edip çıḳarmazlar işābet eylediği ayaġı rencide eylediği eclden dīger ḫārı ayaġdan iḫrāc edersin ḫārı daḫı rencīde edersiñ ayaḳdan iğne ile iḫrāc edersin

6 **Çonān ez gerd-i külfet geşt pur ẓulmetserāy-ı men**
Ki mīl-i surme şod (59b) ḫaṭṭ-ı şuʿāʿī çeşm-i revzen rā

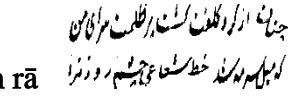

Ol ḳadar ger külfetden oldı memlū-yı ẓulmet benim sarāyım
Mīl-i sürme oldı ḫaṭṭ-ı şuʿā-yı çeşm-i revzende

Yaʿnī ġubār-ı külfet-i ġamdan ḫāne-i nişīn-gānım ol ḳadar siyāh <u> tār <u> pek oldı revzenimden ḫāne-i vāḳıʿ olan ḫāneme ḫaṭṭ-ı şuʿāʿ-yı şems mīl sürme gibi siyāh oldı

7 **Zi ṭıflī bāşed ez fikr-i ʿimāret ādemī vīrān**
Koned kūdegī sefīd ez şīr-i māder ḫāne-i ten ra

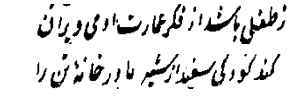

Çocuḳluḳdan olur fikr-i ʿimāretden ādem vīrān
Eder ṭıfl beyāż ana südinden ḫāne-i vücūdı

Yaᶜnī tıfl-ı şīrḫār iken fikr-i ᶜīmāret vücūd-ı insānı arāb <u> berbād etmeġe bāᶜiṣdir zīrā tıfl-ı şīrḫār iken şīr-i māder ṭaleb ederkenki ġıdā vü sebeb-i hayāt iken şīrden kendi vücūdunı beyāż edip kefen ṣūretiñ kesb eder

8 **Fuzūn ez ṣoḥbet-i āyīne gerd<ed> şūḫī-i ḥüsneş**
Numāyed şīşe-i gevher perīzād āb-ı rūşen rā

فزون از صحبت آیینه گردد شوخی حسنش
نماید شیشه گوهر پرور اورا روشن ابا

Ziyāde olur ṣoḥbet-i āyīneden şūḫī ḥüsnüñ görünür
Şīşe-i güher perīzād evṣāf-ı ṣuvere

Yaᶜnī āyīneden baḳmadan ḥüsn-i maḥbūb daḫı ziyāde şūḫ u rengīn olur zīrā āb-ı ṣāfda şīşede güher perīzād göründüğü gibi maᶜnā-yı dīger ṣāf bāṭın erbāb-ı ᶜirfānıñ hem soḥbet olmaḳ ḥüsn-i ᶜirfān kesb olunur

9 **Çu ḫᵛāhed kerd seylāb-ı ecel renc to rā żāyiᶜ**
Mekon ez niᶜmet-i elvān munaḳḳaş ḫāne-i ten rā

چو خواهد کرد سیلاب اجل رنج ترا ضایع
مکن از نعمت الوان منقش خانه تن را

Ṭaleb eylediği vaḳtde seylāb-ı ecel seni rencūr u żāyiᶜ
Etme niᶜmet-i elvāndan münaḳḳaş hāne-i vücūdı

Yaᶜnī seylāb-ı ecel ḫāne-i dīvār-ı vücūdı ḫarāb <u> berbād eyler niᶜmet-i elvān ile ḫāne-i vücūdı taᶜmīr u rengīn etmeden fāᵓide yoḳ

10 **Be dest-i ḫod girībān-ı dilem rā ẓālīmī dāred**
Ki netvāned keşīd ez dest-i ū taṣvīr-i dāmān rā

بدست خود گریبان دلم را ظالمی دارد
که نتواند کشید از دست او تصویر دامن را

Kendi elinden bir ẓālim dutar girībān-ı gönlümü
Mümkün değil çekmek onuñ elinden dāmen-i taṣvīri

Yaᶜnī girībān-ı gönlüm bir āfet <u> cāzib dilberiñ eline giriftār olup düşmüş bile bir ẓālim <u> cāzib dilgīr dilberdeir dāmen-i taṣvīr çeker giriftār olsa elinden ḫalāṣ olmaḳ muḥal u mümkün değildir

11 **Çonān lebrīz geşt ez nāle-i men gulistān bīto**
Ki şod minḳār-ı bulbul raḫne-i dīvār-ı gulşen rā

چنان لبریز گشت از ناله من گلستان بیتو
که شد منقار بلبل رخنه دیوار گلشن را

Gülzār sen olmasızıñ benim nāle-i feryādımdan (60a) o rütbe lebrīz oldı
Zīrā oldı minḳar-ı bülbül raḫne-i dīvār-ı gülistāñ

Yaᶜnī ṣaḥn-ı gülşende dār-ı dilberden dūr <u> mehcūr olduḳda kemāl rütbe feryād u fiġāñımdan ṣaḥn-ı gülzāra ḳarībe-i lebrīz fiġān oldı dīvār-ı gülzārıñ her bir raḫne-i dīvārı minḳār-ı bülbül ḳıyās olunurdı

12 **Kocā fikr-i metīn rā ḥācet-ı ıṣlāḥ-ı kes bāşed**
Nebāşed iḫtiyāc āb u gil dīvār-ı āhen rā

کجا فکر متین را حاجت اصلاح کس باشد
نباشد احتیاج آب و گل دیوار آهن را

Nice fikr-i metīn bir kimseden olur işlāḥa muḥtāc
Olmaz iḥtiyāc ṣuya çamura dīvār-ı āhen

Yaʿnī bir kimse ʿaḳl-ı tām u ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde olsa dīger u ġayrdan taṣḥīḥ-i ʿaḳīde etmeğe muḥtāc değildir āhen dīvārıñ metin olmada ṣuya çamura iḥtiyācı olmadığı gibi

13 **Zunār-ı minnet-i cīb-i cunūnem dūḫten Şevket**
Du ser āmed behem çun ḥalḳa-i zencīr sūzen rā

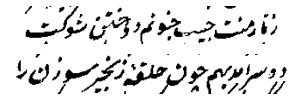

Minnet-i iplikle cīb-i cünūnum dikmek Şevket
İki başı birbirine gelir ḥalḳa-ı zincīr gibi iğneniñ

Yaʿnī çaḳ-ı cünūnum rişte-i sūzen-i minnetle pençe ḳabūl eylemez ḥāṣıl derd-i ʿaşḳ merhem ḳabūl eylemez

76

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Musaḫḫar kerdeend ehl-i cunūn iḳlīm-i hāmūn rā**
Sevād-ı çeşm-i āhū mihr-i bādāmīst Mecnūn rā

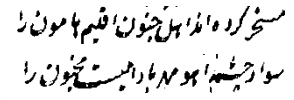

Ehl-i cünūn tesḫīr eylediler iklīm-i beyābānı
Sevād-ı çeşm-i ġazāl mihr-i bādāmīdir Mecnūna

Yaʿnī erbāb-ı cünūn-ı aşḳ tamām ṣaḥrā-yı ʿalem seyr ü tesḫīr eylemişler zīrā mecnūndan ʿāriyetiñ icrā-yı cünūniyetine ʿalāmet āhūlarıñ mecnūndan emīn olması belki dīde-i bādām-i āhū mihr-i bādām-i pādşāhī gibidir Mecnūna icrā-yı ḥükūmet cünūniyyet eylemede

2 **Be ḫāk u ḫūn-ı ḥasret Kūhken-i mestāne mīġalṭed**
Ḫayāl-i sāġar-ı mey kerd naḳş-ı pāy-ı gulgūn rā

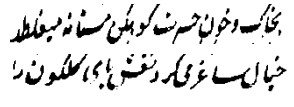

Ḫāk ḫūn-ı ḥasrete Ferhād mestāne ālūd olur
Sāġar-ı mey ḫayāl eyledi naḳş-ı pāy-ı gülgūn

Yaʿnī Ferhād Şīrīniñ naḳş <u> nişān-ı gülgūn uñ derḫātır edip mest-i medhūş olup ḫāk ḫūna ġarḳ u helāki oldı yaʿnī rāh-ı ʿaşḳda ḫayāl-i maḥbūb ile ifnā-yı vücūd eyledi

3 **Nişān ez hunermendān numāyed coz huner bāḳī**
Buved levḥ-i mezār ez ḫışt-ı ḫum ḫāk-ı Felāṭūn rā

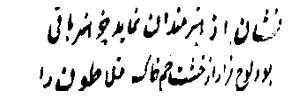

Erbāb-ı hünerden bir nişān bāḳī ḳalmaz ancaḳ hüner bāḳīdir
Olur levḥ-i mezār ḫışt-ı ḫūn ḫāk-ı Eflāṭūn'a

Yaᶜnī (60b) maᶜlūm ola Eflāṭūn ikidir birisi Eflāṭūn-ı İlāhi vü birisi Eflāṭūn-ı ḥakīm tesmiye olunur ḫumnişīn şuᶜāra-yı ᶜacemde miyān-ı şuᶜārāda her ne maḳamda ẕikr olduysa Eflāṭūn-ı ḥakīm murāddır ü maᶜlūm ola Eflāṭūn-ı ḥakīm otuz altı senede bir şerbet tertīb edip dīger bir küp bir mekāna vażᶜ edip kendi telāmīzlerinden birini intiḫāb edip meẕkūr telāmīzīne taᶜlīm edip benim başımı kesip vü cemiᶜ-i aᶜżālarım birbirinden ḳaṭᶜ edip baᶜde cemīᶜ-i eczā-yı vücūdum merḳū küpe vażᶜ edip yine meẕkūr tertīb eylediğim şerbet-i eczā-yı vücūdumla berāber küpe dök bundan soñra küpün kapağını ḳapa ve ḳırḳ günden soñra gel meẕkūr küpi aġzıñ aç içinden bir tāze ṭıfl çıḳar meẕkūr tıfl benim baᶜde ebedüʾl-ebed mevt bańa ṭārī olmaz ḥayāt-ı ebediyle ḥayat bulurum ẕikr olunan minvāl üzere eczā-yı vücūd-ı Eflāṭūn vü maᶜhūd şerbetle berāber küpe vażᶜ edip ḳażżā otuz ṭoḳuz günde küpün aġzıñ açdılar bir nātamām ṭıfl çıḳdı nātamām olduġundan ṭıfl bāḳī ḳalmadı Eflāṭūn ẕikr olunduḳda bu ḥiḳāyeye işāretdir

4 **Ezīn āyīnehā peydāst ᶜaks-i ḫāne-i Leylā**
Buved çeşm-i ġazālān maẓhar-ı maᶜşūḳ Mecnūn rā

Bu āyīnelerde ẓāhirdir ᶜaks-i ḫāne-i Leylā
Olur çeşm-i ġazāllar maẓhar-ı maᶜşūḳ Mecnūn'a

Yaᶜnī ḳalbāyīnelerinde ᶜaks-i maḥbūb-ı ḥaḳīḳī dāʾimā ẓāhir u nümāyāñdır zīrā ḳalb naẓargāh-ı Ḫüdā'dır dāʾimā ẓühūrāt-ı tecelliyāt-ı Raḥmāñ onda ẓāhir u münceli olur dīde-i ġazālān çeşm-i Leylā'ya müşābih olduġundan dāʾimā Mecnūna nümūne-i çeşm-i maᶜşūḳ olduġu gibi

5 **Kebāb-ı şuᶜle-i ruḫsāre-i ū kerdem ki mīsāzed**
Beşemᶜ-i encumen girdāb-ı ḫūn[219] fānūs-ı gulgūn rā

O maḥbūbuñ kebāb-ı şuᶜle-i ruḫsārına ḳurbān olayım ki yapar
Şemᶜ meclise girdāb-ı ḫūn fānūs-ı gülgūnı

Yaᶜnī bir maḥbūbuñ şemᶜ-i ruḫsārına fedā oldum **(61a)** zīrā şuᶜle-i ruḫsārdan şemᶜ-i meclise kebāb olup fānūs-ı şemᶜ girdāb-ı ḫūn oldı

6 **Be çeşm-i men numāyed zaḫm-ı dil şaḳḳ-ı ḳalem Şevket**
Ḫayāl-ı mıṣraᶜ-ı rengīn konem fevvāre-i ḫūn rā

Benim gözüme görünür zaḫm-ı dil şaḳḳ-ı ḳalem Şevket
Mıṣraᶜ-ı rengīn ḫayāl eylerim fevvāre-i ḫūnı

Yaᶜnī mażmūn-ı nāzik maᶜnā-yı rengīn o rütbe ḫāṭır nişānım olmuş zaḫm-ı dilim şaḳḳ-ı ḳalem görünür gözüme vü zaḫm-ı dilden cereyān eden ḫūn mażmūn-ı rengīn ḫayāl eylerim

[219] Bu kelime metinde "چون" şeklinde yazılmış fakat anlam bakından daha uygun düşen "ḫūn" şeklinde okunmuştur.

77

(Mefʿūlü/Fāʿilātün/Mefʿūlü/Fāʿilātün)

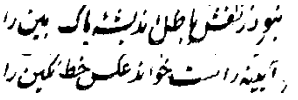

1 **Nubved zi naḳş-ı bāṭıl endīşe pākbīn rā**
Āyīne rāst ḫāned ʿaks-i ḫaṭṭ-ı nigīn rā

Naḳş-ı bāṭıldan pāḳbīn endīşe eylemez
Ayīne doġru oḳur ʿaks-i ḫaṭṭ-ı nigīni

Yaʿnī ṣāf-bāṭın pāk ṭarīḳ-i müstaḳīmden inḥirāf edip tarīḳ-i ġayr-ı müstaḳīme teveccühe pānihāde olmaz zīrā āyīne-i ṣāf derūn-ı pāk olmaḳ ḥasebiyle ḫaṭṭ-ı nigīni ġayr-ı rast iken rast oḳur

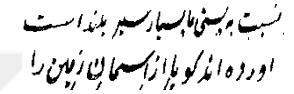

2 **Nisbet be pestī-i mā bisyār be ser[220] bulendest**
Āverdeend gūyā ez āsmān zemīn rā

Bizim alçaḳlığımıza nisbet çoḳ başı üksekdir
Gūyā ki yeri āsmāndan getirmişler

Yaʿnī bizim ḫāksār u kemāl rütbe alçaḳ gönüllü olduğumuza nisbet gūyā zemīn āsmān miḳdārı mürtefiʿ görünür

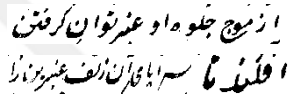

3 **Ez mevc-i cilve-i ū ġayr tevān giriften**
Efkend tā serāpā añ zülf-i ʿānberīn rā

Onuñ mevc-i cilvesinden ġayr dutmaḳ mümkündür
Bıraḳdı başdan ayaġa zülf-i ʿanberīni

Yaʿnī maḥbūbuñ cilve işvesinden ʿanber düşürmek mümkündür zīrā zülf başdan āşüfte vü perīşān eylemiş belki sertepā vücūdunı tār-ı zülf-i ʿanberīni iḥāṭa eylemiş

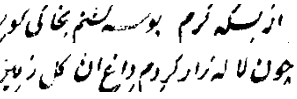

4 **Ez bes ki germ būse geştem be ḫāk-ı kūyeş**
Çun lālezār kerdem dāġ ān gil-i zemīn rā

Ol ḳadar germ būse oldum ḫāk-i ḳūyuñda
Lālezār gibi eyledim dāġ o ḫāk-i zemīni

Yaʿnī maḥbūbuñ ḫāk-i kūyunı germ būseyle ol ḳadar būs eyledim gūyā ḫāk-i kūy-ı maḥbūb germ būsdan dāġ oldı lālezār gibi

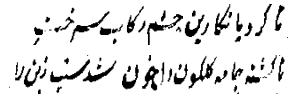

5 **Tā kerd pā nigārīn çeşm-i rikāb sürḫest**
Tā geşte câme-i gulgūn dil ḫūn şodest zeyn rā

[220] Bu kelime metinde "سیر" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "beser" şeklinde okunmuştur.

Tā ki oldı pā nigārīn çeşm-i rikāb senden ḳırmızı
Tā ki oldı gülgūn cāme göñli ḳān olmuşdur zeyniñ

Yaʿnī rikāb-ı seng-i nigārīn olan ayaġıñla rengīn olana dek gözleri çun giryeden sürḫ rengle bir cāme-i gülgūn iksā edinceye dek göñli ḳān oldı maʿnā-yı dīger burāḳ <u> berḳ reftār seniñ ile müşerref oluncaya dek ne ḳadar ḫūn-ı girye eyledi dīger refref ne miḳdār ḫūn-ı intiẓār-ı derūn gördü devlet-i vişāliñe destres olana dek

6 **Ez ḫāk tā ḳıyāmet dest-i Kelīm rūyed**
Her cā ki pur feşāned nāz-ı to āstīn rā

Rūz-ı ḥaşre dek yed-i Kelīm çıḳar ḫākden
Her bir yerde ṣaçsa seniñ nazik yeñ

Yaʿnī rūz-i ḥaşre dek her bir yerden Musā ʿaleyhis-selāmıñ yed-i beyżā gibi muʿcizeler ẓāhir olur nümūn olur ne meḳānda seniñ muʿcizen iẓhār u bedīd olmuş ise belki ḥāṭimüʾr-resūl u muʿciziñ el-yevmüʾl-ebed bāḳīdir

78

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Teselli baḫşend endek nisbetī ʿuşşāḳ-ı ġamgīn rā**
Terāşed Kūhken ez ḫˇāb-ı sengīn çeşm-i Şīrīn rā

Teselli verir cüzʾi münāsebet ʿuşşāḳ-ı ġamgīne
Zīrā yunar Ferhād ḫāb-ı sengīnden çeşm-i Şirīni

Yaʿnī ʿāşıḳıñ maʿşūḳuna cüzʾi müşābih olan şeyden telsiye-i ḫāṭır bulur zīrā Ferhād ḫāb-ı sengīñden Şirīn'i naḳş eder belki ṣūreten Şirīni sengde naḳş edip biʾl-fiʿl tesellīyāb olurdı

2 **Be çeşm imşeb zi ġaflet ḫˇāb bī efsāne mī āyed**
Dīger ez penbe-i güş-ı ki pur kerdend bālīn rā

Gözüme bu gece ġafletden efsāne olmaḳsız ḫāb gelir
Bir daḫı kimiñ penbe-i güşından memlū eylediler bālīni

Yaʿnī bu dār-ı ġafletde ḫāb-ı ġaflete giriftār **(62a)** olmama bāʿiṣ <u> sebebdir ne vechle olduġu<nı> fehm eyledim

3 **Fezāyend tīre baḫtī cevher-i kāmil ʿayārān rā**
Ki ez seng-i mihekk bāşed fesān şemşīr-i zerrīn rā

Ziyāde eder bize baḫt kāmil ʿayārlarıñ cevheriñ
Zīrā seng-i mihekk fesān olur şemşīr-i zerrīne

Yaᶜnī erbāb-ı ᶜirfāna ḥavādiṯ-i dehr u faḳr-ı felāket teveccüh eyledikçe tezāyüd-i ᶜirfān kesb edip kemāl-ı ḥaḳīḳate vāṣıl olur zīrā kāmil ᶜayār altına seng-i siyāh mihekk iṯābet eyledikçe miḳdār-ı ᶜayārı zāᵓid u ẓāhir olur

4 **Nedāred ġonceeş ez āfet-i ġāretgirān pervā**
Ḫayāl bāl-i bulbul mīkoned mujgān-ı gulçīn rā

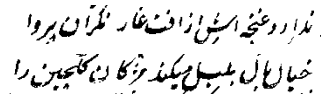

Dutmaz onuñ ġoncası ġāretgirleriñ āfetinden pervā
Bāl-i bülbül ḫayā eyler mujgān-ı gülçīni

Yaᶜnī gülzār-ı ḥüsn-i dilberden raḳīb <u> dīdebān ġonca çīn olmaz belki raḳīb daḫı gülzār-ı ḥüsn-i maḥbūbı ᶜāşıḳ gibi ḫıfz eder

5 **Nedārem ez perīşānī dimāġ-ı maᶜnā ārāyī**
Be seylī mīkonem gulgūn ruḫ-ı mażmūn rengīn rā

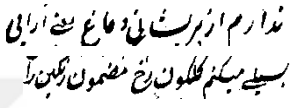

Dutmam perīşānlıḳdan dimāġ-ı maᶜnāārālıḳ
Eylerim seylī ile gülgūn ᶜārıż-ı mażmūnı rengīn

Yaᶜnī her ne ḳadar āşüfte vü perīşān ḥāl olmaġla maᶜnā-yı nāzik u mażmūn-ı rengīn vaḳt-i fikrim yoḳ ise lākin zor-ı ṭamaᶜla yine maᶜnā-yı rengīn u mażmūn-ı dilārā inşād u īcād edem

6 **Zi berḳ-i tündī-i fikr ehl-i istidlāl mīsūzed**
Buved ez reften-i ḫod germ āteş pāy-ı çūbīn rā

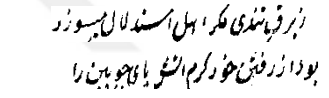

Tünd fikr-i berḳından ehl-i istidlāl yanar
Olur āteş germ reftār-ı ḫoduñdan pāy-ı çūbīne

Yaᶜnī ṣāḥib-i ᶜaḳl ḥakīm-i müzehheb olup delī-i ᶜaḳlına peyrev olmaḳ ṭarīḳ-i müstaḳīmden münṣarīf edip ṭarīḳ-i ġayr-ı müstaḳīme pānihāde olmaġa bāᶜiṯdir belki sebeb-i helākdir niᶜal-ı çūbīnle germ reftār olan kimse kendi germ reftārından niᶜal-i çūbīn iḫrāḳ eylediği gibi

7 **Be şukr ān ki ez hemṣoḥbetān-ı tāze ḫersendī** (62b)
Mekon zinhār ez ḫāṭır bīrūn yārān-ı dīrīn rā

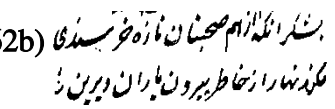

O şükrle hemṣoḥbet-i tāzelere ḳāniᶜsin
Ṣaḳın ḫāṭırdan iḫrāc eyleme eski yārānları

Yaᶜnī her ne miḳdār hemṣoḥbetān tāze dilnişīn u ḫāṭırpesend olsa yine aḥbāb-ı ḳadīm ḫāṭırdan iḫrāc u terk olmaz

8 **Ḫarāb mevc-i seyl-i cilve-i sīmīn berān kerdem**
Ki ez mehtāb mīrīzend reng-i ḫāne-i zeyn rā

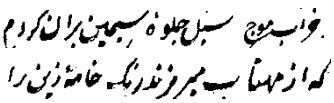

Gümüş sīneleriñ mevc-i seyl-i cilveleriyle ḫarāb oldum
Zīrā mehtābdan dökerler reng-i ḫāne-i zeynī

Yaʿnī gümüş sīne gülbeden nevsevād dilberiñ cilve-i reftārıñdan ḫarāb u pāymā oldum gūyā sevād olduḳça ḫāne zeyn-i ḫāne mehtāb gibi bedīd u ẓāhir olur ketān-ı ṣabr ʿāşıḳı pāre pāre eder

9 **Sipend-i āteş-i bīṭāḳat<ī> kerdest dilhā rā**
Nigehdāred Ḫudā ez çeşm-i bed ān ḫāl-i müşgīn rā

Ṭāḳatsızlık āteşine sipend eylemişler gönülleri
Allah ḥıfẓ eylesin fenā gözden o ḫāl-i müşgini

Yaʿnī sevdā-yı şevḳ <u> muḥabbetlerden sūzān oldı gönülleri Allah ḥıfẓ eylesin maḥbūbuñ ḫā-i müşgīnin

10 **Zi żaʿf-ı ṭāliʿ-i ḫod ber nemīdārem ser ez bālīn**
Ser-i sevdā-yı men ḫāl bāşed rūy-ı bālīn rā

Kendi żaʿf-ı ṭāliʿimden ḳaldırmam baş yasdıḳdan
Benim ser-i sevdām ḫāl oldı rūy-ı bālīne

Yaʿnī o rütbe żaʿīf <ü> nātüvān oldum sevdāzede başım der-i sevdādan ḫābgāhda başım ser-i bālinde göreñ ḫāl ḳıyās eylerdi

11 **Be çeşm-i men numāyed Bīsütūn āyīne-i vaḥdet**
Ḫayāl-i ʿaks-i Şīrīn mīkonem taṣvīr-i Şīrīn rā

Benim gözüme bīsütūn āyīne-i vaḥdet görünür
ʿAks-i Şirīn ḫayāl eylerim tasvīr-i Şirīni

Yaʿnī semt-i meʾmūrgāh-ı muḥabbet baña āyīne-i vaḥdet gibidir gūyā semt-i meʾmūrgāh-ı muḥabbetden maḥbūb-ı ḫaḳīḳī bedīd u nümāyān olur

12 **Be çeşm rişte-i mujgān reg-i yāḳūt rā mānend**
Zi bīm-i ḫ ̌īş ez bes saḫt kerdem eşk-i ḫūnīn rā

Gözümde rişte-i müjgān (63a) *yāḳūt ṭamārına benzer*
Kendi ḳorkumdan ol ḳadar saḫt eyledim ḳanlı yaşı

Yaʿnī havf <u> ḫaşyetuʾl-lahdan o rütbe giryān oldum gözlerimde kirpiklerim rişte-i yāḳūt gibi oldı

13 **Nemībāşed kem ez şaḳḳ-ı ḳalem ḳaṭᶜ-ı suḫan Şevket**
Buved mihr-i ḫāmūş<ī> toḫm-ı gul mażmūn-ı rengīn rā

Az olmaz şaḳḳ-ı ḳalemden ḳaṭᶜ-ı süḫan Şevket
Mihr-i sükūtı toḫm-ı gül olur mażmūn-ı rengīne

Yaᶜnī ḳaṭᶜ-ı süḫan edip sükūt etmek sükūt etmek mażmūn-ı raᶜnā vü maᶜnā-yı nāşinīdeye bāᶜiṣdir şaḳḳ-ı ḳalemiñ bāᶜiṣ-i cereyān-ı süḫan olduġu gibi

79

(Mefᶜūlü/Mefāᶜilü/Mefāᶜilü/Faᶜūlün)

1 **Pinhān neşeved ḫaṭṭ-ı cebīn ṣāf cebīn rā**
ᶜAynek zi nigīnest ḫaṭṭ-ı zīr-i nigīn rā

Ṣāf cebīn kimseniñ olmaz pinhān ḫaṭṭ-ı cebīni
ᶜAynek nigīndendir ḫaṭṭ-ı zīr-i nigīne

Yaᶜnī ṣāde nevᶜ ṣāf derūn kimseniñ bir şeyi maḫfī değil nigīn-i ṣāfıñ taḥtındaki ḫaṭṭıñ nümāyān olduġu gibi

2 **İmrūz ḳabā-yı surḫ u ḥınābeste vü mestest**
Tā meygede reng koned ḫāne-i zeyn rā

Bugün sürḫ ḳabā vü ḥınābeste vü mestdir
Tā ki meygede reng eylesin ḫāne-i zeyni

Yaᶜnī bugün maḥbūb sürḫ ḳabā vü dest-i muḥanna mest olmuş mest olmuş sevād olup ḫāne-i zeynī meygede reng edecek

3 **Ḫoş būy koned gerd çu ez ṭurre feşānd**
Çun deste-i sunbul heme reghā-yı zemīn rā

Güzel ḳoku eyler ġubār efşān olduġu vaḳtde
Deste-i sünbül gibi cümle yer ṭamārlarını

Yaᶜnī maḥbūbuñ zülf-i müşkīni bir kere ġubār efşān olsa cümle yer ṭamārlarını deste-i sünbül gibi yer būy eyler

80

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Mīnihem bes ki bezānū-yı ḫayālet rū rā**
Mūm şod maġz-ı serim āyīne-i zānū rā

Ol ḳadar bıraḳdım zānū-yı ḫayāline yüzüm
Mūm oldı maġz-ı serim āyīne-i zānūya

Yaʿnī seni ḫayāl ederken yüzüm dizlerim üzerine ḳoydum gūyā ki dizlerim biʾl-fiʿl āyīne olup maġz-ı serim mūm-ı āyīne oldı belki āyīne-i zānūda seniñ ʿaks-i ṣūretiñi müşāhede eyledim biʾd-devām āyīne-i zānūdan rū-gerdān olmadım

2 **Defter-i ḫoş raḳam-ı tāz be ṣaḥrā begoşā**
Sīne (63b) ez meşḳ-i nigeh kon varaḳ-ı āhū rā

دفتر خوش رقم تازه بصحرا بکش
سینه از مشق نگه کن ورق آهو را

Güzel defter raḳam-ı tāz ṣaḥrada aç
Sīne-i meşḳ-i nigāh eyle varaḳ-ı āhūya

Yaʿnī güzel ḥüsn-i ḫaṭṭ-ı defter-i nāzı dāmen-ı ṣaḥrada feṯḥ eyle āhūlara ser-i saṭr-ı meşḳ nigāh olsun yaʿnī āhūla<r> seniñ defter-i nāzıñdan meşk-i nigāh eylesinler

3 **Serv çun dūd hevā mīşeved ez bītābī**
Ger be gulzār dihī[221] cilve ḳadd-ı dilcū rā

سرو چون دود هوا میشود از بیتابی
گر بگلزار دهی جلوه قد دلجو را

Serv tütün gibi hevā olur bīḳarārlıḳdan
Eger gülzārda cilve versen ḳāmet-i dilcūya

Yaʿnī gülzār-ı ḫıyābānda bir kere ḫırāmān-ı cilveler ile güzerān eylesen serv kendini maḥv edip bād hezā berbād eyler

4 **Bīḫodī sūy-ı toem cādde-i reften bāşed**
Rāh ez kūçe-i tākest ser-i ān kū rā

بیخودی سوی تو ام جاده رفتن باشد
راه از کوچه تاکست سر آن کو را

Bīḫodluḳ seniñ semtine baña cādde-i reften olur
Yol üzüm aġacı soḳaḳındandır ol ser-i kūya

Yaʿnī mest <u> bīḫod olmaḳ semt-i maḥbūba şāh olur köpeğe kūçe-i şarāb kūçe-i kūy-ı maḥbūb imiş ḫāṣıl mest-i ḫaḳīḳī olmaḳ ʿayn-ı ḫaḳīḳate vāṣıl olmaḳdır

5 **Ḳayd-ı ʿālem nebuved merdüm-i vaḥşetzede rā**
Netevān kerd be zencīr rem-i āhū rā

قید عالم نبود مردم وحشت زده را
نتوان کرد بزنجیر رم آهو را

Vaḥşetzede olan kimsede ḳayd-ı ʿālem olmaz
Mümkün değil zincīre muḳayyed olmaḳ rem-i āhū

Yaʿnī dünyādan müteneffir kimse dünyā ḳaydında değil zincīre muḳayyed olmaġla āhūdan rem eden dünyāda olmaġla ḳayd-ı dünyāya giriftār olmaz belki dāʾimā dünyādan tevaḥḥuş eder

[221] Be kelime metinde "دهی" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "dehī" şeklinde okunmuştur.

6 **Key ġam ez kūteh-i cāme-i faḳrest merā**
Nīst ḥācet be nemed āyīne-i zānū rā

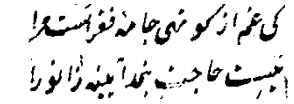

Nice ġam olur cāme-i faḳr kūteh olmadan baña
Yoḳdur ḥācet nemede āyīne-i zānūnun

Yaʿnī cāme-i faḳr iḫtiyār eden cāme-i faḳrıñ būd <u> nebūdundan ġam-ġīn olmaz

7 **Mīrevī ez ber-i mā u pey-i neẕẕāre-i to**
Ez ṭapīden dil-i mā raḫne koned pehlū rā

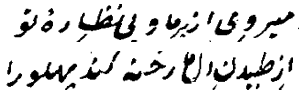

Gidersin benim öñümden seniñ neẕẕāren ardı sıra
Ḥareketden benim göñlüm raḫne eder pehlūyı

Yaʿnī benim maḳāmımdan nāz-ı reftārıyla cilve ederek güzerān olsan dil (64a) ḫāne-i vücūdın şitābān dīvārı peylūyı şaḳḳ edip çıḳıp saña seyr-i temāşā etmeğe cūyān olur

8 **Merd-i vaḥşet-zederā nām u nişān dām-ı belāst**
Dehen-i şīr buved naḳş-ı ḳadem āhū rā

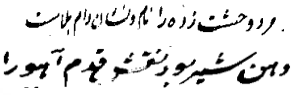

Merd-i vaḥşet-zedeye nām <u> nişān ḳayd-ı belā olur
Arslan aġzı olur ayaḳ izi ġazāla

Yaʿnī dünyādan tevaḥḥuş u müteneffir eden kimseye nām <u> nişān biʾl-külliye maḥv eder belki nām <u> nişān ḳayd-ı belā olur oña āhūya naḳş-ı pā ḳayd-ı dām olduġu gibi āhū ziyāde tevaḥḥuşundan naḳş-ı pādan iḫtirāz eder

9 **Nebuved dil-i siyehān rā ġam erbāb-ı şuʿūr**
Key sır-ı şuʿle-i idrāk buved Hindū rā

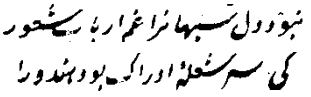

Olmaz dil-i siyehlerde ġam erbāb-ı şuʿūr
Nice sır şuʿle-i idrāk olur Hindūlara

Yaʿnī erbāb-ı şuʿūra olan ġam erbāb-ı ġayr-ı şuʿūra olmaz Hindūlarıñ ekṣeri sebük maġz olduġı gibi bundan maʿlūm u işāret olundı Hindūlarıñ ekṣeri aḥmaḳ-ı dil-i siyāh olur

81

(Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün)

1 **Siyeh baḫt-ı to reng-i ʿayş dāned zerdī rū rā**
Zi medd-i zaʿferān bāşed cebīn pur ḫānde Hindū rā

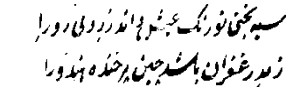

Seniñ siyeh baḫtıñ reng-i ʿayş bilir zerd-rūluġı
Zīrā medd-i zaʿferān ile olur ḫande-i çīn-i Hindū

Yaʿnī seniñ ʿāşıḳ-ı dilşādıñ ġam-ı ʿaşḳ ile zerdrū olmaḳdan reng-i ʿayş <u> şafā kesb eder Hindūlarıñ medd-i zaʿferān alınları güşāde vü yüz ḫande kesb eylediği gibi maʿlūm ola Hindistānda gāvperest olanlar necāset-i gāv ile zaʿferānı maḫlūṭ edip meẕkūr maḫlūṭ zaʿferāndan her ṣabaḥ iki ḫaṭṭ alınlarına çekip ʿalāmet-i iḳbāl u güşāde olmaġa delīl ʿadd ederler

2 **Sebūkrūḥān girān ez keşret-i mihmān nemīgerded**
Be herkes mīkoned ḫālī hevā-yı ḫāne-i pehlū rā

سبکروحان گران از کثرت مهمان نمیگردد
بهرکس میکند خالی هوای خانهٔ پهلو را

Sebūk rūḥlarıñ keşret-i mihmāñdan girān olmazlar
Herkese eder ḫālī hevā ḫāne-i peyhlūyı

Yaʿnī sebük rūḥ kerīmü'l-nefs ġalebe-i mihmāndan kendiye bir şiḳlet ʿārıż olmaz belki ḫiffet ʿārıż olur herkese hevā-yı ḫāne-i pehlū tehī edip yer gösterdiği gibi (64b)

3 **Ḳabā-yı gulgūn-ı men bālīde çendīn pīrehen ez bes**
Kef-i nergis nigārīnest dāred dāmen-i ū rā

قبا گلگون من بالیده چندین پیرهن از بس
کف نرگس نگارین است دارد دامن او را

Benim ḳabā-ı gülgūn ım ol ḳadar pīrehen ziyāde eyledi
Nergisiñ eli nigārīndir dutmuş onuñ eteğini

Yaʿnī benim çendīn ḳabā ile ḳabā-ı gülgūn maḥbūb-ı tāze simīne destres olmadan nergis ancaḳ müteʿaddid ḳaba ile rengīn u revnaḳ efzā olmuşdur maʿlūm ola Hindistān'da bir kimse ziyāde māldār olduḳça ziyāde gölmek giyer bu **mażmūn** o ḳāʿideye işāretdir ġaflet olunmaya

81

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Cādde-i ṣaḥrā kenār-ı cū buved dīvāne rā**
Dīde-i āhū gul-i şebbū buved dīvāne rā

جادهٔ صحرا کنار جو بود دیوانه را
دیدهٔ آهو گل شبو بود دیوانه را

Rāh-ı beyābān şu kenārı olur dīvāneye
Çeşm-i ġazāl gül şebbū olur dīvāneye

Yaʿnī sevdāzedegān dāmen-i ṣaḥrā kenār-ı cū ṣafāsın verir çeşm-i āhū-ı dīger gül şebbū ṣafāsın verir sevdāzedegān-ı dīvāneye

2 **Vaḥşetem ez cilve-i sīm u zer efzūn mīşeved**
Gevher-i ġalṭān rem-i āhū buved dīvāne rā

وحشتم از جلوهٔ سیم و زر افزون میشود
گوهر غلطان رم آهو بود دیوانه را

Benim vaḥşetim cilve-i sīm u zerden ziyāde olur
Güher-i ġalṭān rem-i āhū olur dīvāneye

Yaᶜnī ṣoḥbet sīm u zer olduḳça benim sevdā-yı ᶜaşḳım ü cünūniyyet-i vaḥşetim ziyāde olur ancaḳ dīvāneleriñ güher-i ġalṭānı rem-i ġazāl olur

3 **Gerden-i erbāb-ı sevdā der kemend-i vaḥşet**
Ber ser ez mujgān-ı āhū mū buved dīvāne rā

گردن ارباب سودا در کمند وحشت
بر سر از مژگان آهو مو بود دیوانه را

Erbāb-ı sevdā boynu kemend-i vaḥşet içredir
Başında müjgān-ı āhūdan ḳıl var dīvāneniñ

Yaᶜnī erbāb-ı sevdā dāᵓimā kemend-i vaḥşete muḳayyeeddir gūyā ki dīvāne-i sevdānıñ mūy-ı şerriyle müjgān-ı āhū birbirine pīçīdedir

4 **Yād ᶜömr-i refte tā āmed merā huşyār kerd**
Dīden-i āb-ı revān nīgū buved dīvāne rā

یاد عمر رفته تا آمد مرا هشیار کرد
دیدن آب روان نیکو بود دیوانه را

Geçmiş ᶜömr ḫāṭırıma gelip baña hüşyār eyledi
Aḳar ṣu görmek güzel olur dīvāneye

Yaᶜnī güzerān eden ᶜömr-i şebāb derḫāṭır eyledim ᶜālem-i ġafletden beni hüşyār eyledi divāneniñ āb-ı revāna baḳıp dīvāneye fāᵓide olduġu gibi benim güzerān-ı ᶜömr-i şebābım derḫāṭır olmadan baña fāᵓide oldı maᶜlūm sevdāzede olan āb-ı revāna baḳsa fāᵓide verir defᶜ-i sevdāya

5 **Şevket ān tārīki peyvend-i reg-i gul kerde ᶜaḳl**
Ḳaṭᶜ ez mıḳrāż reng u bū buved dīvāne rā

شوکت آن تاریکی پیوند رگ گل کرده عقل
قطع از مقراض رنگ و بو بود دیوانه را

Şevket o rişte ki peyvend-i reg-i gül eylemiş ᶜaḳl
Mıḳrāż ile maḳṭūᶜ reng <u> bū olur dīvāye

Yaᶜnī ᶜaḳlıñ adaḳḳ-ı diḳḳatle ketm u setr eylediği ḥavzda esrār-ı abdāl-ı İāhiyye ẓāhir u biᵓl-müşāhede reng <u> bū olmuş ḥāṣıl erbāb-ı ᶜaḳl ketm <u> maḫfī olan şeyler erbāb-ı dīvāneulaha keşf u ẓāhirdir setr olmaz

82

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ṣubḥ-ı perī berdemīd ez kef menih peymāne rā**
Merhem-i kāfūr şod mūy-ı to zaḫm-ı şāne rā

صبح پری بر دمید از کف منه پیمانه را
مرهم کافور شد موی تو زخم شانه را

Ṣubḥ-ı perī açıldı elinden bıraḳma cām-ı mey
Merhem-i kāfūr oldı seniñ mūyuñ żaḫm-ı şāneye

Yaʿnī ʿömr-i şebāb güzerān eyledi vaḳt-ı ʿömr-i perī resīde oldı baḳıye-i ʿömrüñ ṣafā-yı muḥabbet fevt eyleme zīrā bu ʿömrüñ rūzına bir dāḫī destres olunmaz ʿalāmet-i perī olmaḳ ḥasebiyle rīş-i sefīdiñ zaḫm-ı şāneye merhem-ı kāfūr gibidir

2 **Mīkoned rāz-ı dil ez mey gil-i men dīvāne rā**
Āb-ı dāmen mīzened dāʾim ber āteş dāne rā

Keşf-i rāz-ı dil eyler şarāb ben dīvāneniñ <kili>
Āb-ı etek verir dāʾim āteş üzre dāneye

Yaʿnī mey-i muḥabbet dāʾimā keşf-i rāz-ı ʿaşḳ eder ʿāşıḳ-ı dīvāneden sūz-ı şevḳ-i ʿaşḳ dāʾim bedīd u nümāyāñ āteş üzre olan dāneniñ ḥarāret-i āteşden āb-ı dāne dāʾimā etek saldığı gibi

3 **Ḫāne-i men ez hevā gīred ḫarābīrā meger**
Rīḫtend ez nukhet-i gul reng-i īn kāşāne rā

Benim ḫānem hevādan dutar harāblıḳ meger
İfrāġ eylemişler gül ḳoḳusundan bu eviñ rengin

Yaʿnī benim ḫāne-i ḫāṭırım bād-ı hevā ile berbād <u> vīrān olur gūyā ki bu ḫāne bir ḫāṭır-ı būy-ı gülden ābād olmuş kemāl rütbe nāzik dil olmaḳdan kināyetdir ḥāṣıl onuñ kederiyle şīşe-i ḫāṭırım münkesir olur

4 **Ān ki şod āteşperestān rā ez ū bāzār-ı germ**
Rīḫt ez ḫākister-i men reng-i āteşḫāne rā

O kimse oldı āteşperestler oñā germ bāzār
Dökdi benim külümden āteş ḫāne rengiñ

Yaʿnī benim sūz-ı āteş-i ʿaşḳım kemā rütbe ʿulüvvşān olmaḳ ḥasebiyle ḫākister-i āteşim āteşperestlere āteş-i ḫāne olmaḳ (65b) mümkündür

5 **Ṭabʿ-ı pīrān ez ḳadd-i ḫamgeşte-i ḫod rūşenest**
Ḥalḳa-i derkār-ı revzen mīkoned īn ḫāne rā

Ṭabʿ-ı pīrler kendi ḳadd-i ḫamgeştesinden rūşendir
Bir ḥalḳa-i kār-ı revzen eylese bu ḫānede

Yaʿnī pīr-i köhnsāl ḳadd-i ḫam-geşte olmaḳdan ṣāf-ı dil u derūn-ı ḫāṭır rūşen <u> incilā kesb eder gūyā ki ḳadd-i ḫamgeşte ḫāne-i ḫāṭıra revzen gibidir āfitāb-ı feyż-i Raḥmete

6 **Pençe-i ū der ḥınā ez ḫūn-ı dilhā mīşeved**
Rāh ger der ḥalḳa-i ān zülf ofted şāne rā

Onuñ pençesi ḥınā da göñüller ḳanında olur
Yol düşse eger o zülf ḥalḳasına şāneniñ

Yaʿnī o rütbe dil-i pürḫūn-ı ʿāşıḳ maḥbūbuñ ḥalḳa-i zülfüne ḳayd <u> bend olmuş bir kere zülf-i maḥbūba şānezede olunsa pençe-i şāne dest-i muḥannā gibi sürḫ-i ḫūnfām olur

7 **ʿĀlem ez feyż-i dil-i bītāb Şevket rūşenest**
Şemʿ-i kāfūrī zi seylābest īn vīrāne rā

عالم از فیض دل بی تاب شوکت روشنست
شمع کافوری ز سیلاب است این ویرانه را

ʿĀlem bīḳarār göñül feyżinden Şevket rūşendir
Şemʿ-i kāfūr seylābdandır bu vīrāneye

Yaʿnī merd-i meczūb-ı Ḫudācūyıñ feyż-i nefsinden bu vīrānḫāne-i ʿālem rūşen u feyżyāb olmuş

83

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Kerd ḥüsn-i gulruḫān kāmil men-i dīvāne rā**
Pertev-i şemʿ āteş-i menzil buved vīrāne rā

کرد حسن گلرخان کامل من دیوانه را
پرتو شمع آتش منزل بود ویرانه را

Eyledi ḥüsn-i gülrūḫlar kāmil ben dīvāneyi
Şuʿle-i şemʿ āteş-i menzil olur vīrāneye

Yaʿnī ṣafā-yı ḥüsn-i muḥabbet gül çehrelerini kāmil ʿayār eyledi gūyā ḫāṭır-ı vīrāneme pertev-i ḥüsn-i maḥbūb āteş-i menzil-i maḳṣūd gibi oldı

2 **Nīst ṣāḥibḫāne-i mā ġāfil ez mihmān-ı ḫ ̌īş**
Ez nigāh-ı mīzbān bāşed hevā īn ḫāne rā

نیست صاحب خانه ما غافل از مهمان خویش
از نگاه میزبان باشد هوا این خانه را

Ġāfil değil bizim ṣāḥib-i ḫāne kendi misāfirinden
Nigāh-ı mīzbāndan olur hevā bu ḫāneye

Yaʿnī bu misāfirḫāne-i ʿālemde ṣāḥib-i ḫāne olan Allah kendi misāfir gibi maḫlūḳından ġāfil değil misāfirḫāne-i ʿālemde ʿayn-ı ʿināyeti hevā gibi iḥāṭa eylemiş maʿnā-yı dīger bizim misāfirḫānemizde nigāh-ı mīzbān hevā-yı ḫāne gibidir gūyā her laḥẓa bizi ḥıfẓ u riʿāyet eyler

3 **Saḫt-ı eyyām şod rāh-ı necātem z’īn muḥīṭ**
Āsiyā bāşed (66a) pol<ī> ez ḫod güzeşten dāne rā

سختی ایام شد راه نجاتم زین محیط
آسیا باشد پل از خود گذشتن دانه را

Saḫt-ı eyyām oldı ṭarīḳ-i necātım bu deryāda
Değirmān olur köprü kendinden geçmek dāneye

Yaᶜnī baḥr-ı muḥīt-i vücūd-ı insānīde nefs-i emmāreye muḫālefet edip ü hevā-yı muḫālif nefs-i emmāre sāḥilres-i selāmetim oldı değirmān kendinden geçen dāneye köprü olduġu gibi

4 **Āteş efken <şod> be gerdūn nāᶜra-ı cānsūz-ı dil**
Şuᶜle-i āvāz-ı çīnī sūḫt çīnīḫāne rā

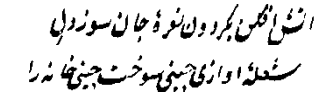

Āteş bıraḳıcı oldı ki gerdūna naᶜra-i cān sūz-ı dil
Şuᶜle-i āvāz-ı çīnī yandırdı çīnīḫāne

Yaᶜnī sūz-ı dilden naᶜra-ı cānsūzım ṭāḳ-ı eflāḳi iḥrāḳ u biᵓn-nār eyledi gūyā kāse-i çīnī gibi olan āh-ı gönlümden çīnīḫāne gibi ḫāne-i eflāḳi iḥrāḳ eyledi

5 **Bes ki bīlaᶜleş şarābem āteş-i ḫol kerdeest**
Şuᶜle-i cevvāle dānem gerdiş-i peymāne rā

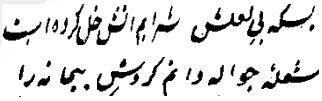

Ol ḳadar seng-i laᶜliñ olmasızıñ şarābım āteş-i sirke olmuşdur
Şuᶜle-i cevvāle bilirim gerdiş-i peymāne

Yaᶜnī maḥbūbdan devr-i bāde ᶜayneᵓl-āteş gibi sirke oldı baña dīger gerdiş-i cām şuᶜle-i cevvāle gibi oldı

6 **Ḳāmet-i ḫam nefs-i pīrānrā zi ġaflet māniᶜst**
Ḥalḳa-ı dom geşt zincīr īn seg-i dīvāne rā

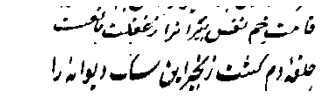

Ḳadd-ı ḫāmīde nefs-i pīr-i köhnsāli ġafletden maᶜnidir
Ḳuyruḳ ḥalḳası oldı zincīr bu kelb-i ᶜaḳura

Yaᶜnī pīr u iḫtiyār ḳāmet-i ḫāmīde olmaḳ ḥasebiyle ḳuvvet-i vücūd-ı insāna żaᶜf ṭārī oldı nefs-i insān ġaflet bīdār olup ḫayr-ı āḫīrete sāᶜī oldı gūyā nefs-i kelb-i ᶜaḳur insāna bu ḳadd-i ḫamīde ḫalḳa-i zincīr oldı

7 **Nerm kon dil rā firīb-i niᶜmet-i elvān meḫor**
Ārd kon der āsiyāb <ḫod> nān puḫt īn dāne rā

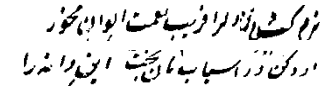

Nerm eyle gönli niᶜmet-i elvāna aldanıp yeme
Un eyle değirmāñda ekmeğin bişir bu dāneī

Yaᶜnī dāne-i dil nerm edip ḫalḳa-i devr-i ẕikr-i tevḥīd ile maḥv edip günegün niᶜmet-i dünyāya aldanma bu āsīyā-yı çarḫ-ı ᶜālemde dāne-i vücūdı daḳīḳ-i muḫīt edip ḫāżır u müheyyā ol

8 **Ḫāne- i ten rā ḳıyām-ı bendegī dāred be pāyī**
Yek ḳad-ı ādem buved dīvār-ı īn kāşāne rā

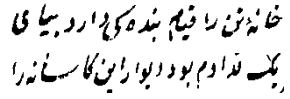

Ḫāne- i tende ḳıyām-ı bende ki dutar ayaġı
Bir ādem boy olur dīvārı bu ḫāneniñ

Yaʿnī ḫāne-i vücūd-ı insān inşād <u> ābād olmaḳdan ancaḳ mevlā-yı müteʿā ḥażretlerine icrā-yı ʿubūdiyet edip belki ḫāne-i vücūd-ı insānda ḥużūr-ı ḳalb ile icrā-yı ʿubūdiyet nevʿ-i insāna maḫṣūṣdur

84

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Āb-ı rū ez maʿnā-yı nuṭḳest ṣāfī sīne rā**
Mūm sebz ez maġz-ı ṭūtī bāşed īn āyīne rā

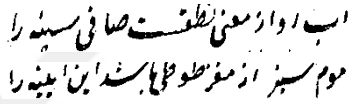

Āb-ı rū maʿnā-yı nuṭḳdandır ṣāf sīneye
Mūm <sebz> maġz-ı ṭūṭīden olur bu āyīneye

Yaʿnī sāde nevʿ ṣāf sīneniñ ʿalāmet-i ḥüsn inṭiẓām-ı ṭūṭīveş kelām-ı şekerbārı meẕāḳ-ı cāna ḥalāvetbaḫş olmaḳdır

2 **Kes zi dervīşān-ı ū nişnīd āvāz-ı ṭamaʿ**
Kerdeend ez mūy-ı çīnī ḫırḳa-ı peşmīne rā

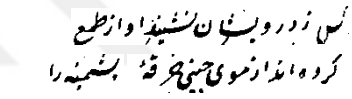

Kimse onuñ dervīşinden işitmedi ṣadā-yı ṭamaʿ
Eylemişler mūy-ı çīneden ḫırḳa-i peşmīne

Yaʿnī dervīş-i İlāhī fuḳarā-yı ṣābirīnden kimse ṣadā-yı ṭamaʿ vü şāʾibe-i suʾāl işitip görmemiş gūyā ki dervīş-i İlāhī kāse-i mūdār gibi şikeste ḫāṭır olup ü mūy-ı çīnden ḫırḳapūş olmuşlardır

3 **Ḥüsn nugẕāred ki ez dil serzened rāz-ı cunūn**
Muhr ez çeşm-i perīzādest īn gencīne rā

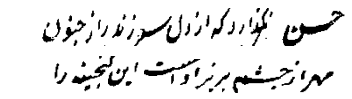

Ḥüsn bıraḳmaz dilden rāz-ı cunūn ẓāhir olsun
Muhr çeşm-i perīzāddandır bu gencīneye

Yaʿnī mecẕūb-ı İlāhiniñ ḫazīne-i ḳalbinde esrār-i İlāhī destürüʾl-ʿamel olmayıp belki herdem destürmeʾl-ʿamel olmaġa sezā vü cesbāndır maʿnā-yı dīger ḥüsn-i maḥbūb māniʿdir rāz-ı cünūn ʿaşḳ-ı ẓāhir olmağa gūyā ki çeşm-i maḥbūb ḫazīne-i dilde olan rāz-ı cünūnuñ mühridir

4 **Ḫaṣm-ı zāhid be mestān nīst bī keyfiyyetī**
Ḫāk-i sāġar mītevān kerd īn ġubār-ı kīne rā

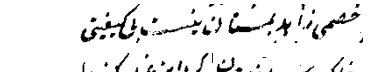

Ḫaṣm-ı zāhid mestlere bir ḫāletsiz değildir
Ḫāk-i sāġar münkündür olsun bu ġubār-ı kīneden

Yaʿnī zāhidiñ ʿadāvet erbāb-ı ʿişretle ḥālet-i keyfiyetden ḫāli değildir zīrā (67a) zāhidiñ kīnālūd olan ġubār-ı vücūdı ḫāk-i sāġar olmaġa sezādır belki ġubār-ı vücūdı erbāb-ı ʿişrete pā-māl u çirkālūd olur

5 **Tā seḥer Şevket zedem sāġar be zuʿm-ı ehl-i zühd**
ʿAnberī deryā-yı mey kerdem şeb-i āzīne rā

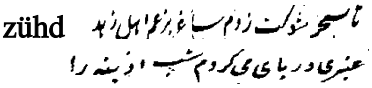

Ṣabāḥa dek bāde nūş oldum ehl-i zühde zuʿmen
ʿAnberīñ bir deryā-yı şarāb eyledim cumʿa gecesin

Yaʿnī cumʿa gecesi ẓāhiren zāhid-i riyākāra ʿibādetgāh olmaḳ ḥasebiyle ben daḫı zuʿm-ı zāhid cumʿa gecesiyle deryā-yı mey ʿişret-i ʿanbergūn eyledim belki bāṭınen mey-i muḥabbetle ẕikr-i tevḥīd ile mest oldum

85

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Leb-i to bāde-i gulgūn āyaġ-ı āyīne rā**
Ruḫ-ı to merhem-i kāfūr ayāġ-ı āyine rā

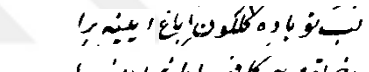

Seniñ dudaġıñ bāde-i gülgūn dur cām-ı şarāb-ı āyīneye
Ruḫun merhem-i kāfūrdur ayāġ-ı āyīneye

Yaʿnī leb-i meygūn dilbere āyīne-i cām-ı şarāb olmaḳ ʿārīż-ı māhveş merhem-i kāfūr olmaḳ dāġ-ı āyīneye maḥbūb nigerān olduḳça

2 **Nemīkeşed zi kes ṣāf gevherān minnet**
Buved fetīle zi cevher-i çerāġ-ı āyīne rā

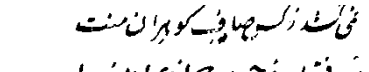

Ṣāf Güherler kimseden minnet ḳabūl etmez
Olur fetīle cevherden āyīne çerāġına

Yaʿnī ṣāf ṭıynet ġayrden iḥsān ḳabūl eylemez zīrā āyīne şemʿiniñ fetīlesi yine cevher-i āyīnedendir

3 **Kudūretest bahār-ı riyāż-ı ḫāṭır-ı mā**
Besest sebze-i jengār bāġ-ı āyīne rā

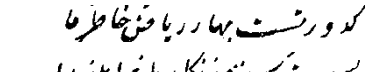

Bizim riyāż-ı ḫāṭırımızıñ bahārı keder <u> ġamdır
Kāfīdir sebze-i pās bāġ-ı āyīneye

Yaʿnī ʿāşıḳ-ı terk-i dünyānıñ riyāż-ı ḫāṭır<ı> ancaḳ ġam <u> kederdir zīrā āyīneye bāg-ı sebze ancaḳ jeng <u> pasladır ḥāṣıl āyīne gibi ṣāf bāṭın u sīne olanıñ ancaḳ baḥār-ı ḫāṭırı pās-ı ġam u kederdir

4 **ʿİlāc-i kulfet-i dil ez ġubār-ı ġam bāyed**
Besest merhem-i jengār dāġ-ı āyīne rā

علاج کلفت دل از غبار غم باید
بسست مرہم زنگار داغ آیینہ را

Gönül külfet-i ʿilāc ġubār-ı ġamdan lāzımdır
Kāfīdir merhem-i jeng āyīne dāġına

Yaʿnī derd-i küflet-i muʿtād olan kimseye yine çāre ġubār-ı ġamdır dāġ-ı āyīneye merhem-i jeng çāre olduġu gibi

86

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Maḥv geşten ez ḫodest īn nakşhā-yı (67b) kohne rā**
Āteşest ez reg-i ḫ̌īş īn būriyā-yı kohne rā

محو گشتن از خودست این نقش ہای کہنہ را
آتشست از رنگ خویش این بوریای کہنہ را

Maḥv olmaḳ kendindendir bu nakş-ı köhnelere
Āteş kendi rengindendir bu eski ḥaṣīra

Yaʿnī bu eski dünyāda gūnāgūn naḳş-ı vücūd-ı köhneler kendi kendinden maḥv u berbād olur ḥaṣīr-ı köhne gibi kendi köhneliġin iḥrāḳ u maḥv olur

2 **Tā be key ez niʿmet-i elvān konī taʿmīr-i ten**
Penbe-i rengīn zenī çendīn ḳabā-yı kohne rā

تا بکی از نعمت الوان کنی تعمیر تن
پنبہ رنگین زنی چندین قبای کہنہ را

Nice bir niʿmet-i elvānla edersin vücūdı taʿmīr
Rengāreng yama verirsin nice bir bu eski ḳaftāna

Yaʿnī pīr-i fānī olup ʿömr-i ṭabīʿi kemāle resīde oldı yine sen hevā-yı vaḳt-ı şebābı terk eyleyip belki bīnā-yı köhne-i vücūdı niʿām-ı elvān ile taʿmīr ḳaydında olmaḳ bilāfāʾide abeş maḳūlesidir

3 **Ġāfil ez ẕāt-ı ḫodī bīgāne mītersem şodī**
Āşinā-yı tāze kon īn āşinā-yı kohne rā

غافل از ذات خودی بیگانہ میترسم شوی
آشنای تازہ کن این آشنای کہنہ را

Kendi zātıñdan gāfilsin ḳorkarım bīgāne olasın
Yeni bir āşinā eyle bu eski āşināya

Yaʿnī kendi miḳdār-ı māhiyetiñden ġāfilsin ü kendi miḳdār-ı māhiyetiñ bilmezsin ḳorḳarım bir ġāfil mechūl-i muṭlaḳ olasın bārī bu köhne vücūduna yeñi āşinā ol kendiñe bīgāne olup ġāfil olma

4 **Nīst ʿārī ez libās-ı ṣıdḳ Şevket ṣāf-ı dil**
Hemçu ṣubḥ ez gerden endāzed derā-yı kohne rā

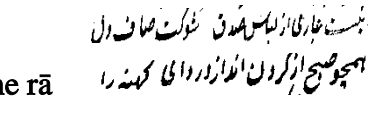

Değil ʿārī libās-ı ṣıdḳdan Şevket ṣāf-ı dil
Ṣabāḥ gibi boynuna atılmış köhne seccādeyi

Yaʿnī ṣāf dil kimseler libās-ı ṣıdḳdan ʿārī değil belki ṣabāḥ gibi seccāde-ı ṣıdḳ-ı ṣafāyı dergerden eylemişler

5 **Mīşeved gum ʿomr-i ṣāfṭıynetān ez infiʿāl**
Gerdiş-i rengest devr-i āsümān fīrūze rā

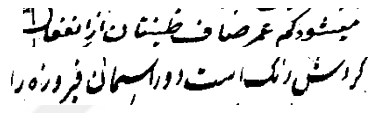

Olur güm ʿömr-i ṣāf ṭıynetler infiʿālinden
Reng dönmesidir fīrūzeye devr-i āsmān

Yaʿnī ṣāf ṭıynet cüzʾi infiʿāl ile maḥv olur zīrā fīrūzeniñ maḥv-ı rengi devr-i felekden cüzʾi münfaʿil olmadandır maʿlūm ola seng-i fīrūzeniñ üzerinde bir sene miḳdārı devr-i (68a) felek devr eylese rengi nābūd olur fīrūze rengi maḥv olur kembahā vü bīḳıymet olur bu āḫir ki mıṣraʿ bu ḳāʿideye işāretdir ṣāf ṭıynete miṣāldir

6 **Ez sirişt-i men nebāyed rāz-ı pinhān dāşten**
Mīnumāyed āb ez gil çun ḥabāb īn kūze rā

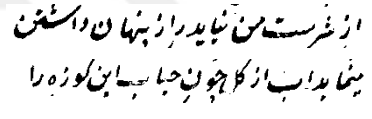

Benim sirişt̲imde olmaz pinhān-ı rāz olmaḳ
Görünür çamurdan ṣu ḥabāb gibi bardaḳdan

Yaʿnī benim sirişt <u> ṭıynetim ziyāde ṣāf u bīḳeder olduġundan derūn-ı sīnemde bir şey mestūr olmaz belki derūn-ı sīnemdeki zāhir-i sīneden bedīd u nümāyāndır derūn-ı ḥabābdan āb nümāyān olduġu gibi

7 **Ṣāf ṭıynet mātem-i ḫod rā neyendāzed be kes**
Pīrehen nīlī be merg-i ḫod buved fīrūze rā

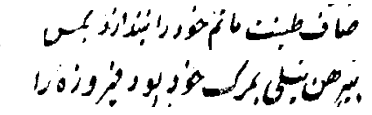

Ṣāf ṭıynet kendi mātemiñ kimseye bıraḳmaz
Pīrehen-i neyli kendi mevtinden olur fīrūzeye

Yaʿnī ṣāf ṭıynet dār-ı fenādan dār-ı beḳāya intiḳāl eyledikde kimseye kendi mātemini çekdirmez ü pīrehen-i neylī mātem kimseye giydirmez **maʿlūm ola** İrānda bir kimse fevt olduḳda o kimseniñ aḳribā vü müteʿalliḳātı o kimse için ḳırḳ gün mātem dutar u cümle giydikleri libāsları siyāh eylerler ʿādet-i müstemireleri henüz bu münvāl

üzere ḥaṭṭa bu faḳīriñ masḳaṭ-ı reʾsim olan mekānda ḥālā bu ʿādet cārīdir[222] bu ʿādet ḫilāf-ı şerʿ olduġundan baʿż mütedeyyin kimse fevt olduḳda vasiyet eyler baʿdeʾl-mevt bana mātem dutup libās-ı mātem kimse giymesin bu beyt bu ḳāʿideye ʿişāretdir

8 **Cām-ı ābī mībered sāʾil be dergāh-ı kerīm**
Z'āb-ı rū ez bes koned pur kāse deryūze rā

Pür cām-ı şu götürür sāʾil dergāh-ı Kerīme
Yüz şuyından ol ḳadar ābdār dolu kāse-i deryūze

Yaʿnī sāʾil olmaḳ ol ḳadar nāmemdūhdur gūyā ki sāʾil kāse-i deryūze āb-ı rūdan pür edip pīş-i Kerīme götürüp bu minvāl üzere kerīmden ṭaleb-i ḥācet eder bu ḥāletdir emr-i u muḥāldir

87

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Tāb çun āred kesī ān ḥüsn-i gerdūnpāye rā**
Pençe-i (68b) ḫūrşīd cārūbest gerd-i sāye rā

Nice ṭāḳat getirir bir kimse o felekpāye-i ḥüsne
Pençe-i ḫūrşīd süpürgedir ġubār-ı sāyesine

Yaʿnī ẓıll-ı vücūd-ı ʿāleme pençe-i ḫūrşīdi cārūb eden Allah-ı züʾl-celāl ḥażretleriniñ ruʾyetine kimse tābāver olmaz maʿnāyı dīger böyle evc-i kemālde olan ḥüsn-i maḥbūba bir kimse tābāver <o>lmaz zīrā pençe-i ḫūrşīd gerd-i sāyesinde cārūb olmuşdur

2 **Ez şitāb-ı ʿomr ṭıflānī ki āgeh geşteend**
Şemʿ-i ḫāk-i ḫīş mīdāne<n>d şīr-i dāye rā

Şitāb-ı ʿömrden ṣabīler ḫabīr olmuşlar
Kendi şemʿ-i ḫākleri bilirler şīr-i dāye

Yaʿnī eṭfāller ʿömrüñ ʿacele mürūr eylemesinden ḫaberdār olmuşlar şemʿ-i mezār ḳıyās eylerler şīr-i dāye o sebebden şīrḫār olduḳlarında baʿde ḫāb eylerler **"el-nevm āḫiʾl-mevt"**[223]

3 **Şeb çu bād dil-i ṭapīden ḫīzed ez kāşāneem**
Ṣubḥ bīnem geşte şemʿ-i ḫāne-i hemsāye rā

[222] Bu ifadeden Şārih Yūnus Edib'in İran doğumlu olduğu anlaşılmaktadır.
[223] "Uyku ölümün kardeşidir." Hadis-i şerif.

Gece bād gibi dil taḥrīka ḳaḳsa ḫānemden
Ṣabāḥ görem olmuş konşumun ḫānesine çerāġ olmuş

Yaʿnī her bir kimse eṭrāfımda benim şebde ḫulūs-ı ḳalb ile duʿā edip gönlüm o kimseye teveccüh eylese ʿaleʾṣ-ṣabāḥ o kimseye resīde olurum maḳṣūduna vāṣıl olmuş gönlüm nereye teveccüh o kimseniñ baḫt rūşen olur

4 **Nişnūd kes ez leb-i ʿuşşāḳ suḥan-ı nāle rā**
Nīst āvāz-ı şikesten şīşe-i tebḫāle rā

نشنود کس از لب عشاق سخن ناله را
نیست آواز شکستن شیشهٔ تبخاله را

Kimse işitmez leb-i ʿāşıḳdan ṣadā-yı nāle
Olmaz ḳırıḳlıḳ ṣadāsı şīşe-i tebḫāle

Yaʿnī āşıḳ-ı derūñ-ı pürsūzıñ nāle vü feryadını kimse işitmez şīşe-i tebḫāleniñ ḳırılmasında āvāz olmadığı gibi

5 **Key buved sergeştegān rā minnet ez kes behr-i rızḳ**
Puḫte nān ez āteş-i ḫod şuʿle-i cevvāle rā

کی بود سیر گشتگان را منت از کس بهر رزق
پخته نان از آتش خود شعلهٔ جواله را

Bīḳarār-ı Ḫüdāyīler rızḳdan ötürü kimseden minnet çekmez
Şuʿle-i cevvāleniñ ekmeği kendi āteşiyle bişer

Bu mażmūn tekrār geçmiştir

88

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Reh key buved be ḫalvet-i nāz (69a)-ı to āh rā**
Bīrūn koned zi āyīne ʿakset nigāh rā

ره کی بود به خلوت ناز تو آه را
بیرون کند ز آیینه عکس نگاه را

Nice yol olur seniñ ḫalvet-i nāzıñ āhā
Bīrūn eder āyīneden ʿaksiñ nigāhı

Yaʿnī ne mümkün vāṣıl olmaḳ seniñ ḫalvet-i nāz-ı vaṣlıña zīrā āyīne-i ʿaksiñ görmek muḫāl

2 **Ez bes dilem be yād-ı to çun dīde rūşenest**
Medd-i nigāh-ı ḫayāl konem dūd-ı āh rā

از بس دلم بیاد تو چون دیده روشن است
مد نگه خیال کنم دود آه را

Ol ḳadar gönlüm seniñ ḫayāliñle göz gibi münevverdir
Medd-i nigāh-ı ḫayāl eylerim devr-i āhı

Yaʿnī ol ḳadar ḫāne-i ḫāṭır pertev-i ḫayāliñle rūşen oldı medd-i baṣar görünür derūn-ı dilden çıḳan āh

3 **Ez behr-i ḫāb dīden-i zülf-i to şām-ı hicr**
Ḫ ̆ābāndeem be nukhet-i sunbul nigāh rā

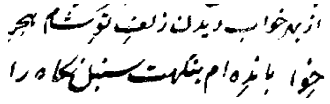

Rüyāda görmekden ötürü seniñ zülfüñi şām-ı hecrde
Yaṭırdım būy-ı sünbül ile nigāhım

Yaʿnī seniñ sünbül-i zülfüñ rüʾyāda görmek içün her şām-ı hicrānda ʿayn-ı sünbül gözüm üzere ḳoyup ḫāb eyledim

4 **Şod tekyegāh-ı rāḥat-ı mā seng-i kūdegān**
Ez kehrübā be kūh buved püşt kāh rā

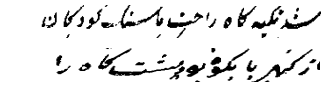

Oldı tekyegāh-ı raḥātım seng-i ṭıflāñ
Kehrübādan arḳası dāġda olur kāhıñ

Yaʿnī dīvāne-i meczūbuñ rāḥat-ı iʿtimād seng-i ṭıflāndır kāha kehrübā muʿtemed-i ʿulyā olduġu gibi zīrā kāh kehrübāya mecẕūb dīvāneler de seng-i ṭıflāna mecẕūbdur

5 **Rāh<ī> ki kūtehest dırāzest bīrefīḳ**
Bāşed du pāy tīġ-i dū dom ḳaṭʿ-ı rāh rā

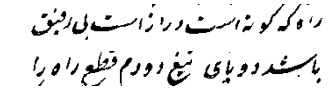

Bir yol ki ḳısa olsa ırāġ olur refīksiz
Olur iki ayaġ iki aġızlı tīġ yol kesmeğe

Yaʿnī menzil-i ḥaḳīḳate vāṣıl olmaġa rehber-i tevfīḳ-i ʿināyet lāzımdır zīrā bir ayaġıñ bir ayaġa iʿāne eylemesi rehber-i ʿināyet gibidir ḳaṭ-ı rāh etmede

6 **Bīdār-ı dil keyest ki vażʿ-ı mülāyemeş**
Gīred be mūm-ı āyīne-i ṣubḥgāh rā

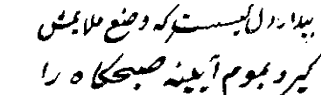

Dil-i bīdār o kimsedir ki vażʿ-ı mülāyimi
Duta mūma ṣabāḥ vaḳtiniñ āyīnesini

Yaʿnī oña o kimsedir ki her ṣuḥgāhda devām üzre niyāz u taẕarruʿ terk-i ḫāb <u> rāḥat edip āyīne-i ṣubḥgāhdan ṣüreten icābet nümāyāñ ede (69b)

7 **Deyr u ḥarem be dīde-i rūşen guher yekest**
Pīçīde çun du rişte-i behem īn du rāh rā

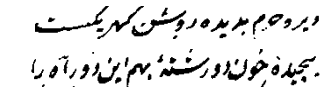

Kaʿbe vü kilīsā çeşm-i rūşen güherde birdir
Ṣarılmış iplik gibi bu iki yol birbirine

Yaʿnī ḥaḳḳbīn u ṣāf ʿaḳīde olan kimse mecmuʿ eşyāya bir naẓar ile naẓar eyler baʿżısına ḥaḳḳ naẓar baʿżısına ḳubḥ naẓar eylemez belki deyr <u> ḥarem u küf <u> dīn

birbirine merbūṭ olarak ṣāniᶜ-i ḥaḳīḳīye iḥāle edip taḥsīn birle dünyā **“mā ḫalaḳte hāzā bāṭılan”**[224] ḳāᵓil olur

8 **Mestem zi ṣāf bāde-i laᶜlī ki kerdeest**
Ālūde ez şarāb ḥarīr-i nigāh rā

Mestim pür ṣāf mey-i laᶜlden eylemişdir
Ālūde şarāba ḥarīr nigāhı

Yaᶜnī bir mey-i laᶜl-i leb-i dilberden neşᵓeyābım medd-i başar-ı dilber kendi mey-i leb-i laᶜline ālūde olmaḳ mümkündür ziyāde leb-i dilber laṭīf olmaḳdan kināyetdir

9 **Şevket zi feyż-i himmet-i ḫod bārhā behem**
Āmīḫtem çu şīr u şeker mihr u māh rā

Şevket kendi feyż-i himmetinden çoḳ kere birbirine
Ḳarışdırdım şīr <u> şeker ki āy <u> güneş

Yaᶜnī bendeki olan nefs-i ḳudsī vü feyż-i ᶜināyet-i Rabbānīyle çoḳ kere pertev-i mihr <ü> māh benim nūr-ı feyżime muḳābil şīr ü şeker oldı belki benim şuᶜāᶜ-yı feyżimden aḫẕ-ı nüriyle kāmyāb oldılar

89

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Küfr <u> dīn yek cādde bāşed merdüm-i āgāh rā**
Şod cudā ez bes zi hem kerdend ḳaṭᶜ īnrāh rā

Küfr ü dīn bir cādde olur merdüm-i āgāha
Oldı ayrı ol ḳadar birbirinden eylediler ḳaṭᶜ bu yolı

Yaᶜnī āġāh kimse her bir yer ister deyr ister şu ᶜibādetgāhdır her bir yerden ḥaḳḳa sülūk mümkündür her yerde Allah ḥāżır <u> nāẓırdır maẓhar-ı bānī ᶜālemi iḥāṭa eylemiş ḳıl <u> ḳāl-i ġafletkārān ile rāh-ı müteᶜaddid oldı

2 **ᶜAşḳ rāḥat dāred ez pehlū-yı ᶜaḳl-ı ḥīleger**
Şīr-i mā bālīn-i per dāned dom-ı rūbāh rā

ᶜAşḳ rāḥat dutar pehlū-yı ᶜaḳl ḥīle-gerden
Bizim arslanımız tüy yaṣdıḳ bilir tilki ḳuyruġunı

[224] “Bunu boşuna yaratmadın” Al-i İmram/191

Yaᶜnī̇ ᶜaşḳı arslana teşbī̇h edip aḳlı tilkiye teşbī̇h edip ᶜaşḳ (70a) ᶜaḳl üzere ġālib olduġundan u ḫī̇leger u ḳorḳaḳ olmaḳ ḥasebiyle ḥāṣıl benim ᶜaşḳım ᶜaḳlı zī̇r-i pāde pāymāl edip ḫī̇le-i ᶜaḳldan ḫalāṣ oldı

90

(mefāᶜī̇lün / mefāᶜī̇lün / mefāᶜī̇lün / mefāᶜī̇lün)

1 **Çu bī̇ned şemᶜ-i gulpūş ān bahār-ı bādenūşī̇ rā**
Koned ābī̇ be merg-i ḫod ḳabā-yı şuᶜlepūşī̇ rā

چو بیند شمع گلپوش آن بهار باده نوشی را
کند آبی بمرگ خود قبای شعله پوشی را

Eger görse şemᶜ-i gülpūş o bahār-ı bādenūşı
Eder ābı kendi mevtinden ḳabā-yı şuᶜlepūşı

Yaᶜnī̇ şemᶜ-i şuᶜle-i gülfām pür sır iken maḥbūb-ı bāde nūşuñ bahār-ı ḥüsnüne bir kere bir kere nigerān olsa kendi mevtinden bir māvī̇ ḳabā müheyyā edip mātem-zedelikde maḥv <u> berbād olur ḥāṣıl gül-i ruḫsār-ı maḥbūba muḳābil şemᶜ-i siyāh pür şükūfe görünür

2 **Zi mā kes nişnūd ḥarf-i suḫan nākerden mā rā**
Zi bes āheste mī̇ḫ̌ānī̇m mektūb-ı ḫamūşī̇ rā

ز ما کس نشنود حرف سخن تا کردن ما را
ز بس آهسته میخوانیم مکتوب خموشی را

Benden kimse işitmez bir ḥarf kelām etmemek baña
Ol ḳadar āheste oḳurum süḳūtluk mektūbuñ

Yaᶜnī̇ tekellüm etmekden ḳaṭ-ı naẓar kelā söylemediğim her kimse ḫabī̇r olup bilmez kemāl rütbe sükūt mektūbunı āhesteḫān oldum

3 **Buved tā bī̇ş <u> kem ḥarfī̇ siyeh baḫtī̇ füzūn bāşed**
Sevād ez sürme-i mī̇bāşed Ṣıfāhān-ı ḫamūşī̇ rā

بود تا بیش کم حرفی سیه بختی فزون باشد
سواد از سرمه میباشد صفاهانی خموشی را

Olsa az ḥarf çoḳ baḫt-ı siyāh ziyāde olur
Sevād-ı sürmeden lāzımdır sükūt Iṣfihānına

Yaᶜnī̇ şehrbenddir ḫāmūş keş̲ī̇r <u> ḳalī̇l-i kelāmdan ḫalelpezī̇r olur belki sürme-i Iṣfıhāñ gibi köb ḥavādiş ile pāymāl olmaḳda sükūt lāzımdır

4 **Nebāşed kār-ı ehl-i zuhd bī̇keyfiyyetī̇ Şevket**
Nemī̇dānī̇m kem ez meyfurūşī̇ ḫodfürūşī̇ rā

نباشد کار اهل زهد بی کیفیتی شوکت
نمیدانم کم از میفروشی خودفروشی را

Olmaz kār-ı ehl-i zühd bir keyfiyetsiz Şevket
Bilmem az meyfürūşluḳdan ḫodfürūşluğı

Yaᶜnī̇ zāhidiñ ᶜibādātdan merāmı cebr-i dünyā için kendini ṣüret-i ᶜibādet üzre göstermekdir belki kendine ṣüret-i ḥaḳḳ üzre revāc vermekdir böyle olduġu ḥalde meyfürūş olmaḳdan az olmadı zāhidiñ ḫodfürūş olması belki daḫa şeniᶜ oldı

91

(Mefʿūlü/Fāʿilātün/Mefʿūlü/Fāʿilātün)

1 Ez bāde (70b) reng kerdem sīmāb-ı kāġeẕī rā
Ez şuʿle āb dādem gulhā-yı kāġeẕī rā

از باده رنگ کردم سیماب کاغذ را
از شعله آب دادم گلهای کاغذ را

Şarābdan reng eyledim kāgıd-ı sīmābı
Şuʿleden ṣu verdim kāġaz-ı gülleri

Yaʿnī kāgaẕ gibi beyāż sīmā-yı maḥbūbı neşʾe-i bādeyle gülgūn eyledim gūyā ki ḥarāret-i mey şuʿlesinden beyāż kāġaẕ gibi gülrūlara revnāḳ u āb <u> tāb verdim

2 Ṭūmār mīfiristem ez ḫāl-i ḫod becānān
Bāyed beşuʿle reften īn pāy-ı kāġeẕī rā

طومار میفرستم از حال خود بجانان
باید بشعله رفتن این پای کاغذ را

Mektūb gönderdim kendi ḥālimden cānāna
Lāzımdır şuʿle ile gitmek bu kāġaẕ ayaġına

Yaʿnī āteş-i sūz-ı ʿaşḳım taḥrīr edip mektūb gönderdim semt-i cānāna āteş-i sūz-ı ʿaşḳımdan mektūb ʿayn-ı āteş oldı böyle olduġu ḥālde āteşden bir pā lāzımdır bu mektūb semt-i kūy-ı cānāna vāṣıl eylesin

3 Dunyā vü merdüm-i ū oftāde lāyıḳ-ı behem
Çun māhiyān-i taṣvīr deryā-yı kāġeẕī rā

دنیا و مردم او افتاده لایق هم
چون ماهیان تصویر دریای کاغذ را

Dünyā vü merdüm-i dünyā lāyıḳ düşmüş birbirine
Taṣvīr balıḳları gibi kāġaẕ-ı dünyāya

Yaʿnī Mevlā-yı müteʿāl ḥażretleri dünyā vü māfīhāyı mecmūʿ-ı envāʿ-ı cins-i müfredātıyla aḥsen ḫalḳ eylemişdir noḳṣāndan her biri müberrādır kāġeẕ deryāsında güzel taṣvīr olan balıḳlar gibi bu teşbīh teşbīh-i maḳlūb tarīḳiyle ẕikr olunmuşdur u mutaṣavvıfe tāʾifesiniñ bir ṭāʾifesi seyr-i sülūkına işāretdir Mevlā-yı müteʿāl ḥażretlerini deryāya teşbih eder

4 Bunyād-ı āsumān şod vīrān zi seyl-i eşkem
Yek ḳaṭre āb sengest deryā-yı kāġeẕī rā

بنیاد آسمان شد ویران ز سیل اشکم
یک قطره آب سنگست دریای کاغذ را

Bīnā-yı āsmān ḫarāb oldı seyl-i ekşimden
Bir ḳaṭre ṣu daşdır kāġaz-ı deryāya

Yaʿnī seylāb-ı sirişkim bīnā-yı eflāki ḫarāb <u> berbād eyledi zīrā deryā gibi olan kāġaza bir ḳaṭre ṣu daş gibidir

5 **Ez ḫāṭır-ı raḳībān çeşmet nerefte hergiz**
Çun āhuvān-ı taṣvīr ṣaḥrā-yı kāġeẕī rā

Raḳībleriñ ḫāṭırından gözün zāʾil olmadı aṣla
Taṣvīr olan āhūlar gibi kāġıd[225] *ṣaḥrāsından*

Yaʿnī raḳībānıñ ḫāne-i ḫāṭırlarında ḫayāl-i çeşm-i dilber **“keʾn-nakşe fiʾl-ḥacer”**[226] olmuşdur zāʾil mümkün değildir kāġıda taṣvīr olan āhūlar ṣūreti gibi

6 **Şevket sefīne-i men ez naẓm geşte lebrīz**
ʿAnber-i sevād-ı şiʿrest (71a) deryā-yı kāġezī rā

Şevket sefīnem naẓmdan lebrīz oldı
ʿAnber-i sevād-ı şiʿrdir kāġıd-ı deryāda

Yaʿnī Şevket sefīnem lebrīz oldı eşʿār <u> ebyātımdan gūyā sevād-ı şiʿrim ʿanber oldı kāġıd deryāsına

92

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Beyāż-i gerden-i mīnā numūdem ehl-i taḳvā rā**
Keşīdem surme ez āb-ı zumurrud çeşm-i efʿī rā

Gerdeni beyāż mīnāyı gösterdim ehl-i taḳvāya
Çekdim sürme zümrüd ṣuyından iylān gözüne

Yaʿnī iylān gibi olan zāhid-i riyākāra gerden-i beyāż mīnāyı gösterdim gūyā zümrüd ṣuyından iylānıñ gözüne sürme çekdim maʿlūm ol iylān zümrüd gördükde gözleri kör <u> nābīnā olur zāhid<i> iylāna teşbīh etmek kemāl rütbe eṣḳal olup herkesiñ menferi olmaġla işāretdir bāde āb-ı zümrüde teşbīhden kemāl zī-ḳıymet u merġūb olup cevāhir-i maḳūlesi olmaḳ işāretdir bu mażmūn bir daḫı evvel geçmişdir ġaflet olunmaya

2 **Zi cā muşkil buved conbīden erbāb-ı ʿalāyıḳ rā**
Buved gulmīḫ āhen sūzenī dāmen-i ʿİsā rā

Yerinden erbāb-ı ʿalāyıḳdan müşkil olur şıçramaḳ
Olur gülmīḫ āhen iğne dāmen-i ʿİsā’ya

[225] Bu kelimenin yazım ve imlasında oldukça keyfi davranılmıştır. Kelime, kāġaz, kāġad, kāġıd şeklinde üç farklı şekilde kullanılmıştır. Üç farklı şeklin de sözlükte karşılığı bulunmaktadır.
[226] “Taşa yazı yazmak gibidir.”

Yaᶜnī erbāb-ı ᶜalāyıḳ tārıñ dünyā olup silk-i tecerrüde sālik u daḫil olmaḳ mümkün değildir zīrā ᶜİsā ᶜaleyhisselām silk-i tecerrüde dāḫil olmasına bir iğne māᶜniᶜ oldı bu mażmūñ daḫi mürūr etmişdir

3 **Eşer key mīgozāred āred rīşe-i ġam ber dil-i nāzik**
Ḫored mār-ı siyāh-ı mūy-ı çīnī ḫāk-ı çīnī rā

Āşār nice bıraḳır ġam ṭamārı bir dil-i nāzikde
Yer mār-ı siyāh-ı mūy-ı çīnī ḫāk-i çīnīye

Yaᶜnī bir ᶜāḳil <u> nāzik dil kimseniñ mīnā-yı ḳalbine ġam u kediriñ bıraḳsa elbette o nāzik dil maḥv u berbād olur zīrā kāse-i çīnī nāzik olmaḳ ḥasebiyle mār-ı mūdārı elbette maᶜlūm ola kendi dil-i nāziki kāse-i çīne teşbīh edip u mūy-ı kāse efᶜiye teşbih edip gezlik efᶜi ḥayvānāt-ı maḳūlesine işābet eyledikde maḥv <u> iᶜdām eyler mūy-ı çīnī daḫı kāseye işābet eyledikde kāse şikest <u> **(71b)** maḥv eyler vü iylānıñ dāᵓimā ekl eylediği ḫāk olduġuna **telmīh** vār u māde-i insān ḫākden olduġuna işāretdir rīşe-i ġam ḫāk-i kāse-i ḳalb-i insānı dāᵓimā ekl eylediği gibi güzel <u> peçīde bu **teşbīh** gibi mebnīdir

4 **Be sūy-ı rāstī dilrā hidāyet kon ki mībāşed**
ᶜAşā-yı ābnosī beh zi mīl-i surme aᶜmā rā

Ṭarīḳ-i müstaḳīme göñül delīl ol zīrā olur
Ābnosi ᶜaşā güzel aᶜmāya mīl sürmeden

Yaᶜnī kendi nefs-i emmāreñe vü ġayrı kimselere ḥüsn-i ᶜamel sevḳ edip u ṭarīḳ-i müstaḳīme rehber olur zīrā güzel rāst u iᶜāne eylediği için aᶜmāya ḥāṣıl ṭarīḳ-i müstaḳīm-i şerᶜ-i şerīfden ḫāriç tarīḳa be-hasbülᵓl-ᶜāḳl mümāşāt etme zīrā ᶜaḳl-ı encām-ı kārda aᶜmā gibidir idrāk-ı ḳāṣırdır

5 **Be bezm-i vaṣl hem Mecnūn-ı mā fikr-i cunūn dāred**
Ḫayāl ḥalḳa-ı zencīr sāzed çeşm-i Leylā rā

Maḥfil-i vaṣlda benim mecnūnum cünūn-ı fikriñ dutar
Ḫalḳa-i zincīr ḫayāl eyler çeşm-i Leylāᵓyı

Yaᶜnī bizim mecẕūb cünūn-ı Ḫüdā-yı vaṣıl-ı ḥaḳīḳat-i ḥāl olduḳda gün günden tezāyüd-i cezb-i cünūn eyler zīrā ḥaḳīḳat-i ḥāle vāṣıl olmaḳ başḳa bir revnāḳ u ḳayd olur cezbe-i cünūn-ı Rabbāniye

6 **Zi bes serv ḳadd-i ḫoş cilveeş neẕẕāre mīḫᵛāhed**
Be gerdiş hemçu çeşm āred zi şūḫī ṭavḳ-ı ḳumrı rā

Ol ḳadar serv ḳadd-i ḫoş cilve naẓar ister
Göz gibi gerişe getirir şūḫluḳdan ṭavḳ-ı ḳumrıyı

Yaᶜnī maḥbūbuñ ḳāmet-i sehī-i serv-i ḫırāmān ol ḳadar nāzik güzel cilveden neẕẕāre ister ṭavḳ-ı ḳumrı göz gibi gerdişe getirir şūḫluḳdan

7 **Ten-i ū der ḳabā-yı lālegūn luṭf-ı dīger dāred**
Buved fānūs-ı gulgūn lafẓ-ı rengīn şemᶜ-i maᶜnā rā

Cism-i dilber lālereng ḳaftān içre başḳa bir ṣafā gösterir
Olur fānūs-ı gülgūn lafẓ-ı rengīn şemᶜ-i maᶜnāya

Yaᶜnī sīmten dilber ḳabā-yı lālegūn giydikde başḳa bir leṭāfetli ḥālet kesb eder zīrā (72a) rengīn lafẓ şemᶜ-i maᶜnāya fānūs-ı gülgūn olduġu gibi

8 **Temāşā-yı ṣafā-yı sāᶜidī dārem ki mītersem**
Be çūb āḫir zi naḫl-ı Ṭūr bended dest-i Mūsā rā

Bir ṣāf sāᶜide temāşā eylerim ḳorḳarım
Bir çöpe āḫir naḫl-i ṭūrdan baġlaya dest-i Mūsāyı

Yaᶜnī ṣaḥib-i muᶜcizāt-ı peygāmbere ümmet oldum Mūsā ᶜaleyhisselāmıñ muᶜcize-i yed-i beyżāsı gibi nice muᶜcīzesi vardır maᶜnā-yı dīger bir sāḳ-ı sīmīn-i dilbere temāşā eyledim nice sāᶜid-i beyāż dilberleriñ sāᶜidlerini şikest edip taḫtebend etmişdir belki sāᶜid-i sīm dilberler benim sīm-sāḳ dilberime ᶜāşıḳ <u> üftāde olmuşdur

9 **Ġubār-ı hestī-i mā dūd-ı çeşm-i mā buved verne**
Tevān ez revzen-i dil dīd mehtāb-ı tecellī rā

Bizim varlıḳ-ı ġubārımız ġubār-ı çeşmī olur yoḳsa
Mümkündür revzene dilden görmek mehtāb-ı tecellī

Yaᶜnī ġubār-ı ḥicāb cism-i maniᶜdir yoḳsa nefs-i nāṭıḳa-i insān belki nefs-i ḳuds-i insān kendi feyż-i başīret<in>den mehtāb-ı pertev-i tecellī her vaḳt görmek mümkündür ama ḥicāb-ı cism-i māniᶜdir

10 **Be yād-ı u keşīdem bāde-i ṣadreng-i fikr imşeb**
Seḥer ez kūçe-i mıṣraᶜ giriftem mest-i maᶜnā rā

Onuñ ḫayāliyle çekdim yüz reng şarāb-ı fikr bu gece
Ṣabāḥ kūçe-i mıṣraᶜdan dutarım mest-i maᶜnāyı

Yaᶜnī maḥbūbuñ bu gece rengāreng hayāl-i fikr ile rengīn güzel maᶜnādār ġazeller tertīb <u> inşād eyledim

11 **Zi rūy-ı dil suḫānver rifᶜat-ı iḳbāl mībāyed**
Be bāl-i cevher-i āyīne pervāzest ṭūtī rā

Mülāyim ṣūretle söz ṣāḥibine rifʿat-i iḳbāl lāzımdır
Āyīne-i cevher ḳanādıyla pervāz eder ṭūṭī

Yaʿnī erbāb-ı hünere ḥüsn-i ṣūret u mülāyim ṣoḥbet göstermek ile ḥüsn <ü> ülfet mümkündür ṭūṭī āyīnede ḥüsn u mülāyimṣūret gördüğüçun āyīne taʿlīm-i tekellüm edip āyīneye ʿāşıḳdır

12 **Zi aḥvāl-i zamān-ı ʿomr āgeh nīstī Şevket**
Çi mīdānī vereḳ gerdened-i dīnī vü ʿuḳbī rā

Aḥvāl-i zamān-ı ʿömrden āgeh değilsin Şevket
Nice bilirsin fārigˇ (72b) *olmaḳ dünyādan āḫiretden*

Yaʿnī sen vaḳt-ı ḥāl-i ʿömründen āgāh değilsin yaʿnī kendi kendini bilmezsin dünyā vü āḫiret terk edip ʿāşıḳlığa ola sen nice bilirsin

93

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Zihī tekrār-ı nāmet sebze deşt-i derd nāgīrā**
Ḫayālet nukhet-i gul küçe bāġ-i sīneçākī rā

ʿAceb tekrār-ı nāmıñdan sebze ṣaḥrā-yı derd ġamnāk
Ḫayāliñ gül ḳokusı soḳaḳdır çāk bāġ-ı sīne oña

Yaʿnī taʿaccüb olacaḳ ḥāletdir fikr-i esmāullah ile yaʿnī kelīme-i tevḥīd ile ʿāşıḳ-ı muḥibullahıñ feyfā-yı merāmı sebz ü neşv ü nemā bulur tefekkür-i hayāl-i Bārī gülşen-i ḫātırda būy-ı gül gibi cevlān eder

2 **Be kunc-i maʿbedet curm-i felek ḫalvetnişīn pīrī**
Ki hemçun subḥa gerdāned be kef ecsām-ı ḫākī rā

Seniñ ʿibādetgāhında cürm-i felek ḫalvetnişīni bir pīrdir
Tesbīḥ gibi döndürür elinde ecsām-ı ḫāki

Yaʿnī çarḫ-ı köhnsāliñ devr-i dāʾim devr etmesi ancaḳ seniñ emrine münḳadd u muṭīʿ gūyā kūze-i ḫāki dāne-i teşbīḥ gibi elinde dāʾimā devr etmeden saña ẕikr-i tevḥīd etmekdir

3 **Be her sū gerdiş-i merdüm numāyed ḥalḳa-i ẕikrī**
Buved tār ez nefeshā sübḥa-ı ecsām-ı ḫākī rā

Her bir ṭarafda her bir efrād-ı insān görünür bir ḥalḳa-ı ẕikr
Olur nefsden iplik sübḥa-ı ecsām-ı ḫākiye

Yaʿnī her bir insānda ẓuhūrāt-ı ẕikr-i Rabbānī vardır gūyā vücūd-ı ḫāk-i insān dāne-i teşbiḥ gibidir belki her bir ferd-i insānda bir ḥalḳa-i tevḥīd nümāyān <u> ẓāhirdir

4 **Raḳamhā-yı mecāz āmīz Şevket rā ḳalem derkeş**
Ki sāzed cild-i dīvān-ı ḥaḳīḳat sīneçākī rā

Mecāz-āmīz olan kitaplarına Şevketiñ ḳalem çek
Zīrā cild-i dīvān-ı ḥaḳīḳat yapar çāk-i sinesin

Yaʿnī Şevket'iñ mecāza dāʾir güftugūyla eylediği kelāmın sehv u ḳalem-i nāsiḫden olmaḳ ḥasebiyle defterden iḫtrāc edip üzerine ḫaṭṭ-ı buṭlāñ çek dīvān-ı ḥaḳīḳat oldı çāk-i sīnesi yaʿnī nefs-i nāṭıḳası ʿayn-ı ḥaḳīḳate vāṣıl oldı

94

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Şerm çun kerd ʿayān maṭlab-ı (73a) pinhānī rā**
Geşt ʿaynek ḫoy-ı ḫaclet ḫaṭṭ-ı pīşānī rā

Şerm o zamān eyledi ʿayān maṭlab-ı pinhānı
Oldı gözlük ʿarāḳ-ı ḫaclet ḫaṭṭ-ı pīşānīye

2 **Merdum-ı āzād be goftār bīrūn āred ser**
Cīb bāşed zidehen câme-i ʿüryān rā

Merdüm-i āzād sözde çıḳarır baş
Cīb olur āġızdan câme-i ʿüryāna

3 **Saḫt seng ez kef-i ṭıflān dilem mīḫāhed**
Rū be şehr āverdem īn şevḳ-i beyābānī rā

Pek daş yed-i ṭıflāndan göñlüm ister
Yüz şehre götürdüm bu beyābān-ı şevḳde

Yaʿnī cüñūn-ı yabānī olmadan göñlüme sıḳlet ʿārıż oldı yine dīvāne-i şehr olup şevḳ <u> muḥabbetim var sīnemi ṣadef-i saḫt seng gürgān edeyim

95

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Menih be rehguẕerem dām-ı kīne ḫˇāhī rā**
Çi efkenī bereh-i seyl ḫār-ı māhī rā

Bırakma rehgüzerim dām-ı kīneḫāhı
Neden atarsın seyl yolına ḫār-ı māhı

Yaʿnī bu ʿālem-i güzergāhda kimseye kīneḫāh olup intiḳāmcūy olma zīrā haṭırgāh-ı seyl-i ḥavādiṯāta muḳābil çendān mülāyim vāṣıl-ı kīneḫāh u intiḳāmcūy olmaḳ

2 **Be ṭabʿ-ı nāzik pīrān ḫored ḫayāl-i melāl**
Nigeh nesīm buved şemʿ-ı ṣubḥgāhī rā

بطبع نازک پیران خورد خیال ملال
نگه نسیم بود شمع صبحگاهی را

Nāzik ṭabīʿatdan pīr <u> köhnsāl bir ḫayāl-i melāl
Medd-i baṣar bād olur ṣabah vaḳti çerāġına

Yaʿnī iḫtiyār-ı fānī cüzʾi <vü> eḳall şeyden infiʿā edip tekdīr olur zīrā ṣabāḥ vaḳtiniñ şemʿ nesīm-i ḫayāl ile maḥv olur şemʿiñ sabāḥ vaḳtinde ʿömr nihāyete vāṣıl olur ü lüzūmu olmadığından her şeyden münʿadim olur

3 **Be zaḫm-ı sūḫtegān mūm-ı merhemest āteş**
Be şuʿle dāġ sipend efkened siyāhī rā

زخم سوختگان موم مرهمست آتش
بشعله داغ سپند افکند سیاهی را

Zaḫm-ı sūḫte-gānlara merhem-i mūmdur āteş
Şuʿleden dāġ sipend bıraḳır siyāhlıġı

Yaʿnī suḫte-gān şevḳ <u> muḥabbete āteş-i ʿaşḳ ʿayn-ı şifādır dāġ sipendi şuʿle-i āteş maḥv eylediği gibi

4 **Be bārgāh-ı ḫodī bīhevās reh berdīm**
Gozāştīm bebīrūn-ı der siyāhī rā

ببارگاه خودی بیهوس ره بردیم
گذاشتیم بیرون در سیاهی را

Kendi sarāyıma bīhevās yol götürdüm
Bıraḳdım (73b) *ḳapıdan dışarı siyāhlıġı*

Yaʿnī ʿālem-i tecerrüde silk-i mücerredāne nefs-i nāṭıḳa ḳayd-ı vücūdun ḫalās edip vāṣıl eyledim ʿālem-i fānīde ġubār-ı cism ḳaraltı gibi bıraḳdım āyet-i kerīme "**yā eyytuhāʾn-nefsüʾl-mutmainnetuhu irciʿī ilā Rabbik**"[227] māṣadaḳına ṣādıḳ oldum

5 **Ḫazān reved pes-i dīvār çun gul-i raʿnā**
Be gulşen<ī> ki nümāyem reng-i gāhī rā

خزان رود پس دیوار چون گل رعنا
بگلشنی که نمایم رنگ کاهی را

Faṣl-ı ḫazān gider dīvār ardından gül-i raʿnā
Gülşende gösterem kim cismānī rengi

Yaʿnī benim ḳırıḳ ṣapan gibi sarı rengim faṣl-ı ḫazān gördükde gülşen dīvār ardında ḥicābından gizlenir kendi ḥāline şükr ṣadedinde olur

[227] "Ey mutmain olan nefs, Rabbine dön" Fecr/27

96

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 Ān şuʿleḫūy tā şode germ ʿitāb-ı mā
Lerzed be ḫīşten şerer ez ıżṭırāb-ı mā

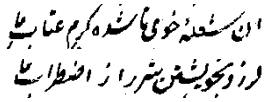

O āteş-hūy tā ki oldı germ ʿitāb baña
Ditrer kendinden şerer benim ıżṭırābımdan

Yaʿnī o āteş hūy maḥbūb baña germ ʿitāb eyledikde beni bir ıżṭırāb-ı ḥavfinden ḳararnāk olur ḥāṣıl āteş maḥbūbuñ germ ʿitābından hezār eyler

2 Yek reng geşteīm zi ḥayret be kāʾināt
Gerded be şīşe āb-ı zumurud şarāb-ı mā

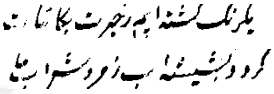

Bir reng oldum ḥayretden kāʾinātda
Olur şīşede zümrüd ṣuyı benim şarābım

Yaʿnī bu ʿalem-i ḥayretde kendi ḥayretimden evḳātım bir ḥāl üzre güzerān eyledi bir ḥāl üzere olduğumuzdan şīşe-i felekde sū-yı ḫilḳatımız ḥüsn-i ḫilḳatde tebdīl olup ṣafvet-i ḥāl kesb eyledik

3 Ḫod rā be rūy-ı āb zi himmet girifteīm
Ḫālī zi maġz nīst çu gevher ḥabāb-ı mā

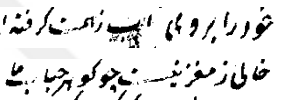

Kendi rūy-ı ābda himmetle dutdum
Ḫālī değil güher gibi maġzdan bizim ḥabābımız

Yaʿnī bu bībünyād dünyāda himmet-i feyż-i derūn ile pāydār olurum ḫāli değil ḥabāb-ı vücūdum derūn-ı cevher gibi maġzdan

4 Ez neşʾe bī naṣīb kesī hemçū mā mebād
Reng-i ḥınā-ı dest-i ḳadeḥ şod şarāb-ı mā

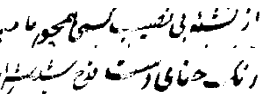

Neşʾeden kimse benim gibi bīnaṣīb olmasın
Dest-i ḳadehe reng-i ḥınā oldı benim şarābım

Yaʿnī vaḳt-ı ḥayātımda ġām <u> kede<r>den başḳa baña ʿayş <u> neşāṭ müyesser olmadı

5 Ez bes ki (74a) ten be rāḥat-ı dünyā nihādeīm
Şevket pered be bāliş-i per reng-i ḫˇāb-ı mā

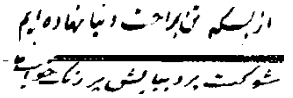

Ol ḳadar vücūdım rāḥat-ı dünyā üzere bıraḳdım
Şevket uçurtdı yaṣdıḳdan reng-i ḫābım

Yaᶜnī ol ḳadar nāzik <u> rāḥat-ı dünyā iḫtiyār edip u nāz-ı rāḥata ten nihāde oldum mülāyim-i bālin <u> berdenḫāb-ı raḥātım remīde olur ḥāṣıl cüzᵓi bir şeyle rāḥatıma ḫalel pezīr olur

97

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Henuz zinde buved nām-ı mā zi şohret-i mā**
Zi mūm-ı zīr-i nigīndest şemᶜ-i turbet-i mā

Şimdi zinde olur benim adım şöhretimden
Mūm-ı zīr-i nigīnden benim şemᶜ-i türbetim

Yaᶜnī egerçe ṣüreten vücūduma mevt ṭārī oldı ama henüz nān <u> şöhretim āfāk-ı ᶜālemi dāᵓimā devr eder güyā ki benim nām <u> şöhretim zinde <vü> kānī üzeredir belki şemᶜ-i ḳarārım mūm-ı zīr-i ngīndendir ki dāᵓimā nām <u> şöhretden münfek olmaz şuᶜle-i şöhretle āteşefrūz olur

2 **Zi şeş cihet çu zemīn āramīdegī dārīm**
Buved zi gerdiş-i gerdūn kemend-i vaḥdet-i mā

Cihāt-ı sitten yer gibi ḳarār dutarım
Olur gerdiş-i gerdūn kemend-i vaḥdetim benim

Yaᶜnī cihāt-ı sitt vücūd-ı nefs-i nāṭıḳaya ḳarārgāh olaldan beri ḥavādiṯāt-ı eyyām ü gerdiş-i eflāk delīl-i vaḥdet-i Rabbānī oldı belki kemend-i vaḥdet-i ḥaḳīḳat oldı

3 **Be saḫt cān-ı mā āsumān nedāred yād**
Zi kūçe-i reg-i sengest ḫāk-ı ṭıynet-i mā

Benim saḫt cānımı āsmān derḫātır etmez
Daş ṭamār kūçesindendir benim ṭıynetim

Yaᶜnī kemāl rütbe saḫt-ı cān cevr müteḥammil olduġundan felek beni derḫātır edip cevr etmez biᵓl-külliye nisyān derecesine vażᶜ eylemiş

4 **Zi zīr-i surme hevā çun nigāh mīcūşed**
Purest bes ki cihān ez ġubār-ı kulfet-i mā

Zīr-i sürmeden hevā medd-i baṣar gibi cūş eyler
Ol ḳadar dolmuşdur dünyā benim ġubār-ı külfetimden

Yaʿnī ol ḳadar ġubār-ı külfetim vü dūd-ı āhım ʿālemi iḥāṭa eylemişdir sürmeli gözden medd-i başarıñ çıḳdığı gibi hev<ā> sürme olur beyneʾl-semā veʾl-ʿarż (74b) cevlān eder

5 **Be dil ḫayāl-i to ez bes ki reng-i vaḥşet rīḫt**
Nigāh-ı çeşm-i ġazālest āh-ı ḥasret-i mā

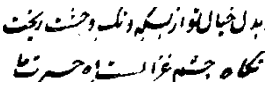

Seniñ ḫayāliñ ḫāṭıra ol ḳadar reng-i vaḥşet dökdi
Nigāh-ı çeşm-i ġazāl olmuşdur āh-ı ḥasretim

Yaʿnī seniñ çeşm-i ġazāliñ ü vaḥş-ı nigāhıñ ḫayāl eylemeden ḫāne-i hāṭırda o rütbe vaḥşet cemʿ oldı derūn-ı sīneden çıḳan āh-ı ḥasretim nigāh-ı çeşm-i ġazāl gibi görünür belki ʿayn-ı nigāh-ı ġazāl oldı

6 **Zi cūş-ı müşterīyān bes ki cūşed efġānem**
Resed be gūş ṣadā ez şikest-i ḳıymet-i mā

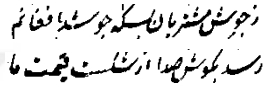

Cūş-ı müşterīden ol ḳadar cūş eyledi efgānım
Vāṣıl olur ṣavt semʿa ḳıymetim ḳırıḳlıġından

Yaʿnī cūş-ı müşterīden pāymāl olup miḳdār-ı bahām ḫārice çıḳıp maʿlūm olmadı kemāl-i herem beni maḥv eyledi

7 **Zi mevt-i māst berūy-ı ḥayāt-ı mā rengī**
Şukufte lāle-i destār-ı mā zi turbet-i mā

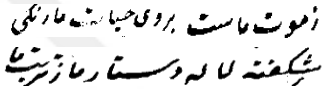

Bizim mevtimiz rūy-ı ḥayātımızda bir rengdir
Bizim lāle-i destārımız açılmış mezārımızda

Yaʿnī bizim reng-i ḥayāt u memātımız birbiriyle tevʿemdir gūyā başımızda destār-ı lāle türbetimizdir

8 **Nişesteīm remīden begerd-i mā neresed**
Ḫamīr-i māye-i ārām-ı māst vaḥşet-i mā

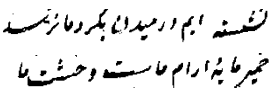

Oturdum ḳaçmaḳ benim tozuma yirişmez
Benim māye-i ḫamīr-i ārāmım benim vaḥşetimdir

Yaʿnī ol ḳadar tevaḥḥuş u nefretim var ʿālemden benim oturmaḳlıġım ḳamaḳdan tīz <u> çabuḳ görünür

9 **Purest encümen-i mā çonān zi[228] gerd-i melāl**
Ki çeşm surme keşīdest şemʿ-i ṣoḥbet-i mā

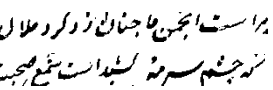

[228] Bu kelime metinde "زر" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "zi" şeklinde okunmuştur.

Dolmuşdur meclis benim ancaleyin ġubār-ı melālimden
Zīrā göze sürme çekmişdir benim şemᶜ-i soḥbetim

Yaᶜnī meclis o rütbe benim ġubār-ı siyāh-ı ġamımdan dolmuşdur benim şemᶜ-i meclisimden mīl sürme gibi göze sürme çekmek mümkündür

10 **Zi feyż-i ᶜaşḳ be dilhā-yı saḫt reh dārīm**
Zened be çeşm-i āyīne ġavṭa-i ḥasret-i mā

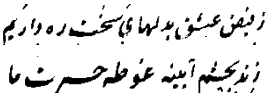

Feyż-i ᶜaşḳdan saḫt göñüllere yolum var
Verır çeşme-i āyīneye ġavṭa-i ḥasretimiz

Yaᶜnī feyż-i ᶜaşḳdan **(75a)** āhen dil dilberiñ ḫāne-i ḫāṭırlarında cāygīr olup belki āyīne gibi olan sāhā-i ḳalb-i dilberānda ṣūretnümūn u cilveger olduḳ

11 **Pes ez vefāt nedārīm mātemefrūzī**
Şerār-ı seng-i mezārest şemᶜ-i turbet-i mā

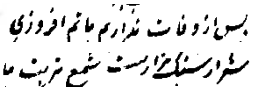

Öldükden ṣoñra lāzım değil baña mātemefrūz
Şerer-i seng-i mezār olur şemᶜ türbetim

Yaᶜnī öldükden ṣoñra yas <u> mātemimiz fāş <u> bedīd olmaz şemᶜ-i mezārımız ᶜālem-i ġaybda sūzāñ olur

12 **Nigeh buved kef-i efsūs dīde-i aḥvel**
Buved zi çeşm-i perīşānnaẓar nedāmet-i mā

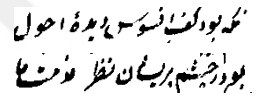

Nigāh olur ḥayf eli şaşı göze
Olur çeşm-i perīşāna naẓar-ı nedemetim

Yaᶜnī ḥālā bize nedemet u ālūde ḳıyās edip u kem naẓar ile iltifāt eden ḳusūr kendi dīde-i perīşānındadır çeşm-i aḥvele nigāh kef-i efsūs olduġı gibi yaᶜnī mükerrer görmek ḳusūr gözde olduġundan nigeh-i ḥayf eder göze

13 **Be sīne nāḫun-ı elmās mişkened Şevket**
Zi gerdiş-i nigeh-i yār-ı bīmuruvvet-i mā

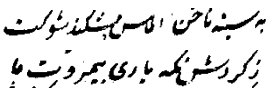

Sīnede elmās ṭırnāġın ḳırār Şevket
Benim mürüvvetsiz yārim gerdiş-i nigāhı

Yaᶜnī çeşm-i dilberde her bir nigāh-ı fitnecūyında tīg-i elmās sertīz müjgānla sīne-i kebe-i uşşāḳa rīze-i elmās-i cefā rīzān eder

98

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Pur vaḥşet bes ki dil-i bī̇ḳarār-ı mā**
Ḫīzed zi kūçe-i rem-i āhū ġubār-ı mā

بر وحشت بسکه دل بیقرار ما
خیزد ز کوچه رم اهو غبار ما

Ol ḳadar pür vaḥşetdir dil-i bī̇ ḳarārım
Ḳaḳar kūçe rem-i āhūdan ġubārım

Yaᶜnī̇ o rütbe ᶜālemden tevaḥḥuş edip bī̇ḳarār olmuş gönlüm ġazāllar sürüsünden ġubār-ı bī̇ḳarārım nümāyān olur maᶜnā-yı dī̇ger ḫāk-i ṭıynetim ġubār-ı bī̇ḳarārlıḳdan feyż alıp sirişt u māye-i ṭıynetim olmuş

2 **Rıḥlet numūdeī̇m zi Kenᶜān be sūy-ı Mışır**
Çeşmī̇st çun şukūfe-i bādām bār-ı mā

رحلت نمودهایم ز کنعان بسوی مصر
چشمیست چون شکوفه بادام بار ما

Rıḥlet gösterdim Kenᶜān'dan semt-i Mışır'a
Gözedir bādām çiçeğin gibi yükümüz

Yaᶜnī̇ biz diyār-ı ġurbette ᶜulüvvşān <u> serī̇r-i salṭanata mālik olduḳdan ṣoñra vaṭan-ı aṣliyemize ᶜavdet eyledik lākin ṭarafeynden yaᶜnī̇ vaṭan-ı aṣliyemiz u diyār-ı ġurbet çeşm-i intiẓār bizimle berāber refāḳat eyledi ṭarafeynden bize dilḫāh üzre (75b) munṭażırlardır ḥāṣıl her yerde ᶜulüvvşānımız vardır

3 **Dil rā buved zi laᶜl-i to reng-i şukuftegī̇**
Ez ḫande-i gulest nesī̇m-i bahār-ı mā

دل را بود ز لعل تو رنگ شکفتگی
از خنده گلست نسیم بهار ما

Gönülde olur seniñ laᶜliñden reng-i şüküftelik
Ḫande-i güldendir nesī̇m-i bahārım

Yaᶜnī̇ benim gönlüme güşāyiş-i revnāḳ seniñ laᶜl-i lebiñden olur gūyā bizim gülzār-ı ḫāṭırımızıñ yād<ı> seniñ ġonce dehānıñ handesindendir

4 **Ḫāk-ı be bād refte-i ān şūḫ-ı cilveī̇m**
Gerded perī̇ beşī̇şe hevā ez ġubār-ı mā

خاک بباد رفته ان شوخ جلوه ایم
کرد پری بشیشه هوا از غبار ما

Bir şūh cilveniñ ḫāk-i berbādıyım
Oldı perī̇ şī̇şede hevā benim ġubārım

Yaᶜnī̇ biz nāzik şūḫ dilberiñ ᶜişve <vü> cilvesinden pāymāl <u> berbād oldum hevā-yı ġubār-ı vücūdumda ṣūret-i perī̇ kesb eyledi

5 **Cesbī̇deend çun gul-i raᶜnā be yek dī̇ger**
Ez şehd-i ḫande-i to ḫazān-ı bahār-ı mā

جسبیده اند چون گل رعنا بیکدگر
از شهد خنده تو خزان بهار ما

Yaḳışmış gül-i raʿnā gibi birbirine
Seniñ şehd-i ḫandeñden benim ḫazān-ı bahārım

Yaʿnī maḥbūbuñ şehid-i ḫadesinden ḥayāt u memāt tevʾemdir rūhā ḥayāt verir zaḫm-ı sīnem nemekrīz olur

6 **Ez cūy-ı tīġ gulbün-i mā āb mīḫored**
Rūyed ser borīde gul ez şāḫsār-ı mā

Cūy-ı tīġden benim gülbünüm ṣu içer
Çıḳar başı kesik gülbünüm şāḫsārımdan

Yaʿnī benim māye-i siriştim zaḫm-ı tīg-i ġamla ālūde vü neşvünemā-yı vücūdum dāʾimā dilrīş u kederendīş olmaḳdır

7 **Destī be nātevānī-i mā nīst ḫaşm rā**
Ḫançer be rūy-ı berḳ keşed nīş-i ḫār-ı mā

Ḳudretsiz elim yoḳdur ḫaşmıma
Ḫançer berk yüzine çeker nīş-i ḫārım

Yaʿnī her ne ṣūreten żaʿīf u nātüvān isem lākin haşm muḳābil olmadan ʿaczim yoḳdur

8 **Rūşen neşod be rūy-ı to çeşm-i sefīd-i mā**
Ey rūy-ı mā siyāhter ez rūzgār-ı mā

Rūşen olmadı seniñ yüzünden beyāż gözüm
Ey maḥbūb benim yüzüm ziyāde siyāh imiş rūzgārımdan

Yaʿnī ḥüsn-i vaṣl ile bir kere dīdemiz rūşen u ḳablimiz güşāyiş u feraḥ kesb eylemedi bizim rūy-ı şafāmız kevkeb-i bahtımız gibi siyāh <u> girihgīr imiş

9 **Cān rā be yād-ı çeşm-i to mestāne dādeīm**
Cūşed şarāb ez reg-i seng-i mezār-ı mā

Seniñ yād-ı çeşmiñle mestāneler cān teslīm eylemişler
Ḳaynar şarāb seng-i mezārımız ṭamarından (76a)

Yaʿnī seniñ mest-i çeşmiñ yād-ı fikriyle cān teslīm eden āşıḳlarıñ seng-i mezārlarından rūz-ı ḥaşre dek şarāb cūş eder belki seng-i ʿaşıḳlarıñ rūz-ı restḫīzde mest-i lāyaʿḳıl mezārlarından ḳalḳıp maḥşergāh<a> giderler

10 **Āyīnedār-ı şāhid-i ārām nīstem**
Sīmāb mīçeked zi dil-i bīḳarār-ı mā

Bizim ārām u raḥāt ile ülfetimiz yoḳdur
Bizim bī̇ḳarār göñlümüz<d>en cī̇ve devşirmek mümkündür

Yaᶜnī̇ ḥāṣıl sī̇mābdan ziyāde bī̇ḳarārdır

11 **Ez bes be rāh-ı vaᶜde-i ḫūbān nişesteem**
Ez dī̇de āb geşt u çekī̇d intiẓār-ı mā

Ol ḳadar vaᶜde-i ḫūbān yolunda oturdum
Gözden şu oldı ṭamladı intiẓārımız[229]

Yaᶜnī̇ o ḳadar müddet-i vaᶜde vefā-yı maḥbūb gözedip muntaẓır oldı ᶜayn-ı intiẓār biᵓl-külliye benden maḥv <u> nābedī̇d oldı belki mürūr-ı eyyām etmeden vaᶜde vefā-yı maḥbūb nisyān olup dī̇ger derḫāṭır olması emr-i muḥal oldı

12 **Nugẕeşt baḫt-ı tī̇re ki rengī̇n konī̇m ruḫ**
Dāġ-ı siyeh bahār buved lālezār-ı mā

Bıraḳmadı baḫt-ı siyāh rengī̇nrū olalım
Dāġ-ı siyeh baḥar olur lālezārım

Yaᶜnī̇ baḫt-ı siyāhımızdan bir kere fırṣatyāb olup feraḥ-ı ḳalb u reng-i rū-yı ṣafā bulup şād-nāḳ olmadıḳ belki dāġ-ı sī̇nemiz ṣafā-yı lālezār bahār gibi oldı

13 **Ḫūn-ı cunūn zi türbet-i mā cūş mī̇zened**
Bāl-i perī̇st rişte-i şemᶜ-i mezār-ı mā

Cünūn ḳanı bizim mezārımızdan cūş eyler
Bāl-ı perī̇dir şemᶜ-i mezārımız ipliği

Yaᶜnī̇ perī̇rū maḥbūblarıñ cezbe-i cünūn-ı ᶜaşḳı ᶜāşıḳlarıñ baᶜdeᵓl-mevt meşhedgāhlarından ẓāhir <u> nümāyāñ olur

14 **Şevket be kef ney ḳalem ter zebān-ı to**
Sebzeest ez nem-i ġazāl-i ābdār-ı mā

Şevket elde ney ḳalem ter zebānıñ
Sebz olmuşdur ġazel-ı ābdārımızıñ rüṭūbetinden

Yaᶜnī̇ ġazellerım ol ḳadar ābdārdır elde ġazel ṭaḥrī̇r ederken ḫāmem sebz ü neşv ü nemā bulmaḳ mümkündür

[229] Bu beyit derkenara yazılmıştır.

99

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ḫaste-i çeşm-i kesī bāşed dil-i efkār-ı mā**
Tār-ı bālīn rā reg-i nergis koned bīmār-ı mā

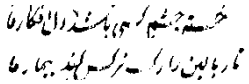

Bir kimseniñ ḫaste-i çeşm olur dil-i efkārım
Bālin ipliği reg-i nergis eder benim bīmārım

Yaᶜnī bir bīmār çeşm-i maḥbūbuñ ḫaste-i ᶜaşḳ olmaḳ ḥasebiyle reg-i nergisler (76b) bağa tār-ı bālin oldı ḥāṣıl bīmār çeşm-i māhbūba taᶜẓimen haste-i ᶜaşḳdan münfek olmadılar

2 **Câme-i ᶜüryānī-i mā ḫoşḳumaş oftādeest**
Kerdeend ez cevher-i āyīne pūd u tār-ı mā

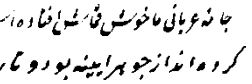

Câme-i ᶜüryānı ḫoş ḳumaş düşmüşdür
Eylemişler cevher-i āyīneden ṭār u pūdumuz

Yaᶜnī nefs-i vücūdum biᵓz-zāt ḥüsn-i kemāliyle ārāste vü cevher-i maᶜrifetle pīrāste olmaḳ ḥasebiyle ṣaḥīfe-i ḳablimizde āyīne gibi dāᵓimā ṣuver-i tecelliyāt-ı Rabbānī vü zühūrāt-ı Yezdānī zāhir u nümāyāndır

3 **Ḫāksārī ᶜömr-i mā rā mānīᶜ-i reftār nīst**
Bugẕered seylāb zūd ez pestī-yi dīvār-ı mā

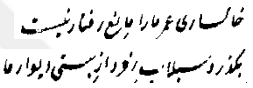

Ḫāksārlıḳ benim ᶜömrümüñ gitmesinden mānīᶜ değildir
Geçer seyl ṣuyı tīz dīvārımıñ alçaḳlığından

Yaᶜnī ḫāksār kimseler bīnā-yı ᶜömrünü seylāb-ı ḥavādiṯ-i devrān daḫi vīrān <u> berbād eyler seyl ṣuyı alçaḳ dīvārı tīz yıḳıp götürdüğü gibi ḥāṣıl ḫāksār kimse ḥavādiṯ-i eyyām ziyāde işābet eder

100

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Dāmen-i himmet be kef dāred dil-i mehcūr-ı mā**
Dāne-i ḫod ez dehān-ı berḳ gīred mūr-ı mā

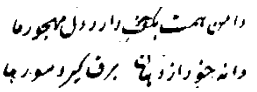

Himmet eteğin elinde dutar dil-i mecrūhum
Kendi dānesin berḳ ağzından alır benim mūrum

Yaᶜnī ᶜālemden fāriġ göñlüm dāmen-i himmet dāᵓimā elindedir her neye himmet eylese ḥuṣūlpezīroldı belki mūr-ı himmetimiz dāne-i emrini dehān-ı berḳden aḫẕ eylemek mümkündür **“himmetüᵓl-ricāl taḳliᶜüᵓl-cibāl”** feḥvāşınca

2 **Bāġ rā ḫod āb u reng ez çeşm-i giryān kerdeīm**
Ḫande-i gul rā nemek baḫşed dil-i purşūr-ı mā

Baġa gitdim reng ü āb çeşm-i giryān ile verdim
Ḫande-i güle nemek baḫışlar dil-i pürşūrumuz

Yaʿnī gülzār-ı vücūdumuz ḫuşuʿ vü ḫużuʿ-yı Yezdān ile giryān olup gözlerimden cereyān olan āb-ı dīdelere sīrāb olup nüşv ü nemā bulup güyā vird-i cān u āb-ı girye ile şüküfte vü ḫandān oldı āyet-i kerīme māṣadaḳ oldı **"ḳad eflaḥaʾl-muʾminūñeʾl-lezīne hum fī ṣalātihim ḫāşiʿūn"**[230] el-āyet

3 **ʿOmr-i mā bāşed zi feyż-i nātevānī cāvidān**
Dāred ez ḫāk-i Süleymān surme-i çeşm mūr-ı mā

Bizim ʿömrümüz nātüvānlıḳ feyżinden ebedī olur
Dutar Süleymāñ (77a) *ṭoprāġından sürme-i çeşm mūrum*

Yaʿnī mūrın ṭūl-ı ʿömre muvaffaḳ olması ḫāksār olmaḳdan u nice şāhlar görüp ḫāk olup ġubār-ı vücūdı dīde-i mūr-ı ḫāksāra sürme olmuşdur u **maʿlūm ola** ḳarınca iki bin yıl ʿömri olur biñ yıl ʿömri olduḳda ḳanād çıḳarır biñ yıl olmaya delīldir[231] **Süleymān ile mūr hikāyesine telmīh** vardır

4 **Külfet-i eyyām-ı mā ṣāḥib-i dil āvāzekerd**
Ḫāk-i çīnī şod ġubār-ı ḫāṭır-ı faġfūr-ı mā[232]

Bizim külfet-i eyyāmımız bir ṣāḥib-i dil çağırdı
Ḫāk kāse kāse-i çīnī oldı faġfūruñ ġubār-ı ḫāṭırı

Yaʿnī bir ṣāḥib-i sülūk erbāb-ı nefsiñ himmet-i nefs u sülūk-ı irşādından irşād olup ġubār-ı vücūdı biʾl-külliye maḥv u ifnā eyledim ālem-i rūḥāniye vāṣıl oldum güyā ki faġfūr pād-şāhınıñ ġubār-ı ḫāṭırından kāse-i çīnī olduġu gibi ehl-i sülūk faġfūr pād-şāhına teşbīh edip mürīd-i ehl-i sülūkı ġubār-ı ḫāṭır-ı faġfūra teşbīh edip

5 **Hīçkes ez ehl-i taṣdīḳ ḥarf-ı mā nekerd**
Geşt çūb-ı dār sebz ez girye-i Manṣūr-ı mā

Hiçbir kimse ehl-i dilden bizim kelāmımız tasdīḳ eylemedi
Oldı dār aġacı yeşil bizim Manṣūr'uñ giryesinden

---

[230] "Gerçekten kurtuluşa erdi müminler. Onlar ki namazlarında huşu içindedirler." Muʾminūn/ 1-2.

[231] Şarihin "malum ola" dedikten sonra verdiği bilgilerin çoğu bilimsel gerçekliği olmayan veya eksik gerçeklik içeren bir takım bilgilerdir. Mesela kanat çıkaran bir karıncanın olgunluk çağında olduğu ve ömrünün büyük bir kısmını geride bıraktığı doğrudur. Fakat karıncanın binlerce yıl yaşayabildiği ise yanlış bir bilgidir.

[232] Bu kelime "را" "rā" şeklinde yazılmış fakat redif gereği "mā" şeklinde okunmuştur.

Yaʿnī erbāb-ı bātından sırr-ı eneʾl-ḥaḳ olan kimselerden bir kimse bu esrārı keşf u ifşa eylemedi ancaḳ girye-i āb kerāmet-i **Mansūr**'dan çūb-i dār sebz oldı yaʿnī keyfiyet-i dārdan Manṣūr'uñ şöhret şāyiʿası ileʾl-yevm ileʾl-ebed bāḳī oldı

6 **Geşt der āġūş-ı maṭlab bīşter sergeştegī**
Şod beyābān[233]-ı merg der dest-i Suleymān mūr-ı mā

Āġūş-ı maṭlabda oldı ziyāde sergeştelik
Oldı beyābān-ı merg Süleymān'ıñ eli üzre ḳarıncaya

Yaʿnī ṭarīḳ-ı ḥaḳīḳatde reviş <u> reftār eden kimseler menzil-i ḥaḳīḳate vāṣıl olduḳça dīger ḥaḳīḳat-i ḥāl ṭaleb eyler müruñ kef-i Süleymāñ **(77b)** ʿaleyḥisselāmda bīḳarār <u> sergeşte olduġu gibi

7 **Şevket ez cevr-i felek mülk-i dil-i mā şod ḫarāb**
Āb-ı īn fīrūze şod seylāb Nīşābūr-ı mā

Şevket cevr-i felekden mülk-i dil ḫarāb oldı
Bu fīrūzeniñ ṣuyı oldı seyl ṣuyı Nīşābūr'<ım>a

Yaʿnī cevr-i felek seylābı ki bīnā-yı vücūdı vīrān eyledi feleġi fīrūzeye teşbīh edip cevr-i felek seylāba teşbīh edip kendi vücūdunu mülk-i Nişābūra teşbīh edip fīrūze kānı Nişābūrdadır

100

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Mīzened mevc ez ser-i mā neşʾe-i serşār-ı mā**
Rūy-ı pejmurden nemībīned gul-i destār-ı mā

Mevc verir bizim başımızdan neşʾe-i serşārımı<z>
Pejmürdelik yüzüñ görmez gül-i destārımız

Yaʿnī mey-i muḥabbet ile mest u neşʾe-i ṣafā-yı muḥabbet serşār olmaḳ ḥasebiyle baʿdezīn āteş-i ʿaşḳ-ı mecāziyle gül-i destār-ı muḥabbetimiz perjmürde vü maḥv olmaz

2 **ʿArż-ı mā ḥusn-i ḳabūl-ı ḫāṭır-ı ḫūbān neyāft**
Şod nişān-ı tīr hem çun ustuḫˇān-ı ṭūmār-ı mā

Bizim ʿarż-ı ḥālimiz hāṭır-ı ḫūbānda ḥüsn-i ḳabūl bulmadı
Nişān-ı tīr oldı kemik gibi bizim mektūbumuz

[233] Bu kelime metinde "بيان" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "beyābān" şeklinde okunmuştur.

Yaʿnī benim ʿarż-ı ḥālim nezd-i maḥbūbda ḫīz-i ḳabūle geçmedi belki sebeb-i melāmet oldı baña

3 **Ṣayḳaleş ez mevc-i seylāb-ı ḥavādiṯ dādeend**
Mītevān rū dīdī çun āyīne ez dīvār-ı mā

Ṣayḳalını mevc-i seylāb-ı ḥavādiṯden verdiler
Mümkündür yüz görmek āyīne gibi bizim dīvārımızdan

Yaʿnī ol ḳadar mevc-i ḥavādiṯ bizim vücūdumuza iṣābet edip u ḫāne-i ḫāṭırımızdan güzerān eyledi mümkündür āyīne-i ḫāṭırımızdan ṣūret-i ḥavādiṯ nümāyān olur belki āṯār-ı ḥavādiṯ biʾl-müşāhede vücūdumda ẓāhir olur

4 **Kilk-i mā fevvāre-i āb-ı zumurrud geşteest**
Bes ki ez taḥrīr-i ḫaṭṭeş sebz şod güftār-ı mā

Benim ḫāmem fevvāre-i āb-ı zümrüd olmuşdur
O ḳadar taḥrīr-i ḫaṭṭından yeşil oldı güftārım

Yaʿnī nev remīde sebz-i ḫaṭṭ-ı maḥbūbuñ vaṣfını ol ḳadar taḥrīr eyledim ḫāmem zümrüd gibi (78a) fevvāre-i āb-ı maḥbūbda ḳalmadan āb-ı zümrüd cārī oldı

5 **Nīst Şevket saʿy-ı rūşenger be kār-ı mā ʿabeṯ**
Vesme-i ebrū-yı ṣayḳal mīşeved jengār-ı mā

Şevket rūşengeriñ baña saʿy etmesi ʿabeṯ değil
Vesme-i ebrū-yı ṣayḳal olur benim jengārım

Yaʿnī ḥüsn-i ḫalḳ ile vaṣf-ı ḥüsnler ile beni vaṣf eylemek ʿabeṯ değil benim vaṣfımdan beni vaṣf eden kimse kemāl-i ʿirfānla şöhretyāb olur belki ḥüsn-i ḥāl kesb eder

101

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Rūz-ı ezel zi baḫt-ı siyeh şod sirişt-i mā**
Bāşed sevād-ı Hind ḫaṭṭ-ı sernuvişt-i mā

Rūz-ı ezelde baḫt-ı siyāh oldı siriştim
Olur sevād-ı Hindistān miḳdārı siyeh

Yaʿnī rūz-ı ezelde ḫāk-i ṭıynetim siyāh baḫt <u> ġam külfetiyle sirişt olmuş iḳlīm-i Hindistān miḳdārı siyeh baḫt sernüviştim var

2 **Bī reng-i zerd nīst giyāhī ki mīdemed**
Gūyā ki āb-ı kāhrubā ḫord kişt-i mā

Ṣarı reng olmasız olmaz giyāh ki çıḳar
Kehrübā ṣuyı içdi gūyā ki bizim ekinimiz

Yaᶜnī ᶜāşıḳ kimseler māderzād zerd olur gūyā kehrübāyla reng u cezb-i ḥāl-i muḥabbetde tevᵓemdir

3 **Ez āb u reng-i ḥusn-i ṣanem āb u reng-i māst**
Ṣad Kaᶜbeest ḥalḳa-ı be gūş kinişt-i mā

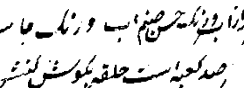

Ḥüsn-i ṣanemiñ āb u renginden bizim āb-ı rengimizdir
Yüz kaᶜbedir ḥalḳa-ı be gūş bizim kiniştimize

Yaᶜnī ḥüsn-i mazhariyāt-ı İlāhī var bizim ṣüret-i zātımızda yüz kaᶜbe ḥalḳabegūş bende gibidir bizim maᶜbedgāh olan ḳıblemize zīrā ḳalb-i insān naẓargāh-ı Raḥmāñ olmaḳ ḥasebiyle her şeyden efḍaldir **"Allahe ḫalaḳaᵓl-insāne ᶜalā bi-ṣüretiᵓr-Raḥmān"**[234] ḥadīşine telmīḥdir

4 **Endāze-i furūġ-ı muḥabbet vucūd-ı māst**
Āyīnedār-ı ḳāleb-i ᶜaksest ḫışt-ı mā

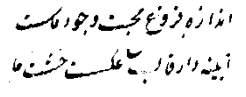

Fürūġ-ı muḥabbet endāzesi vücūdumdur
Āyīnedār ḳāleb-i ᶜaksdir ḫıştımız

Yaᶜnī nūr-ı muḥabbet-i Rabbāniye maẓhar vücūd-ı insāndır güzellik āyīne-i ḳudretuᵓllahda ẓāhir olan ṣuver-i muḫteliflere seyr ḫāk-ı vücūd-ı (78b) insāndır

5 **Şevket be Kaᶜbe ḳıble-i mā ebrū-yı butest**
Şīr u şeker şodeest behem ḫūb u zişt-i mā

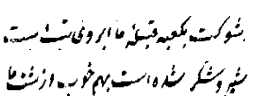

Şevket kaᶜbede benim ḳıblem maḥbūbuñ ḳaşlarıdır
Şīr u şeker olmaḳdır birbiriyle ḫūb <u> zeştimiz

Yaᶜnī ẓāhiren ṣüret-i niyāzda yüzüm semt-i kaᶜbeye ḥaḳīḳat-i ḥalde ḳablimiz İlaha teveccüh eylemişizdir fiᵓl-ḥaḳīḳa güzel olmuşdur bizim bu teveccüh ẓāhiren u bāṭinendir

102

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Ez berḳ-i ḥādiṣāt nebāşed gezend-i mā**
Pūşed siyeh be mātem-i āteş pesend-i mā

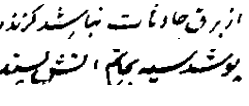

[234] "Allah insanı Rahman suretinde yarattı." Hadis-i şerif. Metinde bu hadis, " خلق الله الانسان بصورت الر حمان" şeklinde yazılmıştır.

Berḳ-ı ḥādiṣātdan olmaz bizim kederimiz
Libās-ı siyāh mātem giyer mātem-i āteşde bizim pesendimiz

Yaʿnī ẓuhūr-ı ḥādiṣātdan bize keder gelmez ancaḳ zuhūr-ı ḥādise olmadıysa tefekkür u endīşe-i ʿirfānımız noḳsāñ olur

2 **Şod müddetī ki çun ney-i nergis şukufteest**
Çeşm<ī> berāy-ı dīdenet ez bend bend-i mā

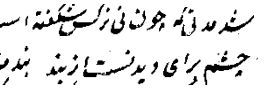

Çoḳ zamān oldı nergis ḳamışı gibi açılmışdır göz
Seni görmek için bend bendimizden

Yaʿnī ḫayl<i> zamāndır nergis gibi gözlerim güşāde vü munṭaẓır seniñ ḥüsn-i liḳāña vāṣıl olmaḳ ṣadedindedir

3 **Ez ḫ ̄īşten be zūr-ı żaʿīfī gozeşteīm**
Gulgūn reng nīst ḥarīf-i semend-i mā

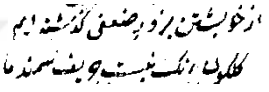

Kendimden żaʿīflik zoruyla geçdim
Reng-i gülgūn yoḳdur refīk bizim semendimize

Yaʿnī żāʿīf riyāżetle hevā-yı nefs terk eyledim baʿd-ez-īn onuñ eṣeri hevā-yı nefs ḳalmadı bizde

4 **Ḫaclet zi ʿayş-i sāḫte-i ḫīş mīkonem**
Gīryed be telḫkārī-i mā nūş-i ḫande-i mā

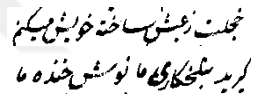

Kendi sāḫte ʿayşımdan ḥicāb eylerim
Aġlar benim telḫ kāmıma nūş-ı ḫandem

Yaʿnī dār-ı dünyāda nefs-i hevāya maġrūr olup dünyānıñ beyhūde lezzet <u> ṣafāsından kāmyāb olmaḳdan ḥicāb olunur zīrā bir günlük nūş-ı ḫandeye ebedi telḫkām olmaġa girye olsa ʿaceb değil

103

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Bīrūn nerefte ḥayret-i mā ez ġubār-ı mā**
Bāşed zi mūm-ı āyīne şemʿ-i mezār-ı mā

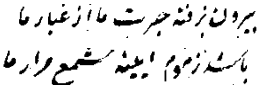

Zāʾil olmadı ḥayret bizim ġubārımızdan
Olur mūm-ı āyīneden şemʿ-i mezārımız

Yaʿnī ḥayret-i fikruʾllah bizim ġubār-ı vücūdumuzdan zāʾīl mümkün değil ḥayāt <u> mevt-i zamānda **(79a)** zīrā bizim şemʿ-i mezārımız mūm-ı āyīneden olur yaʿnī bizim māye-i vücūdumuz ḥayret <u> fikruʾllah ile taḫmīr olmuşdur

2 **Oftādegān helāk nesīm-i bahāneend**
Ḫīzed be bāl-i şehper-i ᶜanḳā ġubār-ı mā

Üftādeler nesīm-i bahāne ile helāḳ olurlar
Ḳalḳar bāl-i şehper-i ᶜanḳādan ġubārımız

Yaᶜnī ḫāksār gürūh-ı fuḳarā bir baḥāne ile maḥv-ı vücūd edip iᶜdā olurlar ᶜanḳā ᶜadīmüᵓl-vücūd iken bāl-ı şehper-i ᶜanḳā üftādeleri helāḳ etmek mümkündür maᶜnā-yı dīger żuᶜafā gürūhu bahāne ile helāḳ olur bizim gibi tüvānā ᶜālī-cenāb kimse ancaḳ şehper-i ᶜanḳā helāḳ eder yaᶜnī bize muḳābil büzürgān bizleri helāḳ eyler

3 **Ḥayret fikende bulbul-i mā rā der ıżṭırāb**
Bālīden gulest dil-i bīḳarār-ı mā

Ḥayret bıraḳdı benim bülbülüm ıżṭırāba
Gülüñ nemāsıdır bizim bītāb göñlümüz

Yaᶜnī bizim bülbül ṭabᶜımız ḥayretden mużṭarib olur gūyā ki dil-i bīḳarārım gülüñ neşv <ü> nemāsıdır

4 **Morden ġubār-ı ṣāf-ı ṭıynet nemīşod**
Āyīne mīkone<n>d zi seng-i mezār-ı mā

Ölmek ṣāf ṭıynete ġubār olmaz
Āyīne eylerler bizim seng-i mezārımızdan

Yaᶜnī ṣāf ṭıynetiñ ġubār-ı mevt keşf <u> kerāmete ḥicāb olmaz ṣāf ṭıynet kimseleriñ seng-i mezārlarından āyīne olmaḳ mümkündür yaᶜnī ṣāf ṭıynetleriñ meşhedgāhlarından feyżyāb olmaḳ mümkündür

5 **Pervāne-i ġubār-ı sebukrūḥ-ı ḫodīm**
Bāşed furūġ-ı şemᶜ nesīm-i bahār-ı mā

Kendi sebük rūḥumuñ ġubārına pervāneyim
Olur şuᶜle-i şemᶜ bād-ı bahārımdan

Yaᶜnī kendi şuᶜāᶜ-ı feyż-i zātıma pervāne gibi ᶜāşıḳım zīrā żiyā-ı şemᶜ-i ḥaḳīḳī gibi ẓāhir olur feyż-i vücūdum

6 **Bīḫod şoden be gulşen-i mā ḫande-i gulest**
Ez ḫˇīş reftenest nesīm-i bahār-ı mā

Bīḫod olmaḳ bizim gülzārımızda ḫande-i gül
Kendinden gitmekdir nesīm-i bahārımız

Yaʿnī gülzār-ı vücūdda vücūd terk etmek gül-i gülşen-i vücūduñ ḫandān u şüküfte olmasıdır biʾl-küliye kendini (79b) maḥv etmek nesīm-i bahār-ı vücūddur maḥv edip ʿadem naẓaryıla naẓar eylemekdir vücūda

7 **Şīrīn lebān zi çeşme-i mā āb mīḫorend**
Mevc-i tebessumest reg-i kūhsār-ı mā

Şirīn lebler bizim çeşmemizden şu içerler
Mevc-i tebessümdür reg-i kūhsārımız

Yaʿnī şekerleb-i tāze dilberler bizden maʿrifet kesb eder fiʾl-ḥaḳīḳa bizim ʿayn-ı zātımız kān-ı maʿrifet <u> ṣafādır tāzerū lebbeste dilbere

8 **ʿĀciz be dest-i duşmenī-i ḫüsn nemīşevem**
Peyvend-i rīşe-i gulbergest ḫār-ı mā

Düşmen-i ḫüsn elinde maġlūb olmam
Gülbergiñ köküne peyvenddir bizim hārımız

Yaʿnī şeyṭān-ı laʿīniñ elinde maġlūb <u> ʿāciz değilim zīrā benim aḥsen-i ḫilḳatim şeyṭāna ġālib olmuşdur maʿnāyı dīger raḳīb-i bedḫāhıñ elinde zebūn <u> żaʿīf değilim zīrā raḳībiñ her bir şeyi bāña merbūṭdur ḫilāf-ı reʾyimle ḥareket etmez

9 **ʿÖmrīst refteīm be bād-ı fenā henuz**
Nişesteest şuʿle be cā-yı ġubār-ı mā

Bir ʿömrdür gitdim bād-ı fenāya şimdi
Oturulmuşdur şuʿle-i ḫāk-i ġubārımda

Yaʿnī bir ʿömrdür dār-ı fenādan dār-ı beḳāya intiḳāl eyledim lākin ḥālā āṯār-ı celīlem her yerde gün gibi ẓāhirdir

10 **Āmed be ḫāk-ı <mā zi> dereş bād-ı rūḥbaḫş**
Bālā girift yek ḳadd-i ādem ġubār-ı mā

Geldi ḫākımız derinden bād-ı rūḥbaḫş
Yuḳarı duṭdı bir ādem boy bizim ġubārımız

Yaʿnī vücūdum ḫākile yeksān olup ġubār iken seniñ ḫāk-ı dergāhıñdan bād-ı cānbaḫş gelip güzellik bile beni heyʾet-i vücūd-ı insān eyledi ḥāṣıl semt-i maḥbūbdan gelen nesīm cān bağışladı

11 **Ez yek neẓāre gulşen-i mā tāze mīşeved**
Mevc-i nigeh buved reg-i ebr-i bahār-ı mā

Bir naẓardan benim gülzārım tāze olur
Mevc-i nigeh olur bahār buluṭumuz ṭamarı

Yaʿnī ehl-i sülūkuñ bir naẓarı bizi irşād eder ancaḳ bizim keşf-i feyżimiz erbāb-ı nefsiñ nefsine merbūṭdur

12 **Āġuş-ı ḫ̌īş vā koned ez şevḳ-i mā ḳafes (80a)**
Ofted be çeşm-i dām gulārā intiẓār-ı mā

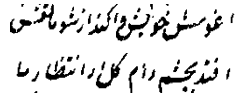

Kendi kucaġını açdı bizim şevḳımızdan ḳafes
Düşer çeşm-i dāma gül intiẓārımızdan

Yaʿnī maḥbūb ʿaşıḳları dām-ı zülfüne ḳayd etmeğe kendi ḫāhişger u ṭālib olur kendi gülruḫsārını dām-ı zülfüne dāne maḳāmına ḳāʾim eyler murġ-ı dil-i ʿāşıḳ ṣaydbend olsun

13 **Mā rā zi ebr-i sāye-i servī şukūftegīst**
Rāġıbest ṭavḳ-ı fāḫte ez lālezār-ı mā

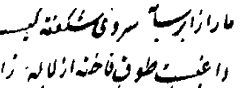

Bize ebr-i sāye-i servde şüküftedārlık<tır>
Rāġıbdır ṭavḳ-ı ḳumr<ı> bizim lālezārımıza

Yaʿnī bizim serv-i sāye-i raḥātımız ẓıll-ı ʿināyet-i Yezdān olmaḳ ḥasebiyle sāye-i serv-i dünyāda ʿāşıḳ olanlar bize ḥased-i ḳumrı gibi vü ġıbṭa eylemeden lāle-veş dāġ-ı derūn ile iḥrāḳ olmuşlar

14 **Oftādegīst ḫırḳa-ı mā baḫye naḳş-ı pāst**
Ez cādde kerdeend meger pūd <u> tār-ı mā

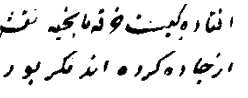

Üftādelikdir ḫırḳamız naḳş-ı pā baḫyedir
Cāddeden eylemişler tār <u> būdumuz

Yaʿnī bizim muḳteżā-yı ṭarīḳımız ḫāksār u herkesiñ türāb-ı maḳdemi olmaḳ feyż-i rifʿat-ı vücūdumuzdur

15 **Şevket medih pençe-i mā cām-ı mey ki hest**
Dest-i red-i piyāle kef-i raʿşedār-ı mā

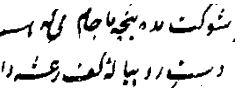

Şevket verme elime cām-ı mey ki vardır
Dest-i redd piyāleye raʿşedār elimizde

Yaʿnī pīr-i fānī olmaḳ ḥasebiyle cām-ı şarāba aḫẕ u nūşa iḳtirā olmamaḳ dest-i redd olur cām-ı meye elim

104

(Feᶜūlün/Feᶜūlün/Feᶜūlün/Feᶜūl)

1 **Be bāl-i şikesten pered tīr-i mā**
Buved gerdiş-i reng-i zihgīr-i mā

Bizim oḳumuz ḳırılmaḳ ḳanadıyla uçar
Olur gerdiş-i reng-i zehgīr baña

Yaᶜnī nefs-i emmāreye perīşān şikest eylemek ṭarīḳ-i mustaḳīme delīldir vücūd-ı riyāżatla żaᶜf vermek bāᶜiṯ-i feyż-i ruḥānīdir

2 **Be hem şūr Mecnūn u mā tevᶜemend**
Dū maġzest bādām-ı zencīr-i mā

Birbirine mecnūn u biz tevᵓemiz
İki maġzlıdır bādām-ı zincīrimiz

Yaᶜnī ṭarīḳ-ı ᶜaşḳda mecnūn ile biz bir ḥāletde gibiyiz gūyā ikimiz bir silsile-i cünūn-ı muḥabbete muḳayyediz (80b)

3 **Zi dāmān-ı men ḫūn-ı bulbul çeked**
Zi mevc-i gulest āb-ı şemşīr-i mā

Benim eteğimden bülbül ḳanı ṭamlar
Mevc-i güldendir āb-ı şemşīrimiz

Yaᶜnī çoḳ ᶜāşıḳ-ı küşte-i ḫūnālūd u çoḳ ḥüsn-i maḥbūb-ı gülrū seyr eyledim gūyā ḫūn-ı ᶜāşıḳ u ḥüsn bizde nümāyān <u> ẓāhirdir

4 **Çu çeşm-i butānem ez ḫod ḫarāb**
Tevān kerd ez surme taᶜmīr-i mā

Çeşm-i maḥbūb gibi kendimden mest <u> ḫarābım
Mümkündür sürme ile beni taᶜmīr etmek

Yaᶜnī mest u medhūş-ı muḥabbet olup vücūdı ifnā eyledim min baᶜd ḫāk-ı siyāh-ı ᶜadem beni tersīm-i ābād eyler

5 **Be yād-ı nigāheş zi ḫod mīrevem**
Buved būy-ı mey gerd-i şebgīr-i mā

Yād-ı nigāhla kendimden giderim
Olur şarāb ḳoḳusı gerd-i şebgīrim

Yaᶜnī ḫayāl-i mest-i nigāh-ı maḥbūbla şeb bīdār olup terk-i ḫāb eylerim zikr-i fikr-i ᶜaşḳım taḳviye buldı muḳīm-i ḫāñḳāh-ı ᶜaşḳ oldum

6 **Buved mulk-i mā şehrbend-i ḥaṣīr**
Neyistān buved bender-i şīr-i mā

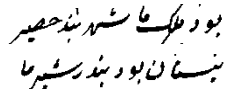

Olur benim mülküm şehrbend-i ḥaṣīr
Neyistān olur bender arslanımıza

Yaᶜnī biz ḫāḳsār-ı derdmend-i ᶜāşıḳıñ ferş-ı rāḥat ḥaṣīr olur zīrā arslana şehr-i bender neyistān olduġu gibi ᶜāşıḳı arslana teşbīh zebān-zeddir

7 **Bahār-ı ḫayālem Şevket dīger**
Gul-i mā buved reng-i taḳrīr-i mā

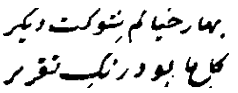

Bahār-ı ḫayāliz Şevket bundan ṣoñra
Bizim gülümüz olur reng-i taḳrīrimiz

Yaᶜnī bahār-ı ḫayāl faṣlındayız bundan soñra eşᶜār-ı taḳrīrimiz gül gibi rengīn u maᶜnādār olur

105

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Hezār reng koned ḫāb-ı gul zi bister-i mā**
Zi bāl-i buḳalemūnest bāliş-i per-i mā

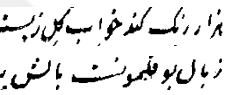

Biñ reng koparır hāb-ı gül bizim bisterimizden
Buḳalemun gibi ḳanadındandır bizim tüy yaṣdıġımız

Yaᶜnī şāhid-i gülrū bizim nişīngāh-ı meclisimizde dāᵓimā ḥāżır u müdāvemet etmeden envāᶜ maᶜrifet kesb eder zīrā bizim meclis-i ᶜirfānımızda envāᶜ-ı kemāl mevcūddur **(81a)**

2 **Be şūr baḫtī-i mā der cihān mebād kesī**
Ṣadef şodeest nemekdān zi āb-ı gevher-i mā

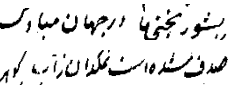

Benim şūr baḫtımda dünyāda kimse olmasın
Ṣadef olmuşdur nemekdān benim güherim ṣuyından

Yaᶜnī kimse benim siyeh baḫt <u> ṭāliᶜ-i vājgūn olmasın zīrā benim siyeh baḫtımdan māder <u> pederim belki ābā vü ceddim siyeh baḫt dīgergūñ olmuşlar

3 **Şodīm āb be zīr-i ġubār-ı ḫaclethā**
Ki ḫāk-ı kūy-ı to gul şod zi būse-i ter-i mā

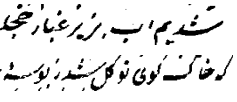

Ṣu oldum ġubār-ı ḫicletler altında
Zīrā seniñ ḫāk-ı kūyuñ gül oldı būse-i terimden benim

Yaʿnī ʿaraḳ-ı ḥicāb-ı ḫāhişte ḫāk-ı kūy-ı maḥbūb o rütbe nāzik olup leb-i ābdār ile taḳbīl eyledim gūyā gül-i gülzār oldı benim būsezen olmamdan

4 **Be rūzgār dimāġı nemīşeved peydā**
Ki dāġ nīst zi būy-ı fetīle-i ʿanber-i mā

Zamanda bir dimāġ peydā olmaz
Ki dāġ olmamışdır benim fetīl-i ʿanberim ḳoḳusından

Yaʿnī zamāñ-ı vaḳtde bir kimse bulunmaz benmi feyz-i hünerimden ḥiṣṣeyāb olmaya belki cümle eşyā benden feyzyāb olmuş būy-ı hüner benden teşmīm etmiş

5 **Mebād ṭaʿne-i bīcevherī zened duşmen**
Keşīde ṣūret-i cevher berūy-ı ḫançer-i mā

Olmaya cevhersizlikde taʿn ede düşmen
Çekilmiş ṣūret-i cevher bizim hançerimiz yüzüne

Yaʿnī cevher-i zāt-ı insān bilāʿayb u aḥsen-i ṣūret ile ḫalḳ u īcād olunduġuna delīl her bir tenāsüb-i aʿżā becā ḫalḳ olunup ʿaleʾl-ḫuṣūṣ seyf-i ḳudret-i İlāhī olan ḥācib benī ādemden ẓāhir görünür

6 **Şebī ki şuʿle-i ḥusnet beḫāb-ı mā āyed**
Çu berg-i lāle şeved dāġ-ı gul zi bister-i mā

Bir gece ki şuʿle-i ḥüsnüñ benim rüʾyāma gelir
Lāe yapraġı gibi dāġ-ı gül sīne-i bister-i ḫābgāhımda nümāyān olur

7 **Tehī zi bāde-i ḫūrşīd mīkoned pehlū**
Zi ḫāk-ı pāy-ı butānest kāse-i ser-i mā

Bāde ḫūrşīdden boş eyler pehlū
Ḫāk-i pāy-ı maḥbūbdandır kāse-i serim

Yaʿnī ḫūrşīd-i ʿālem-ārāya ʿadem naẓariyle naẓar eyler mevlā-yı Müteʿāl ḥażretleriniñ vaḥdāniyetine rabṭ-ı ḳalb eden ʿārif-i billah maʿnā-yı dīger ḫāk-i pāy-ı maḥbūba gerdennihād **(81b)** olan ʿaşıḳlar bāde-i ḫūrşīd-i ʿālem-ārādan aʿrāż eder

İbrāhim ᶜaleyhisselām gibi **“felemmā efele”**[235] el-āyet[236]

8 **Gul ez şinīden-i mektūb-ı mā şukūfte şeved**
Keşīdeend zi tār-ı nesīm mıṣtar-ı mā

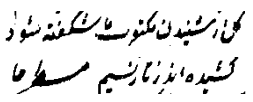

Gül benim mektūnum semāᶜ etmeden açılır
Çekmiştir tār-ı hevādan benim mıṣtarım

Yaᶜnī ġoncefem tāze dilber süḫan-ı nāzik nāzik nükte rīzimden kesb-i kelām-ı maᶜrifet edip gūyā ḫandān olur

9 **Ġubār-ı ḫāṭır-ı ḫākister-ı kesī neşevīm**
<Ber> derūn-ı āteş-i ḫod per zened semender-i mā

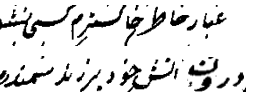

Bir kimseniñ ġubār-ı ḫāṭırına ḫākister olmam
Kendi āteşi içinde ḳanad çalar semenderim

Yaᶜnī bir kimseye yār olup iṣḳāli taḥmīl eylemem semender gibi kendi āteş-i şevḳ-i ᶜaşḳımla sūzāñ olurum

10 **Ḳalem zi neşᵓe-i nāmet zi dest mīofted**
Becā-yı nāme bered hūş-ı kebūter-i mā

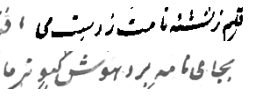

Ḳalem neşᵓe-i nāmıñden elden düşer
Mektūb yerine götürür hūşi kebūterimiz

Yaᶜnī maḥbūba nāme taḥrīr ederken neşᵓe- nām-ı dilberden ḫāme elimden düşer bīhoş olurum gūyā mektūb yerine ᶜaḳlım kūy-ı maḥbūb irsāl olunur

11 **Buved perīden-i mā çun perīden-i mujgān**
Berīdeend tīġ-i nigāh şehper-i mā

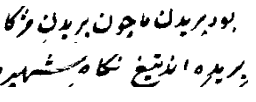

Olur uçmaḳ baña müjgān uçmaġı gibi
Kesmişler tīg-i müjgān ile bizim şehperimiz

Yaᶜnī murġ-ı dilimiz tīġ-i müjgān ile dest <u> pā perīde olmuş ḥareket <u> cünbiş-i müjgān gibidir gūyā ḫālāt-ı müjgān eylemiş

12 **Be pāy-ı ṭāliᶜ-i bergeşte mīkoned gerdiş**
Şeved siyāhter ez ḫāl-i rūy-ı aḫter-i mā

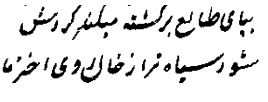

[235] “Üzerine gece bastırınca, bir yıldız gördü: “Rabb'im budur” dedi. Yıldız batınca da, “Ben batanları sevmem” dedi.” Enām/76
[236] Bu kısım derkenara yazılmıştır.

Ṭāliᶜ-i ber-geşte ayaġıyla gerdiş eyler
Ziyāde siyāh olur ḫāl-i rūy-ı maḥbūbdan yıldızım benim

Yaᶜnī ṭāliᶜ-i vājgūnu ḫāl-i rūy-ı maḥbūb gibi siyāh-ı dīgergündur

13 **Çi nāz-ı māder-i eyyām mīkeşī Şevket**
Çonīn ki duḫter-i rez geşteest māder-i mā

Ne nāz māder-i eyyāmdan çekersin Şevket
Bu dürlü duḫter-i rez olmuşdur māder saña

Yaᶜnī pīrezen-i dünyānıñ ḳahrıñ ne çekersin duḫter-i rez gibi bir güzel fezā-ı maḥbūb mādere mālik olduḳda

106

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Gerd-i ḫāmūşī negerded perde-i pūş rāz-ı mā (82a)**
Surme bugrīzed çu dūd ez şuᶜle-i āvāz-ı mā

Ġubār-ı sükūtı olmaz perde-i pūş benim rāžıma
Sürme ḳaçar tütün gibi bizim şuᶜle-i āvāzımızdan

Yaᶜnī esrār-ı nūr-ı tecelliyāt-ı İlāhī dāᵓimā bizde lemeᶜān olur ketm olunması emr-i muḥāl olmaḳ ḥasebiyle ḥicāb-ı ruḥāniyet bilᵓl-külliyet bizde maḥv oldı

2 **Ṭūṭī-i mā ḫodbeḫod çun vesme netvāned perīd**
Ebrū-yı ḫūbān buved bāl <u> per-i pervāz-ı mā

Bizim ṭūṭīmiz kendi kendinden vesme gibi mümkün değil pervāz eder
Dilberleriñ ebrūları oldur bāl <u> per-i pervāzımız

Yaᶜnī zāt-ı insān ḫodbeḫod ᶜālem terk u fāriġ olmaḳ mümkün değil ancaḳ bir mürşid-i kāmil u ᶜināyet-i Rabbāniye muḥtācdır irşād u maẓhar-ı ᶜināyet ola

3 **Yek nigeh mā rā zi[237] rūşe<n>ger kifāyet mīkoned**
Gerdiş-i çeşmī buved bes şayḳal-ı pervaz-ı mā

Bir nigāh rūşengerden baña kifayet eder
Bir gerdiş-i çeşm olur kāfi <şayḳal> benim pervāzıma

Yaᶜnī derūn-ı ḫāṭır ġıll <u> ġışdan pāḳ <u> ṣāfżamīr olmaḳ baña bir ṣāḥib-i naẓarıñ bir naẓar-ı ᶜināyeti baña kāfīdir

[237] Vezin gereği "zi" şeklinde okunmuştur.

4 **Kehrubā hemgāh-ı mā rā menzil-i evvel buved**
Bāşed ez şevḳ-i ṭaleb encām-ı mā āġāz-ı mā

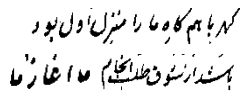

Kehrübā benim gāhımla berāber olmaḳ menzil-i evvel olur
Olur şevḳ-i ṭalebde encāmım āġāz olur

Yaʿnī ṭaleb-i şevḳ-i muḥabbetle vāṣıl olur vaṣl-ı maṭlūb ibtidā-yı ṭaleb olur zīrā kehrübānıñ gāh kendi cezb edip gāḥile kehrübā mütteḥid olduḳda ibtidā-yı ceẕb-i kehrübādır peyderpey ʿaded-i ceẕb-i muḳayyed olur

5 **Mā çerāġ-ı nāle ez ḫūrşīd rūşen kerdeīm**
Sāye efken bugẕerend ez şuʿle-i āvāz-ı mā

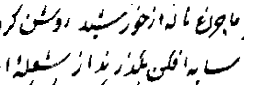

Biz çerāġ-ı nāle ḫūrşīdden rūşen eyledik
Gölge bıraḳıcı geçerler şuʿle-i āvāzımızdan

Yaʿnī biz çerāġ-ı zikr-i tevḥīd <u> nūr-ı tecelliyāt-ı ḥaḳīḳatle rūşen u münceli eyledik herkes bizim nūr-ı tecelliyātımızdan münevver u ṣafāyāb olur

6 **Şeb ki ez ruḫsār-ı ū bezm-i temāşā sāḫtīm**
Būd mujgān ez nigāh-ı germ āteşbāz-ı mā

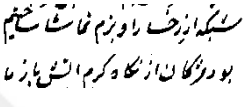

Gece ruḫsār-ı maḥbūbdan meclis-i temāşā yaptım
Oldı kirpik nigāh-ı germden āteş-bāzımız

Yaʿnī **(82b)** gece maḥbūbuñ ḥüsn-i ruḫsāriyle temāşā bir rütbe nūr-ı ṣafā kesb eyledi tamām-ı neẕẕāre olmaḳ ḥasebiyle kirpiklerinden nūr lemeʿāñ eyledi belki ʿaks-ı āteş-i ruḫsārından kirpiklerimde şīve-i āteş nümāyān oldı

7 **Maġz-ı ʿālem rā reng-i taṣvīr kerdī cūy-ı şīr**
Āferīn ey tīşe-i Ferhād Şirīn sāz-ı mā

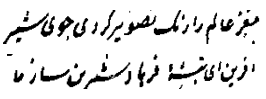

Maġz-ı ʿālem bir taṣvīr ile cūy-ı şīr eylediñ
Āferīn ey tīşe-i Ferhād Şirīn yaptıġınıza

Yaʿnī bir nümūne-i ʿaşḳ ile keyfiyet-i ʿaşḳı her kimseye ḳabūl-i izʿān etdirdik āferīn olsun ey Ferhād seniñ ṣanʿat-ı ʿaşḳına kemāl ile kemāl-i ʿaşḳa vāṣıl olmuş

8 **Yād eyyāmī ki bā sāḳī telāşī dāştem**
Subḥa mīoftād zīr-i pā zi destendāz-ı mā

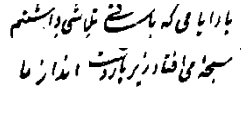

Yād olsun o gün ki sāḳiyle berāber telāş ederdim
Tesbīḥ ayaġ altına düşerdi el oynatmadan

Yaᶜnī ṣafā-yı feraḥ kesb eder derūn-ı ḫātır sākī simīn-i sāḳiyle vaḳt-i şebābda nūş-ı muḥibbāyla ᶜişve vü şīve eylediğimiz derḫātır olduḳça

9 **Āstīn-i dehr teng <u> dest-i istiġnā feraḫ**
Z'īn sebeb Şevket nemī kunced be ᶜālem nāz-ı mā

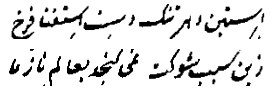

Dünyānıñ yeni dār istiġnā eli bol
Bu sebebden Şevket ᶜāleme ṣıġmaz benim nāzım

Yaᶜnī ben ᶜālī himmet her şeyᵓim kemālde olmaḳ ḥasebiyle cihān-ı denīde kimse beni çekemez ḥāl-ı keyfiyetimize ḥased eder

107

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Bes ki ez ḫūn geşteī rengīn dil-i ġamnāk-ı mā**
Gerdiş-i rengest gūyā girdbād-ı ḫāk-ı mā

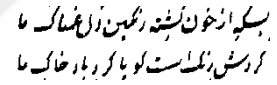

O rütbe ḳan olmadan rengīn oldı gamnāk göñlüm
Gerdiş-i reng olmuşdur gūyā bizim girdāb-ı ḫākimiz

Yaᶜnī ol ḳadar rengāreng ḫūn oldı dil-i ġamnāḳim gerdiş-i rengim girdāb-ı ḫāk görünürdi ġubar-ı vücūdumda

2 **Sebze-i mā ḫorde āb ez mevc-i cevlān kesī**
Şuᶜle mīgerded perī der şīşe-i ḫāşāk-ı mā

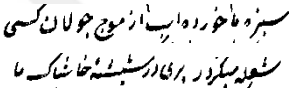

Bizim sebzemiz ṣu içmiş bir kimseniñ cevlān-ı mevcinden
Şuᶜle olur perī bizim şīşe-i ḫāşākimizden

Yaᶜnī nefs-i zātımız bir ṣāḥib-i feyżiñ meclisinde perverde vü kesb-i nūr-ı feyż etmişdir bizim vücūdumuz feyż-i leṭāfetden nevᶜ-i perī feyż <u> **(83a)** leṭāfet kesb etmek mümkündür

3 **Tā be gulşen mīresed mestāne ḫāhed sebz şod**
Serv-i mīnā ez kenār-ı cūybār-ı tāk-ı mā

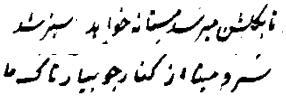

Gülşene vāṣıl olunca mestān sebz olmaḳ ister olsun
Serv-i mīnā-yı cūybār-ı tākimiz kenārında

Yaᶜnī bāde <vü> ṣahbāmız ol ḳadar ṣāf <u> pürneşᵓedir mestānelerden dutar nefs-i mīnā neşᵓeyāb olmaḳ mümkündür

108

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ṣubḥ mī̇gerded siyeh mest ez sevād-ı şām-ı mā**
Bī̇ḳārārī̇ mī̇bered sī̇māb ez ārām-ı mā

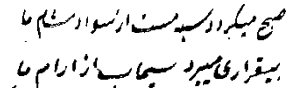

Ṣabāh siyeh mest olur sevād-ı şāmımdan
Sī̇māb bī̇ḳarār olur ārāmımdan

Yaᶜnī̇ o rütbe siyeh baḫtım rūşen baḫt benim siyeh baḫtım gördükde siyeh baḫt dī̇gergün olur güzellik o rütbe bī̇ārāmım sī̇māba bī̇ḳarār görünür yaᶜnī̇ sī̇mābıñ bī̇ārām olması benim ārāmıma nisbet-i ārām olur

2 **Ḫodbeḫod āvāze-i mā mevc-i şohret mī̇zened**
ᶜAnber-i āb-ı nigī̇n bāşed sevād-ı nām-ı mā

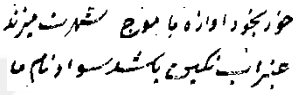

Kendi kendinden ṣayt <u> ṣadām mevc-i şöhret verir
ᶜAnber ābnigī̇n olur sevād-ı nāmım

Yaᶜnī̇ būy-ı ᶜanber gibi nām <u> şöhret-i ᶜirfānım kendi kendinden āfāk-ı ᶜāleme şöhretpezī̇r olup zāhir <u> nümāyāndır

3 **Āsumān temhī̇d żaᶜf-ı ṭāliᶜ-ı mā mī̇koned**
Gerdiş-i rengest gūyā gerdiş-i eyyām-ı mā

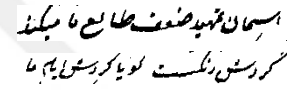

Āsmān żaᶜf-ı ṭāliᶜim temhī̇d eder
Gerdiş-i reng olmuşdur gūyā gerdiş-i eyyāmım

Yaᶜnī̇ āsmāñ dāᵓimā bizim ṭāliᶜimizi temhī̇d etmeden gerdiş-i rengimiz olmuşdur gūyā gerdiş-i eyyāmımız

4 **Mā be feyż-i intiẓār-ı ṣayd būden ḫoş dilem**
Verne girdāb-ı rem-i āhūst mevc-i dām-ı mā

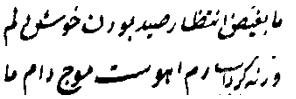

Biz ṣayd olmaḳ intiẓār-ı feyżiyle hoşnūduz
Yoḳsa cī̇rān sürüsünüñ girdābıdır mevc-i dāmımız

Yaᶜnī̇ biz dāᵓimā feyż-i intiẓār-ı maṭlab ile ḫoşnūduz yoḳsa bizim maṭlabgāhımızda maṭlabımız her laḥẓa cevlān eder

5 **Ez to imşeb ḫāne-i mā rā ṣafā-yı dī̇gerest**
Gevher-i mehtāb bāşed ḫāl-i rūy-ı bām rā

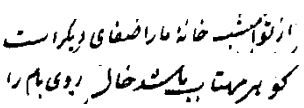

Senden bu gece benim ḫānımda başḳa bir ṣafā vardır
Güher-i mehtāb olur ḫāl-i rūy-ı bāmımız

Yaᶜnī seniñ ṣafā-yı ḥüsnüñ **(83b)** ile ḫānemiz her rütbe nūrānī vü rūşen oldı şuᶜle-i mehtāb rūy-ı bāmımızda ḫāl gibi siyah görünürdi

6 **Ez kemāl-i ᶜāşḳ dārīm īn ḳadr sergeştegī**
Ez resīdenhā-yı mey āyed begerdiş-i cām-ı mā

Kemāl-i ᶜaşḳdan o rütbe sergeştelik dutarım
Şarābıñ baḫte olmasından gelir gerdişe cānımız

Yaᶜnī nihāyet derece-i ᶜaşḳa vāṣıl olmaḳ ḥasebiyle şarāb-ı ḥaḳīḳat ile sergeştelik nefs-i zātımda zāhir oldı

7 **Gulşen-i mā rā nesīm<ī> nīst ġayr ez dūd-ı āh**
Surme ālūdest çun çeşm-i butān bādām-ı mā

Bizim gülşenimizde yoḳdur bir nesīm-i dūd-ı āhdan başḳa
Sürmeālūd çeşm-i dilberler gibi bādāmımız

Yaᶜnī bizim gülşen-i vücūdumuzda seyl-i āhdan başḳa bir şey olmamaḳ ḥāsebiyle çeşm-i sürmeālūd-ı dilber gibi mīve-i bādām-i gülzār-ı vücūdumuz siyāh bize reng olmuş

8 **Ṣafḥa-i dīvān buved mā rā beyābān-ı ḥarem**
Lafż bāşed hemçu maᶜnā cāme-i iḥrām-ı mā

Ṣafḥa-i dīvān olur baña beyābān-ı ḥarem
Lafż olur maᶜnā gibi câme-i iḥrāmım

Yaᶜnī benim ṣafḥa-ı dīvānım baña beyābān-ı ḥaremdir lafẓınıñ maᶜnāya iḥrām olduğu gibi lafẓ-ı dīvānım iḥrāmımdır maᶜnā-yı dīger ṣafḥa-i ḳalb baña kaᶜbe nefs vücūd-ı iḥrāmdır ṣafḥa-i ḳalbi ṭavāf u naẓar eylemek ṭavāf-ı kaᶜbedir

9 **Muşkil-i mā geşt āsān Şevket ez iḳbāl-ı ᶜaşḳ**
Şod behem şīr <u> şeker encām-ı mā āgāz-ı mā

Müşkülüm āsān oldı Şevket iḳbāl-i ᶜaşḳdan
Birbiriyle <şīr> u şeker oldı āġāz-ı encāmımız

Yaᶜnī ᶜaşḳ bezm-i dāreyne olan müşkilimizi ḥall eyledi dünyā vü āḫiretimiz birbirine ḫayra muvaffaḳ oldılar ḥāṣıl ᶜamel-i dünyā ᶜamel-i āḫirete muvāfıḳ geldi

108

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 Bāşed be bezmgāh-ı ḫamūşī maḳām-ı mā
Bītābī dilest cevāb-ı selām-ı mā

باشد ببزم گاه خموشی مقام ما
بیتابی دلست جواب سلام ما

Meclisde sükūtı olur bizim maḳāmımız
Gönlüñ żāᶜif <u> ṭāḳatsız olması cevāb-ı selāmımızdır

Yaᶜnī bezm-i ᶜālemde ḫāmūş u sükūt olmaḳ üzere meᵓmūruz niyāz <u> duᶜāmız nefs-i (84a) vücūdı cell-i riyāżetle terbiyeye meşġūl olmaḳdır

2 Mūm-ı nigīn-i ḫˇīş zi kāfūr kerdeīm
Āyed be gūş-ı ehl-i cihān serd nām-ı mā

موم نگین خویش ز کافور کرده ایم
آید بگوش اهل جهان بی سرد نام ما

Kendi mūm-ı nigīn mey-i kāfūrdan eyledim
Gelir gūş-ı ehl-i dünyāya ṣoğuḳ adımız

Yaᶜnī biz kendimizi ehl-i dünyāya ḫaḳīr <u> bārid göstermek ḥasebiyle ᶜayn-ı ᶜāleme bārid <u> ḫaḳīr geliriz yoḳsa nefs-i zātında vü ḥaḳīḳat-ı ḥalde hüner ü ᶜirfānımız müsellemüᵓs-sübūtdur

3 Çendīn kitāb-ı ḥarf-i siyāhī negeşt pur
Şod ḥarf-ı rūznāme-i hicr-i to şām-ı mā

چندین کتاب حرف سیاهی نگشت پر
شد حرف روزنامه هجر تو شام ما

Nice kitāb bir siyāh ḥarfle olmadı memlū
Oldı bir ḥarf rūz-nāe-i hicriñ benim şāmım

Yaᶜnī şām-ı hicrān mecnūn nihāyete resīde olup ṣubḥ u iḳbāl-i cānān ṭulūᶜ vü remīde olmadı

109

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 Vażᶜ-ı ebnā-yı cihān rā ṣāf mīḫˇāhīm mā
Z'īn ṣadefhā gevher-i inṣāf mīḫˇāhīm mā

وضع ابنای جهان را صاف میخواهیم ما
زین صدفها گوهر انصاف میخواهیم ما

Vażᶜ-ı ebnā-yı cihāñı ṣāf isteriz biz
Bu ṣadeflerden güher-i inṣaf isteriz biz

Yaᶜnī ṣadef-i vücūd-ı insāndan maṭlūb ancaḳ ḳalb-ı selīm ü dürr-i ṣāf īmān <u> ᶜaḳīde lāzımdır

2 **Sāġar-ı mā ez ṣadef pāk̲īzeter oftādeest**
Bādeī̆ çun āb-ı gevher ṣāf mī̆ḫ̬āhī̆m mā

Bizim ḳadehimiz ṣadefden daḫi ziyāde pāḳ düşmüşdür
Bir bāde güher ṣuyı gibi ṣāf isteriz biz

Yaᶜnī̆ sāġar-ı vücūd-ı insān ṣadefden pāk u nāzik <u> elyāḳdır neşᵓe-i feyż-i ᶜināyet-i Yezdān sāġar-ı vücūd maḫṣūṣdur

3 **Ṭıynet-i mā rā ḫamī̆r ez ḫūn-ı ᶜanḳā kerdeend**
Āşiyān-ı ḫod be kūh-ı ḳāf mī̆ḫ̬āhī̆m mā

Bizim sirişt-i ṭıynetimiz ḫūn-ı ᶜanḳādan eylemişler
Kendi āşiyānımız kūh-ı ḳāfda isteriz

Yaᶜnī̆ vücūd-ı insānı her şeyden aᶜlā vü aḥsen halḳ eylemiş Allah cennet-i aᶜlāda isḳān u ḳarār etmeye ṭālib u müstaḥaḳ nefs-i insāndır maᶜnā-yı dī̆ger benim vücūdumu Allah aᶜlā ḫalḳ eylemiş ṣadāret-i ᶜulyāya müstaḥaḳ olmaḳ lāzımdır

4 **Mā be ḫūb u zişt-i dil Şevket şināsā nī̆stem**
Behr-ı naḳd-ı ḫ̬ī̆şten (84b) ṣarrāf mī̆ḫ̬āhī̆m mā

Biz kendi nīk u bedimiz Şevket bilici değiliz
Kendi naḳdimiz için ṣarrāf isteriz

Yaᶜnī̆ naḳd-i vücūd-ı nefs-i nāṭıḳa-i insāniye nevᶜ-i insāndan bir ferd ıṭṭılāᶜ ḥāṣıl eylemez belki naḳd-ı vücūdı nefs-i nāṭıḳa-i insān ṣarraf-ı ḥaḳīḳī olan Rabbüᵓl-ālemī̆n ḥażretleriniñ mī̆zān-ı ᶜilminde mevzūn u maᶜlūm ol miḳdār olmuşdur

110

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜī̆lü/Fāᶜilün)

1 **Ez naḫl-ı ḥırş-ı ḫ̬ī̆ş ṣemer mī̆ḫorī̆m mā**
Ez teng-i çeşm-i mūr şeker mī̆ḫorī̆m mā

Kendi naḫl-i ḥırsımızdan ṣemer ekl eyleriz biz
Teng çeşm-i mūrdan şeker ekl eyleriz biz

Yaᶜnī̆ naḫl-i ḥırsdan mī̆ve meᵓmūl eylemek teng çeşm-i mūrdan şeker meᵓmūl eyleme gibidir

2 **Hemçu ṣadef zi ᶜālem-i bālāst zi rızḳ-ı mā**
Der zī̆r-i baḥr āb-ı guher mī̆ḫorī̆m mā

Ṣadef gibi ʿālem-i bālādandır rızḳımız
Zīrā baḥr-ı güher ṣuy<ı> içeriz biz

Yaʿnī baḥr-ı imkān-ı ʿālemde ṣadef-i vücūd-ı insān niʿam-ı bārān-ı ʿināyet-i Yezdānīden mazhar-ı luṭf-i ʿināyet olur

3 **Ābī ki kerde zinde-i cāvīd-i Ḫızır rā**
Ez çeşmesār-ı dīde-i ter mīḫorīm mā

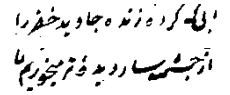

Bir ṣu ki eylemiş ḥayāt-ı ebedī Ḫıżırı
Çeşme-i sād dīde-i terden içeriz

Yaʿnī maʿrūf olan āb-ı ḥayāt ki Ḫıżr ʿaleyhisselām müyesser olup nūş eyledikde ḥayāt-ı ebedīyle müʿebbed olmuş maʿrūf āb-ı ḥayāt-ı dīdeler nümūn cārī olan ḳatre-i ekşimizden nūş ederiz yaʿnī dünyāda ḥavf u ḫaşyetuʾllah ile giryān olup āḫiretde cezā muḳābilinde cennet-i aʿlāda āb-ı ḥayātdan nūş ederiz

111

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Āsümān pur geşt ez tecrīd-i rūz-ı efzūn-ı mā**
Ez sebukrūḥī hevā-yı ḫum şod Eflāṭūn-ı mā

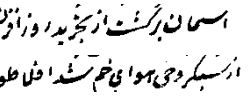

Āsümān doldı tecrīd-i rūz-ı efzūnumuz
Sebük rūḥluḳdan hevā-yı ḫum oldı Eflāṭumuz

Yaʿnī ġubār-ı cism maḥv u ifnā edip aʿlā-yı iliyyīnde silk-i mücerrede vāṣıl olduġumuz ʿālem gerd-i beyā<bā>nda ẓāhir <u> nümāyān oldı gūyā bizim vücūd-ı Eflāṭūnumuz ḫum-ı ʿālemde hevāya münḳalib oldı yaʿnī ṣāf u laṭīf oldı muḳadem-i ḥikāye-yi Eflāṭūn mürūr eyledi

2 **Mīkoned Leylā nigāh ez revzen-i çeşm-i ġazāl**
Dāred ez merdum nihān neẕẓāre-i Mecnūn-ı mā

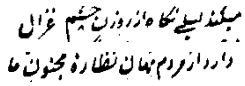

Eder leylī nigāh revzen-i çeşm-i ġazāldan
Dutar merdümlerden pinhān neẕẓāre-i Mecnūnı **(85a)**

Yaʿnī maʿşūḳ ʿāşıḳına dāʾimā ʿayn-ı ḳalble nigāh <u> inzār eyler belki ʿaşıḳ ḫāne-i ḳalb-i maʿşūḳda **"keʾn-naḳş-ı fīʾ-ḥacer"** menḳūşdur bir dem vīrān ḫātırdan iḫrāc eylemez

3 **Bād-ı ṣubḥ ez tīġ-i ū ġāhī ki mīāred ḫaber**
Mībored hemrāh-ı ū çun nukhet-i gul ḫūn-ı mā

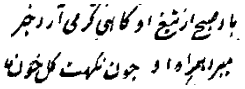

Nesīm-i ṣubḥgāhı tīġ-i maḥbūbdan ḫaber götürür
Götürür onuñ yoldaşı gül ḳoḳusı gibi benim ḳanım

Yaʿnī tīġ-ı nigāh-ı dilber o rütbe bir ḫūñrīzdir bād-ı ṣubḥ tīġ-ı nigāhdan ḫaber götürdükde gül gibi ḫūn-ı ʿāşıḳı rīzān <u> berbāḍ eder

4 **Sedd-i rāh-ı mā sebukrūhān ġubār-ı cism nīst**
Çun ṣadā ez ḫum bīrūn mī āyed Eflāṭūn-ı mā

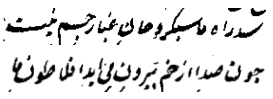

Biz sebükrūḥlarıñ ġubār-ı cism sedd-i rāh değildir
Ṣada gibi küpten ṭaşra gelir Eflāṭūnumuz

Yaʿnī ṣaffet-i ʿīlm ile muttasıf nefs-i nāṭıḳa ġubār-ı cism ile muḳayyed olmaz cism-i vücūd-ı insāndan Eflāṭūn-i nefs-i nāṭıḳa bād gibi sürʿat ḫurūc eyler

5 **Baḫt-ı bergerdīde-i mā pāsbān ḫod buved**
Zīr-i pāy-ı ḫ ̌īş bīned ṭāliʿ-i vāj<g>ūn-ı mā

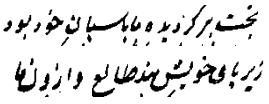

Bizim düşmüş baḫtımız kendi pāsbān olur
Kendi ayaġı altında görür düşmüş tāliʿmiz

Yaʿnī bizim kevkeb-i baḫtımız zīr-i pāda <vü> ḫāksār u gün günden denī vü münḥatt olmadadır

112

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Baḫt-ı bed ḫ ̌āhed zi duşmen ḫūn-ı mā**
Tīġ-i mā bes ṭāliʿ-i vāj<g>ūn-ı mā

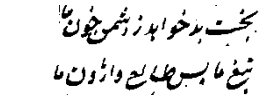

Baḫt-ı bed ḫaşmımızdan ḳanımız ṭaleb eder
Bizim tīġ-i müjgān-ı ṭāliʿ-i tersimiz

Yaʿnī bizim ḫaşmımız intiḳām almamız ḫaşm bizim gibi siyāh baḫta muḳābil olmadır ḥāṣıl bize muḳābil olan kimseniñ bizim gibi baḫt-ı bed olur belki bizden baḫt-ı beldik ḫaşma sirāyet eder

2 **Cūş zed tā ez ser-i ḫum bugẕered**
Çun kef-ı bī maġz Eflāṭūn-ı mā

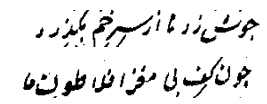

Cūş eyledi tā kim küpünüñ üzerinden geçsin
Ṣāf köpük gibi bizim Eflāṭunumuz

Yaʿnī cism-i vücūd cūş edip çıḳdı nefs-i nāṭıḳa-ı Eflāṭūn ʿālem-i tecerrüde vāṣıl oldı devām-ı tecerrüdi iḫtiyār eyledi

3 **Bīş-i kemhā-yı bīş ez bīş-i mā**
Bāşed ez noḳsān rūz efzūn-ı mā

Ziyāde noḳsānlar ziyāde bizim ziyādemizden
Olur bizim gün günden ziyāde noḳṣānımızdan

Yaʿnī her şeyiñ kemāl rütbe kem olması bizim kemāl rütbe ziyāde olmamızdan ziyāde gelir ḥāṣıl ʿālem-i imkānda **(85b)** biz her şeyden aḥḳar <u> noḳsānız

4 **Naḳd rā ez kīse mīrīzed çu gul**
Ez ṭapīdenhā-yı dil pur ḫūn-ı mā

Naḳd kīseden gül gibi döker
Bīḳarārsızlıkdan dil-i pürḫūnumuz

Yaʿnī ḥavādīṣāt-ı eyyām gördükçe ʿāḳildāne ṭaleb rıżā-yı Yezdān'a ziyāde teşebbüṣ edip ʿalāḳa-i dünyāyı ḫāṭırdan iḫrāc eder şükūfe-i gül bād-ı hevā ile ḥareket eyledikçe kīse-i ġoncadan berk u derūnundaki naḳdi itlāf eylediği gibi

5 **Ḫāk-ı mā cevlān ṭāvūs koned**
Şevket ez aḥvāl-ı dīgergūn-ı mā

Bizim ḫākimiz ṭāvus cevlān eder
Şevket bizim aḥvāl-i dīgergūn umuzdan

Yaʿnī ḥavādiṣāt-ı devrān dürlü dürlü bize müstevlī olmadan ġubār-ı vücūdımuz cilve-i ṭāvus gibi rengāreng görünür

113

(Müfteʿilün/ Müfteʿilün/ Müfteʿilün/ Müfteʿilün)

1 **Gerçi koned ḫayāl-ı ḫām ṭabʿ-ı ḫıred fuzūn-ı mā**
Z'āteş-i seng-i gürgān puḫte şeved cunūn-ı mā

Egerçe ḫayāl-i ḫām eder bizim ṭabʿ-ı ḫıred füzūnumuz
Seng-i gürgān āteşiyle puḫte olur cünūnumuz

Yaʿnī bizim ʿaḳl-ı tāmımız esbāb-ı dünyāya dāʾir baʿż ḫayāl-i ḫām fāsid eyler lākin yine biz dünyāya ḥaḳāret naẓariyle naẓar edip dünyāyı taḫḳīr etmek sebebiyle ʿaḳlımız tām merām olan sebeb-i āḫirete teşebbüs eder

2 **Mīkeşed intiḳām-ı mā ḳuvvet-i mā zi ḫaşm-ı mā**
Raḫne beḫançer efkend cunbiş-i reng-i cunūn-ı mā

Çeker intiḳāmımız ḳuvvetimiz düşmāñlarımızdan
Ḥançere raḫne bıraḳır cünbiş-i reng-i cünūnumuz

Yaʿnī bizim ḳuvvet-i bāridimiz düşmānlarımızdan intiḳām alır ḥatta reng-i cünbiş-i cünūnumuz tīġ-i ʿadüvvi raḫnedār eyler

3 **Meclis-i mā nemīkeşed minnet-i muṭrib-i dīger**
Bang-ı ṭapīden-i dilest naġme-i erġanūn-ı mā

Bizim meclisimiz çekmez başḳa sāzende minnetin
Göñül ḥarekesi ṣadāsı naġme-i erġanūñdur

Yaʿnī bizim nefs-i ẕātımız ġayri kimseden ʿilm-i ḥāl taʿlīm olmaya muḥtāc değil zīrā kendi ʿaḳl-ı tām u nefs-i ḳudsī ʿināyet olmaḳ ḥasebiyle kendi ʿilm-i ḥāline ıṭṭılāʿ olmaḳ ḥasebiyle kendi ʿilm-i ḫāline ıṭṭılāʿ ḥāṣıl eylemişdir

4 **Gul koned ez mezār-ı mā baʿd-ı vefāt zi intiẓār**
Dīde-i Kūhken buved lāle-i Bīsütūn-ı mā

Gül açılır vefātdan ṣoñra intiẓārdan
Kūhken gözi olur lāle-i bīsütūnumuz

Yaʿnī maḳarrgāh-ı ʿaşḳda ʿāşıḳ ifnā-yı vücūd u maḥv-ı nām <u> nişān eyledikden ṣoñra ḥālā gül çeşm-i intiẓār-ı ʿāşıḳ nümāyān u ẓāhirdir belki āṣār-ı silsile-i feyż-i ʿāşḳ münḳaṭiʿ olmaz

5 **ʿĀrif-i Ḥaḳḳşinās rā baḫt-ı bed ez ʿibādetest**
Secde durust nemīkoned ṭāliʿ-i vājgūn-ı mā

ʿĀrif-i ḥaḳḳşinās baḫt-ı bed ʿibādetdendir
Secde doġrı eylemez ṭāliʿ-i vājgūnumuz

Yaʿnī ʿārif-i ḥaḳḳşinās kimse teveccüh-i dünyāya iḳbāl eylemez zīrā ʿārif-i ḥaḳḳşinās iḳbāl-i dünyāya idbār eder belki niyāz-ı rabbüʾl-ʿālemīn iḳbāl-i dünyāyı biʾl-külliye ḫāṭırdan iḫrāc eder

6 **Ḳātil-i sengdil demī ez ser-i mā nemīreved**
Sāye-i tīġ-i ū buved ʿanber-i mevc-i ḫūn-ı mā

Ḳātil seng-i dil bir laḥẓā benim başımdan geçmez
Onuñ ṣāye-i tīġ olur ʿanber-i mevc-i ḫūnumuz

Yaʿnī dilber-i āhendil tīg-i cefā ile peyderpey dürr-i dil-i ʿuşşāḳı raḫmnāk etmek ḥasebiyle güyā tīg-i cefā-yı dilber mevc-i ḫūn-ı ʿāşıḳa merbūṭdur belki āb-ı tīġ-i cefā ḫūn-ı ʿāşıḳdır

7 **Şevket u mā vu çeşm-i dil rāh be ḫod nedāştīm** شوکت ما و چشم دل راه بخود ندانستیم
Geşt bedest-i bīḫodī yād-ı to rehnumūn-ı mā گشت بدست بیخودی یاد تو رهنمون ما

Şevket biz u gönül gözi yol kendimeze bulmadıḳ
Oldı bīḫodluḳ elinde seniñ yādıñ reh-nümūnumuz

Yaʿnī kendi ḫāl-i keyfiyetimiz bilmede mechūl-i muṭlaḳ idik lākin kendi nefs-i vücūdımuz taṣavvur etmekle ṭarīḳ-i müstaḳīme rehber oldıḳ gūyā ʿayn-ı vücūdumuz delīl oldı ṣāniʿ-i ḥaḳīḳiye

114

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Pur dırāz oftāde dest-i fıṭrat-ı rengīn-i mā** بر دراز افتاده دست فطرت رنگین ما
Būy-ı gul rā çīde ez şāḫ-ı hevā gulçīn-i mā بوی گل را چیده از شاخ هوا گلچین ما

Ziyāde uzun düşmüşdür dest-i fıṭrāt-ı rengīnimiz
Gül ḳoḳusun düşürür nihāl-i hevādan gülçīnimiz

Yaʿnī ʿaḳl <u> fıṭratım ʿaḳl-ı küll gibi zemīn <u> āsmān u māfīhāya vāṣıl u iḥāṭa eylemiş her bir şeyiñ deḳāyıḳ-ı nikātını reʾy-i ṣāʾib u fikr-i ṣāḳıb ile muvaffaḳız

2 **Dīdeīm ez beski şeb çeşm-i siyāheşrā beḫāb** دیده ام از بس که شب چشم سیاهش را بخواب
Mītevān efşāned gerd-i surme ez bālīn-i mā میتوان افشاند گرد سرمه از بالین ما

Gördüm ol ḳadar (86b) *gece siyāh gözün yuḳıda*
Mümkündür silkmek ġubār-ı sürme bālinimden

Yaʿnī ḫayāl-i çeşm-i siyāh sürmekeşīde maḥbūb o rütbe ḫāne-i ḫāṭırda cāygīr olmuş dīger her şeb derḫāb olmaḳ ḥasebiyle mümkündür bister <ü> bālinimiz ġubār-ı sürme nümāyān olmaḳ kemāl rütbe çeşm-i siyāh-ı maḥbūb taḫayyül eylemeden kināyetdir

3 **Ez ḥadīṣ-i girye-i mā ḫūn-ı rāḥat mīçeked** از حدیث گریه ما خون راحت میچکد
Ḫʷābrā rengīn koned efsāne-i rengīn-i mā خواب را رنگین کند افسانه رنگین ما

Benim ḥadīṣ-i giryemden rāḥat ḳanı ṭamlar
Yuḳıyı rengīn eder rengīn ḥikāyelerim

Yaʿnī benim efsāne-yi çeşm-i giryānım ḫāṭırlara cāygīr olmaḳ ḥasebiyle ḫāb-ı rāḥata temkīn verir

4 **Mā heme zünnārbendān-ı kemend-i vaḥdetem** ما همه زنار بندان کمند وحدتیم
Kāfirest ān kes ki īmān mīkoned telḳīn-i mā کافرست آنکس که ایمان میکند تلقین ما

Biz cümlemiz zünnārbendān-ı kemend-i vaḥdetiz
Kāfirdir o kimse īmān telkīn ede bize

Yaʿnī mecmūʿ-ı mevcūdāt vāḥid-i ḥaḳīḳī olan Rabb-i müteʿāl ḥażretleriniñ īcād-ı ḳudretiyle ḥalḳ olunmamış kāfir olur o kimse baʿż mevcūda ḳubḥ u baʿż mevcūda ḥüsn naẓarıyla naẓar ede belki mecmūʿ-ı mevcūdāta müsāvī naẓariyla naẓar edip cümlesini Allah'a iḥāle eylemek aḥsendir mevcūdāta daḫl Allah'ā daḫl gibidir

5 **Mā beṣad berḳ-i tecellī key revīm ez cāy-ı ḫ̆īş**
Kūh ber seng-i felāḫan mīkoned temkīn-i mā

Biz yüz berḳ-i tecellī ile ḳaçan giden yerimizden gidelim
Kūh seng-i felāḫan eder bizim temkīnimiz

Yaʿnī ẓuhūrāt-ı celāl-ı nūr-ı Rabbānī bizde temkīn bulmaḳ ḥasebiyle celāl-ı müteferriḳa-ı nūr-ı Rabbānī bizde maḥv oldı

6 **Bā vücūd-ı saḫt cānī ḫāṭır-ı mā nāzikest**
Rīḫtend ez şīşereng-i ḫāne-i sengīn-i mā

Ṣūreten saḫtcānlıġa bizim ḫāṭırımız nāzikdir
Dökmüşler şīşeden bizim reng-i ḫāne-i sengīnimiz

Yaʿnī egerçe ṣūret-i ẓāhirde tünd <u> dürüşt lākin ḥaḳīḳat-i ḥālde nerm u nāzik ṭabīʿat-meʾāl āşīnāyız

7 **Dīn fürūşī būd Şevket kār-ı mā z'ān rū ki hest**
Çārsū-yı küfr lebrīz ez metāʿ-ı dīn-i mā

Din fürūşluḳ idi Şevket bizim işimiz o yüzden (87a) *vardır*
Bāzār-ı küfr lebrīz idi ḳumāş-ı dīnimizden

Yaʿnī ʿamel <u> ṭāʿatimizde riyā olmaḳ ḥasebiyle bizim āyīn-i mezhebimizde ḥālāt-ı küfr nümāyān <u> ẓāhir olurdı

115

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Ḳaṭʿ-ı suḫan buved zi ḫamūşī beyān-ı mā**
Bāşed du pāre beyt zi tīġ-i zebān-ı mā

Ḳaṭʿ-ı zebān olur ḫāmūşluḳda beyānımız
Olur iki pāre beyt tīg-i zebānımız

Yaʿnī ḫāmūş u sükūt olduġumuz ḥālde maʿnā vü süḫān rengīn tefekkür edip dīger tekellüm eyledikde cābecā kelām-ı mevzūn u tanẓīm ederiz

2 **Mā rā sevād-ı çeşm-i kesī surme dādeest**
Bāşed ṣadā-yı cunbiş-i mujgān fiġān-ı mā

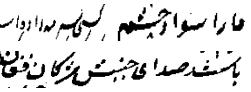

Baña bir kimseniñ siyāh gözleri sürme vermişdir
Olur ṣadā-yı cünbiş-i müjgān fiġānım benim

Yaʿnī birimiziñ ḫūbı çeşm-i tīġ-i dilberden zaḫmnāk olmuş ḥayāt <u> ḥarekātım cünbiş-i müjgāñ gibidir

3 **Mā ḫod be telḫkāmī-yi eyyām kerdeīm**
Bāşed dehān-ı mār nemekdān-ı ḫān-ı mā

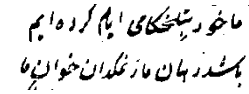

Biz kendimizi telḫkām-ı zamāne eylemişiz
Olur iylān aġzı bizim nemekdān-ı soframız

Yaʿnī biz kendimiz dünyāda ezāyı faḳr iḫtiyār eylemişiz bizim niyāz ṭāʿatimiziñ revnāḳ-ı revācı dünyāda meşaḳḳat <u> cefāyı iḫtiyār etmekdir

4 **Pervāz kerdeīm <u> giriftār geşteīm**
Rāh<ī> be sūy-ı dām buved āşiyān-ı mā

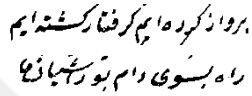

Pervāz eyledik giriftār oldıḳ
Yol semt-i dāma olur āşiyānımızda

Yaʿnī biz ḫalḳ u īcād olduġumuzda ḳayd-ı ġam <u> mihnete giriftār oldıḳ gūyā vücūdumuz ile ġam <u> muḥabbet birbirine merbūṭ imiş

5 **İḳbāl der şikesten-i mā mevc mīzened**
Dāred ṣadā-yı bāl-ı Humā ustuḫˇān-ı mā

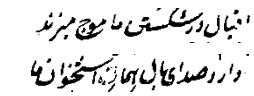

İḳbāl ḳırıḳlıġımızda mevc verir
Dutar ṣadā-yı bāl-ı Hümā kemüğümüze

Yaʿnī biz ne ḳadar şikeste vü żaʿīf olsaḳ yine ʿalāmet-i iḳbāl bizde ẓāhir olur gūyā ṣadā <u> ṣavt-ı Hümā-yı iḳbāl bizim şikeste ḥālimizden semāʿ olunur ḥāṣıl bizim zātımızda yümn ü iḳbāl var

6 **Gul ez şikesterengī-i mā ġonçe mīşeved**
Reng-i bahār rīḫteend ez hazān-ı mā

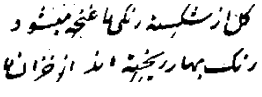

Bizim ḳırıḳ rengimizden ġonca olur
Bahār rengīñ dökmüşler bizim ḫazānımızdan

Yaᶜnī ġonca dehān <u> gülruḫsār maḥbūblarıñ (87b) revnaḳ-ı ḥüsn-i āb <ū> tābları ancaḳ ḫazān miṯāl zerdrū olan ᶜāşıḳlardan neşv ü nemāyāb olmuşlar ḥāṣıl maᶜşūḳuñ revāc-ı ḥüsn-i ᶜāşıḳdandır

7 **Ez nāvek-i nigāh pur ez tār geşteest**
Hemçun beyāż-ı çeşm-i butān ustuḫˇān-ı mā

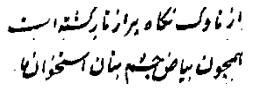

Nāvek-i nigāh-ı maḥbūbdan siyāhdan dolı olmuşdur
Beyāż-ı çeşm-i dilber gibi kemiklerimiz

Yaᶜnī çeşm-i siyāh-ı dilberden nāvek-i nigāh üstühān-ı sīnemde o rütbe cāygīr olmuş üstüḫān-ı sīnem beyāż-ı çeşm-i dilberden farḳ olmaz

8 **Mā rā be ṭavr-ı mā negoẕārend zāhidān**
Çun tār-ı subḥaest be ṣad kef ᶜinān-ı mā

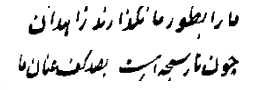

Bizi ṭavrımızda bırakmaz zāhidler
Teşbīḥ ipliği gibi yüz eldedir bizim dizginimiz

Yaᶜnī zāhid-i sālūslar bizi kendileri gibi zāhid <u> āşinā eylediler Allah ḫalāṣ eylesin herkesi böyle sālūslardan

9 **Ḫamgeşteest ḳāmet-i men ez nigāh-ı ū**
Zih kerdeend ez rem-i āhū kemān-ı mā

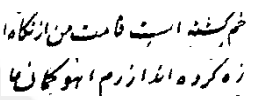

Bükülmüşdür boyum nigāh-ı maḥbūbdan
Zih eylemişler cīrān sürüsünden benim yāyımı

Yaᶜnī āhū nigāh dilberleriñ çeşm-i nigāhlarından ḳadim kemān olmuşdur gūyā kemān ḳadim güzergāh-ı āhū olmuşdur

10 **Şebhā be ḫāk-ı pāy-i segāneş nemīresed**
Çun māhtāb ferş buved ustuḫˇān-ı mā

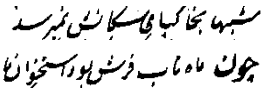

Geceler köpekleriniñ ayaġı toprağına yirişmez
Māhtāb gibi döşeme olur kemiğimiz

Yaᶜnī maḥbūba vāṣıl olmaḳdan ḳaṭᶜ-ı naẓar-ı māhtāb gibi beyāż kemiğimize kelb-i kūy-ı maḥbūb iltifāt eylemez belki ḫāk-ı pāy-ı seng-i ḳuy-ı maḥbūba vāṣıl olmaḳ muḥāl

11 **Kāmil buved ᶜayār-ı cunūnum ki bārhā**
Çeşm-i ġazāl şod mihek-i imtihān-ı mā

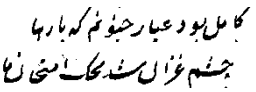

Kāmil olur ᶜāyār-ı cünūnum zīrā çoḳ defᶜa
Çeşm-i ġazāl oldı mihekk-i imtiḥānım

Yaᶜnī ceẕbe-i cünūn-ı ᶜaşḳım kemāle resīde olmaya delīldir ki ġazāllar ile kaç defᶜa hemçeşm ü hemmeclis oldıḳ bizden nefret ü tevaḥḥuş eylemedi ġazāllar

12 **Şevket biyā dīger ġam-ı rūzī çi mīḫorī**
Çun puḫte şod şuᶜle-i idrāk nān-ı mā (88a)

Şevket gel bundan ṣoñra rızḳ ġamıñ çun yersin
Puḫte olduġū vaḳtde şuᶜle-i idrākiñe ekmeğimiz

Yaᶜnī **"naḥnü ḳasemnā"**[238] āyet-i ayet-i kerīmesine idrāk u izᶜān olunduḳda vü ālāyiş-i dünyā ḳasāvet ü ġamıñ ne dürlü ḳayd eder ādem belki rızḳ-ı muḳadderesine ḳanāᶜat edip āsūde-i ḥāl olur

116

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātün/Mefᶜūlü/Fāᶜilātün)

1 **Pur şod zi żaᶜf-ı ṭāliᶜ ez bes ki mesken-i mā**
Reng-i perīde āyed bīrūn zi revzen-i mā

Dolı oldı żaᶜf-ı ṭāliᶜden ol ḳadar meskenimiz
Uçmuş reng gelir ṭaşra revzenimizden

Yaᶜnī ṭāliᶜ-i kem u tīre baḫtlığım var sākin olduğum ḫānemiñ derūnundan tīrebaḫt <u> kemṭāliᶜim zāhirdir maᶜnā-yı dīger ol ḳadar żaᶜf-ı ṭāliᶜim hāne-i vücūdumdan reng-i perīde cismime nisbet mücessem görünür

2 **Çun gul piyāle-i mā ez āb-ı ḫāḳ rengest**
Serdest şīşe-i mey ez müşt-i gulşen-i mā

Gül gibi piyālemiz āb-ı ḫākden reng almışdır
Ṣuuḳdur şīşe-i mey müşt-ı gürūh-ı gülzārımızda

Yaᶜnī bizim piyāle-i vücūdumuz gül gibi ḫāksār olmaḳ ḥasebiyle āb-ı ḫākden neşv ü nemā bulur ancaḳ bizim gülşenimizde şīşe-i mey gibi saḫtrūlar derhevā pāydār olmaz belki bizim gülzārımızda bürūdet verir

3 **Āḫir muḥabbet-i mā āmed be kār-ı cānān**
Ḫāl-ı ruḫ-ı ṣanem şod dāġ-ı birehmen-i mā

Āḫir bizim muḥabbetimiz cānānıñ işine geldi
Ḫāl-ı ruḫ-ı ṣanem oldı dāġ-ı birehmen

Yaᶜnī bizim muḥabbet-i ᶜaşḳımız maᶜşūḳa ḥüsn-i revāc verdi pirheniñ ṣanem ṭapdığı gibi ṣaneme ḥüsn-i iᶜtibār olduğu gibi

[238] "Biz taksim ettik." Zuhruf/32

4 **Ez cūş-ı nātevānī āmāde-i fenāīm**
Ofted zi dīde-i mūr āteş zi ḫırmen-i mā

Nātüvānlıḳ cūşından fenāya āmādeyiz
Dīde-i mūrdan düşer āteş ḫırmenimize

Yaʿnī o rütbe vücūdı maḥv edip āmāde-i fenā oldum nigāh-ı çeşm-i mūr ḫırmen-i vücūdumu maḥv <u> berbād eder

5 **Reng-i perīde-i mā bīnaḳş-ı pā nebāşed**
Ez bes girānī-yi dil cā kerde der ten-i mā

Uçmuş rengimde naḳş-ı pā setr olmaz
Ol ḳadar (88b) *göñül aġırlıġı per eyledi benim tenimde*

Yaʿnī reng-i perīdemde naḳş-ı pā görmek mümkündür ol ḳadar göñül aġırlıġı var vücūdumda ḥāṣıl ol ḳadar ġam <u> endūh var derūnumda biʾż-żāhir ġam vücūdumda müşāhede mümkündür

6 **Yek cā nişesten-i mā zincīr geşt mā rā**
Mevc-i şikeste-i pāy şod çīn-i dāmen-i mā

Bir yerde oturmaḳ zincīr oldı baña
Ḳırıḳ ayaḳ mevci oldı etek bükümü baña

Yaʿnī güşe-i ḫalvet iḫtiyār edip ʿaleʿd-devām güşe-i ʿuzletde oturmaḳ ayaġıma zincīr gibi ḳayd <u> bend oldı

7 **Ez ḥalḳa-i şehīdān būy-ı şehādet āyed**
Bāşed zi āhen-i tīġ zencīr gerden-i mā

Şehīdler ḥalḳasından şehādet ḳokusu gelir
Olur tīġ demirden zincīr gerdenimize

Yaʿnī ḥalḳa-i zülf-i dilbere giriftār olan ʿāşıḳlarda fedā-yı ʿaşḳ olmaḳ ʿalāmet var zīrā o ḥalḳa-i zülfde dil-i ʿāşıḳ nābūd oldı

8 **Bām vird-i dil-i mā feryād ḫīz-i şevḳest**
Bāşed zi ḫāk-ı bulbul dīvār-ı gulşen-i mā

Bizim bām dilimiziñ vird feryādḫīz-i şevḳīdir
Olur ḫāk-i bülbülden dīvār-ı gülşenimiz

Yaʿnī ḫāne-i vücūdumuzda her bir aʿżā-ı bedenimizde żikr-i tevḥīd-i Rabbānī ẓāhirdir zīrā ebnā-yı vücūd ancaḳ niyāz-ı ẕikr-i Rabbāniyle merbūṭdur īcād olmuş

9 **Tedbīr-i mā neyāmed hergiz be kār-ı merdum**
Ḫār-ı ḳadem şeved sebz ez āb-ı sūzen-i mā

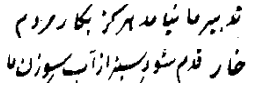

Bizim tedbīrimiz hiçbir kimseniñ işine gelmez
Ayaḳ dikeni olur yeşil bizim iğnemiz ṣuyundan

Yaʿnī tedbīr-i ʿaḳl bu ʿālem-i imkānda bir ferdiñ nihāyetkārına ḥüsn <u> ḳubḥ olaraḳ resīde vü ʿilm ḫāṣıl eylemez belki ʿaḳl <u> tedbīriñ ḫilāf ẓuhūr eder **"lā yaʿlemü'l-ġayb-ı illallah"**[239] feḥvāsınca maṭlaʿ olan nüktedāne maʿlūmdur

10 **Şevket kesī[240] negerded ez mā şikeste ḫāṭır**
Āb-ı ḥarīr bāşed seng-i felāḫan-ı mā

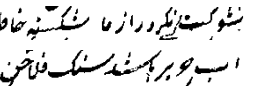

Şevket kimse bizden şikesteḫāṭır olmadı
İpek ṣuyu olur bizim seng-i felāḫenimiz

Yaʿnī kimse bizden incinmedi bizim **(89a)** ziyāde mülāyim olduġumuz ecldeñ seng-i felāḫenimiz ipek meşābesinde gelir cemīʿ nāsā

117

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Be yād-ı çeşm-i butān gul koned şukuften-i mā**
Buved nigāh-ı ġazālān nesīm-i gulşen-i mā

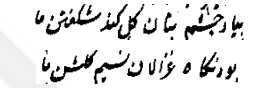

Maḥbūblarıñ yād-ı çeşmiyle gül olur bizim açılmaḳlığımız
Olur nigāh-ı ġazallardan bād-ı gülşenimiz

Yaʿnī bize güşāyiş-i ḫāṭır u ṣafā-yı derūnumuza bāʿiṣ ḫayāl-i yād-i çeşm-i maḥbūb olur zīrā bizim güşāyiş-i ḫāṭırımız nigāh-ı iltifāt çeşm-i ġazāl-i dilrübādır

2 **Nedīde kes reh-i hemvār ġayr-ı ʿüryānī**
Bülend u pest-i reh-i māst çīn-i dāmen-i mā

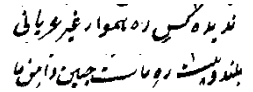

Kimse ʿüryānımızdan başḳa bir doġru yol görmedi
Bizim yolumuz alçaḳ <u> yüksekliği çīn-i dāmenimizdir

Yaʿnī dünyāda esbāb-ı dünyādan ʿārī vü tecerrüd olmaḳdan başḳa ṭarīḳ-i müstaḳīm yoḳdur ancaḳ dünyānıñ keder <u> ālāmı taʿalluḳ-ı dünyā iledir

3 **Çerāġ-ı ḫāne-i mā germ-i intiẓāre-i māst**
Nigeh çu dīde bīrūn mīreved zi revzen-i mā

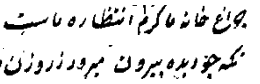

---

[239] "Gaybı Allah'tan başkası bilemez." Hadis-i şerif.

[240] Bu kelime metinde "کی" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "kesī" şeklinde okunmuştur.

Bizim çerāġ-ı ḫāne germ-i intiẓārımızdır
Baḳmaḳ göz gibi ṭaşra çıḳar bizim revzenimizden

Yaʿnī bizim ḫāne-i ḫāṭırımız şevḳ-ı intiẓār-ı mḥabbetle rūşendir her bir aʿżā-yı vücūdumuzda çeşm-i şevḳ-ı muḥabbet ẓāhir u nümāyāndır

4 **Ḫaṭ-ı to rīht bahārī be cīb-i mā şebī**
Dihed benefşe henüz ez ġubār-ı dāmen-i mā

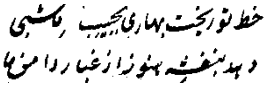

Seniñ ḫaṭṭıñ değdi bir bahār-ı cībime bir gece
Verir benefşe şimdi ġubār-ı dāmenim benim

Yaʿnī maḥbūbuñ ḫaṭṭ-ı reyḥānına bir kere teşmīm etmekle benden benfşe <vü> reyḥān izi zāʾil olmadı

5 **Buved be kişver-i baḫt-ı siyāhtek zūd-ı mā**
Çu mīl-i surme buved surmedān-ı ḳalemrev-i mā

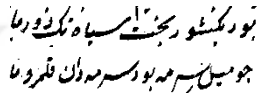

Olur īklīm-i baḫt-ı siyehde çabuḳ reftārımız
Olur sürmedān bizim ḳalemimiz

Yaʿnī ʿaleʾd-devām bizim reviş <u> reftārımız iḳlīm-i baḫt-ı siyehde olur mīl sürmeniñ dāʾimā sürmedānda reviş <u> reftār eylediği gibi

6 **Eger çi ḥācet-i pūşiş ki bes buved mā rā**
Çu şemʿ pirehen-i teh nümā zi pertev-i mā

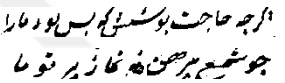

Bir daḫi ne ḥācet pūşişe kāfīdir bana
Şemʿ gibi aşağı baḳıcı gölmek bizim şuʿlemizden

Yaʿnī **(89b)** libās-ı ziynet lāzım değil ṣāḥib-i ʿirfāna şemʿ gibi vücūd-ı ṣaḳīl-i şuʿlesi ʿālem rūşen eder belki dīde-i ehl-i idrāki çerāġan eder

7 **Şitāb-ı mā berehet tūşe-i dīger dāred**
Buved zi germ revī nān-ı rāh rehrev-i mā

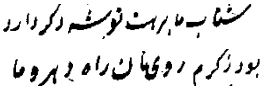

Seniñ yoluñda bize ʿacele başḳa bir mülāzime-i ṭarīḳ olur
Olur germ reftārdan yol ekmeği bizim rāh-revimize

Yaʿnī dāʾimā ẓikr <u> fikr-i Rabbüʾl-ʿālemīn ile rıżā-yı Ḫüdā ṭaleb eylemek rūḥ-ı insāna başḳa bir ġıda olur belki teleẕẕüẕ- i dīger ḥāṣıl eder

8 **Be yek dīger huner u ʿayb-ı mā buved tevʾem**
Şodeest be yek ḫūşe sebz[241] gendum u cov-ı mā

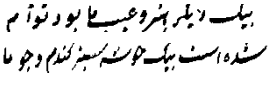

[241] İfade "şodest sebz be yek ḫūşe" şeklinde okunursa vezne uymaktadır.

Bizim hüner <u> ʿaybımız birbirine tevʾemdir
Olmuşdur bir sünbülde yeşil arpa <vü> buġdayımız

Yaʿnī̇ ẕāt-ı insānda süfliyet ü ʿulviyet müctemiʿdir heykel-i maḫṣūṣ-ı vücūda naẓar süflī̇dir rūḥ-ı ʿaḳl u idrāka naẓar ʿulvī̇dir yāhūd ʿunṣur-ı erbāʿdan mürekkebdir baʿżısı süflī̇ baʿżısı ʿulvī̇dir böyle olduġu ḥalde nefs-i insān sehv ü ḫaṭādan ḫālī̇ olmaz

9 **Çonān beyād-ı lebet Mıṣr-ı dil pur ez şehdest**
Ki ney şeker neşeved bender-i ḳelemrev-i mā

جنان بیاد لبت مصر دل پر از شهد است
که نی شکر نشود در بند رقلمرو ما

Ol ḳadar seniñ yādıñla mıṣr-ı dil şekerden dolmuşdur
Zī̇rā ney şeker olmaz bizim bender-i iḳlī̇mimizde

Yaʿnī̇ maḥbūbuñ yād-ı lebiyle meẕāḳ-ı cān bir rütbe ḥalāvert-i rūḥānī̇ ḥāṣıl eylemişdir cismānī̇ dī̇ger ḥalāvet-i şeker nigāh iltifāt etmez dī̇ger maʿnā ẕikr <ü> fikr-i Allah ile nefs-i nāṭıḳa bir mertebe ḥalāvetyāb oldı lezẕet-i cismānī̇ cümle maḥv oldı

10 **Be ḳadd-ı ḫam şode Şevket ṭapīdeīm beḫūn**
Şafaḳ nigār buved nāḫun-ı meh-i nev-i mā

بقدخم شده شوکت طپیده ایم بخون
رشفق نگار بود ناخن مه نو ما

Bükülmüş ḳamet ile Şevket ḳana daldım
Şafaḳ nigār olur bizim yeni ayımız ṭırnaġına

Yaʿnī̇ mürūr-ı eyyāmla cevr-i felekden belim bükülüp o rütbe zaḫm-ı sī̇nemden ḫūnālūd oldum sürḫ-i şafaḳ naḳş-ı sürḫ-i nāḫūñ gibi nümūn olurdı

118

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Pors ez seyl surāġ (90a) dil-i vī̇rāne-i mā**
Rāh ez kūçe-i mevcest sūy-ı ḫāne-i mā

پرس از سیل سراغ دل ویرانه ما
راه از کوچه موجست سوی خانه ما

Seylden suʾāl eyle dil-i vī̇rānem
Yol mevc soḳaḳından var semt-i ḫānemize

Yaʿnī̇ āsī̇b-i ḥavādiṯ-i devrāndan suʾāl olunmaḳ mümkündür ḫāne-i ḫāṭır-ı vī̇rānemiz zī̇rā āsī̇b-i ḥavādiṯiñ ḳarārgāhıdır bizim hāne-i ḫāṭır-ı virānemiz

2 **Āb ez şuʿle ḫored mezraʿa-yı sūḫtegān**
Dehen-i mūr koned ābile ez dāne-i mā

اب از شعله خورد مزرعه سوختگان
دهن مور کند آبله از دانه ما

Şuʿleden ṣu içdi yanmışlarıñ mezraʿları
Ḳarınca aġzı olur ḳapar bizim dānemiz

Yaᶜnī āteş-i ᶜaşḳla dilsūz u mecẕūb-ı İlāhī olan kimselere taᶜn u rencūr etmek olmaz zīrā onlarıñ āteş-i āh-ı derūnları muḥarrik u müᵓessirdir böyle olduġu ḥalde ᶜāşıḳ-ı mecẕūbdan iḫtirāz gerekdir

3 **Ṣāḥib-i nām zi bīmihrī-yi ṭıflān geştem**
Çun nigīnḫāne pur ez seng buved ḫāne-i mā

صاحب نام زبی مهری طفلان گشتم
چون نگین خانه پر از سنگ بود خانه ما

Ṣāḥib-i nām oldum ṣıbyānıñ muḥabbetsizliğinden
Nigīnḫāne gibi dolu olur ṭaşdan bizim ḫānemiz

Yaᶜnī ġubār-ı ḫāṭırımdan ᶜālem ol ḳadar ġubār-ı terāküm eyledi rūy-ı zemīn ḫāk-ı ġubār-ı ḫāṭırımdan dīvār gibi oldı ne semtden bāb-ı ḫāne küşād olsa dīvāra muḳābil olurdı

4 **ᶜĀlem ez bes zi ġubār-ı dil-i mā lebrīzest**
Rūbedīvār goşādeest der-i ḫāne-i mā

عالم از بس ز غبار دل ما لبریز است
رو بدیوار کشاده است در خانه ما

ᶜĀlem o rütbe ġubār olmadan lebrīzdir
Yüzünü dīvāra açmışdır bāb-ı ḫānemiz

Yaᶜnī ġubār-ı ḫāṭırımdan ᶜālem ol ḳadar ġubār terāküm eyledi rūy-ı zemīn ḫāk-ı ġubār-ı ḫāṭırımdan dīvār gibi oldı ne semtden bāb-ı ḫāne güşād olsa dīvāra müḳābil olurdı

5 **Ḫāk-ı mā-yı sūḫtegān āteş-i dīger dāred**
Rişte-i şemᶜ buved ez per-i pervāne-i mā

خاک ما سوختگان آتش دیگر دارد
رشته شمع بود از پر پروانه ما

Biz iḫrāḳ olmuşlarıñ ḫākiñden başḳa bir āteş var
Rişte-i şemᶜ olur per-i pervānemizden bizim

Yaᶜnī ᶜāşıḳıñ āteş-i şevḳ-ı derūnunda başḳa bir ḥāl var zīrā ᶜāşıḳıñ şevḳ-ı derūnı ᶜayn-ı maᶜşūḳuñ āteş-i şevḳ-ı derūnudur birbirinden münfekk olmaz belki maᶜşūḳ dāᵓimā ḫāne-i ḫāṭır-ı ᶜāşıḳda cāygīrdir

6 **Zuhd-i verzīden-i mā neşᵓe-i dīger dāred**
Toḫm-ı engūr buved subḥa-ı ṣad dāne-i mā

زهد ورزیدن ما نشئه دیگر دارد
تخم انگور بود سبحه صد دانه ما

Zühd ḥāṣıl u ᶜādet etmekde baña başḳa bir ṣafa dutar
Üzüm toḫmu olur yüz dāne tesbīḥim

Yaᶜnī ṣüret-i zühde bādenūş bir başḳa ᶜālem-i ṣafādır gūyā ażdādı bir yerde cemᶜ gibidir maᶜnā-yı dīger ẓāhiren vü bāṭınen mest-i ḥaḳīḳī olmaḳ kemāl derece muḥabbetdir

7 **Duḫter-i rez şode ebrū-yı torş sirke cebīn**
Çeşm-i şūre ki nemek rīḫet be peymāne-i mā

دختر رز شده ابرو ترش و سرکه جبین
چشم شوره که نمک ریخت به پیمانه ما

Duḫter-i rez olmuş ḳaşı ekşi alnı sirke
Kimiñ dīde-i şūrı tuz dökdi bizim cāmımıza

Yaᶜnī meclis-i ᶜişretimiz ḫalelpezīr oldı ᶜacabā ṣaḳīl <u> bīgānelerden meclise pānihāde olan kimdir

8 **ᶜĀlem-i āb ḫod ez ṣāfī-yi gevher şodeīm**
Bāşed ez gerd-i yetimī gil u peymāne-i mā

عالم اب خود از صافی گوهر شدیم
باشد از گرد یتیمی گل و پیمانهٔ ما

Kendi bezm-i ᶜişretim u mest-i ḫāletim ṣāf güher olmadan olmuş bańa
Olur gerd-i yetimden peymānem çamurı

Yaᶜnī kendi ṣāḥib-i hüner u ehl-i ᶜirfān olmamdan bańa bir ḥālet-i ṣafā vü feraḥ īrāṣ oldı güyā kendi ᶜayn-ı ᶜirfānım bāᶜiṣ-i sürūr-ı derūnum oldı dīger taᶜbīr kemāl-i ᶜaḳl-ı rüşd ü ᶜirfānım bāᶜiṣ-i sürūr-ı derūnum oldı dīger taᶜbīr kemāl-i ᶜaḳl-ı rüşd ü ᶜirfānımdan sürūr-ı derūn ḥāṣıl oldı

9 **Kūçe rāhī be siyeh ḫāne-i Leylā bāşed**
Lāle-i deşt be çeşm-i dil-i dīvāne-i mā

کوچه راهی بسیه خانهٔ لیلی باشد
لاله دشت بچشم دل دیوانهٔ ما

Bir yol soḳağı oldur leylīniñ siyeh çadırına
Lāle-i ṣaḥrā benim dīvāne göñlüm dīdesinde

Yaᶜnī efrād-ı silsile-i mümkünāt delīl olur vücūd-ı Bārī'ye maᶜnāyı dīger şeyᵓe ᶜalāmet-i maḥbūb ᶜayn-ı maḥbūb gibidir belki leylīde vaṣl-ı maḥbūb olur

10 **Ṭurre-i mevc-i ḫayālest dil-i mā Şevket**
Mīterāşe<n>d zi dendān-ı ṣadef dāne-i mā

جعد موج خیالست دل ما شوکت
میتراشد ز دندان صدف دانهٔ ما

Mevc-i ḫayāl-i zülfdür bizim dilimiz Şevket
Yunarlar dendān-ı ṣadefle dānemiz

Yaᶜnī rişte-i ᶜaḳl meger mevc-i ḫayāl gibi nāzik olmaḳ ḥasebiyle lüᵓlü ehl-i ᶜirfān girānmāye daᵓimā bańa taᶜẓīm <u> tevḳīr ṣadedindedir maᶜnā-yı dīger zülf-i mevc-i ḫayāl gibi dil-i nāzikim lüᵓlü-i ṣadefle tezyīn olmaḳ mümkün değil kemāl rütbe nāzikdil olmaḳdan kināyetdir

119

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Be morg ten nedihed cān-ı ᶜāciz pīşe-i mā**
Zi ḫūn-i şīr keşed mey ġazāl-ı pīşe-i mā

بمرگ تن ندهد جان عجز پیشهٔ ما
ز خون شیر کشد می غزال پیشهٔ ما

Mevte cān vermez cān-ı ᶜāciz pīşemiz
Arslan ḳanından şarāb içer (91a) *bizim ormanımızın ġazalı*

Yaʿnī faḳr <u> fenāyı iḫtiyār eden kimseler ṣademet-i mevte iḫtiyār-ı nefs ile bilāʿacz muḳābil u teslīm olurlar zīrā melekü'l-mevtden ḥālāt-ı mevtlerinde ṣafāyāb olurlar

2 **Nihāl-i mā ṣemer-i intiẓār mī āred**
Devīdeest be maġz-ı neẓāre rīşe-i mā

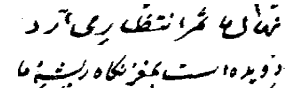

Bizim nihālimiz mīve-i intiẓār getirir
Yügremişdir[242] *maġz-ı neẓẓāre bizim kökümüz*

Yaʿnī bizim īcād-ı vücūdumuz ancaḳ muntaẓır-ı cennet u liḳā-yı Rabb-i müteʿāl ḥażretlerine muntaẓır olmaḳ ḥasebiyle ʿayn-ı vücūdumuz ʿināyetu'llaha merbūṭdur

3 **Nedīde rūy-ı dürüstī dil<ī> ki mā dārīm**
Ḫaṭ-ı şikeste buved ser nuvişt şīşe-i mā

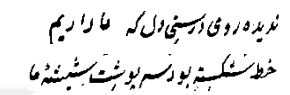

Görmedi doġrı bizim dutdıġumuz göñül
Ḫaṭṭ-ı şikeste olur sernüvişt bizim şīşemize

Yaʿnī rāḥat-ı derūn ṣafā-yı ḫāṭır bize müyesser olmaz zīrā bizim īcād-ı ḳudretimiz şikeste ḫāṭır <u> perīşān olmaḳdır

4 **Zi reng-i sanʿat-ı mā levḥ-i ḫāk gulgūnest**
Buved zi cūy-ı reg-i laʿl āb tīşe-i mā

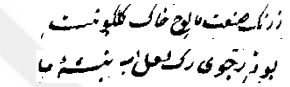

Bizim reng-i sanʿatımızdan levḥ-i ḫāk gülgūn dur
Olur ṣu cūy-ı reng-i laʿlden tīşemize

Yaʿnī bizim hüner <u> ʿirfānımızdan dürlü dürlü kemāl-i ʿirfān kesb eylemiş ʿālem zīrā bizim ṣanʿāt-ı feyżimiz ʿayn-ı ʿināyet-i Bārī'dir

5 **Be nīm neş'e sebukrūḥ geşteīm zi ḫod**
Buved bereng perīzād mey-i şīşe-i mā

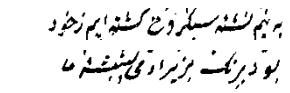

Yarım neş'e ile sebükrūḥ oldum kendimden
Olur bādereng perīẓādān benim şīşemden

Yaʿnī nīmneş'e feyż-i ṣafvet-i derūn ḥāṣıl eyledim gūyā bizim bādemiz ʿayn-ı ṣafā imiş

6 **Ḳadem şümar dih be ser vaḳt-ı mā gozer konīd**
Ki dāred ez müje-i şīr sebz pīşe-i mā

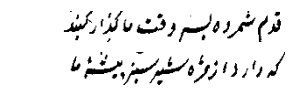

[242] Tarama sözlüğünde geçen "yügürmek" kelimesi koşmak, hızlı gitmek manasındadır.

Ḥasābla ayaḳ bıraḳın sizler bizim ṣafā-yı vaḳtimize
Zīrā dutar arslān kirpiğinden çayır bizim ormanımız

Yaʿnī bizim vāṣıl olduġumuz nihāyet-i ḥaḳīḳatiñ ṭarīḳine sülūk eden sālike ġāyet ġāyet iḥtirāz lāzımdır zīrā maḥūf bir ṭarīḳdir

7 **Nedīde rūy-ı ḫazān u neşāṭrā Şevket**
Gul-i hemīşe bahār u ġam-ı hemīşe-i mā

ندیده روی خزان ونشاط را شوکت
گل همیشه بهار و غم همیشه ما

Görmedi ḫazān yüzüñ u neşāṭ Şevket
Gül-i hemīşe bahār u ġam-ı hemīşemiz bizim

(91b) Yaʿnī bizim gülşen-i vücūdumuz şīve-i ḫazāndan rencūr u cilve-i bahārdan neşv ü nemā vü ṣafāyāb oldı belki fuṣūl-ı erbaʿada bir ḥāl oldı ḥāṣıl dünyāda sitem ile ġāmgīn ṣafāsıyla feraḥnāk olmadı belki bir ḥāl üzere oldı

120

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Zihī be sūy-ı to pervāz kār-ı nāme-i mā**
Ṣadā-yı bāl-ı kebūter ḫarīr-i ḫāme-i mā

زهی بسوی تو پرواز کار نامهٔ ما
صدای بال کبوتر حریر خامهٔ ما

ʿAcāyib seniñ semtine uçmaḳ kār-ı nāmım benim
Göğercin ḳanadı ṣadāsı ḥarīr-i ḳalemim

Yaʿnī ne ʿacāyib zāt-ı vācibüʾl-vicūd ʿaḳl <u> fırk u hem her laḥẓa Bārī-i teʿāla ḫażretlerine bāṭınen teveccüh eder dīger ẓāhiren cemīʿ aʿżā ẕikr-i tevḥīd oña meşġūl olur maʿnā-yı dīger maḥbūba nāme kendinden şevḳyāb olur semt-i maḥbūbu ṭaleb eder ḥarīr-i ḫāme gūyā bāl <u> per-i kebūter ṣadāsı gösterir

2 **Nemīkeşem çu gevher gulāb ez gul-i ebr**
Besest gerd-i yetīmī ʿanber-i ḫāme-i mā

نمی کشم چو گوهر گلاب از گل ابر
بست گرد یتیمی عنبر خامهٔ ما

Çekmem inci gibi gülāb buluṭ gülüñden
Kāfīdir ġubār-ı yetimi ḫāmemiñ ʿanberīn olmasına

Yaʿnī revnaḳ-ı revāc-ı vücūd için kimseden minnet çekmem belki dürr-i yetīm gibi siyāh medār-ı ḳalem revnaḳ-ı hüner-i iʿtibārımdır ḥāṣıl hünerim <u> ʿirfānım biʾẕ-ẕāt dürr-i biʾl-ʿārıż değildir

3 **Reh-i gurīz zi deşt-i cunūn nemīyābem**
Sevād-ı ḫerge āhūst gerdnāme-i mā

ره گریز ز دشت جنون نمی یابم
سواد خرگه آهو بست گرد نامهٔ ما

Ṣaḥrā-yı cünūnda bir ḳaçacaḳ yol bulmam
Ahūlarıñ siyāh çadırlarıñ sevādıdır eṭrāf-ı seylim

Yaʿnī cünūn-ı ceẕbe-i muḥabbetim bir maḳāma vāṣıl oldı nefs-i vücūdumu ṣūret-i heyʾet-i maḥbūbdan farḳ <u> temeyyüz edemem

4 **Çonān beyād-ı to müştāḳ-ı māst rüsvāī**
Ki çāk vā koned āġūş behr-i cāme-i mā

چنان بیاد تو مشتاق ماست رسوای
که چاک وا کند آغوش بهر جامهٔ ما

O rütbe seniñ yādıñla müştāḳdır rüsvālıḳ baña
Yırtıḳlıḳ açar ḳucaġın benim gölmekden ötürü

Yaʿnī seniñ aşḳıñla rüsvā olmaḳda rüsvālıḳ baña ʿāşıḳ olmuş benden bir münāsib kimse rüsvālıġa şāyān olmadıġından

5 **Be ṣafḥa çun suḫan-ı vaḥdetī konīm raḳam**
Ki aḥvel-i dū zebānī şodest ḫāme-i mā

بصفحه چون سخن وحدتی کنیم رقم
که احول دوزبانی شدست خامهٔ ما

Ṣaḥīfede ne dürlü süḫan-ı vaḥdetī taḫrīr edem (92a)
Zīrā aḥvel-i dū zebānī olmuşdur ḫāmemiz

Yaʿnī ol ḳadar vaḥdet-i Bārī ḫāne-i ḫāṭırda rüsūḫ bulmuş ḳalem ile dūzebān olduġundan lafẓ-ı vaḥdete taḫrīr etmem ki şāʾibe-i şirket olur

6 **Zi reng-i çehre-i mā yār tā şeved āgāh**
Raḳam konīd beḫaṭṭ-ı şikeste nāme-i mā

زرنگ چهرهٔ ما یار ما شود آگاه
رقم کنید بخط شکسته نامهٔ ما

Benim reng-i rūyumdan yār ḫabīr olmaḳ için
Raḳam edin siz ḫaṭṭ-ı şikeste ile benim nāmemi

Yaʿnī benim şikeste ḥāl u perīşān ḫāṭırımdan maḥbūb āgāh etmek için ḫaṭṭ-ı şikeste ile bir mektūb benden maḥbūba taḫrīr ediñ siz

7 **Buved ġubār-ı tenet surme-i raḳam Şevket**
Ki hest ḫāk-i to ez kūçebend-i ḫāme-i mā

بود غبار تنت سرمهٔ رقم شوکت
که هست خاک تو از کوچه بند خامهٔ ما

Olur ġubār-ı teniñ sürme-i raḳam Şevket
Zīrā vardır seniñ ḫākiñ kūçebend ḫāmemizden

Yaʿnī seniñ āṯār-ı ẕātıñdan dīde-i eşʿār u inşā rūşen u müncelī olur zīrā seniñ māye-i ẕātıñda bizim ḫāme-i ḳudretimizden āṯār var belki kilk-i feyż-i ḳudret sende ẓāhirdir

121

(Mefāʿīlün/Feʿilātün/Mefāʿīlün/Feʿilün)

1 **Zi şevḳ-i rūy-ı būtī ḫaṭṭ be ruḫ dīde-i mā**
Nigeh demīde çu mujgān bedevr-i dīde-i mā

ز شوق روی بتی خط برخ دمیده ما
نگه امیده چو مژگان بدور دیدهٔ ما

Bizim yanaġına ḫāṭṭ dīde-i maḥbūbuñ şevḳ-ı rūyuñdan
Naẓar göğerdi müjgān gibi devr-i dīdemde

Yaᶜnī nev-ḫaṭṭ-ı dilberiñ ḫaṭṭ-ı ᶜārżına şevḳle biᵓd-devām nigāh eylemeden nūr-ı naẓar müjgān gibi gözlerim eṭrāfında yeşil oldı

2 **Çu ḫum dıraḫt-ı kohensāl gulşen-i ᶜayşem**
Mey-i resīde buved mīve-i resīde-i mā

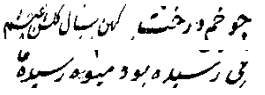

Küp gibi gülşen-i ᶜayşıñ dıraḫt-ı köhnsāliyim
Yirişmiş bāde olur pişkin mīve baña

Yaᶜnī erbāb-ı ᶜişretiñ pīr <u> köhnsāliyim ṣafā-yı derūnum şarāb-ı köhneye merbūtdur ḫāṣıl ṣafā-yı rāḥatım bādedir

3 **Pes ez helāk hemān terk-i goftugū nekonem**
Buved zi ḫāme suḫan gevher-i perīde-i mā

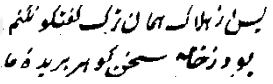

Helāk olduḳdan ṣoñra terk-i güftugūy etmem
Oldı[243] *ḫāmeden kelām güher-i berīdemiz*

Yaᶜnī benim ḳalemimde süḫānım dürr-i şehsüvār-ı muṣannaᶜ gibidir bile olduġu süḫan baña çendāñ münāsib değil

122

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Ṣayd-ı mā çun neşeved maᶜnā-yı berceste-i mā (92b)**
Leb-i ḫāmūş buved bāz-ı naẓar beste-i mā

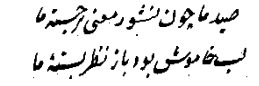

Bizim ṣaydımız nice olmasın maᶜnā-yı bercestemiz
Leb-i ḫāmūş olur gözü bağlı şāhinimiz

Yaᶜnī bizim ḫāmūş olmamız bāᵓiṣdir maᶜnā-yı rengīn iḫtirāᶜ u istiḫrāc etmeye

2 **Şūreş-i mā meze ez çāk-ı girībān dāred**
Geşte şūr ez nemek-i ḫande-i ḫod piste-i mā

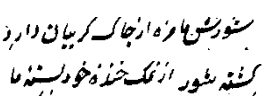

Bizim şūrumuz meze-i çāk-i girībāndan dutar
Olmuş şūr kendi nemek-i ḫāndesinden bizim fısdıġımız

Yaᶜnī dīvāne-i ᶜaşḳıñ rāḥat-ı ṣafā-yı derūn <u> revnāḳ-ı bāzār-ı cünūn çāk-i girībān u terk-i esbāb-ı ᶜālem etmekdir

[243] Kelime "olur" şeklinde tercüme edilmeliydi.

3 **Vādī-i żaᶜf nedāred ġam-ı tārīk-i şeb**
Ez teb-i germ buved şemᶜ-i reh-i ḫaste-i mā

وادی ضعف ندارد غم تاریکی شب
از تب گرم بود شمع ره خسته ما

Ṭarīḳ-i żaᶜfda olmaz ḳaranigū[244] *gece ġamı*
Teb-i germden olur şemᶜ-i bezm-i ḫastemize

Yaᶜnī ᶜālem-i tecerrüde ehl-i tecerrüd her ferd <u> eşyā vāżıḥ u zāhirdi ġayr-ı delīl ü nümāyişe iḥtiyāc yoḳdur maᶜnā-yı dīger riyāżāt <u> ᶜibādāt ile żaᶜf-ı vücūd eden merd-i ḫaḳīḳşinās ᶜālem-i berzāḫda delīl <u> rehbere iḥtiyāc değil kendi nūr-ı ᶜameli delīl u rehber olur

4 **Bes ki der ᶜuḳde-i her lafẓ fiġān der girihest**
Mīkoned nāle çun ney nāme-i serbeste-i mā

بسکه در عقده هر لفظ فغان در گره است
میکند ناله چون نی نامه سربسته ما

Ol ḳadar her noḳtanıñ ᶜuḳdesinde fiġān derᶜuḳdedir
Eder ney gibi nāle bizim nāme-i serbestimiz

Yaᶜnī sū-i aᶜmālim defter-i aᶜmālime ol ḳadar taḥrīr olmuş rūz-ı ḫaşrde defter-i aᶜmālim benden şikāyet edip daᶜvācı olur maᶜnā-yı dīger ḥāl-i perīşānım mektūba taḥrīr eyledim mektūb benim ḥāl-i perīşānıma giryān-ı dilsūz oldı

122

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Neşᵓe-i bāde-i īcād buved hestī-i mā**
ᶜAnber-i mevc-i şarābest[245] **siyeh mestī-i mā**

نشئه باده ایجاد بود هستی ما
عنبر موج سراب است سیه مستی ما

Neşᵓe-i bāde īcād olur bizim varlıġımız
ᶜAnber-i mevc-i şarābdır bizim gök mestliğimiz

Yaᶜnī īcād-ı vücūd-ı ᶜālem nümūne-i ṣafā-yı ḳudret-i Rabbānīdir belki īcād-ı kāmil vücūd-ı insān nümāyiş-i revnaḳ-ı mevcūdātdır

2 **Çun ḫaṭṭ-ı zīr-i nigīnem**[246] **zi kenden fārigḥ**
Şode ḫalvetgeh-i āsāyiş-i mā pestī-i mā (93a)

چون خط زیر نگینم ز کندن فارغ
شده خلوتگه آسایش ما پستی ما

Ḫaṭṭ-ı zīr-i nigīn gibi ḳazılmaḳdan fārigḥim
Olmuş ḫalvetgeh-i āsāyişim alçaḳlıġım

Yaᶜnī ḫāksār olmaḳ bāᶜiṣ-i raḥatım oldı ḫaṭṭ-ı zīr-i nigīn gibi pestcāy iḥtiyār etmekle zaḫm-ı nīş-i ḥakkākdan ḫalāṣ olmuş

---

[244] Karanlık.
[245] Bu kelime metinde "سراب است" şeklinde yazılmıştır fakat tercümeye uygun olması açısından "şarābest" şeklinde okunmuştur.
[246] Bu kelime metinde "بکینم" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "nigīnem" şeklinde okunmuştur.

3 **Sebzezārist zi dāmān-ı ṣaḥrā-yı cunūn**
Dāne-i ābile sebzest zi terdestī-i mā

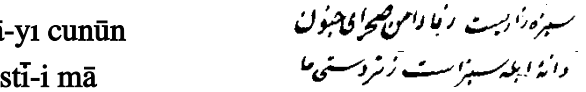

Sebzezārdır benden dāmen-i ṣaḥrā-yı cünūn
Ḳabar dānesi sebzdir benim çabuḳ destliġimden

Yaʿnī meydān-ı cünūniyet benimle nümāyiş-i revāc buldı vü ḥālāt-ı āṣār-ı kemāl-i cünūn benden ẓāhir oldı

4 **Mey perestīm beher bezmī nişānī dārīm**
Ḫaṭṭ-ı peymāne buved meşḳ-i siyeh mestī-i mā

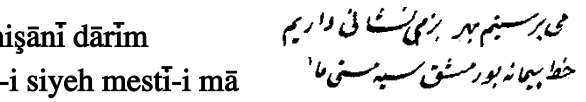

Mey perestim her meclisde ʿalāmet var benim
Ḫaṭṭ-ı peymāne olur meşḳ-i siyeh mestlik baña

Yaʿnī mey perest olduġum āfāḳ-ı ʿālemde gün gibi meşhūrdur ḫaṭṭ-ı peymāñe henüz ʿayār-ı meşḳ bāde-i nūşumdur

5 **Nātevān kerdeī ʿaşḳīm berengī Şevket**
Kī ḥınā kerde girānī sebukdestī-i mā

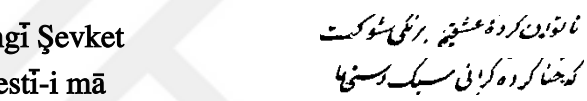

Bir dürlü nātüvān olmuşum ʿaşḳda ey Şevket
Zīrā ḥınna etmiş aġırlıḳ benim sebük destlime

Yaʿnī bir rütbe sebükrūh u ṣafvet ḥāṣıl eyledim ʿaşḳımda reng-i ḥınā sebükdest olmamı girān eder ḥāṣıl böyle bir tecerrüd-i ṣafvet ḥāṣıl eyledim ḫayāl-i ʿālem baña bār <u> s̱iḳlet olur

123

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Şod dil-i mā ʿāḳıbet dāġ ez but-i bedḫūy-ı mā**
Sūḫt āḫir z'āteş-i seng-i ṣanem Hindū-yī mā

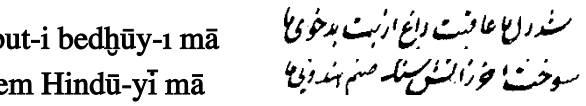

Oldı göñlüm ʿāḳıbet dāġ benim büt-i bedḫūdan
Yaḳdı āḫir āteş seng-i ṣanem-i Hindū'yu

Yaʿnī āteş ḫūy ṣanem miṣāl maḥbūbuñ āteş-i ʿaşḳı beni iḥrāk eyledi āteş perest Hindūduñ kendini āteşde sūzān eylediği gibi

2 **Çun ḥınā-yı dest-i ḫūbān key ser-i nāḫun gos̱eşt**
Nugs̱ered pervāz-ı reng ez çehre-i ebrū-yı mā

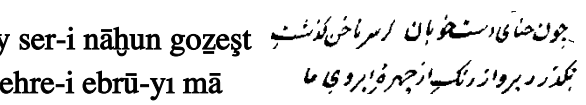

Ḥınnā-yı dest-i ḫūbān gibi ṭırnaḳ başından geçdi
Geçmez reng uçmaḳ bizim çehre-i ebrūmuzdan

Yaᶜnī şikeste reng peyderpey bizim çehremizden nümāyāndır aṣla zāʾil olmaz ḥınā -yı dest-i ḫūbān gibi güzerān değil

3 **Mīnumāyed sūḫt ez bes z'āteş-i peykān-ı ū**
Ustuḫˇānhā surmegūn çun kebg ez pehlū-yı mā

Görünür yandı ol ḳadar onuñ āteş-i (93b) *peykānından*
Kemikler sürme reng keklik pehlūmuzdan

Yaᶜnī çeşm-i ḳātil-i dilberiñ āteş-i nāvek <u> peykān-ı müjgānından üstüḫān-ı vücūdum zaḫmnāk-ı dāġberdāg oldı pehlū-yı kebk gibi ḥuṭūt-ı siyāh bedīd oldı

4 **Nāme-i ṭūl-i emel rā vaḳt-i pīçīden resīd**
Rīze-i ṭūmār-ı īn mıḳrāż bāşed mūy-ı mā

Nāme-i ṭūl-i emel bükmek vaḳdi yirişdi
Bu mıḳrāżıñ rīze-i ṭomar olur bizim mūyumuz

Yaᶜnī ᶜömr-i ṭabīᶜ nihāyete vāṣıl olmaḳ ḥasebiyle ṭūl-i emel-i dünyā bizden münfekk u münḳaṭiᶜ oldı belki rīş-i sepīd ᶜālāmet-i inḳıṭāᶜ-ı ehl-i dünyādır

5 **Mā bezīr-i sāye-i baḫt-ı girāncān ḫofteīm**
Hemçu çīnī ez beden ḫˇābīde rūyed mūy-ı mā

Biz zīr-i sāye-i baḫt-i girāncānda uyuduḳ
Kāse-i çīn gibi bedenden göğerir ḫābīd bizim mūyumuz

Yaᶜnī bizim ḫāb-ı ġaflet ile girāncān olduġumuz bāᶜiṣ-i nefs-i ṣiḳlet ġubār-ı vücūdumuzdur kāse-i çīniñ kendinden mūdār olup girāncān bīṣadā olduġu gibi

6 **Bordeest ez bes ḫayāl-i rūy-ı ū mā rā zi ḫod**
Mūy-ı ser şod cevher-i āyīne zānū-yı mā

Götürmüşdür ol ḳadar ḫayāl-i rūy-ı maḥbūb beni kendimden
Mūy-ı ser oldı āyīne-i zānūmuza cevher

Yaᶜnī başım dizim üzre ḳoyub ol ḳadar maḥbūb taḫayyül eyledim mūy-ı serim āyīne-i zānūya cevher maḳāmında oldı

7 **Ez ḫayāl-i şemᶜ-i rūyeş bes ki pur kerdīdeīm**
Hemçu fānūsest reng-i ū ᶜayān ez rūy-ı mā

Ḫayāl-i şemᶜ-i rūyuñdan ol ḳadar memlū oldum ben
Fānūs gibidir reng-i maḥbūb zāhir benim yüzümden

Yaʿnī ḫāne-i ḫāṭırda ḫayāl-i şemʿ-i rūy-ı maḥbūb o rütbe yeri cāygīr oldı vechimden nūr-ı şemʿ lemeʿān olurdı

8 **Ġoncaīm ammā be ʿālem rāz-ı mā gul gerdeest** غنچه ایم اما بعالم راز ما گل گرد است
Pur buved hemçun hevā maġz-ı cihān ez būy-ı mā پر بود همچون هوا مغز جهان از بوی ما

Ġoncayım ammā benim rāzım ʿāleme fāş olmuşdur
Ṭolu olur hevā gibi maġz-ı dünyā bizim ḳoḳumuzdan

Yaʿnī gerçi ġonca-ı derūnum pür būy-ı maʿrifetdir lākin benim maʿrifetimden mecmūʿ ʿālem feyż <u> ḥiṣṣeyāb olmuşdur

9 **Çeşm-i mā Şevket çu serv-i cūybār-ı ḫuld nīst** چشم ما شوکت چو سرو جویبار خلد نیست
Hemçu şaḳḳ-ı ḫāme dādend ez du mıṣraʿ cūy-ı mā همچو شق خامه دادند از دو مصرع جوی ما

Bizim gözümüzde serv-i cūybār-ı ḫuld yoḳdur
Şaḳḳ-ı ḳalem gibi vermişler iki cūy-ı mıṣraʿ baña

Yaʿnī serv-i cūybār-ı ḫuld-ı Firdevs'e iltifāt-ı naẓar eylemeyiz ḫāme-i serv <u> cūybār mıṣraʿ-ı mevzūnum elde var iken

124

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Bezm-i ʿaşḳest buved bāde-i dīger īncā** بزم عشقست بود باده دیگر اینجا
Gerdiş-i reng buved gerdiş-i sāġar īncā گردش رنگ بود گردش ساغر اینجا

Meclis-i ʿaşḳdır başḳa şarāb olur burada
Gerdiş-i reng olur gerdiş-i piyāle burada

Yaʿnī maḳām-ı ʿaşḳıñ mest-i medhūş maʿrūf bādeniñ mest-i maḫmūrı gibi değil belki başḳa ḥālāt <u> keyfiyetdir ancaḳ bezm-i ʿaşḳıñ ṣāġar-ı ġubār-ı vücūdı maḥv <u> ifnā etmek ḥāl-i keyf-i maḫmūrı ṣāf <u> mücerred-i ʿālem-i rūḥāniyeye vāṣıl olmaḳdır

2 **Sebze-i gulşen-i ṣāf<ī>guherān mevc-i ṣafāst** سبزه گلشن صاف گهران موج صفاست
Cevher-i āyīne ez ḫāk keşed ser īncā جوهر آیینه از خاک کشد سر اینجا

Ṣāf güherleriñ sebze-i gülzār mevc-i ṣafādır
Cevher-i āyīne ḫākden baş çeker orada

Yaʿnī ṣāf ṭıynetleriñ āṯār-ı nümüneleri ʿayn-ı ṣafvetdir zīr-i āyīne-i rūşennihādıñ cevheri o ḫākden ḥāṣıl olur

3 **Yek suḫangū ki peşīmān neşevī ez goften** یک سخن گو که پشیمان نشوی از گفتن
Kef-i efsūs buved ḥarf-ı mukerrer īncā کف افسوس بود حرف مکرر اینجا

Bir kelām söyle ki peşīmān olmayasın söylemekden
Ḫayf eli olur mükerrer kelām burada

Yaʿnī kelīme-i tevḥīdi vird-i zebān eyle başḳa kelām fükr u ẕikr eyleme zīrā başḳa kelāmıñ mükerrer ẕikriñde żarar var fāʾide yoḳdur maʿnā-yı dīger bir lüzūmu olan kelām-ı ṣādıḳla tekellüm edip dīger ġayr lüzūmu olmayan kelāmla tekellüm eyleme zīrā lüzūmu olmayan kelāmda nihāyet peşīmāñ olmaḳ derkārdır

4 **Nigeh ez dīden-i āteşgedeem gīred reng** نگه از دیدن آتشکده‌ام گیرد رنگ
Ḫūn-ı gul mīçeked ez bāl-i semender īncā خون گل میچکد از بال سمندر اینجا

Nūr-ı naẓar benim āteşgedemi görmekden reng-i ḥüsn dutar
Gül ḳanı ṭamlar semender ḳanadından burada

Yaʿnī āteş-i sūz-ı ʿaşḳım gören kimseler ḥüsn-i ṣafā ile ḥisseyāb olurlar zīrā benim āteş-i sūz-ı ʿaşḳımda ḥüsn-i āṯār-ı maḥbūb ẓāhir u nümāyāndır

5 **ʿAyş-i hemvār kocā ṣāḥib-i zer mībāyed (94b)** عیش هموار کجا صاحب زر میباید
Tār-ı bālīn buved ez rişte-i gevher īncā تار بالین بود از رشته گوهر اینجا

ʿAyş-i hemvāre bizde ṣāḥib-i zer lāzımdır
Tār-ı bālīn olur rişte-i gevher orada

Yaʿnī ṣafā-yı ḥaḳīḳī olduġu ḥalde esbāb-ı dünyā lāzım değil zīrā ṣafā-yı ḥaḳīḳī olduġu maḳāmda rişte-i müjgāna dürrdāne-i eşk lāzımdır bile olduġū zer <u> sīm-i esbāb-ı dünyā biʾl-külliye maḥv olmalı

6 **Mīzened ḫūn-ı dilem cūş zi mujgān Şevket** میزند خون دلم جوش ز مژگان شوکت
Ḫūn-ı yāḳūt demed ez reg-i gevher īncā خون یاقوت دمد از رگ گوهر اینجا

Cūş eder ḫūn-ı dilim müjgāndan Şevket
Ḫūn-ı yāḳūt göğerir reg-i güherden burada

Yaʿnī ḫūn-ı derūn ile giryān olup kirpiklerimde ḳaṭre-i eşk ḫūn-ı rişte-i güherde ḫūn-ı yāḳūt gibi müşāhede olurdı

125

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Bedār dest zi dāmen-i iʿtibār īncā** بدار دست ز دامان اعتبار اینجا
Ki ḥalḳa-i der-i gencest çeşm-i mār īncā که حلقه در گنجست چشم مار اینجا

Ḳaldır el dāmen-i iʿtibārdan burada
Zīrā ḫazīne ḳapısı ḥalḳasıdır iylān gözi burada

Yaᶜnī maḳām- cilvegāh-ı ᶜaşḳda ser ü sāmān-ı iᶜtibār ṣadedinde olma zīrā bu maḳām-ı ᶜaşḳıñ gencīne-i rāḥatı zehrāb-ı sitem sāyesindedir

2 **Gul-i piyāle-i mā reng-i derd-i ser dāred**
Yekest mevc-i şarāb u reg-i ḫumār īncā

گل پیاله ما رنگ درد سر دارد
یکست موج شراب و رگ خمار اینجا

Bizim gül-i piyālemizde reng-i derd-i ser var
Birdir mevc-i şarābla reg-i ḫār burada

Yaᶜnī bāde-i piyāle-i ᶜaşḳda ḫumār-ı derd-i ser derkārdır ṣafā vü sitem sāḥa-i ᶜaşḳda tevᵓemdir

3 **Şarāb ḳaṭᶜ-ı ḫayātest bī to mestān rā**
Mey-i dusāle koned kār-ı zulfikār īncā

شراب قطع حیاتست بی تو مستان را
می دو ساله کند کار ذوالفقار اینجا

Bāde ḳaṭᶜ-ı ḥayātdır sensiz mestlere
Mey-i düsāle eder zülfiḳār ᶜāmeliñ burada

Yaᶜnī ṣafā-yı bāde ḫüsn-i dilbersiz ḫāne-i derūna zaḫm tiġ gibidir

4 **Bahā-yı gevher-i ġalṭān kesi nemīdāned**
Bedār dest zi dilhā-yı bīḳarār īncā

بهای گوهر غلطان کسی نمیداند
بدار دست ز دلهای بیقرار اینجا

Bahā-yı güher-i ġalṭānı kimse bilmez
Dut el bīḳarār göñüllere burada

Yaᶜnī bāzār-ı ᶜirfānda cevāhir-i zer <u> sīm fāᵓide vermez ṣāḥib-i feyż-i maḳbūl aleᵓ-d-daᶜvāt kimseleriñ dāmenine el dut

5 **Be kūçe-i bāġ-ı ser-i kūy-ı gulruḫān begoẕer**
Ki kār-ı nukhet-i gul mīkoned ġubār īncā

بکوچه باغ سر کوی گلرخان بگذر
که کار نکهت گل میکند غبار اینجا

Kūçe-i bāġ-ı ser-i kūy-ı gülruḫāndan geç
Zīrā būy-ı gül ᶜameliñ eder ġubār orada (95a)

Yaᶜnī cilvegāh-ı ḫüsn-i gülrūlarıñ güzergāhı temāşāgāh eyle zīrā cilvegāh-ı gülruḫlarıñ ġubārından būy-ı gül şemm olunur

6 **Hevā-yı deşt-i taᶜalluḳ buved cunūnefzā**
Devānde rīşe be maġz-ı bahār ḫār īncā

هوای دشت تعلق بود جنون افزا
دوانده ریشه بمغز بهار خار اینجا

Hevā-yı deşt-i taᶜalluḳ olur cünūnefzā
Birişdirmiş kök bahār maġzına dikān burada

Yaᶜnī sāḥa-i esbāb-ı taᶜalluḳ-ı dünyā ġaflet efzūn olur zīrā esbāb-ı taᶜalluḳ-ı dünyā cünūn-ı ġaflet ziyāde etmede faṣl-ı bahār gibidir

7 **Ḫarāb mevc-i semūmest bāġ-ı mā Şevket**
Ḥınā-yı pāy-ı ḫazānest nevbahār īncā

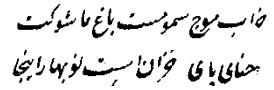

Bād-ı semūm mevcinden bizim bağımız ḫarāb olmuş Şevket
Ḥınnā-yı pāy-ı ḫazāndır nev-bahār burada

Yaʿnī bizim bāġ-ı vücūdumuz bād-ı semūm-ı fenāyla maḥv <u> berbād oldı dīger bahār-ı ʿömr-i vücūd biʾl-külliye maḥv olmaḳdır

126

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Men u kesī ki mey-i nāb mīḫorend īncā**
Zi zehr-i çeşm ḳadeḥ āb mīḫorend īncā

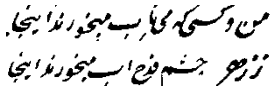

Ben u o kimse ki bāde-i ṣāf içerler orada
Zehr-i çeşmden bir ḳadeh ṣu içerler <orada>

Yaʿnī biz o kimselerdeñiz bāde-i ṣāf-ı muḥabbeti nūş edip dīger zehr-i çeşm-i maḥbūbı bir ḳadeh ṣu gibi nūş ederiz

2 **Zi āfitāb-ı ḳıyāmet ḫalāṣ geşt kesī**
Ki mey-i cilve-i mehtāb mīḫored īncā

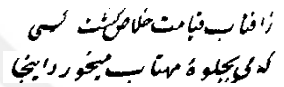

Āfitāb-ı ḳıyāmetden ḫalāṣ oldı o kimse
Şarāb-ı mehtāb ṣafāsında içer orada

Yaʿnī ḥarāret-i āfitāb-ı ġamdan nigīn-i ḥarāret-i ġam eyler o kimse mehtāb gibi bir sāḳī-i mehpāreniñ elinden bādenūş olsa

3 **Buved be dīde çu mujgān kesī ʿazīz ki mey**
Be ṭāḳ-ı ebrū-yı aḥbāb mīḫored īncā

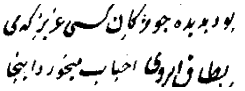

Olur gözde müjgān gibi ʿazīz kimse bāde
Ṭāḳ-ı ebrū-ı aḥbābda içer orada

Yaʿnī dīde-i aḥbābda ʿazīz olur müjgān gibi ḥalḳa-i aḥbābda dīde-i bedīde nūş-ı bāde vü şīve-i ṣafā ile hem ṣoḥbet olan

4 **Be rūz-ı maḥşer naṣīb kesī buved kevs̱er**
Ki āb-ı ḫançer-i ḳaṣṣāb mīḫored īncā

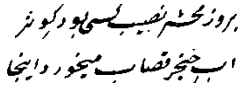

Rūz-ı maḥşerde kimseye naṣīb olur kevs̱er
Āb-ı ḫançer ḳasābdan içer orada

Yaʿnī dār-ı beḳāda cennet-i aʿlāda āb-ı kevşer içer o kimse dār-ı fenāda tīg-i ʿaşḳla şehīd ola **(95b)**

5 **Nemīkeşed çemen-i mā zi bagḃān minnet**
Ṣanevber ez dil-i ḫod āb mīḫored īncā

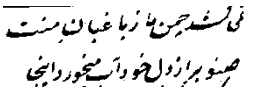

Bizim çimenimiz bāgbāndan minnet çekmez
Ṣanuber kendi gönlünden ṣu içer orada

Yaʿnī seyr-i sülūk-ı ḥaḳīḳī olan kimseleriñ gülzār-ı vücūdları ġayrdan imtinān-ı terbiye ḳabūl etmez ancaḳ mürebbi-i ḥaḳīḳī olan Mevlā'dan maḳsūm olan āb-ı ḫoduna ḳanāʿat edip rāżı olur

6 **Zi bīḳarār-i mestān kesī buved āgāh**
Ki mey gozāşte sīmāb mīḫored īncā

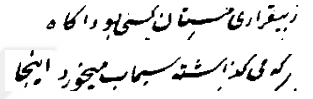

Mestleriñ ḳarārsızlıġından o kimse āgāh olur
Şarābı bıraḳa sīmāb içer orada

Yaʿnī seyr-i sülūk-ı Bārī'den o kimse āgāhdır ṣafā-yı rāḥat-ı dünyāyı terk edip dāmen-i ṭarīḳ-i ḥaḳḳa teşebbüş ede

7 **Gulī belāle-i ḫūrşīd ḥaşr ḫande zened**
Ki ez neẓāre-i men āb mīḫored īncā

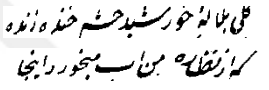

Bir gül lāle-i ḫurşīde ḫānde verir
Benim neẓẓāremde ṣu içer orada

Yaʿnī her bir gül-i vücūd-ı ḥarāret ḫurşīd-i ḳıyāmetden āsūde olur benim naẓar-ı irşād olduğum yerde irşād olsa

8 **Çu çeşm-i yār ḫoş āyed bedīdehā Şevket**
Kesī ki bāde bemiḥrāb mīḫored īncā

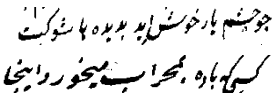

Çeşm-i yār gibi ḫoş gelir gözlere Şevket
Kimse bāde-i miḥrābda içer

Yaʿnī rūz-ı cezāda her kimse onuñ nūr-ı ʿamelin güzel müşāhede eder erbāb-ı irşāddan irşād olan kimseniñ

127

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Ḫarābātest zāhid mīşeved maṭlab bedīd īncā**
Sefīdāb-ı ʿarūs-ı cām kon mūy-ı sefīd īncā

خرابات است زاهد میشود مطلب بدید اینجا
سفیداب عروس جام کن موی سفید اینجا

Ḫarābātdır zāhid olur maṭlab peydā burada
ʿArūs câme aḳlıġ ile mūy-ı sefīd burada

Yaʿnī zāhid-i ḫodbīn bu bezm-i ʿişretdir her maṭlab-ı şafā burada mevcūddur gel ḫizmet eyle Bārī bu bezm-i ʿişretde āġ saḳalıñ ile sil süpür cām-ı mey من خدم خدم feḥvāsınca sen de kāmyāb olursun

2 **Çu mestān her ṭaraf dīvār-ı īn vīrāne mīġalṭed**
Meger rūzī muṣavver ṣūret-i tāk<ī> keşīd īncā

چو مستان هر طرف دیوار این ویرانه میغلطد
مگر روزی مصور صورة تاک کشید اینجا

Mestler gibi bu vīrāneniñ dīvarı her ṭarafdan birbirine karışır
Meger bir gün muṣavver ṣūret-i tāk (96a) *çekdi burada*

Yaʿnī bu ʿālem-İ fānī peyderpey īcād u iʿdām olmada ancaḳ ḳādir-i muḫtār bu ʿālem-i fānīyi bu ḫāl üzere īcād edip

3 **Nemībāşed gil-i bīḫāṣıl-ı bāġ-ı muḥabbet rā**
Gul-i ḫūrşīd mī āyed bīrūn ez naḫl-ı bīd īncā

نمی باشد گل بی حاصل باغ محبت را
گل خورشید می آید برون از نخل بید اینجا

Olmaz ḫāṣılsız toprāġ gülzār-ı muḥabbetde
Gül-i ḫūrşīd çıḳar ṭaşra naḫl-i bīdden burada

Yaʿnī ḫāk-i muḥabbetde ḫāṣılsız şey yoḳdur onuñ naḫl-ı bīdinden ḫūrşīd gibi münevver gül olur

4 **Metāʿ-ı surme dāred kārvān-ı mā siyeh baḫtān**
Ceres hem ez dil-i ḫod nāle netvāned şenīd īncā

متاع سرمه دارد کاروان ما سیه بختان
جرس هم از دل خود ناله نتواند شنید اینجا

Metāʿ-ı sürme dutar biz siyeh baḫtlarıñ kārvānı
Ceres kendi göñlünden nāle işitmek mümkün değil burada

Yaʿnī esrār-ı ilāha vāḳıf dervişānıñ seyr-i sülūkunda kīl <u> ḳāl ẓāhir olmaz belki kendi ḳalbinde mużmer olan rāzı kendi lisāniyle ẕikr-i muḥāl ḳabīlindendir

5 **Riyāż-ı ʿaşḳ āb ez cūy-ı vaḥdet mīḫored Şevket**
Gul-i raʿnā buved şām-ı ġam u ṣubḥ-ı umīd īncā

ریاض عشق آب از جوی وحدت میخورد شوکت
گل رعنا بود شام غم و صبح امید اینجا

Cennet-i ʿaşḳ şu nehr-i vaḥdetden içer Şevket
Gül-i raʿnā olur şām-ı ġam u ṣubḥ-ı ümīd burada

Yaᶜnī ᶜālem-i ᶜāşḳ ile ᶜālem-i vaḥdet birbirine müteᶜallik̇ bir şeydir belki bir şeydir belki bir şey-i vāḥiddir dīger dünyā vü āḫiretden maṭlūb olan bir şeydir o ᶜālem-i ᶜaşḳda

128

(mefāᶜilün / mefāᶜilün / mefāᶜilün / mefāᶜilün)

1 **Çi şod ṣāḥibsuḫan kem teng mīgerded feżā īncā**
Nefeshā çun behem peyveste mīgerded hevā īncā

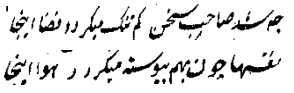

Ṣāḥib-i süḫan az olduġu vaḳtde dar olur ṣaḥrā orada
Nefsler birbirine muṭṭaṣıl olsa olur hevā orada

Yaᶜnī erbāb-ı maᶜrifetiñ ḳılletinden cihān dīgergūn olur zīrā çendān ehl-i ḥāliñ gönül birliğiyle bu bu ᶜālemin maᶜmūr u leṭāfetiñi hevā-yı müstaḥkemdir

2 **Zi ḥāl-ı āsumān ṣaḥibnaẓār ġāfil nemībāşed**
Buved gulmīḪ-i keştī rā zi çeşm nā Ḫudā īncā

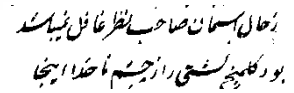

Ḥāl-i āsümāndan ṣāḥib-i naẓar ġāfil olmaz
Olur gülmīḪ-i sefīneye dīde-i nāḪüdā burada

Yaᶜnī aḥvāl-i ᶜālemden ehl-i ḥāl ġāfil değil belki keyfiyet-i ᶜāleme dāᵓimā nigerān u müttaliᶜdir zīrā bu küre-ı dıraḫtıñ hıfẓ <u> ḥırāsını onlara **(96b)** iḥāledir sefīneniñ reᵓs-i sefīneye ḥıfż-ı iḥāle olduġu gibi

3 **Be çeşmem rūz <u> şeb ez raḫne-i dil eşk mīgerded**
Zi cūy-ı çāk-ı gendum āb dāred āsiyā īncā

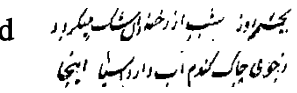

Gözüme raḥne-i dilden gece gündüz eşk dutar
Cūy çāk-ı gendümden şu dutar bu değirmān burada

Yaᶜnī āsiyā-yı vücūduñ kārger-i maṭlab u revnaḳ-i aᶜmāli derūn-ı dilden cūş eden āb-ı ḫuşūᶜ u dīdeden cārī olan eşk-i ḥasret-i āhıma merbūṭdur

4 **Buved dām-ı firīb-i ḥüsn reng-i çehre-i ᶜāşıḳ**
Ki bāşed āb-ı zīr-i gāh āb-ı kehrubā īncā

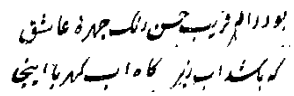

Olur dām-ı ḥīle-i ḥüsn revnāḳ-ı çehre-i ᶜāşıḳ
Zīrā olur āb zīr-i gāh āb-ı kehrübā burada

Yaᶜnī ceẕbe-i ḥüsn-i dilberden reng-i rūy-ı ᶜāşıḳ cilāpezīr olur zīrā bāzār-ı ᶜaşḳıñ revāc-ı revnāḳı ceẕbe-i ḥüsn-i dilberāndır

5 **Girāncānī nedāred ḫāk-ı iḳlīm sebukrūḥī**
Zemīn bīrūn zi zīr-i āb āyed çun hevā īncā

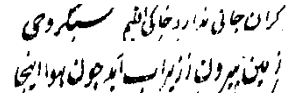

Girāncānlıḳ dutmaz ḫāk-i iḳlīm sebükruḥluḳ
Zemīn-i ḫārice zīr-i ābdan gelir hevā gibi orada

Yaʿnī ʿālem-i rūḥāniyettde ʿālem-i cismānī heva gibi maḥv u iʿdām olmuş

6 **Be ber dāred ḳabā teng ez muḥabbet kuştegāneş rā**
Behem çun zaḫm āyed ḫodbeḫod bend-i ḳabā īncā

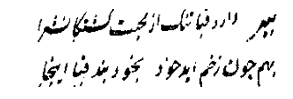

Üzerinde dutar teng ḳaba muḥabetden şehīdleri
Birbirine gelir <zaḫm gibi> kendi kendinden bend-i ḳaba orada

Yaʿnī şehīd-i ʿaşḳ olan ʿāşıḳlar bāʿdeʾş-şehādet libās-ı muḥabbeti tengter girift edip el-yevmüʾl-ḥaşr libās-ı muḥabbetden iḫrāc-ı vücūd eylemezler

7 **Buved Şevket be bezm-i ū bepāy-ı bīm u umīdem**
Zi ḫod iştāde reften ez miyā īncā biyā īncā

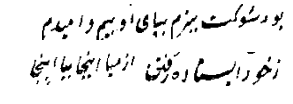

Olur Şevket onuñ meclisinde ḳorḳum ümīdim ayaġında
Kendinden durmaḳ gitmek gelme buraya gel buraya

Yaʿnī yeʾs <u> ümīdbende olmaḳ bāʾiṣ-i saʿy rıżā-yı Ḫudā oldı belki sebeb-i ʿināyet-i Bārī oldı

129

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Nigeh-i germ koned meclis-i mā rā rūşen**
Gerdiş-i çeşm buved cilve-i fānūs īncā

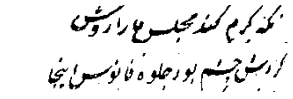

Nigeh-i germ eder bizim meclisimizi rūşen
Gerdiş-i çeşm olur cilve-i fānūs burada

Yaʿnī (97a) bir ṣāḥib-i naẓarıñ naẓarı bizi irşād edip ḫāne-i ḫāṭırı münevver eder

2 **Cādde-i kūy-ı to gerdīde reng-i buḳalemūn**
Kerdeem beski be ṣadreng zemīn būs īncā

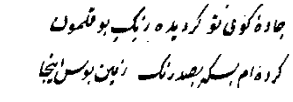

Cādde-i kūyuñ olmuş buḳalemūn[[dan]] renginde
Eyledim ol ḳadar yüz gūne būs zemīn orada

Yaᶜnī ḫāk-i kūy ol ḳadar çehresā oldum bir yer ḳalmadı kūy-ı maḥbūbda yüzüm sürülmemiş ola bu mażmūn-ı muḳaddem geçdi

3 **Ḥāṣıl-ı dīnī vü dün ġayr peşīmānī nīst**
Ki du ᶜālem nebuved coz kef-i efsūs īncā

Dīn-i dünyānıñ ḥāṣılı peşīmānlıḳdan başḳa bir şey değildir
Zīrā iki ᶜālem olmaz ḥayf elinden başḳa burada

Yaᶜnī dünyā vü āḫiretden murād rıżā-yı Bārī-i teᶜālaya muvaffaḳ olmaḳdır bundan başḳa ᶜadem maḳūlesidir belki kef-i efsūsdur

4 **Bīḫod ez bāde-yi yek rengī-yi ᶜaşḳem Şevket**
Ḥalḳa-i kaᶜbe koned nāle-i nāḳūs īncā

Bāde-i yekreng ᶜaşḳımdan bīḫodum Şevket
Ḥalḳa-i kaᶜbe eder nāle-i nāḳūs orada

Yaᶜnī bāde-i ṣāf <u> rūḥānī ᶜaşḳdan mest oldum kaᶜbe o maḳāmda ᶜalāmet-i ᶜibādet-i cismānī olmaġa şāyān olur

130

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Ḫāne-i dil ki şod ārzū-yı to rūşen īncā**
Ḫūn-ı ḫūrşīd zened mevc zi revzen īncā

Ḫāne- i dil ki oldı seniñ yüzüñden rūşen orada
Güneş ḳanı mevc verir revzende orada

Yaᶜnī ḫāne-i ḫātır seniñ ḥüsn-i ᶜaşḳıñla rūşen olaldan beri gūyā rūḥ-ı şuᶜle-i ḫūrşīd revzeninde lemeᶜān olurf

2 **Gerdiş-i çeşm-i to sergeşte koned mujgān rā**
Sür<me>-i ḫāb buved seng-i felāḫan īncā

Seniñ gerdiş-i ḥüsnüñ sergeşte eder müjgānı
Sürme-i ḫāb seng-i felāḫan[247] *olur orada*

Yaᶜnī bir müjgān-ı üftāde seniñ gerdiş-i dīdeleriñle sergeşte vü ḥayrān ola sürme-i ḫāb seng-i felāḫan olur o müjgānda ḥāṣıl ḫāb ḥarām olur o müjgāna

3 **Dil-i men āb şod ez ḥasret-i bāġ<ī> ki buved**
Şebnemī rā gul-i ḫūrşīd be dāmen īncā

[247] Kelime metinde "فلاخون" şeklinde yanlış bir imlayla yazılmıştır. Kelimenin aslı "فلاخن" şeklindedir.

Benim gönlüm şu oldı bir bağıñ ḥasretinden ki olur
Bir şebnemde (97b) *gül-i ḫūrşīd eteğinde orada*

Yaʿnī bir bağ-ı ḥüsnüñ ṣafāsıyla gönlüm şu gibi ṣāf oldı o bağıñ şebnemi eteğinde gül-i ḫūrşīd olmaḳ mümkündür ḥāṣıl maḥbūbuñ ʿaraḳını şebneme **teşbīh** edip yüzünü güneşe teşbīh edip bu siyāḳ üzere ārā eylemişdir

4 **Nīst bīgāne kesī butgede-i vaḥdet rā**
Mīterāşed ṣanem ez çūb birehmen īncā

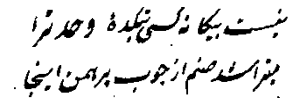

Yoḳdur bīgāne bir kimse ṣanemḫāne-i vaḥdetde
Yunar ṣanem aġaçdan birehmen orada

Yaʿnī ʿibādetḫāne-i vaḥdetde olan erbāb-ı ʿibādet birbirine muḫālif niyāz-ı ʿibādāt eylemez cümlesiniñ niyāz-ı merām-ı teveccühleri birdir birbiriniñ ḳalb-ı derūnları āgāhdır

5 **Dil-i men muşt giyāhīst bedeştī ki buved**
Nigeh-i germ-i ġazāl āteş-i īmen īncā

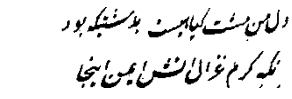

Benim gönlüm bir avuş giyāhdır ṣaḥrāda olur
Nigeh-i germ ġazāl-ı āteş imiş orada

Yaʿnī nefs-i vücūdum bir maḳāmda rūşen u tecellīnümūn olmuş o maḳāmda erbāb-ı naẓarıñ naẓarı hādī vü rehnümūn-ı tecellīdir

6 **Şevket ez mezraʿ- ı mā toḫm-ı şerer sebz şeved**
Berḳ çun mūr bored dāne zi ḫırmen īncā

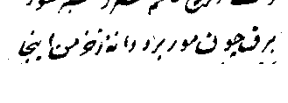

Şevket bizim mezraʿımızda toḫm-ı şerer sebz olur
Berḳ ḳarınca gibi götürür dāne bizim ḫırmenimizden

Yaʿnī bizim Şevket āteş-i muḥabbetimiz ġulüvv efşān olduḳda berḳ bizim āteş-i şevḳ-ı muḥabbetimizden āteş iḳtibās eyler maʿnā-yı dīger mezraʿ-ı sū-i ʿamelimizden nār-ı cehennem īḳād olunur belki ḫırmen-i vücūdumuzu nār-ı cehennem-ı ḳarınca iḥaṭa eyler

131

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Be rengī geşt ḫaṭṭeş ez ʿiẕār-ı āteşīn peydā**
Ki dūd ez āteş-i gul hem negerded īnçobīn peydā

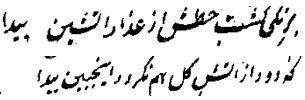

Bir ḥüsnle olmuş ḫaṭṭıñ āteşīn ʿārıżıñda ẓāhir
Tütün āteş-i gülden buncaleyin olmaz ẓāhir

Yaʿnī āteşgün ʿizār-ı dilberde bir güzel nümüne göstermiş ḫaṭṭ-ı ʿacāyib böyle āteş gibi ʿārıżında bile tütün gibi kimse görmemiş

2 **Be ḫāṭır çep nişīned nakş-ı ḥarf-ı rāst-ı ḫūbān rā**
Ki ez āyīne ʿaks-ı ḫaṭṭ şeved nakş-ı nigīn peydā

Ḫāṭırda ters oturur nakş-ı müstaḳīm-i ḥarf-i cānān
Zīrā āyīnede ʿaks-ı ḫaṭṭ olur nakş-ı nigīnde ẓāhir

Yaʿnī kelām-ı müstaḳīm-i aḥbābdan ekṣer **(98a)** ṭabīʿat teneffür eder ādeme mülāyim gelmez ḫaṭṭ-ı rastıñ āyīnede ʿaksi nārāst olup ādeme mülāyim gelmediği gibi ḥāṣıl ḥaḳḳ kelām mülāyim gelmez **"El-ḥaḳḳü'l-mer"**[248] feḥvāsınca

3 **Nebāşed āstīn-i sāʿideş rā imtiyāz ez hem**
Ṣafā-yı sāʿid-ı ū beski şod ez āsitīn peydā

Olmaz sāʿid-i āstīn-i dilber birbirinden farḳ u mütemeyyiz
Ṣafā-yı sāʿid-i dilber o ḳadar āstīnde oldı ẓāhir

Yaʿnī sāk-ı sīmīn-i maḥbūb āstīn-i dilberden bir rütbe lemeʿān oldı āstīn-i sāʿid-i dilber bir şey olup ṣāf <u> berrāḳ göründi

4 **Nedāred cevher-i şemşīr-i zehrālūdrā ṭāḳat**
Mebādā çehresebzān rā şeved çīn-i cebīn peydā

Olmaz cevher-i şemşīr-i zehrālūda ṭāḳāt
Olmaya yā Rab çehre-i sebzlerde ola çīn-i cebīn ẓāhir

Yaʿnī şūḫ-ı āteşḫūy gażabnāk olup çīn-i cebīn-i ḫançer ebrūda derkār olduḳda o ḥāle ṭāḳāt getirmek umūr-ı ṣaʿbdandır

5 **Zi bes gerdīde-i reng ḫāneeş gerd-i temāşāyī**
Naẓārhā bāşed ez dīvār çun nūr-ı cebīn peydā

Ol ḳadar oldı reng-i ḫāne-i dilberde temāşā ġubārı
Naẓarlar olur dīvārdan nūr-ı cebīn gibi ẓāhir

Yaʿnī ḫāne-i maḥbūbda keṣret-i inẓār-ı temāşādandır dīvārında nūr-ı naẓar nūr-ı cebīn gibi nümāyān <u> müşāhid olurdı

[248] İmam Gazālī'nin bir eseridir.

6 **Nigeh çun surme mīsūzed be mujgān temāşāyī** نگه چون سرمه میسوزد بمژگان تماشایی
Beher cā mīşeved ān şūḫcevlān-ı āteşīn peydā بهر جا میشود آن شوخ جولان آتشین پیدا

Nigeh sürme gibi yanar müjgānda temāşā
Her bir yerde olur o şūḫ-ı āteşīn cevlān ẓāhir

Yaᶜnī āteşīn cevlān fitneḫū dilberde cilve-i cevlāngāhında çeşm-i temāşāda nūr-ı naẓar müjgānlarda sürme miṣāl iḥrāḳ olur ḥāṣıl o rütbe āteşīn cevlāndır cilve-i cevlānı getirdikçe gör ḳaralar

7 **Be ṭavḳ-ı kūyeş ez bes serfirāzān rūbereh dāren** بطوق کویش از بس سرفرازان رو بره دارند
Nemīgerded zi cūş-ı āsmān īncā zemīn peydā نمیگردد ز جوش آسمان اینجا زمین پیدا

Ṭavḳ-ı kūyuñda serfirāzlar ol ḳadar rūberāh oldılar
<Etmezler> onlar cūş-ı āsmāndan orada zemīni ẓāhir

Yaᶜnī ᶜālī derecāt ᶜāşıḳlarıñ kūy-ı külbe-i maᶜşūḳda **(98b)** o rütbe cemᶜ u izdiḥām eylediler zemīn-i kūy-ı maᶜşūḳ muᶜāyene olmama rütbesi oldı

8 **Numāyed ᶜayb ez āyīne-i kūyeş huner Şevket** نماید عیب از آیینه کویش هنر شوکت
Nişān-ı pā be rāh-ı ū şeved naḳş-ı cebīn peydā نشان پا براه او شود نقش جبین پیدا

Görünür ᶜayb āyīne-i kūyundan hüner Şevket
Nişān-ı pā onuñ yolunda olur nakş-ı cebīn ẓāhir

Yaᶜnī āyine-i maġfiret-i Rabbānī şüreten ḳubḥ ᶜamel münᶜakis olduḳda çehre-i ḥüsn-i ᶜamel muᶜāyene vü müşāhede olur ḥāṣıl deryā-yı ᶜafv-ı İlāhīde cürm-i ᶜabd-i ᶜāciz maḥv u münᶜādim olur

132

(mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün)

1 **Be bezmeş dūş ḥarf-i maṭlab-ı men dīr şod peydā** بمجلس دوش حرف مطلب من دیر شد پیدا
Zi bes bālīd ḫāmūşī be ḫod taḳrīr şod peydā ز بس بالید خاموشی بخود تقریر شد پیدا

Meclisinde dün ḥarf-i maṭlabım baᶜde'z-zamān ẓāhir oldı
Ol ḳadar ḫāmūş ziyāde oldı kendinden taḳrīr ẓāhir oldı

Yaᶜnī bezm-i cānında ṣabr <u> süḳūt-ı taḥammül ile ḫodbeḫod maṭlabım ḥāṣıl oldı

2 **Serābem ez to çun āyīne dāred naḳş-ı ālāyiş** سرابم از تو چون آیینه دارد نقش آلایش
Besūy-ı ḫāneem çun āmedī taṣvīr şod peydā بسوی خانه ام چون آمدی تصویر شد پیدا

Serābım senden āyīne gibi dutar naḳş-ı ālāyiş
Semt-i ḫāneme geldiğiñ vaḳtde taṣvīr oldı peydā

Yaᶜnī ḫāne-i ḫāṭır cilā-yı pertev-i ḥüsn-i maḥbūbdan ṣāf <u> mücellā olup āyīne gibi naḳş-ı ālāyiş kesb eylemiş semt-i ᶜāşıḳa teveccüh eyledikde ḫāne-i ḫāṭırda ṣuver-i müteᶜadide rūnümūn olur

3 **Behem zed behr-i īcād-ı muḥabbet ᶜaşḳ-ı ᶜālem rā** بهم زد بهر ایجاد محبت عشق عالم را
Ḥaṣīr<ī> z'īn neyistān bāft naḳş-ı şīr şod peydā حصیر زین نیستان بافت نقش شیر شد پیدا

Birbirine verdi īcād-ı muḥabbetden ötürü ᶜaşḳ ᶜālemi
Bir ḥaṣīr bu neyistāndan işledi naḳş-ı arslān ẓāhir oldı

Yaᶜnī Rabbü'l-ᶜālemīn ḥażretleri āyet-i **"kün-fe-yekün"**[249] ile fā'il olup bā'iṯ-i īcād-ı ᶜālem ancaḳ ᶜaşḳ <u> muḥabbet için olmuşdur ᶜālem ẓuhūr <u> mevcūd olduḳda ᶜāşıḳ <u> maᶜşūḳ muḥibb <u> maḥbūb derkār oldı "küntü kenzen" ḥadīṯ-i ḳudsī delīldir sebeb-i īcād-ı ᶜālem ᶜaşḳ <u> muḥabbet olduġuna bile olduġu ḥalde ᶜaşḳ <u> muḥabbet her şeyden aḳdem oldı

4 **Be levḥ-i Bīsütūn Ferhād mīzed naḳş-ı Şirīn rā** بلوح بیستون فرهاد میزد نقش شیرین را
Beyāż-ı gerdeneş bunmūd cūy-ı şīr şod peydā (99a) بیاض گردنش بنمود جوی شیر شد پیدا

Levḥ-i bīsütūnda Ferḥād yapdı naḳş-ı Şīrīni
Beyāż gerdenī göründi cūy-ı şīr oldı ẓāhir

Yaᶜnī kūh-ı bīsütūnda Ferhādıñ cūy-ı şīr yapdığına sebeb olan levḥ-i bīsütūnda ṣūreten Şīrīn'i naḳş edip ṣūret-i Şīrīn'e nigerān olduḳda ġayret-i ᶜaşḳ derkār olup "**himmetü'l-ricāl taḳliᶜü'l-cibāl**" feḥvāsınca maṭlūb-ı kārfermā-yı ᶜaşḳ ḥāṣıl oldı

5 **Giriftār-ı sevād-ı ḥalḳa-i şehrem meger Şevket** گرفتار سواد حلقهٔ شهرم مگر شوکت
Zi seng-i kūdegānem āhen<īn> zencīr şod peydā ز سنگ کودکانم آهن زنجیر شد پیدا

Giriftār sevād-ı ḥalḳa-i şehr oldum meger Şevket
Seng-i ṭıflāndan āhenīn zincīr oldı ẓāhir

Yaᶜnī dīvāne-i şehr olmama bā'iṯ seng-i ṭıflāb ġūyā ayaġıma zincīr oldı ḥāṣıl seng-i ṭıflān terk edip mecnūn-ı yabānī olmadım

133

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Buved maᶜnā-yı pīçīde mużmer-i mīnā** بود معنای پیچیده مضمر مینا
Zi mevc-i bāde ᶜayānest cevher-i mīnā ز موج باده عیانست جوهر مینا

[249] "Ol der, o da hemen olur" Yasin/82

Olur maʿnā-yı pīçīde mużmer-i mīnāda
Mevc-i meyden ẓāhirdir mīnā-yı cevher

Yaʿnī güne güne maʿnāyı ḫāfiye mużmerdir mīnā-yı meyde ancaḳ o maʿnā-yı ẓāhir u müşāhede olur ḥālāt <u> keyfiyet-i meyden

2 **Be meclis ki resed feyż ez bahār-ı ḫaṭeş**
Gul-i benefşe şeved ʿanber-i ser-i mīnā

بمجلس که رسد فیض از بهار خطش
گل بنفشه شود عنبر سر مینا

Meclise yirişse feyż-i bahār-ı ḫaṭṭıñ
Gül-i benefşe olur ʿanber-i ser-i mīnā

Yaʿnī meygūn -ı ʿarıż-ı dilberde ḫaṭṭ-ı benefşe ʿanber gibi ẓāhir u nümūn oldı dīger sāḳī-i maḥbūb-ı nevḫaṭṭıñ feyż-i ṣafāsından bezm-i ʿişretde būy-ı ʿanber ẓāhir oldı

3 **Dīger zi seng ser-i ḫīş rā çirā nezened**
Ki refte gulbeden bāde ez ser-i mīnā

دیگر ز سنگ سر خویش را چرا زند
که رفته گلبدن باده از سر مینا

Niçin yerde başını daşa vermez
Gitdi bāde-i gülbeden ser-i mīnādan

Yaʿnī meyden tehī olduḳda mīnā-yı sernigūn olup rūbeḫāk olsa ʿāceb değil zīrā bāde gibi küllīden elinden gitmişdir

4 **Zi şevḳ dīden-i ānrūy-ı āteşīn Şevket**
Neẓāre gul koned ez dīde-i ter-i mīnā

ز شوق دیدن آن روی آتشین شوکت
نظاره گل کند از دیده تر مینا

O āteşīn rūy görmek şevḳden Şevket
Neẓẓāre-i keşf-i rāz eyler mīnānıñ görmesinden

Yaʿnī rūy-ı āteşgūn maḥbūb ʿaraḳnāk **(99b)** olup meygūn olduḳda seyr <ü> temāşā eden ʿāşıḳ inbisāṭ-ı derūn u keşf-i rāz-ı ḥüsn-i ʿāşḳ ḥāṣıl olur

134

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Siyeh mestī ki mīgerded zi şebhā dāmen-i mīnā**
Koned mestī be mehtāb-ı beyāżgerden-i mīnā

سیه مستی که میگردد ز شبها دامن مینا
کند مستی بمهتاب بیاض گردن مینا

Gök mest ki dolaşır gecelerde dāmen-i mīnāda
Eder mest-i mehtāb beyāż gerden-i mīnāda

Yaʿnī ṣafā-yı mehtāb erbāb-ı ʿişrete gecelerde beyāż gerden mīnā-yı meyrū mest olmaḳdır

2 **Bahār-ı zindegānī ṣoḥbet-i yārān-ı mevzūnest**
Be pāy-ı serv mogẕār ez kef-i ḫod dāmen-i mīnā

بهار زندگانی صحبت یاران موزونست
بپای سرو ملکذار از کف خود دامن مینا

Bahār-ı ḥayāt ṣoḥbet-i yārān-ı mevzūndur
Serviñ ayaġına bıraḳma elden gerden-i mīnāyı

Yaʿnī bahār-ı ʿömr ṣoḥbet-i aḥbāb-ı mevzūndur bile olduġu ḥalde serv ḳadd-i dilberleriñ ḥüsn-i ʿişretiyle mey-i maḥbūbı elden bıraḳma

3 **Çi mażmūnhā ki çun ḫūrşīd mīgerded ez ū rūşen**
Beṭūmār-ı beyāż ṣubḥ māned gerden-i mīnā

چه مضمونها که چون خورشید میگردد از و روشن
بطومار بیاض صبح ماند گردن مینا

Ne mażmūnlardır gün gibi ondan rūşen olur
Ṭomar-ı beyāż-ı ṣubḥa beñzer gerden-i mīnā

Yaʿnī ʿacāyib bir şeydir beyāż ṣubḥ gerden-i mīnā çoḳ nükteler gün gibi ondan ẓāhir olur feyż-i neşʾe nümāyāndır

4 **Beled ḥācet nebāşed rāh-ı ṣaḥrāyī zi ḫod reften**
Sefīd mīzened rāh ez beyāż gerden-i mīnā

بلد حاجت نباشد راه صحرای ز خود رفتن
سفید میزند راه از بیاض گردن مینا

Reh-nümūna ḥācet yoḳdur kendinden gitmek ṣaḥrası yolunda
Yol beyāż görünür beyāż gerden-i mīnādan

Yaʿnī mestlik ṣaḥrasında bedreḳa istemez beyāż gerden-i mīnā oldūkda ḥāṣıl-i mey-i maḥbūbda irşād-ı tāmdır

135

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Guher bītāb āyed bes ki sūyet ez dil-i deryā**
Buved yek ʿıḳd-i gevher ez ṣadef tā sāḥil-i deryā

گهر بیتاب آید بسکه سویت از دل دریا
بود یک عقده گوهر از صدف تا ساحل دریا

Güher bīḳarār gelir semtiñe ol ḳadar derūn-ı ḳaʿr-ı deryādan
Olur bir ʿıḳd-ı güher ṣadefden tā sāḥil-i deryāya

Yaʿnī deryā-yı ḳulūbden lüʾlü-i ḥamd <u> şenā ṣadef-i lisāndan peyderpey cūş edip silsile-i vāḥid gibi bilāinḳıṭāʿ zātına şāyān u sezāvār oldı

2 **Buved rāh-ı necāt ehl-i īmān cādde-i pestī**
Ki bāşed ḫāk pol aṣḥāb-ı Mūsā rā gil-i deryā

بود راه نجات اهل ایمان جاده پستی
که باشد خاک پل اصحاب موسی را گل دریا

Olur rāh-ı necāt ehl-i (100a) *īmāna cādde-i pestī*
Zīrā o olur toprak köprü ḳavm-i Mūsā'ya deryā çamuru

Yaᶜnī ḫākī ṭabīᶜat <u> mütevāżıᶜ olmaḳ nümūne-i īmān u necātdır zīrā Mūsā ᶜaleyhisselāmıñ ḳavmine çāk-ı deryā necāt köprüsü oldı

3 **Cihān rā rūşenī ez merdum-i bīdār-ı dil bāşed**
Buved ez dīde-i māhī çerāġ-ı maḥfil-i deryā

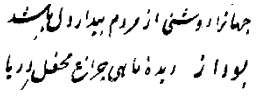

Dünyāya rūşenlik merdüm-i bīdār-ı dilden olur
Olur balıḳ gözünden meclis-i deryā çerāġı

Yaᶜnī dünyānıñ emn <u> ābād olmasına bāʾiṣ āgāh <u> ᶜārif kimselerdir meclis-i deryānıñ rūşen olması çeşm-i māhīden olduġu gibi

4 **Buved evvel naṣīb-i ṭıflī şīr ez niᶜmet-i elvān**
Be sāḥil mīresāned ḫᵛīş rā kef ez dil-i deryā

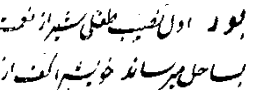

Olur evvel naṣīb-i ṭıfl süd niᶜmet-i elvāndan
Sāḥile vāṣıl eyler kendiñ köpük kaᶜr-ı deryādan

Yaᶜnī ibtidā-ı nāṣīb benī ādeme niᶜmet-i elvāndan güzīde <vü> mütāz olan süddür zīrā sāḥile deryādan evvel resīde olan köpükdür

5 **Be mujgān dānehā-yı eşk-i ḫırmen kerdeem Şevket**
Nedāred pīş-i çeşm-i men numūdī ḥāṣıl-ı deryā

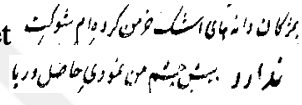

Kirpiklerinde göz yaşı dāneleriñ ḫırmen eyledim Şevket
Olmaz benim gözüm önüñde gösteresin ḥāṣıl-ı deryāyı

Yaᶜnī ben dürrdāne-i eşki rişte-i müjgāne çekdim ᶜıḳd-ı lüʾlü oldı ḥāṣıl lüʾlü-i deryā bana gösterme

136

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Reh buved ez dāne-i mā tā be kūy-ı āsiyā**
Cādde bāşed çāk-ı īn gendum besūy-ı āsiyā

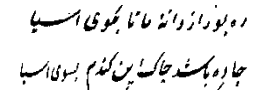

Yol olur bizim dānemizden kūy-ı āsiyāba dek
Cādde olur buġda çāk-ı sīnesinden semt-i āsiyāba

Yaᶜnī bizim dāne-i vücūdumuz āsīyā-yı cevr-i feleğe merbūṭ <u> muṭṭaṣıldır gūyā bizim īsār-ı vücūdumuz sitem-i felekden bir nişānedir

2 **Mīnumāyed gerdiş-i gerdūn żaᶜīfān rā ḳavī**
Mūr mār-ı ḥalḳa mīgerded be rūy-ı āsiyā

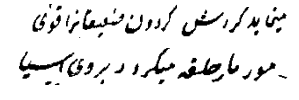

Gösterir devr-i felek żaʿīfleri ḳavī
Ḳarınca iylān ḥalḳası olur rūy-ı āsiyābda

Yaʿnī terbiye-i devr-i felek żaʿīf kimselere taḳviye verir mūr-ı żaʿīfiñ rūy-ı āsiyābda ḥalḳa-i mār olduġu (100b) gibi

3 **Nāz perver u ḫaṭar bāşed nihāl-ı baḫt-i mā** نازپرور و خطر باشد نهال بخت ما
Dāne-i mā sebz mīgerded zi cūy-ı āsiyā دانهٔ ما سبز میگردد ز جوی آسیا

Nāz perverd ḫaṭar olur nihāl-i baḫtımız
Bizim dānemiz yeşil olur cūy-ı āsiyābda

Yaʿnī bizim nihāl-i baḫtımız dāʾimā ḫaṭırgāhda olmaḳ ḥasebiyle dāne-i vücūdumuz cūy-ı āsiyā-yı sitemde sersebz olur

137

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Beher kes vā mekon bend ez zebān-ı ʿarż-ı maṭlabha** بهر کس وا مکن بند از زبان عرض مطلبها
Be dendān-ı ṭama ʿzinhār megoşā ʿuḳde-i lebhā بدندان طمع زنهار مگشا عقدهٔ لبها

Kimseye açma bend-i lisāndan ʿarż-ı maṭlablarda
Ṭamaʿ dişiyle ṣaḳın açma dudaġ düğünleriñ

Yaʿnī ṣaḳın bir kimseye ʿarż-ı maṭlab eyleme ṭamaʿ-ı ḫāme düşüp ʿuḳde-i leb-i ḳanāʿat ḥal eyleme ḥāṣıl Allah'dan başḳa kimseden bir şey ṭaleb eyleme

2 **Ṭuluʿ-ı ṣubḥ-ı ummīdem beyāż-ı dīde rā māned** طلوع صبح امیدم بیاض دیده را ماند
Ki <ṣaf> bestend çun mujgān be gerdiş <ẓulmet>-i şebhā که بستند چون مژگان بگردش ظلمت شبها

Ṭuluʿ-ı ṣubḥ-ı ümīdim beyāż-ı dīdeye benzer
Zīrā ṣaf baġladılar müjgān gibi gerdişe geceler ẓulmetde

Yaʿnī ẓulmet benim şebde peykāñ-ı nūr-ı duʿāmız hedef-i icābete ḳarīn u işābet olmaḳ ḥasebiyle lemeʿān-ı nūr ḳabūl-ı duʿa ẓāhir oldı dīger maʿnā ḥāṣıl-ı ẓulmet-i şebde ḳabūl-ı ṣubḥ-ı duʿamız ẓāhir oldı

3 **Siyeh baḫtī çerāġ-ı ehl-i dil rā mīkoned rūşen** سیه بختی چراغ اهل دل را میکند روشن
Zi muşg-ı sūde-i şeb tāz gerded dāġ-ı kevkebhā ز مشک سوده شب تازه گردد داغ کوکبها

Siyeh baḫtlık ehl-i dil çerāġını eder rūşen
Muşg-i sūde-i şeb tāze eder dāġ-ı kevkebi

Yaʿnī faḳr-ı fenādan ehl-i ʿirfānıñ ḫāne-i ḫāṭırı ṣāf u rūşen olur siyeh şebde yıldızlarıñ nūrı ziyāde lemeʿān olduġu gibi

4 **Nemībīnem be dest hīçkes ser rişte-i ṣoḥbet** نمی بینم بدست هیچ کس سر رشتهٔ صحبت
Zi bes çun çeşm-i sūzen teng oftādeest meşrebhā ز بس چون چشم سوزن تنگ افتاده است مشربها

Bir kimseniñ elinde görmem serrişte-i ṣoḥbeti
Ol ḳadar iğne gözi gibi dar düşmüşdür meşrebler

Yaʿnī ʿālem birbirine bīgāne olmaḳ ḥasebiyle kimse ile hemṣoḥbet u hemülfet olmaḳ ẓāhir değil gūyā iğne gözi gibi meşreb-i ʿālem tengter düşmüşdür

5 **Koned feyż-i ḫamūşī ṣāḥib-i maʿnā suḫanvār rā** کند فیض خموشی صاحب معنی سخنور را
Behem āyed du mıṣraʿ çun behem mī āvered lebhā بهم آید دو مصرع چون بهم می آورد لبها

Eder feyż-i ḫamūş ṣāḥib maʿnā-yı ṣāḥib-i (101a) *süḫan*
İki mıṣraʿ birbirine gelir iki leb biribirine geldiği vaḳtde

Yaʿnī erbāb-ı maʿrifet ṣāḥib-i süḫan süḳūt olduḳda ḫazīne-i ḫāṭırında cevher-i maʿnā terāküm eder

6 **Behem taḳvī vü mestī ançonān yek reng şod Şevket** بهم تقوی و مستی اینچنان یک رنگ شد شوکت
Ki netvān farḳ kerd ez ṣāf meşreb derd-i meşrebhā که نتوان فرق کرد از صاف مشرب درد

Taḳvī ile mestlik ancaleyin birbirine bir dürlü oldı Şevket
Zīrā mümkün değil farḳ ṣāf meşrebden derd-i meşreb

Yaʿnī ṣūfī <vü> rind bir ḥālde olmaḳ ḥasebiyle ṣāf meşreb rind iledir u meşreb-i ṣūfī birbirinden farḳ <u> imtiyāz olmaz

138

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Çonān ez dīdeem bī ū çeked ḫūn-i baṣīrethā** چنان از دیده ام بی او چکد خون بصیرتها
Ki çun nergis be çeşm-i fikrī bestest ḥayrethā که چون نرگس بچشم فکرتی بستست حیرتها

O dürlü gözümden maḥbūbsuz ṭamlar ḫūn-ı baṣīretler
Nergis gibi tefekkür gözi bağlamışdır ḥayretler

Yaʿnī maḥbūbdan dūr olmaḳ ḥasebiyle nūr-ı naẓarım gözümden bir rütbe zāʾil oldı gūyā gözlerim nergis gibi dīde-i ḥayret olmuş

2 **Zi bes ḳāʾim beʿaynem dīdeem bīneş ez ū dāred** ز بس قائم بعینم دیده ام بینش از او دارد
Ki ez reng-i varaḳ bāşed beyāż çeşm-i ṣūrethā که از رنگ ورق باشد بیاض چشم صورتها

3 **Riyāżet puḫte sāzed kār-ı erbāb-ı tevekkul rā** ریاضت پخته سازد کار ارباب توکل را
Buved puşt <u> şikem cesbānde-i meşḳ-i ḳanāʿathā بود پشت شکم چسبانده مشق قناعتها

Riyāżet puḫte eder kār-ı erbāb-ı tevekkülü
Olur püşt-i şikem lāyıḳ meşḳ-i ḳanāᶜata

Yaᶜnī erbāb-ı tevekkülde riyāżet ile daḫı ziyāde aḥsen-i ḥāl u ḫayr-ı ᶜamel ẓāhir olur ehl-i ḳanāᶜata terk-i bisyār ḫār u şikem sezāvār olduġu gibi

4 **Reh-i Mecnūn zi şīr-i deşt-i nāhemvār mīgerded**
Rem-i āhū buved pest u bulend rāh-ı vaḥşethā

Mecnūnuñ yolı dest-i nāhemvār-ı şīrden dolaşır
Ġazāl sürüsi olur vaḥşetler yolunuñ aşağı yuḳarısı

Yaᶜnī ibtidā-yı muḥabbet ṣūreten ḥüsn-i ṣafā-yı vaṣl gāhīce sitem-i hecr-i maḥbūb nihāyet derece bir ṭarīḳ-i saᶜb menzil-i maḳsūda vāṣıl olmaḳ kār-ı müşkil

5 **Zi rūy-ı nevbahār efşān be gulşen perde efkendī**
Be rūy-ı berg gil şod nukhet-i gul gerd-i ḫaclethā

Nev bahār saçıcı yüzden gülşende perde atdıñ (101b)
Yapraḳ yüzünde çamur oldı gül ḳoḳusı ġubār-ı ḫacletlerden

Yaᶜnī sāḥa-i gülzāra ḳadd-ı ṭūbā vü ḥüsn-i nevbahār miṣāş ile bīḥicāb ḫırām edecek bir kere seyr <u> temāşā eylesen seniñ būy-ı ḥüsn-i nevbahār miṣāliñde n būy-ı gül ġubār-ı ḫaclet ile berg-i dıraḫtān üzre çamur gibi ẓāhir u müşāhede olunurdı

6 **Be yād-ı tār-ı zülf-i kāfirī mektūb-ı aḥvālem**
Nemī āyed be kef çun perde-i şeb ez neẕẕārethā

Zülf-i siyāh kāfiriñ yādıyla mektūb-ı aḥvālim
Gelmez ele perde-i şeb gibi neẕẕāretlerden

Yaᶜnī zülf-i siyāh kāfir-i maḥbūb derḫāṭır olmadan bir rütbe baḫt-ı siyāh u perīşān-ı ḥāl kesb eylediğim baḫt-ı siyāh ḥāl-i perīşānım taḥrīr eyleme ḳābil değil

7 **Zi endek ġam nefes-i rūşen dilān rā teng mīgerded**
Buved mūy-ı dimāġ āyīne rā mujgān-ı ṣūrethā

Az ġamdan rūşen dilleriñ nefsi teng olur
Olur mūy-ı dimāġ-ı āyīneye müjgān-ı ṣūretlerden

Yaᶜnī ṣāf żamīr kimseler cüzᵓ kederle muġberr ḫāṭır olurlar derūn-ı āyīnede ᶜaks-i müjgān ṣūret-i mūy-ı dimāġ olduġu gibi

8 **Negīred bī başīret ᶜuzlet ez ḫalḳ-ı cihān Şevket**
Be çeşm-i merdum-i aḥvel mukerrer nīst ṣoḥbethā

Dutmaz bībaṣīret ʿuzlet ḫalḳ-ı cihāndan Şevket
Aḥvel kişi gözünde mükerrer değildir ṣoḥbetler

Yaʿnī bīşuʿūr kimse ʿuzletde ġayr-ı ʿuzleti birbirinden farḳ <u> temeyyüz edemez ʿuzlet eylesin zīrā aḥvel kişi birle i şeyi birbirinden farḳ <u> temeyyüz eylemediği gibi

139

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Bes ki ez ḫāmūşīm ḫūn şod be leb taḳrīrhā**
Ez suḫan rengī nedārem çun leb-i taṣvīrhā

بسکہ از خاموشیم خون شد بلب تقریرہا
از سخن رنگی ندارم چون لب تصویرہا

O rütbe ḫāmuşluġumdan ḳan oldı lebde taḳrīrler
Kelāmdan bir eṣer dutmam leb-i taṣvīrler gibi

Yaʿnī ḥālāt-ı sükūtdan bir ṣūret kesb eyledi leb-i taḳrīrim ʿalāmet-i kelāmda leb-i taṣvīrden leb-i taḳrīrim farḳ olmazdı

2 **Kārvān-ı şūḫīm yekcā nemīgerded ḳarār**
Ez sevād-ı çeşm-i āhū mīzenem şebgīrhā

کاروان شوخیم یکجا نمیگردد قرار
از سواد چشم آهو میزنم شبگیرہا

Kārvān-ı şūḫım bir yerde ārām eylemez
Sevād-ı çeşm-i ġazādan veririm bīdār şebler

Yaʿnī şūḫ siyeh çeşm-i āhū **(102a)** nigāh-ı dilberiñ bir yerde ārām <u> ḳarārı olmamaḳ ḥasebiyle benim de ḫayal-i çeşm-i siyāh-ı āhūnigāh dilberle bir yerde göñlümüñ ārām u ḳarār olmaması gūyā benim şeb-i zindedār u bīdārım oldı

3 **Çarḫ rā destī nemībāşed be erbāb-ı cunūn**
Āsiyā ʿāciz buved ez dāne-i zencīrhā

چرخ را دستی نمیباشد بارباب جنون
آسیا عاجز بود از دانہ زنجیرہا

Feleğin bir eli olmaz erbāb-ı cünūna
Değirmān ʿaciz olur dāne-i zincīrden

Yaʿnī cünūn-ı ceẕbe-i āhene cevr-i felek destres olamaz zīrā değirmān ḫalḳa-i zincīre ʿamel edip uymadığı gibi

4 **Deşt-i bīpāyān sevād ber cīger<ī> oftādeest**
Āteş-i īn kārvān bāşed zi çeşm-i şīrhā

است بیابان سواد بر جگر افتادہ است
آتش این کاروان باشد ز چشم شیرہا

Ṣaḥrāyı ölçusüz ciğerī sevād düşmüş
Bu kervānıñ āteşi olur arslanlar gözünden

Yaʿnī ṣaḥra-yı ʿaşḳ <u> muḥabbetde geşt <ü> güzār eden ʿāşıḳlar ġayet ciğerli şecīʿ kimselerdir zīrā bu ṣaḥrā-yı ʿaşḳ <u> muḥabbetde reviş <u> reftār eden kimselere çeşm-i şīr-i belā āteş-i menzil maḳamındadır

5 **Dīde çun taḥḳīḳbīn şod mītevān neẓẓāre kerd** دیده چون تحقیق بین شد میتوان نظاره کرد
Cevher-i şemşīrhā ez sāye-i şemşīrhā جوهر شمشیرها از سایه شمشیرها

Göz taḥḳīḳbīn olduġı vaḳtde mümkündür görmek
Şemşīr cevheriñ sāye-i şemşīrlerden

Yaʿnī ehl-i baṣīret ṣafvet-i derūn ḥāṣıl edip kemāl-i taḥḳīḳa vāṣıl olduḳda āṣār-ı eşyādan aḥvāl-i eşyāyı fehm u idrāk etmek mümkündür

6 **Ḫālī ez fikr-i ḫazān dāred girāncānī me rā** خالی از فکر خزان دارد گران جانی مرا
Fāriġem çun sebze-i ḫ ̌ābīde ez taġyīrhā فارغم چون سبزهٔ خوابیده از تغیرها

Ḫālī fikr-i ḫazāndan dutar girāncāñlıḳ beni
Fāriġim sebze-i ḫ ̌ābīde gibi taġyīr u taḥvīlden

Yaʿnī beleh u hiçbir şey ḳaydetmemek dünyā vü āḫiret ġamından beni āzād u rāḥat eyledi

7 **Merdumī Şevket nemībīnem zi ebnā-yı zamān** مردمی شوکت نمی بینم ز ابنای زمان
Men ki dāʾim ādemiyet dīdem ez taṣvīrhā منکه دائم آدمیت دیدم از تصویرها

Bir adam Şevket görmem ebnā-yı zamāndan
Ben dāʾim ādemiyet gördüm tasvīrlerden

Yaʿnī ebnā-yı zamān bir ḫālet kesb eylemişdir ṣūret-i insāndan ḥüsn-i ādemiyet meʾmūl olmaḳ nefs-i insāndan daḫı evlā vü aḥsendir ḥāṣıl ʿālem bir ḥālet kesb eylemiş (102b) ādemden ādemiyet meʾmūl olmaz

140

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Be yād-ı şūḫ-ı ḳaddet zi maṭlaʿ tā be maḳṭaʿhā** بیاد شوخی قدرت ز مطلع تا بمقطعها
Behem ez maʿnā-yı rengīn gul endāzend mıṣraʿhā بهم از معنی رنگین گل اندازند مصرعها

Seniñ şūḫ ḳāmetiñ yādıyla maṭlaʿdan tā maḳtaʿa dek
Birbirine maʿnā-yı rengīnden gül āṣār mıṣraʿlarını

Yaʿnī maḥbūbuñ ḳamet-i gülbünī miṣāl-i fikr-i ḫayāliyle inşād eylediğim ġazellerim ebyātları o rütbe rengīn u maʿnādār <u> mevzūn vāḳıʿ olmuş gūyā mıṣraʿlar birbirine gül gibi būy-ı mażmūnla renk yaʿnī nümūdār olmuşlar

2 **Neşod rūşen bed u nīk-ı meẕāhib vaḳt-i ān āmed** نشد روشن بد و نیک مذاهب وقت آن آمد
Ki yek sū efkend īn şāhidān ez çehre burḳaʿhā که یک سو افکند این شاهدان از چهره برقعها

Ẓāhir olmadı ḥüsn u ḳubḥ-ı meẕheb o vaḳt geldi
Ki bir ṭarafdan bıraḳsınlar bu şāhidler yüzlerinden ḥicābları

Yaʿnī aḥsen-i ṭarīḳ-i müʾminūn ẓāhir u vāżıḥ olmadı ḳarīb oldı vaḳt-i bir müştehid u ḥādī-i müstaḳīm ẓāhir u rūşen olsun

3 **Zi ṣoḥbethā mecū sāmān-ı cemʿiyyet ki mīdānem**
Ki hemçun deste-i sunbul perīşānend mecmuʿhā

Ṣoḥbetlerden ṭaleb eyleme cemʿiyyet rāḥat zīrā bilirim
Deste-i sünbül gibi perīşānlardır mecmuʿlar

Yaʿnī ebnā-yı zamān dest-i sünbül gibi perīşān <u> bilādevām <u> sebātdır

4 **Çonān encām ez āġāz maʿlūmest ʿārif rā**
Ki maḳṭaʿhā be gūşeş pīşter āyed zi maṭlaʿhā

Ancaleyin āḫir oldun maʿlūmdur ʿārife
Zīrā maḳṭaʿ ḳulaġına evvel gelir maṭlaʿdan

Yaʿnī ʿārif-i billah olan kimse āḫirkārı evvelkārdan fehm eder ḥāṣıl ʿārif kimse kendi vücūdundan ʿālemiñ fānī vü bīdevām olduġunu fehm u idrāk eder

5 **Terāşīdem ki ez seng-i ḳanāʿat tā ḳadeḥ Şevket**
Veger nubved dimāġ-ı ṣoḥbet-i sāġar muraṣṣaʿ rā

Yundum seng-i ḳanāʿatdan tā ḳadeḥ Şevket
Bir daḫı olmaz dimāġ-ı ṣoḥbet-ı sāġar muraṣṣaʿ

Yaʿnī faḳr u fenā palās <u> jende iḫtiyār edip dīger kāse-i seng-i seyyāle ḳanāʿat eyledim baʿdezīn libās-ı fāḫire elvān u kāse-i zerrīni muraṣṣaʿ meyl-i dimāġ olmaz

141

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Bīlebet peymāne rā telḫ bāşed kāmhā**
Sāye-i gerdīden-i rengest ḫaṭṭ-ı cāmhā

Lebiñ (103a) *olmayaraḳ acı olur peymānede dimāġlar*
Reng bozulmaḳ gölgesidir ḫaṭṭ-ı cāmlar

Yaʿnī bezm-i ʿişretde sāḳī ter ü tāze dilber olmazsa cām-ı mey meẕāḳı telḫ u nāgüvār eyler dīger kāse-i pür mey nācīz u ʿadem-i maḳūlesi olur erbāb-ı naẓar ehl-i ʿişrete

2 **Ḳuvvet-i dīger buved bāl ü per-i żaᶜf-ı me rā**
Pāre kerdend ez perīdenhā-yı rengem dāmhā

Bir başḳa ḳuvvet olur bāl <ü> pür żaᶜf bañа
Ḫurde eylediler rengim uçmasından dāmları

Yaᶜnī riyāzetle żaᶜf-ı vücūd etmede kendi nefsine ġālib olmadan başḳa bir ḳuvvet āḫir daḫı ādem ḥāṣıl eyler ki dām-ı tezvīr esbāb-ı dünyā biᵓl-külliye ādemden maḥv u mużmāḥil olur

3 **Bes ki şehr ez giryeem mevc-i ruṭūbet mīzened**
Hemçu seyl ez kūh bezīred hevā ez nāmhā

Ol ḳadar şehrde benim giryemden mevc-i ruṭūbet verir
Seyl daġlardan döküldüğü gibi hevā dāmlardan[250] dökülürdi

Yaᶜnī girye-i eşk-i çeşmimden ᶜālem o rütbe iḥāṭa eyledi ser-i kūhdan seyl aḳdığı gibi şehrde damlardan rüṭūbet-i hevā cereyān oldı

4 **Nāmdārān rā behem rengī nişān-ı dīgerest**
Īn nigīnhā gul behem mī efken<en>d ez nāmhā

Nām <u> şān ṣāḥiblerine birbirine hemḥāl olmaḳda başḳa bir ᶜālāmet vardır
Bu nigīnler birbirine gül atarlar nāmlardan

Yaᶜnī erbāb-ı maᶜārif birbirine hemrāz u hemḥāl olmaḳda nümūne-i ḥüsn-i ᶜirfāndır zīrā erbāb-ı ᶜirfānıñ birbirine hem ṣoḥbet ü ḥüsn-i muᶜāmelelerinden aḥsen-i zühūrāta bādīdir

5 **Sālikān-ı vādī-i mā bī taᶜalluḳ nīstend**
Cāddehā pinhān be zīr-i ḫāk dāred dāmhā

Bizim ṭarīḳimiz sālikleri bītaᶜalluḳ değiller
Yollar gizler zīr-i ḫākde dutar dāmlar

Yaᶜnī bizim seyr-i sülūk eylediğimiz ṭarīḳ-i ᶜaşḳ sehl değildir zīrā seyr-i sülūk eylediğimiz ṭarīḳ-i ᶜaşḳ <u> muḥabbetde nice maḫfī varṭa-i ᶜaẓīm vardır ḫalās olmaḳ emr-i ṣaᶜbdır

6 **Mā kocā vu būse-i şūḫī ki ez bes çeşm-i nāz**
Ḫande āyed çun be laᶜleş mīşeved düşnāmhā

[250] Farsça metinde “ez nāmhā” “nāmlardan” kelimesi geçmektedir.

Ben nerde būse-i maḥbūb ki ziyāde ḫışm-ı nāzdan (103b)
Ḫande gelir laʿle düşnām olduġu vaḳtde

Yaʿnī būs-ı leb-i yāre destres olmaḳ mümkün değil zīrā maḥbūbuñ o rütbe ḫışm-ı nāzvār düşnām-ı maḥbūb ḫande maḳāmında görünür böyle olduġu ḥalde būs-ı leb-i maḥbūb emr-i muḥāl oldı

7 **Nātevānend ez ḫam-ı gīsū-yı ū berdāşt nāḳş**
Ser behem dārend hemçun ḫāme-i mū şāmemhā

Ḳudretleri olmaḳ için maḥbūbuñ ḫam-ı zülfünden naḳş olmaya
Baş başa dutarlar ḳıl ḳalem gibi şāmeler

Yaʿnī maḥbūbuñ ʿārıż-ı gulgūnunda ḫāller baş başa vermese ḳıl ḳalem gibi ḥalḳa-i gīsū-yı dilberden naḳş-ı vāv reng almaḳ içindir

8 **Rū be deşt-i kaʿbe<ī> dārem ki āncā rehrevān**
Çeşm mīpūşend cāy-ı câme-i iḥrāmhā

Teveccüh ederim beyā<bā>n-ı kaʿbeye orada rehrevler
Göz örterler câme-i iḥrāmlar yerine

Yaʿnī kaʿbe-i ḥaḳīḳate seyr-i sülūk eden kimseler dünyā vü māfīhādan aġmāż-ı ʿayn edip terk-i hestī-i vücūd lāzime-i ḥāldendir

9 **Mīnumāyed şāhid-i himmet çu endāzed niḳāb**
Ebrū-yı peyveste-i āġāzhā encāmhā

Görünür şāhid-i himmet refʿ-i ḥicāb eyledikde
Ebrū-yı peyveste-i ibtidālar intiḥālar

Yaʿnī ḥüsn-i himmet tevfīḳ-i yāre muvāfıḳ olduḳda evvel <u> āḫir ʿamel-i insānda ḥüsn-i ḥāle muvaffaḳ olur maʿnā-yı dīger erbāb-ı himmet keşf <u> mükāşefe eyledikde her ʿameliñ evvel u āḫiri şey-i vāḥid gibi muʿāyene vü müşāhede olur

10 **Şeb ki ber mīdāşt ez çeşm-i kesī Şevket sevād**
Dāşt ṭūmār ez beyāż perde-i bādāmhā

Gece döndi bir kimseniñ gözünden Şevket sevād
Döndi ṭomar-ı beyāż perde-i bādāmlardan

Yaʿnī çeşm-i siyāh dilber vaṣf-ı tesvīd olunduḳda beyāż perde-i bādām varaḳ u ṣaḥīfe olmaḳ lāzımdır birbirine vech-i münāsib olmaḳ ḥasebiyle

142

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 Zihī mevc-i nigāhet cevher-i tiġ-i teġāfülhā
Be devr-i kākület kūtā<h> zencīr-i teselsulhā

زهی موج نگاهت جوهر تیغ تغافلها
بدور کاکلت کوتاه زنجیر تسلسلها

Ne ʿacāyib mevc-i nigāhıñ cevher-i tiġ-i teġāfüller
Kākülüñ devrinde kūtāh zincīr-i (104a) *teselsüller*

Yaʿnī tīg-i teġāfülüñ bürrān u ābdār u mücevher olması ancaḳ seng-i mevc-i nigāh-ı terkdendir silsile-i kāküle nisbet zincīr-i devr-i teselsül kūtāh <u> nābūddur

2 Şukuften ḫodbeḫod bāşed bahāristān-ı ḫobī rā
Nesīm īn gulistānest bād-ı dāmen-i gulhā

شکفتن خود بخود باشد بهارستان خوبی را
نسیم این گلستانست باد دامن گلها

Açılmaḳ kendi kendinden olur baḥāristān-ı ḫūbīde
Gülistānıñ nesīmīdir bād-ı dāmen-i güller

Yaʿnī ḥüsn-i bahār-ı maḥbūb kendi kendinden tezāyüd <u> neşv <ü> nemā vü revnāḳpezīr olur gūyā bu bāġ-ı ḥüsnüñ ġoncası ḫodbeḫod şüküfte vü ḫandān olur

3 Be ṣaḥrā-yı cunūn geştem çonān toḫm-ı perīşānī
Ki çun mūy-ı ser-i dīvānehā rūyend sunbulhā

بصحرای جنون گشتم چنان تخم پریشانی
که چون موی سر دیوانها رویند سنبلها

Ṣaḥrā-yı cünūnda ekdim ol ḳadar toḫm-ı perīşān
Zīrā dīvāneler mūy-ı ser gibi sünbüller göğerir

Yaʿnī beyābān-ı cünūnda ḫayāl-ı zülf-i perīşān-ı maḥbūbda ol ḳadar perīşān geşt ü güzār edip toḫm-ı perīşānpāş oldum feyfā-yı cünūniyetde sünbül perīşān çıḳmaḳ mümkündür

4 Be dest-i nāz-ı ū tā mīresed gul mīkoned ṣad cā
Fiġān ez ġonce-ı mektūb çun minḳār-ı bulbulhā

بدست ناز او تا میرسد گل میکند صد جا
فغان از غنچهٔ مکتوب چون منقار بلبلها

Onuñ dest-i nāzıña vāṣıl olana dek yüz yerde keşf-i rāz eyler
Fiġān ġonca-ı mektūbdan bülbül dili gibi

Yaʿnī maḥbūba taḥrīr olan mektūbda ol ḳadar dād <u> şikāyet taḥrīr olmuş dest-i nāz-ı maḥbūba mektūb vāṣıl olana dek mektūbdan yüz yerde dād <u> figān cūş edip derūn-ı mektūbda olan rāz keşf ü beyān olur

5 Ez ān gulgūn beyāż dīde tā kerdem raḳam Şevket
Firengī ḫāne şod dīvānem ez reng-i taḫayyülhā

ازان گلگون بیاض دیده تا کردم رقم شوکت
فرنگی خانه شد دیوانم از رنگ تخیلها

Bu gülgūn <u> beyāż çeşm dāʾim ḳıldım raḳam Şevket
Firengi ḫāne oldı dīvānım reng-i taḫayyüllerden

Yaʿnī gülgūn <u> beyāż-ı dīde-i maḥbūb vaṣfında dāʾimā şuʿarā neşād eylediğimden gūyā derūn-ı dīvānım muḫayyel maʿnā vü rengīn mażmūnlardan firengi ḫāne gibi güne güne ṣūret-i maʿnā ẓāhir u nümāyān oldı

143

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Sūḫten bāşed delīl-i rāh ʿaşḳendūzhā** سوختن باشد دلیل راه عشق اندوزها
Şemʿ-i pīş-i pāy bāşed şemʿhā rā sūzhā شمع پیش پای باشد شمعها را سوزها

Yanmaḳ olur delīl ṭarīḳ-i ʿaşḳa (104b) *dikilmeklere*
Şemʿ-i pīş-i pāy olur mumlara yanmaḳlar

Yaʿnī āteş-i ʿaşḳ u muḥabbetle yanmaḳ rāh-ı ʿaşḳda menzil ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳiye vāṣıl olmaya delīldir şemʿiñ sūzān olduġu şemʿa şemʿ pīş-i pāy olduġu gibi

2 **Ez ten-i ḫākī giriftār ṭılsım-ı keşretīm** از تن خاکی گرفتار طلسم کثرتیم
Çun hevā gerded zemīn yek rūz bāşed rūzhā چون هوا گردد زمین یک روز باشد روزها

Vücūd-ı ḫākīden ṭılsım-ı keşrete giriftārım
Zemīn-i hevā olduġu vaḳtde günler olur bir gün

Yaʿnī nefs-i nāṭıḳa cism-i ḫākī ḳaydında esbāb-ı ṭılsım-ı dünyā vü müteʿalliḳātına bend <u> girftār olmuş zemīn <u> āsmān maḥv olup vücūd-ı ḫākī daḫı dīger güne olduġu ḥalde rūz-ı müteʿadide maḥv olup rūz-ı vāḥid üzre zamān mümted olur dīger nefs-i nāṭıḳa daḫı ḳayd-ı ṭılsım-ı müteʿalliḳāt-ı dünyādan ḫalāṣ olur āyet-i kerīme manṭūḳunca **“yevme naṭvīʾs-semāe”**[251] āyet

3 **Geşt kişt-i men ġubār ez āmed <u> reft bahār** گشت کشت من غبار از آمد رفت بهار
Dāneem rā āsiyā şod <gerdiş>-i nevrūzhā دانه‌ام را آسیا شد نوروزها

Oldı ekinim benim ġubār-ı baḫārıñ gelip gitmesinden
Dāne-i āsiyā oldı gerdiş-i nevrūzlar

Yaʿnī mezraʿ-ı i vücūdum mürūr-ı eyyām ol ḳadar ṣademāt-ı ḥavādiṯ-i eyyām gördi gūyā dāne-i vücūdumu kirāren mürūr-ı ḥādiṯe-i devrān āsiyā gibi ḫurde vü tūtiyā eyledi

[251] “O gün semayı düreceğiz.” Enbiya/104

144

Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilātün)

1 **Suḫan be mevc-i nefeshā bīrūn ofted zi dehānhā**
Nesīm berg-i gul u lāle rā bored zi çemenhā

سخن بموج نفسها برون فتد ز دهنها
نسیم برگ گل و لاله را برد ز چمنها

Kelām mevc-i nefisler ile ḫārice çıḳar aġızlardan
Bād berg-i güli vü lāle götürür çemenlerden

Yaᶜnī ḥüsn-i zindekānı vü rāḥat-ı derūn u selāmet-i nefs ile zebān teᵓlīf-i kelāma mūktedir olur rūzgārıñ berg-i gül <u> lāle gülzārdan izāle eylediği gibi

2 **Giyāh-ı deşt-i sebukrūḥem-i nihāl-i hevāyem**
Devāndeem zi[252] nefes rīşehā be ḫāk-ı bedenhā

گیاه دشت سبکروحم نهال هوایم
دوانده ام ز نفس ریشها بخاک بدنها

Sebükrūḥ-ı ṣaḥrānıñ giyāhıyım hevā-yı nihālim
Yeritdim[253] nefsden kökler ḫāk-i bedenler

Yaᶜnī nihāl-i vücūdum ᶜālem-i sebükruḥdan ḥāṣıl u ẓāhir olmuş berg <u> bār-ı nihāl-i vücūdum hevā-yı leṭāfetden neşv ü nemāpezīr olmuş lākin dār-ı dünyāda mevcūd olmaḳ ḥasebiyle cism-i ḫākiye rīşe-i nefsim pīçīde olmuş **(105a)**

144

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Resed bemerdüm-i ḫāmūş dīr-i rızḳ zi gerdūn**
Zi beski der reh-i rūzīst cāmhā <vu> dehenhā

رسد بمردم خاموش دیر رزق ز گردون
ز بسکه در ره روزیست جامها دهنها

Vāṣıl olur merdüm-i ḫāmūşa geç rızḳ gerdūndan
Ol ḳadar rızḳ yolundadır cāmlar ve āġızlar

Yaᶜnī ebnā-yı zamān şimdi felek meşreb gibidir sükūt u iẓhār-ı ᶜacz eylemeyen kişi ᶜināyet <u> merḥamet olmaz ancaḳ ᶜināyet <u> kerem denī meşreb u sāᵓil maḳūlesinedir

2 **Kesī ki şod zi şitāb-ı ḥayāt-ı ḫışten-i āgeh**
Zi tārhā-yı nefes bāft behr-i ḫ̌īş resenhā

کسی که شد ز شتاب حیات خویشتن آگه
ز تارهای نفس بافت بهر خویش رسنها

Bir kimse ki oldı kendi ᶜömr <u> ḥayātından istiᶜcāl eylemesinden āgeh
Nefs ipliklerinden işledi kendi için ipler

[252] Vezin gereği "zi" olarak okunmuştur.
[253] Yürüttüm.

Yaᶜnī bir kimse ᶜömr <u> ḥayāt-ı dünyāyı fenā vü seriʾüz-zevāl olduġuna āgāh u ḫabīr olsa kendi tār-ı nefsini ḳatᶜ-ı ḥayatına āyet naẓarıyla naẓar eder ḥaṣıl ᶜārif kimselere göre ümid-i refᶜet nefs-i noḳṣān-ı ᶜömre delīldir u **maᶜlūm ola** ehl-i tasavvuf ᶜindinde ᶜömr nefesden ᶜibāretdir müddet-i ᶜömr miḳdār-ı nefese merbūtdur böyle olduġu ḥalde nefes āheste āheste olsa ᶜömr <u> ḥayāta sezā vü cesbān olur

3 **Zi cehl-i merdum-i ᶜālem be ḥüsn-i dār-ı ġurūrend**
Be gerden ez reg-i gerden fikendeend resenhā

ز جهل مردم عالم بحسن دار غرورند
بگردن از رگ گردن فگنده اند رسنها

Cehlden merdüm-i ᶜālem ḳalᶜa-i dār-ı ġurūrdalardır
Boyunda boyun ṭamārından bıraḳmış ipler

Yaᶜnī ekserī merdüm-ı ᶜālem ḳalᶜa-ı dār-ı cehlde kendilerini ḥabs u ḳalᶜabend-i cehl eylemişler güyā kendi boyuñ ṭamarlarını ip edip kendilerini helāk ederler ḥāṣıl ekser ẓulmet-i cehlde güm-rāh olur

4 **Niḳāb-ı çehre-i tevḥīd būd perde-i keşret**
Çu lafẓ perde fiken şod yekī şodeend suḫanhā

نقاب چهرهٔ توحید بود پردهٔ کثرت
چو لفظ پرده فگن شد یکی شده اند سخنها

Çehre-i tevḥīde niḳāb oldı perde-i keşret
Lafẓ perde ḳaldırdığı vaḳtde bir olurlar sözler

Yaᶜnī keşret-i esbāb-ı dünyā güşe-i vaḥdete māniᶜdir belki ḳurb-ı vāḥid-i ḥaḳīḳī olan Mevlāya ābīddir esbāb-ı keşret zāʾil olsa güşe-i vaḥdet iḫtiyār olur ḳurb-ı vaḥdet-i ḥaḳīḳī derkār olur maᶜnālardan lafẓa refᶜ olduġu ḥalde maᶜnālar vāhid ḳaldığı gibi

145

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Zihī be deşt (105b)-i ġamet ᶜişve ḫīz merḥalehā**
Perī be şīşe zi ḫār-ı reh-i to ābilehā

زهی بدشت غمت عشوه خیز مرحله ها
پری بشیشه ز خار ره تو آبله ها

Ne ᶜacāyib seniñ ṣaḥrā-yı gamıñda işve ḳaḳıcı merḥaleler
Perī şīşede seniñ yolunuñ ḫārından ḳabarlar

Yaᶜnī taᶜaccüb olacaḳ maḥbūbsın dest-i ġamında merḥalelerde ᶜişve <u> cilve her laḥẓa ẓāhir u rūşendir dīger rāh-ı ᶜaşḳıñda püyān olan ᶜāşıḳlarıñ ḫār-ı rāhıñda ayaġına ḥāṣıl olan ḳabar şīşe-i perī gibi görünür

2 **Gomān borend ki peydāst āteş ez menzil**
Zi bes perīde berāh-ı to reng-i ḳāfilehā

گمان برند که پیداست آتش از منزل
ز بس بریده براه تو رنگ قافله ها

Ḳıyās eylerler zāhir oldı āteş menzilden
Ol ḳadar uçdı yoluñda reng ḳāfilelerden

Yaᶜnī kūy-ı maḥbūba teveccüh eden ᶜāşıḳlarıñ āh-ı derūn u dilsūzlar kūy-ı maḥbūba o rütbe rabt u teveccüh eylediler kūy-ı maḥbūbda āh-ı āteşbār-ı ᶜāşıḳ u şuᶜle şevḳ-i dil-i ᶜāşıḳ kārvān-ı uşşāḳa āteş-i menzil gibi nümāyān olurdı

3 **Çu murġ-ı dāne be minḳār geşteest ḳalem**
Zi bīm-i ḫūy-ı to ez beski şod girih kulehhā

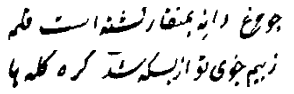

Dāne aġzında kuş gibi olmuşdur ḳalem
Seniñ ḫūyuñ ḳorkusundan ol ḳadar oldu düğün külehler

Yaᶜnī zebān-ı ḫāmede taḳrīr-i şikāyet-i ḥāl münᶜaḳid olup ḳaldı seniñ tünd ḫūyuñ iḫāfesinden gūyā ḳalem seniñ tünd ḫūyuñ iḫāfesinden ᶜaşıḳıñ şikāyet-i ḥālin taḥrīr edemez

4 **Be meclisī ki zihī ruḫṣat-ı neẓāre çu şemᶜ**
Furūzem ez nigeh-i germ-ı ḫ ̌īş şuᶜlehā

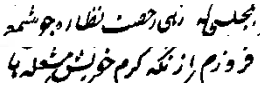

Bir meclise ruḫsat-ı nezzāre versen mum gibi
Yaḳarım kendi germ naẓardan şuᶜleler

Yaᶜnī bir meclis-i ᶜāşıḳa izn olup nūr-ı ḥüsnüñe temāşayla bir nigāh eylese ᶜāşıḳıñ bir germ-i nigāhla nūr-ı ḥüsnüñden nūr kesb edip nūr-ı naẓār-ı ᶜaşıḳ şuᶜle-i meşᶜale gibi nümāyān olur

146

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ey zi āb-ı laᶜl lebrīz ez lebet peymānehā**
Taḫte-i meşḳ-i perīşānī zi zülfet şānehā

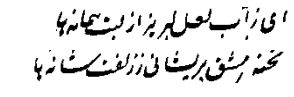

Ey āb-ı laᶜlden lebrīz lebiñden peymāneler
Taḫte-i meşḳ-i perīşān zülfünden şāneler

Yaᶜnī ey maḥbūb-ı bāde nūş ḥālet-i meynūşda cām-ı şarāb (106a) ile lebberleb olduḳda nice cāmlar seniñ lāl gibi lebiñden laᶜl-i āb ile pür ü lebrīz olur ᶜuḳde-i gīsū-yı şāne ile bāz eyledikde şāne gūyā lebiñde meşḳ perīşān meşḳ eder

2 **Ez nigāh imşeb be meclis reng-i şūḫī rīḫī**
Ḫalḳa-i çeşm-i ġazālān şode ḫaṭṭ-ı peymānehā

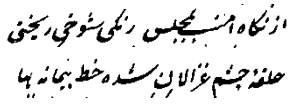

Nigāhdan bu gece meclise ḥālet-i şūḫī dökdük
Ḫalḳa-i çeşm-i ġazāllar oldı cām-ı pürşarāb

Yaᶜnī nigāh-ı iltifātla bu gece meclise bir güzel keyfiyet bıraḳdıḳ gūyā seniñ çeşm-i ġazālıñ cām-ı pürşarāb bezme ᶜişret-i ṣafā īrāṣ etdi

3 **Deşt-i nāhemvār ez seylāb dāred ṣad nişān**
Reft çun Mecnūn be gūş-ı ḫalḳ-ı mā efsāñehā

Nāhemvār ṣaḥrā-yı seylābdan dutar yüz nişān
Mecnūn gitdi bizim ḫalḳımızıñ ḳulaġından ḥikāyeler

Yaʿnī dürüst iʿtiḳād olup ṭıynet-i nāhemvār olan ḥavādiṯ-i ṣademāt-ı dehrden şikāyet u feryād eder yoḳsa biz ḳalender <u> dürüst iʿtiḳādıñ āsīb-i dehrden şikāyet u nişāne-i feryād olmaz

4 **Būriyā ḥācet nebāşed kulbe-i ʿuşşāḳ rā**
Ferş ez bāl-ı semender dāred āteşḫānehā

Ḥaşīra ḥācet yoḳdur ġamḫāne-i ʿuşşāḳda
Döşeme semender ḳanadıñdan dutar āteşḫāne

Yaʿnī tārik-i dünyā ʿāşıḳıñ gūşe-i vaḥdetḫānesinde ferş lāzım değil zīrā āteşḫānelerde semender bālī ferş olduġu gibi ġayr-ı ferşe iḥtiyāc olmadığı gibi ʿāşıḳ ġamḫānesinde ferş istemez

5 **Bādehā ḫordāşt ez ḫūn-ı şehenşāhān zemīn**
Ez ser-i faġfūr dāred ḫāk-ı çīn-ı ḫānehā

Çoḳ kere yemişdir şehenşāhlar ḳanını zemīn
Faġfūr pādişāhı başından dutar ḫāk-ı çīn-i ḫāneler

Yaʿnī bu zemīn-i dünyāda çoḳ pādşāhlar ḫūnālūd ḫāk üzre paymāl <u> berbād olup ḫāk-i serinden ḳadehgerler ḳadeḥ yapmışlar

6 **Cān ġubārālūd gerded ez mülāḳāt-ı beden**
Seylī mī āyed birūn bītāb ez īn vīrānhā

Rūḥ ġubārālūd olur mülāḳat bedenden
Seyl (106b) *çıḳar dışarı bīḳarār bu vīrāneden*

Yaʿnī nefs-i nāṭıḳa-ı insān zātında laṭīf vücūd bādī olan vücūd-ı insāna lāḳī olmaḳ ḥasebiyle mükerrer <u> muġayyer olur belki ḥadīṯ-i vücūd-ı insāna lāḳī olduḳda seylin vīrāneden seriʿan güzerān eylediği gibi vücūd-ı ḫādiṯ-i insāndan nefs-i nāṭıḳa seriʿan müfāraḳat ister

7 **Kār-ı mā ez infiʿāl-i ḫaşm mīgīred kemāl**
Sebz gerded z'ābrūy-i ḫūşeçīn īn dāne rā

Benim işim ḫaşm infiʿālinden bulur kemāl
Yeşil olur ḫūşeçīn yüzi ṣuyıyla bu dāne

Yaᶜnī ḥāsid ḥasediyle māl <u> menāl <u> şöhret <u> şānım izdiyād u kemāle resīde olur sāʾiliñ duᶜāsıyla erbāb-ı sāmānıñ tezāyüd-i sāmān olduġu gibi

8 **Bāde-i nāz-ı butān neşʾe-i ḫāmūşī buved**
Ez ġubār-ı surme bāşed ḫāk-ı īn peymāne rā

Dilberleriñ mey-i nāz-ı neşʾeleri sükūt olur
Ġubār-ı sürmeden olur ṭopraḳ bu peymāneye

Yaᶜnī maḥbūblarıñ ᶜişve vü nazlarınıñ neşāṭ <u> şafāsı ḫāmūş olmaḳdır gūyā mey-i nāz-ı ᶜişve-i maḥbūbuñ peymāneleriñ ḫāḳī ġubār-ı sürmedendir

9 **İmtiyāz ez hem nebāşed ᶜāşıkī maᶜşūḳ rā**
Tā be key nā āşinā-yı ey zi ḫod bīgānehā

Farḳ <u> temeyyüz olmaz birbirinden ᶜāşıḳ <u> maᶜşūḳ
Nice bir nāşināṣlıḳ ey kendinden bīgāneler

Yaᶜnī feyż-i tecelliyāt-ı İlāhī ṣaḥīfe-i ḳalbiñde lemeᶜān u rūşen iken nice bir kendi kendine bīgāne vü ġāfil olan zāt-ı mechūl-ı muṭlaḳ ḥāṣıl-ı ḳurb-ı yezdān sende mevcūd iken taᶜabbüd etmek kendi kendiye bīgāne olmaḳdır "**ve naḥnü aḳrabü ileyhi min ḥabliʾl-verīd**"[254] feḥvāsı üzre

10 **Sūḫtem ez hicr hemçun şemᶜ bīcā sūḫtem**
Şod kef-i efsūs-ı mā āḫir per-i pervānehā

Yandım hecrden mum gibi boş yere yandım
Oldı hayf eli baña āḫir per-i pervāneler

Yaᶜni aşḳ-ı mecāzīniñ[255]

11 **Mītevān ez muşt-ı ḫākem reng çendīn şuᶜle rīḫt**
Ṭıynet-i men bāşed ez ḫākister-i pervānehā

Mümkündür bir (107a) *avuç toprağımdan nice reng şuᶜle dökmek*
Benim ṭıynetim olur pervāneler küli

Yaᶜnī māye <vü> sirişt <u> ṭıynetim ḫāk-ı şevḳ-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetdendir mümkündür benim nefs-i vücūdumda şevḳ-ı şuᶜle-i muḥabbet <u> ᶜaşḳ hüveydā vü nümāyān olsun

12 **Şeyḫ-i mā Şevket be rāh-ı ḫuşk meclis mīreved**
Āb oftādest[256] gūyā der reh-i meyḫānehā

---

[254] "...ve biz ona şahdamarından daha yakınız." Kaf/16

[255] Açıklama yarım bırakılmıştır.

Bizim şeyḫimiz Şevket ḳurı yoldan mescide gider
Şu düşmüşdür gūyā meyhāneler yoluna

Yaʿnī bizim şeyḫimiz ẓāhir şerʿ-i muṭahhara ittibāʿa semt-i mescide teveccüh eyledi ġalibā bāṭın-ı ṭarīḳ-i ḥaḳīḳat şerʿ-i şerīf ṭarīḳ-i ṣaʿb olduġuna işāretdir

147

(Mefʿūlü/Mefāʿilü/Mefāʿilü/Faʿūlün)

1 **Ey ġonçe-yı gulzār-ı şenā-yı to dehānhā**
Bālīden-i gul pehn şodenhā-yı suḫanhā

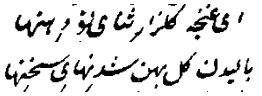

Ey gülzār-ı şenāña seniñ ġonca aġızlar
Neşv ü nemā-yı gül kelāmlarıñ ṭūl-ı dırāz olması

Yaʿnī ey vāḥid-i ḥaḳīḳī olan Allah gülzār-ı medḥ <u> şenāñda fem-i ḥamidleriñ ġonca-i dīger gülzār-ı medḥiñde güle neşv <u> nemā seniñ medh <u> şenāñda kelāmıñ ṭūl-ı dırāz olması

2 **Rızḳem dehen-i ū şode bīrāh suḫanhā**
Īn mīve zi bālīdeneş āyed be dehenhā

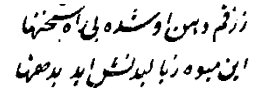

Rızḳım onuñ aġzı olmuş kelāmlara yol olmasızıñ
Bu mīve ziyāde olmaḳla gelir aġızlara

Yaʿnī ʿaḳl u fikr u idrāk eyleyeyin Allah'ıñ ẕikr-i tevḥīdi rızḳ-ı ẕikr-i zebānım olmaḳ ancaḳ bu ẕikr- i tevḥīd laṭīf ġıdā-yı rūḥ olur

3 **Yā Rab ser-i kūy-ı to çi kūyest ki īncā**
Ez tār-ı nefeshā be gulūhāst resenhā

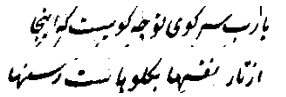

Yā Rab seniñ ser-i kūyuñ ne ser-i kūydur ki orada
Rişte-i nefslerden boġazlardadır ipler

Yaʿnī vāṣıl-ı vuṣlat-ı maḥbūb olmaḳda naḳş ip olur gerden-i ṭālib-i vuṣlata ḥāṣıl vāṣıl-ı ḥaḳīḳat-ı Yezdān olmaḳ biʾl-külliye īṣār-ı vücūd-ı hestī maḥv u iʿdām olmaya muḥtācdır

4 **Kār-ı ten-i mā ġayr nigehbān-ı cān nīst**
Ḫār-ı ser-i dīvār-ı ḥayātend bedenhā

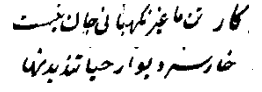

[256] Kelime metinde "افتاده است" "oftāde est" şeklinde yazılmış fakat vezin gereği "oftādest" şeklinde okunmuştur.

Bizim ᶜamel-i cismimiz ancaḳ rūḥu ḥıfẓdır
Ḫār-ı ser-i dīvār-ı ḥayātlardır bedenler

Yaᶜnī heykel-i maḥsūṣ-ı vücūduñ ancaḳ nefs-i nāṭıḳa-ı rūḥ-ı insānı **(107b)** ḥıfẓ etmekdir başḳa bir fāᵓidesi yoḳdur

5 **Peyveste behem silsile-i zindegī vu morg**
Şevket kef-i seylāb-ı ḥayātend kefenhā

پیوستہ بہم سلسلہ زندہ کی و مرگ
شوکت کف سیلاب حیاتند کفنہا

Silsile-i ḥayat <u> mevt birbirine merbūtdur
Şevket seylāb-ı ḥayātlar köpüğüdür kefenler

Yaᶜnī ḥayāt u mevt birbirinden münfek olmaz birbirine muḳābildir ancaḳ baᶜdeᵓl-mevt kefen ḥayātdan bir ᶜalāmetdir

148

(mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün)

1 **Beher sū bes ki kerdem ez ṭamaᶜ bīhūde gerdīhā**
Ġubārem zaᶜferān sūde şod ez reng-i zerdīhā

بہر سو بسکہ کردم از طمع بیہودہ گردیہا
غبارم زعفران سودہ شد از رنگ زردیہا

Her bir ṭarafa gezdim ṭamaᶜdan beyhūde gezmelerle
Ġubārım zaᶜferān sürülmüş oldı ṣārī renglerden

Yaᶜnī ṭamaᶜ-i ḫāmemden nāşī esbāb-ı dünyā içün her bir ṭarafa gūşiş <u> cüstucū eylediğimden żaᶜf-ı vücūda derd-i zerd ḥāṣıl eyledim gūyā żaᶜf-ı vücūd u zerdrūyumuzuñ āṣārından ġubār-ı vücūdumuzda reng-i zaᶜferān rūşen <u> nümāyān oldı

2 **Be rāh-ı vaᶜdeeş çeşm-i sefīd efsurdeī dārem**
Mizācem rā be yek bādām-i kāfūrest serdīhā

براہ وعدہ اش چشم سفید افسردہ دارم
مزاجم را بیک بادام کافور است سردیہا

Vaᶜdesi yolunda beyāż efsürde göz dutarım
Mīzācım bir bādām-ı kāfūr gibidir ṣavuḳ[257] lardan

Yaᶜnī maḥbūbuñ rāh-ı intiẓārında gözüm beyāż u kendim efsürde ḥāl oldum gūyā mizāc-ı ṭabᶜım żaᶜf-ı ḳuvvelerimden kāfūr gibi oldı ḥāṣıl çeşm-i intiẓār-ı yādıyla vücūdum bir rütbe żaᶜf ṭārī oldı ḥarāretden eṣer ḳalmadı

3 **Gul-i merdānegī pīşānī-yi bugşāde mībāşed**
Buved zaḫm numāyed cevher-i şemşīr-i merdīhā

گل مردانگی پیشانی بگشادہ می باشد
بود زخم نمایان جوہر شمشیر مردیہا

Mertlik güli açıḳ alın olur
Olur āşikāre yāre cevher-i şemşīr-i merdler

[257] Soğuk

Yaᶜnī gülzār-ı vücūd-ı insānda gül-i ādemiyet güşāde cebīn u ḫanderū olmaḳdır dilber şecīᶜ kimseleriñ şemşīr-i cevher-i hestī merdāneliği vücūdunda nişāne-i zaḫm olduġu gibi

4 **Der īn ṣaḥrā ġubārī hem nemānd ez hestīm bāḳī**
Zi bes tā pā ser-i men sūde şod ez rehneverdīhā

Bu ṣaḥrada bir ġubār ḳalmadı varlıġımdan bāḳī
Ol ḳadar ayaġdan tā başıma çiğnetip aşgın atlardan

Yaᶜnī beyābān-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetde ol ḳadar cüstucū vü tekāpū eyledim ġubār-ı vücūdum biᵓl-külliyeten maḥv (108a) u ifnā oldı

5 **Sebukrūḥī merā dāred rehā der ḳayd-ı men Şevket**
Be pā-yı nāle-i ḫod mīkonem eflāk gerdīhā

Sebükrūḥı beni eder āzād benim ḳaydımdan Şevket
Kendi feryādımdan ederim feleklerde gezmeler

Yaᶜnī riyāżet <u> eẕkār ile heykel-i maḥṣūṣ ᶜunṣur-ı erbaᶜdan ḥāṣıl olan vücūdı ifnā edip sebükrūḥdan olup eflāk-ı sebᶜa seyr ü devrān kendi saᶜy-ı himmetle oldı

149

(Mefāᶜīlün/ Mefāᶜīlün/ Mefāᶜīlün/ Mefāᶜīlün)

1 **Çi pāy-ı saᶜy mīpīçī[258] be dāmān-ı ṣabūrīhā**
Ki īn reh der naẓar nezdīk mī āyed zi dūrīhā

Nice saᶜyler ayaġıñ pīçīde edersin ṣabrlar eteğine
Zīrā bu yol naẓar-ı ākreb gelir īrāḳlardan

Yaᶜnī emr-i Raḥmāna ittibāᶜa dāᵓimā gūşiş ü saᶜy ibādetuᵓllaha meşġūl olmaḳ aḥsen <u> elyāḳdır maġfiret <u> ᶜināyet-i Bāriye ümidvār olup ibādetuᵓllaha tekāsül eylemek zīrā saᶜy zīrā saᶜy-ı ᶜibādet Bārī-i aḥsendir ümīdvār ᶜināyet-i Bārī'de

2 **Be ḥüsn-i ẓāhir u bāṭın kesī rā nīst bīnāyī**
Çu bādām-ı du maġz ez bes du bālā geşt kūrīhā

Ḥüsn-i ẓāhir u bāṭına kimse görücü değilse
İki maġzlı bādām gibi iki boylı olmuş körlükler

Yaᶜnī bir kimse ḥüsn-i ẓāhir u ḥüsn-i bāṭın farḳ <u> temeyyüz eyleme iki ṭarafdan iᶜmā olur

[258] Bu kelime metinde "مسچی" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "mīpīçī" şeklinde okunmuştur.

3 **Be dest-i mevc-i şebnem pençe-i ḫūrşīd be tābem** بدست موج شبنم پنجه خورشید تابم
Nemī āyed zi şīrī zi ançi mī āyed zi mūrīhā نمی آید زشیری بآنچه می آید زموریها

Mevc şebnem elinde güneş pençesi ḳuvvetim var
Gelmez arslandan o şey ki mūrdan gelir

Yaᶜnī şūreten ḥaḳīr <u> naḥīf amma himmetimiz ᶜālī <vü> büzürg kimseleriñ himmet gibi himmetimiz var belki bizim gibi ḥaḳīr u naḥīf kimselerde olan himmet-i büzürg <u> ᶜālī kimselerde yoḳdur

4 **Leb-i īn ḫākdān şod çerb ez maġz-ı ser-i şāhān** لب این خاکدان شد چرب از مغز سر شاهان
Nemī oftend maᶜzūrān zi fikr-i pur ġurūrīhā نمی افتند معذورانش زفکر پر غروریها

Bu ḫākdān dudaġı oldı bāġ-ı şāhlarıñ beyninden
Düşmezler maᶜzūrlar pür ġurūr-ı fikrden

Yaᶜnī idrāk u müşāhede ederek yine ġafletden īḳāż olmayıp ḥālā fikr-i ġurūr dār-ı fenāya meşġūl olmuşlar

5 **Hevā Şevket be çeşmem ṣafḥa-ı taṣvīr mī āyed** هوا شوکت بچشمم صفحه تصویر می آید
Zi bes mestend merdum ez şarāb-ı bī şuᶜūrīhā زبس مستند مردم از شراب بی شعوریها

Hevā Şevket gözüme (108b) *ṣafḥa-ı taṣvīr gelir*
Ol ḳadar mestlerdi merdüm şarāb-ı bīşuᶜūrlukdan

O rütbe ᶜālemden şuᶜūr u idrāk selb olmuş saṭḥ-ı zemīn ṣafḥa-i taṣvīr gibi gözüme görünür

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Zihī zi neşᵓe-i ẕikret cunūn-ı mestīhā** زهی زنشئه ذکرت جنون مستیها
Perī beşīşe zi nāmet nigīn-i hestīhā پری بشیشه ز نامت نگین هستیها

ᶜAcāyib neşᵓe-i ẕikriñ mestleriñ cünūnı
Perī şīşede nāmıñdan varlıḳ nigīn

Yaᶜnī ceẕbe-i cünūn mest-i ḥaḳīḳīniñ neşāṭ-ı ẕikrullahdır vücūd-ı ḳalb-i insānda ismuᵓllah biriniñ şīşede olduġu gibidir yaᶜnī perīniñ ṣāf <u> laṭīf olmaḳ ḥasebiyle şīşede maḥfūẓ olmaḳ gibi laṭīf ismuᵓllah daḫı ancaḳ ḳalbi insānda maḥfūẓ olur

2 **Be yād-ı zulf-i to imşeb zi rāh-ı āb me rā** بیاد زلف تو امشب زراه آب مرا
Be Hind sāye-i gul bord mey perestīhā بهند سایه گل برد می پرستیها

Yād-ı zülfüñle bu gece ṣu yolundan beni
Hinde gül gölgesine götürdi meyperestler

Yaʿnī yād-ı zülf-i siyāh u gül-i ʿārıż-ı canān ile gece mey nūş eyledim gūyā baḥr-ı bāde ile Hind'e varıp gülşen-i hinde sāye-i nihāl-i gülde ārām eyledim

3 **Resīde bāde be feryād-ı nātevānī-i men**
Kemān-ı tāk keşīdem be zūr-ı mestīhā

رسیده باده بفریاد ناتوانی من
کمان تاک کشیدم بزور مستیها

Yirişdi bāde benim nātüvānlıḳ feryādıma
Kemān-ı tāk çekdim mevtlik zoruyla

Yaʿnī żaʿf-ı nātüvānlıġıma bāde-i ḳuvvet imdād eyledi ḥālet-i żaf <u> mest keyfiyle izāle eyledim

4 **Firīb sādedilīhā-yı ehl-i zühd meḫor**
Ki hest āyīne miḥrāb-ı ḫodperestīhā

فریب سادهدلیهای اهل زهد مخور
که هست آینه محراب خودپرستیها

Ehl-i zühdüñ sāde dilliğine aldanma
Zīrā var āyīne-i miḥrāb ḫodperestīde

Yaʿnī zāhidiñ sāde ṣüret-ı ẓāhirine aldanma zīrā zāhid āyīnece miḥrāb nişīn <u> ḫodperestdir

5 **Be vādī-yi ki me rā ʿaşḳ mī bered Şevket**
Buved ṭapīden-i dilhā bulend u pestīhā

بوادی که مرا عشق میبرد شوکت
بود طپیدن دلها بلند و پستیها

Bir ṭarīḳa beni ʿaşḳ götürür Şevket
Olur ḥareket-i diller bülend <u> pestler

Yaʿnī ʿaşḳıñ seyr-i sülūk etdirdiği vādīde ıżṭırāb-ı diller bülend <u> pest ṭarīḳ-ı ʿaşḳdır

150

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Çonān dūr ez to dāred bezm reng-i nātevānīhā**
Ki reng-i şīşe ber mey nişīned ez girānīhā

چنان دور از تو دارد بزم رنگ ناتوانیها
که رنگ شیشه بر می نشیند از گرانیها

Ol ḳadar senden īrāḳ (109a) *meclis dutar reng-i nātüvānlıḳ*
Zīrā reng-i şīşe şarāb üzerinde oturur ağırlıḳdan

Yaʿnī bezm-i ʿişrete sen olmasızıñ bir sıḳlet ṭārī oldı reng-i şīşe reng-i meye ġālib oldı ḥāṣıl reng-i şīşeden reng-i mey görünmez oldı

2 **Nemībāşed temāşā iḫtiyār dil-i żaʿīfān rā**
Be dunbāl-ı nigāh-ı ḫod revend ez nātevānīhā

نمیباشد تماشا اختیار دل ضعیفانرا
بدنبال نگاه خود روند از ناتوانیها

Temāşa olmaz iḫtiyār dil-i żaʿīflere
Kendi nūr-ı naẓarları ardı sıra giderler nātüvānlıḳdan

Yaʿnī ʿuşşaḳ-ı żaʿīfiñ temāşā-yı ḥüsn-i dilber ʿuşşāḳ-ı nātüvān mecbūrdur

3 **Be seyrḫāne-i āyīne refte bīḫod <u> tenhā**
Ṭapīdenhā dilem rā āb kerd ez bed gomānīhā

Seyrḫāne-i āyīneye gitdi kendiñ yalñız
Ḥarekeler etdi göñlüm şu bed kemānlardan

Yaʿnī yalnız ḫāne-i āyīneye nigāh <u> temāşā eyledikde baña bir ḫalecān-ı ḫāṭır perīşān-ı göñül ṭārī oldı kendi miṣl-i ṣüretiñ ḫāne-i āyīnede baña muḳābil olmayalı göñül ḥüsn-i ḳabūl etmedi ḫālecān-ı dilden maḥv-ı vücūd olma ḳarīb oldı

4 **Be umīd-i cefā būdīm bāhem ber ser-i kūyeş**
Men u dil rā zi be şermende kerd ez mihrībānīhā

Ümīd-i cefāda oldum berāber ser-i kūyuñda
Beni vü göñlümü şermende eyledi mihr-i muḥabbetlerden

Yaʿnī maḥbūbuñ ser-i kūyuñda cefā meʾmūl ederken maḥbūb baña ḥüsn-i muʿāmele <vü> iltifāt-ı muḥabbet eylemesinden şermsār oldum

5 **Be ḫāb imşeb nedīdem ḳuvvet-i neẓẓāre-i rūyeş**
Nigāhem pāy-ı ḫˇābālūd būd ez nātevānīhā

Yuḳuda bu gece görmedim ḳuvvet-i neẓẓāre-i vechiñ
Nūr-ı naẓarım pāy-ı ḫābālū<d> oldı nātüvānlıḳdan

Yaʿnī her şeb rüʾyāda maḥbūbı görmek ʿādet-i müstemirim idi bu gece maḥbūb rüʾyāda görmedim nūr-ı naẓarım pāy-ı ḫābālūd <u> perīşān <u> nātüvān oldı

6 **Borīden ez ʿalāyıḳ ḫīş rā ḳaṭʿ-ı naẓar bāşed**
Behem āverden-i mujgān buved dāmen feşānīhā

Kendinden ʿalāḳa kesmek ḳaṭʿ-ı naẓar olur
Birbirine götürmek müjgān olur etek silkmekler

Yaʿnī ʿalāḳa-i (109b) māsīvāyı kökden ḳaṭʿ etmek māsīvādan ḳaṭ-ı naẓar etmekdir zīrā māsivādan aġmāż-ı ʿayn gūyā ʿālemden dāmen efşān olmaḳdır

7 **Be pīrī key zi nakş- zindegānī dil koned münʿim**
Ki dāred ḫātem-i ḳaddeş nigīn-i saḫtcānīhā

Pīrlikde nice naḳş-ı zindegānīden dil ḳarār <dutar> münᶜim
Zīrā dutar ḫānem ḳadd-i nigīn saḫtcānlıklar

Yaᶜnī pīr-i fānī naḳş-ı zindegānīlik ṣaḥīfe-i ḫāṭırdan ḥakk eylemez zīrā ḳadd-ı ḫamīde-i pürnigīn saḫt-ı cān ḥāṣıl pīr-i fānīde ḥırṣ-ı ḥayāt <u> tūl-ı emel ziyāde olur

8 **Siyehbaḫtī negerded surme-i ḫāmūşīm Şevket**
Ki dārem ez nigāh-ı germeş īn āteşzebānīhā

Siyeh baḫtlık olmaz sürme-i ḫāmūşum Şevket
Zīrā ṭutarım nigāh-ı germinden bu āteş zebā<n>lıġı

Yaᶜnī felekzede sitemdīde olmaḳ süḫan-ı rengīn u mażmūn-ı dilnişīn söyle<me>ye mānīᶜ olmaz zīrā maḥbūbuñ kerem <u> iltifāt u ḥüsn-i naẓarıyla feyżyāb u āteşzebān oldum

151

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Dārem ez yād-ı ruḫet tekye be nesrīn imşeb**
Penbe ez ṣubḥ-ı bahārest be bālīn imşeb

Ṭutarım yād-ı ruḥuñ tekye nesrine bu gece
Panbuḳ ṣubḥ-ı bahārdandır bālīne bu gece

Yaᶜnī fikr-i ḫayāl-i maḥbūba bu gece ferş-i tekyegāhım berg-i nesrīn oldı ziyāde ṣafā-yı leṭāfetden gūyā penbe bālīnim ṣubḥ-ı bahār oldı

2 **Bāde āḫir şod u mīnā-yı mey ez bāde purest**
Bezm-i <mey> bes ki şod ez rūy-ı to rengīn imşeb

Bāde tām oldı mīnā-yı mey <u> bādeden ṭoludur
Meclis ol ḳadar oldı seniñ yüzünden rengīn <bu gece>

Yaᶜnī bezm-i ᶜişret nihāyete resīde oldı vü mīnā-yı mey meyden tehī oldı ancaḳ meygūn rūy-ı dilberden meclis u mīnā-yı mey bir dürlü keyf u reng kesb eyledi bu gece o reng u keyf-i meclisden mīnādan ḫālā zāᵓil olmamış

3 **Dāştem dāmen-i ān şūḫ-ı ḳabāgulgūn rā**
An ḳadrhā ki konem geşt nigārīn imşeb

Ṭutdum eteğin o ḳabā-ı gülgūn dilberiñ
Ol ḳadar ki olam oldı reng-areng bu gece (110a)

Yaᶜnī gülbeden <u> nāzik dilberiñ bu gece o rütbe dest derdāmān maḥbūb niyāz <u> ḫizmet eyledim dāmān-ı dilberden kef-i maṭlabım reng-i feyż aḫẕ eyledi

4 **Ṣubḥ gulgūn şode çun penbe-i mīnā-yı şarāb**
Bes ki kerdem zi ġamet girye-i ḫūnin imşeb

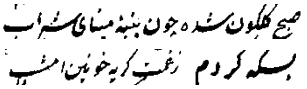

Ṣabāh gülgūn oldı penbe-i mīnā-yı şarāb gibi
Ol ḳadar eyledim ġamıñdan girye-i ḫūniñ bu gece

Yaʿnī ol ḳadar ġam-ı hecr-i maḥbūbla bu gece ḳan aġladım vaḳt-ı sabāḥ yine mīnā-yı mey cā ki ḳan gibi ḳırmızı oldı

5 **Rişte-i şemʿ reg-i berg-i gul-i şebbū şod**
Bes ki āmed beḫayāl an ḫaṭ-ı müşgīn imşeb

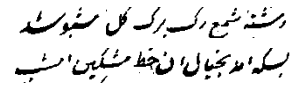

Rişte-i şemʿ gül-i şebbū ṭamār<ı> oldı
Ol ḳadar ḫayāle geldi o ḫaṭṭ-ı müşgīn bu gece

Yaʿnī gece ḫaṭṭ-ı şebbū-yı cānānı ol ḳadar hayāl eyledim u ḫayāl-ı ḫaṭṭ-ı şebbū-yı cānān ḫāne-i ḫāṭırda cāygīr olmaḳ ḥasebiyle şemʿ-i meclis-i ḫāṭırımdan ol ḳadar būy-ı şebbū kesb eyledi gūyā tār <u> rişte-i şemʿ reg-i berg-i şebbū gibi oldı

6 **Mujeem ber muje ez cūş-ı ḫalāvet çesbend**
Dīdem ez bes ki beḫāb an leb-i şirīn imşeb

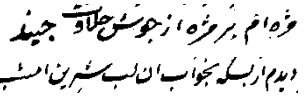

Kirpiğim kirpiğim üzre ḫūş-ı ḥalāvetden yatar
Gördüm ol ḳadar yuḳıda o leb- şīrīni bu gece

Yaʿnī ḳand-ı leb-i ḫūbānı bu gece rüʾyāda görmek ḥasebiyle gözlerim cūş-ı ḥalāvet-ı şekerḫābda bīdār olmadı

7 **Şevket ez gofte-i ḫod defter-i ṣad reng goşād**
Şod çerāġān çemen ez dīde-i gulçīn imşeb

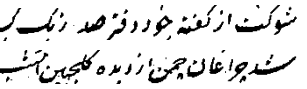

Şevket kendi kelāmından yüz dürlü defter açdı
Oldı çerāġān-ı çemen dīde-i gülçīnden bu gece

Yaʿnī Şevket bir gece kendi güftelerinden nice mażmūn-ı rengīn u süḫan-ı maʿnādār iẓhār eyledi gūyā kendi gülzār-ı ṭabʿına kendi neşv <u> nemā verdi

152

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Zi bes gerdīde āb ez cūş-ı vaḫşet pekerem imşeb**
Kef-i mevc-i rem-i āhū buved maġz-ı serem imşeb

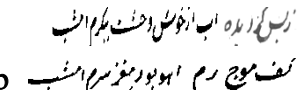

Ol ḳadar oldı şu cūş-ı vaḥşetden çeşmim bu gece
Ġazāl sürüsü mevci köpüğü olur maġz-ı serim bu gece

Yaʿnī bu gece ol ḳadar vücūdumdan ʿālemden tevaḥḥuş olmaḳ (110b) terāküm eyledi nefs-i vücūdum iẓhār-ı tevaḥḥuşda āhū ṣürüsünden farḳ <u> temeyyüz olmazdı belki nefs-i āhū-yı muvaḥḥaş oldum

2 **Hevā-yı dīden-i rūy-ı ki dāred germ pervāzem**
Ki çun mujgān çeked neẕẕāre ez bāl <u> perem imşeb

Kimiñ yüzünü görmek hevāsıñ ṭutar germ-pervāzım
Zīrā neẕẕāre-i müjgān gibi ṭamlar bāl <u> perimden bu gece

Yaʿnī bilmem ne maḥbūbuñ görmek u temāşā-yı ḥüsnünde germpervāz oldum ʿacāyib müjgān gibi medd-i baṣar bāl <u> perimden rīzān oldı

3 **Be ḫ̌ābem ġonçe-i ḫoşḫande-i ū bes ki mī āyed**
Buved mevc-i tebessum ṭār u pūd-ı bisterem imşeb

Rüʾyāya ġonca-i ḫoşḫande-i cānān ol ḳadar gelir
Olur mevc-i tebessüm ṭār u pūd-ı bisterim bu gece

Yaʿnī her gece mestī devām üzre ḫoş-ḫande-i maḥbūbı rüʾyāda görmek ḥasebiyle tār <u> pūd-ı bisterim mevc-i tebessüm gibi nümāyān olurdı

4 **Zi bes der āteş-i neẕẕāre-i ū sūḫtem ḫod rā**
Nigāh-ı germ mībāyend der ḫākisterem imşeb

Ol ḳadar onuñ āteş-i neẕẕāresinde yaḳdım kendim
Nigāh-ı germ bulurlar ḫākisterimde bu gece

Yaʿnī cānānıñ germ nigāhından o rütbe kendim āteş-i şevḳ-i ʿaşḳla iḥrāk eyledim baʿdeʾl-iḥrāḳ ḫākister-i vücūdumda germ-nigāh-ı maḥbūb muʿāyene mümkün derecedir

5 **Nemībāşed beser sevdā-yı ṣandal sāḳī-yi ṣubḥdem**
Be ḫod mībāled ez çīn-i cebīn-i derd-i serem imşeb

Olmaz başda sevdā-yı ṣandal sāḳī ṣubḥda
Kendinden ziyāde olur çīn-i cebīn-i derd-i serim bu gece

Yaʿnī ḫumār-ı derd-i serim ṣandal-ı mey-i sāḳī-i ṣubḥ defʿ etmez zīrā kendi çīn-i cebīnimden derd-i serim tezāyüd oldı bu gece ḥāṣıl derd-i ser-i ʿaşḳım devā-yı ṣandal ile defʿ olmaḳ mümkün değildir

6 **Çonān gūşem tehī gerdīdeest ez penbe-i ġaflet**
Ki mī āyed be gūş āvāz-ı pāy-ı aḫterem imşeb

Ancaleyin ḳulaġım boş olmuşdur pende-i ġafletden
Zīrā gelip ḳulaġa ṣadā-yı pāy-ı yıldızım bu gece

Dār-ı teġāfül-i dünyādan o rütbe dāmen-efşān u esbāb-ı taᶜallüḳāt-ı dünyādan ol ḳadar münḳaṭıᶜ oldum bir rütbe ṣafvet-i tecerrüd kesb eyledim kendi kevkeb-i (111a) ṭāliᶜimiñ seyr-i seyyārsinde ṣadā-yı pāyini dergūş edip işitmek mümkün derece idi

7 **Be rūy-ı lāle <vu> gul nīst ārāmī nigāhem rā**
Remīden bord ez rengī be rengī-i dīgerem imşeb

Lāle vü gül yüzünde yoḳdur ārām nigāhıma
Ḳaçmaḳ götürdi bir rengden bir reng-i başḳama bu gece

Yaᶜnī terk-i ālāyiş-i ᶜālem edip ḥālāt-ı tecerrüdi iḫtiyār etmek ḥasebiyle güne güne niᶜamüᵓl-elvān-ı dünyāya naẓar-ı iltifāt olunmaz

8 **Be mestī hem neşod ez men cudā baḫt-ı siyāh-ı men**
Buved ez ṭāliᶜ-i bergeşte ḫaṭṭ-ı sāġarem imşeb

Mestlikde olmadı dūrından baḫt-ı siyāhım benim
Olur ṭāliᶜ-i bergeşte cām-ı pürşarābım benmi bu gece

Yaᶜnī ᶜādeta şarāb ḳalbe güşāyiş u feraḥbaḫş iken ben bādenūş edip mest-i müdām oldum güşāyiş-i ḳalb u feraḥ kesb eylemedim ġam-ı derūnum ne miḳdār olduġu bundan ḳıyās olur belki bāde-i ġam tezāyüd eyledi

9 **Çu rengem mīpered ez çehre rīzed ābrūy-ı men**
Zi bes nemnāk şod ruḫsāre ez çeşm-i terem imşeb

Rengim uçar gibi yüzden aḳar āb-ı rūyum ol ḳadar
Nemnāk oldı yüz başlı gözümden bu gece

Yaᶜnī bu gece çeşm-i giryānımdan seylāb-ı ekşim o rütbe ṭūfāniḫīz ü revān oldı yüz üzerinden reng-i rū uçar gibi yüzden yüz ṣuyunu seylāb-ı ekşim edip götürdi

10 **Çu gul dāġ-ı cunūn dāred zi bes germ-i temāşāyem**
Be cāy-ı mū demed çun şemᶜ mujgān ez serem imşeb

Gül gibi dāġ-ı cünūn ṭutar ol ḳadar germ-i temāşam
Ḳıl yerine göğerir şemᶜ gibi kirpik başımdan bu gece

Yaᶜnī gül gibi dāġ-ı cünūn mecmūᶜ-ı vücūdum iḫāṭa edip u ḥarāret-i dāġ-ı cünūndan cemᶜ-i vücūdum köz <u> sūzān olup mūy-ı serim müje-i dīde gibi nümāyān olurdı

11 **Zi bes nūr-ı naẓar Şevket be bālā-yı hem oftādest**
Nigāh ālūde āyed eşk ez çeşm-i terem imşeb

Ol ḳadar nūr-ı naẓar Şevket birbirinin üzerine düşdi
Nigāh ālūde çıḳar göz yaşı göz yaşımdan bu gece

Yaʿnī o rütbe nūr-ı naẓar ẓāhir u başīret-i derūnum ziyāde dürr-i giryān olduġum ḥalde eşk-i **(111b)** çeşmimde nūr-ı naẓar u başīret-i derūn ẓāhir u bedīd olur

153

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Zi bes dārem be yād-ı rūy-ı ū bezm-i ḥużūr imşeb** زبس دارم بیاد روی او بزم حضور امشب
Hevā-yı ḫāneem gerdīde çun fānūs nūr imşeb هوای خانه‌ام گردیده چون فانوس نور امشب

Ol ḳadar ṭutarım onuñ yād-ı ruḫsārıyla ḥużūr meclis bu gece
Hevā-yı ḫānem olmuş fānūs gibi nūr bu gece

Yaʿnī bu gece nūr-ı ruḫsār-ı cānānı ol ḳadar ḫayāl u derḫāṭır eyledim meclisde hevā-yı ḫānem nūr oldı hevā-yı ḫāne-i fānūs gibi

2 **Beher cā rīḫtem ez bes be yādeş reng-i āġūşī** هر جا ریختم از بس بیادش رنگ آغوشی
Buved nezdīk u mī āyed ṣadā-yı dūr dūr imşeb بود نزدیک و می‌آید صدای دور دور امشب

Her yerde dökdüm ol ḳadar onuñ yādıyla ṣūret-i āġūşı
Olur ḳarīb gelir ṣadā-yı īrāḳ īrāḳ bu gece

Yaʿnī bu gece her yerde maḥbūbuñ āġūş-ı ḫayālini kemāl rütbe teḫāyyül etmek ḥasebiyle gūyā her bir āġūş-ı ḫayāl-ı maḥbūb oldı iḫtirāz cihetinden ṣadā-yı dūr her yerden dergūş olurdı

3 **Mebādā maḥrem-i rūyeş şeved neẓẓāre-i germī** مبادا محرم رویش شود نظارهٔ گرمی
Çerāġ-ı ḫāne-i ḫod kerdeem der çeşm-i kūr imşeb چراغ خانهٔ خود کرده‌ام در چشم کور امشب

Olmaya maḥrem-i rūyuñ ola bir neẓẓāre-i germ
Kendi çerāġ-ı ḫānem ḳıldım kör gözden bu gece

Yaʿnī bu gece rūy-ı cānāna germ-i naẓar şemʿ-i maḥrem olmamak için kendi ḫānem şemʿ çeşm-i körden şemʿ eyledim ḥāṣıl rūy-ı cānāna hiçbir şeyden nigāh <u> neẓẓāre olmaya iʿtimādım olmadığından çerāġ-ı ḫānem çeşm-i körden eyledim

4 **Dīger zülf kirā yā Rab beḫˇāb-ı ḫˇīş mībīnem** دگر زلف کرا یارب بخواب خویش می‌بینم
Ki ez mujgānem āyed nukhet-i gīsū-yı ḥūr imşeb که از مژگانم آید نکهت گیسوی حور امشب

Bir de kimiñ zülfüñ yā Rab kendi yuḳumda görürüm
Zīrā kirpiklerimden gelir ḥūrī zülfü ḳoḳusu be gece

Yaʿnī bu gece bir ʿacāyib pūş-ı maḥbūb rūyāda görmek ḥasebiyle müjganlarımdan ḥūrī-i cennet zülf<ü> ḳoḳusu gelir meşāma

154

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 Ṣadef zi girye-i men şod ḫarāb der teh-i āb
Resīde ḫāne-i gevher be āb der teh-i āb

صدف ز گریهٔ من شد خراب در تہ آب
رسیده خانهٔ گوهر بآب در تہ آب

Ṣadef benim giryemden oldı ḫarāb ḳaʿr-ı ābda
Yirişdi ḫāne-i güher ṣuya ḳaʿr-ı ābda

Yaʿnī seylāb-ı ṭūfān-ı sirişkimden ḳaʿr-ı (112a) deryāda ḫāne-i ṣadef vīrān <u> berbād oldı belki bīnā-yı ḫāne-i ṣadef ḳaʿr-ı deryāda yıḳılıp ṣuya yirişdi

2 Buved zi haclet-i çeşm- i ter ki men dārem
Nihān çu dīde-i māhī ḥabāb der teh-i āb

بود ز خجلت چشم تر که من دارم
نهان چو دیدهٔ ماهی حباب در تہ آب

Olur ḥicābından benim dīde-i terim ṭutarım
Gizli balıḳ gözi gibi ḥicāb ḳaʿr-ı deryāda

Yaʿnī benim seylāb-ı çeşm-i giryānım ḥicābından ḥabāb-ı ḳaʿr-ı deryāda kendini pinhān eder

3 Çerāġ der reh-i ġavvāṣ buved der kār
Buved ṣafā-yı güher māhtāb der teh-i āb

چراغ در ره غواص کی بود در کار
بود صفای گهر ماهتاب در تہ آب

Ġavvās yolunda çerāġ nice işde olur
Olur ṣafā-yı güher <u> mehtāb ḳaʿr-ı deryāda

Yaʿnī baḥr-ı ʿālemde ġavvās-ı ḥaḳīḳī ġayrdan pertev istimdād etmez zīrā ġavvāṣ-ı ḥaḳīḳiye ḳıbel-i Bārī'den iḥsān <u> ʿināyet olan nūr-ı feyż-i ilāhī kāfīdir kendi kendinden seyr-i sülūk-i rāha rehber olur

4 Belī zi yumn-i butān-i terem buved Şevket
Leb-i ḫamūş-ı ṣadefter cevāb der teh-i āb

بلی ز یمن بتان نرم بود شکوهت
لب خموش صدف تر جواب در تہ آب

Belī yümn ter ü tāze maḥbūblardan olur Şevket
Leb-i ḫāmūş-ı ṣadef güzel cevāb ḳaʿr-ı deryāda

Yaʿnī ter ü tāze vü nāzik dilberleriñ yümn-i ḥüsn-i ʿaşḳıñdan leb-i ḫāmūş-ı ṣadef ḳaʿr-ı deryāda benim ʿaşḳımı ḥālimi güzel cevāb-ı ṣevāb ile ḥüsn <u> taḥsīn eyler maʿnā-yı dīger yümn-i ʿaşḳ ḥüsn-i maḥbūblardan leb-i ḫāmūşumdan ṣadef gibi süḫān-ı lüʾlü miṣāl derkārdır

155

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Bes ki rengem zerd ez mihr-ı ruḫ-ı an bīvefāst**
Ber cebīn çīn<ī> ki dārīm mevc-i āb-ı kehrübāst

بسکہ رنگم زرد از مہر رخ آن بیوفاست
بر جبین چین کہ دارم موج آب کہربا ست

Ol ḳadar rengim sārī gün yüzlü o bīvefādandır
Alında bükük ki ṭutarım mevc-i āb-ı kehrübādır

Yaᶜnī ol ḳadar mihr-i muḥabbet maḥbūb-ı bīvefādan zerdrū ḥāṣıl eyledim çīn-i cebīnim yüzümde āb-ı kehrübā gibi görünürdi

2 **Kulbe-i rūşendilān rā iḫtiyāc-i şemᶜ nīst**
Ḫāne-i āyīne rā ez ḫod çu cevher nūr-ı pāst

کلبہ روشن دلان را احتیاج شمع نیست
خانہ آیینہ را از خود چو جوہر نور پاست

Rūşen dilleriñ ġamḫānesinde şemᶜ lāzım değil
Ḫāne-i āyīnede kendinden cevher gibi nūr-ı pādır

Yaᶜnī ehl-i ṣafvet <u> ṣāf derūn kimseler kimden nūr-ı iᶜāne vü istimdād etmez zīrā ḫāne-i āyīnede ṣafvet-i derūn kendi zāt-ı siriştinden olduġu **(112b)** rūşen dil kimseleriñ ṣafvet-i derūnu biʾż-żātdır

3 **Ḥalḳa-i zencīr-i men girdāb-ı bī nābī şodest**
Ber kef-i eṭfālī gūy<ā> seng ez āhenrobāst

حلقہ زنجیر من گرداب بی تابی شدہ است
بر کف اطفال گوی سنگ ما را آہن ربا ست

Ḥalḳa-i zincīrim benim bīḳarār girdābı olmuşdur
Eṭfāller elinde güyā ṭaş mıḳnāṭısdandır

Yaᶜnī ḥalḳa-i zincīr-i cünūnum benim bīḳarārlığımdan girdāb gibi görünür ḳıyās eylersen benim seng-i eṭfālim mıḳnaṭısı taşındandır

4 **Merdüm-i dīvāne der pīrī be devlet mīresed**
Bīd-i Mecnūn çun ḫazān gerdīd zencīr-i tılāst

مردم دیوانہ در پیری بدولت میرسد
بید مجنون چون خزان گردید زنجیر طلاست

Dīvāne erleri pīr olduḳda devlete vāṣıl olur
Bīd-i Mecnūn faṣl-ı ḫazān olduḳda zincīr-i kimyādır

Yaᶜnī abdāl-ı Ḫudāyī encām-ı kārda vāṣıl-ı merām olur bīd-i mecnūn vaḳt-ı ḫazānda zerrfām olduġu gibi

5 **Nāz-ı ū rā tār-ı pīrāhen buved çīn-i cebīn**
Çun behem peyveste gerded ebruvān bend-i ḳabāst

ناز او را تار پیراہن بود چین جبین
چون بہم پیوستہ گردد ابروان بند قباست

Onuñ nāzına tār-ı pīrāhen çīn-i cebīn olur
Birbirine çatıldığı vaḳtde ḳaşlar bend-i ḳabādır

Yaʿnī nāz-ı maḥbūba çīn-i cebīn ṭār-ı pīrāhen gibidir ḳaşlar birbirine nāz-ı ġażabla maḥbūb çatdıġı bend-i ḳabā-yı nāz olur

6 **Key ġam-ı tārīkī ez şebhāst Mecnūn-ı torā**
Şuʿle-i āvāzī zencīreş çerāġ-ı pīş-i pāst

Nice ḳaraniġu geceden ġamdır seniñ mecnūnuna
Şuʿle-i āvāz-ı zincīr çerāġ-ı pīş-i pāda<dır>

Yaʿnī seniñ zincīr-i ʿaşḳıñla muḳayyed olan ʿāşıḳ-ı dīvāne şeb-i ẓulmet-i ʿaşḳdan ḫavf eylemez zīrā seniñ zincīr-i feyż-i aşḳıñ ʿāşıḳ-ı dīvāneye rāhber ü tecellībaḫş dır

7 **Çun nigāh-ı ū saʿādet mīçeked Şevket zi men**
Sāye-i mujgān be ferḳem ṣāye-i bāl-ı Humāst

Nigāh-ı maḥbūb gibi saʿādet ṭamlar Şevket benden
Sāye-i müjgān başım üzre ṣāye-i bāl-ı Hümādır

Yaʿnī maḥbūbuñ ḥüsn-i naẓarıyla mazhar-ı devlet <u> saʿādet oldum gūyā ṣāye-i müjgān-ı maḥbūb sāye-i bāl-ı Hümābaḫş oldı

156

(Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Bāde iksīr-i cām-ı meclis-i (113a) māst**
Zer-i sürḫ<ī> eger buved mes-i māst

Şarāb iksīr cām-ı meclisimizdir
Zerr-i sürḫ eger olursa bizim baḳırımızdır

Yaʿnī derūn-ı ḫāṭır-ı rindāne bāde kimyā-yı vücūd u cilā-yı ḫāṭırdır

2 **Ḫāne-i mā kem ez fenāgede nīst**
Çeşm-i ʿanḳā çerāġ-ı meclis-i māst

Bizim ḫānemiz vīrānḫāne-i ʿālemden az değil
ʿAnḳa gözü bizim meclisimiz çerāġıdır

Yaʿnī dünyādan nefret edip iḫtiyār eylediğimiz gūşe-i vaḥdet ʿanḳanıñ ʿālemden tevaḥḥuş edip iḫtiyār eylediği gūşe-i vaḥdet gibidir

3 **Bāde çeşmek zenest pindārī**
Kī surāḫī gedū-yı nergis-i māst

Bāde-i çeşmin dutmuş ḳıyas eylersin
Ṣürāhī gedū-yı nergisimizdir

Yaᶜnī maḥbūb bādenūş olduġu vaḳtde gūyā mīnā-yı mey dīde-i maḥbūb çeşmiñ gibidir ḥāṣıl çeşm-i mest-i maḫmūr bāde <vü> mey nūş olmaḳ neşᵓe <vü> ṣafā vü revnaḳ neşāt-ı ziyāde oldı

4 **Mā be şeyṭān nedādeīm ᶜinān**
Ādemī zāde<ī> muvesvis-i māst

Ben şeyṭana dizgin vermedim
Bir ādem oġlı benim müvesvisimdir

Yaᶜnī beni varṭa-ı belā-yı miḥnete üftāde şeyṭān değil belki bir ẓālim fitneḫorlardır beni varṭa-ı belāya üftāde eden maᶜnā-yı dīger şeyṭāna ben itāᶜāt edip müvesvis olmadım belki nefs-i emmāre benim şeyṭān gibi müvesvisimdir

5 **Telḫ kāmāne ṣoḥbetī dārīm**
Mohre-i zehr noḳl-ı meclis-i māst

Bir acı aġızla ṣohbet ederiz
Zehr taşı meze-i meclisimizdir

Yaᶜnī telḫ eyyāmla vaḳtimiz güzerān u zehr-ḫor ḥavādiṯ-i devrān ile sitem-i dīde perīşān ḥāliñiz

6 **Şevket ez bes ki mīṭaped dil-i mā**
Āb gerded kesī ki mūnis-i māst

Şevket ol ḳadar ḥareket eyler gönlümüz
Şu olur bir kimse bize mūnisdir

Yaᶜnī dāᵓimā biz riyāżetkeş u ᶜināyetcūy olmaḳ ḥasebiyle bir kimse benimle ülfet ile ṣafvet kesb eder

157

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Teh curᶜa-i şebāne mey-i ṣubḥgāh-ı māst**
Mevc-i şarāb rişte-i şemᶜ-i nigāh-ı māst

Geceden ḳalan sāġar (113b) *dibinde mey bizim ṣabāḥ vaḳti şarābımızdır*
Mevc-i şarāb şemᶜ-i nigāhımız ipliğidir ne cürᶜa şebānemiz

Yaᶜnī bizim ṣafā-yı ṣubḥgāhımız olmaḳ ḥasebiyle nūr-ı żiyā-yı çeşmimiz mevc-i şarāb olur

2 **Mā çun sipend germrev-i deşt-i şuʿleïm**
Ḫākister<ï> ki mānd becā gerd-i rāh-ı māst

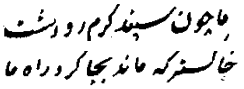

Biz üzerlik gibi şuʿle ṣaḥrasında tiz reftārız
Yerinde ḳalan kül bizim yolumuz tozudur

Yaʿnï biz āteş-i ʿaşḳ-ı muḥabbetle vücūdumuz iḥrāḳ u ifnā ederiz ẓāhirde muʿāyene vü müşāhede olan vücūdumuz ʿaşḳ <u> muḥabbetle iḥrāḳ olan vücūduñ ġubār-ı āṩārıdır

3 **Mā der zemïn be mesned-i şāhï nişesteïm**
Oftāde<ï> şikesten-i ṭarf-ı nigāh-ı māst

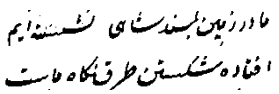

Biz zemïnde mesned-i pādşāhïde oturmuşuz
Düşmek ḳırılmaḳ ʿayn-ı nigāhımızdır

Yaʿnï bir ehl-i ʿirfān ḫāk-ı zemïn üzere sulṭān-ı abdālız irşād-ı sülūk bizim ʿayn-ı neẓẓāremize merbūṭdur

4 **Ez dïden-i ʿiẕār-ı cuvānān şodïm pïr**
Mūy-ı sefïdhā kef-i mevc-i nigāh-ı māst

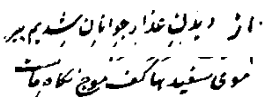

Biz maḥbūblarıñ yanaġın görmekden pïr olduḳ
Beyāż ḳıllar bizim mevc-i nigāhımızıñ köpüğüdür

Yaʿnï biz müddet-i ʿömrümüz rüʾyet-i nūr-ı ḥüsn-i civānān tāzelere ṣarf eyledik müşāhede olan mūy-ı sefïdimiz nūr-ı naẓarımız münfekk olan nūr-ı dïdemizdir

5 **Şevket benūş mey mekon endïşe ez ḥisāb**
Bā Raḥmeteş ḥisāb nekerden gunāh-ı māst

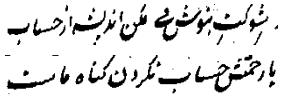

Şevket iç şarāb ḥazer eyleme hesābdan
Raḥmet-i ḥaḳla berāber hesāb olmamaḳ bizim günāhımızdır

Yaʿnï ne ḳadar günāhın ziyāde olsa Allah'dan meʾyūs olma zïrā Allah ʿaẓïmüʾş-şānıñ raḥmet <u> maġfiret bizim günāhımıza muḳābildir günāh-ı ʿabd-ı ʿāciz ile raḥmet <u> maġfiret iṩbāt-ı vücūd eder

158

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿïlü/Fāʿilün)

1 **Ḫūn**[259]**-ı ciger şarāb-ı ayāġ-ı nigāh-ı māst**
Çeşm-i sefïd penbe-i dāġ-ı nigāh-ı māst

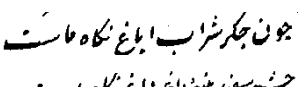

[259] Bu kelime metinde "خون" şeklinde yazılmıştır fakat tamir edilerek ḫūn şeklinde okunmuştur.

Ciğer ḳanı cām-ı nigāhımızıñ şarāb<ı>dır
Beyāż göz dāġ-ı nigāhımızıñ penbesidir

Yaʿnī dāʾimā ciğerden ḳan ağlamaḳ cilā-yı çeşm <u> rūşen-i ḫāṭırımızdır çeşm-i sefīd intiẓār-ı maḥbūb devā-yı remed-i çeşmimizdir

2 **Mā rā zi feyż nukhet-i neẕẕāre māniʿest**
Mujgān be dīde mūy-ı dimāġ-ı nigāh-ı māst

ما را ز فیض نکهت نظاره مانع است
مژگان بدیده موی دماغ نگاه ماست

Feyżden beni nükhet-i neẕẕāre māniʿdir
Kirpik gözde mūy-ı dimāġ-ı nigāhımızdır

Yaʿnī feyż-i rūhānīden māniʿ bize ancaḳ esbāb-ı ʿalāḳa-i dünyāya naẓār-ı iltifātımız olmaḳ ḥasebiyle ʿalaḳa-i esbāb-ı dünyādan ḳatʿ-ı naẓar olmamaḳdan nāşīdir belki müjgān-ı dīde ẓāhir-i mūy-ı dimāġ dīde-i bāṭın olur

3 **Cūşend żaʿf <u> ḥayret ehl-i naẓar behem**
Reng-i perīde dūd-ı çerāġ-ı nigāh-ı māst

جوشند ضعف و حیرت اهل نظر بهم
رنگ پریده دود چراغ نگاه ماست

Ḳarışır żaʿf <u> ḥayret ehl-i naẓar birbirine
Uçmaḳ reng dūd-ı nigāhımızdır

Yaʿnī erbāb-ı naẓar u ehl-i istidlāllık ḥayret-i naẓar u ifnā-yı vücūd şeyʾ-i vāhiddir naẓar-ı mükāşefe eyledikçe ġubār-ı vücūdı ifnā vü maḥv eyler güyā naẓar-ı mükāşefeye ġubār-ı vücūd dūdmiṣāl olur

4 **Āfet sevād dīde-i mārā zi bīşeest**
Ez surme muşgsūde be dāġ-ı nigāh-ı māst

آفت سواد دیدهٔ ما را ز بیشه است
از سرمه مشک سوده بداغ نگاه ماست

Sevād dīdemize āfet ormanındandır
Sürmeden müşg ṣürülmüş bizim dāġ-ı nigāhımıza

Yaʿnī bizim iffet-i çeşmimiz kendi kirpiğimizdendir sürmeden müşgsūde olur dāġ-ı nigāhımız ḥāṣıl bizim żarārımız kendi kendimizdendir belki kem naẓar olduġumuzdan ḥaḳīḳat-ı eşyāda cehl-i muṭlaḳ olduḳ

5 **Ḥusn-i to bā neẓāre-i mā cūş mīzened**
Ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı to sebze-i bāġ-ı nigāh-ı māst

حسن تو با نظارهٔ ما جوش میزند
خط رخ تو سبزهٔ باغ نگاه ماست

Seniñ ḥüsnüñ benim neẕẕāremle cūş eder
Seniñ ḫaṭṭ-ı ruḫsārıñ sebze-i bāġ-ı nigāhımızdır

Yaʿnī seniñ revnaḳ-ı ḥüsn-i revācıñ ancaḳ bizim naẓar-ı pākimizledir belki ḫaṭṭ-ı ruḫsārıñ bāġ-ı nigāhımızıñ sebzezārıdır

6 **Şevket begūy ki dest-i naẓar cilvegāh-ı kīst**
Ḥayret-i ṭılsım-ı rāh surāġ-i nigāh-ı māst

شوکت بگو که دست نظر جلوه گاه کیست
حیرت طلسم راه سراغ نگاه ماست

Şevket söyle dest-i naẓār kimiñ cilvegāhıdır
Ḥayret-i ṭılsım-ı rāh sürāġ-i nigāhımızdır

Yaʿnī Şevket beyān eyle dest-i naẓar <u> mükāşefe ne ḥāleti kesf zīrā ḥayret ṭılsım olmuş rāh-ı mükāşefe <vü> naẓara ḥāṣıl bu ʿālem bir ṭılsım-ı ḥayret feṭḥ <u> keşf mümkün değil

159

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Du tār fikr şoden (114b) bāde-i du sāle-i māst**
Kemend-i vaḥdet-i mā gerdiş-i piyāle-i māst

دو تار فکر شدن بادهٔ دو سالهٔ ماست
کمند وحدت ما گردش پیالهٔ ماست

İki rişteli fikr olmaḳ iki yıllamış şarābımız
Kemend-i vaḥdetimiz gerdiş-i piyālemizdir

Yaʿnī şarāb-ı köhne-i dūsāle nūş eyleye belki ʿaḳl-ı fikrimiz iki ḳat olur kemend-i vaḥdet-i ḥaḳīḳatimiz gerdiş-i piyāle olur ḥāṣıl şarāb-ı ʿaşḳla tekrār ḳaṭenderḳat mest-i medhūş oldukça cell <u> metīn-i vaḥdetimiz saḫt olur

2 **Kirişmeḫīz buved bāġ-ı mā zi ebr-i cunūn**
Sevād-ı çeşm-i per<ī>zād dāġ-ı lāle-i māst

کرشمه خیز بود باغ ما ز ابر جنون
سواد چشم پریزاد داغ لاله ماست

Kirişme ḫīz olur bezm-i bāġımız ebr-i cünūndan
Siyāh çeşm-i perīzād dāġ-ı lālemizdir

Yaʿnī gülzār-ı vücūdumuzuñ neşv <u> nemāsı ebr-i cünūn iledir siyāh çeşm-i perīzād ancaḳ bizim bāġ-ı vücūdumuzda olan lāleleriñ dāġlarıdır belki sirişt-i ṭıynetimiz maẓhar-ı cünūniyetdir

3 **Çonān be yād-ı to āġūş-ı mā lebāleb şod**
Ki māḥtāb kefī ez muḥīṭ-i hāle-i māst

چنان بباد تو آغوش ما لبالب شد
که ماهتاب کفی از محیط هالهٔ ماست

Ol ḳadar seniñ yād-ı fikriñle āġūşum lebāleb oldı
Zīrā mahtāb-ı pürköpük bizim muḥīṭ-i hālemizdir

Yaʿnī nūrpeyker <u> dilber-i mehpāre derāġūş olmasını o rütbe ziyāde yād <u> fikr eyledim u ʿālemi yād <u> fikr-i āġūş-ı nūrpeyker <u> mehpāre ile pür eyledim gūyā āsümānda ḥāle-i maḥtāb benim āsār-ı fikr-i āġūş-ı ḫayālimdendir

4 **Ṭapīden-i dil-i mā mevc-i ᶜālem-i ābest** طپیدن دل ما موج عالم آبست
Zi ḫ̆īş-i reften-i mā gerdiş-i piyāle-i mā ز خویش رفتن ما گردش پیاله ماست

Bizim gönlümüz depremesi mevc-i şarābdır
Bizim kendimizden gitmemiz gerdiş-i piyālemizdir

Yaᶜnī ṭarīḳ-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetde ṭaleb-i maᶜşūḳ ile bile bīḳarār olmaḳ bezm-i ṣafā-yı rūḥ u neşāṭ-ı derūnumuzdur

5 **Gul ez şukuften-i mektūb-ı mā şükufte şeved** گل از شکفتن مکتوب ما شکفته شود
Nesīm rişte-i şīrāze-i risāle-i māst نسیم رشته شیرازه رساله ماست

Gül bizim mektūbumuzuñ açılmaḳlıġından olur açıḳ
Rūzgār bizim risālemiziñ şīrāze ipliğidir

Yaᶜnī bizim esrārımız keşf olmasıyla rāz-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbet keşf olur zīrā bizim nüsḫa-i vücūdumuzda keşf-i rāz ᶜaşḳ-ı muḳayyed (115a) <u> mesṭūrdur

6 **Be bezm-i bāde-i ḫamūşīst kār-ı mā Şevket** ببزم باده خموشیست کار ما شوکت
Ṣadā-yı tevbe şikesten fiġān u nāle-i māst صدای توبه شکستن فغان و ناله ماست

Bezm-i işretde sükūtlukdur bizim işimiz Şevket
Tevbe bozmaḳ ṣadāsı bizim fiġān <u> nālemizdir

Yaᶜnī ṣoḥbet-i mey-i maḥbūbda sükūt olup meclis-i mey-i maḥbūba mümāşāt ederiz sükūt iḳrārdan olmaḳ feḥvāsınca ṣoḥbet-i tevbe-i bādede tevbe etmemeğe fiġān <u> feryād ederiz belki bādeye tevbemiz var ise de şikest-i tevbe ederiz

160

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Ṣaḥrā zi lāle ġarḳa-i girdāb-ı ḫūn-ı māst** صحرا ز لاله غرقه گرداب خون ماست
Çeşm-i ġazāl ᶜanber-i mevc-i cunūn-ı māst چشم غزال عنبر موج جنون ماست

Beyābān lāleden ġarḳ-ı girdāb-ı ḫūnumuzdur
Dīde-i āhū ᶜanber-i mevc-i cünūnumuzdur

Yaᶜnī beyābān-ı ᶜālemi eşk-i ḫūnīnim lālezār gibi eylemiş dīger deryā-yı sevdā-yı cünūnum mevc-i ᶜanbernümūnı dīde-i āhū gibi ẓāhir oldı

2 **Ez bes ki ḫuşḳ geşte berīzed beḫāk nem** از بسکه خشک گشته بریزد بخاک نم
Çun reng-i bāde ki be cām-ı nigūn-ı māst چون رنگی باده که بجام نگون ماست

Ol ḳadar ḳurı oldı <tökülür> ṭopraġa nem
Bāde rengi gibi bizim cām-ı vājgūnumuzdur

Yaᶜnī ol ḳadar ḫuşk <u> tehī oldı bādeden bizim piyālemiz yüzi üzre ters bıraḳsan ancaḳ bādeye bedel bizim cām-ı sernigūnumuzdan reng-i bāde dökülür ḥāṣıl bizim piyālemiz o rütbe ḫuşk u tehī oldı sernigūn olsa reng-i bādeye bedel reng-i piyāle rīzān olur

3 **Ez āb-ı tīġ berg-i <gul>-i ᶜayş çīdeīm**
Ṣubḥ-ı bahārhā kef-i deryā-ı ḫūn-ı māst

از آب تیغ برگ عیش چیده ایم
صبح بهارها کف دریای خون ماست

Āb-ı tīġden berg-i ᶜayş düşürdüm
Bahārlar ṣabāḥ deryā-yı ḫūnumuz köpüğidür

Yaᶜnī bizim ġıdā-yı rūḥumuz tīg-i ᶜāşḳ <u> muḥabbetle zaḫmdār olmaḳdır dīger ṣubh-ı baḥār-ı ṣafāmız deryā-yı ḫūn-ı giryemizden ḥāṣıl olan kef-i gülgūn dur

4 **Ez ḫod be nīm neşᵓe sebukrūḥ geşteīm**
Reng-i perīde mevc-i mey-i lālegūn-ı māst

از خود به نیم نشئه سبکروح گشته ایم
رنگ پریده موج می لاله گون ماست

Kendimden yarım neşᵓe ile sebükrūḥ oldum
Uçmuş reng mevc-i mey-i lāle rengimizdir

Yaᶜnī nīm neşᵓe-i muḥabbetle sebükrūḥ olup başḳa ḥālāt kesb eyledim gūyā tebdīl-i reng-i ḥālim ṣafā-yı mey-i lāle oldı **(115b)**

5 **Şevket gulī ki tīşe-i Ferhād zed beser**
Yek berg-i lāle ez kemer-i Bīsutūn-ı māst

شوکت گلی که تیشه فرهاد زد بسر
یک برگ لاله از کمر بیستون ماست

Şevket bir gül ki tīşe-i Ferḥad başına ṭaḳdı
Bir lāle yapraġı bizim bīsütūnumuz kemerindendir

Yaᶜnī Ferhādıñ meᵓmūrkār-ı ᶜaşḳda şehīd olup dīger dem-i tīşesi ḫūn-ı şehīd-i ᶜaşḳla ḫūnīn olması beyābān-ı kūh-ı ᶜaşḳda fermā-yı ᶜaşḳla şehīd olanlardan ednā birisidir belki ednā bir işdir

161

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **ᶜĀfiyet bīto belā-yı dil-i ġamdīde-i māst**
Bāliş maḥmil-i mā fitne-i ḫˇābīde-i māst

غافیت بی تو بلای دل غمدیده ماست
بالش محمل ما فتنه خوابیده ماست

Sensiz ᶜafiyet dil-i ġamdīdemize belādır
Baş maḥmilimiz fitne-i ḫābidemizdir

Yaᶜnī senden ayrı ᶜāfiyet bańa mihnet olur ferş-i ḥarīr maḥmil-i bālīn fitne-i ḫābīde olur

2 **Mā be ser-i pençe-i nāz-ı to zebūnīm çonīn**
Verne mujgān-ı butān pençe-i tābīd-i māst

Ben seniñ pençe-i nāzıñdan beyle zebūnum
Yoḳsa müjgān-ı ṣanemler tābīd olan pençemiz

Yoḳsa biz seniñ pençe-i nāzıñda bile maġlūb <u> zebūnuñuz yoḳsa ḥāḳīḳatde bizim pençemizde pençe-i müjgān-ı dilber gibi bir dürlü müstaḥkemdir

3 **Ez ḥarīr-i nigeh-i māst ḳabā-yı ki torāst**
Tükme-i pirehenet merdümek-i dīde-i māst

Benim ḥarīr-i nigāhımdandır ḳaftānıña sendedir
Gölmekiñ tükmesi merdüm-i dīdemdir

Yaʿnī nūr-ı meh başarım sertāpāsını iḥāṭa eylemiş münfekk <u> cüdā olmaḳ mümkün değil gūyā ḳabā-yı ḥarīr gibi endām-ı nāzıña nūr-ı başar çesbān <u> sezāvār olmuş belki merdüm-i çeşm-i tükme-i pīrāheniñ gibidir

4 **Pīr geştīm u be kef nāme-i ḥasret dārīm**
Ḳadd-ı ḫamgeşte-i maʿnā-yı pīçīde-i māst

Pīr oldum nāme-i ḥasret elimde ṭutarım
Bükülmüş ḳadimiz maʿnā-yı pīçīdemiz bizim

Yaʿnī pīr-i fānī olmaġla nāme-i ḥasret-i ʿaşḳ <u> ḥüsn bizden zāʾil olmadı ḳadd-i ḫam-geştemiz bir maʿnā-yı maḥfī ʿaşḳ oldı

5 **Mīşeved ez suḫan āzādegī-i mā maʿlūm**
Şiʿr-i berceste-i mā dāmān-ı berçīde-i māst

Olur süḫāndan (116a) *bizim āzādeliğimiz maʿlūm*
Şiʿr-i bercestemiz dāmān-ı berçīdemizdir

Yaʿnī bizim ḳayd-ı ʿālemden āzāde olmamız kelāmımızdan ẓāhirdir zīrā bizim şiʿr-i bercestemiz delīldir esbāb-ı ʿālemden etek düşürmemize

6 **Bāġ-ı mā besten-i çeşmet zi ʿālem Şevket**
Müje āyed çu behem sebze-i ḫˇābīde-i māst

Bizim gülşenimiz göz bağlamaḳdır ʿalemden Şevket
Kirpikler birbirine geldikde sebze-i ḫābīdemizdir

Yaʿnī bizim seyr <u> temāşā-yı bāġ-ı şafāmız esbāb-ı ʿālemden dīdepūş <u> ḳaṭʿ-ı naẓar eylemekdir ʿālemden göz yumup kirpiklerim birbiri üzerine gelmek sebze-i ḫābīde çemenzār-ı vücūdumuzdur

162

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Be ḫāṭırem dil-i bī̇tāb müddeᶜā negoẕāşt**
Ṭapī̇den-i dilem ī̇n ḫāne rā hevā negoẕāşt

بخاطرم دل بے تاب مدعا نگذاشت
طپیدن دلم این خانہ را ہوا نگذاشت

Ḫāṭırımda bī̇ḳarār göñül müddeᶜa bıraḳmadı
Göñlüm deprenmesi bu evde hevā bıraḳmadı

Yaᶜnī̇ dil-i bī̇ḳarār <u> ḥaḳī̇ḳatcūyım müddeᶜa-yı dehr-i dūnı derūn-ı hāṭırdan biᵓl-külliye maḥv <u> iᶜdām eyledi gūyā bu bī̇ḳarār <u> ḥaḳī̇ḳatcūy olmaḳ ḫāne-i ḫāṭırdan hevā-yı nefs-i dünyāyı biᵓl-külliye iḫrāc eyledi

2 **Zi seyl-i tund buved seng-i mohre-i eṭfāl**
Zi ḫod remī̇den-i men gevher rā be cā negoẕāşt

ز سیل تند بود سنگ مہرہ اطفال
ز خود رمیدن من کو ہر را بجا نگذاشت

Seylābdan daḫı tünd olur eṭfāliñ ṭaş çekiçleri
Kendimden kaçmamdan şāhid bıraḳmadı yerinde

Ceẕbe-i cünūn-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbete ifnā-yı vücūd etmeğe seng-i taᶜn-ı muḥabbet seylābdan daḫı beter u ḥadī̇ddir seng-i ṭaᶜn-ı muḥabbet ceẕbe-i cünūn-ı muḥabbetiñ vücūdunı maḥv edip bir āṯār bıraḳmadı

3 **Kesī̇ nerefte be dunbāl-i bī̇nişānān rā**
Ḫoşā kesī̇ ki der ī̇n rāh naḳş-ı pā negoẕāşt

کسی نرفتہ بدنبال بی نشانانرا
خوشا کسی کہ درین راہ نقش پا نگذاشت

Kimse gitmedi nişānsızlarıñ ardınca
Güzel kimse ki bu yolda naḳş-ı pā bıraḳmadı

Yaᶜnī̇ ṭalib-i ḥaḳī̇ḳat <u> künh-i Bārī̇ olan kimseler ġubar-ı hestī̇-i vücūd maḥv <u> ifnā eyledi belki vücūdundan bir āṯār-ı ᶜālāmet bıraḳmadı güzel bir yoldur vādī̇-i ḥaḳī̇ḳat gidenleriñ bir āṯār-ı izleri olmaz

4 **Ṭılısm-ı mevc buved bender-i murād-ı kesī̇**
Ki kār-ı ḫī̇ş be ummī̇d-i tā Ḫüdā negoẕāşt

طلسم موج بود بندر مراد کسی
کہ کار خویش بامید تا خدا نگذاشت

Ṭılsım-ı mevc olur bender-i murādı bir kimse
Ki kendi işiñ tā Ḫüdā (116b) *ümī̇dine bıraḳmaya*

Yaᶜnī̇ baḥr-ı tevekkülde mevc-i bād-ı murād olur o kimse Allah mütevekkil olup tā Ḫüdā ḳaṭᶜ-ı ümī̇d eylese

5 **Fiġān ki dest-i to girdāb ān ḳadr dāred**
Ki ḫūn reng be maġz-ı reg-ı ḥınā negoẕeşt

فغان کہ دست تو گرداب آن قدر دارد
کہ خون رنگ بمغز ریگ حنا نگذاشت

Fiġān ki seniñ eliñ ol ḳadar girdāb ṭutar
Ki ḳan rengi ḥınā maġz-ı ṭamārında bıraḳmadı

Yaᶜnī o rütbe fettān <u> fitneḫū ẓālimsin seniñ ẓulm-ı fitneniñ biridir ki maġz-ı reg ḥınā dan ḳan rengini izāle eyledin ḥāṣıl ḥınā kendi rengini seniñ ḫavfından izāle vü ġayb eyledi

6 **Firīb niᶜmet-i elvān nemīḫorem Şevket**
Ki sīr-i çeşmī-i men ber men iştihā negoẕāşt

فریب نعمت الوان نمیخورم شوکت
که سیر چشمی من بر من اشتها نگذاشت

Niᶜmet-i elvāna aldanmam Şevket
Zīrā benim göz toḳluġum bende iştihā bıraḳmadı

Yaᶜnī ben niᶜmet-i elvān-ı dünyāya aldanıp derūn-ı ḫāṭırım oña taᶜlīḳ etmem zīrā benim göz<i> toḳ olmam ᶜālem niᶜmet-i dünyādan beni münḳaṭıᶜ eyledi ḥāṣıl dünyāyı terk ṭāleb-i niᶜmet-i elvān-ı dünyā benden maḥv oldı

163

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Tīr-i ū imşeb goẕer ṣāf ez <di>l-i bīkīne dāşt**
Nāvek-i ū bāl u per ez cevher-i āyīne dāşt

بتر او امشب گذر صاف از دل بیکینه داشت
ناوک او بال و پر از جوهر آیینه داشت

Onuñ tīri bu gece ṣāf geçmek dil-i bīkīneden ṭutdı
Onuñ oḳı ḳol u ḳanādı cevher-i āyīneden ṭutdı

Yaᶜnī kemāñ ebrū dilberiñ tīr-i müjgān sīne-i ᶜuşşāḳdan ṣāf <u> tīz güzerān eylediği ancaḳ benim āyīne miṣāl sīne-i ṣāfım müjgān-ı sertīz-i dilberiñ hedef u meşḳ-i nişāngāh olmadandır

2 **Bī to imşeb ez hücūm-ı tevbe ᶜāyşem teng būd**
Penbe mīnāīm zi mehtāb-ı şeb-i āẕīne dāşt

بی تو امشب از هجوم توبه عیشم تنگ بود
پنبه مینایم از مهتاب شب آیینه داشت

Bu gece sensiz hücūm-ı tevbeden ᶜayşım dār oldı
Mīnāma penbe mehtāb-ı şeb-i āzīneden ṭutdı

Yaᶜnī bu gece bezm-i ᶜişretde sen olmasızın gūyā bādeye tevbe eylemiş gibi bādenūş eylemem belki cumᶜa gecesi gibi cumᶜa gecesine iḥtirām ederek güzellik bezm<in>de sensiz saña taᶜẓīm edip mey nūş eylemedim

3 **Nīst imrūz libās-ı faḳr-ı men pīş ez vucūd**
Ṣūretem ez ḫāme-i mū ḫırḳa-i peşmīne dāşt

نیست امروز لباس فقر من بیش از وجود
صورتم از خامه مو خرقه پشمینه داشت

Değil bugün libās-ı faḳrım benim vücūduñ evvel
Ṣūretim ḳıl ḳalemden ḫırḳa-i (117a) *peşmīne ṭutdı*

Yaʿnī benim faḳr <u> fenā iḫtiyār etmem bugün değil belki rūz-ı mīṣāḳda vü vücūd-ı ẓıll-ı ʿilmuʾllahda ben ḫırḳapūş dervīş idim belki ṣūretim muṣavver taṣvīr ederken ḳıl ḳalemden ṣūretim ḫırḳa-i peşmīnepūş idi

4 **Dī be yek cā buved peyvend nigāh-ı mā vü yār**
Dāştem men der naẓarbāz ānçi der āyīne dāşt

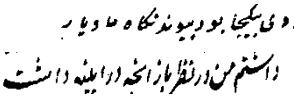

Dün bir yerde olup bağlandı benim nigāhım u yār
Ṭutdum ben göz açıḳlığı onı āyīnede ṭutdı

Yaʿnī dün maḥbūba muḳābil olup hemnigāh olduḳda āyīne gibi dīdebāz olup başīret üzere rūy-ı maḥbūba bir güzel nigāh eyledim

5 **Pehlū-yı eflāk rā nugzeştem ḫālī zi zaḫm**
Deste tīġ-i nāle-i men z'ustuḫˇān-ı sīne dāşt

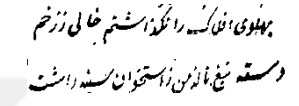

Felek pehlūsunı bıraḳmadım zaḫmdan ḫāli
Benim tīġ-i nāleme deste-i üstüḫān sīneden ṭutdı

Yaʿnī tīr-i āh-ı sīnemden çarḫ-ı siflenevāzda zaḫmdan ḫālī yer yoḳdur

6 **Gerd mīgerded bulend ez gerdiş-i eyyām-ı men**
Bes ki ez hāṭır felek ez men ġubār-ı kīne dāşt

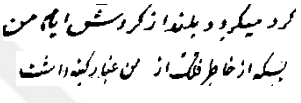

Ġubār olur üksek[260] *benim gerdiş-i eyyāmımdan*
Ol ḳadar hāṭır-ı felekde benden ġubār-ı kīn ṭutdı

Yaʿnī benim zamān <u> vaḳtimde olan kimseleriñ muġberrḫāṭır olmalarına benim iġbirār-ı ḫāṭırım bāʿiṣdir zīrā feleğin baña ziyāde ʿadāvet <u> kīni olmaḳ ḥasebiyle beni iġbirār-ı ḫāṭır etmek vāsıṭasıyla mecmūʿ-ı ʿālemi muġberr ḫāṭır eder

7 **Bīḳarārī bāl u pervāzest Şevket merd rā**
Bām-ı çarḫ ez dil ṭapīdenhā-yı ʿārif zīnet dāşt

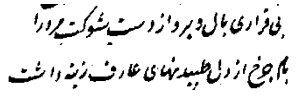

Ḳarārsızlıḳ bāl-ı pervāzdır Şevket merde
Çarḫ dāmında <gönülden> deprenmeḳlerden ʿārif zīnet ṭutdı

Yaʿnī bīḳarār olup bām-ı çarḫa kemendendāz olup bām-ı çarḫ üzre sery <u> cevlān etmek ʿārife revnāḳ-ı revācdır belki nūr-ı revnāḳ saṭḥ-ı bām-ı çarḫ nefs-i rūḥ-ı erbāb-ı ʿirfāndır

[260] Yüksek

164

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Rūyem zi bes nem ez müje-i eşkbār dāşt**
Āyīne ez perīden-i rengem ġubār dāşt

Yüzüm ol ḳadar nem-i eşkbārīden ṭutdı
Āyīne-i rengim uçmasından ġubār ṭutdı

Yaʿnī dāne-i eşk (117b) müjgānlarımdan ol ḳadar rūy-ı ruḫsārıma rīzān oldı āyīne-i nefs gibi reng-i rūyum uçmasından muġberr olmaḳ mümkün derece idi

2 **Naḫlem zi bād-ı dāmen-i gulberg u bār rīḫt**
Çīzīki ez ḫazān ṭalebem der bahār dāşt

Naḫlim bād-ı dāmen-i gülden berg-i bār ṭökdi
O şey ki vaḳt-ı ḫazānda maṭlūbum idi bahār ṭutdı

Yaʿnī aḥbābdan dilgīr u sitemdīde oldum düşmenden meʾmūl olunan şey aḥbābdan ẓuhūr eyledi

3 **Reng-i zaḫm be bāl-i perīzād mīpered**
Dīşeb ki şūḫī-i to me rā bīḳarār dāşt

Reng-i zaḫm bāl-ı perīzād ile uçar
Dün gece seniñ şūḫluġuñ beni bīḳarār ṭutdı

Yaʿnī dün gece beni şūḫ maḥbūb beni ol ḳadar iḫāfe ile bīārām <u> ḳarārsız eyledi perīniñ kendinden ḳatʿ-ı naẓar belki bāl-ı perī ile bena iḫāfe gelip ḫavfden rengim uçar

4 **Dī şeb egerçi būd pur ez bār çeşm-i men**
Mujgān be ṣad zebān-ı gul intiẓār dāşt

Dün gece gerçi oldı ṭolu gözüm bārdan
Kirpik yüz zebān-ı güle intiẓār ṭutdı

Yaʿnī egerçi dün gece vaṣl-ı yāra vāṣıl oldum gözüm ṭolusı temāşā-yı ḥüsn-i yār oldı lākin kirpiklerim bin zebān-ı ʿitāb <u> şevke ḥāl-i intiẓārı yāre şerḥ eyledi

5 **Keyfiyyet-i ḥayāt zi ḫod būd imşebem**
Cām-ı mey-i dusāle-i leyl u nehār dāşt

Keyfiyet-i ḥayāt kendinden oldı bu gecemde
Cām-ı dusāle leyl u nehār ṭutdı

Yaᶜnī bu gece kendimden neşāṭ <u> ṣafā-yı ḥayāt yaptım mey-i dūsāle baña leyl <u> nehārım oldı gūyā

6 **Şevket be būy-ı girye muᶜaṭṭar dimāġ būd**
Maġzeş-i <āb> ez gul-i ebr-i bahār dāşt

شوکت ببوی گریه معطر دماغ بود
مغزش ز گل ابر بهار داشت

Şevket būy-ı giryeden dimāġa ṣafā-yı derūn inbisāṭ <u> rūşen oldı
Gūyā maġż-ı giryemde gül-i faṣl-ı baḥār varmış

165

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Şeb ki çeşm-i ū be ḳadr-ı ṭāḳat-ı men nāẕ dāşt**
Dīderā cūş-ı temāşā ez temāşā bāz dāşt

شب که چشم او بقدر طاقت من ناز داشت
دیده را جوش تماشا از تماشا باز داشت

Gece dīde-i maḥbūb (118a) *<u> ḳadr-i ṭāḳatım miḳdārı nāz ṭutdı*
Gözde cūş-ı temāşā cūy-ı temāşādan güşāde ṭutdı

Yaᶜnī bu gece cānān baña ḳadr miḳdārınca nāz <u> işve <vü> nevāziş eyledi gözlerim ḥüsn-i cānāna temāşāendertemāşa olaraḳ güşāde vü rūşen oldı

2 **Şeb ki sūyet bord ez ḫod nāle-i muṭrib me rā**
Küçe-i ney māhtāb ez şuᶜle-i āvāz dāşt

شبکه سویت برد از خود ناله مطرب مرا
کوچه نی ماهتاب از شعله آواز داشت

Gece seniñ semtine götürdi kendinken nāle-i muṭrib beni
Māhtāb ney kūçesi şuᶜle-i āvāzdan ṭutdı

Yaᶜnī muṭrib semt-i maḥbūba beni sūz-ı sāzıyla götürdi gūyā şuᶜle-i āvāz ney-i māhtāb gibi oldı

3 **Būd ᶜomr<ī> vaḥşetim ez pehlū-yı pervāz-ı ḫ̌īş**
Kebk-i men ez haṭṭ-ı pehlū şehper-i pervāz dāşt

بود عمرو وحشتم از پهلوی پرواز خویش
کبک من از خط پهلو شهپر پرواز داشت

Bir ᶜömr oldı vaḥşetim kendi pehlū-yı pervāzım
Benim kebk ḫaṭṭ-ı pehlūdan şehper pervāz ṭutdı

Yaᶜnī bir ᶜömr oldı nefs-i vücūd-ı ī̈cādım mülāḥaẓa ederek ᶜālemden vaḥşet eyledim belki murġ-ı rūḥ rişte-i ᶜalāḳa-i ᶜālemden ḳaṭᶜ edip bālā pervāz oldı

4 **Rutbe-i mā Şevket ez oftādegīhā şod bülend**
Murġ-ı mā ez serkeşīhā key ser-i pervāz dāşt

رتبه ما شوکت از افتادگیها شد بلند
مرغ ما از سرکشیها کی سر پرواز داشت

Bizim riştemiz Şevket üftāde olmaḳla oldı ᶜālī
Bizim ḳuşumuz serkeş olmaḳla nice pervāz ṭutmuş

Yaʿnī bizim rütbemiz üftāde vü ḫāksār olmaḳla ʿālī oldı bile olduġu ḥalde bir nice bālā-<per>vāz u serkeş oluruz belki dāʾimā mütevāżıʿ oluruz **“min tevāżaʿa <lillāhi> feḳat refeʿa”**[261] feḥvāsına maẓhar oluruz

166

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Niḳāb-ı ʿārıż-ı ān āteşīn mizāc nedāşt**
Çerāġ-i Ṭūr befānūs iḥtiyāc nedāşt

Niḳāb yanaġında o āteşīn mizāc ṭutmadı
Şemʿ-i ṭūr fānūsa iḥtiyāc ṭutmadı

Yaʿnī ḥüsn-i ḫüdāvār-ı ʿārıż-ı āteşgūn e-i cānān niḳāb ṭutmadı gūyā nūr-ı ṭūruñ niḳāba īhtiyāc olmadıġı gibi güzellik <u> ḥüsn-i maḥbūb nūr-ı ṭūr gibi ḥicāb lāzım değil

2 **Beġayr-ı merhem-i kāfūr (118b) sāʿid-i ḫūbān**
Cerāḥatī ki bedil dāştem ʿilāc nedāşt

Merhem-i kāfūr sāʿid-i ḫūbāndan başḳa
Zaḫm ki tutdum dilde ʿilāc ṭutmadı

Yaʿnī zaḫm-ı dil-i ġam-nake merhem-i kāfūr gibi beyāż sāʿid-i ḫūbāndan başḳa bir ʿilāc bulamadım

3 **Zi men rubūd dil u dīn u ʿaḳl <u> ḥayrānem**
Ki şehr-i ʿāfiyetem īn ḳadr ḫarāc nedāşt

Benden ḳaydı göñül <u> dīn u ʿaḳl <u> ḥayrānım
Zīrā şehr-i ʿāfiyetimde bu ḳadr ḫarāc ṭutmadı

Yaʿnī benden ʿaḳl <u> dīn yaġma eyledi terk-i ẓālim ben kendim müncerrim şehr-i vücūdumda ʿaḳl <u> dil <u> dīn meʾmūl eylemezdim

4 **Gozaşt bes ki berāy-ı to Şevket ez du cihān**
Nebūd meyl-i külāheş serī be tāc negozāşt

Geçdi ol ḳadar senden ötürü Şevket iki dünyadan
Olmadı meyl-i külāhı bir bāş tāc ṭutmadı

Yaʿnī seniñ rıżā-yı muḥabbetiñle bāʿiṣ iki ʿālem terk eyledi Şevket o rütbe bir kimse meyl-i külāh bir bāş tāc ṭutmadı ḥāṣıl ʿālem tāc <u> külāhı terk eyledi senden ötürü bāʿiṣ terk-i tāc <u> külāh Şevket oldı seniñ ʿaşḳıñ

[261] “Kim Allah için tevazu gösterirse Alah onu yüceltir.” Hadis-i şerif.

167

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Zi ḳuy-ı meygede sāḳī ṣalā nekerde gozeşt**
Gozāşt ʿālem-i āb u ṣadā nekerde gozeşt

ز کوی میکده بسا فی صلا نکرده گذشت
گذشت عالم اب و صدا نکرده گذشت

Küy-ı meyḫānede sāḳī ṣalā eylemedi geçdi
Meclis-i şarāb geçdi ṣadā eylemedi geçdi

Yaʿnī maḳām-ı bādede sāḳī kimseye iltifāt etmeyip dīger bezm-i ʿişret ḫāżır <u> müheyyā iken bir kimse bezm-i ʿişrete daʿvet eylemedi

2 **Zi bes ki bīto şemer şod be bāġ-ı diltengī**
Şukūfe ḫande-i dendān<numā> nekerde gozāşt

ز بسکه بیتو بخرسند ببا غ دلتنگی
شکوفه خندهٔ دندان نکرده گذشت

Ol ḳadar şemer oldı bāġda sensiz dil-teng
Çiçek ḫande-i dendān<numā> eylemedi geçdi

Yaʿnī meclis aḥbāb <u> cānān olmasızıñ ol ḳadar dil-teng oldı aḥbābdan meclisde bir kimsede dendān-ı ḫānde nümāyān olmadı belki cümlesi mātemzede gibi efsürde ḥāl oldı

3 **Çi ḥāletest ki ez kār-ı (119a) ḫ ̌īş şebnem-i mā**
Girih be nāḫun-ı ḫūrşīd vā nekerde gozāşt

چه حالتست که از کار خویش شبنم ما
گره بناخن خورشید وا نکرده گذشت

Ne ḥāletdir kendi işinden bizim şebnemimiz
Düğün[262] ḫūrşīd ṭırnaḳ ile açmadı geçdi

Yaʿnī ʿaceb keyfiyetdir ʿāşıḳ olduġumuz maʿşūḳ bir kere şuʿāʿ-ı ḥüsn-i vaṣlıyla ẓulmet-i ḥicrān bizden izāle eylemedi

4 **Be mā resīd u be dād u vücūd-ı mā neresīd**
Gozeşte şuʿle-i mā vü hevā nekerde gozeşt

بما رسید و بداد و وجود ما نرسید
گذشت شعلهٔ ما و هوا نکرده گذشت

Baña vāṣıl oldı dād vücūduma yirişmedi
Bizim şuʿlemiz geçdi hevā etmedi geçdi

Yaʿnī devlet-i fırṣat-ı cihāna destres oldum lākin devlet-i fırṣat-ı cihāndan rāḥat u ṣafāyāb olmadım gūyā bizim şuʿle-i iḳbālimiz serbebālā olmasızıñ maḥv u münʿadim oldı

[262] Düğüm

5 **Be rāh-ı ū şodem oftāde ez berāy-ı cefā**
Vefā bahāne nümūd u cefā nekerde gozeşt

Onuñ yolunda oldum üftāde cefādan ötürü
Vefāyı bahāne gösterdi cefā etmedi geçdi

Yaʿnī maʿşūkdan keremden ḳaṭʿ-ı naẓar cefā meʾmūl ederken cefāyı daḫı bizden dirig eyledi vefā ṣūretinde

6 **İşāret çīn becebīn u nigāh mihr beleb**
Naẓar be cānib-i ehl-i vefā nekerde gozeşt

İşāretiñ cebīninde çīn u nigāhıñ lebinde mihr
Naẓar cānib-i ehl-i vefāya etmedi geçdi

Yaʿnī ʿāşıḳ mecmaʿ-ı ʿuşşāḳdan tündrūy sirkecebīn ʿayn-ı iltifāt etmeyip güzerān eyledi belki ḫışmālūd geçdi

7 **Ezīn riyāż kesī berg-i ʿayş mīçīned**
Ki gul be pīrehen-i muddeʿa nekerde gozeşt

Bu bag̱çeden bir kimse berg-i ʿayş düşürür
Güli müddeʿa gölmekine koymadı geçdi

Yaʿnī bag̱çe-i cihāndan mīveçīn o kimsedir ki bag̱çe-i cihānıñ berg-i ʿayş mīvesine naẓar-ı iltifāt etmedi ḥāṣıl lezzet-i dünyāyı terk eden lezzet-i dünyāya vāṣıl olmuş

8 **Çu mevc-i peykerem ez dest <u> pā zeden şode**
Der īn muḥīṭ ki bāşed şenā nekerde gozeşt

Mevc gibi (119b) *vücūdum el ayaḳ u parmaḳda olmuş*
Bu deryāda kimdir üzmemiş[263] *geçdi*

Yaʿnī mevc gibi deryā-yı ʿālemde vücūdum dāʾimā bīārām <u> bīḳarār olmuş zīrā bu deryā-yı ʿālemde mevcūd olan vücūd elbette bīārām <u> bīḳarār olmaḳ lāzımdır

9 **Be deyrī hem būd ez ū rūyrān gerdāned**
Kesī ki kār berāy-ı Ḫudā nekerde gozeşt

ʿİbādetḫāneden ancāleyin oldı yüz döndürsünler
Bir kimse işi Allah için etmedi geçdi

[263] Yüzmemiş

Yaʿnī rıżā-yı Bārī'ye dāʾir bir kimsede bir ʿamel görünmez oldı hemān bir zamān oldı bāb-ı mescīd <u> maʿbedḫāne mesdūd gibidir

10 **Zi zīr-i çarḫ-ı muḳavves goriḫtem Şevket**
Ḫadeng-i men be kemānḫāne cā nekerde goẕeşt

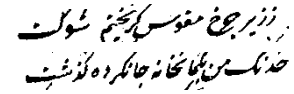

Zīr-i çarḫ-ı muḳavvesden ḳaçarım Şevket
Benim oḳum kemānḫānede yer etmedi geçdi

Yaʿnī ben oḳ gibi müstaḳīm çarḫ-ı felek kemān gibi münḥarif birbirimize kemāl rütbe teżād olmadan beynimizde ülfet <u> ittḥād olmadı belki kemānla tīr gibi birbirimize muḳārin olmada beynimizde mufāraḳat <u> tebʿīd lāzımdır

168

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Ḥarf zi reng-i dest-i to nāmihribān geçdi**
Reft ānçonān zi ḫod zi Hindūstān goẕeşt

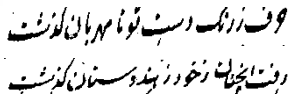

Bir ḥarf seniñ reng-i destinden nā mihribān geçdi
Ancaleyin kendi kendinden Hindistān'ı geçdi

Yaʿnī seniñ kendinden ḳaṭʿ-ı naẓar-ı ṣoḥbetiñ bile bīgāne vü lisāna gelmesi muḥāldir böyle olduġu ḥalde seniñ bīgāne-i ülfet olduġun derkār olup cümle cihāndan geçdi

2 **ʿOmrem be gerd-i külfet-i īn ḫākdān goẕāşt**
Z'īn deşt māhtāb çu āb-ı revān goẕeşt

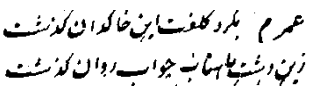

ʿÖmrüm bu ḫākdānıñ ġubār-ı külfetinden geçdi
Bu ṣaḥrāda māhtāb āb-ı revān gibi geçdi

Yaʿnī ḳayd-ı ġubār-ı vücūddan nefs-i nāṭıḳa ḫalāṣ olup ḳanṭara-i hestīden nūr-ı nefs-i nāṭıḳa āb-ı revān gibi güzerān eyledi

3 **Pinhān henüz āhen-i peykān seng būd**
Rūzīki tīr-i nāz-ı to ez ustuḫˇān gozāşt

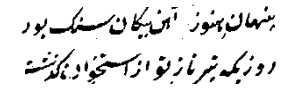

Gizli ḥālā āhen bīgāne taşda oldı
Birgün ṭīr-i nāzik üstüḫāndan geçdi

Yaʿnī bir kere tīr-i nāzik üstüḫān-ı sīne-i (120a) ʿāşıḳdan geçdiğiñ āhen-i peykān gördi ḫavf <u> hicābdan ḥālā kendiñ ṭaşda pinhān eylemiş maʿnā-yı dīger seng-i tīr-i nāzik üstüḫān-ı sīne-i ʿāşıḳda derkār iken āhen-i peykān derūn-ı sengde mestūr idi daḫi vücūda gelmemişlerdi

4 **Çun nīş-i ḫār k'ez gɛl-i raʿnā gozer koned**
Tīrī zedī bemaġz-ı bahār ez ḫazān gozeşt

چون نیش خار کز گل رعنا گذر کند
تیری زدی بمغز بهار از خزان گذشت

Ḫār-i nişter gibi gül-i raʿnādan geçmek eder
Bir oḳ vurduñ baḥar beynine ḫazāndan geçdi

Yaʿnī ḫār-ı nişter ʿaşḳ <u> muḥabbet ġonca-i dil-i ʿuşşāḳdan bir laḥẓa cüdā vü münfek olmaz belki ḥayāt <u> mevt ʿuşşāḳda ḫār <u> nīş-i muḥabbet ḳalb-i ʿuşşāḳda cāygīrdir

5 **Zulf u miyān-ı yār devīdend behr-i dil**
Zulfeş ḳadem keşīd u zi mūymiyān gozeşt

زلف و میان یار دویدند بهر دل
زلفش قدم کشید و ز موی میان گذشت

Zülf u miyān-ı yār seğirdiler göñül için
Zülf-i yār ḳadem çekdi mūmiyāndan geçdi

Yaʿnī zülf-i kemend-i yār rişte-i miyān-ı yār göñül ṭaleb etmek için cüyān oldılar zülf-i yār kemend rişte-i mūmiyān-ı yāra taḳaddüm edip göñli esīr <u> giriftār eyledi

6 **Tā nisbetī dürüst be mujgān-ı yār kerd**
Şod mīl-i surme sūzen u ez surmedān gozeşt

تا نسبتی درست بمژگان یار کرد
شد میل سرمه سوزن و از سرمه دان گذشت

Bir doġru münāsebet müjgān-ı yāra eyledi
Oldı mīl sürme iğne sürmedāndan geçdi

Yaʿnī mīl sürme müjgān-ı yār gibi siyāh sürmeālūd olduġu eclden sūzen gibi dāʾimā derūn-ı sürmedānda cāygīr oldı kezālik müjgān-ı yār dāʾimā derūn-ı ḫāṭır-ı ʿāşıḳda cāygīrdir

7 **Mīnā-yı ġonce pur zi[264] şarāb-ı simīnest**
İmşeb kodām ġonce ez gulistān gozeşt

مینای غنچه پر ز شراب سیمین است
امشب کدام غنچه ز گلستان گذشت

Mīnā-yı ġonca şarāb-ı sīmīnden ṭoludur
Bu gece ne şekl ġonca gülistāndan geçdi

Yaʿnī gülşen-i ġonca-i ʿālemde ʿacāyib bir neşāṭ <u> leṭāfet var ʿacabā ne miṣli ġonca-dehān maḥbūb-ı tāze zuhūr eylemiş gülzāra pānihāde olucaḳ

8 **Dāred gul-i zemīn ḳafes-i intiẓār-ı men**
Bāyed derūn-ı beyżāem ez āşiyān gozeşt

دارد گل زمین قفس انتظار من
باید درون بیضه ام از آشیان گذشت

Ṭutar göñül zemīn benim ḳafes-i intiẓārım
(120b)*Lāzımdır derūn-ı beyżām āşiyāndan geçdi*

[264] Vezin gereği zi şeklinde okunmuştur.

Yaᶜnī̇ ḳafes-i rūy-ı zemī̇n bizim murġ-ı rūḥumuz ᶜademden vücūda gelmeye muntaẓırdır maᶜnā-yı dī̇ger nefs-i nāṭıḳamız beyżā-i bedenden ḫurūc edip ᶜālem-i bālāya pervāz eyledikçe kafes-i rūy-ı zemī̇n bize ḫayli müddet naẓar <u> dī̇de-i pür āh olur

9 **Ḥafrī̇ ki dāştem be dil ez ḫ ̌īşten nihān**
Cest ānçonān zi ḫāṭır-ı men kez zebān goẕeşt

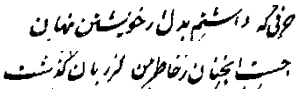

Bir ḥarf ki ṭutarım göñülde kendimden pinhāñ
Sıçradı ancaleyin ḫāṭırımdan dilimden geçdi

Yaᶜnī̇ rāz-ı ᶜaşḳ dilde mestūr u maḫfī̇ iken nihāyet ḫāṭırda mestūr u maḫfī̇ olmaya ḳābil-i imkān olmadı zebānımız zebān-ı lisān-ı nāsda güft-i şeydā oldı

10 **Ḳaṭᶜ-ı naẓar zi rūy-ı to bisyār muşkilest**
Giryān çu ebr bāyedem ez gulsitān goẕeşt

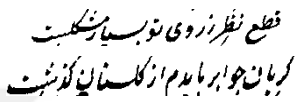

Ḳaṭᶜ-ı naẓar seniñ yüzünden çoḳ müşkildir
Buluṭ gibi gülzārdan giryān geçdi lāzımdır baña

Yaᶜnī̇ seniñ gül ruḫsārından ḳaṭᶜ-ı naẓar <u> temāşā berāber ṣaᶜbdır ancaḳ ebriñ gülzārdan ḳaṭᶜ-ı naẓar eyledikde giryān <u> sūzān geçdiği gibi geçmek lāzımdır

11 **Şevket koned be ḥāl-i dilem girye ḫaşm hem**
Ez bes ki ᶜomr-i men be ġam-ı dostān goẕeşt

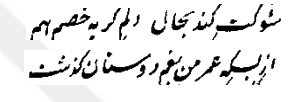

Şevket eder benim ḫālim ḫasm girye
Ol ḳadar ᶜömrüm ġam-ı aḥbābla geçdi

Yaᶜnī̇ güzer-i külfet-i aḥbābla o rütbe ᶜömr <u> evḳātım güzerān eyledi ḫasm ḫālime merḥamet edip dilsūz <u> giryān olurdı

169

(Feᶜilātün/ Feᶜilātün/ Feᶜilātün/ Feᶜilün)

1 **Be reh-i Kaᶜbeem ez teşne lebī̇hā ġam nī̇st**
Çeşme-i ābile-i pāy kem ez zemzem nī̇st

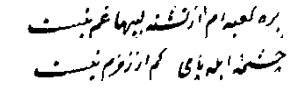

Kaᶜbem yolunda teşne leblerden ġam yoḳ
Ayaġ ḳabarı çeşmesi zemzemden az değil

Yaᶜnī̇ kaᶜbe-i ḥaḳī̇ḳat-ı maḳṣūda ṭālib u rehber olan dervişlere teşneleb olmaḳ ġam <u> kederi yoḳdur zī̇rā onlara ṭarī̇ḳ-i kaᶜbe-i ḥaḳī̇ḳatde vücūd etmek āb-ı zemzem gibidir

2 **Lāle-i deşt şoden ez germī̇-yi zencī̇rem dāġ**
Germ-ı şuᶜle āvāz zi āteş kem nī̇st

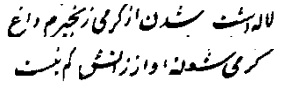

Lāle-i ṣaḥra oldı şūriş-i zinc̄irimden dāġ-ı ḥarāret (121a)
Ḥarāret-i şuʿle āvāz-ı āteşden az değil

Yaʿnī̄ lāle-i ṣaḥra benim sūziş-i zinc̄irimden dāġ-ı dilsūz oldı ṣadā-yı ṣūziş-i āteş gibidir belki āteşden muḥarrefdir

3 **ʿUḳde çun ġonçe-i taṣvīr buved derkārem** عقده چون غنچه تصویر بود در کارم
Ṣad bahār āmed u ez ḫande lebem ḫurrem nīst صد بهار آمد و از خنده لبم خرم نیست

ʿUḳde ġonca-i tasvīr gibi olur işimde
Yüz baḥār geldi gülmeden kim ḫurrem değil

Yaʿnī̄ ʿuḳde-i müşkilkārım ġonca-i taṣvīr gibidir yüz bahār-ı girih-i ġonca-güşā gelse yine benim ʿuḳde-i ġonca-i müşkilim ḥall olmaz

4 **Berḳ ez mezraʿaem sebz şeved cāy-ı giyāh** برق از مزرعم سبز شود جای گیاه
Bended ez mūr kemer ez pey-i kīnem [[kim]] ġam nīst بندد از مور کمر از پی کینم کم غم نیست

Berḳ yeşil olur mezraʿamdan giyāha bedel
Bağlasa ḳarınca bel benim kīnim ardınca ġam değil

Yaʿnī̄ benim sūz-ı derūn āh-ı āteşimden ʿadüvden meger ḥazerim yoḳdur böyle olduġu ḥālde ḫaṣm dāʾimā benden ḥaẕer eder

5 **ʿAşḳ rā şekve<ī> ez ḥusn nebāşed Şevket** عشق را شکوه از حسن نباشد شوکت
Ki zi ḫūrşīd ġubār<ī> bedil-i şebnem nīst که ز خورشید غبار دل شبنم نیست

ʿAşḳ şekve-i ḥüsnden olmaz Şevket
Zīrā güneşden ġubār ḫāṭır-ı şebnemde yoḳdur

Yaʿnī̄ ʿaşıḳ maʿşuḳdan muġberrḫāṭır olmaz zīrā şebnem güneşden muġberḫāṭır olmamış maʿlūm ola bu beyte işāret vardır ʿaşıḳ ṣāf-ı derūn olmasına vü maʿşūḳuñ dāʾimā ʿāşıḳa rabṭ-ı ḳalb u dīdeduz olmasına

170

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Be ġayr-ı şuʿle merā cāy-ı germ-i dīger nīst** بغیر شعله مرا جای گرم دیگر نیست
Be tār-ı bāleş-i men coz per-i semender nīst بتار بالش من جز پر سمندر نیست

Şuʿleden başḳa saña[265] *bir başḳa cāy-ı kerem yoḳdur*
Benim tār-ı bālinim semender-i perinden başḳa bir yoḳdur

[265] Farsça beyit dikkate alındığında kelime "bana" şeklinde olmalıdır.

Yaʿnī benim kerem-i neşāṭ <u> keyfim ancaḳ āteş-i ʿaşḳ <u> muḥabbetle sūzān olmaḳdır ṭabʿım semender gibi āteş olmaḳ ḥasebiyle tār-ı bister <u> bālinime per-i semender lāzımdır yaʿnī şevḳ-i muḥabbet-i derūnumda lemeʿān olmaḳ sebebiyle benden āteş-i ʿaşḳ zāhirdir

2 **Ḳadeh keşān zi neşāṭ īn ḳadr ḳıyāmet ḥusnet**
Beyāż gerden-i mīnāst ṣubḥ-ı maḥşer nīst

Ḳadeh keşānıñ neşāṭ ol ḳadar ḳıyāmet ḥüsnüñde
Beyāż gerden mīnādır ṣubḥ-ı maḥşerde yoḳdur

Yaʿnī zamān-ı ḳıyāmet-ı ḥüsnüñde **(121b)** neşʾe-i bādenūş ol ḳadardır beyāż-ı gerden-i mīnā ṣubḥ-ı maḥşere bedeldir belki ṣubḥ-ı maḥşere dek ṣafā-yı ṣubḥ-ı beyāż-ı gerden-i mīnā derkārdır

3 **Nemīdihem firīb-i kesī be sādedilī**
Be deşt-i āyīne-i mā serāb-ı cevher nīst

Vermem bir kimseye ḥīle sādedillikden
Bizim āyīnemiz ṣaḥrāsında serāb-ı cevher yoḳdur

Yaʿnī ṣāf <u> ṣādedil olmaḳ ḥasebiyle benden kimse ḥīle bü żarār görmedi bizim āyīne-i ḳablimizde cevher-i firīb <u> ḥīle yoḳdur belki āyīne-i ḳablimiz ṣāf <u> rūşendir

4 **Behem ḫoşend çu şīr <u> şeker bahār <u> şarāb**
Bahār-ı reng nedāred çu mey besāgar nīst

Birbiriyle güzeldir şīr <u> şeker gibi bahar <u> şarāb
Bahāruñ ḥüsn-i rengi olmaz mey piyālede olmazsa

Yaʿnī bahārıñ ḥüsn-i ṣafāsı ancaḳ bāde-i gülgūn iledir yoḳsa bahār bilāşarāb maḥbūb-ı bīān gibidir

5 **Berev be maṣlaḥat-ı dil beher ṭaraf ki revī**
Be şāhrāh-ı ḥaḳīḳat cihet taḳarrur nīst

Git maṣlaḥat-ı dile her ṭarafa ki gidersin
Şāh-rāh-ı ḥaḳīḳatde cihet-i taḳarrür yoḳdur

Yaʿnī her yerde Allah ḥāżır <u> nāżırdır her yerde Allah rabṭ-ı ḳalb edip semt-i Bārī'ye farḳ u taḫallüf eylemez

6 **Biyā ki bī meh-i rūy-ı to dūd-ı āh-ı me rā**
Şebī nerefte ki mujgān-ı çeşm aḫter nīst

Gül seniñ māh-rūyuñ olmasızıñ dūd-ı āh baña
Bir gece gitmedi müjgān-ı çeşm yıldız değil

Yaʿnī maḥbūbdan dūr u mehcūr olaldan beri bir gece geçmedi dūd-ı āh <u> feryād ile müjgān-ı çeşmim tābeṣabāḥ aḫter şumār olmadı maʿnā-yı dīger firāḳ-ı maḥbūbda bir gece geçmedi āh <u> giryeden dāne-i ekşim müjgānlarımda aḫter miḳdārı şumar olmadı

7 **Revān nekerde be sūyet şikāyetī Şevket**
Ki mihrnāme-i ū dīde-i kebūter nīst

روان نکرده بسویت شکایتی شوکت
که مهرنامه او دیده کبوتر نیست

Revān eylemedi semtiñe bir şikāyet Şevket
Ki onuñ mihrnāmesi göğercin gözi değil

Yaʿnī semt-i maḥbūba Şevket ne ḳadar şikāyetnāme gönderir ise kebūter ile irsāl eyledi

171

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ḫāmūşī nāzik dilān rā perde-i pūş-ı(122a)zār nīst**
Ḫāk-i çīnī ger buved bī şuʿle-i āvāz nīst

خاموشی نازک دلان را پرده پوش زار نیست
خاک چینی گر بود بی شعله آواز نیست

Nāzik dilde sükūtluk per<de>-i pūş zār değil
Ḫāk-i çīnī eger olsa şuʿle-i āvāzsız olmaz

Yaʿnī nāzik dil kimse ḫāmūş olmaġla zār-ı derūnı mestūr olmaz ḫāk-i çīnde elbette şuʿle-i āvāz derkār olduġu gibi nāzik dil kimseleriñ zār-ı derūnı pinhān olmaḳ mümkün değil

2 **Migorīzī ey kebūter çend ez mektūb-ı men**
Nāmeem āḫir beyāż sīne-i şehbāz nīst

میگریزی ای کبوتر چند از مکتوب من
نامه ام آخر بیاض سینه شهباز نیست

Ḳaçarsın ey göğercin nice bir benim mektūbumdan
Nāmem āḫir beyāż sīne-i şehbāz değil

Yaʿnī benim nāmem beyāż sīne-i şehbāz gibi ḫūnālūd olmaḳ ḥasebiyle kebūter baña nāmeber olmadan ḫavf u ḫaẕer eyler

3 **Ḳuvvet-i maʿnā be cānī mīresāned merd rā**
Ḫāme rā mevc-i raḳam kem ez per-i şehbāz nīst

قوت معنی بجانی میرساند مرد را
خامه را موج رقم کم از پر شهباز نیست

Ḳuvvet-i maʿnā bir cānā vāṣıl eyler merdi
Ḫāmede mevc-i raḳam per-i şehbāzdan az değil

Yaʿnī ḳuvvet-i maʿnā ehl-i maʿārif bir ṣūret-i ḥaḳīḳate vāṣıl eyler zīrā mevc-i cilve-i ḳalem bir şehbāzdan az değil ḥāṣıl şehbāzıñ cān ṣāyd eylediği gibi erbāb-ı maʿārif ehl-i meʿānī dāʾimā ṣūret-i maʿnā şikār eyler

4 **Dil zi destem mībered ṭıflī ki ez şūḫī henüz**
Çeşm-i ū ṣayd efken u zülfeş kemend endāz nīst

دل ز دستم میبرد طفلی که از شوخی هنوز
چشم او صید افگن و زلفش کمند انداز نیست

Göñül elimden götürür bir ṭıfl ki şuḫluḳdan henüz
Gözleri av edici zülfi kemend atıcı değil

Yaʿnī bir ṭıfl-ı nevres ḫurdesāl göñlümi benden aldı henüz ṣayd-ı ʿuşşāḳ ne dürlü olduġını derk <u> fehm etmez

5 **Kebk-i mā mestāne mīḫanded bekuhsārī ki ū**
Pur ṣadā-yı ābşār-ı şehper <u> şehbāz nīst

کبک ما مستانه میخندد بکهساری که او
پر صدای آبشار شهپر شهباز نیست

Bizim kebkimiz mestāne güler kūhsārīde
Zīrā o kūhsārda ṣadā-yı ābşār şehper <u> şehbāz yoḳdur

Yaʿnī bir derece kesb eyledik o maḳāmda ḫavf u ḫaşyetden nām <u> nişān yoḳdur belki maḳām-ı lāhūtdur

6 **Nāle mī āyed birūn ez sīne-i men āteşīn**
Coz per u bāl-i semender perde-i īn sāz[266] **nīst**

نالهٔ می آید برون از سینهٔ من آتشین
جز پر و بال سمندر پردهٔ این ساز نیست

Nāle çıḳar sīnemden <dışarı> āteşīn
Per-i semenderden başḳa bu sāzıñ (122b) *perdesi değil*

Yaʿnī āh-ı āteşbārıma kimse tābāver olmaz ancaḳ murġ-ı semender zīrā murġ-ı semender[267] āteşmizāc olduġı eclden āh-ı āteşbārıma hemsāz olmaḳ mümkündür

7 **Bes ki yeg rengīst pīş-i ehl-i ẓāhir naẓm u neṯr**
Serv hem Şevket miyān-ı sebzehā mumtāz nīst

بسکه یکرنگست پیش اهل ظاهر نظم و نثر
سرو هم شوکت میان سبزه ها ممتاز نیست

Ol ḳadar yeg-rengdir pīş-i ehl-i zāhirde naẓm u neṯr
Serv Şevket miyān-ı sebzelerde mümtāz değil

Yaʿnī ehl-i zāhir ʿindinde kelām-ı maẓmūn-ı maʿnādār <u> kelām-ı neṯr-i bīmaʿnā ol ḳadar müsāvī elḥāl olmuş nihāl-i serv ile sebze-i ḫābīde birbirinden farḳ <u> temeyyüz eylemezler

---

[266] Bu kelime metinde "شار" "şār" şeklinde yazılmış fakat beyitin anlamı göz önünde bulundurularak "sāz" şeklinde okunmuştur.
[267] Tekrara düşülmüştür.

172

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 Ḫande-i gulhā-yı ᶜişret girye-i ġam bīş nīst
Gulbun-i bāġ-ı ṭarāb yek naḫl-ı mātem bīş nīst

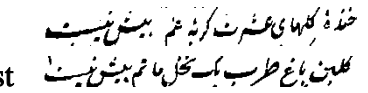

ᶜİşret gülleriñ ḫandeleri girye-i ġamdan başḳa değil
Gülbün-i bāġ-ı ṭarāb bir naḫl-i mātemden ziyāde değil

Yaᶜnī ṣafā-yı ᶜişret-i dünyā ᶜāḳībet peşīmān-ı girye <vü> ġamgīn olmadan başḳa bir şey değil zīrā bu ᶜālemiñ gülbün-i vücūdı nihāyet nihāl-i ᶜademdir bile olduġı ḥalde ṣafā-yı dünyāda ġam derᶜaḳabdır

2 Sedd-i rāhet çend bāşed cism-i ḫākī dergoẕer
Rıfᶜat īn dīvār rā yek ḳad-i ādem bīş nīst

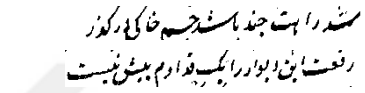

Sedd-i rāhıñ nice olsun cism-i ḫāki geç
Rifᶜat bu dīvāra bir adam boyı ziyāde yoḳdur

Yaᶜnī cism-i ḫāki veyāḫud ġubār-ı cism nice bir nefs-i nāṭıḳaya sedd-i rāh olsun cism-i hāki maḥv <u> iᶜdām edip ḳayd-ı ġubār-ı vücūddan rūḥ-ı revān ḫalāṣ eyle zīrā leẕẕet-i cismānī devām <u> ṣebātı ezmine-i ḳalīldir leẕẕet-i ruḥānī müstemir <u> ilānihāyedir

3 Mītevān dāden zi ān kunc-i dehen kām-ı merā
Arzūyem gerçi bisyārest ez kem bīş nīst

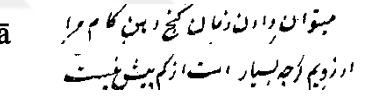

Mümkündür vermek o güşe-i femden benim murādım
Meᵓmūlüm egerçe çoḳdur azdan ziyāde değil

Yaᶜnī maṭlūb <u> meᵓmūlüm güşe-i dehānıñ būs etmekdir ṣūreten maṭlūbum çoḳdur lākin nefs-i emrde dehānıñ cevher-i ferd gibi ᶜadīmüᵓl-vücūd bir şeydir

4 Ḫüsn-i zerrāt-ı cihān rā kerd maḥv-ı reng ū bū
Āfitāb īn bāġ rā yek ḳaṭre-i şebnem bīş nīst

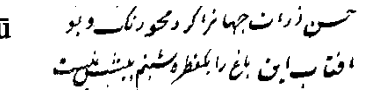

Ḫüsn-i zerrāt-ı cihān (123a) *eyledi maḥv reng u būy*
Bu bāġın āfitābı bir ḳatre-i şebnemden ziyāde değil

Yaᶜnī ālāyiş <u> ḥüsn-i zīnet-i zamāne belki iḳbāl-i cihān-ı fānī ḳaṭre-i şebnem gibidir ānīde<n> maḥv <u> nābedīd olur

5 Mītevān Şevket birūn ez ᶜālem-i bālā gozeşt
Dūrī-i īn reh be reng-i ṣubḥ yekdem bīş nīst

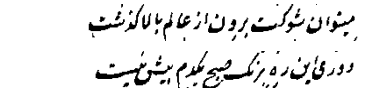

Mümkündür Şevket dışarı ʿālem-i bālādan geçmek
Bu yoluñ ıraḳlıġı ṣabāh rengi gibi bir nefsden ziyāde değil

Yaʿnī ḳayd-ı vücūddan murġ-ı rūḥ rehā olup ʿālem-i belāda belki aʿlā-yı ʿiliyyinde pervāz etmek mümkündür zīrā bu ʿālem-i bālānıñ buʿd mesāfesi pervāz-ı murġ-ı rūḥa dem-i ṣubḥ gibi bir āndan ziyāde değil

173

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Der cihān ānki zi erbāb-ı huner gerded nīst**
Baḥr rā ḳaṭre-i ābī ki guher gerded nīst

در جهان آنکه ز ارباب هنر کرده نیست
بحر را قطره ٔ آبی که گهر کرده نیست

Dünyāda o kimse erbāb-ı hüner ola yoḳdur
Baḥrde bir ḳaṭre āb-ı cevāhir ola yoḳdur

Yaʿnī zamān u vaḳt bir ḫālet kesb eyledi erbāb-ı hüner <u> ʿirfāna şāyeste bir kimse ola yoḳdur belki deryāda bir ḳaṭre gühere şāyeste o daḳḳa maʿdūm <u> nābedīd olmuş

2 **Ġāfilān rā nebuved ṣarfe zi iḥrām-ı ḥarem**
Rūy-ı taṣvīr bedīvār çu bergerded nīst

غافلانرا نبود صرفه ز احرام حرم
روی تصویر بدیوار چو برگرده نیست

Ġāfillere olmaz fāʾide iḥrām-ı ḥaremden
Taṣvīr yüzi dīvārdan döndüġi vaḳtde yoḳdur

Yaʿnī Allah'dan ġāfil olup bilāḫulūs-ı ḳalb <u> niyet olmaraḳ iḥrām <u> tavāf-ı kaʿbeden behreyāb olmaz kimseler dīvārda taṣvīr olan ṣūret-i dīvārdan yüz çevirdikde maḥv <u> nābūd olduġı gibi ġāfil kimseleriñ iḥrām <u> tavāf-ı kaʿbeden fāʾidesi olmaz

3 **Bes ki ḫūnhā heme efsurde reghā şodeend**
Seng rā ḳaṭre-i ḫūnī ki şerer gerded nīst

بسکه خونها همه افسرده رگها شده اند
سنگ را قطره خونی که شرر کرده نیست

Ol ḳadar ḳanlar cümle donmuş olmuşler ṭamarlarda
Taşda bir ḳatre ḳan ki şerer ola yoḳdur

Yaʿnī mizāc-ı efrād-ı ʿālem o rütbe efsürde birbirinden bürūdet kesb edip derūn-ı sengde istiʿdād-ı şerer bāʿīd olmuş

4 **Çend Şevket be reh-i ṣubḥ konī dīde sefīd**
Ki der iḳlīm-i to şām<ī> <ki> seḥer gerded nīst

چند شوکت بره صبح کنی دیده سفید
که در اقلیم تو شام سحر کرده نیست

Ne ḳadar Şevket ṣabāḥ yolunda edersen dīde sefīd
Zīrā seniñ iḳliminde şām döne seḥer (123b) *ola yoḳdur*

Yaʿnī nice bir şām-ı siyehbaḫtlıkda ṣubḥ-ı maṭlaba muntaẓır u dīde-i pür āh olup çeşm-i sefīd-i intiẓār olursun zīrā şām-ı siyeh baḫtıñda ṣubḥ-ı maṭlab ẓāhir <u> bedīd olmaz

174

(Mefʿūlü/Mefāʿilün/Feʿūlün)

1 **Zāhid be seret hevā-yı mol nīst**
Maġz-ı to ḥınā-yı pāy-ı gul nīst

زاہد بسرت ہوای مل نیست
مغز تو حنای پای گل نیست

Zāhid seniñ başında hevā-yı şarāb yoḳdur
Seniñ beyniñde ḥınā-yı pāy-ı gül yoḳdur

Yaʿnī zāhid seniñ maġz <u> seniñ başıñ ṣafā-yı neşʾe-i devlet-i şarāba şāyān değil zīrā seniñ maġzıñda ṣoḥbet-i gülruḫsār-ı maḥbūbla rengīn olacaḳ istiʿdād yoḳdur

2 **Dāred yek āsl kufr u īmān**
Bādām-ı du maġz rā du gul nīst

دارد یک اصل کفر و ایمان
بادام دو مغز را دو گل نیست

Ṭutar bir aṣl küfr u īmān
İki maġzlı bādām iki çiçek olmaz

Yaʿnī aṣl-ı küfr u īmān bir ḫāhdendir nihāyet ikisi daḫı bir yere gelicek iki maġzlı bādāmıñ bir çiçeği olup bir çiçekden ḥāṣıl olduġu gibi

3 **Tā ki be reh-i to sālikān rā**
Ez pest u bulend cüzʾ-i gul nīst

تا کی بره تو سالکان را
از پست و بلند جز گل نیست

Nice bir seniñ yoluñda sālikler
Pest u bülendān cüz-i gül yoḳdur

Yaʿnī nice bir seniñ semtine sülūk edenler pest <u> bülend cüz-i gülden ḫalāṣ olmasın

4 **Sehlest zi ḫūn-ı ḫod goẕeşten**
Āb-ı şemşīr zīr-i pol nīst

سهلست ز خون خود گذشتن
آب شمشیر زیر پل نیست

Sehldir kendi ḳanından geçmek
Āb-ı şimşīr köpri altı değil

Yaʿnī kendiyi fedā edip ḳayd-ı hestīden ḫalās olmaḳ sehldir ḳayd-ı ġubār-ı hestīye giriftār olup bār <u> s̱iḳlet-i zindekānı çekmekden

5 **Ez ceh-i ḫod be bend Şevket**
Kemter reg-i gerdenem zi ḳıl nīst

از جهد خود به بند شوکت
کمتر رگ گردنم ز قل نیست

Kendi cehlimden bende Şevket
Boynum ṭamarı az değil ḳıldan

Yaᶜnī kendi cehlime bend <u> giriftār olmam boynum ḳıldan incedir ḥāṣıl kendi ḳayd-ı cehlime giriftār oldum

175

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Gulbun-i baġ-ı hayā rā ġonce ser efkendegīst** گلبن باغ حیا را غنچه سر افکنده کیست
Reng gerdīden nesīm-i gulşen-i şermīde[[n]]gīst رنگ گردیدن نسیم گلشن شرمیدن کیست

Gülbün-i baġ-ı hayāda gonca baş aşağa bıraḳmaḳdır
Reng dönmek gülzār-ı hicābıñ bādıdir

Yaᶜnī gülzār-ı hayānıñ gül <u> ġoncası her şeye **(124a)** serfürū vü taḥammül eylemekdir yüz bozulup reng dönmek nesīm-i gülşen-i ḥayādır

2 **Tār-ı bālīnest żaᶜf-ı mūr rā mūy-ı sefīd** تار بالیست ضعف مورا موی سفید
Raᶜşe-i pīrī ṭabīdenhā-yı nabż-ı zindegīst رعشه پیری طبیدنهای نبض زندگیست

Tār-ı bālīndir mūr-ı żaᶜīfe mūy-ı sefīd
Raᶜşedār-ı pīrlik nabż-ı zindeniñ ḥarekesidir

Yaᶜnī mūr-ı köhnsāl <u> żaᶜīf olup bir mūy-ı sefīd bedīd olmaḳ tār-ı bālīn gibidir mūra berg dest-i raᶜşedār olmaḳ ᶜalāmet-i zindekānı olduġu gibi

3 **Kulfet-i eyyām bisyārest u men fermānberem** کلفت ایام بسیارست و من فرمان برم
ᶜĀrifān rā ṭāliᶜ-i bergeşte tavḳ-ı zindegīst عارفانرا طالع برگشته طوق زندگیست

Külfet-i eyyām çoḳdur ben iṭāᶜat ediciyim
ᶜĀriflere ṭāliᶜ-i bergeşte ṭavḳ-ı ḥayātdır

Yaᶜnī sitem <u> cevr-i dehr-i dūndan daᵓimā rıżā maḳāmındayım zīrā ᶜārif kimseler ṭāliᶜ-i bergeşte sitem-i eyyāmı ḳayd-ı ḥayāt ᶜād eder

4 **Der diyār-ı mā gul ez şafaḳ ālūdeest** در دیار ما گل از شفق آلوده است
Şevket ez reng-i ḥınā destī ki der baḫşīdegīst شوکت از رنگ حنا دستیکه در بخشیده کیست

Bizim diyārımızda gül ebr-i şafaḳ ḳarışmışdır
Şevket reng-i ḥınā dan bir el baḫşlayıcıdır

Yaᶜnī bizim kişverimizde vaḳt-ı ṣubḥ gibi rengīn <u> pāk <u> muᶜteberdir o kimsede dest-i kerem <u> ᶜināyet ola

176

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Zemīn-i sīneem ez naḳş-ı müddeʿā ḫālīst**
Be deşt-i sādedilī cāy-ı naḳş-ı pā ḫālīst

زمین سینه‌ام از نقش مدعا خالیست
بدشت ساده دلی جای نقش پا خالیست

Zemīn-i sīnem naḳş-ı müddeʿadan ḫālīdir
Sādedillik ṣaḥrāsı naḳş-ı pādan ḫālīdir

Yaʿnī bizim ḫāne-i ḫāṭırımızda ṣūret-i müddeʿa cāygīr değil zīrā beyābān-ı sāde dilde bir naḳş kārger olmadığı gibi

2 **Beḳā be ʿālem-i ḥayret buved ḫamūşān rā**
Nefes keşem be feżāyī ki ez hevā ḫālīst

بقا بعالم حیرت بود خموشان را
نفس کشم بفضای که از هوا خالیست

Beḳā-yı ʿālem-i ḥayretde olur ḫamūşlara
Nefes çekerim bir ṣaḥrāda ki hevādan ḫālīdir

Yaʿnī ʿālem-i ḥayretde cāy-ı beḳā lāzımdır ḫamūşlara bizim nefes aldığımız feżā hevādan ḫālī olmaḳ elzem <u> levāzımdandır ḥāṣıl ʿunṣurdan ḫālī olan feżāda ehl-i tecerrüde cevlān lāzımdır

3 **Zi żaʿf bes ki be çeşm kesī nemī āyīm**
Beher (124b) kocā ki nişīnem cāy-ı mā ḫālīst

ز ضعف بسکه بچشم کسی نمی‌آیم
بهر کجا که نشینم جای ما خالیست

Lāġarlıḳdan bir kimse gözüne gelmem
Her bir yerde otursam ben boş yerdir

Yaʿnī ol ḳadar żaʿīf <u> nābūd oldum takarrür <u> temekkün eylediğim mekānda benden ʿalāmet-i temekkün ẓāhir olmaz

4 **Kilīd ḳufl-ı ḫamūşī buved dürüstī rā**
Çu ez şikest şeved ney pur [[u]] ez hevā ḫālīst

کلید قفل خموشی بود درستی را
چو از شکست شود نی پر از هوا خالیست

Kilid ḳufl-ı ḫamūşī olur dürüstlük
Olduğu vaḳtde ney ḳırıḳ ṭolu hevādan ḫālī olur

Yaʿnī erbāb-ı sükūtuñ sükūt olması bāʿiṣ-i fütūḥāt <u> istiḳāmetdir zīrā ney şikest olduğu vaḳtde hevā-yı nevā-yı dürüstden ḫālī olduğu gibi ḥāṣıl erbāb-ı sükūtdan kelām-ı müstaḳīm ṣādır olur

5 **Be reng-i pertev fānūs ez sebukrūḥī**
Şodest encümen ez men pur u ḳabā-ı ḫālīst

برنگ پرتو فانوس از سبکروحی
شده است انجمن از من پر و قبا خالیست

Nūr-ı fānūs renginde sebükrūhlukdan
Olmuş meclis ben per-i ḳabādan ḫālī

Yaʿnī nūr-ı fānūs gibi ben olduġum meclisde sebükrūḥlukdan ehl-i meclis per <u> bāl-ı ḳabādan ḫālī olmuş ḥāṣıl olmuş ḥāṣıl ḳayd-ı ḳabā yüz ehl-i mücerrediñ per düşünde olmaz

6 **Ḥaṣīr-i kulbe-i men ez reg-i zemīn bāşed**
Zemīn-i ḫāneem ez naḳş-ı būrīyā ḫālīst

حصیر کلبۂ من از رگ زمین باشد
زمین خانۂ ام از نقش بوریا خالیست

Bizim ḥaṣīr-i ġamḫānemiz reg-i zemīn olur
Zemīn-i ḫānem naḳş-ı būrīyādan ḫālīdir

Yaʿnī biz ḫāksārda ḳayd-ı ālāyiş-i cihān-i fānī olmaz

7 **Heves zi kişver-i mestī sefer koned Şevket**
Ḫum ez şarāb çu pur geşt ez hevā ḫālīst

هوس ز کشور مستی سفر کند شوکت
خم از شراب چو پر گشت از هوا خالیست

Heves iḳlīmi mestlikden sefer eyler Şevket
Küp bādeden ṭolı olduġu vaḳtde hevādan ḫālīdir

Yaʿnī mest-i ḥaḳīḳī olan kimsede hevā <vü> heves-i dünyā ḳalmaz zīrā ḫum mey <u> şarābdan ṭolı olduġu ḥalde hevādan ḫālī olduġu gibi

177

(Mefʿūlü/Fāʿilātün/Mefʿūlü/Fāʿilātün)

1 **Dūr ez leb-i to em mey reng-i şikeste ḫālīst**
Bī ḫandeet be sāġar cāy-ı şarāb ḫālīst

دور از لب تو ام می رنگ شکسته خالیست
بی خنده ات بساغر جای شراب خالیست

Seniñ lebiñden dūr baña şarāb reng-i şikeste ḫālīdir
Seniñ ḫandeñ olmasızıñ sāġar-ı cāy-ı şarāb ḫālīdir

Yaʿnī seniñ leb-i (125a) laʿliñden ayrı bāde baña reng-i şikesteḥāl gibidir seniñ ḫande-i leb-i dehānıñ olmaz sensiz piyāle-i bāde şarābdan tehī piyāle gibidir

2 **Ez żaʿf-ı nāle-i men tā āşinā-yı leb şod**
Çun bulbul-i hayālī āvāz-ı men ḫayālīst

از ضعف نالۂ من تا آشنای لب شد
چون بلبل خیالی آواز من خیالیست

Benim ẓaʿf-ı nālemden tā leb āşīnā oldı
Ḫayāl-i bülbüli gibi benim āvāzım ḫayāldir

Yaʿnī benim żaʿf-ı nāleme leb-i āşinā olduḳda ḫayāl-i hezārı āvāz-ı ḫayāl eyledi

3 **Çūb-ı ḳafes numāyed yek deste per-i ṭāvūs**
Ez bes ki bulbul-i mā dāġ-ı şikeste bālīst

چوب قفس نماید یک دسته پر طاوس
از بسکه بلبل ما داغ شکسته بالیست

Çöp ḳafes görünür bir deste per-i ṭāvūs
Ol ḳadar benim bülbülüm dāġ-ı şikestebāldır

Yaʿnī dāġ-ı derūn u şiḳlet-i rūḥānīden ḳafes-i vücūdumuz rengareng müşāhede vü muʿayene olunur belki sāḥa-i sīnem bir taḫte lālezār gibidir

4 **Şevket zi goftugūyet būy-ı muḥabbet āyed**
Neşret çonān ki ḳālıbest naẓm-ı ḫoş-ı to ḫālīst

Şevket güftugūyuñdan muḥabbet ḳokusu gelir
Neşriñ bile bir ḳalıbdır naẓm-ı ḫoşuñ bir ḫāldir

Yaʿnī Şevket'iñ ḳāl-i ḥaḳīḳat maḳāliñden āşār-ı muḥabbet-i ḥaḳīḳī ẓāhir <u> nümāyāndır belki kelām-ı menşūrı bir ḳāl-i ḥaḳīḳī vü kelām-i manẓūm **"an mineʾl-şiʿrüʾl-hikmet"** māṣadaḳına şāmil muḫayyel u hikmetāmīz bir maʿnadır

178

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Pey-i neẓẓāre-i Mecnūn-i to ṣaḥrā çeşmest**
Cadde medd-i nigeh naḳş-ı kef <u> pā çeşmest

Seniñ neẓẓāre-i Mecnūn'una ṣaḥrā gözdür
Cadde medd-i nigeh naḳş-ı kef <u> pā gözdür

Yaʿnī muḥabbet-i ḥaḳīḳī olan ʿaşıḳ-ı mecẕūb-ı İlāhī zīrūḥdan başḳa ġayrı rūḥ yaʿnī kūh <u> beyābān ḥüsn-i ʿayn-ı muḥabbetle nigerān olumaḳ ḥasebiyle cādde-i ṣaḥrā medd-i nigeh maḳamına ḳāʾim āşār-ı ẓühūrāt feyfā-yı imkān ʿayn-ı dīde maḳāmında ḳāʾimlerdir

2 **Kūh <u> ṣaḥrā be hevādārī-i mā ḥayrānend**
Ḥalḳa-i dāʾire-i dāmen-i ṣaḥra çeşmīst

Kūh <u> ṣaḥrā benim hevādārlıġıma ḥayrānlardır
Ḥalḳa-i dāʾire-i dāmen-i ṣaḥra gözdür

Yaʿnī cümle ʿālem belki kūh <u> ṣaḥrā benim kemāl mertebe ʿāşıḳ-ı şeydā olduġuma müteḥayyirlerdir gūyā bīnihāye ṣaḥrā-yı ʿālem benim kemāl **(125b)** mertebe ʿāşıḳ olmam çeşm-i ḥayrān gibi nigerān olurlar

3 **Mīkoned seyr serāpā-yı to sertāpāyem**
Temāşā-yı to āġūş-ı temennā çeşmest

Eder seniñ serāpāy ki benim serāpāyım
Seniñ temāşāña āġūş-ı temennā gözdür

Yaʿnī serāpā-yı vücūd-ı maḥbūba serāpā-yı vücūdum seyr etmek ḥasebiyle gūyā āġūş-ı temennā biʾl-fiʿl ʿayn-ı temāşā olmuş

4 **Baġbān zūd be tārāc medih gulşen rā**
Ānçi nergis buved imrūz be ferdā çeşmīst

باغبان زود بتاراج مده گلشن را
آنچه نرگس بود امروز بفردا چشمیست

Baġbān ʿacele yaġmaya verme gülzārı
Ol ki nergis olur bu gün yārın gözdür

Yaʿnī ey selāṭīn <u> mülūk-ı cihān olan kimseler nevʿ-i efrād-ı insān belki nevʿ-i efrād-ı ḥayvān ḳabl-i Bārī'den ḥıfẓ <u> ḥırāsetlerine sizler meʾmūr iken onları ẓulm <u> ḥaḳāretle helāk ṣadedinde olman zīrā rūz-ı cezāda dīvān-ı Bārī'de her bir ferd-i insān mülūk <u> selāṭīne müsāvī olur

5 **Sālik-i bāde-i ḥayret-i dīdār-ı to rā**
Cādde-i medd-i nigehī ābile-i pā çeşmīst

سالک بادهٔ حیرت دیدار ترا
جادهٔ مدّ نگهی آبلهٔ پا چشمیست

Sālik-i bāde-yi ḥayret dīdāruña seniñ
Cādde-i medd-i nigeh ābile-i pā gözdür

Yaʿnī ḥayret-i dīdār-ı maḥbūb ile beyābān-ı ʿaşḳa sālik-i reh-i teveddüd olan ʿāşıḳa kendi nūr-ı çeşm <u> medd-i nigehi ṭarīḳ-i müstaḳīm ʿaşḳ olumaḳ ḥasebiyle ābile-i pā ʿayn-ı dīde olur ḥaṣıl ṭālib-i künh-i Rabbüʾl-ʿālemīn olan ʿāşıḳ <u> ʿārife kendi vücūdı delīl olur

6 **Nīst īn bādiye ez fitne-i ḫ̬ābīde tehī**
Cādde ez naḳş-ı ḳademhā zi serāpā çeşmīst

نیست این بادیه از فتنهٔ خوابیده تهی
جاده از نقش قدمهای سراپا چشمیست

Değil bu bādiye fitne-i ḫābīdeden ḫālī
Cādde naḳş-ı ḳademlerden başdan ayaġa gözdür

Yaʿnī bu bādiye-i ʿaşḳ <u> muḥabbetde maḫfīce nice varṭa-i ʿaẓīm vardır zīrā vādī-i ʿaşḳ <u> muḥabbetde endīşe ile maḥv <u> iʿdām u cevr eden ʿāşıḳların her bir naḳş-ı pā-ı dāʾirleri vādī-i muḥabetde çeşm-i ḥayret gibidir

7 **Şevket ez behr-i temāşā-yı kehribār-i men**
Sebze-i sāḥil-i mujgān-ı ṣaḥrā çeşmīst

شوکت از بهر تماشای کهربای من
سبزهٔ ساحل مژگان وصحرای چشمیست

Şevket benim kehribār olan temāşāmdan ötürü
Sebze- i sāḥil-i müjgān-ı ṣaḥrā gözdür

Yaᶜnī Şevketiñ cevāhir-i ᶜirfān-i (126a) dürerbārından ötürü sebze-i sāḥil müjgān gibi beyābāñ <u> ṣaḥrā çeşm olmuş ḥāṣıl Şevketiñ ᶜirfān-ı dürerbārından kān-ı lüᵓlü ki sāḥil-i deryādır lüᵓlü ṣulb u deryūze eder

179

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Bī to berḳ u ḫande-i peymāne der çeşmem yekīst**
Devr-i cām u gerdiş-i pervāne der çeşmem yekīst

بی تو برق و خندهٔ پیمانه در چشمم یکیست
دور جام و گردش پروانه در چشمم یکیست

Sensiz berḳ u ḫande-i peymāne gözümde birdir
Devr-i cām u devr-i pervāne gözümde birdir

Yaᶜnī bükā-yı rüᵓyet-i vaṣl-ı maḥbūbdan dūr olduġum ḥalde sitem-i āteş-i sūziş rüzgār-ı ḫande-i peymāne ki bāᶜiṯ-i kesb-i feraḥdır benim ᶜaynımda müsāvīdir belki meclis-i neşāṭ <u> ṣafāda devr-i ḳadeḥle gerdiş-i pervāne birbirinden farḳ <u> temeyyüz edemem ḥāṣıl bükā[268]-yı cānāndan başḳa bir şey gözümde değil

2 **Yek gul-i raᶜnāst ez gulzār-ı vaḥdet küfr <u> dīn**
İᶜtibār-ı kaᶜbe vü butḫāne der çeşmem yekīst

یک گل رعنا ست از گلزار وحدت کفر و دین
اعتبار کعبه و بتخانه در چشمم یکیست

Bir gül-i raᶜnādır gülzār-ı vaḥdetden küfr u dīn
İᶜtibār-ı kaᶜbe vü bütḫāne gözümde birdir

Yaᶜnī ᶜālem-i vücūdda müᵓmin mūcid-i ḥaḳīḳī Rabbüᵓl-ᶜālemīn ṣāniᶜ-i muṭlaḳ īcād <u> ḫalḳdan mevcūd olmuşdur meẕheb-i müᵓmin <u> ġayr-ı müᵓmine ᶜayn-ı müsāvī ile naẓar etmek lāzımdır zīrā maṣnuᶜa naẓar ṣāniᶜine naẓar gibidir ḥāṣıl māsivāullaha ḳubḥ naẓar ile rüᵓyet-i pesendān mülāyim değildir

3 **Mīşevem pervāne her cā şuᶜleī gerded bulend**
Āteş-i Ṭūr çerāġ-ı ḫāne der çeşmem yekīst

میشوم پروانه هر جا شعله کرد بلند
آتش طور چراغ خانه در چشمم یکیست

Olurum pervāne her yerde bir şuᶜle olsa üksek
Āteş-i ṭūr çerāġ-ı ḫāne gözümde birdir

Yaᶜnī her bir maḳāmda ḥādiṯāt-ı kevn <u> ᶜālemden bir ḥādiṯe ẓüḥūr eyle<se> āgāh <u> īḳāż olurum zīrā her bir ẓühūrāt <u> tecelliyāt-ı Bārī'dendir bile olduġu ḥalde āteş-i tūr u çerāġ-ı ḫāne tecellī vü ṣunᶜullaha merbūṭ olmaḳ vācib u lāzım geldi **"Allahu ḫālıḳu külli şey"** [269]manṭūḳunca māṣadaḳ

4 **ᶜAndelībem ez perem ḫūn-ı semender mīçeked**
Seyr-i bāġ u kişt-i āteşḫāne der çeşmem yekīst

عندلیبم از برم خون سمندر میچکد
سیر باغ و کشت آتشخانه در چشمم یکیست

[268] Metinde bu kelime beḳā "بقا" olarak yazılmıştır. Fakat beḳā metnin anlamına uymadığı için kelime bükā olarak transkribe edilmiştir.
[269] "Allah her şeyin yaratıcısıdır." Zümer/62

Bülbülüm benim ḳanadımdan semender ḳanı ṭamlar (126b)
Seyr-i bāġ u mezraᶜ-ı āteşḫāne gözümde birdir

Yaᶜnī gülzār-ı maṣnuᶜ <u> mevcūdāt bülbül gibi ᶜāşıḳ olmaḳ ḥasebiyle cümle efrād-ı mevcūdāta bir dürlü naẓar edip ṣāniᶜlerine intiḳāl edip tefekkür u teᵓemmül ederim

5 **Kerdeem Şevket beraġm-i şeyḫ mestī iḫtiyār**
Verne rāh-ı mescid u meyḫāne der çeşmem yekīst

کردم شوکت برغم شیخ مستی اختیار
ورنه راه مسجد و میخانه در چشمم یکیست

Eyledim Şevket şeyḫe raġmen mestliği iḫtiyār
Yoḳsa rāh-ı mescid u rāh-ı meyḫāne gözümde birdir

Yaᶜnī zāhid-i ḫodfürūş <u> riyāḳāra mümāşāt etmeyip u muḫālefet etmek için ṣūreten ẓahirde mestlik iḫtiyār eyledim yoḳsa benim ᶜindimde mescid u meyḫāne belki cümle māsivāullah müsāvī derecesindedir birbirinden ḥüsn <u> ḳubḥ ile farḳ etmem

180

(Mefᶜūlü/Mefāᶜīlü/Mefāᶜīlü/Faᶜūlün)

1 **Āncā ki buved menzilem ez evc nişān çīst**
Ḥayret be mekānī ki merā borde mekān çīst

آنجا که بود منزلم از اوج نشان چیست
حیرت بمکانی که مرا برده مکان چیست

O yerde olur menzilim evcden nişān nedir
Ḥayret bir mekāna beni götürdi mekān nedir

Yaᶜnī vücūd-ı künh-i Bārī-i teᶜālā taᶜaḳḳul u taṣavvur dāᵓimā ānen fe ānen etmeden kendi vücūd-ı heykel-i maḥṣūṣ cismi maḥv <u> iᶜdām eyledim ne maḳāmda vü ne mekānda olduġum farḳ <u> temeyyüz eylemedim belki ᶜālem-i ruḥaniyyet u lāhūt derecesine vāṣıl oldum

2 **Āyīneem ez nūr-ı naẓar mīkeşed āzār**
Tā ᶜāḳıbet-i kār-ı men ez hemnefesān çīst

آیینه‌ام از نور نظر میکشد آزار
تا عاقبت کار من از همنفسان چیست

Benim āyīnem nūr-ı naẓardan ṣıḳlet çeker
Nihāyetkār benim hemnefeslerden nedir

Yaᶜnī benim āyīne-i vücūdum dār-ı dünyāda cüzᵓi şeyden mükerrer u muġayyer olur yarın rūz-ı cezāda sūᵓ-i ᶜamele muḳārin olduḳda ne ḥālet kesb edip u ne derece ıżṭırār ḥāṣıl olur maᶜnā-yı dīger ikisine ḫāṭırım ṣāf u mücellā nāzik olmaḳ ḥasebiyle nūr-ı naẓarla muġayyer olur muḫālif kimselere hemmeclis u hemnefes olsa ne ḥālet kesb eder

3 **Ebnā-yı cihān rā dil-i bīdār nebāşed**
Īn ḳāfile rā behr-i ḫˇāb-ı girān çīst

ابنای جهان را دل بیدار نباشد
این قافله را بهر جواب گران چیست

Ebnā-yı cihānda bir bīdār gönül yoḳdur
Bu ḳārbāna yük aġır yuḳudan başḳa nedir

Yaᶜnī bu dār-ı teġāfül u güzergāh olan cihān-ı fānīde bir **(127a)** bīdār <u> īḳāż gönül nevᶜ-i efrād-ı insāndan belki nevᶜ-i efrād-ı ḥayvāndan mevcūd değil bu kedergāh-ı cihān-ı fānīde ḳāfile-i nevᶜ-i efrād-ı insāna yük ancaḳ ḫāb-ı girān olmuşdur

4 **Keyfiyyet-i ġaflet çu buved bāde çi ḥācet**
Çu hest girān cānī-i mā raṭl-ı girān çīst

کیفیت غفلت چو بود باده چه حاجت
چون است گران جانی ما رطل گران چیست

Ḥālet-i ġaflet olduġu vaḳtde şarāba ne ḥācet
Girāncānlık olduġu ḥalde raṭl-ı girān nedir

Yaᶜnī leẕẕāt-ı rıżā-ı Bārī'ye ġaflet eden insāna esbāb-ı ġaflet lāzım değil zīrā ᶜibādāt u ṭāᶜātullaha tekāsül u girāncān olan kimseye māniᶜ-i ṭāᶜāt u s̱iḳlet-i ᶜubūdiyyet lāzım değil

5 **Kāret be ḫamūşī keşed ez goften-i bisyār**
Coz ḳaṭᶜ-ı suḫan ḥāṣıl-ı īn tīġ-i zebān çīst

کارت بخموشی کشد از گفتن بسیار
جز قطع سخن حاصل این تیغ زبان چیست

İşin çeker sükūta çoḳ söylemekden
Ḳaṭᶜ-ı süḫandan başḳa ḥāṣıl bu tīġ-i zebān nedir

Yaᶜnī keṣret-i kelāmıñ nihāyeti sükūt olmaḳ ḥasebiyle tīġ-i zebānıñ ḥāṣıl-ı kār yine nümūne-i ḳaṭᶜ-ı süḫandan başḳa bir şey yoḳdur böyle olduġu ḥalde **"men ṣamete necā"**[270] fehvāsınca sükūt olmaḳ lüzūmu o ᶜayn-ı kelāma tekellüm eylemeden aḥsendir

6 **Ḫāmūş nebuved ki suḫan oftāde çu maᶜşūḳ**
Çun nāz koned bāz sır-ı ḥarf-ı zebān çīst

خامش نبود کہ سخن افتاده چو معشوق
چون ناز کند باز سر حرف زبان چیست

Ḫāmūş olmaz kim süḫan düşdüğü vaḳtde maᶜşūḳ
Nāzı açdıġı vaḳtde sırr-i ḥarf-i zebān nedir

Yaᶜnī maḥbūb-ı ḳalīlü'l-kelām olmaġla sükūtī vü ḫāmūşī ıṭlāḳ olmaz maḥbūba zīrā āġāz-ı feṭḥ-i nāz eylediġi ḥalde bir ḥarf u bir kelāma yer ḳalmaz belki mecmūᶜ-ı ḥāl nāz-ı maᶜşūḳda müstcemiᶜdir

7 **Şevket goẕer ez aṭlās-ı eflāk çu merdān**
Ārāyiş-i ḫod īn heme mānend-i zenān çīst

شوکت گذر از اطلس افلاک چو مردان
آرایش خود این همه مانند زنان چیست

Şevket geç felek aṭlāsdan merdler gibi
Kendi ziyneti bu ḳadar ḳarılar gibi nedir

[270] "Dilini tutan kurtuldu." Hadis-i şerif.

Yaᶜnī ārāyiş <u> ziynet-i dünyāyı merdāne terk eyle zīb <u> ziynete ṭālib ancaḳ ṭāᵓife-i nisāya maḫṣūsdur belki er kişiye ḫodārā vü meyl-i ziynet ᶜayb <u> aḳbeḥdir

181

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Derdmend-i ᶜaşḳ (127b) bīderdī nemīdāned ki çīst**
Himmet-i merdāne nāmerdī nemīdāned[271] ki çīst

Derdmend-i ᶜaşḳ bīderdlik bilmez nedir
Himmet-i merdāne nāmerdlik bilmez nedir

Yaᶜnī ḳayd-ı dām sitem-i ᶜaşḳa giriftār u müdāvim olan ᶜāşıḳ rāḥat <u> āzādelik ne güne olduġunu derk u izᶜān eylemez merd-i ṣāḥib-i keremiñ nāmerdlik ne güne olduġunu bilmediġi gibi

2 **Kār-ı ᶜāşıḳ sūḫten bāşed beher ḥālet ki hest**
Şemᶜ ez kāfūr dil-i serdī nemīdāned ki çīst

ᶜAşıḳıñ işi yanmaḳ olur her ḥālet ki var
Şemᶜ-i kāfūr dilden bürūdet bilmez nedir

Yaᶜnī derūn-ı sīne-i ᶜāşıḳda āteş-i şevḳ-i muḥabbet dāᵓimā sūzān u lemeᶜāndır bir ᶜāşıḳ-ı dilsūḫtelik şemᶜ-i kāfūr-ı göñülde bürūdet ne güne olduġunu derk u fehm olunmadı

3 **Fāriġ ez şām-ı girībānest der ṣubḥ-ı vaṭan**
Āfitāb-ı men cihān gerdī nemīdāned ki çīst

Şām-ı girībāndan fāriġdir ṣubḥ-ı vaṭanda
Bizim ḫūrşīdimiz dünyāyı gezme bilmez nedir

Yaᶜnī şām <u> ẓulmet-i dünyāyı terk ṣafā-yı ṣubḥ-ı āḫiret iḫtiyār etmek sebebiyle bizim āfitāb-ı vücūdumuz saḥā-yı esbāb-ı cihān-ı fānīde şuᶜlepāş-ı devrān etmek bilmez nedir

4 **Key buved endīşeem Şevket zi berḳ-i ḥādiṩāt**
Īn giyāh ez şuᶜle-i rūzī nemīdāned ki çīst

Ne dürlü olur endīşem Şevket berḳ-i ḥādiṩātdan
Bu giyāh şuᶜle-i rūzī bilmez nedir

[271] Bu kelime metinde "بمیداند" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "nemīdāned" şeklinde okunmuştur.

Yaᶜnī fitne-i ḥavādiṯ-i zamāndan ḫavf u ḫaşyet etmem zīrā ben maḳām-ı rıżāda pānihāde vü ḳażāya rıżā belāya ṣabr olmaḳ ḥasebiyle fikr-i āb-ı ḫurūş u ġayrgūn e ḳażāzede olmaḳ ᶜaynımda değil

182

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 Bā leb-i ū laᶜl-i mey-i nāresīst
Pīş-i ruḫ-ı ū reg-i nār ḫasīst

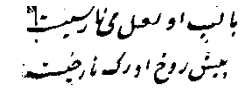

Onuñ lebine muḳābil laᶜl-i bāde nāresīdedir
Onuñ yanaġına muḳābil āteş ṭamārı çöpdür

Yaᶜnī leb-i meygūn -ı maḥbūba nisbet seniñ laᶜl-i pür mey <u> nāpuḫte vü nāgüvār gibi müşāhede vü muᶜāyene olunur

2 Nīst ᶜābeş (128a) āmed u reft-i nefs
Ez du ser īn rişte bedest-i kesīst

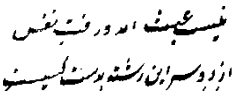

Değil bīhūde nefsin gelip gitmek
İki başdan bu iplik bir kimseniñ elindedir

Yaᶜnī ḫurūc <u> duḫūl-ı nefs-i insānda bīhūde ḫalḳ u īcād olmamış belki ḫurūcu nefs-i ḳabl-ı Bārī'den bir niᶜmetdir u duḫūl-ı nefs-i güzellik bir niᶜmet zīrā sebeb-i ḥayāt nevᶜ-i beni ādemdir böyle olduġu ḥalde her bir nefs başına iki şükür vācibdir Şeyḫ Saᶜdīniñ ibtidā-i Gülistānda naḳl eylediği gibi

3 Telḫ buved mīve-i bostān-ı men
Mohre-i mārem şemer-i nāresīst

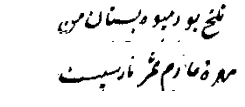

Acı olur benim şemer-i bostānım
İylān moncuġum[272] *şemer-i nāpuḫtedir*

Yaᶜnī benim maḥṣūl-ı bostān-ı maᶜrifetim ẓāhiren nāpuḫte ḥaḳīḳat-ı ḥalde mihre-i mār gibi pür ḫāṣṣe vü iᶜtibār olucaḳ bir nesnedir

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 Naḳş-ı dehān-ı teng-i to cāy-ı tekellumest
Ḫaṭṭ-ı leb-i to ᶜanber-i mevc-i tebessumest

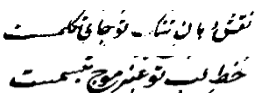

Naḳş-ı dehān-ı tenginiñ cāy-ı tekellümdür
Seniñ ḫaṭṭ-ı lebiñ mevc-i ᶜanber-i tebessümdür

[272] Boncuğum

Yaᶜnī maḥbūbuñ dehān-ı şekerbār ḫūşkvār güftugūya sezā vü cesbān dīger ḫaṭṭ-ı nevḫīz laᶜl-i leb-i tebessüm mevc-i ᶜanber gibidir

2 **Şod püşt-i mevc sīne-i māhīzi cūş-ı dāġ**
İmşeb muḥīṭ-i çeşm ki germ-i ṭelāṭumest

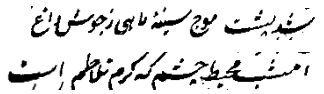

Oldı püşt-i mevc sīne-i balıḳ ḫūş-ı daġdan
Bu gece kimiñ deryā-yı gözü germ-i telāṭumdur

Yaᶜnī bir ᶜāşıḳ-ı ciğersūzuñ germ-i girye vü telāṭum-ı eşkinden derūn-ı baḥrde püşt-i mevc sīne-i māhī gibi pür dāġ oldı

3 **Z'ān berḳ-i bīnumūd cihān lālezār şod**
Gulşen pür ez gulest u bahār ez miyān gumest

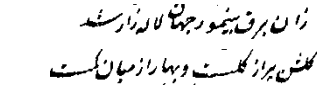

O bīḫod berḳden ᶜālem lālezār oldı
Gülzār gülden ṭoludur bahār miyānda ġāyibdir

Yaᶜnī rūy-ı āteşfām berḳ-ı ḥüsn-i şuᶜle-i dilberden cümle ᶜālem lāle gibi dāġ-ı derūn ile dilsūz olup dīger ḫūn-ı girye-i ᶜāşıḳlara saḥā-ı cihān gülşennümūn oldı maᶜahezā maḥbūb berḳ-ı ḥüsnüñ ḥüsnüne müşāhede tāb <u> tüvān-ı ᶜāşıḳ bir emr-i muḥāldir

4 **Ez baḥr nīst minnet-i āb-ı vużū merā**
Çun gevherem zi gerd-i yetīmī teyemmümest

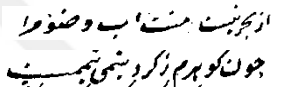

Deryādan yoḳdur minnet āb-ı vużū baña
Güher gibiyim gerd-i yetimlik teyemmümdür (128b)

Yaᶜnī bir vech-i taḳlīd ile taḥrīr kimselere iḳtifā edip ᶜilm-i ᶜameliye vü iᶜtiḳādiyye kesb u aḫz eylemeye muhtāc değiliz belki ᶜilm-i ᶜameliye vü iᶜtiḳādiyye biᵓz-zāt kendi ᶜaḳl-ı rüşdümüz ile rehyāb oluruz belki dürr-i yetim gibi dürer- i ᶜālemden mümtāzız

5 **Şebhā miyān-ı laᶜl-i to vu ġonçe tā seḥer**
Ṣad reng goftugū be zebān-ı tebessumest

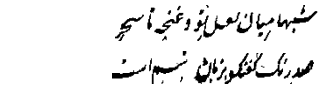

Geceler seniñ miyān laᶜliñe vü ġonca tā seḥer
Yüz dürlü güftugu zebān-ı tebessümledir

Yaᶜnī maḥbūbuñ dehān-ı teng ḫoş ḫandesi ġoncaya vech-i şibh olmaḳ ḥasebiyle ṣubḥgāhda dehān-ı ġoncabār ṣabābāz eylediği ḥalde dehān-ı teng- i dilberden naḳş-ı reng alıp bāz eder

6 **Çun dāg-ı lāle sūḫt şinīden be gūş-ı gul**
Āh īn çi bulbulest ki germ terennumest

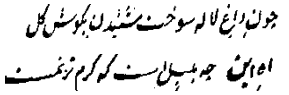

Dāġ-ı lāle gibi yandı işitmek güş-ı gülde
ʿAceb āh bu ne bülbüldür ki germ-i terennümdür

Yaʿnī dāġ-ı lāle gibi yanıp dāġ dāġ oldı güş-ı gül ṣadā-yı āh <u> feryādından ʿaceb ne dürlü hezārzār ile feryād <u> figān ile terennüm eden ʿāşıḳdır

7 **Şevket zi feyż-i āhter-i Āṣaf be evc-i baḫt**
Seyyāre-i to merdümek-i çeşm-i encümest

Şevket feyż-i āhter-i āṣafdan evc-i baḫtımız
Seniñ seyyāreñ merdümek-i çeşm-i encümdür

Yaʿnī ḥüsn-i naẓar-ı ʿināyet muʿtemedüʾd-devletle nezd-i meclis-i ricāl <u> kibār-ı şāhīde mertebeñ ʿālīdir belki her yerde müşārün biʾl-benānsın

183

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Çemen zi ḫande-i gul ḫāṭır tehī ziġamest**
Cunūn çu tevbe purest u ḫıred çu bāde kemest

Çemen ḫande-i gülden ḫāṭır ḫālīdir ġamdan
Cünūn tevbe gibi pürdür ʿaḳl bāde gibi azdır

Yaʿnī çemende zamān-ı bahār faṣl-ı ḫande-ı gül olmaḳ ḥasebiyle ḫāṭır-ı rind <u> ābdāl ġamdan ḫālīdir zīrā cünūn-ı ʿaşḳ pür tevbe gibi vāfir ʿaḳl bāde-i tevbekārān gibi ʿadīmüʾl-vücūd belki revāc-ı cünūn-ı ʿaşḳ derkārdır

2 **Men ez berāy-ı vefā dāde be dest-i to dil**
Be her dilī ki sitem mīkonī be men sitemest

Ben vefādan ötürü verdim seniñ eline göñül
Her bir göñüle sitem eylersen baña sitemdir

Yaʿnī bir aḥbāba **(129a)** vefā meʿmūliyle ṭarīḳ-i ülfetle teslīm u dildāde olnuduḳda dīger aḥbābdan birine vefāsızlıḳ derkār u ẓāhir olur

3 **Yekīst silsile-i mumkināt u mevc-i hayāl**
Naẓar be hestī-yi vācib vucūd-ı mā ʿademest

Birdir silsile-i mümkünāt mevc-i ḫayāl
Vücūd-ı mevcūd-ı vācibe naẓar bizim vücūdumuz ʿademdir

Yaᶜnī vücūd-ı vācibüᵓl-vücūda naẓar nisbet-i silsile-i mümkünāt mevc-i ḫayāl u ᶜadem gibidir **"külli şeyin hālikun illā vecheh"**[273] āyet-i kerīme fehvāsınca

4 **ᶜAbīr-i kufr ki ez zulf-i ḫ ̌īşten efşānd**
Ki deyr u Kaᶜbe pur ez naġmehā-yı pā ṣanemest

Kürf-i ᶜānberīn kim kendi zülfünden saçdı
Zīrā kilīsā vü kaᶜbe memlū naġmeleri pā-ı ṣanemdir

Yaᶜnī dil- i şeydā ẕikrullah u ṣubḥgāhda kelime-i tevḥīde bir erbāb-ı feyż <u> ṣāḥib-i nefesden ruḫṣat u icāzet almışdır her şeb u her ṣubḥgāhda ẕkrullah u kelime-tevḥīd ᶜāleme vird-i ẕebān olmuş

5 **To saᶜy kon ki zened cūş maᶜnā ez raḳamet**
Ḫaṭī ki maḥż-i sevādest sāye-i ḳalemest

Sen saᶜy eylesen cūş maᶜnā raḳamıñdan
Bir ḫaṭṭ ki maḥż-ı sevāddır sāye-i ḳalemdir

Yaᶜnī sen himmet eyle senden maᶜnā-yı bedīh u ḥüsn-i āṩār u saᶜy nümāyān u ẕāhir olsun zīrā bir ḫaṭṭ-ı ᶜayn-ı sevād muᶜciznümūn olsa sāye-i kalemdendir böyle olduġu ḫalde ḥüsn-i maṣnuᶜ-ı ṣanᶜat ṣānīᶜe rāciᶜdir

6 **Be ṭabᶜ-ı şūḫ-ı to Şevket zamāne mīnāzed**
Reg-i ḫayāl- to mujgān-ı āhū-yı ḥaremest

Seniñ güzel tabᶜıñı Şevket zamāne oḳşar
Seniñ reg-i ḫayāliñ müjgān-ı āhū-yı ḥaremdir

Yaᶜnī Şevketiñ ẕat-ı muḥterem-i pürᶜirfānına cümle ebnā-yı zamān taᶜẓīm <u> tevkīr eder güyā nuṭḳ-ı pāk u āṣār-ı ḥaseneleri āhū-yı ḥarem zāt-ı şerīf-i pürmaᶜrifet kaᶜbe gibidir

184

(Müteᶜilün/Fāᶜilün/Mefāᶜilün/Faᶜlün)

1 **Bī to gul-i şuᶜleem be dāmen-i āhest**
Der naẓarem lāle hemçu dāġ-ı siyāhest

Sensiz gül-i şuᶜle dāmen-i āhdır
Naẓarımda lāle dāġ-ı siyāh gibidir

[273] "Onun zatından başka her şey helak olacaktır." Kasas/88.

Yaᶜnī maḥbūbdan dūr u mehcūr olaldan gül şuᶜle-i dāmen-i āhda lemeᶜān u hüveydādır gūyā gül gülzār-ı lāle-ı ᶜaynıma dāġ-ı siyāh gibi bedīd olur **(129b)**

2 **Der çemen ez behr-i dīden-i gul-i rūyet**
Her ṭaraf ez ġonçe rengbeste nigāhest

Çemende seniñ gül ruḫsārıñ görmekden ötürü
Her ṭaraf ġoncadan reng-ı beste-i nigāhdır

Yaᶜnī gülzār-ı ᶜālemde teşrīf-i ḳudūm-ı hidāyetnümūn aḥmed-i muḫtār muᶜcīz-i fünūndan ötürü şükūfe nevᶜ-i efrād-ı ᶜālemiyān cābecā üşküfte vü çendān vażᶜ-ı hekīmāne ile pānihāde-i üslūb olmuşlar

3 **Serkeşī-i nāz-ı ū buved zi niyāzem**
Revġan-ı gulberḳ rā zi maġz-ı giyāhest

Onuñ nāz-ı serkeşi olur niyāzımdan
Berḳe revġān gül maġz-ı giyāhındandır

Yaᶜnī maḥbūbuñ şöhret-i ḥüsn u ᶜulüvv-i naz-ı şīvesi ancaḳ niyāz-ı ᶜāşıḳdandır zīrā berḳiñ gülgūn olması ḫas <u> ḫaşāḳ sūzān pā-māl eylemesinden belki pādşāhlarıñ şān <u> şevket imdād-ı fuḳarādandır

4 **Bīmeded-i ᶜaşḳ mulk-i ḥusn ḫarābest**
Reng-i binā-yı şāhān zi gerd-i sipāhest

Meded-i ᶜāşḳ olmasızın mülk-i ḥüsn ḫarābdır
Naḳş-ı esās-ı pādşāhlar ġubār-ı sipāhdandır

Yaᶜnī şöhret-i ḥüsn-i maᶜşūḳ ancaḳ ülfet-i ᶜāşıḳa merbūṭdur esās-ı pādşāhī imdād-ı fuḳarādan olduġu gibi maᶜlūm ola bu beytle maḳdemki beytin meᵓāl birdir

5 **Nīst be kes āşinā çi dūst çi duşmen**
Çun gul-i raᶜnā du rengīş du govāhest

Kimseye āşinā değil ister dost ister düşmān
Gül-i raᶜnā gibi iki renglik iki şāhiddir

Yaᶜnī bu pīrezen-i dünyā kimseye yār olmaz ister kendine dost ister düşmān olmasın zīrā iki yüzlü olması şāhid bir kimseye yār-ı muvāfıḳ olmaz

6 **Mezraᶜ-ı men āb ḫordest zi āteş**
Bāl-ı semender be ḫırmenem per-i kāhest

Benim mezraᶜım āteşden ṣu içmiş
Bāl-ı semender benim ḫırmenimde bir per-i kāhdır

Yaᶜnī ḥamīr <u> māye-i siriştimiz biʾz-zāt āteş-i ᶜāşḳla şevḳle olmaḳ ḥasebiyle semender-i āteşhūy bana nisbet bir pergāh gibidir

185

(Mefᶜūlü/Mefāᶜīlü/Mefāᶜīlü/Faᶜūlün)

1 **Dildūz-ı nigāh-ı to be mujgān-ı siyāhest**
Mujgān-ı siyāh-ı to reg-i ebr-i nigāhest

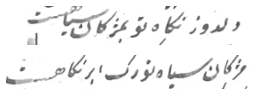

Seniñ dildūz-ı nigāhıñ müjgān-ı siyāhdandır
Seniñ müjgān-ı siyāhıñ reg-i ebr-i nigāhdır

Yaᶜnī müjgān-ı dilfirīb-i maḥbūb dāʾimā nigāh-ı fitnecūy **(130a)** dilbere muᶜīn u zaḥīrdir

2 **Ez żaᶜf zi dil āh keşīden netevānīm**
Rengī ki pered ez ruḫ-ı mā şuᶜle-i āhest

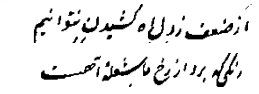

Żaᶜfdan göñülden āh çekmek kudretim yoḳ
Reng uçar bizim yanaġımızdan şuᶜle-i āhdır

Yaᶜnī hīle-i mürtāż-ı ᶜaşḳla nātüvān u żaᶜīf olmaḳ sebebiyle derūn-ı dilden āh <u> enīn etmeğe ḳuvvet <u> iḳtidār nābūd olma ḥasebiyle şikeste reng-i rūyum gūyā şuᶜle-i āh yerine ḳāʾimdir

3 **Devrān-ı siyeh mestī-i mā ᶜayn-ı ḫumārest**
Ḫamyāze-i mā gerdiş-i ān çeşm-i siyāhest

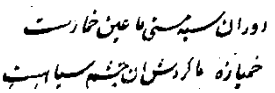

Devrān-ı siyeh-ı mestimiz bizim ᶜayn-ı ḫumārdır
Ḫamyāzemiz bizim o ḳara göz gerdişidir

Yaᶜnī biʾd-devām çeşm-i mest-i ḫūbānla siyeh mest-i müdāmdır

4 **Şevḳem be rehet pur şod u muntaẓırest**
ᶜAynek benaẓar mīdihed u çeşm berāhest

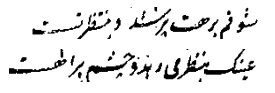

Şevḳım yoluñda pür oldı saña muntaẓırdır
Medd-i nigāhıma çeşmiñ bıraḳır göz yoldadır

Yaᶜnī çeşm-i şevḳ-i muḥabbetim beḳa-yı vaṣl-ı ḫūbāna müddet-i medīde dīde-i pür āh <u> intiẓār olmaḳ ḥasebiyle żaᶜīf <u> nātüvān oldı defᶜ-i intiẓār u liḳā-yı vaṣl-ı ḫūbāna imdād-ı iᶜāne-i ehl-i ḥāl ṣāf-ı derūn kimseler lāzımdır

5 **Ez feyż-i ḳanāᶜat şodeem ṣāḥib-i ḫırmen**
Dīger be naẓar bāl-ı Humāīm per-i kāhest

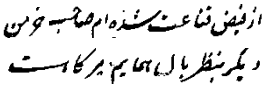

Feyż-i ḳanāᶜatdan oldum ḫurmen ṣāḥibi
Bir daḫi naẓarda bāl-i Hümām pür kāhdır

Yaᶜnī feyż-i ḳanāᶜatla ṣāḥib-i servet <u> sāmān oldum baᶜde bāl-i sāye-i hümā-yı iḳbālim bir parça ṣaman gibidir

6 **Rūşen neşeved ez müje-i mā nigeh-i germ**
Īn berḳ-i çerāġ teh-i dāmen-i giyāhest

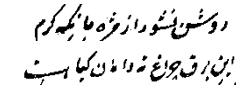

Rūşen olmaz benim kirpiğimden nigeh-i germ
Bu berḳ-i çerāġ teh-i dāmān-i giyāhdır

Yaᶜnī germnigāh muḥabbet-i dünya-yı denī benim gözümde şuᶜlefürūz olmaz zīrā ᶜayn-ı nigāh-ı ülfet-i cihān bizde maḥv-ı nābedīd olmuş

7 **Ḫūrşīd ki bāşed gul-ı rūy-ı seped-i çerḫ**
Yek berg-i gul ez ġonçe-i ān ṭarf-ı kulāhest

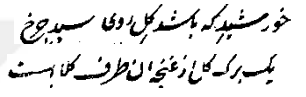

Güneş ki olur gülrūy-ı seped-i çarḫ
Bir gül yapraġıdır o ġonca-i ṭaraf-i külāhdan

Yaᶜnī seped-i çarḫ-ı mīnāfām şükūfe-i gül-i aḫterāndan gül mihr-i münīr gül meh seyr-i seped ᶜadd edip u tefāḫür-ı kevne iᶜlān <u> işāᶜa eder (130b) ḥalbuki mebdeᵓ-i enām faḫr-ı ᶜālem Muḥammed Muṣṭafā'nın ṭaraf-ı destār-ı şerīfinde olan ednā bir berg-i gül gibidir

8 **Tāzed felek imrūz beher beyt-i to Şevket**
Daᶜvā-yı suḫan kon ki dū mışraᶜ du govāhest

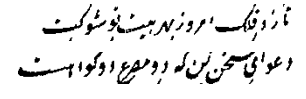

Faḫr eyler felek bugün her bir beytinle seniñ Şevket
Daᶜvā-yı süḫan eyle iki mışraᶜ iki şāhiddir

Yaᶜnī sen seniñ kelām-ı pesendīdiñ feṣāḥatiñ belāġatiñ derece-i aᶜlā mertebesine resīde oldı beyneᵓn-nās kelāmıñ merġūb <u> maḳbūldür daᶜvā-yı süḫan ile kendi kelām-ı belīġiñ saña şāhid-i kāfīdir

186

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Zi cūş-ı ḥüsn serāpā ṣafā-yı endāmest**
Ḫamīr <u> māye teneş rā zi maġz-ı bādāmest

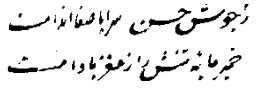

Cūş-ı ḥüsnden serāpā ṣafā-yı endmdır
Ḫamīr <u> māye teni maġz-ı bādāmdır

Yaʿnī cūş-ı ḥüsn-i dilberden mecmuʿ serāpā endām-ı dilber ḥüsn-i ṣafā nümāyān olur gūyā ḫamīr-i sirişt <u> māye-i vücūdı maġz-ı bādām gibi beyāż <u> berrāḳdır

2 **Buved ümīd şeker ḫandeem zi bedḫūyī**
Ki āb-ı ʿāḳībeş zi zehr-i düşnāmest

Olur ümīd şeker-ḫandem bedḫūyluḳdan
ʿAḳībiñ ṣuyu zehr-i düşnāmdandır

Yaʿnī ser-i maḥbūb-ı cefācūy <u> tündḫūy <u> ẓālim nihāddan ümīd-i būse eylerim āb-ı ʿaḳībe leb zehr-i düşnāmdandır belki būseye bedel ʿaşıḳ-ı şeydā ṭaleb-i būse eylese zehr-i düşnām nūş eder

3 **Kesī ki mest buved ez ḥukūmet-i devrān**
Sevād-ı gerd-i nigīneş ḫaṭ-ı leb-i cāmest

Bir kimse mest olursa ḥükūmet-ı devrāndan
Mihriniñ eṭrāfınıñ siyāhı ḫaṭṭ-ı leb-i cāmdır

Yaʿnī bir kimse kendi devlet-i ḥükūmetiyle ṣafāyāb-ı mest-i müdām olsa kendi nigin-i hükūmet cām-ı mey gibi kendin ṣafābaḫş olur

4 **Çi behre gūş-ı merā ez ḥadīṯ-i ū bāşed**
Zi baḫt-ı men suḫan-ı rūberū-yı peyġāmest

Ne fāʾide benim ḳulaġıma onuñ ḥadīṯinden olur
Benim baḫtım süḫan-ı rūberū-ı ḫaberdir

Yaʿnī vaṣl-ı liḳā-yı dilberde ḫūbān-ı nigāhım ṣoḥbet u hemzebān u fāʾideyāb olmaḳ mümkün değil zīrā maḥbūbla rūberū hemzebān olup hemṣoḥbet olduḳda nefs süḫan-ı bekām ḫaber verici veciz olur belki nefs ḫaber-i beynimizde raḳīb olur

5 **Zi żaʿf-ı ḫ̌īş giriftār geşteem Şevket (131a)**
Meger ki gerdiş-i reng-i to ḥalḳa-i dāmest

Kendi żaʿf giriftār olmuşum Şevket
Meger seniñ rengiñ dönmesi ḥalḳa-i dāmdır

Yaʿnī kendi żaʿf <u> nātüvānlığına giriftār pes fāʾide olmaḳ ḥasebiyle gūyā kendi şikeste vü gerdiş-i rengim baña ḥalḳa-i dām gibidir

187

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Dil-i men ez hayāl-i zulf-ı rūyeş āنçonān bāġest**
Ki derd-i sünbülem āşüftegī vü lāleem dāġest

Benim gönlüm onuñ ḫayāl-i zülfüne rūydan bir bāġdır
Derd-i sünbülüm āşüftelik u lālem dāġdır

Yaʿnī hicr-i cānānla derūn-ı saḥā-yı sīnemde ḫayāl-i zülf u rūy-ı maḥbūbla bir ʿacāyib gülşenzār gibidir derdim sünbül gibi āşüftelik u lālezār gibi dāġımdır

2 **Kodāmīn şāḫ-ı gul āmed derīn gulşen berg-i gul**
Siyāh ez dūd-ı āh-ı ʿandelībān çun per-i zāġest

Ne şekil şāḫ-ı gül gelir bu gülşene zīrā gül yapraġı
Dūd-ı siyāh-ı āh-ı bülbülden bir zāġ gibidir

Yaʿnī meydān-ı cilvegāh-ı ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳide maḥbūb-ı gülrūy-ı mecāzī tābāver olmaz zīrā dūd-ı āh-ı siyāh ʿāşıḳlardan maḥbūb-ı gülrūy-ı mecāzī zülmetgāh-ı devr olur

3 **Buved ālūde-i ḫūn cūy-ı şīr ez eşk-i rengem**
Zi berḳ-i tīşe-i men lālehā-yı Bīsütūn dāġest

Ālūde-i ḫūn olur cūy-ı şīr eşk-i rengīminden
Berḳ-i tīşemden bīsütūn lāleleri dāġdır

Yaʿnī benim seylāb-ı eşk-i ḫūnfām <u> āh-ı āteşbār-ı ʿaşḳımdan daʿvā-yı kemāl-i ʿaşḳ eden ʿāşıḳ dil dāġ u perīşān ḥāl oldı

4 **Bahārānest der mescid ḳarārī nīst Şevket rā**
Bekūy-ı mey perestānest mā der güşe-i bāġest

Bahārlardır müceddidde ḳarar yoḳdur Şevket
Pā-yı ḳūy-ı meyperestlere deryā güşe-i bāġdadır

Yaʿnī mevsim bahar olduḳda hevā vü sevdāzede ʿāşıḳlara ancaḳ cāy-ı ḳarār güşe-i bāġ veyā meyḫānedir zīrā mevsim-i bahār vaḳt-i neşāṭ <u> ṣafā olduġundan fevt etmek olmaz

188

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Zi cūş-ı lāle be yek şeb hezār mehtābest**
Ṣafā-yı sāye-i ebr-i bahār mehtābest

Cūş-ı lāleden bir geceder bin mehtābdır
Ṣafā-yı sāye-i ebr-i bahār mehtābdır

Yaʿnī faṣl-ı bahār lālezārda bin mehtāb ṣafāsı var belki sāye-i ebr-i **(131b)** bahār mehtāb ṣafāsın verir

2 **Ṣabūr bāş be saḫtī zi cūş-ı feyż bebīn**
Be gūşe-i reg-i seng ez şerār mehtābest

Sābir ol saḫtlıġa cūş-ı feyż gör
Taş ṭamarı gūşesinde şerārdan mehtābdır

Yaʿnī saḫt sitem-i zamāniye ṣabr etmek nihāyetkār rāḥat <u> ṣafā nice pezīr olur seng <u> ḫār-ı saḫt cāna ṣabr eylediği eclden mehtāb şerār derūnunda mużmerdir

3 **Egerçi şīr u şeker nīst bezm-i mestān rā**
Be yek ṭaraf gul-i ver yek kenār mehtābest

Egerçe şīr <u> şeker yoḳdur meclis-i mestlede
Bir ṭaraf gül bir ṭaraf kenār-ı mehtābdır

Yaʿnī gerçi ẓāhir ḥalde meclis-i mestāneler ḥalāvetnümūn değil lakin ḥaḳīḳat-i ḥalde bezm-i meykeşānda ṣafā-yı bezm bir ṭarafda sāḳī-i gülruḫsār <u> sīmīnsāk <u> cilvebāz

189

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Nigeh ez dīden-i ān çeşm-i siyeh mujgānest**
Çun siyeh geşt reg-i tār-ı nigeh mujgānest

Nigeh görmeden o gözi siyāh müjgāndır
Reg-i tār-ı nigeh siyāh olduġu ḥalde müjgāndır

Yaʿnī çeşm-i siyāh-ı ġazāl-ı maḥbūba naẓar etmeden medd-i nigāhım müjgān-ı siyāh oldı zīrā reg-i tār-ı nigeh siyāh olduġu ḥalde müjgān-ı siyāhdan farḳ olmaz belki ʿayn olur

2 **Hemçu neẓẓāre be kūy-ı to sebükrūḥ revem**
Ġayr-i ḫārī ki merā rīḫt be rāh[274] mujgānest

[274] Bu kelime metinde "مرا" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek anlam bakımından daha uygun düşen "berāh" şeklinde okunmuştur.

Neẓẓāre gibi seniñ kūyuña sebükrūḥ giderim
Ḫārdan başḳa baña töküldi yolda müjgāndır

Yaʿnī nūr gibi naẓar semt-i kūy-ı maḥbūba sebük cevlān ile reftārım ederim saña tökülen ḫārdan başḳa da semt-i kūy-ı maḥbūbda tökülen müjgān-ı ʿāşıḳlardır ḥāṣıl semt-i kūy-ı maḥbūbda müjgān-ı ʿāşıḳ ḫār meṣābesinde rīzān olmuş

3 **Ṣaf çu bendend be ceng-i dil-i men leşker-i nāz**
Ān ki evvel şikened ṭarf-ı kulleh mujgānest

Ṣaf bağladığı ḥalde benim ḫunük dilime leşker-i nāz
O ki evvel <kırılır> ṭaraf-ı kellemiz müjgāndır

Yaʿnī leşker-i nāz-ı dilber metāʿ-ı cer-i ārām tārāc eylediği ḥalde ol mest-i müjgān-ı dilber ḳālā-yı ʿāḳl u dil yağma eder

4 **Goft ez ān çeşm-i siyeh mıṣraʿ-ı çend<ī> Şevket**
Ki der nakş heme çun medd-i nigeh mujgānest (132a)

O çeşm-i siyāhdan bir ḳaç mıṣraʿ dedi Şevket
Onuñ naẓīri cümle medd-i nigeh gibi müjgāndır

Yaʿnī çeşm-i āhū dilber vasfında bir ḳaç mıṣraʿ beyt inşād eyledi Şevket ancaḳ o beytlere redīf medd-i nigāh gibi siyāh nāzik müjgān olur ġāyet aʿlā vü laṭīf olmadan kināyedir

190

(Müstefʿilün/Müstefʿilün/Müstefʿilün/Müstefʿilün)

1 **Ez ḫalḳ kenden ḫ̌īş rā ḫod rā be Ḥaḳḳ peyvestenest**
Pāy-ı perīşān seyr rā şīrāze çīn-i dāmenest

Kendin ḫalḳdan ḳoparmaḳ ḥaḳḳa kendin bağlamaḳdır
Pāy-ı perīşān seyrrā şīrāze çīn-i dāmendir

Yaʿnī ʿālemden münḳatiʿ olmaḳ züʾl-celāl ḥażretlerine rabṭ-ı ḳalb u her umūruñ Allah'a teslīm etmekdir pāy-ı perīşān reftā<r>ıñ zinciri çīn-i dāmen olduğu gibi

2 **Ṣaḥrā-yı ʿaşḳest īn çerā reng-i tevaḳḳuf rīḫten**
Āncā be her nakş-ı ḳadem ṣad kārvān <ez> rehzenest

Ṣaḥrā-yı ʿaşḳdır bu niçin reng-i tevaḳḳuf dökersin
Burada her bir ayaḳ nişānı yüz kārbān rehzendedir

Yaʿnī ṣaḥra-ı vādī-i ʿaşḳ <u> muḥabbetde tekāsül <u> tevaḳḳuf lāzım değil belki ānen fe ānen semt-i maḥbūba tekāpūda mevrid olmaḳ lāzıme-i ḥāl-i ʿāşıḳdandır zīrā

vādī-i ʿaşḳ u muḥabbetde revendegān ʿāşıḳ müşāhede vü mülāḥaẓa olmaḳ ḫāric-i ṭarīḳ-i ʿāşḳdır belki zehrin gibidir

3 **Zi āyīne-i mīnā-yı mey ṣad deste nergis buşkufd**
Bezmī ki yekdem sāḳiyeş ān nergis-i murd efkenest

Āyīne-i mīnā-yı meyden yüz deste nergis açılır
Meclisde bir laḥẓa sāḳīsi o nergis-i mürdefkendir

Yaʿnī āyīne-i mīnā-yı meyden yüz cemāʿat dīde-rūşen u güşādeḫāṭır olur bir kere meclisde ḫumar-ı nergis çeşm-i sāḳī vü ḳadeḥ kār olsa

4 **Tā dūr geşt ez bezm īn nevbahār-ı dostī**
Bū ḫūn-ı rengem mīḫored rengem be būyem duşmenest

Meclisden dūr olaldan beri ey nevbahār-ı dostī
Ḳoku rengim ḳanını yer rengim ḳokuma düşmāndır

Yaʿnī dilber-i ḥüsn-i nev-bahār-ı dostī meclisden dūr olaldan būy-ı ḥüsn-i nev-bahār dilber ḫūn <u> rengim maḥv <u> iʿdām etmek ḥasebiyle rengim būyuma muḫālif u düşmān oldı maʿlūm ola bir nesneniñ ḳoḳusu pek keskin olsa şem olunduḳda ādeme żaʿf u şikeste (132b) reng eyler maḥbūb ziyāde ḳoḳulu olmadan kināyedir

5 **Ẓulmetserā kāşāneem rūşen negerd<ed> zi āfitāb**
Ḫaṭṭ-ı şuʿā-yı bītoem mujgān çeşm-i revzenest

Ẓulmetserāy-ı ḫānem rūşen eylemez güneş
Sensiz benim ḫaṭṭ-ı şuʿāʿ-ı müjgān çeşm-i revzendir

Yaʿnī maḥbūbdan dūr u mehcūr olmaḳ ḥasebiyle nişīmengāh u sākin olduġum ḫānda bir rütbe ẓulmet-i endūh <u> ġam iḥāṭa eylemiş āfitāb-ı ālemārā ile rūşen u żiyāpezīr olmaḳ münkün değil

6 **Tā kilk <u> kāġıd sūḫtestd ez şekve-i cānsūz-ı men**
Hem ṣafḥaem ez āyīneest hem ḫāmeem ez āhenest

Tā ḳaġıd ḳalem yanmışdır benim şevke-i cānsūzumdan
Benim ṣafḥam āyīnedendir ḳalemim demirdendir

Yaʿnī şevke-i cānsūz-ı cānānı taḥrīr ederken ḳaġıd ḳalem tābāver olmayıp sūzān <u> iḥrāḳ olduḳlarından nāşī el-ḥāletü hāzihi şekve-i cevr-i ḫūbān taḥrīr olunduḳda kāġıd ṣafḥa-i āyīne ḫāme āhen lāzımdır

7 **Ez yād-ı mujgān-ı to em ṣad ʿuḳde ez dil bāz şod**
Vīrān binā-yı ābile ez seylāb-ı sūzenest

Seniñ yād-ı müjgānıñla yüz uḳde göñülden açıldı
Vīrān binā-yı ābile iğne ṣuyı seylindendir

Yaᶜnī maḥbūbuñ müjgān-ı tīr-i elmās miṣāliñ yād u derḫāṭır eylediğimde yüz ᶜuḳde-i ġam ḫāṭırda bāz u münḥall oldı binā-yı ḫāṭır-ı ābile āb-ı seylāb-ı sūzen vīrān eylediği gibi

8 **Ez nātevānī çun müje kūteh ḳadem oftādeem**
Pīş-i reh-i cevlān-ı men neẕẓāre sedd-i āhenest

از ناتوانی چون مژه کوته قدم افتاده ام
پیش ره جولان من نظاره سد آهنست

Nātevānlıḳdan müje gibi kūteh ḳadem düşmüşüm
Cevlānım yolı öñünde neẕẓāre sedd-i āhendir

Yaᶜnī nātüvānlıḳdan o rütbe zebūn u lāġar oldum kirpik gibi cevlāngāhımda nūr-ı naẓar sedd-i āhen gibidir belki māniᶜ-i ḳavīdir

9 **Şemᶜ-i ḥayāl ehl-i ṭabᶜ ez ḫ̄īş rūşen mīşeved**
Şevket çerāġ-ı berḳ rā key īhtiyāc-ı revġanest

شمع خیال اهل طبع از خویش روشن میشود
شوکت چراغ برق را کی احتیاج روغنست

Çerāġ-ı ḥayāl ehl-i ṭabᶜa kendinden rūşen olur
Şevket çerāġ-ı berḳ ne şekl iḥtiyāc-ı revġandır

Yaᶜnī şemᶜ-i ḫāne-i ḫāṭır ehl-i ᶜirfān-i leẕẕāta rūşen u cilāpezīrdir çerāġ-ı (133a) berḳ biᵓż-żāt şuᶜle-pāş olup revġāna muḥtāc olmadığı gibi

191

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Bītaᶜalluḳ çu şevī ḫār-ı muġaylān çemenest**
Şafaḳ-ı şām-i girībān gul-i ṣubḥ u ṭanest

بی تعلق چو شوی خار مغیلان چمنست
شفق شام غریبان گل صبح وطنی است

Bītaᶜalluḳ olduğuñ ḥalde ḫār-ı muġaylān çemendir
Şafaḳ şām ġirībān-ı gül ṣubḥ-ı vaṭandır

Yaᶜnī esbāb-ı ālāyiş-i ᶜālemden kef-i yedd edip tecerrüd iḫtiyār olunduḳda faḳr <u> zillet u devlet-i rifᶜat müsāvī derecesinde görünür şafaḳ şām-ı girībāna gül ṣubḥ u ṭān gibi göründüğü gibi zīrā ġarīb kimse ġam-ı ġurbetden gül-i gülzāra iltifāt eylemediğinden şafaḳ-ı şām gül-i gülzār ᶜindinde müsāvīdir

2 **Ḫilᶜātī nīst sebukrūḥter ez ᶜüryānī**
Çu şod ḳāmet-i to ḥalḳa-i reh-i pīrehenest

خلعتی نیست سبکروح تر از عریانی
چو شود قامت تو حلقه ره پیرهن است

Bir ḫilᶜat yoḳdur ziyāde sebükruḥ pirehnelikden
Olduğu ḥalde ḳāmetiñ ḥalḳa-ı gölmek kirişdir

Yaᶜnī aḥsen-i ḥāl-i ᶜālem esbāb-ı ᶜālāyiş-i dünyādan ᶜārī vü mücerred <u> lāḳayd olmaḳdır zīrā esbāb-ı ālāyiş-i dünyā irtikāb olduġu ḥalde pīr-i fānī olduġu ḥalde fikr-i esbāb bār <u> girān-ı ᶜālem ḳāmeti kemānāsā ḫam <u> dūtā eder

3 **Bes ki dārend behem mevt <u> ḥayātem peyvend**
Rişte-i pirehenem beste be tār-ı kefenest

بسکہ دارند بہم موت حیاتم پیوند
رشتہ پیراہنم بستہ بتار کفنست

Ol ḳadar dutarlar birbiriyle mevt <u> ḥayātım peyvend
Gölmeğim ipliği bağlanmış kefen ipliğindendir

Yaᶜnī zamān-ı ḥayātımda ḥālet-i mevt bir rütbe ẓamīrde cāygīr olmuş gūyā ḥabāb-ı mevtim birbirine peyvend <u> muttaṣıl belki ḥayāt-ı mevtim birbirine tevᵓemdir

4 **Ḫilᶜat-ı faḳr beber rūy be ġurbet dārem**
Baḫye-i ḫırḳaem ez rişte-i ḥubbuᵓl-vaṭanest

خلعت فقر بہ بر روی بغربت دارم
بخیہ خرقہ ام از رشتہ حب الوطن است

Ḫilᶜat-ı faḳr üzerimde yüz dutarım ġurbete
Ḫırḳam tikişi ḥubbuᵓl-vaṭan ipliğindendir

Yaᶜnī ribāṭ-ı misāfirḫāne-i dünyāda faḳr <u> fenā iḫtiyār etmek vaṭan-ı āṣliyeye-i ādem olan dār-ı cinān-ı ᶜālī-mekāna ḥālet-i faḳr u fenāya bir nişān u ᶜalāmetdir belki sebeb-i duḫūl-i Firdevs selāmet-i meᵓnūsdur

5 **Ḥāṣıl ez şiᶜr-i merā ġayr-ı peşīmānī nīst**
Çun dū mıṣraᶜ be kef ārem kef-i efsūs-ı menest

حاصل از شعر مرا غیر پشیمانی نیست
چون دو مصرع بکف آرم کف افسوس منست

Ḥāṣıl şiᶜrden bana perīşānlıḳdan başḳa bir şey yokdur
İki mıṣraᶜ ele getirdiğim ḥalde benim kef-i efsūsumdur (133b)

Yaᶜnī nāāşinā kemyāb olduġundan inşā vü imlā eylediğim eşᶜār ki nükte vü deḳāyıḳı münḥall olmayıp belki maẓmūn maᶜnāları ṭāḳ-ı nisyānda ḳaldığından inşād eylediğim şiᶜrimden nedāmet ḥāṣıl oldı

6 **Ḥaḳḳ çu oftād suḫan dār buved menzil-i ū**
Bāṭıl oftād çu daᶜvā reg-i gerden resenest

حق چو افتاد سخن دار بود منزل او
باطل افتاد چو دعوی رگ گردن رسن است

Kelām-ı ḥaḳ düşdüğü ḥalde dār olur onuñ menzil
Daᶜvā-yı bāṭıl olduġu ḥalde boyun ṭamarı ipdir

Yaᶜnī zamān u vaḳt bir ḥāl kesb eylemiş kelām-ı ḥaḳ bilindiği vaḳtde mansūr gibi be<r>dār olmaḳ terettüp eder dīger kelām bāṭıl olduġu ḥalde kendi reg-i gerdeni kendi boynuna ip olur ḥāṣıl kelām-ı ḥaḳ u kelām-ı bāṭıl eylemeye bu zamānda mecāl yoḳdur belki sükūt olupdur

7 **ᶜĀşıḳ ānest ki ḫod rā heme maᶜşūḳ koned**
Ger keşed ṣūret-i Şīrīn huner-i Kūhkenest

عاشق آنست کہ خود را ہمہ معشوق کند
گر کند صورت شیرین ہنر کوہ کنست

ʿĀşıḳ oldur kendiñ birden maʿşūḳ eder
Eger çekse ṣūret-i Şīrīn hüner-i Kūhkendir

Yaʿnī ʿāşıḳ-ı ḥaḳīḳī odur kendi vücūd-ı hestīsin biʾl-külliye maḥv edip ʿālem-i rūḥānīde kendi vücūdunu nefs-i vücūdu maʿşūḳ şümār edip ferhād naḳş-ı şirīni taṣvīr eylediğinde şāʾibe-i ittiḥād-i maʿşūḳ <u> ʿāşıḳ olmasından veḳḳāde hüner-i ġayret-i ʿaşḳ nümāyān oldı

8 **Būy-ı gul rā netevān kerd giriftār-ı ḳafes**
Cāy-ı raḥmest berūḥī ki giriftār-ı tenest

بوی گلرا نتوان کرد گرفتار قفس
جای رحمست بروحی که گرفتار تنست

Gül ḳoḳusu mümkün değil etmek ḥabs-ı ḳafes
Raḥm yeridir ki rūḥa giriftār bedendir

Yaʿī rūh-ı laṭīfüʾl-vücūd ki ġayr-ı maddīdir beden-i ṣaḳīl insāna giriftār olduḳda iki teżādıñ bir yerde cemʿ olması gibidir böyle olduġu ḥalde rūḥ-ı laṭīf ḳafes-i bedende maḥbūs olduḳda ḳafes-i bedenden āzād olmasına duʿā lāzımdır rūḥu būy-ı güle teşbīh etmeden rūḥuñ latīf bedeniñ ṣaḳīl olmasına işāretdir

9 **Ṣad neyistān-ı ḳalem ez nīm şerer mīsūzed**
Īn ḳadar şuʿle-i idrāk çi <āteş> fekenest

صد نیستان قلم از نیم شرر میسوزد
این قدر شعله ادراک چه فکنست

Yüz neyistān-ı ḫāme yarım şererden yanar
Bu ḳadar şuʿle-i idrāk ne āteş bıraḳıcıdır (133a)

Yaʿnī cüzʿi aḳl izʿān-ı idrāk eylediği şey'in taḥrīrinde küllī ḫāme maḥv <u> nābūd olur ʿaḳl-ı zātında ʿālī bir cevher-i ʿaẓīm ḳadardı baḥābaḥş mażmūn ḥadīṣ-i şerīfe māṣadaḳ **"evvele mā ḫalaḳallahuʾl-ʿaḳl"**[275]

10 **Pā zi ẓulmetgede bīrūn negoẕārem Şevket**
Ki merā perde-i mehtāb ḳumāş-ı suḫanest

باز ظلمت کده بیرون نگذارم شوکت
که مرا پرده مهتاب قماش سخن است

Ḳadem ẓulmetgāhdan iḫrāc etmem Şevket
Zīrā baña perde-i mehtāb ḳumaş-ı kelāmdır

Yaʿnī ẓulmetgāh-ı ʿuzletde nesc-i süḫān u şiʿr-bāf istiʿdād <u> idrākim füzūn-ter olmaḳ ḥasebiyle mehtāb-ı iḳbāl-i rifʿate muḥarrem u perde olmaġa cesbān ḳumaş süḫan-ı mevzūndur

[275] "Allah'ın ilk yarattığı şey akıldır." Hadis-i Şerif.

192

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Şebnem-i ḫod rā be rāh-ı āfitāb endāḫten**
Dīde rā maḥv-ı ruḫ-ı ḫūrşīdrūyān kerdenest

شبنم خود را براه آفتاب انداختن
دیده را محو رخ خورشید رویان کردنست

Kendi şebnemin āfitāb yoluna atmaḳ
Gözi maḥv ruḫ ḫūrşīdrūlar etmekdir

Yaᶜnī rāḥ-ı ᶜaşḳ u muḥabbetde ġubār-ı vücūd maḥv u nābūd etmek liḳā-yı vaṣl-ı maḥbūb vāṣıl-ı maḥbūbla mütteḥid-i biᵓz-ẕāt olmaḳdır

2 **Ez ḫaṭṭ-ı puşt-i leb-i ū çeşm rāḥat dāşten**
Tūtiyā-yı dīde ez gerd-i nemekdān kerdenest

از خط پشت لب او چشم راحت داشتن
توتیای دیده از گرد نمکدان کردنست

Rūyuñ ḫaṭṭ-ı püşt-i lebinden çeşm-i rāḥat tutmaḳ
Tūtīyā-yı dīde nemekdān tuzundan etmekdir

Yaᶜnī maḥbūb-ı ḫaṭṭāverden çeşm-i intiẓār-ı būse-i raḥāt meᵓmūlu tuzdan tūtīyāyı ümīd etmek gibidir ḥāṣıl ḫaṭṭ olsa bile gülzār-ı ḥüsnden gül-i būseçīn olmaḳ emr-i muḥāl

3 **Dīde-i ḫod rā siyeh kerden be çeşm-i mest-i ū**
Rişte-i neẕẕāre-i ḫod tār-ı mujgān kerdenest

دیده خود را سیه کردن بچشم مست او
رشته نظاره خود تار مژگان کردنست

Kendi gözüñ siyāh etmek onuñ mest çeşminden
Kendi rişte-i neẕẕāreñ rişte-i müjgān etmekdir

Yaᶜnī çeşm-i mest dünyā ile mest olmaḳ esbāb-ı dünyāya teşebbüṣ dār-ı āḫiret ġaflet etmekdir gūyā ādem kendi kendini aᶜmā edip ẓulmete ilḳā etmekdir

4 **Ḥüsn rā dīden zi pehlū-yı nigāh-ı ᶜāşıḳān**
Seyr-i gulşen rā be bāl-ı ᶜandelībān kerdenest

حسن را دیدن زپهلوی نگاه عاشقان
سیر گلشن را ببال عندلیبان کردنست

Ḥüsn görmek pehlū-yı nigāh-ı ᶜāşıḳlardan
Gülşen seyr bülbüller ḳanadıyla etmekdir

Yaᶜnī aḥsen-i taḳvīm ile ḫalḳ olan ḥüsn-i nevᶜ-i beni ādeme pāk naẓarla naẓar edip ṣāniᶜiñ (134b) tefekkür edip seyr-i sülūk naẓar ehl-i ᶜirfāna iṭṭibāᶜ edip üslūb-ı ḥekīmāne ile şeyᵓe naẓar etmekdir

5 **Mīgezem Şevket leb-i ḥasret ki noḳl-ı bezm-i men**
ᶜUḳde-i tebḫāle bāz ez leb be dendān kerdenest

میگزم شوکت لب حسرت که نقل بزم من
عقده تنخاله باز از لب بدندان کردنست

Isıram leb-i ḥasreti Şevket zīrā benim meze-i meclisim
ʿUḳde-i tebḫāle dişle lebden açmaḳdır

Yaʿnī ṭāʾin <u> müstāgfir etdiğime nādim olup dāʾimā leb-i ḥasret-i nedāmeti güzīde ederim zīrā baña bezm-i cihān-ı fānīde meze-i meclis ancaḳ tebḫāle-i maʿsiyyet dendān-ı tevbeyle şikeste-i hücūm etmekdir

193

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Mey keşīden gul-i dāmān-ı naẓarhā şodenest**
Ḫande kerden nemek-i zaḫm-ı ciğerhā şodenest

می کشیدن گل دامان نظرها شده است
خنده کردن نمک زخم جگرها شده است

Bādenūş olmaḳ gül-i dāmān naẓarlar olmaḳdır
Gülmek ciğerler yarasına tuz olmaḳdır

Yaʿnī güşāderū vü neşāṭ-ı ṣafāyla ṣoḥbet-i kelām etmek her kimseniñ naẓarıñda merġūb belki destār-ı ʿāleme şāyān bir gül olmaḳdır ḫande <vü> istihzā zaḫm-ı derūn u inkisār-ı ḳalbe bādīdir

2 **Gul <be> pīrāhen-i ḫod rīḫtī vu mīsūzem**
Ki to rā fikr hemāġūş-ı digerhā şodenest

گل بپیراهن خود ریختنی و میسوزم
که ترا فکر هم آغوشی دگرها شده است

Gül döktün kendi gömleğine yanarım
Ki saña fikr başḳalarına hemāġuş olmaḳdır

Yaʿnī berg-i gülden vücūd-ı nāzikiñ āzürde vü rencūr olur dāʾimā bir kimseye hemāġūş olduġuñ ḥalde vücūd-ı nāzikiñ ne ṣūret kesb eder

3 **Ṣoḥbet-i ehl-i cihān ġayr-ı peşīmānī nīst**
Kef-i efsūs-ı mukerrer be naẓarhā şodenest

صحبت اهل جهان غیر پشیمانی نیست
کف افسوس مکرر بنظرها شده است

Ṣoḥbet-i ehl-i cihān peşīmānlıkdan başḳa bir şey değil
Kef-i efsūs mükerrer naẓarlar etmekdir

Yaʿnī ehl-i dünyā ile ṣoḥbet-i dünyā eylemekden taṣavvur ḳıyās olunsa peşīmānlıḳdan başḳa bir fāʾide müntec değil kef-i efsūs <u> nedāmet tekrār ehl-i dünyāya naẓar eylemekdir

4 **Ḫˇāb-ı men ʿaynek-i bīnā-yı bīdārīhāst**
Bīḫaber geştenem āgāh zi ḫaberhā şodenest

خواب من عینک بینای بیداریهاست
بیخبر گشتنم آگاه ز خبرها شده است

Benim yuḳum[276] *bīdārlıḳlar gözünüñ gözlüğüdür*
Bīḫaber olmam ḫaberlerden āgāh olmaḳdır (135a)

[276] Metinde bu kelime "یوقدر" (yoḳdur) şeklinde yanlış yazılmıştır.

Yaᶜnī ᶜālemden ġaflet edip ḫāb-ı mürāḳabe eylediğim ḥalde mecmūᶜ-ı aḥvāl-i ᶜālemi müşāhede edip kār-ı āşinā-yı ᶜālem olurum

5 **Maṭlab-ı mā zi sefer nīst be coz deyr u ḥarem**
Gerdiş-i ehl-i ṭamaᶜ ḥalḳa-i derhā şodenest

مطلبت زسفر نیست بجز دیر حرم
گردش اہل طمع حلقہ در ہا شدنست

Benim maṭlabım yoḳdan sefer deyr <u> ḥaremden başḳa
Devr-i ehl-i ṭamaᶜ ḳapular ḥalḳası olmaḳdır

Yaᶜnī benim maṭlab <u> maḳṣūdum ancaḳ niyāzgāh-ı Bārī'de pānihāde vü rıżā-yı Mevlāya inḳıyād etmekdir māl u menāl-ı dünyāya ṭamaᶜ değil zīrā ṭamaᶜ-ı māl <u> menāl-ı dünyā-yı denīden nihāyet-i netīce nihāyet-i denāᵓetdir

6 **Nigehem bes ki zi cevlān-ı to şūḫī dāred**
Müjeem rā heves-i mūr kemerhā şodenest

نگہم بسکہ زجولان تو شوخی دارد
مژہ ام را ہوس مور کمر ہا شدنست

Bu nigāhım seniñ cevlānıñdan ziyāde şūḫluḳ dutar
Kirpiğim heves-i mūr kemerler olmaḳdır

Yaᶜnī benim ᶜāyn-ı nigāhım cevlān-ı nāz-ı maḥbūbdan bir güzel ḥālet-i küstāḫlık kesb eyledi mūmiyān u mūrkemer maḥbūb olmaya müjem hevesnāk oldı **maᶜlūm ola** miyān-ı maḥbūb ḳarıncaya **teşbih** olunur murād ḳarıncanıñ beline teşbih etmekdir zīrā miyān-ı ḳarınca ince olmaḳ ḥasebiyle miyān ẕikr oña teşbīh olunur

7 **Heves-i lāle-i rūḫānest be dil-i Şevket rā**
Mūm rā fikr-i hemāġūş-ı şererhā şodenest

ہوس لالہ رخانست بدل شوکت را
موم را فکر ہم آغوش شررہا شدنست

Heves-i lāle-i ruḫlar derḫāṭır Şevketde
Mūmda fikr hemāġūş-ı şerer olmaḳdır

Yaᶜnī Şevket lāleruḫsār u rūy-ı āteşnāk maḥbūblar ᶜaşḳına heves eyler mūmuñ āteşe muḳārin olması gibidir ḥāṣıl āteşhūy maḥbūblar heves-i ᶜaşḳla Şevket kendi vücūdunu maḥv <u> iᶜdām edecekdir

194

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Mīḫored ṣad serzeniş tā cān giriftār-ı tenest**
Ḫār çun māned be pā āhenrubā-yı sūzenest

میخورد صد سرزنش تا جان گرفتار تنست
خار چون ماند بپا آہن ربای سوزن است

Yüz serzeniş yer tā ki rūḥ giriftār-ı tendir
Diken ayaġda ḳaldıġı ḥalde iğne-i āhenrübādır

Yaᶜnī rūḥ ki nefs-i nāṭıḳa-i insāndır ḳafes-i beden-i insāna giriftār olmaḳ ḥasebiyle s̱iḳlet-i rūḥānī vü güne güne ālām <u> ġamūm-ı dünyā ile mükedder olur ḫār

pāy-ı insāna (135b) halīde olduġu ḥalde nefs sūzene mıḳnaṭıs olduġu gibi gūyā ḫārıñ iğneden çekdiği ezā pāy-ı insāna işābet etmek sebebiyledir

2 **Ez ḥarīr-i şuᶜleem pīrāhen-i gulgūn buved** از حریر شعله‌ام پیراهن گلگون بود
Dāmenem dāred be kef her cā ki şemᶜ rūşenest دامنم دارد بکف هر جا که شمع روشنست

Benim ḥarīr-i şuᶜleden pirāhen gülgūn olur
Eteğim duṭar elde her yerde bir şemᶜ ki rūşendir

Yaᶜnī vāḳıᶜ-i ḥāle muṭābıḳ nūr-ı cilā-yı ᶜaḳl <u> derkim nümūne-i ḥüsn-i ḥal u aḥsen-i kār hüveydā vü müşāhede olur her bir kimsede bir ḥüsn-i ḥāl u rūşen u incilā-yı derūn hüeveydā olsa vāḳıᶜ-i ḥālde baña müntesibdir

3 **Çāre ḫār-ı rāh-ı dünyā be coz teslīm nīst** چاره خار راه دنیا بجز تسلیم نیست
Her ki sūzen şod zi desteş der ḥişār-ı āhenest هر که سوزن شد ز دستش در حصار آهنست

Ḫār-ı rāh-ı dünyāya teslīm olmaḳdan başḳa çare yoḳdur
Her kim sūzen oldı onuñ elinde ḥişār āhendir

Yaᶜnī ezā <u> cevr-i çarḫ-i dīgergūn e taḥammül u teslīm olmaḳdan başḳa bir çāre yoḳdur zīrā mecmūᶜ-ı illet <u> cefā-yı çarḫıñ yed-i cevrine teslīm u maḥsūrdur

195

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Hevā-yı deyr <u> ḥarem neşʾe-i müdām-ı menest** هوای دیر حرم شئه مدام منست
Mey-i du āteşe-i küfr u dīn-i menest[277] می دو آتشه کفر و دین منست

Hevā-yı kaᶜbe vü kilīsā benim neşʾe-i şarāb-ı müdāmımdır
İki āteşli şarāb küfr ü īmāndır baña

Yaᶜnī ṣafā-yı neşāṭ-ı derūn baña ancaḳ ḥaḳḳa niyāz u teveccüh etmekdir her ne mekānda vü maḳāmda olsun biz enīn üzre ḥaḳḳa niyāz u tażarruᶜ eyledikde ḳat ḳat ferāḥ-ı ḳalb īrāş olur

2 **Ne būy-ı rāḥat u ne reng-i ᶜāfiyet dārem** نه بوی راحت و نه رنگ عافیت دارم
Men ān gulem ki meşām-ı çemen zukām-ı menest من آن گلم که مشام چمن زکام منست

Ne raḥāt ḳoḳusu vü ne reng-i ᶜāfiyet dutarım
Ben o gülüm ki meşām-ı çemen benim zükāmımdır

Yaᶜnī bu gülşenzār-ı dünyāda şükūfe-i vücūdum nemā vü ḫande āfiyet <u> rāḥat-ı cihān-ı fānīye ṭālib değil belki neşv ü nemā-yı gülzār-ı ᶜālemden şükūfe-i vücūdum fersūde vü perīşān olur

[277] Bu mısranın vezni eksiktir.

3 **Be rāh-ı ṣayd-ı belā dāne kerdeem ḫırmen**
Tezerv-i berḳ zi her cā pered be dām-ı menest

براه صید بلا دانه کرده ام خرمن
تذرو برق زهر جا پرد بدام منست

Ṣayd-ı belā yolunda dāne (136a) *etdim ḫırmen*
Tezerv-i berḳ yerden ḳaḳsa benim dāmımdadır

Yaʿnī dāne-i vücūdum hedef-i tīr-i belā olmaḳ ḥasebiyle ne meḳāndan berḳ-i ḥadeng-i belā ḳavs-i felekde vāreste olsa elbette hedef dāne-i vücūduma işābet eder

4 **Tevān zi neşʾe-i germem çerāġ-ı rūşen kerd**
Sevād-ı gerdiş-i pervāne ḫaṭṭ-ı cām-ı menest

توان زنشئه گرم چراغ روشن کرد
سواد گردش پروانه خط جام منست

Mümkünüdür neşʾe-i germimden şemʿ rūşen etmek
Sevād-ı devr-i pervāne şarāb-ı cāmımdır

Yaʿnī ṣafā-yı şevḳiñ derūnumda şevḳ <u> ṣafāyāb olup nefs-i ḳudsī <vü> pāk cevherimden feyżyāb olmaḳ mümkündür zirā ḫayli erbāb-ı irşād u ehl-i mükāşefeniñ nefs-i himmetleriyle behr<e>yāb u şevḳnāḳ oldum

5 **Merā ḥüsn-i bütān būy-ı ʿāşḳ mīāyed**
Ṭapīden-i dil-i ū şūḫī-i kelām-ı menest

مرا زحسن بتان بوی عشق میاید
طپیدن دل او شوخی کلام منست

Baña ḥüsn-i ṣanemlerden ʿāşḳ ḳoḳusu gelir
Onuñ göñlüñün deprenmesinden şūḫī kelāmımdır

Yaʿnī ḥüsn-i çehre-i ʿaşḳ <u> reng ancaḳ ḥüsn-i dilberlerden aḫz eder zīrā mevzūn kelām-ı ʿaşḳ ʿāşıḳa meyl-i ḳalb-i maḥbūbdan olur

6 **Be bāl-ı sūḫte ez ḫ ̌īş mīkonem pervāz**
Be her kocā ḫaber-i serv-i ḫoşḫırām-ı menest

ببال سوخته از خویش میکنم پرواز
بهر کجا خبر سرو خوشخرام منست

Yanmış ḳanadla kendimden ederim pervāz
Her bir yerde serv ḫaberī benim ḫoş ḫırāmımdır

Yaʿnī ḳadd-ı şuʿle-i āhım ʿāleme cilvenümūn u serv ü bālā olmaḳ ḥasebiyle müşāhede <vü> muʿāyene olduḳda serv-i ḫoşḫırām ḳıyās olur

7 **Egerçi kerde merā faḳr bīnişān Şevket**
Ṭılsm-ı hestī benaḳş-ı nigīn be nām-ı menest

اگرچه کرده مرا فقر بی نشان شوکت
طلسم هستی نقش نگین بنام منست

Egerçi etdi beni faḳr bīnişān Şevket
Varlıḳ ṭılsımı naḳş-ı nigīnde benim nāmımdır

Yaʿnī egerçi nevʿ-i efrād-ı insān gözde ḥaḳīr <u> kem ʿayārdır lakin ṭılsım-ı ḳasr-ı cihān ancaḳ ism-i beni ādem üzeredir ḥāṣıl īcād-ı dünyāya benī ādem sebebdir

196

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Lebī ki ḫūn-ı ciger mīḫored āyāġ-ı menest**
Gulī ki berḳ feşāned zi ḫande-i dāġ-ı menest

Bir leb ki ciğer ḳanı yer benim piyālemdir
Bir gül ki berḳ ṣaçar ḫandesinden benim dāğımdır

Yaʿnī bu dār-ı mükāfāt-ı dünyāda (136b) ʿādet-i müstemirim dāʾimā ḫavf <u> ḫaşyet-i mevādan biz ʿabd-i ʿāciz dāġ-ı derūn <u> ḫūn-ı ciğerle evḳātgüzār oluruz

2 **Füzūn şeved zi temāşā-yı bāġ sevdāyem**
Ki būy-ı gul nemek-i şūriş-i dimāġ-ı menest

Ziyāde olur temāşā-yı baġdan sevdām
Zīrā gül ḳoḳusu nemek-i şūriş-i dimāğımdır

Yaʿnī temāşā-yı bāg-ı ʿālemde ecnās <u> efrād-ı şükūfe-i maḫlūḳ günāgün cünūn-ı ceẕbe-i muḥabbet-i ilāhīye tezāyüd <u> teraḳḳī eder zīrā gün günden maṣnuʿa-ı naẓar etmeden naẓar-ı ṣāniʿ-i ḥaḳīḳī tezāyüd eder

3 **Çonān zi rūy-ı to em ḫāne rūşenest imşeb**
Ki āfitāb-ı ḳıyāmet gul-i çerāġ-ı menest

Ol ḳadar seniñ yüzüñden ḫānem rūşendir
Zīrā āfitāb-ı ḳıyāmet benim gül-i çerāğımdır

Yaʿnī ḫayāl-i rūy-ı āteşīn-i maḥbūbla ḫāne-i ḫātıra nūr-ı şevḳ-i muḥabbetle o rütbe rūşen oldı āfitāb-ı ḳıyāmet żiyā vü nūr ḫāne-i ḫāṭırdan rūşen olmaḳ mümkündür

4 **Şodest ḥalḳa ḳad-i men be deşt-i ḫāmūşī**
Çonān ki ābile mihr-i leb-i surāġ-ı menest

Olmuşdı ḥalḳa benim ḳāmetim hāmūş ṣaḥrāsında
Ancaleyin ābile benim mihr-i leb-i sürāğımdır

Yaʿnī **"men ṣamete necā"**[278] feḥvāsına muṭābıḳ devām üzre süḳūt iḫtiyār eyledim

5 **Gul-i behişt-i melālest ḫāṭırem Şevket**
Bahār-ı tengī dilī ġonce<ī> zi bāġ-ı menest

[278] "Dilini tutan kurtuldu." Hadis-i şerif.

Gül-i Firdevs-i melāldir ḫāṭırım Şevket
Göñül dārlıḳ bahārı benim bir ġonca-ı bāġımdır

Yaʿnī benim ḫāṭırım sitem-i dehr u ġam <u> ālām-ı zamān ile biʾd-devām perverde olmaḳ ḥasebiyle gūyā cemīʿ-i ālām-ı zamān benim ḫāne-i ḫāṭırımda cemʿ olmuş bir kimseye tengdil <u> ġamḫār olsa benden aḥz eylemiş gibidir

197

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Maẓmūn-ı żaʿf maʿnā-yı şāyeste-i menest**
Reng-i perīde mıṣraʿ-ı berceste-i menest

Maẓmūn-ı laġārlıḳ maʿnā-yı münāsibimdir
Uçmuş reng mıṣraʿ-ı bercestemdir benim

Yaʿnī benim seyr-i sülūk-i ḥālime şāyān żaʿf-ı beden u farḳ-ı reng belki dāʾimā şikesteḫāṭır <u> maḥzūn olmaḳdır

2 **Ṭūmār-ı ḫāmūşī ki zebāneş dırāz bād**
Mektūb sırr-ı mühr-i lebbeste-i menest

Ṭomar-ı ḫāmūşluḳ ki onuñ (137a) *zeban dırāz olsun*
Mektūb sırr-ı mühr-i leb-bestemdir benim

Yaʿnī naḳş-ı sükūt benim dehān-ı ḫāmūşuma mihr olmuş kemāl rütbe sükūt olmadan kināyetdir evvelki saṭır bu maẓmūn ikisi birdir

3 **Reng-i gulem zi hūş bered ʿandelīb rā**
Mevc-i şarāb rişte-i guldeste-i menest

Reng-i gülüm ʿaḳl götürür ʿandelībden
Mevc-i <şarāb> benim rişte-i gül destemdir

Yaʿnī benim rūy-ı gülgūn-ı pürṣafāmdan ehl-i dil rüʾyet müşāhede eyledikde neşāṭ <u> ṣafāyāb olur gūyā benim muʿāyene-i rūy-ı gülgūnum bāde-i pürṣafā gibidir erbāb-ı ṣafāya ḥāṣıl cebīn-i pür nūrumda inkişāf-ı ʿalāmet feṭḥ <u> nuṣret var

4 **Şevket be rāh-ı mülk-i fenā germ mīrevem**
Çun lāle berḳ reften-i āheste-i menest

Şevket rāh-ı mülk-i fenāya germ giderim
Lāle gibi berḳ āheste gitmekdir benim

Yaʿnī̇ rāh-ı mülk-i fenāya o rütbe germ <u> çabuk reftārım berḳ-i çabukreftār benim lāle gibi āheste reftārımdır ḥāṣıl benim çabuk reftārıma nisbet berḳ āheste reftār görünür

198

(Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Serv dūd-ı dil-i efkār-ı menest**
Ṭavḳ-ı ḳumrı siyeh bahār-ı menest

Serv benim dūd-ı dil-i ġamgī̇nimdir
Ṭavḳ-ı ḳumrı benim siyāh bahārımdır

Yaʿnī̇ ḫıyābāngāh-ı ʿālemde pür nihāl <u> serv-i dūrāh bālā <vü> bülend-i dil pür melāl olmaḳ ḥasebiyle felekzede siyeh baḫt olmamız ṭavḳ-ı ḳumrı maḳāmındadır

2 **Bes ki şod deşt-i ḫırām ez <e>şkem**
Ḫār mujgān-ı eşkbār-ı menest

O rütbe oldı ṣaḥra mekān benim göz yaşımdan
Tiken benim müjgān-ı eşkbārımdır

Yaʿnī̇ beyābān-ı ʿaşḳ u muḥabbetde germ-i girye <vü> seylāb-ı ekşim cereyān oldı seylāb-ı ekşim müjgān-ı çeşmim gözlerimden ḫār gibi ṣaḥrā-yı ʿaşḳ u muḥabbete rī̇zān edip gūyā ḫār beyābān-ı muḥabbet müjgān çeşm-i ḫūnfeşānım oldı

3 **Ẓaferem bāşed ez peşī̇mānī̇**
Kef-i efsūs zulfiḳār-ı menest

Ẓaferim olur peşī̇mānlıḳdan
Peşī̇mān eli benim zülfiḳārımdır

Yaʿnī̇ dünyāda işlediklerime peşī̇mān olup dünyādan sefer eyledim baña lāzime-i sefer-i dünyā ancaḳ dünyāda etdiğim ʿamel <ü> efʿāl <ü> aḳvāl-ı perī̇şāne nādim olmaḳ

4 **ʿİşve (137b) ārā-yı şūḫī̇m Şevket**
Çeşmeş ez surme-i ḫāksār-ı menest

ʿİşve-i maḥbūba zī̇net vericiyim Şevket
Sürme-i çeşm-i maḥbūb benim ḫāksārımdandır

Yaʿnī̇ dilberānıñ āb <u> tāb-ı ḥüsnü vü revnaḳ-ı işve-i cilvesi ancaḳ revāc-ı ʿaşḳ-ı ʿāşıḳdandır belki sürme cilā-yı çeşm-i ḫūbān ġubār-ı tūtī̇yā miṯāl ḫāk-ı ḫāksār-ı ʿāşıḳdandır

199

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Dil ez ḫayāl-i rūy-ı to em reşk-i gulşenest**
Dāġem be sīne lāle-i ṣaḥrā-yı eymenest

دل از خیال روی تو ام رشک گلشنست
داغم بسینه لاله صحرای ایمنست

Benim gönlüm seniñ ḫayāliñden reşk-i gülşendir
Dāġım sīnede lāle-i ṣaḥrā-yı eymendir

Yaᶜnī sāḥa-i sīnem ḫayāl-i rūy-ı cennetmiṣāl cānānla bir rütbe ḥüsn-i ṣafā kesb eyledi gülşen <u> gülzār-ı ᶜālem ḥüsn-i ṣafā-yı sīneme ḥased <u> reşk etmek mümkündür sūz-ı dāġ-ı āteş-i sīnem lāle-i vādī-i eymen gibidir

2 **Nubved kesī be meygede çun men teng-i şarāb**
Yād-ı mey-i du āteşem berḳ-ı ḫırmenest

نبود کسی بمیکده چون من تنگ شراب
یادی دو آتشه ام برق خرمن است

Bulunmaz şarābḫānede kimse benim gibi mest-i müdām
Yād-ı şarāb dūāteşim berḳ-i ḫırmendir

Yaᶜnī şarābḫāne-i dünyāda o rütbe mest-i müdāmım ḫārāret-i neşāṭ <u> neşᵓem derḫāṭır hayāl eden mest olsa cāᵓizdir

3 **Yek zerre āfitāb be rūyeş nemīresed**
Reng-i perīde<ī> ki be reh sāye efkenest

یک ذره آفتاب بروئیش نرسد
رنگ پریده که بره سایه افگنست

Bir zerre güneş yüzüne yirişmez
Reng-i perīde ki yolda ṣāye bıraḳıcıdır

Yaᶜnī bir ze<rr>e-i efrāf-ı ᶜālem o āfitāb-ı ḥüsnüñ liḳā-yı vaṣlına resīde olmaz zīrā o maḥbūbuñ cūyān-ı rāh-ı vaṣline reng-i perīde reh-mānde vü bār-ı girān meṣābesinde ḳalmışdır

4 **ᶜUḳbā buved zi perde-i dunyā-yı mā ᶜayān**
Ḥāl-i ḳafā-yı āyīne ez pīş-i rūşenest

عقبی بود ز پرده دنیای ما عیان
حال قفای آینه از پیش روشنست

Olur āşikār āḫret bizim perde-i dünyāmızdan
Āyīnelik ardınıñ ḥāli önüñden āşikārdır

Yaᶜnī perde-i ẓulmet-i dünyādan nevᶜ-i mā-aḥvāl-i āḫiret beyān olur "innemāᵓl-ᶜamāli biᵓn-niyāt ḥadīṯ-i şerīfi mażmūna muṭābıḳ ḥāl perde-i derūn-ı ḫoduna efrād-ı insānıñ ıṭṭılāᶜ olduġu gibi āyīneniñ verāsı muvācehesindden nevᶜ-i mā-beyān olduġu gibi

5 **Şevket zi bes ki geşteem āmāde-i cunūn**
Çākem be ceyb ez nigeh-i çeşm-i (138a) sūzenest

شوکت ز بس که گشته ام اماده جنون
چاکم بجیب از نگه چشم سوزنست

Şevket ol ḳadar olmuşam cünūna āmāde
Ceybimde yırtıḳ nigeh-i çeşm-i sūzendir

Yaᶜnī ol ḳadar çāk-ı girībān-ı cünūna ḫāṭır āmādeyim nigeh-i çeşm-i sūzenden girībān çāk olmaḳ mümkündür ḥālbuki sūzen çāk-ı eşyāyı duḫte etmeğe illetdir mübālaġa ile cünūna āmāde olmadan kināyetdir

200

(Mefᶜūlü/Mefāᶜilü/Mefāᶜilü/Faᶜūlün)

1 **Bāşed zi meh-i çehre firūzī ki merā hest**
Bīreng-i şeb-i āyīne rūzī ki merā hest

Olur bir māhdan yüzü parıcı ki bende vardır
Gece rengi olmasız gün āyīnesi bende vardır

Yaᶜnī bir erbāb-ı irşād u ehl-i nefesiñ nūr-ı feyżinden iḳtibās edip irşād olunmuşuz biʾd-devām zamān <u> ānımız nūr-ı feyż-i ṣafā ile güzerān eder teng ẓulmet-i devrān bize taḳarrüb etmez

2 **Çun şuᶜle reg-i tāk buved germ ṭapīden**
Ez mevc-i mey ḥavṣalasūzī ki merā hest

Şuᶜle gibi reg-i tāk olur germ-i ḥareket
Mevc-i meyden ḥavṣala yaḳıcı ki bende vardır

Yaᶜnī benim nūş eylediğim bāde bir rütbe pür ṣafā vü pür ḥarāretdir üzümü naḫl-ı engūrda iken reng-i naḫl-i engūr şuᶜle gibi dāʾimā ḥareket u lerze eder

3 **Şeb rāh nedāred serā-ı perde-i ᶜörmem**
Bādām-ı du maġzest dū rūzī kī me rā hest

Gece <yol> bulmaz benim serā-i perde-i ᶜömrüm
Bādām-ı dūmaġzdır bir gün ki bende vardır

Yaᶜnī benim ḥāl-i vaḳt-i ᶜömr <u> ḥayātıma ẓulmet <u> keder-i dehrden ẓaferyāb olmadı bādām-ı dūmaġz gibi ṣafā-yı neşāt u güşāde baḫtım tevʾem oldı

4 **Aḥvāl-i siyehbaḫt-ı Şevket şode rūşen**
Ez saṭr-ı şeb <u> ṣafḥa-ı rūzī ki merā hest

Aḥvāl-i siyeh baḫtı Şevket'iñ rūşen oldı
Saṭr-ı şebden bir ṣafḥa-i gün ki bende vardır

Yaᶜnī Şevket'iñ şeb-i siyehbaḫtı ḫurşīd-i iḳbāli ṭulūᶜ edip rūşen u münevver eyledi

201

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Bī ḳarārī cādde-i reftār-ı cān āgehest** بیقراری جاده رفتار جان آگهست
Her ki ez dunbāl-i dil māned der īn reh-i gumrehest هرکه از دنبال دل ماند در این ره گمرهست

Ḳarārsızlıḳ cāddedir reftār-ı cān āgāh
Her kim ki göñül ardından ḳaldı bu yolda ḍāl ṭarīḳdir

Yaᶜnī her kim ṣunᶜ-ı Bārī dāᵓimā tefekkür ü teᵓemmül edip rıżāᵓullah ṭaleb (138b) edip ānen fe ānen ḫavf u ḫaşyet üzre olsa ᶜalāmet-i āgāh-ı ḳalbdir dīger her kim vaḳt <u> zamānın ġaflet <u> ihmāl üzre güzerān etse nişāne-i delāletdir

2 **Eşk ez çeşmem ġubārālūd mī āyed bīrūn** اشک از چشمم غبارالود می آید بیرون
Dīdeem ṭıfl-ı ḫayāleş rā zi[279] bes bāzīgehest دیده ام طفل خیالش را ز بس بازی گهست

Yaş gözümden ġubārālūd çıḳar ṭaşra
Gözüm ṭıfl-ı ḫayāline ol ḳadar bāzīgāhdır

Yaᶜnī ṣaḥā-ı küçe-i çeşmim ṭıfl-ı ḫayāl-i maḥbūba o rütbe cāy u bāzīgāh olmuş eşk-i çeşmim dīdelerimden ġubārālūd cereyān olur

3 **Mīresed tā menzil-i ᶜişret reh-i oftādegī** میرسد تا منزل عشرت ره افتادگی
Ḳaṭre rā gevher şoden ey dil nişān-ı īn rehest قطره را گوهر شدن ای دل نشان این رهست

Vāṣıl olur nihāyet menzil-i ᶜişrete üftādelik
Ḳaṭreye güher olmaḳ ey göñül ᶜalāmet bu yoldur

Yaᶜnī dāᵓimā ḫāksār olup derece-i tenezzül gözetmek ᶜalāmet-i rifᶜat ü nişāne-i devletdir

4 **Ġayr-ı pestī ḫāṣıl-ı dīger nemīdāred ṭamaᶜ** غیر پستی حاصل دیگر نمیدارد طمع
Z'ān bülend oftāde iḳbālem ki destem kūtehest زان بلند افتاده اقبالم که دستم کوتهست

Alçaḳlıḳdan başḳa ḫāṣıl-ı ṭamaᶜ dutmam
Bundan ᶜālī düşdi iḳbālim elim kısadır

Yaᶜnī dāᵓimā gözüm inḥiṭāṭda olmaḳ ḥasebiyle dāᵓimā rifᶜat-i iḳbāle muvaffaḳ oldum bu beytle evvelki beytiñ meᵓālī birdir

[279] Be kelime metinde "از" şeklinde yazılmıştır fakat vezne uygun olması için "zi" olarak okunmuştur.

202

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Be çeşmem ānki be bāġeş teʾemmül-i dīgerest**
Nesīm-i sunbul u gul <gul u sunbul>-ı dīgerest

Benim gözümde bebek ki onuñ bağında teʾemül başḳadır
Nesīm-i gül u sünbül sünbül u gül başḳadır

Yaʿnī vāsl-ı cānānda ḥüsn-i dilbere nigerān olduḳda ẓahiren gözlerim ḥüsn-i dilberde lākin bāṭınen aḥsen-i taḳvīm ile ḥüsn-i ṣuret-i insānı ḫalḳ <u> īcād eder Bārī-i teʿālāyı taʿaḳḳul <u> tefekkür edip āgāh olurum nesīm-i gül ü sünbülden gül ü sünbül istidlāl oldunduġu gibi

2 **Der ān riyāż ki mā naġmesenc-i ū bāşem**
Şikest-i reng-i gül āvāz-ı bulbul-i dīgerest

O gülşende ki ben onuñ naġme-i sīḫi olurum
Keser reng-i gül başḳa bülbül ṣadāsıdır

Yaʿnī gülzār-ı ʿālemde gülbeden-i vaṣf-ı cānān ile naġme-i sīḫ olduġum ḥalde her (139a) bir berg-i gül efrād-ı ʿālemden ṣadā-yı bülbül-i dīger nümāyān ḳarʿ-ı güş-ı ʿālemiyān olur

3 **Behişt nīst be rengīnī-i giriftārī**
Ki dām-ı zīr-i zemīn rīşe-i gil-i dīgerest

Cennet değil giriftārlık gibi rengīn
Zīrā dām-ı zīr-i zemīn başḳa toprak ṭamārıdır

Yaʿnī hevā-yı ʿaşḳ u muḥabbete muḳayyed olmaḳ başḳa bir ḥālet ü ṣafā rūnümā olur ʿālemden müstaġnī vü sulṭān-ı cihān olmaġa bādīdir rīşe-i dām zīr-i zemīniñ ḫāki mülāyim olup başḳa ḫāke müşābih olmadıġı gibi

4 **Girih zi zülf-i to imşeb goşādeest nesīm**
Ki mevc mevc-ı mū tār-ı sunbul-i dīgerest

ʿUḳde seniñ zülfünden ḥall eyledi bu gece nesīm
Zīrā mevc mevc başḳa sünbül riştesidir

Yaʿnī ʿuḳde-i zülf- maḥbūb bād-ı ṣabā bu gece bāz demek sebebiyle her bir tār-ı mū sünbül gibidir baʿż nüsḫāda bu vāḳıʿ olmuşdur maʿnā böyledir maḥbūbuñ girih-i zülf küşād olmaḳ ḥasebiyle her bir tār-ı bū bir sünbül olmuşdur

5 **Mebāş ez ḫaṭar-ı rāh-ı dustī īmen**
Ki iḥtiyāṭ der īn reh tevekkul-i dīgerest

Olma ḫaṭar-ı rāh-ı aḥbābdan emīn
Zīrā ḫaẕer bu yolda tevekkül-i dīgerdir

Yaᶜnī Allah-ı zülᵓl-celāl ḥażretleriniñ ᶜafvine maġrūren rāh-ı ᶜişyānda reviş <u> reftār eyleme belki ᶜafv-ı Bārī'ye maġrūr olup rāh-ı ᶜisyān <u> cürmde reviş <u> reftār eylememek başḳa bir tevekküldür u ᶜafv-ı Bārī-i taᶜālāya teşebbüsdür

6 **Rübūd ḥüsn-i nihānest dil ez kef-i Şevket**
Zi kākül-i to giriftār-ı kākul-i dīgerest

Ḳapdı seniñ gizli ḥüsnüñ dil-i Şevket'in elden
Seniñ kākülüne giriftār kālül-i dīgerdir

Yaᶜnī verā-yı maḫfīce Şevket maḥbūba taᶜaşşuḳ edip muḳayyed-i ᶜaşḳ oldı gizli muḳayyed-i ᶜaşḳ olmaḳ başḳa bir ḳayd-ı ᶜaşḳdır

203

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Be şehr-i mā huner ġayr-ı ḫāmūşī tengest**
Nefes keşīden-i ᶜāşıḳ perīden-i rengest

Bizim şehrimizde hüner sükūtdan başḳa dārdır
Nefs çekmek ᶜaşıḳa reng uçmaḳdır

Yaᶜnī bizim zāviye-i seyr-i sülūkumuzda ḫāmūş olup ānen fe ānen taᶜaḳḳül <u> tefekkür-i ẕāt-ı vācibüᵓl-vücūd etmekdir şeyᵓ āḫir nābūd <u> nāpeydā dır belki nefs-i ehl-i ḥāl perīdenrūdur yaᶜnī żaᶜf-ı riyāżetdir

2 **Çonān be saḫtī-i eyyām ḫˇīş sāḫteem**
Ki tār-ı pister-i ḫārāyem ez reg-i sengest

Ol ḳadar saḫtī eyyām ben yapıldım
Zīrā tār-ı bister-i ḳumāş-ı ḫārām taş ṭamārındandır

Yaᶜnī ol ḳadar saḫt cevr-i zamāneye ülfet <u> mümāşāt etdim ḫābgāhımda ferş-i bisterim seniñ ḫārādan oldı

3 **Çonān zi şerm-i to bīāb u reng geşte şarāb**
Ki mevc-i bāde çu mevc-i nesīm bīrengest

Ol ḳadar seniñ hicābıñdan bī̇āb u reng oldı şarāb
Zī̇rā mevc-i bāde mevc-i nesī̇m gibi bī̇rengdir

Yaᶜnī̇ rūy-ı meygūn-ı ṣafābaḫş -ı dilberden bāde o rütbe şermnāk oldı neşᵓe-i mevc-i meyde reng-i ṣafā bād gibi nābūd olmuş

4 **Ṭılısm-ı ḳatᶜ-ı taᶜalluḳ be nām-ı mā bestend**
Binā-yı ḫāne-i mā çun nigī̇n ez sengest

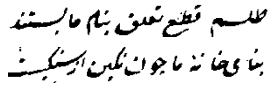

Ṭılsım-ı ḳatᶜ-ı taᶜalluḳ benim ādeme bağladılar
Benim esās ḫānem nigī̇n gibi ṭaşdandır

Yaᶜnī̇ ṭılsım-ı ḳatᶜ-ı taᶜalluḳ ᶜālem-i fānī̇ bī̇nā-yı ḫāne-i vücūdumda kemāl rütbe muḥkem u metī̇ndir

5 **Neyāyed ez to terennumşināsī̇ vu mestī̇**
Veger ne tār-ı reg tāk-ı mest-i āhengest

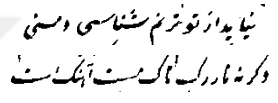

Gelmez senden terennümşināslık u mestlik
Yoḳsa tār-ı reg <tāk>-ı mest-i āhengdir

Yaᶜnī̇ saña terennümşinās u mestlik nisbet olmaḳ çendān mülāyim değil yoḳsa senden ötürü reg-i tār tāk-ı mest-i pür āhengdir belki şürbüñ pür ṣafā vü pür āheng olması senden ötürüdür

6 **Zi şerḥ-i girye be kef şod ney-i ḳalem rengī̇n**
Biyā <be> pors zi çeşmem ī̇nçi nī̇rengest

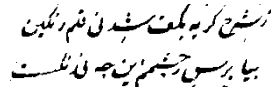

Şerḥ-i giryeden elde oldı ney ḳalem rengī̇n
Gel suᵓāl et gözümden bu seḥer cāzudur

Yaᶜnī̇ girye-i ᶜāşḳ <u> maḥbūbla çeşm-i giryān olduġun şerḫ ederken ney ḳalem rengī̇n oldı gūyā maḥbūbuñ cāzū-yı çeşmī̇ benim çeşm-i giryānıma sirāyet edip şerḥ-i çeşm-i giryānım daḫı ḫāmeye sirāyet edip ḫāmeden mekātib-ı ḫārnümūn oldı

7 **Zi telḫ kāmī̇-i ḫod ḫoş dilest ṣāḥib-i nām**
Ki zehr-i zī̇r-i nigī̇n sebze-i teh-i sengest

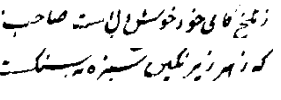

Kendi (140a) *telḫ kāmından ḫoş dildir ṣāḥib-i nām*
Zī̇rā zehr-i zī̇r-i <nigī̇n> sebze-i <teh>-i sengdir

Yaᶜnī̇ ṣāḥib-i ser u sāmān ile şöhretyāb olan kimse āzā-yı şöhret-i serşārdan ḫoşnūddur zī̇rā zehr-i zī̇r-i nigī̇n-i sebzeter seng gibidir bu mażmūnda rumūzu bu beyt bilemiş: **Rī̇ḫ-i raḥāt dān çu şod maṭlab-ı bozorg/ Gird-i gule tūtī̇yā çeşme-i kūrek**

8 **Ḫarāb-ı cilve-i āheste-i to mīdānend**
Ki ḳad keşīden-i gulhā perīden-i rengest

خراب جلوهٔ آهسته تو میدانند
که قد کشیدن گلها پریدن رنگست

Seniñ ḫarāb cilve-i āhesteñ bilir<ler>
Ki güllere ḳadd çekmek perīden-i rengdir

Yaʿnī maḥbūbuñ cilve-i āhestesiyle yıḳılıp vīrān olan idrāk <u> izʿān eder gülleriñ ḳadd çekmesi perīden reng-i güle delīldir ḥāṣıl serbepā olma serbeçāk olmaġa ʿalāmetdir maʿnā-yı dīger maḥbūbuñ cilve-i āhestesiyle ʿāşıḳa ḫarāb olmaḳ neşvünemā-yı berg-i gül gibidir ʿāşıḳ-ı üftādeye

9 **Zi fikr-i dūr ḫayālem ġurbet şod Şevket**
Miyān-ı maʿnā-yı lafẓī hezār efrengest

ز فکر دور خیالم غربت شد شوکت
میان معنی لفظی هزار افرنگست

Fikr-i dūrden ḫayālim ġarīb oldı Şevket
Lafẓ-ı maʿnāyım miyān bin efrengdir

Yaʿnī maʿnā-yı devr <u> rūz-ı nikāt rengīn pür sürūr ḫayāl etmek ḥasebiyle benim lafẓ-ı maʿnāyım miyānında hezār eyyām saḥrā <vü> ḳırnümūn oldı

204

(Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Bīcāmem bebāde der cengest**
Surme-i çeşm-i şīşeem sengest

بی جامم بیاده در جنگست
سرمه چشم شیشه ام سنگست

Benim cām olmasızıñ bāde cengdedir
Çeşm-i şīşeme sürme ṭaşdır

Yaʿnī bāde benim piyālemden dūr olduġu ḥalde mużṭaribü'l-ḥāl olur gezlik şīşem meyden hālī olduġu ḥalde kendini daşa çaldı ḫurd eyledi

2 **Mīkeşem naḳş ḫāne-i dil rā**
Ḳadeh-i mey piyāle-i rengest

میکشم نقش خانهٔ دلرا
قدح می پیاله رنگست

Çekerim naḳş göñül hānesine
Şarāb ḳadeh piyāle rengdir

Yaʿnī ḫāne-i ḫātırmda ḥüsn-i dilberān-ı gülrū cāygīr olmaḳ pezīrā-yı ḳabūl olmaḳdır ḳadeh-i mey meyle rengīn u pür ṣafā olduġu gibi

3 **Çun şerārem libās ez hārest**
Tār-ı pirāhenem reng-i sengest

چون شرارم لباس از خارست
تار پیراهنم رنگ سنگست

Şerer gibi libāşım daşdır
Tār-ı pirāhenim daş ṭamarıdır

Şuᶜle-i idrākim sitem-i saḫt eyyāmda pinhān **(140b)** u mestūr olmuş

4 **Sūḫtem ᶜālem dīdend kesī**
Ḫāmeem ᶜandelīb-i āhengest

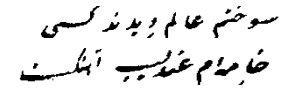

Yaḳdım ᶜālemi gördüler kimse
Ḳalemim bülbül-i āhengdir

Yaᶜnī naġme-i süḫān-ı ḳalemim ᶜālemi yaḳdı kimse gördi mü ḳalemim bülbül-i āheng olsun

5 **Mīresed ᶜayş-ı <men> be ṣad saḫtī**
Neşᵓem sebze-i nuh sengest

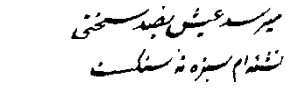

Yirişir ᶜayş yüz saḫtlıġa
Benim neşᵓem sebze-i nüh sengdir

Yaᶜnī ṣafā-yı rāḥat-ı dünyāya hezār saḫt ālām ile vāṣıl olunur belki neşāṭ-ı ṣafā-yı ᶜālem sebze-i neseng gibidir

6 **Bāġ-ı rengīn ḫayālem <u> Şevket**
Şuᶜleem çun nigāh-i bīrengest

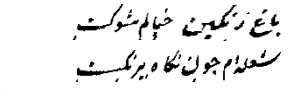

Rengīn ḫayālimiñ bağıyım Şevket
Şuᶜlem göz ışığı gibi bīrengdir

Yaᶜnī bāġ-ı ḫayālim rengīn u ābdār idrāk-i pürnūr-ı şuᶜūrum ᶜāleme lemeᶜān olmuş

205

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Zencīr-i dāġ ḫalḳa-i ān zülf çun şebest**
Ḫāleş sitāresūḫte-i güşe-i lebest

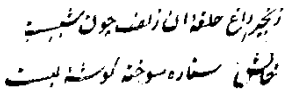

Zincīre dāġ gece gibi o zülf ḫalḳasıdır
Ḫāli maḥbūbuñ sitāresuḫte-i güşe gibidir

Yaᶜnī maḥbūbuñ gece gibi siyāh ḫālḳa-i pīç pīç-i ḳayd-ı zülfünden zincīr dāġdār olmuş güzellik ḫāl-i genc güşe-i leb-i dilber sitāre-i suḫte gibi olmuş

2 **Kem dīdeem be ḫande-i gul hem piyāleeş**
Ez bes ki ġonçe-i leb-i ū teng meşrebest

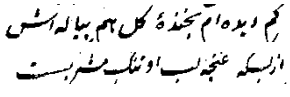

Az gördüm ḫānde-i gülde oña hempiyāle
O rütbe onuñ ġoncaleb teng meşrebdir

Yaᶜnī kāse-i ġoncadan ḫande-i gül ḥoḳḳa dehān yāre hempiyāle vü müşābih olmaḳ ḳalīlü’l-vücūd belki ᶜadīmü’l-vücūd olmuş zīrā ġonca dehān u leb-i gülberk-i dilber teng u nāzikdir belki cevher-i ferd gibi teczī vü taḳsīmden müberrādır

3 **Bīhūde nīst mestī-i bulbul ki der çemen**
Mīnā-yı ġonçe ez ᶜaraḳ-ı <gul> lebālebest

Beyhūde değil mestī ᶜandelib zīrā çemende
Mīnā-yı ġonca ᶜaraḳ-ı gülden lebberlebdir

Yaᶜnī mevsīm-i rebīᶜde feryād-ı ᶜandelīb tehī değil zīrā piyāle-i ġoncadan ᶜaraḳ-ı gül pīrehen u neşāṭ nümündur

4 **Mā bulbulān-ı ġamze<ī> ustād-ı nāleīm**
Murġ-ı ḳafes be kişver-i mā ṭıfl-ı mektebest

Biz ġamzede bülbüller üstād-ı (141a) *nāleyiz*
Ḳafes ḳuşı bizim iḳlimimizde ṭıfl-ı mektebdir

Yaᶜnī dil-i ᶜāşıḳ-ı ġamdīdeden fenn-i feryād <u> āh beyninde üstād-ı nāle vü pesendīde-i fiġān olmuş bize nisbet bülbül-i ḳafes ṭıfl-ı sebāḵḫan gibidir

5 **Ez dest-i ḫˇīş dāmen-i şebrā çi mīdihī**
Şevket libās-ı Kaᶜbe-i dil dāmen-i şebest

Kendi elinden gece eteğin niçin verirsin
Şevket libās-ı kaᶜbe miyān-ı dāmen-i şebdir

Yaᶜnī taẓarruᶜ <vü> niyāz ḳabūle ḳarīn u tīr-i duᶜā ḳavs-i dilden nīm-i şebde hedef-i icābete işābet etmeğe delīl libās-ı kaᶜbe siyāh-ı şebiñden olmaḳdır

206

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Reftenem sūy-ı to ez ḫod muşkilest**
Z’āb u ḫāk-ı ḫˇīş pāyem der gilest

Gitmek seniñ semtiñe kendinden müşküldür
Kendi āb-ı ḫākimden ayaġım çamurdadır

Yaᶜnī ᶜunṣur-ı erbaᶜadan mürekkeb cism-i ṣaḳīl ile ᶜālem-i rūhāniyyete vāṣıl olmaḳ müşküldür āb <u> ḫākle mürekkeb olan ṭıyn-ı vücūda pāy-ı rūḥ yaᶜnī nefs-i nāṭıḳa-i ādem muḳayyeddir

2 **Ten-i ḥicāb çehre-i maḳṣūdetest**
Z’īn bülendī çun gozeştī menzilest

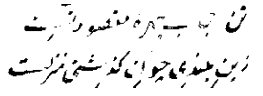

Cism-i ḥicāb çehre-i maḳṣūduñdur
Bu üksekden geçdiġiñ ḥalde menzildir

Yaʿnī cebel-i şāhiḳa-i vücūd maḳṣūd-ı nefs-i nāṭıḳa-ı ādeme hicābdır bu cebel şāhiḳa-i vücūd güzerān olduġu resīde-i ser-i menzil-i maḳṣūd olur belki silk-i mücerredāta dāḫil olur

3 **Ez ṭapīdenhā be cāyī mīresem**
Bī̇ḳarārī bāl-ı murġ-ı bismilest

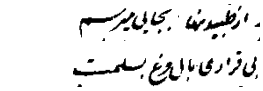

Ḥarekelerden bir yere yirişirim
Ḳarārsızlıḳ murġ-ı bismile ḳanaddır

Yaʿnī dāʾimā durmayıp emr-i ẕikr-i Rabbiye iştiġāl u ṭaleb-i rıżā-yı Ḫüdā etmek elbette ādem bir cāy-ı emīn u selāmete vāṣıl eyler

4 **Her kocā mā defter-i dil vā konīm**
Ṣafḥa-i ḫurşīd merd-i bāṭılest

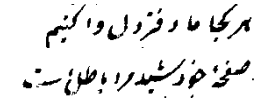

Her yerde ben defter-i dilbāz ederim
Ṣafḥa-i ḫurşīd merd-i bāṭıldır

Yaʿnī nerede nūr-ı ḳalb-i benī ādem lemeʿān olusar żiyā-yı āfitāb-ı ʿālemtāb nābūd olur **“ḳalbüʾl-müʾmin ḫazīnetüʾr-Raḥman”**[280] feḥvāsınca

5 **Cay-ı ārāmest ʿuzlet der cihān**
Mevc rā āsūdegī der (141b) sāḥilest

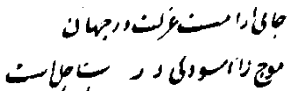

Cāy-ı rāḥatdır dünyāda ʿuzlet
Mevce rahātlıḳ kenār-ı deryādadır

Yaʿnī dār-ı dünyāda maḳām u ḳarārgāh-ı emīn <u> selāmet güşe-i ʿuzletdir mevce sāḥil-i derya ḳarārgāh olduġu gibi

6 **Bī̇dilān rā kişver-i ʿaşḳ-ı to rā**
Derd <u> ġam çun cemʿ mīgerded dilest

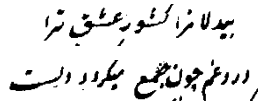

Bī̇dillere seniñ iḳlim-i ʿaşḳıñda
Derd ü ġam cemʿ olduġu ḥalde dildir

[280] “Müminin kalbi Rahmanın hazinesidir.” Hadis-i şerif.

Yaᶜnī ᶜāşıḳ-ı bī̇dile iḳlī̇m-i ᶜaşḳ-ı muḥabbetde derd <u> ġam-ı ᶜaşḳ dil-i ᶜāşıḳ gibidir zī̇rā derd u ġam-ı ᶜaşḳ dil-i ᶜāşıḳa ālūde olur

7 **Mī̇resem ṣād kārvān vaḥşet zi rāh**
Çeşm-i āhūyem sevād-ı menzilest

Vāṣıl olurum yüz kārvān-ı vaḥşete yoldan
Benim dī̇de-i ġazālım sevād-ı menzildir

Yaᶜnī̇ rāh-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetde āmed <u> şüd vaḥşet dāᵓimā güzerān eder belki çeşm-i siyāh āhūmiṣāl sevād-ı menzil gibidir

8 **Peykerem ez bī̇ḳarārī̇hā-yı dil**
Tā naẓar efkendeī̇ müşt-i kilest

Vücūdum dil-i bī̇ḳarārımdan
Tā ki naẓar bıraḳdı bir avuç ṭoprāḳdır

Yaᶜnī̇ nefs-i vücūdum nigāh-ı iltifāt ehl-i ᶜirfān u manẓar-ı erbāb-ı irşāddan ḫāksār <u> mütevāżıᶜ ṭalib-i rıżā-yı Bārī̇-yi müteᶜāle inḳıyād etmiş

9 **Daḫl-ı ṣad baḥrest ḫarc-ı dī̇deem**
Merdum-i çeşmem çonī̇n deryā dilest

Yüz deryāyı ṭaᶜn edicidir harc-ı dī̇dem
Merdüm-i dī̇dem ancaleyin deryā-yı dildir

Yaᶜnī̇ ṭūfān-ı ḫaber- i dī̇de vü seylāb-ı müjgānım nice nice deryālar daḫl-i taᶜarruż eder naẓar eyle benim merdüm-i çeşmim ne miṣlü deryā-yı dildir

10 **Kārvān-ı ḫāksārī̇ geşteī̇m**
Naḳş-ı pā mā rā verā-yı maḥmilest

Kārvān-ı ḫāksārī̇ oldum
Naḳş-ı pā bize verā-yı maḥmildir

Yaᶜnī̇ bizim ḫāksār olmamıza neşā-i pā müsāvī̇ oldı yāᶜnī̇ neşā-i pā gibi ḫāksār olduḳ

11 **Dāne-i mā rā ki toḫm-ı vaḥşetest**
Sebze-i mujgān-ı āhū ḫāṣılest

Bizim dānemiz ki toḫm-ı vaḥşetdir
Sebze müjgān-ı āhū ḫāṣıldır

Yaᶜnī bizim dāne-i toḫm-ı vaḥşetimizden u hevā vü heves-i ᶜaşḳımızdan ancaḳ maṭlūb sebze müjgān-ı āhū vü ġazāl çeşm bir dilberdir

12 **Geşt Şevket (142a) pīr behr-i ān güher**
Ez ḳad-i ḫamgeşte girdāb-ı dilest

Oldı Şevket pīr o güherden ötürü
Bükülmüş ḳametden girdāb-ı dildir

Yaᶜnī Şevketiñ pīr-i fānī vü ḳadd-ı ḫamgeştesi girdāb olmaḳ cevāhir gibi bir zī-ḳıymet-i dil-rübā bāᶜiṣdir

207

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Devr-i ḥusn-i to be āḫir çu resed meᵓyūsest**
Çun ḫaṭet dest be hem dād kef-i efsūsest

Seniñ devr-i ḥüsnüñ nihāyete yirişdiği ḥalde meᵓyūsdur
Ḫaṭṭıñ el ele verdiği vaḳtde kef-i efsūsdur

Yaᶜnī ḥüsn-i maḥbūb nihāyete resīde olduġu ḥalde meᵓyūs ḥüsn ḥāṣıl olduḳda ḫaṭṭāver olması kef-i efsūs gibidir

2 **Bāşed ez berḳ-i nigāh-ı to çerāġem rūşen**
İmşeb ez perde-i bādām merā fānūsest

Olur seniñ berḳ-i nigāhıñdan çerāġım rūşen
Bu gece perde-i bādām baña fānūsdur

Yaᶜnī cānānıñ nigāh-ı iltifātından ḫāne-i ḫāṭır rūşen olup gūyā ẓulmetgāh-ı ālām u hecr ᶜayn-ı ᶜināyet vaṣl-ı maḥbūb izāle vü rūşen eyledi

3 **Her kef-i ḫāk derīn deşt berengīst beraḳş**
Girdbābeş hem<e> yek deste per-i tāvūsest

Her bir evc-i ḫāk bu ṣaḥrāda bir güne raḳsdadır
Mecmuᶜ-ı girdābı bir deste per-i ṭāvūsdur

Yaᶜnī bu ṣaḥrā-yı imkān-ı ᶜālemde mecmuᶜ-ı eşyānıñ her bir ferdi üslūb-ı hekīmāne ile bir güne vażᶜ olmuş u her bir ferd <ü> eşyā başḳa güne Allahᵓa niyāz <u> tāᶜat eder lākin mecmuᶜsunuñ devr merkez bir maḳāma pānihāde vü birbirine muġāyir cilvenümūn olur ᶜaẓamet-i ẕāt-ı vācibüᵓl-vücūba ḫālıḳ-ı küllī şeyᵓ olmasına bu ġune olmaḳ delīl-i bāhirdir

4 **Zindegī reft neşev dūr serem ez ķademet** زندہ کی رفت نشو ور سوم از قدمت
Şod ķadem ḥalķa henūz hem heves-i pāy-ı būsest شد قدم حلقہ ہنوز ہم ہوس پا بوست

Zindegi gitdi olmadı dūr başım ayaġıñdan
Oldı ķāmetim ḥalķa şimdi daḫı heves-i pābūsdur

Yaʿnī ʿömr nihāyete resīde olup pīr-i fānī oldum el-ḥālet-i hāzihe rūbeḫāk secde-i Raḥmāndan **(142b)** rūgerdān u sergirān olmadım belki niyāz u secde-i āvān-ı şebde Mevlā-yı müteʿāle ziyāde inḳıyād-ı tām oldı

5 **Şevket āvāze-yi mā ez ṭabeş-i dil bāşed** شوکت آوازہ از طبش دل ما باشد
Bīḳarārī be ṣanemḫāne-i mā nāḳūsest بی قراری بصنم خانہ ما ناقوسست

Şevket bizim ṣadāmız göñül ḥareķesından olur
Ḳarārsızlıḳ bizim ṣanemḫānemizde nāḳūsdur

Yaʿnī bizim niyāz-ı zikr-i tevḥīdimiz dāʾimā derūn-ı ḳalb ile Bārī-i cell ḥażretlerine teveccüh edip belki ānen fe ānen ṣavmaʿa vücūda bāṭinen ẕāt-ı Rabbüʾl-ʿālemīn taʿaḳḳul u tefekkür etmek ʿalāmet-i iʿlān-ı tamā niyet-i nefs-i muṭmaʾīnedir

208

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Dāʾim ez ḫod dil-i nezdīk be vaḥdet dūrest** دائم از خود دل نزدیک بوحدت دورست
Ġonçe-i gulbun-i īn bāġ ser-i Manṣūrest غنچہ گلبن این باغ سر منصورست

Dāʾimā kendinden Ḫüdā ḳarīb göñül īrāḳdır
Ġonca-i gülbün bu bāġ ser-i Manṣūrʾdur

Yaʿnī Bārī-i teʿālā ḥażretlerine ḳurbet ḥāṣıl eden ẕāt-ı şerīf nevʿ-i benī ādem kendi vücūdı ʿunṣurdan baʿīd olur yaʿnī maḥv-ı vücūd hestī eder zīrā bu gülzār-ı vaḥdetde her bir ġonca ser-i manṣūr gibidir zīrā nihāl-i gülde ġonca olmaḳ nihāl-i gülden dūr olmaya sebebdir teşmīm etmek sebebiyle kendi vücūd-ı hestī ifnā eyledi

2 **Bāşed ez ḥüsn beher ḳabża-i ḫāk<ī> eşerī** باشد از حسن بہر قبضہ خاک اثری
Āb-ı cāh ez nemek-i ḫande-i Yūsuf şūrest اب جاہ از نمک خندہ یوسف شورست

Olur ḥüsnden her bir ḳabża-i ḫākde bir eşer
Ḳuyu ṣuyu ḫande nemek-i Yūsūfdan şūrdur

Yaʿnī her bir mekānda ḥüsn-i tecelliyāt cell-i şāne teʿālā cilvenümūn olmaḳ ḥasebiyle sicn-i dünyā-yı denīde şūriş-i ẓühūrāt gün gün yemen feyevmen belki ānen fe ānen üslūb-ı ḥükm-i ḫafīye olmaḳ ẓāhir u eşher-i meneʾş-şemsdir

3 **Çi ḳadar feyż zi taḳlīd bozorgī dāred**
Mülk-i gencīne rā mihr u meh bīnūrest

چه قدر فیض ز تقلید بزرگی دارد
ملک گنجینه را مهر و مه بی نور ست

4 **Bīto ez bes ki guzīdeest merā būs-ı kenār**
Leb-i şirīn-i bütānem dehen-i zenbūrest

بیتو از بسکه گزیدست مرا بوس و کنار
لب شیرین بتانم دهن زنبور ست

Sensiz ol ḳadar beni güzide etmişdir būs-ı kenār
Maḥbūbānın (143a) *leb-i şīrīni baña dehen-i zenbūrdur*

Yaʿnī sensiz būs-ı kenār-ı dilberān dīger baña dehen-i zenbūr gibi nīş <u> ḫār-ı zenbūr gibidir

5 **Şod huner mihr-i leb geşt suḫan-ı perdenişīn**
Güş-ı neẕẕāre gird-i çeşm-i şinīden kūrest

شد هنر مهر لب گشت سخن پرده نشین
گوش نظاره گرد چشم شنیدن کور ست

Hüner oldı mihr-i leb oldı süḫan-ı pernenişīn
Güş-ı neẕẕāre sāġar-ı çeşm-i şinīden kördür

Yaʿnī cevher-i ʿirfān ehl-i irfānı iḥāṭa eyledikde ālāyiş-i cihān-ı fānīden aġmāż-ı ʿāyn kelām-ı mālāyaʿnī ʿālemden biʾl-külliye iʿrāż eder

6 **Bāşedem serkeşī vü vażʿ-ı mulāyim bā hem**
Kef-i deryā-yı şerer ḫırmen<ī> ez kāfūrest

باشدم سرکشی و وضع ملایم با هم
کف دریای شرر خرمن از کافور ست

Olurum serkeş vażʿ-ı mülāyimim berāber
Deryā-yı şerer köpüğü ḫırmen-i kāfūrdandır

Yaʿnī Allah-ı züʾl-celāl ḥażretleri nevʿ-i benī ādemi cümleden aʿlā vü eşref ḫalḳ eylemiş maʿahezā bir ḳabż-ı ḫākden māye <vü> sirişt <u> ṭıynet-i ādem olduġu maʿlūmdur maʿnā-yı dīger benim ẕātımda serkeşlikle vażʿ-ı mülāyim mevcūddur serkeş kimselere serkeşlik edip mülāyim kimselere mülāyemet ederiz āteşīñ kendi serkeş küli mülāyim olduġu gibi iki teżād ẕāt-ı vāhidde de mevcūd olduġu gibi

7 **Şevket iḳbāl-i cihān surme-i ḫamūşī-i māst**
Mūy der çīnī-i mā ez müje-i faġfūrest

شوکت اقبال جهان سرمه خاموشی ماست
موی در چینی ما از مژه فغفور ست

Şevket iḳbāl-i cihān bizim sürme-i ḫāmūşumuzdur
Mūy bizim kāsemizde faġfūruñ müjgānındandır

Yaʿnī teveccüh-i ʿālem u iḳbāl-i cihān bizim ṣīt <u> ṣadā-yı şöhret-i ʿirfānımıza sürme gibi mażarr olmamaḳ ḥasebiyle nigāh-ı iltifāt mülūk-ı selāṭīn-i ʿālem kāse-i vücūdumuzu mūy-ı çīn gibi raḫnedār eder

209

(Mefʿūlü/Mefāʿilü/Mefāʿilü/Faʿūlün)

1 **Der şām-ı ġam ḫ̬ʿīş- merā ṣubḥ-ı umīdest**
Ger naḳş-ı nigīn tīre buved nām-ı sefīdest

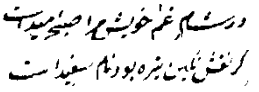

Kendi şām-ı ġamımda baña ṣubḥ-ı ümīddir
Zīrā naḳş-ı nigīn-i siyāh olsa nām-ı sefīd olur

Yaʿnī ẓulmet-i ʿisyān u sūy-ı ʿilmden ṣubḥ-ı maġfiret-i Raḥmān meʾmūl ederim zīrā şām-ı ʿiṣyān ṣubḥ-ı maġfirete muḳābildir **(143b)** böyle olduġu ḥalde şām-ı ʿiṣyāndan nihāyete ṣubḥ-ı maġfiret ẓāhir olur

2 **Ḫūn-ı nigeh ez dāmen-i mujgān çeked ez bes**
Neẕẕāreem ez dīden-i tīġ-i to şehīdest

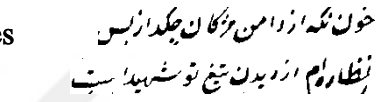

Ḫūn-ı nigeh müjgān eteğinden ol ḳadar ṭamlar
Neẕẕārem seniñ tīġiñ görmekden şehīddir

Yaʿnī tīġ-ı ḫūnrīz-i cānān o rütbe ābdār <u> bürrāndır çeşm-i nigāh iṣābet eyledikde tīġ-i ḫūnrīz-i cānāna belki şehīd olur müjgānlardan ḳan aḳar mübālaġa ile tīġ-i cānān tīr-i ḫūnrīz olmadan kināyetdir

3 **Sevdā-yı dilem gum neşod ez dāmen-i ṣaḥrā**
Mujgān-ı ġazālān be serem sāye-i bīdest

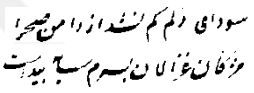

Sevdā-yı dilim ġāʾib olmadı dāmen-i ṣaḥrāda
Müjgān-ı āhūlar başım üzre sāye-i bīddir

Yaʿnī dāmen ṣaḥrā-yı ʿaşḳ <u> muḥabbetde sevdā-yı cünūn-ı muḥabbetim noḳsān olmadı belki tezāyüd oldı zīrā müjgān başım üzre sāye-i bīd gibi oldı ḥāṣıl cünūn-ı vaḥşetim ziyāde olduġundan ahūlara hem meclis oldum

4 **Ez sūḫtegān bāz şeved ʿuḳde-i ḫāṭır**
Ḳufl-ı dil-i mā rā per-i pervāne kilīdest

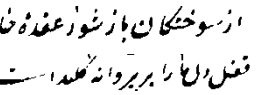

Yanmışlardan ʿuḳde-i ḫāṭır münḥall olur
Bizim gönlümüz kufluna per-i pervāne kilīd olur

Yaʿnī ʿāşıḳ-ı sūḫteniñ feraḥ-ı ḫāṭır u güşāyiş-i ḳalb-i dīger bir ʿāşıḳ-ı suḫte görmekden olur zīrā pervāne-i cānsūḫte-i ʿāşıḳ nigāh eyledikde kendiye tesliyebaḫş olur

5 **Ārām buved mātem-i vaḥşetzede-i ʿāşḳ**
Mecnūn-ı merā çeşm-i ġazālān şeb-i ʿıydest

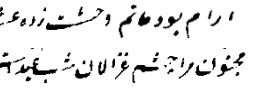

Ārām olur mātem-i vaḥşetzede-i ʿaşḳ
Bizim mecnūnumuza çeşm-i ġazāl şeb-i ʿıyddır

Yaʿnī hecr-i maḥbūbdan mātemzede-i vaḥşet u ceẕbe-i cünūn-ı ʿaşḳla şaḥrā-neverd mecnūn-ı ʿaşḳ oluna çeşm-i siyāh ġazāl libās-ı sell-i mātem olur belki çeşm-i siyāh ġazāl nümūne-i çeşm-i siyāh-ı maḥbūb u tesellībaḫş olur

6 **Her mūy-ı to maṭlaʿ reh-i pīrī bored ez ḫīş**
K'īn cādde çu tār-ı nefes-i ṣubḥ-ı sefīdest

Her mūyuñ seniñ maṭlaʿdır ṭarīḳ-i pīrīyye götürür kendinden
Bu yol tār-ı nefes-i ṣubḥ-ı sefīd gibidir

Yaʿnī seniñ (144a) her bir mūyuñ pīr-i fānī olup vücūduñ ḫāk u ʿadem olmaya delīldir zīrā būy-ı mūy-ı sefīd-i insān ifnā olmasına

7 **Ez bes ki be vaṣl-ı to giriftār-ı firāḳīm**
Mā rā suḫan-ı rūyberūy-ı to nevīdest

Ol ḳadar seniñ viṣālinde giriftār-ı firāk oldum
Baña rūberū seniñ kelām etmeñ müjdecidir

Yaʿnī o rütbe hicrān <u> firāḳ-ı maḥbūba giriftār <u> mübtelāyım zamān-ı vuṣlatda maḥbūbla rūberū güftūgū eylesem nevīd-i viṣāl gibi gelir belki zamān-ı vuṣlat zamān-ı firḳat <u> ḥicrāndan farḳ <u> temeyyüz edemem

8 **Bīḥāṣılī ez beski ṣemer geşt be ʿālem**
Ez merdum-i dunyā leb-i ḫandān gul-i bīdest

Ḥāṣılsızlıḳ ol ḳadar mīve ekdi ʿāleme
Merdüm-i dünyādan leb-i ḫandān gül-i bīddir

Yaʿnī bīfāʾide vü ḥāṣılsızlıḳ o rütbe rāygān ʿālemde merdüm-i dünyāḍa leb-i ḫandān şevket çiçeği gibi oldı yaʿnī erbāb-ı keremiñ ehl-i ṭamaʿ ḫānde vü güşāderū olma ʿalāmet-i kerem iken gül-i bīd gibi bīfāʾide bir şey oldı

9 **Şevket gul-i rengīn suḫanhā ki şukuftest**
Rengīst ki ez rūy-ı zebān-ı to perīdest

Şevket gül-i rengīn-i süḫan ki açılmışdır
Bir rengdir ki seniñ rūy-ı zebānıñdan uçmuşdur

Yaʿnī gülzār-ı süḫandan gül-i rengīn maʿnā neşv ü nemā bulup şüküf u güşāde olması ancaḳ Şevket'iñ nesīm-i nefs u zebān-ı ābdārındandır

210

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Rişte-i ḥarf be laᶜleş reg-i yāḳūt-ı terest**
Ḫaṭṭ-ı püşt-i leb-i ū ᶜanber-i āb-ı guherest

رشته حرف بعلش لک یاقوت راست
خط بشت لب او عنبر اب گهراست

Rişte-i ḥarf-i laᶜlinde reg-i yāḳūt aᶜlādır
Ḫaṭṭ-ı püşt-i leb onuñ ᶜanber-i āb-ı güherdir

Yaᶜnī maḥbūbuñ leb-i laᶜlinde süḫan-ı güherbār güzel reg-i yāḳūtdan gibi nümāyān olur dīger ḫaṭṭ-ı püşt-i leb-i maḥbūb ᶜanberāb inci gibi bedīdār olur

2 **Ḥusn-i şerm-i to be bezm ki çerāġ efrūzed**
Gird-i sergeşten-i mā ḥalḳa-i bīrūn-ı derest

حسن شرم تو بیزم کہ چراغ افروزد
گرد سرگشتن ما حلقہ بیرون دراست

Şerm-i ḥüsnüñ seniñ bir meclisde ki mūm yaḳar
Bizim gird-i sergeşteliğimiz (144b) *ḥalḳa-i bīrūn-ı der<dir>*

Yaᶜnī zamān-ı bezm-i viṣāl-i maḥbūbda ḥüsn-i ḥicāb-ı tābnāk olduġu ḥalde ancaleyin bezm viṣāl-i saᶜādetde ḫāric-i ez biz ḥalḳa-i bīrūndır gibi sergeşte bezm-i viṣāle nāresā maḳāmında pānihāde oluruz

3 **Küşte-i nāz-ı to mestāne beḫūn mīġalṭed**
Mevc-i mey nāvek-i bīdād-ı torā bāl <u> perest

کشته ناز تو مستانه بخون میغلطد
موج می ناوک بیداد ترا مال براست

Seniñ küşte-i nāzıñ mestāne-i ḫūnālūd olur
Mevc-i mey seniñ nāvek-i bīdādıña bāl ü perdir

Yaᶜnī şehīd-i tīġ-i nāz-ı maḥbūb mest-i medhūş <u> ḫūnālūd olur nāvek-i bīdād-ı maḥbūba bāl <u> per mevc-i meyden olmuş ḥāṣıl şehīd-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet neşāt-ı derūn ile geşte-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet olur

4 **Fitne-i bāde zi bezmī[281]-yi huşyārī-yi māst**
Dāred ez ḫod ḫaber ān kes ki zi ḫod bīḫaberest

فتنہ بادہ زبدمستی ہشیاری ماست
دارد از خود خبر آنکس کہ ز خود بیخبراست

Fitne-i şarāb bizim hüşyārlıġımız bezmindendir
Dutar kendinden ḫaber o kimse ki kendinden bīḫaberdir

Yaᶜnī fitne-i bāde ḥāl-i hüşyārda mest olup māsivāᵓullah fedā eylediğimiz gibidir ancaḳ bizim gibi ᶜālemden bīḫaber olup fedā etmek kendinden ḫabīr olmaḳdır

5 **Kerde āteşgede-i ḥüsn merā germī-i ᶜaşḳ**
Ṭoḫm-ı gul şuᶜle-i āvāz-ı merā yek şererest

کرده آتشکده حسن مرا گرمی عشق
تخم گل شعله آواز مرا یک شرراست

[281] Bu kelime metinde "بدمستی" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "bezmī" şeklinde yazılmıştır.

Etmiş āteşgede-i ḥüsn beni germ-i ʿaşḳ
Ṭoḫm-ı gül bizim şuʿle-i āvāzımızdan bir şererdir

Yaʿnī dūd-mān-ı āteş-i ʿaşḳ <u> muḥabbetden biz āteş-i şevḳ-i muḥabbet iḳtibās eylemişizdir āteşgūn belki ḥümā bizim şevḳ-i ʿaşḳımızdan bir şererdir ḥāṣıl revāc-ı lemʿa-i hüsn-i maḥbūb ancaḳ şevḳ-ı şuʿle-i ʿāşıḳdandır

6 **Hemdem ez ḥāl-ı dil-i Şevket bītāb mepors**
Rūzgārīst ki çun tār-ı guher dīdārest

Hemdem ḥāl-i dil-i Şevket bītābdan suʾāl etme
Zīrā bir ʿömrdür rişte-i güher gibi derindedir

Yaʿnī āsūde ḥāl <u> rāḥat-ı derūn olmaġla ḥāl-i Şevket'den suʾāl etme zīrā çoḳ zamāndır cevāhir ipliği gibi deridir ḥāṣıl kināyetdir erbāb-ı hüner ü selāṭīn-i zamān ile müddet-i **(145a)** medīde hemmeclis olup ṣāḥib-i iʿtibār olmasına

211

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Mudām rāz-ı men ez āb-ı dīde fāşterest**
Dilem zi şīşe-i ḫālī teng maʿāşterest

Dāʾimā benim rāzım göz yaşından ziyāde fāşdır
Gönlüm şīşe-i ḫālīden ziyāde teng maʿāşdır

Yaʿnī dāʾimā benim ʿaybım ẓāhir u kem meʿāş olduġum gün gibi nümāyāndır

2 **Be cism-i mā ki nezāket delīl-i rāh-ı fenāst**
Ketān zi perde-i mehtāb-ı ḫoşḳumāşterest

Bizim cismimize nezāket delīl-i rāh-ı fenādır
Ketān perde-i mehtābda güzel ḳumaşdır <saña>

Yaʿnī biz ziyāde nāzikdil u ehl-i ʿirfān olduġumuz bāʿiṣdir ifnā-yı vücūdumuza zīrā ketān-ı nāzik u ḫoş ḳumaş olma şuʿle vü tābiş-i mehtābda olduġu gibi

3 **Be kef zi hicr-i to şemşīr-i şekve<ī> dārem**
Ki ez zebān-ı duruştān dehen ḫırāşterest

Elde seniñ hecriñden tīġ-i şikāyet dutarım
Zīrā dürüştleriñ zebānıñdan aġız ziyāde üftāde mecrūḥ olur

Yaʿnī hicrān-ı maḥbūbda benim zebān-ı şikāyetim tīġ gibi tīz ḳarger olur zīrā dürüşt endām <u> ṭıynet kimseleriñ zebānıñdan kendi dehen-i ḫodları dāʾimā perīşān u mecrūḥ olduġu gibi

4 **Be Bīsutūn-ı felek tīşe beşkend Şevket**
Biyā ki nāle-i men āsümān terāşterest

بر بیستون فلک تیشه بشکند شوکت
بیا که ناله من آسمان تراشتر است

Bīsütūn felekde tīşe ḳırar Şevket
Gel benim nālem āsümānı ziyāde tıraş edicidir

Yaᶜnī kūh-ı bīsütūn miṣāl ḳubbe-i çarḫvār kevne tīşe-i āh-ı Şevket kārgerdir ᶜacāyib seyrāndır bizim nāle-i āhımıza esās feleği ziyāde ḫarāb <u> vīrān edicidir

211

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Serv-i bālā-yı to hemsāye-i ᶜomr-i ebedest**
Naḳş-ı pāy-ı to zemīn-i gul-ı rūy-ı sepedest

سرو بالای تو همسایه عمر ابد است
نقش پای تو زمین گل روی سپید است

Seniñ ser<v>-i bālān hemsāye-i ᶜömr-i ebedir
Nişān-ı pāyıñ seniñ gülrūy-ı sepeddir

Yaᶜnī seniñ ḳāmet-i bālā-yı serv miṣāliñ hemsāye olmaḳ ᶜömr-i ebed gibidir dīger naḳş-ı pākiñ rūy-ı zemīnde gülrūy-ı sepeddir

2 **Hīç morg<ī> nebuved (145b) saḫtter ez ḫodbīnī**
Pīş-i ṣāḥibnaẓar īn āyīne ḫışt-ı laḥdest

هیچ مرگ نبود سخت از خودبینی
پیش صاحب نظر این آینه خشت لحد است

Hiçbir ölüm olmaz ziyāde saḫt ḫodbīn iñden
Erbāb-ı baṣīret ᶜindinde bu āyīne ḫışt-i laḥddır

Yaᶜnī ḫodbīn <u> ḫodfürūş olmaḳ vücūd-ı insānı mevtden ziyāde iᶜdām ü ifnā eder erbāb-ı basīret ᶜindinde ifnā-yı vücūd ü telef-i cān dedikleri bu ḫodbīnlikdir

3 **Nīst ṣāḥib-i naẓarān rā ḫalel ez deyr u ḥarem**
Dīde-i āyīne ḥayretzede-i nīk u bedest

نیست صاحب نظران را خلل از دیر و حرم
دیدهٔ آینه حیرت زده نیک و بد است

Yoḳ ṣāḥib-i baṣīretlere ḫalel deyr u ḥaremden
Dīde-i mirāt-i ḥayretzede nīk <u> beddir

Yaᶜnī erbāb-ı baṣīret mecmuᶜ-ı eşyāya müsāvī naẓar eder baᶜż eşyāya ḫüsn-i naẓar ile naẓar edip u baᶜż eşyāya ḳubḥ naẓarıyla naẓar eylemez çeşm-i āyīne nīk u bede naẓar edip müteḥayyir olduġu gibi

4 **Bītekelluf buved iḳbāl-i ḥayātem maḳbūl**
Verne rengī ki zi ruḫ mīperedem dest-i redest

بی تکلف بود اقبال حیاتم مقبول
ورنه رنگی که ز رخ میپرد م دست ردست

Bītekellüf iḳbāl-i ḥayāyım maḳbūl olur
Yoḳsa reng ki yüzden uçar dest-i reddir

Yaʿnī bilāteklīf iḳbālim güşāde vaḳt-i ḥayātım maḳbūl <u> müstesnā lākin reng-i rūyum taġayyür olması iḳbāl-i cihāna dest-i reddir

5 **Şevket-i sūḫte nīst rehāyī zi gezend**
Der naẓar dūd-ı sipendeş muje-i çeşm-i bedest

سوخته نیست رهایی ز گزند
در نظر دود سپندش مژه چشم بد است

Yanmış Şevkete yoḳdur ḫalāṣ gezendden
Naẓarda dūd-ı sipendi müje-i çeşm-i beddir

Yaʿnī mestim sūziş-i āteş-i rūzgārdan Şevket necātyāfte olmaz zīrā esās-ı ḳasr-ı vücūdu āb-ı gül keder-i eyyāmla tebār olmuş

212

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Zi āb-ı dīde-i men seng-i gulistān sebzest**
Çu ġonçe beyża-yı bulbul der āşiyān sebzest

ز آب دیدهٔ من سنگ گلستان سبز است
چو غنچه بیضهٔ بلبل در آشیان سبز است

Benim gözüm yaşından seng-i gülistān sebzdir
Ġonca gibi bülbül yumurtası yuvada sebzdir

Yaʿnī seylāb-ı eşk-i tūfānḫīz dīdelerimden gülbün-i gülzārdan ḳatʿ-ı naẓar seng-i gülistān sebz u neşv ü nemānümūn ġonca gibi beyżā-ı bülbül ʿāşiyān-ı ḫodunda (146a) biʾż-żāt seyr olduġu gibi biʾd-devām ṣaḥn-ı gülzār-ı Şevket'e cāygāh olmasına işāretdir

2 **Çi vādīst muḥabbet ki ḫār-ı ṣaḥrāyeş**
Zi āb-ı ābile-i pāy-ı rehrevān sebzest

چه وادیست محبت که خار صحرایش
ز آب آبله پای رهروان سبز است

Ne şekl ṭarīḳdir muḥabbet ki ḫār-ı ṣaḥrāsı
Āb-ı ābileden pāy-ı rehrevler sebzdir

Yaʿnī ṭarīḳ-i ʿaşḳ u muḥabbet tūl-ı dırāz nihāyetsiz bir ṭarīḳdir rāh-ı ʿaşḳ <u> muḥabbetde seyr <u> reftār edenleriñ āb-ı pāyları sebz olmuş ḥāṣıl meydān-ı ʿaşḳ u muḥabbet çile vü cefā çekmeden ʿibāretdir

3 **Be ḫūn elh-i cihān āb rīḫet ez rūyem**
Çonān ki dāne-i gendum be maġz-ı nān sebzest

بخون اهل جهان آب ریخت از رویم
چنانکه دانهٔ گندم بمغز نان سبز است

4 **Hevā-yı şuʿle mer<ā> bes ki şod bahār-ı vucūd**
Çu şemʿ sebz merā maġz-ı üstüḫān sebzest

هوای شعله مرا بسکه شد بهار وجود
چو شمع سبز مرا مغز استخوان سبز است

Hevā-yı şuʿle baña ol ḳadar oldı bahār-ı vücūd
Şemʿ sebz gibi benim maġz-ı üstüḫānım sebzdir

Yaʿnī sūziş-i şevḳ <u> āteş-i ʿaşḳ <u> muḥabbetle bahār-ı vücūdum nümāyiş bulmaḳ ḥasebiyle şemʿ-i sebz gibi maġz-ı üstühānım sebzdir

5 **Be kūy-ı yār zi bes mīzenem der-i ibrām**
Zi ābrūy-ı men ān çūb-i āşiyān sebzest

بکوی یار زبس میزنم در ابرام
ز ابروی من آن چوب آشیان سبزاست

Kūy-ı maḥbūbda ol ḳadar ibrām ḳapısın vurdum
Benim yüzüm ṣuyundan bu ḳapınıñ aġacı sebzdir

Yaʿnī ḳuy-ı cānānda südde-i serāy-ı cāy-ı ḫūbānda kemāl rütbe niyāz <u> lābe ile ābrū döküp ʿarż-ı merām eyledim nihāyet āsitān-ı cānānda nihāl-i emelim sersebz oldı pezīrā-yı ḥuṣūl-ı merām oldı

6 **Fażā-yı bādiye yek deste gulest ez bes**
Zi ter cunūnī-i men şāḫ-ı āhuvān sebzest

فضاء بادیه یکدسته گل است از بس
ز تر جنونی من شاخ آهوان سبزاست

Feżā-yı bādiye bir deste güldür ol ḳadar
Benim ziyāde cünūniyyetimden ġazāllar boynuzu sebzdir

Yaʿnī ol ḳadar ter-i cünūn-ı beyābānī oldum şāḫ-ı ihvān benim ter-i cünūnumdan ġoncagül olup gūyā feżā-yı bādiye bir deste gül gibi göründi

7 **Çu mevc-i āb ki ez ʿaks-ı sebze gīred reng**
Nigāh-ı men be temāşā-yı to ḫıṭān sebzest

چو موج آب که از عکس سبزه گیرد رنگ
نگاه من بتماشای تو خطا سبزاست

Mevc-i āb gibi ki aks-i sebzeden dutar reng
Benim nigāhım temāşā-yı ḫıṭānda sebzdir

Yaʿnī mevc-i āb gibi sebzeden ʿaks-i reng (146b) olup benim nigāhım temāşā-yı nevḫitānda sebzgūn olmuşdur

8 **Me rā çu ṭā'ir-i neẕẕāre nīst ārāmī**
Zi bes ki çun müje ḫārem der āşiyān sebzest

مرا چو طائر نظاره نیست آرامی
ز بسکه چون مژه خارم در آشیان سبزاست

Baña murġ-ı neẕẕāre gibi ārām yoḳdur
Ol ḳadar müjgān gibi ḫārım āşiyānda sebzdir

Yaʿnī nūr-ı dīde gibi ki ḫār-ı müjgān-i āşiyān nūr-ı dīdedir gezlik benim murġ-ı vücūdumuñ ḫār-ı cefā kendi āşiyān-ı vücūdunda sebz olmuşdur

9 **Zi bāġ-ı ṭāliʿ-i ḫod Şevket āb <u> reng meḫ‿vāh**
Ki nevbahār-ı to pejmurde vü ḫazān-ı sebzest

ز باغ طالع خود شوکت آب رنگ مخواه
که نو بهار تو پژمرده و خزان سبزاست

Kendi bahār-ı ṭāliʿinden Şevket āb u reng ṭaleb etme
Zīrā seniñ nevbahārıñ pejmürde vü ḫazān-i sebzdir[282]

Yaʿnī kendi gülgeşt-i ṭāliʿiñden neşv <ü> nemā-ı berg-i sebz meʾmūl eyleme zīrā ḫazānda sebz olmaḳ lākindir seniñ bahārına sebz olmaḳ mümkün değil

213

(Mefʿūlü/Mefāʿīlü/Mefāʿīlü/Faʿūlün)

1 **Ḫaṭṭī ki be ruḫsār-ı to neẕẕāre pesendest**
Gerdīst ki ez āmeden-i ḫande bulendest

خطی کہ برخسار تو نظارہ پسند است
گردیست کہ از آمدن خندہ بلند است

Bir ḫaṭṭ ki seniñ ruḫsārında neẕẕāre pesenddir
Bir ġubārdır ki ḫānde gülmekden bülenddir

Yaʿnī nev-ḫaṭṭ-ı ruḫsār-ı maḥbūb ki pesendīde inẓār-ı daḳīḳa olmuşdur ẓann olunur bir ġubārdır ḫānde-i dilberden bedīd u bülend olmuş

2 **Ez rāh-ı to gerdest çu neẕẕāre hevāgir**
Tā gerdiş-i çeşmem ki to rā naʿl-i semendest

از راہ تو گردست چو نظارہ ہوا گیر
تا گردش چشمم کہ ترا نعل سمند است

Seniñ yoluñda olmuşdur neẕẕāre gibi hevāgir
Tā ki gerdiş-i çeşmim baña neʿal-i semenddir

Yaʿnī rāh-ı ʿaşḳıñda faḫr <u> mübāhāt ile neẕẕāre gibi serbehevā olmuş o zamāndan beri ḫalḳa-i çeşmim saña neʿal-i semendiñ olmuşdur

3 **Ez bes ki dilem vaḫşet ez īn deşt giriftest**
Mevc-i rem-i āhū be naẓar çīn-i kemendest

از بسکہ دلم وحشت ازین دشت گرفتست
موج رم آہو بنظر چین کمند است

Ancaleyin vaḫşet bu beyābānda gönlüm dutmuşdur
Āhū ṣürüsü mevc-i naẓarda çīn-i kemenddir

Yaʿnī bu deştgāh-ı ʿālemde efrād-ı envāʿ-ı ʿālemden o rütbe tevaḥḥuş u nefret eyledim āhū-yı mevc-i envāʿ-ı zī-rūḥ çīn-i kemend gibi görünür belki dām gibi muʿāyene olunur (147a)

4 **Ez pestī-i ḫod reh be ḫayāl-i to nedārem**
Peydā neşeved ʿaks çu āyīne bulendest

از پستی خود رہ بخیال تو ندارم
پیدا نشود عکس چو آئینہ بلندست

Kendi alçaḳlıġımdan yol seniñ ḫayālinle dutmadım
Ẓāhir olmaz ʿaks-i āyīne mürtefiʿ olduġu ḫalde

[282] Metinde yanlışlıkla sebzde "سبزده " şeklinde yazılmıştır.

Yaʿnī maḥbūbda kemāl rütbe ʿulüvv-i şān u irtifāʿ-ı ḳadr olmaḳ ḥasebiyle bizde kemāl rütbe alçaḳ u ḫāksār olmaḳdan nāşī viṣāl-i maḥbūbda ḳaṭʿ-ı naẓar ḫayāl olsun ḫāṭırdan ḫuṭūr etmez zīrā āyīne cāy-ı mürtefiʿde olduġu ḥalde ʿaks-i nümāyān olduġu gibi

5 **ʿĀşıḳ ki şumār-ı varaḳ-ı lāle vü gul kerd**
Dāġ<ī> ki be dil dāşt nedānest çendest

عاشق که شمار ورق لاله و گل کرد
داغ که بدل داشت ندانست که چند است

ʿĀşıḳ ki lāle vü gül yapraḳlarıñ ṣay yapdı
Dāġ-ı dilde düşmüş bilmedi ḳaçdır

Yaʿnī ʿāşıḳıñ kendi dāġ-ı sīnesi min-ḥayşü'l-taʿdād gül ü lāle ṣaḥrālardan ziyāde idi

6 **Bīsūḫtegān ṭabʿ-ı merā rūşenī nīst**
Ḫākister-i āyīne-i mā dūd-ı sipendest

بی سوختگان طبع مرا روشنی نیست
خاکستر آیینه ما دود سپند است

Sūḫtegān olmasızıñ benim ṭabʿıma rūşenlik yoḳ
Bizim āyīnemiz ḫāksārda dūd-ı sipenddir

Yaʿnī ʿāşıḳ-ı dilsuḫte vü ġam dīdeler hem ṣoḥbet u hem zebānım olmadıysa derūnum rūşen u inkişāf-ı ḫāṭırım olmaz zīrā āyīne-i ḳablimize cilā dūd-ı sipenddir yaʿnī ʿāşıḳ-ı dilsūz ile ḫāṭırımız rūşen olur

7 **Şevket leb-i mā ḫūy giriftest be telḫī**
Zehr āb be kām-ı dil-i mā şerbet-i ḳandest

شوکت لب ما خوی گرفتست بتلخی
زهر اب بکامی دل ما شربت قندست

Şevket bizim lebimiz ḫūy dutmuşdur acılıġa
Zehr ṣuyı bizim aġzımızda şerbet-i ḳanddir

Yaʿnī merāret-i ġam u sitem-i telḫī eyyām bize ṭabīʿat olmaḳ ḥasebiyle bizim dimāġımızda zehrāb <u> şekerāb gibidir

214

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ḫāl-ı ruḫsāreş sipend-i āteş-i reng-i gulest**
Çīn-i zulfeş ez nezāket mevc-i būy-ı sunbulest

خال رخسارش سپند آتش رنگ گلست
چین زلفش از نزاکت موج بوی سنبلست

Ruḫsārıñ sipend-i āteş-i reng-i güldür
Çīn-i zülfüñ nezāketden mevc-i būy-ı sünbüldür

Yaʿnī maḥbūbuñ ḫāli sipend gibi reng-i āteşfām-ı gül gibidir çīn-i zülfü nezāketden mevc-i būy-ı sünbül gibidir

2 **Coz perīşānī nemīrūyed ez ū çīzī-i dīger (147b)**
ᶜUḳde-i zülf-i to pindārī ki toḫm-ı sünbülest

Perīşānlıḳdan başḳa göğermez ondan bir başḳa şey daḫı
Seniñ ᶜuḳde-i zülfüñ ḳıyās eylersin toḫm-ı sipenddir[283]

Yaᶜnī zülf-i gencnihād-ı maḥbub dāᵓimā pīçāpīç ü perīşān <u> vājgūn ẓann olunur toḫm-ı ḫırmen-i sünbül āşüftedir

3 **Tā raḳamhā-yı to rā Şevket temāşā kerdeīm**
Rişte-i neẕẕāreem muşgīn çu tār-ı kākulest

Tā ki seniñ yazılarıñ Şevket temāşā eyledim ben
Medd-i nigāhım tār-ı kākül gibi müşkīndir

Yaᶜnī Şevketiñ raḳām-ı reyḥānī lafẓ-ı rengīn u maᶜnādār ile görelden beri medd-i rişte nigāh-ı tār-ı perçem-i dilber gibi dilber varlıġına ḥāl olmuş

215

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Ḫāl nubved ki torā mihr-i dehān gerdīdest**
Ḳatre-i mey be lebet sāye fiken gerdīdest

Ḫāl değil ki saña mihr-i dehān olmuşdur
Ḳatre-i mey lebiñde sāyefigen olmuşdur

Yaᶜnī maḥbūbuñ leb-i kevşermişālinde ḫāl-i siyeh ḳıyās etme mihr-i dehān sükkerefşān olmuşdur lākin bir ḳatre meydir leb-i gülberg-i maḥbūba gölge salıcı olmuşdur

2 **Gerdiş-i çeşm-i siyāhet dilem ez cā berdāşt**
Felek imrūz be kām-ı dil-i men gerdīdest

Gerdiş-i çeşm-i siyāhıñ göñlüm yerinden ḳaldırdı
Felek bugün merām-ı ḫāṭırımca dönmüşdür

Yaᶜnī ḥalḳa-i çeşm-i siyāh cānāb beni raḳṣ-ı neşāṭ ile cevelāna getirdi şimdi felek merām üzre döndi

3 **Serkeşīhā-yı men ez bend-i to bāşed zāhid**
Suḫan-ı saḫt-ı toem tevbeşiken gerdīdest

[283] Beyitin Farsça olan aslında bu kelime "sünbül" olarak geçmektedir.

Benim serkeşliğim seniñ bendiñden olur zāhid
Seniñ saḫt kelāmıñ baña tevbe-şiken olmuşdur

Yaʿnī benim ṣūreten saḫt <u> tünd ḫūy olmam ey zāhid seniñ mürāī pend <u> naṣīḥatiñdendir zīrā seniñ bu mürāī saḫt kelām-ı ḫuşkuñ beni tevbe-şiken eyledi

4 **Dūd-ı āhī ki keşīdīm be ġurbet ez dil**
Cevher-i āyīne-i ṣubḥ-ı vaṭan kerdīdest

دود آهی که کشیدیم بغربت ازدل
جوهر آیینهٔ صبح وطن گردیدست

Dūd-ı āhlar çekdim ġurbetde dilden
Cevher-i āyīne-i ṣubḥ-ı vaṭan olmuşdur

Yaʿnī dünyāda çekdiğim faḳr <u> felāket u sūz-ı derūn ile Mevlā-yı müteʿāle eylediğim āh <u> taẓarruʿ <vü> (148a) niyāz vaṭan-ı aṣliyemiz olan dār-ı āḫiretde āyīne-i aʿmālimize cevher u cilāpezīr oldı

5 **Netevān çāk-ı dilemrā çu ḳalem kerd rüfū**
Īn ketān pāre be mehtāb-ı suḫan kerdīdest

نتوان چاک دلم را چو قلم کرد رفو
این کتان پاره بمهتاب سخن گردیدست

Mümkün değil çāk-i dilim ḳalem gibi yamamaḳ
Bu ketān pāre mehtāb-ı süḫandan olmuşdur

Yaʿnī ḳālem gibi çāḳ-i sīnem rüfū ḳabūl etmez zīrā benim tīġ-i ʿaşḳ ile mecrūh olmuş ʿusr merhem ḳabūl etmez

6 **Ez şehādetgeh-i nāz-ı to nişānem īn bes**
Ki dem-i tīġ-i to em tār-ı kefen gerdīdest

از شهادتگه ناز تو نشانم این بس
که دم تیغ تو ام تار کفن گردیدست

Seniñ şehādetgāh-ı nāzıñdan bu neşānım kāfīdir
Zīrā seniñ rem-i tīġiñ baña tār-ı kefen olmuşdur

Yaʿnī şehīd-i tīġ-i ʿaşḳ <u> muḥabbet olduġu şāhid ancaḳ ceẕbe-i muḥabbetle dāʾimā dil-rīş olup faḳr u fenā iḫtiyār edip esbāb-ı cihān-ı fānīden āzāde <vü> bilāḳayd olmaḳdır

7 **Naḳş-ı pā dīde-i bulbul şode Şevket be reheş**
Kūyeş ez ḫūn-ı ciğer bes ki çemen gerdīdest

نقش پا دیدهٔ بلبل شده شوکت رهش
کوی او از خون جگر بسکه چمن گردیدست

Nişān-ı pā dīde-i bülbül olmuş Şevket yoluna
Onuñ kūy ciğer ḳanından o rütbe çemen olmuşdur

Yaʿnī kūy-ı maḥbūb pergāle-i ciğer u ḫūn-ı girye-i ʿāşıḳdan bir güne lālezār gibi sürḫ <u> rengīn oldı nişān-ı pā-yı rehrevān çeşm-i bülbül gibi nümūn oldı

216

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Āb u reng-i ḥusn-i ḫūbān ez dil-i ġam pīşeest**
Şusterūy-ı ṣūret-i Şirīn be āb-ı tīşeest

Āb u reng-i ḥüsn- i dil ġampīşedendir
Süşte rūy-ı ṣūret-i şirīn āb-ı tīşedendir

Yaᶜnī revāc-ı ḥüsn-i maḥbūba bādī ancaḳ ġamkār olan ᶜaşḳ-ı ᶜāşıḳdır kūh-ı bīsütūnda naḳş-ı Şirīn'e ḥüsn-i ṣūret ancaḳ tīşe-i Ferhād-i āb-dār olmaḳdandır böyle olduġu ḥalde revāc-ı ḥüsn-i maḥbūb imdād-ı muḥibbe muḥtācdır

2 **Nīst kes rā zīr-i gerdūn neşᵓe-i āzādegī**
Reng-i mey ez şīşe ger bīrūn zened der şīşeest

Yoḳdur kimse zīr-i felekde āzādlık neşᵓesi
Reng-i şarāb şīşeden eger ḫāric olsa şīşededir

Yaᶜnī zīr-i gerdūn-i vājgūn <u> dīgergūndan ṣafā-yı derūn āzād olmaḳ kimseye müyesser değil (148b) görmez misin reng-i şarāb şīşeden ḫāric olsa yine reng-i mey şīşededir

3 **Ber miyāneş pehleī reng-i ḥınā bāşed girān**
Ān kemer ez bes ki nāzik çun reg-i endīşeest

Miyānında pehleī reng-i ḥınā olur girān
O kemer ol ḳadar reg-i endīşe gibi nāzikdir

Yaᶜnī çeşm-i şeh-bāz-ı ṣayyādpīşe terk-i maḥbūbuñ reg-i endīşe gibi mūmiyān o rütbe nāzikdir reng-i ḥınādan pehle olsa kemer mū-miyānına āvīze olduḳda tābāver olmaz

4 **Ġonca çun minḳār mī āyed bīrūn nālān zi şāḫ**
Gulbun-i ummīd-i bārān bulbul-i īn rīşeest

Ġonca minḳār gibi gelir taşra nālān-ı şāḫda
Nihāl-i gül ümīd-i bārān bu rīşeniñ bülbülüdür

Yaᶜnī kendi gül ruḫsārına bülbül gibi ᶜāşıḳ-ı şūrīde yārānın hezār zāriyle ᶜāşıḳ olup ümīd-i viṣāl eylediği böyle bir gülbeden maḥbūb kendi gülzār-ı ḥüsnüñ bülbül-i şeydāsıdır

5 **İḥtiyāc-ı bāde-i dünyā nedāred ehl-i ṭabᶜ**
Maᶜnā-yı rengīn-i nāzik hem mey u hem şīşeest

Bāde-i dünyāya iḥtiyāc ṭutmaz ehl-i ṭabʿ
Maʿnā-yı rengīn-i nāzik hem mey hem şīşedir

Yaʿnī erbāb-ı ʿirfān-ı meālşinās neşʾe-yi ṣaḥbā-yı piyāleye muḥtāc değil daḳāyıḳ-ı maʿnāya vü nikāt-i meāle vāṣıl u destres olduḳda ṣafā-yı dil ü neşāṭ-ı derūn ḥāṣıl eyler

6 **Ārzū bisyār dārem Şevket u tengest dil**
Bāde çun purzūr mī ofted belā-yı şīşeest

آرزو بسیار دارم شوکت و تنگست دل
باده چون پرزور می افتد بلای شیشه است

Arzū çoḳ ṭutarım Şevket dil tengdir
Şarāb pürzūr olduġu ḥalde belā-yı şīşedir

Yaʿnī żıyyıḳ ḫāṭır benī ādemī ümīd <u> arzū-yı dünyā-yı denī keşīr <ü> vāfir olmaḳ ḥasebiyle dāʾimā bār-ı girān-ı esbāb-ı ʿālemden şiḳletkeş olup bāde-i keskīn pürzūr olduġu ḥalde kendi ṭarafına ḫalel verdiği gibi

217

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Pāyem zi āhen-i reh-i endīşe şīşeest**
Neẓẓāre kon <ki> ferş-i reh-i tīşe şīşeest

پایم ز آهن راه اندیشه شیشه است
نظاره کن فرش ره تیشه شیشه است

Ayaġım demirden rāh-ı endişe şīşedir
Naẓar et ferş-i rāh- tīşe şīşedir

Yaʿnī şīşe gibi ḳarībüʾl-kesr **(149a)** serīʿüʾz-zevāl cihān-ı pür zevālde nice āhen ümīd ile vebā-yı arzū-yı meʾmūl ile cilveger olduġumuz seyr eyle

2 **Çun laʿl āb ez ciğer seng mīkeşem**
Ān mey ki der piyāle-i men şīşe şīşeest

چون لعل آب از جگر سنگ میکشم
آن می که در پیاله من شیشه است

Laʿl gibi şu çeker sengden ciğerim
O şarāb benim ḳadehimde şīşe şīşedir

Yaʿnī derūn-ı seng-i hārāda müddet-i medīde ile laʿl neşvünemā bulup u ābdār olduġu gibi gezlik-i biz saḫt çile-i eyyāmla ġam-perverdir āzmūde olmaḳ ḥasebiyle baʿde **"külli ʿusri yusra"** feḥvāsınca nihāyet ḥālet-i yüsr olup ṣafā-yı devletle zevḳyāb olduḳ

3 **Çun mevc-i bāde rīşe-i gulhā buved ʿayān**
Şevket zemīn-i gulşen-i endīşe şīşeest

چون موج باده ریشه گلها بود عیان
شوکت زمین گلشن اندیشه شیشه است

Mevc-i bāde gibi rīşe-i güller olur ẓāhir
Şevket zemīn-i gülşen-i endīşe şīşedir

Yaʿnī zemīn-i gülşen-i ḫayālde perde-i hicāb olmaz bilākeyf eşyā birbirin ʿayān u müşāhede olunur belki ʿālem-i miṯāl dedikleri ʿālem-i endīşedir baʿż hükemā meẕheb-i Eflāṭun'a göre ʿālem-i miṯāli iṯbāt eder

4 **Çun bāde mevc-i būy-ı gulşen neşʾe mīdehed**
Her ġonce be çeşm-i ḫıred pīşe şīşeest

جون باده موج بوی گلشن نشاید بد
هر غنچه بچشم خرد پیشه شیشه است

Şarāb gibi mevc-i būy-ı gülü neşʾe verir
Her ġonca ʿaḳlkār gözünde bir şīşedir

Yaʿnī dūrbīn -i ḫurdeşināsʿāḳil kimseler ālāyiş-i aḥvāl-i ʿāleme daḳīḳ-ı naẓar ile nigāh eyledikde ṣafā-yı derūn u itminān-ı ḳalb kesb eder

218

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Nigeh-i germ-i to berḳ-i ḫıred-i āyīneest**
ʿAks-i rūyet gul-ı rūy-ı seped-i āyīneest

نگه گرم تو برق خرد آیینه است
عکس روی گل روی سپد آیینه است

Seniñ nigāh-ı germiñ berḳ-i ḫıred-i āyīnedir
Seniñ ʿaks-i rūyuñ gülrū-yı seped-i āyīnedir

Yaʿnī maḥbūbuñ nigāh-ı germī ḫāne-i āyīne iḥrāḳ <u> berbād eder dīger ʿaks-i rūy-ı ḫüsn-i seped-i āyīne gülrūy-ı seped olur

2 **Nīst ḫālī zi ṣafā ḫalvet-i bīhūşī-i men**
Ferş-i ḥayretgedeem ez nemed-i āyīneest

نیست خالی ز صفا خلوت بیهوشی من
فرش حیرت کده ام از نمد آیینه است

Ḫālī değil ṣafādan benim ḫalvet-i bīhoşum
Benim ferş-i ḥayretgāhım nemed-i āyīnedendir

Yaʿnī ḫayāl-i ḫābgāhım gibi olan cihān-ı fānīde evānım neşāṭ <u> ṣafā ile güzerān olmaḳ **(149b)** ḥasebiyle gūyā bu ʿālem ḥayretgāhda esbāb-ı idārem zevḳ-i ferāḥ ile tertīb olmuşdur

3 **Nīst ḫālī zi ṣafā ḫalvet-i bīhūşī-i men**[284]
Bāl-ı men ḫilʿat-ı sebzī be ḳadd-i āyīneest

نیست خالی ز صفا خلوت بیهوشی من
بال من خلعت سبزی بقد آیینه است

Ḫālī değil ṣafādan benim ḫalvet-i bīhoşum
Benim ḳanadım ḳāmet-i āyīneye ḫilʿat-i sebzdir

[284] Bu mısra müstensih tarafından sehven tekrar yazılmıştır.

Yaᶜnī āyīne-i ḫāne-i ᶜālem ki dār-ı teġāfül nevᶜ-i benī ādemdir sebeb-i ṣafādan ḫālī değil ancaḳ faḫr <u> mübāhāt-ı ᶜālem-i mikān nevᶜ-i benī ādeme merbūṭdur belki sebeb-i ṣafādan ḫālī değil ancaḳ faḫr <u> mübāhāt-ı ᶜālem-i imkān nevᶜ-i benī ādeme merbūṭdur belki sebeb-i müstaḳil-i ᶜālem-i imkāndır

4 **Ḫāk geştīm <u> neşod ṣāf be mā aḫter-i mā**
Kef-i ḫākister-i mā dest-i red-i āyīneest

Ḫāk oldum olmadı ṣāf benimle aḫterim
Benim bir avuç külüm dest-i redd-i āyīnedir

Yaᶜnī ḫāk <u> ḫākister olup āyīne-i tāliᶜme bir ülfet-i ḳurbete bir ḫālet kesb olmadı benim ḫākister-i vücūdum āyīne-i ṭāliᶜime dest-i red gibidir ḥāṣıl benimle kevkeb-i mesᶜūd <u> ṭāliᶜ-i iḳtirān emr-i muḥāldir

5 **Ḥusn-i bī sāḫte Şevket buved āyīne-i ḫˇīş**
ᶜİşve ārāyī-i ū bīnemed-i āyīneest

Ḥüsn-i bīsaḫte Şevket olur kendi āyīnesi
Onuñ ᶜişveārā bīāyīne bīnemeddir

Yaᶜnī ḥüsn-i zātı meşşāṭ-ı āyīneden zīb <u> ziynete muḥtāc değil kendi ḥüsn-i ḫodundan zīynet-i ᶜişve bedīd <u> nümūn olur āyīne-i bīnemedden ḥüsn-i ṣūret nümūn olduġu gibi

219

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Gerdiş-i çeşm-i to mestest u hem peymāneest**
Çeşm-i gūyā-yı hem ḫˇābest u hem efsāneest

Seniñ ḫalḳa-i çeçmiñ hem mestdir hem peymānedir
Seniñ çeşm-i gūyān hem o beḫoddur hem efsānedir

Yaᶜnī çeşm-i sāḳī-i dilber hem kendi mestdir u hem başḳasın mest eder dīger çeşm-i gūyā-yı maḥbūb hem efsānehān u hem kendi ḫāb eder

2 **Ez şukūh-ı ḥusn mīgerded dil-i pūlād-ı āb**
Ḫāne-i āyīne hem ābest u hem vīrānest

Heybet-i vaḳār ḥüsnden olur pūlād göñül şu
Ḫāne-i āyīne hem ābdır u hem vīrānedir

Yaʿnī vaḳar <u> heybet <u> ḥüsn ile maḥbūb āyīne-i pūlādmiṣāl ʿuşşāḳa nigāh eyledikde dil-i pūlād āyīnemiṣāl ʿuşşāḳı vīrān (150a) <u> ifnā olur belki ṣāf <u> mücellā olup ʿalāyıḳ-ı dünyā vü dīn biʾl-külliye hāṭırdan iʿdām olur

3 **Bes ki mīgerded zemīn-i nāz-ı gerd-i çeşm-i ū**
Ān nigāh-ı germ hem şemʿest hem pervāneest

بسکه میگردد زمین ناز گرد چشم او
آن نگاه گرم هم شمعست هم پروانه است

Ol ḳadar dolaşır nāz-ı çeşmiñ zemīn eṭrāfında
O germ nigāh hem şemʿdir hem pervānedir

Zemīn nāz-ı çeşm-i maḥbūb eṭrāfında ʿāşıḳıñ nigāh-ı germī pervāne gibi sergerden olmaḳ ḥasebiyle nigāh-ı germ-i ʿāşıḳ hem pervāne vü hem şemʿ olmuşdur

4 **Ez sevād-ı żaʿf ābād-ı cunūn cāyī merev**
Ḥalḳa-i zencīr hem deştest hem kāşāneest

از سواد ضعف ابادجنون جایی مرو
حلقهٔ زنجیر هم دشت است هم کاشانه است

Sevād-ı żaʿf ābād-ı cünūndan bir yere gitme
Ḥalḳa-i zincīr hem ṣaḥrādır ü hem ḫānedir

Yaʿnī kūy-ı żāʿf ābād-ı cünūn ceẕbe-i ḥaḳīḳatden ġayrı başḳa semte rūberāh teveccüh olma zīrā kūy-ı ceẕbe-i cünūndan bāṭınen maḫfīce nice büldān ü beyābān seyrān olur

5 **Sāḥil-i ū çun ṣadef lebrīz-i āb-ı gevherest**
Ḳulzüm-i tevḥīd hem baḥrest hem dürdāneest

ساحل او چون صدف لبریز آب گوهرست
قلزم توحید هم بحرست هم دردانه است

Onuñ sāḥil ṣadef gibi lebrīz-i güherdir
Baḥr-ı tevḥīd hem deryā hem dürdānedir

Yaʿnī ḳulzüm-i ezkār perverdkār-ı ʿāleminden cevher-i ferd kelīme-i tevhīd cümle lüʿlü-i ṣalāt <u> duʿādan dürr-i yetim gibi hemtāz u mümtāzdır

6 **Mey zi çeşm-i ḥalḳa-i zencīr Şevket mīçeked**
Mītevān dānest hem mestest hem dīvāneest

می ز چشم حلقهٔ زنجیر شوکت میچکد
میتوان دانست هم مستست هم دیوانه است

Şarāb ḥalḳa-i çeşm-i zincīrden Şevket ṭamlar
Mümkündür sen bilesin hem mestdir hem dīvānedir

Yaʿnī ḥalḳa-i çeşm-i zincīr-i cünūnda müdām ṣafā nümāyān olmaḳ ḥasebiyle mümkündür çeşm-i ḥalḳa-i zincīr-i cünūnı gāhī cāy-ı ṣafā vü gāh cāy-ı mestāne bilmek

220

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Mevc-i tebessumet per-i pervāz-ı būseest**
Ḫaṭṭ-ı to dūd-ı şuʿle-i āvāz-ı būseest

موج تبسمت پر پرواز بوسه است
خط تو دود شعلهٔ آواز بوسه است

Seniñ mevc-i tebessümüñ per-i pervāz-ı būsedir
Seniñ ḫaṭṭıñ dūd-ı şuʿle-i āvāz-ı būsedir

Yaʿnī maḥbūbuñ tebessüm murġ-ı būseye per-i pervāz olup murġ-ı būse ṭayārān yaʿnī būseye ruḫṣatdāde olur dīger ḫaṭṭāver olması şuʿle-i āvāz-ı būseye dūd olur yaʿnī izn-i būse olur

2 **Şod nev (150b) bahār-ı būse-i ḫaṭṭet benefşezār**
Encām-ı āb u reng-i to āġāz-ı būseest

Oldı nev-bahār-ı būse-i ḫaṭṭıñ benefşezār
Seniñ encām-ı āb u rengīñ āgāz-ı būsedir

Yaʿnī maḥbūbuñ benefşezār ḫaṭṭıñdan nevbahār-ı būse ẓāhir oldı encām-ı āb u reng rūy-ı ḥüsn-i dilber ibtidā būse etmiş belki nev-bahār-ı ḫāṭṭıñda zamān-ı faṣl-ı būse duḫūl eyledi

3 **Ḫākisterī zi āteş-i yāḳūt ān lebest**
Gerd-i ḫaṭṭet ki āyīne pervāz-ı būseest

Bir kül olup yāḳūt āteşdendir
Seniñ ġubār-ı ḫaṭṭında āyīne pervāz-ı būsedir

Yaʿnī ġubār-ı ḫaṭṭ-ı maḥbūb āteş-i yāḳūt lebiniñ ḫākisteridir āyīne-i būseye cilāpezīr olur belki ruḫ būse rāygān u raḫīs olur

4 **Ḫaṭṭet buved be gird-i dehān gerdiş-i nigāh**
Ez bes ki ḫande-i to naẓarbāz-ı būseest

Ḫaṭṭıñ olur eṭrāf-ı dehende gerdiş-i nigāh
Ol ḳadar seniñ ḫandeñ būseye göz açmışdır

Yaʿnī ḫande-i maḥbūb o rütbe būsedādeliğe göz açmış gūyā gerd-i dehān-ı dilberde nev-ḫaṭṭ-ı maḥbūb gerdiş-i nigāh gibi nümāyān olur

5 **Yek şīve ez dehān-ı to bī̇āb u reng nīst**
Duzdī̇den-i tebessum-i to nāz-ı būseest

Bir şīve seniñ aġzıñda bī̇ āb u reng değil

Seniñ tebessüm çalmaḳ nāz-ı būsedir

Yaʿnī maḥbūbuñ ḥoḳḳa dehānında her bir şīve vü her bir nümāyiş başḳa bir güne āb <u> tābdır ḫaṭṭ-ı dehān-ı teng <u> şeker-pāşda düzdī̇den tebessüm nāz-ı būsedir belki būsegāha şīve <u> cilvegüne bir şeydir

6 **Ez sāᶜid-i to būse tecellīnigār şod** از سعد تو بوسه تجلی نگار شد
Destet ḫamīr-i māye-i iᶜcāz-ı būseest دستت خمیر مایه اعجاز بوسه است

Seniñ sāᶜidiñden būse tecellīnigār oldı

Seniñ eliñ ḫamīr-i māye-i iᶜcāz-ı būsedir

Yaᶜnī sāᶜid-i simīn-i dilberden būse bir güzel tecellīzār oldı gūyā dest bezm-i maḥbūb ḫamīr-i māye-i iᶜcāz-ı būsedir belki sāḳ-ı billūr dilber yed-i beyżāyı bir muᶜciznümūn nūr-ı tecellīdir

7 **Ez āb-ı būse kilk-i to fevvāre geşteest (151a)** از آب بوسه کلک تو فواره گشته است
Şevket leb-i to bes ki suḫansāz-ı būseest شوکت لب تو بسکه سخن ساز بوسه است

Āb-ı būseden seniñ ḫāmen fevvāre olmuşdur

Şevket lebiñ ol ḳadar süḫānsāz-ı būsedir

Yaᶜnī vaṣf-ı ḥāl-i būse kevşermişāl cānānı taḥrīr etmekden ḫāmene Şevket fevvāre-i āb-ı ḥayāt gibi cānbaḫş olmuşdur

8 **Būsīdem u negeştī ṣadā-yı āvāz-ı bulend** بوسیدم و نگشتی صدای او از بلند
Ḫāl-ı leb-i to surme-i āvāz-ı būseest خال لب تو سرمه آواز بوسه است

Öptüm olmadı bir ṣadā ondan bülend
Seniñ ḫāl-i lebiñ sürme-i āvāz-ı būsedir

Yaᶜnī maḥbūbuñ gül <u> şekerlebiñden būse aldım bir ṣadā-yı būse semāᶜ olunmadı gūyā ḫāl-i gūşe-i leb-i dilber sürme imiş āvāz-ı būseye

221

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Rūşenī-i bezm-i men ez dil-i dīvānest** روشنی بزم من از دل دیوانه است
Dīde-i ehl-i cunūn şemᶜ-i perīḫāneest دیده اهل جنون شمع پریخانه است

Żīyā-ı meclisim benim dil-i dīvānemdendir
Cünūn ehliniñ gözü çerāġ-ı perīḫāñedir

Yaᶜnī ceẕbe-i cünūn-ı şevḳ-ı muḥabbetden ḫāne-i ḫāṭırım rūşen u münceli olur dīde-i ehl-i cünūn revnāḳ-nümūn-i icne olduġu gibi

2 **Mātem u sūr-ı cihān dest behem dādeend** ماتم و سور جهان دست بهم داده اند
Ḫande-i mīnā-yı mey girye-i mestāneest خنده مینای می گریه مستانه است

Mātem u sūr-i cihān birbiriyle el ele vermişler
Ḫande-i mīnā-yı mey girye-i mestānedir

Yaʿnī bu cihān bir inḳılābıñ sūr u mātem rişte-i devr-i vāḥidde devrān eder birbirine teʿāḳub etmededir yek rūz ḫande-i ṣafā-ı ʿālemde çend rūz girye-i sitem derʿaḳabdır gezlik <u> nīş <u> ḫār cefāsından çāşnī-i ḥalāvet-i ḳand-i ṣafā derkārdır

3 **Ẕevḳ-i sucūd derk key revedem baʿd-ı morg**
Ḫāk-ı Birehmen hemān gerd-i ṣanemḫāneest

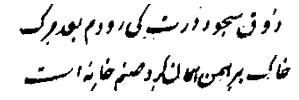

Ẕevḳ-i sücūd derk ne şekil giderim öldükden ṣoñra
Brehmen ṭopraġı ancaḳ gerd-i ṣanemḫānedir

Yaʿnī ḥayāt-ı memātda biʾd-devām iṭāʿat-ı cismānī vü rūḥānī Bārī-i teʿāla ḥażretlerine cevher-i dāġdan zāʾil <u> münfek olmaz görmez misin ḫāk-i cism-i Brehmen ġubār-ı ṣanemḫāne olduġu peyvend-i rūḥānī olduġu eclden ġubār-ı vücūdı ṣanemḫāneden münfek olmaz

4 **Baḫt-ı siyāh-ı merā feyż-i siyāh-ı mestīst**
Ṭāliʿ-i bergeşteem (151b) gerdiş-i peymāneest

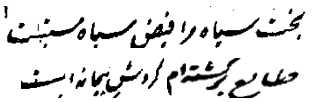

Benim baḫt-ı siyāhım feyż-i siyāh-i mestindir
Ṭāliʿ-i ber-geştem gerdiş-i peymānedir

Yaʿnī cām-ı şarāb-ı ḥaḳīḳī nūş etmek baña gūyā aġyāra maʿāyīb-i dünyā göründü

5 **Şohret-i mā geşteest māniʿ-yi bīrūn şoden**
Hemçu nigīn nām-ı mā mihr-i der-i ḫāneest

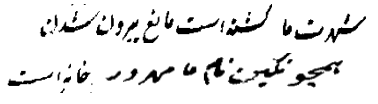

Benim şöhretim olmuşdur bīrūn olmaġa māniʿ
Nigīn gibi benim adım mihr-i der-i ḫānedir

Yaʿnī bizim şöhret-i ʿirfān u ʿazāmet-i ẕātımız bize ḳayd olup yoḳsa biz her şeyden āzāde bilāḳayd u rengīnlik nām <u> şöhreti naḳş-ı nigīnḫānda muḳayyed olduġu gibi

6 **Ḥalḳa-i bezm-i ṭarab ḥalḳa-i dām-ı menest**
Hemçu baṭṭ-ı bādeem ḳaṭre-i mey dāneest

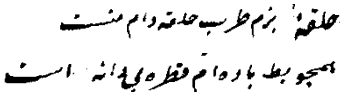

Ḥalḳa-i bezm-i neşāṭ ḥalḳa-i dāmımdır benim
Baṭṭ-ı bādem gibi ḳaṭre-i mey dānedir

7 **Ẕevḳ-i esīrī <vu> çonīn nāleem āşüfte kerd**
Zülf-i fiġān-ı merā çūb-ı ḳafes şāneest

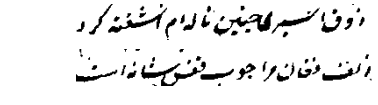

Ẕevḳ esīrī ancaleyin benim nālem āşüfte eyledi
Benim zülf-i fiġānıma çūb-ı ḳafes şānedir

Yaᶜnī şevḳ-i ẕevḳ-i ᶜaşḳ <u> muḥabbete muḳayyed olmaḳ ḥasebiyle nāle gülsārım böyle āşüfte mizāc bülendāvāz oldı gūyā çūb ḳafes-i ᶜaşḳ zülf-i fiġān-ı dilnevāz ᶜāşıḳa şānemiṣāl imiş

8 **Şevket ez ān şuᶜle-i ḫūn berḳ be cām-ı menest**
Penbe-i mīnā-yı men ez per-i pervāneest

شوکت از آن شعله خون برق بجام منست
پنبه مینای من از بر پروانه است

Şevket o şuᶜle-i ḫūn-ı berḳ benim cāmımdadır
Benim penbe mīnām per-i pervānedendir

Yaᶜnī şarāb-ı ᶜaşḳ-ı rūh-ı efrād berḳ-i şevḳ-i muḥabbet-i ḫāṭır kināye-i destres ü rehyāfte olmaḳ ḥasebiyle kemāl derece ᶜaşḳ-ı ḥaḳīḳiye vāsıl oldum

222

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ḫāneem ez tīrbaḫtihā zi seng-i surmeest**
Pertev-i mehtāb ber bāmem zi reng-i surmeest

خانه ام از تیره بختیها ز سنگ سرمه است
پرتو مهتاب بر بامم ز رنگ سرمه است

Siyeh baḫtlıkdan benim ḫānem seng-i sürmedendir
Pertev-i mehtāb bāmım üzre reng-i sürmedendir

Yaᶜnī o rütbe siyāh seyyāre vü siyeh baḫtım gūyā ḫāñe-i vücūdum seniñ sürmeden bünyād olmuş pertev-i mehtāb iḳbāl-i ḫāne-i vücūdumda sürme-i siyāhfām gibi müşāhede olur ḥāṣıl güşāde **(152a)** güşādelik kevkeb-i ṭāliᶜmde muḥāldir

2 **Çeşm-i āhū ez rem-i ḫod ḫār mīrīzed be ceyb**
Tā kocā dāmān zi mujgānī be çeng-i surmeest

چشم آهو از رم خود خار میریزد بجیب
تا کجا دامان ز مژگانی بچنگ سرمه است

Çeşm-i āhū kendi rem-i ḫodundan ḫār döker ceybine
Tā nerde etek bir müjgānda sürme elindedir

Yaᶜnī çeşm-i āhū kendi vaḥşeti kendi ayaġına ḫār eder yaᶜnī ġurūr çeşm-i vaḥşetden fāriġ olup ülfet <u> ünsiyete mümāşāt eder ᶜacabā bilmem ne dürlü bir müjgān-ı sürmegūn şūḫ çeşm-i dilbere ᶜāşıḳ <u> giriftār olmuş

3 **Bībaṣīret rā çi feyż ez bīneş-i ebnā-yı ḫᵛīş**
Nīst rūşen çeşm-i ᶜaynek ger zi seng-i surme est

بی بصیرت را چه فیض از بینش ابنای خویش
نیست روشن چشم عینک گر ز سنگ سرمه است

Bībaṣīrete ne feyż kendi ebnā-yı cinsiñ baṣīretinden
Rūşen olmaz dīde çeşmiñ eger olsa seng-i sürmeden

Yaᶜnī nevᶜ-i efrād-ı eşyānıñ efrād-ı nevᶜinden birbirine ḥüsn ü ḳubḥ sirāyet etmez belki her bir ferdiñ tecellīsi kendi şaḫs-ı heykel-i maḫṣūṣuna maḫṣūṣdur

4 **Sāye-i berḳest pindārī sevād-ı çeşm-i ū**
Bes ki mujgān-ı siyāheş germ-i çeng-i surmeest

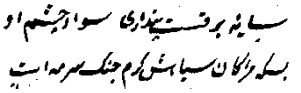

Sāye-i berḳdir ḳıyās eylersen onuñ sevād-ı çeşmi
Ol ḳadar müjgānı siyāhı germ-i çeng-i sürmedir

Yaᶜnī sāye-i berḳ gibi sevād-ı çeşm-i dilber lemeᶜān u nümūdār olur bir dürlü müjgān-ı siyāh dilber sürme ile hem ülfet u hem dest olmuşdur ceng olmaḳ iḥtimālī vardır yine meᶜāl birdir

5 **Nāle ez timṣāl-i men bītāb mīyed bīrūn**
Āhen-i āyīne ger Şevket zi seng-i surmeest

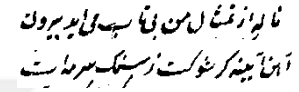

Feryād benim timṣālimden bīpervā çıḳar ḫārice
Āhen eger Şevket āyīneye seng-i sürmedendir

Yaᶜnī māye-i vücūdum kemāl rütbe āh <u> feryād u nāle ile sirişt olmaḳ ḥasebiyle ṣūret-i ᶜaksimden āyīnede ṣadā-yı güş u semāᶜ olunur eger māye-i āhen-i āyīne seng-i sürmeden olursa zīrā seng-i sürme ṣadā-yı iᶜdām u maḥv eder

223

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Tā be[[d]] ān dest-i nigārīn āşinā kerdīdest**
Dest-i men reng-i ḥınādārī be ḫod bālīdeest

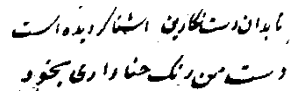

Tā o nigārin ele āşīnā olmuşdur
Benim elim reng-i ḥınā ṭutmaḳ kendimden āsālanmışdır

Yaᶜnī dest-i nigārīn maḥbūbla benim elim **(152b)** hemdest ü ülfetyāb olaldan beri benim elim kendi kendinden rengīn u muḥanna olmuşdur

2 **Nefs ber mā geşt ġālib ez reh-i ṭūl-ı emel**
Rāhzen bīdār bāşed rāh ḫūn ḫ̌ābīdeest

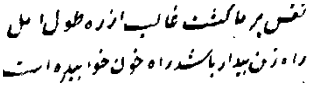

Nefes benim üzerime ġālib oldı ṭarīḳ-i ṭūl-ı emelde
Yol kesici bīdār olur yol راه *üzerinde*

Yaᶜnī ṭūl-i emelim vāfir olmaḳ ḥasebiyle kendi nefs-i belīdime esīr oldum ṭarīḳ-i seferde menzil buᶜd mesāfe olduġu ḥalde ḳaṭiᶜüʾt-ṭarīḳ olması derkār olduġu gibi ṭūl-ı emel olmaḳ sebebiyle nefs baña ġālib oldı

3 **Ḳısmet<ī> bergeşte-i baḫtān rā zi rızḳ-ı ḫīş nīst**
Āsiyā rā zᵓān behem püşt-i şikem ḫābīdeest[285]

Baḫt dönmüşlere kendi rıżḳından ḳısmet yoḳdur
Değirmenler bu sebebden püşt-i şikem yaturmuşdur

Yaᶜnī ṭāliᶜ-i siyāhbaḫt-i dīgergūn kimseler kendi māl-i niᶜmet-i ḫoduna destres olmaḳ mümkün değil āsiyāb ütdüğü daḳīḳa tenāvül eylemediğinden rūzī üzre dīger arḳası üzre yatmışdır

224

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Pīş ez īn mārā mey ez ḫūn-ı dilīrī būdeest**
Penbe-i mīnā-yı mā ez maġz-ı şīrī būdeest

Bundan muḳaddem bize bāde şecāᶜat ḳanından olmuşdur
Bizim penbe mīnāmız maġz-ı esedden olmuşdur

Yaᶜnī rūz-ı ᶜahd-i mīṣāḳda īcād-ı rūḥ u nefs-i vücūdumuz ᶜāşıḳ-ı dilḫūn rind <u> lāubālī vü ḳalender mecẕūb <u> cünūn-ı ilāhī kimselerin naẓarlarından irşād olup u bāde nefs-i himmetlerine neşᵓeyāb olmamız derkār olmuşdur

2 **Şevḳ bord ez Bīsütūn tā ḫāne-i Şīrīn me rā**
Çun zened īn reh sefīdī cūy-ı şīrī būdeest

Şevḳ götürdi bīsütūndan tā ḫāne-i şirīne beni
Burada beyāżlık verdiği ḥalde bir cūy-ı şīr olmuşdur

Yaᶜnī şevḳ-i ᶜaşḳ u muḥabbet vuṣlat-ı maḥbūba beni resīde eyledi ancaḳ bu vuṣlat-ı maḥbūba olmam vāṣıl kār-ı fermā-yı ᶜaşḳda ṣābit ḳadem olmamdan ḥuṣūlpeẕir oldı

3 **Ez duruşt<ī>hā-yı mā dāred (153a) duruşt<ī>hā zemīn**
Verne reghā-yı zemīn tār-ı ḥarīrī būdeest

Bizim ḫuşūnetimizden ṭutmuş yer ḫuşūnet
Yoḳsa yer ṭamārları ipek teli olmuşdur

Yaᶜnī vaḳt-i zamānıñ ḳubḥ ṣūret keyf-i nāhemvārı kesb eylediği ancaḳ dehr-i vaḳtde olan ebnā-yı zamānıñ sūᵓ-i ᶜamel ü fiᶜl-i nāhemvārlarından ẓāhir olmuşdur yoḳsa ḥaḳīḳat-i ḥālde hiffet-i zemīn u āsümān vażᶜ-ı mülāyim üslūb-ı ḥekīmāne ile īcād olmuşdur

[285] Kelimenin doğru yazımı "خابیده است" şeklindedir.

4 **Cādde-i oftāde ḳāmet rāst mīkerd ez zemīn**
Pīş ez īn nakş-ı ḳadem hem destgīrī būdeest

جاده افتاده قامت راست میکرد از زمین
پیش از این نقش قدم هم دستگیری بوده است

Cādde üftāde ḳāmet doġru etdi zemīnden
Ondan aḳdem nakş-ı ḳadem destgīrī olmuşdur

Yaʿnī muṭlaḳ yollar ḫāksār olduḳları eclden müsṭaḳīmü'l-ḳāmet olmuşdur naḳş-ı pā onlara destgīr ü bedel olmadan evvel bile olduġu ḥālde ḫāksār u mütevāżıʿ olmaḳ ādeme istiḳāmet-i ḥāl ü ḥüsn-i meʿāl <u> netīcepezīr olur

5 **Çeşm-i āhū pīş çendīn siyeh mestī nedāşt**
Mestī-i āhū nigāhān şīrgīrī[286] būdeest

چشم آهو پیش چندین سیه مستی نداشت
مستی آهو نگاهان شیرگیری بوده است

Çeşm-i āhū bir nice siyāh mestlik ṭutmamışdı
Āhū nigāhlarıñ mestlikleri sergīr olmuşdur

Yaʿnī ḥüsn-i maḥbūb ʿāşıḳ <u> maʿşūḳ ḫalḳ <u> īcād olmadan aḳdem muḥabbet <u> ʿaşḳ ḫalḳ olmuşdı bile olduġu ḥalde ʿaşḳ <u> muḥabbet her şeyden aḳdem ḫalḳ olmuşdur küntü kenzen ḥadīṯ-i ḳudsīden buña īmā olur

6 **Ḫār-ı pāyem sebz ez mevc-i rüṭūbet geşteest**
Cādde-i ṣaḥrā reg-i ebr-i muṭarrā būdeest

خار پایم سبز از موج رطوبت گشته است
جاده صحرا رگ ابر مطری بوده است

Ḫār-ı pāyım mevc-i rüṭūbetden sebz olmuşdur
Cādde-i ṣaḥrā yaġmurlu buluṭ ṭamarı olmuşdur

Yaʿnī ol ḳadar hevāda rüṭūbetnümā vardır pāy-ı rehrevānda ḫalīde olan ḫārlar sebz nümāyiş bulmaḳ mümkün derecedir

7 **Gūşegīrān ez şemīm-i gul sebukter būdeend**
Pīş ez īn mevc-i hevā naḳş-ı ḥaṣīrī būdeest

گوشه گیران از شمیم گل سبکتر بوده اند
پیش از این موج هوا نقش حصیری بوده است

Gūşegīrler gül ḳoḳusundan ziyāde ḫafīf olmuşlar
Bundan aḳdem mevc-i hevā naḳş-ı ḥaṣīri (153b) *olmuşdur*

Yaʿnī güşe-i ʿuzletde riyāżatkār u ʿibādāt-i Bārī-i teʿāla iḫtiyār <u> erbāb būy-ı gülden nāzikter bir rūḥāniyyet kesb eylemişler onlardan hevā u ʿālem bir güzel rūḥāniyyet sirāyet eylemiş yoḳsa bundan aḳdem hevā-yı ʿālem naḳş-ı ḥaṣīr gibi ḫālī bir beyhūde ṣūret kesb eylemişdir

[286] Kelimenin doğru yazımı "شیرگیری" şeklindedir.

225

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Pençe-i ḫūrşīd der çeşmem per-i pervāneest**
Ṣubḥ şemᶜ-i turbet-i rūşen żamīrī būdeest

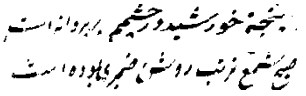

Pençe-i ḫūrşīd benim gözümde per-i pervānedir
Ṣabaḥ şemᶜ-i türbet rūşen żamīr olmuşdur

Yaᶜnī tāb-ı āfitāb per-i pervāne nefs-i ḫurşīd pervāne gibi bir ᶜāşıḳ-ı dülsūz u sergirān nümūdār olur gūyā beyāż lemᶜa ṣubḥ-ı şādıḳ ṣāf ṭıynet kimselere şemᶜ firāz olmuşdur gūya ġurūb-ı şemse beyāż ṣubḥ şemᶜ firāz olduġu gibidir

2 **Naḳş-ı pāy-ı rehrevān ez çeşm-i āhū dilbored**
Gerd-i īn ṣaḥrā nigāh-ı dilpezīrī būdeest

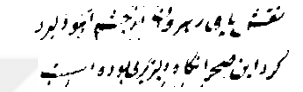

Nişān-ı pāy rāhrevlere dīde-i ġazāldan gönül götürür
Bu saḥrānıñ ġubārı gönül ḳabūl edici nigāh olmuşdur

Yaᶜnī vādī-i ḥaḳīḳatde seyr-i sülūk eden ehl-i ḥāliñ āṣār-ı ber-güzārı nezd-i ehl-i ᶜirfānda dilbend ü maḳbūl olmaḳ ḥasebiyle seyr-i sülūk-ı ḥaḳīḳate iḳtiżā nezd-i ehl-i ᶜirfānda vācib u aḥsen ḥāl olmuşdur

3 **Rīḫt ez minḳār-ı ḫod reng-i ḫazān u nevbahār**
Şevket-i mā bulbul-i rengīn ṣafīrī būdeest

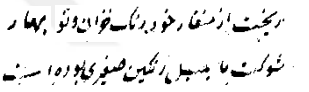

Dökdi kendi lisānından reng-i ḫazān u nevbahār
Bizim şevketimiz bir güzel naġmesāz olmuşdur

Yaᶜnī kendi ḳarīḥā-i ḫodundan kelām-ı mevzūn-ı belāġatnümūn ile vaṣf-ı ḥüsn-i dilberān u ḥāl-i dīgergūn -ı ᶜāşıḳānı münāsibḥāl ᶜāşıḳ <u> maᶜşūḳa muṭābıḳ ifāde eyledi gūyā Şevket temennā-yı vaḳt-ı ḥāle göre bir güzel ḫaşlet īcād eyledi

226

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Ez ruḫet bes ki ᶜaraḳ ser zedeest**
Nigehem ġavṭa be gevher zedeest

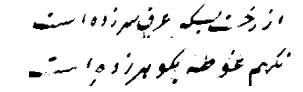

Seniñ yanāġıñdan o rütbe ter-i bāş urmuşdur
Medd-i naẓarım gühere dalmışdır

Yaᶜnī rūy-ı ᶜaraḳ-nāḳ-ı dilberde ḳatre ḳatre dürdāne ᶜaraḳ-ı ḥüsn-i dilbere nigāh eylediğimde gūyā rişte-i medd-i nigāhım rişte-i lüᵓlü olur **(154a)**

2 **Geşt bā rūy-ı to Firdevs nigāh**
Giryeem ḫande be kevs̱er zedeest

گشت با روی تو فردوس نگاه
گریه‌ام خنده بکوثر زده است

Oldı seniñ yüzüñle nigāh-ı cennet
Benim giryem ḫande-i kevs̱er vermişdir

Yaʿnī ḥüsn-i rūy-ı cennetmiṣāl maḥbūba muḳābil olduḳda nigāh-ı naẓarım ʿaks-i ḥüsn-i maḥbūbla Firdevs olmuşdur ʿacāyīb çeşm-i giryānım şimdi āb-ı kevs̱er-i Firdevs'e ḫande eder ḥāṣıl kelām-ı ḥüsn-i maḥbūb naẓar eyledikde nefs-i nigāhım cennet-i eşk-i çeşm-i giryānım āb-ı kevs̱er gibi oldı

3 **Būy-ı mey ez nigehet mīāyed**
Tā kocā çeşm-i to sāġar zedeest

بوی می از نگهت می‌آید
تا کجا چشم تو ساغر زده است

Şarāb ḳoḳusu nigāhından gelir
Bizde seniñ çeşmin sāġar olmuşdur

Yaʿnī çeşm-i mest-i dilberden neşʾe-i bāde nümāyāndır ʿaceb ne meclisde meyāşām olmuşdur

4 **Şuʿle āşāmī ḫumārī dārem**
Ki mey ez ḫūn-ı semender zedeest

شعله آسا می خماری دارم
که می از خون سمندر زده است

Bir ḫumār şuʿlesin nūş edip ṭutarım
Kim bāde ḫūn-ı semenderden vermişdir

Yaʿnī bir şuʿle-i ḥarāret ḫumār-ı ʿālemi iḥāṭa eylemiş ʿaceb ġamze-i ḫunḫār dilber yine bir ʿāşıḳı şehīd edip hūn-ı ʿaşıḳı şehīd-i Bārī'ye bedel nūş edip maḫmūr olmuşdur

5 **Ḫaṭṭ-ı laʿl-i to çu dīdem goftem**
ʿAnber ez mevc-i mey ser zedeest

خط لعل تو چو دیدم گفتم
عنبر از موج می سر زده است

Seniñ ḫaṭṭ-ı laʿliñ ḳaçankim gördüm dedim
ʿAnber-i mevc-i şarābdan baş urmuşdur

Yaʿnī ḫaṭṭ-ı laʿl-i leb-i yāre naẓar eden deyr ʿanber-i mevc-i şarābdan baş göstermişdir

6 **Ṣafḥa-ı naẓm-ı ter-ı ḫod Şevket**
Mıṣṭar ez rişte-i gevher zedeest

صفحهٔ نظم ترا خود شوکت
مسطر از رشتهٔ گوهر زده است

Güzel ṣafḥa-i naẓm-ı ḫoduñ Şevket
Mıṣṭar rişte-i güherden vermişdir

Yaᶜnī Şevketiñ ṣafḥa-i ḫūşmaḳālinde lüᵓlü-i naẓm <u> kelām-ı mevzūnu rişte-i güher gibi nümāyān olur

227

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Arzū-yı ḫār be zīr-i ḳadem oftāde-i tost**
Dest-i bīḫār<ī> eger hest dil-i sāde-i tost

Arzū ayaġ altında dökülmüş ḫārıñdır seniñ
Bir hārsız el eger var ise dil-i sādeñdir seniñ

Yaᶜnī dest-i rāḥat ancaḳ ᶜālem-i imḳānda esbāb-ı ālāyiş-i ᶜālemden ḳaṭᶜ-ı ümīd olup ḫālīüᵓz-zihn olmaḳdır ḫāhiş-i elvān arzū-yu **(154b)** cihān-ı bīemān pāy-ı rāḥat ᶜāḳibet ḫār-ı cefā ḫalīde etmekdir

2 **Kerdeī güm reh-i ḫodrā zi girān cānīhā**
Ger sebük seyr şevī mevc-i hevā cādde-i tost

Etdiñ ġayb kendi yoluñ girāncānlıḳdan
Eger sebük seyr olsan mevc-i hevā seniñ cādde-i rāhıñdır

Yaᶜnī ġubār-ı cism-i s̱aḳīl saña bār-ı girān olup rāh-ı ḫoduñda gümkerde-i rāh olduñ yoḳsa ġubār-ı cism-i süflī maḥv <u> iᶜdām eylesen sebükseyr olup mevc-i hevā saña cādde belki şāhrāh-ı ḥaḳīḳat olur aᶜlā-yı ᶜiliyyine vāṣıl olursun

3 **Ḫaber ez ḫīş nedārī ki çonīn maḫmūrī**
Verne teh şīşe-i eflāk pür ez bāde-i tost

Kendinden ḫāber ṭutmazsın ancaleyin maḥmūrsun
Yoḳsa şīşe-i eflāk seniñ bādenden ṭoludur

Yaᶜnī sen kendi miḳdār-ı vücūduñ ü ḳadr <u> şeref-i z̤ātıña vāḳıf ü müttaliᶜ değilsin ancaleyin kendinden ġāfil u maḫmūrsun yoḳsa īcād-ı heft bīnā-yı felek ancaḳ seniñ için ḫalḳ u müheyyā olmuşdur

4 **Pāye-i ḳadr-i to hergiz neşeved hīç bülend**
Encüm u çarḫ eger sübḥa-i seccāde-i tost

Seniñ derece-i ḳadriñ aṣlā mürtefiᶜ olmaz
Encüm ü çarḫ eger seniñ ṣubḥa-i seccādeñdir

Yaᶜnī bu cism-i ḫākle ḫālet-i rifᶜat-ı rūḥāniyyet kesb olmaz velev farżā dāne-i kevkeb subḥa vü felek aṭlas seccāde olsa maᶜnā-yı dīger encüm ü eflāk melāᵓike

vācibine <vü> īcādına sebeb zāt-ı insān ise de miḳdār-ı ḳadr-ı insān miḳdār-ı melāʾike gibi bülend olmaz her ne ḳadar saʿy <u> gūşiş eylese

5 **Ḫāmuşī [[ki]] bender-i güftār-ı to bāşed Şevket**
Cādde ṣaḥrā-yı suḫan rā leb-i nugşūde-i tost

Sükūtluk seniñ bender-i güftārıñ olur Şevket
Ṣaḥrā-yı süḫānda yol seniñ leb-i neguşūdendir

Yaʿnī ehl-i ṭabīʿat ḫāmūşī olduḳda kārgāh-ı ṭabīʿatda tār-ı bārik fikriyle kālā-yı şiʿr rengīn u maʿnādar nesc eder dīger leb güşāde olup süḫānsāz olduḳda gūnāgūn nevā vü reng-i ḳumaş-ı maʿrifet bedīd <u> nümūdār eder

228

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ez bahār-ı künc-i ḫalvet mīdehed būy-ı behişt**
Ādemest ān kes ki bended dīde ez rūy-ı behişt (155a)

Zāviye-i ḫalvet bahārından bir ḳoḳu verir cennet
Ādemdir o kimse ki baġlar göz rūy-ı cennetden

Yaʿnī zāvīye-i ʿibadetḫānede ʿayn-ı ḳalble ḥaḳḳa teveccüh edip ḫulūṣ <u> ḫuşūʿ ile rıżā-cūy-ı Allah olmaḳ behişt-i rıdvān-ı ḥaḳīḳī ancaḳ budur dīger rıżā-yı Bārī'ye muvāfıḳ ḳulluḳ bilāmülāḥaẓa cennet-i Rıżā-yı Bārīye ittibāʿa emr-i biʾl-maʿrūfa inḳıyād nehy-i ʿaniʾl-münker terk edip Mevlā-yı müteʿāle ḳulluḳ etmekdir yoḳsa cennet ḫulyāsıyla ʿibādet şirke ḳarīb bir şeydir

2 **Zinhār ez cādde-i oftāde<gī> bīrūn merev**
K'īn reh-i ḫ ̌ābīde dāred ser be zānū-yı behişt

Ṣaḳın üftāde yolunda ṭaşra çıḳma
Bu reh-i ḫ ̌ābīde ṭutar baş zānū-yı behişte

Yaʿnī ṣaḳın ḥaẕer eyle şāhrāh-ı ḫāksārı vü ṭarīḳ-i tevāzuʿdan ḫāric olup ġayr başḳa semte pānihād olma zīrā bu reh-i ḫābīd yaʿnī şāhrāh-ı ḫāksārī nihāyet-i Firdevs-i aʿlāya resīde olur

3 **Kişt-i keşret āb ez deryā-yı vaḥdet mīḫored**
Reh zi çāk-ı sīne-i gendüm buved sūy-ı behişt

Keşret ekini deryā-yı vaḥdetden ṣu içer
Yol çāḳ-i sīne-i gendümden olur semt-i cennete

Yaʿnī envāʿ-ı efrād-ı eşyānıñ mūcid u ḫālıḳı müstaḳilen vāḥid-i ḥaḳīḳī olan Allah u züʾl-celāl ḥażretleridir yalıñız keşret-i efrāf-ı benī ādeme mecāz sebeb olduġu gibi belki efrād-ı ecnās-ı ḥayvānāta sebebdir

4 **Dāmen-i gulgūnḳabāyān tā be dest āmed merā**
Āsitīn efşān gozeştem ez ser-i kūy-ı behişt

Dāmen-i gügün ḳabālar tā elime geldi benim
Yeni silkerek geçdim ser-i kūy-ı behişt'den

Yaʿnī viṣāl-i maḥbūb-ı ḥaḳīḳiyye rehyāfte vü resīde olmaḳ ḥasebiyle ser-i kūy-ı cennet ḫāṭırdan iḫrāc oldı

5 **Şevket ez ḫod āb dāred nān-ı ḫuşk-ı ḳāniʿān**
Ser be hem dārend çāk-ı gendum <u> cūy-ı behişt

Şevket kendinden ṣu ṭutar nān-ı ḫuşk-ı ḳāniʿler
Baş bir yerde ṭutarlar çāk-i gendüm cūy-ı behişt

Yaʿnī rızḳ-ı muḳaddere ḳısmet-i ḫoduna ḳanāʿat eden kimseleriñ āb u dāne **"naḥnü ḳasemnā"**[287]sı dāʾimā sofra-i ġaybdan u ḫān-ı ḳudretden **(155b)** yanında ḥāżırdır çāk-i sīne kendiyle cūy-ı behişt ikisi bir cūy olduġu yaʿnī nān-ı ḫuşk gendüm-i ḳanāʿat eden nihāyet duḫūl-ı cennet-i ʿalā īcāb eylediği gibi

229

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ebrūyeş ez ʿişvebaz āyīn-i sergūşī girift**
Vesme rā ez güşe ez ṭāḳ-ı ferāmūşī girift

Ḳaşları işve-bāzdan fısıldama resmin ṭutdı
Vesme-i güşe ṭāk-i ferāmūşda ṭutdı

Yaʿnī hilāl ebrū-yı dilber āsümān-i ḥüsnünde nevāyīn ʿişveler ile başḳa güne gizli īmālarla cilveler eyledi gūyā ebrū-yı vesme miṯāli maḫfī ʿişvebāz olmaḳ maṭlūb olmaḳdır

2 **Mest-i men ez cilve keyfiyyet beher rāhī ki rīḫet**
Ḫāk-ı ū ḫāṣiyyet-i dārū-yı bīhoşī girift

Benim mestim cilveden keyf ne yolda ki ṭökdi
Onuñ ḫāki dārū-yı bīhoşluk ḫāṣiyyetin ṭutdı

[287] "... biz taksim ettik." Zuhruf/32

Yaʿnī ne yüzde bir kimse baña teveccüh eylediyse elbette o yüzden o kimse benden feraḥnāḳ u ṣafāyāb oldı bāde vü sāz nāġme gibi herkesiñ derūnunda merāmına göre neşʾenümūn oldı

3 **ʿĀlemī rā beski sevdā-yı ruḫeş dīvāne kerd**
ʿAks der āyīne āyīn-i nemedpūş<ī> girift

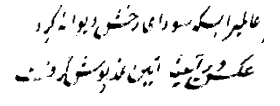

ʿĀlemi ol ḳadar sevād-ı ruḫuñ dīvāne eyledi
ʿAks-i āyīnede resm-i āyīn-i nemedpūşluk ṭutdı

Yaʿnī hevā-yı ʿaşḳ-ı ḥüsnüñ ʿāleme o rütbe sārī oldı ʿaks-ı ṣūret-i insan belki ġayr-i insān derūn-ı āyīnede hevā-yı ʿaşḳ-ı ḥüsnüñle dervīş-i nemedpūş oldı

4 **Ġonçe-i ʿayş <rā> kesī ḫanded ki çun reng-i ḥınā**
Dest-i gulpīrāhen<ī> behr-i hemāgūşī girift

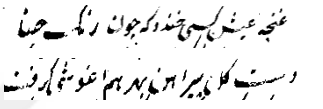

Ġonca-i ʿayşı kimseniñ güler reng-i ḥınā gibi
Gül pirāheniñ eliñ hemāġūşluk ötürü dutdı

Yaʿnī ṣafā-yı ẕevḳ o kimse eder bir gül pirāhen güzel maḥbūbla hem ülfet olup derkenār eder

5 **Hemçu mujgān mīresem ez gerd-i rāhī cilveḫīz**
Mītevān zʾīn ṣaf zebānī mihr-i ḫāmūşī girift

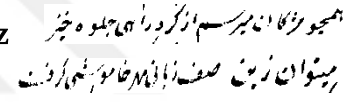

Müjgān gibi vāṣıl olurum bir ġubār-ı rāha cilveḫīz
Mümkündür bu ṣāf zebānı mihr-i ḫāmūşī ṭutdı

Yaʿnī müjgān gibi bir kimseniñ ḫāk-pā-yı tūtīyā miṣālinde gözlerim rūşen (156a) olur esrār-ı ʿāleme bilātekellüm vāḳıf olmaḳ mümkündür

6 **Miḫorem Şevket be yād-ı laʿl-i to ḫūn-ı ciger**
Ez dil-i men ġonce taʿlīm-i ḳadeḥnūşī girift

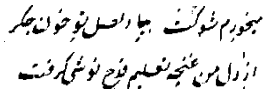

Şevket seniñ yād-ı laʿliñle ciğer ḳanı içerim
Benim göñlümden ġonca taʿlīm-i piyālenūşluk ṭutdı

Yaʿnī maḥbūbuñ yād-ı laʿliyle ḫūn-ı ciğerim dāʾimā nūş edip derūn-ı sīnem dāʾimā sürḫ <u> ḫūnīn olduġu eclden ġonca derūn-ı pürḫūn u dāʾimā piyāle-i ḫūn nūş eylemek benden taʿlīm eyledi

230

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Behr-i neẕẓāre-i ān gul ki dil u cān rā sūẖt**
ᶜAndelīb ez nigeh-i germ gülistān rā sūẖt

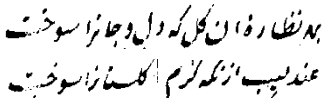

O gülüñ nezzāresinden ötürü kim dil u cānın yaḳdı
Bülbül nigāh-ı germden gülzārı yaḳdı

Yaᶜnī o gülrū maḥbūbuñ ruḫsār-ı āteşīne ᶜāşıḳ nigāh-ı germ ile kendi dil u cānın iḥrāḳ eyledi gūyā bülbül bu sebebden gülzār-ı nigāh germ edip āh-ı āteşbārıyla gülzārı sūzān eyledi

2 **Āteş efşānī-yi kilkem nebuved imrūzī**
Īn ney ez şuᶜle-i āvāz neyistān rā sūẖt

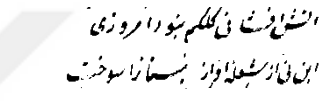

Benim ḳalemim āteşefşān olmaḳ bugün değil
Bu ney şuᶜle-i āvāzıyla neyistānları yaḳdı

Yaᶜnī benim ḫāme-i süḫanzādınıñ süḫan-ı ᶜālempesendī her yerde maḳbūl u nezd-i efrād-ı ᶜālemde dilnişīn u merġūbdur

3 **Ḳıymet-i gevher-i eşk be meydān efkendem**
Geşt bāzār çonān germ ki dukkān rā sūẖt

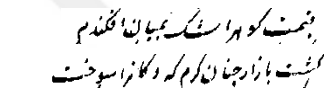

Bir güher-i eşk ḳıymetiñ meydāna atdım
Ol ḳadar bāzār germ oldı dükkān yandı

Yaᶜnī ḫavf u ḫaşyetuᵓllah ile giryān olan gözleriñ eşk-i güher miṣāline bāzār-ı ᶜaraṣātda baña taḳdīr olunsa bütün dünyā bahāsına muḳābil ü ᶜadīl olmaz maᶜahaza cümle ᶜālem naḳdine vücūduñ ṣarf edip müşterī olur

4 **Dūş Şevket be ruẖeş ez teh-i dil hemçu şemᶜ**
Nigeh-i germ-i çonān kerd ki mujgān rā sūẖt

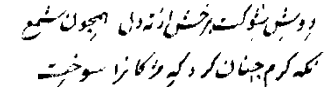

Dün Şevket yañaġına derūn-ı dilden şemᶜ gibi
Böyle bir germ nigāh eyledi müjgānlar yandı

Yaᶜnī rūy-ı āşinā ki maḥbūba derūnī bir naẓar-ı germ eylediğimden müjgānlarım müjgān-ı şemᶜ gibi sūzān oldı

231

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 Tā sunbul-i to ᶜanber-i ter gird-i mah rīḫt
Müşg ez dehān-ı nāfe çu ḫāk-ı (156b) siyāh rīḫt

تا سنبل تو عنبر تر گرد ماه ریخت
مشک از دهان نافه چو خاک سیاه ریخت

Tā ki seniñ sünbülüñ ziyāde güzel ᶜanber eṭrāf-ı māh dökdi
Müşg-i dehān nāfeden ḫāk-i siyāh gibi dökdi

Yaᶜnī maḥbūbuñ sünbül gibi zülf-i ᶜanber būy-ı mehtāb gibi ḥüsnüñ eṭrāfına ṭöküldü nāfe-i müşgī ḫāk-i siyāh gibi hāk-i zemīne bıraḳdı zülf-i ᶜanber būy-ı maḥbūba nisbet müşg-i ḥāl-i siyeh gib i ḳaldı kimse baḳmadı

2 Ez bes ki bī to sūḫt merā berḳ-i intiẓār
Ḫākisterem berāh-ı to reng-i nigāh rīḫt

از بسکه بتو سوخت مرا برق انتظار
خاکسترم براه تو رنگ نگاه ریخت

Ol ḳadar sensiz yaḳdı beni berḳ-i intiẓār
Külüm seniñ yoluñda reng-i nigāh dökdi

Yaᶜnī rūz-ı firāḳ-ı hemrāhda āteş-i intizār o rütbe beni iḥrāḳ eyledi baᶜdeᵓl-iḥrāḳ ḫākister-i vücūdumdan nigāh-ı intiẓār müşāhede olmaḳ mümkün derece idi

3 İmşeb merā beyād-ı ḫırām-ı nesīm-i to
Berg-i şukūfe ez şerer-i naḫl-ı āh rīḫt

امشب مرا بیاد خرام نسیم تو
برگ شکوفه از شرر نخل آه ریخت

Bu gece baña seniñ bād-ı nesīm-i ḫırāmıñ
Çiçek yapraġı naḫl-ı āh-ı şererden dökdi

Yaᶜnī bu gece bād-ı nesīm serv-i ḫırām ḳāmetiñ nihāl-i naḫl-i āhımdan şükūfe-i şererpāş oldı

4 Ez bes ki germ girye şodem bīruḫet [288] bedeşt
Eşkem gulāb-ı berḳ be ceyb-i giyāh rīḫt

از بسکه گرم گریه شدم رخت بدشت
اشکم گلاب برق بجیب گیاه ریخت

Ol ḳadar germ-i girye oldum ṣaḥrāda seniñ ruḥuñdan dūr
Eşkim gülāb-ı berḳ ceyb-i giyāha dökdi

Yaᶜnī viṣāl-i maḥbūbdan mehcūr olduḳda beyābān-ı firāḳda ol ḳadar germ-i girye oldum ḥarāret-i ekşim ceyb-i giyāha gülāb-ı berḳ dökdi eşk-i şebnem berg-i sebzezārı deşt-i beyābānı iḥrāḳ eyledi

5 Efkende berg-i sebze be rāh-ı nesīm-i ṣubḥ
Düşmen ki rīze-i şīşe-i kīn be rāḥ rīḫt

افکنده برگ سبزه براه نسیم صبح
دوشمن که ریزهٔ شیشه کین براه ریخت

[288] Bu kelime metinde "برخت" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek bīruḥet şeklinde okunmuştur.

Bırakmış berg-i sebz rā<h>-ı nesīm-i ṣubḥa
Düşmen ki rīze-i şīşe-i bükā yola dökdi

Yaʿnī ben düşmüşüm reh-güzārıma rīze-i şīşe ḳaçankim döker rāh-ı nesīm-i ṣubḥa berg-i sebze ṭökmek gibidir ḥāṣıl düşmen bana zaferyāb olmaz

6 **Desteş mudām bād zi misvāk ḫuşkter**
Zāhid ki ḫūn-ı duḫter-ı rez bīgünāh rīḫt

Eli dāʾim olsun misvākdan ziyāde ḳuru
Zīrā zāhid ḫūn-ı duḫter-i rezi günāhsız dökdi

Yaʿnī zahidiñ Allah cezā māʾilliḳinden ziyāde dünyāda **(157a)** āḫiretde muʿazzeb eylesin şarāb-ı rūhefzā ṭaʿn eylediği eclden

7 **Şevket zi Nīl-i ʿişmet-i mā Mışr şod ḫarāb**
Rūzī ki āb ez ruḫ-ı Yūsuf be cāh rīḫt

Şevket bizim Nīl-i ʿişmetimizden oldı Mışr ḫarāb
Ondan ki ṣu ruḫ-ı Yusūf'dan cāha dökdi

Yaʿnī seylāb-ı kevşer miṣāl ʿişmet meʾāl ʿaşḳ u muḥabbetden medīne-i ʿaşḳ ḫarāb oldı yaʿnī o zamāna gelince ʿaşḳ mey-i mektūm u pinhān iken keşf u ẓāhir oldı vāḳıʿa iḫvān-ı yūsuf u keşf-i perde-i ʿaşḳ-i zelīḫā olaldan beri

232

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Ḥınā çun şehper-i tāvus-ı pergārest ez destet**
Kenār-ı āstīn dāmān-ı gulzārest ez destet

Ḥınā şehper-i tāvus gibi pergārdır seniñ elinde
Kenār-ı āstīn gülzār eteğidir seniñ eliñde

Yaʿnī maḥbūbuñ dest-i muḥannāsı şehper-i tāvus gibi rengāreng ṣafānümūn bir güzel rengīn olmuş dīger āstīn dest-i maḥbūbdan gülzār gibi olmuşdur

2 **Zi ārāyiş zi bes ḥusn-i to pehlū mīkoned ḫālī**
Cudā reng-i ḥınā yek pīrehen dārest ez destet

3 **Keşīden ki tevān ez dest-i ū taṣvīr-i dāmen rā**
Bīrūn āverden-i dil saḫt düşvārest ez destet

Çekmek nice mümkündür onuñ elinden dāmen-i taṣvīri
Gönlü ḫalāṣ pek saḫt düşvār seniñ eliñden

Yaʿnī maḥbūbuñ kendi ʿaks u taṣvīri kendine taʿaşşuḳ edip ḫalāṣyāfte olmaḳ mümkün derecede değil iken biʾl-fiʿl maḥbūba ʿāşıḳ-ı üftāde giriftār-ı ʿaşḳ olduḳda ḫalāṣ olmaḳ nice mümkün olur

4 **Pered rengī ki ez rūyem esīr-i dām mīgerded**
Be żaʿf ez bes serāpāyem giriftārest ez destet

Pür rengī ki uçar yüzümden esīr-i dām olur
Zebūnuñda o rütbe başdan ayaġa giriftārdır seniñ elinde

Yaʿnī ol ḳadar seniñ ʿaşḳ <u> muḥabbet zebūn <u> esīr <u> girftātrım reng-i rūyum uçup tebdīl olduġu yine seniñ dām-ı ʿaşḳıñdan rehā bulmaz belki dām-ı ʿaşḳ <u> belāya giriftār olur

5 **Metāʿ-i rūy-ı dest seng-i ṭıflān şod girān āḫir**
Zi bes dīvāne-i men rūbebāzārest <ez> destet

Metāʿ-i rūy-ı dest seng oldı girān bahā
Ol ḳadar bizim dīvānemiz rūbebāzārdır seniñ eliñden

Yaʿnī eṭfāliñ el üzre olan ṭaşları bāzār-ı cünūniyyetde girānbahā oldı ol ḳadar seniñ dīvāne-i ʿaşḳ olan dīvāneler rūbebāzār cünūn-ı ʿaşḳ oldılar

6 **Buved ez ḫāme-i rūşen be pāyet tā bedil rāhī**
Siyeh ebr-i ḳalem Şevket güherbārest ez destet

Olur ḳalemden rūşen ayāġından tā gönlüne yol
Siyāh ebr-i ḳalem Şevket güherbārdır seniñ eliñde

Yaʿnī ḳalemiñden sertāpā derūnuñ rūşen u cilā kesb eder siyeh ebr-i ḳalem maʿnā-yı derdbārdır elbette inşirāḥ-ı ḳalb u cilā-yı hāṭır derkārdır

233

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Dil-i men geşte cüdā ez destet**
Butperestem be Ḫudā ez destet

Benim gönlüm cüdā seniñ elinden
Put perestim ḳasem olsun Allah'a seniñ eliñden

Yaʿnī ey maḥbūb senden dūr <u> cüdā olaldan beri ḳasem olsun Allah'a leh-i dīnde olduġum ben de bilmem

2 **Bes ki bāşed zi to dūr muşkil**
Bereved reng-i ḥınā ez destet

بسکه باشد ز تو دور مشکل
برود رنگ حنا از دستت

Bilmem ol ḳadar senden dūr müşkil oldı
Reng-i ḥınā gitmez elinden seniñ

Yaʿnī devr <u> zamān bir ḫālet kesb eyledi seniñ vaḳt-i hüsnüñde herkes saña teveccüh edip destbedāmānıñ oldı reng-i ḥınā elinden zāʾil u münfek olmaḳ istemez

3 **Çend kāhil ḳademīhā Şevket**
Ḫūn ḫorend ābilehā ez destet

چند کاهل قدمیها شوکت
خون خورند ابله ها از دستت

Nice bir kāhel ḳademler Şevket
Ḳān içer ābileler seniñ eliñden

Yaʿnī rıżā-yı Bārī teʿāla ḥażretlerine nice bir inḳıyād etmeyip tekāsül edersin

234

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

1 **Zi sevdā-yı ser-i zülfī meger āşufte şod āhet**
Beyāż-ı ṣubḥ rā sünbül buved āh-ı seḥergāhet

ز سودای سر زلفی مگر آشفته شد آهت
ز بیاض صبح را سنبل بود آه سحرگاهت

Bir ser-i zülfün sevdāsıyla meger āşüfte oldı seniñ āhıñ
Beyāż ṣubḥa sünbül olur āh-ı sehergāhıñ

Yaʿnī bir maḥbūbuñ sevdā-yı zülfüyle sabāḥ vaḳtinde eyledikde dūd-ı āhım sünbül gibi āşüfte mizāc beyāż ṣubḥ-ı revnāḳda vü cilvenümūn olurdı

2 **Nemīdānem kodāmīn ġonce-i dil borde ez destet**
Ki ez leb çun reg-i laʿlest peydā rişte-i āhet

نمیدانم کدام غنچه دل برده از دستت
که از لب چون رگ لعل است پیدا رشته آهت

Bilmem ne şekl ġonca-i göñül götürmüş seniñ (158a) *eliñden*
Zīrā lebde reg-i laʿl gibidir zāhir rişte-i āhıñ

Yaʿnī bir dilber-i ġonca-dehān benim göñlüm kapmışdır o ġonca dehān dilberiñ ḥasret-i ʿaşḳıyla āh-ı ʿaşḳım leblerimde reg gibi nümāyān olur

3 **Serāpā nevbahār ez gulşen-i kūy-ı ki mī āyed**
Ki ḫūn-ı reng-i gul mīcūşed ez gerd-i ḳademgā<h>est

سراپا نوبهار از گلشن کوی که می آید
که خون رنگ گل میجوشد از گرد قدمگاهت

Başdan ayaġa nev-bahār giymek gülşen-i kūyundan gelirsin
Zīrā ḫūn reng gül cūş eder seniñ ḳademgāhıñdan

Yaʿnī ne müşlü gülbeden-i maḥbūbuñ bezm-i viṣāliyle viṣāl olup geldiñ seniñ sertāpā vücūduñdan belki ḫāk-i pāyıñdan nesīm-i būy-ı gül vezān olur

4 **Be kūy-ı bīḫodī çun şuʿle ez bes germreftārī**
Be hem çun mūy-ı āteşdīde pīçed cādde-i rāhet

Bīḫodluk kūyunda şuʿle gibi ancaleyin germreftārsın
Birbirine mūy-ı āteşdīde gibi ṣarılır cādde-i rāhıñ

Yaʿnī bu ḫābgāh olan dār-ı teġāfül-i dünyāda o rütbe bīḳarār u germ-reftārım ṭarīḳ-i terk-i dünyā mūy-ı āteşdide gibi birbirine pīçīde vü ṭayy edip nihāyete vāṣıl oldum

5 **Nemīdānem çi ḥālest īn be ḳarbānet şeved Şevket**
Ki dilhā rā be feryād āvered feryād-ı cāngāhet

Bilmem ne ḥāldir bu seniñ ḳarbānıñ olur Şevket
Zīrā göñülleri feryāda götürür feryād-ı cāngāhıñ

Yaʿnī bilmem ne ḫāletdir Şevket āh-ı derūn u ciğersūzuñ hem kim ki güş eder āh-ı derūn u nāle-i cānsūzıyla kendiñ saña ḳurbān u fedā eder

235

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Be bāġ bīruḫ-ı sāḳī mekeş piyāle ʿabeş**
Revān mekon baṭ-ı mey rā be mevc-i lāle ʿabeş

Bāġda bīruḫ sāḳī çekme piyāle ʿabeş
Revān eyleme ẓarf-ı şarāb mevc-i lāle ʿabeş

Yaʿnī gülzār-ı ʿālemde gülbeden simīn sāḳī dilber-i serv-i tāze sāḳī-i bezm olmaz ise nūş-ı bāde ʿabeşdir

2 **Neyāmedī be çemen imşeb u hevā mīgoft**
Ki māh-ı çār deh bāde-i du sāle ʿabeş

Gelmedin çemene bu gece hevā söyledi
Ayıñ on dördü iki aylıḳ şarāb ʿabeş

Yaʿnī bu gece ayıñ on dördü gecesi māh u bedr mehtāb-ı ṣafāda bezm-i **(158b)** ʿişret temennā vü bāde-i dūsāle lākin sen sāḳī-i mehpāre olmasızıñ meclis-i ʿişretimizi bīhūde <vü> ʿabeş oldı

3 **Hemīn zi maḥfil-i taṣvīr mīresed der gūş**
Ki her kocā suḫan ez ḫāmuşīt nāle ʿabeş

Böyle maḥfil taṣvīrden yirişir ḳulaġa
Ki her yerde sühān süḳūtdur nāle ʿabeşdir

Yaʿnī naḳş-ı taḥte taṣvīrden bu istinbāṭ u istidlāl olur ḳābil-i ḫiṭāb olmayan meclisde tekellüm etmek ʿabeş sükūt aḥsendir

4 **Dil-i remīde zi ʿālem be gerd-i ū neresed**
Revīdenest be dunbāl-ı ān ġazāle ʿabeş

ʿĀlemden ḳaçmış gönül onuñ tozuna yirişmemiş
Ḳaçmaḳlıḳdır o āhūnuñ ardı sıra ʿabeş

Yaʿnī dünyāyı terk <u> ifnā eden kimse bürde-i dünyāya meyl eylemediği gibi o ġazāl-i ḥüsn-i dilberi ṣayd mümkün değil

5 **Hezār çeşme-i ḫūnem zi ḫāk mīcūşed**
Zamāne ḫūn-ı dilem mīkoned ḥavāle ʿabeş

Bin çeşme-i ḫūnum ḫākden çoşar
Zamāne ḫūn-ı dilim eder ḥavāle ʿabeş

Yaʿnī benim gönlüm laṭīfe-i zaḫmnāk u ḫūnfeşāndır zamāne-i bīḫūde benim ḳanım dökmeğe tīġ-i cefā ḥavāle eder

6 **Çerāġ-ı ḫalvet-i āġūş cilve-i yārest**
Begird-i māh negerdīdeest hāle ʿabeş

Ḫalvet-i āġūş yāriñ çerāġ-ı cilvesidir
Māhıñ eṭrāfında olmamışdır hāle ʿabeş

Yaʿnī devr-i ḳamerde ḥalḳa-i hāle tehī değildir ḥalḳa-ı āġūş-ı yāriñ evrengidir belki çerāġıdır

7 **Çi ġam zi cevr-i felek Şevket ehl-i ḥayret rā**
<Be>şīşe-i gul-i taṣvīr seng-i jāle ʿabeş

Ne ġam cevr-i felekden Şevket ehl-i ḥayrete
Şīşe-i gül taṣvīre seng-i jāle ᶜabeṣdir

Yaᶜnī ṣāf-ı derūn erbāb-ı müḳāşefe ṣademāt- ı felekden ḥaẕer eylemez şīşe-i gül taṣvīre seng-i jāle ḥaẕer eylemediği gibi

236

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Kerde ez tiz[289] destī-yi ḫod giryeem taᶜmīr mevc**
Eşk-i germem kerde āteşkārī şemşīr-i mevc

کرده از تز دستی خود گریه ام تعمیر موج
اشک گرم کرده آتشکاری شمشیر موج

Eyledi kendi çabuk destlikden giryem taᶜmīr mevci
Eşk-i germim eylemiş āteşkār şemşīr-i mevcī

Yaᶜnī seylāb-ı eşk-i ṭūfānḫīzim mevc-i deryāya imdād edip binā-yı mevcī ābād eyledi gūyā ḥarāret-i ekşim tīġ-i mevci kārger eyledi deryāmiṣāl olan **(159a)** Rabbüᵓl-ᶜālemīn mevc gibi olan ẓuhūrāt-ı Bārī'ye ẓuhūr-ı mevc-i vücūdum mecmuᶜ-ı ẓuhūrāt-ı emvāca revnaḳ verdi

2 **Bīḳarārān rā sefer vaḥşet zi ᶜālem kerdenest**
Tā kenār-ı bender-i sāḥil buved şebgīr-i mevc

بیقرارانرا سفر وحشت زعالم کردنست
تا کنار بندر ساحل بود شبگیر موج

Bīḳarārlara sefer ᶜālemden vaḥşet etmekdir
Tā sāḥiliñ kenār-ı bender olur şebgīr-i mevce

Yaᶜnī mevciñ kenār-ı deryāda sefer eylediği ṭālib-i ḥaḳīḳātuᵓllah olan āgāh kimseler tārik-i dünyā olup Allahı ṭaleb eder

3 **Lāzım oftādest nermī <vu> duruşt<ī>hā be hem**
Bāşed ez dendān-ı māhī deşne<ī> şemşīr-i mevc

لازم افتاده است نرمی در شتها بهم
باشد از دندان ماهر دشنه شمشیر موج

Lāzım düşmüşdür nerm <u> dürüştler birbirine
Olur dendān-ı māhīden ḫançer şemşīr-i mevce

Yaᶜnī kārḫāne-i ᶜālemde nerm ṭabīᶜatlı insān dürüşt ṭabīᶜatlı insān lāzımdır medār-ı ᶜālem bu siyāḳ üzre üslūb-ı hikmete sezāvār olmuşdur mevc nerm u bahāda dendān-ı māhīden ḫançer-i şemşīr olduġu gibi

4 **Ehl-i ᶜālem rā be kār-ı ḫod nebāşed iḫtiyār**
Baḥr rā bāşed be kef serrişte-i tedbīr-i mevc

اهل عالم را بکار خود نباشد اختیار
بحر را باشد بکف سر رشته تدبیر موج

Ehl-i ᶜālemde kendi kār-ı ḫodunda iḫtiyār olmaz
Deryā elinde olursa rişte-i tedbīr-i mevc

[289] Bu kelime metinde "تر" şeklinde geçmektedir.

Yaᶜnī efrād-ı envāᶜ-ı eşyānıñ efᶜālleri iḫtiyār değildir belki cümle efᶜāl-i Allah'dan ṣādır **"Allahı ḫālıḳı külli şey"**[290] āyet-i kerīmesi manṭūḳunca deryāda serrişte-i tedbīr mevc-i yed-i deryāda olduġu gibi mevciñ ḥarekesi kendinden müstaḳil olmadığı gibi

5 **Gerded ez tiz destī-yi miᶜmār vīrān ḫāneem**
Mīşeved seylāb dīvār-ı merā taṣvīr-i mevc

Olur miᶜmāruñ çabuk destliğinden benim ḫānem vīrān
Olur seylāb benim dīvārıma taṣvīr-i mevc

Yaᶜnī bünyād-ı vücūd-ı insānı belki cemiᶜ maḫlūḳātı bīdevām bīṣebāt īcād olmaḳ ḥasebiyle güyā zātında vücūd-ı eşyā-yı cihān ẓıll-ı ḫayāl gibidir belki ᶜadīmüʾl-vücūddur ḥāṣıl zātında mevlā-yı müteᶜāl hāne-i vücūd-ı insānı ḫarāb <u> vīrān meṣābesinde ḫalḳ edip ḫarābe müşerref olmaḳ li-ẕātihidir

6 **Pāk-ı gevher rā nebāşed minnet-ı ḫuşk ez kesī**
Şevket āb ez ḫ ̌īşten mīāvered şemşīr-i mevc

Pāk güher kimseden ḳuru minnet çekmez
Şevket kendinden götürür <su> **(159b)** *şemşīr-i mevc*

Yaᶜnī rızḳ-ı muḳadderesine īmān edip kimseniñ ḳuru minnetiñ ḳabūl etmez zīrā şemşīr-i mevc-i deryā ṣāf ṭıynet olduġundan kendi ṣuyu kendi ṣuyundan olduġu gibi sirişt-i pāk <u> ṣāf ṭıynet ḳanāᶜatpīşe merdüm-i dānā

237

(Mefᶜūlü/Mefāᶜilü/Mefāᶜilü/Faᶜūlün)

1 **Ez beski şodem maḥv-ı ṣafā-yı beden-ı ṣubḥ**
Şod rişte-i neẕẕāre <reg>-i pīrehen-i ṣubḥ

Ol ḳadar oldum maḥv-ı ṣafā-yı beden ṣubḥa
Oldı rişte-i neẕẕāre reg-i pīrāhen-i ṣubḥ

Yaᶜnī o rütbe kendim maḥv-ı ṣafā-yı ṣubḥ eyledim medd-i nev-i nigāhım beyāż <u> ṣāf ṣubḥdan farḳ olmadı

2 **Rūşen guherān rā nebuved coz suḫan-ı mihr**
Ez ḫaṭṭ-ı şuᶜāᶜist zebān der dehen-i ṣubḥ

Rūşen Güherlerde olmaz kelām-ı muḥabbetden başḳa şey
Ḫāṭṭ-ı şuᶜādandır zebān-ı dehān-ı ṣubḥda

---

[290] "Allah her şeyin yaratıcısıdır." Zumer/62.

Yaᶜnī erbāb-ı ᶜirfān-ı rūşenżamīr muḥabbetuᵓllah ile ẕikr-i tevḥīd-i Mevlā'dan başḳa bir şey aġzında vü lisānında ẕikr etmez ṣabāḥıñ dehānında ḫaṭṭ-ı şuᶜā-ı lisān olduġu gibi güzellik nūr-u ẕikr-i tevḥīd ehl-i muvaḥḥidiñ lisānından ṣudūr eder

3 **Gulzār-ı cemālet zi ḫaṭ-ı ṭarf-ı benāgūş**
Dāred gul-i şebbūy-ı şeb u nesteren-ı ṣubḥ

Gülzār-ı cemāliñ ḫaṭṭ-ı ṭarf-ı benāgūşdan
Ṭutar gül şebbūy-ı şeb <u> nesteren-i ṣubḥ

Yaᶜnī gülzār-ı cemāl-i maḥbūb ḫaṭṭ-ı ṭarf-ı benāġūşundan ḫāṣıl eylemiş gül-i şebbūy- ı şeb u nesteren-i ṣubḥ maḥbūbuñ cemāliñ gülzāra **teşbīh** ḫaṭṭını şebbūya beyāż benāgūşun nesteren-i ṣubḥa teşbīh edip

4 **Şāmī ki merā bīto būdem bezm-i ḫamūşī**
Ez tīġ-i dū dem kem nebuved dem zeden-i ṣubḥ

Aḫşām ki ben sensiz oldum bezm-i ḫamūşluk
İki aġızlı tīġden az olmadı ṣabāḥıñ nefs urmaġı

Yaᶜnī şām-ı hicrānda ḥālet-i ḫāmuş-ı firāḳda beyāż nefs-i ṣubḥ iki aġızlı tīġ gibi gelirdi baña

5 **Ger bād-ı seḥer dāmen-i zülf-i to feşāned**
Berg-i gul-i şebbūy şeved yāsemen-i ṣubḥ

Eger nesīm-i ṣubḥ seniñ zülfüñ eteğin silkse
Berg-i gül şebbū olur yāsemin ṣubḥ

Yaᶜnī nesīm-i ṣubḥ zülf-i şebbū miṣāl maḥbūbu bir girihbāz u āşüfte (160a) eylese būy-ı yāsemin miṣāl ṣubḥdan nesīm-i būy-ı şebbū vezān olur

6 **Ez cilve-i nūrest ṣafā ṣāfdilān rā**
Ez ḫaṭṭ-ı şuᶜāᶜist reh-i pīrāhen-i ṣubḥ

Cilve-i nūrdandır ṣafā ṣāf dil kimselere
Ḫaṭṭ-ı şuᶜāᶜīdendir resm-i pīrāhen-i ṣubḥ

Yaᶜnī ṣāf ṭıynet kimseler dāᵓimā incilā-yı ḳalb u inşirāḥ-ı derūn ile ṣafāyāb u cilvenümūn olurlar pīrāhen-i ṣubḥ ḫaṭṭ-ı şuᶜāᶜīden olduġu gibi

7 **Mujgān nebuved dīde-i ḥayretzedegān rā**
Ḫār-ı ser-i dīvār nedāred çemen-i ṣubḥ

Çeşm-i ḥayret-zedelerde müjgān olmaz
Ḫār-ı ser-i dīvār ṭutmaz çemen-ı ṣubḥ

Yaʿnī çeşm-i ḥayretle ʿālem-i fānīye nigerān olan erbāb-ı vüḳūfuñ gözleri dāʾimā açıḳ bilāḥicāb ānen fe ānen teceddüd eden ḥavādiṯāt-ı yevmiyeye nigerān dīdedūz olur

8 **Ez ṣāf dilān feyż ṭaleb kon ki ḫamūş<ī>**
Yek nāfe-i āhūst zi deşt-i ḫoten-ı ṣubḥ

از صاف دلان فیض طلب کن که خموشی
یک نافهٔ آهوست ز دشت ختن صبح

Ṣāf dillerden feyż ṭaleb et zīrā hāmūşluk
Bir nāfe-i āhūdur ṣaḥrā-yı ḫotan-ı ṣubḥda

Yaʿnī ṣabāḥ gibi ṣāf-ı derūn nefs-i ḳudsiyle muttaṣıf u ḫāmūş olan kimselerden feyż-i irşād ṭaleb et zīrā hamūş-ı ṣāfdil kimseleriñ ḫāmūş olmasında nice ḥālet-i irşād mużmerdir

9 **Şevket şeb-i ihyā-yi ḫayālī-yi ser-i zülf**
Mībāft zi tār-ı nefes-i ḫod kohen-i ṣubḥ

شوکت شب احیای خیالی سر زلف
میبافت ز تار نفس خود کهن صبح

Şevket bir ser-i zülfüñ şeb-i iḥyā-yı ḫayālī
İşledi kendi tār-ı nefsinden kefen-i ṣubḥ

Yaʿnī Şevket bir maḥbūbuñ zülf-i siyeh-i şebgūn hayāliyle derūn-ı dilden sehergāhda bir āh eyledi ʿālem tār-ı ẓulmet-i siyāh iḥāṭa edip beyāż ṣubḥ iʿdām olup dūde gibi siyāh oldı

238

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Rīzed ḥimāyet-i to çu gul der kenār-ı şāḫ**
Bended be çūb dest-i ḫazān <u> bahār-ı şāḫ

ریزد حمایت تو چو گل در کنار شاخ
بندد بچوب دست خزان بهار شاخ

Seniñ ḥimāyetiñ dökse ḳaçankim gül kenār-ı şāha
Baġlar çūb ile ḫazān u bahārıñ elin şāḫ

Yaʿnī gülzār-ı ʿināyet-i maḥbūb kenār-ı şāḫ-ı naḫle izhār-ı ḥimāyet rīzān eylese nihāl-i şāḫ hazān <u> bahārıñ ḫas <u> ḫāşāk bir beyāndır maʿdūd eder

2 **Peyvesteest (160b) silsile-i mevc <u> gul behem**
Ez ḳulzüm-i ʿaṭā-yı to tā cūybār-ı şāh

بیوسته است سلسلهٔ موج گل بهم
از قلزم عطای تو تا جویبار شاخ

Muttaṣıldır silsile-i mevc-i gül birbirine
Seniñ deryā-yı keremiñden cūybār-ı şāḫda

Yaʿnī gülbün-i ʿālemde silsile-i nevʿ-i gül efrād-ı ʿālem devr-i dāʾim üzre bilāinḳıṭāʿ birbirine muttaṣıl olmaḳ ancaḳ ʿināyet <u> cūd-ı deryā miṣāl Allah-ı müteʿāl ḥażretleriniñ üslūb-ı hekīmānesine merbūṭdur

3 **Deryā-yı gulbunest merā ḫˇāb-ı ḫāmuşī**
Çun ġonçe ser gozeştem der kenār-ı şāḫ

دریای گلبنست مرا خواب خامشی
چون غنچه سر گذاشتم در کنار شاخ

Deryā-yı gülbenddir baña ḫāb-ı ḫāmūşluk
Ġonca gibi baş bıraḳdım kenār-ı şāḫa

Yaʿnī maḥbūbuñ zīr-i pāyında ḫāb-ı ḫāmūş eylediğim ḥālde ġūyā ġonca gibi kenār-ı şāḫ miṣāl gülde ḫāb etmek gibidir

4 **Rūzī ki men ḫumār şikestem be ḫūn-ı dil**
Berīḫt cām-ı gul zi kef-i raʿşedār-ı şāḫ

روزی که من خمار شکستم بخون دل
بر ریخت جام گل ز کف رعشه دار شاخ

O gün ki ben ḫumārım şikest eyledim ḫūn-ı göñle
Dökdi cām-ı gülü raʿşedār elinden şāḫ

Yaʿnī ḫumār-ı ʿaşḳ-ı mecāzī iżāle edip ṣaḥbā-yı ḥaḳīḳatle mest <u> medhūş oldum biʾl-külliye ḥüsn-i ṣūret-i cismānī benden maḥv u iʿdām oldı belki ḥüsn-i ṣūret-i cismānī bir daḫı cilvenümūn oldı

5 **Şevket çu şod be bāġ-ı gulgūn-ı mey süvār**
Dīger gul-i piyāde negerded süvār-ı şāḫ

شوکت چو شد بباغ گلگون می سوار
دیگر گل پیاده نگردد سوار شاخ

Şevket ḳaçan kim oldı bāġda esb-i bādeye süvār
Bir daḫi gül piyāde olmaz şāḫa süvār

Yaʿnī Şevket bağda mey nūş olup ṣafā-yı şarābla sürḫrū vü gülgūn olduḳda gül piyāde-i ser-i şāḫda rūnümūn olmaġa ḥicāb eder

239

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Sāḳī biyā ki dāmen-i gul şod kenār-ı şāḫ**
Zed çun ḥabāb ġonçe ser ez cūybār-ı şāḫ

ساقی بیا که دامن گل شد کنار شاخ
زد چون حباب غنچه سر از جویبار شاخ

Sāḳī-i gül-dāmen gül oldı eṭrāf-ı şāḫ
Verdi ḥabāb gibi baş ġonce cūybār-ı şāḫdan

2 **Cūş-ı hevā be cunbiş-i mevcī fikendeest**
Çun kef şukūfe rā zi leb-i cūybār-ı şāḫ

جوش هوا بجنبش موجی فکنده است
چون کف شکوفه را ز لب جویبار شاخ

Cūş-ı hevā (161a) *cünbiş-i mevc gibi bıraḳmışdır*
Köpük gibi çiçek leb-i cūybār-ı şāha

Yaʿnī leṭāfet-i hevādan nesīm-i ṣabāyı derpey vezān olup envāʿ-ı şükūfe leb-i cūda ḫandān u şükūfte olup dīger nihāl-i serv-i ḳadd-i dilber gibi rāst ḫırāmān olmuş

3 **Şod ḳaṭre ġoncahā vü reg-i ebr gulbun<ī>**
Ez bes ki pur gulest berāy-ı niṣār-ı şāḫ

شد قطره غنچه ها و رگ ابر گلبن
از بسکه پر گلست برای نثار شاخ

Oldı ḳaṭre ġoncalar u buluṭ ṭamārı nihāl-ı gül
Ol ḳadar pür güldür niṣār etmeden ötürü şāḫ

Yaʿnī ol ḳadar güzel faṣl-ı gül-ı gülzārdır gülbün niṣār-ı gül etmeğe āmādedir gūyā ḳaṭre-i bārān ġonca gibi nihāl-i gül buluṭ gibi nümāyān olurdı belki cūş-ı būy-ı gül ʿālemi iḥāṭa etmiş

4 **Mā rā zi mā mebādā be ġāret bored bahār**
Gulgūn mey biyā ki gul şod süvār-ı şāḫ

ما را ز ما مبادا بغارت برد بهار
گلگون می بیار که گل شد سوار شاخ

Bizi bizimle olmaya ġārete götüre bahār
Semend-i bāde getir zīrā gül oldı şāḫe süvār

Yaʿnī olmaya faṣl-ı bahārda biz kendi vücūdumuz itlāf edelim şerbet-i bāde nūş edip izāle-i sevdā <vü> ġam edelim zīrā vaḳt-i bahārda mey āşām olmamaḳ ṣafā-yı neşāṭ fevt u itlāf-i vücūd etmekdir

5 **İn nīst berg-i gul ki reved hemreh-i nesīm**
Seylāb-ı eşk mīreved ez kūhsār-ı şāḫ

این نیست برگ گل که رود همره نسیم
سیلاب اشک میرود از کوهسار شاخ

Bu değil berg-i gül gibidir nesīme hemrāh
Seylāb-ı eşk gider kūhsār-ı şāḫdan

Yaʿnī berg-i gül perīşān olup bād-ı ṣabāya refāket edip gider ḳıyās etme belki seylāb-ı eşk-i ḫūnīn şāḫ-ı naḫldir kūhsār-ı şāḫdan cārī vü rīzān oldı

6 **Vā kerde ez şukūfe du ṣad çeşm-i intiẓār**
Şevket be kūçe-yi ki futādest yār-ı şāḫ

وا کرده از شکوفه دو صد چشم انتظار
شوکت بکوچه که فتاده است یار شاخ

Açmış şükūfeden <iki> yüz çeşm-i intiẓār
Şevket kimiñ soḳaḳına düşmüşdür yār-ı şāḫ

Yaʿnī maʿşūḳunu ġayb eder ʿāşıḳ gibi şāḫ-ı nihāl-i şükūfeden yüz çeşm-i intiẓār açmışdır

240

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Āteş-i leb ez lebet tebḫāle peydā mīkoned**
Germī-i īn şuᶜle ez yāḳūt mīnā mīkoned

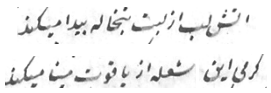

İsteme āteşi seniñ lebiñde (161b) uçuḳ peydā eder
Bu şuᶜleniñ ḥarāreti yāḳūtdan mīnā peydā eder

Yaᶜnī āteş-i ḥarāret-i bütden gülberg-i leb-i dilberde ḥāṣıl olan tebḫāle güyā seniñ yāḳūtunda ḥāṣıl bir mīnā gibi nümūn olur

2 **Çun be yādet bugẕered mevc-i ḫayāl reg zeden**
Āsümān nīşter zi mujgān-ı Mesīhā mīkoned

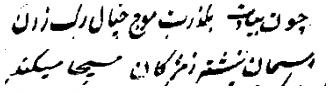

Ḳaçankim seniñ ḫāṭırından geçer mevc-i ḫayāl reg-zedelik
Felek nīşter-i müjgān mesīḥādan eder

Yaᶜnī çār bīn-i āsümānda ᶜİsā ᶜaleyhisselamıñ iḳāmet u cāygāh olup dīger tūl-ı ᶜömr ile meᶜmūr olma nihāyet ümmet-i Muṣṭafada āyīn-i dīn-i Aḥmed-i Muḫtār olmaḳ derkārdır

3 **Bāġbān çun behr-i bālīn-i to gul āred be bāġ**
Desteeş ez rişte-i neẕẕāre-i mā mīkoned

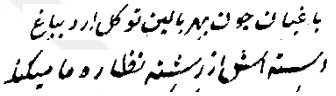

Baġbān eger seniñ bālīniñden ötürü gül götürse baġdan
Onuñ destesin bizim rişte-i neẕẕāremizden eder

Yaᶜnī baġbān seniñ eṭrāf-ı bālīniñe deste-i gül nihāde vaż ᶜ etmek için gülçīn olup deste-i gül baġlasa rişte-i bend-i dest-i gül ancaḳ tār-ı nigāh-ı ᶜāşıḳdan olur

4 **Nergiset ez żaᶜf netvāned be ḫāb āyed me rā**
Çun be dil pīş ez nigāh-ı şūḫ-ı ḫod cā mīkoned

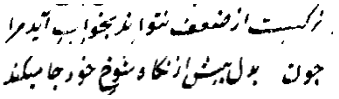

Nergisiñ żaᶜfından iḳtidār yoḳ benim uyḫuma gelsen
Ne şekl göñülde nigāh-ı şūḫ-ı ḫodundan ol yer eder

Yaᶜnī bimār çeşm-i maḥbūb ziyāde bīmār olmaḳ ḥasebiyle rüᵓyāda görmek mümkün değil amma ḫāne-i ḫāṭırda ᶜāşıḳ da kendi nigāh-ı şūḫ-ı ḫodundan ol cāygīr olur

5 **Āhen-i āyīne mībāled zi seng-i surmeeş**
Bes ki çeşmet ṣaḥt-ı ḫod rā temāşā mīkoned

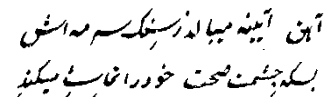

Āhen-i āyīne nemālanır seng-i sürmesinden
Ol ḳadar seniñ gözün kendi ṣaḥtını temāşā eder

6 **Şevket ez behr-i duᶜā-yı ḳāmet-i mevzūn-ı ū**
Mıṣraᶜ-ı berceste dest-i ḫ̌īş bālā mīkoned

شوکت از بهر دعای قامت موزون او
مصرع برجسته دست خویش بالا میکند

Şevket onuñ duᶜa-yı ḳāmet-i mevzūnundan ötürü
Mıṣraᶜ-ı berceste kendi elin yuḳarı eder

Yaᶜnī maḥbūbuñ vaṣf-ı ḳāmet-i (162a) mevzūnunda olan ebyātlar cümlesi mıṣraᶜ-ı bercestedir

241

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Cānī zi ḫod sebük şode costen çi mīkoned**
Bād şīşe-yi nesīm şikesten çi mīkoned

جانی ازخود سبک شده جستن چه میکند
باد شیشه نسیم شکستن چه میکند

Bir cān ki kendinden sebük olmaḳ sıçramaḳ neyler
Şīşe-i bāda ḳırılmaḳ neyler

Yaᶜnī liẕātihi nefs-i ḳudsī vü ruḥāniyyet-i ẕāt bir ehlullah ḳabl-i Bārī'den ᶜināyet olsa dīger erbāb-ı ḥāl u ehl-i mükāşefeden istimdād lāzım değil şīşe-i nesīm li-ẕātihi laṭīfü'l-māde olmaḳ sebebiyle ḫavf-ı kesr-i vücūd lāzım olmaḳ ḥasebiyle dīger ġayrdan imdād-ı leṭāfet ṭaleb etmez

2 **Şīven çi ḥācetest be rūz-ı vefāt-ı men**
Tār-ı nefes ṣadā-yı şikesten çi mīkoned

شیون چه حاجت بروز وفات من
تار نفس صدای شکستن چه میکند

Benim vefātım gününde şīvene ne ḥācet
Rişte-i nefs ḳırıḳlıḳ ṣadāsını neyler

Yaᶜnī biz vaḳt-ı ḥayātda ġubār-ı vücūdu maḥv u ifnā eyledik maḳām-ı mevt kesb eyledik bizim feryād <u> şīven lāzım değil rişte-i nefs şikest olduġu āvāz-ı teskīni bedīd olmadıġı gibi

3 **Ez cilve-i to Şevket-i oftāde şod <fenā>**
Ber ḫ̌āsten be bīn nişesten çi mīkoned

از جلوه تو شوکت افتاده شد
برخواستن ببین و نشستن چه میکند

Seniñ cilveñden Şevket-i üftāde fenā oldı
Ḳaḳmaya baḳ otur neyler

Yaᶜnī seniñ cilve-i ᶜaşḳıñ Şevket rūbeḫāk üftāde eyledi ᶜināyet edip bir hālet-i irşād ile istiḳāmet-i ḥāle baḳ

242

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ehl-i dil neẕẓāre-yi ān zülf-i kākül mīkoned** اهل دل نظارهٔ آن زلف کاکل میکند
Perdehā-yı çeşm-i ḫod rā berg-i sünbül mīkoned پرده های چشم خود را برگ سنبل میکند

Ehl-i dil o zülf-i kāküle neẕẓāre eder
Kendi göz perdeleriñ berg-i sünbül eder

Yaᶜnī ḥüsnperest olan ehl-i tāzenin perçem u kākülüne seyr <u> temāşā eyledikde gūyā kendi perde-i çeşmleri berg-i sünbül olur

2 **Meclis-i nāzik ḫayālān ez çemen rengīnterest** مجلس نازک خیالان از چمن رنگین تراست
Rişteha-yı şemᶜ-i ḫodrā ez reg-i gul mīkoned رشته های شمع خود را از رگ گل میکند

Nāzik ḫayāller meclisi çemenden ziyāde rengīndir
Kendi şemᶜleriniñ rişteleriniñ reg-i gülden ederler

Nüktedān-ı ehl-i maᶜrifet kimseleriñ meclislerinde gülzār-ı çemenden ziyāde leṭāfet u ṣafā-yı ḳulūb vardır gūyā revnaḳ-ı ḫāl żiyā-yı derūnları reg-i gülden olmuşdur

3 **Āḫir ez vaḥdet be keṣret mīkeşed fikr-i daḳīḳ** آخر از وحدت بکثرة میکشد فکر دقیق
Mū şekāfān mūy rā (162b) yekdeste sünbül mīkoned موشکافان مو را یکدسته سنبل میکند

Nihāyet fikr-i daḳīḳ vaḥdetden keṣrete çeker
Ḳıl yarıcılar bir ḳılı bir deste sünbül yaparlar

Yaᶜnī ᶜaḳl-ı cüz bize ziyāde fikr- i daḳīḳ ile vaḥdetden keṣrete pānihāde olur yaᶜnī rāh-ı rāstdan laġzīdepā olup gümrāh olmaġa pūyān olur hükemānıñ cüz <u> tecezzī iṣbāt etmekle ḳadem-i ᶜālem iṣbāt edip ḫaṣr-ı ecsādı nefy etdikleri gibi riyā fikr-i daḳīḳ u evhāma iştiġāl olmaḳ sebebiyle vaḥdetden keṣrete pānihāde olmaları müşāhede olunur böyle olduġu ḥalde ᶜaḳlda ᶜaḳl-ı cüz bize maḳbūl değil ᶜaḳl-ı beleh de maḳbūl değil ᶜaḳl-ı vasaṭ maḳbūldür **"ḫayrüᵓl-umūruᵓl-evsaṭ"** denildiği gibi

4 **Hīçkes mā rā nemīgerded der iḳlīm-i suḫan** هیچکس ما را نمیگردد در اقلیم سخن
Ḳalb-i mā rā ḫarc-ı hemrāh ez reg-i gul mīkoned قلب ما را خرج همراه از رگ گل میکند

Kimse baña iklīm-i süḫānda yirişmez
Bizim ḳablimiz ḫarc-ı hemrāh reg-i gülden ederler

Yaᶜnī kişver-i süḫanda kimse bizim gibi laṭīf <u> nāzik değil bizim ḫayāl-i nāzikimize elyāḳ hemrāh-ı reg-i güldür

5 **Hestī-i men cāy-ı ḫod behr-i fenā ḫālī koned** هستی من جای خود بهر فنا خالی کند
Ḳāleb-i gendum zi şevḳ-i āsiyā ḫālī koned قالب گندم ز شوق آسیا خالی کند

Bizim varlığımız kendi mekânın fenādan ötürü ḫālī eder
Buġday ḳabuġun değirmen şevḳinden ḫālī eder

Yaʿnī pür ġubār-ı vücūd-ı hestī li-ẕātihi ḥādiṯ olmaḳ sebebiyle dāʾimā tedrīci izāle vü ifnā eder rūz-ı gendüm-i ḫoşdan mekān-ı ḳışrdan ḫāric olup bilāḳışr mücerred olması sevḳ-i āsiyādan olduġu gibi nihāyet āsiyā gendüm ifnā eylemesi derkār oldı

6 **Ger ḥabāb ez bād-ı naḫvet ser ber āred kemterīst** گر حباب از باد نخوت سر برآرد کمتریست
Mīşeved deryā ki ḫod rā ez hevā ḫālī koned همچو دریا که خود را از هوا خالی کند

Eger ḥabāb bād-ı naḫvetden baş götürse ziyāde noḳṣānlıḳdır
Olur deryā eger hevādan kendin ḫālī eder

Yaʿnī deryā-yı vaḥdetde nevʿ-i efrād-ı insān ḥabāb gibi bād-ı naḫvet-i vücūda maġrūr olmaḳ ziyāde noḳṣānlıḳdır zīrā ḥabāb gibi ifnā-yı vücūd etmek deryā-yı vaḥdete muttaṣıl olup şey-i vāḥid olmaḳ gibidir

7 **Bāşed ez şevḳ u fiġān neşv ü nemā-yı ʿāşıḳān** باشد از شوق و فغان نشو نمای عاشقان
Ney zi bālīden berāy-ı nāle cā ḫālī koned نی ز بالیدن برای ناله جا خالی کند

Olur şevḳ-i fiġāndan neşv ü nemā-yı ʿāşıḳlar
Ḳamış ziyāde (163a) *olmadan ötürü nāleye yer hālī eder*

Yaʿnī ʿāşıḳıñ inkişāf-ı derūn u neşv ü nemāsı ancaḳ şevḳ-i fiġān-ı ʿaşḳ <u> muḥabbetledir zīrā ney cāy-ı nāle ḫālī bıraḳmadan ziyāde neşvünemā bulduġu gibi

8 **Her ki Şevket geşteest ez ḫod**[291] **der īn gulşen sebuk** هر که شوکت گشته است از خود در این گلشن سبک
Pehlu ez bālīden-i ḫod çun hevā ḫālī koned پهلو از بالیدن خود چون هوا خالی کند

Her kim ki Şevket olmuşdur kendinden bu gülşende ḫafīf
Pehlū kendi büyümesinden hevā gibi ḫālī eder

Yaʿnī bu gülgeşt-i ʿālemde her kim kendinden ṣafā vü leṭāfet u sebükrūh olmaḳ ḥāl-i keyfiyetine vāṣıl olmuşsa dāʾimā hev<ā> gibi sebük u laṭīf olmaya meyl eder

[291] Bu kelime metinde "خوی" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "ḫod" şeklinde okunmuştur.

243

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Mudām tevbe dilem ez mey-i umīd koned**
Be nīm ḳaṭre-i ḫūn ḫīş rā şehīd koned

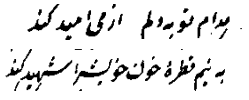

Dāʾimā gönlüm tevbe-i mey-i ümīd eder
Yarım ḳaṭre ḫūn ile kendin şehīd eder

Yaʿnī benim gönlüm bāde ümīdvār olup ṣafāyāb olmaz belki yarım ḳatre ḳanla şehīd olmaḳ mey-i ümīde ümīdvār olmaḳdan evlādır

2 **Siyeh bahār-ı neşāṭem buved sevād-ı kesī**
Ki māhtāb ḳadeḥrā gul-i sefīd koned

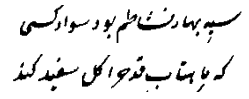

Benim siyāh bahār-ı neşāṭım olur bir kimseniñ sevādı
Zīrā māhtāb ḳadehi beyāż gül eder

Yaʿnī bir maḥbūbuñ çeşm-i siyāh mestinden gök mest olurum onuñ māhtāb-ı ḥüsnünde gül-i sefīd dīdesi ḳadeḥ meşābesindedir

3 **Dilem çonīn ki zi bīḥāṣılān remīde şodest**
Dīger kocā heves sāyehā-yı bīd koned

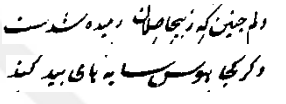

Gönlüm ancaleyin bīḥāṣıllardan remīde olmuşdur
Bir daḫı nerde heves sāyeleri peydā[292] *eder*

Yaʿnī ol ḳadar ḥāṣılsız kimselerden gönlüm nefret etmişdir sāye-i bīd ṣafābaḫş iken bīḥāṣıl olduġu eclden tabiʿat meyl etmez

4 **Zi seng-i surme dil-i men girifteest āhen**
Ki ḳufl-ı ḫāmūşī-i ḫīş rā kilīd koned

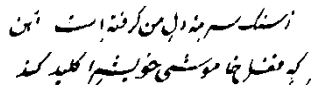

Seng-i sürmenden benim gönlüm āhen ṭutmuşdur
Zīrā kendi ḳufl-ı ḫāmūşum kilīd eder

Yaʿnī seng-i sürme yemiş gibi dāʾimā sükūt u ḫāmūş olmaḳ iḫtiyār olundı

5 **Surūr-ı ḫāṭır-ı Şevket buved zi mürde-i ġam**
Be ū resān ḫaber-i mātem-i ki ʿıyd koned

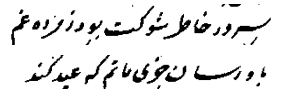

Sürūr-ı ḫāṭır Şevket mürde-i (163b) *ġamdan olur*
Ona yirişdir ḫaber-i mātem ki ʿıyd eder

[292] Farsça metne göre "bīd sāyeleri" olarak tercüme edilmeliydi.

Yaᶜnī izāle-i ġamdan Şevketiñ ḫāṭırı mesrūr olur müjdeler et Şevket'e zamān-ı ġam gitdi vaḳt-i sürūr geldi

244

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 ᶜĀşıḳ ez ḥayret-i ḫod çun gul bünyād koned
Bişkened āyīne rā ḫāne-i fūlād koned

عاشق از حیرت خود چون گل بنیاد کند
بشکند آیینه را خانهٔ فولاد کند

ᶜĀşıḳ ḳaçankim kendi ḥayretinden güle bünyād eder
Ḳırar āyīne ḫāne-i fūlād eder

Yaᶜnī ᶜāşıḳ eger kendi ḥayret-i ᶜaşḳını binā vü taḳrīr eylese āyīne-i ḥayretgāh iken şikest olup ḫāne-i fūlād olmaya temenā ederdi

2 Ser zānū-yı men ez nāz nihādī bīḫāb
Mīpered reng zi rūyem ki torā yād koned

سر زانوی من از ناز نهادی بیخواب
میبرد رنگ ز رویم که ترا یاد کند

Başıñ benim dizim üzre ḳoyduñ nazdan yuḳusuz
Uçar reng yüzümden seni bir kimse yā eder

Yaᶜnī maḥbūb bin nazla baş dizim üzre uyumasız ḳoydı dāᵓimā lerznāk reng-i rūyum şikeste olur bir kimse maḥbūb derḫātır eylemeye

3 Ṣūret-i ān kemer-i şūḫ çu naḳḳāş keşed
Ḳalem-i mūy zi mujgān-ı perīzād koned

صورت آن کمر شوخ چو نقاش کشد
قلم موی ز مژگان پریزاد کند

O şūḫun ṣūret-i kemerin naḳḳaş ḳaçankim
Ḳıl ḳalem müjgān-ı perīzāddan eder

Yaᶜnī maḥbūbuñ mūmiyān-ı bārīkiñ naḳḳaş taṣvīr eylediği ḥālde müjgān-ı perīzāddan ḳıl ḳalem lāzımdır ziyāde miyān-ı dilber ince olmadan kināyetdir

4 Serv-i maġrūr-ı to rā fikr-i giriftārān nīst
Kāş ṭavḳem keşed ez gerden u āzād koned

سرو مغرور ترا فکر گرفتاران نیست
کاش طوقم بکشد از گردن و آزاد کند

Seniñ serv-i maġrūruñda giriftārlıḳ fikri yoḳdur
Kāşke ṭavḳım çekip boynumdan āzād eder

Yaᶜnī serv ḳadd-i maḥbūbuñ ḳumru gibi ᶜāşıḳ-ı üftādesine nigāh-ı iltifāt etmediğinden ḳaşke ᶜaşıḳlarını bir taḳrībi ile ḳayd-ı ᶜaşḳından ḫalāṣ edeydi

5 Nātevān bulbul-i mā tā şode ez beyża bīrūn
Meşḳ-i pervāz be rūy-ı kef-i ṣayyād koned

نا توان بلبل ما تا شده از بیضه بیرون
مشق پرواز بروی کف صیاد کند

Bizim bülbül-i nātüvānımız yumurṭadan çıḳandan beri
Meşḳ-i pervāzı rūy-ı kef-i ṣayyāda eder

Yaʿnī bizim murġ-ı vücūdumuz baṭn-ı māderden cihān-ı kedernişāne gelelden beri ḳafes-i dünyāda meşḳ-i ġam u sitemle perverde olur

6 **Beski vābeste temāşā-yı ruḫsār-ı ḫodem**
ʿAks-i ḫod dīde der āyīne merā yād koned

بسکه وابسته تماشای رخ خود دیدم
عکس خود دیده در آیینه مرا یاد کند

Ol ḳadar kendi ruḫsār-ı ḫoduma (164a) *vābeste temāşāyım*
Kendi ʿaks āyīnede gören beni derḫāṭır eder

Yaʿnī żaʿf-ı vücūd u ḥüsn-i ṣüret-i ādemiyetim o rütbe seyr-i temāşā edip vāḳıf-ı esrār-ı vücūd-ı insān oldı ʿālem-i miṯālde kendi ṣüret-i emṯālime destres olup kemāl-i ḳurbiyyet ḥāṣıl eyledim bir kimse ʿālem-i miṯālde kendi ṣüret-i timṯāline vāḳıf olsa elbette benim ṣüret-i miṯālim derḫāṭır eder

7 **Raḳm <kon> şūḫ-ı cevlān-ı ḳad-ı ū Şevket**
Cunbiş-i kilk-i merā cilve-i şimşād koned

رقم شوخی جولان قد او شوکت
جنبش کلک مرا جلوه شمشاد کند

Onuñ ḳadd-i şūh cevlānıñ raḳam <et> Şevket
Benim cünbüş-i ḫāmem cilve-i şimşād eder

Yaʿnī maḥbūbuñ ḳāmet-i mevzūnuñ vaṣf-ı taḥrīr eylesem cünbiş-i ḫāmem cilve-i şimşād gibi bedīdār olur

245

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Saʿy-ı dāġem merhem-i kāfūr rā merhem koned**
Mūmiyāyī rā şikest-i reng-i men ādem koned

سعی داغم مرهم کافور را مرهم کند
مومیایی را شکست رنگ من آدم کند

Saʿy-ı dāġım merhem-i kāfūrı merhem eder
Mūmiyāyı benim şişkest rengim ādem eder

Yaʿnī her kime ben teveccüh ü iltifāt etsem maḳbūl-ı ʿālem olup u aḥsen-i ḥāl ile şöhretyāb belki felekzede vü şikeste ḫāṭır kimseler benim yüzümden muṭayyebü'l-hāṭır u istiḳāmet-i ḥāl ile ṣafā kesb eder

2 **Bes ki mīmāned be çeşm-i ū zi taḥrīk-i nigāh**
Surmedān çun dīde-i āhū zi şūḫī rem koned

بسکه میماند بچشم او ز تحریک نگاه
سرمه دان چون دیده آهو ز شوخی رم کند

Ol ḳadar benzer onuñ gözüne taḥrīk-i nigāhda
Sürmedān dīde-i āhū gibi şūḫlukdan rem eder

Yaʿnī sürmedān-ı çeşm-i maḥbūba müşābih olmaḳ sebebiyle sürmedānda şūḫīden bir reviş <u> reftār-ı ʿişve bedīdār olur

3 **Mīkoned seyr-i gulistān behr-i ṣayd-ı bulbulān**
Tā kemān-ı ḫᵛīş rā ez āteş-i gul ḫam koned

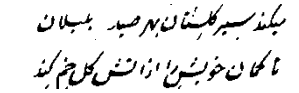

Eder seyr-i gülistān bülbüleri naḫçīr etmekden ötürü
Tā ki kendi yāyını āteş-i gülden eğri eder

Yaʿnī maḥbūb-ı gülrū seyr- i gülzārda ʿāşıḳ-ı hezārzārı dām-ı ḥüsnüne giriftār zīr-i esīr-i gülistānda ḥüsn-i maḥbūb başḳa güne ān u terāvet kesb eder belki kemān ebrūlarında tīr-i müjgān derkār olur

4 **ʿIyd bāşed bes ki hicrāneş çu āyed der kenār**
Ḥalḳa-ı āġūş-ı (164b) mā rā ḥalḳa-ı mātem koned

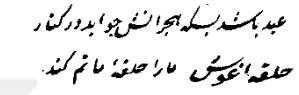

ʿIyd olur ol ḳadar hicrānı āġuşa geldiği ḥālde
Bizim ḥalḳa-i āġūşumuz ḥalḳa-i mātem eder

Yaʿnī ʿıyd olur aġyāra bizi rūz-ı hicrān ziyāde derkenār edip ḥalḳa-i āġūşumuz ḥalḳa-i mātem gibi olsa

5 **Sāḳī-yi vaḥdet beher cā ṭarḥ-ı ʿişret efkened**
Bāde-i ḫūrşīd rā der sāġar-ı şebnem koned

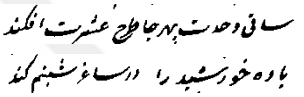

Sāḳī-i vaḥdet her bir yerde ṭarḥ-ı ʿişret bıraḳsa
Bāde-i ḫūrşīdi sāġar-ı şebneme döker

Yaʿnī sāḳī-i vaḥdet ʿāşıḳla maʿşūḳı müttehid u cism-i vāḥid gibi etmek murād eylese şebnem ile ḫūrşīd gibi lemʿa-i nūr ḥüsn-i maḥbūba mülāḳī olduḳda ġubār-ı cism ifnā edip semt-i maḥbūba pervāz eder şebnemiñ pertev-i ḫūrşīde ḳapılıp maḥv olduġu gibi

6 **Mestī-yi merd-i suḫandān ez şarāb-ı dīgerest**
Duḫter-i rez rā be bezm-i ḫᵛīş key maḥrem koned

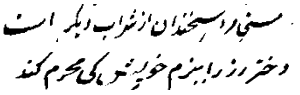

Merd-i sühāndan mestliği başḳa ṣahbādandır
Üzüm ḳızını kendi meclisine ne dürlü maḥrem eder

Yaʿnī erbāb-ı dānişiñ mest-i müdām olması başḳa güne bādedendir yaʿnī bāde-i ḥaḳīḳī ile mest olmuşdur böyle olduġu ḥālde şarāb-ı mecāzī kendi bezmine maḥrem eylemez belki şarāb-ı mecāzīden ḳatenderḳat dūr u tebʿīd eder

7 **Kerde keyf-i iḫtilāṭ-ı ḫalḳ Şevket rā żaᶜīf**
Mīreved ez ḫ̌īş tā tiryāk-ı ṣoḥbet kem koned

Eylemiş keyf-i iḫtilāt-ı ḫalḳ Şevketi żaᶜīf
Gider kendinden tā ki tiryāk-ı ṣoḥbet az eder

Yaᶜnī ḫalḳ-i cihān ile ülfet <u> iḫtilāṭ vardı bīhūş gibi żaᶜf-ı ḳuvvet u noḳṣān-ı rüşd ḳıyāsetdir böyle olduġu ḥālde tiryāk-i ṣoḥbet ḫalḳ-ı dünyāyı terk edip āgāhdil u bīdār derūn olalım

246

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ḫoş nigāhī bāz mīḫ̌āhem naẓar bāzem koned**
Çeşm-i gulgūnī sipend-i şuᶜle-i nāzem koned

Ḫoş nigāh bir daḫı isterim beni baṣīret ṣāḥibi eder
Gülgün çeşmle beni sipend-i şuᶜle-i nāz eder

Yaᶜnī ehl-i baṣīret u ehl-i ḥāl isterim baña bir naẓar edip beni irşād ede ᶜayn-ı ᶜināyet <u> mükāşefe ile derūnum münevver u feyżyāb ede

2 **Berg-i gul çun lāle dāġ ez sāye-i bālem şeved**
Beski bī ārāmī-yi (165a) dil germ pervāzem koned

Berg-i gül lāle gibi dāġ-ı ṣāye-i bālimden olur
Ol ḳadar göñül ārāmsızlıġı beni germpervāz eder

Yaᶜnī bīḳarār ceẕbe-i şevḳ-i ᶜaşḳımdan lāle gibi berg-i gül bir dāġ-ı derūn olur belki sāye-i reftār-ı ᶜaşḳımdan dil sūḫte vü perīşān olur zīrā benim kemāl-i āteş-i ᶜaşḳıma nigerān olduḳda bülbül ᶜaşḳdan ḫālī gibi bedīdār olur

3 **Ḥarf-ı rūy-ı nīm reng-i yār ez bes nāzikest**
Hemçu būy-ı gul be ḫāmūşī suḫansāzem koned

Maḥbūbuñ nīm reng yüzünün ḥarf ol ḳadar nāzikdir
Gül ḳoḳusu gibi sükūtda beni süḫansāz eder

Yaᶜnī vaṣf-ı rūy-ı nīmreng-i dilber ziyāde nāzik olduġundan ḳāl ile edā mümkün değil belki ḥāl ile edā olur

4 **Beski ez ḫod refteem çun yār āyed ber serem**
Rengem ez ruḫsār mīḫ̌ized ger āvāzem koned

Ziyāde kendimden gitmişim eger yār gelse başım üzre
Rengim ruḫsārımdan ḳalḳar eger beni āvāz eder

Yaʿnī kemāl mertebe bīḫod u kendi kendimi nābūd etmek ḥasebiyle eger maḥbūb ser-i bālime gelip bülend āvāz ile beni ṭaleb eylese reng-i ruḫsārım yüzümden pervāz eder vücūdum ḳabāma mümāşāt etmeden evvel

5 **İştiyāḳ-ı āsitān-ı yār Şevket tā yekī**
Hemçu gulgūn-ı sirişk ez ḫod sebüktāzem koned

İştiyāḳ-ı āsitān-ı yār Şevket nice bir
Sirişk-i kemmiyyet gibi kendimden beni sebükreftār eder

Yaʿnī nice bir şevḳ-i āsitān-ı maḥbūb Şevket seni göz yaşı atı gibi kendi kendinden tīz reftār eylesin

247

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Çeşm-i mest**[293] **zi nigeh ḫūn be dil cām koned**
Penbe-i şīşe-i mey rā gul-i bādām koned

Seniñ mest güzel nigāhınla cām göñlünü ḳān eder
Penbe-i şīşe-i meyi gül-i bādām

Yaʿnī çeşm-i sürḫ meşk-i cāmda bāde-i ḳān meşābesine bıraḳır yaʿnī lāşey gibi eder penbe-i şīşe-i mīnā gül-i bādām gibi gül penbe-i reng-i gülgūn eder

2 **Bīto çun rūy-ı dil ez bāġ <be>bīnem ki me rā**
Ḫande āyed beleb-i ġonçe-i düşnām koned

Sensiz ne şekl nisbet görem bāġdan zīrā baña
Ḫande gelir (165b) *leb-i ġoncaya düşnām eder*

Yaʿnī maḥbūbsuz gülzārda ṣafāyāb u neşʾe-i ḫāṭır ḥāṣıl olmaz zīrā ḫande vü şüküfte-i gül baña ḫār u düşnām gibi gelir

3 **Beski mīḫˇāst torā dil beḳadeḥ nūşīhā**
Hūş mīreft besūy-ı to ki peyġām koned

Ol ḳadar ṭaleb eyledi dil seni piyāle nūşlara
ʿAḳl gitdi seniñ semtine peyġām eder

[293] Bu kelime metinde "مشت" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "mest" şeklinde okunmuştur.

Yaʿnī ol ḳadar maḥbūbla hem bezm u hem piyāle meyāşām olmaḳ arzū vü ṭaleb eyledim ʿaḳl benden münfek olup semt-i maḥbūba revān olup peyġāmber oldı

4 **Ḫāne-i men neşeved rūşen eger ceẕbe-i āh**
Kevkeb-i baḫt-ı merā ḫāl-ı leb-i bām koned

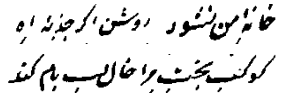

Benim hānem rūşen olmaz eger ceẕbe-i āh
Benim kevkeb-i baḫtım ḫāl-i leb bām eder

Yaʿnī kemāl mertebe tīre baḫt u siyeh sitāre-i iḳbālim eger ceẕbe-i āhım kevkeb-i baḫtım ceẕb edip leb-i bāmıma getirse ẓulmet siyāh āḫter-i ṭāliʿmden şuʿle-i āhım nābūd olur ʿālemi tīre <vü> ẓulmet iḥāṭa eder

5 **Çeşm-i girāy-ı to ez bes ki tamām efsūnest**
Rem-i āhū bekemend āvered u rām koned

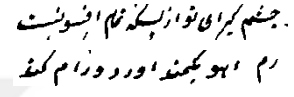

Seniñ ṭutucu gözleriñ ol ḳadar tamām efsündur
Ġazāl sürüsün kemende getirir rām eder

Yaʿnī maḥbūbuñ çeşm-i füsūn-sāzı o rütbe şikārpīşe vü gīrādır ādemden ḳaṭʿ-ı naẓar āhūları ṣürü ṣürü dām-ı ḫalḳa-ı çeşmine giriftār eder

6 **Ger rehī rā ki zi dil bulbul-i mā bīrūn kerd**
Bāġbāneş be çemen ġonçe-i gul nām koned

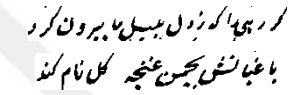

Eger bir yol göñülden bizim bülbülümüz iḫrāc etdi
Bāġbānı çemende ġonca-i gül ad eder

Yaʿnī derūn-ı hāṭıı bülbül ne semte teveccüh ederse semt-i nām-ı gül merām-ı bülbüldür güzellik-i ʿāşıḳ ne semte teveccüh ederse semt-i maʿşūḳ murāddır belki ʿāşıḳıñ maʿşūkı her yerde ḥāżır gibidir

7 **Ḫod dihem bāzī-i şūḫī-yi pey-i ṣayd-ı dilem**
Merdüm-i çeşm-i perī rā girih-i dām koned

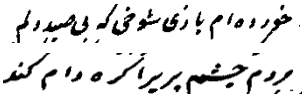

Ben yapdım bir şūḫuñ luʿbuñ şikār göñlüm ardınca
Merdüm-i çeşm-i perīyi girih-i dām eder

Yaʿnī bir maḥbūb-ı fitneḫū çeşm-i pürfüsūn-ı cādū göñlüm ṣayd etmek ṣadedindedir ʿuḳde-i dāmını merdüm-i çeşm-i perīden eder böyle olduġu ḥālde (166a) kemend-i zülf şikār-ı çeşminden halāṣ olmaḳ muḥāldir

248

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Tā be key ḫūbān be ḥāl-i mā teġāful ser konīd**
Puşt-i çeşm ez perde-i bādām nāzikter konīd

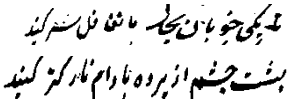

Nice bir ey ḫūblar bizim ḥālimizden ser teġāfül ediñ
Püşt-i çeşm perde-i bādāmdan ziyāde nāzik ediñ

Yaᶜnī ey maḥbūblar ne zamāna dek bizi böyle teġāfül üzre bıraḳıp ḥāl-i keyfiyetimizden āġmāż-ı ᶜayn edesiz

2 **Meclis-i neẕẕāre bī ᶜıṭr āteş-i ḫūbī bülend**
Tīre baḫtān ez sevād- ı çeşm-i ḫod ᶜanber konīd

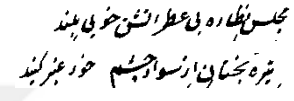

Bezm-i neẕẕāre-i bīᶜıṭr güzellik āteşi üksek
Ḳara baḫtlar kendi sevād-ı dīdeleriñden ᶜanber eder

Yaᶜnī meclis-i vaṣl-ı yār u neẕẕāre-i ḥüsn derkār olmaġa āteş-i ḥüsn serbebelā ey ᶜāşıḳān-ı tīrebaḫtān kendi sevād-ı çeşmiñiz mecmer-i ḥüsnde sūzān ediñiz meclise būy-ı ṣafābaḫş bedīdār olup dimāġ-ı ᶜālem leẕẕetyāb olsun yaᶜnī ey ᶜāşıḳlar āteş-i ᶜaşḳa sūzān olmaġa maḥaldir

3 **ᶜĀlem-i imkān şümā rā tā be key bāşed ḳafes**
Ey esīrān ez du ᶜālem fikr-i bāl u per konīd

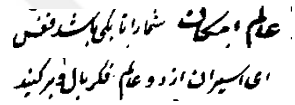

ᶜĀlem-i imkān sizlere nice bir ḳafes olsun ḳafes
Ey esīrler iki ᶜālemden bāl u per fikrini ediñ

Yaᶜnī ᶜālem-i imkānda ḳayd-ı ġubār-ı hestīye muḳayyed u ḳafesbende murġ-ı rūḥ yaᶜnī nefs-i nāṭıḳa-i insān giriftār olsun ey ḳaydlara muḳayyed u esīr olan kimseler iki ᶜālemden tefekkür bāl u per edin yaᶜnī dünyā vü āḫiret Mevlā-yı müteᶜāle fedā ediñ[294] ḳayd-ı ġubār-ı hestīden ḫalāṣ olun

4 **Ser mīpīçīd ez kemend-i minnet-i mevc-i muḥīṭ**
Āb-ı rūy-ı ḫ̌īş cemᶜ āverde vü gevher konīd

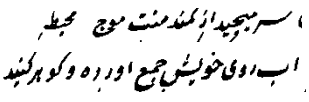

Baş döndürmen minnet-i kemend-i mevc-i muḥīṭden
Kendi yüzüñ ṣuyu cemᶜ olsa güher ediñ

Yaᶜnī mevc-i ḳulzüm-i ᶜināyet-i yezdāndan baş çevirme belki mevc muḥīṭ-i ᶜināyet- Bārī'ye teslīm olup gerdennihāde zīr-i bār-ı minnet-i Ḫüdā ol zīrā bu varṭaya ḥüsn-i rıżā ile teslīm olmaḳ ḫazīne-i ᶜināyet mevlā-yı müteᶜāle destres olmaḳdır

[294] Bu kelime aynı mısra içinde iki farklı imla ile yazılmıştır.

5 **Mīkoned mīnā beyāż gerden-i ḫodrā bülend**
Meyperestān ṣubḥ-ı ʿıyd āmed neşāṭī ser konīd

میکند مینا بیاض گردن خودرا بلند
می پرستان صبح عید آمد نشاط طی سر کنید

Eder kendi beyāż gerdeniñ bülend
Ey meyperestler ṣubḥ-ı ʿıyd geldi pür ṣafāya ibtidā (166b) ediñ

Yaʿnī rūze-i ġam nihāyete resīde oldı hilāl-i beyāż gerden-i mīnā-ı şām bedīdār oldı ey yārān ṣafā-yı ṣubḥ gibi pür ṣafā edelim

6 **Nāz-ı çeşm-i duḫter-i rez dūr şod geştem esīr**
Raḥm kīşān çāre-yi īn ṭıfl-ı bīmāder konīd

ناز چشم دختر رز دور شد گشتم اسیر
رحم کنشان چاره این طفل بیمادر کنید

Nāz-ı çeşm-i duḫter-i rez irāġ oldı oldum esīr
Raḥm müẕehhibler bir çāre bu ṭıfl-ı bīmādere ediñ

Yaʿnī nāz-ı çeşm-i kāse-i meyden dūr olaldan beri esīr-i ḥalḳa-i ġam u vīrān-ı ḥalḳa-ı mihnetde üftāde rūbeḫāk oldum merḥamet āyīn-i ehl-i ṣafā olan kimseler esīr-i ġam <u> mihnete tıfl-i bīmāder yetīm-i bādeyiz merḥamet ediñ

7 **Ṣoḥbet-i zāhid merā bisyār ez cā bordeest**
Īn muselmānzāde rā behr-i Ḫudā kāfīr konīd

صحبت زاهد مرا بسیار از جا برده است
این مسلمان زاده را بهر خدا کافر کنید

Ṣoḥbet-i zāhid beni ziyāde yerden götürmüşdür
Bu müslümānzāde Allah ʿaşḳına kāfir ediñ

Yaʿnī ülfet-i ṣohbet-i zāhid beni kendi rāh-ı resminden münḥarif eyledi rıżāullah ey müslümān olanlar bu zāhidi siz tekfīr ediñ zīrā zāhid ṭarīḳ-i müṣṭaḳīmden ṭarīk-i ġayr-i müstaḳīme mümāşāt eder

8 **Ḥācet-i mıḳrāż nubved tār-ı rāh-ı cādde rā**
Rāh-ı ʿomr ṭayy be yek taḥrīk-i bāl u per konīd

حاجت مقراض نبود نار راه جاده را
راه عمر طی بیک تحریک بال و پر کنید

Mıḳrāża ḥācet yoḳdur rişte-i rāh-ı cāddeye
ʿÖmr yolunu ṭayy bir taḥrīk-i bāl u perle ediñ

Yaʿnī rāh-ı rāst dār-ı fenādan ser-i menzil-i beḳāya ṭayy-ı ṭarīḳ ḳatʿ-ı menāzil lāzım değil ancaḳ ṭayy-ı ṭarīḳ-i ifnā ġubār-ı hestī vü nihāyet-i ʿömrdür belki ḥüsn-i ʿamele vü ʿināyet-i mevlāya muḥtācdır

9 **Dāmen-i deşt-i ʿadem dīger nedāred çeşmeī**
Bugẕerīd ez āb-ı şemşīr u gulū-yı ter konīd

دامن دشت عدم دیگر ندارد چشمه
بگذرید از آب شمشیر و گلوی تر کنید

Dāmen-i beyābān-ı ʿademde başḳa çeşme ṭutmaz
Geçen āb-ı şemşīrden boġazı yaş ediñ

Yaʿnī nihāyet-i ḥayātda şerbet-i mevt nūş olduḳdan ṣoñra yabān-ı ʿademde rūḥ-ı insān serāsīme vü sergeşte olduḳda bir yerden iʿāne vü imdād olmaz bir daḫı geri ʿavdet edip vücūd u beden-i insān destres olmaz böyle olduġu ḥālde bu fırṣat u dārā ḳaçan dünyāda iken āb u tūşe-i rāhıñ tedārikine ihtimām lāzımdır yaʿnī (167a) dār-ı dünyāda iken ʿamel-i ṣāliḥ u rıżā-ı Bārī teʿālaya saʿy <u> gūşiş lāzımdır **"ed-dünyā mezraʿatü'l-āḫiret"**[295] feḥvāşınca

10 **Tāb-ı derd-i ser nedāred Şevket-i mā ez ḫumār** تاب درد سر ندارد شوکت ما از خمار
Dūstāñ dīger gulābeş ez gül sāġar konīd دوستان دیگر گلابش از گل ساغر کنید

Ṭāḳat-ı derd-i ser ṭutmaz bizim Şevketimiz ḫumārdan
Dostlar bir daḫı gülābını gül sāġardan ediñ

Yaʿnī derd-i ser-i ḫumāra Şevket tābāver olmayıp ey aḥbāb bir daḫı ʿilāc-i derd-i ser-i Şevketi gülāb-ı gül-i sāġardan ediñ yaʿnī tekrār Şevket'e şarāb ṣunuñ

249

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Dūstān dīvāne-i mā rā be ḫod mūnis konīd** دوستان دیوانهٔ ما را بخود مونس کنید
Ḥalḳa-i zincīr-i mā ez ḥalḳa-i meclis konīd حلقهٔ زنجیر ما از حلقهٔ مجلس کنید

Dostlar bizim dīvānemiz kendinize mūnis ediñ
Bizim ḫalḳa-i zincīrimiz ḥalḳa-i meclisden ediñ

Yaʿnī ey merd-i meydān-ı muḥabbet olan şeydālar biz dīvāne kendinize hemcelīs u mūnīs ediñ zīrā bu divāne-i ʿaşḳ u muḥabbet daḫı ḥalḳa-i zincīr-i muḥabbete muḳayyed olması aḥsen-i ḥāldir

2 **Sergirānīhā-yı çeşmī gūşegīrem kerdeest** سرگرانیهای چشمی گوشه گیرم کرده است
Būrīyā-yı ḫāneem rā ez ney-i nergis konīd بوریای خانهام را از نی نرگس کنید

Bir gözüñ sergīrānlıkları beni gūşegīr etmişdir
Benim ḥaṣīr-i ḫānemi nergis ḳumaşdan ediñ

Yaʿnī bir nergis çeşm-i mest-nigāh-ı maḥbūbdan bīhūş-ı gūşegīr oldum ḥālime münāsib ḥaṣīr-i ferş-i ḫānem ney-i nergisden olmaḳ münāsib ü sezāvār-ı ḥālimdir

3 **Minnet-i iksīr mārā zinde zīr-i ḫāk kerd** منت اکسیر ما را زنده زیر خاک کرد
Mā ṭılāyī rā nemīḫˇāhem mārā mis konīd ما طلای را نمیخواهم ما را مس کنید

Minnet-i kimyā diri beni ṭopraḳ alta ḳoydı
Ben altın istemem beni baḳır ediñ

[295] "Dünya ahiretin tarlasıdır." Hadis-i şerif.

Yaᶜnī imtinān ile ḥāṣıl olan kimyā baña lāzım değil bilāimtinān ḥāṣıl olan baḳıra imtinān ile ḥāṣıl olan altından aḥsen u maḳbūldur benim ᶜindimde

4 **Tā be key Şevket buved maġrūr naḳd-ı dāġ-ı ḫod**
Yek dū rūzeş[296] ez berāy-ı maṣlaḥat müflis konīd

تا بکی شوکت بود مغرور نقد داغ خود
یک دو روزک از برای مصلحت مفلس کنید

Nice bir Şevket olsun maġrūr naḳd-ı dāġ-ı ḫoduna
Bir iki gün maṣlaḥatından ötürü müflis ediñ
250

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ābrūy-ı ᶜişret ez nāşādī-i mā mīçeked**
Ḫūn zi seyl ez dāmen-i ābādī-i mā mīçeked

آبروی عشرت از ناشادی ما میجکد
خون ز سیل از دامن آبادی ما میجکد

ᶜİşret yüzü ṣuyu bizim nāşādımızdan ṭamlar (167b)
Ḳan seylinden bizim yapımızın eteğinden ṭamlar

Yaᶜnī ḥālet-i ṣafā vü neşāṭ bizim ḥāletgüzerimiz refᶜine muḳadder olmadığından kendi ebrū-yı iᶜtibārıñ rīzān eder dīger bizim ṣademāt-ı dehr bizim ḫāne-i vücūdumuza teᵓsīr etmekden ḳan aḳar derūnundan ḥāṣıl dūrūz ṣafā-yı dünyā endīşe-i ᶜuḳbāyı bizden zāᵓil etmez dīger ḳażā vü ḳaderden ġāfil olup ṣademāt-ı felekden şikāyet etmem

2 **Tā be levḥ-i seng reng-i laᶜl-i şirīn rīḫtem**
Āb-ı laᶜl ez tīşe-i Ferhādī-i mā mīçeked

تا بلوح سنگ رنگ لعل شیرین ریختم
آب لعل از تیشه فرهادی ما میچکد

Tā ki levḥ-i senge reng-i laᶜl-i şirīn dökdüm
Laᶜl ṣuyu benim Ferhādī tīşemden ṭamlar

Yaᶜnī rah-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetde kār-ı meᵓmūre-i ᶜaşḳ-ı şirīn ile Ferhād tīşe-i ḫoduyla kendiñ şehīd-i ḫūnālūd edelden beri ḥālā rem-i tīşe-i ābdār her fā<y>dan āb-ı laᶜl gibi ḫūn çekīdedir belk şöhret <u> nāmdār u iᶜtibārı gün günden efzūn olmadadır

3 **Seyrgāh-ı cilve-i mestāne-yi Leylīst īn**
Bāde ez çeşm-i ġazālān vādī-i mā mīçeked

سیرگاه جلوه مستانه لیلست این
باده از چشم غزالان وادی ما میچکد

Mekān-ı seyr cilve-i mestāne-i Leyldir bu
Şarāb çeşm-i āhūlardan bizim vādimizden ṭamlar

Yaᶜnī meydān-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbet cilvegāh-ı maḥbūbdur şarāb-ı ᶜaşḳ meydān-ı muḥabbetde nūş olunur ḥālā biz ᶜāşıḳlar seyr-i sülūk eylediğimiz vādi-i meydān-ı muḥabbetdir bāde-i ᶜaşḳ <u> muḥabbetle müdām bīhūş olmaḳ lāzime-i ḥāldendir

[296] Bu kelime metinde "رنک" şeklinde yazılmış fakat vezin ve anlam gereği "rūzeş" şeklinde okunmuştur.

4 **Ez sevād-ı kaʿbe-i maḳṣūd rūşen şev ki bāz**
Eşk-i gümrāhī zi çeşm-i hādī-i mā mīçeked

از سواد کعبهٔ مقصود روشن شو که باز
اشک گمراهی ز چشم هادی ما میچکد

Ey sevād-ı ḳaʿbe-i maḳṣūd rūşen <ol> ki bir daḫı
Eşk-i gümrāhi bizim ḥādimiziñ gözünden ṭamlar

Yaʿnī ey sevād-ı ḳaʿbe-yi maḳṣūd tekrār nūr-ı hidāyet lemeʿān et zīrā bizim hādī-i ṭarīḳimizde īs̱ār-ı gümrāh-ı ṭarīḳ nümāyān oldı ḥāṣıl ḳabl-i Bārī'den ʿināyet-i yezdān ile īs̱ār-ı Celīl ṭarīḳ-i müştaḳīme ānen fe ānen muḥtācdır

5 **Ḳaṭre-i eşk ki mīgerded der güş-ı eş̱er**
Ez fiġān-ı Şevket-i feryādī-i mā mīçeked

قطرهٔ اشک که میگردد در گوش اثر
از فغان شوکت فریادی ما میچکد

Bir ḳaṭre eşk ki olur güş-ı eş̱erdir
Bizim Şevketimiziñ fiġān <u> feryādından ṭamlar

Yaʿnī güş-ı eş̱ere sezādır süḫandan bir mengüş olsa ancaḳ Şevket'iñ kelām-ı manẓūm-ı lüʾlümiş̱ālinden **(168a)** olur

251

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ez taʿalluḳ bestegī derkār peydā mīşeved**
Çeşm-i sūzen ḥalḳa-i zincīr-i ʿĪsā mīşeved

از تعلق بستگی در کار پیدا میشود
چشم سوزن حلقهٔ زنجیر عیسی میشود

Taʿaluḳdan baġlılıḳ işde ẓāhir olur
İğne gözü ḫalḳa-i zincīr-i ʿİsā olur

Yaʿnī taʿalluḳ-ı esbāb-ı dünyādan ʿamel-i āḫirete bir ʿuḳde vü tekāş̱ül kār-ı bedīdār ʿİsā ʿaleyhisselām dördüncü āsümānda sūzen ḥalḳa-i zincīr gibi bend-i pā olup aʿlā-yı ʿiliyyine gitmeğe mānīʿ olduġu gibi

2 **Şöhret-i mā rā zi mā rā seyl-i ʿālemgīr kerd**
Āb-ı īn gevher çu gerded pehn deryā mīşeved

شهرت ما را ز ما را سیل عالم گیر کرد
آب این گوهر چو گردد پهن دریا میشود

Benim şöhretim etdi esrārım ʿālemi ṭutucu seyl
Bu cevāhir ṣuyu yaṣṣı olduġu ḥālde deryā olur

Yaʿnī benim şöhret-i süḫānım her yere resīde olup dīger nükte-i daḳāyıḳ-ı süḫānımdan rāz-ı derūn u keyfiyet-i ḥālime vākıf olunmaya delīl oldı gūyā güher-i süḫānım ḳalīlüʾl-ḥacm keş̱irüʾl-bahā vü per-i ʿitibār olmaḳ ḥasebiyle şöhret-i iʿtibārım ʿālemi iḥāṭa etmişdir

3 **Ṣoḥbet-i rūşen dilān miftāḥ-ı ḳufl-ı ḫāmuşist**
Ṭūtī-i taṣvīr ezīn āyīne gūyā mīşeved

صحبت روشن دلان مفتاح قفل خامشست
طوطی تصویر ازین آیینه گویا میشود

Ṣāf żamīrler ṣoḥbet ḳufl-i süḳūta miftāhdır
Ṭūtī-i taṣvīr bu āyīnede gūyā olur

Yaʿnī rūşen nihād <u> ṣāf żamīr kimseleriñ kelām-ı ṣaḥīfe-i ḫāṭırda cāygīr olur belki kelāma iḳtidār olmayan kimseleri muḳtedir-i kelām eder zīrā bu āyīne ḳalb-i ṣāf żamīrden çoḳ kimse irşād olup ṣūret-i müddeʿā büdād olur

4 **Berḳ-i nāz çeşm-i mesteş mīkoned āred ḫār rā**
Zʾān nigāh-ı germ seng-i surme mīnā mīşeved

برق ناز چشم مستش میکند رو خار را
زان نگاه گرم سنگ سرمه مینا میشود

Mest çeşminiñ berḳ-i nāzı daşa geçer
O nigāh-ı germden seng sürme-i mīnā olur

Yaʿnī nūr-ı naẓar-ı maḥbūbdan irşād u inkişāf-ı derūn ḫāṣıl olmaḳ derkārdır zīrā nūr-ı naẓar-ı maḥbūbla çoḳ tīre-i derūn kimseleriñ derūnu rūşen olup derūnundan siyāh ẓulmet-i fikr-i bāṭıl iḫrāc olur

5 **Şod be reng-i surme ḫākister be mujgān-ı nigāh**
Beski çeşmem ez ruḫet germ-i temāşā mīşeved

شد برنگ سرمه خاکستر بمژگان نگاه
بسکه چشمم از رخت گرم تماشا میشود

Oldı sürme rengi gibi kül müjgānımda nigāh
Ol ḳadar gözüm seniñ yanaġına germ temāşā olur

Yaʿnī kemāl mertebe **(168b)** āteşfām ʿārıż-ı maḥbūba germ nigāh <u> temāşā oldum müjgān-ı çeşmim germ nigāh u temāşādan sürme gibi ḫākister-i siyāh oldı

6 **Çun be yād-ı şūḫ-ı çeşm-i to ez ḫod mīrevem**
Gerdiş-i çeşm-i gazālem nāḫun-ı pā mīşeved

چون بیاد شوخی چشم تو از خود میروم
گردش چشم غزالم ناخن پا میشود

Seniñ şūḫ çeşmiñ yādıyla kendimden gitdim
Benim ḥalḳa-i çeşm-i ġazālım nāḫun-ı pā olur

Yaʿnī maḥbūbuñ şūḫ çeşm-i ḥayāliyle bayılıp kendimden gittim ġazāllar gelip ḥalḳa-ı çeşmleriñ ayaġım altına ḳoyup baña maḥbūba nisbet taʿẓīm <u> tevḳīr ederler

7 **Ez sipend-i mā ṣad āsitāne mī āyed bīrūn**
Āteş-i mā bāşed ez seng<ī> ki mīnā mīşeved

از سپند ما صد آستانه می آید بیرون
آتش ما باشد از سنگ که مینا میشود

Bizim sipendimizden ṣad āsitāne gelir ḫārice
Bizim āteşimiz olur ṭaşdaki mīnā olur

Yaʿnī biz mey-i muḥabbetle mest olup āteş-i ʿaşḳla dilsūz olur bizim āteşgede-i ʿaşḳımızda muḥabbet olmaḳ lāzım-ı ḥāl u fāʾide-meāldir

8 **Mīṭabed ez bes serāpā-yı men ez cūş-ı cunūn**
Naḳş-ı pāyem seylī ez ruḫsār-ı ṣaḥrā mīşeved

میطبد از بس سراپای من از جوش جنون
نقش پایم سیلی از رخسار صحرا میشود

Ol ḳadar dilbere nūr benim serāpāyım cūş-ı cünūndan <verir>
Naḳş-ı pāyım ruḫsār-ı ṣaḥrāya seylī olur

Yaʿnī vādī-i ʿaşḳ u muḥabbetde cünūn-ı ʿaşḳla ol ḳadar cemīʿ-i vücūdum bīārām u bīḳarārdır naḳş-ı pāyım rūy-ı ṣaḥrāda naḳş-ı seylī gibi nümāyān olur

9 **Şevket ez pīrī şeved eyyām-ı ʿomr-i mā cevān**
ʿAyş-ı mā ez ḳadd keşīdenhā du bālā mīşeved

شوکت از پیری شود ایام عمر ما جوان
عیش ما از قد کشیدنها دو بالا میشود

Şevket pīrīlikden olur eyyām-ı ʿömrü genç
Bizim ʿayşımız ḳadd çekmelerden iki boylu olur

Yaʿnī bizim vaḳt u zamān-ı pīrde zamānımız neşv ü nemā ile pür ṣafā olur zīrā bizim ʿayş <u> ʿişretimiz ziyāde olduḳda ḳāmet-i ṣafāmız iki boylu belki iki ḳat olur

252

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Ez yād-ı ʿıyş ḫātırem efsürde mīşeved**
Dāġem besīne lāle-i pejmürde mīşeved

از یاد عیش خاطرم افسرده میشود
داغم بسینه لاله پژمرده میشود

Ḫayāl-i ʿıyşdan ḫātırım efsürde olur
Dāġım sīnede lāle-i perjmürde olur

Yaʿnī mülāḥaẓa-i ṣafā-yı dünyādan ḫātırım ḫākister pejmürde olur belki şevḳ-i uḫreviye kesl-i derūn verir

2 **Nāzikterest ḫāṭır-ı bulbul zi berg-i gul**
Bīrūn zedem zi bāġ ki āzürde mīşeved

نازکتر است خاطر بلبل ز برگ گل
بیرون زدم ز باغ که آزرده میشود

Ziyāde nāzikdir ḫāṭır-ı bülbül berg-i gülden
Dışārı verelim bagḋan ki rencīde olur

Yaʿnī (169a) ḫātır-ı ʿāşıḳ ḥüsn-i maḥbūbdan ziyāde nāzikdir vaṣl-ı ḥüsn-i maḥbūb muḳārin olmadan rūz-ı firāḳ-ı ʿāşıḳa daḫı evlā rūz-ı vaṣlda ḫātır-ı ʿāşıḳ olmaya ḥüsn-i maḥbūbdan ziyāde nāzik olduġu maʿlūmdur

3 **Laʿlet demī ki der suḫan āyed leb-i Mesīḥ**
Ḫāmūş ez ḥayā çu leb-i mürde mīşeved

لعلت دمیکه در سخن آید لب مسیح
خاموش از حیا چو لب مرده میشود

Seniñ laʿliñ bir vaḳt ki gelse süḫana leb-i Mesīḥ
Ḫayādan sükūt leb-i mürde gibi olur

Yaʿnī Muḥammedü'l-Muṣṭafa ṣallalahü ʿaleyhü ve selem ḥażretlerine ḫilʿat-ı fāḫire-i risālet u furḳān-ı mübīn nāzil olduḳda incīl <u> ʿĪsā ʿaleyhisselām nesḫ olur bilāḥükm ʿamel olunur

4 **Şevket şarābḫorden-i mā ger çonīn buved**
Ger ṣad ḫumīst der nefesī ḫorde mīşeved

Şevket bizim şarāb içmekliğimiz eger böyle olur
Eger yüz köpükdür bir nefesde nice pā<re> pāre olur

Yaʿnī eger Şevket bu minvāl üzre müdām meyāşām olsa yüz köpük-i şarāb olsa bir ana maḥv olur

253

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ābrū-yı mā revān çun āb-ı cū key mīşeved**
Ṣad ṣadef gevher bahā-yı āb-ı rū key mīşeved

Bizim yüzümüz ṣuyu çāy ṣuyu gibi ne şekl revān olur
Yüz ṣadef inci bahā-yı āb-ı rūna şekl olur

Yaʿnī maṣlaḥat-ı dünyā için ebrū-yı beni ādem āb-ı cū gibi ne şekl rīzān olur zīrā yüz dünyā ṭolusu güher ebrū-yı insāna bahā olmaz

2 **Cevher-i ẕātī nemī āyed be kār-ı hīç kes**
Durd-ı seng ez āhen-ı sūzen rufū key mīşeved

Cevher-i zātı bir kimseniñ işine gelmez hiç
Dürr-i sengde āhen sūzen ile yama ne şekl olur

Yaʿnī yalnız cevher-i zātı bir ʿamele ṣalāḥiyeti yoḳdur belki ṭaraf-ı āḫirden revnāḳdāde vü revācda olmaḳ lāzımdır zīrā elmās derūn-ı seng-ı ḫārāda iken sūzen-i āhen ile ṣalāḥiyyet ḳabūl etmediği gibi

3 **Gul şerār-ı mānde ez kārvān-ı sīmīnest**
Dīde-i ʿārif esīr-i reng u bū key mīşeved

Gül bir şerer ḳalmış kārvān-ı sīmīndendir
Çeşm-i ʿārif esīr-i reng u bū ne şekl olur

Yaʿnī reng-i gül ʿālem-i tecelliyāt-ı Bārī'niñ ednā bir naḳş-ı īṣārıdır ʿārif-i kāmil olan kimse nefs-i tecelliyāt-ı Bārī teʿālaya dīde-dūz olur (169b) nümūne-i īṣār-ı tecelliyāta dīdebāz olmaz aʿlādan ednāya irtikāb-ı noḳṣān-ı ʿirfāndır

4 **Mīçeked ḫūn-ı gul ez reng-i ḫazān-ı bāġ-ı ᶜaşḳ**
Zaᶜferān bā reng-i ᶜāşıḳ rūberū key mīşeved

Ṭamlar ḫūn gül reng-i ḫazān-ı bāġ-ı ᶜaşḳdan
Zaᶜferān reng-i ᶜāşıḳa yüzbeyüz ne şekl olur

Yaᶜnī ᶜāşıḳıñ reng-i zerd-i ḫazānmiṣālinden güne güne cānān-ı gülrū neşv ü nemā bulup şöhretyāb-ı ḥüsn olurlar zaᶜferān ᶜāşıḳ-ı zerd-rüya vech-i şibhde münāsebet-i tām yoḳdur

254

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Ez ṣāf ṭıynetī be du ᶜālem musellemem**
Kāfūr-ı mā kes<ī> ki ḫored merd mīşeved

Ṣāf ṭıynetde iki ᶜālemden müsellemiz
Bizim kāfūrumuz her kim yese merd olur

Yaᶜnī bizim ṣāf ṭıynet olup herkes bizden feyżyāb olmaḳ iki ᶜālemde müsellemdir ḥatta bizim kāfūrumuz ekl eden racūliyyeti ziyāde olur maᶜahezā kāfūruñ ḫāṣṣasındandır eklinde noḳṣān-ı racūliyyet ḥāṣıl olur

2 **Nutvān beḫāksārī-i ᶜāşıḳ nigāh kerd**
Nūr-ı naẓar bekūçe-i mā gerd mīşeved

Mümkün değil ᶜāşıḳ ḫāksārlıġına naẓar etmek
Nūr-ı naẓar bizim soḳaḳımızda ġubār olur

Yaᶜnī ᶜāşıḳ-ı ḫāksāre kem nazār ile naẓar cāᵓiz değil zīrā maḳām-ı ᶜaşḳda ᶜāşıḳa noḳṣān naẓar eden nābīnā vü ḫāksār bir çeşm olur

3 **Mā rā ṭamaᶜ zi sāḳī-i devrān şarāb nīst**
Kār-ı ḫumār-ı mā çu nigeh gird mīşeved

Bize sāḳī-i devrāndan ṭamaᶜ-ı bāde yoḳdur
Bizim ᶜamel-i ḫumārımız nigāh gibi devr olur

Yaᶜnī bāde-i ᶜaşḳ ile mest olan sāḳī-i devrāndan dīger şarāba muḥtāc değil zīr-i çeşm-i mest-i maḥbūb gibi dāᵓimā bilāḫumār ḫod mest-i müdāmdır

4 **Her cā konem ḫayāl-i mulāḳat-ı dostān**
Çun ṣubḥ āteş-i nefesem serd mīşeved

Her yerde edem ḫayāl-i mülāḳat-ı dostlar
Ṣubḥ gibi āteş-i nefesim serd olur

Yaᶜnī dāᵓimā sūziş-i ᶜaşḳım ḫayāl-i vaṣl-ı cānān ile teskīn olur ṣabāḥıñ nefes-i serv u mülāḳāt-ı ḫurşīd ile iᶜtidāl bulduġū gibi

5 **Şevket zi çeşm-i ᶜāfiyet-i mā belā çeked**
Dermān zi feyż-i ṣoḥbet-i mā vird mīşeved

Şevket bizim çeşm-i āfiyetimizden belā ṭamlar (170a)
Dermān bizim feyż-i ṣoḥbetimizden vird olur

Yaᶜnī meydān-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetde ᶜişve-i nābūd sitem u belā dāᵓimā cilvenümūn olmaḳ ḥasebiyle dermān biz ᶜāşıḳıñ feyż-i ṣoḥbetiñden vird olur

255

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Çeşmem āḫir rūşen ez ruḫsār-ı māhī mīşeved**
Ez leṭāfet ᶜāḳıbet eşkem nigāhī mīşeved

Göz āḫir bir dilberiñ yanaġıñdan rūşen olur
Leṭāfetden nihāyet göz yaşım bir nigāh olur

Yaᶜnī āḫirüᵓl-emr bir mihr u dilberiñ gözünden gözüm rūşen u derūn-ı ḫāṭırım pertev-i ḥüsnünden gözüm rūşen u derūn-ı ḫāṭırım pertev-i ḥüsnünden pür tāb olur ᶜāḳıbet leṭāfet-i feyż-i ḥüsnünden gözüm yaşı daḫı nūr-ı naẓar gibi leṭāfet kesb eder

2 **Rişte-i şīrāze-yi evrāḳ vaḥdet keşretest**
Cāddehā çun cemᶜ gerded şāhrāhī mīşeved

Rişte-i şīrāze-yi evrāḳ vaḥdet <u> keşretdendir
Cāddeler cemᶜ olduġu vaḳtde bir şāhrāh olur

Yaᶜnī rişte-i kārḫāne-i efrād-ı ᶜālem şīrāze-i evrāḳ-ı vaḥdete merbūṭdur nihāyet cādde-i şāh-rāha muṭṭaṣıl olduġu ḥāṣıl bu kārḫāne-i ᶜālemde efrād-ı envāᶜ ecnās-ı eşyā īcād u ḳudret vücūd-ı vācibüᵓl-vücūba muḥtācdır

3 **Der beyābān dīde-i āhū çu peyvended behem**
Merdüm-i dīvāne rā baḫt-ı siyāhī mīşeved

Beyābānda çeşm-i āhū birbirine muṭṭaṣıl olsa
Merdüm-i dīvāneye baḫt-ı siyāh olur

Yaᶜnī ᶜālemden tevaḥḥuş eden Mecnūn-ı beyābānī mecmuᶜ-ı āhūdan nefret u tevaḥḥuş eder

4 **Nīst mā rā nāle-i ġayr ez ṭapīdenhā-yı dil**
Bīḳarārī çun behem peyvest āhī mīşeved

نیست مارا نالہ غیر از طپیدنہای دل
بیقراری چون بہم پیوست آہی میشود

Yoḳdur baña nāle göñül depremesinden başḳa
Bīḳarār bir yere gelse pür āh olur

Yaʿnī baña lisān-ı ẓāhir ile ẕikr-i niyāz yoḳdur lākin derūnī devām üzre ẕikr-i fikr-i tevḥīd-i Bārī ānen fe ānen lisān-ı ḳalb ile ḥalḳa-i bāṭında devrān eder zīrā nihāyet lisānen ẕikr-i tevḥīd-i derūn evlā oldı

5 **Tā be key der āfitāb<ī> ez ḥadīṯ-i germ-i ḫod**
Ger leb-i ḫod rā behem ārāyī şāhī mīşeved

تا بکی در افتاب از حدیث گرم خود
گر لب خود را بہم آرای شاہی میشود

Nice bir āfitābda gitdi (170b) *ḥadīṯ-i germiñden*
Eger kendi lebiñ birbirine getirsen bir şāh olur

Yaʿnī nice bir kendi süḫān-ı germiñden āfitāb-ı ḥarāret gibi kendiñ iḥrāḳ edersin ḫāmūş olduġuñ ḥālde taḫt-ı rāḥata resīde vü cāygāh olmaḳ mümkündür yaʿnī kendi kelāmından meşaḳḳat çekdiği ḥālde sükūt evlā vü rāḥatdır

256

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Surme ez çeşmet belā-yı cān-ı merdüm mīşeved**
Ḫāmūş ez ṣoḥbet-i laʿlet tebessüm mīşeved

سرمہ از چشمت بلای جان مردم میشود
خاموش از صحبت لعلت تبسم میشود

Sürme seniñ gözüñden belā-yı cān-ı merdüm olur
Sükūt ṣoḥbet-i laʿliñden tebessüm olur

Yaʿnī maḥbūbuñ sürme-i çeşm-i siyāhı belā-yı cān-ı ʿāşıḳ olur yaʿnī ʿāşıḳıñ ʿaşḳına taḳviyye verir dīger sükūt-i leb-i laʿlinde tebessüm olur yaʿnī sükūt-ı lebinde nümūne-i tebessüm bedīdār olur

2 **Ṭıfl-i bīpervā dil ez men mīborī ġāfil mebāş**
K'īn guher mī ofted ez dest-i to vü gum mīşeved

طفل بے پروا دل از من میبری غافل مباش
کین گہری افتد از دست تو و گم میشود

Ṭıfl-i bīpervā göñül benden götürürsün ġāfil olma
Bu güher elinden düşer seniñ ġayb olur

Yaʿnī ey ṭıfl-ı tāze maḥbūb benim göñlüm benden aldın kendi ʿaşḳına giriftār eylediñ zīrā sen pür nāz perver ṭıfl-ı tāzesin ṣaḳın ḳadr-i nāşināslık etme riʿāyet-i ḫāṭır eyle zīrā benim gibi bir ʿaşıḳ daḫı bulamazsın

3 **Çeşm-i mīnā teng çun oftād mey kemter çeked**
Ḫande çun āyed be laᶜl-i ū tebessüm mīşeved

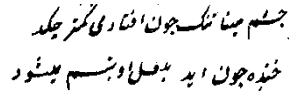

Çeşm-i mīnā ḳaçankim teng düşer şarāb ziyāde az aḳar
Ḫande onuñ laᶜline ḳaçankim gelir tebessüm olur

Yaᶜnī maḥbūbuñ aġzı ziyāde dār olduġundan güldüğü vaḳtde tebessüm gibi görünür zīrā dehān-ı teng-i maḥbūb cāy-ı ḫandeye ḳābil değil mīnā-yı meyiñ boġazı dar olduġu ḥālde şarāb az çıḳdığı gibi

4 **Şevket imşeb bezm-i mestān rā neşāṭ-i dīğerest**
Ger çonīn peymāne mībāled be ḫod ḫum mīşeved

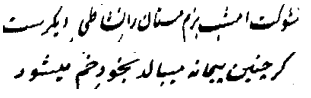

Şevket bu gece bezm-i mestlerde başḳa bir neşāṭdır
Eger böylece piyāle kendinden ziyāde olursa <ḫum olur>

Yaᶜnī bu gece meclisde nemā vü revnaḳpezīr pürneşāṭu ṣafā-yı dīger vardır eger bizim piyāle-i meclisimiz bile efzā olursa **(171a)** ṣafā-yı ḫum ḳadr

256

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ṭabᶜ-ı mestān ez şarāb-ı nāb rūşen mīşeved**
Şemᶜ-i çeşm-i māhiyān ez āb rūşen mīşeved

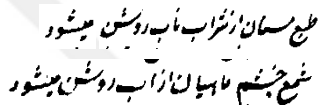

Ṭabᶜ-ı mestāneler şarāb-ı nābdan rūşen olur
Çerāġ-ı dīde-i māhīler ābdan rūşen olur

Yaᶜnī erbāb-ı ᶜişretiñ tezāyüd-i neşᵓesi bāde-i ṣāf olmaḳdandır çeşm-i māhī āb-ı ṣāfdan rūşen olduġu gibi

2 **Secdegāh-i dil nedāred ḥācet-i şemᶜ-i çerāġ**
Zᵓāteş-i seng-i ḫod īn miḥrāb rūşen mīşeved

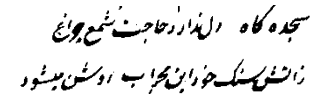

Secdegāh-i dil ṭutmaz ḥācet şemᶜ-i çerāġ
Kendi ṭaş āteşden bu miḥrāb rūşen olur

Yaᶜnī miḥrāb-ı derūn ki niyāzgāh-ı ḳalb muvaffaḳ ṣāḥib-i ᶜirfāndır ġayrdan imdād u istiᶜānete muḥtāc değil belki kendi ṣāfnihād u nūr-ı ẕātıyla irşād olur vāṣıl-ı ser-i menzil-i ḥaḳīḳat olur

3 **Bībaṣīret rā koned ṣāḥibbaṣīret bīḫūdī**
Çeşm-i kūr ez tūtiyā-yı ḫˇāb rūşen mīşeved

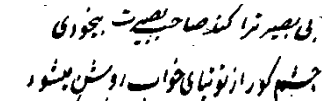

Bī̇başī̇reti eder ṣāḥibbaṣī̇ret beyḫūdelik
Kör göz ṭūtiyā-yı ḫābla rūşen olur

Yaʿnī̇ esbāb-ı dünyā vü enāniyyet terk eden kimse resī̇de-i murād-ı ʿirfān u seyr-i sülūk-ı ʿünvān-ı ḥaḳī̇ḳat olur nābī̇nā ḫābda erbāb-ı başī̇ret gibi ṣāḥib-i başar olduġu gibi

4 **Ṭā᾽ir-i ġaflet be bāl-ı bāliş-i per mī̇pered**
Şemʿ-i ḫāb ez germī̇-yi sincāb rūşen mī̇şeved

طائر غفلت ببال بالش بر میرد
شمع خواب از گرمی سنجاب روشن میشود

Ġaflet ḳuşu tüy yaṣdıḳ ḳanādıyla uçar
Şemʿ-i ḫāb germī̇-yi sincābdan rūşen olur

Yaʿnī̇ ġaflet āḫirete bādī̇ tüy yaṣdıḳ gibi ṣüreten dünyānıñ mülāyim iki günüñ ṣafāsıdır ḫābgāhda pūşiş sincāb olduġu gibi güzellik-i ḫāb-i ġaflet-i dünyāya sebeb mülāyim nī̇mṣafā-i ḳāẕib-i dünyādır

5 **ʿAks-ı nūr-ı mihr şemʿ-i ḫāne-i āyī̇neest**
Çeşmehā ez dī̇den-i aḥbāb rūşen mī̇şeved

عکس نور مهر شمع خانهٔ آیینه است
چشمها از دیدن احباب روشن میشود

ʿAks-i nūr-ı ḫūrşī̇d ḫāne-i āyī̇ne şemʿdir
Gözler aḥbāb görmeden rūşen olur

Yaʿnī̇ āyī̇ne-i ṣāf-ı derūn nūr-ı ḫūrşī̇d daḫı ṣāf <u> mücellā olmaḳ ḥasebiyle ʿaks-i nūr-ı mihrden **(171b)** ḫāne-i āyī̇ne münevver olur birbirine münāsebet-i tām olmaḳ sebebiyle güzellik-i insān daḫı kendi aḥbābını gördükde derūnu rūşen olur u güşāde-i çeşm olur

6 **Āmed-i kārest Şevket ḫande-i ṣubḥ murād**
Āsiyāyān rā çerāġ-ı āb-ı rūşen mī̇şeved

آمد کارست شوکت خندهٔ صبح مراد
سنگ آسیا چراغ آب روشن میشود

İş gelmekdir Şevket ḫande-i ṣubḥ murād
Değirmānlar çerāġ-ı āb-ı rūşen olur

Yaʿnī̇ ṣubḥ-ı murād dedikleri ādem kendi kār u maṣlaḥātına muvaffaḳ olmaḳdır çerāġ āb-ı rūşen olması kār-ı āsiyāya muvaffaḳ olduġundandır zī̇rā kār-ı ḫayra muvaffaḳ olur

257

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Gulşenet ez āb u reng-i şerm ḫurrem mī̇şeved**
Ḫande-yi gulāb çun kerdī̇d şebnem mī̇şeved

گلشنت از آب و رنگ شرم خرم میشود
خندهٔ گلاب چون گردید شبنم میشود

Seniñ gülşeniñ āb u reng-i şermden ḫurrem olur
Ḫande-i gülāb olduġu ḥālde şebnem olur

Yaᶜnī gülzār-ı ḥüsn-i dilber āb-ı nāb-i şerm u reng ondan güşāde vü ḫandan olur zīrā gül güşāde vü ḫandan olduḳda istiᶜdād ü ṣafā-yı şebnem kesb eder

2 **Nāmdārīhā-yı mā mevḳūf pīrīhā-yı māst** نامداریهای ما موقوف پیریهای ماست
Ḳāmet-i mā ḥalḳa çun gerdīd ḫātem mīşeved قامت ما حلقه چون گردید خاتم میشود

Bizim nāmdārlıklarımız mevḳūfdur bizim pīrliklerimize
Bizim ḳāmetimiz ḥalḳa olduġu vaḳtde ḫātem olur

Yaᶜnī bizim şöhretyāb-i kemāl olmamız mevḳūf tarīḳ-i ḥīn-i şebābiyyet ṭayy edip sermenzil-i pīr-i fānī olan ribāṭ-ı köhne vücūd-ı insāna vāṣıl olmaḳdır zīrā bizim ḳāmetimiz ḥalḳa gibi olduġu vaḳtde ḥalḳa-i mühr <u> ḫātem meṣābesindedir nām <u> şöhretimize bādīdir

3 **Gerd-i pervāzem der īn gulzār reng-i ᶜizzetest** گرد پروازم درین گلزار رنگ عزتست
Ger revem men ez çemen gul naḫl-ı mātem mīşeved گر روم من از چمن گل نخل ماتم میشود

Ġubār-ı pervāzım bu gülşende reng-i ᶜizzetdir
Eger ben gitsem çemenden gül naḫl-ı mātem olur

Yaᶜnī gülzār-ı ᶜālemiñ nemā-yı revnāḳı ancaḳ nevᶜi benī ādemdir belki īṣār-ı nevᶜ-i benī ādemdir eger bu gülzār-ı ᶜālemden nevᶜ-i benī ādem maḥv <u> nābūd osla ḫāliyetüʾl-ḫāliye mātemserā gibi tehī pesmānde olur

4 **Şevket ez ḫār-ı dereş rīzed çonīn reng-i ḥarem** شوکت از خار درش ریزد چنین رنگ حرم
Kaᶜbe mīgerded zi ḫaclet āb-ı zemzem mīşeved کعبه میگردد ز خجلت آب زمزم میشود

Şevket onuñ ḫāk-i derinden dökse böylece reng-i ḥarem (172a)
Kaᶜbe dutar ḥicābından āb-ı zemzem olur

Yaᶜnī kaᶜbe-i vücūd-ı insān ki ḳalb-i insān vücūd-ı insānda mestūrdur güzellik naẓargāh-ı Ḫüdā vü ḥaremgāh-ı esrār-ı ilāhī olmaḳ ḥasebiyle ḥālā mekān-ı maḫṣūṣda ḥarem-i ḳalb-i insāna nisbet āb-ı zemzem gibidir yaᶜnī bir emr-i zāʾiddir

258

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Kevs̱er ḥarīf-i çeşm-i ter-i men nemīşeved** کوثر حریف چشم ترمن نمی شود
Durūġ ġubār-ı rehguzār-ı men nemīşeved دروغ غبار رهگذار من نمی شود

Kevs̱er benim çeşm-i terime refīḳ olmaz
Durūġ benim ġubār-ı rehgüzārım olmaz

Yaʿnī Bārī-i teʿālāya niyāz ederek ḫuşūʿ ile giryān gözümden aḳan yaşıma āb-ı kevşer ʿadīl olmaz gezlik-i rāh ḫavf-ı çeşm Bārī'den derūnumda ḥāṣıl olan āteş-i ḫavf u ḫaşyetime nār-ı cehennem ʿadīl olmaz

2 **İnʿām-ı ḫalḳ çīst ki esbāb-ı kāʾināt**
Ṣandal bahā-yī derd-i ser-i men nemīşeved

Ḫalḳıñ enʿām nedir zīrā esbāb-ı dünyā
Benim derd-i serime ṣandal bahā olmaz

Yaʿnī muḥtāc ileyh ancaḳ ẕāt-ı vācibüʾl-vücūd pür cūddur yoḳsa maḫlūḳdan iʿāne belki dünyādan u māfīhādan müdāvā-yı istimdāḍ perverd-i ser-i insāna ʿilāc şāyeste pezīr değildir yine muʿīn-i ḥaḳīḳī Allahdır

3 **Gīrem ki āsumān u zemīn āfitāb şod**
Āyīne ḫāne-yi naẓar-ı men nemīşeved

Ṭutam ki yer u gök güneş oldı
Benim naẓarıma āyīne ḫāne olmaz

Yaʿnī zemīn u āsümān āfitāb gibi rūşennihād u ʿālemārā olsa yine benim āyīne-i ḫāne-i naẓarım olup ṣūret-i müddeʿā-i āyīne zemīn u āsümānda rūnümūn olmaḳ mümkün değil belki āyīne-i naẓarım ināyet-i Bārī'dir ṣūret-i müddeʿā onda cilvenümūn olur

4 **Minnet zi āfitāb-ı ḳıyāmet çirā keşem**
Īn ḳurṣ tūşe-i sefer-i men nemīşeved

Āfitāb-ı ḳıyāmetden nice minnet çekerim
Bu çörek benim tūşe-i seferim olmaz

Yaʿnī rūz-ı cezāda kendi ʿamelime maġrūr ḫüsn-i mükāfāt meʾmūlum yoḳdur belki ʿināyet-i Mevlā'ya muḥtāc u maġrūrum

5 **Şevket dilem zi şuʿle-i idrāk rūşenest**
Āteş muḳābil-i şerer-i men nemīşeved

Şevket gönlüm (172b) *şuʿle-i idrākden rūşendir*
Āteş benim şererime muḳābil olmaz

Yaʿnī nūr-ı ʿaḳl-ı tām u nefs-i ḳudsiyle derūnum rūşen u ḳablim irşād olmuşdur ġayrdan irşād baña lāzım değil irşād-ı dīger nefs-i ẕāt-ı irşādıma nisbet noḳṣān ḳalır

259

(mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün)

1 **Eger sālik der īn reh peyrev-i dil mītevāned şod** اگر سالک درین ره پیرو دل میتواند شد
Ḫam-ı ebrūyeş āḫir ṭāḳ-ı menzil mītevāned şod خم ابرویش آخر طاق منزل میتواند شد

Eger sālik bu yolda peyrev-i dil mümkündür olsun
Onuñ ham ebrūsu ṭāḳ-ı menzildir olsun

Yaᶜnī eger seyr-i sülūk-ı ḥaḳīḳat eden kendi vücūd-ı ḫodunda delīl eylese sermenzil-i ḥaḳīḳat kendi vücūdu olmaḳ mümkündür men **"ᶜarefe nefsehü feḳād ᶜarefe Rabbehü"**[297] mażmūnuna muṭābıḳ

2 **Şodem āb ez teġāfülhā-yı ḫūbān rā ezīn şādem** شدم آب از تغافل های خوبان را ازین شادم
Ki ez yād-ı ġubār-ı ḫātırem gil mītevāned şod که از یاد غبار خاطرم گل میتواند شد

Oldum āb-ı ḫūbānlarıñ teġāfüllerinden bundan mesrūrum
Zīrā yād-ı ġubārımdan kil mümkündür olsun

Yaᶜnī maᶜşūḳlar bizi he ne ḳadar teġāfül ile dinler biz maᶜşūḳları teġāfül eylemediğimiz eclden terbiye-i ᶜaşḳla puḫte olup u ṣafvet-i derūn kesb eylediñ şükr olsun puḫtekār-ı terbiye-i ᶜaşḳa āyīne-i derūnumz şimdi nice ḥüsn-i ṣūret-i maḥbūb cilvenümūn olmaḳ mümkündür

3 **Keşed ez çeşm-i Leylā revġan-ı bādām sevdāyem** کشد از چشم لیلی روغن بادام سودایم
Dilem ger ceẕbe-i bezm-i vaṣl ᶜāḳıl mītevāned şod دلم گر جذبه بزم وصل عاقل میتواند شد

Çeker çeşm-i leylīden revġan-ı bādām benim sevdām
Gönlüm ceẕbe-i bezm-i vaṣlda ᶜāḳıl mümkündür olsun

Yaᶜnī bezm-i vaṣlda çeşm-i şūḫ-ı maḥbūbdan ceẕbe-i cünūn-ı ᶜaşḳım tesellīnümūn olmaḳ ḥasebiyle ġalibā bezm-i viṣāl-i maḥbūbdan irşād olup sevdā-yı fikr-i ḫām ᶜaşḳ-ı mecāzī zāʾil olacakdır

4 **Zi bes dārem be yek cā istiḳāmet muşt-i ḫākem rā** ز بس دارم بیکجا استقامت مشت خاکم را
Be her cā bād-ı ṣubḥ efşānd menzil mītevāned şod بهر جا باد صبح افشاند منزل میتواند شد

Ol ḳadar ṭutarım bir yerde istiḳāmet bir avuç ḫākim
Her yere bād-ı ṣubḥ se<r>pse menzil mümkündür olsun

Yaᶜnī ol ḳadar ṭarīḳ-i **(173a)** müstaḳīmde istiḳāmet edip rāh-ı rāsta pānihāde olup semt-i āḫire münḥarif u rūgerdāñ olmadığım eclden her bir yerde istiḳāmetkār-vārīye-i rāh-ı rāst baña nisbet olsa mümkündür

[297] "Nefsini bilen Rabbini bilir." Hadis-i şerif.

5 **Zemīn-i şūre-i mā ez ṣadef ḳābilter oftādest**
Ki ṣad ḫırmen ez īn yekdāne ḥāṣıl mītevāned şod

Bizim zemīn-i şūremiz ṣadefden ziyāde ḳābil düşmüşdür
Zīrā yüz ḫırmen bu bir dāne mümkündür ḥāṣıl olsun

Yaʿnī vücūd-ı dūrdāne-i insān ki ʿālem-i kübrā taʿbīr olunur yüz ṣadef ḫāne-i āsümāndan aḥsen u elyaḳdır ki āsümānlara ʿālem-i ṣafrā taʿbīr olunur zīrā vücūd-ı insānda nice ḥükm-i ḫafiye muẓmer u aḥsen-i eşyā olduġu bedīdār olmuşdur

6 **Zi bes kerd ez dilem cemʿīst-i esbāb-ı perīşānī**
Beher cā reng-i ḫalvet rīḫet maḥfil mītevāned şod

Ol ḳadar etmiş gönlüm esbāb-ı perīşānlıġı cemʿ
Her yerde reng-i ḫalvet ṭökdi meclis mümkündür olsun

Yaʿnī kemāl mertebe bizde perīşān u āşüftelik gerd u cemʿ olmaḳ ḥasebiyle her bir ḫalvetgāhımda bir maḥfil müşāhede olmaḳ mümkündür

7 **Ruḫ-ı sāḳī nemīdānem çi ḫūrşīdest ez ʿakseş**
Hilāl-ı ḫaṭṭ-ı sāġar bedr-i kāmil mītevāned şod

Ruḫsār-ı sāḳī bilmem ne şekl āfitābdır ʿaksinden
Hilāl-ı piyāle-i pür mey bedr-i kāmil mümkündür olsun

Yaʿnī cām-ı şarāba rūy-ı āfitābmiṣāl ṣāḳī münʿakis olup ʿaks-i ṣūret-i ḥüsn-i sāḳī bedr-i kāmil gibi bedīdār olunur ʿacāyib pür ṣafā pür temāşāgāhdır piyāle-i bāde **"nūrü'l-ḳamer müstefād mineʾş-şems"**[298] ḥükemānıñ kelāmına müşābih bir şeydir

8 **Binā-yı hestīm ez mevcḫīz-i nāle vīrānest**
Ġubārem reng-i çīnī ḫāne-i dil mītevāned şod

Binā-yı varlıġım mevcḫīz-i nāleden vīrāndır
Ġubārım reng-i çīni ḫāne-i dil mümkündür olsun

Yaʿnī binā-yı vücūd-ı hestī ẕikr-i lisān u ẕikr-i tevḥīd-i derūn ile ifnā vü maḥv olmaḳ sebebiyle īṣār-ı vücūdumdan nümūne-i tevḥīd u ẕikr-i muʿāyene olmaḳ mümkündür

9 **Be curm-i ġafletem dāʾim ki mīsūzī to mīdānī**
Begū evvel ki (173b) ez yād-ı to ġāfil mītevāned şod

Ġafletim cürmüyle dāʾim yaḳarsın bilirsin
Söyle evvel kim seniñ yādıñdan ġāfil mümkündür olsun

[298] "Ay nurunu güneşten alır."

Yaᶜnī ᶜāşıḳ senden teġāfül edip bu bahāne ile dāᵓimā ᶜāşıḳı nāz-ı firāḳ ile iḥrāḳ edersin suᵓāl et bir defᵓa pādişāhım teġāfül-i ᶜāşıḳ ise **“el cezā mā cezā”**[299] yoḳsa tehī bahāne ile ᶜāşıḳı sūz-ı firāḳa dūçār çendān mülāyim değil

10 **Berāy-ı yekdem āb ez teşnegī ḫūn mīkoned Şevket**
Beher cā āb-ı tīġī dīd bismil mītevāned şod

برای یکدم آب از تشنگی خون میکند شوکت
بهر جا آب تیغی دید بسمل میتواند شد

Bir nefes ābdan ötürü teşnelikden ḳān eder Şevket
Her yerde āb-ı tīġ gördi Bismil mümkündür olsun

Yaᶜnī bir nefes ḥayāt-ı dünyādan dāᵓimā kendiñ mehlekeye ilḳā etmekden murġ-ı bismil gibi ḥayāt <u> memāta bir ḥüsn-i ḥāl ile tebdīl etmek aḥsendir

260

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ez ḥayā gulreng geştī reng-i gul şermende şod**
Mürde-i fīrūze ez yād-ı ᶜaḳīḳet zinde şod

از حیا گلرنگ گشتی رنگ گل شرمنده شد
مرده فیروزه از یاد عقیقت زنده شد

Hicābdan gül reng olduñ reng-i gül maḥcūb oldı
Mürde-i fīrūze yād-ı ᶜaḳīḳiñden zinde oldı

Yaᶜnī ḥayā vü ḥicābdan rūy-ı nesteren miṣāl maḥbūb gülgūn olduḳda gül kendi renginden şermende olup dīger mürde-i fīrūze yād-ı leb-i ᶜaḳīḳ-i dilberden zinde oldı

2 **Ḫāne-i zīnetperestān nīst ḫālī ez heves**
Per zi mīnā-yı hevāyī gerded ṭılā çun konde şod

خانهٔ زینت پرستان نیست خالی از هوس
پر ز مینای هوای گردد طلا چون کنده شد

Ḫāne-i zīnetperestler hevesden ḫālī değil
Mīnā hevāya per olur ṭılā fenā olduġu vaḳtde

Yaᶜnī ten perver u zīnetperest kimse taẕyīᶜ-i evḳat fevt-i frıṣat eder nihāyet kendine ᶜöẕr-i vücūd-ı ḫoduñ berbād <u> iᶜdām eder ṭalā ẓāhirārā olmaḳ ḥasebiyle nihāyetkār maḥv <u> nābūd olup pāymāl-i hevā olduġu gibi

3 **ᶜĀrifān rā gerdiş-i gerdūn kemend-i bendegīst**
Gerdiş-i zīn ṭavḳ bīrūn nīst herkes bende şod

عارفانرا گردش گردون کمند بندگیست
گردش زین طوق بیرون نیست هر کس بنده شد

ᶜĀriflere devr-i felek bendelik kemendidir
Boynu bu ṭavḳdan taşra değil her kim bende oldı

Yaᶜnī ᶜārifān-ı ulūᵓl-ebṣār kimselere ḥareket-i devr-i dāᵓim-i felekden istidlāl edip Allah-ı teᶜāla ḥażretleri ḥakīm-i muṭlaḳ (174a) u kendi ᶜabd-i ᶜāciz olmasına uluᵓl-elbāb

[299] “Bu ceza, ceza değildir.”

bu delīl zāhir-i bāhir ile itḳān u izᶜān ḥāṣıl eder **“ellezīne yetefekkerūne fī-ḫalḳıᵓs-semāvāt”**[300] ilā āḫire manṭūḳunca

4 **Çeşm-i giryānem leb-i ḫandān şod ez ruḫsār-ı ū**
Hāy hāy-ı girye-i men ḳāṭ ḳāt-ı ḫandeest

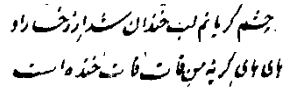

Çeşm-i giryānım leb-i ḫandan oldı onuñ ruḫsārından
Benim hāy hāy-i giryem ḳat ḳat ḫande oldı

Yaᶜnī çeşm-i giryānım maḥbūbuñ rūy-ı ḫāndekārından leb-i ḫandeye tebdīl oldı gūyā ṣadā-yı giryem ṣadā-yı ḫandeye tebdīl oldı maᶜnā-yı dīger dār-ı fenāda ḫavf <u> ḫaşyetuᵓllah ile aġlayıp niyāz-ı taẓarruᶜ eylediğim dār-ı beḳāda Allah-ı teᶜālānıñ rūy-ı ᶜināyetinden ḥüsn-i cezā muᶜāmelesin görmek derkārdır

5 **Ġonçe-i tecrīd-i mā būy-ı taᶜalluḳ mīdihed**
Ta kocā āzādī-i mā pīş-i serv bende şod

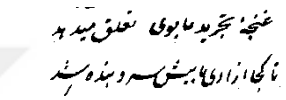

Bizim ġonca-ı tecrīdimiz būy-ı taᶜalluḳ verir
Tā nerede bizim āzādımız bir serviñ önüñde bende oldı

Yaᶜnī bilmem ne maḳāmda bir serv ü bālā-i maḥbūba ḳumru-i dil giriftār u nālesāz oldı baᶜdeᵓl-āzād yine bizim ḳumru-i dilimizden īṣār-ı giriftār u şāᵓibe-i nāle-i ᶜaşḳ nümāyāndır

6 **Ebr-i taṣvīr āb ez deryā-yı taṣvīr āvered**
Şevket ez ḥayret seḥāb-ı çeşm-i mā bārende şod

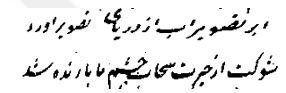

Ebr-i taṣvīr ṣu deryā-yı taṣvīrden getirir
Şevket ḥayretden bizim seḥāb-ı dīdemiz yaġmur yaġdırıcı oldı

Yaᶜnī bu ẓıll-ı ḫayāl <u> dār-ı fenāda cümle aḫẕ u ᶜaṭā-i ᶜālem taṣvīr u ḫayāl olduġundan benim dīdem bu ᶜālem-i ẓıll-ı ḫayāle ḥayretle nigerān olup giryān olur

261

(mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün / mefāᶜīlün)

1 **Bahār-ı neşᵓe-i mey ġonce şod ān laᶜl-i meygūn şod**
Çu serv ez nāz mīnā ḳad keşīdān ḳadd-ı mevzūn şod

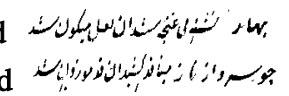

Bahār-ı neşᵓe-i mey ġonca oldı o laᶜl meygūn oldı
Ḳaçankim serv-i nāz mīnā boy çekdi o ḳadd-i mevzūn oldı

[300] “Onlar göklerin yaratılışı üzerine tefekkür ederler.” Āli İmrān/191.

Yaᶜnī meclis-i ᶜişret ḥāżır olup ḳadeh nūş olduḳdan ṣonra maḥbūbuñ leb meygūn u ruḫsār gülgūn oldı dīger serv-i nāz <u> ḳāmet-i mīnā meydān-ı bezm-i ᶜīşrete geldikde ḳadd-ı ṭūbā-yı maḥbūb başḳa bir ḫırām u mevzūniyyet kesb eyledi (174b)

2 **Ne gulrengest sāḳī ez beyāż-ı çeşm ez mestī**
Ki meygerd ṣāf ez perde-i bādām gülgūn şod

Değildir gülreng sāḳī beyāż çeşmden
Mestlikden ṣāf ṭutulmuş perde-i bādāmdan gülgūn oldı

Yaᶜnī ṣāḳī-i maḥbūbuñ gülgūn ruḫsār olması kendi çeşm-i beyāż u sürḫünden değil belki ziyāde bāde nūş edip ṣāf şarāba ṭutulmuş reng-i gülgūn şarāb u neşᵓe-i şarābdan kesb eyledi

3 **Rehāyī ḫastem pāyem zi ḳayd-ı mey perestīhā**
Be zincīr ez ḫaṭṭ-ı peymāneem yek ḥalḳa efzūn şod

Ḳayd-ı meyperestlikden ḫalāṣ etdim bulam
Ḫaṭṭ-ı peymāneden zincīr bir ḥalḳa ziyāde oldı

Yaᶜnī mey perestlikden ḫalāṣ olam der iken ᶜādetā nūş eylediğim bādeden bir ḳadeh daḫı ziyāde nūş etmeğe giriftār oldum

4 **ᶜİnān-ı girye-i dīvānegī ez bes rehā kerdem**
Be ṣaḥrā ḫayme-i Leylā ḥabāb-ı eşk-i Mecnūn şod

ᶜİnān-ı girye-i dīvāneliği ol ḳadar rehā eyledim
Ṣaḥrāda ḫayme-i leylī ḥabāb-ı eşk-i Mecnūn oldı

Yaᶜnī cünūn-ı ᶜaşḳla seylāb-ı girye-i tūfānḫīzim ᶜālemi iḥāṭa eyledi gūyā ṣaḥrā-i ᶜaşḳda ḫayme-i leylī eşk-i Mecnūn'dan ḥabāb gibi nümāyān oldı

5 **Zi çāk-ı sīne sūy-ı ᶜālem-i dil şod zi hem peydā**
Ser-i īn rāh ṣuḳb ez ḫāne-i āyīne bīrūn şod

Çāk-i sīneden semt-i ᶜālem-i dil birbirine zāhir oldı
Bu yol başı sürāḫı ḫāne-i āyīneden ṭaşra oldı

Yaᶜnī gönülden gönüle yol olup gönül sevdiğini sever her kim gönül teveccüh o daḫı gönüle teveccüh eylemesine delīl ḫāne-i āyīnede āşikārdır ne ṣūretle āyīneye teveccüh olunsa emṣāl ile āyīne saña teveccüh eder

6 **Nemīgerded be gūş-ı āşinā Şevket kelām-ı men**
Zi bes lafẓem zi cūş-ı maᶜnā-yı bīgāne mażmūn şod

Olmaz āşinā ḳulaġıma Şevket benim kelāmım

Ol ḳadar luġatım cūş-ı maʿnādan bī̇gāne mażmūn oldı

Yaʿnī̇ ol ḳadar cūş-ı maʿnā lafẓ-ı rengī̇n ile bī̇gāne mażmūn ile şuʿarā neşād eyledim ebyāt <u> eşʿārım gūş-ı aḥbāba (175a) āşinā olmaḳ ṣaʿb derecesine resī̇de oldı

262

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Bāde ez ḫod reft nāz-ı çeşm-i medhūş-ı to şod**
Şod tekellüm ḫūn u reng-i laʿl ḫāmūş-ı to şod

Bāde kendinden gitdi seniñ medhūş-ı nāz-ı çeşmiñ oldı
Tekellüm ḳan oldı seniñ laʿl-i ḫāmūşuna reng oldı

Yaʿnī̇ bāde seniñ mest çeşm-i nāzıñ gördükde mest-i laʿyaʿḳıl düşdi dī̇ger tekellüm ḳan olup seniñ laʿl-i ḫāmūşuña reng oldı

2 **Şī̇r-i envār-ı tecellī̇ rā mī̇gerdend ṣāf**
Durd-i ū mehtāb-ı ṣāf-ı ū bināgūş-ı to şod

Şī̇r-i envār-ı tecellī̇ eylediler ṣāf
Ṭortu onuñ mehtāb-ı ṣāfı saña benāgūş oldı

Yaʿnī̇ tecellī̇ nūrlarınıñ ṣüdünü yeryüzün feyż-i ḳudsī̇den bez edip yaʿnī̇ süzüp zübd-i ṣāffeti benāġūş-ı maḥbūb edip sebūsunu yaʿnī̇ ṭortunu şuʿle-i mehtāb eylediler

3 **Maḥşer-i bī̇tābī̇m bī̇dār ez ḫ̆ābet nekerd**
Pertev-i ṣubḥ-ı ḳıyāmet penbe-yi gūş-ı to şod

Bī̇ḳarārlıġım maḥşer seni ḫābıñdan bī̇dār etmedi
Pertev-i ṣubḥ-ı ḳıyāmet saña penbe gūş oldı

Yaʿnī̇ benim nāle-i dilsūz u feryād-ı şeb <u> rūzum gūş-ı zer-i maḥbūb-ı āhendil olmadı gūyā maḥbūb ṣubḥ-ı ḳıyāmet dek ḫāb edip bī̇dār olmaḳ mümkün değildir

4 **Deşt deşt-i ʿişve rā Şevket begāmī̇ mī̇revī̇**
Ḫūn-ı Mecnūn key tevāned gerd-i pāpūş-ı to şod

Deşt deşt-i ʿişve Şevket bir adımda gidersin
Ḫūn-ı Mecnūn nice mümkündür seniñ papucuñ tozu olsun

Yaʿnī̇ vādī̇ vādī̇ belki derece derece ʿaşḳ-ı mecāzī̇ ṭayy eylediñ bir adımda ḥażī̇ż-i mecāzdan zirve-i ḥaḳī̇ḳate vāṣıl olduñ böyle olduġu ḥalde Mecnūn rāh-ı ʿaşḳda seniñ ayaġıñ tozuna vāṣıl olamaz zī̇rā Mecnūn ʿaşḳ-ı mecāzī̇de şöhretşiʿār oldı

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Terk-i vaṭan numūdem u ḳadrem ᶜaẕīm şod**
Gevher zi fevt-i ḫizmet-i durr-i yetīm şod

ترک وطن نمودم و قدرم عظیم شد
گوہر ز فوت خدمت در یتیم شد

Terk-i vaṭan gösterdim ḳadrim ᶜaẕīm oldı
Gevher fevt-i ḫizmetden dürr-i yetīm oldı

Yaᶜnī kemāl-ı ᶜirfanımız derkār olmaḳ ḥasebiyle terk edip diyār-ı ġurbetde merġūb u (175b) miḳdār-ı māhiyyetim izdiyād oldı güher vaṭan-ı aṣliyyesin terk etmeden merġūb <u> ᶜālībahā olduġu gibi

2 **Kerdem nigāh bes ki şemşīr-i tīz-i ū**
Neẕẕāreem çu dīde-i aḥvel du nīm şod

کردم نگاہ بسکہ شمشیر تیز او
نظارہ ام چو دیدۂ احول دو نیم شد

Ol ḳadar naẓar eyledim tīġ-i bürrān-ı maḥbūba
Medd-i nigāhım dīde-i aḥvel gibi iki parça oldı

Yaᶜnī şemşīr ebrū-yı dem-i tīr-i cānānaa kemāl mertebe nigāh eylediğimden nūr-ı naẓarım iki parça oldı

3 **Gulzār-ı mā zi cilve-i żaᶜf āb u reng yāft**
Reng-i perīde gulşen-i mā rā nesīm şod

گلزار ما ز جلوہ ضعف آب و رنگ یافت
رنگ پریدہ گلشن ما را نسیم شد

Bizim gülzārımız cilve-i żaᶜf ile āb u reng buldı
Reng-i perīde bizim gülşenimize nesīm oldı

Yaᶜnī bizim vücūdumuz żaᶜf-ı çile vü riyāżetle ṣafvet kesb edip gūyā lāġarī vücūd bize elṭāf-ı ḥāl imiş

4 **Būsī ṭaleb nümūdem kerdī nigāh-ı telḫ**
Ümīdhā ki ez to dilem dāşt bīm şod

بوسی طلب نمودم کردی نگاہ تلخ
امیدہا کہ از تو دلم داشت بیم شد

Bir būse ṭaleb eyledim nigāh-ı telḫ etdiñ
Ümīdler senden gönlüm ṭutdı bīm oldı

Yaᶜnī ümīd-i būs ile merḥamet-i viṣāl meᵓmūl ederken maḥbūbdan acı baḳışlı maḥbūb meᵓmūl-ı būse vü merḥamet ḫavf <u> ḫaşyete tebdīl oldı

5 **Şevket cunūn[301]-ı mā sebeb-i ḥüsn geşteest**
Āhem beçīn-i ṭurre-i leylī şemīm şod

شوکت خون ما سبب حسن گشتہ است
آہم بچین طرۂ لیلی شمیم شد

Şevket benim cünūnum sebeb-i ḥüsn olmuşdur
Āhım çīn-i zülf-i leylīye şemīm oldı

[301] Bu kelime "خون" "ḫūn" şeklinde yazılmış fakat vezin ve anlam gereği "cunūn" şeklinde okunmuştur.

Yaᶜnī cünūn-ı ᶜaşḳ-ı ᶜāşıḳdan ḥüsn-i maḥbūb şöhretyāb olur zīrā bizim āh-ı siyāhımız zülf-i maḥbūba būybaḫş u vesmenümündur

264

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün /Feᶜūlün)

1 **Tenem ez bīḳarārīhā fenā şod**
Ġubarem ez ṭapīdenhā hevā şod

تنم از بی قراریها فنا شد
غبارم از طپیدنها هوا شد

Tenim ḳararsızlıḳdan fenā oldı
Ġubarım ḥarekelerden hevā oldı

Yaᶜnī vücūdum bu pāy-ı vādī-i ᶜaşḳ olmadan ifnā vü iᶜdām oldı

2 **Fenā-yı men be kār-ı yār āyed**
Ġubārem surme şod ḫūnem ḥınā şod

فنای من بکار یار آید
غبارم سرمه شد خونم حنا شد

Benim fenām yārıñ işine gelir
Ġubārım sürme oldı ḳanım ḥınā oldı

Yaᶜnī maḥv-ı vücūd etmem yāra zīb <u> ziynet oldı ġubārım çeşm-i maḥbūba sürme vü ḳanım eline ḥınā oldı ḥāṣıl benim cevr-i ᶜaşḳ-i iᶜdām olmam ḥüsn-i maḥbūba şöhretşiᶜār oldı

3 **Yekī kerdem be mucmel bes ki ḫod rā (176a)**
Ṣadā-yı pāyem āvāz-ı derā şod

یکی کردم بجمل بسکه خود را
صدای پایم آوازی دراشد

Bir eyledim mücmel ile ol ḳadar kendim
Ṣadā-yı pāyım āvāz-ı derā oldı

Yaᶜnī ol ḳadar ᶜaşḳ-ı maḥbūb kendime taḥammül eyledim mecmuᶜ aᶜżālarımdan nāle-i ᶜaşḳ dergüş olurdı

4 **Be men efkend imşeb güşe-i çeşm**
Nigāh āmed be mujgāneş ḥınā şod

بمن افکند امشب گوشهٔ چشم
نگاه آمد بمژگانش حنا شد

Baña bıraḳdı bu gece güşe-i çeşm
Bakageldi müjgānında ḥınā oldı

Yaᶜnī maḥbūb vücūd-ı ḫūnālūduma bu gece bir nigāh eyledi nigāh-ı maḥbūb çeşm-i maḥbūba bergeşte olduḳda müjgān-ı maḥbūb ḥınā reng oldı

5 **Be sūy-ı kulbe-i tārīk Şevket**
Be kef āyīne mī āyed ṣafā şod

بسوی کلبهٔ تاریک شوکت
بکف آیینه می آید صفا شد

Bī-sūy-ı kulbe-i tārīk Şevket
Be kef āyīne mī āyed ṣafā şod

Semt-i ġamḫāne-i tārīk Şevket
Eline āyīne gelse ṣafā olur

Yaʿnī bizim seyyāre tārīk-i ġamḫānemizde iġbirār-ı āyīne-i ḳalb ü ṣafāpezīr olur

265

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Çu ḫuld ḫāne-i men ez ruḫ-ı to ḫurrem şod**
Gul-i zemīn-i merā āfitāb şebnem şod

جو خلد خانۂ من از رخ تو خرم شد
گل زمین مرا آفتاب شبنم شد

Cennet gibi benim ḫānem seniñ ruḫuñdan ḫarem oldı
Bizim gül zemīnimize āfitāb şebnem oldı

Yaʿnī maḥbūb ḳadem-i rencīde olup bizim ḫānemize teşrīf edip cennet ruḫsārından bizim ḫānemiz cennetmiṣāl oldı gūyā gül zeminimize āfitāb-ı şebnem oldı yaʿnī ḥüsn-i maḥbūbdan der <u> dīvār-ı ḫānemiz revnaḳnümūn oldı

2 **Ṭarāvet-i ḫattet efzūn şod ez terāşīden**
Benefşezār-ı to ez āb-ı tīġ ḫurrem şod

طراوت خطت افزون شد از تراشیدن
بنفشه زار تو از آب تیغ خرم شد

Ṭarāvet-i ḫattıñ ziyāde oldı tıraş etmekden
Seniñ benefşezārıñ āb-ı tīġden ḫurrem oldı

Yaʿnī maḥbūbuñ sebzezārı ḫaṭṭ-ı tīġ-i ābdāra fedā olmaḳ sebebiyle ḥüsn-i sāde-i cilāpezīr olup belki tıraş āb-ı tīġ-i bürrān benefşezār ḫaṭṭ-ı tezāyüd-ı nemā geldi

3 **Nigāh rā gul-ı rūyet be gulşen efkendem**
Bedīde deste-i gul hemçu naḫl-ı mātem şod

نگاه را گل روبت بگلشن افکندم
بدیده دسته گل همچو نخل ماتم شد

Nigāh gül-i rūyuña gülşende bıraḳdım
Gözde dest-i gül naḫl-ı mātem gibi oldı

Yaʿnī ṣaḥn-ı gülzārda rūy-ı gülfām-ı maḥbūba naẓar eyledikde deste-i gül gülzāra naḫl-ı mātem bedīdār oldı **(176b)**

266

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Dilet bī müddeʿā gerded ḳanāʿat çun muyesser şod**
Ṣadef rā būriyā-yı ḫāne mevc-i āb-ı gevher şod (176b)

دلت بی مدعا گردد قناعت چون میسر شد
صدف را بوریای خانه موج آب گوهر شد

Göñlüñ bīmüddeʿā olur ḳaçankim ḳanāʿat müyesser oldı
Ṣadefe ḫāne-i ḥaṣīr-i mevc āb-ı güher oldı

Yaᶜnī̇ ḳanāᶜat iḫtiyār eden kimse müddeᶜā-yı cihān-ı fānī̇ ḫāṭırdan maḥv <u> iᶜdām ḥaṣī̇r-i ḫāne gibi olduġundan gühere mālik oldı zī̇rā ṣadefde nişāne-i ḳanāᶜat vardır

2 **Zi ḫūn-ı āteşī̇n-i ḫod nedārem ī̇n ḳader dānem**
Ki āb-ı tī̇ġeş ez germī̇ behem cūşī̇d cevher şod

Kendi ḫūn-ı āteşī̇nimden bilmem o ḳadar bilirim
Zī̇rā āb-ı tī̇ġiñ sūzişden birbirine ḳaynatdı cevher oldı

Yaᶜnī̇ āteş-i ᶜaşḳla vücūdum o rütbe pür āteş u sūziş ḥāṣıl eylemişdir reg-i vücūdumda ḫūnum ol ḳadar germiyyet kesb edip tī̇ġ-i cānān vücūduma müncemid olup cevhrer şeklinde muᶜāyene olunur

3 **Der ī̇n gulzār mī̇ḫ ̌āhem ki reng-i tāzeī̇ rī̇zem**
Dū rengī̇hā-yı men hemçun gul-i raᶜnā mükerrer şod

Bu gülzārda isterim reng-i tāze ṭökeyim
Benim iki rengliğim gül-i raᶜna gibi mükerrer oldı

Yaᶜnī̇ bu gülzār-ı ᶜālemde merām-ı reng u būy-ı ḥālimi maḥv u iᶜdām edip ḳālıb-ı dī̇gere ifrāġ olmaḳ lāzımdır yaᶜnī̇ ġubār-ı hestī̇ maḥv edip ruḥāniyyet kesb etmekdir zī̇rā ḥālet-i ḥayāt u memātı fikr u mülāḥaẓa olundı nihāyet ḥayāt u memātı fedā edip tūr-ı dī̇gerde cilvenümūn olmaḳ lāzım geldi yaᶜnī̇ ᶜālem-i bālāda pervāz

4 **Be cānān nām<e> bunvistem be fikr-i nāmeber būdem**
Du mışraᶜ ez ḳalem ser ber zi du bāl-ı kebūter şod

Maḥbūba mektūb yazdım mektūb götürücü fikr etdim
İki mışraᶜ ḳaleme baş verdi iki bāl-i kebūter oldı

Yaᶜnī̇ maḥbūba nāme taḥrī̇r edip irsāl-i nāme fikr ederek kendi iki mışraᶜım iki bāl-ı kebūter olup nāmem maḥbūba götürdi ḥāṣıl esrār-ı ᶜaşḳ fāş olmaḳ olmaz zī̇rā ᶜaşḳ dediğiñ esrār-ı ilāhī̇dir ḳalb-i insānda mużmerdir her kimseye fāş etmek çendān mülāyim değil

5 **Reg-i ebr ez ḥadī̇ş-i giryeem <bu>gşāde-yi ṭūmār**
Çonān pī̇çī̇d ez ġayret behem deryā ki gevher şod(177a)

Reg-i ebr ḥadī̇ş-i giryemden açdı ṭomar
Ancaleyin ṣardı ġayretden birbirine deryā güher oldı

Yaᶜnī̇ ebr vaṣf-ı çeşm-i giryānımdan cüzᵓi bir varaḳ ḫān olmaḳ sebebiyle deryā ġayret-i ṣafāsın derkār edip tamāmen güher oldı ḥāṣıl dāne-i ekşim ebr-i nisān gibi deryāya lüᵓlüpāş olurdı

6 **Çonān āmāde-i guftār būd imşeb dil-i Şevket**
Ki ez āyīne-i taṣvīr çun ṭūṭī suḫanver şod

Ol ḳadar ḥāżır olmuş bu gece güftāra dil-i Şevket
Zīrā āyīne-i taṣvīrde ṭūṭī gibi saḫnsāz oldı

Yaʿnī Şevketiñ ṭūṭī ṭabʿ kelām-ı şirīn <u> şekerāmīze o rütbe istiʿdād kesb etmişdir āyīne-i taṣvīrden gūyā olmak mümkündür yaʿnī ḫayāl-i maḥbūbla vaṣf-ı maḥbūba inşād-ı ġazel mümkündür

267

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Nişān-ı gul kesī porsīd ez men sūy-ı reng-i ū**
İşāret āncönān kerdem ki enguştem ḥınāyī şod

Gül nişānın bir kimse suʾāl etdi benden onuñ reng-i semtine
İşāret ol ḳadar eyledim parmaġım ḥınā oldı

Yaʿnī reng-i gülden bir nişān suʾāl olduḳda semt-i gülzār-ı ḥüsn-i kūy-ı cānāna işāret eyledikde reng-i gülfām semt-i maḥbūbdan engüştüm reng-i ḥınā kesb eyledi

2 **Çerāġ-ı şuʿle-i rūşen mītevān kerd ez ġubār-ı men**
Be kūy-ı ū nemīdānem ki gerdem cübbe sāyī şod

Çerāġ-ı şuʿle-i rūşen mümkündür etmek benim ġubārımdan
Onuñ kūyuñda bilmem ḳanḳı toz baña cübbe sāyī oldı

Yaʿnī benim ẕātımda irşād olup kimseye hüner mümkündür ḫāk-i kūy-ı maḥbūba ben neresinda ben neresinden ḫāke yüzü sürüp irşād olduġum bilmem

3 **Ḫayāl-i vāṣl-ı ḫūbān būdeest ez vaṣl rengīnter**
Ḫoşā ʿahdī ki ʿomrem ṣarf-ı eyyām-ı cüdāyī şod

Ḫayāl-i vāṣl-ı maḥbūb olmuşdur vāṣlinden ziyāde rengīn
Ḫoş olsun o vaḳte ki ṣarf-ı eyyām-ı ʿömrüm firāḳ oldı

Yaʿnī ḫayāl-i vaṣl-ı maḥbūb biʾl-fiʿl zamān-ı vāṣl-ı maḥbūbdan rengīn u ṣafā-yı devāmīsi vardır zīrā bilʾl-fiʿl vāṣl-ı cismānīde iftirāḳ mümkündür lākin vaṣl-ı rūḥānīde iftirāḳ mümkün değil ki hayāl-i vaṣldır

4 **Be seng-i surme şemşīr-i (177b) nigeh rā tīr mīsāzed**
Ḫaẕer kon ez siyehçeşmī ki germ sürme sāyī şod

Seng-i sürme ile şemşīr-i nigāh tīr eder
Ḫaẕer eyle siyeh çeşmden germ sürme-sāyī oldı

Yaʿnī maḥbūb sürme çekip gözüne çeşm-i siyāh-ı maḥbūb cilāpezīr olup u şemşīr-i nigāhı berīzen olmuşdur ḥaẕer eyle ey ʿāşıḳ-ı dilrīş böyle siyāh çeşm-i ḳāṭil şemşīr-i tiznigāhdan

5 **Şurūʿ-yı ders-i iḳbāl-i ḳanāʿat mīkonem Şevket**
Merā taḫt-ı Süleymān taḫte-i ḥarf-ı hevāyī şod

İḳbāl-i ḳanāʿat dersine şürūʿ ederim Şevket
Baña taḫt-ı Süleymān taḫte ḥarf-ı hevāyī oldı

Yaʿnī faḳr-ı fenā-yı ḳanāʿat iḫtiyār etmek baña lāzım geldi zīrā taḫt-ı Süleymān hevāda reftār eylemesi hevāya münḳalib olup berbād oldı

268

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Zi ḫākem bes ki hemçun şemʿ āhem şuʿle efşān şod**
Nişān-ı turbetem zīr-i per-i pervāne pinhān şod

Ḫākimden ol ḳadar şemʿ gibi āhım şuʿle efşān oldı
Nişān-ı mezārım zīr-i per-i pervānede gizli oldı

Yaʿnī tīġ-i ʿaşḳ-ı muḥabbetle şehīd olduġum maḥalde meşhedgāhımdan kemāl-i nūr bedīdār olmaḳ ḥasebiyle izdihām-ı züvvārdan mezār u meşhedgāhım müşāhede olmaḳ mümkün olmadı

2 **Hemānā derd-i dil ser kerd bulbul ez girftārī**
Ki her çāk-i ḳafes ez behr-i ḫāleş çeşm-i giryān şod

Mükerrer derd-i dil demeğe başladı bülbül giriftārlıḳdan
Zīrā her çāk-i ḳafes onuñ ḥālinden ötürü bir çeşm-i giryān oldı

Yaʿnī ġalibā bülbül derūnunda mużmer olan derd-i ʿaşḳı ifşā edip her bir çāk-ı ḳafes bir çeşm-i giryān gibi nümāyān olur

3 **Nesīm ez gulşen-i ḫūnīn dilān būy-ı cunūn āred**
Ser-i Mecnūn-ı mā ez seng-i ṭıflān bāz ḫandān şod

Nesīm-i gülşen-i ḫūnīn dillerden cünūn ḳoḳusu getirir
Bizim Mecnūnumuz başı seng-i ṭıflāndan bir daḫı ḫandān oldı

Yaᶜnī gülzār-ı ḫūnīn dilberden nesīm-i būy-ı cünūniyyet vezān oluyor ġālibā bizim ser-i ġonca-i maḥbūbumuz seng-i kūrgandan bir daḫı ḫandān **(178a)** olacaḳdır yaᶜnī şikest olacaḳdır

4 **Giriftem mihr ez ū tā mū bīrūn gerdīd ez ḫāleş**
Zi ᶜaşḳeş bāᶜiş-i dilserdīm īn toḫm-ı reyḥān şod

Ṭutarım muḥabbet onda tā ki mū çıḳdı ṭaşra ḫālinden
ᶜAşḳından sebeb dil-i serdim bu toḫm-ı reyḥān oldı

Yaᶜnī ḫaṭṭ oluncaya dek maḥbūba germ-i ülfet edip dīger būy-ı ḫaṭṭ-ı reyḥān ḫāb-ı teġāfül meveddet ü serd-i muḥabbete bādī oldı

5 **Mekon endīşe vü ḫodrā beyābān<merg> kon Şevket**
To rā ḫ̌āhed kefen ez perde-i çeşm-i ġazālān şod

Endīşe etme kendiñ beyābān merg et Şevket
Saña işte kefen perde-i çeşm-i ġazāllardan olsun

Yaᶜnī beyābān-ı merg ᶜaşḳ-ı muḥabbet iḫtiyār edip endīşe-i vücūd etme belki vücūd biᵓl-külliyye maḥv <u> ifnā eyle zīrā nihāyet derece vāṣıl-ı maḥbūb-ı ḥaḳīḳī olacaḳsın

269

(**Müstefᶜilün/Müstefᶜilün/ Müstefᶜilün/ Müstefᶜilün**)

1 **Sāġar keşīd ez ḫūn-ı men ruḫsār-ı ū gulreng şod**
Zed ḥarf ez diltengem laᶜl-i lebeş dil teng şod

Piyāle çekdi benim ḳanımdan ruḫsār onuñ gülreng oldı
Verdi ḥarf dil-i tengimden laᶜl-i lebi dil teng oldı

Yaᶜnī maḥbūb benim ḳatl-ı cānım ḳaṣd etmeden böyle ruḫsār-ı laᶜlden oldı dīger benim teng göñlüm ṣoḥbet-i ᶜaşḳ ile teng dehān kesb eyledi

2 **Sāḳī be cāyī sūhtī maġz-ı dimāġ-ı hestīm**
Ḫākem hevā būd <reft> şarāb-ı men āteş reng şod

Sāḳī maḳāmında sūzān etdiñ maġz-ı dimāġ-ı varlıġım
Ḫākim hevā oldı gitdi benim ābım āteşreng oldı

Yaᶜnī sāḳī-i ḥaḳīḳī āteş-i mey-i muḥabbetle tamām meclisinde vücūd-ı ġubār-ı hestī iḫrāḳ u maḥv <u> berbād eyledi ḫāk-ivücūdum hevāya münḳalib āb-ı vücūdum ṣafvete münḳalib biᵓl-külliyye vücūdum ṣāf-ı leṭāfet kesb eyledi

3 **Şevket be ṣaḥn-ı būstān ḥarfī zedem zʾān seng-i dil** شوکت بصحن بوستان حرفی زدم زان سنگ دل
Gulhā-yı gulşen çun şerer pinhān be zīr-i seng şod گلهای گلشن چون شرر پنهان بزیر سنگ شد

Şevket bu ṣaḥn-ı bostānda bir ḥarf verdim o seng-i dilden(178b)
Gülşen gülleri şerer gibi ṭaş altında gizli oldı

Yaʿnī sāḥa-ı gülzārda o seng-i dil maḥbūbuñ vaṣf-ı ḥüsnünden bir ḳaç kelām taḳdīr eyledikde güller ḥicāb-ı ḥüsn belki vaṣf-ı ḥüsn-i maḥbūbdan ḥicābālūd olup zīr-i sengde şerer gibi pinhān olma ṭaleb eylediler

270

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Şuʿleem ez āb-ı şemşīr[[eş]]-i hevā şod ṣāf şod** شعله ام از آب شمشیر شما هوا شد صاف شد
Reng-i ḫūn-ı men be dest-i ū ḥınā şod ṣāf <şod> رنگ خون من بدست او حنا شد صاف

Şuʿlem āb-ı şemşīrden hevā oldı ṣāf oldı
Benim reng-i ḫūnum onuñ elinde ḥınā oldı ṣāf old

Yaʿnī tīġ-i ʿaşḳ <u> muḥabbetle şehīd olmaḳ ḥasebiyle āb-ı şemşīr-i muḥabbetden şuʿşe-i vücūdum ṣafvet kesb edip dīger nefs-i vücūdum dest-i terbiye-i ʿaşḳdan ṣāff rūḥāniyyet kesb eyledi

2 **Ḫāmūş<ī> āvāz-ı mā rā şuʿle-i bīdūd kerd** خاموشی آواز ما را شعله بی دود کرد
Şuʿle-i taḳrīr-i mā tā bīṣadā şod ṣāf şod شعله تقریر ما تا بی صدا شد صاف شد

Sükūtı benim āvāzım şuʿle-i bīdūd eyledi
Bizim şuʿle-i taḳrīrimiz tā ṣadāsız oldı ṣāf oldı

Yaʿnī sükūt olmaḳ bizim kelāmımıza revnaḳ verdi dīger mülāyim taḳrīr-i kelām etmeden kelāmım ṣāf u maḳbūl-ı ʿālem oldı

3 **Pīş ez īn būdīm ez hestī nihān zīr-i ġubār** پیش ازین بودیم از هستی نهان زیر غبار
Ez şikest āyīne-i mā tā hevā şod ṣāf şod از شکست آینه ما تا هوا شد صاف شد

Bundan muḳaddem oldum varlıḳdan ġubār altında gizli
Ḳırıḳlıḳdan bizim āyīnemiz tā ki hevā oldı ṣāf oldı

Yaʿnī bunda muḳaddem āyīne gibi zīr-i ġubār-ı hestīde ṣafvetim pinhān olmuşdı şimdi ġubār-ı hestī mah <u> berbād eyledim ṣāf-ı ṣafvet kesb eyledim

4 **Būd Şevket ẓulmetālūd ez beḳā-yı ḫ ʿīşten** بود شوکت ظلمت آلود از بقای خویشتن
Tā vucūd ān der hevā-yı ū fenā şod ṣāf şod تا وجود آن در هوای او فنا شد صاف شد

Oldı Şevket ẓulmet kendi beḳā-yı ḫoduñdan
Tā ki vücūd onuñ hevāsında fenā oldı ṣāf oldı

Yaʿnī ġubār-ı beḳā-yı vücūd rūḥ-ı insāna ḥicāb <u> ẓulmetgāhdır ġubār-ı vücūdu hevā-yı ḥubbuʾllah ile ifnā vü iʿdām olsa nūr-ı ṣafā-yı rūḥ-ı insān müşāhede olunur

271

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Ez imtihān-ı toem kār-ı ṣabr sāḫte şod**
Ṭılā ez āteş-i seng-i mihek godāḫte şod (179a)

Seniñ imtiḥānıñdan kār-ı ṣabr yapılmış oldı
Ṭalā āteş-i seng-i mihekden erimiş oldı

Yaʿnī seniñ imtiḥān seng-i cevr-i ʿaşḳından kār-ı ṣabr yapılıp tamām oldı ṭalā āteş-i seng-i mihekden eriyip maḥv olduġu gibi

2 **Esīr-i ʿaşḳ-ı toem şeb ḫayāl-i serv-i to kerd**
Sevād-ı ḥalḳa-ı zincīr tavḳ-ı fāḫte şod

Senin aşḳına ben esīrim seniñ serviñ etdikçe ḫayāl
Sevād-ı ḥalḳa-i zincīr ṭavḳ-ı faḫte oldı

Yaʿnī ḳāmet-i servmiṣāl maḥbūba ben ʿāşıḳ u giriftār olduġum maḥbūbu taḫayyül edip ḫāṣṣeten kendi ṭavḳ-ı gerdenini kendine zincīr edip servḳadd maḥbūba ʿāşıḳ u muḳayyed oldı

3 **Şod ez godāz-ı teġāfül ʿayār-ı mā kāmil**
Cefākeşī ki to nişnāḫtī şināḫte şod

Oldı godāz-ı tegāfülden bizim ʿayārımız kāmil
Cefākeşi ki sen bilmediñ bilmiş oldı

Yaʿnī hicrān u teġāfül-ı maḥbūbla bizim ʿaşḳımız kemāle resīde olup ʿālemde şöhretyāb olduḳ u herkes ḥāl-i ʿaşḳımıza muṭṭaliʿ biz ʿaşıḳı sitem-i dīde-i maḥbūb tegāfül edip bilmez iken şimdi bildi vü maʿlūm oldum

272

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Key tevān ez ḥarf-i serd-i dūstān āsūde şod**
Berg-i gul netvāned ez bād-ı ḫazān āsūde şod

Nice mümkündür aḥbābıñ kelām-ı bārīdinden āsūde olmaḳ
Berg-i gül ḳādir değil bād-ı ḫazāndan āsūde olmaḳ

Yaʿnī aḥbāb-ı bilāṭaʿn yārān-ı bilāʿayb nāyābdır gülbün ü berg-i gül bād-ı ḫazāndan āsūde vü ḫalāsyāfte olduġu gibi

2 **Bes ki imşeb dīde gīsū-yı siyāh-ı ḫod be ḫˇāb**
Çeşm-i mest-i ū zi nār-ı surmedān āsūde şod

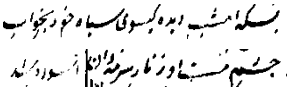

Ol ḳadar bu gece görmüş kendi zülf-i siyāhıñ uyḫuda
Onuñ çeşm-i mest nāz sürmeden āsūde oldı

Yaʿnī kendi zülf-i siyāh-ı ʿanberālūduñ ziyāde ḫābda görmeden çeşm-i maḥbūb siyāh olup nār-ı sürmeden ḫalāṣ oldı

3 **Tā be şūḫī dādeem dil ez ġam-ı dil fāriġem**
Reft çun gul ez gulistān bāġbān āsūde şod

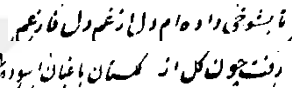

Tā ki gönlüm maḥbūba verdim ġam-i dilden fāriġ oldum
Gül gülistāndan gitdiği vaḳtde baġbān (179b) *āsūde oldı*

Yaʿnī maḥbūba dildāde olduḳda zimām-ı dil dilimden rehā bulup bir daḫı kendi gönlüm mālik olmadım ġam-ı dil çekmek ḥācet ḳalmadı gül bāġbān gitdiği vaḳtde bāġbān ḳayd-ı ġam-ı gülden ḫalāṣ olduġu gibi

4 **Rāh āteşḫīz u bār-ı kārvān-ı mā sipend**
Çun tevāned dil zi sevdā-yı cihān āsūde şod

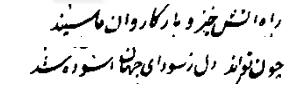

Yol āteşḫīz bizim kārvānımız yükü sipend
Ne şekl muḳtedirdir dil sevdā-yı cihāndan āsūde olmaḳ

Yaʿnī bizim rāh-ı reftār eylediğimiz vādī-i ʿaşḳ-ı āteşgāh-ı bezmde vücūdumuz sipend gibi mümkün mü böyle vādīde emn <ü> selāmet ile menzile vāṣıl olmaḳ

5 **Zaḫm rā ez merhem-i kāfūr āyed leb behem**
Tā nihādem mihr-i ḫāmūş<ī> dehān āṣūde şod

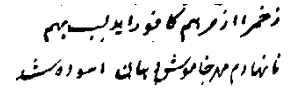

Zaḫm merhem-i kāfūrdan leb birbirine gelir
Tā ki bıraḳdım mihr-i hāmūş-ı aġzım āsūde oldı

Yaʿnī zaḫmıñ merhemden iltiyām ḳabūl etdiği gibi ben daḫı mihr-i ḫāmūş-ı dehān vaż‘ eyledim āġzım āsūdeḥāl oldı

6 **Şuʿle-i āvāz-ı mā rā berg-i gul dāmen-i puşt**
Çun tevāned bulbul-i mā ez fiġān āsūde şod

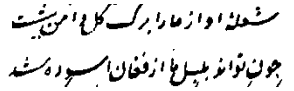

Bizim şuʿle-i āvāzımız berg-i gül daḫı etek belde
Ne şekl mümkündür bizim bülbülümüz fiġāndan āsūde olmuş

Yaʿnī bizim şuʿle-i āvāzımızdan berg-i gül etek-i dermiyān olmuş böyle olduġu ḥālde bülbül nāle-i fiġāndan āsūde olur mu

7 **Ġonce-ı minḳār-ı mā tā geşt reng-i nāġme rīz**
Güş-ı gulhā ez fiġān-ı bulbulān āsūde şod

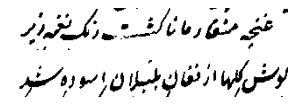

Bizim ġonca minḳārımız tā ki oldı reng-i naġme ṭökücü
Güş-ı güller fiġān-ı bülbülden āsūde oldı

Yaʿnī nāle-i ʿaşḳ naġme-i seḥer cilvesāz oldı güş-ı güller fiġān-ı bīcāy bülbülden fāriġbāl oldılar

273

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Kebūdī ber ruḫeş ez seyl-i iḫvān hüveydā şod**
ʿAceb nīlūfer ez çeşme-i ḫūrşīd peydā şod

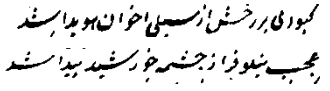

Bir māvīlik yañaġında seyl-i iḫvāndan ẓāḥir oldı
ʿAceb nilüfer çeşme-i ḫūrşīdde peydā oldı

Yaʿnī maḥbūbuñ gülberg ruḫsārına seyl-i aḥbābdan işābet etmiş gibi bir reng-i kebūdī ẓāhir olmuş (180a) gūyā çeşme-i ḫūrşīdde şükūfe-i nilüfer zāhir olmuş

2 **Be levḥ-i bīsütūn Ferhād mīzed naḳş-ı Şirīn rā**
Ṣafā-yı sāʿideş bunmūdī cūy-ı şīr peydā şod

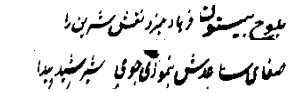

Levḥ-i bīsütūnda Ferhād verdi naḳş-ı Şirīn'i
Ṣafā-yı sāʿidiñ gösterdi cūy-ı şīr peydā oldı

Yaʿnī levḥ-i seng-i bīsütūnda Ferhād naḳş-ı ṣūret-i Şīrīn edip dīger ḫayāl-i sāʿid-i sīmīn-i Şīrīn cūy-ı şīre naḳşkār olup ḥuṣūlpezīr oldı

3 **Zi bedḫūyī temāşā kerdeem keyfiyet-i ḥüsnī**
Ki çīn<ī> ez cebīneş geşte peydā mevc-i ṣabhā şod

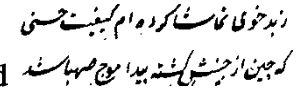

Bedḫūyluḳdan temāşā eylemişim bir ḥüsn keyfiñ
Zīrā çīn-i cebīnimden olmuş mevc-i ṣaḥbā peydā oldı

Yaʿnī kendi bedḫūyluğumdan bir keyf-i ḥüsne temāşā eyledim zīrā o ḥüsnüñ çīn-i cebīni mevc-i ṣaḥbā ṣafāsın verir

274

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Merā şebhā-yı bī̇tābī̇ ne yāreş ān ki hemdem şod**
Ki der āġūş-ı teng-i men ḫayāl-i ū mucessem şod

Baña bī̇tāb gecelerde yār değil o ki hemdem oldı
Zī̇rā benim āgūş-ı tengimde onuñ ḫayāli mücessem oldı

Yaʿnī̇ ben geceleri pervā olduġum ḥālde yār baña hemdem ḳıyāṣ eylemeñiz lākin āġuş-ı tengimde ḫayāl-ı mūmiyān dilber mücessem oldı

2 **Be ṣaḥrā-yı ḥaḳī̇ḳat pertev<ī> oftād ez ḥüsneş**
Be ḫod yek naḳş-ı pāy-ı mūr ū bālī̇d dū ʿālem şod

Ṣaḥrā-yı ḥaḳī̇ḳatde bir pertev düşdi ḥüsnünden
Kendinden bir naḳş-ı pāy-ı mūr nemā bulup <iki> ʿālem oldı

Yaʿnī̇ Allah-ı ʿazimüʾş-şān ṣaḥrā-yı ḥaḳī̇ḳatde nūr-ı ḳudretiyle ednā bir şeyden bu ʿālem ḫalḳ u ī̇cād eyledi maʿlūm bu beyt baʿż hükemāya göre vü tevrātda bir naḳl vardır ḳudret <u> ʿazāmet ṣāḥibi olan Allah ʿazīmüʾş-şān ʿālemi ḫalḳ etmenden evvel ednā bir şey ḫalḳ edip heybet naẓarıyla o ednā şeye naẓar edip o şey eriyip ṣu oldı keṣāfetden ḫāḳ oldı leṭāfetden āb u āteş oldı tütününden āsümān oldı bu beyt o meẕhebe mebnī̇dir

3 **Beher sengī̇ ki bişkestem ḳadehrā kaʿbe peydā şod**
Beher ḫākī̇ ki cām-ı mey zi destem rī̇ḫt zemzem şod

(180b) Her bir ṭaşda ḳadeḥi kaʿbe ẓāhir oldı
Her bir ḫāke cām-ı mey ṭökdüm elimden zemzem oldı

Yaʿnī̇ her bir maḳāmda kesr-i nefs edip o maḳām baña kaʿbe gibi göründi dī̇ger her bir yerde hevā vü hevesi maḥv u iʿdām eyledim o ḫālet baña ṣafā-yı zemzem verdi ḥāṣıl her yerde niyāż-ı Bārī̇ kaʿbe gibi maḳbūldur

4 **Çu naḫl-ı pī̇r-i bī̇ḥāṣıl ḫacālet-ı bār āverdem**
Nekerdem ser be bālā ez ḥayā tā ḳāmetem ḫam şod

Naḫl-ı pī̇r-i bī̇ḥāṣıl gibi bār-ı ḫacālet getirdim
Etdim baş yuḳarı ḥayādan tā ḳāmetim ḫam oldı

Yaʿn ī̇ pī̇r-i fānī̇ olup ḥüsn-i ʿamele muvaffaḳ olmadıġından bār-ı ḫacāletde elif ḳadim kemān miṣāl oldı

5 **Be coz nāmī̇ nemānd ez hestī̇-i men bī̇ leb-i laʿleş**
Be her cā pā nihādem naḳş-ı pāyem naḳş-ı ḫātem şod

Bir addan başḳa ḳalmadı benim varlıġımdan leb-i laʿlinden dūr
Her yerde ayaḳ başdım naḳş-ı pāyım ḫātem oldı

Yaʿnī ẕikr-i fikr-i tevḥīd-i Bārī'ye o rütbe meşġūl oldum īṣār-ı vücūdumdan ẕikr-i tevḥīd başḳa bir şey ẓāhir olmazdı belki her benim īṣār-ı vücūdum ẕikr-i tevḥīd-i Bārī teʿālā idi

6 **Bahār-ı sādelevḥī kerd ʿālem rā gulistānem**
Zi āb-ı çeşme-i āyīne īn gulzār ḫurrem şod

Bahār-ı sādelevḥī etdi ʿālemi gülistān
Āb-ı çeşme-i āyīneden bu gülzār ḫurrem oldı

Yaʿnī ṣāf derūn kimseler gülzār-ı ʿāleme gül naẓarıyla naẓar eyler ḫār-ı gülzār-ı ʿāleme daḫı gül naẓarıyla naẓar eder zīrā sāde żamīrleriñ āyīne-i ḳablinde ṣūret-i nīk u bed müsāvīdir

7 **Temāşāgāh-ı ʿişret buʾl-heves rā bād-ı erzānī**
Ki bīrūyeş nigāhem merd u mujgān naḫl-ı mātem şod

Temāşāgāh-ı ʿişret büʾl-heves olsun erzān
Zīrā onuñ yüzünden devr-i nigāhım oldı müjgānım naḫl-ı mātem oldı

Yaʿnī rūz-ı hicrānda seyr <u> temāşā-ı ʿāşıḳ-ı büʾl-hevese ḥelāl olsun zīrā benim gözümde giryeden nābīnā vü müjgānlarım naḫl-ı mātem gibi oldı

8 **Nigeh reng ez temāşā-yı riyāż-ı sīneem gīred**
Gul-i zaḫm-ı merā āb-ı dem-i tīġ-i to şebnem şod

Nigāh-ı reng-i riyāż (181a) *sīnem temāşāsından ṭutar*
Benim gülruḫum seniñ āb-ı tīġiñden şebnem oldı

Yaʿnī maḥbūbuñ tīġ-i bürrān-ı ʿaşḳıyla zaḫm-ı derūnum bir mertebe ḫūn-pāşdır nūr-ı naẓarım kendi zaḫm-ı derūnuna işābet etse reng-i gülgūn kesb eder

9 **Zi gerdūn mītevānī dīd Şevket rūy-ı bihbūdī**
Eger zaḫm-ı ketān rā pertev-i mehtāb merhem şod

Felekde mümkündür görmek Şevket pīrāye yüz
Eger zaḫm-ı ketāna pertev-i mehtāb merhem şod[302]

Yaʿnī sipihr-i vājgūn dan bir ḥüsnrū görmek mümkün olur eger şuʿle-i māh zaḫm-ı ketāna ʿilāc olsa

[302] Sehven "oldı" kelimesinin Farsça karşılığı olan "şod" yazılmıştır.

275

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Nigāh-ı ġayr rā neẕẕāre-i ḥusneş tesellī şod**
Zumurrud merhem-i zengār zaḫm-ı çeşm-i efʿī şod

نگاه غیر را نظاره حسنش تسلی شد
زمرد مرهم زنگار زخم چشم افعی شد

Nigāh-ı ġayra neẕẕāre-i ḥüsnüñ tesellī oldı
Zümrüd merhem-i zengār zaḫm-ı çeşm-i iylān oldı

Yaʿnī neẕẕāre-i ḥüsnüñ çeşm-i aġyāra cilābaḫş oldı gūyā iylānın gözüne zümrüd merhem zengār olduġu gibi bu mażmūn tekrār mürūr etdi

2 **Delīl-i vaḥdet-i nāz u niyāz-ı ḥüsn ü ʿaşḳ īn bes**
Ki men ez ḫ̌īş reftem imşeb u cāy-ı to ḫālī şod

دلیل وحدت ناز و نیاز حسن و عشق این بس
که من از خویش رفتم امشب و جای تو خالی شد

Delīl-i vaḥdet-i nāz u niyāz ḥüsn ü ʿaşḳa bu kāfīdir
Zīrā ben kendimden gitdim bu gece seniñ yeriñ boş oldı

Yaʿnī ʿāşıḳ ile maʿşūḳ u nāz <u> niyāz-ı ḥüsn ü ʿaşḳ bir olmaya delīldir ʿāşıḳ nābūd olsa maʿşūḳ daḫı nābūd olur belki nām-ı şöhret-i ḥüsn nābūd olur

3 **Hunermendīger ez ʿayb-ı taʿalluḳ pāk kon ḫod rā**
Ki sūzen cevher-i āyīne tecrīd-i ʿĪsā şod

هنرمندی گر از عیب تعلق پاک کن خود را
که سوزن جوهر آیینه تجرید عیسی شد

Eger ṣāḥib-i hünersen ʿayb-ı taʿalluḳdan kendiñ pāk et
Zīrā sūzen āyīne-i tecrīd-i ʻİsā cevher oldı

Yaʿnī erbāb-ı ʿirfān u ehl-i baṣīret taʿalluḳ-ı esbāb-ı dünyādan kendiñ pāk edip dāʾimā ʿalyāyıḳ-ı dünyādan ḥazer eder zīrā tecrīd-i ʿİsā ʿaleyhisselām bir iğne mānīʿ oldı **bu mażmūñ tekrār mürūr etdi**

4 **Kesī lāf-ı ḳadeḥ nūşī zened bezm-i ḫamūşī rā**
Ki durd-i lafẓ-ı ū der peymāne-ı ū ṣāf maʿnā şod

کسی لاف قدح نوشی زند بزم خموشی را
که درد لفظ او در پیمانه اوصاف معنی شد

Bir kimse lāf-ı ḳadeḥ nūşı verse bezm-i ḫamūşīde
Onuñ dürd-i lafẓ-ı peymānesinde ṣāf maʿnā oldı

Yaʿnī bir kimse şarāb-ı **(181b)** ʿaşḳ <u> muḥabbet nūş edip ketm <u> iḫfā eylese onuñ ẓāhir u bāṭīn ṣāf u pür nūr olur belki ẓāhir u bāṭını müttehid olur

5 **Be ṣaḥrā reng-i şūḫī rīḫtī ez ḳāmet-i mevzūn**
Sevād-ı ḥalḳa be çeşm-i ġazālān ṭavḳ-ı ḳumrı şod

بصحرا رنگ شوخی ریختی از قامت موزون
سواد حلقه بچشم غزالان طوق قمری شد

Ṣaḥrāda reng-i şūḫī ṭökdüñ ḳadd-ı mevzūnumdan
Sevād-ı ḥalḳa çeşm-i āhūlar tavḳ-ı ḳumrı oldı

Yaᶜnī̇ ṣaḥrāya ḳāmet-i servmiṣāliyle bir kere maḥbūb cilvenümün olup āhūlar ḳamet-i mevzūn-i servmiṣāl maḥbūba ᶜāşıḳ oldılar gitdi ḥalḳa-i sevād-ı dī̇deleri tavḳ-ı ḳumru gibi gerdenlerine tavḳ oldı

6 **Be rengī̇ şī̇r mestest ṣafā-yı sāᶜidet ṣaḥrā**
Ki Mecnūn rā ḥabāb-ı eşk puşt-i çeşm-i Leylā şod

Bir dürlü şir-mestdir seniñ ṣafā-yı sāᶜidiñden ṣaḥrā
Zī̇rā Mecnūna ḥabāb-ı eşk püşt-i Leylī̇ oldı

Yaᶜnī̇ sāᶜid-i sī̇mī̇n maḥbūbdan deşt <u> ṣaḥrā bir güne nūrānī̇ vü ṣafvet kesb eyledi Mecnūn'a kendi ḥabāb-ı eşki Leylā gibi görünür

7 **Bahār u bāġ būd ez şebnem-i ruḫsāret ḫurrem**
Çu refti ez gulistān sebzhā mujgān-ı aᶜmā şod

Bahār u bāġ oldı şebnem ruḫsārıñdan ḫurrem
Ḳaçam kim gülistāndan gitdiñ sebzeler müjgān-ı aᶜmā oldı

Yaᶜnī̇ bahār u bāġıñ şādāb u ḫandān olması seniñ yüzüñden idi vaḳtā ki sen bāġdan gitdiñ sebzezār-ı çemen ü şāh-ı nihāl-i gülistān müjgān-ı aᶜmā gibi bī̇fā'ide olıd yaᶜnī̇ ṣafā-yı bāġ u bahār ancaḳ seniñ ile idi

8 **Be devrān-ı to Şevket bes ki şod yekreng-i meşrebhā**
Kef-i deryā-yı ᶜişyan penbe-i mī̇nā-i ṭaḳvā şod

Seniñ devrānıñda Şevket ol ḳadar yek reng oldı meşrebler
ᶜİşyān deryāsı köpüğü penbe-i mī̇nā-i ṭaḳvā oldı

Yaᶜnī̇ zamān-ı eyyām-ı Şevket'de ᶜālem bir ḥüsn-i ḥāl u ṣafvet-i ḳāl ile yek reng oldı müteᶜaşşıb daḫı yek reng ile taḳvā ṣūretinden bedī̇dār oldı

276

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Kerd ṭāliᶜ saᶜyhā ḫālī̇ dilem ez ġam neşod**
Bāġbān rā āb şod dil u ī̇n çemen ḫurrem neşod

Etdi ṭāliᶜ saᶜyler gönlüm ġamdan ḫālī̇ olmadı
Bāġbāna ṣu oldı (182a) *dil bu çemen ḫurrem olmadı*

Yaᶜnī̇ kemāl mertebe saᶜy <u> gūşiş eyledi ṭāliᶜim fāriġüᶜl-bāl u ġamdan ḫālī̇ olma mümkün olmadı gūyā vücūd-ı bāġbān kendini ifnā edip gülzār-ı derūn şādnāk u ḫurrem olmadı

2 **Evvel <u> āḫir ḥayāt-ı men be yek ḥālet gozeşt** اول خ حیات من بیک حالت گذشت
ᶜOmr kem şod hemçu şemᶜ-i ṣubḥ sūzem kem neşod عمرم کم شد همچو شمع صبح سوزم کم نشد

Evvel u āḫir ḥayātım bir ḥāl üzere geçdi
ᶜÖmrüm az oldı şemᶜ-i ṣubḥ gibi sūz-ı şemᶜ az olmadı

Yaᶜnī benim cemīᶜ evḳātım āteş-i ġam u sūziş-i sitem-i zamān ile güzerān eyledi şeb tā ṣubḥu sūzişle ᶜömr güzerān eylediġi gibi

3 **Pāy ninhādem beṣaḥrāyī ki ez feryād-ı men** پای ننهادم بصحرای که از فریاد من
Ḥalḳa-i çeşm-i ġazālān ḥalḳa-ı mātem neşod حلقه چشم غزالان حلقه ماتم نشد

Ayaḳ basmam ṣaḥrāya zīrā benim feryādımdan
Ḥalḳa-i çeşm-i ġazāllar ḥalḳa-i mātem olmadı

Yaᶜnī ne vaḳt ṣaḥrāya pānihāde olup vażᶜ-ı ḳadem eylesem benim nāle vü feyādımdan ḥalḳa-i çeşm-i ġazāllar ḥalḳa-i mātem olur belki bir rütbe ᶜāşıḳ-ı bīnevā vü şūrīde ḥālim ahūlara riḳḳat-i ḳalb gelir ḥālime giryān olurlar

4 **Bīnaṣībī hemçu men netvān be ᶜālem yāften** بی نصیبی همچو من نتوان بعالم یافتن
Ḳaṭre-i ābī neḫordem tā şerer şebnem neşod قطره ابی نخوردم تا شرر شبنم نشد

Benim gibi bir naṣībsiz ᶜālemde mümkün değil bulmaḳ
Bir ḳaṭre ṣu içmedim tā şerer şebnem oldı

Yaᶜnī benim gibi bir kem rızḳ ᶜālemde yoḳdur benim rūze-i rızḳım şerer-i şebnem olmaġa merbūṭdur maᶜahezā şerer-i şebnem olması emr-i muḥāl

5 **Ḳadrdān-ı vaṣl şod tā geşt Şevket dūr āzād** قدر دان وصل شد تا گشت شوکت دور آزاد
Tā ḳadem nugzeşt bīrūn ez cihān ādem neşod تا قدم نگذاشت بیرون از جهان آدم نشد

Ḳadrdān-ı vāṣl oldı tā oldı Şevket ondan īrāġ
Tā ḳadem taşra bıraḳmadı dünyādan ādem geçdi

Vaṣl-ı maḥbūbdan dūr olmayınca miḳdār-ı keyfiyet-i vaṣl maᶜlūm olmadı dünyādan güzār olmayınca ādem ādem olmadıġı gibi yaᶜnī ādem dünyāyı terk etmedikçe vāṣıl-ı maᶜrifet ḥaḳīḳat-i güzellik-i vasldan dūr olmayınca miḳdār-ı vaṣl maᶜlūm olmaz

277

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Gulgūn ḳabā be cilve-i ᶜāşıḳ pesend şod** گلگون قبا بجلوه عاشق پسند شد
În şuᶜle bāz yek ḳadem-i ādem bulend şod این شعله باز یک قدم ادم بلند شد

Gülgūn (182b) *bir cilve ile pesend oldı*
Bu şuᶜle bir daḫı bir ḳadem-i bülend oldı

Yaᶜnī gülgūn ḳabā gülbeden maḥbūb-i pürcilve ᶜāşıḳı kendine firifte vü üftāde eyledi bu şuᶜlegūn ḳabā ile bir ḳat daḫı ḥüsn ü ān ziyāde eyledi

2 **Ez reşk-i turre-i to be ruḫsār-ı şuᶜle dūd**
Pīçīde īn ḳadar ki girih çun sipend şod

Seniñ reşk-i zülfüñden ruḫsār şuᶜlede tütün
Sarıldı ol ḳadar düğün sipen gibi oldı

Yaᶜnī maḥbūbuñ rūy-ı gülfāmında zülf-i siyāh-ı sünbülmişāliñ şuᶜle gördükde kendi ruḫsārında şuᶜle-i dūd āteş-i zülf gibi girih girih edip kemāl rütbe rūy-ı zülf-i maḥbūba reşk ḥüsndendir

3 **Şevket to rā zi[303] bes be esīrī gozeşt ᶜömr**
Ḫāket ġubār-ı ḥalḳa-ı çeşm-i kemend şod

Şevket saña yeter esīrlikde geçdi ᶜömr
Seniñ ṭopraġıñ ġubār ḥalḳa-i çeşm-i kemend oldı

Yaᶜnī Şevketiñ tamām-ı ᶜömrü giriftār-ı esīr olmaġa geçmek ḥasebiyle ġubār-ı vücūdı gūyā çeşm-i kemende tūtīyā oldı

278

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ger çonīn çeşm-i butān der ᶜaşḳ-ı ū efzūn şeved**
Zülf-i Leylā der naẓar mūy-ı ser-i Mecnūn şeved

Eger ancaleyin çeşm-i bütler onuñ ᶜaşḳından efzūn olur
Zülf-i leylī naẓarda mūy-ı ser-i Mecnūn olur

Yaᶜnī bizim maḥbūbumuza çeşm-i maḥbūb-ı zamān bu dürlü gün günden ziyāde ᶜāşıḳ olup dīdebāz olurlarsa nihāyet maḥbūblarıñ zülf-i pīçenderpīçi mūy-ı jülīde ser-i Mecnūn gibi nümāyān olur

2 **Ṭıynet-i ehl-i cihān peymāne-i yek bādeest**
Ābrūyem rīzed ez baḫt-ı kesī vārūn şeved

Ṭıynet ehl-i dünyā bir bādeniñ peymānesidir
Ābrūyum ṭökülür bir kimseniñ baḫt bergeşte olur

[303] Vezne uygun olması için zi olarak okunmuştur.

Yaᶜnī nevᶜ-i efrād-ı insāna keder cins-i insāna rāciᶜdir zīrā cümle efrād-ı beşer bir silsiledir nihāyet derece bir yerde münḳaṭiᶜ olur böyle olduġu ḥālde yalñız bir ferd-i insān āzā-ı mecmūᶜ-ı insān olmaḳ gibidir bir insān keder etse kendine keder eder gibidir **"bi iḫveᵓl-müᵓmin iḫvānüᵓl-müᵓminīñ"**[304] feḥvāsını kendi din ḳardaşına żarār kendiye żarār gibidir

3 **Ustuḫˇānem rā keşed ṭāvūs ez ceng-i Humāyī**
Baᶜd-ı morden bes ki ḫūnem bī to dīger gün şeved

Üstüḫānımı çeker tāvūs hümālık elinden
Öldükden ṣoñra ol ḳadar ḳanım sensiz dürlü dürlü reng olur

Yaᶜnī ben öldükden soñra baña taᶜẓīm <u> terġīb olaraḳ kemüklerime Hümā-yı devlet ṭālib olup aḫz eder dīger sensiz ḫūn-ı bedenim yaᶜnī rūḥum dürlü dürlü ṣafvet u gün gün reng-i ḥālet gösterir ṭāvūs-ı kerrūbiyyūn kemuğime ṭālib olup Hümā-yı devletden aḫẕ ederler

4 **Ẕāt-ı ehl-i suḫan bāşed resāyīhā-yı fikr**
Ṭıfl-ı maᶜnā çun keşed ḳadd mıṣraᶜ-yı mevzūn şeved

Ẕāt ehl-i süḫan olur fikre vāṣıl
Ṭıfl-ı maᶜnā ḳadd çekdiği vaḳtde mıṣraᶜ-yı mevzūn olur

Yaᶜnī li-ẕātihi erbāb-ı maᶜrifet u ehl-i ṭabᶜiyyet fikr-i daḳīḳ u maᶜnā-yı bārīke dest olmuşlar zīrā ṭıfl-ı tāze-i maᶜnā ḳadd keşīde olduḳda elbette mıṣraᶜ-ı mevzūn olduġu gibi erbāb-ı süḫan daḫı maᶜnā-yı rengīn destres olup bir güzel ṣūret-i lafẓa ifrāġ eder

5 **Ġaflet endūdest dīvār <u> der-i meyḫāneem**
Ger gil-i peymāneem ez maġz-ı Eflāṭūn şeved

Ġaflet sürülmüşdür der <u> dīvār-ı meyḫāneme
Eger peymānem çamuruñ maġz-ı Eflāṭūn olur

Yaᶜnī benim meyḫāne-i vücūdumda ḫāb-ı ġaflet derkārdır eger benim peymāne-i bedenim maġz-ı Eflāṭūn yapsalar ḥāṣıl-ı vücūd-ı insānda ġaflet derkārdır nefs-i Eflāṭūn olsa **"el-insān mürekkebi biᵓn-nisyān"**[305] feḥvāsınca

6 **Şevket ez rūyeş buved neẓẓāre-i men şuᶜle reng**
Ez nigāh-ı germ-i men rūy-ı hevā gulgūn şeved

Şevket yüzünden olur benim neẓẓarem şuᶜle reng
Benim germ nigāhımdan rūy-ı hevā gülgūn olur

[304] "Bütün Müslümanlar birbiriyle kardeştir." Hadis-i şerif.
[305] "İnsan unutkanlık ile terkip edilmiştir. İnsanın hamurunda unutkanlık vardır."

Yaᶜnī maḥbūbuñ rūy-ı āteşfāmından benim nūr-ı naẓarım şuᶜle reng olur dīger benim nigāh-ı germimden rūy-ı hevā gülgūn olur yaᶜnī maḥbūbuñ rūy-ı āteşgūn benim nūr-ı naẓarıma sirāyet edip (183b) şuᶜle reng-i dīger benim nūr-ı naẓarım hevāya sirāyet edip reng-i gülgūn bedīdār olur

279

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Key nişān-ı kūyeş ez naḳş-ı cebīn peydā şeved**
Āsümān rūyend āncā tā zemīn peydā şeved

Nice nişān-ı kūyı naḳş-ı çīnden peydā olur
Āsümān çıḳar orda tā zemiñ peydā olur

Yaᶜnī kūy-ı maḥbūbuñ kemāl mertebe aᶜlā derece vü erfaᶜ-şān olmaḳ ḥasebiyle ᶜāşıḳlarıñ mescid u niyāzgāh olmaġla naḳş-ı secde-i ᶜāşıḳlardan nişān kūy-ı yār nümāyān olmaz ne dürlü görünür nişān-ı kūy-ı yār belki āsümān çıḳar nişān-ı kūy-ı yār zāhir oluncaya dek

2 **Mevc-i şöhret mīzened āvāze-i bīmaġz-ı mā**
Nām-ı mā hemçun kef ez āb-ı nigīn peydā şeved

Mevc-i şöhret verir bizim āvāz-ı bīmaġzımız
Bizim nāmımız köpük gibi āb-ı nigīnden peydā olur

Yaᶜnī ᶜālem-i imkānda biz bu vücūd-ı ḥādiṯ ile şöhret- i iftiḫār ṣadedindeyiz ḥalbuki bizim nām <u> şöhretimiz belki vücūdumuz ᶜademe müsāvīdir

3 **Ez şerīk-i bīmürüvvet teng gerded kār-ı rızḳ**
Mūr kem rūzī şeved çun ḫūşeçīn peydā şeved

Şerīk-i bīmürüvvetden dar olur rızḳ
Ḳarınca ḳısmet az olur ḳaçankim başaḳça peydā olur

Yaᶜnī şerīk-i bīmürüvvetden ziyān derkārdır ḫūşe çīn olduġu ḥālde mūra dāne az olduġu gibi

4 **Ez ḥınā yek pīrehen dūrest desteş ez nigār**
Çun reved reng-i ḥınāyeş āstīn peydā şeved

Ḥınādan bir gölmek īrāġdır elinden güzellikden
Ḳaçankim gider reng-i ḥınā sı āstīn peydā olur

Yaᶜnī ḥınā hicāb olur āstīn-i maḥbūba dest-i maḥbūbdan āstīn-i maḥbūb ḳurbiyyetle naḳş-ı nigār kesb etmeğe

5 **Mīşeved maḥsūs çun gul-ı maᶜnā rengīn-i men** میشود محسوس چون گل معنی رنگین من
Hemçu men Şevket kocā ḥarf-ı āferīn peydā şeved همچو من شوکت کجا حرف آفرین پیدا شود

Olur maḥsūs gül gibi benim maᶜnā-yı rengīnim
Benim gibi Şevket nerde bir ḥarf-ı āferīn peydā olur

Yaᶜnī maᶜnā-yı daḳīḳ u mükerrer benim her kese müşāhede olmaḳ derecesine resīde oldı bir daḫı benim gibi ṣāḥib-i kelām pesendīde vü süḫan-ı nāşinīde ṣāhib-i hüner ne zamān peydā olur

280

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Serv rā ez (184a) āh-ı serd-i men tarāvet kem şeved** سرو را از آه سرد من طراوت کم شود
Ṭavḳ-ı ḳumrı ez fiġānem ḥalḳa-ı mātem şeved طوق قمری از فغانم حلقه ماتم شود

Serve benim āh-ı serdimden ṭarāvet noḳṣān olur
Ṭavḳ-ı ḳumrı fiġānımdan ḥalḳa-i mātem olur

Yaᶜnī benim ḳāmet-i rāst <u> āh-ı serdimden serve noḳṣān ṭārī olup dīger nāle-i dilsūzānımdan ṭavḳ-ı ḳumrı ḥalḳa-i mātem olur yaᶜnī ḳumru nāleden fāriġbāl olup ḫāmūş olur

2 **Bes ki żaᶜf-ı pīrī-i men kerde der ṭāliᶜ eṣer** بسکه ضعف پیری من کرده در طالع اثر
Hemçu ebr-i ḳāmet-ı baḫt-ı siyāhem kem şeved همچو ابر قامت بخت سیاهم کم شود

Ol ḳadar benim żaᶜf-ı pīrim eylemiş ṭāliᶜim eṣer
Buluṭ gibi ḳāmet-i baḫt-ı siyāhım az olur

Yaᶜnī her ne ḳadar żaᶜf-ı pīri benim ṭāliᶜime sirāyet edip ebr-i siyāh gibi ḳāmet-i ṭāliᶜim kūtāh olmuş ᶜamel-mānde iken lākin benim bārān-ı feyż-i irşādımdan çemenzār-ı nevᶜ-i benī ādem irşād u feyżyāb olurlar

3 **Rifᶜat-ı kāşāne merd-i ᶜaşḳ rā derkār nīst** رفعت کاشانه مرد عشق را درکار نیست
Ḫāneī dāred bülend yek ḳādem-i ādem şeved خانه ای دارد بلند یک قدم آدم شود

Bülend ḫāne-i merd-i ᶜāşıḳda derkār değil
Ḫāne ṭutar bülend bir ḳadem-i ādem olur

Yaᶜnī bu cihān-ı fānīde merd-i ᶜāḳil u ᶜārif <u> dāna ḳaṣr-ı bülend eyvāna raġbet etmez mehmāenken mücerred bir sekenāya bināgāh eder

4 **Bes ki rāh-ı ārzū pīr pīç-i tāb oftādeest** بسکه راه آرزو پیر پیچ تاب افتاده است
Cāddehā çun zülf-i ḫūbān ez naẓar derhem şeved جاده ها چون زلف خوبان از نظر درهم شود

Ol ḳadar rāh-ı arzū dolaşıḳ düşmüşdür
Cāddeler zülf-i ḫūbān gibi naẓarda birbirine dolaşıḳ olur

Yaʿnī rāh-ı maṭlab o mertebe ṣaʿb u perīşāndır ḫalāṣ olup ser menzil-i maṭlaba vāṣıl olmaḳ mümkün değil ʿāşıḳıñ zülf-i pürpīç <u> tāb-ı maḥbūba gönlü esīr u giriftār olup ḫalāsı mümkün olmadığı gibi

5 **Ḫayret<ī> dāred beyābān merg ez leb teşnegī**
Gerçi tebḫāleş ḥabāb-ı çeşme-i zemzem şeved

Ḫayret ṭutar beyābān merg leb teşnelikden
Eger tebḫālesi ḥabāb-ı çeşme-i zemzem olur

Yaʿnī beyābāb-ı merg <u> muḥabbetde māt <u> müteḥayyir olur ʿāşıḳ-ı cānsūz-ı ʿaşḳ u leb-tenşeği Mecnūn egerçe ʿāşıḳda **(184b)** sūziş-ı ʿaşḳdan ḥāṣıl olan tebḫāle āb-ı zemzem gibidir

6 **Mīgorīzem der penāh-ı yeʾs Şevket ez ümīd**
Minnet ez ʿişret çerā bāyed geştem tā ġam şeved

Ḳaçarım penāh-ı yeʾse Şevket ümīdden
Minnet-i ʿişretden niçin lāzım tā ki ġam olsun

Yaʿnī her şeyden ḳaṭʿ-ı ümīd edip zāviye-i yeʾs iḫtiyār edip rāḥat ederim zīrā ṣafā-yı dünyāda bir imtinān-ı ṣafā vardır imtinān-ı ṣafā daḫı pür ġamdır ġamdan ḥaẕer lāzımdır

281

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Şevḳ çun silsile cunbān dil-i teng şeved**
Baḥr-ı taṣvīr revān ez ṣadef reng şeved

Şevḳ ḳaçankim dil-i tengde silsile-i cünbān olur
Baḥr-ı taṣvīr ṣadef renginden revān olur

Yaʿnī teng ḥavṣala dil-i bīārāmda şevḳ <u> muḥabbet lemeʿān u cünbān olsa gūnāġūn naḳş-ı ḥāletler ṣadef rengden dürdāne gibi ẓāhir u bedīdār olur

2 **Mībered şevḳ be sūy-ı to merā mītersem**
Ki be ḫod naḳş-ı ḳadem bāled u ferseng şeved

Götürür şevḳ seniñ semtine beni ḳorḳarım
Kendinden naḳş-ı ḳadem ziyāde olup ferseng olur

Yaᶜnī şevḳ <u> muḥabbet semt-i maḥbūba beni bir metebe ceẕb eyledi rāh-ı muḥabbet-i maḥbūbda naḳş-ı pā-yı reftārım kendinden nemā bulup semt-i maḥbūba teveccüh mümkün derece oldı

3 **Ger be īn neşᵓe-i to pīrāhen-i gulgūn pūşī**
Çīn-i dāmen-i to mevc-i mey-i gulreng şeved

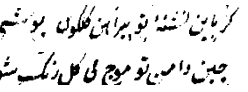

Eger bu neşᵓe ile sen pīrāhen-i gülgūn örtsen
Seniñ eteğiñ bükümü mey-i gülreng olur

Yaᶜnī bu ṣafā-yı neşāṭ ile maḥbūb-ı gülgūn āl ḳabā giyse çīn-i dāmenden ᶜāşıḳlara neşᵓe-i bāde-i gülreng vermek mümkündür

4 **Ger be yādem dil-i sengīn bütān rā benaẓar**
Saḫtī-yi tār-ı nigāhem zi[306] reg-i seng şeved

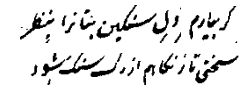

Eger getirsem dil-i sengīn ṣanemleri naẓara
Saḫtī tār-ı nigāhım reg-i sengden olur

Yaᶜnī maḥbūbuñ dil-i sengīnine naẓar ile tār-ı nigāhım reg-i seng olur yaᶜnī dil-i seng-i maḥbūb tār-ı nigāhıma sirāyet edip tār-ı nigāhım reg-i seng gibi saḫt olur

5 **Tārhā-yı müje rā çun behem ārem Şevket**
Nigeh-i germ-i merā şuᶜle-i āheng şeved (185a)

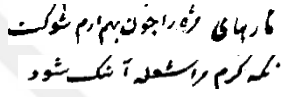

Tār-ı müjgānlarım birbirine getirdiğim vaḳtde Şevket
Benim nigāh-ı germim şuᶜle-i āheng olur

Yaᶜnī tār-ı müjgānlarım bir cemᶜ olup maḥbūba germ nigāh olduḳda tār-ı müjgān ile şuᶜle-i nigāhım āhengsāz olur

282

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Zīr-i niḳāb şerm-i muḥābbet heves şeved**
Kār-ı nigāh çun bedil ofted nefes şeved

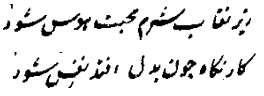

Hicāb altında şerm-i muḥabbet heves olur
Kār-ı nigāh göñle düşdüğü vaḳtde nefes olur

Yaᶜnī ᶜaşḳ-i mektūm ᶜaşḳ değil belki heves-i nefsdir naẓar derūn-ı göñle vāḳıᶜ olduḳda nefes olduġu gibi yaᶜnī ᶜabeṯ olup bir mürāī nümāyān olduġu gibi güzellik-i ᶜaşḳ maḫfī hevā vü heves-i dünyādır belki ᶜaşḳ-ı ḥaḳīḳī fāş olmaḳ lāzımdır

[306] Vezne uygun olması için "zi" olarak okunmuştur.

2 **Żaᶜfem resīdeest be cāyī ki dūr ez ū**
Reng-i perīde dem-i nefes bāz bes şeved

ضعفم رسیده است بجایی که دور از او
رنگ بریده دم نفسم باز پس شود

Żaᶜfım bir yere yirişmişdir dūr oña
Reng-i perīde dem-i āḫir nefes olur

Yaᶜnī vücūdum bir mertebe żaᶜf-ı lāġarī kesb eyledi reng-i perīde āḫir nefes olur baña

3 **Der bezm-i gulşen-i ki to bāşī şarāb u gul**
Gul nīm reng kerdī vü mey nīmres şeved

در بزم گلشنی که تو باشی شراب و گل
گل نیم رنگ کردی و می نیمرس شود

Bir meclis-i gülşende sen olsan şarāb u gül
Gül nīm reng mey nīmres olur

Yaᶜnī bir meclis-i ᶜişretde gülşen-i ḥüsn-i maḥbūb dil-ber-i meygūn maḥbūb-ı cilvenümūn olsa gül gülzār-ı nīmreng u mey meclis-i nīmres bedīd olur belki mey ü gül berbād olur

4 **Āvāze-i bulend-i to rā ez cunūn-ı māst**
Zincīr çun şikest zebān-ı ceres şeved

آوازه بلند ترا از جنون ماست
زنجیر چون شکست زبان جرس شود

Seniñ āvāze-i bülendiñ bizim cünūnumuz<da>ndır
Zincīr ḳırıldıġı ḥālde zebān ceres olur

Yaᶜnī maḥbūbuñ şöhret <u> şāiᶜa-yı ḥüsnü vü revnaḳ-ı revāc-ı bāzār ḳumāş-ı cemāl ancaḳ ᶜāşıḳdandır zīrā pārelendiġi ḥālde pāre-i zincīr-i derā zebān olup āvāz-ı derāya illet olduġū gibi

5 **Şevket esīr-i dām çonān şev ki ᶜāḳıbet**
Maġz-ı ser-i to merhem-i zaḫm-ı ḳafes şeved

شوکت اسیر دام چنان شو که عاقبت
مغز سر تو مرهم زخم قفس شود

Şevket esīr-i dām ancaleyin ol ki ᶜāḳıbet
Seniñ maġz-ı seriñ zaḫm-ı ḳafese merhem olur

Yaᶜnī bīvefā dünyānıñ (185b) ḳayd-ı dāmına dilfirīb olup giriftār olduñ lākin sen gāfilsin bilmez misin nihāyt vücūduñ maḥv edip ḫāk ile yeksān olursun

283

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Zi bād-ı ṣubḥ çu zülfeş be pīç u tāb şeved**
Nigeh be dīde-i men mevc-i ıżṭırāb şeved

زباد صبح چو زلفش بپیچ و تاب شود
نگه بدیدهٔ من موج اضطراب شود

Nesīm-i ṣubḥdan ḳaçankim zülfi pīç ü tāb olur
Medd-i naẓar benim gözümde mevc-i ıżṭırāb olur

Yaᶜnī bād-ı ṣabā zülf-i maḥbūba destres olup gīsū-yı meşkīn maḥbūbı pīç u tābālūd eyledikde pīç u tāb-ı zülf-i maḥbūb āyīne-i dīdemde münᵓakis olup tār-ı medd-i naẓarım mevc-i ıżṭırāb gibi nümāyān olur

2 **Zi żaᶜf tāb u ṭāḳat nigāh-ı germem nīst**
Zi berḳ-i çeşm-i Humā ustuḫˇānem āb şeved

ز ضعف تاب وطاقت نگاه گرمم نیست
ز برق چشم همای استخوانم آب شود

Żaᶜfdan tāb u ṭāḳat nigāh-ı germim yoḳdur
Berḳ-i çeşm-i Hümā'dan üstüḫānım ṣu oldı

Yaᶜnī żaᶜf-ı ṭāliᶜden bir mertebe vücūdum nābūd oldı bāl-ı Hümā başım üzre sāyeendāz olsa iḳbāl baña teveccüh etmek mümkün değildir belki sāye-i bāl-i hümādan binā-yı vücūdum vīrān <u> berbād olur

3 **Be gulşen-i ki dilem germ-i nāle mīgerded**
Zi şerm-i şuᶜle-i āvāz bulbul āb şeved

بگلشن که دلم گرم ناله میگردد
ز شرم شعله آواز بلبل آب شود

Bir gülşende ki benim gönlüm germ-i nāle olur
Hicāb-ı şuᶜle-i āvāzdan bülbül ṣu olur

Yaᶜnī bir gülşende germ-i nāle <vü> feyād olsam bülbül hicāb-ı nālemden nābūd olur

284

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Çend gāhed dāniş-i mā cehl-i mā ferbih şeved**
Ez reg-i gerden kemān-ı daᶜvī-i mā zih şeved

چند گاهد دانش ما جهل ما فربه شود
از رگ گردن کمان دعوی ما زه شود

Ne ḳadar nāḳıṣ olsa bizim ᶜilmimiz cehlimiz ziyāde olur
Reg-i gerdenden bizim daᶜvāmız kemāna zih olru

Yaᶜnī insān ne miḳdār kendi dāniş u ᶜirfāna saᶜy-ı ᶜirfāndan tekāsül edip noḳṣān getirse gūyā kendi kendini mechūl-ı muṭlaḳ belki cehl-i mürekkeb etmeğe sebeb olur kendi müddeᶜā-i seng-i kemān daᶜvāsına kendi reg-i gerdeniñ zih etmek gibidir yaᶜnī kendi müddeᶜāsına kendi tecāhül edip taḳviyye vermek gibidir

2 **Coz teᵓessuf nīst dārū-yı cerāḥethā-yı dil**
Çun behem āyed kef-i efsūs zaḫm bih şeved

جز تاسف نیست داروی جراحتهای دل
چون بهم آید کف افسوس زخم به شود

Teᵓesüfden başḳa bir şey yoḳdur göñüller (186a) *zaḫmına dermān*
Ḥayf eli birbirine geldiği vaḳtde yāre ıṣlāḥ olur

Yaᶜnī zaḫm-ı işyān ile insān raḫnedār olduḳda ᶜilāc u çāre <u> termīm ancaḳ teᵓeesüf edip tāᵓib u nādim olmaḳdır başḳa çāre yoḳdur

3 **Çun naẓar nāḳış futed eşyā buved nāḳış zi hem**
Māh-ı nev lāġar nebāşed çun nigeh ferbih şeved

چون نظر ناقص فتد اشیا بود ناقص زهم
ماه نو لاغر بنا شد چون نگه فربه شود

Naẓar noḳṣān olduġu ḥālde eşyā nāḳış olur birbirinden
Māh-ı nev zebūn olmaz ḳaçankim naẓar ḳuvvetli olur

Yaᶜnī eşyā-yı ᶜālem baᶜżısı nāḳış u baᶜżısı kāmil görünmek noḳṣān-ı naẓardandır yoḳsa cemiᶜ eşyā Allahu teᶜālā kāmil ḫalḳ u īcād etmişdir üslūb-ı hekīmāne ile her biri maḳāmına vażᶜ olmuşdur māh-ı nev noḳṣān müşāhede olunması noḳṣān naẓardan olduġu gibi

4 **Şevket āzādī nemībāşed ez īn mekteb me rā**
Dūr nubved cumᶜa key pes pes reved şenbe şeved

شوکت ازادی نمیباشد ازین مکتب مرا
دور نبود جمعه کی پس پس رود شنبه شود

Şevket āzādlık olmaz bu mektebden baña
İrāġ olmaz cumᶜa gide gide şenbe olsun

Yaᶜnī mekteb-i devr-i dāᵓim cevr-i felekden bize āzād olmaḳ yoḳdur pek baᶜīd değil ḫāṭırdan āzād olmaḳ daḫı mahv <u> nābūd olsun

285

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Beski ḥayret zede ān ḥüsn-i cihāngīr şeved**
Kilk-i Mānī muje-i dīde-i taṣvīr şeved

بسکه حیرت زده ان حسن جهان گیر شود
کلک مانی مژه دیده تصویر شود

Ol ḳadar ḥayretzede o pādişāh-ı ḥüsn olur
Kilk-i Mānī dīde-i taṣvīre müjgān olur

Yaᶜnī o şāh-ı ḥüsn maḥbūbuñ şöhret-i ḥüsnüyle ᶜālem ḥayret oldı kilk-i Mānī müje taṣvīr gibi oldı muᶜaṭṭal oldı Mānī naḳḳaş <u> muṣavver-i kāmil iken ḥayret-i ḥüsn-i cihāngīrden ḥüsn-i ṣūret-i maḥbūbu taṣvīrde ᶜāciz ḳaldı belki ḫāme-i mūy-ı Mānī müje taṣvīr gibi tehī besmānde oldı

2 **Ez ṭılsm-ı nigeh-i mā netevān bīrūn reft**
ᶜAks der ḫāne-i āyīne-i mā per şeved

از طلسم نگه ما نتوان بیرون رفت
عکس در خانه آیینه ما پر شود

Benim ṭılsım-ı naẓarımdan mümkün değil dışarı gitmek
ᶜAks bizim ḫāne-i āyīnemizde per olur

Yaᶜnī ṭılsım-ı nigāh-ı ᶜāşıḳdan zer-i ḫāliṣ-i maᶜşūḳ iḫrāc olmaḳ mümkün değil ᶜāşıḳıñ āyīne-i ḫāṭırından ṣūret-i ḥüsn-i maḥbūb **(186b)** biᵓd-devām cāygīr olup u ḳarār eder

3 **Gerded ez zaḫm-ı dil-i ḫīş siyeh mest-i ġazāl**
Eger ez bāl-ı baṭ-ı bāde per-i tīr şeved

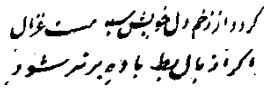

Olur kendi zaḫm-ı dilinden gök mest ġazāl
Eger bāde ḳazınıñ bālinden per-i tīr olur

Yaʿnī eger o ġazāl çeşm-i maḥbūbı dām ile ṣayd edip derāġūş etsen zamān-ı vāṣlda kenār-ı ʿāşıḳda giriftār u derkenār olmasını maḥbūb kendine ṣafā şümār edip neşʾeyāb olur

4 **Revzen-i ḫāne-i mā çeşm berāh-ı ḫaṭarest**
Seyl-i vīrāne-i mārā kil-i taʿmīr şeved

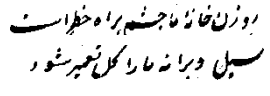

Revzen-i ḫānemiz gözi rāh-ı ḫaṭardadır
Bizim vīrānemiz seyli taʿmīr çamurı olur

Yaʿnī bizim ḫāne-i vücūdumuz ḥādiṯ olmaḳ taḳrībiyle dāʾimā ḫarāb u vīrān olmaya āmādedir bizim ḫāne-i vücūdumuzı ḫarāb eden fāʿil-i muṭlāḳ dīger ābād etmeğe ḳādirdir

5 **Ḫayret efzā-yı gulistān çu şeved ʿaks-ı ruḫet**
Sebzhā cevher-i āyīne-i taṣvīr şeved

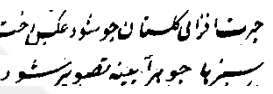

Ḫayret efzā-yı gülistān ḳaçankim olur ʿaks yañaġıñ
Sebzeler cevher-i āyīne-i taṣvīr olur

Yaʿnī ḳaçankim maḥbūb sebz gülzār eder gülzāra dehşet-i ḥüsn-i maḥbūbdan bir ḥayret ʿārıż olur ʿaks-i rūy-ı maḥbūbdan sebzezār-ı çemen cevher-i āyīne-i taṣvīr gibi olur

6 **Ḫoş dilem kerd ser-i şīşe-i selāmet bāşed**
Duḫter-i rez ki merā kerd cevān pīr şeved

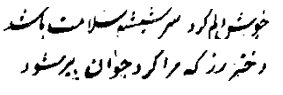

Ḫoşdil etdi beni ser-i şīşe-i selāmet olsun
Duḫter-i rez zīrā beni cüvān pīr olsun

Yaʿnī izāle-i ġam edip derūnum inkişāf u neşʾe verdi ile ser-i selāmet olsun şīşe-i bāde-i dīger duḫter-i rez beni cüvān-ı şābb eyledi Allah onuñ ʿömrüñ dırāz etsin dāʾimā feyż-i ṣafāsın görelim

7 **Ḳāleb ez bes ki tehī kerd zi sevdā-yı ruḫet**
Çi ʿaceb āyīne ger ḥalḳa-ı zencīr şeved

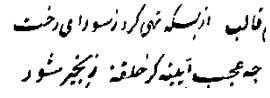

Kālıb ol ḳadar boş eyledi seniñ sevdā-yı ruḫuñdan
ʿAceb değil eger āyīne ḥalḳa-i zincīr olur

Yaʿnī ḥüsn-i rūy-ı maḥbūb sevdāsından āyīne o rütbe żaʿīf ḳalıb tehī **(187a)** oldı ʿaceb değil āyīne kendi ḥalḳa-i cevheriñ ḥalḳa-i zincīr edip sevdā-yı ʿaşḳ ḥüsn-i maḥbūbla der zincīr olsa

8 **Netevānem ki konem ez ruḫ-ı to ḳaṭʿ-ı naẓar**
Medd neẕẕāre-i men ger dem-i şemşīr şeved

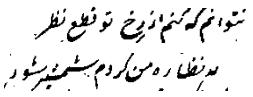

Ḳudretim yoḳ ki edem seniñ yanaġıñdan ḳatʿ-ı naẓar
Medd neẕẕārem eger benim dem-i şemşīr olur

Yaʿnī ḥüsn-i dilberden ḳatʿ-ı naẓar etmek mümkün değil eger kendi medd-i nūr-ı naẓarım baña zebān-ı tīġ olsa

9 **Ḫāḳ-ı ṣaḥrā-yı ʿadem surme şeved şīrīn rā**
Eger ez tīşe-i men āhen-i zencīr şeved

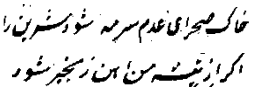

10 **Naḳş-ı ān sāʾid-i sīmīn netevāned ki keşed**
Āb der tīşe-i Ferhād eger şīr şeved

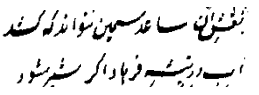

O sāʿid-i sīmīn naḳş mümkün değil ki çeker
Āb-ı tīşe-i Ferhāda eger ṣüd olur

Yaʿnī Ferhād naḳş-ı Şirīni taṣvīr edip dīger cūy-ı şīr yapdı lākin seniñ simīniñ taṣvīr edemez eger bir daḫı Ferhād kendi tīşesin ṣüd ile ṣu verse zirā kemāl-i leṭāfet u berrāḳ olduġundan taṣvīr mümkün değil

11 **Bes ki ez nāz key fikr-i żaʿīfest tenem**
Ḫār-ı kec pāy-ı merā ḥalḳa-i zincīr şeved

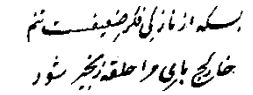

Ol ḳadar meger nāzından vücūdum żaʿīfdir
Ḫār-ı kec benim pāyımda ḥalḳa-i zincīr olur

Yaʿnī o rütbe żaʿf-ı vücūd ḥāṣıl eyledim fikr-i nāzīk mūmiyān dilberden ḫār-ı keç ayaġı zincīr gibi iḥāṭa eder

12 **Şevket īn çerb zebānī şode dilkūb me rā**
Loḳmāī nīst ḫamūşī ki gulūgīr şeved

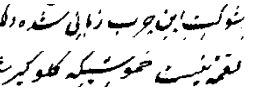

Şevket bu şīrīn kelām fāsīḥ olmuş ṣadme-i göñlüme
Bir loḳma yoḳdur sükūtda gelūgīr olur

Yaʿnī benim kelām-ı şīrīn ü naẓm-ı faṣīḥim sebebdir ṣademāt-ı vücūdum zīrā benim hüner-i maʿrifetime ḥāsid ḥased edip dāʾimā şīşe-i gönlüm seng-i cevrendāz olurlar yoḳsa ḫāmūş olduġum ḥālde seng-i ḥasūddan selāmetyāb olurum

286

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Be kārvān-ı muḥabbet derā nemībāşed**
Be reften āb-ı guher rā ṣad<ā> nemībāşed

بکاروان محبت درا نمیباشد
برفتن آب گهر را صدا نمیباشد

Kārvān-ı muḥabbetde derā olmaz
Āb-ı güher gitmekde ṣadā olmaz

2 **Ḥaṣīr-i māst behem çun reg-i zemīn pīçed**
Be ṣaḥn-ı ḫāne-i mā būriyā nemībāşed (187b)

حصیر ماست بهم چون رگ زمین پیچد
بصحن خانه ما بوریا نمیباشد

Bizim ḥaṣīrimizdir reg-i zemīn gibi birbirine ṣarılmışdır
Bizim ṣaḥn-ı ḫānemizde ḥaṣīr olmaz

Yaʿnī bizim cāygāhımızda kendi vücūd-ı ḫāksārımız kendi ferş-i ḥaṣīrimizdir bizim ḫānemizde ferş-i ḥaṣīr-i dīger lāzım değil

3 **Be yād-ı zulf-i to ez bes[307] raḳam zi nāle purest**
Ḫaṭṭ-ı şikestegī-i men bī ṣadā nemībāşed

بیاد زلف تو از رقم ز بس ناله پر است
خط شکستگی من بی صدا نمیباشد

Seniñ yād-ı zülfüñ ile ol ḳadar raḳam nāleden ṭolmuşdur
Benim ḫaṭṭ-ı şikestim bī ṣadā olmaz

Yaʿnī ḫayāl-i nāz-i zülf-i maḥbūb ederiñ vaṣf-ı gīsū-yı maḥbūbdan raḳam o rütbe pür nāle oldı ince yazıdan fiġān <u> feryād bedīdār oldı

4 **Resīdeest be miʿrāc-ı serfirāzī-i mā**
Miyān-ı çerḫ u kulāhem hevā nemībāşed

رسیده است بمعراج سرفرازی ما
میان چرخ و کلاهم هوا نمیباشد

Yirişmişdir miʿrāca benim serefrāzlıġım
Çerḫ ile külāhım beyninde hevā yoḳdur

Yaʿnī evc-i kemāle başım resīde olmuş nihāyet derece ʿulüvv-i şān u rifʿat-i iḳbālim var

5 **Zi bes ki pehlūyem ez żaʿf mūmiyāyī şod**
Şikest tīġ ney-i būriyā nemībāşed

ز بسکه پهلویم از ضعف موميايی شد
شکست تيغ نی بوريا نميباشد

[307] Bu kelime vezne uyması için mısra içindeki yeri değiştirilerek okunmuştur.

Ol ḳadar pehlūm benim lāġarlıkdan mūmiyān oldı
Şikest tīġ ḥaṣīr ḳumaşında olmaz

Yaʿnī vücūdum kemāl rütbe lāġar u naḫīf olmaḳdan bir ḥālet kesb eyledi şikest-i vücūda cāy-ı imkān nābūd oldı gūyā vücūd kendi şikeste lāġarlığı mūmiyā oldı ney ḥaṣīr żaʿīf olduġu eclden zaḫm-ı tīġden zaḫm-ı tīġden vāreste olduġu gibi

6 **Zi bes buved sefer-i Hind surme-i āvāz**
Ṣadā be reften-i reng-i derā nemībāşed

زبس بود سفر هند سرمه آواز
صدا برفتن رنگ درا نمیباشد

Ol ḳadar ki sefer-i Hind olur sürme-i āvāz
Ṣadā reng derā gitmekliğinde olmaz

Yaʿnī ol ḳadar kişver-i baḫt-ı siyāhım sefer eyledim sürme-i baḫt bir rütbe beni iḫāṭa eyledi āvāz-ı iḳbāl biʾl-külliyeten benden nābūd oldı

7 **Çi mīkoned be dil-i teng mevc-i ġam Şevket**
Be ġār-ı dīde-i mūr[[da]][308] ejdehā nemībāşed

چه میکند بدل تنگ موج غم شوکت
بغار دیده مور دها اژدها نمیباشد

Ne eder dār-ı göñle mevc-i ġam Şevket
Ġār-ı dīde-i mūrda ejdehā olmaz

Yaʿnī ḫāksār-ı fāriġüʾl-bāle ġam-ı cihān zaferyāb olmaz çeşm-i mūrda (188a) ejdehā cāygāh eylemediği gibi

287

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Be ʿālemī ki menem mihr u meh yekī bāşed**
Be dīde rütbe-i dervīş u şeh yekī bāşed

بعالمی که منم مهر و مه یکی باشد
بدیدهٔ رتبهٔ درویش و شه یکی باشد

Bir ʿālemde ki benim ḫūrşīd <u> ḳamer bir olur
Gözde rütbe-i dervīş u şeh bir olur

Yaʿnī ben olduġum kişver muḥabbet u ʿirfān-ı ḥaḳīḳatde cemīʿ eşyā bir rütbede birbiriyle tesāviyetüʾl-aḳdāmdır belki pādşāh <u> gedā bir ʿayār üzeredir temyīz-i intiḫāb yoḳdur

2 **Be çeşm-i evvel-i mā kufr <kufr> dīn dīnest**
Naẓar çu bāz konīm īn dū reh yekī bāşed

بچشم اول ما کفر و دین دینست
نظر چو باز کنیم این دو ره یکی باشد

Bizim neẕẕāre-i evvelimizde küfr küfr dīn dīndir
Ḳaçankim bir dāġ-ı başīret üzre oldum bu iki yol bir yoldur

[308] Sehven Türkçe hal eki yazılmıştır.

Yaʿnī çeşm-i zāhire göre küfr bir ṭarīk-i islām bir ṭarīkdir lākin mütebaṣṣırāne dīde-i bāṭınla müşāhede olunsa ikisi bir ṭarīḳdir menzil-i vāḥidde çıḳacaḳdır yaʿnī ikisi daḫı dīvān-ı Bārī'ye maʿlūm ola

3 **Buved be kār-ı suḫandān ḫalel çi rūz çi şeb**
Be ḫāme mūy-ı sefīd u siyeh yekī bāşed

بود بکار سخندان خلل چه روز چه شب
بخامه موی سفید و سیه یکی باشد

Olur kār-ı süḫandāna ḫalel ister gece ister gündüz
Ḫāmeye <beyāż> ḳıl siyeh ḳıl bir olur

Yaʿnī ne mekānda olursa erbāb-ı ṭabīʿat ṣāḥib-i ʿirfāndır devrān u ḫalel-i zamāndan ḫalāṣ olmaz görmez misin ḫāme-i süḫansāza mūy-ı sefīd u mūy-ı siyāh ḫalel vermede müsāvīdir

4 **Be çehre reng-i to gul şod ez neẓẓāre-i men**
Be gulşen-i to nesīm u nigeh yekī bāşed

بچهره رنگ تو گل شد از نظاره من
بگلشن تو نسیم و نگه یکی باشد

Çehrede seniñ reng-i gül oldı benim neẓẓāremden
Seniñ gülzārıñda nesīm-i nigeh bir olur

Yaʿnī ġonca-i gülzār ḥüsn-i maḥbūb o rütbe nāzikdir nesīm-i nigāhla handān olur nigāh u nesīm bir ḥāldedir

5 **Merā ki ḫāne-i ḫarābī zi ter-i dimāġīhāst**
Siyāh mestī vü ebr-i siyeh yekī bāşed

مرا که خانه خرابی ز تر دماغیهاست
سیاه مستی و ابر سیه یکی باشد

Baña ḫāne-i ḫarāblıklardandır <dimāġ tazeliği>
Siyāh mestī vü ebr-i siyeh bir olur

Yaʿnī nihāyet ḫāne-i vücūd-ı insān ḫarāb <u> vīrān olacaḳdır ister mizāc-ı ādem iʿtidāl üzre olsun ister olmasın böyle olduġu ḥālde devrān-ı felek vücūd-ı insānda ne nisbet bir siyāḳ üzeredir

6 **Şodest sedd-i rehim ṣāf (188b) <gevherī Şevket>**
<Be çeşm-i īn> güher <u> seng-i reh-i yekī <bāşed>

شدست سد رهم صاف گوهر سنگ ره یکی باشد

Olmuşdur sedd-i rehim ṣāf gevherlik Şevket
Benim gözümde bu gevher u seng reh-i bir olur

Yaʿnī ṣāf ṭıynet ehl-i ʿirfān u dānişmend olduġum rāh-ı maḳṣūda sedd-i rāh oldı böyle olduġu ḥālde erbāb-ı ʿirfān ġayr-ı erbāb-ı ʿirfāndan cümlesi ʿindimde müsāvī oldı

288

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Be laʿl-i ū tebessüm mey besāġar āmeden bāşed**
Ḫırām-ı nāzik-i ū āb-ı gevher āmeden bāşed

Onuñ laʿline tebessüm-i mey sāġara gelmek olur
Onuñ ḫırām-ı nāziki āb-ı güher gelmek olur

Yaʿnī tebessüm-i leb-i laʿl-i maḥbūb neşʾe-i ṣafāsı bāde piyāleye rīzān olup ṣafābaḫş olduġu gibidir dīger ḫırām-ı nāz serv-i ḳadd-i bālāsını āb-ı güheriñ cereyān olmaḳ ṣafāsı gibidir

2 **Be sāġar bāde ez meyḫāne-i pāy-ı gulī dārem**
Ki yek bālīden-ı ū ṣubḥ-ı maḥşer āmeden bāşed

Sāġar bādede meyḫāneden bir gül ayaġı ṭutarım
Onuñ bir nemāsı ṣubḥ-ı maḥşerde gelmek olur

Yaʿnī meyḫāne-i ʿaşḳ <u> muḥabbetde bir gülrū sāḳīden cürʿa nūş oldum subḥ-ı maḥşere dek nemā-yı neşʾe benden zāʾil olmaz belki ʿaleʾd-devām o neşʾe ile ṣafāyāb olurum

3 **Zi nīreng-i teġāfülhā-yı maʿşūḳī ḫaber dārem**
Be rengī reften-i ū reng-i dīger āmeden bāşed

Maʿşūḳuñ tegāfülleri ḥīlesinden ḫaber ṭutarım
Onuñ bir ḥīlesi gitmekden bir başḳa ḥīle gelmek olur

Yaʿnī ḳarīb-i ʿāşıḳdan maḥbūb ġaflet eylemesinden ben āġāhım zīrā bir ḳarīb terk eyledikde ḳarīb-i dīgere mümāşāt eder ṣaḳın iʿtimād etme maḥbūbuñ teġāfül-i seriñe

4 **Nedārem ḥācet-ı ḳāṣıd berāy-ı nāme āverden**
Ki çun rengem be cā āyed kebūter āmeden bāşed

Ṭutmam ḥācet-ı ḳāṣıda mektūb getirmekden ötürü
Zīrā rengim yerine gelir göğercin gelmek olur

Yaʿnī semt-i maḥbūba baña rehber lāzım değil benim kendi ḳāṣıd-ı derūnum dāʾimā maḥbūba āmed <u> şüd eder yaʿnī göñlüm dāʾimā semt-i kūy-ı maḥbūba müteveccihdir

5 **Zi bes(189a)bīgāneem Şevket zi ḫod ez vaṣl maḥrūmem**
Pey-i dil reftenem ez ḫ ̌īş dilber āmeden bāşed

Ol ḳadar bī̇gāneyim Şevket kendimden vāsldan maḥrūmum
Göñül ardınca gitmek kendimden dilber gelmek olur

Yaʿnī̇ ol ḳadar vücūd-ı hestī̇ terk edip kendime bī̇gāne oldum kendi vücūdumla vaṣl-ı maḥbūb bir şey gibi oldı yaʿnī̇ derece-i ittiḥāda vāṣıl oldum

289

(Mefāʿī̇lün / Mefāʿī̇lün / Mefāʿī̇lün / Mefāʿī̇lün)

1 **Zi gulzār-ı ḳanāʿat teşnegī̇ ebr-i kerem bāşed**
Gul-i raʿnā behem çesbī̇den-i puşt u şikem bāşed

Gülzār-ı ḳanāʿatde ṣusuzluk ebr-i germ olur
Gül birbirine muṭaṣıl olup nemā bulmaḳ püşt ü şikem

Yaʿnī̇ ḳanāʿat gūşesinde ehl-i ḳanāʿata teşne vü gürsine olmaḳ ʿināyet-i Bārī̇'ye maẓhar olmaḳdır zī̇rā berg-i gül gül-i raʿnā birbirine ṣıḳışmaḳ kendine tezāyüd-i nümāyişdir

2 **Be kufristān-ı vaḥdet hem birehmen hem büt-i ḫ ̌īşem**
Be gerden tār-ı zunnārem reg-i seng-i ṣanem bāşed

Küfristān-ı vaḥdetde kendimiñ hem birehmen ü hem ṣanemiyim
Boynumda rişte-i zünnār reg-i seng-i ṣanem olur

Yaʿnī̇ sırr-ı vaḥdet-i vücūd-ı insānda dāʾimā ẓāhir u āyī̇ne-i ḳalb-i insānda ṣuver-i vaḥdet-i Raḥmān ānen fe-ānen cilvenümūn olmaḳ ḥasebiyle gūyā vaḥdet-i Bārī̇ ẕāt-ı insānda dāʾimā mevcūddur belki vaḥdete maẓhar naḳş-ı insāndır

3 **Be ḫod gerdī̇dem u ḳaṭʿ-ı reh-i tūl-ı emel bordem**
Çu tār-ı cādde-yi mī̇pī̇çed behem naḳş-ı ḳadem bāşed

Kendime dönüp geldim ṭarī̇ḳ-i ṭūl-i emel götürdüm
Yol izleri birbirine gelip sarsa naḳş-ı ḳadem olur

Yaʿnī̇ kendi vücūdum ḥādiṯ ü fānī̇ oldığıñ tefekkür edip ahvāl-i ʿālemden āgāh oldum taʿalluḳāt-ı ṭūl-ı emel-i dünyādan ḳaṭʿ-ı ümī̇d eyledim zī̇rā bir kişi kendi aʿżā-yı vücūduñ yegāne taṣavvur edip bir yere cemʿ eylese kām-ı cihān-ı fānī̇den ḳaṭʿ-ı ümī̇de sebeb olur

4 **Be rūy-ı revġan-ı gul dī̇de key rengī̇n konem Şevket**
Çerāġ-ı ehl-i maʿnā rūşen ez maġz-ı ḳalem bāşed

Revġān-ı gül yüzünden görünce <nice> rengī̇n edem Şevket
Çerāġ-ı ehl-i (190b) *maʿnā rūşen maġz-ı ḳalemden olur*

Yaʿnī ḥüsn-i ẓāhir u ʿaşḳ-ı mecāziyle dīde-i ḳalb rūşen edip nice ḫāṭırıñ olalım zīrā bizim ʿayn-ı ḳablimiz feyż-i nūr-ı maʿnā ile münevver olmuşdur muḥabbet-i ḥaḳīḳī maḳāmına vāṣıl olduḳ

290

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Be goftār ān ḳadr mārā leb-i ḫāmūş bed bāşed**
Ki taḥrīk-i zebān-ı mā suḫan rā dest-i red bāşed

Kelām ile ol ḳadar bizim leb-i sükūtumuz bed olur
Zīrā taḥrīk-i zebānımız tekellümde dest-i red olur

Yaʿnī ḥālet-i sükūtda bīcā kelām söylemek ol ḳadar baña nacesbāndır gūyā taḥrīk-i zebān baña dest gibidir

2 **Cihān rengīn konem ez eşk-i ḫūnīn-i ki men dārem**
Ḳafes ez girye-i bulbul-i gulrūy-ı seped bāşed

Dünyāyı rengīn edem ḳanlı yaşdan ki ben ṭutarım
Ḳafes girye-i bülbülden gülrūy seped olur

Yaʿnī ḳanlı göz yaşımla saḥn-ı ʿālemi gülgūn edip ḳafes daḫi girye-i ḫūnīn-i bülbülden gülrūy seped olur

3 **Ḫayāl-i serv ḳumrı rā be ḫāṭır āb mīgerded**
Beher gulşen ki mevc-i cilve-i an serv ḳadd bāşed

Ḫayāl- serv ḫāṭır-ı ḳumrıda ṣu olur
Her gülşende mevc-i cilve o serv ḳadd olur

Yaʿnī her gülşende maḥbūb-ı ḳāmet-i servmiṣāl ḫırām-ı nāzla cilveger olsa naḫl-ı serv ḫāṭır-ı ḳumrıdan biʾl-külliye maḥv u iʿdām serv-i sehī ḳāmet maḥbūba giriftār-ı ʿāşıḳ olur

4 **Muḥabbet rīḫet ez gerd-i fenā reg-i beḳāem rā**
Mīnā-ı ḫāne-i ʿomr-i men ez ḫışt-ı laḥd bāşed

Muḥabbet dökdi ġubār-ı fenādan reng-i beḳām
Benim mīnā-yı ḫāne-i ʿömrüm ḫışt-ı laḥdden olur

Yaʿnī müḥibb-i pürzevāl-i mecāzī muḥabbet-i ḥaḳīḳī-i bīzevāle beni vāṣıl eyledi gūyā bīnā-yı ḫāne-i ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳīye nisbet ġubār-ı ʿaşḳ-ı mecāzī imiş

5 **Cunūn-ı mā beser tā rīḫet reng-i puḫtegī Şevket**
Çerāġ-ı bezm-i mārā revġan ez maġz-ı ḫıred bāşed

Bizim cünūnumuz tā ṭökdi başına reng-i puḫtelik Şevket
Bizim meclisimiz çerāġa revġan maġz-ı ʿaḳldan olur

Yaʿnī cünūn-ı ceẕbe-i muḥabbet ile revḳyāb **(190a)** olaldan beri nuṣḥ <u> pend-i ʿaḳl bizim cünūnumuza her dem tezāyüd-i cünūn u revnaḳefzā-ı cünūn oldı

291

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Be nūr-ı dil fürūġ-ı māh u ḫūrşīd endegī bāşed**
Berāy-ı çeşm-i bāṭın çeşm-i ẓāhir ʿaynegī bāşed

Nūr-ı dile muḳābil şuʿle-i māh <u> ḫurşīd birāz olur
Çeşm-i bāṭından ötürü çeşm-i ẓāhir ʿaynek olur,

Yaʿnī nūr-ı ṣafvet-i ḳalb ehluʾllaha göre żiyā-yı māh u mihr ednā bri şuʿledir zīrā żıyā-ı nūr ḳalb-i ehluʾllah cemīʿ ʿāleme resīde olur żiyā-yı māh u mihr ʿālem-i ʿanāṣıra maḥṣūṣdur böyle olduġu ḥalde nūr-ı ḳalb-i ehluʾllah ziyāde vü aḥsen oldı belki żiyā-yı māh u mihr çeşm-i ẓāhir gibi żiyā-yı nūr-ı dil çeşm-i bāṭın gibidir çeşm-i ẓāhir çeşm-i bāṭına illetdir müstaḳilen ṣaḥib-i żiyā değildir

2 **Buved ṣāḥibdilān rā behre<ī> ez āgehī ġaflet**
Be bālīden buden rā ḫāb u bīdārī yekī bāşed

Olur ṣāḥibdillere naṣīb āgāhī vü ġafletden
Bunda nemā olmaḳ ḫāb <u> bīdārlıḳda bir olur

Yaʿnī ṣaḥīb-i derūn u ehl-i ḥāl kimseler ḫālet-i ḫāb u ḫālet-i bīdārda tefekkür-i Bārī'den u niyāz-ı Bārī'den āgāh u ḥissyāb olurlar belī vücūd-ı insān ḫālet-i nevm u yaḳaẓada nemā-yı vücūddan u teceddüd-i emṣālden ḫālī olduġu gib ehl dāʾimā Allah'dan āgāḥdır

3 **İşārethā-yı maʿşūḳest bīārāmī-yi ʿāşıḳ**
Ṭapīdenhā-yı dil süyeş zi cānān çeşmgī bāşed

Maʿşūḳ işāretleridir ʿāşıḳa bīārāmlık
Göñül ḥarekeleri semt-i maḥbūba cānāna bir çeşmiñ olur

Yaʿnī ʿāşıḳıñ dāʾimā meyl-i ḳalbi semt-i cānāna teveccüh edip bīārām olmaması ancaḳ ceẕbe-i maʿşūḳdandır dīger ḫāricde vücūd-ı ʿāşıḳ-ı sergeşte vü bīḳarār olmaġa derūn-ı ʿāşıḳ semt-i maḥbūba teveccüh etmeğe taḳviyedir

4 **Siyeh şod tār-ı meşḳ-i dil ṭapīden levḥ-i peḥlūyem**
Felek ez mekteb-i bītābī-i men kūdegī bāşed

Siyāh oldı meşḳ tā<rı> ḥareke-i dilden levh-i pehlūm benim (190b)
Felek benim bī̇ḳarārlıḳ mektebinde bir ṭıfl olur

Yaᶜnī̇ rūz-ı ᶜahd-i mī̇şāḳdan beri emr-i Bārī̇'ye inḳıyād edip dāᵓimā devr-i dāᵓim saᶜy <u> ḥareket-i iṭāᶜatimize nisbet devr-i dāᵓī̇m-i felek bizim mekteb-i devr saᶜy <u> inḳıyādımıza muḳābil ṭıfl-ı nev-i sebaḳḫān-ı mekteb gibidir

5 **Be bezm-i dil ki ṣad meyḫāne dāred her ṭaraf Şevket** بیزم دل کم صد میخانه دارد هر طرف شوکت
Zemī̇n u āsumān cām<ī̇>-yi berg u kūçegī̇ bāşed زمین و آسمان جام و برگ و کوچکی باشد

Meclis-i dilde her ṭarafda yüz meyḫāne ṭutar Şevket
Zemī̇n u āsümān bir ıfaḳ berg-i cām olur

Yaᶜnī̇ sāḥa-i ḳalb-i ādem o rütbe vāsiᶜ-i eṭrāfdır ü feyż <ü> ṣafābaḫş dır zemī̇n <u> āsümān ḳalb-i vāsiᶜ ᶜarṣa-i menbit berbāde ḫazef gibidir

292

(Mefāᶜī̇lün / Mefāᶜī̇lün / Mefāᶜī̇lün / Mefāᶜī̇lün)

1 **Be dermān derd-i men ez bī̇ḳarārī̇ bes ki bed bāşed** بدرمان درد من از بی قراری بسکه بد باشد
Mesī̇ḥā rā ṭapī̇denhā-yı benaẓm dest-i red bāşed مسیحا را طبیبد نهای بنظم دست رد باشد

Dermāndan benim derdim bī̇ḳarārlıḳdan bir mertebe bed olur
ᶜİsā ᶜaleyhisselām naẓm ḥarekeleri dest-i red olur

Yaᶜnī̇ dāiᵓmā saᶜy <u> gūşiş-i Bārī̇ edip istimdād-ı ᶜilāc Allah'dan ṭaleb ederim ġayrınıñ duᶜā-yı istimdādına benim kendi derdim dest-i red olur yaᶜnī̇ Allah'dan başḳa ġayrdan istimdād baña derkār değil

2 **Ḥadī̇ş-i merd-i purgū dilnişī̇n-i güşe ki gerded** حدیث مرد پرگو دلنشین گوشی کی گردد
Be leb nih mihr-i ḫāmūşī̇ ki goftāret sened bāşed بلب نه مهر خاموشی که گفتارت سند باشد

Süḫan-ı merd-i pürkelām güşe-i dilnişī̇n nice olur
Dudaḳ üzre mihr-i sükūt bıraḳ ki kelāmıñ sened olur

Yaᶜnī̇ keşret-i kelām mübtelā olan kimseleriñ kelām-ı ḳarᶜ güş ehl-i irfān olmaz belki sükūt olup maḳāmında kelām ḳal u dile güş ehl-i süḫana dilnişī̇n olur

3 **Muḥī̇ṭ-i āteşī̇ geştest ez teb tā serāpāyem** محیط آتشی گشت است از تب تا سر پایم
Der ī̇n deryā ṭapī̇denhā-yı nabẓem ceẕr-i med bāşed درین دریا طبیبد نهای نبظم جذر مد باشد

Muḥit-i āteşī̇n olmuşdur tebden başdan ayaġa dek
Bu deryāda nabẓım ḥarekeleri ceẕr-i med

Yaᶜnī̇ şevḳ-i ḥarāret-i ᶜaşḳda vücūdum sertepā ᶜāteş-i ᶜāşḳ iḥāṭa etmişdir gūyā cünbiş-i nabẓım mehī̇b ᶜāteş-i ᶜaşḳdır (191a)

4 **Çerāġ-ı ehl-i vaḥdet (191a) mīşeved ū ḫ̬ᵛīşten rūşen**
Be şeb çeşm-i ġazālān māhtāb ez <nālehā>[309] bāşed

Şemᶜ-i ehl-i vaḥdet olur kendinden rūşen
Gecede çeşm-i ġazāllara māhtāb kendi nālelerinden olur

Yaᶜnī derūn-ı ehl-i vaḥdet rūşen kendi nūr-ı ḳalblerinden olur ġazāl-ı vaḥşiyye pertev-i māhtāb birbiriniñ āvāz u inleyişinden olduġu gibi

5 **Reh-i meyḫāne mīḫ̬ᵛāhī be pā-yı tākvār-ı ḫod**
To rā īn cādde-i bārīk tā menzil beled bāşed

Meyḫāne yoluñ isterisin kendi pāy-ı tāk miṣālinde
Saña bu ince yol tā menzile rāhber olur

Yaᶜnī eger sen ṣunᶜ-ı Yezdān ile ṣafāyāb u ḥissemend olmaḳ ister saña kendi ṣanᶜat-ı vücūduñ tefekker edip ṣāniᶜ-i ḥaḳīḳiyye vāṣıl olup bu ādaḳḳ vuṣlat-ı ṣafā bāña kāfidir belki kendi rāh-ı vücūdum seni menzil-i ḥaḳiḳate vāṣıl eder

293

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Peyām-ı meykeşānem bāde-i nābī dīger bāşed**
Selām-ı ḫuşk-ı mestān ᶜālem-i āb-ı dīger bāşed

Selām-ı meykeşānlarım başḳa bir ṣāf şarāb olur
Selām-ı ḫuşk-ı mestler başḳa bir ᶜālem-i şarāb olur

Yaᶜnī iḫvān-ı ṣafānıñ bize ḫaber göndermesi başḳa bir şarāb-ı nāb ṣafāsın verir dīger erbāb-ı ᶜişretiñ ḳuru selāmında başḳa bir tarāvet-i ḥāl var

2 **Buved kūyeş be şebhā rūşen ez cūş-ı temāşāyī**
Naẓar<hā> çun behem peyveste mehtāb-ı dīger bāşed

Olur kūy gecelerde rūşen cūş-ı temāşādan
Naẓarlar birbirine bend olsa başḳa bir mehtāb olur

Yaᶜnī kūy-ı maḥbūbda geceli temāşā-yı nūr-ı naẓar ᶜāşıḳdan başḳa bir pertev-i mehtāb-i tecellī bedīdār olur belki tecellīgāh-ı irşād olur

3 **Buved mevc-i muḥīṭ-i zindegānī raᶜşe-i pīrī**
Çu ḳāmet gerded ez ġam ḥalḳa girdāb-ı dīger bāşed

[309] Bu kelimenin yerine metinde “بود” kelimesi geçmektedir.

Olur raʿşe-i pīri mevc-i muḥīṭ-i ḥayāt
Eger ḳāmet olsa ġamdan ḥalḳa başḳa bir girdāb olur

Yaʿnī ʿalāmet-i nihāyet-i ḥayāt raʿşe-i pīrlikdendir zīrā pīrlikden bel büküldükde başḳa bri girdāb-ı sitem olur adama **(191b)**

4 **Zi ḫod reften buved ez rūy-ı maṭlab perde efkenden** زخود رفتن بود از روی مطلب پرده افکندن
Tehī pehlū şoden ez ḫ̌īş miḥrāb-ı dīger bāşed تهی پهلو شدن از خویش محراب دگر باشد

Kendinden gitmek olur rūy-ı maṭlabdan perde atmaḳ
Tehī pehlū olmaḳ kendinden başḳa bir miḥrāb olur

Yaʿnī kendi vücūduñ terk edip u nefs-i emmāreyi iʿdām etmek çehre-i maṭlabdan perde isḳāṭ edip ḥüsn-i maḥbūb-ı ḥaḳīḳī müşāhede etmekdir belki ġubār-ı vücūdu izāle etmek başḳa bir ḳantara-i ḥakīḳatdir

5 **Buved ḫūn rīḫten dūr ez to em mīnā keşīdenhā** بود خون ریختن دور از تو ام مینا کشیدنها
Siyeh mestī merā tīġ-i siyeh tāb-ı dīger bāşed سیه مستی مرا تیغ سیه تاب دگر باشد

Olur ḳan dökmek senden īrāḳ baña mīnā çekmekler
Siyeh mestlik baña başḳa bir tīġ-i siyeh tāb olur

Yaʿnī zaḫm-ı hecr-i maḥbūbla derūnum pür ḫūn gözlerim ḫūnrīz olmaḳ ṣafā-yı mīnā-yı bāde gibidir gūyā gök mest olmaḳ baña başḳa bir tīġ-i siyeh tāb-ı bürrān firākdan imiş

6 **Be ʿayb-ı ḫ̌īşten-i dīden neyem muḥtāc-ı kes Şevket** بعیب خویشتن دیدن نیم محتاج کس شوکت
Merā ez çeşm-i dil āyīne vü āb-ı dīger bāşed مرا از چشم دل آیینه و آبی دگر باشد

Kendi ʿaybım görmeğe kimseye muḥtāc değilim Şevket
Baña çeşm-i dilden āyīne vü ābı başḳa olur

Yaʿnī ben ʿaybıma bir bir vāsıl olup ısrār-ı ḥāl-i keyfiyet ʿuyūbum vāḳıf olurum bir kimse beni ʿaybıma muṭṭaliʿ etmeğe muḥtāc olmadım zīrā benim çemş-i dilden pür ṣāf āb-ı āyīnem vardır ṣūret-i ʿaybım dāʾimā onda rūnümūn olur

294

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Peşīmānī naṣīb-i ten zi gulzār-ı beden bāşed** پشیمانی نصیب تن ز گلزار بدن باشد
Kef-i efsūs-ı bādām-ı du maġz-ı īn çemen bāşed کف افسوس بادام دو مغز این چمن باشد

Peşīmānlıḳ naṣīb-i ten gülzār-ı bedenden olur
Kef-i efsūs bādām-ı dūmaġz-ı bu çemen olur

Yaᶜnī gülzār-ı vücūdum şāh-ı nihāl aᶜżā-yı insānda şükūfe-i berg-i Bārī ṣādır olan cürm <u> ḫaṭāya tāᵓib u nādim olmaḳdır bir daḫı günāh etmemeğe ᶜazm <u> ḳaṣd etmekdir

2 **Buved şīrāze-yi evraḳ-ı keṣret rişte-i vaḥdet**
Çu ḫalvethā beyekcā cemᶜ gerded encumen bāşed

Olur şīrāze evrāḳ-i keṣrete rişte-i vaḥdet (192a)
Ḫalvetler bir yere cemᶜ olduġu vaḳtde encümen olur

Yaᶜnī silsile-i efrād <u> ecnās-ı ᶜālem vāḥid-i ḥaḳīḳī Allah'a rabṭ u muttaṣıl olur yaᶜnī cümle eşyā Allah'dan ṣādır olur zīrā her bir ᶜademden vücūda gelen şey mülāḥaẓa olunsa fāᵓil-i ḥaḳīkiyyee nisbet olmaḳ lāzımdır

3 **Ḫamūşān rā nebāşed coz şinīden pīşe-i dīger**
Dehān-ı güş rā māned dehān tāb-ı suḫan bāşed

Sükūtlara olmaz semāᶜ etmekden başḳa bir şey
Dehān-ı güşa beñzer āġız tāb-ı kelām olur

Yaᶜnī erbāb-ı sükūt kelām semāᶜ edip cevāb ṣadedinde olmaz zīrā ḳulaġ işitmez meṣābesinde olur kelām tekellüm etmediği vaḳtde

4 **Resed sālik be menzil ez sır-ı ᶜālem çu berḫīzed**
Ḳadem berdāşten dest ez cihān berdāşten bāşed

Sālik vāṣıl olur menzile eger sırr-ı ᶜālemden ḳaḳsa
Ayaḳ ḳaldırmaḳ ᶜālemden dünyādan el ḳaldırmaḳdır olur

Yaᶜnī sālik sırr-ı menzil-i ḥaḳīḳate vāṣıl olur esbāb-ı ᶜālemden destefşān olup ġubār-ı ᶜālemden mürūr edip ḫas <u> ḫāṣāk-ı vücūd seylāb-ı fenāya ilḳā eylese

5 **Zebān ez ḥarf bestem**[310] **dīdeyem gūyā ter**
Leb-i ḫāmūş-ı mā cesbānde-i meşḳ-i süḫān bāşed

Lisān ḥarfden bağladım gördüm ziyāde gūyā
Bizim leb-i sükūtumuz lāyıḳ-ı meşk-i süḫan oldı

Yaᶜnī kelām-ı mālāyaᶜnīden sükūt edip bilātekellüm ḫāmūş olmaḳ vāḳıf-ı lisān-ı ḥāl olmaḳdır belki tekellüm āşinā-yı maᶜnā-yı ḥaḳīḳiyye bādīdir u vāḳıf-ı esrār- ḥāl-i derūn olmaḳdır

6 **Taᶜalluḳhā-yı men ḳuvvet girift ez żaᶜf-ı pīrīhā**
Ḳad-ı ḫamgeşte-i men ḥalḳa-ı zincīr-i men bāşed

[310] Metinde bu kelime "تبسم" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "bestem" şeklinde okunmuştur.

Benim taᶜaluḳlarım ḳuvvet ṭutdı żaᶜf-ı pīrliklerden
Bizim eğri olmuş ḳadim ḥalḳa-i zincīr olur

Yaᶜnī pīr-i fānī olduḳda ḥırṣ cemᶜ-i taᶜalluḳāt-ı dünyāya ziyāde oldı gūyā benim ḳāmet-i ḫamgeştem esbāb-ı dünyāyı baña ḳayd etmeğe zincīr gibi oldı

7 **Sevād-ı sāye-i gul hemçu dūd (192b) ez ḫāk berḫīzed**
Der ān gulşen ki berḳ-i nāleem āteş fiken bāşed

سواد سایهٔ گل همچو دود از خاک برخیزد
در آن گلشن که برق ناله‌ام آتش فکن باشد

Sevād-ı sāye-i gül tütün gibi ṭopraḳdan ḳalḳar
O gülşende benim berḳ-i nālem āteş bıraḳıcı olur

Yaᶜnī ḫāk-ı kūy-ı maḥbūbda eṣer-i āh-ı ᶜaşḳım dāᵓimā nümāyāndır

8 **Tevāżuᶜ ez kohensālān buved miᶜrāc-ı maᶜşūḳī**
Çu ḳāmet ḥalḳa gerded zülf pīr-i pīrehen bāşed

تواضع از کهن‌سالان بود معراج معشوقی
چو قامت حلقه گردد زلف پیری پیرهن باشد

Tevāżuᶜ-ı köhnsāllerden olur mirāc-ı maᶜşūḳı
Ḳāmet ḥalḳa olduġu vaḳtde zülf pīrehen olur

Yaᶜnī maḥbūb-ı köhnsāliñ ᶜāşıḳa rām olup tevāżuᶜ eylemesi nihāyet ḥüsn u tekmīl-i cemāl olmasına işāretdir zīrā ādem pīr-i fānī olduḳda ᶜāḳıbet ḫam-geşte olsa rīş-i sefīd ādeme pīrehen meṣābesinde olur

9 **Zi tārāc-ı ḥavādīṣ kerd dervīşī merā emīn**
Ki mūy-ı ser merā ḫār ser-i dīvār-ı ten bāşed

ز تاراج حوادث کرد درویشی مرا ایمن
که موی سر مرا خار سر دیوار تن باشد

Ḥavādīṣ yaġmasından eyledi dervişlik beni emīn
Zīrā başım ḳıl baña ḫār ser-i dīvār ten olur

Yaᶜnī ḫāksār-ı kemendīş u dervīşler dilrīş olmaḳ beni āsīb-i dehrden ḫıfẓ eyledi gūyā başımda mūy-ı perçem dervīş ḫār-ı ser-i dīvār-ı gülzār gibi gülşen-i vücūdum ḥıfẓ eyledi dest-i ṣadāmāt-ı dehrden

10 **Zi ḫāk-ı kuşte-yi çeşm-i to ḫīzed maḥşer-i şūḫī**
Rem-i āhū şehīdān-ı torā ḫār-ı kefen bāşed

ز خاک کشتهٔ چشم تو خیزد محشر شوخی
رم آهوی شهیدان ترا خار کفن باشد

Seniñ ḫāk küşte çeşmiñden maḥşer-i şūḫī ḳaḳar
Āhū ṣürüsü seniñ şehīdleriñe ḫār-ı kefen olur

Yaᶜnī feyż-i riyāżāt-ı muḥabbetden vücūdum bihār-ı żaᶜf iḫāṭa edip vücūdum cism-i pāk-i Yūsūf gibi pür būy u ḥüsn-i ḥāl kesb eyledi reng-i perīdim būy-ı pīrehen-i Yūsūf gibi çeşm-i ᶜālemi rūşen u güşāde eyledi

11 **Be ġaflet mīdehī tā key ᶜinān-ı ḫod nemīdānī**
Ki ḫāb-ı merdüm-i bīdār dil-i mujgān zeden bāşed

Ġaflete verirsin nice bir kendi zimāmıñ bilmezsin
Zīrā ḫāb-ı merdüm bīdāre göñül müjgān vurmaḳ olur

Yaᶜnī nice bir kendinden ġaflet edip kendi vücūdunuña āşinā olmazsan zīrā āgāh kimseleriñ ḫābı ḥareke-i (193a) göñül müjgān diretme gibidir yaᶜnī eger kimseleriñ ḥālet-i nevm-i yaḳazada göñülleri bīdārdır

12 **Çerāg-ı merdum-i ṣāḥibhuner morden nemīdāned**
Ki cūy-ı şīr tār-ı şemᶜ ḫāk-ı Kūhken bāşed

Erbab-ı hüneriñ çerāġı sönmek bilmez
Zīrā cūy-ı şīr tāb-ı şemᶜ ḫāk-i Ferhād olur

Yaᶜnī erbāb-ı hünerin āṯār-ı hüneri el yevmüʾl-ḥaşr maḥv <u> nābūd olmaz zīrā cūy-ı şīr āṯār-ı hüner-i kūhken olmaḳ ḥasebiyle devr-i dāʾim üzre şöhretşiᶜār olmuşdur

13 **Nemībīnem be levḥ-i āferīneş saṭr-ı inṣāfī**
Ḥarīr-i ḫāmeem nālīden ez dūd-ı suḫan bāşed

Görmem levḥ-i yaradılışda bir satır inṣāf
Ḥarīr-i ḫāmem nālesi dūd-i süḫan olur

Yaᶜnī levḥ-i ᶜālemde bir ehl-i inṣāf görmem herkesiñ āvāzı ṣadāsı bir şikāyete mebnīdir

14 **Buved mihr-i ḫamūşī şuᶜle-i āvāz rā revġan**
Çerāġ-ı nuṭḳ rā taḥrīk-i leb dāmen zeden bāşed

Olur mihr-i ḫāmūş şuᶜle-i āvāza revġān
Çerāġ-ı nuṭḳa taḥrīk-i leb etek vermek olur

Yaᶜnī dehāna mihr-i sükūt urmaḳ kelāma cilābahş olur dīger becā kelām tekellüm etmek süḫan-ı insānı bīraġbet etmekdir

15 **Misāfir nīstem Şevket zi feyż-i tīre baḫthā**
Ki gerd-i surme-i mīl surme rā ḫāk-ı vaṭan bāşed

Misāfir değildir Şevket feyż-i siyāh baḫtlara
Zīrā gubār-ı sürme-i mīl sürmeye hāk-i vaṭan olur

Yaᶜnī ben kendi baḫt-ı siyāhımdan geçmem zīrā feyż-i baḫt-ı siyāh beni taᶜalluḳat-ı cihān-ı fānīden fāriġ eyledi mīl sürmeye ġubār sürmeye ḫāk-ı vaṭan olduġu gibi feyż-i baḫt-ı siyāh baña nişāne-i merām oldı

295

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 Der īn bāġem du rūy-ı ḫilʿat neşvunemā bāşed
Du rengī çun gul-i raʿnā merā bend-i ḳabā bāşed

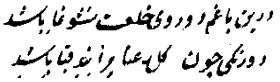

Bu bağda iki yüzlü ḫilʿat neşvünemā olur
İki renglik gül-i raʿnā gibi baña bend-i ḳabā olur

Yaʿnī bu ʿālem-i īcādda müddet-i ḥayāt ile vücūd-ı insān nemā-yı feyż ile ḥisseyāb olur zīrā ḥāl-i keyfiyet-i insān īcād u (193b) ḥikmetullaha nisbet mevt <u> ḥayāt ile ẓāhir olur āyet-i kerīme manṭūḳunca **"ellezī ḫalaḳa'l-mevte ve'l-ḥayāte li-yebluveküm eyyüküm aḥsenü ʿamelā"**[311] el āyet

2 Nişesten mīkoned hemvāre-yi rāh-ı nātevānān rā
Ḳadem berdāşten <pest u> bülend-i rāhhā bāşed

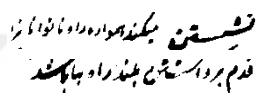

Oturmaḳ mülāyim eder rāh-ı nātüvānları
Ayaġ ḳaldırmaḳ pest ü bülend yollar olur

Yaʿnī ʿabd-i ʿāciz u ḫāksār olup rıżā-yı Bārī teʿālāya dāʾimā inḳıyād etmek vāṣıl-ı sırr-ı menzil-i ʿināyetullah-ı selāmet üzre rehyāb olmaġa bādīdir kibr u tekebbür etmek menzil-i merāma nāresīde olup nişāne-i ṣuʿūbet ṭarīk-i merāmdır

3 Be bezm-i vaṣl-ı cānān key merā berg u nevā bāşed
Çu engüşt-i işāret güft <u> güyem bī̇ṣadā bāşed

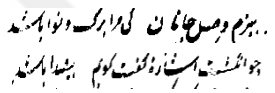

Bezm-i vāṣl-ı cānānda nice baña berg ü nevā olur
İşāret parmāġı gibi benim güftugüyum bī̇ṣadā olur

Yaʿnī bezm-i vaṣl-ı maḥbūbdan ben ḥüsn-i kelām-ı maḥbūbdan behryāb olup teklīm tekellüm ile iltifāt <u> ḥüsn-i muʿāmele ile hemsāz olmaḳ mümkün değil belki engüşt-i şehādet gibi bī̇ṣadā istiḳāmet-i ʿaşḳ ile ṣābit ḳadem olurum

4 Hunerver mīkoned dāʾim zi pehlū-yı huner rāḥat
Ki nān-ı āsiyāyān ter zi āb-ı āsiyā bāşed

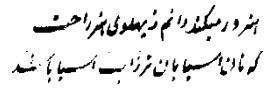

Ṣāḥib-i hüner eder dāʾim cenb-i hünerden rāḥat
Zīrā nān-ı āsiyālar ıslaḳ āb-ı āsiyādan olur

Yaʿnī ehl-i hüner kendi hünerden dāʾimā fāʾidemend olur değirmānleriñ ekmeği kendi ābıyla ḥuṣūlpezīr olduġu gibi

---

311 "O, hanginizin daha güzel iş yapacağını denemek için ölümü ve hayatı yarattı." Mülk/2

5 **Buved der āsitīn feyż-i saᶜādet terk-i devlet rā**
Çu berdārī zi ᶜālem dest-i cūd bāl-ı Humā bāşed

Olur yeriñde feyż-i saᶜādet tārik- i devletden
Kezālik ᶜālemden ṭutunduġuñ vaḳtde bāl-i Hümā olur

Yaᶜnī feyż-i saᶜādet terk olduġu ḥālde gūyā saᶜādet vāṣıl olup dāᵓimā feyż-i saᵓādet senden munfaṣıl olmaz eliñ ᶜālemden ḳaldırmaḳ baña bāl-i Hümā gibi nişāne-i devlet <u> saᶜādetdir zīrā maṭlabdan ümīd ḳaṭᶜ olduḳda resīde-i maṭlab olmaḳ gibidir (194a)

6 **Buved ārāyiş ez oftādegān deşt-i (194a) muḥabbet rā**
Gul-i bālīn reh-i ḫ̆ābīde <rā> ez naḳş-ı pā bāşed

Olur ziynet üftādelerden muḥabbet ṣaḥrasına
Gül-i bālīn işlek yola naḳş-ı pā olur

Yaᶜnī ᶜālem-i muḥabbetiñ revāc-ı revnāḳı ḫāksār-ı ᶜaşıḳlardandır işlek yoluñ ẓāhir u bedīd olması naḳş-ı pādan olduġu gibi

7 **Zi bes imşeb raḳamhā kerdem ez dest-i nigārīneş**
Sevād-ı saṭr dūd-ı āteş-i reng-i ḥınā bāşed

Bu gece ol ḳadar raḳam etdim dest-i nigārīninden
Sevād-ı saṭır reng-i ḥınā āteşi tütünü olur

Yaᶜnī bu gece o mertebe dest-i nigārīn maḥbūbu taḫayyül edip vaṣf <u> taḥrīr eyledim sevād-ı saṭır-ı mektūb āteş-i dūd-ı ḥınā gibi olduġu sevād-ı saṭır rengīn oldı

8 **Der ān kişver ki herkes dāmen-i maṭlab be dest āred**
Merā ez baḫt-ı bergerdīde miḥrāb-ı duᶜā bāşed

Bu iḳlīmde herkes zeyl-i maṭlab ele getirdi
Benim dönmüş baḫtımdan miḥrāb-ı duᶜā olur

Yaᶜnī bu kişver-i ᶜālemde herkes maṭlab-ı dünyāya vāṣıl olmaya saᶜy edip vāṣıl oldı lākin ben dünyādan rū-gerdāñ olmaġı miḥrāb-ı duᶜā edip dünyādan iᶜrāz eyledim

9 **Buved şehd-i tebessum girye-i telḫ-i peşīmānī**
Leb ez ḥayret gazīden ḫande-i dendānnumā bāşed

Olur şehd-i tebessüm girye-i telḫ ile aġlamaḳ
Dudaḳ ḥayretden dişlemek ḫande-i dendānnümā olur

Yaᶜnī cihān-ı fānīde ḫavf <u> ḫaşyet-i Mevlā-yı müteᶜāl ile giryān olan ᶜabd-ı ᶜāciz-i dīger nedāmet ile ḳuṣūra tāᵓib olmaḳ dār-ı āḫirede nedāmet ile ḳusāra tāᵓib olmaḳ dār-ı āḫiretde mükāfātdan cennet-i aᶜlā ile mesrūr u ḫandān olur

10 **Buved şīrāze-yi evrāḳ-ı keşret rişte-i vaḥdet**
Neyistān<ī> be yekdīger çu pīçīd būriyā bāşed

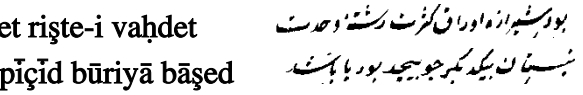

Olur şīrāze evrāḳ-ı kesret rişte-i vaḥdet
Ḳamışlık birbirine sarılsa ḥaṣīr olur

Yaᶜnī rişte-i nizām şīrāze-i evrāḳ-ı ᶜālem rişte-i ḳudret-i vāḥid-i ḥaḳīḳī olan Allah'a merbūṭdur belki rişte-i vaḥdet-i Bārī'yle nesc u bend olmuşdur Neyistān bir yere cemᶜ olduġu ḥālde **(194b)** bir ḥaṣīr olduġu gibi

11 **Be ḳadr-i dāniş-i merdum zebān-ı goftugū dārem**
Zi kilkem maᶜnā-yı bīgāne ḥarf-ı āşinā bāşed

Miḳdār-ı maᶜlūmunca kişiniñ zebān-ı güftugū ṭutarım
Ḫāmede maᶜnā-yı bīgāne ḥarf-ı āşinā olur

Yaᶜnī herkesiñ miḳdār-ı maᶜlūmunca ḥüsn-i kelām edip süḫansāz olurum gūyā benim zebān u ḫāmem maᶜnā-yı rengīn u bīgāne ile herkesiñ miḳdār-ı maᶜlūmunca ḥüsn-i kelāma āşinādır

12 **Zi men Şevket begirdest āsiyā-yı dil ṭapīdenhā**
Perīdenhā-yı reng-i men ġubār-ı āsiyā bāşed

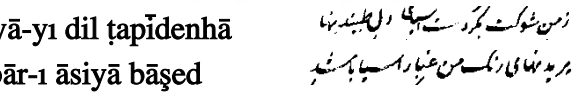

Benden Şevket dönmededir āsiyā-yı dil ḥarekelerden
Benim rengim uçmaları ġubār-ı āsiyā olur

Yaᶜnī devr-i dāᵓim üzre āsiyā-yı vücūd inḳıyād-ı Yezdān ile derkār u ḳalbim müteveccih-i Raḥmān bedīdār olmaḳ ḥasebiyle īṣār-ı rıżā-yı Bārī heykel-i maḥṣūsumda zāhir u nümāyāndır

296

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Çu nefs āyed be zārī key be dil bīm ez felek bāşed**
Ki ḫˇāb-ı gelle ez efsāne-i āvāz-ı seg bāşed

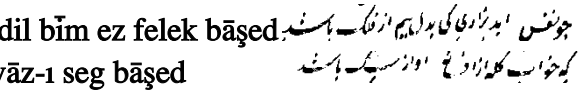

Nefs feryāda geldiği ḥālde nice göñülde ḫavf felekden olur
Zīrā ṣürü yuḳusu āvāz-ı efsāne-i segden olur

Yaᶜnī nefs-i insān maḳām-ı rıżāya pānihāde vü āgāh olup āsīb-i ḥavādīṣ-i dehrden ḥazer eylemez belki ḥavādiṣ-i eyyām u züḥūrāt-ı devrān güşūde-i çeşm-i ᶜibret

ile sülūk-ı ṭarīḳ-i ḥaḳḳa bādī olur ḳoyun ṣürüsü āvāz-ı kelbi efsāne-i ḫāb olaraḳ güş edip ḫāb-ı rāḥata bādī olduġu gibi

2 **ᶜAyār-ı reng-i ᶜāşıḳ gerded ez baḫt-ı siyeh kāmil**
Ṭılā-yı zaᶜferān rā çehre-i Hindū miḥek bāşed

ᶜAyār-ı reng-i ᶜāşıḳ baḫt-ı siyāhdan olur kāmil
Ṭılā-yı zaᶜferān cebīn-i Hindū'da miḥek olur

Yaᶜnī ᶜāşıḳıñ kemāl-i ᶜaşḳına delīl felekzede vü dāᵓimā rencūr-ı ḫāṭır olmaḳdır ṭılā-yı zerd-i zaᶜferān kişver-i Hindistānda cebīn-i merd-i Hindīde mecūsī olduġuna işāret u mübīn olmaḳ gibi

3 **Be cūş-ı ḫ̌īşten mīnā-yı mey ṣad pāre mīgerded**
Zi şūr-ı neşᵓe-i ḫod bāde-i mārā nemek bāşed

Kendi cūşuñdan mīnā-yı (195a) *bāde yüz parça olur*
Kendi şūr-ı neşᵓesinden bizim bādemize nemek olur

Yaᶜnī bizim mest olduġum<uz> şarāb-ı muḥabbet dāᵓimā kendi kendinden cūş-ı neşāṭ u dilpezīr-i ṣafādır

297

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Der ān ṣaḥrā ki vaḥşet rehrevān rā rāhber bāşed**
Sevād-ı şehr-i Şirāz çeşm-i ġazālān şuḫter bāşed

O ṣaḥrāda rehrevlere vaḥşet rehber olur
Sevād-ı şehr-i <Şirāz> dīde-i āhūlardan ziyāde şūḫ olur

Yaᶜnī o maḳāmda ehl-i sülūka rāh-ı ifnā-yı vücūd terk-i ᶜālem saᶜy-ı maṭlab olduḳda o nümūne-i ifnā-yı vücūd u terk-i ᶜālem ḥüsn-i ṣūret mevcūd u lezāᵓiz <u> heves-i dünyādan ziyāde aḥsen u ebhā görünür

2 **Ṭalebkār-ı fenā rā key fenā medd-i naẓar bāşed**
Be Manṣūr ez reg-i gerden resen nezdīkter bāşed

Ṭalebkār-ı fenāya nice fenā medd-i naẓar olur
Manṣūra boyun ṭamarında ziyāde ḳarīb ip olur

Yaᶜnī bir adım ifnā-yı vücūda ṭālib u saᶜyī olsa cihān-ı fānī ne şekl naẓarında olur yaᶜnī dünyāya ᶜadem naẓarıyla naẓar eder görmez misin Manṣūr'a ip kendi boynu ṭamarından ḳarīb oldı yaᶜnī Manṣūr-ı ṭālib ifnā-yı vücūd edip onda vücūduñ ifnā eyledi

3 **Ṭalebkār-ı Ḫudā ez ḫ ̌īşten ġāfil nemī̇bāşed**
Ki tār-ı cādde sālik rā be reh medd-i naẓar bāşed

Ṭalebkār-ı Ḫüdā kendinden ġāfil olmaz
Tār-ı cādde sālike yolda medd-i naẓar olur

Yaᶜnī̇ ṭālib-i vācibüᵓl-vücūd olan kimse kendi kendinden ġaflet eylemez yaᶜnī̇ kendi vücūd-ı ḥādiṯ-i ḫoduyla fāᶜī̇l-i ḥaḳī̇ḳī̇ vāḥid-i muḫtār-ı ẕāt-ı vācibüᵓl-vücūda delī̇l eder sülūk-ı ṣırāṭ-ı müstāḳī̇me hādī̇ olur rehbere medd-i naẓar ḫod tār-ı cādde olduġu gibi

4 **Vaṭan ez şohret-i şūm beyābān-ı merg ᶜālem şod**
Ki şehr-i şāᶜir ez eşᶜār-ı ḫod rā derbeder bāşed

Vaṭan-ı şöhret-şiᶜārımdan beyābān-ı merg ᶜālem oldı
Zī̇rā şehr-i şāᶜir kendi eşᶜārından derbeder olur

Yaᶜnī̇ şiᶜrim belki hüner u maᶜrī̇fetim her yerde şöhretşiᶜār u muᶜteber olmaḳ ḥasebiyle masḳat-ı reᵓsim ne mekānda (195b) olduġu nābūd oldı zī̇rā şöhret-i şāᶜir kendi şiᶜrinden derbeder olur yaᶜnī̇ şehr-i şāᶜir şöhret-i şiᶜr vāṣıtasıyla her bir mekān şāᵓire kendi şehri gibidir

5 **Cihān rā pā be ser bugẕār keyfiyyet temāşā kon**
Be bām-ı ḫāne-i eflāk mehtāb-ı dī̇ger bāşed

Dünyānıñ ayaḳ bıraḳ āsit<ā>nına keyfiyyet-i temāşā eyle
Bām-i ḫāne-i eflākde başḳa bir mehtāb olur

Yaᶜnī̇ dünyāy-ı denī̇yi terk edip hevā-yı nefs-i emmāre bıraḳ vücūd-ı süflī̇ maḥv u iᶜdām et baᶜde ᶜālem-i ᶜulvī̇ rūḥāniyye ḳadem nihāde ol nūr-ı ḳudsi-i nūrāniyye temāşā ḳıl

6 **Be dil-i tengī̇ kanāᶜat kon ki dūr ez serzeniş-i bāşī̇**
Reg-i çī̇n-i cebī̇n rā key ḫaṭar ez nī̇şter bāşed

Teng dile ḳanāᶜat ki başa ḳaḳmaḳdan ī̇rāġ olasın
Alın bükümü ṭamārına nice ḫaṭar olur nī̇şterden

Yaᶜnī̇ mā-ṣufr rızḳ-ı muḳadderiñ her ne mikdār kem olsa reg-i çī̇n-i cebī̇n kendi tengi ḥāline ḳanāᶜat eylediġinden zaḫm-ı nī̇şterinden emī̇ndir böyle olduġu ḥālde ḳanāᶜat her şeyden aḥsen oldı

7 **Buved kūçek dilī̇ sermāye-i ᶜizzet bozorgān rā**
Eger deryā koned girdāverī̇ ḫod rā guher bāşed

Olur küçuk dillik sermāye-i ʿizzet büyüklere
Eger deryā ederse ġubār ḥattā kendini güher olur

Yaʿnī ṣāḥib u s̱ervet u sāmāne vü ḫākī ṭabīʿat u mütevāżiʿ olmaḳ sermāye-i devlet u ʿizzet olur zīrā deryā kendinde ḫākī ṭabiʿat olmaḳda derḥāṣıl olur

8 **Sebukrūḥī be menzil mīresāned rehneverdān rā**
Ki dest efşān goẕeşten ez dū ʿālem bāl u per bāşed

سبکروحی بمنزل میرساند رهنوردانرا
که دست افشان گذشتن از دو عالم بال و پر باشد

Sebükrūḥluk menzile vāṣıl eyler yol dürenleri
El saçıcı geçmek iki ʿālemden ḳol ḳanat olur

Yaʿnī esfel-i iḥmāl taʿalluḳāt-ı dünyāyı terk edip iki ʿālem fedā etmek ʿālem-i bālāya ṭayārān etmeğe bādīdir zīrā sebükrūḥ olan ḳatʿ-ı rāh eidp menzil-i maḳṣūda çabukter vāṣıl olur

9 **Feżā-yı deşt (196a) bāşed ḫāne-i zencīr Mecnūn rā**
Zi ḫod rem kerde rā ḫāk-ı vaṭān gerd-i sefer bāşed

فضای دشت باشد خانهٔ زنجیر مجنونرا
ز خود رم کرده را خاک وطن گرد سفر باشد

Feżā-yı deşt olur ḫāne-i zincīr Mecnūna
Kendinden ḳaçana ḫāk-i vaṭan ġubār-ı sefer olur

Yaʿnī penhā-yı ṣaḥrā-yı ḫāne zincīr gibi olur Mecnūn'a yaʿnī ḫāne-i zincīrde muḳayyed olduġu gibi penhā-yı ṣaḥrāda yine Mecnūn muḳayyed-i ʿaşḳ olur zīrā kendi vücūdunu terk u fedā eden kimse ḫāk-i ʿadem ġubār-ı vücūd gibidir

10 **Ḳad-i dilcūyī hemçun serv dīdem der gulistānī**
Ki āncā tavḳ-ı ḳumrı ḥalḳa-ı bīrūn-i der bāşed

قد دلجوی همچون سرو دیدم در گلستانی
که آنجا طوق قمری حلقهٔ بیرون در باشد

Bir ḳadd-i dil-cū serv gibi gördüm gülistānda
Zīrā orada ṭavḳ-ı ḳumru ḥalḳa-i dürr olur

Yaʿnī bir gülistānda bir serv-i sehī ḳāmet dil-ber gördüm her bir ḳumru gibi ʿāşıḳ serv- ḳadd-i bālā o gülistānda nāʾil-i temāşā emr-i muḥāldir belki ḫāric-i gülistānda ḥalḳa-i birūn-i der gibidir gülistānıñ ḥıfż u ḥırāsetine meʾmūrlardır

11 **Be dermān derd-i men Şevket sırr-ı bīgānegī dāred**
Be ṣandal çehreem rā āşinā-yı derd-i ser bāşed

بدرمان درمن شوکت سر بیگانه گی دارد
بصندل چهرهم را آشنای درد سر باشد

Dermān ile Şevket benim derdim sırr-ı bīgāneni ṭutar
Ṣandal sebebiyle alnım derd-i ser-i āşinā olur

Yaʿnī ḫumār ṣadāʿ-ı sırr-ı ʿaşḳa devā olmaz ancaḳ ʿilāc u dermān ile derd-i sırr-ı ʿaşḳ tezāyüd eder yoḳsa bihbūd olmaz

298

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Muḥabbet çun şeved fīrūz mestūrī nemīmāned**
Şarāb-ı reng-i ʿāşıḳ bāde-i mīnāşiken bāşed

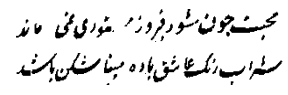

Muḥabbet ġālib olduġu vaḳtde mestūrluk ḳalmaz
Şarāb ḥāl-i ʿaşıḳ bāde-i mīnāşiken olur

Yaʿnī muḥabbet-i maʿşūḳ ʿaşḳında derece-i kemāle vāṣıl olduḳda ketm u pinhān olmaz şarāb neşʾe-i ḥāl ʿaşḳ kendi mīnāsını şikest eder yaʿnī bāde-i ʿaşḳıñ neşʾesi keşf-i rāz-ı ʿaşḳ etmekdir

2 **Be dunbāl-ı nesīm ez ḫ̆īş reften nīst imrūzī**
Dimāġ-ı mā beyābān-ı merg būy-ı pīrehen bāşed

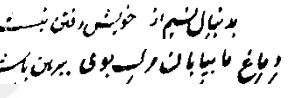

Nesīm ardınca kendinden gitmek bu günden değil
Bizim dimāġımıza beyābān-ı merg būy-ı pīrehendir

Yaʿnī semt-i maḥbūba bizim tevccüh-i ḳablimiz şimdi değil belki devr-i dāʾim üzre ẕkr-i fikr-i maḥbūbla **(196b)** semt-i maḥbūba derūn-ı dilden teveccüh ederiz zīrā bizim maḥbūba teveccüh edip der-i penāh etmekdir

3 **Neşod ez goftugū ḥāṣıl merā ġayr ez peşīmānī**
Du leb rā çun behem ārem kef-i efsūs-ı men bāşed

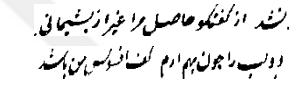

Olmadı güftugūdan ḥāṣıl baña peşīmānlıḳdan başḳa bir şey
İki dudaḳ birbirine getirdiğim ḥālde kef benim kef-i efsūsum olur

Yaʿnī kelām-ı mālāyaʿnī ile tekellümden maḥṣūl olan nedāmet-i derūn u infiʿāl-i ḳalbdir bile olduġu ḥālde kelām-ı mālāyaʿnī tekellümünden nihāyet sükūt edip dudaḳlar birbirine gelmek nedāmet eli gibi birbirine gelmekdir

4 **Zi eşk-i dīde-i Yaʿḳūb dāred āb-ı şemşīret**
Şehīdān-ı to rā pīrāhen-i Yūsuf kefen bāşed

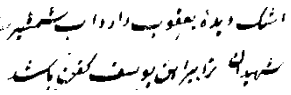

Eşk-i dīde-i Yaʿḳūbdan ṭutar āb-ı şemşīriñ
Seniñ şehīdlerine pīrāhen-ı Yūsuf kefen olur

Yaʿnī muḥabbet-i tīġ-i ʿaşḳla zaḫm-dār olan ʿāşıḳın zaḫmına dārū <vü> ʿilāc ancaḳ yine kendi maʿşūḳ u maḥbūbdan olur çāre-i dīger mümkün değildir

5 **Dehān-ı āsiyā īn ḥarf gūyed bīzebān Şevket**
Çirā bāyed tefekkür rızḳ būden tā dehen bāşed

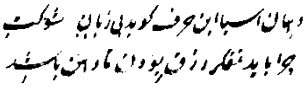

Dehān-ı āsiyā bu kelāmı söyler dilsiz Şevket
Ne lāzımdır fikr-i rızḳ olmaḳ tā ki āğız olur

Yaʿnī devr-i dāʾim çarḫ-ı āsiyā miṣāle naẓar edip bu niẓām üzre ʿālemi ḫalḳ u īcād eder fāʾil-i ḥaḳīḳī vāḥid-i muḫtārı fikr <u> taʿaḳḳul eden merd-i ʿāḳil rūzberūz rūz-ı muḳaddere mevcūd u ḥāżır olduġunu derk <u> izʿān eder dīger fikr-i rūzī eylemez

299

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Kocā ez māder eyyāmem āsāyiş heves bāşed**
Perīdenhā-yı rengem cunbiş-i gehvāre bes bāşed

Nice māder eyyāmdan rāḥatlık heves olur
Rengin uçmaları cünbiş-i gehvāre kāfī olur

Yaʿnī bu hedef-i tīr-i ḳażā olan küre-i arżında mevcūd olan adam nice rāḥat <u> āsāyiş meʾmūl eder zīrā bu mehd- zemīnde ṭıfl-ı vücūd-ı insān ṭıfl-ı yetīm gibi (197a) dāye-i dest-i felekden dāʾimā sīlīḫār olmaḳdadır

2 **Gul-i cemʿiyyet-i rūşen dilān ez rişte-i āhest**
Beyāż ṣubḥrā şirāze ez tār-ı nefes bāşed

Gül cemʿiyyet rūşen diller rişte-i āhdandır
Beyāż ṣubḥa şīrāze tār-ı nefsden olur

Yaʿnī ehl-i bāṭıñlarıñ derūn-ı ḫāṭırları ancaḳ ẕikr-i tevḥīd ile münevver u rūşen olur beyāż ṣubḥ cemīʿ āfāḳı iḥāṭa eylemesi nefs-i ṣubḥ-i sādıḳdan olduġu gibi

3 **Be ẓāhir bīnī ez bes kār oftādest merdum rā**
Eger ḳadd-ı kesī ḳūtāh bāşed nīm kes bāşed

Ẓāhire baḳıcı ol ḳadar iş düşmüşdür adama
Eger bir kimseniñ boyu ḳısa osla yarım kimse olur

Yaʿnī ebnā-yı zamān o mertebe ẓāhirbīn u ʿāybcū olmuşlardır bir kimse boy kūtāh olsa yarım adam naẓarıyla ederler

4 **Be bezm-i mey zi bes tersīde bīlaʿleş nigāh-ı men**
Be çeşmem devr-i sāğar gerdiş-i çeşm-i ʿases bāşed

Meclis-i meyde ol ḳadar ḳorkmuş onuñ laʿl olmasız benim nezẓārem
Gözüme devr-i piyāle gerdiş-i çeşm-i ʿases olur

Yaʿnī bezm-i meyde maḥbūbsuz bāde nūşdan bir dürlü telḫkām u zehrmeẕāḳ çāşnīsin gördüm maḥbūbsuz devr-i ḳadeḥ meclisde gerdiş-i çeşm-i şaḥne gibidir

5 **Be ḫāk ez sāye-i bālem semender nakş mībended**
Tezevr-i şuʿleem key āşiyānem ḫār u ḫas bāşed

Ṭopraḳda sāye-i bālimden semender nakş bağlar
Benim şuʿlem ḳazına nice ḫār u ḫās āşiyān olur

Yaʿnī benim sāye-i himmetimden büzürg kimseler ḥisseyāb u fāʾidemend olurlar böyle olduġu ḥālde Allah'dan başḳa kmseniñ zīr-i bār-ı imtinānına ʿulüvv-i cebānım gerden nihād olmaz

6 **Gulistānī-yi ki sīrābest ez çāh-ı zenāḫdāneş**
Be naḫleş ġabġab-ı Yūsuf turunc-i nīmres bāşed

Bir gülistān ki reyyāndır onuñ çāh-ı zenāḥdānından
Onuñ nihālinde ġabgab-ı Yūsuf türünc-i nāpuḫte olur

Yaʿnī gülşen-i zārı ḥüsn-i dilber çāh- zenaḫdanından bir mertebe āb u tāb u revnaḳ kesb eylemiş Yūsuf gibi maḥbūb-ı dīgerleriñ türünc-i ġabġabları gülşen-i zārı (198b) ḥüsn-i maḥbūbumuza nisbet türünc-i nīmres gibidir yaʿnī lāşey gibidir

7 **Hemān minḳār-ı ū Şevket du nīm ez tīġ-i efgānest**
Zi mīl-i surme key murġ-ı merā çūb-i ḳafes bāşed

Hemān onuñ minḳārı Şevket iki bölük tīġ-i efġānındandır
Mīl-i sürmeden bizim ḳuşumuza <nice> çūb ḳafes olur

Yaʿnī bizim murġ-ı ṭabʿımız dāʾimā güyā vü naġme-sāzdır eger ṭīynet <u> māye-i vücūdumuz ḫāk-i sürmeden olsa daḫı ḥāṣıl biz māderzādnaġme-sāz-i ʿaşḳ <u> muḥabbet olduḳ

300

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Māye-i ʿişmet-i mā pur gunehī mībāşed**
Āyet-i raḥmet-i mā rūsiyehī mībāşed

Bizim māye-ʿişmetimiz pür günāhlık olur
Āyet-i raḥmetimiz rūsiyāhlık olur

Yaʿnī māye-i ʿişmet ancaḳ teżād olan günāhla bedīdār olur kezālik kütāh ʿabd-ı ʿācizle āyet-i raḥmet derkārdır

2 **Ḫālī ez mey çu şeved gerden-i mīnā naẓar**
Ney-i sebzīst ki ez maġz tehī mībāşed

Şarābdan ḫālī olduġu vaḳtde gerden-i mīnā naẓarda
Bir yeşil ḳumaşdır ki içi boş olur

Yaʿnī ney-i sebz-i bīmaġz ḳābil-i naġmesāz olmadıġı eclden iʿtibārdan sāḳıt olduġu gibi mīnā-yı ḫālī yaʿnī meyden tehī derece-i iʿtibārdan sāḳıtdır kezālik vücūd-ı insānda rūḥ olmadıḳça ḳābil-i ḳabż u nümāyiş olduġu gibi

3 **Sīne ez kīne tehī sāz u reh-i ḥarf goşāyī**
Surme-i ḫāmuşiyet dil-i siyehī mībāşed

سینہ از کینہ تہی ساز و رہ حرف گشای
سرمۂ خامشیت دل سیہی میباشد

Sīne ġıll <u> gışdan boş yap ṭarīḳ-i kelamı aç
Seniñ sürme-i ḫāmūşuñ siyāh dil olur

Yaʿnī sebaḳ-i sīne ibtidā-ı ġıll <u> ġışdan pāk edip baʿde zikr u tevḥīd <u> fikrullah ile dāʾimā devr-i devrān ile zīrā böyle bīcā sükūt olmaḳ āyīne-i ḳalbe dem u nefs tekāsülden reng pezīr olmaḳ derkārdır

301

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Nezāket şīve-i kilk-i bahār efşān-ı men bāşed**
Reg-i gul rişte-i şīrāze-i dīvān-ı men bāşed

نزاکت شیوہ کلک بہار افشان من باشد
رگ گل رشتہ شیرازہ دیوان من باشد

Nezāket benim şīve-i ḫāme-i bahār efşān olur
Gül ṭamārı benim rişte-i şīrāze-i dīvānım olur

Yaʿnī benim süḫanım bahār gibi nezāketbaḫş **(198a)** ḫāṭır-güşā vü ṣafā-yı derūn ḥāṣıl olmaḳ ḥasebiyle dimāġ-ı ʿālem būy-ı dest gül gibi dīvānımdan şemme-i maʿrīfet u letāfet hüner kesb ederler

2 **Ḫadengem rā hedef ez dīde-i efʿī sezāvārest**
Ki ez seng-i zumurrud āhen-i peykān-ı men bāşed

خدنگم را ہدف از دیدہ افعی سزاوار است
کہ از سنگ زمرد آہن پیکان من باشد

Benim oḳuma nişān iylān gözlerinde lāyıḳdır
Zīrā seng-i zümrüdden benim āhen-i peykānım olur

Yaʿnī zāhid-i efʿī nijād benim tīr-i rāst süḫanıma hedef olsa lāyıḳdır zīrā benim süḫanım seng-i zümrüd gibi cevāhir cevāhir maḳulesidir zāhid-i kill siyāh ṭopraḳ renginde iylān gibidir ancaḳ zāhid-i merdüm āzārı benim süḫanım ile defʿ olue kemāl metebe teżād-ı zāhid olduġu eclden

3 **Be zūr-ı żaʿf mīpīçem be yekdīger bozorgān rā**
Muḥīṭ efşurde ez yek pençe mujgān-ı men bāşed

بزور ضعف می پیچم بیکدیگر بزرگان را
محیط افشردہ از یک پنجہ مژگان من باشد

Zūr-ı żaʿf ile birbirine saram büyükleri
Muḥīṭ ṣıḳılmış benim bir pence müjgānımdan olur

Yaʿnī żaʿīf mażlūm kimseniñ āh <u> enīn u girye-i seylāb-ı ṭūfānḫīzinden çoḳ büzürk ẓālim kimseler girdāb-ı belāya dūçār u giriftār olmuşlar maʿnā-yı dīger pençe-i müjgānım rīzān olan seylāb-ı ṭūfānnümūn ekşimden baḥr-ı muḥīṭ ṭelāṭum[312]nümūn oldı

4 **Zi feyż-i ʿaşḳ-ı bāzīhā bulendest ittiḥād-ı men**
Ḫaṭ-ı ḫūbān ġubār-ı güşe[[numā]]-i dāmen-i men bāşed

Güşāyiş-i feyż-i ʿaşḳdan bülenddir benim ittiḥādım
Ḫaṭṭ-ı <ḫūbān> benim ġubār-ı güşe-i dāmānım olur

Yaʿnī ṣafvet-i feyż-i ʿaşḳla ʿāşıḳ <u> maʿşūḳ bir şey gibi olur belki ittiḥād-ı ḳulūb ḥāṣıl edip birbirinin derūnundan āgāh olurlar ḫaṭṭ-ı ḥüsn-i ḫūbān gerd-i dāmen-i ʿāşıḳdır yaʿnī ġubār-ı ḳalb-ı ʿāşıḳ rūy-ı maḥbūbda bedīdār u müşāhede olur ʿāşıḳla maʿşūḳ müttehid olduġuna bināen

5 **Be gul pirāhenān ez Mışr bīm bāşed giriftārī**
Zi naḫl-ı gulşen-i Yūsuf der-i zindān-ı men bāşed

Gül pīrāhenlere Mışırda olur giriftārlık deryā
Gülşen-i Yūsuf naḫlinden benim zindānım ḳapusı olur

Yaʿnī[313]

6 **Gul-i ʿayş-ı men ez cemʿiyyet-i dil ġonce mīgerded**
Ḫavāṣāşüfte geşten faṣl-ı gulrīzān-ı men bāşed

Benim gül-i ʿayşım cemʿiyyet-i dilden ġonca olur
Ḫavāṣ-ı āşüfte olmaḳ benim gülrīzim faṣl olur

Yaʿnī cemʿiyyet-i ḫāṭırdan benim gül ʿayşım neşvünemā bulup revnaḳnümūn olur yoḳsa perīşān ḫāṭır āşüfte ḥavāṣ olduḳda nihāyet ʿayş neşāṭımdır

7 **Muyesser mīşeved ez devlet-i neẓẓāre iḳbālem**
Sevād-ı Hind Şevket sāye-i dīvān-ı men bāşed

Müyesser olur devlet-i neẓẓāreden iḳbālim
Sevād-ı Hīnd Şevket benim sāye-i dīvānım olur

Yaʿnī ehl-i maʿarif u erbāb-ı hüner-i Hindistān dīvānıma inzār-ı daḳīḳa ile naẓar ederler maʿnā-yı bārīk u elfāz-ı nāzikle nesc olan ḳumaş-ı süḫanım merġūb u şöhretşiʿār olup gūyā iḳlīm-i Hindistān benim dīvānımla faḫr eder gibi olur belki āhālī-i Hindistān benim muṣaḫḫar<ım> olurlar

[312] Kelime metinde "طلاطوم" şeklinde yanlış yazılmıştır. Aslı "تلاطوم" şeklinde olmalıdır.
[313] "Yaʿnī" kelimesinden sonra açıklama yapılmamıştır.

302

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 Ez cūş-ı bāde bes ki ṣafā mevc mīzened
Ḫūrşīd der piyāle-i mā mevc mīzened

از جوش باده بسکه صفا موج میزند
خورشید در پیاله ما موج میزند

Cūş-ı ṣahbādan ol ḳadar ṣafā mevc verir
Ḫūrşīd bizim piyālemizde mevc verir

Yaʿnī neşʾe-i meyden bir mertebe derūnumuz pür ṣafā vü meclisimiz rūşen olmuşdur ḳıyāṣ olur āfitāb bizim piyālemizde pertevengīz olmuş belki piyāle-i meyden ʿaks-ı āfitāb ḥüsn-i sāḳīden bezmimiz rūşen u derūn-ı yārān ṣafā-yı münceli olmuş

2 Ez bes ki āb-ı baḥr-ı ḥaḳīḳat buved laṭīf
Ẓāhir nemīşeved ki kocā mevc mīzened

از بسکه اب بحر حقیقت بود لطیف
ظاهر نمی شود که کجا موج میزند

Ol ḳadar āb-ı baḥr-ı ḥaḳīḳat olur laṭīf
Āşikār olmaz ki ne mekānda mevc verir

Yaʿnī her noḳṣāndan müberrā vü her bir seyyiʾe-i teşbīhden ʿārī vü münezzeh olan ẕāt-ı künh-i vācibʾl-vücūd bir mertebe eltāfdır ki izʿānla ʿaḳl iḥāṭa eylemesi emr-i muḥāldir belki idrākinde dīde-i ḥazer nābīnā vü hem fikir nābūd olurlar

3 Sergeşteend rū be to dārend kāʾināt
Yek ḳıbleest ḳıblenumā mevc mīzened

سرگشته اند رو بتو دارند کائنات
یک قبله است قبله نما موج میزند

Sergeşteelerdir yüz saña (199a) *ṭutmuşlardır kāʾināt*
Bir ḳıbledir ḳıble nümā mevc verir

Yaʿnī her bir semtden vāḥid-i mevcūd olan ẕāt-ı vācibüʾl-vücūda teveccüh u maṭlūb ederler nefsüʾl-emrde maṭlūb-ı vāḥiddir ammā rāh-ı ṭaleb muḳadderdir

4 Herkes ki dīd reng be ruḫsār-ı nāziket
Güftār ki būy-ı gul be hevā mevc mīzened

هر کس که دید رنگ بر خسار نازکت
گفتا که بوی گل بهوا موج میزند

Her kim ki gördi reng-i ruḫsār-ı nāzikinde
Dedi gül ḳoḳusu hevāda mevc verir

Yaʿnī maḥbūbuñ reng-i ruḫsār-ı nāziki būy-ı gül gibi laṭīf belki laṭīf nūr gibi bir şeydir cismānī olduġu maʿlūm değil

5 Nubved be kāse-i ser-i bīmaġz ġayr ḥırş
Ez çeşme-i ḥabāb hevā mevc mīzened

نبود بکاسه سر بی مغز غیر حرص
از چشمه حباب هوا موج میزند

Kāse-i ser-i bīmaġzda ḥırṣdan başḳa bir şey olmaz
Çeşme-i ḥabābdan hevā mevc verir

Yaʿnī tehī maġz ṭālib-i dünyā ḥırṣ-ı esbāb-ı dünyādan başḳa bir şeyᵓe meşġūl olmaz belki dāᵓimā ḥırṣ <u> ṭamaʿ-ı dünyāya meşġūldür kāse-i ser-i bīmaġz ḥabābda hevā pürmevc eylediği gibi

6 **Neẕẕāre çun ʿaraḳ bu ruḫet āb mīşeved**
Ez çehre-i to beski ḥayā mevc mīzened

نظاره چون عرق بر خت اب میشود
از چهره تو بیکه حیا موج میزند

Neẕẕāre ʿaraḳ gibi seniñ yanaġıñda şu olur
Ol ḳadar seniñ yüzüñde ḥayā mevc verir

Yaʿnī ol ḳadar yüzüñde ḥayā vü leṭāfet cemʿ <u> terāküm eylemişdir mermūz naẓar ḥüsn-i pākiñe işābet işābet eyledikde hicābından maḥv <u> nābūd olur

7 **Her ārzū ki be dil-i murde[314] zinde mīkoned**
Ez ḫande-i to āb-ı beḳā mevc mīzened

هر ارزو که دل مرده زنده میکند
از خنده تو اب بقا موج میزند

Her bir arzū ki ölmüş göñülde zinde eder
Seniñ ḫandeñden āb-ı beḳā mevc verir

Yaʿnī bir dil-i mürde olup her bir arzūdan münḳaṭıʿ olmazsa seniñ bir ḫande-i leb-i kevṯer miṯāliñ görse zindelip hevā-yı ḥayātla arzūmend olur

8 **Yā Rab ki dād āb be tīġ-i zebān ki bāz**
Ḫūn-ı ḫamūş ez leb-i mā mevc mīzened

یارب که داد اب بتیغ زبان که باز
خون خموش از لب ما موج میزند

Yā Rab kim verdi tīg-i zebāna şu bir daḫı
Sükūt ḳanı bizim lebimizden mevc verir

Yaʿnī yine bir tīr-i zebān-ı maḥbūb ġazabnāk olup tīg-i zebānla levḥ-i sīnemiz şerḥanāk edip bizde **(199b)** mücerred sükūt derkār olur ḫūn-ı ḫamūş dīdelerimden çekīde oldı

9 **Ḫᵛāhī be şīşe ḫᵛāh be peymāne yek meyest**
Der deyr u Kaʿbe-i nūr-ı Ḫudā mevc mīzened

خواهی بشیشه خواه بپیمانه یک میست
در دیر و کعبه نور خدا موج زند

İster şīşeden ṭaleb ister peymāneden bir bādedir
Der deyr ü Kaʿbe-i nūr-ı Ḫüdā mevc verir

Yaʿnī ṭaleb-i Ḫüdā ne mekānda olursa müsāvīdir zīrā Allah ʿaẓīmüᵓş-şān nūr-ı tecellī vü maẓhar-ı ʿināyeti her yeri iḥāṭa etmişdir feyż-i ināyet-i Bārī mekāna maḫṣūs

[314] İfade "murde be dil" şeklinde değiştirilirse vezne uymaktadır. Bu haliyle vezni bozmaktadır.

değil belki **“şerefü’l-mekān bi’l-mekīn”**[315] fehvāsınca ne mekānda mažhar-ı ināyet-i Bārī olsun saña nisbetle o mekān eşrefdir

10 **Şevket be yek muḥīṭ çeşm-i ki aḥvālīst**
Şekker codā vü şīr codā mevc mīzened

شوکت یک محیط چشم که احولست
شکر جدا و شیر جدا موج میزند

Şevket bir deryāda kimiñ aḥvāli gözidedir
Şeker başḳa vü süd başḳa mevc verir

Yaʿnī cūd-ı ʿināyet-i Bārī teʿālādan īcād olan muḥīṭ-i ʿālemde çeşm-i kīçbīndir eşyāyı birbirinden farḳ <u> mütemeyyiz eder yoḳsa mecmūʿ-ı eşyā li-ṣunʿ-ı hekīmāne īcād oldı farḳ <u> temeyyüz lāzım değildir

303

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Pençe-i serv-i çemen nāḫun be dāġem mīzened**
Ṭavḳ-ı ḳumrı girdbādī ber çerāġem mīzened

پنجۂ سرو چمن ناخن بداغم میزند
طوق قمری گردبادی بر چراغم میزند

Pençe-i serv-i çemen ṭırnaḳ verir benim dāġıma
Ṭavḳ-ı ḳumrı girdbād benim çerāġım üzre verir

Yaʿnī maḥbūbdan dūr seyr <u> temāşā-yı serv-i bāġda pençe-i serv ile nāḫun-ı ġam dāġ-ı derūnum ḫırāş eder naġme-sāz-ı tavḳ-ı ḳumrudan derūnum munḳabiż olup ziyāde ġamnāk olurum

2 **Mītovān ū naḳş-ı pāy-ı Ḫıżr berg-i sebz çīd**
Bes ki her sū ḳaṭre ez behr-i sürāġem mīzened

میتوان و نقش پای خضر برگ سبز چید
بسکه هر سو قطره از بهر سراغم میزند

Mümkündür naḳş-ı pāy-ı Ḫıżrdan berg-i sebz düşürmek
Ol ḳadar her bir semte ḳaṭre benim sürāġımdan ötürü verdi

Yaʿnī biz dār-ı fenādan dār-ı beḳāya irtiḥāl eyledikden soñra Ḫıżr her bir semtden eşk-i bārān girye rīzān edip beni arayıp suʾāl etmeden mümkündür naḳş-ı pāy-ı Ḫıżrdan berg-i sebzçīde olmaḳ ziyāde ehl-i (200a) ḥāl olmadan kināyedir

3 **Bītoem bezm-i ṭarab bīābī vü reng oftādeest**
Mevc-i mey enguşt ber çeşm-i ayāġem mīzened

بی تو ام بزم طرب بی بی و رنگ افتاده است
موج می انگشت بر چشم ایاغم میزند

Sensiz baña bezm-i ṣafā bīāb u reng düşmüşdür
Mevc-i bāde parmaḳ dīde-i piyāleme verir

[315] “Makamın şerefi, mekanı tutandan gelir.”

Yaᶜnī sensiz bezm-i ᶜişret bir mertebe bī̇ṣafā vü bī̇āb u bī̇revnaḳdır engüşt-i meyden çeşm-i piyāle kör nābī̇nā olur ḥālbuki engüşt-i bādeden çeşm-i piyāle bezm-i dī̇gerden rūşen u güşāde olur

304

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜī̇lü/Fāᶜilün)

1 **Z'āyī̇ne ḫūy-ı ū çu şerer mevc mī̇zened**
Ez āb-ı ḫuşk āteş-i ter mevc mī̇zened

زآیینہ خوی او چو شرر موج میزند
از آب خشک آتش تر موج میزند

Āyī̇nede onuñ ᶜaraḳ şerer gibi mevc verir
Ḳurı ṣudan āteş-i ter mevc verir

Yaᶜnī ḫāne-i āyī̇nede ᶜaks-i ṣūret rūy-ı āteşnāḳ ᶜaraḳ gerde-i maḥbūb āb ḫuşkda şererter bedī̇dār u nümūn olur gibi ṣūretnümūn oldı

2 **Ḳāniᶜ zi telḫkām-ı eyyām fārig̈est**
Ez būriyā-yı faḳr şukur mevc mī̇zened

فانیٔ زلخ کامی ایام فارغست
از بوریا فقر شکر موج میزند

Ḳāniᶜ-yi telḫkām-ı eyyāmdan fārig̈dir
Faḳr-ı ḥaṣī̇rden şükür mevc verir

Yaᶜnī rızḳ-ı muḳadderesine ḳanāᶜat eden telḫ meẕāḳ olmadan fārig̈dir zī̇rā būrī̇yā-yı faḳrdan mevc-i ḥalāvet āşikārdır yaᶜnī belā-yı faḳr <u> endī̇şe āsiyāb-ı elvān-ı dünyādan fārig̈bāldir

3 **Deryā-yı leşkerest du ᶜālem zi ḥādiṣāt**
Neẓẓāre kon ki tī̇g̈-i seyr mevc mī̇zened

دریاۓ لشکراست دو عالم ز حادثات
نظارہ کن کہ تیغ و سپیر موج میزند

Deryā-yı ᶜaskerdir iki ᶜālem ḥādisātdan
Naẓar et zī̇rā tī̇g̈-i seyr mevc verir

Yaᶜnī meydān-ı ᶜālemde baḥr-ı ḳavs-i ḳażādan tī̇r-i ḥādisāt cilvenümūndur ḫazer et dī̇debāz ol hedef-i tī̇r derkārdır belki tī̇g̈-i ḳażā seyr-i vücūdda kārger olacaḳdır

4 **Ez sādegī̇ sefī̇ne<ī̇> ez mūm kerdeī̇m**
Baḥrest şuᶜleḫī̇z u şerer mevc mī̇zened

از سادہ دلی سفینہ از موم کردہ ایم
بحرست شعلہ خیز و شرر موج میزند

Sādelikden sefī̇ne mumdan etdim
Deryādır şuᶜleḫī̇z u şerer mevc verir

Yaᶜnī bile sādedillikden ḫıfẓ-ı vücūd ṣadedinde olur zī̇rā bu ᶜālem ḥādiṣ cāy-ı güzergāh-ı ḥavādiṣdir ḥıfẓ-ı vücūd ḳābil-i imkān değil mūmdan sefī̇ne baḥr-ı āteşde

muḥāfaẓa mümkün olmadığı gibi kezālik vücūd-ı insān bu güzergāh-ı ḥavādiṯde ḥıfẓ mümkün değil

5 **Muşkil ki çun ṣadef(200b) be leb-i ḫuşk bugẕerīm**
Ez ḳulzum ki āb-ı guher mevc mīzened

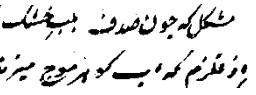

Müşküldür ṣadef gibi ḳuru dudaḳ geçem
Deryādan āb-ı cevāhir mevc verir

Yaʿnī bu deryā-yı ʿālemde ebr-i nisān-ı Raḥmet ṣadef-i vücūd-ı insāna ḳaṭr-pāş iken müşküldür nevʿ-i efrād-ı ādem ṣadefvār ḳaṭre-i Raḥmet-i Bārī'den leb-i ḫuşk ile meʾyūs olup

6 **Şīrīn çi dil berūy-ı şükr ḫˇāb kerde**
Çun cūy-ı şīr feyż-i baḥr mevc mīzened

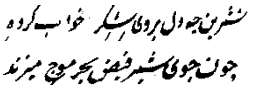

Benle şīrīn göñül yüz üzre şükr ḫāb olmuş
Cūy-ı şīr gibi feyż-i baḥr mevc verir

Yaʿnī hengām-gerde yüz üzre nice bir şeker-ḫāba mübtelā olursun ṣüd gibi nūr-ı feyż-i ṣubḥ bedīdār iken yaʿnī vaḳt-i ṣubḥda vaḳt-i suʾāl u icābet iken niçin o vaḳti ġaflet ile güzerān edersin

7 **Şevket be bīsütūn-ı suḫan Kūhken toyī**
Ez āb-ı tīşe-i to huner mevc mīzend

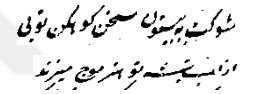

Şevket bīsütūn-ı süḫanda Ferhād sensin
Seniñ āb-ı tīşenden hüner mevc verir

Yaʿnī bīsütūn-ı maʿrifetde Ferhād gibi tīşe-i ḫāme-i maʿrifet ile iḥdāṯ-ı ṣüret-i hüner eder sensin zīrā zebān tīşe-i ḫāmeñden dāʾimā hüner-i maʿrifet çekīdedir

305

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Ez āb-ı ḫāk-ı ḥusn żamīr-i to kerdeend**
Āyīne rā zi rūy-ı żamīr-i to kerdeend

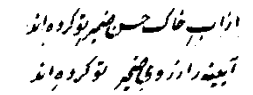

Āb-ı ḫāk-i ḥüsnden seniñ żamīr etmişler
Āyine seniñ rūy-ı żamīriñden etmişler

Yaʿnī seniñ żamīr-i māye-yi vücūduñ āb-ı ḫāk-i ḥüsnden sirişt olmuş zīrā sertāpā vücūd-ı nāzikiñ güzel nāzikdir belki āyine seniñ żamīriñden īcād eylemişler zīrā seniñ żamīriñ ṣāf laṭīf berrāḳdır

2 **Dāred <di>māġ-ı zaḫm-ı şehīd-i ġamet zukām**
Ez mevc-i būy-ı gul per-i tīr-i to kerdeend

Ṭutar dimāġ-ı zaḫm-ı şehīd-i ġamıñ zükām
Mevc-i būy-ı gülden seniñ per-i tīriñ etmişler

Yaʿnī zaḫm-ı şehīd-i ġamıñ dāʾmā ḫunefşāndır ġaliba tīġ-i ʿaşḳ <u> muḥabbetle şehīd olmuşdur maʿlūm gül ḳoḳusu zükām tezāyüd eder āb-ı tīġ būy-ı güle teşbīh edip zaḫm-ı şehīdi zükām olan dimāġā teşbīh edip

3 **Bāşed sevād-ı aʿẓam īmen be ḥukm-i to**
Ez naḫl-ı Ṭūr çūb-i tīr-i to kerdeend

Olur sevād-ı aʿẓām emīn seniñ ḥükmüñde (201a)
Naḫl-ı tūrdan seniñ çūb-i tīriñ etmişler

Yaʿnī herkes senden feyżyāb u tecellīdār olmuşdur gūyā seniñ feyż-i irşādıñ nūr-ı cebel-i tūr gibi müşāhede vü derkār olmuşdur

4 **Şevket şodest neşʾe-i mey ferşḫāneet**
Gūyā zi mevc-i bāde ḥaṣīr-i to kerdeend

Şevket olmuşdur neşʾe-i mey ferşḫāneñ seniñ
Gūyā mevc-i bādeden seniñ ḥaṣīriñ etmişlerdir

Yaʿnī neşʾe <vü> neşāṭ ḫāne-i vücūduñda dāʾimā cilvenümūn gūyā mevc-i bāde-i ḥaḳīḳati ile māye-i vücūduñ ḫamīr olmuşdur

306

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ez nigāh īn şūḫçeşmān bāde rā ḫūn kerdeend**
Tā beyāż-ı çeşm-i mest-i ḫˇīş gulgūn kerdeend

Neẓẓāre ile bu şuḫ çeşmler bādei ḫūn etmişlerdir
Tā ki kendi beyāż-ı çeşm-i mestleriñ gülgūn etmişlerdir

Yaʿnī bu şūḫ çeşm-i maḥbūblar ḥarāmī nigāhlar ile bāde-i nāb-ı ḫūnīn-i dil etmişlerdir tā kendi beyāż dīdeleri reng-i şarāb gibi gülgūn etmişlerdir

2 **Naḫl-ı mūm-ı men ḫas-ı girdāb-ı āteş geşteest**
Ez ḥarīr-i şuʿleem fānūs-ı gulgūn kerdeend

Benim naḫl-ı mūmum ḫas-ı girdāb-ı āteş olmuşdur
Benim ḥarīr-i şuʿlemden fānūs-ı gülgūn etmişlerdir

Yaᶜnī benim naḫl-ı mūm-ı vücūdum ḫas gibi girdāb-ı āteş-i ᶜaşḳ içre ḳalmışdır kendi lehāh-ı şuᶜle-i āteş-i ᶜaşḳdan bāña fānūs yapdılar mum gibi ḫāk-i vücūdum āteş-i ᶜaşḳla güzār oldı

3 **Çun du nāḫun her du ᶜālem rā be hem āverdeend**
ᶜĀşıḳān ez pāy-ı ḫod tā ḫār bīrūn kerdeend

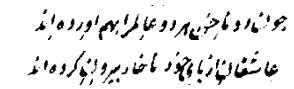

İki ṭırnaḳ gibi iki ᶜālemi bir yere getirmişlerdir
ᶜĀşıḳān tā ki kendi ayaḳlarından ḫār çıḳarmışlardır

Yaᶜnī Ḫüdā-yı ᶜāşıḳ olanlar iki ᶜālemi birden fedā edip ḳayd-ı hestīden ancaḳ vāreste vü ḫalāṣyāfte olmuşlardır

4 **Ehl-i dil vābeste-i reng-i taᶜalluḳ nīstend**
Dest ez reng-i ḥınā çun pehle bīrūn kerdeend

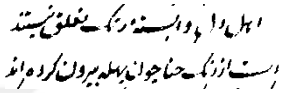

Ehl-i dil vābeste-i reng-i taᶜalluḳ değillerdir
El reng-i ḥınādan pehle gibi ṭaşra çıḳarmışlardır

Yaᶜnī erbāb-ı ᶜirfān reng-i taᶜalluḳda dilbeste olmaz belki pehleden el çıḳarır gibi reng-i ḥınā -yı esbāb-ı dünyādan el çıḳarmışlardır

5 **Ġāfilān ez āmed-i iḳbāl-i devlet ḫoşdilend**
Nālehā zīr-i zemīn çun (201b) genc-i Ḳārūn kerdeend

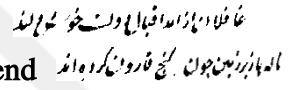

Ġāfiller iḳbāl-i devlet kelimesinden dilḫūşlardır
Nāleler zīr-i zemīnde genc-i Ḳārūn gibi etmişlerdir

Yaᶜnī dünyāya tevaġġul edip aḥvāl-i āḫiretden teġāfül eden kimseler cāh u devlet-i dünyā ile ḫoşnūd olur lākin baᶜdeᵓl-mevt zīr-i zemīnde yaᶜnī mezār içre cezā-i dünyā ile muᶜazzeb olup nāle <vü> enīn edip pinhān olmaḳ fāᵓide vermez

6 **Kerdeend ehl-i dil ez mevc-i zumurrud bāl u per**
Ḫīş rā z'īn deşt-i efīzād bīrūn kerdeend

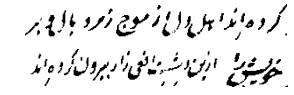

Eylemişler ehl-i dil mevc-i zümrüdden bāl u per
Kendiñ bu deşt-i iylānlıkdan ṭaşra çıḳarmışlardır

Yaᶜnī erbāb-ı bāṭın nefs-i emmāreye maḫālif şeyler ile nefs-i emmāreye ġālib olup ġubār-ı vücūdu riyāżetle maḥv edip ṣafvet-i derūn kesb edip ᶜālem-i süflīden ᶜālem-i bālāya pervāz eylemişlerdir yaᶜnī dār-ı fenādan dār-ı āḫirete gitmişlerdir

7 **Nuktesencānī ki men der bezm-i Āṣaf dīdeem**
Ḫışt-ı ḫum rā taḫte-i meşk-i Felāṭūn kerdeend

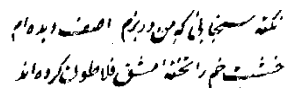

Nükte-sencleri ben bezm-i Āṣāfda gördüm
Ḫışt-ı ḫum taḫte-i meşk-i Felāṭūn etmişlerdir

Yaʿnī bezm-i bezīrgān ehl-i maʿarifde var bāb-ı hünerde gördüğüm meʾālşinās u nükte-senc ẓerāfet-i esāslar ʿaḳl-ı Felāṭūn dīn <u> fünūnu neşʾe-i mey-i ṣafābaḫş u ḫüsn-i maḥbūb dilkeşlikden kesb eylemişlerdir

8 **Mīfeşānend ehl-i dil Şevket be Firdevs āsitīn**
Tā nigeh rengīn ez ān ruḫsār-ı gulgūn kerdeend

Silkseler ehl-i dil Şevket Firdevsden āstīn
Tā ki neẓẓāre rengīn o ruḫsār-ı gülgūn dan etmişlerdir

Yaʿnī seyr u temāşā-yı cennetden dest-efşān olur o maḥbūbuñ cennet-i ḫüsnüñ seyr eden seyr <u> temāşā-yı cennetden firdevsden fāriġbāl olurlar

307

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Zi leb ne bulbul eger dūdāh gerdāned**
Çu surme ḫāk-ı çemen rā siyeh gerdāned

Bülbül lebden eger dudah döndürmese
Sürme gibi ḫāk-i çemen siyāh ederler

Yaʿnī bülbül āh-ı ʿaşḳ edip dudah-ı ʿaşḳı derūnunda ketm (202a) etmezse ḫāk-i çemen gibi siyāh olurdı

2 **Neẓāre-i çemen ez żaʿf çun tevānem kerd**
Ki būy-ı gül nigehem rā zi rāh gerdāned

Neẓẓāre-i çemene żaʿfdan nice ḳudretim var edem
Zīrā gül ḳoḳusu neẓẓārem yoldan döndürür

Yaʿnī bir mertebe żaʿf u lāġarī kesb eyledi vücūdum gülzāra neẓẓāre eyledi gede-i medd-i nigāhım būy-ı gül nıṣf-ı ṭarīḳden geri redd eder yaʿnī būy-ı gül medd-i nigāhıma hāʾil olur

3 **Sebuk zi çehre-i men mīpered kocāst butī**
ʿİnān-ı reng-i merā ez nigāh gerdāned

Ḫafīf benim çehremden uçar nerdedir bir büt
Benim ʿinān-ı rengim nigāh ile döndürsünler

Yaʿnī ḫiffet ile reng-i rūyum çehremden pervāz eder ʿaceb nerdedir maḥtāb bir nigāh ile zamān-ı rengīm geri redd etsin

4 **Zi żaᶜf bes ki şodem bīto çun revem sūyet**
Me rā nigāh-ı to ez nīm rāh gerdāned

Ol ḳadar żaᶜīf oldum seniñ semtine gittiğim ḥālde
Beni seniñ nigāhıñ nıṣf-ı rāhdan döndürüler

Yaᶜnī hicr-i maḥbūbla bir mertebe żaᶜf-ı vücūd ḥāṣıl eyledim semt-i maḥbūba teveccüh edip reftār edersem nıṣf-ı ṭarīḳden nigāh-ı maḥbūb beni geri redd eder

5 **Be ġayr-ı yār ki gerded zi kuştenem Şevket**
Ki dīde berḳ ki rūy ez giyāh gerdāned

Yārdan başḳa kim gezer benim ḳatlime Şevket
Kim gördi berḳ yüz giyāhdan döndürsün

Yaᶜnī dāᵓimā çeşm-i ḫūnrīz-i maḥbūb benim ṣaded-i ḳatlimdedir beni şehīd-i aşḳ etmekden rū-gerdān olmaz zīrā kimse görmemişdir berḳ-i āteş-i tīg ḳatl-i sūziş-i giyāhdan rū-gerdān olsun

308

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Nigehest ders zi dīvān-ı vefā mīẖᵛāned**
Gerdiş-i çeşm-i to tersem korevraḳ gerdāned

Seniñ nigāhıñ ders dīvān-ı vefādan oḳur
Seniñ gerdiş-i çeşmiñ ḳorḳarım tamām olmuşdur

Yaᶜnī nigāh-ı iltifāt u ḥüsn-i vefā ile ᶜaşıḳa icrā-yı muḥabbet eder maḥbūb ḳorḳarım āfitāb-ı ḥüsn-i maḥbūb zevāle varıp āfāḳ-ı kemālde maᶜdūm ola

2 **Nigeh-ı germ ḥarīf-i leb-i meygūn-ı to nīst**
Reng-i yāḳūt-ı to ṣad şuᶜle beḫūn gerdāned

Nigāh-ı germ seniñ meyfām lebiñe yoldaş olmaz
Seniñ reng-i yaḳūtuñ (202b) *yüz şuᶜle-i ḳandan döndürmüşlerdir*

Yaᶜnī maḥbūbuñ leb-i meyfāmıña nigāh-ı kerem ile nezẓāre mümkün değildir zīrā maḥbūbuñ yāḳūt gibi yüz şuᶜle-i renginden döndürmüşdür

3 **Ḥalḳa-i kaᶜbe çi ḫāmyāze-yi bīhūde keş**
Putperestīm be rengī ki Ḫudā mīdāned

Ḥalḳa-i kaᶜbe ᶜabeṣ ne istersen
Putperestim bir ḥālde Allah bilir

Yaʿnī ẓāhir-i kaʿbeye beni ne teklīf edersin ey ẓāhirperest benim derūn-ı ḳalb ile Ḫüdāperest olup u dīde-i bāṭın ile ḥaḳbīn olduġum ancaḳ ʿālemüʾl-ġayb olan Allah bilir

4 **Reng u bū hemsefereş kerdeem u mīteresem**
Key bered rūy-ı merā reng-i merā gerdāned

Reng u būyla hemsefer oldum ḳorḳarım
Nice götürür benim yüzüm rengim döndürür

Yaʿnī reng u būy-ı maḥbūba refāḳat edip hemsefer oldum ḳorḳarım benim rūy-ı vücūdum götürüp rengim döndüre yaʿnī ḥüsn-i ān-ı maḥbūba dilfirīb olup ḳorḳarım hevā-yı ʿaşḳ ile vücūdum ifnā ola

5 **Çeşm-i ḥayretzede-i ʿaşḳ negerdīm çi rā**
Müje der āb-ı guher rişte ṣıfat gerdāned

Çeşm-i ḥayret-zede-i ʿaşḳ niçin olmadım
Müje āb-ı güherde rişte ḳılıġında döndürür

Yaʿnī ʿaşḳla çeşm-i ḥayretzede olmadıġıma nedāmet çekdim zīrā ʿaşḳla çeşm-i ḥayretzede olanlarıñ dāne-i şekline tār-ı müjgānları rişte-i güher gibi nümūn olurdı

6 **Bulbulī nīst ki ez girye-i rengīn Şevket**
Müşt ḫūnī be girībān-ı bahār efşāned

Bir bülbül yoḳdur girye-i rengīnden Şevket
Bir avuç ḳan bahār yaḳasına sepe

Yaʿnī bir ʿāşıḳ-ı ḫūn-girye yoḳdur şimdi girye-i ḫūnālūd ile ʿālemi faṣl-ı bahar gibi lālereng u gülgūn ede

309

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Çonān ṭapīden-i dil bītoem fuzūn āyed**
Ki ḫākem āb şod ez dīdeem bīrūn āyed

Ol ḳadar sensiz göñül ṭaprenim ziyāde gelir
Zīrā ḫākim ṣu oldı gözümden ṭaşra gelir

Yaʿnī hicr-i maḥbūbla ol ḳadar bīḳarār bītāb olup bir yerde mecālim ḳalmadı ḫāk-i vücūdum ṣu olup gözümden çıḳdı yaʿnī ṭaleb-i vaṣl-ı maḥbūbda germʿinān olup ġubār-ı vücūdu rāh-ı ṭalebde maḥv edip ṣafvet-i ḥāl kesb eyledim

2 **Keşīd ḫub (203a) zi bes nakş-ı yār-ı ḫod Ferhād**
Gomān berend <ki> Şīrīn be Bīsütūn āyed

Çekdi ol ḳadar güzel kendi naḳ-ı pāyını Ferhād
Ḳıyās ederler ki Şīrīn bīsütūna gelir

Yaʿnī ol ḳadar ʿāşıḳ Ferhād ṣūret-i maḥbūb-ı Şīrīn derḫātır edip derūn-ı dilde cāygīr olduġu ḳıyās olunurdı Ferhād ʿāşıḳ Şīrīn maḥbūb hemcā vü hemvuṣlat olmuşlardır

3 **Be būy-ı yār be rengī seḥer şodem ḫandān**
Ki ḫāk geştem u gulhā ez ū bīrūn āyed

Būy-ı yār ile seḥer bir dürlü oldum ḫandān
Zīrā ḫāk oldum güller ondan ṭaşra gelir

Yaʿnī būy-ı gül ruḫsār-ı maḥbūbdan hemkām seḥerde bir ḥāl-ı keyfiyyet ile şādān u ḫandān <u> ṣafā kesb eyledim baʿdeʾl-mevt ḫāk-i vücūdumdan güller bitmek mümkün derece oldı

4 **Şodest çāk-ı ḳafes hemçu zaḫm ḫūnālūd**
Sirişk-i bulbul-i mā bes ki lālegūn āyed

Olmuşdur çāk-i ḳafes zaḫm gibi ḫunālūd
Bizim eşk-i bülbülümüz ol ḳadar lālegūn gelir

Yaʿnī ḳafes-i vücūdda revzen çeşm-i lālereng olmuşdur ol ḳadar laḫt-ı ciğerle ḫūn-ıgirye eyledim bülbül-ı rūḥ

5 **Hevā zi dīde-i men reft çun nigāh imşeb**
Kesī be kulbe-i tengem meger derūn āyed

Hevā benim gözümden nūr-ı naẓar gibi gitdi bu gece
Meger bir kimse benim teng beytüʾl-aḥzānım içeri geldi

Yaʿnī hevā-yı heves-i dünyā biʾl-külliye gözümden çıḳıp maḥv u münʿadim oldı ḫazīne-i ġam u ālām olan ḫāne-i teng göñlüme bir maḥbūbuñ ʿaşḳ <u> muḥabbet cāygīr oldı

6 **Zi bes ki maʿnā-yı ū laḫt-ı dil buved Şevket**
Çu şiʿrhā-yi <to> bişkāftened ḫūn āyed

Ol ḳadar onuñ maʿnāsı laḫt-ı dil olur Şevket
Şiʿrlerini yarsalar ḳan gelir

Yaʿnī ol ḳadar vaṣf-ı ḥüsn-i gülgūn-ı maḥbūb ciğer pāresi gibi derūn-ı dilde cāygīr olmuşdur eşʿār <u> ebyātım çeşm-i ḫurdebīn diḳḳat-i nigāh eylese ḫūn çekān olmaḳ mümkündür

310

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Dīger faṣl-ı gul-i rengīn der īn gülzārhā āmed**
Be cā-yı nāle murġān rā dil ez minḳārhā āmed

اگر فصل گل رنگین ارین گلزارها آمد
بجای نالهٔ مرغان را دل از منقارها آمد

Bir daḫı faṣl-ı gül-i rengīn bu gülzārlara gelir
Nāle yerine ḳuşlardan göñül minḳārlardan gelir

Yaʿnī bir daḫı faṣl-ı gül-i rengīn bu gülzārlarda geldi nāle <vü> feryāda bedel bülbülleriñ cānları (203b) aġızlardan çıḳmaḳ gerekdir

2 **Be rengī şehr rengīn şod ki ez behr-i temāşāyeş**
Çemen yekşāḫ-ı gül gerdid tā bāzārhā āmed

برنگی شد هر رنگین شد که از بهر تماشائش
چمن یکشاخ گل گردید تا بازارها آمد

Bir rengle şehr rengīn oldı onuñ temāşāsından ötürü
Çemen bir şāh-ı gül oldı tā ki bāzārlar gelir

Yaʿnī reng-i būy-ı cennetmiṣāl maḥbūbdan şehr bir ḥāl-i keyfiyyet üzre kesb-i ṣafā eyledi çemen bir şāḫ-ı gül olup bāzār-ı ḥüsn-i maḥbūb sevdāsıyla derbāzār oldı yaʿnī sevdā-yı ḥüsn-i maḥbūbla deste-i gül gibi çemen bāzārlara düşdi

3 **Gulistān bīgul-i rūyet be rengī teng būd İmşeb**
Ki çun mujgān be hem ḫār-ı ser-i dīvārhā āmed

گلستان بے گل روئیت برنگی تنگ بود امشب
که چون مژگان بهم خار سر دیوارها آمد

Gülistān seniñ yüzüñden ayrı bir rütbe teng oldı bu gece
Müjgān gibi birbirine ḫār-ı ser-i dīvārlar gelir

Yaʿnī gülzār sensiz tār-ı ġam dūçār olup bir dürlü dil-teng oldı müjgān gibi ḫār-ı ser-i dīvār gülzārlar birbir üzre geldi yaʿnī çeşm-i gülzār nābīnā oldı

4 **Çonān kerdem zi seyl-i eşk-i ḫod sīrāb ṣaḥrā rā**
Ki ḫār-ı pā sebzī tā ser-i dīvārhā āmed

چنان کردم زسیل اشک خود سیراب صحرا را
که خار پا سبزی تا سر دیوارها آمد

Ol ḳadar eyledim seyl eşk-i ḫodumdan ṣaḥrāyı serāb
Zīrā ḫār-ı pā sebzlikde tā ser-i dīvāra gelir

Yaʿnī ol ḳadar bārān-ı girye ile seylāb-ı ekşim beyābān-ı ʿālemi iḥāṭa vü şīrāb etdi mümkündür ḫār-ı pā sebz olup ḫār-ı ser-i dīvār miḳdārı bülend <u> bālā olsun

5 **Zi yek rengī çonān Şevket zebān u dil yekī kerdem**
Ki dāġ-ı sīneem mihr-i leb-i goftārhā āmed

زیک رنگی چنان شوکت زبان و دل یکی کردم
که داغ سینه ام مهر لب گفتارها آمد

O mertebe birlikde zebān u dil Şevket bir etdim
Zīrā dāġ-ı sīnem mihr leb-i güftārlar gelir

Yaʿnī bir mertebe ẓāhir <u> bāṭınım bir ṣūrete ḳoydum aḥvāl-i derūnum āhvāl-i zāhirim şeyʾ-i vāḥid gibi muṭṭaṣıl vāḥid göründi

311

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Dūr şev çerḫ ki ʿāşıḳ be temāşā āmed**
Kūçe deh mevc ki seylāb be deryā āmed

دور شو چرخ که عاشق بتماشا آمد
کوچه ده موج که سیلاب بدریا آمد

Īrāġ ol çarḫ ʿāşıḳ temāşāya gelir
Yol ver mevc seylāb deryāya gelir

Yaʿnī ʿālem-i bālāda olan muʿizbīnler ḥaber olsun Muḥammedüʾl-Muṣṭafa ṣallalahü ʿāleyhi ve selem ḥażretleri miʿrāc-ı şerīf buyurup liḳā-yı tecellī-i nūr-ı celāl ile münevver olacaḳdır güzergāh-ı miʿrāc (204a) gözüñ seylāb gibi vücūd-ı şerīf-i Muṣṭafa deryā gibi ḥükm-i ʿālemi iḥāṭa eden Rabbüʾl-ālemīn vāṣıl olacaḳdır **maʿlūm ola** bu kelām ehl-i taṣavvufa mebnīdir

2 **Bes ki būdīm ḫacl mā zi muḥabbet to zi şerm**
Reng-i mā u to be hem çun gul-i raʿnā āmed

بسکه بودیم خجل ما ز محبت تو ز شرم
رنگ ما و تو بهم چون گل رعنا آمد

Ol ḳadar ben oldum ḫacl muḥabbetden sen şermden
Benim rengim seniñ renginiñ gül-i raʿnā gibi birbirine gelir

Yaʿnī ben derd-i ʿāşḳ <u> muḥabbet ile zerdrū oldum maḥbūb şerm-i muḥabbet ile sürḫrū oldı ikimiz rengi bir yere geldikde gül-i rāna gibi bedīdār oldı benim zerd rūyum mevte işāret maḥbūbuñ sürḫ rūy neşvünemā-yı ḥayāta işāret oldı

312

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Mukedder mīşevem çun bāz peyġām-ı bahār āred**
Ki ez būy-ı gulem āyīne-i ḫāṭır ġubār āred

مکدر میشوم چون باز پیغام بهار آرد
که از بوی گلم آیینه خاطر غبار آرد

Mükedder olurum bir vaḳt daḫı bir de peyġām-ı bahār getirir
Zīrā būy-ı gülümden āyīne-i ḫātır ġubār getirir

Yaʿnī bahār-ı vücūdumdan ḫaber veren beni mükedder eder yaʿnī beḳā-yı vücūd-ı ḫākī ile ṭūl-i ʿömrüme duʿā eden kimse beni tekdīr eder āyīne-i ruḥāniyyetim ancaḳ ġubār-ı vücūd ile gerd ālūd olur belki ifnā-yı ġubār-ı hestīden nefs-i nāṭıḳa ḫalāṣ edip ʿalem-i tecerrüde destres olmaya bādīdir

2 **Be morden kem negerded āteş ez dil bīḳarārān rā**
Sipend ez ḫāk-ı mā sebz gerded şuʿle bār āred

بمردن کم نگردد آتش از دل بیقراران را
سپند از خاک ما سبز گردد شعله بار آرد

Mevtden azalmaz āteş-i dil bīḳarārlardan
Sipend bizim ḫākimizden eger sebz olsa bār-ı şuᶜle getirir

Yaᶜnī bizim āteş-i ᶜaşḳ şuᶜle-i şevḳ-i muḥabbetimiz öldükden ṣonra nābūd olmaz belki āṯār-i pertev-i ᶜaşḳımız meşhedgāh-ı ᶜaşḳımızda dāᵓimā şuᶜlenümündur

3 **Be ᶜayn girye kerdem yād-ı serv-i ū ez īn şādem**
Ki eşk ez dīde-i men naḳş-ı ū rā derkenār āred

بعین گریه کردم یاد سرو او ازین شادم
که اشک از دیده من نقش او را در کنار آرد

Gözde girye etdim onuñ yād-ı serviyle ondan şādım
Zīrā eşk benim gözümden onuñ naḳş kenāra getirir

Yaᶜnī ḫayāl-i ḳāmet-i serv-i maḥbūbla ᶜayn-ı dīde giryān olurum giryeden şādānım zīrā gözümden aḳan göz yaşım rast-rāh ḳāmet-i serv-i dilber gibi āġūş-ı kenārıma aḳdı belki naḳş-ı ḳadd-i serv dilber gibi cārī oldı

4 **Zi zehr-i şekve-i (204b) ᶜāşıḳ çi pervā tund ḫūy rā**
Ki behr-i ṭurre-i ḫod şāne ez dendān-ı mār āred

ز زهر شکوه عاشق چه پروا تند خوی را
که بهر طرهٔ خود شانه از دندان مار آرد

Zehr-i şekve-i ᶜāşıḳdan ne pervā tündḫūya
Kendi zülfüne şāne dendān-ı mārdan getirir

Yaᶜnī tünd ḫūy maḥbūbuñ zehr-i şikāyetden pervāsı yoḳdur zīrā mār-ı zülfüne dendān-ı mārdan şāne yapar yaᶜnī zehr-i şikāyet ile ziyāde tünd ḫūy olur

5 **Bīrūn ez sīne çun āh-ı āteşbār mīāyed**[316]
Nesīmem gerd-i rāh-ı āñ but-i gulgūn sevād āyed

بیرون از سینه چون آه آتشبار می‌آید
نسیم گرد راه آن بت گلگون سوار آید

Sīneden bīrūn āh-ı āteşbār gibi çıḳar
Benim nesīmim o maḥbūb-ı gülgūn sevādıñ ġubār-ı rāhın getirir

Yaᶜnī o āteş-i sevād-ı maḥbūb nesīm-i ġubār-ı rāhından āh-ı sīnemden āteşefşān serbebālā olur

6 **Be reng-i lāle vü būy-ı gülem kārī nemībāşed**
Nigeh dārem dil-i ḫod der baġal şāyed ki kār āred

برنگی لاله و بوی گلم کاری نمی‌باشد
نگه دارم دل خود در بغل شاید که کار آرد

Reng-i lāle vü būy-ı gülümden bir iş olmaz
Kendi göñlüm ḫıfẓ ṭutarım kūyunda şāyed işe gelir

Yaᶜnī perverde vücūd u zīnet-i ẓāhir bir fāᵓide müntic olmadı ṣāfdil u pākbāṭın olmaġa teşebbüṣ ederim belki bir faᵓidenümūn olur

7 **Zi bes ḫˇāb-ı perīşān dilnişīn oftāde Şevket rā**
Zi mevc-i būy-ı sunbul behr-i bālīn pūd <u> tār āred

ز بس خواب پریشان دلنشین افتاده شوکت را
ز موج بوی سنبل بهر بالین بود <u> تار آرد

[316] Bu mısranın vezni bozuktur.

Ol ḳadar ḫāb-ı perīşān dilnişīn düşmüş Şevkete
Mevc-i būy-ı sünbülden tār-ı būd bālīn için getirir

Yaʿnī ol ḳadar ḫāb-ı perīşān dilnişīn olmuş Şevkete gūyā mevc zülf-i sünbül-i maḥbūbdan tār-ı būd-ı bālīn olmuşdur

313

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Yekī der şāhrāh-ı ʿaşḳ esbī tāḫten<ī> dāred**
Be saṭranc-ı muḥabbet reng ez ruḫ bāḫten dāred

یکی در شاہراہ عشق اسپی تاختن دارد
بسطرنج محبت رنگ از رخ باختن دارد

Biri şāh-rāh-ı ʿaşḳda at oynatmaḳ ṭutar
Saṭranc-ı muḥabbetde reng-i ruḫdan oynatmaḳ ṭutar

Yaʿnī meydān-ı ʿāşḳ <u> muḥabbetde yine bir ʿāşıḳ semend-i muḥabbeti şevḳ-i ʿadüvv edip kendi reng-i rūyuñ taġayyur edip belki vücūdunu fedā edip şehīd-i ʿaşḳ olacaḳdır

2 **Ḥarīr-i gul girān bāşed ten-i nāzikḫayālān rā**
Zi ʿuryānī ḳabā çun nukhet-i gul sāḫten dāred

حریر گل گران باشد تن نازک خیالانرا
ز عریانی قبا چون نکهت گل ساختن دارد

Ḥarīr-i gül gīrān olur cism-i nazik ḫayāllere
ʿUryānlıḳdan ḳaba gül ḳoḳusu yapmaḳ ṭutar

Yaʿnī nāzik dil-i bārīk ḫayālleriñ cism-i nāzikine ḥarīr-i gül girānbaḫş (205a) olur ancaḳ būy-ı gül ʿüryān u tecerrüdle ḳabā-yı vücūd ederler ḥāṣıl ehl-i bāṭın esbāb-ı ālāyiş-i dünyāya meyl etmez mücerred tecerrüd iḫtiyār eder

3 **Şodem rusvā-yı bezm-i yār ez neẓẓāre-i ḥayret**
Nigeh rā çend rūzī ez naẓar endāḫten dāred

شدم رسوای بزم یار از نظارہ حیرت
نگه را چند روزی از نظر انداختن دارد

Oldum rüsvā-yı bezm-i yār neẓẓāre-i ḥayretden
Neẓẓāre nice bir gün naẓardan düşmek ṭutar

Yaʿnī meclis-i yārda rüsvā oldum ṭāk-i naẓardan düşüp şikestḫāṭır oldum nigāh-ı ḥayretle müteḥayir olup nice pertev-i nigāh-ı iltifāt-ı maḥbūb bizden dūr olsun

4 **Nezāket ḫāne-i āyīne dāred āfet ez cevher**
Dil-i ḫod rā zi jengār-ı heves perdāḫten dāred

نزاکت خانۂ آئینہ دارد آفت از جوہر
دل خود را ز زنگار ہوس پرداختن دارد

Neẓāket ḫāne-i āyīnede āfet ṭutar cevherden
Kendi göñlüñ jengār-ı hevesden açmaḳ ṭutar

Yaʿnī ṣaḥīfe-i ḳalbiñ jeng-i heves-i dünyādan pāk edip mücellā vü rūşen olmaḳ lāzımdır zīrā nezāket ḫāne-i āyīneye āfet-i pās kendi cevherinden gelir seniñ de mirʾāt-ı ḳalbine ġubār-ı heves ḫod dünyā ile gelir heves-i dünyāyı derūnundan çıḳar tā ki mirʾāt-ı ḳalb ṣāf <u> mücellā olsun

5 **Gul-i devlet ki rengeş mīdihed būy-ı fenā geşten**
Eger reng-i ḥınā bāşed zi kef endāḫten dāred

Gül-i devlet onuñ rengi verir fenā olmaḳ ḳoḳusun
Eger reng-i ḥınā olsa avuçdan bıraḳmaḳ ṭutar

Yaʿnī bir gül-i devlet ki onuñ reng u būy nihāyet fenāpezīr olur eger reng-i ḥınā gibi maḳbūl olursa da elden atmaḳ lāzımdır yaʿnī devlet-i dünyānıñ nihāyeti ʿadem olmaḳ ḥasebiyle ʿadem-i iltifāt u aġmāz-ı ʿayn lāzımdır

6 **Ḥarīm-i sīne-i mā rā çi rā ġayrī şeved maḥrem**
Per-i tīreş zi mevc-i āb-ı peykān sāḫten dāred

Bizim ḥarīm-i sīnemize niçin aġyār maḥrem olsun
Onuñ pür tīriñ mevc-i āb-ı peykāndan yapmaḳ ṭutar

Yaʿnī ʿāşıḳla maʿşūḳuñ arasında olan esrār-ı muḥabbete aġyār vāḳıf olmaḳ çendān mülāyim olmadığından tīr-i ʿaşḳ-ı maḥbūb ḫodbeḫod hedef-i ḳalb-i ʿāşıḳa kārger u cāygīr olur

7 **Be çeşm-i ḫ̌īş Şevket dīgerīrā çend bişnāsīm**
Yekī ḫod rā be çeşm-i dīgerī bişnāḫten dāred

Çeşm-i ḫodumla Şevket başḳa kimse nice bir tanıyam
Bir kere kendiñe (205b) *çeşm-i dīgerle tanımaḳ ṭutar*

Yaʿnī kendi gözüñle nice bir aġyārıñ ḥüsn u ḳubḥ-ı aġyār şadedinde olursan bir kere daḫi çeşm-i aġyārla kendi ḥüsn u ḳubḥuña naẓar et ḥāṣıl kendi ʿaybıña naẓar-ı diḳḳat edip aġyārdan aġmāz-ı ʿayn et

314

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Şarāb-ı ḥusn-i maʿnā ez ḫıred mā rā pīrī dāred**
Dehān-ı şīşe-i mā penbe ez maġz-ı perī dāred

Şarāb-ı ḥüsn-i maʿnā-i ḫıred baña per <u> bāl ṭutar
Bizim dehān-ı şīşemiz penbe-i maġz-ı perīden ṭutar

Yaʿnī bizim ḥüsn-i maʿnāmız bāde-i ḥaḳīḳī gibi neşʾebaḫş -ı ʿālem u bālāpervāz evc-i ʿirfān olmaḳ iḳdār-ı ʿaḳl u temeyyüz u izʿān-ı cevher ol şuʿūrumuz olmaḳ ḥasebiyle

şīşe-i bāde idrākımıza ziyāde ṣāf u elṭāf olduġu eclden penbe-mīnāmız maġz-ı perīden olmaḳ sezāvār u cesbāndır

2 **Ruḫeş nev ḫaṭṭ buved ez sāye-i neẕẕāre-i ᶜāşıḳ**
Guher-i gird yetīmī ez nigāh-ı muşterī dāred

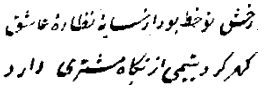

Ruḫı nev-ḫat olur sāye-i neẕẕāre-i ᶜāşıḳdan
Güher-i gird yetīmi nigāh-ı müşterīden ṭutar

Yaᶜnī kemāl-i ḥüsn-i maḥbūb çeşm-i iltifāt-ı ᶜāşıḳdandır cevāhir ziyāde bahādār olmaḳ çeşm-i iltifāt-i müşterīden olduġu gibi maᶜnā-yı dīger maḥbūbuñ yanāġı bir mertebe ṣāf u elṭāfdır sāye-i nigāh-ı ᶜāşıḳ ruḫ-ı maḥbūbda nev-ḥaṭṭ-ı maḥbūb gibi bedīdār olur

3 **Gul-i merdīst ez naḳş-ı taᶜalluḳ sāde kerdīden**
Eger şemşīr dāred cevher ez bīcevherī dāred

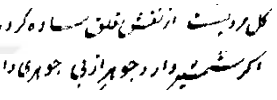

Gül-i merddir naḳş-ı taᶜaaluḳdan sāde olmaḳ
Eger şemşīr cevher ṭutar cevhersizlikden ṭutar

Yaᶜnī merd-i ᶜāḳildir naḳş-ı taᶜalluḳ-ı dünyādan mirāt-ı żamīriñ sāde vü mücellā eder zīrā şemşīre ābdār <u> sāf <u> mücellā olmaḳda nümūne-i cevher lāzım değil

4 **Çonān oftādegī rā pīşe-i ḫod kerdeem Şevket**
Ki naḳş-ı pāy-ı men bā men hevā-yı hemserī dāred

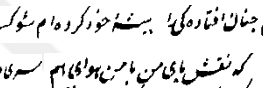

Ol ḳadar üftādeliği kendi kār etdim Şevket
Zīrā naḳş-ı pāyım benimle berāber hemserlik ṭutar

Yaᶜnī ol ḳadar ḫāksār u üftādelik iḫtiyār eyledim kendi naḳş-ı pāyım benimle hemsāyelik daᶜvāsın eder

315

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Suḫan ez germī-yi goftār-ı mā dīger żiyā dāred**
Çerāġ-ı nuṭḳ revġan ez zebān-ı çerb-i mā dāred

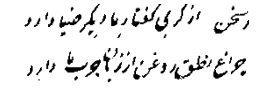

Kelām bizim germī güftārımızdan başḳa bir rūşen u cilāpezīr-i ḥüsn olur
Zīrā şemᶜ-i süḫana bizim çerb-i zebānımız māye-i süḫandır (206a)

Yaᶜnī ḳuvvet-i selīs kelām-ı belāġat-nümūnemizden süḫan-ı ehl-i dil başḳa nümūne-i selāset aḫẕ eder

2 **Dil-i ᶜāşıḳ şikest ez infiᶜāl-i cūş mīgerded**
Zi żaᶜf īn dāne ez gerdīden-i reng āsiyā dāred

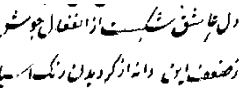

ᶜĀşıḳ göñlüm ḳırıcı infiᶜālden cūş eder
Żaᶜfda bu dāne reng döndürmeden āsiyā ṭutar

Yaᶜnī ḳalb-i ᶜāşıḳ-ı ᶜācizi şikest <u> münkesir eden kimseleriñ mīnā-yı ḳablinde infiᶜāl u inkisār-ı derūn cūş <u> cevlān eder zīrā bu żaᶜifleriñ ḳalbine dokunmaḳ gerdümüñ āsiyāya doḳunması gibidir

3 **Be her ᶜużvem çonān reng-i tebessum rīẖt şemşīreş**
Ki zaẖm-ı ustuẖˇānhā ẖande-i dendānnumā dāred

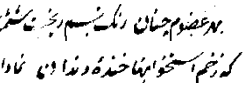

Her bir aᶜżāmdan ancaleyin naḳş-ı tebessüm tökdi şemşīr gibi
Zīrā zaẖm-ı kemikler ẖande-i dendānnümā ṭutar

Yaᶜnī tīġi ᶜaşḳ <u> muḥabbet tamām-ı vücūduma bir mertebe kārger oldı cemīᶜ-i vücūdumda āṯār-ı zaẖm-ı ᶜaşḳ gün gibi hüveyda vü lemeᶜān oldı

4 **Felek ez reng-i gāhī rīẖt reng-i ẖāne-i mā rā**
Binā-yı mā ẖaṭar ez mevc-i āb-ı kehrubā dāred

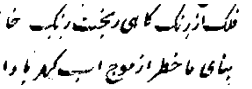

Felek reng-i gāh ṭökdi bizim reng-i ẖānemize
Bināmıza bizim ẖaṭar mevc-i āb-ı kehrübādan ṭutar

Yaᶜnī li-ẕātihi bizim māye-i sirişt-i vücūdumuz ḥāl-i keyfiyyet-i ᶜaşḳ üzre īcād oldı ancaḳ bizim ceẕbe-i ẖaṭar u rabṭ-i ḳablimiz ḥüsn-i dilberāne merbūṭdur belki bīnā-yı ḳaṣr-ı vücūdumuz seylāb-ı ṭūfānẖīz-i ᶜaşḳa vīrān u berbād olur

5 **Buved mevc-i saᶜādet saṭr-ı mektūb-ı ẖaşīr-i men**
Kitāb-ı ṭāliᶜ-i men mıṣṭar ez bāl-ı Humā dāred

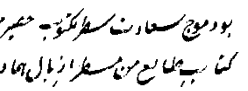

Olur mevc-i saᶜādet saṭr-ı mektūb-ı ẖaşīrimiz
Bizim kitāb-ı ṭāliᶜmize mıstar bāl-i Hümā'dan ṭutar

Yaᶜnī bizim ẖaşīr-i faḳr-ı ẖānemiz nümūne-i saᶜādet-i āẖiretdir gūyā bizim ṭāliᶜ-i faḳr-ı dünyāmız ᶜalāmet-i saᶜādet-i āẖiretdir el faḳru faẖrī ḥadīṯ-i şerīfine māṣadaḳ

6 **Zemīn-i şiᶜr erbāb-ı suẖan ferş<ī> nemīẖˇāhed**
Zi mevc-i maᶜnā-yı pīçīde-i ẖod būriyā dāred

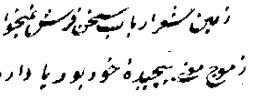

Zemīn-i şiᶜr erbāb-ı süẖan ferşin istemez
Kendi mevc-i maᶜnā-yı pīçīdesinden ḥaşīr ṭutar

Yaʿnī erbāb-ı ṭabīʿat u ehl-i maʿārifiñ süḫan-ı mevzūn silk-i cevāhir miṣāline (206b) rişte-i silk teşrīh u tār-ı taʿdīl <u> teşvīş lāzım değil zīrā kendi mevc-i maʿnā-yı bārīk u pīçīdenigāh daḳāyıḳdan rābıṭpezīr olur,

7 **ʿAceb nubved ki dārem sürʿat-i taḥrīr çun Şevket**
Ki ez mażmūn-ı rengīn ḫāme āteş zīr-i pā dāred

ʿAceb olmaz ṭutarsam sürʿat-i taḥrīr Şevket gibi
Zīrā mażmūn-i rengīnden ḫāme-i āteş zīr-i pāy ṭutar

Yaʿnī maḳam-ı taʿaacüb değil Şevket ḫāmeñ çabuk-nüvis olsa zīrā güzel maʿnā-yı rengīn u mażmūn-i nezāḳet kilk-i derd-i bārīk seriʿ-i pā olmuşdur

316

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Zi bed kirdārī-yi ḫod āsumān dāʾim ḫaṭar dāred**
Zi zehr-i ḫ̌īş īn efʿī zumurrud der naẓar dāred

Kendi bed kirdā<r>lıġından āsümān dāʾim ḫaṭar ṭutar
Kendi zehrinden bu iylān zümrüd naẓarda ṭutar

Yaʿnī bīnā-yı zemīn <u> āsümān ḫādiṯ olmaḳ ḥasebiyle ḫaṭar-ı ḥādiṯeden bir ān ḫālī olmaz gūyā zemīn <u> āsümān ḥādiṯ olmaḳdan ötürü dāʾimā kendilerinden ḫaṭar-ı ḥavādiṯ zāʾil u münfek olmaz

2 **Be mujgānem nigeh çun āb-ı zīr-i sebze mīgerded**
Zi bes çeşm-i nerm pinhān be ruḫsāreş naẓar dāred

Müjgānımda nūr-ı naẓarım āb-ı zīr-i sebze gibi dolaşır
Ol ḳadar çeşm-i nermnākım gizli ruḫsārıña naẓar ṭutar

Yaʿnī çeşm-i giryān-ı nemnāk ile biʾd-devām gizli gizli maḥbūb gül-i ruḫsāra neẕẕāre etmeden nūr-ı naẓarım āb-ı zīr-i sebz gibi bedīdār olurdı

3 **Be dūş-ı bīnevāyān ḫ̌āb-ı maʿşūḳest ḫūbān rā**
Ki serv ez bāl-ı ḳumrı bāliş <u>per zīr-i ser dāred

Dūş-ı bīnevālarda ḫāb-ı maʿşūḳdur ḫubānlara
Zīrā serv-i bāl-i ḳumrūdan bāliş <u> per zīr-i serde ṭutar

Yaʿnī nāz u şöhret u ḥüsn-i rāḥat ancaḳ ʿāşıḳ-ı bīnevālardandır zīrā serve bizim bālīn per <u> bāl-i ḳumrudan olduġu gibi

4 **Be devr-i ḫaṭṭ buved pervāz-ı dīger ḥusn-i şūḫeş rā**
Tezerv-ı būse-ı ū ez ḫaṭ-ı leb bāl u per dāred

Devr-i ḫaṭṭ olur pervāz-ı dīger ḥüsn-i maḥbūbda
Tezerv būsu onuñ ḫaṭṭ-ı lebinden bāl u per ṭutar

Yaʿnī devr-i ḫaṭṭda ḥüsn-i Hümā-yı maḥbūb başḳa bri evc-i kemāl-i cemālde ṭayerān eder zīrā tezerv būseye ḫaṭṭ-ı (207a) leb-i maḥbūb bāl u per olduḳda dām-ı saydgāh-ı ʿāşıḳa ḫodbeḫod meyl-i dāne ülfet edip laṭīfe şikār olur maʿşūḳdan ʿāşıḳ benim kām ancaḳ zamāndır nihāyet devr-i ḥüsndür

5 **Be zīr-i ḫāk hem giryān buved çeşmī ki men dārem**
Reg-i ebr ez ġubārem mītevāned āb-ı ter dāred

بر زیر خاک هم گریان بود چشمی که من دارم
رگ ابر از غبارم میتواند آب تر دارد

Zīr-i ḫākde daḫı giryān olur çeşm-i nemnāki ki ben ṭūtarım
Reg-i ebr ġubārımdan mümkündür āb-ı ter ṭutar

Yaʿnī şehīd-i ʿaşḳ olduḳdan ṣoñra ġubār-ı ḫāk-i vücūdumdan bulūṭ ṭamārı āb aḫẕ etmek mümkündür zīrā vücūdum zīr-i ḫākde ḫāk olduḳdan ṣoñra ḫāk-i çeşmim dāʾimā giryān olup seyl-i eşk revān olur

6 **Ez īn āhen zebānān intiḳām-ı ḫ̌īş mīḫ̌āhem**
Reg-i men maḥżar-ı daʿvā be ḫūn-ı nīşter dāred

از این آهن زبانان انتقام خویش میخواهم
رگ من محضر دعوی بخون نیشتر دارد

Bu āhen zebānlardan kendi intiḳāmım ṭaleb ederim
Benim ṭamarım maḥżar-ı daʿvā ḫūn-ı nīşterden ṭutar

Yaʿnī ḫaşm-ı nīşzebāndan intiḳām ṣadedinde olmaḳ daʿvā-yı maḥżar-ı ṭamarıñ nīşter ḫūna muḳābil u iṣābet etdirmek gibidir

7 **Sebukrūḥī be bāl-ı bīḫodī pervāz ḫ̌āhed kerd**
Ki hemçun reng ez bāl-ı şikesten bāl u per dāred

سبکروحی ببال بیخودی پرواز خواهد کرد
که همچون رنگ از بال شکستن بال و پر دارد

Sebükruḫluk bīḫodluk ḳanadıyla pervāz etmek ister
Reng gibi ḳırıḳlıḳ ḳanadıyla bāl u per ṭutar

Yaʿnī sebükruḫ kimseler bīḫodluḳ ḳanadıyla pervāz eder yaʿnī esbāb-ı taʿalluḳat-ı ʿālemden külliyen ferāġat edip maḥv-ı vücūd edip baʿde sebükrūh olup ʿālem-i bālāya pervāz edip reng-i rūy-ı ḥüsn-i dilber gibi mülk-i ḥüsn ḫarāb olup revnāḳ-ı būy-ı ḥüsn maḥv olunca reng-i ḥüsn-i dilber ḥüsn-i rūy-ı dilberden pervāz etmez

8 **Be mujgānem sirişk-i germ mīgerded girih Şevket**
Ki şemʿ-i maḥfil-i men rişte ez āb-ı guher dāred

بمژگانم سرشک گرم میگردد گره شوکت
که شمع محفل من رشته از آب گهر دارد

Müjgānımda sirişk-i germ olur düğün Şevket
Zīrā benim şemʿ-i maḥfilim rişte-i āb-ı güherden ṭutar

317

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Dil-i ḫūngeşte-i men bī̇to fikr-i ceng -i ḫod dāred** دل خون گشته من بی تو فکر چنگ خود دارد
Şikest īn şīşe ez mevc-i mey-i gulreng-i ḫod dāred شکست این شیشه از موج می گلرنگ خود دارد

Benim ḳān olmuş göñlüm sensiz kendi fikr-i cengiñ ṭutar
Ḳırıḳ bu şīşe kendi mevc-i mey-i gülgūn undan ṭutar

Yaʿnī hicr u firāk-ı maḥbūbdan pürḫūn göñül bir mertebe rencūr u āzürdeḥāl (207b) olmuşdur dāʾimā kendi kendine uġraşıp ġavġa eder u kendi baḫt-ı siyāhından şikāyet u nāle vü zārıyla evkātgüzār olmuşdur gūyā bu şīşe-i dil kendi ḫūn-ı kederiyle pür zūr olmadan şikest oldı

2 **Gulistān-ı dil-i bī ārzū bulbul nemīḫ̌āhed** گلستان دل بی آرزو بلبل نمیخواهد
Guleş be bulbul zi āvāz-ı şikest reng-i ḫod dāred گلش ببلبل از آواز شکست رنگ خود دارد

Gülzār-ı dil-i bī̇arzū bülbül istemez
Bunuñ gülü bülbül kendi āvāz-ı şikest rengiñden ṭutar

Yaʿnī gülzār-ı dil-i bī̇arzū-yı ehl-i ʿirfānda hezār murġ taʿalüḳāt-ı esbāb-ı ʿālem āşiyānsāz olmaz zīrā bu gülzār-ı dil-i ehl-i ʿirfānda kendi āvāz-ı ifnā-yı vücūdu bülbülḫāṭır olur belki ʿālemden destefşān olmaḳ ṣadāsı murġ-ı dil-i ehl-i ḥāldir

3 **Ṭalebkār-ı to çun ṭomar der deşt zi ḫod reften** طلبکار تو چون طومار در دشت ز خود رفتن
Be ḫod pī̇çī̇de ser rā der pey-i ferseng-i ḫod dāred بخود پیچیده سر را در پی فرسنگ خود دارد

Seniñ ṭalebkāriñ ṭomar gibi beyābān ḫod reftende
Kendine ṣarar baş kendi fersengiñ ardıñ ṭutar

Yaʿnī cüyā-yı menzil-i ḥaḳīḳat o ṭalib-i ṣāniʿ-i bī̇müşterek olan evvelā terk-i ʿālem edip ṣāniyen ifnā-yı ġubār-ı vücūd-ı hestī edip baʿde ḫodbeḫod rūberāh seyr-i sülūk edip pī̇çāpī̇ç fikr <u> endī̇şe devrrādevriyyeler dī̇de devr-i ser-i menzil-i ḥaḳīḳat olmaḳ lāzımdır

4 **Nemīḫ̌āhed dil-i mā āteşī der āb gerdī̇den** نمی خواهد دل ما آتشی در آب گردیدن
Ki çun şebnem godāz ez şuʿle-i bī̇reng-i ḫod dāred که چون شبنم گداز از شعلهٔ بیرنگ خود دارد

İstemez bizim göñlümüz bir āteş ṣu olmaya
Şebnem gibi erimek şuʿle-i bī̇reng-i ḫoduñdan ṭutar

Yaʿnī biz çile vü riyāżāt ile kesb-i ṣafvet edip ḳābil-i irşād olmaḳ lāzım değil belki biz şebnem gibi vücūdumuz lī̇zātihi ṣāf ḳābil-i irşādız āfitāb-ı ḫüsn-i maḥbūba muḳābil ānī̇den maḥv-ı vücūd edip ʿālem-i rūhāniyyeye vāṣıl oluruz

5 **Dil-i sergeşte-i bīsūz muḥabbet nīst der ᶜālem** دل سرگشته بی سوز محبت نیست در عالم
Felāḫūn şuᶜle-i cevvāle der-i seng-i ḫod dāred فلاخون شعله جواله در سنگ خود دارد

6 **Şeker ez telḫkāmān bāz pindārī nemīdānī** شکر از تلخکامان باز پنداری نمیدانی
Ki çeşm-i mūr hem āncā şeker der teng-i ḫod dāred که چشم مور هم انجا شکر در تنگ خود دارد

Şeker telḫ-kāmlardan farḳ <u> temeyyüz ḳıyās edersin bilmezsin
Çeşm-i mūr orada kendi (208a) *şeker yükün ṭutar*

Yaᶜnī sen bu üslūb-ı ḥakīmāne ile īcād u bīnā olan mıṣr-ı ᶜālemde baᶜż efrād <u> eşyāya baᶜżısına telḫ nihād naẓar edip birbirinden farḳ <u> temeyyüz ṣadedinde olursun lākin ḥikmet ḫafiye-i ṣāniᶜ-i muḫtārdan ġāfilsin bilmezsin bu Mıṣr-ı ᶜālemde her bir aḥḳar ferd <u> eşyāḍa ḥalāvet-i hikmet derkārdır belki mūr-ı żaᶜīf ᶜālemde teng şükr-i hikmet ẓāhirdir

318

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Be çeşm-i mā girānhā<ī> çonān ez żaᶜf cā dāred** بچشم ما گرانها چنان از ضعف جا دارد
Ki ez rengī be rengī āmed āvāz-ı pā dāred که از رنگی برنگی آمد آواز پا دارد

Bizim gözümüzde ṣıḳletler ol ḳadar żaᶜfdan yer ṭutar
Zīrā reng renge gelmeden ayaḳ ṣadāsı ṭutar

Yaᶜnī kemāl mertebe ağır vücūddan bir mertebe ḫurdebīn -i ṣıḳlet oldum vü mümeyyiz-i gīrāncān oldum rengden renge taḥvīl ṣadāsını āvāz-ı pāk gibi dergūş ederim

2 **Buved ṭūmār-ı eşkem cādde ṣad kārvān-ı āḫter** بود طومار اشکم جاده صد کاروان اختر
Der<ī>denhā-yı mektūb-ı men āvāz-ı derā dāred در رهنهای مکتوب من آواز درا دارد

Olur ṭomar-ı ekşim cādde yüz kārvān-ı aḫter
Benim mektūbum yırtmaklar ṣadā-yı derā ṭutar

Yaᶜnī benim dāne-i ekşim yüz kere āsümānda mevcūd olan yıldızlar miḳdārı vardır ḥālbuki mektūb-ı şikāyetnāmem maḥbūbum baḫyesinden nāle-i rıḥlet-i vücūdum zāhir olur

3 **Çonān ḫūn-ı saᶜādet mīzened cūş ez ġubār-ı men** چنان خون سعادت میزند جوش از غبار من
Ki şemᶜ-i ustuḫˇānem rişte ez bāl-ı Humā dāred که شمع استخوانم رشته از بال هما دارد

Ancaleyin sāᶜādet ḳanı cūş verir benim ġubārımdan
Gūyā şemᶜ-i üstüḫāñım rişte-i bāl-i Hümā'dan ṭutar

Yaᶜnī vücūdumda kemāl mertebe ḳuvvet-i iḳbāl u baḫt-ı saᶜādet ḥüsn-i ḥāl cemᶜ u terāküm eylemişdir ḳıyās olur nefs-i bāl-i Hümā benim ẓıll-i vücūdumdur belki māye-i iḳbāl u saᶜādet māye-i vücūd pür şerefimdir ᶜālem benden feyżyāb u şerefyāfte olurlar

4 **Nigeh bī̆ḫod şeved ez dīden-i dest-i nigārīneş**
Zi reng-i bāde pindārī ki dest-i ū ḥınā dāred

Neẓẓāre bī̆ḫod olur dest-i nigār nīk görmeden
Ḳıyāṣ eyler reng-i şarābdan onuñ elinde ḫınnā ṭutar

Yaᶜnī maḥbūbuñ dest-i muḥannāsından nūr-ı dīde neş>eyāb olup kesb-i ṣafā eder ḳıyās olur reng-i ḥınā-yı (208b) dest-i maḥbūb reng-i gülgūn mey-i nābdandır

5 **Be pāy-ı gul şeved maḳṣūd ḥāṣıl rind-i meykeş rā**
Ki ez şāḫ-ı gul-ı ḫamgeşte-i miḥrāb duᶜā dāred

Pāy-ı gülde olur ḥāṣıl maḳṣūd rind-i meykeşe
Şāh-ı gül ḫam-geşte-i miḥrāb-ı duᶜā ṭutar

Yaᶜnī rind-i meykeş faṣl-ı bahārda maḥbūb-ı tāze dilber sāḳī<ni>ñ elinden ḳadeh nūş olsa ṣafā-yı ḫātır ile şāhid-i neşāṭ maḳṣūda vāṣıl olur belki sāḳī-i maḥbūb-ı mīnāten ḳadehe serfürū eylediği gibi rind-i meykeş her bir ḳadeh ṣunduḳça tevāżuᶜen baş eğse rind-i meykeş miḥrāb-ı duᶜā maḳāmında olur

6 **Çonān ābād şod iḳlīm-i ḥüsn ez şehsuvār-ı men**
Ki ez mevc-i leṭāfet ḫāne-i ten būriyā dāred

Ancaleyin maᶜmūr oldı kişver-i ḥüsn benim şehsüvārımdan
Mevc-i leṭāfetden ḫāne-i ten būrīyā ṭutar

Yaᶜnī kişver-i meyden ḥüsn bizim ḥüsn-i şehsüvārımızdan bir mertebe ṣafvet u leṭafet kesb eyledi ḫāne-i tende mevc-i leṭāfet naḳş-ı ḥaṣīr gibi bedīdār oldı baᶜż nüsḫada zeyn vāḳiᶜ olmuşdur meᶜāl birdir

7 **Ḫudā rā şūḫ-ı zāhid meşrebī efkende der pāyem**
Ki desteş ṣubḥa ez toḫm-ı gul-i reng-i ḥınā dāred

Allah aşkına bir zāhid meşreb şūḫ düşmüş ayaġa
Elinde tesbī̆ḥ toḫm-ı gül-i reng-i ḥınā dan ṭutar

Yaᶜnī ḥasbī bir maḥbūb-ı zāhid-meşreb baña mübtelā vü dūçār oldı kendi dest-i muḥannāsı renginden elinde bir mercān tesbī̆h ile ism-i tesḫīr yā Vedūd çeker

8 **Buved mevc-i tebessüm cunbiş-i gehvāre nāzeş**
Ḫaber ez giryeem ān ṭıfl-ı bīpervā kocā dāred

Olur mevc-i tebessüm cünbüş-i gehvāre-i nāzı
Benim giryemden o ṭıfl-ı bīpervā ḳande ḫaber ṭutar

Yaᶜnī benim üftāde olduġum maḥbūb bir böyle ḫurdesāl ṭıfl-ı nāzende <vü> nāzik perverdir mevc-i tebessüm cünbüş-i gehvāre ḳıyās eyler benim āh <u> enīnimden ne mümkün ḫabīr olsun bu maᶜnāda cāᵓizdir cünbüş-i gehvāre tebessüm ḳıyās eyler āh <u> enīnden nice āgāh olur

9 **Meḫ̌āh ez men durustī çun bebīnem rūy-ı dil ez kes** مجواه از من درستی چون ببینم روی دل از کس
Zi gerdānīden-i rū dāne-i men āsiyā dāred زگردانیدن روی دانهٔ من آسیا دارد

Benden ṭaleb etme doġruluḳ ḳaçankim bir kimseden tesliye gördüm
Zīrā yüz yüze dönmüş benim dānem āsiyā ṭutar (209a)

Yaᶜnī mū-miyān tesliye-i ḫāṭır ile şikest-i dil dürüst olmaz zīrā benim bizim dāne-i vücūdumuza yüz döndürmek āsiyā maḳamındadır belki nemā-yı teceddüd vücūdumuzdan peyker-i vücūdumuz münᶜadim olur

10 **Be kef āverdeem dāmen-i maṭlab ez peşīmānī** بکف آوردم دامن مطلب از پشیمانی
Kef-i efsūs-ı men ḫāṣiyyet-i destᶜā dāred کف افسوس من خاصیت دست دعا دارد

Ele getirdim dāmen-i maṭlab peşīmānlıḳdan
Benim ḫayf elimde ḫaṣṣiyyet dest-i duᶜā ṭutar

Yaᶜnī cürm <u> ḫaṭādan tāᵓib <u> nādim olmaḳda ᶜināyet-i Bārī-i teᶜālāya maẓhar oldum gūyā kef-i efsūs-ı nedāmet mihrāb-ı duᶜā oldı bize

11 **Çi ḫ̌āhī ez ḫumārālūd rindī şīve-i ᶜişret** چه خواهی از خمارالود رندی شیوهٔ عشرت
Ki ez ḫamyāze gāhī ḫande-i dendānnumā dāred که از خمیازه گاهی خندهٔ دندان نما دارد

Ne istersin rind-i ḫumārālūduñ şīve-i ᶜişretinden
Gāhī ḫamyāzeden ḫande-i dendānnumā ṭutar

Yaᶜnī ne daḫl edersin rind-i ḫumārālūduñ şīve-i ᶜişretine gāhī ḫamyāzesinden bir şīve-i ṣafā bedīdār olur belki nihāyet telḫ ṣadāᶜ-ı ḫumārdan tāᵓib u rūgerdān olup ḳand-i ḳanāᶜat ile şīrīnkām u turunc ġabġab maḥbūb-ı ḥaḳīkī ile defᶜ-i mirāt ṣadāᶜ-ı defᶜ u zāᵓil olur

12 **Zi āb u ḫāk-i bīrengī buved Şevket binā-yı men** ز آب و خاکی بیرنگی بود شوکت بنای من
Libās-ı kaᶜbeem ez kufr <u> dīn bend-i ḳabā dāred لباس کعبه ام از کفر و دین بند قبا دارد

Bir renglik āb u ḫākinden olur Şevket benim binām
Benim libās-ı kaᶜbem küfr <u> dīnden bend-i ḳabā ṭutar

Yaᶜnī benim ṭıynet-i vücūdum bir ḥālet üzre taḫmīr u puḫte olmuşdur libās-ı kaᶜbe-i vücūdum küf <u> dīn müsāvīdir yaᶜnī mecmuᶜ-ı ᶜāleme müsāvī naẓar edip tefāvüt etmem

319

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Be çeşm-i āhuvān endīşe ᶜālemrā siyeh dāred**
Ki mujgān-ı to tīr-i rūy-ı nergis ez nigeh dāred

بچشم آهوان اندیشه عالم را سیه دارد
که مژگان تو تیر روی نرگس از نگه دارد

Çeşm-i āhūlara endīşe-i ᶜālemi siyāh ṭutar
Zīrā seniñ müjgānıñ tīr rūy-ı nergis nigehden ṭutar

Yaᶜnī maḥbūbuñ çeşm-i siḥr-āmūzuyla āhūlara endīşe-i ᶜālem tār-ı siyāh oldı zīrā maḥbūbuñ müjgān-ı ser-i tīri rūy-ı nergise tīr-i medd-i nigehden eder yaᶜnī sevdā-yı çeşm-i maḥbūbla āhūlara ᶜālem-i ẓulmetgāh oldı dīger müjgān-ı çeşm-i maḥbūb dīde-i nergis ḫār oldı

2 **Nedāred sārbān (209b) nāḳa-ı leylī-yi ġam-ı şebhā**
Ceres ez şuᶜle-i āvāz meᵓnūsiyyet be reh dāred

ندارد ساربان ناقه لیلی غم شبها
جرس از شعله آواز مانوسی بره دارد

Ṭutmaz sārbān nāḳa-i leylī geceler ġamıñ
Ceres şuᶜle-i āvāzdan yolda meᵓnūsiyyet ṭutar

Yaᶜnī rāh-ı ᶜaşḳ <u> muḥabetde seyr-i sülūk eden ᶜāşıḳ ẓulmet <u> keder-i eyyāmla ġam-gīn olmaz zīrā āvāz-ı nāle-i muḥabbet u pertev-i şevḳ-i ġarām iştiyāḳ-ı enīs-i derūn u rāh-ı maṭlabnümūn olmaḳ derkārdır

3 **Ġubār-ı āsitāneş bīnesīm ez cāy mīḫīzed**
Hevā-yı ḫāk-ı kūy-ı ū be mujgān-ı ki reh dāred

غبار آستانش تا بچشم ما نخیزد
هوای خاک کوی او بمژگان که ره دارد

Ġubār-ı ᶜatebesi rūzgārsız yerinden ḳalḳar
Onuñ hevā-yı ḫāk-ı kūyuna kimin müjgānı yol ṭutar

Yaᶜnī ġubār-ı āsitān-ı şāh-ı ḫūbānıñ ḫāk-i kūyuna kimiñ merdüm-i dīdeler vāṣıl u rehyāb olup çehresāz olur belki viṣālinden ḳatᶜ-ı naẓar ḫāk-i kūy-ı kimyā miṣāline destres olmaḳ emr-i muḥāldir bu sebebden rüᵓyet-i Allah'ı inkār lāzım gelir

4 **Be ḫod kon rūy-ı ᶜālem tā konī daᶜvā-yı faġfūrī**
Ki bezm-i şāḥ ḫāk-ı çīnī ez gerd-i siyeh dāred

بخود کن روی عالم تا کنی دعوای فغفوری
که بزم شاه خاک چینی از گرد سیه دارد

Rūy-ı ᶜālem kendin tā ki sen edesin daᶜvā-yı pādişāhī
Zīrā meclis-i şāh ḫāk-i çīnī ġubār-ı siyehden ṭutar

Yaᶜnī ᶜālem ile yek di u muṭṭaḥid-i derūn ol baᶜde pādişāhıñ ṣadedinde ol zīrā şāh ḫāk-i çīn-i dīvār ḳaṣr u sarāy-ı dīvānı ḫāk-i çīndendir ḥāṣıl mecmuᶜ-ı ᶜāleme müsāvī naẓarla naẓar eyle dīger sulṭān-ı abdāl olduġuñ daᶜvā eyle

5 **Buved yek cilve deyr u Kaᶜbe erbāb-ı baṣīret rā**
Nigeh ez dīde-i aḥvel be yek reften du reh dāred

بود یک جلوه دیر و کعبه ارباب بصیرت را
نگه از دیده احول یک رفتن دو ره دارد

Olur bir cilve deyr u kaᶜbe erbāb-ı baṣīrete
Neẓẓāre-i aḥvel gözden bir gitmekde iki yol ṭutar

Yaᶜnī çeşm-i erbāb-ı baṣīretde nīk u bed-i ᶜālem bir nümūne üzre bedīdār olur kecnihād kimseler kecbīn olup eşyā-yı ᶜālemi birbirinden temeyyüz edip tefrīḳ ederler yoḳsa ḥaḳīḳat-i ḥālde ṣāniᶜ-i ḥaḳikī mecmūᶜ-ı eşyāyı üslūb-ı ḥikmet üzre müsāvī ḫalḳ <u> īcād eylemişdir böyle olduġu ḥālde çeşm-i noḳṣānda neẓẓāre-i noḳṣān olur

6 **Zi ġūr-ı fikr-i ḥusn maᶜnā-yı rengīn şeved peydā**
Buved çun cāh-ı Yūsuf ḫīz her ḥarfī ki teh dāred

ز غور فکر حسن معنی رنگین شود پیدا
بود چون چاه یوسف خیز هر حرفی که ته دارد

Fikr-i ḥüsn (210a) *ġūrundan maᶜnā-yı rengīn ẓāhir olur*
Olur cāh-ı Yūsuf ḫīz gibi bir ḥarf ki ᶜamīḳ ṭutar

Yaᶜnī ḥüsn-i maḥbūb tefekkür edip kemāl-i cemāl ile ḥurde-i ḥüsn-i cemāle vāḳıf olduḳda o vāsıṭa ile maᶜnā-yı bārīk u lafẓ-ı nāriñle teşyīd-i kelām olur kezālik maᶜnā-yı bārīk lafẓ-ı nāzikden cāh-ı Yūsuf gibi dimāġ-ı ḫāne başḳa bir būy-ı nesīm maᶜnā vezān olur

7 **Çonīn dāġ-ı dil-i Şevket be rūy-ı dāġ mīsūzed**
Ki hemçun lāle çeşmem rā temāşāyeş siyeh dāred

چنین داغ دل شوکت بروی داغ میسوزد
که همچون لاله چشمم را تماشایش سیه دارد

Ancaleyin dāġ-ı dil Şevket dāġ yüzünde yanar
Lāle gibi gözüm temāşāsından siyeh ṭutar

Yaᶜnī Şevket'iñ dāġ-ı dili miyān-ı daġ-ı derūnunda bir mertebe muḥarriḳdir lāle gibi seyr <u> temaşāsında göz siyāh olur

319

(Mefāᶜīlün/Feᶜīlātün/Mefāᶜīlün/Feᶜīlün)

1 **Be meclis<ī> ki to bāşī şarāb rāh nedāred**
Be gulşen-i to gul-i āfitāb rāh nedāred

بمجلس که تو باشی شراب راه ندارد
بگلشن تو گل آفتاب راه ندارد

Bir meclisde ki sen olasın şarāb yol ṭutmaz
Seniñ gülzārıña gül-i ḫūrşīd yol ṭutmaz

Yaᶜnī bir meclisde maḥbūb-ı mest çeşm-i pürneşāṭ mevcūd olsa meclis kemāl mertebe neşāṭ <u> ṣafā kesb eder bādeye iḥtiyāc ḳalmaz kezālik cennet-i Firdevs ḥüsnünden gül-i ḫūrşīddir ᶜālemtāb lāzım olmaz

2 **Be rāh āmede ey surme bāz kerd ki çeşmeş**
Zi bes ki pur şode ez nāb ḫ̆āb rāh nedāred

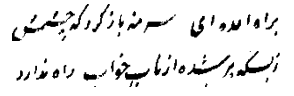

Yoldan geldi ey sürme rūşen et zīrā gözü
Ol ḳadar ṭolmuş nāzdan ḫāb rāh ṭutmaz

Yaᶜnī seferden gelmiş maḥbūb ey sürme rūşen et güşāde ḳıl çeşm-i pürnāz cānānı zīrā çeşm-i pürnāz maḥbūba ḫāb-ı rehyāb olmuyor

3 **Hevā laṭīf u hem ṣāf u māhtābest vaṣl**
Be māhtāb-ı men āfitāb rāh nedāred

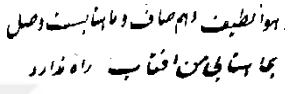

Hevā lāṭīf u hem ṣāf u māh-tābdır vāṣl
Benim māhtābıma ḫūrşīd yol ṭutmaz

Yaᶜnī hevā laṭīf u ṣāf muᶜtedīl māhtāb-ı vaṣldan ᶜālem rūşen bizim māhtāb-ı vuṣlātımızda olan şuᶜāᶜ-ı revnaḳ ḫūrşīd-i ᶜālemtābda yoḳdur

4 **Sevād-ı ᶜālem-i īmen ki hest ᶜālem-i ābest**
ᶜAses bekūçe-yi mevc-i şarāb rāh nedāred

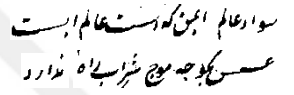

Bir sevād-ı ᶜālem-i īmen varsa ᶜālem-i şarābdır
ᶜAses kūçe-yi (210b) *mevc-i şarāba yol ṭutmaz*

Yaᶜnī bilāḳayd <u> āzādeser bir ᶜālem varsa ancaḳ ᶜālem-i şarāb-ı pürṣafādır zīrā ᶜālem-i şarāb-ı pürṣafāda żābıṭ-ı ᶜaḳl u ḥükm-i ḥālim şerᶜ-i ẓāhir cārī vü derkār değildir

5 **Nikāb perde-i bīgānegīst dūr kon ez ruḫ**
Miyān-ı mā vu to imşeb ḥicāb rāh nedāred

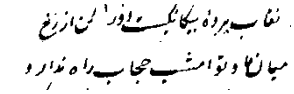

Nikāb bir perde-i pīgānedir īrāġ et yüzden
Benimle seniñ arasında bu gece ḥicāb yol ṭutmaz

Yaᶜnī ḥicāb u rāz maḥv nābūd edelim bu gece benimle seniñ miyānında niḳāb-ı peykāna bir şeydir vaḳt-i vuṣlatdır mütteḥid-i yekdil yekceht olalım

6 **Mecū Şevket eşkī zi çeşm-i merdum-i ḥayrān**
Belī be kāse-i āyīne āb rāh nedāred

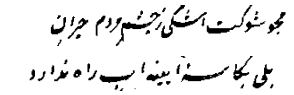

Ṭalab etme Şevket bir eşk çeşm-i merdüm-i ḥayrāndan
Belī ḳāse-i āyīnede <āb> yol ṭutmaz

Yaᶜnī Şevket'iñ çeşm-i ḥayrānından girye vü eşl meᵓmūl etme beli meᵓmūl olmaz zīrā çeşm-i ḥayrān āyīnede āb olmaḳ çendān mülāyim değildir

320

(Mefᶜūlü/Mefāᶜīlü/Mefāᶜīlü/Faᶜūlün)

1 **Dīvār-ı cunūn raḫne-i taᶜmīr nedāred**
Seylāb ser-i ḫāne-i zencīr nedāred

دیوار جنون رخنہ تعمیر ندارد
سیلاب سر خانہ زنجیر ندارد

Dīvār-ı cünūn raḫne-i taᶜmīr ṭutmaz
Ser-i ḫāne-i zincīr seylāb ṭutmaz

Yaᶜnī ceẕbe-i cünūn-ı ᶜaşḳ u esās-ı muḥabbet raḫne taᶜmīr ḳabūl etmez yaᶜnī ceẕbe-i cünūn-ı ᶜaşḳ setr olmaz belki çāre ᶜilācdan müberrādır ḫāne-i zincīr-i cünūna seylāb-ı ᶜaḳl kārger olmadığı gibi

2 **Nān-ı reh-i sālik puzed ez āteş-i menzil**
Kāmil çu şeved dil şikem-i sīr nedāred

نان رہ سالک پزد از آتش منزل
کامل چو شود دل شکم سیر ندارد

Sālikiñ yol ekmeği bişer āteş-i menzilden
Göñül olduġu ḥālde ṭoḳ ḳārıñ ṭutmaz

Yaᶜnī erbāb-ı sülūkuñ nān-ı vücūdu āteş-i tennūr menzil-i ḫāḳīḳat ile puḫte olur şikem-i ẓāhiri gürsine vü teşne olmaḳ ḫayāl etmez

3 **Perverde-i maᶜnā şodeem ez meded-i lafẓ**
Pistān-ı guher ġayr ṣadef şīr nedāred

پرورده معنی شده ام از مدد لفظ
پستان گهر غیر صدف شیر ندارد

Terbiye-i maᶜnā oldum imdād-ı lafẓdan
Ṣadef memesinde güherden başḳa ṣüd ṭutmaz

Yaᶜnī lafẓ-ı rengīn ile maᶜnā-yı nāzik paslanır ancaḳ güher-i pistān ṣadefle terbiye olur

4 **Bīraḥmeş efzūn şode ez ᶜacz-ı nigāhem**
Neẕẓāreem āhīst ki teᵓşīr nedāred

بی رحمش افزون شده از عجز نگاهم
نظاره ام آهست که تاثیر ندارد

Onuñ raḥmsizliği ziyāde oldı ᶜacz-ı nihāgımdan
Neẕẓārem pür āhdır (211a) *ki teᵓşīr ṭutmaz*

Yaᶜnī ᶜacz-i nigāh u lābe-i ᶜaşḳ <u> niyāz noḳṣān oldı gūyā ḳuṣūr benim ᶜacz-i nigāh u lābe <vü> niyāz-ı ᶜaşḳımda oldı

5 **Kem gū suḫan-ı saḫt ki coz ḥarf-ı mulāyim**
Mūm-ı dīger āyīne-i ṭaḳrīr nedāred

کم گو سخن سخت که جز حرف ملایم
موم دیگر آیینه تقریر ندارد

Az söyle süḫan-ı saḫt zīrā ḥarf-ı mülāyimden başḳa
Mūm-ı dīger āyīne-i taḳrīr ṭutmaz

Yaʿnī süḫan-ı saḫt ile az tekellüm eyle belki hiç tekellüm etme zīrā āyīne-i taḳrīrde maḳbūl <u> pesendīde ṣuretnümūn olan kelām ancaḳ mülāyim ḥüsn-i kelāmdır

6 **Dīvāne-i ū rā zi ḫaṭar pāk nebāşed**
Meydān-ı cunūn coz dehen-i şīr nedāred

دیوانهٔ او را ز خطر باک نباشد
میدان جنون جز دهن شیر ندارد

Onuñ dīvānesi ḫaṭardan pāk olmaz
Meydān-ı cünūn arslān aġzından başḳa ṭutmaz

Yaʿnī abdāl Allah'ıñ ḫaṭar-ı āsīb-i dehrden ḥaẕer etmez zīrā maḳām-ı abdāliyyet güzergāh-ı ḥavādiṯ-i felekden ʿibāretdir

7 **Ez cilve-i hemvār-ı to şod ḳaṭʿ-ı ḥayātem**
Ābīst ḫırām-ı to ki şemşīr nedāred

از جلوه هموار تو شد قطع حیاتم
ایست خرام تو که شمشیر ندارد

Seniñ cilve-i hemvārından ḳaṭʿ-ı ḥayātım oldı
Bir ṣudur seniñ ḫırāmıñ şemşīr ṭutmaz

Yaʿnī seniñ ḳāmet-i ṭūbā miṯāliñden bedīdār olan cilve hemvār u ḫarām-ı nāzikden ḫālet-i mevt kesb eyledim gūyā seniñ harāmıñda olan āb u tāb-ı revnāḳ u ḳaṭʿ-ı ḥayāt-ı ādem āb-ı şemşīrde nābūd u māʿdūm olmuş

8 **Ġam nīst ki ez dīde-i ḥayretzede reftī**
Gāhī varaḳ-ı āyīne-i taṣvīr nedāred

غم نیست که از دیده حیرت زده رفتی
گاهی ورق آیینه تصویر ندارد

Ġam yoḳ çeşm-i ḥayret-zedelerden gitdiñ
Baʿżı vaḳt varaḳ-ı āyīne taṣvīr ṭutmaz

Yaʿnī baʿż vaḳt ṣaḥīfe-i derūn u çeşm-i ḳalbden ṣūret-i maḥbūb nābūd olsa maḳām-ı taʿaccüb değil zīrā her zamān varaḳ-ı āyīnede ṣūretnümūn olmaz

9 **Dāred reh-ı mā seng-i nişān ez ser-i merdum**
Ney-i pīşe-i mā coz müje-i şīr nedāred

دارد ره ما سنگ نشان از سر مردان
نی پیشهٔ ما جز مژه شیر ندارد

Ṭutar bizim yolumuz taş-ı nişān ādem başından
Bizim ḳumaş ormanımız arslān kirpikinden başḳa ṭutmaz

Yaʿnī bizim seyr-i sülūk eylediğimiz vādī-i ʿaşḳ <u> muḥabbet-i ḥaḳīḳatde ʿalāmet-i rāh-ı rast ifnā-yı ġubār-ı vücūd-ı hestīdir zīrā maḳām-ı menzīl-i ḥaḳīḳat ancaḳ ifnā-yı ġubār-ı vücūd edip (211b) dīger maḥv <u> nābūd-ı nām <u> nişān olmaḳdır

10 **Rāz-ı dil müştāḳ-ı to muḥtāc-ı du leb nīst**
Ḳurʾān-ı ḫamūşī zīr u zeber nedāred

Rāz-ı derūn müştāḳıñ iki dudaġa muḥtāc değil
Sükūtluk ḳurānı iʿrāb ṭutmaz

Yaʿnī esrār-ı ʿaşḳ lisānla keşf u taḳrīr olmaz ḥıfẓ-ı sükūtu tilāvet-i ḳurānda aʿrāba iḥtiyāc olmadığı gibi gāhī rāz-ı ʿaşḳ mektūm olur gāh mektūma tābāver olmaz kendi kendine keşf olur

11 **Tīz dest-i miʿmār buved seyl-ı bināyem**
Vīrāne-i men ḫˇāhiş-i taʿmīr nedāred

Çabuk dest-i miʿmār olup seylāb-ı bünyādım
Benim vīrānem ḫāhiş-i taʿmīr ṭutmaz

Yaʿnī bīnā-yı vücūd-ı ādem ḥādiṯ olduġu eclden taʿmīr <u> termīm ḳabūl etmez belki taʿmīr <u> termīm ile bīnā-yı vücūd zūdter vīrān u ḫarāb olur

12 **Çeşmeş be dilem mest-i şekerḫˇāb-ı bahārest**
Ṣaḥrā-yı ḫayālem rem-i naḫcīr nedāred

Onuñ gözü göñlümde mest-i şekerḫāb-ı bahā<r>dır
Ṣaḥrā-yı ḫayālimde şikāre ürkmek ṭutmaz

Yaʿnī ʿālem-i ḫayāl-i dilde maḥbūb şekerḫāb-ı bahār eylemişdir ʿacāyibdir bu dest-i ḫayāl-i güriz şikār olmaz güzel ṣaydgāh-ı maḥbūb ġazāldır

13 **Sāḳī ḫaṭṭ-ı peymāne-ı mey nīst kem ez Hind**
Yek sebze çu mīnā-yı to keşmīr nedāred

Sāḳī cām-ı lebberleb-i bāde Hind'den az değil
Bir maḥbūb-i çehre-i sebz seniñ mīnān gibi keşmīr ṭūtmaz

Yaʿnī sāḳī seniñ piyāle-i pürşeydāñda olan ḥüsn-i Hindiñ siyehçehre sebzgūn dilberlerinde yoḳdur zīrā seniñ ḳadd-ı bālā-yı mīnān gibi keşmīr tāzelerinde böyle servḳadd bulunmaz

14 **Şevket zi şehādetgeh-i ū mīresem īnek**
Ṭarf-ı külehem ġayr-ı per-i tīr nedāred

Şevket onuñ şehādetgāhına vāṣıl olurum ancaleyin
Ṭarf-ı külāhımda bir tīrden başḳa bir şey ṭutmaz

Yaʿnī şehādetgāh-ı ʿaşḳa vāṣıl olsam tīġ-i ʿaşḳdan başḳa başım üzre bir şey ṭutmam yaʿnī şehādet-i tīġ-i ʿaşḳla faḫr ederim dīvān-ı bārīde

321

(Mefᶜūlü/Mefāᶜilü/Mefāᶜilü/Faᶜūlün)

1 **İmşeb ki merā ḥayret-i ruḫsāre-i ū būd**
Ḫāmūşīyem ez surme-i neẕẓāre-i ū būd

امشب که مرا حیرت رخسار او بود
خاموشیم از سرمه نظاره او بود

Bu gece baña onuñ ḫayret-i ruḫsār oldı
Sükūtum onuñ sürme-i (212a) *neẕẓāresinden oldı*

Yaᶜnī bu gece ḫayāl-ı rūy-ı mehtāb-ı maḥbūb ile müteḥayyir u endīşenāk oldum dīger nigāh-ı çeşm-i sürmekeşinden ḫāmūş oldum

2 **Şūḫī dil-i men borde rengīn ki be ṭıflī**
Bālīden-i gul cunbiş-i gehvāre-i ū būd

شوخی دل من برده رنگین که بطفلی
بالیدن گل جنبش گهواره او بود

Bir şūh ki benim gönlümden götürdi nemgīn ki ṭıfl iken
Nemā-ı gül oña cünbüş-i gehvāre oldı

Yaᶜnī o maḥbūb şimdi beni ᶜaşḳında bīṣabr u bīārām eyledi ṭıfl-ı ter iken berg-i gülde perverde vü hābgāh olmuşdı nemā-yı gül cünbüş-i gehvāre maḳāmında idi

3 **Dūd-ı dilem imşeb be hevā sāḫet sipihrī**
Sergeştegīem gerdiş-i seyyāre-i ū būd

دود دلم امشب بهوا ساخت سپهری
سرگشتگیم گردش سیاره او بود

Dūd-ı dilim bu gece hevāda yaptı bir sipihr
Sergeşteliğim onuñ gerdiş-i seyyāresi oldı

Yaᶜnī dūd-ı āhım ᶜālem-i bālāyı iḥāṭa edip çarḫ <u> felek gibi bedīdār oldı dīger benim sergeşteliğim āḫter-i seyyāre gibi āşikār oldı

4 **Şevket ki cihānest zi bālīden-i vaḥdet**
Heftād u du millet dil-i ṣad pāre-i ū būd

شوکت که جهان است ز بالیدن وحدت
هفتاد و دو ملت دل صد پاره او بود

Şevket dünyādır nemā-yı vaḥdetden
Yetmiş iki millet onuñ dil-i ṣadpāresi oldı

Yaᶜnī dünyā vü mā-fihā ᶜademden vücūda geldiği zühūrāt-ı cilve-i vaḥdet ḥaḳiḳatden ẓāhir oldı dīger cihān-ı fānīde sāzkār-ı ᶜālemde yetmiş iki millet şuᶜbe-i ᶜālem gibidir

322

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Bīto imşeb sāġar-ı leb pur şarāb- nāle būd**
Penbeem ez maġz-ı cān pur şīşe-i tebḫāle būd

بینوا امشب ساغر لب پر شراب ناله بود
پنبه ام از مغز جان پر شیشه تبخاله بود

Sensiz bu gece hicr-i bārıyla ḥarāret-i şevḳ u āteş-i ʿaşḳla nālesāz oldum dīger teb-i germ-i firāk ile leblerimde ḥāṣıl olan tebḫāle ṣafā-yı rūh ḳadar ṣafābaḫş oldı

2 **Bī̇to devrān-ı neşāṭ imşeb be zūrī̇ der gozeşt**
Gerdiş-i peymāne-i mā şuʿle-i cevvāle būd

Sensiz bu gece devrān-ı neşāṭ zūr ile geçdi
Bizim gerdiş-i peymānemiz şuʿle-i cevvāle oldı

Yaʿnī sensiz vaḳt-ı neşāṭımız bu gece ṣıḳlet-i taʿb ile mürūr eyledi gūyā bizim gerdiş-i ḳadehimiz şuʿle-i cevvāle gibi oldı yaʿnī bāde bize āteş gibi oldı

3 **Şod bahār u lāle-yi sāġar be dest-i ū şogeft**
Subḥa-i ṣaddāne-i zāhid zi toḫm-ı lāle būd

Bahār oldı lāle sāġarı onuñ elinde (212b) açıldı
Subḥa-i ṣad dāne-i zāhid toḫm-ı lāleden oldı

Yaʿnī mevsī̇m-i bahārda ibtidā ḳadehnūş zāhid-i riyāpūş oldı gūyā subḥa-i ṣaddāne-i zāhid ḫāk u āb-ı peymāneden yapılmışdır

4 **Ez girānī̇ bes ki sengī̇n nāle mī̇āyed be leb**
Ṣad şikest imşeb be çī̇n-i ḫāne-i tebḫāle būd

Aġırlıḳdan ol ḳadar nāle sengī̇n gelir dudaġa
Yüz şikest bu gece çī̇n-i hāñe-i tebḫālede oldı

Yaʿnī ṣıḳlet-i ġam-ı devrāndan derūn-ı dilden leblere nāle-i sengī̇n gelir gūyā lebimde āteş <u> teb-i ʿaşḳla ḥāṣıl olan tebḫāleler nāle-i sengī̇n ile şikest oldı yaʿnī girān-ı nāleden vücūdum ifnā oldı

5 **Hemçu faṣl-ı gul der ī̇n maḥfī̇l zi devrī̇hā-yı devr**
Reh be cāmī̇ tābecām-ı dī̇gerī̇ yek sāle būd

Faṣl-ı gül gibi bu meclisde bir devrden bir devre
Yol bir cāmdan bir başḳa cāma dek bir yıl oldı

Yaʿnī bu maḥfil-i ʿālemde devr-i dāʾim ʿādet-i müstemire-i ezeliye üzre mevsim gibi ġonca piyāle neşāṭ-ı nevbet üzre vaḳt <u> zamānına merbūṭdur herkes vaḳt <u> zamānına göre fırṣatyāb neşāṭ olurlar

6 **Her kocā mī̇reft der āġūş-ı Şevket cāy dāşt**
Seyr-i ū imşeb çu mehpā der rikāb-ı hāle būd

Her ḳande gitdi āgūş-ı Şevket'de yer ṭutdı
Onuñ seyri bu gece māhpāre gibi rikāb-ı hālede oldı

Yaʿnī mū-miyān-ı maḥbūb bu gece āġūş-ı ḫayāl-i Şevket'de cāygīr oldı gūyā ay gibi seyr-i sülūk-i mehpāre rikāb-ı hālede oldı

323

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Yād eyyāmī ki ān bedmest germ-i ceng būd**
Tīġ-i ū ez ḫūn-ı germem āb u āteşreng būd

Yād olsun o gün o bedmest germ-i ceng oldı
Onuñ tīġi ḫūn-ı germimden āb-ı āteşreng oldı

Yaʿnī yād olsun o günler bahāne-i ceng ile maḥbūb ile hemvişāl olurduḳ onuñ tīġ-i ebrūları benim ḫūn-ı germimden ābdār u āteşreng olurdı

2 **Rişte rā tāb-ı gozer kerden nebūd ez kūçeem**
Meşreb-i men bes ki hemçun çeşm-i sūzen teng būd

Rişteye güzer etmek ṭāḳatı olmadı benim kūçemden
Benim meşrebim ol ḳadar iğne gözü gibi żıyyıḳ oldı

Yaʿnī benim (213a) vücūd-ı tecerrüd iḫtiyārıma esbāb-ı dünyādan bir iplik destres olmadı çeşm-i sūzen gibi teng çeşm ile esbāb-ı dünyāya çeşm-i teng u ḥaḳāretle eylediğim ecldeñ ḥāṣıl esbāb-ı dünyāda meşūb u müteneffir idim

3 **Rūzī-i ḫod pīş ezīn ez seng-i ṭıflān dāştem**
Āsiyāem rā felāḫūnvār āb ez seng būd

Kendi ḳısmetim bundan evvel seng-i ṭıflāndan ṭutdum
Değirmānım sapān gibi ṣu daşından oldı

Yaʿnī biz dīvāne-i ʿaşḳıñ mürūr-ı evḳātı seng-i evḳāt-ı zamānla güzerān eyledi belki bizim medār-ı esbāb-ı rūzumuz felāḫan gibi seng-i saḫt cevr-i felek ile deverān eyledi

4 **Dī be ṣaḥrā rīḫt reng-i mestī ān gulgūn suvār**
Sāġar-ı çeşm-i ġazālān pur mey-i gulreng būd

Dün ṣaḥrāda ṭökdi reng-i mestī o gülgūn süvār
Sāġar-ı çeşm-i ġazāllar pür mey-i gülreng oldı

Yaʿnī maḥbūb-ı çeşm-i mest gülgūn ḳabādan süvār olup ṣaḥrāda geşt ü güzār edip dāmen-i ṣaḥrāya bir ḥālet-i mest u keyfiyyet bıraḳdı ḥālā çeşm-i ġazāl-i ṣaḥrā-mest bir mey-i gülreng gibi bedīdār olup cilvenümūn olur

5 **Ez cunūn-ı mā neşod āvāze Şevket bulend**
Reh miyān-i nāle vü zincīr ṣad ferseng būd

Bizim cünūnumuzda olmadı bir āvāẕ Şevket bülend
Yol miyān-ı nāle-i zincīrde yüz ferseng oldı

Yaᶜnī bizim nefs-i ẕātımızda ẓāhir olan cünūn-ı ceẕbe vü esrār-ı tecelliyāt-ı ilāhīden ẓāhir şerᶜ-i şerif u esrār-ı tecelliyāt-ı İlāhī birbirinden farḳ u temeyyüz etdik esrār-ı ilāhī ketm u ẓāhir şerᶜ-i şerīf-i ẓāhir üzre ᶜamel eyledik

325

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Dūşem ez ḥasret ḫamūşī düşmen<ī> feryād būd**
Tā <be> key germem çerāġ-ı āsiyā-yı bād būd

Dün ḥasretden ḫāmūşluk düşmen feryād<ı> oldı
Tā ki germim çerāġ-ı āsiyā-yı bād oldı

Yaᶜnī dün āh-ı ḥasret <u> ġam-ı ᶜālemden u ḥayret-i zamāndan ḫāmūş olmaḳ baña īcād etdi çerāġ-ı nāle şikāyet-i bād-ı yeᵓsle maḥv u berbād eyledim

2 **Bes ki bī ruḫsār-ı ū mīkerdem ezber ders-i żaᶜf**
Be ruḫem reng āmedenhā (213b) seyl-i isnād būd

Ol ḳadar onuñ ruḫsārından ayrı etdim ezber ders-i żaᶜf
Yañaġım reng gelmekler seyl-i isnād oldı

Yaᶜnī mekteb-i hicr-i maḥbūbda bir mertebe kesb-i taᶜlim-i żaᶜf eyledim kendi taḥvīl-i reng-i rūyum baña seyl-i isnād gibi oldı

3 **Būd rūşen pīş ez īn bezm-i giriftārī zi men**
Çeşm-i murġ-ı men çerāġ-ı ḫāne-i ṣāyyād būd

Bundan evvel rūşen oldı meclis-i giriftārī benden
Benim çeşm-i murġumla çerāġ ḫāne-i ṣayyād oldı

Yaᶜnī bundan aḳdem ṣaydgāh-ı ḥavādiṯ u dām-ı fitne-i āsīb ẓıll-ı ḫayāl olan heves-i cāh-ı dünyāya ben daḫı giriftār u muḳayyed olup dām-ı çeşm-i dünyā benimle rūşen oldı nihāyet bāl-ı pürşikeste rehā buldum bundan böyle daḫı nice benim gibiler muḳayyed u giriftār olacaḳdır

4 **Ḫānehā-yı küçe-i zencīr būd āhen binā**
Bes ki ez men kişver-i dīvānegī ābād būd

Āhen binā oldı zincīr hāneleri soḳaḳı
Ol kadar benden dīvānelik iḳlīmi maʿmūr oldı

Yaʿnī bir mertebe benim dīvāne-i cünūniyyetim şöhretşiʿār oldı ḳıyās olunur her yerde zincīr-i cünūniyyetim derkārdır

5 **Tūtiyā-yı şuʿle-i sūz-ı muḥabbet nīstem**
Dāġ-ı sevdāyem çu ṭıfl-ı lāle māderzād būd

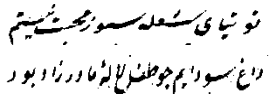

Tūtīyā-yı şuʿle-i sūz-ı muḥabbet değilim ben
Dāġ-ı sevādım benim ṭıfl-ı lāle gibi māderzādoldı

Yaʿnī tūtīyā gibi biʾl-ʿārż āteş-i sūz-ı muḥabbet ile sūzān olup ġubār-ı surme gibi olmadım belki māderzād-ı lāle ṭıfl-ı lāle gibi dāġ-ı derūn u ʿaşḳ <u> muḥabbet ile ḫalḳ u īcād oldum

6 **Būy-ı ḫūn mīdād imşeb ḥalḳa-i bezm-i cunūn**
Āhen-i zencīr-i mā <ez> ḫançer-i cellād būd

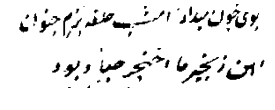

Ḳan ḳoḳusu verdi bu gece ḥalḳa-i bezm-i cünūn
Bizim āhen-i zincīrimiz ḫançer-i cellāddan oldı

Yaʿnī bizim zincīr-i cünūn-ı ʿaşḳımızdan būy-ı ḫūn-ı şehādet teşmīm olur ġalibā tīġ-i ʿaşḳla şehīd olacaḳ vaḳtimizdir

7 **Bī ḳad-i ū bes ki mīdādem tesellī ḫīş rā**
Ẓulmet-i baḫt-ı siyāhem <sāye>-i şimşād būd

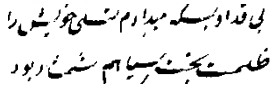

Onuñ ḳāmetinden dūr ol ḳadar tesellī verdim kendime
Ẓulmet-i baḫt-ı siyāhım sāye-i şimşād oldı

Yaʿnī maḥbūbuñ ḳāmet-i serv miṣālinden dūr olduġum kendi kendime bir mertebe tesellī (214a) verdim sāye-i baḫt-ı siyāh sāye-i şimşād oldı bana

8 **Saḫt şūrī dāşt ez peykāneş deşt-i sīneem**
Bulbul-i gulzār-ı men ez beyżā-yı fūlād būd

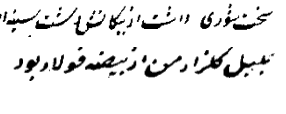

Saḫt ḳarışdı ṭutdı onuñ peykānı deşt-i sīnemde
Benim bülbül-i gülzārım beyżā-yı fūlād oldı

Yaʿnī maḥbūbuñ peykān-ı müjgān-ı fūlādmiṣāli bir mertebe peyker-i vücūdum iḥāṭa eyledi vücūdum pūlād ḳafes gibi oldı gören ḳıyās eylerdi murġ-ı hezārzār dil ḳafes-i pūlād içre giriftār olmuş

9 **Şevket imşeb dāşt ʿıyd ḫāṭırem ez yād-ı ū**
Bī̆ḫodī̆hā āmed <ü> reft mübārek bād būd

شوکت امشب داشت عید خاطرم از یاد او
بیخودیها آمد رفت مبارکباد بود

Şevket bu gece ʿıyd ṭutdı ḫāṭırım yād-ı maḥbūbdan
Bī̆ḫodluklar āmed ü reft mübārek bād oldı

Yaʿnī̆ bu gece serāyḫāne-i dilde ḫayāl-i maḥbūb ile ʿıyd-i ṣafā eyledi ḫāṭırgāh bī̆ḫod ṣafā olup gāh-ı āgāḥ-ı ṣafā olmamız āmed ü reft-i mübārek bād oldı

326

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Der naẕar imşeb merā bā zulf-i ān mehpāre būd**
Ez gul-i şebbū lebāleb dāmen-i neẕẕāre būd

در نظر امشب مرا با زلف آن مه پاره بود
از گل شبو لبالب دامن نظاره بود

Neẕẕāre muḳābil bu gece o mehpāreniñ zülfü oldı
Şebbū çiçeğinden lebberleb dāmen-i neẕẕāre oldı

Yaʿnī̆ māhrū maḥbūbuñ şeb-i zülfü bu gece baña neẕẕāregāh olduḳda dāmen-i neẕẕārem şükūfe-i şebbū ile pür oldı belki çeşm-i güşum būy-ı şebbū kesb eyledi

2 **Nī̆st imrūzī̆ miyān-ı mā vü cānān ittiḥād**
Bulbul-i mā rā be ṭıflī̆ çūb-i gul gehvāre būd

نیست امروزی میان ما و جانان اتحاد
بلبل ما را بطفلی چوب گل گهواره بود

Bugün değil benimle cānān miyānında ittiḥād
Bizim bülbülümüze ṭıfllıkda çūb-i gül gehvāre oldı

Yaʿnī̆ ʿāşḳ <u> ʿāşıḳ <u> maʿşuḳ şimdi ẓāhir olmadı belki rūz-ı misāḳda ʿaşḳ <u> muḥabbet mevcūd olup ʿāşıḳ maʿşūḳ birbirine mensūb u muttaḥid olduġu ilm-i Allah'da her şeyden aḳdem maʿlūm oldı

3 **Geşt efzūn ḫ̆āb-ı sengī̆nem zi saḫtī̆hā baḫt**
Tār-ı bālī̆n-i men ez reghā-yı seng-i ḫāre būd

گشت افزون خواب سنگینم ز سختیها بخت
تار بالین من از رگهای سنگ خاره بود

Oldı ziyāde aġır uyḫum baḫt-ı saḫtlardan
Benim tār-ı bālī̆nim seng-i ḫāre ṭamarından oldı

Yaʿnī̆ saḫtbaḫtlıklarımdan benim hāb-ı ġafletim gün günden ziyāde oldı gūyā tār-ı bālī̆nim seng-i ḫāne ṭamarından oldı (214b)

4 **Hī̆çkes nişnī̆d feryād-ı felek seyr-i me rā**
Nāleem āvāz-ı pāy-ı gerdiş-i seyyāre būd

هیچکس نشنید فریاد فلک سیر مرا
نالهام آوازی پای گردش سیاره بود

Hiç kimse işitmedi benim feryād-ı felek seyrim
Nālem benim āvāz-ı pāy-ı gerdiş-i seyyāre oldı

Yaʿnī biz felek-pāye ʿālī-himmetiñ maṭlab-ı aḳṣā-yı maṭlūba vāṣıl olmadığımızdan şikāyetimiz bir kimse gūş etmedi gūyā pāy-ı āṣümān rāh-ı maṭlabda pāy-ı bülendāvāẕ maṭlabım seyr-i āvāz-ı seyyāre pāy gibidir ḳābil-i semāʿ değil

5 **Çākhā-yı sīne-i mā bīdilān imrūz nīst**
Rūzgārī cāme-i ʿuryānī-yi mā pāre būd

Biz bīdillikleriñ sīneçākleri bu gün değildir
Bir rüzgārdır cāme-i ʿüryānımız pāre pāre oldı

Yaʿnī biz tārik-i cihānıñ abdāl dervīş-i dilrīş olduġumuz şimdi değil nice zamandır lāḳayd u esbāb-ı ʿālemden ʿārī olup köhne cāme-i esbāb-ı dünyāyı pāre pāre dūş-ı iʿtibārdan sāḳıṭ eyledik

6 **Ez kesī ṭıfl-ı yetīmem bār-ı minnet ber nedāşt**
Ḫodbeḫod çun gevher-i ġalṭān merā gehvāre būd

Bir kimseden ṭıfl-ı yetimim bār-ı minnet ṭutmadı
Kendi kendinden gehvāre-i ġalṭān gibi gehvāre oldı

Yaʿnī benim ṭıfl-ı vücūdum bir kimseniñ terbiye-i rişād u istiʿdād etmedi lākin kendi māderzād-ı istiʿdād-ı Ḫüdādādıyla dürr-i yetim gibi feyżyāb oldı

7 **Yeʾs-i mā Şevket be feryād-ı umīd-i mā resed**
Çāre-i derd-i dil-i mā ez dil-i bīçāre būd

Bizim yeʾsimiz Şevket feryād-ı ümīdimize yirişür
Çāre-i derd-i dilim dil-i bīçāreden oldı

Yaʿnī bizim ʿālemden ḳaṭʿ-ı ümīd etmemiz feryād-ı ümīdimize yirişüp imdād eyledi cādde-i derd-i dilim çāresizlik oldı ḥāṣıl-ı ʿālemden ḳaṭʿ-ı ümīd olmaḳ ümīde vāṣıl olmaḳdır bu mażmūn çoḳ söylenmiştir

327

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Baṭī-yi hemçu ṭāvūs ez neşāṭ imşeb ḫurāmān būd**
Tezerv-i şuʿle-i āvāz muṭrib bālefşān būd

Ḳaz bāde-i ṭavus gibi neşāṭdan bu gece ḫurāman oldı
Tezerv-i şuʿle-i āvāẕ muṭrib bālefşān oldı

Yaʿnī bu şeb bezm-i ʿişret-i erbāb-ı ṣafāda mevc-i mey-i gülreng neşʾe-i rīz u ṣafāengiz olmaġla cilvenümūn oldı dīger yerde sāz-ı (215a) ḫoşāvāz āgāz-ı naʿme dilnevāz etmeye başladı

2 **Edeb nuġzeşt imşeb tā konem neẓẓāre-i rūyeş**
Nigāh-ı germ-i mujgān rā çerāġ-ı zīr-i dāmen būd

ادب نگذاشت امشب تا کنم نظاره رویش
نگاه گرم مژگان را چراغ زیر دامن بود

Edeb bıraḳmadı tā ki edem neẓẓāre-i rūyuñ
Nigāh-ı germ-ı müjgān çerāġ-ı zīr-i dāmen oldı

Yaʿnī şeb-i vaṣlde hicāb-ı ʿaşḳ bıraḳmadı mehtāb-ı ḥüsn-i maḥbūba naẓar <u> temāşā etmeğe nigāh-ı germ-i müjgan çerāġ-ı zīr-i dāmen gibi zīr-i perdede pinhān olup ḳaldı

3 **Şarāb-ı bezm rā bī neşʾe būd ez şūr baḫtīhā**
Kil-i peymāne-i mā gūy ez gerd-i nemekdān būd

شراب بزم را بی نشئه بود از شور بختیها
گل پیمانه ما گوی از گرد نمکدان بود

Bāde-i meclis-i neşʾe sezā oldı şūr baḫtlıklardan
Bizim peymānemiz çamuru dersen ġubār-ı nemekdān oldı

Yaʿnī benim baḫt-ı siyāhımdan bāde-i meclisde pür neşʾe vü neşāṭnümūn ḳıyās olunur ḫamīr u māye-i peymānem ġubār-ı nemekdān olmuşdur

4 **Zi şūḫī her ṭaraf mīkerd rem çāk-ı girībānem**
ʿAbīr-i cīb-i men ez surme-i çeşm-i ġazālān būd

ز شوخی هر طرف میکرد رم چاک گریبانم
عبیر جیب من از سرمه چشم غزالان بود

Şūḫlukdan her ṭarafa ḳaçdı çāk-i girībānım
Benim ʿabīr-i girībānım sürme-i çeşm-i ġazāllardan oldı

Yaʿnī dīvāne-i bīpervā vü şeydā-yı ʿaşḳ <u> muḥabbet olduġumdan her ṭarafımdan çāk-ı girībānım u dāmen ẓāhir oldı çāk-ı girībān dāmenimden nümūne-i muḥabbet çeşm-i maḥbūba nümāyān olurdı maʿlūm yaḳada ʿanber istiʿmāl ederler lafẓ o münāsebetle ẕikr oldı

5 **Dil-i mā rā nebūd ārām ez ġayb-ı hunermendī**
Beher sū īn guher rā āb-ı mevc-i ḫˇīş ġalṭan būd

دل ما را نبود ارام از غیب هنرمندی
بهر سو این گهر را اب موج خویش غلطان بود

Benim göñlümde olmadı ārām-ı hünermendīlik ġaybından
Her ṭarafda bu güher kendi mevc ṣuyundan ġalṭān oldı

Yaʿnī bizim miḳdār-ı maʿrifet u hünerimiz maʿlūm olmadığı eclden bir yerde ārām <u> temekkün etmedik gūyā bizim güher-i vücūdumuz kendi aʿlā <vü> pürbahā olmaḳ ḥasebiyle bir bāzār-ı ʿaḳd-ı ḳabūl etmedi

6 **Be ser dārend sevdā-yı ḫaṭṭ-ı sebz-i butān Şevket**
Humā tā sernuvişt-i tīrebaḫtān ḫaṭṭ-ı reyḥān būd

بسر دارند سودای خط سبز بتان شوکت
هما تا سر نوشت تیره بختان خط ریحان بود

Baş üzre ṭutarlar sevdā-yı ḫaṭṭ-ı sebz-i bütler Şevket
Hümā tā sernüvişt-i tīrebaḫtlar ḫaṭṭ-ı reyḥān oldı

Yaᶜnī sevdā-yı ḫaṭṭ-ı sebz-i maḥbūba mübtelā olmuşlar ġalibā ᶜāşıḳ-ı tīrebaḫtlar rūz-ı ezelde sernüvişteleri böyle olmuş sevdā-yı ḫaṭṭ-ı reyḥān (216b) maḥbūba giriftār olup ḫāb <u> ḫumār-ı sevdā <vü> muḥabbet ile evḳatgüzār olsunlar

328

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Tā merā meyl-i temāşāyī ḫaṭ-ı reyḥān buved** تا مرا میل تماشای خط ریحان بود
Surme-i neẕẕāre-i gerd dāmen-i mujgān buved سرمۀ نظاره کرد دامن مژگان بود

Tā ki baña meyl-i temāşā ḫaṭṭ-ı reyḥān olur
Sürme-i neẕẕāre-i ġubār dāmen-i müjgān olur

Yaᶜnī ḫaṭṭ-ı reyhān-ı maḥbūb baña naẓargāh olaldan beri dūçeşm-i cān nūr-ı naẓardan cilāpezīr oldı çeşm-i ḥüsn-i maḥbūb ḫaṭṭ-ı reyhān ile ḫodbeḫod cilā vü revnāḳnümūn olduġu gibi

2 **Āsumān rā bāşed ez dūd-ı dilem āsūdegī** آسمان را باشد از دود دلم آسودگی
Ḫᶜāb-ı sengīn-i bahār ez nukhet-i reyḥān buved خواب سنگین بهار از نکهت ریحان بود

Āsmāna olur dūd-ı dilimden rāḥatlık
Bahārıñ daş yuḳusu reyḥān ḳoḳusundan olur

Yaᶜnī āsmān benim dūd-ı dilimden āsüde vü revnaḳnümūn olur mevsim-i bahārda ḫāb-ı sengīn olmaya būy-ı sebze şükūfe vü reyḥān bādīdir

3 **Żaᶜf-ı ᶜaşḳ u şīve-i Leylā merā maġrūr bebīn** ضعف عشق و شیوۀ لیلا مرا مغرور بین
Şāne-i Mecnūn be çeşmeş sāye-i mujgān buved شانۀ مجنون بچشمش سایه مژگان بود

Żaᶜf-ı ᶜaşḳ u şīve-i leylī baña maġrūr baḳa
Şāne-i Mecnūn gözünde sāye-i müjgān olur

Yaᶜnī meydān-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetde ᶜāşıḳ maᶜşūḳa ne derece maġlūb u żaᶜīf olduġuna seyr u temāşā eden şāne-i Mecnūn çeşm-i Leylāya sāye-i müjgān gibi görünür yaᶜnī ġurūriyet-i maḥbūba naẓar eden ᶜāşıḳ çeşm-i maḥbūba sāye gibi görünür

4 **Resm <u> āyīn-i tekelluf nīst mülk-i ᶜaşḳ rā** رسم آیین تکلف نیست ملک عشق را
Rişte-i zünnār īncā rişte-i īmān buved رشتۀ زنار اینجا رشتۀ ایمان بود

Resm u āyīn-i tekellüf yoḳdur kişver-i ᶜaşḳda
Rişte-i zünnār o radde rişte-i īmān olur

Yaᶜnī ᶜālem-i ᶜaşḳ <u> muḥabbetde āyīn reftār <u> reviş bir siyāḳ üzeredir bir kimse bir kimseye muḫālefet-i āyīn-i meẕheb yoḳdur pādşāh <u> gedā o vādīde bir seyr-i sülūk üzre türktāz eder

5 **Şevket ez maᶜşūḳ mā rā dil tesellī key buved**
Āteş-i mā rā nesīm-i pīrehen[317] dāmen buved

Şevket maᶜşūḳdan baña tesellī-i dil ne şekl olur
Bizim āteşimize nesīm-i pīrāhen dāmen olur

Yaᶜnī biz ᶜāşıḳ-ı Yaᶜḳūbvār müjde-i vāṣl-ı maḥbūb-ı Yūsuf-vāriyle tesellīyāb (216a) olmaḳ mümkün değildir zīrā bizim āteş-i sūz-ı ᶜaşḳımıza nesīm-i būy-ı pīrāhen vaṣl-ı dāmen-i zen süziş-i āteş-i ᶜaşḳ olur ḥāṣıl müjde-i vaṣl-ı maḥbūb ile süziş-i ᶜaşḳımız ziyāde olur

329

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Bes ki bīzulfeş be gulşen ḫāṭırem dilgīr būd**
Nāle-i bulbul be güşem nāle-i zencīr būd

Ol ḳadar gülşende onuñ zülfünden devr-i ḫāṭırım dilgīr oldı
Nāle-i ᶜandelib ḳulāġım nāle-i zencīr oldı

Yaᶜnī zülf-i zincīr-i dilberden cüdā esīr-i gülşende ḫāṭırım muġberr göñül ᶜuḳde-i ġamdan girih-ġīr oldı dīger feryād-ı ᶜandelib sımāḫ-ı güşuma ṣadā-yı ḥalḳa-i zincīr gibi dergüş oldı

2 **Şeb ki būd āhū-yı çeşmeş encumenārā-yı nāz**
Çeşm-i ḫūbān-i dīger çun āhū-yı taṣvīr būd

Gece ki oldı āhū-yı dīdeleri meclis-ārā-yı nāz
Başḳa maḥbūblar gözü āhū-yı taṣvīr gibi oldı

Yaᶜnī bizim ġazāl-ı çeşm-i keşmīr-i siyeh-çerde-i ter <u> tāzemiz cilvenümūn u meclis-ārā-yı nāz <u> niyāz olsa çeşm-i nāz-ı maḥbūb-i dīgerler cilveden tehī ṣūretmiṣāl bedīdār olurlar

3 **Çeşm-i ḫod nugşāde ez evvel cefā rā dīdeyem**
Ṭıfl-ı mā rā taḫte-yi gehvāre çūb-i tīr būd

Kendi gözüm açmadan evvel cefā gördüm
Benim ṭıflıma taḫte gehvāre çūb-i tīr oldı

Yaᶜnī īcād-ı vücūdumuz māderzād sitem-i cefā ile perverde olmuşdur belki sirişt u māye-i nevᶜ-i benī ādem ġam <u> muḥabbet-i eyyām ile taḫmīr olmuşdur vücūd-ı insāna ġam <u> keder ᶜarż-ı ᶜām gibidir cüzᵓ-i vücūd-ı insān olmuşdur meşhūr beyt

[317] Kelime metinde "پراهن" "pirāhen" şeklinde yazılmış fakat vezin gereği "pīrehen" şeklinde okunmuştur.

Der īn dünyā kesi nebāşed[318]

Eger bāşed benī ādem nebāşed

4 **Çāre-i dāġ ehl-i dil ez seng peydā mīkoned**
Merhem-i kāfūrī-yi Ferhād cūy-ı şīr buved

جارہ داغ اہل دل از سنگ پیدا میکند
مرہم کافوری فرہاد جوی شیر بود

Çāre-i dāġ ehl-i dil ṭaşdan peydā eder
Merhem-i kāfūrī-yi Ferhād'a cūy-ı <şīr> olur[319]

Yaʿnī her bir şeyʾe ʿilāc u her bir derde dermān esbāb-ı ʿirfān bulur belki her bir şeyiñ künh-i ḥaḳīḳatine insān-ı kāmil vāṣıl olmaḳ mümkün u derkārdır Ferhādıñ dāġına ʿaşḳ-ı naḳş-ı cūy-ı şīr merhem-i kāfūr gibi sengīn ḥarāret etmek gibidir

5 **Dil ne imrūz ez vaṭan Şevket şikāyet mīkoned**
Murġ-ı mā der beyża hem ez āşiyān dilgīr buved

دل نہ امروز از وطن شوکت شکایت میکند
مرغ ما در بیضہ ہم از آشیان دلگیر بود

Göñül değil bugün vaṭandan Şevket (216b) *şikāyet eder*
Bizim murġumuz yumurṭada bile yuvādan şikāyet eder

Yaʿnī biz bugün değil dünyādan müteneffir u şikāyet eylememiz belki rūz-ı ʿahd-i mīs̱āḳda biz dünyādan teşekkī vü nefret ederdik

330

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Der şeb-i hicret lebem ki tehī ez nāle buved**
Āh mūmīst ki ber çīnī-i tebḫāle buved

در شب ہجرت لبم کی تہی از نالہ بود
آہ موییست کہ بر جبینی تبخالہ بود

Seniñ şeb-i firāḳında lebim nice nāleden ḫālī olur
Āh bir mūmdur ki <çīnī>-i tebḫāle üzre olur

Yaʿnī maḥbūbuñ şeb-i firāḳda feryād <u> nāleden zebānım fārig olmaz lākin āteş-i āhım kāse-i çīnī tebḫāleye mūm gibi gelir yaʿnī leb-i tebḫaledārım āteş-i āhımdan iḥtirāz eder feryāda māniʿ olur

2 **Pā be her sūy ki nihem rūy be maṭlab dārem**
Āteş-i menzil-i men şuʿle-i cevvāle buved

پا بہر سوی کہ نہم روی بمطلب دارم
آتش منزل من شعلہ جوالہ بود

Ayaḳ ne semte bıraḳsam yüz maṭlaba ṭutarım
Benim āteş-i menzilim şuʿle-i cevvāle olur

[318] Bu mısrasının vezni eksiktir.
[319] Redif önceki beyitlerde"būd" (oldı) kelimesiyken, bu beyitte "olur" şeklinde yazılmıştır.

Yaʿnī teveccüh-i niyāz-ı Bārī-i teʿālā her ṭarafda cāʾiz u derkārdır zīrā nūr-ı tecelliyāt-ı Bārī her yerde şuʿle-i cevvāle gibi cevlān eder

3 **Der ḫod rūzī buved neşʾe-i her mey Şevket**
Nīm mestem koned ān bāde ki yek sāle buved

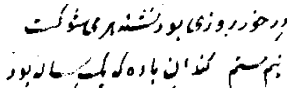

Ḳısmetinde ṭaʿam u meze olur her bir şarābıñ neşʾesi Şevket
Yarım mest eder beni o mey ki yek sāle olur

Yaʿnī her bir şarābıñ neşʾe vü ṣafāsı bende mevcūddur olduġu eclden bāde-i yek-sāle bana nīm neşʾebaḫş olur yaʿnī feyż-i bāṭın ile kemāl rütbe neşʾeyāb olduġumdan ṣafā-yı feyż ẓāhir-i nīmṣafā gelir bana

331

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Bulbulī rā ki dil ez yād-ı ḳafes şād buved**
Dāne ez merdumek-i dīde-i ṣayyād buved

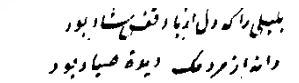

Bir ʿandelīb ki yād-ı ḳafes ile göñül şād olur
Dāne merdüm dīde-i ṣayyāddan olur

Yaʿnī bir murġ-ı rūḥ-ı insān ḳafes-i vücūd-ı insānda firīb-i ṣaydgāh ola dünyā ile ḫoşnūd <u> dilḫāh olsa dünyāda oña ṭālib olur birbirine müttehid olup āḫiretden ġaflet edip kār-ı uḥuvvet feyfā-yı nisyānda nābūd olur

2 **Germī-yi āteş-i gul mīkonedeş mohre-i mūm**
Beyżā-yı bulbul eger beyża fūlād buved

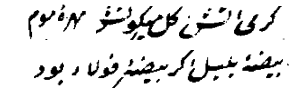

Sūziş-i āteş-i gül eder onu mühre-i mūm
Beyżā bülbül eger beyżā fūlād olsa

Yaʿnī (217a) vücūd-ı ʿāşıḳı āteş-i ʿaşḳ u tāb-ı sevḳ-i ḥüsn-i maḥbūb mūm gibi mülāyim edip güzār eder eger vücūd-ı ʿāşıḳ āhen pūlāddan olursa da

3 **Bulbul-i nāle-i men ṭıfl-ı pistān-ı ḫodest**
Cunbiş-i reng-i gulem seylī-yi ustād buved

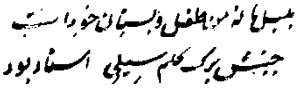

Benim bülbül-i nālem kendi mektebiniñ ṭıflıdır
Cünbiş-i reng-i gülüm seylī üstād olur

Yaʿnī ʿāşıḳ-ı dilşāh kendi mektebḫāne-i vücūdunda terbiye-i taʿlīm olur ancaḳ maʿşūḳuñ ḥüsn-i ṣüret-i ʿaşḳı nümüne-i sebaḳ-i irşād olur

4 **Bes ki dilgīr zi ḫodbīnī ḫoşem dāʾim**
Cevher-i āyīneem ḫançer-i fūlād buved

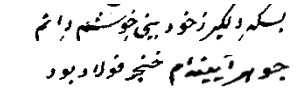

Ol ḳadar kendi ḫodbīliğimden dilgīrim her zamān
Benim cevher-i āyīnem ḫançer-i fūlād olur

Yaᶜnī ol ḳadar kendi vücūd-ı ḫodbīnimden müteneffir u dilgīr oldum kendi āyīne-i vücūdumda cevher-i vücūd ḫançer-i pūlād gelir bana ḥāṣıl-ı ġubār-ı ḳayd-ı vücūdundan bir mertebe rūgerdan oldum rūḥ-ı insān cevher-i vücūd-ı insān iken kendi rūḥum vücūda mülābese olmaḳ sebebiyle ḫançer-i pūlād maḳāmında gelir bana

5 **Şevket ez bes ki giriftār-ı giriftārenem**
Neşevem ḳumrı ān serv ki āzād buved

شوکت ازبسکه گرفتار گرفتارانم
نشوم قمری آن سرو که آزاد بود

Şevket ol ḳadar giriftār-ı giriftārınım
Olmam ḳumrı o serve ki āzād olur

Yaᶜnī ol ḳadar giriftār-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbet tevāġġul eyledim bir maḥbūb kend idaḫı kendi gibi bir ᶜaşḳ-ı maḥbūba giriftār değil ise ben o maḥbūbuñ giriftār-ı ᶜaşḳı olmam

332

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Bes ki ez nāvek-i bīdād-ı to meᵓyūs buved**
Zaḫm-ı mā çun behem āyed kef-i efsūs buved

بسکه از ناوک بیداد تو مایوس بود
زخم ما چون بهم آید کف افسوس بود

Ol ḳadar nāvek-i bīdādıñdan seniñ meᵓyūs olur
Bizim zaḫmımız birbirine gelmek kef-i efsūs olur

Yaᶜnī o rütbe nāvek-i bīdādıñdan hedef-i sīne-i ᶜāşıḳ meᵓyūs oldı iltiyām-ı zaḫm-ı sīne-i ᶜāşıḳ kef-i efsūs gibi bedīdār oldı ḥāṣıl-ı viṣāl-i Bārī'den ḳaṭᶜ-ı naẓar zaḫm-ı tīr-i müjgān-ı dilberden ḳaṭᶜ-ı ümīd oldı

2 **Ḥayretem bes ki be kūy-ı to be ṣad reng buved**
Ḫār-ı pāyem muje-i dīde-i ṭāvus buved

حیرتم بسکه بکوی تو بصد رنگ بود
خار پایم مژه دیده طاوس بود

Benim ḥayretim ol ḳadar seniñ kūyuñda yüz reng olur
Ḫār-ı pāyım müje-i dīde-i ṭāvus olur

Yaᶜnī günāgün ḥayret-i fikr-i ḥüsn-i maḥbūb ile kūy-ı maḥbūbda ḫayālim (217b) cāygīr olmuşdur ḫār-ı pāyım reng-i cilvenümūn oldı

3 **Mītevān şemᶜ zi berḳ-ı raḳamem rūşen kerd**
Nāme-i sūḫtegān kāġıd fānūs buved

میتوان شمع ز برق رقمم روشن کرد
نامه سوختگان کاغذ فانوس بود

Mümkündür çerāġ-ı berḳ-ı raḳamım rūşen olsun
Mektūb-ı sūḫtegān kāġıd fānūs olur

Yaᶜnī mümkündür benim raḳam-ı dīvānımdan u süḫan-ı nezāket ᶜünvānımdan feyż-i derūn u irşād-ı ḫāṭır olmaḳ zīrā erbāb-ı şevḳ <u> muḥabbet-i derūnī vü ẓāhiriden şemᶜ-i fānūs gibi şuᶜlerīz u nūrengīzdir

4 **ᶜIyd āmed ki be pā-yı to goẕādem ser-i ḫīş**
Dest būsīden-i to müştāḳ-ı pā būs buved

عید آمد که ببای تو گذارم سر خویش
دست بوسیدن تو مشتاق پا بوس بود

Bayram geldi seniñ ayaġına kendi başım bıraḳam
Seniñ eliñ öpmek müştāḳı pābūs olur

Yaᶜnī rūz-ı ᶜıyd geldi seniñ ḫāk-ı pāyına rūmāl olayım zīrā seniñ destbūsıña müştāḳ olan ᶜāşıḳlar pābūsuña ḳāᵓildir

5 **Bes ki ez vaṣl peşīmān şodeem mīdānem**
Ki behem āmeden-i pā kef-i efsūs buved

بسکه از وصل پشیمان شده ام میدانم
که بهم آمدن پا کف افسوس بود

Ol ḳadar vaṣldan peşīmān oldum bilirim
İki ayaḳlarım birbirine gelmek kef-i efsūs olur

Yaᶜnī vaṣl-ı ḥüsn-i maḥbūb-i mecāzīden bir derece peşīmān oldum ḥaẕīẕ-i mecāzdan zirve-i ḥaḳīḳate pānihāde olduḳda ayaḳlar birbirine muḳābil olmaḳ kef-i efsūs maḳāmında oldı

6 **Mīreved tā zi ser-i kūy-ı to āred ḫaberī**
Dil zi kef reften-i ᶜuşşāḳ-ı to cāsūs buved

میرود تا ز سر کوی تو آرد خبری
دل ز کف رفتن عشاق تو جاسوس بود

Gider tā seniñ ser-i kūyuña götüre bir haber
Seniñ ᶜuşşāḳına göñül elden gitmek cāsūs olur

Yaᶜnī göñül dāᵓimā ser-i kūy-ı cānānda geşt- i güzār eder ḥāl-i keyfiyet-i cānāndan haberdār olup peyām-ı maᶜşūḳu ile ᶜāşıḳ oña etmeye pīşekār olmuş

7 **Bāz Şevket men ū deştī ki zi vaḥşet āncā**
Ceres-i kāfile-i Kaᶜbe zi nāḳūs buved

باز شوکت من و دشتی که ز وحشت انجا
جرس قافله کعبه ز ناقوس بود

Bir daḫı Şevket ben o ṣaḥrā zīrā vaḥşetden orada
Ceres-i kāfile-i Kaᶜbe nāḳūsdan olur

Yaᶜnī bundan ṣoñra Şevket benim maḳām-ı cilvegāhım deşt-i muḥabbet <u> ᶜaşḳ oldı zīrā o ṣaḥrā-yı ᶜaşḳ <u> muḥabbetde kemāl mertebe tevaḫḫuş teng-i tenhālıkdan rehnümūn kaᶜbe-i maḳṣūd ancaḳ devr-i devrān ẕikr-i tevḥīd olup bedrekā maḳām-ı tevfīḳ (218a) mevc-i ḫaṭardan māsivāullaha maḥv <u> nābedīd olmaḳdır

333

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Çend çun Mecnūn serem ḫāḳ-ı reh-i sevdā buved**
Girdbād-ı men ġubār-ı dāmen-i ṣaḥrā buved

چند چون مجنون سرم خاک ره سودا بود
گرد باد من غبار دامن صحرا بود

Nice bir Mecnūn gibi başım ḫāk-i reh-i sevdā olsun
Benim girdbādım ġubār-ı dāmen-i ṣaḥrā olur

Yaᶜnī nice bir Mecnūn gibi deşt-i ᶜaşḳ-ı mecāzīde sergerdān olup ḫāk-i ġubār-ı ᶜaşḳ-ı mecāzīden ġubārālūd olup dīger ġubar-ı vücūdumuz ḫāk-i ġubār-ı ᶜaşḳ-ı mecāziyle āmiḫte olsun

2 **Germ dīdeest ez cām-ı sebükrūḥī serem**
Bādeem çun reng-i ṣāf ez perde-i mīnā buved

گرم دیده است از جام سبکروحی سرم
باده‌ام چون رنگ صاف از پرده مینا بود

Germ olmuşdur cām-ı sebükrūḥlukdan başım
Bādem benim reng-i ṣāf gibi perde-i mīnāda olur

Yaᶜnī şarāb-ı nāb <u> sebükrūḥdan sergerm u derūn pür ṣafā oldum zīrā benim nūş eylediğmi ṣahbā reng ṣāf gibi perde-i mīnāda mestūrdur

3 **Geh bahār u geh ḫazān geşten be çeşm-i ehl-i dil**
Puştrū gerdīden-i berg-i gul-i raᶜnā buved

گه بهار و گه خزان گشتن بچشم اهل دل
پشت و رو گردیدن برگ گل رعنا بود

Gāh bahār u gāh ḫazān olmaḳ çeşm-i ehl-i dilde
Püştrū döndürmek berg-i gül-i raᶜnā olur

Yaᶜnī erbāb-ı ḥal u ehl-i derunuñ mevsim-i ḫazān bahār olması kendi tecerrüd-i reng-i rūy berg-i gül-i raᶜnā gibidir yaᶜnī mevt <u> ḥayāt kendi taḥvīl-i teceddüd-i vücūdundan istidlāl eder gül-i raᶜnā gibi reng-i ḫazān u bahār kendi berg-i ḫodunda mevcūddur

4 **Kerdeīm ez ehl-i ᶜālem güşeī rā iḫtiyār**
Çeşm-i mā rā surme ez ḫākister-i ᶜanḳā buved

کرده‌ایم از اهل عالم گوشه‌را اختیار
چشم ما را سرمه از خاکستر عنقا بود

Eyledim ehl-i ᶜālemden bir güşe iḫtiyār
Bizim gözümüze sürme-i hākister ᶜanḳādan olur

Yaᶜnī ᶜālemden ᶜuzlet edip bir güşe-i merġūb-i bünyān-ı nābūd iḫtiyār eyledim ᶜanḳa gibi ismim mevcūd-i müsemmām nābūd olmaḳ ḥasebiyle tūtīyā-yı feyż-i ᶜanḳādan çeşmim rūşen oldı

5 **Pīş-i rindān<ī> ki Şevket mest-i cām-ı fıṭratend**
Mışraᶜ-ı rengīn beyāż gerden-i mīnā buved

پیش رندان کہ شوکت مست جام فطرت اند
مصرع رنگین بیاض گردن مینا بود

Rindler öñünde Şevket ger mest-i cām fıṭratlardır
Bir rengīn mışraᶜ beyāż gerden-i mīnā olur

Yaᶜnī ehl-i ḫıred u erbāb-ı ᶜirfānıñ nezd-i ᶜirfānlarında bir kelām-ı ḥaḳḳ u müstaḳīm bāde-i ḥaḳīḳī ḳadar ṣafā vü neşāṭ baḫş olur

334

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Nigeh-i şūḫ-ı to mest ez mey-i [[bī]]ārām buved**
Gerdiş-i çeşm-i to bālīden-i bādām buved

نگہ شوخ تو مست از می بی آرام بود
گردش چشم تو بالیدن بادام بود

Seniñ şūḫ nigāhıñ mest-i bāde-i bīārām olur
Gerdiş-i çeşmiñ nemā-yı bādām olur

Yaᶜnī nigeh-i şūḫ maḥbūb bāde-i vaḥşet u ülfetsizlik ile mest olmuşdur dīger gerdiş <u> tāz-i çeşm-i maḥbūb neşvünemā-yı bādām gibir

2 **Bāde-i laᶜl-i lebet neşᵓe-i rengīn dāred**
Reg-i yāḳūt der īn bezm ḫaṭ-ı cām buved

باده لعل لبت نشئه رنگین دارد
رگ یاقوت درین بزم خط جام بود

Seniñ mey-i laᶜliñde bir rengīn neşᵓe ṭutar
Yāḳūt ṭamārı bu meclisde cām-ı serşār olur

Yaᶜni bāde-i laᶜlleb dilberde bir güzel laṭīf neşāṭ-ı bilāṣadāᶜ vü pür neşᵓe pür intifāᶜ olmaḳ ḥasebiyle gūyā bezm-i ḥüsn-i maḥbūbda reng-i yāḳūtum cām-ı serşār-ı muṣaffā derkār olmuşdur

3 **Nīst ez luṭf bemen nīm nigāh<ī> ki torāst**
Müjeet çun behem āyed leb-i düşnām buved

نیست از لطف بمن نیم نگاہ کہ تو راست
مژہ است چون ہم آید لب دشنام بود

Değil luṭfdan baña nīm nigāh ki sendendir
Seniñ müjgānıñ birbirine geldiği vaḳtde leb-i düşnām olur

Yaᶜnī nīm nigāh dilber baña āgāh-ı iltifāt değildir belki nīmnigāh tīġ-i çeşm ile levḥ-i sīnem şerḥa şerḥa zaḫmnāk eder

4 **Ān ḳadr ḥarf-i nigāh-ı to şinīdem ki me rā**
Penbe-i güş be reng-i gul-i bādām buved

ان قدر حرف نگاہ تو شنیدم کہ مرا
پنبہ گوش بہ رنگ گل بادام بود

Seniñ ḥarf-i nigāhıñ ol ḳadar işitdim ki baña
Penbe-i güş reng-i gül-i bādām gibi olur

Yaᶜnī ol ḳadar vaṣf-ı bādām çeşm-i dilberi maḥfilbemaḥfil güş eyledim penbe güşum şükūfe-i bādām renginde oldı çeşm-i maḥbūb ziyāde siyāh u dilnişīn olmadan kināyedir

5 **Bes ki ez ḥalḳa-ı aḥbāb remīdeest dilem**
Ḳaṭre-i bāde be çeşmem girih-i dām buved

بسکه از حلقهٔ احباب رمیدست دلم
قطرهٔ باده بچشمم گره دام بود

Ol ḳadar ḥalḳa-i aḥbābdan göñlüm ḳaçmışdır
Ḳaṭre-i bāde gözümde girīh-i dām olur

Yaᶜnī ol ḳadar ḥalḳa-i meclis-i ᶜişret u aḥbāb-ı dünyādan göñlüm nefret u tevaḥḥuş etmişdir benim ḳaṭre-i bāde belki zerrece ṣafā-yı dünyāda nigāh gibi bedīdār olur baña

6 **Ḳısmet-i Şevket-i mehcūr zi çeşm-i siyeheş**
Nigeh<ī> bāşed <u> ān nīz<ī> peyġām buved

قسمت شوکت مهجور ز چشم سیهش
نگه باشد و آن نیز پیغام بود

Ḳısmet Şevket mehcūr çeşm-i siyehinden
Bir nigāh olur o daḫı ḫaber olur

Yaᶜnī giriftār-ı firāḳ hecr-i maḥbūb olan Şevkete çeşm-i siyāh maḥbūbdan rūzī bir nigāh olur nihāyet o nigāh daḫı haber-i nigāh-ı maḥbūba tebdīl olur

335

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Ülfetem nīst berāḥat be cerāḥat (219a) sevgend**
Kulfetem nīst zi miḥnet be meḥebbet sevgend

الفتم نیست براحت بجراحت سوگند
کلفتم نیست ز محنت بمحبت سوگند

Ülfetim yoḳdur rāhatla cerāḥata ḳasem olsun
Kederim yoḳdur mihnetden muḥabbete ḳasem olsun

Yaᶜnī zaḫm-ı ᶜaşḳdan ḫazer edip raḥāt ile ülfet etmem belki zaḫm-ı ᶜaşḳ ile dāᵓimā hoş dilim Allah'a ḳasem olsun gör sitem-i dünyādan hirās etmem ᶜaşḳ <u> muḥabbete ḳasem olsun

2 **Rażıyem ez to niyāzī be nezāket sevgend**
Ḳānicem ez to be ḥarfī be ḳanāᶜat sevgend

راضیم از تو بنیازی بنزاکت سوگند
قانعم از تو بحرفی بقناعت سوگند

Rażıyım senden bir niyāza nezākete ḳasem olsun
Ḳānicim senden bir ḥarf-i ḳanāᶜata ḳasem olsun

Yaᶜnī saña bir kere ᶜarż-ı niyāz-ı ḥāl etme rāżı vü hoşnūdum nezāket-i ḥüsnüne ḳasem olsun dīger seniñ leb-i kevşermişāl canbaḫşından bir ḥarf-i ülfet ile ḳanāᶜat edip maṭlūb-ı dīger meᵓmūl etmem böyle ḳanāᶜat-ı ḥayātbaḫş a ḳasem olsun

3 **Ḫaṭet āşūb-ı cihānest be ḫāl-ı to ḳasem**
Nāzet endāze nedāred be nezāket sevgend

Ḫaṭṭıñ āşūb-ı cihāndır seniñ ḫāline ḳasem olsun
Nāzında endāze ṭutmaz nezāketine ḳasem olsun

Yaᶜnī ḫaṭṭ-ı reyḥān-ı ḥüsnüñ ᶜālemi birbirine ḳarışdırıp cihān bir fitnenümūn oldı muṣḥaf-ı ḥüsnüñde noḳta-i ḫāline ḳasem olsun dīger seniñ ḳumāş-ı nāzike bir miḳdār-ı endāze yoḳdur nāz-ı dilfirībiñe ḳasem olsun

4 **Kerdenem beto iẓhār-ı muḥabbet maᶜẕūr**
Ḫaber ez ḫ̌īş nedārem be muhabbet sevgend

Etdim saña iẓhār-ı muḥabbet maᶜẕūr
Ḫaber kendimden ṭutmam muḥabbete ḳasem olsun

Yaᶜnī rāz-ı muḥabbeti keşf eyledim maᶜzūr olsun künd-i vücūd-i ḫodumdan āgāḥ değilimdir muḥabbet-i maḥbūba ḳasem olsun

5 **Şevket ez dīden-i Īrān ciğer purḫūn şod**
ᶜĀzim-i kişver-i Hındem be ᶜazīmet sevgend

Şevket Īrān görmekden ciğer pürḫūn oldı
Kişver-i Hinde ᶜāzimim ben ᶜazīmete ḳasem olsun

Yaᶜnī çeşm-i ẓāhir ile bu cihān-ı fānīde seyr <u> temāşā etmeden dünyādan dilgīr u ciğerḫūn oldı zulmet-i ᶜademe sefer edip belki murġ-ı rūḥ ᶜālem-i bālāya pervāz eder ᶜazīmet-i ḥaḳīḳate ḳasem olsun

336

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Bulbulem nāle vü teᵓs̱īr behem mīcūşed**
Ḫūn-ı ḫāmūşī (219b) vü taḳrīr behem mīcūşed

ᶜAndelībim nāle vü teᵓs̱īr berāber cūş eder
Ḫūn-ı ḫāmūşī vü taḳrīr berāber cūş eder

Yaᶜnī bizi bir ᶜandelib-i gülbün-i vaḥdetiz s̱ikr-i tevḥīd lisān u ḥāl-ı derūnumuz birbirine merbūṭdur yaᶜnī derūn-ı ḥāl u ḳālimiz birbirine muvāfıḳdır lisāna ne taḳrīr eylesem derūnumdaki kelām daḫı oña muṭabıḳdır dīger derūnumda cevlān eden fikr-i metīn s̱ikr-i lisāndır

2 **Ṭorfe bezmīst muḥabbet ki zi meşreb āncā**
Küfr u dīn çun şeker u şīr behem mīcūşed

Güzel meclisdir muḥabbet ki meşrebde orada
Küfr <u> dīn şīr <u> şeker gibi berāber cūş eder

Yaᶜnī güzel maḳāmdır maḳām-ı muḥabbet zīrā meşreb-i ālem-i muḥabbetde mecmūᶜ-ı eşyā bir āyīn-i ṭarīḳ üzre seyr-i sülūk eder eşyāyı birbirinden tefrīk <u> temeyyüz yoḳdur

3 **Ḫūn-ı germ-i şehīdā rūy be çīzī ki nihed**
Mevc çun cevher-i şemşīr be hem mīcūşed

خون گرم شهدا روی بچیزی که نهد
موج چون جوهر شمشیر بهم میجوشد

Ḫūn-ı germ-i şehdā yüz bir şey üzre bıraḳsa
Mevc cevher şemşīr gibi bir yerde cūş eder

Yaᶜnī īṣār-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbet bir kimsede nümāyān olsa mevc-i cevher-i feyż o kimsede mevc-i cevher şemşīr-i ābdār gibi muᶜāyene vü müşāhede olunur

4 **Bes ki ez nāle-i dīvāne-i men deşt godāḫt**
Cādde çun ḥalḳa-ı zencīr be hem mīcūşed

بسکه از ناله دیوانه من دشت گداخت
جاده چون حلقه زنجیر بهم میجوشد

Ol ḳadar benim nāle-i dīvānem dāmen-i ṣaḥrāyı eritdi
Cādde ḥalḳa-i zincīr gibi berāber cūş eder

Yaᶜnī benim dīvāne-i beyābānī olan ᶜāşıḳ-ı dīvānem dāmen-i ṣaḥrāda bir mertebe āh-ı āteşīn u nāle-i ᶜulüvvefşān eyledi cādde-i ṣaḥrā birbirine ḫalḳa-i zincīr gibi pīçīde oldı raḳs-ı ḫoşā geldiler

5 **Şevket ez bādīye-i ᶜaşḳ goẕer kon k'āncā**
Pāy-ı şīr u ser-i naḫçīr behem mīcūşed

شوکت از بادیه عشق گذر کن کانجا
پای شیر و سر نخچیر بهم میجوشد

Şevket bādiye-i ᶜaşḳdan geç zīrā orada
Pāy-ı şīr <u> ser-i şikār bir yerde cūş eder

Yaᶜnī bāde-yi ᶜaşḳ pür muḫāṭara vü hevlnāk-i vādīdir o vādiden güzerān olmaḳ ziyāde ṣaᶜb tehālükdür zīrā o vādīde pāy-ı şīr u ser-i şikār bir meydānda cilve eder belki o vādī-yi ᶜaşḳa teveccüh iḫtiyār eden fedā-yı cān u ser etmek şartdır

337

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Bīḫaber mā rā be gulẕārī ki bādeş mībered**
Yek gul-i raᶜnāst(220a)rūz <u> şeb ki bādeş mībered

بیخبر ما را بگذار بکه با دشمن میبرد
یک گل رعناست روز و شب که با دشمن میبرد

Ḫabersiz beni kimiñ gülzārına beni onuñ bādı götürür
Bir gül-i raᶜnādır gece vü gündüz onuñ bādı götürür

Yaᶜnī bir maḥbūbuñ gülzār-ı ḥüsnüne yād-ı ᶜārıż-ı gülgūnu kendimden bī̆haber beni ceẕb edip çekdi leylī vü nehārı o gülzārıñ nesem-i gül-i raᶜnā gibi berbād eder ḥāṣıl seyrgāh-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetde gece vü gündüz nābūddur başḳa bir ᶜālemdir

2 **Dīdeneş ez dūr nāḫūn mīzened zaḫm-ı me rā**
Dāġ-ı men ḫāṣiyyet-i muşg ez sevādeş mībered

Görmesi īrākdan ṭırnaḳ verir benim yāreme
Benim dāġ-ı ḫāṣiyyet-i müşg onuñ sevādıñdan götürür

Yaᶜnī devrbedevr ẓıll-ı şibh-i maḥbūbdan zaḫm dāġ-ı derūn-ı ᶜaşḳım tāzelenip ḫum-yāzekeş olur gūyā benim dāġ-ı derūnum sevād-ı kūy-ı maḥbūbdan būy-ı meşk aḫẕ edip misksūde olur

3 **Keştī-i mā fikr-i sāḥil rā zi ḫāṭar şusteest**
Tā be girdāb-ı ḫaṭar bād-ı murādeş mībered

Bizim sefīnemiz endīşe-i sāḥil ḫāṭardan yıḳamışdır
Tā ki girdāb-ı ḫaṭara bād-ı murādı götürür

Yaᶜnī bizim sefīne-i vücūdumuz ḳulzüm-i ᶜālemde sāḥil-i zindekānīde lengerendāz olmadan nāümīd u meʾyūs olmuşdur bād-ı murād-ı rūh girdāb-ı ḫaṭar-ı ᶜadem ilḳā edecek

4 **Bes ki bītābīm u maḥrūmīm ez dildār-ı ḫ̌īş**
Bī̆ḳarārīhā-yı dil mā rā zi yādeş mībered

Ol ḳadar bītāb u maḥrūmum kendi dildārımdan
Gönül bī̆ḳarārlıkları beni onuñ yādından götürür

Yaᶜnī bir mertebe dil-i bī̆ḳarār u bītābım vardır vaṣl-ı dildārdan maḥrūm olduġum eclden gūyā kendi dil-i bī̆ḳarārım ḫaṭır-ı maḥbūbdan beni iḫrāc eder

5 **Şevket-i mā rā demī ṣadbār tā devr-i cunūn**
Vaḥşetī mīāverd ġamgīn u şādī mībered

Şevket bizi bir demde yüz defᶜa tā devr-i cünūna
Vaḥşet götürür ġamnāk u şādlığı götürür

Yaᶜnī bir anda Şevket defāᶜat ile devr-i cünūna dek tevaḥḥuş edip ᶜālemden ġam u şādmān-ı dünyā-yı derūndan iḫrāc ḥāṣıl bir anda Şevket āsiyāb-ı ᶜālemden ḫalāṣ olur

338

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ger nişānī ez şikār ān Turk-i bedḫū mībered**
Per berāy-ı tīr ez mujgān-ı āhū mībered

Eger bir nişān-ı (220b) *şikārdan o Türk-i bedḫū götürür*
Per tīr için müjgān-ı āhūdan götürür

Yaᶜnī o Türk ṣayyād-ı bedḫūy-ı ᶜāşıḳ nişāne-i şikār ṭaleb eylese maḥbūb-ı dīger dām-ı zülfüne ṣayd olup müjgān-ı dīdelerini tīr-i müjgān dildūzuna per ederler nişāne-i şikār olur maᶜlūm ola ṣayyādlar ṣayd eylediği şikārıñ bir maḳṭuᶜını bir mekān-ı maḫṣūṣ vażᶜ ederler ᶜalāmet-i şikār olur mażmūñ buña telmīḥdir

2 **Ḳāṣıd-ı nāzīst mujgān-ı bergerdīdeeş**
Nāme-yi çeşm-i siyāheş rā be ebrū mībered

Ḳāṣıd-ı nāzdır geri dönmüş müjgānı
Nāme çeşm-i siyāhını ḳaşlara götürür

Yaᶜnī müjgān-ı bergerdīde dilber ḳāṣıd-ı nāz <u> ᶜişvedir nāme çeşm-i siyāh ġazālmiṣāl ebrūkemān miṣāle resīde eder

3 **Dest-i ū çun gul nigārīnest bī reng-i ḥınā**
Pençe-i gīrāeş ez bes reng ez rū mībered

Onuñ eli gül gibi güzel rengīndir reng-i ḥınāsız
Pençe-i gīrāsı maḥbūb ol ḳadar reng yüzden götürür

Yaᶜnī dest-i maḥbūb ġayet güzel rengīndir ḥınā doḳunmasız kemāl mertebe pençegirāy-ı maḥbūb rūy-ı ᶜāşıḳdan reng-i rū aḫẕ eylediğinden

4 **Çun nigāh-ı ᶜāşıḳān-ı u revīştkār-ı baḫt mā**
Ṭāliᶜ-i mā reng ez ruḫsār-ı Hindū mībered

Nigāh-ı ᶜāşıḳlar gibi tīr-i dīgergündur bizim reviş-i kār-ı baḫtımız
Bizim ṭāliᶜimiz reng ruḫsār-ı Hindū'dan götürür

Yaᶜnī nigāh-ı ᶜāşıḳ gibi tīr-i dīgergündur bizim kār-ı baḫtımız gūyā bizim kevkeb-i baḫtımız reng-i lemᶜa rūy-ı siyah-ı Hindūdan aḫẕ eylemişdir

5 **Sāḳī imşeb pur tefekkur-i dilberī oftādeest**
Mīsitāned çīn-i mevc ez mey be ebrū mībered

Sāḳī bu gece çoḳ göñül alıcı fikrine düşmüşdür
Olur çīn-i mevc-i meyden ebrūya götürür

Yaʿnī sāḳī-i çeşm-i maḥbūb bu gece ziyāde göñül almaḳ murād etmişdir zīrā mevc-i şarāb dīdeden hançer-i ebrūyı ābdār eder

6 **Bīruḫet ez ḥalḳa-ı bezm-i siyeh mestān merā**
Bīḫodī hemçun nigāh ez çeşm-i āhū mībered

Seniñ yañagıñdan dūr ḥalḳa-i bezm-i siyeh mestlerden baña
Bīḫodluk nigāh gibi çeşm-i āhūdan götürür

Yaʿnī ḥalḳa-i bezm-i siyeh mestler ḥalḳa-i çeşm-i (221a) āhū gibi şūḫ dilpesend u ṣafāyāb iken üftāde olduġum dilber olmadıġı eclden bīḫod olup nigāh-ı çeşm-i āhū gibi bezm-i siyeh mestler vaḥşet edip dūr oldum

7 **Şevket āsān ez berem dil rā nesīm-i cilveest**
Mībered āngūne[320] pindārī zi gul bū mībered

Şevket āsān sīnemden göñül nesīm-i cilvedir
Götürür o kūya ḳıyas etme gülden ḳoḳu götürür

Yaʿnī Şevket sehl sīnemden göñlümü cilve-i nesīm götürür kūy-ı maḥbūba ḳıyās etme būy-ı güldür götürür būy-ı gül gibi ṣāf <u> elṭaf göñlümü sīnemden bād-ı ṣabā kūy-ı yāra resān eyledi

339

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Murġ-ı fiġānem ez ġam-ı maṭlūb mīpered**
Bulbul zi āşiyāne-i men ḫūb mīpered

Murġ-ı fiġānım ġam-ı maṭlūbdan uçar
Bülbül benim āşiyānımda güzel uçar

Yaʿnī murġ-ı rūḥ ḳafes-i vücūdda maṭlūb aḳṣā olan liḳā-yı Bārī vü rıżāullaha muvaffaḳ olmaḳ için dāʾimā ıżṭırāb eder belī murġ-ı rūḥ-ı pāḳe bu ıżṭırāb aḥsen-i ḥāldir

2 **Mīgīr ez hevā nigehem būy-ı pīrāhen**
Çeşmem be bāl-ı ḥayret-i Yaʿḳūb mīpered

Ṭutar hevādan nigāhım būy-ı pirāhen
Gözüm ḥayret-i yaʿḳūb ḳanādıyla uçar

[320] Beyitin Farsça'sında "āngūne" o çeşit, o tür anlamlarına gelen kelime, tercümesinde "o kūyā" şeklinde ele alınmıştır.

Yaʿnī her şeyden āşār-ı ṣunʿ-ı Yezdān u ẓuhūrāt-ı Raḥmān erbāb-ı başīret müşāhede eder zīrā erbāb-ı başīret ānen fe-ānen mirʾat-ı ʿālemde ṣūre-i ḥüsn-i ẓuhūrāt-ı Ḫudāya nigerān u dīdedūz olmuşdur

3 **Bişkest ʿuḳdehā-yı dil-i men zi kerm-i ten**
Ṣabrem be bāl-ı miḥnet-i ebvāb mīpered

Ḳırıldı benim göñlüm ʿuḳdeleri vücūd ḳurdundan
Benim ṣabrım edip mihnet ḳanadıyla uçar

Yaʿnī āsīb-i zamān ü zaḫm-ı ḥavādiṯ-i devrāndan peyker-i vücūda pīçīde olan ḥabl-i metin rūh şikest oldı ḥalbūki yine ben ṣabr u taḥammül elden bıraḳmadım ḳıyās olunur benim ṣabrım ṣabr-ı Eyüb gibidir

4 **Murġ<ī> ki āb <u> dāne-i ū āvāz-ı tevekkulest**
Şevket be bāl-ı sālik-i mecẕūb mīpered

Bir ḳuş ki onuñ āb <u> dānesi tevekküldendir
Şevket sālik-i mecẕūb ḳanādıyla uçar

Yaʿnī bir kimse ki ḳısmet-i rūzīsin ḫazīne-i tevekküle rabt etmişdir onuñ mesleki (221b) sülūk-ı mecẕūb-ı Ḫüdāyī meslekidir

340

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Her ki dāred cilve-i rengīn dil ez mā mībered**
Bulbul-i mā rā gul-i taṣvīr ez cā mībered

Her kim ṭutar bir cilve-i rengīn göñül bizden götürür
Bizim bülbülümüzü gül-i taṣvīr yerinden götürür

Yaʿnī her bir şīve bir ḥüsn-i ṣūret-i cilvenümūn olsa o şeyʾe biz dilrübūde oluruz belki bizim bülbülümüz tevekkül-i taṣvīre üftāde vü nālān olur

2 **İḫtilāṭ-ı bīḳarārān Ḫızr-ı rāh-ı maṭlabest**
Ḫār <u> ḫas rā seylāb ez ṣaḥrā be deryā mībered

İḫtilāṭ bīḳarārlar Ḫızr-ı rāh-ı maṭlabdır
Ḫār <u> ḫası seylāb ṣaḥrādan deryāya götürür

Yaʿnī sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat bīḳarār cefā-cūy kimseler ile ülfet <u> iḫtilāṭ etmek menzil-i ḥaḳīḳate vāṣıl olmaġa bādīdir zīrā seylāb-ı bīḳarāra ḫār <u> ḫas āmīziş etmeden baḥr-ı bīpāyāna vāṣıl olduġu gibidir

3 **Āb eger ez cā tevāned berd ᶜaks-ı serv rā**
Sāyeet pertevī-i ḫurşīd ez cā mībered

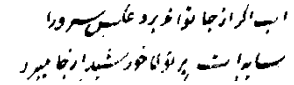

Āb eger yerden ḳādir ise götürsün ᶜaks-i servī
Seniñ sāyeñ pertev-i ḫurşīd yerden götürür

Yaᶜnī nümūne-i ẓıll-ı vücūd-ı insān pertev-i ḫūrşīd maẓhar-ı İlāḥī ile mahv <u> nābūd olmaz belki müselsel birbirine teᶜaḳub ederek ẓıll-ı vücūd-ı insān maẓhar-ı ḫūrşīd nūr-ı İlāhīde bedīd olur āb-ı revānda sāye-i serv zāᵓil u revān oldumadıġī gibi

341

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Herkes ki reft ez vaṭan ez ᶜömr-i ḫod bar neḫored**
Fīrūze çun cudā zi Nişābūr geşte mord

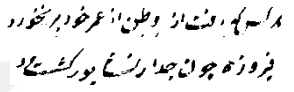

Her kim gitdi vaṭandan kendi ᶜömründen meyve yemedi
Fīrūze nişābūrdan dūr olduġu ḥālde öldi

Yaᶜnī her bir ehl-i ᶜirfān u ṣāḥib-i hüner birbirinden dūr olsa nefs-i ᶜirfān u hüner tekellüf olup bilāfāᵓide olur zīrā bir şeyᵓin maḥall-i revācından dūr olduḳda bīrevāc olur güzellik birbirinden dūr olduḳda gūyā hüner maᶜdūm olur fīrūze reng ābdār olması nişābūrda olduġu gibi

2 **İmrūz nīst tohmet-i ter dāmen-i me rā**
Dāmen<i>-i terest ne ābī ki penbe ḫord

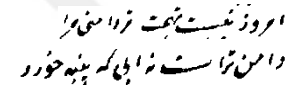

Bugün değil nisbet-i töhmet-i ter dāmenime
Dāmen-i terdir penbe ṣu içmeden evvel (222a)

Yaᶜnī z̲āt-ı insāna töhmet-i maᶜsiyet u sefk-i dimā bugün değil belki dünyā īcād olamdan evvel töhmet-i maᶜṣiyet z̲āt-ı insāna nisbet oldı

3 **İmşeb be yād-ı laᶜl-ı to çun ġonce tā seḥer**
Gul muşt kerd pençe-i dil ḫ̌īş rā feşord

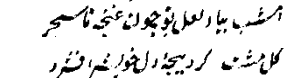

Bu gece yād-ı laᶜliñle ġonca gibi tābeṣabāḥ
Gül bir yumruḳ etdi pençe-i dili kendini ṣıḳdı

Yaᶜnī bu gece yād-ı laᶜl-i leb-i maḥbūb ile gül müşt-i ġonca olup derūn-ı ḫātırını pürḫūñ eyledi

4 **Pur ez şarāb-ı ᶜaşḳ buved şīşehā-yı çarḫ**
Leyl <u> nehār bāşed ez īn bāde sāf durd

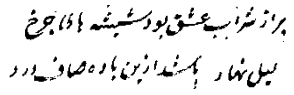

Pürdür şarāb-ı ʿaşḳdan şīşe-i felekler
Leyl <u> nehār olur bu şarābda ṣāf ṭort<u>

Yaʿnī şīşe-i felekde ṣāf <u> rūḥānī bāde-i ʿaşḳdan pürdür leṭāfet rūḥaniyyet ṣahbā-i ʿaşḳa maḫṣūsdur ḥāl-i keyfiyyet mürūr-ı leyl <u> nehār ile ġubār-ı vücūd-ı cism ẓāhir ṣāfāyāb olur şarāb-ı ḥaḳīḳī ʿaşḳıñ dürd-i bīʿiʿtibārdır

5 **Mestī-i reng-i meyest ṣaġīr u kebīr rā**
Peymāne-i ḫumend be çeşmem buzurg u ḫurd

مستی رنگ میست صغیر و کبیر را
بیمانہ خمد بچشم بزرگ و خورد

Mestāne-i reng-i şarābdır saġīr u kebīr
Peymāne-i ḫumlardır gözümde küçuk büyük

Yaʿnī mecmūʿ eşyā ṣaġīr u kebīr mest-i mey-i hikmetle her biri ʿālīḳadr <u> hem bir keyfiyyet-i ḥāl üzre cilvenümūndur dīde-i baṣīretle peymāne-i ḫum gibidir her birinden bir neşʾe-i ḥikmet bedīdār olur

6 **Kāreş buved çu āyīne ḫamyāze-i nigāh**
Dāmen-i dil kesī bedest-i naẓār sipered

کارش بود چو آئینہ خمیازہ نگاہ
دامن دل کسی کہ بدست نظر دہد

İşi olur āyīne gibi ḫamyāze-i nigāh
Gönül eteğin bir kimse dest-i naẓara settār-ı döş eder

Yaʿnī āyīne gib āmed <u> reft ẓuhūrāt-ı ʿālemden ṣūret-nümūn-ı ʿibret olur her kim ki dāʾimā ʿayn-ı ḳalble belki dīde-i baṣīret ile aḥvāl-i ʿāleme nigerān olsa

7 **Şevket zi inḳıṭāʿ-ı nefes geşt rūşenem**
Hemrāh ḫīş kes zi cihāñ bād hem mībored

شوکت ز انقطاع نفس گشت روشنم
ہمراہ خویش کس ز جہان باد ہم مبرد

Şevket inḳıṭāʿ-ı nefsden oldı rūşenim
Kendine yoldaş kimse dünyādan bād götürmedi

Yaʿnī Şevket ʿālem-i rūhāniyyete vāṣıl nūr-ı feyż ile feyżyāb olmaḳ esbāb-ı ʿālemden münḳaṭıʿ (223b) vü ifnā-ı ġubār-ı hestī etmekden oldı zīrā esbāb-ı cihān u cism-i ġubārı silk-i rūḥāniyyete vāṣıl olmaġa ābīd

342

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Vaḳt ān kes ḫoş ki sūy-ı deyr-i ʿaşḳ āheng kerd**
Ḫīş rā ez kaʿbe bīrūn çun şerer ez seng kerd

وقت آن کس خوش کہ سوی دیر عشق آہنگ کرد
خویش را از کعبہ بیرون آنچنان کہ شرر از سنگ کرد

O kimseniñ vaḳt-ı ḫoşuña semt-i deyr ʿaşḳ āheng etdi
Kendi kaʿbeden iḫrāc etdi şereriñ sengden iḫrāc olduġu gibi etdi

Yaᶜnī ḥüsn-i ḥāl u ṣafāāver ādemdedir semt-i ṣavmaᶜa ᶜaşḳ ḳaṣd edip maḳām-ı ᶜaşḳa pānihāde olup āteş-i seng gibi seng-i ḳayd-ı ᶜālemden kendin ḫalāṣ edip kaᶜbe-i vücūdu ẓāhir-i ādemiyyetden güzerān edip şebnem gibi ḫūrşīd-i nūr-ı ᶜaşḳla maḥv <u> nābūd olur

2 **Bes ki ṭabᶜ-ı men zi pīrī mīkoned pehlū tehī**
Mītevān mūy-ı merā bīrun zi şīr reng kerd

بسکه طبع من زپیری میکند پهلو تهی
میتوان موی مرا بیرون زشیر رنگ کرد

Ol ḳadar ki benim ṭabᶜım pīrlikden fārig̈ oldı
Mümkündür benim müyum ṣüdden ṭaşra reng etmek

Yaᶜnī ṣūret-i pīrliğimden kemāl mertebe ḥaẕer edip heykel-i civān <u> şebābet-i dilḫāh u maᶜḳūl ḫāṭır pesend olmuşdur ṭıfl-ı şīr-ḫor iken müy-ı serim ḫıżāb ile rengīn etmek mümkün u marżīdir **maᶜlūm** Īrān'da pīr <u> cüvān saḳallarıñ boya verirler

3 **Ānki menᶜ ez bāde mīkerd dūş āmed be bezm**
Rişte-i tesbīḥ ez mevc-i mey-i gulreng kerd

انکه منع از باده میکرد دوش آمد بر بزم
رشته تسبیح از موج می گلرنگ کرد

O kimse bādeden menᶜ etdi dün geldi meclise
Tesbīḥ mevc-i mey-i gülgūn dan etdi

Yaᶜnī o zāhid-i riyāfürūş rind-i meyāşāmı bāde nūş olduġu ṭaᶜn ederken dün gece bezm-i ᶜişretde ḫāżır olup mest-i lā yaᶜḳıl olup seccāde vü teşbīhi meyālūd oldı belki destārı büzürg-i ġalṭān bāde oldı

4 **Mītevān Şevket be ᶜahd-i naġme sencīhā-yı mā**
Tārupūd-ı perde-i güş ez reg-i āheng kerd

میتوان شوکت بعهد نغمه سنجیهای ما
تار و پود پرده گوش از رگ آهنگ کرد

Mümkündür Şevket bizim vaḳt-ı tebessüm naġmelerimizde
Tār-ı būd perde-i güş reg-i āhengden etmek

Yaᶜnī bizim süḫan-ı dilnevāz u naġmesāzımız semāᶜ vü dergüş eden kimseleriñ perde-i güşları reg-i (223a) tār-ı sāz-ı aheng gibi naġmerīz <u> nevāengīz olsa mümkün derecedir

343

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Dil nisbetī be ṭurre-i purḫam dürüst kerd**
Nisbet durust kerd u çi muḥkem dürüst kerd

دل نسبتی بطرهٔ پرخم درست کرد
نسبت درست کرد و چه محکم درست کرد

Gönül nisbeti ṭurre-i pürḫam dürüst etdi
Nisbet dürüst etdi ne ᶜacāyib muḥkem dürüst etdi

Yaᶜnī gönül şikest u perīşān olmasını zülf-i yāre **teşbih** edip āferīn bir güzel ᶜacāyib teşbīh-i tām ile bir ṭoġru nisbet teşbīh-i tām eyledi

2 **Peymāne-i dilī ki be ḫalvet şikeste şod**
Netvān be mūmiyā-yı ādem durust kerd

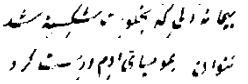

Pür kāse-i gönülle ḫalvetde şikest oldı
Mümkün değil mūmiyā-yı ādemle dürüst etmek

Yaᶜnī bir ādem gūşe-i ᶜuzlet ihtiyār edip riyāżāt <u> ᶜibādāt ile kesr-i nefs edip ülfet u mümāşāt-ı ḫalḳdan ḫoşnūd u maṭlabüʾl-ḫāṭır olmaz belki ziyāde kesr-i ḫāṭır olur

3 **Ḫūnem be pūset būd zi rengem şikeste ter**
Tāzem be tīġ-i yār ki yekdem dürüst kerd

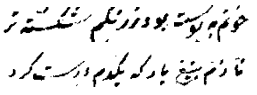

Ḳanım verīde oldı rengimden ziyāde ḳırıḳ
Ḳavl-i ölüm tīġ-i yār bir anda ṭoġru etdi

Yaᶜnī ẓāhir u bāṭınım hevā-yı ülfet-i dünyā ile dīgergūn idi fedā olsun tīġ-i ᶜāşḳa cānım bir anda beni şehīd-i ᶜaşḳ eyledi hevā-yı ᶜālem ḫāṭıdan maḥv edip u zindegānī-i ebedī ile ṣafāyāb oldum

4 **ᶜOmr ez berem gozeşt çu maᶜşūḳ-ı bī vefā**
Ḫūş nisbetī be merdum-i ᶜālem durust kerd

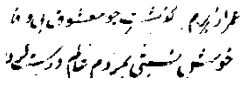

ᶜÖmr benden gitdi maᶜşūḳ-ı bīvefā gibi
Pür güzeller nisbet merdüm-i ᶜāleme dürüst etdi

Yaᶜnī ᶜömrüm vefāsız dünyā gibi benden güzerān olup geçdi bu maḥall-i bīdevāmdan bu miṣlü mürūr etmek münāsib ḥāl üzre güzerāndır

5 **Āyīneem zi keşret-i cevher şikeste būd**
ᶜAkseş be mūmiyā-yı ādem durust kerd

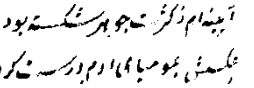

Benim āyīnem keşret-i cevherden şikest olmuşdı
ᶜAksini mūmiyā-yı ādem ile dürüst etdi

Yaᶜnī derūnumdan keşret-i meşāġil <u> taᶜalluḳāt-ı cihān-ı fānīden rūḥāniyet münᶜadim olmuşdı nefs ṣūret-i irşādiyle meşāġil-i dünyā maḥv olup rūşen u feyżyāb olup rāh-ı rast-ı ḥaḳḳa pānihāde oldı

6 **Şevket eger be sāz be ḫayret ki ᶜaks-i mihr**
Āyīne-i şikeste şebnem durust kerd

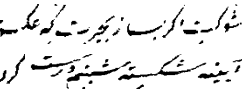

Şevket ol ḫayretde zīrā ᶜaks-i ḫūrşīd
Āyīne-i şikest şebnem dürüst etdi

Yaᶜnī Şevket sen dāʾimā semt-i āfitāb-ı ḥüsn-i maḥbūba müteveccih olup ḫayret ile nigerān ol nihāyet vāṣıl-ı vāṣl-ı maḥbūb olup ittihād-ı ḥüsn-i maḥbūba destres

olursun zīrā āyīne-i şikeste şebnem-i nūr-ı ḫūrşīde müteḥayyirāne dīdedūz olduġundan āyīne-i şikestesin dürüst edip nūr-ı ḫūrşīd ile ʿālem-i bālāya pervāz eder

344

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Çerb u nermīhā numūd ez ḫod dilem rā serd kerd**
Şemʿ-i kāfūr āḫireş pervāne rā nāmerd kerd

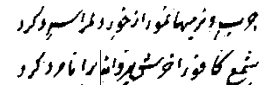

Çerb u nerm gösterdi kendinden gönlümü serd etdi
Şemʿ-i kāfūr nihāyet pervāne nāmerd etdi

Yaʿnī mülāyim ḥüsn-i ṣūret gösterip baña maḥbūb-ı cihān rām olmaġla ʿaşḳ <u> muḥabbetimiz serd oldı gūyā bu nermiyet-i muḥabbet germ-i rūḥāniyyete bir bürūdet verdi

2 **Dūr şev ey ʿāḳıbet çu ez ser-i bālīn-i men**
Nām-ı dermān be rūy bisyār men derd kerd

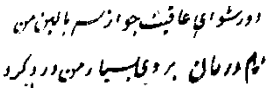

Īrāġ ol ey ʿāḳıbet çu benim ser-i bālīnimden
İsm-i dermān ondan çoḳ baña derd etdi

Yaʿnī ey ṭabīb ʿaḳıbet ben dilḫaste ʿaşḳla ʿarżda rūy-ı ṣaḥt etme zīrā ʿarż-ı ṣaḫt ile maraż-ı ʿaşḳ ziyāde olur

3 **Çehreem ez ḫūn-ı dil mevc-i şikesten mīzened**
Dād īn mey neşʾe çend ānki rengem zerd kerd

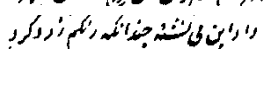

Çehrem ḫūn-ı dilden ḳırılmaḳ mevcin verir
Verdi bu bāde neşʾe ol ḳadar ki rengim zerd etdi

Yaʿnīmevc-i ġalebe-i ḫūn derūnumdan reng-i rūyumda bir ḳırıḳlıḳ zāhir oldı bir ḥālet u ṣūret-i keyf kesb oldı ziyāde ġalebe-i ḫūn derūnumdan sürḫ rūyum zerd rūyā tebdīl oldı

4 **Baʿd ez īn Şevket çi ḫˇāhed kerd nāz-ı ū bemen**
Çeşm çend ān ki mībāyed teġāfül kerd kerd

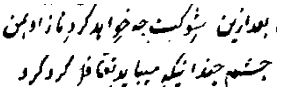

Bundan ṣoñra Şevket ne ister ḳılsan onuñ nāzı baña
Çeşm ne ḳadar ki lāzım ise teġāfül etsin etsin

Yaʿnī ben ʿaşḳ ile maḥv-i vücūd eyledim derece-i nihāyet-i ʿaşḳa vāṣıl ḥüsn-i ṣūret-i ẓāhir teġāfül-i nisyān oldı ḥüsn-i ṣūret-i maḥbūb ʿālem ne ḥāletde olursa (224a) olsun ben ondan münḳatiʿ oldum

345

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Temāşā-yı ḫaṭ-ı ḫūbān nigāhem rā perīşān kerd**
Be çeşm-i men sevād-ı merdümek rā toḫm-ı reyḥān ker d

Temāşā-yı ḫaṭṭ-ı ḫūbān nigāhım perīşān etdi
Benim gözümde sevād-ı merdümüñ toḫm-ı reyḥān etdi

Yaᶜnī maḥbūbuñ ḳamer-i ḥüsnüne şām-ı siyāh ḫaṭṭ-ı pānihāde olup iḥāṭa eylediği ḥālde benim daḫı nūr-ı naẓarım toḫm-ı reyhān gibi siyāh u perīşān oldı

2 **Be pehlū ez neyistān baḥr-ı nergīs beste mīāyed**
Kocā yā Rab kesī feṭḥ-i sevād-ı çeşm-i giryān kerd

Pehlūyā neyistāndan bahr-ı nergīs beste gelir
Yā Rab fāᵓide bir kimse sevād-ı çeşm-i giryān feṭḥ etdi

Yaᶜnī cihān seylāb-ı giryeden ṭūfānnümūn oldı meger yine bir ᶜāşıḳ-ı ġamdīde feṭḥ-i iḳlīm çeşm-i giryān etdi ḥāṣıl bir ᶜāşıḳ-ı şūrīdeniñ girye-i sāḥa-ı ᶜālem ġark-ı āb oldı

3 **Zi sūz-ı dil buved her lafẓ-ı rengīn şemᶜ-i gulgūnī**
Be cānān bord her kes nāmeem seyr-i çerāġān kerd

Sūz-ı dilden olur her lafẓ rengīn bir şemᶜ-i gülgūn
Cānāna her kim nāmem götürdi çerāġan seyr etdi

Yaᶜnī sūz-ı dāġ-ı derūn u muḥabbet mektūbnāme-i maḥbūbda lafẓ-ı rengīn taḥrīr ile dilimden[321] gūyā her bir lafẓ nāme-i maḥbūb şemᶜ-i gülgūn gibi şuᶜlepāş oldı benim nālelerim maḥbūba şuᶜle-i çerāġan şevḳle götürür

4 **ᶜAceb nubved be ᶜāynī tīre baḫtī şūḫī-yi ṭabᶜım**
Ki ḫākem rā felek ez surme-i çeşm-i ġazālān kerd

ᶜAceb değil ᶜayn-ı siyāhbaḫt u şūḫī-yi ṭabᶜımdan
Felek[322] ḫākim sürme-i çeşm-i ġazāllardan etdi

Yaᶜnī ᶜaceb değil kemāl mertebe siyāhbaḫt u ṭabīᶜatım şūḫ olduġu eclden felek ġubār-ı vücūdum sürme-i çeşm-i āhū-yı maḥbūb etsin bir maᶜnā daḫı ᶜaks üzre caᵓizdir benim siyāhbaḫt u şūḫ olduġum eclden baᶜīd değil ḫāk-i vücūdum sürme-i çeşm-i āhū dilberden felek aḫẕ eylemiş ise

[321] Kelime metinde "دیکمدن" şeklinde yazılmıştır.
[322] Kelime metinde "فنک" şeklinde yazılmıştır.

5 **Bahār endām-ı servī pīrehen-i çākem çu gul dāred**
Ki reng-i sāʿid-i ū āstīn rā gul be dāmān kerd

Bahār endām-ı serv pirāhen-i çākim gül gibi ṭutar
Zīrā reng-i sāʿid onuñ (224b) *āstīnde gülbedāmān etdi*

Yaʿnī bahār sīmā serv ḳadd dilber çāk-ı püri ḥüsn çāk-ı pirhen gibi gösterir zīrā reng-i sāʿid-i gülgünu āstīn-i maḥbūbdan gülbedāmān eyledi yaʿnī sāʿid-i gülgün dilberden nām-ı endām-ı dilber gülnümūn odlı

6 **Be gulşen reng-i şūḫī rīḫt serv-i men çonān imşeb**
Ki tavḳ-ı ḳumrıyān rā surme-i çeşm-i ġazālān kerd

Gülşene ḫālet-i şūḫı ṭökdi benim servim ancaleyin bu gece
Zīrā ṭavḳ-ı ḳumruları sürme-i çeşm-i ġazāllar etdi

Yaʿnī صمانن gülzāra benim servḳadd-i maḥbūbum bir mertebe cilverīz u ʿişveḫīz etdi ḳumrular serv-i āzādı nisyān edip kendi ṭavḳ-ı siyāhlarını sürme-i çeşm-i maḥbūb etmeğe temennāyāb oldılar yaʿnī servden ferāġat edip ḳāmet-i şimşād-i maḥbūba üftāde oldılar

7 **Zi kūyeş bes ki sertāpāy sevdā āmedem Şevket**
Be reh naḳş-ı ḳadem rā şūr reftārem nemekdān kerd

Onuñ kūyuña sertepā sevdā geldim <Şevket>
Yolda naḳş-ı ḳademi şūr reftārım nemekdān etdi

Yaʿnī sertepā vücūdum sevdā-yı muḥabbet-i maḥbūb bir mertebe iḥāṭa eylemiş kūy-ı maḥbūba revān olduġum ḥālde bir dürlü şūrīde şeydā reftār eyledim naḳş-ı ḳademimden melāḥat-ı ʿaşḳ bedīdār olmaḳ mümkün idi

346

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Bāde-i mā sūy-ı ḫum ez tāk āḫir zūr kerd**
Seyl-i mā āverd deryā rā be ḫāṭır şūr kerd

Bizim bādemiz sūy-ı ḫumā tākden āḫir zūr etdi
Bizim seyl-i vücūdumuz götürdi deryā-yı ḫāṭıra ġalebe etdi

Yaʿnī bizim bāde-i rūḫumuz yaʿnī nefs-i nāṭıḳa tāk-ı bedenden kemāl-i ḥalāvet <u> maʿrifet kesb eyledikde tāk-ı bedenden ḫurūc edip eflākı ṭaleb eyledi belki aʿlā-yı ʿiliyyin ʿāleme rūḥāniyyete revān oldı nihāyet derece-i nefs-i nāṭıḳa o maḳamdır seylābıñ telāṭum şüriş-i deryā derḫāṭır eyledikde semt-i deryāya cārī olduġu gibi

2 **Dāred ān bahār āsīb-i işāret ṣad nişān**
Cāy-ı enguşt īn ᶜasel rā ḫāne-i zenbūr kerd

Ṭutar o lebler āsīb-i işāretden yüz nişān
Parmaḳ yeri bu balı ḫāne-i zenbūr etdi

Yaᶜnī engebīn leb dilberde saḫt-ı işāretdir yüz nişān u naḳş-ı zāhir oldı gūyā bu (225a) bal ḫāne-i zenbūr gibi oldı yaᶜnī engüşt-i işāret ᶜāşıḳdan güne güne naḳş ḥalāvet ẓāhir oldı

3 **Bīruḫet Şevket bebezm ez bes beyābān morg şod**
Şīşe-i mey rā ḫayāl-ı āteşī ez dūr kerd

Yañaġından dūr Şevket meclisde ol ḳadar beyābān mürg oldı
Şīşe-i bāde ḫayāl-i pür āteş īrāḳdan etdi

Yaᶜnī meclis-i ᶜişretde maḥbūb meclisde olmadığı eclden Şevket kendiñ bir yabān mürg saḥrāda ḳıyās etdi reng-i cām-ı bāde īrāḳdan bedīd olan bir āteş ḫayālī gibi ẓann eylerdi belki bir āteş-i ḫayāl eyledi

347

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Çun be ḫāṭır heves-i sīb-i zenaḫdān kerd**
Āb-ı ḥasret be dehān gevher-i dendān kerd

Ḳaçankim ḫāṭırda heves-i sīb-i zenaḫdān olur
Āb-ı ḥasret āġızda gevher-i dendān olur

Yaᶜnī būs-ı sīb-i zenaḫdān-ı maḥbūb ḫāṭırda cevlān eylediği ḫālde āb-ı ḥasret-ı būsede dehānımda dendān cevāhirnümūn olur

2 **ᶜAşḳ her cā ki ser-i ḫᵛān-ı kerem bugşāyed**
Şūr āfāḳ şeved cemᶜ-i nemekdān kerd

ᶜAşḳ her bir yerde ser-i ḫān-ı kerem açar
Şūr āfāk olur cemᶜ-i nemekdān olur

Yaᶜnī maẓhar-ı ᶜināyet-i Bārī ne meḳānda ẓuhūr ederse cemīᶜ mekānda sārī olur belki ḫān-ı ᶜināyet-i Bārī'den mecmuᶜ-ı eşyā seyr-i ᶜināyet-i Bārī olmuşdur

3 **Tāb-ı taḥrīk nesīmeş zi nezāket nebuved**
Ez nigeh sunbul-i zulf-i to perīşān kerd

Ṭāḳat-ı taḥrīk nesīmine nezāketden olmaz

Nigehden seniñ sünbül zülfün perīşān olur

Yaʿnī bir mertebe nāzik bedendir maḥbūb kendi zülf kendi nesīm-i zülfüne ṭāḳat götürmez sünbül-i zülf-i maḥbūb nigāh-ı ḫodundan āşüfete vü perīşān olur

348

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Dilem ez bīḳarārīhā be bezm-i yār gum gerded**
Zi bes ġalṭān buved īn gevher-i şehvār gum gerded

Göñlüm bīḳarārlıḳdan meclis-i yārda ġayb olur
Ol ḳadar müdevvir olur bu güher-i şehvār ġayb olur

Yaʿnī vāṣl-ı maḥbūb ile hembezm olduḳda kemāl derece bīḳarār u bīārām olmadan göñlüm kendi ġayb <u> nābūd eder gūyā dürr-i dāne-i dil ziyāde bāzār-ı revācda ḳıymet <u> bahāsın ġayb eder

2 **Buved cuzʾ-i ḥayāt-ı ū libās-ı ḫodnumāyīhā**
Ten-i bī ser şeved zāhid eger (225b) destār gum gerded

Olur onuñ cüzʾi ḥayātı onuñ libās-ı ḫodnümāyiler
Başsız cism olur zāhid eger destārıñ ġayb olur

Yaʿnī zāhid-i ẓāhirperest libās-ı zāhir cüzʾ-i beden add edip belki cüzʾi ʿibādāt riyā add edip dāʾimā büzürg destār u cāme-i pehn tesbīh-i ṣad dāne ile riyākār olup evḳatgüzār eder **"tebdīlüʾş-şekl li-eclüʾl-ekl"**[323] mażmūnuna düçar olup gūyā büzürg destār pehn cāme olsa ādemiyette noḳṣān olur ḳısmet-i muḳadderesine noḳṣān tārī olur

3 **Ṭapīdenhā-yı dil şāyed bered ez meclisem bīrūn**
Çenīn ger dest u pāy-ı men bebezm-i yār güm gerded

Taḥrīk-i dil şāyed götüre meclisimden ṭaşra
Çenīn eger elim u ayaġım meclis-i yārda ġayb olur

Yaʿnī bu mertebe bīḳarār devām üzre cūyā-yı menzil-i ḥaḳīḳat olduġum ola ki ġubār-ı vücūd <u> ḳayd-ı hestīden rehā bulup menzil-i ḳurb-ı Rabbānīden maḥv <u> nābūd olmaḳ müyesser olur

4 **Girāmī gevher-i ʿaşḳest ḳadr u ḳıymeteş mişken**
Dil-i ʿāşıḳ ki kem peydā şeved bisyār gum gerded

Girāmī güher-i ʿaşḳdır ḳadr u ḳıymetin ḳırma
Dil-i ʿāşıḳ zīrā az bulunur çoḳ ġayb olur

[323] "Yemek için şekil değiştirme"

Yaᶜnī ehl-i ḥāl u ehl-i mükāşefeniñ ᶜulüvv ḳadrine naẓar edip ziyāde taᶜẓīm <u> tevḳīr edip dest derdāmen ola erbāb-ı ḥāl u ṣāhib-i irşād-ıẕāt nādirüᵓl-vücūd kimselere her vaḳtde destres olmaḳ mümkün değildir

5 **Beyābānī be çeşm āyed çu mībīnem be sūy-ı ū**
Zi bes dāred leṭāfet ḫāne vü dīvār gum gerded

بیابانی بچشم آید چو می بینم بسوی او
ز بس دارد لطافت خانه و دیوار گم گردد

Bir ṣaḥra gözü muḳābil gelir onuñ semtine baḳtıġım ḥālde
Ol ḳadar ṭuta leṭāfet ḫāne vü dīvār ġayb olur

Yaᶜnī semt-i kūy-ı maḥbūba bir rūḥāniyyet u leṭāfet derkārdır semt-i maḥbūba teveccüh eylediğim ḥālde leṭāfet-i rūḥāniyyetden nümūne şiḳlet-i ḫāk-i zemīn pīş-i dīdeden maḥv <u> maᶜdūm olur

6 **Meger nāzik dilī bordest ez destem dil u dīn rā**
Ki hemrāḥ-ı miyāneş rişte-i zunnār gum gerded

مگر نازک دلی بردست از دستم دل و دین را
که همراه میانش رشته زنار گم گردد

Meger bir nāzik dil götürmüştür elimden dil u dīni
Zīrā onuñ hemrāh-ı miyānında (226a) *rişte-i zünnār ġayb olur*

Yaᶜnī bir maḥbūb-ı ehl-i bāṭına derūn üzre rabṭ-ı ḳalb u bīᶜat-ı derūn eyledim onuñ seyr-i sülūk-ı ṭarīḳinde i iẓhār-ı muḥabbet eyledim maᶜrifet derkār olmaz

7 **Zebān-ı ḫāmūşī Şevket be ṣad feryād mīgūyed**
Ki çun maᶜnā şeved peydā be leb guftār gum gerded

زبان خامشی شوکت بصد فریاد میگوید
که چون معنی شود پیدا بلب گفتار گم گردد

Lisān-ı sükūt Şevket yüz feryād ile söyler
Ḳaçankim maᶜnā olur ẓāhir lebde kelām ġayb olur

Yaᶜnī ehl-i mükāşefe bin zebān-ı ḥāliyle söyler ḥaḳīḳat-ı ḥāle destres olduḳda sükūt edip iẓhār eylemek lāzım değil

349

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Kesī rā feyż-i bīdārī naṣīb-i ḫˇāb-ı ḫod gerded**
Ki ez vażᶜ-ı mülāyīm bister-i sincāb-ı ḫod gerded

کسی را فیض بیداری نصیب خواب خود کردد
که از وضع ملایم بستر سنجاب خود کردد

Bir kimseye feyż-i īḳāẓ kendi ḫābından naṣīb olur
Kendi vażᶜ-ı mülāyiminden bister-i sincāb olur

Yaᶜnī bir kimseye ḫāb-ı ġaflet-i dünyādan īḳāẓ olup ḥālet-i uḫrevīden āgāh olsa kendi ḥüsn-i ḥālinden verzīde bister-i ᶜaḳībet ᶜāḳībete şāyān olur

2 **<Zi> dendān-ı dehān-ı ū be her cā bugẕered ḥarfī**
Güher bīrūn dihed āb ez ḫod u girdāb-ı ḫod gerded

دندان دهان او بهر جا بگذرد حرفی
گهر بیرون دهد آب از خود و گرداب خود گردد

Onuñ dendān-ı dehānıñdan her yerde bir ḥarf güzerān olsa
Güher iḫrāc verir ṣu kendin kendi girdābı olur

Yaᶜnī bir zamān bir mekānda maḥbūbuñ ḥoḳḳa dehānıñdadır şehvār dişlerimden bir ḥarf vaṣfdır şehvār-ı dendān güzerān etse maᶜrūf-ı derk kendi ṣuyu kendine girdāb olur yaᶜnī āb-ı rūy-ı hicābından maḥv <u> maᶜdūm olur

3 **Çi minnet bāşed ez baḥr āşinā-yı bīniyāzān rā**
Ki hemçun gevher-i ġalṭān be zūr-ı āb-ı ḫod gerded

Ne minnet olur deryāya āşinā-yı bīniyāzlara
Zīrā güher-i ġalṭāñ gibi kendi zūr-ı ābiyle

Yaᶜnī dünyādan münḳaṭıᶜ ᶜālemden bīnevāz olan ᶜārif-i ḥakşinās baḥr-ı ḥaḳīḳate vāṣıl olmaġa şübhe yoḳdur zīrā kendi ᶜirfān u ḥaḳḳşinās olmaḳ ile baḥr-ı ḥaḳīḳate vāṣıl u āşīnā olmaġa şāyān olur

4 **Be dil mīkonem ez ruḫsār (226b)-ı ū ḥarfī mītersem**
Ki ez men bişnūd ḥarf-i ḫod-ı bītāb-ı ḫod gerded

Gönülde söylerim onuñ ruḫsārından bir ḥarf
Benden işide kendi ḥafriñ kendi bītāb olur

Yaᶜnī derūn-ı dilde ruḫsār-ı nāzik-i cānān kelāmı güzerān eylemesin ḥaẕer ederim cānān kendi kemāmıñ güş edip rencūr-ı ḫātır ola ziyāde nāzikrū olmadan kināyetdir

5 **Ḫaber ez maᶜnā-yı ḫod ki buved ṣūretperestān rā**
Zi ḳadd-i ḫīş zāhid ebrū-yı mihrāb-ı ḫod gerded

Kendi maᶜnāsından nice ḫabīr olur ṣūretperestler
Kendi ḳāmetin zāhid kendine ebrū-yı miḥrāb olur

Yaᶜnī zāhid-i ẓāhirperest ṣūret maᶜnā-yı bāṭına āyīne-i ḳalb-i ādemde bīnā vü dīdedūz olmaz zīrā zāhid-i ẓāhirperest ancaḳ ṣūret-i ẓā<hir>-i insāna dīdebāndır ḫurdebīn maᶜnā-yı ḥaḳīḳat-ı ḥāl olamaz

6 **Fenā dīger buved ehl-i meḥebbet rā pes ez morden**
Çu dīvārī kī mī ofted zi pā seylāb-ı ḫod gerded

Fenā başḳa olur ehl-i muḥabbete öldüḳdan ṣoñra
Dīvār ayaḳdan düşdüğü vaḳtde kendi seylāb olur

Yaᶜnī ehl-i muḥabbet ᶜālem-i hestīden intiḳāl eyledikden ṣoñra bir başḳa maḥviyyet-i rūḥāniyyet kesb eder zīrā dīvār ayaḳdan düşdükde kendinden başḳa bir

güne ḫarābe berbād olma kesb eylediği gibi şehīd-i muḥabbet ifnā-yı vücūd eyledikden ṣoñra başḳa güne ifnā-yı rūḥānī kesb eder gibi

7 **Ḫaṭar nāzikdilān rā Şevket ez hemvār-ı ṭabīᶜest**
Ki āhir ez ḳumāş-ı ḫod ketān mehtāb-ı ḫod gerded

Nāzik dillere ḫaṭar Şevket hemvār-ı ṭabīᶜdendir
Zīrā āḫir kendi ḳumaşından ketān kendi mehtāb olur

Yaᶜnī nāzik dil kimseleriñ kemāl-i nezāket-i ṭabᶜından kesb-i ḫaṭar ederler zīrā ketāniñ kemāl mertebe raḳīḳ olduḳda kendi vücūduna kesb-i ḫaṭarda mehtāb olur

350

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Kocā nevmīd āhem ez der-i teᵓsīr ber gerded**
Nedāred ber ḳafā rū ger ser-i īn tīr ber gerded

Ḳande nevmīd āhım bāb-ı teᵓsīrden döner
Ṭutmaz yüz geri eger bu oḳuñ başı döner

Yaᶜnī tīr-i āh-ı duᶜāmız hedef-i bāb-ı icābet <u> ḳabūlden belā işābet rūgerdān olmaz kirār-ı emrār ile tīr-i āh-ı duᶜāmız hedef-i icābete (227a) işābet u lākī oluncaya dek ḳavs-ı sīneden remī derkārdır

2 **Be cān-ı saḫtī çonān zᵓān ḳātil-ı bī raḥm mītersem**
Ki reng-i ḫūn-ı men pīş ez dem-i şemşīr bergerded

Saḫt-cān ile ancaleyin o ḳātil-i bīraḥmdan ḳorḳarım
Zīrā reng-i ḫūnum şemşīr aġzı dönmeden evvel döner

Yaᶜnī kendi saḫt-cānımla o maḥbūb-ı ḳātil-i ḫūnrīzden ḥaẕer u ḫavf eylerim benim reng-i ḫūn-ı vücūdum dem-i tīġ-i maḥbūbdan evvel taġyīr u tebdīl olsun

3 **Be dilhā raḥm mīārem çonān ez ḫāḳsārīhā**
Ki seyl-i refteem ez rāh bītaᶜmīr bergerded

Göñüllere raḥm götürem ancaleyin ḫāksārlıklardan
Zīrā yola gitmiş seylim yerine taᶜmīrdendir

Yaᶜnī ḫākdan ḫalḳ olan ḫāksār olan derūn-ı ḳablimde bir mertebe merḥamet u şefḳat cemᶜ u merkūz olmuşdur seylāb-ı maṭlabım rāh-ı maṭlabımdan rūgerdān u cāy-ı ḫoduñda pānihāde olur biᵓd-devām ḫāk-i rūy-ı zemīn zīr-i pāy-ı maṭlabımda rūmāl u sūde derkār olmamak için

4 **Nemībāşed teġāful-ı rūy-ı dil nāzik ḫayālān rā**
Ki rūy-ı ḫāme-i naḳḳaş ez taṣvīr bergerded

Olmaz teġāfül-ı rūy-ı dil nāẓik ḫayāllere
Zīrā rūy-ı ḫāme-i naḳḳaş taṣvīrden döner

Yaʿnī rūy-ı dil-i cihān u tesliye-i ebnā-yı zamān ile ḫıredmend kimseler muḳābil olmaz zīrā rūy-ı beterim taṣvīrden dāʾimā ḫāme-i naḳḳaş rūgerdāndır rū taṣvīr ile ḫāme-i naḳḳaş firīb olduġu gibi rūy-ı nerm-i cihān-ı fānī ile ʿāḳil kimseler dilfirīb olmazlar

5 **Goẕāret hest ez bīrūn-i ṣūreṯḫāne mītersem**
Ki tā ki ez derūn sūyet ruḫ taṣvīr bergerded

Mürūruñ vardır ḫāric-i ṣūret-i ḫāneden ḳorḳarım
Olmaya ki içerden semtine ruḫ taṣvīrden döner

Yaʿnī bir mertebe ceẕbeli dilber maḥbūbsun semt-i ṣuver-i şaḫāneden güzerān olsañ derūn ṣuver-i şaḫāneden rūy-ı ṣuver-i şaḫāne saña ceẕb <u> dilrübūde olur

6 **Mekon nefrīn bed kesrā ki āfet-i bed kemān bāşed**
Be rāh-ı refte-i ḫod ez hedef gez tīr bergerded

Bir kimseye nefrīn <u> (227b) *bed etme zīrā āfet-i fenā yāy olur*
Kendi rāh-ı reftārında hedefden tīri döndürür

Yaʿnī bir kimseye bedgū olma zīrā bedgūluk insānıñ kendine rāciʿdir meşhūr <u> maʿrūfüʾl-kelām ṣanʿatüʾl-mütekellim ḳıṣṣası

7 **Be her sū zülf-i ū efkende Şevket dām-ı girāmī**
Dilem pur zūd ez ḫod refte tersem dīr bergerded

Her bir semte onuñ zülfü bıraḳdı Şevket ṭutmaḳ dāmı
Gönlüm pek ʿacele gitdi kendinden ḳorḳarım geç döner

Yaʿnī her bir semtde dām-ı zülf-i maḥbūb mruġ-ı dil şikār eder saʿāde-i ḫāṭırım dām-ı zülf-i maḥbūba kendi ḫāhişiyle giriftātr oldı eylerim biʾd-devām muḳayyed-i dām-ı zülf-i maḥbūb olup āzād olmaya

351

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Kes ez āmīzeş-i rūşendilān ṣāfī guher gerded**
Çu āh ez rāh çeşm āyed bīrūn nūr-ı naẓar gerded

Bir kimseye ehl-i ḥāl u derūnu pāk kimselere nisbet edip nūr-ı derūnlarından pertev-i hidāyet iktibās edip u nefs-i pāklelerinden irşād olup ṣāf-ı derūn olsa devr-i ġubār-ı külfet-i ʿālem ondan maḥv olup medd-i nūr-ı naẓar gibi nūrānī pāk müstaḳīm olur

2 **Şehādetnāme-i mā ḳāṣıd-ı dīger nemīḫˇāhed**
Bered mektūb-i mā rā çun dem-i tīġ-i to bergerded

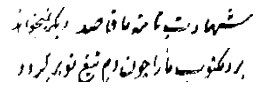

Benim şehādetnāmem bir başḳa ḳaṣıd istemez
Götürür bizim mektūbumuz seniñ dem-i tīġiñ ḳaçankim döner

Bizim şehīd-i ʿāşḳ olmamıza iʿlān <u> işāʿa lāzım değil zīrā bizim şehādet-i ʿaşḳ olduġumuz tīġ-i muḥabbet ʿāşıḳ-ı keşden maʿlūmdur

3 **Çerāġ-ı kārvān hemreh bered pervāne-i ḫod rā**
Ġam-ı ġurbet nedāred ān ki bāreş hemsefer gerded

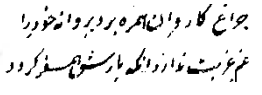

Çerāġ-ı kārvān yoldaş götür kendi pervānesin
Ġam ġarīb ṭutmaz o kimse bārı hemsefer olur

Yaʿnī tecelliyāt-ı nūr-ı hidāyet-i Bārī bir kimseniñ derūnunda lemeʿān olsa dīger bir kimseden pertev-i irşāda muḥtāc olmaz pervāne nūr-ı şemʿa mülḥaḳ olduḳda dīger lemʿaya muḥtac olmadıġı gibi

4 **Çun lāle ez beʾs-i nefes tā sūḫet dānistem**
Ki dudah çun gerded girih dāġ-ı ciğer gerded

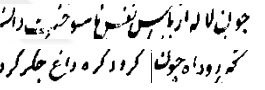

Göñlüm lāle gibi ḥıfẓ-ı nefesden tā ki yandı bildim
Dudah ʿuḳde olduġu ḥālde dāġ-ı ciğer olur

Yaʿnī āteş-i āh-ı (228a) ʿaşḳı derūn-ı dilde ketm etmekden bildim bu ketm-i ʿaşḳ nihāyet dāġ-ı ciğer olup naḳş-ı ʿaşḳ ondan bādī olur

5 **Sebukrūḥest ez cūş-ı nezāket beski endāmet**
To rā āred nigāhem çun be sūy-ı dīde bergerded

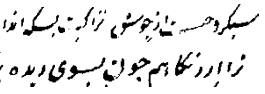

Sebükrūḥdur ol ḳadar cūş-ı nezāketden endāmıñ
Seni getirir nigāhım ḳaçankim semt-i dīdeye döner

Yaʿnī vücūd-ı nāzikiñ cūş-ı nezāketden bir mertebe leṭāfet kesb edip medd-i nūr-ı nigāh-ı ʿāşıḳ ile çeşm-i ʿāşıḳ gelip cāygīr olmaḳ mümkündür

6 **Be feryādī zi ḫod āgā<h> kon erbāb-ı ġaflet rā**
Ki ḥuruf-i āheste netvān kerd behr-i güş gerded

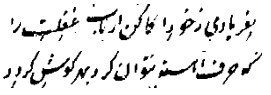

Bir feryād ile kendinden āgāh et erbāb-ı ġafleti
Zīrā āheste kelām mümkün değil etmek ḳulaḳ için saġır olur

Yaʿnī delīl-i şerʿ-i ḳavīm u hüccet-i ʿaḳl-ı müstaḳīm ile ġāfil göñlüñü īḳāẓ et zīrā bu ġāfil olan ḳalb-i saḫt insāna güş-ı sāġır gibi saḫt kelām-ı şerʿ-i mübīn u hüccet-i ʿaḳl-ı metīn lāzımdır

7 **Kocā ez bīḫodīhā-yı men ān bedḫū ḫaber dāred**
Zi men gīred ḫaber rūzī ki ez ḫod bīḫāber gerded

Ḳande benim bīḫodlarımdan o bedḫū ḫaber ṭutar
Benden ṭutar ḫaber o gün ki kendinden bīḫaber olur

Benīm bīḫod-ı ʿaşḳ u perīşān-ı muḥabbet olduġumdan o şūḫ-ı bedḫū ḫāber olmaz benim bīḫod-ı ʿaşḳ u perīşān-ı muḥabbet olduġum kendi daḫi maḥbūb kendi gibi bir şūh-ı bedḫūya giriftār olup bīḫod u perīşān olduḳda benim ḥālimden ḫabīr olur

8 **Beher cā encumenā rā-yı ḥusneş mīşeved şūḫī**
Sevād-ı çeşm-i āhū ḥalḳa-ı bīrūn-ı der gerded

Her yerde encümen-ārā-yı ḥüsnü olsa şūḫ
Sevād-ı çeşm-i ġazāl ḥalḳa-i bīrūn-ı dürr olur

Yaʿnī her bir meclis seniñ ḥüsnüñ ile revnaḳ u zīnetnümūn olsa dīger maḥbūb-ı çeşm-i āhūlar ḫāric-i ez defter yaʿnī o meclisde ḫūbāndan olmazlar

9 **Be her cā mīrevī ez ḳāmetet neẕẕāre mībāred**
Serāpā-yı torā zi bes nigāhem gird-i ser gerded

Nereye gitsen ḳāmetinden neẕẕāre yaġar
Başdan ayaġa nūr-ı naẓarım ol ḳadar seniñ başıñ eṭrāfında olur

Yaʿnī sertāpā nūr-ı naẓarım seni iḥāṭa etmişdir ne mekānda olsan (228b) senden nūr-ı naẓar ẓāhir u pāşīde olur

10 **Nihād enguşt-ı ḫaşm ez bes be şehd-i goftugū-yı men**
Eger ney nişkenī der nāḫūn-ı ū ney şeker gerded

Bıraḳdı parmaḳ ḫaşm ol ḳadar şehd kelāmım üzre benim
Eger ḳamış parmaġıñda ḳırılmasaydı ney şeker olurdı

Yaʿnī ḫaşm şehdkelāmım ol ḳadar engüşt vaż‌ʿ eyledi eger engüşt-i ḫaşm engüşt-i ney-i şikeste gibi telḫ olmasaydı parmaġı ney-i şeker gibi ḥalāvetbaḫş olurdı ḥāṣıl benim şehd-kelāmım ḫaşm ziyāde teşebbüs eyledi eger ḫaşm ẕātında telḫbihār olmasıydı ḥalāvet kesb ederdi ammā ziyāde telḫbihār olduġundan kesb-i ḥalāvet

istiᶜdādı yoḳdur **maᶜlūm ola** parmaḳda ḳumaş parçası ḳırılsa parmaḳ acıyor o münāsebetle ẕikr eyledi

11 **Zi dest-i tīrebaḫtīhāst ḳaṭᶜ-ı goftugū-yı men**
Dem-i tīġ-i zebān dāᵓim zi seng-i surme bergerded

Siyāhbaḫtlar elindendir benim ḳatᶜ-ı kelāmım
Tīġ-i zebān aġzı dāᵓim seng-i sürmeden döner

Yaᶜnī siyāhbaḫt u ṭāliᶜ-i dīgergūn olduġumdan kelāmım mesmūᶜ olmayıp ben daḫı ḳaṭᶜ-ı kelām eyledim tīġ-i zebāna fesān seng sürme mużırr olduġu gibi baḫt-ı siyāhdandır benim süḫānım nārevāc olması

12 **Çeked ḫūn-ı nezāket ez reg-i her mışraᶜem Şevket**
Eger şīrāze-i dīvānem ān müy-ı kemer gerded

Ṭamlar nezāket ḳanı her mışraᶜım ṭamarından Şevket
Eger şīrāze-i dīvānım o müy-ı kemer olur

Yaᶜnī benim dīvānımda her bir mışraᶜ nezāketnümūn u her bir ḥarfi melāḥat-ı meşḫūn olurdı eger o maḥbūbuñ mūmiyān bārik-i vaṣfiyle derūn-ı dīvānım pür oldı

352

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Naṣībem tā ruḫ-ı ān şuᶜle-i bī pāk mīgerded**
Nigeh çun surme ez ḥasret be çeşmem ḫāk mīgerded

Naṣībim tā ki o şuᶜle-i ruḫ-ı bīpāk olur
Neẓẓāre sürme gibi ḥasretden gözümde ḫāk olur

Yaᶜnī maḥbūbuñ şuᶜle-i ḥüsn-i bīpāki baña naṣīb olduḳda nūr-ı naẓarım ḥasretden gözümde surme gibi iḥrāḳ-i biᵓn-nār olup ḫāk oldı yaᶜnī tābiş-i tecellī-yi ḥüsn-i maḥbūbdan vücūdum maḥv <u> nābūd olup nūr-ı feyż-i tecelliyātdan ġayb <u> maᶜdūm oldum

2 **Derīn meyḫāne bordem pīş-i daᶜvīhā-yı mestī rā**
Reg-i gerden çu pur keyfiyyet ofted tāk mīgerded

Bu meyḫānede götürdüm oña mestlik daᶜvālarıñ
Boyun ṭamarı pür keyf düşdüğü ḥālde üzüm fidānı olur

Yaᶜnī bu meyḫāne-i ᶜālemde mest-i medhūş-ı ᶜālem olmaḳ üzre ġālib yaᶜnī bāde-i nīm ṣafā-yı ᶜālem ile mest <u> maḫmūr oldum zīrā nefs-i emmāreye ġālib olmaḳ ᶜālemden ḳaṭᶜ-ı yed etmek başḳa bir keyf-i tecerrüd-i rūḥāniyyetdir

3 **Zi bes āmāde-i bīrengīm çun girye-i ḫūnīn**
Be dāmān reng ez[324] ruḫsāre-i men pāk mīgerded

Ol ḳadar āmādeyim bīrengliğe girye-i ḫūnīn gibi
Etekde reng benim ruḫsārımdan pāḳ olur

Yaʿnī reng-i ruḫsār-ı vüdūdu maḥv u tebdīl etmeğe bir mertebe ḥāżır oldum reng-i girye-i ḫūnīn bir anda ḥāl-i kefy-i vücūdum tebdīl-i maḥv <u> nābūd olur belki ṣafvet-i rūḥāniyyet kesb eder

4 **Zi berḳ-i dīde-i pervāne rūşen mīşeved şemʿeş**
Ruḫ-ı ū ez nigāh-ı germ āteşnāk mīgerded

Berḳ-i dīde-i pervāneden rūşen olur şemʿi
Onuñ yanaġı germ nigāhdan āteşnāk olur

Yaʿnī ḥüsn-i maḥbūb ʿāşıḳ u muhibbiñ nūr-ı dīdesiyle münevver u cilāpezīr olur ziyāde şevḳ-ı muḥabbet-i ʿāşıḳdan cemāl-i maḥbūb şöhretşiʿār u meşhūr-ı ʿālem olmaḳ derkār olduġu gibi

5 **Be ṣaḥrā-yı ġameş tenhā ne men sergeştegī dārem**
Ki hemçun girdbād īncā ser-i eflāk mīgerded

Beyābān-ı ġamda yalnız ben sergeştelik ṭutmam
Zīrā girdbād gibi o yerde felek başı döner

Yaʿnī çār eczā-yı ʿunṣurdan īcād u ḫalḳ olan şey emr-i Bārī'de yalñız sergeşte <vü> müteḥayyir değildir belki eflāk-ı tāsiʿ emr-i Bārī'ye inḳıyād ile dāʾimā sergeşte vü devr-i devrān eder

6 **Buved mihr-i ḫamūşī tükme[325]-i pīrāhen-i maʿnā**
Suḫan ez leb goşādenhā girībān çāk mīgerded

Olur mihr-i ḫāmūşu tükme-i pīrāhen-i maʿnā
Lebden kelām açmaları çāk-ı girībān olur

Yaʿnī erbāb-ı süḫān sükūt olduḳda ḫazīne-i ḳablinde naḳd-ı maʿnā cemʿ u terāküm eder dīger kelāma leb güşāde olduḳda genc-i ḳablinde naḳd-ı maʿnāyı iḫrāc eder ḥāṣıl erbāb-ı maʿrifetiñ sükūt **(229b)** u ġayr-ı sükūtunda fāʾide derkārdır

7 **Nigāh-ı germ-i Āṣaf çun futed Şevket besūy-ı men**
Kef-i ḫākister-i men şuʿle-i idrāk mīgerded

[324] Vezne uygun olması için "ez" olarak okunmuştur.
[325] Bu kelime metinde "بکمه" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "tükme" şeklinde yazılmıştır.

Nigāh-ı germ-i āṣaf eger benim semtime düşse Şevket
Benim <bir> avuç külüm şuʿle-i idrāk olur

Yaʿnī āṣāf-ı zamān ʿināyet naẓarıyla nigāh-ı iltifāt etse baña benim dāde-i ṭabʿım yaʿnī süḫan-ı mevzūnum āfitāb-ı ʿālemārā gibi tamām-ı āfāḳa pertev-i maʿrifet ile lemeʿān eder

353

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Merdumek z'āteş-i ḥusn-i to şerer mīgerded**
Murġ-ı neẓẓāre-i mā sūḫte-i per mīgerded

Merdümek seniñ āteş-i ḥüsnüñden şerer olur
Bizim murġ-ı neẓẓāremiz suḫte-i per olur

Yaʿnī tābiş-i āteş-i ḥüsn-i dilberden merdümüñ çeşm-i şerer gibi bedīdār olur gūyā murġ-ı nūr-ı çeşm per-i murġ per-i suḫte gibi nümūn olur

2 **ʿAraḳ-ı rūy-ı to dīdem şodem ez ḥasret āb**
Ki be ruḫsār-ı to çun nūr-ı naẓar mīgerded

Seniñ ʿaraḳ-ı rūyuñ gördüm oldum ḥasretden ṣu
Zīrā seniñ ruḫsārıñda nūr-ı naẓar gibi dolaşır

Yaʿnī ʿaraḳ-ı ruḫsāre-i maḥbūb gördüm leṭāfet-i ḥüsn-i maḥbūbdan nūr-ı naẓar gibi leṭāfet kesb edip ḥüsn-i maḥbūbda nūr-ı naẓar gibi gülgeşt eder āh-ı ḥased ile eriyip ṣu oldum

3 **Bes ki çāk-ı dil-i men ḫande-i şīrīn dāred**
Dīde-i sūzen-ı ū teng şeker mīgerded

Ol ḳadar benim çāk-ı dilim ḫande-i şīrīn ṭutar
Onuñ çeşm-i sūzen şeker yükü olur

Yaʿnī mıḳrāż-ı çeşm-i maḥbūb ile çāk olan ḳumaş-ı sīnemde bir ḥalāvet derkār olmuşdur dīger çāk-ı sīnem sūzen-i müjgān-ı dilber gibi dildūz olduḳda sūzen-i müjgān teng şeker gibi nümūn olur

4 **Ḥüsn rā nīst dimāġī ki taʿaşşuḳ āmīzed**
Būy-ı gul tā ḳafesem āmede ber mīgerded

Ḥüsn-i dimāġ etmez ki ʿaşḳ ile ḳarışa
Gül ḳoḳusu tā ki ḳafese gelir ʿavdet olur

Yaʿnī ḥüsn-i maʿşūḳ ʿāşıḳasıyla tamām devām üzre rünümün olup nūr-ı feyż-i ʿaşḳ ile kāmyāb olur

5 **Mīresed feyż beher ḥāl beṣāḥib-i cevher**
Tīġ her key şikened mīḫ siper mīgerded (230a)

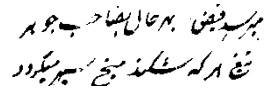

Yirişir feyż her ḥālde ṣāḥib-i gühere
Tīġ ne zamān ḳırılır mīḫ ḳalḳan olur

Yaʿnī ḥayāt u memātında ehl-i ḥāl u erbāb-ı irşādıñ feyż-i irşādı müḳaṭiʿ olmaz vaḳt-ı ḥayātında nefs-i z̲ātında irşād olunur baʿdeʾl-mevt maḳāmında rūḥ-ı pākinden feyżyāb olunur

6 **Kār-ı āsān nebuved maʿnā-yı rūşen besten**
Neṯr ta naẓm şeved āb-ı güher mīgerded

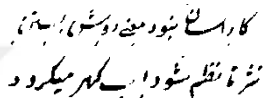

Sehl kār değil rūşen maʿnā bağlamaḳ
Neṯr tā ki naẓm olur āb güher olur

Yaʿnī naḳd-ı maʿnā-yı nāzik bulup ḳālıb-ı naẓma ifrāġ etmek kār-ı āsān değildir maʿnā-yı neṯri silk-i naẓm çekdiği ḥālde silk-i lüʾlü gibi olur bu ṣūret kesb etmek her ehl-i tabʿ ġavvās-ı maʿnānıñ kārı değildir

354

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Goşāde ḫāṭır-ı mā ez mey-i meyḫāne mīgerded**
Kilīd-i ʿayş-ı mā rā mevc-i mey dendāne mīgerded

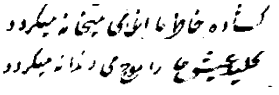

Güşāyiş bizim ḫāṭırımıza mey-i meyḫāneden olur
Bizim ʿayşımız kilīdine mevc-i mey diş olur

Yaʿnī bizim ḫāṭırımıza güşāyiş u feraḥ ancaḳ mey-i meyḫāneden olur dīger miftāh-ı bāb-ı ʿayşımıza dendān mevc olup

2 **Der ān ṣaḥrā ki men ez şevḳ-ı ū şebgīrhā dārem**
Reh-i ḫ̆ābīde rā ā<vā>z-ı pā efsāne mīgerded

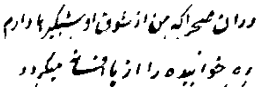

O ṣaḥra onuñ şevḳiyle yola gitmekler ṭutdum
İşlek yola ṣadā-yı pā ḥikāye olur

Yaʿnī vādī-yi ḥaḳīḳatde seyr-i sülūk ancaḳ şevḳ-i tevḥīd ile z̲ikr-i kelīme-i tevḥīd olur belki o yola rehnümūn u hādī lemʿa-ı āṯārı z̲ikr-i kelīme-i tevhīddir

3 **Me rā sāġār giriften ez muḥālātest pindārī**
Ki gerd-i bāl-ı ʿanḳāyem kil-i peymāne mīgerded

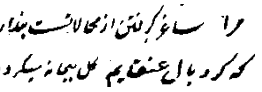

Bańa sāġār ṭutmaḳ muḥālātdandır ḳıyāṣ eylersin
Zīrā ġubār-ı bāl-ı ʿanḳam kil-i peymāne olur

Yaʿnī dest-i sāḳīden piyāle olup bādenūş ile neşʾeyāb olmaḳ bańa muḥal derecesindendir zīrā ben kendi bāzū-yı himmet nādirüʾl-vücūdumdan ṣafāyāb olurum (230b)

4 **Cudā kerdīden ez nāzik ḫayālān āvered sevdā**
Perī ez şīşe ger bīrūn reved dīvāne mīgerded (230b)

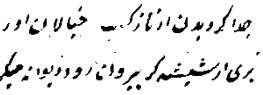

Cüdā olmaḳ nāzik ḫayāllerden getirir sevdā
Perī şīşeden ṭaşra gitse dīvāne olur

Yaʿnī erbāb-ı hüner nāzik ḫayāl u bārīkbīn kimselerden mufāraḳat eylese hūş u fikri ḫalelpezīr olur zīrā perīzād şīşeden iḫrāc olsa bir yerde ḳarār eylemediği gibi

5 **Zi ḫūbān dūrī-yi ʿāşıḳ gul-i sergeştegī bāşed**
Şerār ez şemʿ çun gerded cudā pervāz mīgerded

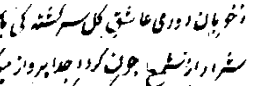

Ḫūblardan ʿāşıḳ īrāḳlıġī gül sergeştelik olur
Şerer şebden īrāḳlıġı ḥālde pervāne olur

Yaʿnī ʿāşıḳ maʿşūḳdan firḳat eyledikde gül perīşān gibi sergeşte olur şerer-i şemʿden cüdā olduġu ḥālde pervāne olur gibi sergeşte olup nihāyet maḥv <u> nābūd olur kezālik ʿāşıḳ daḫı firāḳ-ı maʿşūk ile maḥv <u> nābūd olur

6 **Be ṣaḥrāyī ki dām-ı ṣayd dilhā mīşeved zülfeş**
Be ḫod ṣayyād mī pīçed zi reşk-i dāne mīgerded

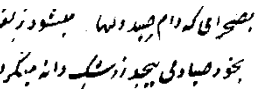

Bir ṣaḥrāda ki olur dām-ı ṣayd dillere zülfü
Kendine ṣayyād ṣarılır ḥasedden dāne olur

Yaʿnī bir deşt-i ḥüsn-i dilberde dām-ı zülf-i maḥbūb ṣayd şikār eylese ṣayyād-ı dīger kendin pīçīde ḳılıp dām-ı zülfe ḥased edip kendiñ dāne şeklinde gösterir

7 **Kil-i mevt u ḥayāt-ı ʿāşıḳān yekreng mībāşed**
Leb-i meyḫˇār k'ān āḫir leb-i peymāne mīgerded

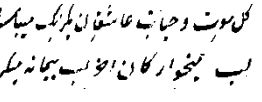

Gül mevt u ḥayāt-ı ʿāşıḳlar bir ḥāl üzre olur
Leb-i mey-ḫor bundan nihāyet leb-i peymāne olur

Yaʿnī şehīd-i ʿaşḳ <u> muḥabbetiñ mevt u ḥayātı bir nümūne üzre cilvenümūn olur yaʿnī baʿdeʾl-mevt ʿāşıḳ ḥükm-i ḥayāṭdadır mey-i ʿaşḳ <u> muḥabbetle mest <u>

medhūş olan ᶜaleᵓd-devām mest <u> medhūş olup o ḥāl-l keyf kendinden zāᵓil olmadığı gibi

8 **Bīrūn ez çerḫ fārigˇ nīstem ez mihnet-i rūzī**
Berūy-ı āsiyā īn mūr gerd-i dāne mīgerded

Felekden ḫāric u fārigˇ değilim ḳısmet-i meşaḳḳatinden
Değirmān yüzünde bu ḳarınca dāne eṭrāfında dolaşır

Yaᶜnī zīr-i çarḫ-ı felekden ḫalāṣ u fārigˇ olmamaġa bāᵓiş (231a) ancaḳ ḳayd-ı ḥayāt belki ġubār-ı cismden murġ-ı rūḥ rehā bulsa aᶜlā-yı ᶜiliyyinde pervāz eder rūy-ı āsiyābda mūr-ı muḥaḳḳar ṭamaᶜ-ı dāne ile sergerdān olması sebeb-i ḥayāt olan ṭaleb-i ḳuvvet dāne olduġu gibi

9 **Zi sāᵓīl Şevket ārāyiş buved erbāb meḥebbet rā**
Ki dendān-ı ṭamaᶜ zülf-i kerem rā şāne mīgerded

Sāᵓilden Şevket zīynet olur erbāb-ı muḥabbete
Zīrā ṭamaᶜ-ı diş zülf-i kereme ṭaraḳ olur

Yaᶜnī erbāb-ı kerme revnaḳ-ı nümāyiş ancaḳ ebrū-yı sāᵓilden olur belki zülf-i kerm sarīḥ[326] u dilpesend eden dendān-ı ṭamaᶜdan olan şānedir

355

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Kil-i sāġar be bezmem ġonce-ı dilteng mīgerded**
Be devr-i men be cā-yı sāġar-ı mey reng mīgerded

Kil-i sāġar meclisimde ġonca-ı dil-teng olur
Benim devrimde sāġar-ı bāde yerine reng döner

Yaᶜnī bizim mest olduġumuz meclis-i mey-i muḥabbet <u> ᶜaşḳında maᶜrūf bāde dil-teng olur belki maḥv <u> nābūddur zīrā bizim meclis-i muḥabbet <u> ᶜaşḳıñ devr-i sāġarı maḥv-ı vücūddur

2 **Teveccuh kon pāy-ı ruḫṣat ez ḫīşten reften**
Ḳadem tā mī tehī naḳş-ı ḳadem ferseng mīgerded

Teveccüh ḳıl tā ki bulasın bir ruḫsat kendinden gitmeğe
Ḳadem tā bıraḳasın naḳş-ı ḳadem ferseng olsun

[326] Kelimenin doğru yazımı "صریح" (ṣarīḥ) şeklinde olmalıdır.

Yaᶜnī mihnet-i ġayret edip ināyet-i vücūdu terk edip maḥviyete ḳademnihāde olup pāk <u> ṣafvet-i ḥāl kesb edip rāh-ı ṭalebde her bir ḳademde bir mertebe-i ᶜulyā ḳaṭ et dīger menzil-i maḳṣūda resān ol

3 **Zi ḥüsn-i nīmreng-i kīst ḫaclet nevbahārān rā**
Ki tā rengeş be cā āyed be çendīn reng mīgerded

Kimiñ ḥüsn-i nīmrenginden ḫacldir nevbahārlar
Tā ki rengi yerine gelir nice nice reng olur

Yaᶜnī kimiñ ḥüsn-i tecellīsindendir nevbahārlarda olan şükūfe-i günāgün rengāmīz olup cilvenümün olurlar dīger ḥālet-i āḫir u (231b) ṣüret-i dīgerde rünümün olurlar

4 **Sipendem çun tevāned kām-ı dil ez sūḫten gīred**
Ki ez bī ṭāliᶜhā-yı men āteşreng mīgerded

Benim sipendim nice ḳarar olur kām-ı dil yanmaḳdan ṭutsan
Zīrā benim ṭāliᶜsizlerimden āteşrengden ṭutar

Yaᶜnī ben baḫt-ı siyāh şuᶜle-i iḳbāl ile rūşen u kāmyāb olmaḳ mümkün değildir zīrā benim baḫt-ı siyāhımdan şuᶜle-i iḳbāl tār-ı nābūd olur

5 **Eger Şevket du rengī ān gul-i raᶜnā çonīn dāred**
Bahārem ṣulḥ-ı āḫir şod ḫazānem ceng mīgerded

Eger Şevket iki rengi o gül-i raᶜnā ancaleyin ṭutar
Bahārım ṣulḥ-ı āḫir oldı ḫazānım ceng eder

Yaᶜnī bu gül-i raᶜnā gibi dūreng olan vücūd-ı insānda mihnet <u> meşāḳḳat-i ḥayāt nihāyet bulduḳda mihnet <u> meşāḳḳat-i mevt belki baᶜdeᵓl-mevt nefs-i insānda derkārdır

356

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Pīş endām-ı ḳadet serv çu ḫas mīgerded**
Gül zi bālīden-i ḫod rūy be pes mīgerded

Endām-ı ḳadd ki muḳābil-i serv çūb gibi olur
Dīger gül neşvünemāsından yüz ensesine döndürür

Yaᶜnī serv-ḳāmet-i maḥbūba nisbet bir çūb gibi ḳalır dīger gül-i ḥüsn-i maḥbūba nisbet revnaḳ-i nümāyiş terk edip rūbeḫāk olur

2 **Ṣayd-ı ʿuşşāḳ koned ḥüsn beher reng ki hest**
Şāḫ-ı gul ḫuşk çu şod çūb-i ḳafes mīgerded

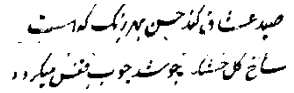

ʿUşşāḳı ṣayd eder ḥüsn her ne ḥālde olsun
Gül dalı ḳuru olduḳda ḳafes aġacı olur

Yaʿnī pāk ṭıynet u ehl-i ḥāl kimseleriñ ḥayāṭ u memātında irşād u feyżyāb olunur feyż īṣārları devr-i dāʾim üzre cilvenümündur irşād u behreyāb olmaḳ onlardan biʾd-devām ḳābil-i imḳāndır

3 **Besten-i leb zi fiġān zindegī-i cāvīdest**
Rişte-i āh çu şod pāre nefes mīgerded

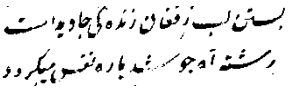

Leb baġlamaḳ fiġāndan ḥayāt-ı ebedīdir
Rişte-i āh pārelendiği vaḳtde nefs olur

Yaʿnī ḥavādiṣ-i āsīb-i dehrden lebbeste olup şikāyet u feryād etmeyip ḳażāya rıżā belāya ṣabr etmek sebeb-i duḫūl-ı Firdevs-i aʿlādır medd-i āh güsiste olduġu ḥālde nefese tebdīl olup nefes **(232a)** daḫı sebeb-i ḥayat ḳażā-yı āsümāna ṣabr sebeb-i ḥayāt-ı ebedīdir ki cennet-i aʿlādan kināyetdir

357

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Bes ki çeşmem zi to lebrīz nigeh mīgerded**
Muje-i men zih-i pīrāhen-i meh mīgerded

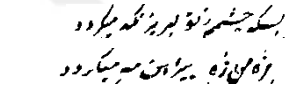

Ol ḳadar gözüm senden lebrīz nigāh olur
Benim kirpiklerim pirhen-i māha girībān olur

Yaʿnī bir mertebe nūr-ı āfitāb-ı ḥüsn-i maḥbūb ile dīdelerim lebrīz-i nūr-ı nigāh oldı derūn-ı dīde bir māhiyet kesb eyledi gören ḳıyas eylerdi müjgānım pīrāhen-i māha girībān olmuş gibidir

2 **Surmeḫīzest zi bes rehgoẕeret ez āhem**
Naḳş-ı pāy-ı to be reh çeşm-i siyeh mīgerded

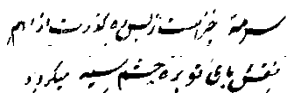

Sürmeḫīzdir ol ḳadar rehgüzārıñ āhımdan
Seniñ naḳş-ı pāyın yolda çeşm-i siyāh olur

Yaʿnī ol ḳadar semt-i kūy-ı maḥbūba ḥasret çeşm-i siyāh maḥbūb dūd-ı āh revān eyledim dūde-i āhımdan rāh-ı kūy-ı maḥbūb ġubār-ı sürme sūde gibi oldı güzergāh-ı maḥbūbda naḳş-ı pāy-ı maḥbūb çeşm-i siyāh gibi mişāhede olurdı

3 **Nīst ez ḥayret-i dīdār-ı to çeşmem ḫālī**
Menem eşkem çu hevā geşt nigeh mīgerded

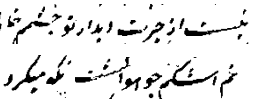

Değil seniñ ḥayret-i dīdārıñda gözüm tehī
Benim ekşim hevā olduḳda nigāh olur

Yaʿnī ḥayret-i ḥüsn-i maḥbūb ile dīde-i giryān olmaḳ ʿabeş değildir zīrā o eşk-i ḥayretiñ her bir ḳaṭresinden bir nümüne-i ḥüsn ü ḥāl-i keyf āḫir derkārdır

4 **Cengcūyem be ḥad-i yeke çu sūzī mā rā**
Kef-i ḫākister-i mā gerd-i siyeh mīgerded

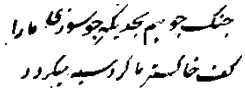

Bir resm üzre cengcūyum eger iḥrāḳ etsen beni
Benim bir avuç külüm ġubār-ı siyeh olur

Yaʿnī bir mertebe ẕātımda ġayret-i secāʿat merkūzdur baʿdeʾl-mevt ġubār-ı vücūdumdan īsār-ı secāʿat bedīd olur belki devām üzre cihād-ı nefs kāfire cengcū olduġum müzd rūz-ı cezāda farḳ <u> temeyüz olur

5 **Ehl-i bīneş ḥarem u deyr zi hem nişnāsed**
Pīş-i āhvel ser-i yek rāh du reh mīgerded

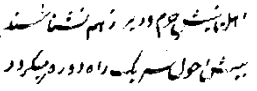

Erbāb-ı baṣīret kaʿbe kilīsā birbirinden bilmezler
Aḥvel öñünde bir yol başı iki yol olur

Yaʿnī erbāb-ı baṣīret mecmūʿ eşyāyı müsāvī naẓar eder birbirinden farḳ <u> temeyyüz etmez aʿmā kiçbīn kimseler müsāvātdan tecāvüz edip bir şey iki görüp farḳ <u> temeyyüz ederler **(232b)**

6 **Īn çi ḥüsnest ki ez ḥayret-i neẓẓare-i ū**
Cevher-i āyīnehā mevc-i nigeh mīgerded

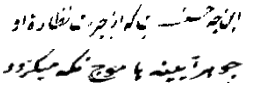

Bu ne ʿaceb ḥüsndür ki onuñ ḥayret-i neẓẓāresinden
Āyīneler cevheri mevc-i nigāh olur

Yaʿnī bu ne taʿaccüb ḥüsn-i tecellī vü aḥsen ṣūretdir cevher-i āyīne-i ʿālem cümle neẓẓāre olup ḥayret-i ḥüsn-i tecellī ile aḥsen-i ṣūrete nigāh-dūz olmuşlar yaʿnī efrād-ı ʿālem āyīne-i ḫāne-i ʿālemde ḥüsn-i tecellī-i Raḥmān'a dāʾimā ḥayret ile nigerān olmuşlar

7 **Geşten-i gerd-i ser-i kaʿbe meḫ ̌āh ez Şevket**
Rūzgārīst ki ber gerd-i guneh mīgerded

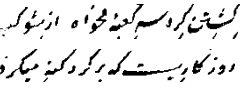

Kaʿbe başına dönmekden ṭaleb etme Şevketden
Bir zamāndır günāh eṭrāfında dolaşır

Yaʿnī Şevketden bir şevāb u bir ʿamel-i ḫayr meʾmūl etme zīrā ḫayl zamāndır ālūde dāmān maʿşiyyetkār olmuş ancaḳ dāmen-i ʿafv <u> ʿināyet-i Bārī'ye teşebbüş etmişdir

358

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Ḫıred āsūde ez bezm-i meḥebbet bernemīgerded**
Kesī ez bīşe-i şīrān selāmet bernemīgerded

خرد آسوده از بزم محبت برنمیگردد
کسی از بیشه شیران سلامت برنمیگردد

ʿAḳl āsūde bezm-i muḥabbetden geri dönmez
Bir kimse arslān ormanından selāmet dönmez

Yaʿnī meydān-ı muḥabbet cāygāh-ı ʿaḳl <u> āsāyiş değildir pīşe-i şīr cāy-ı selāmet olmadığı gibi

2 **Dem-i tīġ-i ecel rā şāhrāh-ı ʿaḳībet dāned**
Dil-i dīvāne-i mā ez şehādet bernemīgerded

دم تیغ اجل راشاه راه عاقبت داند
دل دیوانه ما از شهادت برنمیگردد

Dem-i tīġ-i ecel şāh-rāh-ı ʿaḳībet bilir
Bizim dil-i dīvānemiz şehādetden dönmez

Yaʿnī mevt-i muḳadderesine teslīm u ecel-i mevʿūduna rıżādāde olan merd-i ʿārif dem-i memātdan gürīz olmaz belki fermān-ı mevti vaḳt-i tīġ-i şehādet bilip ḫande-kenān ḥālet-i mevti ḥālet-i şehādet şümār edip ferāḫnāk olur

3 **Nebāşed dīde-i āyīne ez rūşen dilī aḥvel**
Dil-i ʿārif zi vaḥdet sūy-ı keşret bernemīgerded

نباشد دیده آیینه از روشن دلی احول
دل عارف ز وحدت سوی کثرت برنمیگردد

Olmaz derūn-ı mirʾāt rūşen dillikden aḥvel
Dil-i ʿārif vaḥdetden semt-i keşrete dönmez

Yaʿnī pāk bāṭın ʿārif <u> dānişmend kimse tevaḥḥüd-i Bārīʾden başḳa semte imāle-i zihn etmez belki dāʾimā vaḥdāniyyet-i Bārī tefekkür edip izʿān ḳabūl eder çeşm-i āyīne pāk olduġu eclden aḥvellik ḳabūl eylemediği gibi **(233a)**

4 **Ketān-ı ṭāḳateş rā tāb mehtāb-ı tecellī nīst**
Kilīm ez vādī-i eymen selāmet bernemīgerded

کتان طاقت ز آتاب مهتاب تجلی نیست
کلیم از وادی ایمن سلامت برنمیگردد

Kettān-ı ṭāḳatı mehtāb-ı tecellīye tābāver değil
Kilīm vādī-i eymenden selāmet dönmez

Yaʿnī Mūsā ʿaleyhisselām nūr-ı tecelliyāta tābāver olduġundan vādī-i eymende ḥālet-i dīger kesb eyledi nūr-ı nübüvvet ile irşād oldı

5 **Be ḫār-ı rīşe çun āteş devāned naḫl-ı mūm-ı men**
Me rā rūy-ı dil ez seng-i melāmet bernemīgerded

Ṭaşa kök āteş gibi ḳoşdurur benim naḫl-i mūmum
Bana göñül yüzü melamet ṭaşından dönmez

Yaʿnī seng-i ḳażādan u melāmet-i dehrden biz rū-gerdān olmayız belki seng-i ḳażāya der dāde teslīm oluruz ḥāṣıl mülāyim-i ḥāl ile seng-i sitem-i dehr ile ülfetyāb u ḫāhişgeriz

6 **Nemīgerded be ḫāṭır ārzū-yı būse Şevket rā**
Ki yāḳūt-ı to rā reng ez nezāket bernemīgerded

Gezmez ḫāṭırda arzū-yı būse Şevkete
Zīrā seng- i yāḳūtuña reng-i nezāketden döndürmez

Yaʿnī seng-i arzū-yı būse yāḳūt lebiñ ḫāṭırdan ḫuṭur etmez zīrā seng-i yāḳūt lebīñ kemāl-i leṭāfet nezāketden reng-i būseye ḳābil-i imḳān değildir

359

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün /Feʿūlün)

1 **Serī ger[327] neşʾe-i sevdā negerded**
Ki maġzeş penbe-i mīnā negerded

Bir başda neşʾe-i sevdā olmazsa
Zīrā maġzı penbe-i mīnā olmaz

Yaʿnī bir başda şafā-yı muḥabbet u sevdā-yı ʿaşḳdan tehī olursa onuñ lez̲z̲et-i insānīden ḫālīdir belki behāʾime mülḥaḳdır *Şifā*'da **ibn-i Sīnā** böyle olduġunu taḳrīr eylemişdir

2 **Negerded mānīʿ-i rāzem ḫamūşī**
Guher-i mihr-i leb deryā negerded

Olmaz rāzıma <mānīʿ> hicāb-ı sükūtluk
Güher-i mihrleb deryā olmaz

Yaʿnī sükūt olmaġla sırr-ı ʿaşḳ <u> muḥabbet ketm olmaz lüʾlü-i deryāya mihr-i ḫamūş olmadıġı gibi

3 **Zi pākān key zened ber ḥarf bīmaġz**
Kef ez āb-ı güher peydā negerded

[327] Bu kelime metinde "گز" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "ger" şeklinde okunmuştur.

Pāklardan nice kelām verir bīmaġz
Āb-ı güherde köpük peydā olmaz

Yaʿnī pāk ṭıynet kimselere kelām-ı mülāyim sebükmaġz kimseler ne şekl söyler zīrā pāk kimseler lüʾlü gibidir keff-i maʿayib onlarda olmaz biʾẕ-ẕāt bilānoḳṣān ḥalḳ (233b) olmuşlar

4 **Be herkes rutbe-i lāyıḳ şomarend**
Gul-i destār ḫār-ı pā negerded

Her kimse bir rütbe lāyıḳ maʿdūd eylediler
Gül-i destār ḫār-ı pā olmaz

Yaʿnī her şeyʾe Allah ʿaẓīmüʾş-şān ḥażretleri bir maḳām-i istiʿdād iḥsān eylemişdir kimisini aʿlā kimisini ednā baʿżısını gedā vü baʿżısını şāh mertebesiyle feyżyāb eylemişdir zūr ḳuvvetle birbiriniñ maḳāmına destres olmazlar belki rütbe-i ʿulyā <vü> ednā dād-ı ḥaḳdır

5 **Merā rengīnī-yi kevneyn Şevket**
Ḥınā-yı pāy-ı istiġnā negerded

Baña iki dünyānıñ elvān-ı ṣafāsı
Ḥınnā-yı pāy-ı istiġnā olmaz

Yaʿnī iki ʿālemiñ güne güne ṣafālarıyla müstaġnī olmam ancaḳ ṣafā baña rıżā-yı Bāriyle muvaffaḳ u liḳā-yı celāliyle feyżyāb olmaḳdır

360

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Merā maġz-ı ser ez mevc-i mey-i gulreng dergīred**
Zi ḫuşkī penbe-i men āteş ez āb-ı güher gīred

Baña maġz-ı ser mevc-i mey-i gülgūndan kārger ḥāṣıl olur
Ḳuruluḳdan benim penbem āteş-i āb-ı güherden ṭutar

Yaʿnī ruṭūbet-i dimāġ <u> zekā-ı ʿaḳl-ı irşādım nūş-ı mey-i gülreng iledir belki ḫuşk vücūduma rüṭūbet <u> ḥarāret āb-ı güher gibi mevc-i mey-i rūḥefzādandır

2 **Zi şūḫīhā-yı mujgān-ı to feyż-i ḫande mībīnem**
Nigāh-ı telḫkāmān ez ney-i nergis şeker gīred

Seniñ müjgān-ı şūḫlarıñdan feyż-i ḫande görürüm
Nigāh-ı telḫ dimāġlar nergis ḳumaşından şeker ṭutar

Yaʿnī tīġ-i müjgān-ı ḫūnrīz dilberden ʿāşıḳ-ı dilşūde şafā-yı ḫande gibi feyżyāb oldı beli ʿāşıḳ-ı telḫkām zehrāb nergis-i çeşm-i dilberden çāşnī-i ḳand-i şīrīn gibi şīrīnkām olur

3 **Sipend-i ṭāḳatem mīsūzed u ḫāmūş mīsāzed**
Zi seng-i surme ṭāliʿ ez berāy-ı men şerer gīred

Sipend-i ṭāḳatim iḥrāḳ eder ḫāmūş yapar
Seng-i sürmeden ṭāliʿ benim için şerer ṭutar

Yaʿnī muḳteżā-yı baḫt-ı vāzgūn um āteş-i cevr-i zamān peyker-i vücūdum iḥrāḳ edil bir suʾāl-i şikāyete iḳtidārım olmayıp

4 **Be devrān-ı nigāheş ānconān deryākeşī dārem**
Ger ebrem mītevāned āb ez dāmen-i ter gīred

Devrān-ı nigāhda ancaleyin deryākeşlik (234a) ṭutarım
Benim buluṭum mümkündür āb-ı dāmen-i terden ṭutarım

Yaʿnī devr-i mest-i nigāh-ı dilberde bir mertebe mest <u> serşār oldum mümkündür ʿaleʾl-devām kendi kendimden mest-i müdām olmaḳ

5 **Tebessüm rā be leb ez mā nihāndārī nemīdānī**
Nigāh-ı ḥasret lebteşnegān āb ez güher gīred

Tebessüm lebde bizden gizlersin bilmezsin
Nigāh-ı ḥasret leb-teşneler āb-ı güherden ṭutar

Yaʿnī zīr-i leb-i yāḳūt miṣāliñde tebessüm-i dehān-i tengrīz iḫfā vü ketm edersin lākin bilmzesin nigāhdan teşne-i ʿāşıḳ laʿl-i lebiñden ʿalā külli ḥāl sīrāb olcaḳdır ḥaẕer iḫfā ʿabeṣdir

6 **Zi bes geştem ḥarīṣ-i dīden-i rūy-ı to mītersem**
Ki berḫīzed zi rūyem reng dünbāl-ı naẓar gīred

Ol ḳadar oldum ḥarīṣ seniñ yüziñ görmeğe ḳorḳarım
Ḳaḳar yüzümden reng naẓarım ardın ṭutar

Yaʿnī bir merbete ḥüsn-i maḥbūba naẓar etmeğe ḥarīṣ oldum mümkündür reng-i rūyum medd-i naẓarıma teʿāḳıb edip ḥüsn-i maḥbūba temāşācū olsun

7 **Laṭīf endām-ı mā ez ḥāl-ı mā ġāfil nemībāşed**
Hevā gird-i nefes gerded ki ez dilhā ḫaber gīred

Benim laṭīf endāmım ḥālimden ġāfil olmaz
Hevā nefs eṭrāfında dolaşır göñüllerden ḫaber ṭutar

Yaʿnī bizim laṭīf endām-ı nūr-ı peyker-i maḥbūbumuz bizden ġaflet etmez ḥāl-i dil <u> nālemizden āgāhdır hevā-yı nefs muṭṭaṣıl olup derūn-ı dilden āgāh olduġu gibi laṭīf endām kemāl-i leṭāfetden ʿāşıḳdan münfekk olmaz

8 **Beher menzil buved çun tār-ı gevher çeşme-i āteş**
Ki ez naḳd-ı tevekkul sālik esbāb-ı sefer gīred

Her menzilde rişte-i lüʾlü gibi olur çeşme-i ābı
Naḳd-ı tevekkülden her bir sālik esbāb-ı sefer ṭutar

Yaʿnī her kim ḥabl-i metīn tevekküle teşebbüş ederse ʿuḳde-i emn-i merām üzre girihgīr olup nāḫun-ı perīşān ile münḥal perīşān olmaz

9 **Be leb herkes ki şirīn ḫˇāhed āb-ı şūr ġayret rā**
Kenār-ı cāh rā mībāyed āġūş-ı peder gīred

Lebde her kim şīrīn ister āb-ı şūr ġayreti
Kenār-ı cāmı lāzımdır (234b) *āgūş-ı peder ṭutar*

Yaʿnī telḫāb ġarīk-i nihāyet dimāġa şīrīn güvār olmaḳ ise ṣadme-i vāḳıʿa āzā-yı ġurbet āgūş-ı peder gibi nigāh edip taḥammül ṣabūr olmaḳ gerekdir

10 **Be yek cā merd-i ʿārif mīkoned seyr-i dū ʿālem rā**
Zi ʿālem bīḫaber gerded çu ez ʿālem ḫaber gīred

Merd-i ʿārif bir yerde seyr eder iki ʿālemi
ʿĀlemden bīḫaber olur eger ʿālemden ḫaber ṭutar

Yaʿnī erbāb-ı ʿirfān iki ʿālemi fedā edip sülūk-ı menzil-i ḥaḳīḳat olur vāṣıl-ı menzil-i ḥaḳīḳat olduḳda iki ʿālemiñ aḥvāl-i keyfiyetinden āgāh olur

11 **Zi himmet bes ki efkend ez naẓār Şevket giriften rā**
Muḥālest ānki ez ruḫsār-ı ḫūbān dīde bergīred

Himmetinden ol ḳadar bıraḳdı naẓardan Şevket ṭutmaġı
Muḥāldir tā ki maḥbūblar yanaġından göz ṭutmaḳ

Yaʿnī Şevket bir mertebe muʾāḫeze terk ihmāl eyledi terk ihmāl eyledi rūy-ı ḫūbāndan çeşm-i ber-dāşte emr-i muḥāl oldı yaʿnī devām üzre ruḫsār-ı maḥbūba inẓār temāşā lāzime-i ḥālden oldı

361

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Mebādā şuʿle teb-i ser keşīden ez tenet gīred**
Girībān āteş ez reng-i beyāż-ı gerdenet gīred

Olmaya isteme āteşi baş çekmek vücūduñ ṭutar
Āteş-i girībān beyāż reng-i gerdeninden ṭutar

Yaʿnī Allah etmesin vücūd-ı nāzikine isteme baş çekip çeşm-i ṭannāzıñ ḥarāret-i teb iḥāṭa edip beyāż gerdeniñe āteş-i sürḫ sūziş-i girībān olup şuʿle-pāş ola

2 **Be yāḳūt-ı lebet tebḫāle dendān-ı ṭamaʿ bended**
Serenguşt-i ġubār-ı nātevānī dāmenet gīred

Yāḳūt lebiñe tebḫāle dendān-ı ṭamaʿ bağlar
Serengüşt-i ġubār-ı żaʿf eteğin ṭutar

Yaʿnī yāḳūt lebiñe tebḫāle dendān ṭamaʿ ḫalīde vü bend edip pençe-i ġubār żaʿf <u> lāġarī dāmen gerek olsa bu ḥāl-i keyfiyete seniñ vücūd-ı nāz-ı perteviñ tābāver olmaz

3 **Nezāket gul ez ān rūy-ı bahārālūd mīçīned**
Ḫazān-ı żaʿf çun bīnem ki rāh-ı gulşenet gīred (235a)

Gül nezāket o ḥüsn-i bāhar-āmīz düşürür
Ḫazān-ı żaʿf nice görem rāh-ı gülşeniñ ṭutar

Yaʿnī gül-i gülzār-ı nezāket u āb u reng seniñ bahār-ı ruḫsārıñdan aḫẕ eyler ḫazān żaʿf seniñ gülzār-ı ḥüsnüñ teṭātüvül etmek çendān mülāyim ü sezāvār olmadıġından gülberg ʿārıżıña pençe-i neẕẓāre olunur

4 **Nesāzed şuʿle-i teb germ-i bītābī miyānet rā**
Mebādā dest-i āteş deşt-i nabż-ı ḫırmenet gīred

Yaḳışmaz etmesin şuʿle-i teb germ-i bītāblık miyānıña
Olmaya dest-i āteş deşt nabż-ı ḫırmeniñ ṭutar

Yaʿnī deşt-i ḫırmen miyān-ı dilber āteş-i tebe tā lebāver olmaz olmaya nāḫāste şūriş-i teb ḫırmen-i miyān-ı dilbere resīde ola

5 **Nesīm-i āh bīrūn geşte ez Mıṣr-ı dil-i Şevket**
Zi çeşmet żaʿfrā çun nukhet ez pīrāhenet gīred

Nesīm-i āh çıḳmış oldı Mıṣr-ı dil-ı Şevket'den
Gözüñden żaʿf ḳoḳu gibi gölmekinden ṭutar

Yaʿnī nesīm-i būy-ı maʿrifet Şevket'iñ mıṣr-ı ṭabʿından ḫurūc eyledi ġubār-ı żaʿf-ı külfetle muġayyer olan dīde derūn-ı ḫāṭırları güşāde vü feraḥnāk eder belki çeşm-i ʿālemi rūşen eder

362

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 Ḫaber kesī ki zi ḥāl-ı ḫarāb-ı ḫod gīred
Zi dem şumar deh zedenhā ḥesāb-ı ḫod gīred

Bir kimse ḫaber kendi ḥāl-i ḫarābından ṭutar
Nefes vermeler sāyemde kendi hesābıñ ṭutar

Yaᶜnī bir kimse kendi vücūd-ı ḥādiṯ-i ḫarābından āgāh olsa her bir nefes olup tamām-ı nefesde kendi noḳsān-ı ᶜömrünü hesāb eder ḥāṣıl her bir nefes gitmekde noḳsān-ı ᶜömrden ᶜadd eder

2 Şev ey ḥabāb be ḫod zinde pīş ez ānki zi to
Hevā hevā-yı ḫod āb āb-ı ḫod gīred

Ol ey ḥabāb ḥayy kendinden bundan evvel ki senden
Hevā kendi hevāsını ṣu kendi ṣuyun ṭutar

Yaᶜnī ey ḥabāb sen yine evvel ki kendiñ baḥr-ı muḥītinde maḥv <u> iᶜdām ile şimdi ẓāhir kesb-i vücūd ile aḫẕ eylediġiñ hevā hevā olur dīger āb yine āb olup kezālik (235b) insān daḫı ġubār-ı vücūd maḥv <u> iᶜdām eylese baḥr-ı ḥaḳīḳat ruḥāniyyetde maḥv <u> nābūd olur belki bir şeyᵓ-i vāhid gibi olur

3 Surāġ-ı bāġ giriften zi men be ān[328] māned
Ki şebnemī ḫaber ez āfitāb-ı ḫod gīred

Suᵓāl-i bāġ ṭutmaḳ benden oña benzer
Bir şebnem ḫaber kendi āfitābıñdan ṭutar

Yaᶜnī bāġ-ı ḥüsn-i maḥbūbu benden suᵓāl etmek şebnemden āfitāb suᵓāl etmek gibidir yaᶜnī şebnem pāş-ı ḥüsn-i āfitāb ile maḥv-ı vücūd eder kezālik ben daḫı cemāl-i ḥüsn-i maḥbūb ile ifnā-yı vücūdum ederim bizden sürāġ-ı maḥbūb ᶜabeṣdir

363

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 Çu şemᶜ-i kuşte ger şemᶜ-i dīger-i şuᶜle vā gīred
Be dest-i ū resed çun dest-i men reng-i ḥınā gīred

Şemᶜ-i küşte gibi şemᶜ āḫir şuᶜleden fārig olsa
Onuñ eline yirişse benim eger elim reng-i ḥınā ṭutar

[328] Bu kelime metinde "بامان" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "be ān" şeklinde okunmuştur.

Yaᶜnī vücūd-ı hestīsini maḥv <u> nābūd etmiş gibi bir maḥviyyetde olan kimseye destres olsam ben ondan feyż-i rūḥāniyyet kesb ederim

2 **Key ez endāze-ı ḫod pā nehed neẕẕāreem bīrūn**
Nigāh-ı men zi kūy-ı yār yek bādām cā gīred

Nice kendi miḳdārından ziyāde neẕẕārem ayaḳ bıraḳır ṭaşra
Benim nigāhım kūy-ı yārda bir bādām yer ṭutar

Yaᶜnī dār-ı dünyāda miḳdār-ı kifāyeden ziyāde pāy-ı maṭlabım cāygīr olup dīger güne ḥaddinden tecāvüz eylemez belki cüzᵓi eḳall bir bādāma ḳanāᶜat edip ṣavmaᶜa-ı vücūda riyāżatkār olur

3 **Beh ez ḫod ᶜāşıḳān rā nīst mektūbī pes ez mord**
Kebūter üstüẖ̆ān-ı men zi minḳār-ı Humā gīred

Kendinden bir mektūb yoḳdur ᶜāşıḳlara öldükden ṣoñra
Göğercin benim kemiğim minḳār-ı Hümā'dan ṭutar

Yaᶜnī ṭālib-i dīdār ḥüsn-i ḥaḳīḳat u abdāl-ı İlāhī olan kimseler liḳā-yı vaṣl-ı maḥbūba vāṣıl u resān olmaḳ şāyeste ancaḳ cihād-ı nefs kāfir u maḥviyet-i vücūddur dīger bir vāṣıṭa rābıṭa-ı vaṣl-ı viṣāl-i cānān olmaz

4 **Çu rengem mīpered ez çehre āyed ser be dīvāreş**
Ġubār-ı kulfetim gāhī ki ez ḫaṭār hevā gīred

Ḳaçankim rengim uçar yüzden gelir baş dīvārına
Ġubār-ı ġamım gāhiçe (236a) *ḫāṭırdan hevā ṭutar*

Yaᶜnī taḥvīl-i ḥāl u şikeste vü perīşān ḫāṭır olduḳda sāye-i dīvār-ı maḥbūba destres u hemyāb olurum bir vāsıṭa ile baᶜż defᶜ-i gird-i külfet bād-ı hevā ile hātırdan refᶜ u zāᵓil olur maᶜnā-yı dīger maḥv-ı ġubār-ı vücūd u esbāb-ı ᶜālemden inḳıṭāᶜ olunduġū ḥālde silk-i mücerrede dāḫil u ᶜālem-i rūḥānīde murġ-ı rūh pervāz eder

5 **Serāpā ānçonān germest ez tāb-ı cunūn mā rā**
Ki desteş sūzed ez Mecnūn ser-i zincīr-i mā gīred

Sertāpā ol ḳadar ḥārdır şūriş-i cünūn bizde
Zīrā el iḫrāḳ olur eger Mecnūn bizim ser-i zincīr-i cünūmuz ṭutar

Yaᶜnī germiyet-i cünūn bir mertebe bizi iḫāṭa eylemişdir Mecnūn bizim cünūn-ı ᶜaşḳımıza nisbet maḥv u maᶜdūm olur

6 **Zi bes Şevket tehīdestest ez esbāb-ı kulfet hem**
Girih-i bend cebīn-i ẖ̆īş ez bend-i ḳabā gīred

Ol ḳadar tehī destdir Şevket esbāb-ı külfetden kim
ʿUḳde-i bend kendi cebīnine bend-i ḳabādan ṭutar

Yaʿnī bir mertebe vücūd u ḫāṭır-ı çehre-i Şevkete esbāb-ı ġam u külfet maḥv <u> nābūd oldı bend-i ḳabā ʿuḳde-i çīn maḳāmında idi yaʿnī aṣla ʿuḳde-i ġam u şāʾibe-i ṣiḳlet ẓāhir değildi nihāyet ʿuḳde-i meṣābe-i bend-i ḳabā vücūd idi

364

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Beher ṣaḥrā ki bād ān ṭurre-i ʿanberfeşān gīred**
Tevāned revġan-i ʿanber kes ez rīg-i revān gīred

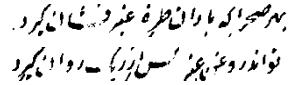

Her bir ṣaḥrāda <bād> o ṭurre-i ʿanberfeşānı ṭutar
Mümkündür revġan-i ʿanber kimse rīg-i revāndan ṭutar

Yaʿnī her bir ṣaḥrāda bād-ı maḥbūbuñ zülf-i ʿanberīne doḳunup bāz āşüfte eylese o ṣahrādan mümkündür revġān-ı ʿānber cemʿ etmek zülf-i maḥbūb ziyāḍe siyāh pürbū olmada kināyetdir

2 **Zi ḳaṭʿ-ı ḫāmūşī zaḫm-ı dehānem tāze mīgerded**
Hevā zaḫm-ı lebem ez bād-ı dāmen-i zebān gīred

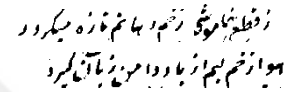

Ḳaṭʿ-ı ḫāmūşdan zaḫm-ı dehānım tāze olur
Zaḫm-ı lebim hevā bād-ı dāmen-ı lisāndan ṭutar

Yaʿnī ḳaṭʿ-ı sükūt edip bilāfāʾide tekellüm etmekden zaḫm-ı dehān u zaḫm-ı lebim bād-ı dāmen zebāndan serd hevā kesb edip **(236b)** fenāpezīr olur

3 **Derīn gulşen ki ʿayş u ġam nedāned ez varaḳ rengī**
Tezerv-i gul per-i pervāz ez berg-i ḫazān gīred

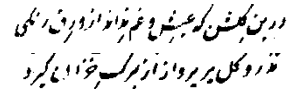

Bu gülşende kim ʿayş u ġam bilmezse bir varaḳda bir reng
Tezerv-i gül pervāz berg-i hazāndan ṭutar

Yaʿnī bu gülzār-ı ʿālemde bir kimse berg-i ʿayş u ġam birbirinden erimeyip müsāvī naẓar ederse ṣafā vü ġam-ı dünyā ʿindinde müsāvī olur belki ḥayāt u mevt cihān bir meṣābe olur

4 **Ġubār-ı ḫāṭır ez ḫāk-ı vaṭan bīrūn bered mā rā**
Şeved çun mīl-i gerdālūd dil ez surmedān gīred

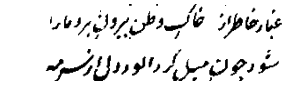

Ġubār-ı ḫāk-i vaṭāndan ṭaşra götürür beni
Mīl-i ġubārālūd olduġu ḥālde göñül sürmedāndan ṭutar

Yaʿnī felekzede vü sitemdīde-i zamān olmadan ġurbet iḫtiyār edip vaṭan-ı aṣliyemden dūr u baʿīd oldum mīl sürme sürmedānda ġubārālūd olduġu ḥālde sürmedāndan tabʿid edip ḫāric-i sürmedānde izāle-i ġubār-ı sürme-i süyāh edip belki beyāż dilbend çeşm ile pis ġubār edip kezālik vaṭānda felekzede vü gerd-i ġam-ı vaṭan ile muġayyer ḫāṭır olan diyār-ı ġurbetde ʿazīz çeşm-i Mıṣr olur belki merdüm-i çeşm-i ʿālem oña cāygāh olur

5 **Negerd<ed> seng-i rāh-ı reng-i mey pīrāhen-i mīnā**
Reh-i rūhānīyān rā key tevāned āsumān gīred

نگردد سنگ راه رنگ می پیراهن مینا
ره روحانیان را کی تواند آسمان گیرد

Olmaz seng-i rāh reng-i mey pīrāhen-i mīnā
Rūhānīler yoluñ nice ḳudretvār āsmān ṭutar

Yaʿnī ehl-i ṣafvet ʿālem-i bālāya ʿurūc eyledikde ḳubbe-i mīnāfām eflāk-ı mānīʿ olmaz reng-i şarāba mīnādan ẓāhir u bedīd olmasına çeşm-i mīnā mānīʿolmadıġı gibi vücūd-ı insānı şarāba teşbīh edip rūḥ-ı insānı reng-i şaraba ḳubbe-i eflāḳı mīnāya teşbīh edip güzel teşbīh-i teşmīldir bu mażmūñ teḳrār mürūr eyledi rüʾyet-i rūḥānī ile rüʾyet-i ṣābit eder

6 **Sefer ez ḥayret-i ḫalvet nebāşed ṣāf gevher rā**
Dil-i āyīne nişnīdem ki ez āyīnedān gīred

سفر از حیرت خلوت نباشد صاف گوهر را
دل آیینه نشنیدم که از آیینه وان گیرد

Sefer ḥayret-i halvetden olmaz ṣāf gühere
Āyīne-i göñül işitmedim āyīnedāndan ṭutar

Yaʿnī zāvīye-i ḥayretden ṣāf bāṭın kendini dūr (237a) u tabʿīd etmez belki dāʾimā ḫalvetgāh-ı ḥayretde fikr-i ẕikr-i Bārī'yle meşġūl mütehayyir olur āyīne dāʾimā āyīnedānde maḥfūz müteḥayyir olduġu gibi erbāb-ı ḥayret gūşe-i ḥayretde cābecā müteḥayyirlerdir

7 **Nedāred ʿuḳde-i serrişte-i taḳrīr-i mā Şevket**
Meger gāhī be vaḳt-i ḫāmūşī mā rā zebān gīred

ندارد عقدهٔ سررشتهٔ تقریر ما شوخی
مگر گاهی بوقت خامشی ما را زبان گیرد

Ṭutmazız ʿuḳde bizim serrişte-i taḳrīrimiz Şevket
Meger baʿż vaḳtde ḫāmūşluk baña zebān ṭutar

Yaʿnī bizim selāset-i taḳrīrimiz girihgīr olup ʿuḳde-i reḳāḳet ḳabūl etmez mükerrer kāhiçe süḳūt olduḳda selāset-i taḳrīrimize ḫalel gelip ʿuḳde gibi bedīdār ola

365

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Becā-yı subḥa <dest>-i men dīger peymāne mīgerded**
Be mescid mīreved rengem reh-i meyḫāne mīgerded

بجای سبحه دست من دیگر پیمانه میگردد
بمسجد میرود رنگم ره میخانه میگردد

Tesbīh yerine benim elim bir daḫı peymāne ṭutar
Mescide gider rengim meyḫāne yoluñ ṭutar

Yaʿnī bundan tefekküre ẕikr-i lisān ẕikr-i ẓāhir olduġu eclden mey-i muḥabbet mest olup bāṭın u derūn-ı dil ile Bārī-i teʿālaya teveccüh niyāz ederim eger ṣūret-i ẓāhire göze niyāz edersem ḥaḳīḳat-i ḥālde niyāz u teveccühüm derūn-ı dil u bāṭın iledir

2 **Bīrūn ki āyedeş ez perde rāz-ı meykeşīdenhā**
Ki ez reng-i ḥınā desteş nihān peymāne mīgerded

Ḫārice gelir o perdeden rāz-ı bādenūşlar
Zīrā reng-i ḥınā elin peymāne gizli ṭutar

Yaʿnī esrār-ı mey-i muḥabbet-i ilāhī mümkün değil fāş u keşf olsun zīrā neşʾe-i mey-i muḥabbet-i İlāhī nefs-i nāṭıḳa-i insān muḳayyed olduġu vücūd-ı insāndan ketm eder belki ḥall olmamış bir nükte-i cevherdir

3 **Buved āşüftegān rā ṣoḥbet-i āşüftegān maṭlab**
Be costucū-yı men zülf-i to bāl ez şāne mīgerded

Olur āşüftelere ṣoḥbet-i āşüfteler maṭlab
Benim cüstücūyumdan seniñ zülfün ḳanad şāneden ṭutar

Yaʿnī her kes miḳdār-ı ḥāline münāsib şeyle ülfet eder maḥbūbuñ zülf-i perīşānına āşüftelik ancaḳ benim ḥāl-i perīşān u ḫāṭır-ı āşüftemden gelmişdir zīrā iki şey birbirine münāsibdir

4 **Be çeşm-i ū ḫaṭṭ-ı yāḳūt ḫūn-ı mürde mīāyed**
Siyeh mestī ki ser-i meşḳ ez ḫaṭṭ-ı peymāne mīgerded

(237b)Onuñ gözüne ḫaṭṭ-ı yāḳūt ölmüş ḳan gibi gelir
Bir siyeh mest ki ser-i meşk cām-ı serşārdan ṭutar

Yaʿnī yāḳūt cevāhir-i dünyā gözüne olmuş ḳan gibi fenānümūn u ẓāhir olur o kāmil-i mest-i ḥaḳīḳī ki ibtidā-yı emrde bāde-i muḥabbet ile medhūş olmuş

5 **Şarāb-ı gird-i ser gerdīden imşeb neşʾe-i mey şod**
Ḫumār-ı mā ḳadeḥ ez gerdiş-i pervāne mīgerded

Baş etrāfına dönmek şarābı bu gece neşʾe-i bāde oldı
Bizim ḫumārımız ḳadeḥ gerdiş-i pervāneden ṭutar

Yaʿnī devr-i ser-i maḥbūbda devr-i devrān edip fedā-yı ser-i maḥbūb olmaḳ neşʾe-i bāde gibi pür neşāṭ imiş bizim ḫumār-ı ʿaşḳımıza piyāle pervānevār gird-i ser-i maʿşūḳda sergeşte olup kendi vücūdun āteş-i ḥüsn-i maḥbūb ile iḥrāḳ <u> ifnā etmek imiş

6 **Dil-i mā yāft ez sergeşteg̈ihā rāh-ı ḫod Şevket** دلِ ما یافت از سرگشتگیها راه خود شوکت
Ki ṭıfl-ı mā çu güm kerd̈ide rāh-ı ḫāne mı̈gerd<ed> که طفلِ ما چو گم کرده راه خانه میکرد

Bizim göñlümüz buldı sergeştelikler ile kendi yoluñ Şevket
Zı̈rā bizim ṭıflımız ġayb olursa ev yolun ṭutar

Yaᶜnı̈ menzil-i maḳṣūdu dāᵓimā cüyā vü bı̈ḳarār olmaḳ ile bulup vāṣıl oldum zı̈rā ṭıfl yol ġayb eylediği vaḳtde yine kendi hānesine ᶜavdet edip bulduġū gibi ben daḫı sergeştelik ile ḫāne-i maṭlūb rehyāfte oldum

366

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Dāġ rā lāle-i bāġım zi ṣabā mı̈g̈ired** داغ را لالهٔ باغم ز صبا میگرد
Berḳ rā mezraᶜ-ı men zi hevā mı̈g̈ired برق را مزرعهٔ من ز هوا میگرد

Dāġ-ı lāle-i bāġım ṣabādan ṭutar
Berḳ̈ benim mezraᶜım hevādan ṭutar

Yaᶜnı̈ benim lāle-i vücūdum nerm rūy u teveccüh-i dünyā ile dildāġ olur dı̈ger benim küştzād-ı peykerim āb-ı hevā-ı dünyādan fenāpezı̈r olur ḥāṣıl teveccüh-i iḳbāl-i dünyā-yı dı̈ni ile vücūd u şuᶜūrum ḫalelg̈ı̈r olur

2 **Gerded āzār-ı men ez ṭaᶜne-i merdüm efzūn** گرد دل آزار من از طعنهٔ مردم افزون
Zaḫm-ı men ez suḫan-ı serd hevā mı̈g̈ired زخم من از سخن سرد هوا میگرد

Olur benim āzā<r>ım ṭaᶜne-i merdümden ziyāde
Benim cerāḥatım bārid kelāmdan hevā ṭutar

Yaᶜnı̈ sitem-i cevr-i zamāndan ziyāde ṭaᶜne-i aḥbāb beni rencūr u āzürde-i ḫāṭır eder zı̈rā benim zaḫm-ı derūnum kelām-ı bārı̈d-i aḥbāb ile hevālanıp ḫamyāze vü fenāpezir (238a) olur

3 **Dil-i men yād-ı ṭamaᶜ kerd nişest be ḫūn** دلِ من یاد طمع کرد نشست بخون
Vāy ān dest ki rengı̈ zi ḥınā mı̈g̈ired وای آن دست که رنگی ز حنا میگرد

Benim göñlüm ḫayāl-i ṭamaᶜ etdi oturmuşdur ḳanda
Vāy o ele ki bir reng-i ḥınā dan ṭutdı

Yaᶜnı̈ bir ḫayāl ḫulyā-yı ṭamaᶜ ile vücūdum ġarḳ-ı ḫūn imtinān oldı ḳūvvet-i hüner olsun o kimseye ḫınnā-yı minnet ile dest-i mesᵓūlu rengı̈n olmuşdur ḥāṣıl bār-ı imtinān çekilmeyek bir yükdür

4 **Yād ān çeşm-i siyeh mı̈konem mı̈nālem** یاد آن چشم سیه میکنم و می نالم
Maḥż ḥarfı̈st ki ez surme ṣadā mı̈g̈ired محض حرفیست که از سرمه صدا میگرد

O çeşm-i siyāhı derhāṭır ederim ü feryād eylerim
Maḥż bir ḥarfdir sürmeden ṣadā ṭutar

Yaᶜnī dāᵓimā çeşm-i siyāh maḥbūbu ḫayāl edip nāle-i ᶜaşḳ ile ṭarābnāk olurum maḥż bri ḥarf gibidir ġubār-ı sürme-i ᶜişvesāz sühān ile güftugū-yı ᶜişve eder maᶜahezā cāy-ı āḫirde sürme külü gīr-i ṣīy-i ṣadādır olur

5 **Himmet-i ṭālib-i <mā> teşneleb maṭlūbīst**
Gāh-ı mā ḫūn zi reg-i kāhrubā mīgīred

همت طالب تشنه لب مطلوبست
گاه ما خون ز رگ کاهربا میگیرد

Bizim ṭalib-i himmetimiz teşneleb maṭlūbdur
Bizim kāhımız ḳān reg-i kāhrübādan ṭutar

Yaᶜnī bizim ᶜaşḳımız teşneleb laᶜl-i maḥbūb olmaḳ ḥasebiyle būs-ı leb laᶜl-i yāre ṭālibdir kāh ḫūn-ı reg kāh rübāya ṭālib u mecẕūb olduġu gibi

6 **Çun leb-i şekve goşāyem be reh-i baḫt-ı siyāh**
Surmeḫīzest reh-i āvāz-ı der mīgīred

چون لب شکوه گشایم بره بخت سیاه
سرمه خیزاست ره آواز در میگیرد

Nice şikāyet dudaġın açam baḫt-ı siyāh yolunda
Sürmeḫīzdir yol ṣadā-yı zeyli ṭutar

Yaᶜnī nice baḫt-ı siyāhımdan şikāyet edem zīrā baḫt-ı siyāh ġubār-ı sürme gibi gelir şikāyeti serbend etmiş şikāyete mecāl ḳalmamış belki ġubār-ı rāh-ı baḫt-ı siyāh sürme gibi gelū-yı zeyli şikāyetgīr etmişdir

7 **Faḳr-ı Şevket be zemīnī ki çerāġ efrūzed**
Āsumān revġāneş ez maġz-ı Humā mīgīred

فقر شوکت بزمینی که چراغ افروزد
آسمان روغنش از مغز هما میگیرد

Faḳr-ı Şevket bir yerde çerāġ yaḳsa
Āsmān yaġıñ maġz-ı Hümā'dan ṭutar

Yaᶜnī faḳr-ı felāket dervīşi olduġu tekyegāhda nūr-ı ᶜīnāyet-i Bārī dāᵓimā onda lemeᶜāndır u żiyā-ı ruḥāniyyet **(238b)** hüveydā vü ẓāhirdir

367

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Çu efrūzī be bāġ ez bāde şemᶜ-i arġuvān mīred**
Çerāġān-ı gul ez taḥrīk-i bāl-i bulbulān mīred

چو فروزی بباغ از باده شمع ارغوان میرد
چراغان گل از تحریک بال بلبلان میرد

Yaḳdıġıñ vaḳtde baġda bādeden şemᶜ-i arġuvān olur
Çerāġān-ı gül taḥrīk-i bāl-i bülbülden ölür

Yaᶜnī mey-i āteşfām bāġda şevḳ-i şuᶜle fürūzān eyledikde reng-i sürḫ-i argüvān maḥv olup dīger raḳṣ-ı bāl-i bülbülden revnāḳ nümāyiş-i gül efsürdeyāb olur

2 **Ḫamūşī şuʿle-i āvāz rā fānūs mībāşed**
Çerāġ-ı nuṭḳ-ı mā ez bād-ı dāmān-ı zebān mīred

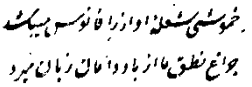

Sükūtu şuʿle-i āvāza fānūs olur
Bizim şemʿ-i nuṭḳumuz bād-ı dāmen lisāndan ölür

Yaʿnī bir ehl-i ḥāliñ teklīm tekellüm işrāḳıyyun gibi lisān-ı ḥāliyledir kelām u meḳāl-i ẓāhiri bizim sühan-ı bāṭınımıza vü maʿnā-yı ruḫāniyyetimize ḫālelpezīr olur belki bizim şemʿ-i nuṭḳumuza revġan u şuʿle ḫamūş olmaḳdandır

3 **Be ḫākem ey Humā çeşm-i ṭamaʿ āhesteter bugşā**
Merā ez bād-ı dāmān-ı to şemʿ-i üstüḫˇān mīred

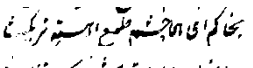

Benim ḫākimde ey Hümā çeşm-i ṭamaʿ ziyāde āheste aç
Ben de seniñ bād-ı dāmānıñdan şemʿ-i üstüḫān mürde olur

Yaʿnī ṭamaʿ-ı ḫam-ı dünyādan dest efşān olup u esbāb-ı zīb <u> zīnet-i ʿālemden ḳaṭʿ-ı ümīdiyle başḳa bir leṭāfet-i tecrīd kesb eyledik ey Humā-yı dünyā-yı dili bir daḫı bāña nigāh-ı iltifāt etme zīrā seniñ bāña iltifātıñ bāña naḳş u noḳṣān-ı ḥāldir

4 **Zibīdārī çerāġī behr-i beʾs-i ḫīş rūşen kon**
Ki şemʿ-i germ ḫˇābīden be çeşm-i pāspān mīred

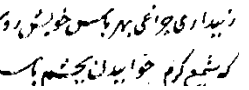

Bīdārlıkdan bir çerāġ kendi ḫıfẓ için rūşen ḳıl
Zīrā şemʿ-i germ nevm pāsbān gözünde olur

Yaʿnī ḫābgāh-ı dünyāda āgāh ol aḥvāl-i āḫiret mülāḥaẓa vü tefekkür edip īḳaż ol nūr-ı ʿamel ṣāliḥ-i dīger emr-i maʿrūf ile ḫāne-i derūn rūşen et şemʿ-i ġaflet ıṭfā ile bilmez misin çerāġ-ı germ ḫāb çeşm-i pāsbāndan ṣunmuş belki şemʿ bīdār-ı çeşm-i pāsbānda rūşen u münevverdir kezālik sen daḫı bu ḫābgāhda-ı ʿālemde pāsbāb gibi bīdār ol

5 **Be her cā bezm-i ʿaşḳ intiḳāmefrūzī mīgīred (239a)**
Çerāġ-ı māhtāb ez bād-ı dāmen-i ketān mīred

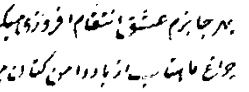

Her yerde ʿaşḳ bezm-i intiḳāmefrūz ṭutar
Şemʿ-i mehtāb bād-ı dāmen-i ketāndan mürde olur

Yaʿnī ne vaḳt ʿaşḳ hükm-i dīvān intiḳām icrā ederse bād-ı dāmen ketāndan pertev-i māh-tāb nābūd olur belki benim nerm-i āh-ı ʿāşıḳdan ḥüsn-i maʿşūḳ maḥv <u> berbād olur ḥāṣıl kelām-ı dīvān-ı Bārī'de mīzān-ı ʿadālet derkār olduḳda gedā ile pādşāh müsāvī olur birbirinden müsāvet üzre aḫẕ-ı intiḳām olunur belki mūr-ı muḥaḳḳar ile Süleymān'a müsāvī intiḳām ʿadālet icrā olur

6 **Çu zūr āyed be kef maṭlūb kes kāhil ḳadem oftend** جو زور آید بکف مطلوب کس کاہل قدم افتد
Zi būy-ı pīrehen āncā çerāġ-ı kārvān mīred ز بوی پیرہن آنجا چراغ کاروان میرد

Zor geldiği vaḳtde ele bir kimse maṭlūbu süstpā düşer
Būy-ı pīrāhenden burada şemʿ-i kārvān mürde olur

Yaʿnī ḥuṣūl-ı maṭlūb ṣaʿb olduġu ḥālde ṭalib maṭlūba süstpā vü tekāsüliyet dūçār olur bu ṣaʿb ḥuṣūl maṭlūbda Yaʿḳūb ʿaleyhiʾs-selāma pīrāhen-i Yūsuf ʿaleyhisselām müjde-i viṣāl iken kārvān-ı iḫvān-ı Yūsuf ʿaleyhiselām bir keyfiyyet-i dīgergūne vü tekāsül-i ḳadem-ı rāh reftār derkār eyledi yaʿnī vaḳt-ı irsāl-i pirāhen ü beşāret-i Yūsuf ʿaleyhiʾs-selāmda iḫvān-ı Yūsuf ʿaleyhiʾs-selām hicān u melālet ṭārī oldı

7 **Çi mīdārī zi şebhā-yı ġam ümīd-i seḥer Şevket** چہ میدارمی از شبہای غم امید سحر شوکت
Ki pur ṣubḥ der iḳlīm-i şām-ı mā cevān mīred کہ بر صبح در اقلیم شام ما جوان میرد

Ne ṭutarsın ġam gecelerinde ümīd-i seḥer Şevket
Zīrā pür ṣubh bizim kişver-i şāmımızda cüvān ölür

Yaʿnī şām-ı ġamda ümīd-i ṣubḥ-ı ferāḥ meʾmūl etme zīrā bizim şām-ı ġamımızda ṣubḥ-ı feraḥ aḫşam olmadan evvel maḥv <u> nābūd olur ḥāṣıl bizim ʿāşıḳ-ı ġamperveriñ şeb-i ġamıñda ṣubḥ-ı feraḥ olmaz ʿaleʾ-d-devām tīre-i ālām ile güzeran eder

368

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Sebuk gulgūn ḳabāyem çun pey-ı reften zi cā ḫīzed** سبک گلگون قبایم چون پی رفتن ز جا خیزد
Zi dest ez reften-i reng-i ḥınā āvāz-ı pā ḫīzed ز دست از رفتن رنگ حنا آواز پا خیزد

Ḳabā-ı gülgūnum sebük gitmek ṣadedinde olduġu vaḳtde yerinden ḳaḳar
(239b)*Elden reng-i ḥınā gitmekden āvāz-ı pā ḳalḳar*

Yaʿnī ḳaçankim maḥbūb kebgreftār sebük cevlān cilvenümūn olsa elde reng-i ḥınā sebük reftār olmada maḥbūba peyrev u mümāşāt etmede reftār-ı reng-i dest ḥınā dan āvāz-ı pā dergūş olur

2 **Be cā-yı bāde dāred şuʿle-i ḥall kerde mīnāyem** بجای باده دارد شعلہ حل کردہ مینایم
Behercā ofted ez destem ḳadeḥ āteş be pā ḫīzed بہر جا افتد از دستم قدح آتش بپا خیزد

Şarāb yerine ṭutar şuʿle-i gerde benim mīnām
Her bir yerde düşer elimden ḳadeh āteş ayaḳda ḳalḳar

Yaʿnī piyāle-i ʿaşḳ <u> muḥabbetden elde bedīdār olan ḳadehimizde şarāba bedel āteş bir sūz-ı şevḳ-ı ʿaşḳ <u> muḥabbet birdir eger bizim piyālemiz elden düşüp şikest olsa sāḳ-ı medd-i āteş ẓāhir olur maʿnā-yı dīger bizim mīnā-yı vücūdumuz āteş-i

pürsūz ʿulüvvefşān ile memlū olmuş vücūdumuz şikest <u> maḥv <u> nābūd olsa bizim ĭsār-ı āteş-i ʿaşḳımız nābūd olmaz

3 **Çonān ḫākem be ḫod reng-i taʿaluḳ rā nemīgīred**[329] جنان حاکم بخود رنگ تعلق را نمیگیرد
Ki naḳş-ı hestī-yi mā ez zemīn çun būriyā ḫīzed کہ نقش ہستی ما از زمین چون بوریا خیزد

Ancaleyin ḫākim kendine reng-i taʿalluḳ ṭutmaz
Benim varlıḳ naḳşım zemīnden ḥaṣīr gibi ḳalḳar

Yaʿnī bir mertebe ḫāk-ı vücūdum āṣār-ı taʿalluḳ-ı ʿālemi ḳabūl etmeyip dest-efşān olur benim naḳş-ı vücūdum ḫākdānden naḳ-ı būriyā gibi güzerān eder belki benim ġubār-ı vücūdum bu ḫākdān-ı ʿalemden güzerā edip bir nümūne-i vücūd u āṣār-ı hestī ẓāhir olmaz

4 **Raḳam ez şekve-i çeşm-i to ez bes surmeālūdest** رقم از شکوه چشم تو از بس سرمه آلوده است
Muḥālest ez derīdenhā-yı mektūbem ṣadā ḫīzed محال است از دریدنہای مکتوبم صدا خیزد

Ḳum seniñ şekve-i dīdeleriñden ol ḳadar sürmeālūddur
Muḥāldir benim mektūbum şaḳḳlarından ṣadā ḳalḳar

Yaʿnī maḥbūba çeşm-i sürmeālūdundan şikāyet güne mektūb taḥrīr eyledim dīdeleri ziyāde sürmeālūd olduġundan mektūb-ı şikāyet çeşm-i maḥbūba sürme bir mertebe sirāyet eyledi cānāna mektūb vāṣıl olup mektūbum yer <e>tse mektūbumdan (240a) ṣadā-yı şıḳḳ semāʿ olmaz

5 **Muheyyā-yı fenāyem ānçonān ez ḫāksārīhā** بیہای فنایم انچنان از خاکسارہا
Ki gerd ez dest-i men ez reften-i reng-i ḥınā ḫīzed کہ گرد از دست من از رفتن رنگ حنا خیزد

Ol ḳadar müheyyā-yı fenāyım ḫāksārlıklardan
Ġubār benim elimden reng-i ḥınā gitmekden ḳaḳar

Yaʿnī ol ḳadar ḫāksārlıḳdan maḥv-ı ġubār-ı vücūd etmeğe ḥażır u āmāde oldum benim elimden reng-i ḥınā gitmekden ġubār-ı rāh gibi bedīdār

6 **Çonān muşt-i ġubārem āb şarābem hevā gerdīd** جنان مشت غبارم آب شرابم ہوا گردید
Ki maġz-ı ustuḫˇānem çun kef ez mevc-i hevā ḫīzed کہ مغز استخوانم چون کف از موج ہوا خیزد

Ancaleyin bir avuç ġubārım şu oldı şu daḫı hevā oldı
Kemiğim iliği köpük gibi mevc-i hevādan ḳalḳar

Yaʿnī ġubār-ı vücūdum āteş-i ʿaşḳla eriyip şu oldı baʿde şu hevā oldı maġz-ı üstüḫānım mevc-i hevādan beyāż köpük gibi görünür idi yaʿnī vücūdum şevḳ-i ʿaşḳla ṣāfvet kesb edip hevā gibi bālāda cevlān ederdi

[329] Bu kelime metinde "نمیکرد" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "nemīgīred" şeklinde okunmuştur.

7 **Zi bes ez żaᶜf gerdīd ustuḫˇānhā-yı tenem ẓāhir** زبس از ضعف گردید استخوانهای تنم ظاهر
Zi cībem ḫande-yi çāk-ı cunūn dendānnumā ḫīzed ز جیبم خنده چاک جنون دندان نما خیزد

Ol ḳadar żaᶜfdan oldı kemikler peykerimden ẓāhir
Yaḳamda ḫande çāk-i cünūn dendānnümā ḳaḳar

Yaᶜnī ol ḳadar vücūdum lāġar dūçār oldı vücūdumda kemiklerim yaḳamda çāk-ı cünūndan handan-ı dendānnümā gibi ẓāhir oldı

8 **Ḳabā-yı ū çu çeşm ez dūḫten pehlū koned ḫālī** قبای او چو چشم از دوختن پهلو کند خالی
Çu mujgān ḫodbeḫod ez pehlūyeş bend-i ḳabā ḫīzed چو مژگان خود بخود از پهلویش بند قبا خیزد

Onuñ ḳaftānı göz gibi tikmekden fārigˇ olur
Müjgāñ gibi kendi kendinden pehlūsundan bend-i ḳabā ḳaḳar

Yaᶜnī ᶜāşıḳ-ı dil-rīş-i şeydā libās-ı ᶜālemden ārī olup dāᵓimā esbāb-ı tecerrüde teşebbüs edip ḫırḳa-ı tecerrüdü beer-düş edip onuñ ile faḫr <u> mübāhāt eder

9 **Be ḫāk-ı küşte-i ḫod mīresī ey bīvefā rūzī** بخاک کشته خود میرسی ای بیوفا روزی
Ki gerded üstüḫˇāneş gerd ez bāl-ı Humā ḫīzed که گردد استخوانش گرد از بال هما خیزد

Kendi ḫāk-ı küşteñe vāṣıl olursun ey bīvefā bir gün
Ki olur kemiğˇi ġubār-ı bāl-ı Hümā'dan ḳalḳar

Yaᶜnī şehīd-i tīġ-i ᶜaşḳın ḥāline ferdā rūz-ı hesābda muṭṭaliᶜ olursun ki ne saᶜādet <u> devlete vāṣıl olmuş u nice merd-i büzürgān (240b) seniñ küşte-i ᶜaşḳınıñ dāmen-i pākine teşebbüş ederler

10 **Muḥabbet kerdeest ez maġz-ı Mecnūn ṭıynetem Şevket** محبت کرده است از مغز مجنون طینتم شوکت
Be ḫūn ġalṭem beṣaḥrāyī ki āvāz-ı derā ḫīzed بخون غلطم بصحرائی که آوازی درا خیزد

Muḥabbet etmişdir maġẓ-ı Mecnūn'dan çamur Şevket
Ḳana ālūde olurum bir ṣaḥrāda ṣadā-yı ceres ḳalḳar

Yaᶜnī sirişt <u> ṭıynetim māderzād ceẕbe-i cünūn-ı ᶜāşḳla īcād olmaḳ ḥasebiyle ᶜālemden belki esbāb-ı ᶜālemden tevaḥḥuş nefret eyledim ne maḳāmda esbāb-ı ᶜāleme dāᵓir bir nümūne bedīd olsa perīşān olup o maḳāmdan güriz eylerim

369

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Çu behr-i ḳatl-i men ān ḥūrzād berḫīzed** چو بهر قتل من آن حورزاد برخیزد
Zi reng-i çehreem āvāz-ı dād berḫīzed ز رنگ چهره ام آواز داد برخیزد

Eger benim ḳatlim için o ḥūrzād ḳaḳar
Reng-i rūyumdan ṣadā-yı dād ḳaḳar

Yaʿnī çeşm-i ḳatil dilber-i ḫūnrīz benim saded-i ḳatlimde ol ḳadar reng-i rūyumdan tamām aʿżālarım ile berāber nāle-i dād fiġān derkār olup güş-ı red ʿālemiyān olur

2 **Ez intiẓār be çeşmem zi bes ġubār oftād**
Zi gerdiş-i nigehem gir<d>bād berḫīzed

از انتظار بچشمم ز بس غبار فتاد
ز گردشش نگهم گرد باد برخیزد

İntiẓārdan gözüme ol ḳadar ġubār düşdi
Gerdiş-i nigāhımdan girdbād ḳaḳar

Yaʿnī ḫāne-i çeşmim bir mertebe ġubār-ı intiẓār ile pür ġūbār olmuşdur medd-i nūr-ı nigāhım girdbād gibi gözümden çıḳıp hüveydā-ı ʿālem olurdı

3 **Muḥīṭ-i şuʿle ḫaṭarnāk u mā be keştī-yi ḫas**
Nişesteīm ki bād-ı murād berḫīzed

محیط شعلهٔ خطرناک و ما بکشتی خس
نشسته‌ایم که باد مراد برخیزد

Deryā-yı şuʿle-i ḫaṭarlı biz sefīne-i çūbde
Oturmuşuz ki bād-ı murād ḳaḳar

Yaʿnī bu maḳām-ı fitne olan cihān nihāyet vīrān bir ḥādiṯde bir ḳarārgāh edip emn-i āṣāyiş meʾmūl ederiz belki merd-i ḫıredmend bu maḳām-ı ḥādiṯede muntaẓır-ı āsīb-i fitne-i ḥādīṯe olur

370

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Muṭribān ez behr-i defʿ-i fitne ṣaf bīrūn keşīd**
Naġmehā reḫt-i ḫod ez girdāb def bīrūn keşīd

مطربان از بهر دفع فتنه صف بیرون کشید
نغمه‌ها رخت خود از گرداب دف بیرون کشید

Muṭribler defʿ-i fitne için ṣaf ṭaşra çıḳdı
Naġmeler kendi esbābıñ girdāb-ı defden ṭaşra çıḳdı

Yaʿnī defʿ-i fitne-i ġam için muṭribler esbāb-ı defʿ-i ġam müheyyā edip dīger naġmesāz olup her bir maḳāmda keşf-i perdesāz oldılar

2 **Şod Zelīḫā-yı nigāhem rāz mujgān (241a) mū-yı sefīd**
Yūsuf-ı taṣvīreş ez cāh-ı ṣadef bīrūn keşīd

شد زلیخای نگاهم راز مژگان مو سفید
یوسف تصویر شش از چاه صدف بیرون کشید

Oldı züleyḫā-yı nigāhım müjgānda mūy-ı sefīd
Yūsuf-ı taṣvīriñ cāh-ı ṣadefden ṭaşra çıḳdı

Yaʿnī nigāh-ı çeşm-i intiẓar ile mūy-ı müjgānım sefīd oldı vaṣl-ı maḥbūba vāṣıl olup dīger ṣūret-i ḥüsn-i maḥbūb saḫīfe-i ḫāṭırda **“keʾn-naḳşı fiʾl-ḥacer”** merkūz olup

maʿnā-yı dīger vādī-i dīger vādī-i ʿaşḳ-ı mecāzīde mürūr-ı eyyām ile sergeşte vü devr-i devrān eyledim nihāyet menzil-i ʿaşḳ ḥaḳīḳaye destres ü rehyafte oldum

3 **Hemçu Şevket ḳaṭʿ īn vādī be pāy-ı dil konīd**
Ser be ceyb ārīd u ez ḫāk-ı Necef bīrūn keşīd

Şevket gibi bu yolu pāy-ı dil ile ḳaṭʿ edin siz
Baş yaḳaya götürüp hāk-ı Necef'de ṭaşra çekdi

Yaʿnī rāh-ı menzil maṭlūbu Şevket gibi ṭayy etmek gerekdir zīrā yüz üzre Şevket meşhedgāh imām ʿAlī raḍıallahu ʿanh ṭayy-ı rāh u secde-i taʿẓīm ile vāṣıl-ı ḳurb-ı ziyāret-i merkadimiz olup

371

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Vaḳt-ı ānkes ḫoş ki ḫod rā der ḫam-ı kākül keşīd**
Bāde-i āşuftegī der sāye-i sunbul keşīd

O kimseniñ vaḳt-ı ḫoş ki kendiñ perçem bükümüne çekdi
Şarāb-ı āşüftelik sāye-i sünbülde çekdi

Yaʿnī ṣafā-yı ḫātır o kimsedir göñlünü bir mehpāre <vü> sīm gerden maḥbūbuñ ʿanber-efşān perçemine pīçīde edip dāʾimā ṣafāyāb olur gūyā bāde āşüfteliği sāye-i sünbülde nūş eder gibi olur

2 **Rūy-ı ʿaşḳ u ḥüsn ez yek neşʾe gulgūn kerdeend**
Mītevān taṣvīr-i bulbul rā zi reng-i gul keşīd

ʿAşḳ yüzüñ u ḥüsn bir neşʾeden gülgūn etdiler
Mümkündür taṣvīr-i ʿandelībi reng-i gülden çekdi

Yaʿnī ḥüsn ü ʿaşḳ ikisi bir şey-i vāḥid gibidir birbirinden münfek olmaz belki ṣūret-i ḥüsn-i āyīne-i ʿaşḳda rū-nümūndur dīger ṣūret-i ʿaşḳ āyīne-i ḥüsn-i maḥbūbda cilvegerdir ʿadem-i ʿaşḳdan ʿadem-i ḥüsn lāzım gelir laʿliñe kezālik

3 **ʿIṭr dūd-ı şuʿle-i āvāz mīāyed (241b) be çeşm**
Ṣafḥa-yı tārīk mıstar ez per-i bulbul keşīd

ʿIṭr dūd-ı şuʿle-i āvāz gelir göze
Ṣafḥa-i ẓulmet mıstar-ı per-i bülbülden çekdi

Yaʿnī ʿālem-i ʿaşḳ <u> muḥabbetde dudah-ı ʿāşıḳ ʿıṭr olur nāle-i ʿāşıḳ şuʿle olur belki bu cihān-ı berbād ẓulmetgede-i fānīde şuʿle-i āh u niyāz-ı ʿāşıḳdan rūşen olmaḳ derkārdır

4 **Şevḳ eczā-yı dil-i mā rā be ṣad āşüftegī̇**
Tūtiyā gerded be çeşmem ḥalḳa-yı kākul keşīd

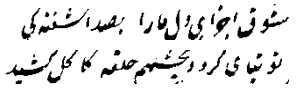

Şevḳ benim eczā-yı gönlüm yüz āşüftelik ile
Tūtiyā etdi çeşm ḥalḳa-i kāküle çekdi

Yaʿnī̇ şevḳ-i muḥabbet eczā-yı dil-i tūtiyā gibi hurd edip çeşm kākül-i maḥbūbda çekip rūşen eyledi

5 **Ḫᵛāst tā rūşen koned Şevket çerāġ-ı sāġārī̇**
Revġan-ı maʿnā zi ḫāk-ı ṭālib-ı ʿāḳıl keşīd

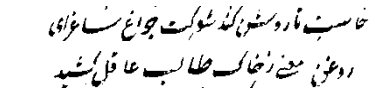

Ṭaleb eyledi tā rūşen eder Şevket şemʿ-i sāġarı
Revġān-ı maʿnā ḫāk-ı ṭālib-i ʿāḳıldan çekdi

Yaʿnī̇ şuʿarānıñ şöhretşiʿār olması sebeb-i ṭālib dāne-i nüktedān oldı bu ġazel ṭālibe naẓīredir

372

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Dil zi dest-i to şarābī̇ netevānest keşīd**
Teşne-i mā dem-i ābī̇ netevānest keşīd

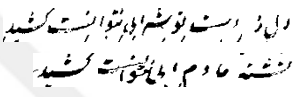

Gönül seniñ elinden muḳtedir değildir şarāb çeksen
Bizim teşnemiz bir yudum ṣu muḳtedir değil çeksin

2 **Pençeem ḫāk şod ez ū yed-i beyżā neşukuft**
Dāmen-i bend-i niḳābī̇ netevānest keşīd

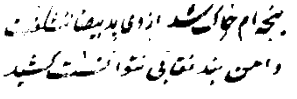

Pençem ḫāk oldı ondan yed-i beyżā açılmadı
Dāmen-i bend-i niḳābı muḳtedir değildir çeksen

Yaʿnī̇ dest-i vücūd-ı ḥayātım nihāyete resīde oldı bir āṣār nümūne-i rūḥāniyyet keşf-i izhār etmedi ḥāl bu henüz ḳayd-ı dāmen ġubār-ı cismānīden rehā bulup dest keşīd olmadı

3 **Bord derd-i ser-i ḥasret be teh-i ḫāk-ı Kelīm**
Ez gul-i Ṭūr-ı gulābī̇ netevānest keşīd

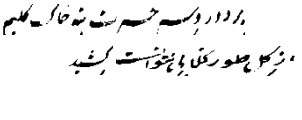

Götürdi derd-i ser-i ḥasret taḫt-ı serāya kilim
Tūr gülünden bir gülāb muḳtedir değildir çeksin

Yaᶜnī dār-ı dünyāda nūr-ı tecellī liḳā-yı ruᵓyetullah tābāver olmayıp Mūsā ᶜāleyhisselām dār-ı āḫiretde (242a) nār-ı liḳā-yı ruᵓyetullah ile şerefyāb olacaḳdır

4 **Ḫūn-ı lebteşnegī ḫod be reheş sālik ḫored**
Tā zi āyīne u ābī netevānest keşīd

Kendi ḫūn leb-teşneliği yolunda sālik içdi
Tā ki āyīneden bir şu muḳtedir değildir çeksin

Yaᶜnī bu āyīne-i ḫāne-i ᶜālemde fırṣāt var iken dād-ı rāh-ı āḫirete tedārike muḳtedir olmayan ferd esīr-i sülūk-ı rāh-ı ᶜuḳbāda kendi ḫūnleb u saḫt ciğerzād rāh-ı ᶜuḳbāda olmaḳ derkārdır

5 **Geşt çun ebleh-ı pāmāl-ı ḥavādiṯ Şevket**
Ruḫ-ı ḫod rā beḫarābī netevānest keşīd

Oldı ebleh gibi pāmāl-ı ḥavādiṯ Şevket
Kendi ruḫunuñ ḫarāblıġına muḳtedir değildir çeksen

Yaᶜnī ṣademāt-ı ḥavādiṯ-i ᶜālemden pāymāl olmaḳdan ebleh miṯāl ṣafvetden başḳa bir şey ḥāṣıl olmaz ḥāṣıl sitemdīde ezmān u derd ezmān olan merd baḫtekār u hünervār olur

373

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ḫ'īşten rā güşe ez felek-i ġam bāyed keşīd**
Pābedāmān-ı girībān-ı ᶜadem bāyed keşīd

Kendini bir güşeye felek ġamından lāzımdır çekmek
Ayaġ dāmen-i girībān-ı ᶜademe lāzımdır çekmek

Yaᶜnī zindān-ı ġam hāne-i ᶜālemden bir güşe-i vaḥdet iḫtiyār edip ẕikr-i fikr-i Ḫüdā ile rıżā-cū-ı Allah olmaḳ lāzımdır āḫirüᵓl-emr mülk-i ādeme sefer edeceksin yaᶜnī mülk-i fenādan mülk-i beḳāya rıḥlet lāzım iken tedārik-i āḫiret lāzımdır

2 **Şuᶜle-i sevdā dimāġ-ı fıṭratem rā ḫuşk kerd**
Revġan-ı bādām ez maġz-ı ḳalem bāyed keşīd

Şuᶜle-i sevdā dimāġ-ı ᶜaḳlım ḳuru etdi
Revġan-ı bādām maġz-ı ḳalemden lāzım çekmek

Yaᶜnī süziş-i sevdā-yı muḥabbetle zihnim rekāket kesb eyledi ḳalem-i muᶜciznümūn ile ṭabᶜ eyle eşᶜār <u> ebyāt taḥrīrine sülūk edelim teşḫīs-i zihn u inkişāf-ı derūn-ı hāṭır kesb edelim

3 **Ḫam buved püşt giyāh ez bār-ı iḥsānhā-yı ebr**
Çend bār-ı minnet-i ehl-i kerem bāyed keşīd

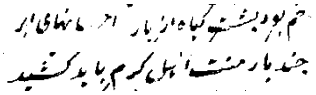

Eğri olur ön arḳası buluṭ iḥsānı yükünden
Nice bir minnet bār-ı ehl-i kerem lāzım çekmek

Yaᶜnī sebze-i çemende envāᶜ nebātātıñ (242b) beli bükülüp eğri olduġu buluṭ iḥsān eylediği yaġmuruñ yükündendir bār-ı kereme giyāh-ı çemen tābāver olmayıp ḫam-geşte ḳamet olmuş nevᶜ-i ādem Allah'dan başḳa ġayrdan bār-ı kereme nice ṭāḳat getirir

4 **Ez ḫumārem bāde-i gulgūn nemīāred bīrūn**
Bāde ez ḫūn-ı ġazālān-ı ḥarem bāyed keşīd

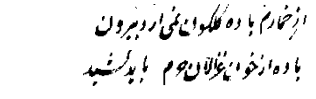

Ḫumārımdan bāde-i gülgūn çıḳmaz ṭaşra
Şarāb ḥarem āhūları ḳanından lāzım çekme

Yaᶜnī ḫumār-ı ᶜaşḳ-ı mecāzī mey-i maḥbūb-ı mecāzīden ḫāric değildir sāḳī maḥbūb-ı ḥaḳīḳīden mey-i ḥaḳīḳī nūş edip mest-i ᶜaşḳ-ı ḥaḳīḳī olmaḳ lāzımdır derece-i mecāzdan ḳaṣr-ı muᶜallā mey-i ḥaḳīḳate ᶜurūc edelim

5 **Küfr <u> ṭāᶜat sūz-ı men ez beski ṭāᶜat sūz şod**
Āb-ı men ez şuᶜle-i seng-i ṣanem bāyed keşīd

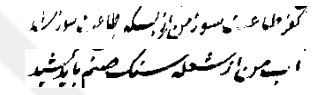

Benim küfr <u> ṭāᶜat sūzum ol ḳadar ṭāᶜat sūz oldı
Benim ābım şuᶜle-i seng-i ṣanemden lāzım çekmek

Yaᶜnī benim ġalebe-i maᶜṣiyyetim iṭāᶜat-ı Bārī biʾl-külliye benden dūr eyledi ṭarīḳ-i ṭāᶜat-i Bārī'ye sülūk u defᶜ-i maᶜsiyetime bir mürşid-i ṣāḥib-i ḥāl lāzımdır beni sūyı ᶜamelden ḥüsn-i ᶜamele tebdīl edip kār-i ḫayra sevḳ eylesin

6 **Tā şeved Şevket gul-i ḫūrşīd tebḫāl-i lebet**
Yek nefes ez ṣıdḳ hemçun ṣubḥdem bāyed keşīd

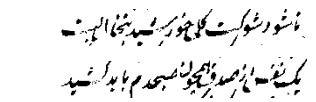

Tā ki olsun kül-i ḫūrşīd tebḫāle-i lebiñ Şevket
Bir nefes ṣıddıḳdan ṣabāh gibi lāzım çekmek

Yaᶜnī nūr-ı ḫūrşīd-i hidāyet-i Bārī sende ẓāhir u lemeᶜān olmaḳ maḳṣūd ise ṣabāḥ <u> gecelerde nefes-i ṣıddıḳ u ḫulūṣ-ı derūn ile Ḫudāya niyāz <u> taẓarruᶜ eyle

374

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Ḫurrem kesī ki sāġar-ı vaḫşet be ser keşīd**
Ḫod rā ezīn cihān be cihān-ı dīger keşīd

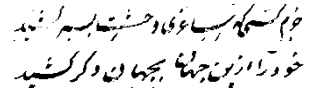

Ḫurrem bir kimse ki piyāle vü ḫışt başa çekdi
Kendin bu cihāndan bir başḳa cihāna çekdi

Yaʿnī̇ ṣafā-yı mey u ferḫūndeḥāl olsun o kimse cihān-ı fānī̇den nefret edip kār-ı beḳāya rıḥlet eyledi

2 **Cāyī̇ ki ḫaṣm tī̇ġ-i zebān mī̇koned bulend**
Bāyed sipihr ez mihr-i ḫamūş siper keşī̇d

جای ایست که خصم تیغ زبان میکند بلند
باید سپهر از مهر خموشش سپر کشید

Bir yerde ḫaṣm tī̇ġ-i zebān eder bülend
Lāzım çarḫ mihr-i ḫāmūşdan ḳalḳan çeksin

Yaʿnī̇ bir kimse (243a) felekden şikāyet u ṭaʿn güne süḫangūy olsa lāzımdır felek bī̇rūn sükūt olsun zī̇rā herkese miḳdārınca felek ṭaʿn u ezā-yı zaḫm etmişdir

3 **Tā dī̇deest laʿl-ı kemer bend-i yār rā**
Ḫod rā zi şerm lāle be kūh kemer keşī̇d

تا دیده ایست لعل کمر بند یار را
خود را ز شرم لاله بکوه کمر کشید

Tā ki görmüşdür laʿl-i kemer-i bend-i yārı
Kendine ḥicābından lāle dāġdan kemer çekdi

Yaʿnī̇ maḥbūbuñ mūmiyānında laʿl ile vażʿ-ı kemer-i miyānın lāle müşāhede eyledikde ḥicābından kendine kemer seng-i kūhdan kemer-i kūhda āmāde edip kemer bağladı

4 **Ḳaṭ-ı ümī̇d mī̇koned ez mī̇ve hemçu bī̇d**
Āzāde<ī̇> ki tī̇ġ be rūy-ı ṣemer keşī̇d

قطع امید میکند از میوه همچو بید
آزاده که تیغ بروی ثمر کشید

Ḳaṭ-ı ümī̇d eder mī̇veden Şevket gibi
Bir āzāde ki tī̇ġ rūy-ı mī̇veye çekdi

Yaʿnī̇ mezraʿa-ı ālāyiş-i dünyānıñ maḥṣūlünden ḳaṭʿ-ı ümī̇d eder bir āzāde ʿömr <u> ḥayāt-ı dünyādan dest-şūy olsa maʿnā-yı küfrāna nimet eden kimse sürāḫ rūz-ı muḳadderesi gün günden tengter olur belki gün günden miḳdār-ı rūz-ı muʿayyenesi ḳalī̇l olur

5 **Şod ez zebān-ı şuʿle merā ī̇n suḫan rūşen**
Çun şemʿ mī̇ḫored ser-i ḫod her ki ser keşī̇d

شد از زبان شعله مرا این سخن روشن
چون شمع میخورد سر خود هر که سر کشید

Oldı zebān-ı şemʿden bu kelām bana rūşen
Mūm gibi kendi baş yer her kim baş çekdi

Yaʿnī̇ bālānişī̇n mütekebbir kimseler nihāyet kendi kendilerini iʿdām ederler bu nükte baña şemʿ-i meclisden rūşen zī̇rā ibtidā-i şemʿ-i meclis bālānişī̇n olup serkeş olur

nihāyet tedrīc ile kendi kendine pestnişīn olur maḥv <u> iᶜdām olur bu mażmūn-ı muḳaddem mürūr etdi

6 **Ez sāḥil-i ṣadef netevān reft bīşikār**
Bāyed çu rişte dām beāb-ı guher keşīd

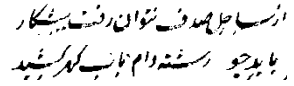

Sāḥil-i ṣādefden gitmek mümkün değil pīşkāra
Lāzım rişte gibi dām āb-ı güherde çekmek

Yaᶜnī deryā-yı ᶜālemde ṣadef-i vücūd-ı insāndan nefs-i nāṭıḳa-ı insān rūḥaniyyet kesb edip ᶜālem-i bālāda pervāz etmez mādām bir ṣāf ṭıynet u ehl-i irşāda ḳurbiyyet ḥāṣıl edip irşād olmayınca

7 **Rindī ki ez şarāb-ı cunūn neşᵓemend şod**
Sāġar zi kāse-i ser-i Mecnūn beser keşīd

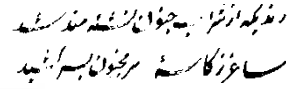

Bir rindeki bāde-i cünūndan ṣafāyāb oldı
Piyāle kāse ser-i Mecnūndan başa çekdi

Yaᶜnī ceẕbe-i İlāhī ile mecẕūb olup şarāb-ı ḥaḳīḳat ile neşᵓeyāb olan ehl-i ḥāl elbette bir erbāb-ı ḥāl u ehl-i bāṭın kimseniñ nefsinden irşād olmuşdur

8 **Efrūẖt tā zebāne ᶜaṭā-yı çerāġ-ı ū**
Revġan hezār bār zi maġz-ı guher keşīd

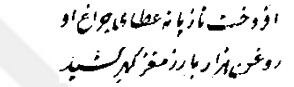

Yaḳdı ṭa ki zebāne onuñ çerāġ-ı ᶜaṭāsın
Revġan biñ defᶜa maġz-ı güherden çekdi

Yaᶜnī onuñ vücūd pür nūr <u> pāk serrişteni mücid-i ḥaḳīḳī cūd-ı ᶜināyetiyle kemāl mertebe elṭāf-ı muṣaffādır rūḥaniyyet ile ḫalḳ etmişdir

9 **Şevket gulāb mīkeşem ez[330] būy-ı gul du bār**
Ez men dimāġ-ı nāzik-i ū derd-i ser keşīd

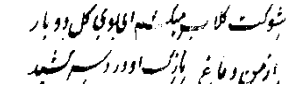

Şevket gülāb çekerim gül ḳoḳusundan iki kere
Benden onuñ dimāġ-ı nāzik derd-i ser çekdi

Yaᶜnī dimāġ-ı nāzik maḥbūb kemāl mertebe nāzik olduġundan būy-ı gülden mükerrer gülāb aẖz edip teşmīm dimāġ-ı nāzik-i maḥbūb eylerim zīrā benden maḥbūba derd-i ser ᶜārıż oldı belki būy-ı gülābdan sıḳlet u derd-i ser ᶜārıż olur

[330] Metinde "ای" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "ez" şeklinde okunmuştur.

375

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Pāy-ı ū rā ḥalḳa-yı aḥbāb mībāyed keşīd**
Reẖt-i ẖod zīn āteşīn girdāb mībāyed keşīd

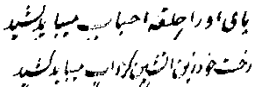

Onuñ ayaġıñ ḥalḳa-i aḥbābdan lāzım çekmek
Kendi esbābıñ bu āteşīn girdābdan lāzım çekmek

Yaᶜnī bezm-i ᶜuşşāḳdan maḥbūb-ı nāzik dūr olmaḳ lāzımdrı zīrā bezm-i ᶜuşşāḳ āteş-i ᶜaşḳla alevefşān olmaḳ ḥasebiyle vücūd-ı nāzik-i maḥbūb tābāver olmadığından dūr olmaḳ lāzime-i ḥāldendir

2 **Der ser-i ferşest zīr-i būriyā-yı faḳr-ı mā**
Ez gul-i muẖmel gulāb-ı ẖāb mībāyed keşīd

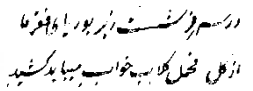

Perīşān<lı>ḳ üzeredir bizim zīr-i būrīyā-yı faḳrımız
Gül-i ḳadifeden gülāb-ı ẖāb lāzım çekmek

Yaᶜnī bizim faḳr-ı ḥāl ihtiyārımız ᶜaleᵓd-devām perīşān u şifte dīgergūn olmaġla devr eyler bizim ẖāb-ı rāḥatımız ṣūret-i ẖayāl gibi derẖāṭır olur

3 **Çeşm-i sūzen şod Mesīḥā rā ḥişār-ı āhenīn**
Dest-i ẖīş (244a) ez dāmen-i esbāb mībāyed keşīd

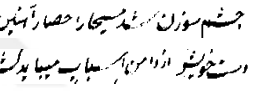

Çeşm-i sūzen oldı ᶜİsāya ḥişār-ı āhenīn
Kendi eliñ dāmen-i esbābdan çekmek lāzım

Yaᶜnī esbāb-ı taᶜallüḳāṭ-ı dünyādan erbāb-ı tecerrüde iḳṭaᶜ lāzımdır zīrā ᶜİsā ᶜaleyhisselāmıñ seyr-i sülūk-i tecerrüdüne bi iğne māniᶜ oldı bu mażmūn tekrār geçdi

4 **Mā ḥisāb-ı ẖod çu baḥr ez çeşm-i giryān kerdeīm**
Nām-ı mā rā ḥalḳa-ı girdāb mībāşed keşīd

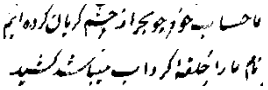

Ben kendi hesābım deryā gibi çeşm-i giryāndan etdim
Benim nāmım ḥalḳa-i girdāb lāzım çekmek

Yaᶜnī baḥr gibi müddet-i vaḳt-ı ḥayātım çeşm-i giryān ile güzerān eyledi dīger bizim vücūdumuz girdāb-ı baḥr-ı vaḥdet niyāz-ı Bārī'de dāᵓimā devr <u> cevlān eder

5 **Īn ḳadr nāzik dilī şebnem nemīāyed be kār**
Nāz ān ẖūrşīd-i ᶜālemtāb mībāyed keşīd

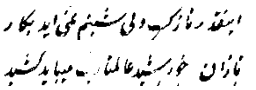

Bu ḳadar nāzik dillik şebnem gelmez işe
O ḫūrşīd-i ʿālem-tābıñ nāzik lāzım çekmek

Yaʿnī ḥükm-i ḳudreti tamām-ı ʿālemi iḥāṭa eden mevlān serkeşlik lāzım değil belki ʿabd-ı ʿāciz emr u ḥükmüne inḳıyād lāzime-i ḥāldendir

6 **Tīġ-i ḫūnrīzī ki dāred zāhidān rā mīdehed**
Ez niyām-ı ebrū-yı miḥrāb mībāyed keşīd

Tīġ-i ḫūnrīz ṭutar zāhidlere verir
Niyām miḥrāb-ı ebrūdan lāzım çekmek

Yaʿnī ne ḳadar tīġ-i zebān-ı ciğerhār varsa cümlesin zāhide vermişler ḫāne-i mihrābdan çıḳıp kesr ḳılıp derūn-ı sülāʾları zaḫmnāk eder

7 **Nīst rūd-ı Nīl iḥsān-ı ʿazīzānrān rā nemī**
Baʿd ez īn ez cāh-ı Kenʿān āb mībāyed keşīd

Yoḳdur cūy-ı Nīl'de iḥsān-ı ʿazīzlerde bir nem
Bundan ṣoñra cāh-ı Kenʿān'dan āb lāzım çekmek

Yaʿnī ʿabd-i ʿāciz teşne miyāna çeşme-i kerem ʿabd-i ʿācizden bir ḳaṭre āb-ı kerem ḥāṣıl olmaz ancaḳ ʿabd-i ʿāciz teşne miyāna āb-ı cūy-ı ʿināyet-i Bārī-i teʿāla reyyān olur

8 **Hemçu timṯāl<ī> ki ez āyīne mībāyed bīrūn**
Ḫ‿īş rā āsān ez men girdāb mībāyed keşīd

Timṯāl gibi āyīneden çıḳar ṭaşra
Kendiñ sehl (244b) *bu girdābdan lāzım çekmek*

Yaʿnī bu girdāb-ı haṭarnāk āyīneḫāne-i ʿālemden ṣūret-i vücūduñ iḫrāc ile timṯāliñ ḫāñe-i āyīneden nābūd oldığı gibi

9 **Behr-i teskīn-i men ey sāḳī be ḫākem bāde rīz**
Āteşālūdest ḫākem āb mībāyed keşīd

Benim teskīnim için ey sāḳī ṭoprāġıma bāde tök
Āteşālūddur ṭopraġım ṣu lāzım çeksin

Yaʿnī defʿ-i ġam için ey sāḳī bāde ṣun baña zīrā vücūdum ḥarāret-i ġam ile iḫrāḳ oldı āb-ı bāde lāzım ḥarāret-i ġam-ı derūnum teskīn etsin

10 **Çun çerāġ-ı ḫāne-i dervīş mā rā nūr nīst**
Bāz Şevket revġan ez mehtāb mībāyed keşīd

Çerāġ-ı ḫāne-i derv̈îş gibi bizde nūr yoḳdur
Bir daḫı Şevket revġan mehtābdan lāzım çekmek

Yaᶜnî çerāġ-ı vücūdumuzda belki ḫāne-i şemᶜ-i vücūdumuzda sūziş-i lemᶜa sülūk olmadığından bir erbāb-ı şemᶜ-i ḥaḳîḳatiñ nūr-ı şemᶜinden nūr iḳtibās edip ḫāne-i vücūdu rūşen edip seyr-i sülūk-i menzil-i ḥaḳîḳat olalım

376

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ḫāṭır-ı men cānib-i ān zulf-ı kākul mîkeşed**
Ez perîşānî reg-i men būy-ı sünbül mîkeşed

خاطر من جانب آن زلف کاکل میکشد
از پریشانی رگ من بوی سنبل میکشد

Benim ḫāṭırım o zülf kākül cānib çeker
Perîşānlıkdan benim ṭamarım būy-ı sünbül çeker

Yaᶜnî benim ḫayāl-i ḫāṭırım dāᵓimā zülf-i kākül-i maḥbūba māᵓildir ānen fe ānen gönlümü zülf-i kākül-i maḥbūb ceẕb eder belki ziyāde perîşān u āşüfteḥāl <u> ᶜaşḳ olduġumdan būy-ı zülf-i dilber beni ḳayd-ı bend eder

2 **Çun be dil rūz iştiyāḳ-ı vaṣl-ı maḥbūb āvered**
Bulbül ez rîġ-i beyābān revġan-ı gul mîkeşed

چون بدل روز اشتیاق وصل محبوب آورد
بلبل از ریگ بیابان رو بگل میکشد

Ne zamān göñle rūz iştiyāḳ-ı vāṣl-ı maḥbūb getirir
Bülbül rîg-i beyābāndan revġan-ı gül çeker

Yaᶜnî vaṣl-ı şevḳ-i gülzārı ne zamān bülbül derhāṭır rîg-i beyābān dîdelerine gül-i gülzār gibi nümāyān olur kezālik ᶜāşıḳ vaṣl-ı ḥüsn-i maḥbūbu ne mekānda derhāṭır eylese bezm-i visāl-i maḥbūb gibi bedîdār olur

3 **ᶜĀşıḳ-ı bîdil tesellî mîdehed ḫod rā behîç**
Nāz çendîn iltifāt ez yek teġāfül mîkeşed

عاشق بیدل تسلی میدهد خود را بهیچ
ناز چندین التفات از یک تغافل میکشد

ᶜĀşıḳa bîdil tesellî verir (245a) *kendine lā-şeyᵓ*
Nice bir iltifātıñ nazik bir teġāfülden çeker

Yaᶜnî rūz-ı hicrān maᶜşūkda ḫayāl-i vaṣl-ı maḥbūb ile ᶜāşıḳ-ı evkātgüzār olup güne güne ḫayāl-i vaṣl-ı cānān ile tesellîyāb olur

4 **Ḫırmen-i zülf-i torā nāzem ki tā maḥşer ez ū**
Mūr sūy-ı ḫāne-i ḫod toḫm-ı sunbul mîkeşed

خرمن زلف ترا نازم که تا محشر از او
مور سوی خانه خود تخم سنبل میکشد

Seniñ ḫırmen-i zülfüne ḳurbān olam tā ki maḥşere ondan
Mūr kendi semt-i ḫānesine toḫm-ı sünbül çeker

Yaʿnī mederr-i zülf-i sünbül-i dilbere göñlüm fedā olsun mederr-i dil-i ʿāşıḳ rūz-ı ḥaşre dek ondan dāneçīn olur

5 **Şemʿ-i men pervāne rā Şevket be feryād āvered**
Revġan-ı gul fıṭratem ez maġz-ı bulbul mīkeşed

شمع من پروانه را شوکت بفریاد آورد
روغن گل فطرتم از مغز بلبل میکشد

Benim şemʿim pervāne Şevket feryāda getirir
Revġān-ı gül ʿaḳlım maġz-ı bülbülden çeker

Yaʿnī benim şemʿim ḥüsn-i maḥbūb u seyr-i sülūk-ı ʿaşḳım revġan-ı gülümü maġz-ı bülbülden aḫz eder ḥāṣıl pervāne vü bülbül benim ʿaşḳ-ı pürzūr cihāngīrime nisbet ʿaşḳdan ḥālī gibi olurlar

377

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Ḫākisterem zi perde-i fānūs rīḫtened**
Tā reng-i şuʿle ḫāne-i ḥüsn-i to rīḫtened

خاکسترم ز پرده فانوس ریختند
تا رنگ شعله خانه حسن تو ریختند

Benim külüm perde-i fānūsdan ṭökdiler
Tā ki reng-i şuʿle seniñ ḫāne-i ḥüsnüne ṭökdiler

Yaʿnī seniñ şemʿ-i ḥüsnüñ lemʿafürūz olaldan beri perde-i fānūs ʿālemde āteş-i ʿaşḳla vücūdum sūzān olup ḫākister-i ġūbār oldı

2 **Ṣad bār surme rā be ḥarīr-i nigāh-ı ḫīş**
Ḫūbān berāy-ı çeşm-i siyāh-ı to bīḫtened

صد بار سرمه را بحریر نگاه خویش
خوبان برای چشم سیاه تو بیختند

Yüz kere sürme kendi ḥarīr-i nigāhlarından
Maḥbūblar seniñ çeşm-i siyāhıñ için elediler

Yaʿnī seniñ çeşm-i siyāhıñ şāyeste olmaḳ için maḥbūb-ı zamānlar ḥarīr nigāhlarıñdan yüz kere sürme eleyip tā ki seniñ dīdeleriñde cāygīr olmaya şāyān olsun

3 **Ez ṣāf-ı reng-i yed-i to durdī ki mānde būd**
Der sāġar-ı gul u ḳadeḥ-i lāle rīḫtened

از صاف رنگ ید ی تو دردی که مانده بود
در ساغر گل و قدح لاله ریختند

Seniñ ṣaf reng-i yediñden ṭortu ki ḳalmış idi
Sāġar-ı gül u ḳadeḥ-i lāleye ṭökdiler

Yaʿnī reng u būy-ı (245b) maḥbūbdan besmānde olan şeyden būy-ı gül u reng-i lāle ḥāṣıl oldı

378

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 Ḫūbān dil-i belākeş-i mā rā girifteend
Çun bāde-yi nigeh ġış-i mā rā girifteend

خوبان دل بلاکش ما را گرفته اند
چون باده نگه خشم ما را گرفته اند

Maḥbūblar bizim dil-i belākeşimiz ṭutmuşlar
Bāde nigāh gibi bizim ᶜaşḳımız ṭutmuşlar

Yaᶜnī maḥbūblar bizim ġamkeş u belākeş gönlümüz bizden aḫẕ eylediler şarāb-ı neẕẕāre gibi bizi ġıll u ġış-ı ġamdan ṣāf edip ḫalāṣ eylediler

2 Der bezm-i mā ṣadā şinīden neşod bülend
Ez seng-i surme āteş-i mā rā girifteend

در بزم ما صدا شنیدن نشد بلند
از سنگ سرمه آتش ما را گرفته اند

Bizim meclisimizde ṣadā işitmek bülend olmadı
Seng-i sürmeden bizim āteşimiz ṭutmuşlar

Yaᶜnī biz ᶜāşıḳ-ı cānsūḫtelerin meclisinde ṣadā gūş olmaz bizim sirişt <u> ṭıynetimiz sükūt üzre īcād olmuşdur birbirimizin ḥālinden teveccüh-i derūn ile āgāh oluruz

3 Şevket çi güne ez der-i meyḫāne bugẕerīm
Mestān ᶜinān-ı ebreş-i mā rā girifteend

شوکت چه گونه از در میخانه بگذرم
مستان عنان ابرش ما را گرفته اند

Şevket ne dürlü meyḫāne ḳapısından geçem
Mestāneler bizim <atın> dizginin ṭutmuşlar

Yaᶜnī ne güne meslis-i maḳām-ı yārān-ı ṣafādan güzerān idim zīrā benim ᶜinān-ı iḫtiyārım dest-i yāran-ı ṣafāya seyrde olmuş ḫalāṣ mümkün değil

379

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 Nemek be dāġ-ı dil-i şemᶜ-i men zi nūr ofted
Şerer be ḫırmen-i <mā> ez nigāh-ı mūr ofted

نمک به داغ دل شمع من ز نور افتد
شرر به خرمن من از نگاه مور افتد

Nemek benim şemᶜ-i dāġ-ı dilime nūrdan düşer
Āteş benim ḫırmenime nigāh-ı mūrdan düşer

Yaᶜnī benim vücūdum kendi kendinden zaḫmnāk olup dīger ḫırmen-i vücūdum cüzᵓi bir şeyden berbād olur

2 Çonān neẕāre-i ḫuldem koned ziyān bīto
Ki gil beçeşm-i men ez ḫāl-ı rūy-ı ḫūr ofted

چنان نظاره خلدم کند زیان بی تو
که گل بچشم من از خال روی حور افتد

Ancaleyin neẓẓare-i cennetim eder sensiz baña ziyān
Gözüme benim beyāż ḫāl rūy-ı ḥūrdan düşer

Yaᶜnī liḳāullah olmasızıñ Firdevs-i aᶜlā bir mertebe baña ziyān eder ḫāl-i rūy-ı ḫūrī-i cennet muᶜāyene vü müşāhedesinden gözlerim nābīnā olur

3 **Çu ez fetīle cudā geşt tīre şod dāġem**
Şeved siyāh çu gil ez çerāġ dūr ofted (246a)

Fetīleden ayrı olduġu vaḳtde siyāh oldı dāġım
Olur siyāh kül çerāġdan dūr olduġu vaḳtde

Yaᶜnī penbe-i dāġım dāġımdan cüdā olduḳda dāġ-ı derūnum siyāhrū vü perīşān oldı şebān-ı tārda kil şemᶜden dūr olduġu ḥalde siyāh oldı ḥāṣıl sūz-ı ᶜaşḳ-ı dilberden fāriġ olan göñüller siyāh derūnlardır

4 **Zi bes mīsūḫīm baᶜd-ı morg hem nezdīk**
Zi berḳ-i seng-i mezār āteşem be gūr ofted

Ol ḳadar yandım öldükden ṣoñra berāber yaḳınlardan
Berḳ-i seng-i mezārdan āteşim mezārıma düşer

Yaᶜnī ol ḳadar āteş-i ᶜaşḳla iḥrāḳ vücūdum eyledim öldükden ṣoñra baña ḳarīb olma ḥissiyle seng-i mezārımdan mezārıma āteş düşüp ḫāk-i mezārım alevefşān olur

5 **Nigeh zi kūşe-i çeşm-i siyāh-ı ū Şevket**
Gehī ki sūy-ı men ofted be ṣad ġurūr ofted

Nigāh onuñ kūşe-i çeşm-i siyāhından Şevket
Gāhīce ki benim semtime düşer yüz ġurūr ile düşer

Yaᶜnī ġazāl-ı çeşm-i siyāh maḥbūb baᶜżı kere bin ġurūr ile baña nīmnigāh eder

380

(Mefᶜūlü/Mefāᶜīlü/Mefāᶜīlü/Faᶜūlün)

1 **Dāġem ki mebād-ı encümenkār-ı to ofted**
Ez nukhet-i gul sāye be ruḫsār-ı to ofted

Dāġım olmasıñ encümenkārıña düşer
Nükhet-i gülden seniñ ruḫsārına sāye düşer

Yaʿnī olmaya seniñ meclis-i nāzikiñe ṣoḥbet dāġ-ı derūnum güzerān zīrā būy-ı gülden seniñ ruḫsār-ı nāzikiñe sāye düşer ṣoḥbet dāġ-ı derūn-ı ʿāşıḳa tāb olmaz rencūr olursun

2 **Ez behr-i temāşā-yı to çeşm sāḫte ḫod rā**
Bāşed ki gul ez güşe-i destār-ı to ofted

از بهر تماشای تو چشم ساخته خود را
باشد که گل از گوشهٔ دستار تو افتد

Seniñ temāşañ için göz yapmışdır[331] *kendini*
Ola ki gül seniñ güşe-i destārıña düşer

Yaʿnī gül-i gülzār mecmūʿ vücūduñ ʿayn-ı çeşm eyledi şāyed maḥbūbuñ güşe-i destārıña bir nigāh etmeğe şāyeste ola

3 **Ez çehre-i ʿāşıḳ pey-i ārāyiş-i bāġet**
Pervāz koned reng be goẕār-ı to ofted

از چهرهٔ عاشق پی آرایش باغت
پرواز کند رنگ بگذار تو افتد

ʿĀşıḳıñ yüzündendir seniñ nişān-ı ziynet-i gülzārıñ
Pervāz eder reng (246b) *seniñ gülzārıña düşer*

Yaʿnī reng-i rūy-ı ʿāşıḳdan gülzār-ı ārāyiş-i ḥüsn-i maḥbūb izlenip bulunur zīrā ʿāşıḳlar reng-i rūları dāʾimā semt-i gülzār-ı ḥüsn-i maḥbūba pervāz eder

4 **Ṣad lāle-i ḫūrşīd şeved dāġ-ı sevādeş**
Çeşm ki be ḫār-ı ser-i dīvār-ı to ofted

صد لالهٔ خورشید شود داغ سوادش
چشم که بخار سر دیوار تو افتد

Yüz lāle-i ḫūrşīd olur dāġ-ı sevādı
Bir göz ki seniñ hār-ı ser-i dīvārıña düşer

Yaʿnī bir kere gülzār-ı ḥüsn seyr <u> temāşā eden kimse dāġ-ı ʿaşḳ-ı siyāhı ben lāle-i ḫūrşīde taʿn eder

381

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Vaʿde-i ū ber dil āb u reng-i rāḥat mīdihed**
Ebr-i taṣvīr īn gulistān rā ṭarāvet mīdihed

وعدهٔ او بر دل آب و رنگ راحت میدهد
ابر تصویر این گلستان را طراوت میدهد

Onuñ vaʿdesi göñle āb u reng-i rāḥat verir
Ebr-i taṣvīr bu gülistāna ṭarāvet verir

Yaʿnī maḥbūbuñ vaʿde-i vaṣl-ı dürūġāmīzi ḫāne-i ḫāṭır-ı ʿuşşāḳı rūşen edip dīger dil-i bītāb ʿuşşāḳa sükūnet <u> rahāt verir ebr-i taṣvīrden gülistāna ṭarāvet kesb eylediği gibi

[331] Beyitin Farsça olan aslında "yakmak" fiili geçer

2 **Lālehā-yı deşt naḫl-ı mātem-i Mecnūn buved**
Ḫāk-ı ṣaḥrā-yı cunūn būy-ı muṣībet mīdihed

لاله های دشت نخل ماتم مجنون بود
خاک صحرای جنون بوی مصیبت میدهد

Ṣaḥrā lāleleri naḫl-i mātem-i Mecnūn olur
Ḫāk-ı ṣaḥrā-yı cünūn muṣībet ḳoḳusun verir

Yaʿnī beyābān-ı vādī-i cünūniyyetde dāʾimā āṯār-ı cünūniyyet hüveydā olur maḳām-ı ḥavādiṯde nümüne-i ḥavādiṯ ẓāhir olduġu gibi

3 **Bes ki ābeş dādeem ez cūybār-ı zaḫm-ı dil**
Ġonce-ı peykān-ı ū būy-ı meḥebbet mīdihed

بسکه آبش داده ام از جوبیار زخم دل
غنچهٔ پیکان او بوی محبت میدهد

Ol ḳadar ṣuyuñ verdim cūybār-ı zaḫm-ı dilden
Onuñ ġonca-i peykān būy-ı muḥabbet verir

Yaʿnī kemān ebrū-yı dilberden hedef-i sīneme işābet eden tīr-i müjgān peykānları zaḫm-ı derūn u ḫūn-ı ciğerimle bir mertebe sīrāb ḫūnālūd oldı görenler taḥḳīḳ ederler ḫūn-ı şehīd-i ʿaşḳ <u> muḥabbet ile ḫūnālūd olup sīrāb-ı ḫūn-ı ʿāşıḳ olmuşdur

4 **Āsiyāb-ı nuh felek mīgerded ez āb-ı güher**
Dīde-i men girye-yi gāhī ki ruḫṣat mīdihed

آسیاب نه فلک میگردد از آب گهر
دیدهٔ من گریه گاهی که رخصت میدهد

Ṭoḳūz felek değirmānı döner āb-ı güherden
Benim gözlerim aġlamaya (247a) *gāhice ki ruḫṣat verir*

Yaʿnī devr-i dāʾim āsiyā-yı nüh feleğe dürrdāne-i vücūd-ı nevʿ-i benī ādem bāʾiṯdir

5 **Ez beyāż-ı gerdeneş tā mıṣraʿ kerdem raḳam**
Ṣafḥa-yı men bād ez ṣubḥ-ı ḳıyāmet mīdehed

از بیاض گردنش تا مصرع کردم رقم
صفحهٔ من باد از صبح قیامت میدهد

Beyāż gerdeninden tā ki bir mıṣraʿ etdim raḳam
Benim ṣafḥam yād ṣubḥ-ı ḳıyāmetden verir

Yaʿnī maḥbūbuñ beyāż simīn gerdenini vaṣf <u> taḥrīr eylediğim ṣaḥīfeden ʿalāmet-i ṣubḥ-ı maḥşer bedīd olurdı

6 **Ez nigāh-ı germ-i ʿāşıḳ mūy-ı āteşdīde şod**
Bes ki ān mūymiyān dād-ı nezāket mīdihed

از نگاه گرم عاشق موی آتش دیده شد
بسکه آن موی میان داد نزاکت میدهد

Germ nigāh-ı ʿāşıḳdan āteş görmüş ḳıl oldı
Ol ḳadar o mūymiyān ʿadālet-i nezāket verir

Yaʿnī kemāl mertebe ʿadālet-i nezāket mūmiyān dilberde cemʿ olmaḳ ḥasebiyle nigāh-ı germ-i ʿāşıḳdan mūmiyān dilber mūy-ı āteşdīde gibi oldı yaʿnī germ-i nigāh-ı ʿāşıḳa tābāver olmadı

7 **Mīkonem mehtāb-ı ḫūrşīd-i ḳıyāmet rā ḫayāl**
Rūz-ı maḥşer hem dil-i men dād-ı ʿīşret mīdihed

Ederim mehtāb-ı ḫūrşīd-i ḳıyāmet ḫayāl
Rūz-ı maḥşer daḫı benim gönlüme ʿadālet-i ʿişret verir

Yaʿnī mehtāb-ı ḫūrşīd-i ḳıyāmetde derhāṭır edip ḥissemend u ṣafāyāb olurum rūz-ı maḥşer daḫı ḥaḳḳ <u> ʿadālet üzre ṣafābaḫş gibidir

8 **Kāh rā pest-i ümīd ez kehrübā bāşed be kūh**
Sālik ez dīvār-ı menzil ten <be>rāḥat mīdihed

Kāha pest-i ümīd kūha kehrübādan olur
Salik dīvār-ı menzilde ten rāḥata verir

Yaʿnī sālik-i ḥaḳīḳat menzil-i ḥaḳīḳate vāṣıl olmayınca vāṣıl-ı merām ʿāḳıber bekām olmaz kāhiñ menzil-i merāmı kehrübā olmaḳ ḥasebiyle tā ki kehrübāya vāṣıl olmayınca rāḥat eylemediği gibi

9 **Āb-ı peykān yek ser-i tīr ez serem Şevket gozeşt**
Ān kemān ebrū merā tā çend zaḥmet mīdihed

Āb-ı peykān bir oḳ boyu başımdan Şevket geçdi
O kemān ebrū baña tā ne ḳadar zaḥmet verir

Yaʿnī zaḫm-ı tīr-i cefādan ḫālī peykerimde bir yer ḳalmadı ḥālā o kemān ebrū tīr-i cefā ile beni zaḫmnāk etmek peyderpey ḳaṣd eder (247b)

382

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Nigāh ez dīden-i dāġ-ı men u dilteng mīsūzed**
Dimāġ ez būy-ı īn gulhā-yı āteşreng mīsūzed

Nigāh benim dāġ-ı diltengim görmekden yanar
Dimāġ bu āteş reng güller ḳoḳusundan yanar

Yaʿnī benim dāġ-ı āteşīn derūn-ı dil-tengim neẓẓare eden kimselerin nūr-ı naẓarlarını iḫrāḳ eder bu dā gül ḳoḳusundan dimāġ sūzān olur

2 **Şarāb-ı āteşīn-i ʿaşḳ rā ṭāḳat ki mīāred**
Be ruḫ ez germī-yi keyfiyyet-ı ū reng mīsūzed

Bāde-i āteşīn ʿaşḳa kim ṭāḳat getirir
Yañaġda onuñ germiyyet-i keyfinden reng yanar

Yaʿnī bāde-i āteşīn ʿaşḳa tābāver olmaḳ emr-i ṣaʿbdır zīrā şarāb bir ḥarāret-i ʿaşḳdan çok kimse iḥrāḳ-ı vücūd eylemişdir

3 **Buved ez germ reften naḳş-ı pāyem çeşme-i āteş**
Zened ḫārī eger der dāmen-i men ceng mīsūzed

بود از گرم رفتن نقش پایم چشمه آتش
زند خاری اگر در دامن من چنگ میسوزد

Olur germ reftārdan naḳş-ı pāyım çeşme-i āteş
Eger bir hār benim dāmānıma el verir yanar

Yaʿnī rāh-ı ʿaşḳ-ı muḥabbetde bir mertebe germ-reftār oldum nişān-ı pāyım dūd-mān-ı āteş gibi hüveydā oldı dīger rāh-ı reftārımda bir ḫār bana işābet etse derḥāl iḥrāḳ-i biʾn-nār olur

4 **Meḥebbet kār-ı ḫod rā mīkoned der her kocā bāşed**
Per-i pervāne-i mā zˇāteş-i der seng mīsūzed

محبت کار خود را میکند در هر کجا باشد
پر پروانه ما آتش در سنگ میسوزد

Muḥabbet kendi kārıñ eder her kande olur
Bizim per-i pervānemiz āteş-i sengden yanar

Yaʿnī ʿaşḳ <u> muḥabbet her yerde kār-gerdir ketm<u> iḫfā olmaz belki ʿālem miṣāl ḫayālde daḫı cilvenümūndur

5 **Merā tā ki kon<ī> ey bāġbān āb ez nigāh-ı ḫod**
Gulī bū kerdeem dīger nemīdānem gunāh-ı ḫod

مرا تا کی کنی ای باغبان آب از نگاه خود
گلی بو کرده ام دیگر نمیدانم گناه خود

Beni tā ne zamāna ḳadar ey bāġbān edersin ṣu kendi nigāhından
Bir gül ḳoḳlarım başḳa bilmem kendi günāhım

Yaʿnī ey ṣāḥib-i ḥüsn-i cefā-cūy nice bir günāh-ı ġażābla vücūdum maḥv <u> berbād edersin benim ḳuṣūrum ancaḳ gülzār-ı cemālinden būy-ı gül-i ʿaşḳ <u> muḥabbet teşmīm eyledim dīger ḳuṣūrum ne olduġu bilmedim

6 **Ḳadeh bişkestem ez mestī zebān kūtāh īn bezmem**
Zebān ez mevc-i mey kerdem ki kerdem ġadrẖˇāh-ı ḫod

قدح بشکستم از مستی زبان کوتاه این بزم
زبان از موج می کردم که کردم قدر خود را

Ḳadeh ḳırdım mestiñden bu meclisde kūtāh (248a) *zebānım*
Mevc-i meyden zebān ederim ki edem kendi ġadrẖāhım

Yaʿnī cilvegāh-ı meydān-ı muḥabbetde keşf-i rāz-ı muḥabbet eyledim erbāb-ı muḥabbete mümāşāt edip ġadrẖāh keşf-i muḥabbet ederim belki ḥüsn-i ṣafā-yı ʿaşḳa tābāver olmadıġım beyān ederim

7 **Meşev mihmān <be> merdüm nātevān şod mihmān-ı ḫod**
Zi çāk-ı dil çu gendüm nān-ı ḫod bişken be ḫ̌ān-ı ḫod

Olma mihmān mürdeme ne ḳadar mümkün olur kendine mihmān
Çāk-ı dilden buġday gibi kendi ekmeğiñ ḳır kendi ḫānında

Yaʿnī ne ḳadar mümkün olursa bir kimseniñ ḫān-ı niʿmetinden mihmān olup kāse-i leys-i imtinān belki gendüm gibi şāyeste gürsine-i ḥāl olmaḳ imtināndan evlā vü aḥsendir

8 **Buved şīrāze-i evrāḳ-ı ʿomr-i mā suḫan kerden**
Nefes dārīm mā ez bād-ı dāmān-ı zebān-ı ḫod

Olur benim şīrāze-i evrāḳ-ı ʿömrüm tekellüm etmek
Nefes ṭutarım ben kendi bād-ı dāmān-ı zebānımdan

Yaʿnī ḥayāt-ı ʿömr-i rahātım ḫüsn-i kelām ile tekellüm etmekdir gūyā bizim dem-i zinde-kānımız bād-ı dāmen zebān etmiş

9 **Nedāred nefs hemvār ez der-i kes çeşm-i ümīdī**
Ki mīsāzed seg-i ḳānīʿ be muşt-i ustuḫ̌ān-ı ḫod

Ṭutmaz nefes hemvār bir kimse ḳapısından çeşm-i ümīd
Zīrā ḳanāʿat eder ḳānīʿ köpek kendi avuç kemukine

Yaʿnī ḫākbīn olan ṣāḥib-i nefs-i mutmaʾinee bir kimseden bir şey meʾmūl etmez ancaḳ Allah'dan meʾmūl <u> ṭaleb eder seng-i ḳānīʿ kendi ṣāḥbinden ḳalan bir parça üstüḫāna ḳanāʿat eylediği gibi

383

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Zi cūş-ı ḥırş dilem ḫūn-ı ṣād temennā ḫord**
Fiġān ki īn ṣadef-i tengçeşm deryā ḫord

Cūş-ı ḥırṣdan göñlüm yüz temennā ḳanın yedi
Fiġān olsun bu ṣadef-ı tengçeşm deryā yedi

Yaʿnī cūş-ı ġalebe-i ḥırṣ nefs-i dünyā ile hezār temennā-yı mālā-nihāyeye destendāz oldı feryād olsun bu aç gözlü nefs-i kāfir ġalebe-i ḥırṣ ile baḥr-ı ʿālemde dürrdāne-i vücūdu iʿdām eyledi

2 **Çonān zi gerdiş-i ān çeşm mużṭarib geştem**
Ki reng-i men be nigāheş be nīm reh vā ḫord

Ancaleyin o çeşm gerdişinden mużṭarib (248b) *oldum*
Benim rengim nigāhında yarım yolda rast geldi

Yaʿnī bir mertebe ḥalḳa-i çeşm-i maḥbūb u nigāh-ı dil-rübūdesine üftāde vü mużṭarib ḥāl oldum reng-i berīdem nīm rāhda nigāh-ı dilber-i maḥbūba lāḳī olur

3 **Çonān kenār girift ez cihān neşāṭ-ı lebet**
Becā-yı bāde zi peymāne ḫūn-ı ʿanḳā ḫord

جنان کنار گرفت از جهان نشاط لبت
بجای باده ز پیمانه خون عنقا خورد

Ancaleyin kenār ṭutdı cihāndan neşāṭ-ı lebiñ
Bāde bedel peymāneden ḫūn-ı ʿanḳa içdi

Yaʿnī ol ḳadar neşāṭ-ı leb-i maḥbūb ʿālemden derkenar nābūd oldı yaʿnī cümle ḫalāyıḳdan mestūr oldı nūş eylediği şarāb-ı ḫoşgüvār nādirüʾl-vücūd u mümtāz-ı ʿālem olmaḳ lāzım geldi

4 **Buved zi ʿāḳıbetkār-ı ḫīşten āgāh**
Kesī ki ḳısmet-i imrūz zi behr-i ferdā ḫord

بود ز عاقبت کار خویشتن آگاه
کسی که قسمت امروز بهر فردا خورد

Olur kendi ʿāḳıbetkārından ḫabīr īḳāż
Bir kimse ki bugün ḳısmetini yarın için yedi

Yaʿnī ʿaḳıbet endīş u mütevekkil o merdānedir kim rūz-ı merreten ḳısmet-i muḳadderesine ḳanāʿat edip endīşe-i rūzī-i ferdā eylemez

5 **Çi ġayretest ki ez ʿaks-ı ḫˇīş ān maġrūr**
Derūn-ı ḫāne-i āyīne bāde tenhā ḫord

چه غیرتست که از عکس خویش آن مغرور
درون خانهٔ آیینه باده تنها خورد

Ne ʿaceb ġayretdir ki kendi ʿaksinden o maġrūr
Derūn-ı ḫāne-i āyīnede bāde yalnız nūş etdi

Yaʿnī ne ḳadar ḥüsn-i ḫoduna maġrūr terk vaḥşīdir kendi ʿaksiyle derūn-ı ḫāne-i āyīnede bādenūş oldı belki ḫāne-i āyīnede kendi ṣūret-i ḥüsnüñ gördükde kendi ḥüsnüne ʿāşıḳ mest oldı

6 **Dil ez ḫayāl-ı ʿitāb-ı to tengter şodeest**
Ḥaẕer ki tundī-yi īn bāde ḫūn-ı mīnā ḫord

دل از خیال عتاب تو تنگ‌تر شده است
حذر که تندی این باده خون مینا خورد

Gönül seniñ ḫayāl-i ʿitābıñdan ziyāde teng olmuşdur
Ṣaḳın ki bu şarāb keskinliği ḫūn-i mīnā yedi

Yaʿnī bir mertebe tünd ḫūy dilber fettāndır ġażab u ʿitāb eylediği zamān derḫāṭır olsa ḫāṭır perīşān u gönül münkesir olmuşdur

7 **Şarāb-ı reng-i ruḫeş rā nigāh-ı men Şevket**
Be sāye-i muje-yi çeşm-i mest-i şehlā ḫord

شراب رنگ رخش را نگاه من شوکت
بسایهٔ مژهٔ چشم مست شهلا خورد

Şarāb-ı reng-i yanaġı benim nigāhım Şevket
Sāye-i mujgān-ı çeşm-i mest-i şehlāda nūş etdi

Yaʿnī **(249a)** şarāb-ı reng-i rūḫ-ı maḥbūbdan benim neẕẕārem sāye-i müjgān çeşm-i mest-i şehlāda ṣafāyāb oldı

384

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Men-i rind yeke zi her cāy <mey>-ināb neḫord**
Zi guher tā terāşīd ḳadeḥ āb neḫord

من رند یکه ز هر جای ما ب نخورد
ز گهر تا نتراشید قدح آب نخورد

Ben rind ki her yerde bāde-i nāb nūş etmedi
Güherden tā ki ḳadeh yapılmadı āb içmedi

Yaʿnī benim cānım u yār-ı muvāfıḳım o rind-i ehl-i neşāṭ her yerde bāde bāde-i nāba ifrtikāb edip nūş etmedi dīger piyāle-i zerrīn mücevher olunca ondan mey-i muṣaffā nūş etmedi yaʿnī bizim erbāb-ı ʿirfānda bāde-i ḥaḳīḳī ile mest-i ḥaḳīḳī oldı dīger bādeye irtikāb etmedi

2 **Mey gulābīst ki ḥāṣıl şodeest ez gul-i men**
Ki be kef cām-ı mey āverd ki ḫūnāb neḫord

می گلابیست که حاصل شده است از گل من
که بکف جام می آورد که خوناب نخورد

Şarāb bir gülābdır ki ḥāṣıl olmuşdur benim gülümden
Kim eline cām-ı mey getirip kim ḫūnāb içmedi

Yaʿnī ṣafā-yı dünyā ancaḳ ẓulm taʿaddī-i dünyā ile olur kim ki ṣafā-yı dünyāya ṭālib oldı ḫūnāb içdi şefk-i dimā eyledi

3 **Her kirā çun guher ez ḫīş buved ʿālem āb**
Mey-i sergeştegī ez sāġar-ı girdāb neḫord

هر کرا چون گهر از خویش بود عالم آب
می سرگشتگی از ساغر گرداب نخورد

Her kimde güher gibi kendinden olur ʿālem şarāb
Bāde-i sergeştelik sāġar-ı girdābdan içmedi

Yaʿnī her kim kendine oldı āşinā vü kendi esrār-ı vücūduna vāḳıf olup ʿirfān-ı ḥikmet ile mest-i müdām olsa bu girdāb-ı ḥavādiṯ olan āsāyiş-i cihān-ı fānī ile zevḳyāb olmaz

4 **Bīto çun ḫun nekonem girye ki nugzeşt şebī**
Ki merā neşter-i mujgān be reg-i ḫˇāb neḫord

بی تو چون خون نکنم گریه که نگذشت شبی
که مرا نشتر مژگان بر رگ خواب نخورد

Sensiz nice ḳan eyleye mey kim geçmedi bir gece
Ki baña neşter-i müjgān reg-i ḫāba rāst gelmedi

Yaʿnī sensiz nice ḫūngirye eyleyem ki her şeb tābeşabāḥ neşter-i müjgānım reg-i ḫāba nīş-zen oldı ḥāṣıl firāḳ-ı maḥbūb ile her şeb bīdār gözlerime ḫāb ḥarām oldı

5 **Şevket ez reng-i bināgūş-ı to çun ḫūn neḫord**
Mey-i rūşen ki be rūy-ı gul-i mehtāb neḫord

Şevket seniñ reng-i bināgūşuñdan nice ḳan içmesin
Bāde-i rūşen kim rūy-ı gül-i mehtāba ḳarşı (249b) *içmedi*

Yaʿnī Şevket ḫayāl-i reng-i beyāż bināġūş-ı maḥbūb nice ḫūn-ı ciğer nūş etmesin belki dāʾimā beyāż bināgūş-ı maḥbūbu derḫātır edip ḫūn-ı ciğer nūş eder mey rūşen mehtāba ḳarşı nūş olunduġu gibi

385

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Laʿlet be ḫande der ciğer-i ġonce çāk zed**
Ḫaṭṭ-ı ruḫet be dīde-i ḫūrşīd ḫāk zed

Seniñ laʿliñ ḫande ile ciğer-i ġoncaya çāk verdi
Seniñ ḫaṭṭ-ı ruḫuñ dīde-i ḫūrşīde ḫāk verdi

Ḫande ile ġonca dehān maḥbūb açılıp gül oldı dīger ḫaṭṭ-ı ʿārıż-ı cānān ile āfitāb-i ḥüsn-i maḥbūb ḫaṭṭāver olmaġla zevāle pānihāde oldı maʿnā-yı dīger ḫandeleb laʿl-i dilberden derūn-ı ġonca ḫāk olup nābūd oldı dīger ḫaṭṭāver olmaġla ḥüsn-i maḥbūb bir ḫālet-i dīger u cilā-yı revnaḳ ḥāṣıl eyledi āfitāb ḫāk berçeşm olup nābūd oldı

2 **Ez bīşarābīm be gulistān gamī nebūd**
Dāmen ber āteş-i dil-i men berg-i tāk zed

Şarābsızlığımdan gülistānda ġam olmadı
Etek āteş-i göñlüme benim berg-i tāk urdı

Yaʿnī süḥan-ı gülistānda bādenūş olmasızıñ seyr- i gülistān eylesem ġam değil zīrā berg-i tāk u hevā-yı ṣāf-ı gülistān ḥarāret-i ġam endūh-ı derūn-ı ḫātır izāle eyledi

3 **Zāhid be bezm-i bāde keşān ḫūn-ı bāde rīḫt**
Tesbīḥ-i ḳurʿa kerde vü fāl-i helāk zed

Zāhid meclis-i ṣaḥbā keşānda bāde ḳānın tökdi
Tesbīḥ ḳurʿa etdi vü fāl helāk verdi

Yaʿnī zāhid-i bīşerm erbāb-ı ṣafā vü ehl-i işrete ṭaʿn eyledi tesbīḥ teẕvīr-i riyāsın ṣūret-i fālda ḳurʿa edip teşeʾüm eyledi

386

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Gū dil ū dīn tā behişt nām u tengem bişkofed**
Lāle-i īmen zi ṣaḥrā-yı firengem bişkofed

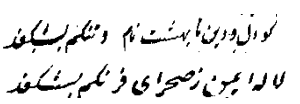

Ḳandedir dil u dīn tā ki cinānda nām teng açar
Lāle-i eymen ṣaḥrā-yı firengimde açsın

Yaᶜnī ḳandedir ṣırāṭ-ı müstaḳīm ü hādī mürşid baña ezāya ṭarīḳ edip cennet-i aᶜlā ile müşerref ola īṣār-ı nümūne-i rāh-ı selāmet ile rāh-ı ġayr-ı selāmetden ḫalāṣyāfte olayım

2 **Gulşenem (250a) ḫoş āb u reng<ī> dāred ez mevc-i cunūn**
Ġonce-yı mīnā-yı gul ez bād-ı sengem bişkofed

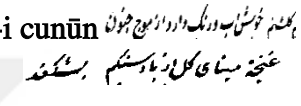

Gülzārım güzel āb u reng ṭutar mevc-i cünūndan
Ġonca-yı minā-yı gül bād- ı sengimden açsın

Yaᶜnī gülzār-ı cünūn-ı vücūdum kemāle resīde olmuş bād-ı seng ṭıflānımdadır ġonca-ı vücūdum şükūfte vü ḫandān etsin

3 **Tāzerū dāred gulistān rā bahār-ı żaᶜf-ı men**
Ġonca ez bād-ı perīdenhā-yı rengem bişkofed

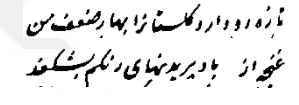

Tāzerū ṭutar gülistān benim bahār-ı żaᶜfım
Ġonca benim rengim uçmaları nesīminden açılır

Yaᶜnī gülzār-ı cemāl-i maḥbūb neşvünemā vü revnaḳ efzūn olmaḳ ancaḳ ᶜāşıḳ-ı ḫazān miṣāl zerdrūy bād-ı endūh-ı ᶜaşḳla berg-i zīr-i vücūd u lāġar olmasındandır

4 **Muflisem mīnākeşem gū nevbahār-ı cūş-ı dāġ**
Tā çu gul ṣad ġoncezār[332] ez dest-i tengem bişkofed

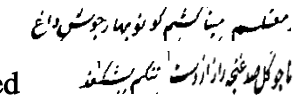

Müflisim mīnākeşim ḳande nevbahār-ı cūş-ı dāġ
Tā ki gül gibi yüz ġoncalık dest-i tengimden açılsın

Yaᶜnī müflis mīnākeş oldum ḳande ḳaldı nevbahār cūş-ı dāġ-ı cünūn gül gibi yüz ġoncalık benim dest-i tengimden güşāde vü ḫandān olsun

5 **Şevket īn gulhā ki rengīn şod ez ū ḫāk-ı hevā**
Ez bahāristān ṭabᶜ-ı nīmrengem bişkofed

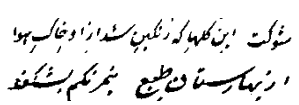

[332] Bu kelime metinde "غنجه راز" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "ġoncazār" şeklinde okunmuştur.

Şevket bu güller ki rengīn oldı ondan ḫāk-i hevā
Benim bahāristān ṭabʿ-ı yārım renginden açılır

Yaʿnī vaṣf-ı ṣūret-i ḥüsn u leṭāfet-i ʿālem ancaḳ Şevket'iñ ṭabʿ-ı pāk u süḫān-ı ṣāf-ı ʿālempesendindir

387

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Felek be rutbe-i ān kūy-ı dilnişīn neresed**
Be gerd-i ḫāknişīnān-ı ū zemīn neresed

فلک بہ رتبہ آن کوی دلنشین نرسد
بگرد خاک نشینان او زمین نرسد

Felek rütbede o kūy-ı dilnişīne yirişmez
Onuñ ġubār-ı ḫāknişīnlerine zemīn yirişmez

Yaʿnī mertebe-i felek kūy-ı dilnişīn ʿaşḳa min ḥaysüʾl-rütbe muḳābil olmaz dīger ḫāknişīnān-ı ʿuşşāḳa ḫāksār pīstlikde ḫāk-ı zemīn berāber olmaz belki ʿāşıḳ-ı ḫāksār ḫāk-ı zemīnde pīst u ḫāksārdır

2 **Seḥer be dār-ı ḫumār-ı şikestegān sāḳī**
Resīde būd be rengī ki mey çonīn neresed

سحر بدار خمار شکستگان ساقی
رسیدہ بود برنگی کہ می چنین نرسد

Hengām-ı seḥerde ḫumār-ı şikestegāna sāḳī
Yirişmiş oldı bir ḥāl ile bāde ancaleyin yirişmez

Yaʿnī hengām-ı ṣubḥda erbāb-ı sülūk ehl-i ʿirşādın **(250b)** bir mertebe irşād oldı tamām üzre ʿināyet-i tevfīk-i Bārī derkār u rehnümūn oldı

3 **Dırāz dest-i mīnā dilem rübūd ez kef**
Ḫaber be zāhid-i kūteh-i āstīn neresed

دراز دستی مینا دلم ربود از کف
خبر بزاہد کوتہ آستین نرسد

Ṭūl dest mīnā göñlüm ḳapdı elimden
Ḫaber zāhid-i sālūsa yirişmeye

Yaʿnī ṣafā-yı mīnā ile neşʾeyāb olduġum ḥaḳḳ yüzünden cerr-i menfaʿat içün ʿibādet eden zāhid duymasın zīrā ṣūret-i ḥaḳdan min ḫaysüʾẕ-ẓāhir ṭaʿn eder

4 **Çi nefʿ ehl-i cihān rā zi nāmdārīhā**
Be teşne āb zi ser-i çeşme-i nigīn neresed

چہ نفع اہل جہان را ز نام داریہا
بہ تشنہ آب ز سر چشمہ نگین نرسد

Ne fāʾide ehl-i cihāna nāmvārlıḳlardan
Teşneye āb çeşme-i nigīnden yirişmez

Yaʿnī cihān-ı fānīde şöhretşiʿār u nām-dār-ı cihān olmaḳ ʿālem-i beḳāya bir fāʾide müntec değildir çeşme-i bīābdan teşnelebāna fāʾide-i āb olmadıġı gibi

5 **Zi nāresānī-yi ṭāliᶜ burehneem Şevket** زنارست فی طالع برهنه ام شکوت
Zi kūtehīst-i destem be āstīn neresed زکوتهیست دستم باستین نرسد

Ṭāliᶜ yirişmezliğinden ᶜüryānım Şevket
Alçaḳlıḳdandır elim yenime yirişmez

Yaᶜnī nāresā-yı dāmen-i iḳbāl olmam pīstṭāliᶜ u kūteh dest ᶜüryān-i iḳbāl olmadandır dest-i maṭlabım dāmen-i ṭāliᶜ-i feraḥfāle resān olmaz

388

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Felek zi encumen-i ᶜişret-i mudām bord** فلک زانجمن عشرت مدام برد
Dīger be dād-ı ḫumārem resīde cāmem bord دگر بداد خمارم رسیده جام برد

Felek meclis-i ᶜişretinden devām üzre olan bādem götürdi
Bir daḫı dād-ı ḫumārıma yirişdi cāmım götürdi

Yaᶜnī felek bezm-i ṣafādan bāde-i neşᵓebaḫş ımı bilᵓl-külliye defᶜ eyledi lākin dād-ı ḫumār cihān-ı fāniye yirişdi amma cām-ı vücūdum seng-i iᶜdām ile şikest edip ḫurd eyledi

2 **Nedāşt bāl-ı men ez żaᶜf ḳuvvet-i pervāz** ندانشت بال من از ضعف قوت پرواز
Zi āşiyāne hevā-yı ḳafes be dāmem bord ز آشیانه هوای قفس بدام برد

Ṭutmadı benim ḳanadım żaᶜfdan ḳuvvet-i pervāz
Āşiyāndan hevā-yı ḳafes dāmımı götürdi

Yaᶜnī żaᶜf-ı vücūd olmadan pervāza iḳtidārım olmayıp lāneden hevā-yı ḳafes beni ceẕb edip semt-i dāma götürdi ḥāṣıl kemāl mertebe ᶜaşḳ <u> muḥabbete maġlūb olmaḳ ḥasebiyle hevā-yı muḥabbet beni semt-i maḥbūba ceẕb edip muḳayyed-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet oldım

3 **Becā-yı gerd zi āhem bülend (251a) gerded serv** بجای گرد زاهم بلند گردد سرو
Zi bes zi ḫ‿īşten ān şūḫ ḫırāmem bord ز بس ز خویشتن آن شوخ خرامم برد

Ġubār yerine āhımdan bülend olur serv
Ol ḳadar kendinden o şūḫ ḫırāmım götürdi

Yaᶜnī kemāl mertebe ḳāmet-i şimşād-ı ḫoş-ḫırām dil-bere üftāde olup hāne-i hāṭırda cāygīr olmaḳ ḥasebiyle ġubār-ı dūd-ı āhım servmiṣāl serbebālā olur belki gören biᵓl-fiᶜl serv-i serbülend ḳıyās eyler

4 **Nemāndeest nişānī be ġayr-ı nām ez men** نمانده است نشانی بغیر نام از من
Me rā kesī ki be bezm bord nāmem bord مرا کسی که بزم برد نام برد

Ḳalmamışdır bir nişān nāmdan başḳa bende
Beni kimse bezme götürse nāmım götürür

Yaʿnī ʿanḳa gibi cihānda ismim mevcūd-ı müsemmān-ı nāmevcūd oldı bir mertebe ʿālemden derkenār olup tevaḥḥuş eyledim ancaḳ beni ṭālib olan benim ismim bulur cismime destres olmaz

5 **Şebī ki bī̇to sebukrūḥ būd bezm-i meyem**
Perī̇d reng-i şarāb ū zi dest cāmem bord

شبی کہ بیتو سبکروح بود بزم میم
پرید رنگ شراب و ز دست جام برد

Bir gece sensiz sebükrūh oldı bezm-i şarābım
Uçdı reng-i şarāb elden cāmım götürdi

Yaʿnī sensiz meclis-i ʿişretde perī̇şān u ḫiffet bir mertebe ḥāṣıl oldı reng-i şarāb uçub elden piyāle-i şarābı alıp götürdi

6 **Dehān rubūd naḳş-ı pā zi reftārem**
Zi bes ki ḥasret ez ān kūy telḫkāmem bord

دہان ربود و نقش پا ز رفتارم
ز بس کہ حسرت از آن کوی تلخ کامم برد

Aġız ḳapdı naḳş-ı pāyım reftārımdan
Ol ḳadar ki ḥasret o kūydan beni telḫ-kām götürdi

Yaʿnī kūy-ı maḥbūbdan dūr olduḳda ḥasret-i kūy-ı maḥbūbdan rāh-ı reftārımdan naḳş-ı pāyımda dehān-ı ḥasretnümūdār olurdı

289

(Mefāʿī̇lün / Mefāʿī̇lün / Mefāʿī̇lün / Mefāʿī̇lün)

1 **ʿAraḳ çendān be ḫāk ez rūy-ı ān gulberg-i ter ġalṭed**
Ki reghā-yı zemī̇n çu rişte der āb-ı guher ġalṭed

عرق چندان بخاک از روی آن گلبرگ تر غلطد
کہ رگہای زمین چو رشتہ در آب گہر غلطد

ʿAraḳ bir nice ḫāke o rūy-ı gülberg-i terden ḳarışır
Zemī̇n ṭamārları rişte gibi āb-ı gühere ḳarışır

Yaʿnī rūyḫūy gerde- i dilberden dürdāne-i ʿaraḳdan bir ḳaç dāne ḫāk-ı zemī̇ne rī̇zān olsa reg-i zemī̇n rişte-i güher gibi sübḥa-i lüʾlü ḳıyās olunur

2 **Nebāşed der cihān şirī̇nter ez şehd-i hunermendī̇**
Becūy-ı şī̇r eger Ferhād ofted der şeker ġalṭed

نباشد در جہان شیرین تر از شہد ہنرمندی
بجوی شیر اگر فرہاد افتد در شکر غلطد

Olmaz dünyāda ziyāde şī̇rin hünermendlikden
Cūy-ı şī̇re eger Ferḥād (251b) *düşer şekerde yuvarlanır*

Yaʿnī cihān-ı fānī̇de hüner <u> maʿrifetden başḳa bir ḫoşgüvār şey yoḳdur cümle şeyden elezz <u> şī̇rī̇n hüner <u> maʿrifetdir ezcümle Ferḥad kārfermā-yı ʿaşḳ ile iẓhār

eylediği cūy-ı şīr nümūne-i maʿrifet olmaḳ ḥasebiyle ʿaleʾd-devām şöhret-şiʿār-ı maʿrifet u hüner olmuşdur

3 **Buved serrişte ʿayş-ı teng ẓarfān-ı be dest-i men** بود سر رشته عیش تنگ ظرفان بدست من
Der īn meyḫāne ger oftem be pā mīnā be ser ġalṭed در این میخانه گر افتم بپا مینا بسر غلطد

Olur serrişte ʿayş-ı teng ẓarflar benim elimde
Bu meyḫānede eger düşsem ayaḳdan mīnā başa yuvarlanır

Yaʿnī bu meyḫāne-i ʿālemde erbāb-ı hüner u maʿrifetiñ serrişte ṣafāları benim dest-i maʿrifetime merbūṭdur eger bu meyḫāne-i ʿālemden ben perişān olmasam erbāb-ı hüner cümle perīşān olur dīger benim iʿdāmımdan biʾl-külliye iʿdām maʿrifet lāzım gelir

4 **Semender rā be ḫāṭır bugẕered ger laʿl-i Şirīneş** سمندر را بخاطر بگذرد گر لعل شیرینش
Zebān-ı şuʿle çun minḳār-ı ṭūṭī der şeker ġalṭed زبان شعله چون منقار طوطی در شکر غلطد

Semender hāṭırından geçerse eger laʿl-i Şīrīn'iñ
Zebān-ı şuʿle minḳār-ı ṭūṭī gibi şekerde yuvarlanır

Yaʿnī ʿaşıḳ-ı semender-mizāc-ı āteşkārıñ laʿl-i şīrīn-i şekerbār-ı maḥbūb ḫāṭırından güzerān eylese dehān-ı ʿāşıḳdan zebān-ı ṭūṭī gibi kelām-ı şīrīn-i şekkermiṣāl bedīdār olur ḥāṣıl ʿāşıḳ-ı āteş-mizāc herdem ḫayāl-i laʿl-i şīrīn-i maḥbūb ile şīrīnkām olur

5 **Şitāb-ı dīden-i rūy-ı to dāred ānçonān çeşmem** شتاب دیدن روی تو دارد انچنان چشمم
Ki hemçun mevc mujgānem be rūy-ı yek dīger ġalted که همچون موج ژگانم بروی یک دیگر غلطد

Seniñ yüzüñ görmek ʿacele ṭutar ancaleyin gözüm
Mevc gibi müjgānım birbirinin yüzüne yuvarlanır

Yaʿnī maḥbūb görmek için bir mertebe şitāb u ʿacele eder gözlerim mevc gibi müjgānlarım birbiriniñ yüzüne dolaşır

6 **Ġubār ez cā bebāl-ı şehper-i ṭāvūs mīḫīzed** غبار از جا ببال شهپر طاوس میخیزد
Be ḫāk ez bes ki eşkem her nefes reng-i dīger ġalṭed بخاک از بسکه اشکم هر نفس رنگ دیگر غلطد

Ġubār yerden şehper-i tāvūs ile ḳaḳar
Topraġa ol ḳadar göz yaşım her nefesde bir güne reng ṭöker

Yaʿnī ḫayāl-i rūy-ı gülgūn maḥbūb ile giryān olup güne güne eşk-i sürḫḫūnīnim ḫāke rīzān olmadan ḫāk-ı zemīnden ġubār şeh-per-i ṭāvūs gibi rengīn ḳaḳıp cilvenümūn olur (251a)

7 **Dilem sūy-ı miyāneş reft u men ber ḫ ̌īş mīçīnem** دلم سوی میانش رفت و من بر خویش میپیچم
Reh-i kūhest bārīk u mebādā der gumreh ġalted ره کوهست باریک و مبادا در گمه غلطد

Gönlüm semt-i miyāna gitdi men kendim düşerim
Dāġ yoludur ince olmaya gümreh yuvalanır

Yaᶜnī gönlüm mū-miyān semt-i dilbere teveccüh edip rāḥī oldı ḥāl bu ki ben kendi vücūdumdan ḥazer ederim mūmiyān dilber-i şirīn kūhmiṣāl ile sāḥa-i sīnebende vāḳıᶜ olmuş bir ince yoldur ġayet ḫaṭarnākdır

8 **Nigāh-ı germālūdest çeşmem beski ez rūyeş**
Becā-yı ḳaṭrehā-yı eşkem ez mujgān şerer ġalṭed

نگاه گرم الودست چشمم بسکه از رویش
بجای قطره های اشکم از مژگان پشرر غلطد

Neẓẓare-i germālūddur ol ḳadar gözüm yüzüñden
Ḳaṭre yerine ekşim müjgāndan şerer yuvanır

Yaᶜnī ḥüsn-i rūy-ı maḥbūba germnigāh etmekden dīdelerim bir mertebe ḥarāretālūd olmuşdur ḳatre-i eşk-i çeşme bedel gözümden dāne-i şerer rīzān olur

9 **Hevā-yı ḫāne-i men ez taᶜalluḳ reng mīkerd**
Buved taṣvīrhā ber cā eger dīvār der ġalted

هوای خانه من از تعلق رنگ میکرد
بود تصویرها بر جا اگر دیوار در غلطد

Benim hevā-yı ḫānem taᶜalluḳdan reng ṭutar
Olur taṣvīrler yerinde eger dīvār yuvalanır

Yaᶜnī ḫāne-i vücūdumda ṣūret-i taᶜalluḳ-ı ᶜālem bir mertebe cāygīr olmuşdur vücūdum maḥv <u> ifnā olsa ṣūret-i taᶜalluḳ-ı ᶜālem īṣār-ı vücūdumda ḥażır olur

10 **Beher gulşen ki mībendem ṭılsım-ı reng u bū Şevket**
Becā-yı berg-i gul būy-ı gul ez bād-ı seḥer ġalṭed

بهر گلشن که می بندم طلسم رنگ و بو شوکت
بجای برگ گل بوی گل از باد سحر غلطد

Her gülşende ki bağlarım ṭılsım reng u bū Şevket
Berg-i gül yerine būy-ı gül bād-ı seherden dolanır

Yaᶜnī bizim gülzār-ı hünerimiz dāᵓimā feyż-i maᶜrifet vezān olup reng-i būy-ı maᶜrifet ile meşām-ı ᶜālemi āşüfte vü küşāde eder

390

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **ᶜAşḳ bārān ḥüsn rā ḳuvvet ez dil-i ḫod mīdihed**
Kūze-i ḫūrşīd rā āb ez kil-i ḫod mīdihed

عشق یاران حسن را قوت از دل خود میدهند
کوزه خورشید را آب از گل خود میدهند

ᶜAşḳ ṣāḥibleri ḥüsne ḳuvvet kendi gönlünden verir
Kūze-i ḫūrşīde āb kendi çamurundan verirler

Yaᶜnī erbāb-ı muḥabbet ḥüsn-i maḥbūbuñ āb-ı tāb u revnaḳ ḫodbeḫod ḥüsn-i maḥbūbdan idrāk edip firifte olurlar bu gürūh her bir şeyiñ māye <vü> sirişt-i pākine iᶜtibār ederler

2 **Ḳāmet-i ḫam bāşed engüşt-i şehādet sūy-ı morg**
Ḫ‍ʿīş rā pīrān (252b) nişān ez menzil-i ḫod mīdihed

Bükülmüş bel olur şehādet parmaḳ semt-i mevte
Kendileriñ pīrler nişān kendi menzillerinden verirler

Yaʿnī insān pīr-i fānī olup beli büküldükde engüşt-i şehādet gibi vaḳt-i muḥtażırda nişāne-i mevtdir zamān şeyb-i insānda menzil-i mevtden bir ʿalāmet olmuşdur

3 **Bā şehīd-i ḫ‍ʿīş ḫūbān rā muḥabbet-i dīgerest**
Gerçi mīgīrend cāneş rā dil-i ḫod mīdihed

Kendi şehīdi ile maḥbūblarıñ muḥib-i dīgerdir
Egerçi cānın alırlar lākin kendi göñlün verirler

Yaʿnī şehīd-i ʿaşḳ ile şehīd olan ʿāşıḳlara maʿşūḳlarıñ başḳa güne muḥabbet-i ʿināyetleri olur gerçi cānın alırlar lākin ʿāşıḳın göñlün yine ʿāşıḳa teslīm ederler vaḳt-ı ḥayāda dil-i ʿāşıḳ dāʾimā ʿaşḳ-ı maʿşūḳa giriftārdır baʿdeʾl-mevt ḫalāṣ olur

4 **Ġāfil ez ḥāl-ı be<n>dān cānhā-yı āgeh neşīd**
Gāh pehlū baḥrhā bā sāḥil-i ḫod mīdihed

Ġāfil ḥāl-i bedlerden āgāh cānlar değildiler
Baʿż kere deryālar pehlū-i sāḥile verirler

Yaʿnī erbāb-ı sülūk u ehl-i ḥāl ġayr-i erbāb-ı sülūkun ḥālinden ġaflet etmezler ānen fe-ānen ḫıfż <u> ḥimāyeleri iḥāle olduġu gibi deryā āgāh-ı dil dāʾimā ṭaleb-i ıżṭırābda iken gāhīce sāḥil-i ġāfile serzede olduġu gibi

5 **Ḫorden zaḫmest zi raḳam Şevket ez tīġ-i suḫan**
Dāne-i cevher be murġ-ı bismil-i ḫod mīdehed

Zaḫm yemekdir raḳam Şevket tīġ-i süḫāndan
Dāne-i cevher kendi murġ-ı bismile verir

Yaʿnī ġıdā-yı rūḥ kendi kelām-ı letāfet-i müʾessirimdendir gūyā kelām-ı ḫūş faʿāl āyīne-i ʿaḳlda ṣūretnümūn olmaġla telezzüz-i rūḥānī vü ġıdā-yı murġ-ı cān olur

391

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Zebān-ı ḳāniʿān u ḥarf-i maṭlab key behem çesbed**
Leb-i ḫāmūş bāşed çun behem puşt şikem çesbed

Zebān-ı ḳāniᶜler ü ḥarf-i maṭlab nice birbirine yaḳışır
Leb-i (253a) *hāmūş olur püşt şikem birbirine yaḳışdıġı ḥālde*

Yaᶜnī ehl-i ḳanāᶜat ile erbāb-ı ṭamaᶜ birbiriyle ülfet <u> iḫtilāt etmez ehl- i şikem <u> ten-perver ḳarnın ṭoyurduḳda sükūt eder ḥāṣıl ehl-i dünyā ile merdüm-i uḫrevī birbiriyle ülfet etmez ehl-i dünyā ṭamaᶜdandır ᶜibāretdir ehl-i āḫiret ḳanāᶜatden ᶜibāretdir birbirine muḫālifdir

2 **Be gulzārī ki şehd ez ġonce-ı ḫoş ḫandeeş rīzed** بگلزاری کہ شہد از غنچہ خوش خندہ اش ریزد
Ḫazān u nevbahāreş çun gul-i raᶜnā behem çesbed خزان و نوبہارش چون گل رعنا بہم چسبد

Gülzārda kim şekker ġonca ḫūşḫandesinden ṭöker
Ḫazān u nevbahārı gül-i raᶜnā gibi birbirine muṭṭāṣıl olur

Yaᶜnī gülzār-ı ᶜālemde Muḥammedüʾl-Muṣṭafā ṣallallahü ᶜāleyi ve selem ḥażretleri şeref edelden beri nuṭḳ-ı şerīf u kendine kelām-ı muᶜcīznümūn nāzil olaldan beri bahār-ı şeriᶜat-ı muṭahhara-i Muḥammediye gün günden tezāyüd nemā-yı āb-ı tāb u revnaḳnümūn olup dīger edyān u mezāhibler ḫazān miṣāl ᶜamelmānde derkār oldı

3 **Nemīdānem çi baḥrest īnki ez behr-i necāt-ı ḫod** نمیدانم چہ بحر است اینکہ از بہر نجات خود
Berehmen bā Ṣamed müʾmīn be dāmān-ı ṣanem çesbed برہمن با صمد مؤمن بدامان صنم چسبد

Bilmem ne deryādır bu ki necātı için
Berehmen Ṣamed'e müʾmin dāmen-i ṣaneme yapışır

Yaᶜnī bu deryā-yı ḫaṭarnāk-ı ᶜālemde her bir efrād <u> eşyā kendi necāt için bir şeyʾe teşebbüṣ etmişdir maᶜaheẕā cümle birbirine muḫālifdir belki min ḥayṣüʾẕ-ẓāhir her bir ferd ḫilāf-ı cinsine teşebbüṣ etmişdir aḳl fikr <u> idrāklerinde ᶜācizdir

4 **Buved kem behr-i meşḳtīre rūzīhā ki men dārem** بود کم بہر مشق تیرہ روزیہا کہ من دارم
Eger çun kāġıd-ı cesbānde rūz <u> şeb be hem çesbed اگر چون کاغذ جسبانند روز <u> شب بہم چسبد

Olur az benim ṭutduġum tīre rūzlar meşk için
Eger yaḳışıklı kāġıd gibi gece gündüz birbirine muṭṭaṣıl olup yaḳışsa

Yaᶜnī gece gündüz birbirine muṭṭaṣıl olup hemreng olsa benim siyāh günlerim meşk için yine noḳṣān u ketm iḥāṭa etmez

5 **Be yād-ı ān dehān-ı teng bāşed hestīm Şevket** بیاد آن دہان تنگ باشد ہستیم شوکت
Zi şehd-i şīre-yi cānem vücūd bā ᶜadem çesbed ز شہد شیرہ جانم وجود با عدم چسبد

O dehān-ı teng yādıyla olur varlıġım Şevket
Şīre-i şekerde rūḥum vücūdum ᶜadem yaḳışmış (253b)

Yaʿnī ḫayāl-i ḳand dehān-ı teng dilber ile ruḫum ḥalāvetyāb olup ẓāhir-i vücūdum ʿademe muttaṣıl olmuşdur

392

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Çu gerded ṣāḥib-i cevher kesī ez āsumān renced**
Şeved çun āb-ı peykān ṣāf ez baḥr-ı kemān renced

Eger olsa kimse ṣāhib-i cevher āsmāndan incinir
Olsa eger āb-ı peykān ṣāf baḥr-ı kemāndan incinir

Yaʿnī bir kimse ṣāf ṭıynet kāmil ʿayār olsa seng-i cevr-i felekden dāʾimā şīşe-i hāṭırı münkesir olur peykān-ı ṣāf ābdār olduġu vaḳtde kemāndan jeng olur olduġū gibi

2 **Berāy-ı imtiḥān āmed beḳatlem saḫt mītersem**
Ki lebrīzem nebīned ez ḫod u ez men be cān renced

İmtiḥān için geldi ḳatlime ḳatı ḳorḳarım
Beni lebrīz görmeyip kendinde benden candan incinir

Yaʿnī imtihān ile dilber-i ḫūnrīz ḳatlime mümāşāt edip geldi saḫt ḫavf eylerim beni ḳatl olmaya ḥāżır u āmāde rūḥum dudaġım üzre görmeyip benden cānımdan incine

3 **Nigāhem rā be çeşm ez cūş-ı mujgān nīst ārāmī**
Çu ān murġ ki ez bīdār-ı ḫār-ı āşiyān renced

Nūr-ı naẓārıma gözümde cūş-ı müjgān ārām yoḳdur
O murġ gibi bīdār ḫārdan lānesinden incine

Yaʿnī nīş <u> ḫār-ı düvrāndan lāne <vü> ḫāne-i dünyāda nev-i ʿademe çemş-i rāḥat kemyāb olmuşdur āzā-yı ḫār-ı lāneden kendi āşiyānından āzürde ḫāṭır olan murġ bīārām gibi

4 **Be bāl-ı ḫāksārīhā buved pervāz ġurbethā**
Ki mīl-i surme bīḳadrest çun ez surmedān renced

Bāl-i ḫāksārlıḳlar ile pervāz olur ġurbetlerde
Mīl sürme bīḳadrdır sürmedāndan rencūr olduġu ḥālde

Yaʿnī deryā-yı ġurbetde ḫāksār olup züll iḫtiyār etmek ile evc-i rifʿatde pervāz olunur görmez misin mīl sürme ġubār-ı sürme ile pervāz edip göz üzre cāygīr olur ġubār-ı sürmeden ḫālī olduḳda cāy-ı āḫirde nābūd nisyān olur

5 **Sevād-ı sāye mīgīred[333] zi mā ser meşḳ oftāden** سواد سایه میکرد از ما سر مشق افتادن
Çi ḫˇāhed kerd eger ez ḫāksārān āsumān renced چه خواهد کرد اگر از خاکساران آسمان رنجد

Sevād-ı sāye ṭutar bizden düşmek ser meşḳin
Ne ister etsin eger hāksārlardan (254a) *āsmān incinir*

Yaʿnī sebeb-i binā-yı rifʿat-i eflāk ẓıll-ı vücūd-ı insāndır nevʿ-i benī ādem felekden bir meʾmūl u mülāḥaẓa olacaḳ şey yokdur belki felek ẓıll-ı vücūd-ı insāna muḥtācdır böyle olduġū ḥālde cevr- i felekden şikāyet ʿabeṣdir

6 **Beher gulşen ki şimşādeş bahār-ı cilve m<ī>rīzed** بهر گلشن که شمشاد ترش بهار جلوه میریزد
Ḫırām ez serv u ez gul būy <u> reng-i ārġuvān renced خرام از سرو و از گل بوی رنگ ارغوان رنجد

Her gülşende ki şimşādı cilve-i bahār töker
Ḫırām-ı servden gülden ḳoḳu <vü> reng-i arġuvāndan incinir

Yaʿnī maḥbūb-ı şimşād ḳamet her gülzārda cilve-i bahārr miṣāli rīzān eylese serv kendi ḫırāmından gül kendi ḳoḳusundan erġuvān kendi renginden nefret eder cümle lāşey gibi bedīdār olur

7 **Zi zehr-i mār Şevket mār rā pervāz nemībāşed** ز زهر مار شوکت مار را پرواز نمیباشد
Ḫoşā ḥāl-ı kesī ez renciş-i ehl-i cihān renced خوشا حال کسی از رنجش اهل جهان رنجد

Zehr-i mārdan Şevket māra pervā olmaz
Ḫoş olsun kimseniñ ḥāli renciş ehl-i dünyādan incir

Yaʿnī telḫ nihād kimseler kendi cünbiş-i ḫodundan āzürdedil olmazlar ḫoş olsun o nāzik şīrīnnihād kimselere dünyāda ehl-i cihāndan ondan endek şeyden āzürdedil olur ḥāṣıl nāzikdil endek şeyden rencūr ḫāṭır olur saḫtdil kimseler bār-ı seng ṣiḳlet-i dünyāya taḥammül ederler

393

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Çun ġoncehā-yı nāz-ı to ez kīne bişkofed** چون غنچه های ناز تو از کینه بشکفد
Gulhā-yı dāġem ez çemen-i sīne bişkofed گلهای داغم از چمن سینه بشکفد

Seniñ nāzik ġoncaları<n> kinden ne zamān ki açılır
Dāġım gülleri çemen-i sīneden açılır

Yaʿnī maḥbūb-ı āteşḫū ġażabnāk olup ġażabından lāle reng olup kīn ile nāz ile ser-i dāġ-ı güller sīne-i ʿāṣıḳda seped seped bedīdār olur

[333] Bu kelime metinde "میکرد" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "mīgīred" şeklinde okunmuştur.

2 **Tā dest-i men resīd be ḫaṭṭet benefşeem**
Ez āstīn-i ḫırḳa-yı peşmīne bişkofed

تا دست من رسید بخطت بنفشه ام
از آستین خرقه بشکفد

Tā ki yirişdi benim elim haṭṭıña benim benefşem
Āstīn-i ḫırḳa-i peşmīneden açılır

Yaᶜnī maḥbūb-ı nev-ḫaṭṭıñ haṭṭ-ı benefşezārına destres olaldan beri āstīn-i ḫırḳa-ı peşmīnem benefşezār gibi olmuşdur ḥāṣıl ḫaṭṭ-ı ḥüsn-i maḥbūbdan vefā-yı muḥabbet u iltifāt maḥbūb-ı muḥibbe derkār oldı

3 **Ḫordem zi beski sīlī-i iḫvān zi ᶜaks-ı men**
Nīlūferī zi çeşme-i āyīnede nīlūfer açılır[334]

خوردم زبسکه سیلی اخوان زعکس من
نیلوفری زچشمهٔ آیینه دهد نیلوفر آجلور

Ebnā-yı (254b) zamān u iḫvān-ı devrāndan ol ḳadar sīlīḫurde vü cefādīde oldı reng-i rūyum şükūfe-i ḫāne-i āyīnede ᶜaksimden şükūfe-i nilüfer müşāhede vü muᶜayene olurdı

4 **Çun zulf mevc duḫter-i rez vā şeved zi hem**
Ṣad rişte sünbül ez şeb-i āzīne bişkofed

چون زلف موج دختر رز وا شود زهم
صد رشته سنبل از شب آیینه بشکفد

Zülf mevc gibi duḫter-i rez eger açılsa birbirinden
Yüz deste sünbül cumᶜa gecesinde açılır

Yaᶜnī zāhid-i ḫuşḳa raġmen cumᶜa gecesinde gelū-yı mīnādan ġulġul-ı şārāb güş zer rindān ṣafā ᶜünvān olduḳda şeb-i az yine başḳa güne feyż ü ṣafā-yı zamān kesb ederdi

5 **Şevket gil-i ḫarābī bunyād-ı ṭāḳatem**
Ez mevc-ı āb gevher-i gencīne bişkofed

شوکت گل خرابی بنیاد طاقتم
از موج آب گوهر گنجینه بشکفد

Şevket benim bünyād-ı ṭāḳatım ḫarāblık çamuru
Mevc-i ābdan güher-i gencine açar

Yaᶜnī ḫarāb <u> ābād olan vücūd-ı ḥadīṣimden āb-ı hüner ile güne güne ṭılsım-ı ḫazīne-i maᶜrifet küşād olup dürdāne-i naḳd-ı kemāl sūḳ <u> bāzār-ı maᶜrifetde revācyāfte olur

394

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Çu sūy-ı gulşen be kef tīġ-i teġāfül bugzered**
Ḫūn-ı gul ez ġonce minḳār-ı bulbul bugzered

چو سوی گلشن بکف تیغ تغافل بگذرد
خون گل از غنچه منقار بلبل بگذرد

Semt-i gülşende elde tīġ-i teġāfül olduġu zamān geçer

[334] Yazmada Farsça yazılması gereken bu beyitin bir kısmı sehven Türkçe yazılmıştır.

Gül ḳanı ġonca minḳār-ı bülbülden geçer

Yaʿnī ʿaleʾl-ġaflet semt-i gülzārdan maḥbūb-ı nādirüʾl-vücūd güzerān eylese bülbül gül fedā edip ʿaşḳından fāriġ olup maḥbūb-ı nādirüʾl-vücūda ʿāşıḳ kendi minḳār beni ḫūn-ı girye ile ġonca gibi ḫūnīn eder

2 **Beski nūrānīst eczā-yı çemen ez ḥusn-i ū**
Sāye endāzed kesī ger nukhet-i gul bugẕered

Ol ḳadar nūrānīdir eczā-yı çemen onuñ ḥüsnüden
Gölge ṣalır kimse būy-ı gülden geçer

Yaʿnī nūr-ı ḥüsn-i maḥbūbdan ṣaḥn-ı çemen bir mertebe nūrānī vü ruḥāniyyet kesb eyledi zīr-i būy-ı gülden geçen kimse gölge gösterir belki sāye-i gülden dīger sāye müşāhede olur

3 **Ḫūn-ı men bugẕeşt ez şemşīr-i ū yek puşt-i tīġ**
Seyl çun zūr āvered āb ez ser-i pol bugẕered

Benim ḳanım geçdi onuñ şemşīrinden bir tīġ arḳası
Seyl zūr geldiği zamān ṣu ḳöprü üzerinden geçer

Yaʿnī tīġ-i muḥabbet-i maḥbūb ile **(255a)** zaḫmdār olduġumdan bir tīġ arḳası ḫūn-ı zaḫm-ı tīġ-i muḥabbetden geçdi belī seylāb pür zūr olduḳda köprü üzerinden geçdiği gibi ḥāṣıl zaḫm-ı muḥabbet kemāl derece derūnuma kārger oldı

4 **Bes ki çeşm-i şūr-ı zāhid geşt rehzen bāde rā**
Reng netvāned zi mīnā bīteʾemmül bugẕered

Ol ḳadar çeşm-i şūr-i zāhid oldı rehzen şarāba
Reng muḳtedir olmaz mīnādan teʾemmülsüz geçer

Yaʿnī zāhid-i bedbīn bir mertebe dīdebān u ṭaʿne-zen oldı erbāb-ı ʿişrete reng-i bāde derūn-ı mīnādan teʾemmül ü mülāḥaẓa ile ḫārice ḫurūc eder

5 **Güşe-i çeşmī pes ez ʿomrī ki sūyem efkened**
Ez ser-i men āb-ı şemşīr-i teġāful bugẕered

Bir güşe-i çeşm bir ʿömrden ṣoñrā benim semtime bıraḳsa
Benim başımdan āb-ı şemşīr-i teġāfül geçer

Yaʿnī bir zamān ʿömr miḳdārından ṣoñra cānān baña bir nigāh-ı iltifāt eylese ne miḳdār benden tegāfül eylemiş ise mecmuʿısı maḥv <u> nābūd olur

6 **Bes ki ez eşkem hevā mevc-i rüṭūbet mīzened**
Bād ez zulfeş çu āb ez rūy-ı sunbul bugẕered

Ol ḳadar hevā ekşimden mevc-i rütūbet verir
Bād-ı zülfünden ṣuyuñ sünbül üzerinden geçdiği gibi geçer

Yaᶜnī mevc-i eşk-i çeşm-i giryānımdan cū-ı hevā bir mertebe rüṭūbet kesb eyledi maḥbūbuñ zülfünden nesīm-i ābıñ sünbül üzerinden revān olduġu geçer bād-ı zülf-i maḥbūb ṣu gibi muᶜāyene olur

7 **Şehr <u> ṣaḥrāyeş buved yek sebzezār ez ḥüsn-i sebz**
Behr-i seyr-i Hind Şevket çun zi Kābil bugẕered

Şehr-i ṣaḥrāsı olur bir sebzezār-ı ḥüsn sebzeden
Hind seyr için o zamān Şevket Kābil'den geçer

Yaᶜnī Hind-i sebzgūn maḥbūbları ḫayāliyle Şevket sefer eyledikde Hind'e rehgüzārında olan şehr-i Kābil'iñ şehr u ṣaḥrāṣı hayāl-i sebzgūn maḥbūblardan sebzezār olur

395

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Tā cudā destem ez ān dāmen-i gīsū gerdīd**
Pençe ez żaᶜf be rengem ḳalem-i mū gerdīd

Tā ki cüdā elim o dāmen-i gīsūdan oldı
Pençe żaᶜfdan reng-i ḫāme-i mū gibi oldı

Yaᶜnī dest-i ḫāṭırım dāmen-i zülf-i ᶜanberīn dil-berden rehā olaldan beri engüşt-i destim ḫāme-i mū gibi perīşān żaᶜīf **(255b)** oldı

2 **Çeşm-i şūḫ-ı ki u ger cilvegerī kerd beşehr**
Ki reg-i cādde ṣaḥrā rem-i āhū gerdīd

Kimiñ şūḫ çeşmī cilve edici oldı şehrde
Zīrā reg-i cādde vü ṣaḥrā āhū ṣürüsü gibi oldı

Bilmem yine ne güne şūḫ çeşm-i maḥbūb şehrde cilvenümūn oldı cādde <vü> ṣaḥrā-yı şehr <āhū> ṣürüsü gibi bedīdār oldı

3 **Zāhid ez ṣohbet-i mā çend gorīzī megorīz**
Ki be meyḫāne-i mā dīv u perī rū gerdīd

Zāhid bizim ṣoḥbetimden nice bir ḳaçarsın ḳaçma
Zīrā bizim meyḫānemiz şeytān u ecinne yüz çevirdi

Yaᶜnī ey zāhid bizim ṣafā ḫānemizde seni riyā ḫāneñ gibi şeyṭān u ecinnī olmaz niçin bizden gürīzān olursun gel bizim ṣafāḫānemizden irşād ol

396

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Ṭarīḳ-i teng[335] ki gerded mest ḫod bāşed ḫarāb-ı ḫod** تنگ طرقی که گردست خود ابسته خواب خود
Be reng-i gul şeved ṣad pāre īn keştī zi āb-ı ḫod برنگ گل شود صد پاره این کشتی ز آب خود

Teng ṭarīḳ eder mest kendiñ olur kendi ḫarābı
Gül rengi gibi olur yüz pāre bu sefīne kendi ābından

Yaᶜnī teng ḫavṣala ᶜaşḳ <u> muḥabbet olan bāde-i muḥabbete tābāver olup ketm edemez ifşā eyledikde kendi vücūdunu ġāret etmeye bāᶜiṣ olur Manṣūr sırr-ı ᶜaşḳı ketme etmeğe tābāver olmadıġī gibi bedār olup ġāret-i vücūd eyledi

2 **Be ḳadr-i meykeşī mīgerded efzūn vusᶜat-i meşreb** بقدر میکشی میکرد افزون وسعت مشرب
Be ḫod īn şīşe mey bālid çu engūr-ı ez şarāb-ı ḫod بخود این شیشه می بالد چو انگور از شراب خود

Nūş-ı bāde miḳdārı gibi olur ziyāde vüsᶜat-i meşreb
Kendinden bu şīşe ziyāde olur üzüm gibi kendi şarābından

Yaᶜnī ṣāḥib-i vüsᶜat-i meşreb teşne-i meykeşān gibi kendi vüsᶜat-i meşrebinden ṣafāyāb olur zīr<ā> bu vāsiᶜ meşreb kimseler engūr gibi ḫodbeḫod bāde-i ḫoduñdan nümāyiş-i neşāṭ bulur

3 **Zi feyż-i ḫāksārī loḳmaem pākest zi ālāyiş** ز فیض خاکساری لقمه‌ام پاک است ز آلایش
Bereng-i şīşe mīsāzem cudā ez ḫāk u āb-ı ḫod برنگ شیشه می‌سازم جدا از خاک و آب خود

Ḫāksārlıḳ feyżinden loḳmam pākdır ālāyişden
Reng-i şīşe gibi cüdā ederim ḫākden āb-ı ḫodum

Yaᶜnī feyż-i ḫāksārlıḳ ile loḳma-i vücūdum ālāyiş-i niᶜmet-i elvāndan pāk oldı şīşe-i vücūduñ reng-i şīşe gibi nefs-i nāṭıḳa ḫalās eyledim **(256a)**

4 **Çerā bāşem girībān-ı çāk Şevket ez ġam-ı rūzī** چرا باشم گریبان چاک شوکت از غم روزی
Buved mānend-i gendum nān-ı ḫuşkem ter zi āb-ı ḫod بود مانند گندم نان خشکم تر ز آب خود

Niçin olurum girībān çāk Şevket ḳısmet ġamından
Olur buġdāy gibi ḳuru ekmeğim yaş kendi ṣuyundan

Yaᶜnī ben kendi rızḳım için ġam yemem zīrā benim ḳısmet-i muḳadderem rūzberūz bilāinḳıtāᶜ ḫūn ġaybından gelir

---

[335] Bu ifade metinde "تنک طرقی" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "tarīḳ-i teng" şeklinde okunmuştur.

397

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Tā zi mevc-i cilve-i mestāne reh zi āb dād**
Cādde hemçun tāk mestān rā şarāb-ı nāb dād

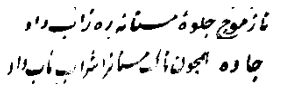

Tā ki mevc-i cilveden mestler yola şu verdi
Cādde tāk gibi mestlere şarāb-ı nāb verdi

Yaᶜnī mestāneleriñ cilve-i şafābaḫş ları resm-i rāha āb-ı tāb-ı neşāṭ verelden beri rāh-ı rāstlar tāk gibi mestānelere neşᵓebaḫş oldı

2 **Ez fiġān zaḫmem[336] leb-i ḫod ber nemī bended kemer**
Ḳātil-i men tīġ rā ez eşk-i bulbul āb dād

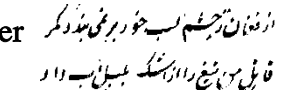

Fiġāndan zaḫm kendi lebini bağlamaz kemer
Benim ḳatlim tīġe eşk-i bülbülden şu verdi

Yaᶜnī leb-i zaḫm-ı ᶜaşḳ iltiyām ḳabūl etmeyip dāᵓimā sızlar gūyā tīġ-i ᶜaşḳ-ı muḥabbete şu eşk-i çeşm-i āh <u> enīnden vermişdir

3 **Bīḳarārī nīst ez ṭıflī zi mā yekdem cudā**
Māder eyyām mārā şīr ez sīmāb dād

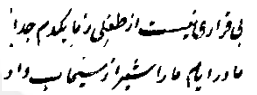

Ḳarārsızlık değil çocuḳluḳdan bir nefes benden ayrı
Em devrān baña şüd sīmābdan verdi

Yaᶜnī māderzād sirişt <u> māyem ü perverdem ḳarārsızlıḳla olmuşdur zīrā māder-i eyyām-ı sīmāb ile beni terbiye eyledi ḥāṣıl māderzād sergeşte-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet ile īcād u terbiye oldum

4 **Ez ṭapīdenhā-yı dil-i men kerd bītāb āh rā**
Rişte rā īn gevher-i ġalṭān-i ḫod āb dād

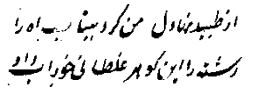

Direnmelerden benim göñlüm etdi bītāb āhı
Rişteye bu güher kendi müdevverliğinden şu verdi

Yaᶜnī cüst <u> cū-yı ᶜaşḳ <u> muḥabbet ile benim āh <u> fiġān-ı ᶜaşḳım ziyāde olup dembedem tezāyüd oldı şūriş-i ᶜaşḳ <u> muḥabbetden āh-ı derūnum serbebālā vü ᶜilmefrāz oldı

5 **Ez kesī custem nişān-ı ḫāne-i Şevket me rā**
Be ser be rāh-ı kūçebend mevc-i seylāb dād

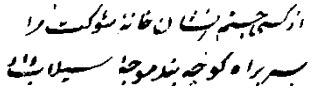

[336] Bu kelime metinde "زچشم" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "zaḫmem" şeklinde okunmuştur.

Bir kimseden ṭaleb etdim nişān-ı ḫāne-i Şevket baña
Nişān-i kūçebend mevc-i seylābdan verdi

Yaʿnī̇ her kimseden kendi **(256b)** rāh-ı ḫāneme suʿāl eyledikde rāh-ı seylābı gösterdi ḥāṣıl ḫāne-i vücūd-ı insānı erbāb-ı dānişden suʿāl olduḳda nihāyet seylāb eclden ḫarāb <u> berbād olacaḳ ḫaber verdi

398

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Tā ḳumāş-ı ḥarf-ı ū ez ḫānde-i gul bāftend**
Perde-i güş-ı men ez mujgān-ı bulbul bāftend

Tā ki onuñ metāʿ-ı süḫānın ḫande-i gülden işlediler
Benim perde-i güşum müjgān-ı bülbülden işlediler

Yaʿnī̇ ʿilm-i Bārī̇'de vücūd-ı ʿilm ile ʿāşıḳ <u> maʿşūḳ tevʾem ī̇cād <u> taṣavvur olundı dī̇ger vücūd-ı ḫāricī̇ ile ḫalḳ olduḳda maḥbūb muḥabbete nisbet ḫalḳ oldı belki ʿāşıḳ ile maʿşūḳ mütteḥid ī̇cād oldı

2 **Ḫāṭır-ı mā rā libās-ı faḳr kerd āfüşteter**
Ḫırḳa-yı peşmī̇ne-i mā rā zi sunbul bāftend

Benim ḫāṭırım libās-ı faḳr etdi ziyāde perī̇şān
Bizim ḫırḳa-i peşmī̇nemiz sünbülden işlemişler

Yaʿnī̇ bizinm ḫāṭırımız libāṣ-ı faḳr-ı muḥabbet kemāl mertebe perī̇şān eyledi gūyā bizim ḫırḳa-i ʿaşḳ <u> muḥabbetimiz mūy-ı zülf-i perī̇şān dilberden işlemişler yaʿnī̇ biz māderzād āşüfte-i ʿaşḳ <u> muḥabbet ile perverde olduḳ

3 **Bulbulān ez ḥasret-i neẕẕāreeş ḫūn mī̇konend**
Cāme-i gulgūn-ı mā rā ez reg-i gul bāftend

Bülbüller ḥasret-i neẕẕāresinden ḳan ederler
Bizim cāme-i gülgünumuz gül ṭamārında işlemişler

Yaʿnī̇ bülbüller hezārzār ile benim ʿaşḳ-ı pürzūrumdan dād-ı feryād edip ḫūn-ı ciğerle nūş ederler nefs-i vücūdum gülbeden maḥbūb-ı ʿālemārā gibi bedī̇dār olur

4 **Kaʿbe mī̇gerded siyeh mest ez ʿabī̇r-i küfr-i mā**
Cāme-i iḥrām-ı mā ez tār-ı kākul bāftend

Kaʿbe siyāh mest olur benim ʿabī̇r-i küfrümden
Benim cāme-i iḥrāmım tār-ı kākülden işlemişler

Yaᶜnī derūnumda merkūz olan esrār-ı muḥabbet-i Rabbānī vü nūr-ı feyż-i Yezdānīden kaᶜbe-i vücūdum müşerref olmuşdur zīrā benim māye-i vücūdum māderzād şevḳ-i muḥabbet-i İlāhī vü nūr-ı feyż-i āgāhı ile sirişt ü perverde olmuşdur

5 **Ġonce ez reşk-i esīrhā-yı mā ḫūn mīḫored**
Ḥalḳahā-yı dām-ı mā ez çeşm-i bulbul bāftend

Ġonca benim esīrlerim ḥasedinden ḳan içer (257a)
Benim dāmım ḥalḳalarıñ çeşm-i bülbülden işlemişler

Yaᶜnī ġonca-i gül benim ḳayd-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetimden reşkinden ciğerḫūn olmuş zīrā benim ᶜaşḳ-ı pür zūruma nisbet ᶜaşḳ-ı bülbül münᶜadim olmuşdur dīger benim ḥüsn-i maḥbūbuma nisbet āb u tāb-ı gül-berg giyāh-ı ḫuşk gibi bedīdār olmuşdur

6 **Ez berāy-ı kuştegān-ı hançer-i nāzeş kefen**
Şevket ez tār-ı dem-i tīġ-i teġāfül bāftend

Ḫançer-i nāzından şehīd olanlar için kefen
Şevket dem-i tīġ-i teġāfülden işlediler

Yaᶜnī şimşīr-ı nāz-ı maḥbūb ile şehīd olan ᶜāşıḳ-ı dil-zindeleri maᶜşūḳlar biᵓl-külliye ḫāṭırlarından iḫrāc edip teġāfül eylediler

399

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Tār-ı her mūyem be vaḥşetgāh-ı sevdā mīreved**
Mīremed ez ḫod dilem gūyā be ṣaḥrā mīreved

Her bir mūyum teli vaḥşetgāh-ı sevdāya gider
Ḳaçar kendinden göñlüm gūyā ṣaḥrāya gider

Mūbemū cümle vücūdum sevdāzede olup ᶜālem-i ᶜaşḳ <u> muḥabbete seyr-i sülūk eder ᶜālemden tevaḥḥüş etmek ṣaḥrā-yı muḥabbetde seyr-i sīrān etmek gibi gelir naḳs-ı vücūduma

2 **Kerdeend ez āteş-i ḥall kerde taḫmīr-i me rā**
Ger berīzī ḫūn-ı men çun lāle bālā mīreved

Eylemişler ḥall olmaḳ āteşden benim ḫamīrim
Eger ṭökersin benim ḳanım lāle gibi yıḳarı gider

Yaᶜnī māye-i sirişt-i vücūdum ṣāf-ı āteş-i ᶜaşḳla serrişte olunmuş dīger ḳāṭenderḳāt dāġ-ı muḥabbet ile derūnum dāġdār olmuş şehīd-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet olduġumda ḫūn-ı vücūdum bilāser olup lāle gibi naḳş-ı dāġ bedīdār olur

3 **Tā be dāmān der ḥarīm-i nīstī pīçīdeem**
Ger feşānem dest gerd ez bāl-ı ʿanḳā mīreved

تا بدامان در حریم هستی پیچیده ام
گر فشانم دست گرد از بال عنقا میرود

Tā ki eteğim ḥarīm-i ʿademe ṣarmışım
Eger sepsem el ġubār bāl-i ʿanḳa'dan gider

Yaʿnī ʿālemden derkenār olup gūşe-i ʿadem iḫtiyār edelden beri ġubār-ı vücūdum gird-bāl-i ʿanḳā gibi ʿadīmü'l-vücūd olmuşdur

4 **Bes ki nem dāred ruḫem ez dīde-i giryān çu seyl**
Ki pered ez çehre rengem rū be deryā mīreved

بسکه نم دارد رخم از دیده گریان چو سیل
که پرد از چهره رنگم رو بدریا میرود

Ol ḳadar ṭutar yañaġım deryā çeşm-i giryāndan seyl gibi
Eger uçsa yüzünden rengim yüz deryāya gider

Yaʿnī sāḥil-i çehrem çeşm-i giryānımdan bir mertebe deryānümün ṭūfānḫīz olmuş reng-i rūyum perīde olsa seyl gibi deryāya revān u vāḳiʿ (257b) olur

5 **Tīre rūzān-ı muḥābbet rā ḫaṭar ez morg nīst**
Ger reved tārīgī-yi şeb key zi dünyā mīreved

تیره روزان محبت را خطر از مرگ نیست
گر رود تاریکی شب کی ز دنیا میرود

Siyāh rūz-ı muḥabbetlere mevtden ḫaṭar yoḳdur
Eger gitse gece siyāhlıġı dünyādan nice gider

Yaʿnī siyāh rūz-ı ʿaşḳ <u> muḥabbet olan iʿdām-ı vücūdundan ḫavf-i ḫaṭarnāk olmaz zīrā erbāb-ı muḥabbet ġubār-ı ẓulmet vücūd maḥv eyledikde ʿālem ṣafvet-i rūḥāniyyete vāṣıl geceniñ ẓulmet zā'il olduḳda żiyā-yı nehār ẓāhir olur gibi

400

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Mīşeved āvāze-i mā der ḫırāş-ı ġam bulend**
Mūm rā nām u nişān mīgerded ez ḫātem bulend

میشود آوازهٔ ما در خراش غم بلند
موم را نام و نشان میکرد از خاتم بلند

Olur bizim āvāzemiz ḫırāş-ı ġamdan bülend
Mūma nām <u> nişān olur ḫātemden bülend

Sitem-i leked-kūb ḥavādiṯ ile ṣīt-i ṣadā-yı ʿirfānımız şöhretyāb olur belki puḫte vü cihāndīde bir merdüm-i ʿārif-i derd azmūde olur mumuñ zaḫm-ı naḳş-ı ḫātemden ṣāḥib-i nām <u> nişān olduġu gibi

2 **Zevḳ-i pīrāhen-i derī zed āteşem rā dāmenī**
Şuʿle-i ʿüryānīm şod yek ḳadem ādem bulend

ذوق پیراهن دری زد آتشم را دامنی
شعلهٔ عریانیم شد یکقدم آدم بلند

Gölmek yırtmaḳlık zevḳi āteşime bir etek verdi
Şuʿle-i ʿuryānım oldı adım ādemī bülend

Yaʿnī şevḳ-i ẕevḳ-i tecerrüd bir mertebe dāḫī şevḳ ziyāde edip esbāb-ı ʿālemden neysen mensiyyen ile kef-i yed edip ʿālem-i tecerrüde rüberāh oldum

3 **Ān temāşāhā ki bīrūn ez cihān reng u būst**
Mīşeved ez revzen-i gul-i gerden-i şebnem bulend

Bu temāşālar ki cihān reng <u> būdan
Eder revzeninden gül şebnem gerdenin bülend

Yaʿnī ʿālem-i bālā-yı rūḥānīde olan ṣafvet-i temāşā ʿālem-i süflī ʿunṣūr-ı reng <u> būda olmaz bu sebebden şebnem reng-i gülden serbebālā ʿālem-i bālāya pervāz etmeğe āmāde vü ḥāżır olur

4 **Ez ser-i dünyā vü dīn destī ki mā berdāştīm**
Geşt çun ebr-i ser-i kūh ez ser-i ʿalem bülend

Dünyā vü dīnin başı üzerinden bir el ki ben ḳaldırdım
Oldı ṭāġ üzerinden bulūṭ gibi ʿālem üzerinden bülend

Yaʿnī iki dünyāyı fedā edip ʿālem-i bālāya teveccüh etmek gün günden ziyāde Şevket ḳablimiz ziyāde olur ʿālem-i bālāda nefs-i rūḥaniyyetimiz ʿālem-i ʿunṣūr üzre (258a) ebriñ kūh üzerinde nümāyān olduġu gibi muʿātebe oldı

5 **Hest pīrān rā işārethā-yı pinhān sūy-ı morg**
Mīşeved ez her ṭaraf ebrū-yı püşt-i ḫam bulend

Köhnsāl iḫtiyārlarıñ sūy-ı menzil-i mevte rümūz-ı ḫafīye ile <olur>
ʿAlāmetleri var zīrā pīr-i fānī kimseleriñ ḳāmet-i ebrūlarında

Her semte ḫamīde ḳamet olduġu ẓāhirdir ḥāṣıl pīr-i köhnsāllariñ ḳaşlarıñ bükülüp eğilmesi ʿalāmet-i mevtdir

6 **Pāk dāmānī buved bāl u per-i rūḥānīyān**
Mīşeved ḳadr-i Mesīḥ ez nisbet-i Meryem bulend

Pāk dāmānlıḳ bāl u per olur rūḥānīlere
Olur ḳadr-i ʿİsā nisbet Meryemden bülend

Yaʿnī sebeb-i rūḥāniyyet pāk dāmen perhīzkār olmaḳdır zīrā ʿİsā ʿaleyhisselāma Meryem'e nisebet ṣafvet-i ḥāl u pāk-māyelik ziyāde ẓāhir oldı

7 **Şevket ez behr-i şehīd-i zülfeş imşeb tā seḥer**
Nāle-i zencīr būd ez ḥalḳa-ı mātem bulend

Şevket şehīd zülfü için bu gece ṣabāḥa dek
Nāle-i zincīr oldı ḥalḳa-i mātemden bülend

Yaʿnī kemend-i zülf-i maḥbūba maṣlūb olup şehīd olan ʿāşıḳlar için ḥalḳa-i mātem-i ʿālemden nāle-i zincīr gūş olurdı şebbeşeb tābeṣabāḥ

401

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Mestān be gūş penbe-i ġaflet keşīdeend**
Avāz-ı pāy-ı bāde resīden şinīdeend

Mestler ḳulaḳlarına penbe-i ġaflet çekmişlerdir
Şarābıñ yirişmek ayaḳ ṣadāsını işitmişlerdir

Yaʿnī mestāneler meclisde ḫāmūş-ı edeb-i neşāṭ ile oturup mey-i meclis-i kemāliñ bulup meclise geleceğini ṣadā-yı bāde-i ḫumdan dergūş edip etmişler

2 **Ānhā ki dil be ḳıṭʿa-yı yāḳūt besteend**
Gulgūn beyāż çehre-i ūrā nedīdeend

O kimseler ki göñül ḳıṭʿa-yı yāḳūta bağlamışlar
Gülgūn <u> beyāż onuñ çeheresin görmemişler

Yaʿnī o ʿaşḳdan ḫālī olan kimseler ṭamaʿ-ı ḫām-ı dünyā ile göñülleriñ seng-i yāḳūta bağlayıp dilgīr olmuş ġālibā beyāż gülfām rūḥ-ı maḥbūbu görmemişler (258b) eger rūy-ı gülgūn maḥbūbu görseler māl-ı dünyāyı terk edip ḥüsn-i gülfām u laʿl-i yāḳūt dilbere firīfte vü müşterī olurlar

3 **Bāyed be ḫaṭṭ-ı leb-i laʿl-i <ū> benigerend**
Mestān ki dūd-ı āteş-i mey rā nedīdeend

Lāzımdır laʿl-i leb-i ḫaṭṭ-ı yāre naẓar eylesinler
Mestler ki dūd-ı āteş-i bāde görmemişler

Yaʿnī şarābdan ḥarāret-i neşʾe görmeyen mestler rūy-ı meygūn maḥbūba nigāh eylesinler ḥarāret-i neşʾe ile ẕevḳyāb olsunlar maʿnā-yı dūd-ı şarāba muḳārin ü müşāhede etmeyen mestler ḫaṭṭ-ı leb-i meygūn maḥbūba naẓar eylesinler be-ʿayn dūd-ı şarāb gibidir

4 **Ez berḳ-i ḫande-i to ṣafā mevc mīzened**
Īn şuʿle rā zi āb-ı guher āferindeend

Seniñ berḳ-i ḫandenden ṣafā mevc verir
Bu şuʿle āb-i güherden yaratmışlar

Yaʿnī maḥbūb ḫandelebinde bir lemʿa ṣafā-yı cānbaḫş lemeʿān eder ġālibā lemʿa-i ḫānde-i maḥbūbu āb-ı güher ḥavż-ı ḥayātdan īcād etmişler

5 **Hergiz nedīd ṣanʿat-ı meşāṭarā be ḫ̬āb**
Ez reng-i surme ṣūret-i çeşmet keşīdeend

Aṣla ṣanʿat-i meşşāṭa rüʾyāda görmedi
Reng-i sürmeden ṣūret-i çeşmiñ çekmişler

Yaʿnī sürme reng olan naḳş-ı ṣūret-i çeşmiñ Mānī Behzād rüʾyāda bile görmemişler naḳş-ı ṣūret-i çeşmiñ taṣvīr ne güne olduġu bilmezler

6 **Rengīn şod ez mülāyemet-i ṭabʿ-ı mā cihān**
Ez naḫl-ı mūm-ı mā gil-i ḫ̬ūrşīd çīdeend

Rengīn oldı benim mülāyemet-i ṭabʿımdan dünyā
Bizim naḫl-i mūmuzdan kil-i ḫ̬ūrşīdi düşürmüşler

Rūy-ı zemīn-i ʿālem bizim āfitāb-ı ḥüsn-i maʿrifetimizden rūşen u lemeʿān oldı tamām-ı lemʿa-ı maʿrifet-i ʿālem bizim żiyā-ı nūr-ı ṭabʿımızdan aḫẕ eylemişler

7 **Būy-ı cunūn zi dāġ-ı dilem mītevān şinīd**
Īn lālehā zi tertīb-i Mecnūn demīdeend

Būy-ı cünūn dāġ-ı dilimden mümkündür güş etmek
Bu lāleler tertib-i Mecnūn'da göğermişler

Yaʿnī būy-ı cünūn-ı muḥabbet dāġ-ı derūnumdan güş u teşmīm etmek mümkündür dāġ-ı (259a) derūnum dāġ-ı ʿaşḳ <u> muḥabbet olduġu eẕherü mineʾş-şems olmuşdur

8 **Rengīn şeved nigeh zi temāşā-yı ṣafḥaem**
Güyā ki mıṣṭareş zi reg-i gul keşīdeend

Rengīn olur nigeh temāşā-yı ṣafḥamdan
Güyā ki mıṣṭarıñ gül ṭamārından çekmişler

Yaʿnī bizim varaḳ-ı dīvānımıza neẕẕāre muṭālaʿa edenleriñ neẕẕāreleri rengīn nūrāniyyet kesb eder güyā reg-i gül gibi ḫoş-bū vü rengīn ḫalḳ olmuşdur maʿnā-yı dīger benim vech-i vecīheme neẕẕāre eden ṣabāḥüʾl-ḫayr olmaḳ sebebiyle ḥüsn-i ḫāber müşāhede edip şeref <u> yümn kesb eder

9 **Ḫod rā rehā zi saḫtī-yi eyyām kerdeend**
Ṣāf-ı dilān ki ez reg-i gevher çekīdeend

Kendilerini saḫtī eyyāmdan ḫalāṣ eylemişler
Ṣāf diller ki güher ṭamārından ṭamlamışlar

Yaʿnī ṣāf-māye ḫalḳ olan ẕāt-ı şerīfler sitem-i saḫt eyyāmdan ḫalāṣyāfte olmuşdur

10 **Şevket neẓāre kon ki be dīvār-ı ḫāneem**
Gulhā be reng-i maʿnā-yı rengīn keşīdeend

Şevket neẓẓāre eyle benim dīvār-ı ḫāneme
Güller maʿnā-yı rengīn renginde çekmişler

Yaʿnī ḫāne-i ḫāṭır-ı Şevket'e neẓẓāre mümkün olsa neẓẓāre etmek lāzımdır zīrā ḫāne-i ḫāṭır nīkdir dīvār-ı maʿnā-yı rengīn u naḳş-ı maʿrifet ile ārāyiş bulmuşdur

402

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Şehd-i lebeş ki hest zi cān bīşter leẕīẕ**
Şekker megū ki nīst īn ḳadr şeker leẕīẕ

Ḳand-ı lebi ki vardır cāndan ziyāde leẕīẕ
Şekker deme ki değli şeker o ḳadar leẕīẕ

Yaʿnī ḳand-i leb-i yār cāndan ziyāde ṭāṭlı vü ḫoşgüvārdır şeker ṣoḥbetin eyleme şeker o ḳadar leẕīẕ değildir

2 **Ez bes naẓar be laʿl-i leb-i yār kerdeem**
Çeşm-i terem şodest çu bādām-ı ter leẕīẕ

Ol ḳadar naẓar laʿl-i leb-i yāre etmişim
Nemli gözüm olmuşdur bādām-ı ter gibi leẕīẕ

Yaʿnī ḳand-i laʿl-i leb-i yāre kemāl mertebe nigāh-ı dīdedūz olduġumdan çeşm-i terim ḳand-ı leb-i yārdan ḫalāvet kesb edip bādām-ı şekerālūd gibi ḫalāvetbaḫş olmuş

3 **Baʿd ez fenā be kām-ı Humā ustuḫ̌ān-ı men**
Bāşed (259a) beyād-ı laʿl-i to çun ney şeker leẕīẕ

Öldükden ṣoñra Hümā dimāġında benim kemükim
Olur seniñ yād-ı laʿliñle ney şeker gibi leẕīẕ

Yaʿnī maḥbūbuñ ḫayāl-i ḳand-i lebiyle vücūdum ifnā olduḳdan ṣoñra kemükim dimāġ-ı murġ-ı Hümā'da ney şeker ḥalāvetbaḫş olur kendi maġz-ı üstüḫānıñ dimāġ-ı Hümā'ya nisbetden murād ʿulüvv rütbe vü pāk dāmen olmasına işāretdir

4 **Mā bārhā zi sāġar-ı ḫūrşīd u cām-ı Cem**
Mey ḫordeīm nīst çun ḫūn-ı ciger leẕīẕ

Ben çoḳ kere sāġar-ı ḫūrşīdden u cām-ı Cem'den
Şarāb içdim değil ḫūn-ı ciğer gibi leẕīẕ

Yaʿnī kirāren mirāren rütbe-i aʿlā vü ālāyiş-i devlet-i dünyā ile ṣafāyāb oldum lākin faḳr-ı dervīş-i dilrīş olmada gördüğüm ṣafā-yı bīḳayd u bīḫāhiş arzū bir şeyde görmedim

5 **Saḫtī koned be ḫalḳ govā rā torā ki āb**
Tā mīḫored be seng şeved bīşter leẕīẕ

Saḫtlık eder ḫalḳdan ṭaṭlı saña zīrā ṣu
Tā ki yer ṭaşdan olur ziyāde leẕīẕ

Yaʿnī saḫt cevr-i eyyāmdan ādem puḫte olup ḥüsn-i ḥāl kesb eder zīrā seng-i saḫt üzerinden cārī olan ṣu ziyāde leẕīẕ olur

6 **Şevket muḥīṭ-i teşnelebī rā ṣadef menem**
Nubved zi telḫkāmīyem āb-ı guher leẕīẕ

Şevket teşneleb deryāsında ṣadef benim
Olmaz dimāġ-ı telḫimde āb-ı güher leẕīẕ

Yaʿnī deryā-yı ʿālemde ṣadef-i vücūdum merādet-i ḥavādiṯ u telḫ sitem-i eyyām ile perverde olmaḳ ḥasebiyle āb-ı güher ṣafā vü mevc-i neşāṭ-ı ʿālemden ẕevḳyāb olmam

403

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ū be çeşmem bāşed ez nūr-ı naẓar nezdīkter**
Men zi mujgānem zi şevḳ-i dīdeneş bārīkter

O benim gözümde nūr-ı naẓardan ziyāde aḳreb olur
Ben müjgānımdan görmesi şevḳden ziyāde inceyim

Yaʿnī maḥbūb benim gözüme belki nefs-i vücūduma nūr-ı naẓarımdan aḳrebdir zīrā şevḳ- ruʾyet-i maḥbūb ile kendi müjgānımdan ince (260a) oldum belki maẓhar-ı ḥüsn-i maḥbūb ḫāne-i ḳablimde dāʾīmā cilvegerdir

404

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ey nişān-ı pāyet ez çeşm-i ġazālān şūḫter**
Sāye-i mujgānet ez mujgān-ı ḫūbān şūḫter

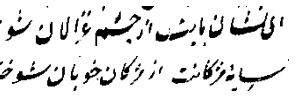

Ey ayaġıñ nişānı āhūlar gözünden ziyāde şūḫ
Sāye-i müjgānıñ maḥbūblar müjgānından ziyāde şūḫ

Yaᶜnī ey maḥbūb-ı ᶜālem seniñ āṯār-ı nümūneñ cümle cihānın maḥbūbları gözlerinden güzel u ᶜazīz dīger seniñ ḫayāl-i müjgān ᶜālem-i irşādıñ cümle dünyānıñ maḥbūblarınıñ kirpiklerinden güzel

2 **Hemçu mevc-i āb-ı gevher sākinest u bīḳarār**
Mīnumāyed[337] bes ki temkīneş zi cevlān şūḫter

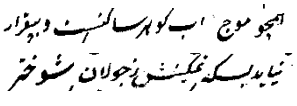

Cevāhir ṣuyu gibi ṣākindir u bīḳarārdır
Görünür ol ḳadar temkīn-i cevlāndan ziyāde şūḫ

Yaᶜnī maḥbūbuñ ziyāde temkiniyeti ziyāde şūḫ-ı cevlān görünür inci ṣuyu gibi ziyāde metn olmaḳ ḥasebiyle şūḫ-ı cevlān bedīd olur

3 **Mest mīāyed zi reng-i ᶜāşıḳān gulgūn süvār**
Şūḫ cevlān mīkoned ammā be meydān şūḫter[338]

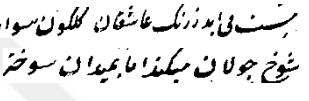

Mest gelir ᶜāşıḳlar renginden gülgūn süvār
Şūḫ cevlān eder ammā meydānda ziyāde şūḫ

Yaᶜnī mest-i maḫmūr geliğ maḥbūb şehsüvār reng rūy-ı ᶜāşıḳlardan gülgūn süvār olmuş şūḫ-ı cevlān eder meydān-ı muḥabbetde bir ᶜacāyib cilve-i şūḫla şīvenümūn olur

4 **Beste Mānī ḫāme ez mujgān-ı āhūyī ḫayāl**
Tā keşed taṣvīr çeşmeş ez ġazālān şūḫter

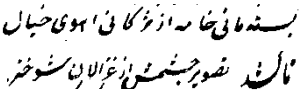

Bağladı ḳalem Mānī müjgān-ı āhūyı ḫayāliñden
Tā ki çeke taṣvīr gözleriñ āhūlardan ziyāde şūḫ

Yaᶜnī üstād-ı Mānī naḳḳaş ḫayāl-i āhūları müjgānından ḳıl ḳalem bağlayıp maḥbūbuñ gözleriniñ naḳş-ı taṣvīriñ taṣvīr ede maḥbūb kemāl mertebe nāzik u şūḫ dilber olmadan kināyetdir

5 **Ez rem-i āhū beyābān sünbülistān geşteest**
Tā be ṣaḥrā kerde cevlān-ı perīşān şūḫter

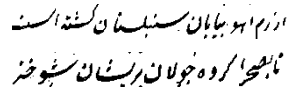

[337] Bu kelime metinde "نیاید" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek beyitin vezin ve anlamına daha uygun düşen "mīnümāyed" şeklinde okunmuştur.
[338] Bu kelime metinde "سوختر" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "şūḫter" şeklinde okunmuştur.

Āhū ṣürüsünden beyābān sünbüllük olmuşdur
Tā ki ṣaḥrāda etmiş cevlān-ı perīşān ziyāde şuḫ

Yaʿnī maḥbūb-ı şūḫ meşreb ṣaḥrāda cevlān-ı perīşān (261b) edelden beri dāmen-i ṣaḥrā āhū ṣürüsü olduġu gibi sünbülistān olmuşdur

6 **Bāde rā zāhid be destem mīdihed Şevket be zūr**
Pīr-i men bāşed be meşreb ez cevānān şūḫter

Bāde Şevket elime verdi zāhid zūr ile
Benim pīrim olur meşrebde gençlerden ziyāde şūḫ

Yaʿnī zāhid-i ḫuşk ʿāşıḳ-ı ter meşreb gibi ʿişret-i meẕāḳ olup pīr iken āġ ṣaḳalın bir genç tāze maḥbūbuñ eline teslīm eyledi mey-i maḥbūba min-baʿd cān fedā edecekdir

405

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Zihī zʾāyīne ruḫsār-ı ʿaraḳnāket be cevherter**
Be destet pehle ez şemʿ-i yed-i beyżā munevverter

ʿAcāyib āyīneden ruḫsār-ı ʿaraḳnākin ziyāde mücevher
Elinde eldivan şemʿ-i yed-i beyżādan ziyāde münevver

2 **Be çeşm-i ehl-i dil çeşmī ki bīnūr-ı ḫayā bāşed**
Be yek dīden zi bādām-ı du maġz āyed mukerrerter

Çeşm-i ehl-i dilde bir göz ki bīnūr-ı ḥayā olur
Bir görmek gelir pīr-i fānīden ziyāde mükerrerdir

3 **Kilīd-i maḫzen-i ḫākest āḫir üstüẖˇān-ı to**
Giriftem īnki ḫˇāhī geşt ez Ḳārūn tevāngerter

Kilīd-i maḫzen-i ḫākdir āḫir seniñ kemükiñ
Ṭutam bilesin istersin oldı Ḳārūn'dan ziyāde mütemevvil

Yaʿnī Ḳārūn miḳdār māl <u> menāliñ olsa nihāyet zīr-i ḫāke gideceksin <ṣāḥib> olduġun māldan saña bir fāʾide yoḳdur başḳa güne zād-ı rāh-ı āḫiret tedārik et ʿamel-i ḫayrda derkār ol fāʾidemend olasın

4 **Ṣafā-yı vaḳt nubved mecmaʿ-yı ṣāf<ī> żamīrān rā**
Buved ez mohre-i gil ʿaḳd-ı īn gevher mükedderter

Ṣafā-yı vaḳt olmaz mecmūᶜ-ı ṣāf-ı żamīrlerde
Olur küre-i ᶜarżdan bu cevāhir ᶜaḳdi ziyāde mükedder

Yaᶜnī rūşen-żamīrān-ı erbāb-ı ḥāl ṣafā-yı dünyā ile ṣafāyāb olmazlar belki ṣafā-yı ālāyiş-i dünyā pāk ṭıynet kimseleri küre-i ḫāk gibi ġubārālūd ḫāṭır eder

5 **Be būy-ı zulf-i ū z'īn sānki ez ḫod mīreved Şevket**
Zi tār-ı zülf tār-ı cādde ḫ̌āhed şod muᶜaṭṭarter

Onuñ būy-ı zülfüyle ancaleyin ki kendinden gider Şevket
Tār-ı zülfünden tār-ı cādde ister olsun (261a) *ziyāde muᶜaṭṭar*

Yaᶜnī ḫayāl-i tār-ı zülf-i ᶜanberbūy dilber ile Şevket sevdāzede olup sergeşte-i ᶜālem olduḳda reviş <u> reftār eylediği cāddeler tā<r>-ı zülf-i dil-ber gibi ᶜanberbūy olurdı būy-ı zülf-i dilber Şevket'e sirāyet edip Şevket'den revān olduġu rāha sirāyet eder

406

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Zi men kes nīst ẓāhir tīreter bāṭın muṣaffāter**
Nigīn-i ṣāf rā ez püşt-i ḫaṭṭ-ı rāst ḫ̌ānāter

Kimse yoḳdur benden ẓāhirde ziyāde siyāh bāṭında ziyāde ṣāf
Nigīn-i ṣāfı püşt-i ḫaṭṭdan ziyāde doġru oḳunur

Yaᶜnī ṣūret-i ẓāhire göre kimse benden ālūde vü siyāh değildir lākin derūnum pāk <u> muṣaffādır bir kimseniñ derūnu benim gibi ṣāf u laṭīf değildir nigīn ḫātem ṣāf ṣūret-i ẓāhirde siyāh lākin derūnu ṣāf olduġundan püşt-i nigīnden ḫaṭṭ-ı rāṣt u güzel oḳunduġu gibi

2 **Be pīrī mīnihem ᶜaynek be çeşm āyīne mībīnem**
Be ᶜayb-ı ḫ̌īş geştem ez cevānī dīde bīnāter

Pīrlikde bıraḳdım gözlük gözüme āyineye naẓar ederim
Kendi ᶜaybıma yirişdim gençlikden ziyāde görücü

Yaᶜnī pīr-i fānī olduḳda kendi ᶜayb <u> ḳuṣūruma ziyāde ıṭṭılāᶜ ḥāṣıl eyledim baᶜd-ez-īn ḫīn-i şeybde kendi ḳuṣūr-ı küsürıma naẓar edip peşīmān olup ṣafvet-i derūn lesb eylerim

3 **Nemīgūyem ki īmā-yi tamāmī kon be kār-ı men**
Be çeşm-i ḫ̌īş fermā tā ki bāşed nīm īmāter

Dememem sen tamām īmā ile benim işime
Kendi gözüne emr eyle tā ki olsun nīm īmādan ziyāde

Yaʿnī ben dememem ey bīvefā dilber sen baña tamām nigāh-ı iltifāt ile lākin seniñ emr-i fermānıñla çeşm-i ʿināyetiñ emr et baña nīm iltifātdan ziyāde bir iltifāt etsin

4 **Be deştī ez ʿalāyıḳ dāmen-i dil çīde mīkerdem**
Ki nīş-i ḫāreş ez mujgān-ı ḫūbānest gīrāter

بدشتی از علایق دامن دل چیده میکردم
که نیش خار دشت از مژگان خوبان است گیراتر

Ṣaḥrāda göñül eteğin ʿalāiḳden düşürüp gezerim
Zīrā onuñ nīş ḫārı mujgān-ı dilberden ziyād ṭutucudur

Yaʿnī **(261b)** esbāb-ı ʿalāiḳ-i dünyādan dāʾimā güzerān ederim zīrā ḫār-ı esbāb-ı destgāh-ı ʿālem mujgān-ı dilber gibi dāmengīr-i dil u cāndır her-dem iḥtirāz lāzımdır giriftār olunduḳda ḫalāṣ mümkün değil

5 **Nigeh tā ber miyānet mīresed ez kār mīofted**
Zi bes ez serv oftādest bālā-yı to raʿnāter

نگه تا بر میانت میرسد از کار می افتد
ز بس از سرو افتاده است بالای تو رعناتر

Medd-i naẓar tā miyānıña vaṣıl olur işden düşer
Ol ḳadar servden aʿlā düşmüşdür seniñ ziyāde raʿna būyuñ

Yaʿnī tūbā ḳamet raʿnā dilber ol ḳadar servden aʿlā vü serbülend vāḳıʿ olmuşdur medd-i nigeh belki nūr-ı çeşm-i mūmiyān dilbere vāṣıl olup nihāyet ḳāmet-i bālā-yı dilbere destres olmaz ʿamelmānde olur

6 **Be teʾḫīr efkened ez beski gerdūn bezm-i vuṣlat rā**
Giriftār-ı to rā imrūz ez ferdāst ferdāter

بتاخیر افکند از بسکه گردون بزم وصلت را
گرفتار ترا امروز از فرداست فرداتر

Teʾḫīre bıraḳır ol ḳadar gerdūn bezm-i vaṣlını
Seniñ giriftārıña bugün yarından ziyāde yarındır

Yaʿnī bir mertebe devr-i felek bezm-i vuṣlat-ı maḥbūbu teʾhīr eyledi gün günden intiẓār-ı vuṣlat tezāyüd edip cevr-i hicrān āteş-i intiẓār-ı vuṣlat teraḳḳī eyledi giriftār-ı ʿaşḳ <u> muḥabbetiñe

7 **Be yād-ı çeşm-i şūḫeş refteem ez ḫod sebuk Şevket**
Nigāh-ı āhuvān ez men nebāşed serbeṣaḥrāter

بیاد چشم شوخش رفتم از خود سبک شوکت
نگاه آهوان از من نباشد سر بصحراتر

Yād-ı çeşm-i şūḫuyla gitdim kendimden sebük Şevket
Nigāh-ı ġazāllar benden olmaz ziyāde serbeṣaḥrā

Yaʿnī ḫayāl-i çeşm-i şūḫ dilber ile bir mertebe ʿālemden tevaḥḥuş edip sevdāzede oldum nūr-ı naẓar-ı āhū-yı ḫotan benim gibi pür vaḥşet değildir

407

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Buved mā rā dil-i bīdār u cān-ı āgeh-i dīger**
Cihān-ı ehl-i ḥayret rā buved mihr u meh-i dīger

بود ما را دل بیدار و جان آگه دیگر
جهان اهل حیرت را بود مهر و مه دیگر

Olur baña dil-i bīdār u cān-ı āgāh başḳa güne
Cihān ehl-i ḥayretde olur maḥ u mihr başḳa güne

Yaʿnī biz ehl-i ḥālin dil-i bīdār u cān āgāhımız başḳa güne āgāh u bīdār olmaḳdır fikr-i Bārī ile mutaḥayyīr olan erbāb-ı ḥayret yevm u leyālī başḳa güne mürūr üzre revān eder ḫālī vaḳt yoḳdur

2 **Sebükrūḥī beled çun geşt reh-i (262a) bīḫār mībāşed**
Buved āmed u şud gulhā be gulşen ez reh-i dīger

سبکروحی بلد چون گشت ره بی‌خار میباشد
بود آمد و شد گلها بگلشن از ره دیگر

Sebükrūḥluk beled olduġu vaḳtde yol bīḫār olur
Olur gelip gitmek güllere gülzāra başḳa güne yoldan

Yaʿnī delīli seyr-i sülūkuñ kāmil sebükrūḥ olduḳda rāh-ı maṭlabda taʿab <u> meşaḳḳat olmaz āsūde-i ḥāl menzil-i maḳṣūda vāṣıl olursan gül-i gülşene sebükrūḥ olduġu eclden bilāmüşāhede ānīden gelip ẓuhūr eylediği gibi

3 **Be yek cā mī ḫırāmed sāyeeş ṣad cāy mīofted**
Zi şūḫī beski dāred her ṭaraf cevlāngeh-i dīger

بیکجا می‌خرامد سایش صد جا می‌افتد
ز شوخی بسکه دارد هر طرف جولانگه دیگر

Bir yerde ḫırāman olur yüz yerde gölgesi düşer
Şūḫlukdan ol ḳadar ṭutar her ṭarafda başḳa güne cevlān

Serv-i sehī maḥbūb bir yerde cilvenümūñ olur lākin yüz yerde sāye-i ḳāmet-i serv-i bālāsı nümāyān olur zīrā şūḫ cilveler ile her yerde başḳa güne cilve eder biri birine muġāyir

4 **Buved Şevket kemāl ez cism-i ḫākī cān āgeh rā**
Zi feyż-i ḫum buved ḥarf-ı Felāṭūn rā teh-i dīger

بود شوکت کمال از جسم خاکی جان آگه را
ز فیض خم بود حرف فلاطون را ته دیگر

Olur Şevket cism-i ḫākīden kemāl rūḥ āgeh
Feyż küpden olur süḫan-i Felāṭūn'a başḳa güne niḳāt-i diḳḳat

Yaʿnī nefs-i nāṭıḳa-i insān ki lisān-ı şerʿ-i şerīfe göre rūḥ-ı muġayyer olunur ʿanāṣır-ı erbaʿdan mürekkep olan ḫāk-i vücūd-ı insānda ʿilm-i kemāl kesb edip derece-i ʿirfānda vāṣıl olur ʿaleʾl-ḫuṣūṣ lez̲z̲āt-i ʿīlm-i kemāle müstaʿid olan rūḥ-ı insān vücūd-ı insānda dīger güne ʿilm-i maʿrifetullah kesb edip silk-i mücerredāta dāḫil olur Eflāṭūn-ı ḥekīmiñ küp ile ziyāde şöhretyāb olduġu gibi

408

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Nemībāşed be coz kūyeş riyāż-ı ḫurrem-i dīger** نمیباشد بجز کویش ریاض خرم دیگر
Ez īn gulşen buved dilhā-yı rūşen şebnem-i dīger ازین گلشن بود دلهای روشن شبنم دیگر

Olmaz kuyundan başḳa ġayrgūn e riyāż-i ḫurrem
Bu gülşende olur göñüller başḳa güne şebnem

Yaʿnī gülzār-ı kūy-ı muḥabbet başḳa güne riyāż-ı ḫurremdir o gülzār-ı kūy-ı muḥabbetde ʿāşıḳ-ı muḥibleriñ göñüller başḳa güne şebnem gibi āfitāb-ı cemāl-i tābiş-i maḥbūb ile maḥv-ı vücūd edip ʿālem-i bālā-yı rūhānīde cevlān ederler

2 **Zi ḫāk (262b)-ı ḳābil-i insān giyāh-ı maʿrifet rūyed** ز خاک قابل انسان گیاه معرفت روید
Çu gendüm rızḳ-ı ādem geşt gerded ādem-i dīger چو گندم رزق آدم گشت گردد آدم دیگر

Ḫāk-i ḳābil-i insāndan giyāh-ı maʿrifet biter
Buġdāy rızḳ-ı ādem olduġū vaḳtde başḳa güne ādem olur

Yaʿnī ġubār-ı zemīn-i vücūd-ı insāndan semere-i maʿrifet ḥāṣıl olur maḥall-i maẓhar-ı kemāl-i ʿirfāndır zīrā dār-ı cināndа gendüm rızḳ-i ādem olduġū eclden dīger güne imtiyāz <u> taʿayyün nevʿ-i insān ile müşārüʾn-bil-benān oldı

3 **Nebāşed Şevket ez ḫod reftegān rā miḥnet-i rāhī** نباشد شوکت از خود رفتگان را محنت راهی
Revend ez kūçe-i teng-i nefes tā ʿālem-i dīger روند از کوچه تنگ نفس تا عالم دیگر

Olmaz Şevket kendinden gidenlere bir yol mihneti
Giderler kūçe-i teng-i nefsden tā ʿālem-i dīgere

Yaʿnī terk-i vücūd-ı hestī eden erbāb-ı ʿirfāna rāḥ-ı Ruşen-i maṭlablarında meşāḳḳat-i ṭarīḳ olmaz rāh-ı rāst ṣafvet-i hevādan ʿālem-i dīgere pervāz edip giderler yaʿnī ʿālem-i rūḥānīyete bilātaʿab vāṣıl olurlar

409

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Ṣabā resīdeī ez kūy-ı ū peyāmem bor** صبا رسیده از کوی او پیامم بر
Cevābnāmeem āverdeī selāmem bor جواب نامه‌ام آورده سلامم بر

Ṣabā vāṣıl olduñ onuñ kūyuna peyāmım götür
Cevābnāmem getirdin selāmım götür

Yaʾnī bād-ı ṣabā būy-ı maḥbūba vāṣıl olduḳda ḫaber götür dīger peyām <u> ḫaber götürdün maḥbūba selām ilet

2 **Tamām-ı ḥayret-i aşḳ u ṣafā-yı maᶜşūḳem**
Dehān be çeşme-i āyīne şūynāmem bor

Tamām-ı ḥayret aşḳ u ṣafā-yı maᶜşūkum
Āġız çeşme-i āyīnede yaḳa adım götür

Yaᶜnī ben mecmuᶜ-ı vücūdum ḥayret-i ᶜaşḳa ġarḳ edip ṣafā-yı ṣafvet-i muḥabbet-i maḥbūb ile pāk-i rūḥāniyyet kesb eyledim bana hemnāk olmaḳ murād ise benim gibi ḥayret-i ᶜaşḳa ġarḳ olup ṣafvet-i muḥabbet ile pāk ol dīger bana hemnām ol

3 **Me rā be meclis-i ḫūbān ki bezm-i ḫāmūşīst**
Eger nemīberī ey rūzgār nāmem bor

Beni meclis-i ḫūblār ki meclis-i ḫāmūşīdir
Eger götürmezsen ey rūzgār nāmem götür

Yaᶜnī meclis-i maḥbūbda ki baña bezm-i maḥbūbda ḫāmuşkār olmaḳ lāzımdır ey rūzgār eger beni götürmesen bārī gāhīce bezm-i maḥbūbda beni ẕikr eyle (263a)

4 **Be şekker īnki hem āgūş-ı ū şodī Şevket**
Yekī be dīden-i ān serv-i ḫoşḫırāmem bor

İşte şeker o ki hemāġūş oldun Şevket
Bir kere görmeğe o serv-i ḫoş ḫırāmım götür

Yaᶜnī dilber-i simīn bedenle hemāġūş oldun şekerāne viṣāl ile bir daḫı şūḫ-ı ṭannāza beni götür

410

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Leb-i meygūn-ı ū rā kerde ḫaṭ-ı ārāmgāh āḫir**
Şod ez meşḳ-i tebessüm levḥ-i yāḳūteş siyāh āḫir

Onuñ leb-i meyfāmıñ eyledi ḫaṭṭ-ı cāy-ı ārām āḫir
Āḫir oldı meşḳ-i tebessüm levḥ-i yāḳūtu siyāh āḫir

Yaᶜnī leb-i meygūn dilber ḫaṭṭ-ı ᶜanberfām dilbere ḳarārgāh oldı nihāyet levḥ-i yāḳūtu gibi gird-i leb-i dildār meşk-i tebessüm ḫāṭṭ-ı sebz ile siyāhnümūn oldı

2 **Ḥayāt-ı ᶜāşıḳ ez feyż-i nigāh-ı germ ḫūbān şod**
Çu şemᶜ ez pā futed rūzīki mīgerded nigāh āḫir

Ḥayāt-ı ᶜāşıḳ feyż-i nigāh-ı germḫūbāndan oldı
Şemᶜ ayaḳdan düşdüğü vaḳtde gündüzüñ kim baḳar āḫir

Yaᶜnī zindekān-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbet belki ᶜāşıḳ nigāh-ı iltifāt-ı maḥbūbdandır zīrā şemᶜ rūz-ı rūşende ayaḳdan düşüp sūzişden ḳaldıḳda pür dāne-i ᶜayn-ı muḥabbet <u> ᶜaşḳ ile etrāf-i şemᶜde devrān etmez böyle olduġu ḥālde ibtidā-ı sūz-ı muḥabbet maᶜşūḳda gerekdir baᶜde ᶜāşıḳda gerekdir

3 **Beher rengī çerāġ-ı ḫalvet-i āġūş ḫˇāhed şod**
Tezerv-i berḳ rā āred be dām-ı ḫod giyāh āḫir

Her bir ḥālde çerāġ-ı ḥalvet āġūş ister olsun
Tezerv berḳi götürür kendi dāmına giyāh āḫir

Yaᶜnī maḥbūb ne güne ḥālde olursa āġūş-ı ḫayāl-i ᶜāşıḳ gelmek lāzımdır belki āġūş ᶜāşıḳa bilᵓl-fiᶜl gelmek lāzımdır tezerv berki giyāh-ı ḫāksār kendi dām-ı āġūşā her ḥālde götürdüğü gibi

4 **Tehī ez bāliş-i per mīkonī pehlū nemīdānī**
Per-i mūret be zīr-i ḫāk gerded tekyegāh āḫir

Bāliş perden boş edersin yan bilmez misin
Ḳarınca ḳanadıñ ṭoprag altında olur tekyegāh āḫir

Yaᶜnī nerm <u> mülāyim ṭüy yaṣdıḳ u ṭüy şilteden cihān-ı fānīde yattıḳda cism-i nāzikin rencūr u āzürde olur ferdā zīr-i ḫākde vücūdun (263b) ḳarıncalar ekl edip dīger bir mūrdan baña bāliş <u> bister olduḳda ne güne olur seniñ ḥāliñ ᶜāḳıbetkārı bir kere tefekkür edip āgāh ol

5 **Ġurūr-ı devlet-i ehl-i cihān ez sādegī bāşed**
Ki ḫāk-i pādişāhān mīşeved gerd-i siyāh āḫir

Ġurūr-ı devlet sādelikden ehl-i cihān olur
Zīrā pādşāhlar olur siyāh ġubār āḫir

Yaᶜnī māl <u> devlet-i dünyāya maġrūr olan ehl-i cihān cünūniyyetden maġrūr olur ferdā rūz-ı cezāda ḫāk-i vücūd ehl-i cihān tār-ı mükāfāt ile iḥrāḳ olup güher tozu gibi siyāh olur böyle olduḳda māl-ı dünyāya maġrūr olmayıp ᶜāḳıbetendīş olmaḳ her kimseye kendi kārında lāzımdır

6 **Ḫaber ez Yūsufet çun āmed ey Yaᶜḳūb ṣabrī kon**
Ki būy-ı pīrehen hem mīresed ez gerd-i rāh āḫir

Ḫaber Yūsuf'uñdan geldiği zamānda ey Yaᶜḳūb bir ṣabr et
Zīrā būy-ı pirhen daḥı gelir ġubār-ı rāhdan aḫīr

Yaᶜnī mükāfāt-ı māfātdan bir nümūne vü āṣār ẓāhir olduḳda Yaᶜḳūb gibi ṣabr edip şükr eyle zīrā çeşm-i firāḳ u intiẓār tūtīyā-yı vuṣlat ḥüsn-i merām ile rūşen olup ḳatenderḳat nāᵓil-i maṭlūb derkār olur

7 **Be bezm-i vaṣl-ı ḫūbān fāriġ ez hicrān nemīdānī**
Ki mīgerded nigāh-ı āteşīnet dūd-ı āh āḫir

Meclis-i vaṣl-i maḥbūblarda hicrāndan fāriġ bilmez misin
Zīrā olur neẓẓāre-i āteşīniñ dud-ı ah āḫir

Yaʿnī bezm-i vaṣl-ı maḥbūbda hicr-i maḥbūbdan fāriġ olup nisyān-ı hicr-i maḥbūb eylediñ bilmez misin bu germ nigāh ḥüsn-i vuṣlatıñ bir gün hicrāna taḥvīl olur nigāh-ı germ ḥüsn-i vuṣlat dūd-ı ah-ı āteşīn rūz-ı hicrāna münḳalib olur

8 **Neyem maḥrūm ez çeşm-i sefīd-i ḫ ̌īşten Şevket**
Ser-i ḫūrşīdrā bended be dāmen ṣubḥgāh āḫir

Maḥrūm değilim kendi çeşm-i sefīdimden Şevket
Ḫūrşīd baş bağlar dāmene ṣabāḥ vaḳti āḫir

Yaʿnī intiẓar-ı vaṣl-ı dilberān ile (264a) çeşm-i sefīd intiẓār olduġumdan meʾyūs <u> maḥrūm olmam nihāyet pertev-i āfitāb ḥüsn-i vaṣl-ı dilberān ile çeşm güşāde vü rūşen olur ṣubḥgāh çeşm-i sefīd intiẓar olmaġla nihāyet āfitāb-ı ʿālem-ārāya destres u derāġūş eylemesi bedīdār <u> āşikārdır

411

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Dil-i bī ārzū-yı men godāz ez ḫ ̌īş dīd āḫir**
Zi şīrreng-i ḫod şod āb īn ḳand-ı sefīd āḫir

Benim arzusuz göñlüm erimek kendinden gördi āḫir
Kendi ṣüd renginden oldı ṣu bu beyāż şeker āḫir

Yaʿnī esbāb-ı taʿallüḳāt-ı ʿālemden münḳatiʿ göñlüm maḥviyyetde olmaḳ ḥasebiyle ġubār-ı hestī maḥv u iʿdām edip pāk olup ṣafvet-i ḥāl kesb eyledi laṭīfüʾl-vücūd olup ʿālem-i leṭāfetde cāygīr oldı

2 **Merā mīḫ ̌āst ez bes māder-i eyyām sergerdān**
Be nāf-ı şuʿle-i cevvāle nāmem rā borīd āḫir

Beni ṭaleb eyledi ol ḳadar māder-i eyyām sergerdān
Şuʿle-i cevvāle göbeği üzre nāmım kesdi āḫir

Yaʿnī māder eyyām beni lāveleh māderzād ʿaşḳ <u> muḥabbetle sergeşte vü sergerdānlık ile perverde eyledi belki göbeğim şuʿle-i cevvāle üzerinde kesip ki dāʾimā āteş-i āh-ı ʿaşḳ ile cevlān etmek istiʿdād kesb edem

3 **Nedāred nuktegīrī ḥāṣılī ġayr ez peşīmānī** ندارد نکته گیری حاصلی غیر از پشیمانی
Ser-i engüştī ki ber ḥarf<ī> nehī ḫ̔āhī gezīd āḫir سر انگشتی که بر حرف نهی خواهی گزید آخر

Ṭutmaz nüktegīrlik bir ḥāṣıl-ı nedāmetden başḳa
Parmaḳ başı bir ḥarf üzre ḳosun ısırmaḳ ister āḫir

Yaʿnī ʿaybbīn olmaḳdan bir şey ḥāṣıl olmaz nihāyet nedāmet-i ḥāl ḥāṣıl olur bir ḥarfiñ üzre engüşt iḫtirāz-ı vaż‘ olduḳda nihāyet o engüşt gezīde olmaḳ lāzım geldiği gibi

412

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Lebeş zi ḫande suḫanpīşe mīşeved āḫir** لبش ز خنده سخن پیشه میشود آخر
Nigāh-ı ū reg-i endīşe mīşeved āḫir نگاه او رنگ اندیشه میشود آخر

Lebleri ḫande ile süḫankār olur āḫir
Onuñ nigāhı endīşe ṭamārı olur āḫir

Yaʿnī leb-i ferāḥ-fezā-yı dilber ḫānde etmek ile süḫansāz olup başḳa bir güne ḥalāvetbaḫş olur dīger nigāh-ı iltifātı ʿaşıḳ-ı ġamendīşe taḳviye-yi **(265b)** endīşe-i ʿaşıḳ ġam tefekkür olur

2 **ʿİlāc-ı ġayr-ı mükāfāt nīst ẓālim rā** علاج غیر مکافات نیست ظالم را
Ki seng-i <şīşe> şiken şīşe mīşeved āḫir که سنگ شکن شیشه میشود آخر

Ẓulm-ı ẓālime mükāfatdan başḳa çāre yoḳdur
Zīrā ṭaş şīşe ḳırıcı olur āḫir

Yaʿnī ẓālim ẓulm miḳdārı mükāfāt görüp münkesir olur ibtidā-i şīşe seng şikest <u> ḫurd edip şīşeger şīşe yapdığı ḥasebiyle nihāyetkār şikest-i şīşe sengle olduġu mükāfāt derkār olmaḳ içindir

3 **Çonīn ki gerd nişestest berg <u> bārem rā** چنین که گرد نشسته برگ بارم را
Reg-i şukūfe-i men rīşe mīşeved āḫir رگ شکوفه من ریشه میشود آخر

Ancaleyin ġubār oturmuşdur berg-i bārımda
Benim çiçeğim ṭamārı kök olur āḫir

Ancaleyin ġubārım oturmuşdur benim şükūfe-i ḥayātım üzre mümkündür nihā-i vücūdum biʾl-fiʿl naḫl-i ġam gibi nümāyān olup rīşe-dār-ı sitem olsun

4 **Beher kocāst hunermend-i kār-ı ḫod mīsāzed** هر کجاست هنرمند کار خود میسازد
Be seng-i āhen-i mā tīşe mīşeved āḫir بسنگ آهن ما تیشه میشود آخر

Ḳandedir hüner ṣāḥibi kendi kārıñ yapar
Bizim ṭaşda āhenimiz tīşe olur āḫir

Yaʿnī her yerde erbāb-ı hüneriñ hüner-i maʿrifet cilveger olup ṣanʿatnümūn olur erbāb-ı ʿaşḳıñ birisiniñ hüneri seng-i ḫārda ẓāhir olduġu gibi yaʿnī Ferhād

5 **Felek be nāḫunem ez bes şikest ney Şevket**
Zemīn-i ḫāne-i men bīşe mīşeved āḫir

فلک بناخنم از بس شکست نی شوکت
زمین خانۀ من بیشه میشود اخر

Felek benim nāḫūnumda ol ḳadar ḳumaş ḳırdı Şevket
Benim zemīn-i ḫānem orman olur āḫir

Felek ṣahā-i vücūdum bir mertebe ḳūb-ı ḥavādiṯ ile leked-kūb <u> pāy-māl-i ḥavādiṯ eyledi sāḥa-i vücūdum cāygāh-ı ḥavādiṯ olmaḳ mümkün oldı belki ḫāne-i vücūdum ārāmgāh-ı ḥavādiṯ oldı

413

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Meyperestem maġz-ı men ez neşʾe-i ṣabhāst pur**
Mest-i ḫābem bālişem ez penbe-i mīnāst pur

می پرستم مغز من از نشئه صهباست پر
مست خوابم بالشم از پنبه میناست پر

Bādeperestem benim beynim neşʾe-i şarābdan ṭoludur
Mest-i ḫābım benim yaṣdıġım penbe-i mīnādan ṭoludur

Yaʿnī biz erbāb-ı ṣafādañız dimāġ-ı cānımız neşʾe-i bāde-i muḥabbet ile pürdür dest-i ḫāb olduḳda bāliş <u> **(265a)** bisterimiz penbe mīnādan olur yaʿnī rāḥat-ı vücūdumuz bāde-i ḫoşgüvār müdām mūhabbetuʾllahdır

2 **Surme çun mevc-i nigeh şod ḥalḳa-yı bīrūn-ı der**
Bes ki tā mujgān zi nāz ān nergis-i şehlāst pur

سرمه چون موج نگه شد حلقۀ بیرون در
بسکه تا مژگان ز ناز آن نرگس شهلاست پر

Sürme mevc-i neẕẕāre gibi oldı ḥalḳa-i bīrūntāb
Ol ḳadar tā müjgāna ḳadar nazdan o çeşm-i şehlādır ṭolu

Tamām endām ḫoşnümūn dilberde mevc-i nāz sertāpā bir mertebe temevvüc edip sürme-i çeşm-i siyāh dilberde ḫāric-i ez defter-i nāz oldı yaʿnī sürme-i siyāh çeşm-i siyāh mest-i dilbere nisbet olmaḳ

3 **Mūy-ı āteşdīde <şod> reghā-yı berg-i lālehā**
Beski ez berḳ-i cunūnem dāmen-i ṣaḥrāst pur

موی آتشدیده رگهای برگ لاله ها
بسکه از برق جنونم دامن صحراست پر

Mūy-ı āteşdīde oldı lāleler yapraḳları
Ol ḳadar ki berḳ-i cünūnumdan dāmen-i ṣaḥra ṭoludur

Āteş-i şevḳ-i cünūnumdan dāmen-i ṣaḥrā-yı cünūniyyetde berg-i lāleler mūy-ı āteşdīde gibi efsürde vü perjmürde oldı ḥāṣıl āteş-i şevḳ-i ʿaşḳ ʿālemi iḥāṭa edip herkese müʾesser oldı

4 **Vaḥdet-i rūḥāniyān rā nīst ez keşret ḫalel**
Neşʾe rā cā teng nubved ger zi mey mīnāst pur

Vaḥdet-i rūḥānīlere yoḳdur keşretden ḫalel
Neşāṭa teng cā olmaz eger bādeden mīnādır ṭolu

ʿĀlem-i tecerrüde keşret-i ruḥānīlerde erbab-ı tecerrüde ḫalelpezīr olmaz bāde mużmer olan neşʾe-i mey cāy teng-i mīnāda ḫalelpezīr olmadığı gibi

5 **Ez ser-i zülf-i ki mīāyed nesīm imşeb ki bāz**
Kāse-i ser nāfevār ez nukhet-i sevdāst pur

Kimiñ ser-i zülfünden gelir nesīm bu gece yine
Kāse-i ser nāfe gibi sevdā ḳoḳusundandır ṭolu

Bilmem yine bād-ı ṣabā ne mislü dilberiñ ser-i zülfüne işābet edip muʿaṭṭar olup geldi kāse-i ser belki dimāġ-ı cān būy-ı sevdā-yı muḥabbetden memlū olup kāse-i serşār gibi lāleleb sevda oldı

6 **Dīde-i mā ṣāf-ı āb-ı gevher-i bītābīst**
Pīş-i mā ez āb-ı gevher dāmen-i ṣaḥrāst pur

Bizim gözümüz ṣāf āb-ı gevher-i bītābıdır (265b)
Bizim önümüzde āb-ı gevherden dāmen-i saḥrādır ṭolu

Biz pāḳ naẓar ile cihān-ı fānīye ʿībret u çeşm-i ḥayret ile nigerān oluruz bizim pīş-i dīdemizde mesāḥa-i ʿālim āb-ı güher temevvüc gibi muʿāyene vü müşāhede olunur

7 **Dil çu ḫūn şod intiẓār-ı çeşm-i mesteş mīkeşem**
Cāy-ı sāḳī hest ḫālī tā zi mey mīnāst pur

Gönül ḳan olduġu vaḳtde mest çeşminiñ intiẓārıñ çekerim
Var sāḳī yeri ḫālī tā ki bādeden mīnādır ṭolu

Sitem-i firāḳ-ı yār ile gönül pürḫūn oldūkda yāriñ çeşm-i siyāh-ı mestine muntaẓır olup arzū-yı vaṣl-ı yār ederim sitem-i firāḳ izāle olmaḳ için mīnā-yı mey <u> bādeden pür olduġu vaḳtde cāy-ı sāḳī ḫālī olduġu gibi kezālik şīşe-i dil-i ʿāşıḳ pür ḫūn-ı firāḳ olduḳda vāsl-ı yārdan dūr olmaya delīldir

8 **Bes ki reng-i şekve rīzem ez du rengīhā-yı çerḫ**
Dāmen-i taḳrīrem ez āb-ı gul-i raʿnāst pur

Ol ḳadar reng-i şikāyet ṭökerim çarḫıñ iki renglerinden
Dāmen-i taḳrīrim āb-ı gül-i raʿnādan ṭoludur

Bir mertebe iki yüzlü çarḫ-ı merdümfirībden reng-i şikāyet izhār eyledim dāmen-i taḳrīrim āb-ı gül-i raʿnā gibi iki yön ile nümāyān olurdı ḥāṣıl ḥayāt <u> mevtimde iki yüzlü felekden şikāyet etmek derkārdır

9 **Ṭıynet-i mā Şevket ez rūşen dilī taḫmīr yāft**
Çun ṣadef ez maġz-ı gevher ustuḫˇān-ı māst pur

Bizim ṭıynetimiz Şevket rūşendillikden sirişt buldı
Ṣadef gibi maġz-ı güherden kemükimiz bizimdir ṭolu

Bizim māye-i ṭıynetiniz pāk u rūşen żamir olmaḳ ile ḫalḳ u īcād olmuşdur ṣadef gibi derūn-ı üstüḫānımız pāk laṭīf güher-i leṭāfet ile ṭoludur

414

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Buved ez şūḫiyeş dāmen-i çerḫ u cīb-i encum pur**
Dū ʿālem çun dū leb gerdīde ez reng-i tebessum pur

Olur şūḫluġundan dāmen-i çarḫ u ceyb-i encüm ṭolu
İki ʿālem iki leb gibi oldı ḥālet-i tebessümden ṭolu

Sebeb-i vücūd-i Bihbūd Muḥammedüʾl-Muṣṭafa sallallahü ʿāleyhi ve selem ḥażretleriniñ iki ʿālem yaʿnī dünyā vü āḫiret şerefyāfte ʿināyet-i faż̧l u feyż̧-i Yezdān'a maẓhar oldılar sebeb-i vücūd Muḥammediʾl-Muṣṭafa ile (266a) dünyā vü āḫiret ḫalḳ olup ḳudūm-ı meymenet hücūm ile cihān-ı fānī şefer olup dīger dār-ı beḳāda feyż̇-i şefāʿat ile nice nice ʿābd-i mücrimler feyż̧yāb olurlar

2 **Be gulşen bīleb-i laʿleş zi şerm-i meykeşīdenha**
Be pāy-ı tāk çendān āb kerdīdem ki şod ḫum pur

Gülzārda leb-i laʿl olmasızıñ şarāb nūş etmeler şerminden
Pāy-ı tākde ol ḳadar ṣu oldum ṭa ki küp oldı ṭolu

Ṣaḥn-ı gülşende yārsız sāye-i naḫl-i engürda bādenūş olduḳda şerm-i ḫayāl laʿl-i yārdan bir mertebe vücūdum āb-ı ʿaraḳ-i şerm ile ālūde oldı beni gören ḫum-ı meyden gibi pür bāde ḳıyās eylerdi

3 **Buved hemvāre-yi rāh-ı şohret-i ḥarf āşinā Şevket**
Zi ḥarf-i ḫāksārān geşte cāh-ı gūş-ı merdum pur

Olur hemvāre rāh-ı şöhret āşinā Şevket
Ḥarf-i ḫāksārlardan olur cāh-ı güş-ı merdüm ṭolu

Süḫanşināş erbāb-ı hüneriñ şöhretşiᶜār olması sehüᵓl-ḥuṣūldur ḫāksār kimseleriñ kelām ile güş <u> merdümān ṭolu olduġu gibi ḥāṣıl erbāb-ı maᶜrifet şöhretşiᶜār-ı ᶜālem olur deli kimseleriñ şöhret ᶜālemi iḥāṭa eylediği gibi

415

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ṣubḥ mī āyed be ṭavḳem behr-i nūr ez rāh-ı dūr**
Mībered āteş be ḫākem berḳ-i Ṭūr ez rāh-ı dūr

صبح می‌آید بطوقم بهر نور از راه دور
میرد آتش بخاکم برق طور از راه دور

Ṣubḥ gelir tavḳıma nūr için īrāḳ yoldan
Götürür āteş ḫākimden berḳ-i ṭūr īrāḳ yoldan

Ṣafā-yı ṣubḥ-ı ṣafā vü tecellī-i berḳ-i ṭūra sebeb ancaḳ nevᶜ-i benī ādem olur nevᶜ-i benī ādem li-ẕātihi pāk u eşrefdir

2 **Der beyābānī ki bāşed rehşināsī hemçu men**
Āteş-i menzil numāyed çeşm-i mūr ez rāh-ı dūr

در بیابانی که باشد رهشناسی همچو من
آتش منزل نماید چشم مور از راه دور

Beyābānda kim olur benim gibi bir yol bilici
Āteş-i menzil görür ḳarınca gözüñ īrāḳ yoldan

Ṣaḥrā-yı vaḥdetde benim gibi rāh-ı rāst vaḥdetşināş yoḳdur zīrā cüzᵓi <vü> endek şeyden vaḥdet-i Bārī'ye istidlāl ederim belki kendi sāye-i vücūdumdan vaḥdet-i vücūd-ı Bārī-i teᶜālaya rāhnümūn olurum

3 **Mīkoned nezdīk-i ᶜomr-i kem reh-ı īn ḫāne rā**
Ḫıżr mī āyed çirā yā Rab be gūr ez rāh-ı dūr

میکند نزدیک عمر کم ره این خانه را
خضر می‌آید چرا یارب بگور از راه دور

Eder az ᶜömr yaḳın bu ḫānenin yolunu
Ḫıżr gelir niçin yā Rab mezāra īrāḳ yoldan

Maḥv-i vücūd edip ṭayy-ı rāh-ı ḥayāt etmek ᶜālem-i rūḥāniyyete taḳarrüb (266b) etmekdir b u ṭarīḳ üzre imdād-ı bedreḳa lāzım değil

4 **Sehl mīgīrend kār-ı ᶜaşḳ rā ehl-i heves**
Der naẓar nezdīk bāşed rāh-ı dūr ez rāh-ı dūr

سهل میگیرند کار عشق را اهل هوس
در نظر نزدیک باشد راه دور از راه دور

Sehl ṭutarlar kār-ı ᶜaşḳı ehl-i heves
Naẓarda ḳarīb olur īrāḳ yol īrāḳ yoldan

Muḥabbet-i ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳī bü'l-hevesān sehl ḳıyās ederler ḥāl bu ki reviş <u> reftār-ı ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳīden esʿab bir ṭarīḳ yoḳdur süḫan rāh-ı dūrādūr neẕẕāre-i kelāmda ḳarīb olduġu gibi bü'l-hevesāne rāh-ı muḥabbet eshel görünür

5 **Ez Suleymān kes der īn vādī nemībīned eşer** از سلیمان کس درین وادی نمیبیند اثر
Mīkoned gāhī sipāhī çeşm-i mūr ez rāh-ı dūr میکند گاهی سپاهی چشم مور از راه دور

Süleymān zamānından kimse bu vādīde görmez ʿalāmet
Eder baʿż kere ʿaskerlik çeşm-i mūr īrāḳ yoldan

Mālikü'l-mülk olan Mevlā-yı müteʿāl ḫażretleriniñ ẕāt-ı muḳaddesinden bir kimse bir nām <u> nişān görmez lākin ḥüsn-i ʿināyet maẓhariyetinden şey-i ḳalīl cilveger olup bedīdār olur her bir şeyde maẓhariyyet yār-ı nümāyāndır

6 **Key buved pinhān zi çeşm-i merdüm-i ʿārif behişt** کی بود پنهان ز چشم مردم عارف بهشت
Mīdıraḫşed hemçu aḫter ḫāl-ı ḥūr ez rāh-ı dūr می درخشد همچو اختر خال حور از راه دور

Nice olur gizli çeşm-i merdüm-i ʿārifden cennet
Parlar yıldız gibi ḫāl-i ḥūr īrāḳ yoldan

Çeşm-i erbāb-ı başīrete seyr-i temāşā-yı Firdevs-i aʿlāya hicāb māniʿ olmaz āṯār-ı nümūne-i cennet her zamān derpīş u muḳārindir

7 **Gerçi āvāzem buved çun nukhet-i gul bīṣadā** گرچه آوازم بود چون نکهت گل بیصدا
Bulbulān rā nāleem āred be şūr ez rāh-ı dūr بلبلان را ناله‌ام آرد بشور از راه دور

Gerçi āvāzım olur gül ḳoḳusu gibi bīṣadā
Bülbülleri nālem getirir ġavġaya īrāḳ yoldan

Gerçi ben ḫāksār-ı kem ʿayārım ṣüreten lākin benim süḫān-ı rengīnim güş <u> semāʿ edenler vecd semāʿ edenler büy-ı gülden bilāmüşāhede ʿandelībler feryād <u> zāriyle nālesāz olduġu gibi

8 **ʿAhd-i pīrī rā ḫayāl-i ḫūb kerdem būde bed** عهد پیری را خیال خوب کردم بوده بد
Mīnumāyed niḫnet-i dunyā surūr ez rāh-ı dūr مینماید محنت دنیا سرور از راه دور

İḫtiyārık zamānın güzel ḫayāl eyledim oldı çirkin
Görünür mihnet-i dünyā sürūr īrāḳ yoldan

Zamān-ı şeyb zamān-ı rāḥat ḳıyās ederdim esbāb-ı taʿallüḳāt-ı dünyādan (267a) ādeme keselān <u> rāḥat derkār olur lākin nefs-i insānda ḥīn-i şeybde zamān-ı şebābetden ziyāde ḥırṣ <u> ṭamaʿ olup rāḥat selb olurmuş bār-ı mihnet-i dünyā īrāḳdan ṣafā göründüğü gibi maʿahezā ḥaḳīḳat-ı ḥālde bār-ı sitem imiş

9 **Bībaşīret key buved Şevket zi şām-ı iştiyāḳ** بی بصیرت کی بود شوکت ز شام اشتیاق
Dīdī būy-ı pīrehen rā çeşm-i kūr ez rāh-ı dūr دیدی بوی پیرهن را چشم کور از راه دور

Bī̇baṣī̇ret nice olur Şevket şām-ı iştiyāḳda
Gördi būy-ı pī̇rehen çeşm-i kūr irāḳ yoldan

Şām-ı iştiyāḳ-ı muḥabbetde olan erbāb-ı vuḳūf bī̇baṣī̇ret olmaz Yaʿḳūb ʿaleyhiʾs-selāmıñ būy-ı pī̇rehen şām-ı iştiyāḳda buʿd mesāfeden ruʾyet eylediği gibi

416

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Kerde dervī̇şī̇ merā ez fikr-i hestī̇ bī̇niyāz**
Baḫye dāred ḫırḳaem ez rişte-i ʿomr-i dırāz

Eyledi dervī̇şlik beni varlıḳ fikrinden bī̇niyāz
Tikiş ṭutar ḫırḳam rişte-i ʿömr-i dırāzdan

Terk-i vücūd-ı hestī̇ edip dervī̇ş-i dilrī̇ş olmaḳ beni esbāb-ı ʿālemden müstaġnī̇ eyledi rişte dikdi libāsım bañа ṭūl ʿömr maḳāmında oldı yaʿnī̇ esbāb-ı ʿālemden inḳıṭāʿ-ı ḥayāt-ı ebedī̇ gibi oldı

2 **Gerd-i kulfet sī̇ne-i ṣāfān rā buved reng-i neşāṭ**
Bāşed ez gerd-i yetī̇mī̇ ṭıfl-i gūyā ḫākbāz

Gerd-i külfet sī̇ne-i ṣāflara olur ḥālet-i neşāṭ
Olur ġubār-ı yetī̇mlikden ṭıfl-ı gūyā ḫākbāz

Pāk māye kimseler ṣadm-i ḥavādiṯ-i eyyāmdan ḥisseyāb olup feraḥ-fezā-yı neşāṭ bulurlar dürr-i yetī̇m kendi ġubār-ı vücūduyla ṭıfl gūyā ḫākbāz gibi ḫākbāz olduġū gibi

3 **Bes ki ʿomr-i men beyād-ı çī̇n-i ebrūyeş gozeşt**
Pī̇ç u tāb-ı zindegī̇ şod cevher-i şemşī̇r-i nāz

Ol ḳadar benim ʿömrüm çī̇n-i ebrū yādıyla geçdi
Pī̇ç-i tāb-ı zindegānı oldı şemşī̇r-i nāz cevheri

Bir mertebe tī̇ġi ebrū-yı ḫūnrī̇z-i dilberi devām üzre ḫayāl eyledim girift-i vücūd-ı ḥayātım cevher-i tī̇ġ-i zebān-ı nāz gibi ẓāhir oldı

4 **Bāl-i bulbul pī̇ş-i mā ez berg-i gul rengī̇nterest**
Bāşed ez yek bāde gulgūn çehre-i nāz u niyāz

Bāl-i bülbül bizim öñümüzde berg-i gülden ziyāde rengī̇ndir (267b)
Olur bir ṣaḥbādan gülfām rūy-ı nāz u niyāz

Bāl <u> per-i naḳş-ı bülbül bizim pī̇ş-i dī̇demizde berg-i gülden rengī̇n u ḥüsndār bedī̇d olur zī̇rā gül ile bülbül bir şey-i vāḥid gibidir birbiriniñ ḥüsn-i neşʾe birbirinden

ẓāhirdir böyle olduġu ḥālde naẓar ile ṣāniᶜ-i ḥaḳīḳiyye istidlāl olunmaḳ lāzım geldi zirā maṣnuᶜāta naẓar-ı ᶜayn Ṣāniᶜe naẓar gibidir

5 **Dāġ-ı dūrī ez ḫayāl-i ḳurb efzūn mīşeved**
Āteşī ez dūr bāşed rehrevān rā cān godāz

داغ دوری از خیال قرب افزون میشود
آتشی از دور باشد رهروان را جان گداز

İrāḳlıḳ dağı ḫayāl-i ḳurbiyyet ile ziyāde olur
Bir āteş īrāḳdan olur yolculara cān güdāz

Dāġ-ı firḳāt maḥbūb-ı ḫayāl vāsl-ı ḳurb ile daḫı ziyāde sūziş bulup efzūn olur dūrdan müşāhede olan āteş yolcularıñ cānın artdıġı gibi

6 **Besten-i leb mīkoned gīrā be ṣayd-ı goftugū**
Ez leb-i ḫāmūş āyed kār-ı çeşm-i şāhbāz

بستن لب میکند گیرا بصید گفتگو
از لب خاموش آید کار چشم شاهباز

Leb bağlamaḳ eder ṭūtucu şikār-ı güfrügūy
Leb-i ḫāmūşdan gelir iş çeşm-i şahbāza

Sükūt olmaḳ ile ehl-i ṭabīᶜat ḥüsn-i kelām şikār eder ḫāmūş olmaḳ şahbāzıñ şikār ṣaydına kārger olduġu gibi

7 **Ger bīrūn āyī derīn reh Şevket ez gerd-i ḫodī**
Mītevānī geşt ez naḳş-ı ḳadem āyīnesāz

گر بیرون آیی درین ره شوکت از گرد خودی
میتوانی گشت از نقش قدم آیینه ساز

Eger ṭaşra gelirsen bu yolda Şevket kendi ġubārıñdan
Mümkündür olmaḳ naḳş-ı ḳademden āyīne olsun

Bu şeş cihāt-ı ᶜālemde ġubār-ı vücūd-ı ḳayd-ı hestī ifnā eyledikden ṣoñra mümkündür kendi āş̲ārıñdan ṣūret-i envāᶜ-ı eşyā müşāhede olsun

417

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Kişt-i merdüm bāz ez feyż-i hevā gerdīd sebz**
Dāne-i bīṭāliᶜim yā Rab kocā gerdīd sebz

کشت مردم باز از فیض هوا گردید سبز
دانه بی طالع م یارب کجا گردید سبز

Mezraᶜ-i merdüm bir daḫı feyż-i hevādan oldı sebz
Dāne-i ṭāliᶜsizliġim yā Rab ḳande olur sebz

Herkesiñ dāne-i ṭāliᶜ feyż-i rütūbet-i hevādan ser sebz nemāpezīr oldı ᶜacabā benim daḫı dāne-i suḫte-i ṭāliᶜ-i siyāhım sebz olurdı

2 **Ez ġubār-ı ḫāṭır-ı gerdūn kemālem şod füzūn**
Dāneem āḫir zi gerd-i āsiyā gerdīd sebz

از غبار خاطر گردون کمالم شد فزون
دانه‌ام آخر ز گرد آسیا گردید سبز

Ġubār-ı ḫāṭır-ı (268a) *gerdūndan kemālim oldı ziyāde*
Dānem nihāyet ġubār-ı āsiyābdan oldı sebz

Cevr-i felekden terbiye-i vücūd edip puḫte nihād oldum gün günden kemāl-i ʿirfānım teraḳḳī edip vāṣıl-ı ʿirfān oldum gūyā dāne-i vücūdum ġubār-ı cevr eyyām ile sebz neşvünemā buldı

3 **Şevket ez ṣāfī dilīhā nevbahār-ı reng şod**
Īn gul-i āyīne zi mevc-i ṣafā gerdīd sebz

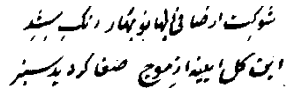

Şevket ṣāf göñüllüklerden nevbahār-ı reng oldı
Bu āyīne gül mevc-i ṣafādan oldı sebz

Derūn-ı ḫāṭır pāk ṣafālar ile muttaṣıf olmaḳ ḥasebiyle mevsim bahār gibi ṣafā vü güşāyiş ḫāṭırnümūn oldı bu āyīne-i derūn-i ḫāṭırda mevc-i ṣafādan şükūfezār rūḥāniyyet bedīd olup müşāhede oldı

418

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Lebem zi ḥarf-i leb-i üst bāde nūş henūz**
Buved neẓāre-i ḫaṭeş benefşenūş henūz

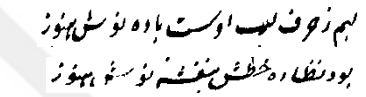

Benim dudaġım onuñ ḥarf-i lebiñden bādenūşdır şimdi
Olur neẓāre-i ḫaṭṭıñda benefşenūş şimdi

Benim lebim maḥbūbuñ ḥarf-i leb-i meygūnından bāde gibi neşʾeyāb olup kesb-i neşāṭ eder şimdi dīger medd-i nigāhım ḫaṭṭ-ı nevḫīz benefşevārından benefşelik gibi ḫoşbūy reng <u> leṭāfet kesb eder

2 **Megū ki mātemī nīst morg-ı Mecnūn rā**
Ki hest çeşm-i ġazālān siyāhpūş henūz

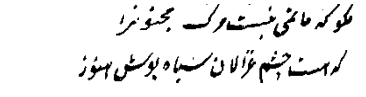

Deme mātem yoḳdur mevt-i Mecnūn'da
Zīrā var çeşm-i ġazāllar siyāh pūş şimdi

Mevt-i Mecnūn ʿāşıḳdan miyān-ı maʿşūḳlarda libās-ı siyāh-ı mātem-i Mecnūn'dan meydān-ı muḥabbetde çeşm-i ġazālānda āṯār-ı siyāh libās-ı mātem henüz āşkar <u> hüveydādır

3 **Şikāyet ez suḫan-i ḫalḳ çun konem ki me rā**
Nedādeend zebān çun dehān-ı güş henūz

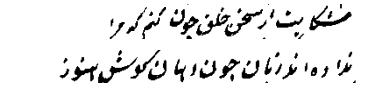

Şikāyet kelām-i ḫalḳdan nice edem baña
Vermeyeydirler zebān dehān-ı güş gibi baña

Aḥvāl-i ʿālemden şikāyet etmeğe ruḫsatyāb olmadım zīrā vaż-ı nihādımda benim zebānım gūşım müsāvī (268b) ḫalḳ olmuşdur yaʿnī zebān-ı şikāyet bizim āyīn-i meẕhebimizde cilveger olmaz maḳāmımız maḳām-ı rıżādır

4 **Şebī goẕeşt siyeh mest-i nāz ez ḫākem**
Bered nesīm ġubār-i merā be dūş henūz

شبی گذشت سیه مست ناز از خاکم
برد نسیم غبار مرا بدوش هنوز

Bir gece geçdi siyeh mest nāz-ı ḫākimden
Götürür bād-ı ṣabā benim ġubārım arḳasında şimdi

Bir gece dilber siyeh mest nāz-ı nezāketle bizim semt-i ḫānemizden güzerān eyledi el ḥāletü hāzihi bād-ı ṣabā bizim ġubār-ı ḫānemiz tūtīyā miṣāl derçeşm edip belki nükhet-i misk <u> ʿanber gibi berdūş edip ʿāleme bedfeşān olur

5 **Zebān-ı ġonce-yı taṣvīr rīḫet reng-i suḫan**
Nişesteīm be şāḫ-ı nefes-i ḫamūş henūz

زبان غنچه تصویر ریخت رنگ سخن
نشسته ایم بساخ نفس خموش هنوز

Zebān-ı ġonca taṣvīr dökdi reng-i kelām
Oturmuşum şāḫ-ı nefes üzre ḫāmūş şimdi

Taṣvīr meṣābesinde olanlar aḥvāl-i ʿālemden güftugūy eylediler ḥālā ben devr-i ḥayāt ile ḫamūş <u> bilātekellüm ẕikr <u> fikr-i Allah ile evḳāt güzārım

6 **Kirişme mest beṣaḥrā goẕeşt u çeşm-i ġazāl**
Zened zi perde-i reghā-yı cādde cūş henūz

ز شمه مست بصحرا گذشت و چشم غزال
زند ز پرده رگهای جاده جوش هنوز

Mest ger şemme ṣaḥrādan geçdi dīde-i ġazāl
Verir cādde ṭamarları perdesinden cūş şimdi

Āhū nigāh mest-i çeşm-i dilber bir kere ṣaḥradan mürūr etmek ḥasebiyle reg-i cāddelerden çeşm-i ġazāl gibi şūḫ-ı tevaḥḥuş cūş eder belki nümūne-i çeşm-i āhū bedīd olur

7 **Dukān-ı zühd zi misvāk taḫte şod Şevket**
Nerefte şeyḫ be bāzār-ı meyfürūş henüz

دکان زهد ز مسواک تخته شد شوکت
نرفته شیخ بباز ار میفروش هنوز

Dükkān-ı zāhid misvāḳdan taḫte oldı Şevket
Gitmedi şeyḫ bāzār-ı mey-fürūşa şimdi

Zāhid misvāk-ı riyā ile taḫte gibi ḫuşḳ bībehre rüṭūbet-i ʿamelḫīzden vāmānde oldı şimdi daḫı varıp her bir erbāb-ı ḥālden rüṭūbet feyż-i irşād edip nemā-yı ḫīze muvaffaḳ olmaz

419

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Mīkoned to gulī āşufte nigāhem ki mepors**
Mīzened lāle-i āteş be giyāhem <ki> mepors

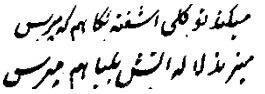

Eder bir gül nigāhım <seni> āşüfte kim suʾāl etme
Verir lāle-i āteş giyāhım kim suʾāl etme (269a)

Bir serv-i tāze-i gülrū-i nāzenin beni ʿāşıḳ-ı dīvāne meşreb ü āşüfte nigāh eyledi suʾāl etme benim ḥālimden lālegūn ruḫsār-ı āteşīn ile ḫāşāk-ı vücūdum iḥrāk-ı biʾn-nār eyledi suʾāl etme

2 **Ḥayretem bord be fikr-i ḫaṭṭ u ḫālī imşeb**
Ṣaff-ı mūrīst be mehtāb-ı nigāhem ki mepors

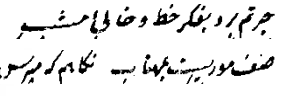

Ḥayretim götürdi fikr-i ḫaṭṭ u ḫāle bu gece ṣaff
Ṣaff-ı mūrdur mehtāb-ı nigāhımda suʾāl etme

Bu gece ḥayret-i ʿaşḳ <u> muḥabbet beni fikr-i ḫaṭṭ u ḫāl-i maḥbūba sevḳ edip ḫayāl-i ḫaṭṭ u ḫāl ile meşġūl olmaḳ ḥasebiyle mehtāb-ı nūr-ı naẓarım ṣaff-ı mūr gibi nümāyān oldı bu ḥāl-i keyfiyyetden suʾāl etme

3 **Cādde rā cevher-i āyīne koned reftārem**
Ḥayret<ī> geşte dīger ferş be rāhem ki mepors

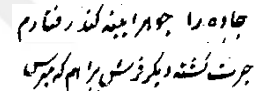

Cādde cevher-i āyīne eder reftārım
Ḥayret oldı başḳa güne ferş rāhımdan suʾāl etme

Bir mertebe ḫayāl-i āyīne rūy-ı maḥbūb müteḥayyir oldum reviş <u> reftār eylediğim yollar cevher-i āyīne gibi oldı böyle bir ḥayrete dūçār oldum başḳa güne ferş-i rāhımdan suʾāl etme ḳıyās-ı ḥāl et

4 **Surme kerdest merā gerdiş-i çeşmī ki megū**
Gerd-i cevlāngeh-i berḳīst giyāhem ki mepors

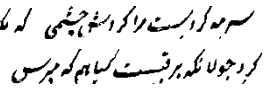

Sürme etmişdir beni gerdiş-i çeşm ki deme
Ġubār cevlāngāh-ı berḳdir giyāhım suʾāl etme

Gerdiş-i çeşm-i siyāh maḥbūb sürme gibi beni siyāh tūtīyā eyledi söyleme belki berḳ-i āteş-i ʿāşḳla ḫāşāk-ı vücūdum iḥrāḳ olup ḫākister ō ġubār-ı siyāh oldı

5 **Refte ser hemçu ḥabābem be hevāyī Şevket**
Bād-ı tundī zi ser efkende kulāhem ki mepors

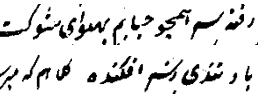

Gitdi bāş ḥabāb gibi hevāya Şevket
Bir tünd rūzgār başdan bıraḳdı külāhım ki suʾāl etme

Baḥr-ı ḥaḳīḳatde maḥv-ı vücūdum eyledim ḥabāb gibi hevā-yı maẓhariyyet-i Rabbānī ile tebdīl-i ḥāl eyledim suʾāl-i resīde-i merām oldum

420

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Be ḥāsidān ḫaber-i kilk-i ḫoş maḳāl mepors**
Zi dīv īn perīḫāne-yi ḫayāl mepors

Ḥāsidlerden ḫāme-i ḫoş-güftār ḥālin suʾāl etme
Şeyṭāndan (269b) *bu perīḫāne-i ḫayāli suʾāl etme*

Erbāb-ı maʿrifetiñ maʿrifetini cühelādan suʾāl etmek şeyṭāndan aḥvāl-i perīḫāne suʾāl etmek gibidir yāḫūd ʿaşḳdan ḫālī olan kimseden suʾāl-i ʿāşḳ raḳībden ḫāl-i maḥbūb-ı merġūbı suʾāl gibidir

2 **Buved zukām zi būy-ı cunūn dimāġ-ı du kevn**
Zi şūr nukhet-i reyḥān īn sifāl mepors

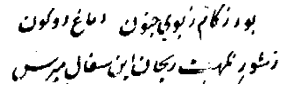

Olur zükām būy-ı cünūndan iki ʿāleminiñ dimāġı
Bu sifāliñ reyḥān ḳoḳūsu şūrişinden suʾāl etme

Bu sifāl-i ʿāleminiñ derūnunda ḳudretuʾllah ile sebz nema bulan efrād <u> ecnas-ı ʿāleminiñ ḫalḳ u īcād u iʿdāmından suʾāl u güftugūy olunsa mecmuʿ-ı ʿuḳūl-ı ʿālem perīşān u muḫtel olup vāṣıl-ı künh-i ḥaḳīḳat-ı ʿālem olmazlar

3 **Be ḫāb-ı ḫ̌īş nedīdest şāl maḥmil-i mā**
Torā ki çeşm bemaḥmil buved zi şāl mepors

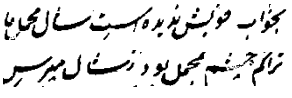

Kendi yuḳusunda görmemişdir şāl bizim maḥmilimiz
Saña eger göz maḥmilde olur şālden suʾāl etme

Benim maḥmil-i vücūdumda ʿömründe esbāb-ı libāṣ-ı ʿāleme meyl <u> iltifāt etmemişdir eger seniñ daḫı nigāh-ı iltifātıñ vücūda olup vücūdşināş eylese merāmıñ esbāb-ı libās-ı ʿāleme meyl <u> iltifāt etme mücerred kesb-i ʿirfān-ı vücūd ile

421

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Āyīneḫāne-i naẓar-ı pāk-ı ḫ̌īş bāş**
Āteşperest-i şuʿle-i idrāk-i ḫ̌īş bāş

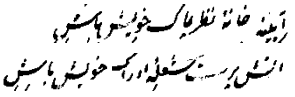

Kendi naẓar-ı pākiniñ āyīneḫānesi ol
Kendi şuʿle-i idrākiniñ āteşperesti ol

Kendi vücūduna naẓar-ı pāk ile naẓar edip āşinā ol vücūd-ı ḫoduna şināş olmaḳ vücūd-ı Bārī'yle kesb-i ʿirfān etmek gibidir **"men ʿarefe nefsehü feḳad ʿarefe Rabbehü"** feḥvāsınca kendi şuʿle-i idrākiñle ḫāne-i vücūdu rūşen edip kesb-i nūr-ı maʿrifet kendi şuʿle-i idrākiñden kesb edegör

2 **Ez girye gerd-i hestī-yi ḫodrā furū nişān**
Yaʿnī ki müşt āb-ı kef-i hāk-i ḫ ̌īş bāş

Ağlamadan kendi varlıḳ tozunu aşağa bıraḳ
Yaʿnī kendi bir avuç şu bir avuç (270a) ṭopraġın ol

Kendi ḫāk-i vücūdun baña ḫaşyetullah ile āb-ı çeşm-i niyāz ile ālūde edip bu ḥāl-i mürūr-i evḳāt et nihāyet bu ḫāk-i vücūdun āb-ı çeşm-i giryān ile sebzezār aḥsen-i ḥāl bedīdār olur

3 **Bīrūn menih zi cādde-i ḫod pāy zinhār**
Çun ḫūn-ı mey revān be reg-i tāk-i ḫ ̌īş bāş

Ṭaşrā bıraḳma kendi cāddenden ayaḳ zinhār
Ḫūn-ı bāde gibi reg-i tākde revān ol

Ṣırāṭ-ı müstaḳīm şerʿ-i muṭahharadan başḳa güne ṭarīḳa mümāşāt etme dāʾimā reviş <u> reftārıñ rāh-ı şerʿ-i mübīn olsun neşʾ-e-i mey-i ḥaḳīḳī sāḥa-i ḥaḳīḳatde cilvenümūn olduġū gibi

4 **Men mīnihem çu āb-ı revān serbepāy-ı tāk**
Zāhid be rev besāye-i misvāk-i ḫ ̌īş bāş

Ben bıraḳdım aḳar ṣu gibi başım üzüm aġacı pāyına
Zāhid gitsin kendi sāye-i misvākında ol

Ben kendi ṭaʿātıma maġrūr olmam ʿināyet-i Bārī'yle serfürū edip kendi maʿṣīyetime maġrūr olup ṭālib-i Firdevs-i aʿlā ol

5 **Şevket zi lāġarī neşeved ṣayd hīçkes**
Mujgān-ı çeşm-i ḫalḳa-i fitrāk-ı ḫ ̌īş bāş

Şevket zebūnuñdan olmaz bir kimseye şikār
Kendi müjgān-ı çeşm-i ḥalka-i firāḳında ol

Şevket ḫāksār <u> naḥīf olmaḳ ḥasebiyle bir kimse naẓar-ı iltifāt ile nigāh eylemedi lākin kendi naẓar-ı pāk ile kendine naẓar edip şükrāne-i vücūd eder firifte-i ṣunᶜ-ı Bārī olur

422

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Keştī şikestḫorde-i mevc-i ṣabā mebāş**
Hemçun ḥabāb ḫāne be dūş-ı hevā mebāş

کشتی شکسته خورده موج صبا مباش
همچون حباب خانه بدوش هوا مباش

Mevc-i ṣabādan şikest yemiş sefīne olma
Ḥabāb gibi ḫāne bedūş-ı hevā olma

Güne güne ḫāhiş-i elvān ile niᶜmet-i dünyā için serbehevā olup maġrūr olma zīrā ṣademāt-i emvāc-ı ḥavādiṯ sefīne-i vücūdu şikest edip ḫurd eyledi maḥv <u> nābūd (270b) olursun ḥabāb-ı ġurūr-ı vücūd ile serbehevā olup nihāyet endek bād ile maḥv <u> berbād olduġū gibi

2 **Oftādegī be şarṭ-ı edeb evc-i ᶜizzetest**
Cāy ki naḳş-ı secde şevī naḳş-ı pā mebāş

افتادگی بشرط ادب اوج عزتست
جای که نقش سجده شود نقش پا مباش

Üftādelik şart-ı edeble evc-i ᶜizzetdir
Bir yerde naḳş-ı secde olduñ naḳş-ı pā olma

Edeb-i tevāżuᶜla ḫāksār olmaḳ maḳam-ı rifᶜata o resīde olmaġa bādīdir mekān-ı secde şarṭ-ı edeble ḫāki olmaḳ ḥasebiyle naḳş-ı pā müsāvī olmaḳ münāsib olmadıġı gibi belki mekān-ı secde dāᵓimā tevāżuᶜa terfiᶜ etmek lāzımdır nakş-ı pā egerçi ḫākī vü üftādedir şārṭ-ı edeble ḫākī olmadıġından dāᵓimā pāmāl olur

3 **Hem ṣoḥbetī be merdum-i ᶜālem żarūrīst**
Bīgānegī çu hest bekes āşinā mebāş

هم صحبتی بمردم عالم ضرورست
بیگانگی چو هست بکس آشنا مباش

Hem ṣoḥbetlik merdüm-i ᶜālemde żarūretdendir
Bīġānelik ḳaçankim var kimse ile āşīnā olma

Merdüm-i dünyā ile ülfet etmek żarūret-i maᶜāş içindir yoḳsa bīgāne-i ᶜālem bilāżarūret elde iken āşinālar merdüm-i ᶜālem olmaḳ ᶜabeṯ maḳūlesidir

4 **Bīrūn merev zi gūşe-i ẓulmetserāy-ı ḫᵛīş**
Çun mīl-i surme derbeder-i dīdehā mebāş

بیرون مرو ز گوشه ظلمت سرای خویش
چون میل سرمه در بدر دیده ها مباش

Ṭaşra gitme kendi gūşe-i ẓulmet serāyıñdan
Mīl-i sürme gibi gözler derbeder olma

Kendi ẓulmeṯĝāñe-i gūşe-i vaḥdetiñden ĥāric bir yere pānihāde olma zīrā tehīdir bedr olursun mīl sürme tīre ĥāne-i sürmedāndan dūr olduḳda dīdelerde terdīd ile güzerān eder nihāyet gerd-i iᶜtibār maḥv olur bīḳadr olur

5 **Seng-i rehest cāme-i ĥārrā şerāre rā**
Çun bugẕerī zi ĥ̌īş zi fikr-i ḳabā mebāş

Seng-i rāhdır ṭaş gölmek şerere
Kendinden geçdiğiñ vaḳtde fikr-i ḳabāda olma

Terk-i vücūd-ı hestī eylediğim ĥālde ḳayd-ı esbāb-ı dünyāyı ḳayd edip endīşenāk olma zīrā şerere ṭaşdan cāme seng-i rāh ḳayd-ı hestīden ĥalāṣ olup terk-i vücūd eyledikde

6 **Ebnā-yı rūzgār-ı reh ᶜaks (271a) mīzenend**
Āyīne ger şev du cihān ĥodnumā mebāş

Ebnā-yı zamān-ı ṭarīḳ ᶜaks verirler
Eger iki cihān āyīne olsa ĥodnümā olma

Ebnā-yı zamān ĥilāf-ı ādet üzre ĥareket ederler belki ĥilāf-ı şerᶜ-i mübīn üzre ᶜamel ederler eger iki cihān āyīne olur ṣūret-i müddeᶜāyı onlardan ṭaleb etme būb nigārān olma nihāyet ṣūret-i ᶜaks-i müddeᶜā bedīd olur

7 **ᶜAynek çu dīde dūr şeved[339] bībaṣīretest**
Şevket demī zi merdüm-i dāne cudā mebāş

ᶜAynek gözden dūr olduġu ĥālde bībaṣīretlikdir
Şevket bir laĥẓa merdüm-i dāneden ayrı olma

Erbāb-ı ᶜirfān ile dāᵓimā ülfetāmīziş edip kesb-i ᶜirfān ile zīrā erbāb-ı ᶜirfānıñ ḳurbiyyetinde aĥẕ u kesb hüner-i ᶜirfān derkārdır çeşmiñ gözden cüdā olduġu vaḳtde nābīnā olduġu gibi göze muḳārin olduḳda nūr-ı naẓar ile pertevendāz olmaḳ derkār olduġu gibi

423

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ṭaleb-i miĥnet berāy-ı yek nefes rāĥat mebāş**
Tā borī ez ᶜömr-i ĥod lezẕāt bālezẕet mebāş

[339] Bu kelime metinde "شد" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek vezin bakımından daha uygun düşen "şeved" şeklinde okunmuştur.

Bir nefes raḥāt için ṭālib-i miḥnet olma
Tā ki götüresin kendi ʿömründen leẕẕet leẕẕet ile olma

Bir nefes ḥayāt-ı rāḥat-ı dünyā için miḥnet-i uḫuvvet iḫtiyār etme nihāyetkār ʿömr-i dünyādan leẕẕet merām ise leẕẕet-i dünyāya dilfirīb olma zīrā leẕẕet-i dünyā bīdevāmdır leẕẕet-i āḫiret-i ebedīdir

2 **Leb bemaʿnā bāz kerden bāl u pervāz-ı Humāst**
Ger to iḳbāl-i suḫan dārī pey-i devlet mebāş

Leb maʿnā ile açmaḳ bāl u pervāẓ-ı Hümādır
Eger sende iḳbāl-i süḫan ṭutarsın dünyā leẕẕet ardınca olma

Ḥüsn-i maʿnā ile feṯḥ-i dehā etmek ʿalāmet-i devlet u nümüne-i iḳbāldir eger sen dilersen ḥüsn-i maʿnāya muvaffaḳ olasın leẕẕet u devlet-i dünyā ṭālib olma zīrā ṭaleb-i leẕẕet-i devlet-i dünyā vāṣıl-ı ḥüsn-i maʿnāya mānicdir

3 **ʿOmr-i şirīn u ṣafā-yı vaḳt-i şīr şekkerend**
Tā tevānī şukr-i gerdūn kāfir-i niʿmet mebāş (271b)

ʿÖmr-i şīrīn u ṣafā-yı vaḳt-ı şīr u şekerdir
Tā ki muḳtedirsin şükr-i gerdūna kāfir-i niʿmet olma

ʿÖmr-i şīrīn saḥt-ı vücūd ile şīr <u> şekker gibi bir güzel niʿmet-i Ḫüdāvārdır dāʾimā ḥayāt-ı ʿömr ile saḫt beden niʿmete şükr edip felekden şikāyet edip kāfir-i niʿmet olma

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Ḥayret-i ehl ki nedārend ġam-ı bister-i ḫīş**
Ḫışt-ı āyīne goẕārend bezīr-i ser-i ḫ̈īş

Ehl-i ḥayretine ṭutmazlar kendi bisterleri ġamıñ
Ḫışt āyīne ḳoylar kendi başlar altına

Ẕikr <u> fikr-i Allah'a meşgūl olan erbāb-ı ḥayret rāḥat-ı vücūd için bāli <u> bister ḳaydında olmazlar dāʾimā terk-i rāḥat edip ẓuhūrāt-ı kevne dīde-i ʿibret ile naẓar edip fikr <u> ẕikr-i ṣāniʿ ile müteḫayyir olur ānen fe-ānen ʿālem-i ḥayretde cilveger olurlar

2 **Raḳam-ı baḫt-ı siyāh ez ḳalemem mīrīzed**
Ger zi tār-ı nefes-i ṣubḥ konem mıṣṭar-ı ḫīş

Raḳam-ı baḫt-ı siyāh ḳalemimden ṭökülür
Eger rişte nefs-i ṣubḥda edem kendi mıṣṭarım

Şām-ı iḳbāl āfāḳ-ı tāliʿimden zāʾil olmaz ṣubḥ-ı rūşen-i iḳbāl her ne ḳadar āfāḳ-ı ṭāliʿmden nümāyān u müncelī olsa

3 **Murd-ı ṭāliʿ ki buved ḳatl baḫīlān kāreş**
Mīkoned deste zi dendān-ı ṭamaʿ ḫançer-i ḫīş

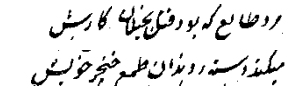

Mürd-i ṭāliʿ ki olur ḳatl baḫller onuñ kārı
Eder deste dendān-ı ṭamaʿdan kendi ḫançerine

Merd-i muḳbil ḫālet-i tecellī kendinden iʿdām eyledikde ṭamaʿdan imdād ister yaʿnī erbāb-ı ṭamaʿ dāʾima mümāşāt edip ḥüsn-i muʿāmele eder sāʾil u ehl-i ṭamaʿdan nefret etmez belki ḫoşnūd olur

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Tā be pāy-ı to keşem ṣūret-i pīşānī-yi ḫˇīş**
Besteem ḫāme-i taṣvīr zi mūy-ı ser-i ḫˇīş

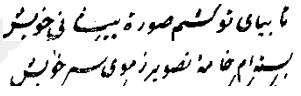

Tā ki seniñ ayaġına çekem kendi çeşm-i ṣūretiñ
Baġladım ḫāme-i taṣvīr kendi başım ḳılından

Ḫāk-i pāy-ı maḥbūba cebe-sā olmaḳ ḥaddim olmadıġı için naḳş-ı cebīnim ḫāk-i pāy-ı maḥbūba taṣvīr etmeğe mūy-ı serimden ḫāme-i taṣvīr baġladım kendi ṣūret-i cebem ḫāk-ı pāy-ı maḥbūba taṣvīr edem

2 **Çun buved ġaflet serşār çi ḥācet be şarāb**
Nenihādest (272a) kesī penbe be gūş-ı ker-i ḫˇīş

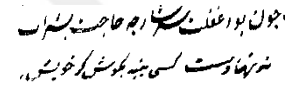

Ġaflet taşḫın olduġu vaḳtde şarāba ḥācet yoḳ
Bıraḳmamış kimse penbe kendi ṣāġır ḳulaġına

Liẕātihi bir kimse ġāfil olup āgāh olması başḳa keyf-i ḫālet ile teġāfül lāzım zīrā ḳulaḳ ṣāġar olduḳda başḳa güne ʿilāc lāzım değil sāġar olmasına

3 **Mesned-ı sūḫtegān aṭlas-ı dünyā nesezā**
Hemçu pervāne nişīnend beḫākister-i ḫˇīş

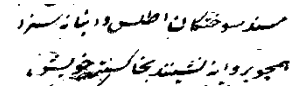

Yanmışlar mesnedine aṭlas-ı dünyā yaḳışmaz
Pervāne gibi cülūs eylerler kendi küllerinde

Āteş-i ʿāşḳ <u> muḥabbet ile cān yanmışlara aṭlas u zīnet-i dünyā çendān mülāyim gelmez pervāne gibi kendi vücūd-ı sūḫtelerinden ḥāṣıl olan kül üzre otururlar ḥāṣıl ʿāşḳ-ı vücūd u zīnet-i vücūd lāzım değil

4 **Bes ki ez żaʿf nemīsāḫt hevā-yı çeşmem**
Kerdem ez çūb-ı ḳafes ṣandal-ı derd-i ser-i ḫˇīş

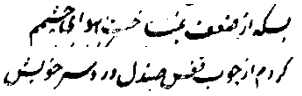

Kemāl-i żaʿfdan yapmadı hevā-yı çeşmim
Etdim çūb-ı ḳafesden ṣandal kendi derd-i serime

Kemāl mertebe żaʿf <u> lāġardan ṭayārān-ı hevādan ʿamelmānde olduġum eclden ḥabs-ı ḳafes iḫtiyār eyledim

5 **Āmedī neşʾe be ser ḫˇāb be mujgān benişīn**
Ki pur ez penbe-i mehtāb konem bister-i ḫīş

Geldi neşʾe başa yuḳu müjgān üzre otur
Ki edem penbe-i mehtābdan ṭolu kendi bisterim

Neşʾe-i ḥüsn ile sergerm-i ṣafā olduḳda müjgān-ı dūçeşm-i ʿāşıḳı ḫābgāh et bister-i vücūd-ı ʿāşıḳ penbe-i mehtāb ile pür olsun yaʿnī nūr-ı cemāl u ḥüsn-i burc-ı kemālde iken ʿāşıḳa teveccüh eyle ʿāşıḳ nūr-ı ḥüsn ile rūşen-i ḥaḳīr olsun

6 **ʿİzzetet tā buved ez zīr-i felek bīrūn rev**
Ki mukerrer neşevī der naẓar-ı aḫter-i ḫˇīş

ʿİzzetiñ tā ki olsun zīr-i felekden ṭaşra git
Zīrā mükerrer olmayasın kendi naẓar-ı aḫteriñde

Rifʿat-i ḥāl kemāl mertebe istersen eger ifnā-yı vücūd edip zīr-i felekden ʿurūc edip (272b) ʿālem-i bālāya pervāz et dīger yerde bu vücūd-ı süflī ile zīr-i felekde cāygīr olmayasın

7 **Ḥüsn-i bīsāḫte meşşāṭe neḫˇāhed Şevket**
Rūy-ı baḥrem ki buved ḫāl-ı men ez ʿanber-i ḫīş

Yapılmamış ḥüsn meşşāṭa istemez Şevket
Deryām yüzü ki olur benim hālim kendi ʿanberinden

Yaʿnī sirişt <u> nihādım liẕātihi āhsen-i ṣūret ile ḫalḳ olmuşdur benim rūy-ı ṣūret-i bahrimde ḫāl kendi ʿanberinden olur benim vücūdumda ḥüsn-i ṣūret-i aʿżālar liẕātihi āhsen ḫalḳ olmuşdur dīger zīnet-i meşşāṭa lāzım değil

424

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Bedih şarāb ki bīnem cemāl-ı hestī-i ḫˇīş**
Tamām bāz konem çeşm bīnem mestī-i ḫˇīş

Ver bāde ki gözüm kendi varlıḳ cemālim
Tamām feṯḥ edem göz görem kendi mestliğim

Şarāb-ı ḥaḳīḳī iḥsān eyle sāḳī-i ḥaḳīḳī derūnum rūşen olsun keşf-i perde-i hicāb olsun kendi ḥüsn-i ṣūret-i vücūdum esrārına muṭṭaliᶜ olam tamām-ı irşād olup bir güşāyiş-i derūn ḥāṣıl edip mest-i müdām-i ḥaḳīḳat ne güne olduġuñ idrāk edem

2 **Zi ṭāḳ-ı dil çi ṣanemhā bezīr endāzī**
Eger to pāy goẕārī be dūş-ı pestī-i ḫ̬īş

Ṭāḳ-ı dilden ne ṣanemler aşağa atarsın
Egersen ayaḳ bıraḳdırsan kendi alçaḳlıġıñ omzuna

Eger sen vücūd-ı süflīde nefs-i emmāre-i zīrpāye olup pāymāl eylersin güne güne maḥbūb-ı dilfirīb cihān-ı ḫāne-i ḫāṭırdan iḫrāc edersin

3 **Çu sālik kireved sūy-ı āteş-i menzil**
Revīdeīm be dünbāl-i to zi hestī-i ḫ̬īş

Sālik gibi ki gider semt-i āteş-i menzile
Ḳaçarım senin ardınca kendi varlıġıma

Sālik-i ṭarīḳ buᶜd mesāfeden āteş-i menzil müşāhede edip menzil-i ṭaleb eylediği gibi seni ṭaleb edip seniñ ardınca ḳaçarım kendimi bulmaḳ için

4 **Fikende beski cunūnem bemeşḳ-i kīne-yi ḫ̬īş**
Bemevc-i seng keşem nakş-ı īn kīne-yi ḫ̬īş

Bıraḳdı ol ḳadar cünūnum kendi meşḳ ᶜadāveti
Mevc-i sengden çekerim kendi nakş-ı şīşe-i mey

Bir mertebe buġz <u> ᶜadāvet-i derūnumda meslūb u iḫrāc oldı (273a) kār-ı şīşe-i vücūd-ı mey senge sipāriş ederim yaᶜnī kendi muṣālaḥa-i vücūdum ḫışmıma iḥāle ederim

5 **Muḥīṭ-i ᶜaşḳ ḫaṭarnāk men zi sāde dilī**
Zi naḫl-ı mūm terāşīdeem sefīne-yi ḫ̬īş

Deryā-yı ᶜaşḳ ḫaṭarlı ben sādedillikden
Naḫl-ı mūmdan yundum kendi sefīne-i mey

Deryā-yı cihān mevc-i ḥavādiṣden bir ḫaṭar ẓahir u āşikāre iken benim kemendīşliğimden mūm-ı sefīne-i vücūdum ḥıfẓ <u> ḥırāset ṣadedinde olurum

6 **Zi çāk-ı pīrehen-i cism-i ḫ̬īş ṣāf dilān**
Numūdeend çu ṣubḥ üstüḫ̬ān-ı sīne-yi ḫ̬īş

Kendi çāk-i pīrehen-i bedeninden ṣāf diler
Görmüşler ṣabāḥ gibi kendi üstüḫān-ı sīnelerin

Erbāb-ı tecerrüd cism-i ḫāḳīden ṣafvet u rūḥāniyyet-i tecerrüdü kendi cism-i ḫāksārlarındann beyāż ṣubḥ gibi bedīdār ederler ḥāṣıl erbāb-ı tecerrüdüñ ṣafvet-i nūr-ı rūḥāniyyetleri dāʾimā ẓāhirdir

7 **Be mulk-i āyīne gerdīdem u <i>ḳlīm-i āb**
Neyāftem be coz ez ḫod kesī ḳarīne-yi ḫˇīş

بملک آیینہ گردیدم و اقلیم آب
نیافتم بجز از خود کسی قرینۂ خویش

Mülk-i āyīnede gezdim u iḳlīm-i ābda
Bulmadım kendimden başḳa bir kimse baña yaḳın

Āyīne-i ḫāne-i ʿālemi tamām seyr-i sülūk ile geşt ü güzār edip dierğ mā-i cārī gibi gelip geçen efrād-ı ʿālemi iḳlīm-i imkānda berd çeşm-i nāz ile görüp temāşā eyledim kendimi bīhemtā vü bīmiṣl buldum

8 **Ḫoş ān zamāne ki çu şemşīrem ez ġılāf-ı vucūd**
Keşī be sūy-ı ḫod ü men revem be sīne-yi ḫˇīş

خوش آن زمانکہ چو شمشیرم از غلاف وجود
کشی بسوی خود و من روم بسینۂ خویش

Ḫoş ol zamānıña şimşīrim gibi ġılāf-ı vücūddan
Çekibsin kendi semtiñe ü men giderim kendi sīnemle

Güzel vaḳt olsun o vaḳt olsun evḳaṭ-ı niyām-ı vücūddan şemşīr-i rūhum .çekip kendi semt-i kūyuña ceẕb edersin ben daḫı ferāḥnāk-ı sīne-güşāde revān oulp rūḥum çekip kendi semt-i kūyuña ṭaleb ederim

9 **Hevā-yı ʿālem-i ābem çu mevc zed Şevket**
Be baḥr-i īn ġazel endāḫtem sefīne-yi ḫˇīş

ہوای عالم آبم چو موج زد شوکت
بحر این غزل انداختم سفینۂ خویش

Hevā-yı ʿālem-i şarābım mevc verir Şevket
Bu ġazel baḥrine atarım kendi sefīnem

ʿĀlem-i şarāb gibi mevc-i ṣafā temevvüc eder benim süḫan-ı nāşīnīde vü nevzāde-i ṭabʿ-ı nādīdemden kendi sefīne-i vücūdum kendi baḥr-ı ġazālımda cereyān edip bād-ı murād süḫān-ı pāḳim ile sāḥil-i ḫayālime vāṣıl olup lengerendāz neşāṭ olurum

425

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Key ġubār-ı mā reved ez sāye-i dīvār-ı ḫˇīş**
Key reved īn būy-ı gul ez dāmen-i dīvār-ı ḫˇīş

کی غبار ما رود از سایۂ دیوار خویش
کی رود این بوی گل از دامن دیوار خویش

Nice bizim ġubārımız gibidir kendi sāye-i dīvārından
Nice gider bu gül ḳoḳusu kendi dāmen-i dīvarından

Bizim āş̱ārımız ẓıll-ı vücūdumuzdan münfek olmaz yaʿnī dāʾimā āş̱ārımız müşāhede eden ʿayn-ı ẓıll-ı vücūdumuz müşāhede eder gibidir āş̱ārımız ile vücūdumuz birbirlerine müstelzimdir būy-ı gül müşāhede olur gibi būy-ı gül ile gül birbirin müstelzim olduġu gibi

2 **Efser-i sergeştegī rā çun be ferḳ-i ḫod nihem**
Şuʿle-i cevvāle ez ser vā koned destār-ı ḫīş

افسر سرگشتگی را چون بفرق خود نهم
شعله جواله از سر وا کند دستار خویش

Sergeştelik tācını başıma ḳoduġum vaḳtde
Şuʿle-i cevvāle başdan çıḳarır kendi destārıñ

Āteş-i āh-ı ʿāşḳ ile sergeştelik tācın başıma giysem tāc-ı sergeşteliği şuʿle-i cevvāle bıraḳıp münʿadin olur

3 **Pāre sāzed gul zi bālīden libās-ı reng**
Der gulistān ger goşāyī perde ez ruḫsār-ı ḫ̌īş

پاره سازد گل ز بالیدن لباس رنگ را
در گلستان گر کشائی پرده از رخسار خویش

Parça yapar gül ziyāde olmadan libās-ı rengi
Gülzārda eger açarsan kendi ruḫsārından perde

Bir kere gülistānda perdegüşā-yı ḥüsn olsan gül neşvünemāsından şibās rengini parça parça edip ḥicābından nābūd olur

4 **Z'ıżṭırāb-ı ḫīşten ʿāciz ḳavī āyed be çeşm**
Mīnumāyed mūr mār ez sürʿat-i reftār-ı ḫīş

از اضطراب خویشتن عاجز قوی آید بچشم
مینماید مور مار از سرعت رفتار خویش

Kendi ıżṭırābından ʿāciz ḳavī gelir göze
Gösterir mūr mār sürʿatiñden kendi reftārıñ

ʿĀciz żaʿīf kimse ḥāl-i ıżtırābda ḳavī bedīd olur çeşm-i ʿāleme zīrā mūr-ı żaʿīf sürʿat-i reftārımda mār-ı bārik-i siyāh gibi (274a) müşāhede olunur ḥāṣıl düşmen-i ʿacizden ḫaẕer gerekdir

5 **Güşegīr-i kunc-i ġam key mīreved ez cāy-yı ḫ̌īş**
Pā bīrūn mugẕāred īn dīvāne ez ṣaḥrā-yı ḫ̌īş

گوشه گیر کنج غم کی میرود از جای خویش
پا بیرون نگذارد این دیوانه از صحرای خویش

Zāviye-i ġamnişīn nice gider kendi mekānından
Ayaḳ ṭaşra çıḳarmaz bu dīvāne kendi ṣaḥrāsından

Ġam-ı ʿaşḳla meʿlūf olan ʿāşıḳ ġamḫāne- i ʿaşḳından ṭaşra pānihāde olmaz belki dest-i ġam-ı ʿaşḳda dāʾimā geşt <u> güzār eder bir cünūn-ı beyābān-ı ʿaşḳ olur

6 **Sālik ez sergeştegī bāşed delīl-i rāh-ı ḫod**
Şuʿle-i cevvāle bāşed şemʿ-i pīş-i pā-yı ḫ̌īş

سالک از سرگشتگی باشد دلیل راه خود
شعله جواله باشد شمع پیش پای خویش

Sālik sergeştelikden olur delīl kendi rāhına
Şuʿle-i cevvāle olur kendi şemʿ-i pīş-i pāy

Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat dāʾimā menzil-i ḥaḳīḳati ṭaleb etmek delīl-i menzil-i ḥaḳīḳat olur şuʿle-i cevvāle sergeşte u bīārām olmaḳ delīl-i menzil-i cevvāle olduġu gibi

7 **Hemçu naḳş-ı pā be rāhet dūş ḫˇābem perde būd**
Kerd bīdārem be reften ez ṣadā-yı pā-yı ḫˇīş

همچو نقش پا براحت دوش خوابم پرده بود
کرد بیدارم برفتن از صدای پای خویش

Naḳş-ı pā gibi yoluñda dün gece yuḳum perde olmuşdı
Etdi benim bīdār gitmek reh kendi ṣadā-yı pāyından

Rāḥ-ı muḥabbetde naḳş-ı pā gibi hāb-ı ġafletde üftāde vü ḫāksār edem ṣadā-yı pāy-ı maḥbūb belki ġubār-ı pāy beni īḳāz edip dīdelerin rūşen eyledi

426

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Geşteem ez bīdimāġhā zi bes dilteng-i ḫˇīş**
Penbe dergūşem zi āvāz-ı şikestreng-i ḫˇīş

گشته‌ام از بیدماغها زبس دلتنگ خویش
پنبه در گوشم ز آواز شکست رنگ خویش

Olmuşam bīmīzāclıklardan ol ḳadar kendime dilteng
Penbe ḳulaġımda kendi ṣadā-yı reng-i şikestim

Bir mertebe lāġar <u> naḥīf olup münḥarifmizāc oldum kendi ṣadā-yı şikest rengim gūşuma penbe gibi gīrān penbe gūş olur

2 **Ez ten-i ḫākī be cān oftādeest āteş me rā**
Şīşe-i men geşteest āb ez şerār-ı seng-i ḫˇīş

از تنی خاکی بجان افتاده است آتش مرا
شیشهٔ من گشته است آب از شرار سنگ خویش

Ten-i ḫākīden ḫāne-i āteş düşdi baña
Benim şīşem olmuşdur āb kendi şerār-ı senginden

Ġubār-ı çeşm-i ḫākīden nefs-i nāṭıḳam kemāl-i idrākla şuʿle fürūz nūr-ı ʿilm-i maʿrifetle teʾennīde oldı gūyā **(274b)** bizim şīşe-i ḳablimiz kend<i> āteş-i seng ile eriyip ṣāf <u> laṭīf ṣu oldı

3 **Şuʿle-i āvāz-ı men bāşed nigāh-ı germ-i men**
Muṭribem ez nār-ı mujgān mīkeşed āheng-i ḫˇīş

شعلهٔ آواز من باشد نگاه گرم من
مطربم از نار مژگان میکشد آهنگ خویش

Benim şuʿle-i āvāzım olur benim nigāh-ı germim
Muṭribim nār-ı müjgāndan çeker kendi āheniñ

Kemāl mertebe diḳḳatbīn u mūşikāf kār-ı tedbīr olduġumdan tār-ı medd-i nigāh-ı germ baña ṣadā-yı tār-ı naġme gibi maḳāmsāz olur belki ḥareke-i müjgānım ṣadā-yı tār-ı naġmesāz gibi gelir

4 **Ḫūbī-yi aṣlī be zīb-i ʿārżī muḥtāc nīst** خوبی اصلی بزیب عارضی محتاج نیست
Dest-i ū çun berg-i gül dāred ḥınā ez reng-i ḫ̆īş دست او چون برگ گل دارد حنا از رنگ خویش

Liẕātihi maḥbūb zīnet ʿarżna muḥtāc değil
Onuñ eli berg-i gül gibi ḥınā ṭutar kendi renginden

Li-ẕātihi maḥbūb-i ḥüsn-i ṣüret aḥsen-i ālā-ʿażā ḫalḳ olunduḳda dīger zīnet-i meşşāṭa lāzım değil berg-i gül gülüñ kendi renginden eli sürḫ ḥınādār olduġu gib

5 **Beski ṭıflān rā nemī ḫ̆āhem ki āzār keşend** بسکه طفلان را نمی خواهم که آزارکشند
Sūy-ı şehr ez dest-i miārem be dāmen seng-i ḫīş سوی شهر از دست میآرم بدامن سنگ خویش

Ol ḳadar istemem eṭfāller rencīde olsunlar
Semt-i şehre elim ile götürürüm eteğime kendi ṭaşım

Baña sengendāẕ olan eṭfāllara ṣaḥrāda baña atdıḳları ṭaşı kendi elim ile eteğim ile şehre götürüp teslīm ederim baña seng-i cevrendāz olsunlar

6 **Der şikest-i ḫīş bāşed nuṣret-i ehl-i fenā** در شکست خویش باشد نصرت اهل فنا
Ta nekerdem kuşte ki yābem ẓafer ez ceng-i ḫ̆īş تا نکردم کشته کی یابم ظفر از جنگ خویش

Kendi şikestinde olur nuṣret ehl-i fenāya
Tā mevt olunmayınca baña bulurum ẓafer kendi cengimden

Ehl-i fenā maḥv-ı vücūd etmeyince nūsret-i bāb-ı vādī menzil-i fenā olmaz böyle olduġū ḥalde ben daḫı bu dār-ı fenāda mevt iḫtiyār etmedikçe esbāb-ı dünyādan münḳaṭıʿ olmaya ẓaferyāb olmam

7 **Şevket iḳbāl-i cihān ez ṭabʿ-ı rengīn yāftem** شوکت اقبال جهان از طبع رنگین یافتم
Cā be rūy-ı <dest> dārem çun ḥınā ez reng-i ḫīş جا بروی دارم چون حنا از رنگ خویش

Şevket iḳbāl-i cihānı güzel ṭabʿ ile buldum
Yer el yüzünde ṭutarım ḥınā gibi (275a) *kendi rengimden*

Şevketin cihānda pür iʿtibār u merġūb olması hüner-i ṭabʿ u maʿrifet süḫan-ı rengīn ile olmuşdur bu hüner-i maʿrifet elcinden ḥınā gibi ʿālem el üzre ṭutrar

427

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ger be ḥukm-i bīḫodī sāġar nihem der ceng-i ḫ̆īş** گر بحکم بیخودی ساغر نهم در جنگ خویش
Mīgoẕārem ḫāk rā ez āb-ı āteşreng-i ḫ̆īş میگذارم خاکرا از آب آتشرنگ خویش

Eger bīḫodluk ḥükm ile piyāle ḳosam kendi elime
Bıraḳırım ḫāki kendi āteşreng olan ṣuyuma

Eger ḥükm-i bīḫoduna inḳıyād edip piyāle derdest olup şarāb-ı dilḫoşu nūş etsem ṣafā-yı revnaḳ-ı bādeden ḫāk-ı vücūdum gülgūna pür revnaḳ-ı ṣafā kesb edip āb-ı bāde gibi rengīn cilvenümūn olur

2 **Cevher-i tīġ-i zebān rā ez ᶜadem āverdeem**
Āhen-i şemşīr-i mā dāred fesān ez seng-i ḫ̌īş

جوہر تیغ زبان را از عدم آوردہ ام
آہن شمشیر ما دارد فسان از سنگ خویش

Cevher-i tīġ-i zebānı ᶜademden getirdim
Bizim āhen-i şemşīrimiz ṭutar fesān kendi ṭaşından

Süḫan-ı zebānım liẕātihi bāzār-ı maᶜrifetde ḥüsn-i revāc ile dükkān-ı hünerde ḳumaş-ı rūy-ı dest idrāk ile şöhretşiᶜār olup āyīne-i ᶜaḳl-ı ᶜālemde ṣūretnümūn ḥüsn ile derkār olmuşdur

3 **İnfiᶜāl-i bīnişānī nāmdārem kerdeest**
Konde mīgerded ᶜaḳīḳem ez şikest reng-i ḫ̌īş

انفعال بے نشانی نامدارم کردہ است
کندہ میگردد عقیقم از شکست رنگ خویش

Bīnişānlıḳ infiᶜāli beni nāmdār etmişdir
Maḥkūk olur ᶜaḳīḳim kendi şikest renginden

ᶜĀlemde tecerrüd iḫtiyār edip esbāb-ı ᶜālemden münḳaṭiᶜ vü ᶜālemde bīnām bīnişān olmam beni nām-dār eyledi gūyā ḫātem-i ᶜaḳīḳ vücūdum şikest <u> nābūd olmaḳ naḳş-ı nā <u> şmhret oldı baña

4 **Ḫālī ez şūr-ı meḥebbet nīst sergerdān kesī**
Şuᶜle-i cevvāle dāred āsiyā der seng-i ḫ̌īş

خالی از شور محبت نیست سرگردان کسی
شعلۂ جوالہ دارد آسیا در سنگ خویش

Şūr-ı sergerdāñ-ı muḥabbetden bir kimse ḫālī değil
Şuᶜle-i cevvāle ṭutar değirmān kendi ṭaşından

Her şeyde āṣār-ı muḥabbet nümāyāndır belki her şeyde ṣāniᶜ-i ḥaḳīḳīniñ ḥüsn-i maẓhariyeti hüveydā vü zāhirdir **(275b)** şuᶜle-i cevvāle devr-i cevlān eşyā-yı maẓhariyete mebni bir nümūnedir

5 **Nīstem ḫodbīn ki behr-i ḫod der-i ṣulḥī zenem**
Z'āhen-i āyīne ḫançer mīkeşem der ceng-i ḫ̌īş

نیستم خودبین کہ بہر خود در صلح بزنم
زآہن آیینہ خنجر میکشم در جنگ خویش

Ḫodbīn değilim kendim için bāb-ı muṣālaḥa verem
Āhen āyīneden ḫançer çekerim kendi cengimde

Ḫodbīn ḫodfürūş olmaya māᵓil olmam illet-i ḫodbīnliğim illet-i buġż <u> ᶜadāvet edip dāᵓimā meydān-ı muḥarebe-i ḫodbīn ederim

6 **Girye-i efġān-ı men ez bes behem peyvesteest**
Ez reg-i ebr-i bahārī mīkeşem āheng-i ḫ̌īş

گریہ افغان من از بس بہم پیوستہ است
از رگ ابر بہاری میکشم آہنگ خویش

Girye-i fiġānım ol ḳadar bir yerine bağlamışdır
Bahār buluṭu ṭamārından çeker kendi āheñim

Girye-i efġānım birbirine bağlı belki germ ġazābım ebr-i reg-i bahāra müşābihdir buluṭ gibi berḳ-i nāle-i ġażābımda bārān-ı iḥsān-ı ʿālemgīrim derʿaḳab derkārdır

7 **Dāred ez mevc-i ṣafā Şevket gul-i āyīneem**
Sebz mīgerdem eger āyem bīrūn ez reng-i ḫīş

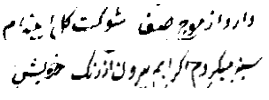

Ṭutār mevc-i ṣafādan Şevket bir gül āyīnem
Sebz olurum eger çıḳsam ṭaşra kendi rengimden

Āyīne-i vücūdumda mevc-i ṣafā temevvüc eder bir güzel gül-i hestī ile ṣūretnümūnum kendi revnaḳ-ı ḥüsn-i ṣūretimden başḳa başḳa bu güne ḥüsn-i ṣūret ile rehnümūn u cilveger olurum

428

(Mefʿūlü/Mefāʿīlü/Mefāʿīlü/Faʿūlün)

1 **Mey rā nedihed rāh be bezm-i ṭarab-ı ḫˇīş**
Çun ġonce şarābeş buved ez reng-i leb-i ḫˇīş

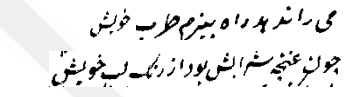

Bādeye vermez yol kendi meclis-i ʿişretinde
Ġonca gibi onuñ şarābı olur kendi reng-i lebinden

Bezm-i ṭarab-ı cānānda şarāb ile ṣafāyāb olmaḳ lāzım değil ġonca gibi neşāṭ-ı ṣafā kendi leb-i meygūn-ı yāḳūt miṣāl ile ṣafā olunur

2 **Rūşen neşeved bī ser-i zülf-i to çerāġem**
Ger revġan-ı ʿanber keşem ez mevc-i şeb-i ḫˇīş

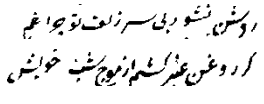

Ser-i zülf-i maḥbūbdan belki ḫayāl-i zülf-i maḥbūbdan
Dūr olduḳda benim çerāġ-ı ḫāne-i ḫāṭırım rūşen olmaz

Egerçi şeb-i siyeh günden mevc-i revġan-ı ʿanber bedīdār olsa

3 **Her ābileem ġonce-i raʿnā (276a) buved ez bes**
Rīzem temennā-yı to reg-i ṭarab-ı ḫīş

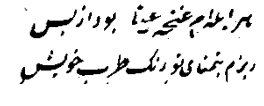

Her bir ābilem ġonca-i raʿnā olur ol ḳadar
Ṭökerim seniñ temennāndan kendi reng-i ṭarabım

Ṭaleb-i vāṣl-ı maḥbūbda rāh-ı vuṣlatda bir mertebe şevḳ-i ṭarāb ile tīz <u> çabuḳ reviş <u> reftār ederim ābile-i pāyım gül-i raʿnā gibi temennā-yı maḥbūbdan berg-i sürḫ zerd-rümūn olur

4 **Çun nabż cehed mıṣraʿ-ı berceste zi destem**
Ez şuʿle-i idrāk-ı ḫodem germ-i teb-i ḫ̆īş

Nabz gibi sıçrār mıṣraʿ-ı berceste elimden
Kendi şuʿle-i idrākimden kendi germiyyetimde

Germ-i şūriş ʿaḳl-ı idrākimden bir mertebe teb-i izʿān ṭabʿ-ı süḫandānım iḥāṭa etmişdir mıṣraʿ-ı berceste nabż gibi lisānımda cārī olur

5 **Şevket buved ez silsile-i mevc-i nigāhet**
Çun surme beçeşm-i to resāned nisb-i ḫ̆īş

Şevket olur seniñ silsile-i mevc-i nigāhıñdan
Sürme gibi seniñ gözüne yirişdirir kendi nisbiñ

Māderzād ʿāşıḳ <u> dīvāneler silsile-i nigāh-ı çeşm-i ḫūbāna müntesib sürme gibi merbūṭ olmuşlardır

429

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Buved ḫandīden-i gul bulbul-i çāk-ı girībāneş**
Ney-i nergis be feryād āvered bīdād-ı mujgāneş

Olur gül gülmeğ bülbül-i çāk-ı girībānı
Ney-i nergis feryāda gelir bīdād müjgānından

Gülbeden maḥbūba maḥbūbuñ çāk-ı girībānı hezār zarıyla üftāde olup ḫānde-i gül gibi çāk-ı girībān-ı maḥbūb nümāyān olur dīger maḥbūbuñ müjgān-ı bīīmānı ney-i nergis feryāda getirir zīrā ney-i nergis daḫı müjgān-ı bīīmān dilbere üftāde vü nālān olmuş

2 **Nigāh-ı pīrehen-i gulgūn-ı men şūḫest mītersem**
Ki çun reng-i ḥınā bīrūn reved ez dest-i dāmāneş

Benim nigār-ı pīrehen-i gülgūnum şūḫdur ḳorḳarım
Reng-i ḥınā gibi ṭaşra gider elden dāmānı

Maḥbūb-ı pīrehen-i gülgūn kemāl mertebe şūḫ-ı bīārām-ı ülfetdir ziyāde ḫavf ederim reng-i ḥınā gibi ṭarf-ı dāmen-i maḥbūb pīrehen-i gülgūn kemāl mertebe şūḫ-ı

bī̇ārām ülfetdir ziyāde ḫavf ederim reng-i ḥınā gib ṭarf-ı dāmen-i maḥbūb elimden tedrī̇c ile gürī̇zān olsun

3 **ʿİlāc-ı ḫuşkmaġzī̇hā-yı ḫod ez tī̇r-i cānān kon**
Ki ez bes çerb <u> nermī̇ maġz-ı bādāmest peykāneş

Künd <u> ḫuşk maġz ki ʿī̇lāc tī̇r-i cānāndan et
Ziyāde çerb <u> nermden maġz-ı bādām gibidir peykānı

ʿAşḳdan ḫālī̇ ḫuşk maġz olanlar maḥbūbuñ tī̇r-i müjgān u kemāl ebrūsuna üftāde olup nevk-i müjgān-ı maḥbūbu dāʾimā derḫāṭır edip cārecūy ḫuşk maġz olsunlar ancaḳ izāle-i ḫuşk maġza çāre tī̇r-i müjgān-ı maḥbūb dilde olmaḳdır

4 **Ḥalāvet mī̇berend ez hem kez ū çun laʿl-i Şī̇rī̇n rā**
Behem āverd hemçun ʿıḳd-ı gevherhā-yı dendāneş

Ḥalāvet götürürler birbirinden ondan laʿl-i Şirī̇n gibi
Birbirine götürdi ʿıḳd-ı gevherler gibi dişler beni

Maḥbūbuñ dürr-i dendānı birbirine muttaṣıl olup cemʿ oldıġū zamān laʿl-i şirī̇n gibi birbirinden ẕevḳyāb olup ʿaḳd-ı güher gibi bedī̇d olurlar

5 **Ne ez rūyeş sevād-ı sāye-i mujgān buved rūşen**
Ki ez āyī̇ne-i rū mī̇numāyed ʿaks-ı mujgāneş

Değil yüzünde sevād sāye-i müjgān olur rūşen
Zī̇rā āyī̇nede yüz gösterir ʿaks-i müjgānı

Maḥbūbuñ rūy-ı ṣāf mücellāsından sāye-i müjgān rūşen olmuş ẓann etme belki āyī̇ne-i ḥüsn-i maḥbūbda ʿaks-i müjgān maḥbūb rūnümūn olur

6 **Neşāṭ-ı kūy-ı cānān nī̇st bī̇feyż-i temāşāyī̇**
Ki ez dilhā-yı bī̇nā best guherhā-yı ġalṭaneş

Neşāṭ-ı kūy-ı cānān değil bī̇feyż-i temāşālık
Zī̇rā bī̇nā gönüllerde bağladı ġalṭān güherlerin

Temāşā-yı kūy-ı cānān neşāṭ u feyżinden ḫālī̇ değil belki temāşā-yı kūy-ı cānānda feyż-i neşāṭ derkārdır zī̇rā erbāb-ı baṣī̇ret temāşā-yı kūy-ı cānāndan çoḳ dürr-i ġalṭān irşād olup irşād oldı

7 **Zi dil bī̇rūn zened ḫod rā zi bī̇tābī̇ dil-i ʿāşıḳ**
Buved çun tukme peydā ʿuḳde-i dil ez girī̇bāneş

Dilden ṭaşra verir kendin bī̇ṭābılıkdan dil-i ʿāşıḳ
Olur tüğme gibi ẓāhir ʿuḳde-i dil-i girī̇bānında

ʿAşḳ-ı maḥbūbdan dil-i ʿāşıḳ bir mertebe bīḳarār olur ṣūret-i dil-i ʿāşıḳ ḫāric başḳā güne bir ṣūret kesb eder ʿuḳde-i (277a) dil tüğme gibi ẓāhir olur girībān-ı maḥbūbda

8 **Nebāşed ḥāṣıl-ı merd-i suḫanver ġayr-i ḫāmūşī**
Koned ḳaṭʿ-ı suḫan tīġ-i zebān deste-i dendāneş

Olmaz ḥāṣıl merd-i ṣāḥib-i süḫāndan ḫāmūşlukdan başḳa
Eder ḳaṭʿ-i süḫān tīġ-i zebān dendān deste

Merd-i ṣaḥib-i süḫān dāʾimā ḫāmūş olup meger kelām-ı rengīn eder baʿde kemāl-i süḫānda tīġ-i zebān deste-i dendān ile tebessüm-i süḫan eder

9 **Ṣaf-ı ḥaşrest yek saṭr ez kitāb-ı himmet <ez>Şevket**
Beyāż-ı ṣubḥ-ı maḥşer ṣafhaī bāşed zi dīvāneş

Ṣaff-ı maḥşerdir bir saṭr kitāb-ı himmet Şevketden
Beyāż ṣubḥ maḥşer-i ṣafḥa olur dīvānından

Ṣāff-ı maḥşer gibi mecmuʿ efrād-ı eşyānıñ ẕāt-ı ḥāl-i keyfiyyet-i Şevket'iñ kitāb-ı himmetinde mevcūddur bir ṣafḥa-i dīvānında ṣubḥ-ı maḥşer gibi cümle ʿālemiñ ḥāl-i ṣūret-i keyfiyetini rūşen u ẓāhir olur

430

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Gul endāmī ki mīcūşed nezāket ez girībāneş**
Be dest-i ḫ ̌īş bendem berg-i gul gīrem çu dāmāneş

Bir gül endām ki cūş eder nezāket-i girībānımdan
Kendi elime baġlarım berg-i gül dāmen ṭutduġum vaḳtde

Maḥbūb-ı gülendām-ı pür neẓāket kemāl mertebe nāzik beden olmaḳ hasebiyle dest derdāmen-i maḥbūb murād etsem berg-i gül elim baġlayıp dāmengīr-i maḥbūb-ı gülendām olur

2 **Musaḫḫar kerde gul<ī> pīrehen rā ceẕbe-i şevḳem**
Ki bāşed çeşm-i Yūsuf ḥalḳa-i zincīr-i zindāneş

Musaḫḫar etmiş bir gül pīrāhen ceẕbe-i şevḳim
Olur çeşm-i Yūsūf ḥalḳa-i zincīr-i zindānı

Bir maḥbūb-ı ḥüsn-i şöhretşiʿār ʿālemi ceẕbe-i şevḳ-i ʿaşḳım kendine rām eyledi Yūsūf gibi maḥbūba-ı zamān onuñ ḳayd-ı ʿaşḳıyla mektūm-ı ʿaşḳına muḳayyed olur

3 **Be mulk-i deşt Mecnūn manṣıb-ı şāhenşehī dāred** بملک دشت مجنون منصب شاهنشهی دارد
Sevād-ı mihr-i bādāmī buved çeşm-i ġazālāneş سواد مهر بادامی بود چشم غزالانش

Mülk-i ṣaḥrāda Mecnūn manṣıb-ı şāhen-şāhın ṭūtar
Sevād-ı mihr-i bādāmı olur çeşm-i āhūları

Ṣaḥrā-yı mülk-i cünūniyyetde Ḳays şāh-ı ʿaşḳ-ı cünūniyyet daʿvāsın edip aḥḳām-ı cünūniyyet-i ʿaşḳı icrā eder ġazāl-ı vaḥşīler kendine mūnis u ülfet olmaḳ nişāne-i (277b) ʿaşḳ-ı cünūn olmasına kemāl derece derkārdır

4 **Be mulkī mīkeşem raḫt-ı iḳāmet rā ki sergermend** بملکی میکشم رخت اقامت را که سرگرمند
Be meşḳ-i dāġ hemçun ġoncehā-yı lāle eṭfāleş بمشق داغ همچون غنچه های لاله اطفالش

Bir mülke çekerim raḫt-ı ikāmet sergermlerdir
Meşḳ-i daġa ġonce-ı lāleler gibi eṭfālleri

Saḥā-i iḳlīm-i ʿaşḳ <u> muḥabbet ilḳā-yı vücūd ederim zīrā saḥā-yı ʿaşḳ <u> muḥabbetde mevcūd olanlar āteş-i ʿaşḳ <u> muḥabbet ile dāʾimā dāġ-ı derūn-ı sūziş-i ʿaşḳ <u> muḥabbet meşḳ edip āmāde-i sūziş-i sitem-i ʿaşḳ olurlar

5 **Beher ṣaḥrā ki rīzed reng-i gulşen şūḫī çeşmeş** بهر صحرا که ریزد رنگ گلشن شوخی چشمش
Şeved mujgān-ı āhū ḫār-ı dīvār-ı gulistāneş شود مژگان آهو خار دیوار گلستانش

Her bir ṣaḥrā ki çeşm-i siyāh maḥbūb ile rengīn u rūşen olsa o ṣaḥrānıñ āhūları dāʾimā o ṣaḥrāyı ḥıfẓ u ḥırāset edip dīdebān olurlar

6 **Be zulf-i ʿanberī<ne>ş beste tā Şevket dil-i ḫod rā** بزلف عنبرینش بسته تا شوکت دل خود را
Neşod ez dīde çun mujgān cudā ḫˇāb-ı perīşāneş نشد از دیده چون مژگان جدا خواب پریشانش

Onuñ zülf-i ʿanberīnine bağladı tā ki Şevket kendi göñlüñ
Olmadı gözden müjgān gibi cüdā ḫāb-ı perīşānı

Maḥbūbun zülf-i kerem-gerine Şevket firīfte vü dilbeste olaldan beri çeşm-i Şevket'den ḫāb-ı perīşān zāʾil olmadı belki sevdā-yı cünūniyyet-i ʿaşḳı gün günden tezāyüd eyledi

431

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Gulī ki reng-i behişt gerd-i bād-ı dāmāneş** گلی که رنگ بهشت گرد باد دامانش
Bahār-ı berg-i hazānest ez gulistāneş بهار برگ خزانیست از گلستانش

Kimiñ gülü reng-i cennet ġubār-ı bād-ı dāmānı
Bahār-ı berg-i ḫazāndır gülistānından

ʿAcabā ḫākister-i güldür Firdevs-i aʿlā īcādına sebeb olur dīger bahār-ı ʿālem-i imkān neşv bulup nihāyet maḥv <u> nābūd olmuşdur

2 **Ḫadengeş ez dil-i germ-i ki kerdeest gozer**
Ki hemçu ġonce-ı lālest dāġ-ı peykāneş

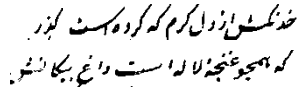

Ḫadengi kimiñ dil-i germinden etmişdir mürūr
Ġonca-i lāle gibidir dāġ-ı peykānı

Ḫadeng-i sertīz dilber ḳāniʿ-i ʿāşıḳ-ı üftāde hedef-i ḳablinden güzerān etmişdir peykān-ı hadeng-i dilber ḫūnrīz ġonca-i lāle gibi sürḫ-ı dāġdār olmuşdur

3 **Zi dest-i çeşm-i kebūdest çehreem nīlī**
Ki ḫāk-i surme-i fīrūze şod be mujgāneş

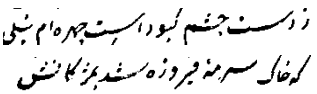

Çeşm-i kebūd elindendir yüzüm māvī (278a)
Zīrā ḫāk-i sürme-i fīrūze oldı müjgānından

Maḥbūbuñ hevā-yı ḫayāl-i çeşm-i kebūdundan reng-i rūyum nigūn olmuşdur böyle bir çeşm-i kebūd-ı maḥbūbdır ḫāk-ı sürme ṣaf-ı müjgānlarından firūzefām oldı belki firīb-i çeşm-i kebūd maḥbūb ile ʿayn seniñ cevher-i firūze oldı

4 **Kesī ki ḥāl-i tevaḳḳuʿ zened be nām-ı kesī**
Buved bemihr-i ṭamaʿ hemçu ḳorʿe dendāneş

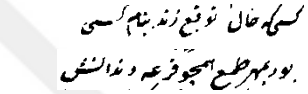

5 **Zi āsitān-ı to em rūy-ı ber ḳafā reften**
Çu nāvekīst ki bergeşteest peykāneş

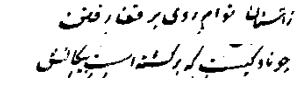

Seniñ āsitānıñdan benim rūy-ı ber ḳafā gitmek
Oḳ gibidir ki geri dönmüşdür peykānı

Āsitān-ı ṣafā-yı ʿünvān-ı maḥbūbdan cüdā olduḳda rūy-ı derḳafā reviş <u> reftār edip dūr olurum demirin geri dönmüş oḳ gibidir derḳafā dūr olurum

432

(Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün)

1 **Çi sān bāşed be dām-ı ḥalḳa-i āġūş ārāmeş**
Ki mī āred be mevc āb-ı nigīn rā şūḫī-i nāmeş

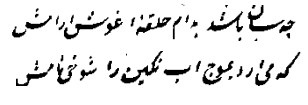

Nice olur dām ḥalḳa-i āġūşda ārāmī
Zirā getirir mevce āb-ı nigīni şūḫī nāmı

O āhū nigāh dilber-i vaḥşiye dām-ı ḥalḳa-i āġūş-ı ʿāşıḳ ne dürlü cāygāh olur zīrā kemāl mertebe şūḫī olduġundan kendi nām-ı şūḫ tevaḥḥuşdan āb-ı nigīni mevc u cevlāna getirir

2 **Reg-i gul cāy-ı mū imşeb be nūk-ı ḫāme mīāyed**
Suḫan ez bes ki rengīn mīşod ez ruḫsār-ı gulfāmeş

Reg-i gül ḳıl yerine bu gece ḳalem ucuna gelir
Kelām ol ḳadar rengīn oldı ruḫsār-ı gülfāmından

Vaṣf-ı ruḫ-ı gülfām-ı cānānda bu gece taḥrīr ederken nevk-i ḫāmemde vāḳıʿ olan mūyuñ gül gibi müşāhede olundı kemāl mertebe vaṣf-ı ruḫ-ı gülfām-ı cānānda kelām-ı rengīn derḫāṭır olup zebān taḥrīr ederken müşāhede olan mūyuñ gül gibi ẓāhir oldı

3 **Be dīvār-ı serāy-ı ū nigāh-ı germ netvān kerd**
Ki ez mehtāb pur tebḫāle mīgerded zi leb-i bāmeş

Onuñ dīvār-ı serāyına nigāh-ı germ mümkün değil etmek
Zīrā mehtābdan pür tebḫāle oldı leb-i bāmı

Maḥbūb bir mertebe nāzik bedendir kendinden ḳaṭʿ-ı naẓar dīvār-ı serāy <u> ḳaṣrına germnigāh edip (278b) tābāver olmaḳ mümkün değil belki emr-i muḥāldir zīrā tāb <u> pertev-i māhdan leb-i dīvārı serāy-ı sūziş ile pür tebḫāl olur

4 **Behem luṭf <u> ʿiṭābeşrā buved āmīziş-i dīger**
Ḫored şemşīr-i mevc-i ḫande āb zehr-i duşnāmeş

Olur luṭf <u> ʿitābında birbiriyle başḳa güne ḳarışmaḳ
İçer şemşīr mevc-i ḫande-i şu zehr-i düşnāmından

Maḥbūbuñ luṭf-ı ʿitābı birbirine teʿāḳub etmekde başḳa güne bir ḥāl vardır ḥalāvetden zīrā maḥbūbuñ dilde cāygīr olan tīġ-i ḫandesi zehrāb-ı düşnāmdan daḫı ziyāde ābdār vīrān olur

5 **Nigāh ez dīden-i ān çeşm zehrālūd mīgerded**
Zebān-ı mār bāşed yek reg-i telḫī zi bādāmeş

Neẓẓāre o gözüñ görmesinden zehrālūd olur
Zebān-ı mār olur bir acı ṭamār bādāmından

Nūr-ı naẓar-ı maḥbūbuñ gözüñ görmekden zehrālūd olur zīrā zebān-ı zehr-i mār ancaḳ çeşm-i bādām-ı maḥbūbda bir acı ṭamar gibidir böyle olduġu ḥālde maḥbūbuñ gözü zebān-ı mārdan ziyāde zehrdār oldı

6 **Zi germī çun teẕerv-i şuʿle ṣayd kes nemīgerded**
Koned ez ḥalḳa-i çeşm-i semender ḥalḳa-i dāmeş

Germiyyetden tezerv-i şuʿle gibi kimseye şikār olmaz
Edin sizler ḥalka-i çeşm-i semenderden ḥalḳa-i dāmın

Sūziş-i germān ḥüsn-i pür tābīden cemāl-i āteşmiṣāl maḥbūb ṣayd-ı neẕẕāre olmaḳ mümkün değil yaʿnī āfitāb-ı ḥüsn-i dilber kemāl mertebe tābişinden ḳābil-i naẓar değildir neẕẕare-i ḥüsn-i maḥbūb çeşm-i semender gibi pür āteş ṭıynet-i ʿāşıḳ gerekdir

7 **Nigāh-ı ū be kār-ı bezm imşeb kerd efsūnī**
Ki çun reng-i ḥınā ez kef nerīzed bāde-i cāmeş

نگاه او بکار بزم امشب کرد افسونی
که چون رنگ حنا از کف نریزد باده جامش

Onuñ nigāh kār-ı meclise bu gece eyledi bir efsūn
Reng-i ḥınā gibi avucundan dökmez şarāb-ı cāmın

Mest nigāh-ı maḥbūb bu gece meclise bir siḥr eyledi çeşm-i maḥbūbdan reng-i ḥınā gibi mest <u> maḫmūrluḳ münfek olup āḫir kimseye tecāvüz etmedi belki kendi bāde-i çeşm kendi mest olup āḫīre (279a) iltifāt etmedi

8 **Behem cūşed ḫazān u nevbahār-ı gulzār-ı ʿāşıḳ**
Buved hemçun gul-i raʿnā yekī āġāz u encāmeş

بهم جوشد خزان و نوبهار گلشن عاشق
بود همچون گل رعنا یکی آغاز و انجامش

Birbiriyle ḳaynar ḫazān u bahār-ı gülzār-ı ʿāşıḳ
Olur gül-i raʿnā gibi ibtidā <vü> āḫiri güne

ʿĀşıḳıñ ḥayāt u mevti birbirine tevʾem u muttaṣıldır vücūd-ı ʿademi bir derecedir farḳ <u> temeyyüz olmaz yaʿnī ehluʾllah ḫayāṭ u mevte belki vücūd-ı ʿademe müsāvī bir güne naẓar eder

9 **Hunermendāne dārem reh be ṭavf-i Kaʿbe-i kūy<ī>**
Ki bāşed ʿaybpūşīden ḳabā-yı vaḳt-ı iḥrāmeş

هنرمندانه دارم ره بطوف کعبه کوی
که باشد عیب پوشیدن قبای وقت احرامش

Hünermendāne ṭutarım yol bir ṭavaf-i kaʿbe-i kūya
Zīrā olur ʿayb örtmek ḳabā-yı vaḳt-i iḥrāmı

Bir menzil-i merġūb-ı aʿlāya seyr-i sülūk ederim o menziliñ resm-i rāh-ı seyr-i sülūkunda şart-ı edebdendir mecmūʿ-ı eşyāya müsāvī naẓar edip bir şeyde ʿaybbīn olmaḳ ḫilāf-i şarṭ u nāmeşrūʿdur

10 **Dilem rā ʿilm-i vaḥdet geşteest der mekteb-i ḥāṣıl**
Ki rūz-ı cumʿa vü şenbe buved ez kufr u İslāmeş

دلم را علم وحدت گشته است در مکتب حاصل
که روز جمعه و شنبه بود از کفر و اسلامش

Gönlüm ʿīlm-i vaḥdet olmuşdur mektebde ḥāṣıl
Cumʿa günü vü şenbe olur küfr u islāmından

ʿAḳl <u> idrākim bir maḥal-ı maḥṣūṣ-ı ʿirfānda ʿīlm-i vaḥdet kesb edip terbiye olmuşdur o maḥall-i maḥṣūṣda cemīʿ mürūr-ı zamān bir güne mürūr eder baʿż zamān-ı

eşref u baᶜżısı ġayr-ı eşref mülāḥaẓā olmaḳ tecvīz olmaz belki o maḳāmda islām u küfr müsāvāt üzre güzerān eder mecmūᶜ eşyāda ḥüsn-i naẓar şarṭ-ı ḥāldendir

11 **Gulistān-ı merā minnet zi mihr u meh nemībāşed**
Zi tāb-ı berḳ gerded puḫte Şevket mīve-i ḫāmeş

Bizim gülistānımıza mihnet āy u günden olmaz
Ḥarāret-i berḳden olur puḫte Şevket mīve-i ḫāmı

Bizim gülzār-ı vücūdumuz ġayr şeyden puḫte vü terbiye ḳabūl etmez ancaḳ kendi istiᶜdād-ı Ḫüdādādiyle berg-i efᶜāl-i rezzānı defᶜ edip mīve-i ḥüsn-i fiᶜl kesb eder

433

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Nebāşed kem nigāhīhā kenār-ı çeşm-i şehlāyeş**
Nigeh rā bāz dāred z'āmeden gīrā-yı mujgāneş

Kem nigāhlar olmaz kenār-ı çeşm-i şehlāsında (279b)
Neẕẕāre geri döner gelmekden müjgān gīrāsı

Maḥbūbuñ çeşm-i şehlāsına neẕẕāre-i noḳṣān mümkün değildir zīrā kemāl mertebe şūḫ-ı rūşennihād olduġundan neẕẕāre-i noḳṣān ḳabūl etmez

2 **Zi sāġarbaḫşī-yi devrān kirā rengī be rūy āyed**
Ki çun reng-i ḥınā bīrūn nereft ez nāḫun-ı pāyeş[340]

Devrānın piyāle baḫşından kimiñ yüzüne bir reng gelir
Zīrā reng-i ḥınā gibi ṭaşra gitmedi ayaḳ ṭırnaġından

Devr-i felekden ṣafāyāb olmaḳ mümkün değil henüz devr-i felekden dīgergūne inḳılāb zā'il olmamışdır

3 **Zi deşt-i ᶜaşḳ bāşed ẓulmet-i şebhā ṣaf-ı mūrī**
Zemīnzenbūr-ı ḫākālūd ez dāmān-ı ṣaḥrāyeş

Beyābān-ı ᶜaşḳda olur kime ẓulmet bir ṣaf-ı mūr
Zemīn-i zenbūr-ı ḫākālūd dāmān-ı saḥrāsında

ᶜĀlem-i ᶜaşḳda geceler ẓulmet bir ṣaf-ı mūr gibidir dīger küre-i ḫāk bir zenbūr-ı lāġar-ı ḫākālūd gibidir ḥāṣıl ᶜalem-i ᶜaşḳ-ı tecerrüde āsümān <u> zamān lā-şey gibidir ᶜālem-i ᶜaşḳ başḳa güne bir ᶜālemdir ḳal ile taᶜmīr olmaz ḥāl ile destres olunur

[340] Bu kelime metinde "تابش" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "pāyeş" şeklinde okunmuştur.

4 **Be ṣaḥrā-yı cunūn Mecnūn-ı mā bīkes nemīmāned** بصحرای جنون مجنون ما یکس نمیماند
Besūzem mīkeşed mujgān-ı āhū ḫār rā pāyeş بسوزن میکشد مژگان آهو خار را پایش

Ṣaḥrā-yı cünūnda bizim Mecnūnumuz bīkes ḳalmaz
İğne ile çeker müjgān-ı āhū ḫār-ı pāyını

ʿĀlem-i rūḥānīde ehl-i tecerrüd tek <u> tenhā değildir belki erbāb-ı tecerrüdüñ ḥāl-i keyfiyyet birbirine rūşen u hüveydādır

5 **Be bezm imşeb nemīdānem kodāmīn seng-i dil āyed** بزم امشب نمیدانم کدامین سنگ دل آید
Ki reng-i mey be pervāzest ez bīrūn-ı mīnāyeş که رنگ می بپرواز است از بیرون مینایش

Meclise bilmem bu gece ne miṣüllü seng-i dil gelir
Zīrā reng-i mey pervāzdır mīnādan ṭaşra

Bilmem bu gece meclis-i ʿişrete ne güne maḥbūbı-ı sāḳī-i ṭarabnāk gelecek reng-i mey şīşeden münfek olup raḳṣ eder bīrūn-ı mīnā-yı meclisde

6 **Be ser gul mīzened ez gulşen-i reng-i ḥınā desteş** بسر گل میزند از گلشن رنگ حنا دستش
Be şām-ı surme sāġar mīkeşed çeşm-i siyehmesteş بشام سرمه ساغر میکشد چشم سیه مستش

Başına gül teger gülşen-i reng-i ḥınā dan eli
Şām-ı sürme piyāle çeker çeşm-i siyeh-i mesti (280a)

Bu nerm-i gülgün dilber ḥınā dan rengīn olup dīger çeşm-i siyeh-mest-i maḥbūb sürme-i siyāhdan başḳa güne neşāṭ <u> ṣafā kesb etmişdir

7 **Mükerrer mīkoned cānān ḥesāb-ı ʿāşıḳān-ı ḫod** مکرر میکند جانان حساب عاشقان خود
Şumard ez bes ki mārā ḫāk bāşed subḥa desteş شمرد از بسکه ما را خاک باشد سبحه دستش

Tekrār eder cānān kendi ʿāşıḳları hesābıñ
Ol ḳadar ṣaydı bizleri ḫāk oldı tesbīh elinde

ʿĀşıḳ-ı üftāde-i ḫāksārları maḥbūb-ı ʿāşıḳ nevāz-ı devr-i devām üzre zirk <u> şümār etmek hesābıyla elinde sübḥa-i ḫāk olmaḳ mümkün derece oldı

8 **Be deşt-i ḥayret-i dīdār-ı cānān ez ḫaṭar Şevket** بدشت حیرت دیدار جانان از خطر شوکت
Zibes dāred ser-i ḫod rā be kef āyīne şod desteş زبس دارد سر خود را بکف آینه شد دستش

Deşt-i ḥayret dīdār-ı cānānda ḫaṭardan Şevket
Ol ḳadar ṭutar kendi baş elde āyīne oldı

Saḥā-ı ḥüsn-i ḥayret-i maḥbūbda kemāl mertebe ḫavf-ı ḫaṭar endīşe-i mülābis olmaḳ ḥasebiyle tamām heykel-i maḥṣūṣ-ı āyīne gibi ḥayretnümūn olup belki tamām-ı vücūdiyyāt müteḥayyir oldı

434

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Bes ki ez ḥüsn-i ṣafāḫīz buved cilvegeheş**
Kerde der şīşe perī āyīne ez gerd-i reheş

بسکه از حسن صفا خیز بود جلوه گهش
کرده در شیشه پری آینه از گرد رهش

Ol ḳadar ḥüsn-i ṣafāḫīzde olur cilvegāhı
Etmiş şīşede perī-yi āyīne ġubār-ı rehinden

Maḥbūb bir mertebe ḥüsn-i ṣafā cevlānında cilvenümūn oldı ġubār-ı ḥüsn-i maḥbūbdan şīşede perīler āyine eylediler yaᶜnī ġubār-ı ḥüsn-i maḥbūb ile perīler zīnetnümūn oldılar

2 **Surme-i ḫoşcevher ez ān sāye-i mujgān gerded**
Nāz bāled be ḫod ez gerdiş-i çeşm-i siyeheş

سرمه خوش جوهر از آن سایه مژگان گردد
ناز بالد بخود از گردش چشم سیهش

Sürme-i ḫoşcevher o sāye-i müjgāndan olur
Nāzikinden ziyāde olur gerdiş-i çeşm-i siyehinden

Sürmeniñ cevher-i merġūb olup dīdenişīn olması ancaḳ sāye-i müjgān-i elmāsmiṣālindendir zīrā nāz artar kendinden gerdiş-i çeşm-i siyāh u müjgān-ı elmāsmiṣāl dilberdir

3 **Mīçeked bāde-i nāz ez reg-i ebr-i mujeñeş**
ᶜAnberīn ᶜālem-ı ābest sevād-ı nigeheş

میچکد باده ناز از رگ ابر مژه کش
عنبرین عالم است سواد نگهش

Ṭamlar bāde-i nāz reg-i ebr-i müjgānından
ᶜAnberīn-i ᶜālem-i şarābdır (280b) *sevād-ı nigāhı*

Maḥbūbıñ nevk-i müjgānından dāᵓimā mey-i nāz rīzān olur zīrā sevād-ı nigāh-ı maḥbūb ᶜanbergūn bir ᶜālem-i şarābdır belk ᶜanber gibi şarāb-ı ᶜanberiyedir

4 **Kūçe bāġīst ki lebrīz-i gul-i mehtābest**
Dīde tā dil zi temāşā-yı ruḫ hemçu meheş

کوچه باغست که لبریز گل مهتابست
دیده تا دل ز تماشای رخ همچو مهش

Soḳaḳ bir baġdır ki lebrīz-i gül mehtābdır
Tā ki derūn-ı dilden görmüş temāşā-yı ruḫ-ı māh miṣāliñ

Maḥbūbuñ güzerān eylediği rāh-ı maḥalle pertev-i gül-i mehtābdan lebāleb pür olup lebrīz-i vird-i nūr olmuşdur ol vaḳitden beri maḥbūb-ı gülbeden māh-ı cemāl güzerān edip rāh-ı maḥbūba derūn-ı dilden temāşā edip

5 **Neşinūd bīruh-ı ū ḥarf-i temāşā-yı ᶜāşıḳ**
Ki gul-i güş buved penbe-i çeşm-i siyāheş

نشنود بی رخ او حرف تماشا عاشق
که گل گوش بود پنبه چشم سیاهش

İşitmez bīruḫ-ı maḥbūb ḥarf-i temāşā-yı ʿāşıḳ
Zīrā gül-i güş olur penbe-i çeşm-i siyāhı

Süḫan seyr-i temāşā-yı maḥbūbdan başḳa dīgergün kelām-ı ʿāşıḳ-ı dildāde dergüş etmez zīrā ʿāşıḳıñ güş-ı vücūdu ancaḳ ṣoḥbet-i maʿşūḳa merbūṭdur

6 **Mey perestī ki be yād-ı leb-i ū bāde keşed**
Mīçeked ḳaṭre-i kevşer çu feşārī güneheş

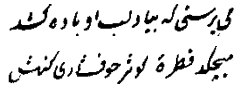

Mey perest ki onuñ yād-ı lebiyle mey nūş olsa
Ṭamlar ḳaṭre-i kevşer ṣıḳdıġın vaḳtde günāhıñ

Meyperest-i muḥabbet mey-i muḥabbeti nūş eyledikde nümüne-i ḥayāt-ı ebedī vü maẓhariyyet-i Ṣamedi onuñ ḥāl-i keyfiyetinden müşāhede olunur

7 **Muşkil-i rāh-ı Ḫudācūy buved ʿayn-ı ṭaleb**
Rişte-i cādde buved tār-ı reg-i seng-i reheş

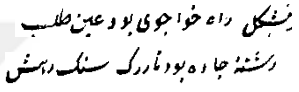

Müşkil-i rāh-ı Ḫudācūy ʿayn-ı ṭaleb olur
Rişte-i cādde olur tār-ı reg-i seng-i rāhı

Vāṣıl-ı künh-i Bārī'de vāmānde olmaḳ ʿayn-ı künh-i Bārī'ye vāṣıl olmaḳ zīrā rāh-ı rāst-ı künh-i Bārī olmaḳ gibidir **"El ʿaczü ʿan derkil idrāki idrākün veʾl-baḥşü ʿan sırrıʾ-z-zāt işrākün"**[341]

8 **Ser-i Şevket ki buved efser-i şāhī dāġeş**
Hest çun rişte-i gevher gozer ez ṣad koleheş

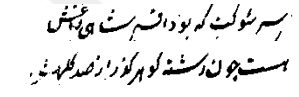

Şevket başı ki olur efser-i şāhī dāġı
Var rişte-i gevher gibi geçmek yüz külāhdan (281a)

Dāġ-ı ʿaşḳla Şevket dāʾimā efser-i şāhī gibi faḫr <u> mübāhāt eder belki rişte-i güher gibi yüz tāc-ı muraṣṣaʿ-ı dünyāvī fedā edip dāġ-ı ʿaşḳla başında efser-i pādişāhī faḫr eder

435

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Ruḫ ez mey-i şafaḳ<ī> kerde lālegūn sāḳī**
Be cāy-ı bāde be cāmest ḫūn-ı ḫūrşīdeş

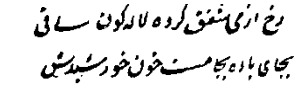

Yañaġ mey-i şafaḳdan lālegūn etmiş sāḳī
Bāde yerine cāmdandır ḫūn-ı ḫūrşīdi

[341] "Onu idrak etmek onu idrak etmekden aciz olduğunu bilmektir. Onun zatını araştırmak şirktir." Hz. Ebubekir'e atfedilen meşhur söz.

Yanaġıñ sākī-i tāze kendi leb-i meygūn-ı bādemişālinden ʿaks olup sürḫ etmişdir gūyā maḥbūb-ı āfitābmişāl kendi ān-ı ḥüsn ile cām-ı meyleri pür etmişdir ḥāṣıl maḥbūb-ı sürḫrū vü ṣafāmend u rūşen olması lizātihi dürrüʾl-ʿārıż değildir

2 **Negerded ez ser-i Mecnūn ʿāşḳ <u> sevdā kem**
Siyāh bahār-ı cunūnest sāye-i bīdeş

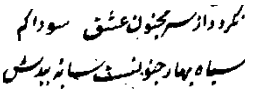

Olmaz Mecnūn'uñ başından ʿaşḳ <u> sevdā noḳṣān
Siyeh bahār-ı cünündur sāye-i bīdi

Mecnūn-ı ʿaşḳ <u> muḥabbet olanlarıñ başlarından sevdā-yı ʿaşḳ <u> muḥabbet noḳsān olmaz belki gün günden zāʾid olur sāye-i bīd belki rāḥat-ı ālāyiş-i ʿālemde dūçār olduḳda sevdāyı cünūniyyet-i ʿaşḳ tezāyüd eder

3 **Be ḳayd-ı merdum-i ʿālem çi kār Mecnūn r<ā>**
Sevād-ı ḫayme-i Leylā buved şeb-i ʿıydeş

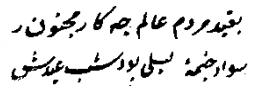

Ḳayd-ı merdüm-i ʿālemden ne iş Mecnūna
Sevād-ı ḫayme-i leylī olur şeb-i ʿıydı

Şuġl-ı ʿāleme meşġūl olmaḳ Mecnūn'uñ ḳayd değil ancaḳ sāye-i ḫayme-i leylī oña meserretgāhdır dīger güne işġāl-i dünyāya meşġūl olmaz yaʿnī ṭālib-i ḥaḳīḳat esbāb-ı ʿāleme muḳayyed olmaz ancaḳ seyr-i sülūk-ı ḥaḳīḳate teveccüh eder dīger güne semte teveccüh etmez

4 **Mebīn be çeşm-i ḥaḳāret be bezm-i bādekeşān**
Ki ḫaṭṭ-ı cām buved sernüvişt-i Cemşīdeş

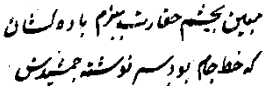

Baḳma çeşm-i ḥaḳāret ile meclis-i meykeşāna
Zīrā cām pürşarāb oldı sernüvişt-i Cemşīdī

Mest-i ḥaḳīḳī olan kimselere baḳma ḥaḳāretle zīrā feyż-ı Ḫüdā-dād ile pnlar irşād oldılar maʿnā-yı dīger pür mest u ālūde kimseye çeşm-i ḥaḳāret ile naẓar etme onları daḫı Ḫālıḳ ḥikmet-i ḫafiye ile güne ḫalḳ etmişdir (281b) maṣnuʿa ḥaḳāret ṣāniʿa ḥaḳāretdir

5 **Çonān be yād-ı to Şevket faṣīḥ şod ki kes<ī>**
Be ġayr-ı mihr-i ḫamūş<ī> nedīde taʿḳīdeş

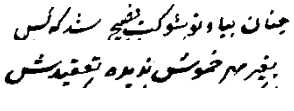

Ol ḳadar Şevket seniñ yādıñla Şevket oldı faṣīḥ bir kimse
Mihr-i ḫāmūşdan başḳa görmemiş taʿḳīdini

Ḫayāl-i ḥüsn-i maḥbūb ile bir güne faṣīḥ u selīs-zebān oldı Şevket selāset <u> feṣāhetde ḫamūş olmaḳdan başḳa bir taʿḳīd müşāhede olmadı

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Çeşm-i mūrīst be tengī-yi dehen-i Şirīneş**
Muje-i dīde-i mūrest ḫaṭ-ı muşgīneş

چشم مورست بتنگی دهن شیرینش
مژه دیدهٔ مورست خط مشکینش

Ḳarınca gözüdür darlıḳda dehen-i şīrīni
Müjgān-ı dīde-i mūrdur ḫaṭṭ-ı müşkīni

Maḥbūbuñ ġoncadehān-ı şekerbārı çeşm-i mūr gibi teng <u> nābūddur dīger ḫaṭṭ-ı reyḥān sebz-gülzār-ı ḥüsnü müjġān-ı mūr gibi ḫayāl eder ḫayāl ile nümūdār olur

2 **Mest-i nāz çi ġam ez şām-ı girībān dāred**
Ki pur ez penbe-i mehtāb buved bālīneş

مست نازم چه غم از شام غریبان دارد
که پر از پنبه مهتاب بود بالینش

Mest-i nāzıma ġam-ı şām ġarībāndan ṭutar
Zīrā penbe mehtābdan ṭolu olur bālīni

Dilber-i mest-i nāz u rāzperver şām-ı firāḳda ḫışt-ı bālīn olan ᶜāşıḳlarıñ ḥālinden āgāh değildir belki āgāh-ı bīpervādır zīrā maḥbūb şeb-i tārda ser bālīn-i nāzenīne penbe-i mehtāb per etmiş dīger zīr-i serde bālīn yerine mehtāb üzre ḫāb etmişdir

3 **Behr-i taᶜẓīm be ḫūrşīd neḫīzed ez cāy**
Şebnemī rā ki be ḫāṭır gozered temkīneş

بهر تعظیم بخورشید نخیزد از جای
شبنمی را که بخاطر گذرد تمکینش

Taᶜẓīm için ḫūrşīde ḳıyām etmez cāyından
Bir şebnemiñ ki hāṭırından güzerān eylese temkīni

Maḥbūb kūh <u> kāf-ı temkīn u felek-i veḳār bir şebnemiñ ḫāṭırından güzerān eylese maḥbūb-i kūh <u> kāf-ı temkīne taᶜzimen şebnem ḫūrşīde ḳıyām edip ceẕb ola ḫāṣıl-ı kelām her bir ᶜāşıḳ-ı mecẕūb o maḥbūb-ı kūh-ı temkīni görse kendi maᶜşūḳını nesyen mensiyyen ile terk edip maḥbūb-ı ḥüsn-i āfitāb felek-i veḳāra üftāde olur

4 **Geşte çun ḳaṭre-i āb ez dil-i gevher ẓāhir**
Bād-ı neẕẕāre-i ᶜāşıḳ zi dil-i sengīneş

بشته چون قطره اب از دل گوهر ظاهر
باد نظاره عاشق ز دل سنگینش

Oldı ḳaṭre-i āb gibi derūn güherden ẓāhir
Bād-ı neẕẕāre-i (282a) *ᶜāşıḳ dil-i sengīninde*

Ḳaṭre-i āb-ı ṣafā derūn-ı seng-i cevāhirde ẓāhir olur gibi bād-ı neẕẕāre-i ᶜāşıḳ seng-i dil-i maḥbūb-ı sīm-peykerde nümāyān oldı

5 **Kūhken çi ġam ez telḫī-yi hicrest ki nīst**
Ġonca-i lāle kem ez laᶜl-i leb-i Şīrīneş

کوهکن چه غم از تلخی هجر است که نیست
غنچه لاله کم از لعل لب شیرینش

Ferhāda ne ġam murādın firāḳdandır ki değil
Ġonca-i lāle kem laᶜl-i leb-i şīrīnden

ʿĀşıḳ-ı kārfermā-yı maʿşūḳ hicr-i maʿşūkdan ġam-gīn olmaz zīrā ḥālet-i firākda ses-i maʿşūḳ bir şeyʾe dīdedūz olup tesellī-i ḫāṭır eder belki ḫayāl-i maḥbūb ile ḫāne-i ḫāṭırı rūşen edip güşāyiş-i ḫāṭır eder

6 **Dāġ-ı berḳ-i nigehet sūḫte cānī ki keşed**
Ġonce-i lāle-i Ṭūrest dil-i ḫūnīneş

داغ برق نگہت سوختہ جانی کہ کشد
غنچہ لالہ طور ست دل خونینش

Dāġ-ı berḳ-i nigāhıñ ḳanḳı yanmış can çeker
Ġonca-i lāle-i ṭūrdur dil-i ḫūnīn

Seniñ berk-i tecellī-i nigāhıña hansı ʿāşıḳ ṭāḳat getirir nūr-ı tecellī-i ṭūr gibidir tābāver olmaḳ mümkün değildir

7 **Bes ki Şevket heme şeb çeşm-i torā dīd be ḫʷāb**
Per be rāverd zi tīr-i nigehet bālīneş

بسکہ شوکت ہمہ شب چشم ترا دید بخواب
پر بر آورد ز تیر نگہت بالینش

Ol ḳadar Şevket her gece seniñ gözüñ rüʾyāda gördi
Per getirdi tīr-i nigāhıñdan bālīni

Her gece Şevket çeşm-i maḥbūbu rüʾyāda görmek ḥasebiyle bālīn-i Şevket'de tīr-i müjgān-ı maḥbūbdab per müşāhede mümkün oldı

437

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Çi sān naḳd-ı dil-i ḫod rā bīrūn mī ārem ez muşteş**
Ki çun <mercān> buved reng-i ḥınā-ı puşt-i enguşteş

چہ سان نقد دل خود را بیرون می آرم از مشتش
کہ چون مرجان بود رنگی حنای پشت انگشتش

Nice kendi ʿnaḳd-ı göñlüm iḫrāc edem ḫārice avucundan
Zīrā mercāñ gibi olur reng-i ḥınā-ı parmaḳları ardı

Maḥbūbuñ pençe-i şāhīninden dil-i per-i ḫūnım ḫalāṣ etmeğe iḫāfe ederim pençe-i cānān ḫūn-ı dil ile ḥınā reng olur

2 **Nedānem ez ki dāred püşt-i germī āfitāb-ı men**
Ki kākul müy-ı āteşdīde şod ez germī-yi puşteş

ندانم از کہ دارد پشت گرمی آفتاب من
کہ کاکل موی آتش دیدہ شد از گرمی پشتش

Bilmem kimden ṭutar püşt-i germiyyet benim āfitābım
Zīrā kākül-i müy-ı āteşdīde oldı germiyyet-i püştünden

Bilmem benim ḥüsn-i āfitābmiṣāl maḥbūbum kimden ġażabnāk olup püştgerm olmuşdur zīrā kākül-i (282b) dırāz-ı nābünyānı mehtāb-ı püşt-i maḥbūbda müy-ı āteşdīde gibi pīçenderpīç bedīd olur

3 **Be ḳatlem mīkoned çun <dest>-i ḫod ān ḫoş beden bālā**
Ḥınā laġzīd mīāyed besāʿid ez ser-i engüşteş

بقتلم میکند چون دست خود آن خوش بدن بالا
حنا لغزید می آید بساعد از سر انگشتش

Benim ḳatlime ḳaçankim eder kendi elin o ḫoş beden bülend
Ḥınnā ḳayaraḳ gelir beliñe[342] *parmaġı başından*

Maḥbūb-ı nāẓik-i nermpeyker benim ḳatlime destberbālā eyledikde serengüştinden reng-i ḥınā laġzīde olup sāḳ-ı sīmīn-i dilbere teveccüh eder ḥāṣıl kemāl mertebe nerm vücūd olduġundan reng-i ḥınā dest-i maḥbūbdan destberbālā eyledikde laġzīde olur semt-i sā'id bulur maḥbūba

4 **Zi bīraḥmī nigeh rā kerdeem rengīn ki ez ṭıflī**
Be her kāġıd ki taṣvīr-i merā mībest mīkuşteş

Raḥmsızlığa naẓarım rengīn eylemişim zīrā çocuḳluḳdan
Her bir kāġıda ki beni taṣvīr bağladı öldürdi

Baña kimse merḥamet eylemez neẓẓāresiyle kendime ḫīn-i ṣabāvetden beri belki māderzād baḳdım bu güne nigāḥ eyledim her kim benim ṣūret-i heykelim taṣvīr ederse ḳaġıdda ṣūret-i taṣvīrim ḳatl eder ḥāṣıl kimse baña neẓẓāre-i merḥamet ile naẓar eylemez belki naḳş-ı ṣūretime bīraḥm ḳıṭālene nigāh olunur

5 **Zi bes çeşm-i sefīd-i ᶜāşıḳān peyveste şod bāhem**
Buved kūyeş nemekdānī ki bāşed cāy-ı enguşteş

Ol ḳadar çeşm-i sefīd-i ᶜāşıḳlar birbirine muttaṣıl oldı
Olur kūyunda bir nemekdān ki olsun cāy-ı engüştü

Çeşm-i sefīd şūr girye-i ᶜāşıḳlar kūy-ı cānānda ol ḳadar birbirine peyveste oldı kūy-ı cānānda çeşm-i ᶜāşıḳlar bir nemekdān gibi ẓāhir oldı cāy-ı engüşt ḫān-ı sitem-i maḥbūb olmaġa sezā vü çesbān oldı ḥāṣıl kūy-ı cānānda çeşm-i sefīd şūr-girye-i ᶜāşıḳ nemekdān gibi bedīd oldı

6 **Dilem ez sāde levḥīhā nigīn-i ṣaf rā māned**
Ki ḫaṭṭ-ı sernuvişt-i ū tevānī ḫᵛāned ez puşteş

Gönlüm sāde levḥliklerden nigīn-i ṣāfa benzer
Zīrā onuñ ḫaṭṭ-ı sernüviştin mümkündür ardında oḳumaḳ

Nigīn-i ṣāf gibi sāde levḥ olduġumdan (283a) başım yarısın her bir semtimden oḳumaḳ mümkündür belki her bir esrārım kimseden ketm etmem ḥāl-i keydiyyetime herkes vāḳıfdır

7 **Şeved ger ṣāḥib-i maᶜnā semender ḥāl-i ān dāred**
Ki bāşed şuᶜle-i idrāk-i āteşgāh der desteş

[342] Farsça beyit dikkate alındığında kelime "koluna" şeklinde olmalıdır.

8 **Çu dāmān-ı gulī ofted be dest-i Şevket ez ḥayret**
Nemī āyed bīrūn çun ġonce-i taṣvīr ez muşteş

جو دامان گلی افتد بدست شوکت از حیرت
نمی آید برون چون غنچه تصویر از مشتش

Ḳaçankim bir gül eteği düşer dest-i Şevket'e ḥayertden
Çıḳmaz ṭaşra ġonca-i taṣvīr gibi avucundan

Bir gülrū dilber dāmānı düşüp Şevketiñ eline fikr-i ḥayret-i ʿaşḳından dāmen-i ġonca taṣvīr gibi elinden vāreste olmaḳ emr-i muḥāl oldı

438

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Siyeh bahār-ı nigāhest nergis-i siyeheş**
Sevād-ı çeşm-i ġazālest sāye-i nigeheş

سیه بهار نگاهست نرگس سیهش
سواد چشم غزالست سایه نگهش

Siyāh bahār-ı nigāhdır nergis-i siyāhı
Sevād-ı çeşm-i āhūdur sāye-i nihegi

Maḥbūbuñ çeşm-i siyāh-ı nergismiṣāli siyeh bahār-ı neẓẓāredir dīger sāye-i nigāh-ı şūḫu sevād-ı çeşm-i ġazāl gibidir

2 **Nigārbeste be pā germ-i cilveest çonān**
Ki dūd-ı āteş-i reng-i ḥınāst gerd-i reheş

نگار بسته بپا گرم جلوه ایست چنان
که دود آتش رنگ حنا ست گرد رهش

Reng bağlamış ayağına ancaleyin germcilvedir
Dūd-ı āteş reng-i ḥınā dır ġubār-ı rāhı

Muḥannā pāy ile cānān bir mertebe germ cilve rengīn eyledi dūd-ı āteşreng-i ḥınā gibi müşāhede olurdı ġubār-ı rāh-ı reftārı

3 **Zi bāġ mīresed ān ṭıfl-ı şūḫ mī āyed**
Ṣadā-yı ḫande-i gul ez şikesten-i kuleheş

ز باغ میرسد آن طفل شوخ می آید
صدای خنده گل از شکستن کلهش

Baġa yirişir o ṭıfl-ı şūḫ gelir
Ṣadā-yı ḫande-i gül şikesten-i külāhından

Baġa gelip vāṣıl olduḳda ṭıfl-ı ter <u> tāze dilber şikest-i külāh eyledikde ṣadā-yı şikest-i külāhından semāʿ olunur

4 **Be nāle āvered ez nāz ḫāksārān rā**
Keşīde āh zemīn ez ġubār-ı cilvegeheş

بنالہ آورد از ناز خاکسارانرا
کشیده آه زمین از غبار جلوه گهش

Feryāda getirir <nāzdan> ḫāksārları
Çekmiş āh-ı zemīn ġubār-ı cilvegehinden

Nāz-ı ʿişve-i maḥbūbdan gürūh-ı ḫāksarlar āh <u> feryād ederler ḫāk-i zemīn ḥālā ġūbār-ı cilvegāh-ı maḥbūbdan āh <u> enīnin feryād ederler

5 **Ḫayāl-ı zülf-i to çun bugẕered be yād-ı raḳīb** خیال زلف تو چون بگذرد بیاد رقیب
Çu nāfe nukhet-i muşg ez dil-i siyeheş چو نافه نخست مشک از دل سیهش

Seniñ ḫayāl-i zülfüñ yād-ı raḳībden güzerān etse (283b)
Nāfe gibi müşk ḳoḳusu derūn-ı siyāhında

Ḫayāl-i zülf-i maḥbūb derūn-ı siyāh raḳīb-i dīv kirdārda būy-ı müşg nāfe derisi derūnunda olmaḳ gibidir kemāl mertebe raḳīb-i cāmid lāşey olmaġa işāretdir

6 **Be sūy-ı ḫ ̌īş kesī rā ki hemçun rişteke şī** بسوی خویش کسی را که همچون رشته کشی
Rehīst hemçu guher der miyān-ı seng-i reheş رهیست همچو گهر در میان سنگ رهش

Kendi semtine bir kimse rişte gibi çekse
Bir yoldur güher gibi miyān-ı seng-i rāhında

Ceẕbe-i ḥüsn-i maḥbūb bir üftāde ʿāşıḳı ceẕb edip kendine dildāde eylese vādī-i ceẕbe-i ḥüsn-i maḥbūb bir vādī-i ṣaʿbdır el-yevmül-ebed reviş <u> reftār-ı muḥaddedbīnden ḫalāṣ olmaz rişte-i güher derūn-ı güher-i devr-i dāʾim üzre güzerān eylediği gibi

7 **Mebīn be çeşm-i ḥaḳāret be mestī-yi Şevket** مبین بچشم حقارت بمستی شوکت
Ki hest mevc-i kerem saṭr-ı nāme-i koheneş که هست موج کرم سطر نامه کهنش

Baḳma çeşm-i ḥaḳāret ile Şevket mestliğime
Zīrā var mevc-i kerem saṭr-ı köhnnāmesinde

Her ālūde-i çirkāb <u> maʿsiyete çeşm-i ḥaḳāret ile nihāh etme zirā ṣabun-ı maġfiret <u> ʿafv-ı Rabbānī elbette çirkāb şüst <u> şūy edip pāk u temyīz eder

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Kesī ki şūḫ-ı nāz-ı bütān buved raḳameş** کسی که شوخی ناز بتان بود رقمش
Buved ḥaṣīr-i perīḫāne ez ney-i ḳalemeş بود حصیر بریخانه از نی قلمش

Bir kimse ki şūḫ-ı nāz-ı bütler olur raḳamı
Olur ḥaṣīr-i perīḫāne ney ḳaleminden

Bir kimse ki vaṣf-ı şūḫ u nāz-ı dilberān vaṣf-ı dilberān vaṣf-ı taḥrīrāt ile cevālān ḫāme eylese o kimseniñ ney ḳalemi ḥaṣīr-i perīḫāne olur ḥāṣıl vaṣf-ı evṣāf-ı ḥüsn tāzenüviş olan ḫāme maḳarrgāh-ı perī gibidir

2 **Zi żaʿf-ı men dereş ārāyiş-i dīger dāred** ز ضعف من درش آرایش دگر دارد
Buved perīden-i rengem kebūter-i ḥaremeş بود بر بدن رنگم کبوتر حرمش

Benim ża^ᶜfımdan onuñ ḳapısında başḳa güne zīnet ṭutar
Olur rengim uçması kebūter-i ḥaremi

Dergāh-ı cānānda benim lāġar <u> ża^ᶜīf olmam başḳa güne revnaḳ <u> nümāyişdir zīrā benim reng-i perīdem kebūter-i ḥarem gibi muḥterem devrgāh-ı cānān nefs bāb-ı ḥarem-i şerif gibi merġūb-ı ^ᶜālem olur ma^ᶜnā-yı dīger riyāżāt-ı Bārī ile ża^ᶜf <u> lāġar vücūd etmek dergāh-ı Bārī te^ᶜālāya başḳa güne taḳarrübdür

3 **Kesī be meşḳ-i ḳanā^ᶜat zi ḫoş (284a) nüvisān şod**
Ki ḳıṭ^ᶜāhā-yı celī vü ḫafīst bīş <u> kemeş

Bir kimse meşḳ-i ḳanā^ᶜatda ḫoş-nüvislerden oldı
O ḳıṭ^ᶜaları celī vü ḫafīdir ziyāde vü noḳṣānı

Bir kimse meşḳ-i ḳanā^ᶜat nüviş olsa onuñ celī vü ḫāfī ḳıṭ^ᶜaları kendi rızḳ-ı muḳadderesinde ziyāde vü noḳṣān bedīd olmaḳdır ḥāṣıl ḳanā^ᶜat eden rızḳ-ı muḳadderesinde ziyāde vü noḳṣān rāżı olur

4 **Bī ḫarābī-yi ṣāḥib-i suḫan mekeş zaḥmet**
Best mevc-i raḳam-ı seyl-i ḫāme vu ḳalemeş[343]

Erbāb-ı ma^ᶜrifetiñ ḫarāb <u> perīşān olmasına cefā çekip perīşān etmek lāzım değil ḫāmeniñ kendi ḫāmeniñ kendi raḳam-ı ḫoduyla perīşān-ı serbedīde olduġū gibidir

5 **Biyā be mulk-i ḳanā^ᶜat neẓāre kon Şevket**
Ki naḳş-ı dīde-i mūrest sikke <vu> diremeş

Gel ḳanā^ᶜat mülküne naẓar eyle Şevket
Zīrā naḳş-ı dīde-i mūrdur dürr <ü> diremi

Mülk-i ḳanā^ᶜata seyr <u> temāşā etmek lāzımdır zīrā āgāh-ı ḥāl olmaġı ifāde eder mülk-i ḳanā^ᶜatıñ sikke-i direm çeşm-i mūr gibi ma^ᶜdūmdur ḥāṣıl bāzār-ı ḳanā^ᶜatde mülāḥaẓa-i zer u zīm revāc-ı sikke-i direm olmaz

439

(Mefā^ᶜilün/Fe^ᶜilātün/Mefā^ᶜilün/Fe^ᶜilün)

1 **Şebī ki ez meded-i baḫt yābem īkbāleş**
Zi āb-ı būse konem sebz dāne-i ḫāleş

Bir gece meded-i baḫtdan bulurum iḳbālin
Āb-ı būseden ederim sebz dāne-i ḫālin

[343] Bu beyit vezne uymamaktadır.

Bir gece baḫt-ı müsāʿide edip cānān benim kulbe-i aḥzānıma iḳbāl-i teveccüh eylese dāne-i ḫāl toḫm-ı reyḥān misālini āb-ı būse ile sebz ederim

2 **Zi gulşen<ī> ki <be> zülf-i siyeh bīrūn āyed**
Çu sāye nukhet-i sunbul futed be dunbāleş

Bir gülşenden zülf-i siyāh ṭaşra gelse
Sāye gibi būy-ı sünbül düşer ardına

Zülf-i siyāh dilber sāḫa-i gülşenden güzār edip çıḳsa būy-ı sünbül sāye gibi zülf-i cānānı taʿaḳub edip cüdā olmaz

3 **Ġubār-ı külfetem elmās rīze-i nāzest**
Ki hest ez dil-i mujgān-ı guzīde ġırbāleş

Ġubār-ı külfetim elmās rīze-i nāzdır
Zīrā var müjgān-i eleyici gibi bir güzīde ġırbālī

Benim zaḫm-ı külfet-i derūnum elmās-pāre-i nāz-ı maḥbūbdan olmuşdur zīrā elmās-pāre-i nāz-ı maḥbūb **(284b)** ġırbāl müjgān-ı ḫūn-ı bālādan ser olup ġubār-ı ġam gibi ḫāṭırnişīn olmuşdur

4 **Kocā belā be zülf būd murġ-ı dil be resed**
Meger zi nukhet-i sünbül konem per u bāleş

Nerede belā zülfde oldı murġ-ı dil vāṣıl olur
Meger nükhet-i sünbülden edem ḳol <u> ḳanādın

Ne zamān zülf-i dilberde bir āşüfte vü perīşānlıḳ olursa o perīşānlıḳ benim gönlüme sirāyet <eder> benim gönlüm ile zülf-i dilber birbiriyle hemḥāl u perīşāndır

5 **Goẕeşt tā gul-i rūyeş be ḫāṭır-ı bulbul**
Siyeh bahār-ı behişt<est> sāye-i bāleş

Geçdi tā gül rūy-ı ḫāṭır bülbülden
Siyeh bahār-ı cennetdir sāye-i bālī

Gül rūy-ı cānān ḫāṭır-ı bülbülden bir kere güzerān olmaġla sāye-i bāl-i bülbül siyeh bahār-ı Firdevs-i aʿlā gibidir kemāl mertebe ḥüsn-i cānān-ı rengīn u nāzik olmaḳdan kināyetdir

6 **Be rāh-ı dūst çonānest germrev Şevket**
Ki hest ābile-i āfitāb pāmāleş

Rāh-ı dostda ancaleyindir germrev Şevket
Zīrā var ābile-i āfitāb pāmāli

Bir mertebe vādī-i muḥabbetde germ reftār oldı ʿālem-i ʿunṣur belki āsümān-ı çārmīn ol ki ḫuṭūra ṭayy olup bıraḳıldı menzil-i muḥabbet-i maḥbūb ne güne olduġūn ḳıyāṣ et

440

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Ġazāl-ı men ki āb ez çeşm-i Leylā ḫorde hāmūneş**
Zi seng-i surme bāşed āhen-i zencīr-i Mecnūneş

Benim ġazālim ki ṣu çeşm-i leylīden içmiş ṣaḥrāsı
Seng-i sürmeden olur āhen-i zincīr-i Mecnūnu

Benim seyr-i sülūk eylediğim saḥā-i maḥbūb-ı muḥabbetde silsile-i sükūniyyetde muḳayyed olup sernihāde-i teslīm-i ḳażā vü maḳām-ı rıżāda rubeḫāk olmaḳ lāzime-i ḥāldendir

2 **Zi şevḳ-ı Kūhken şod bes ki Şīrīn germ-i bītābī**
Numāyed şuʿle-i cevvāle nāḳş-ı pāy-ı gulgūneş

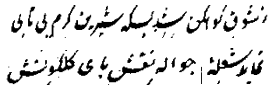

Şevḳ-i kūhkenden ol ḳadar oldı şīrīn germ bītāb
Görünür şuʿle-i cevvāle naḳş-ı pāy-ı gülgūnu

Ceẕbe-i ʿaşḳ-ı Ferhād'dan bir mertebe şevḳ ile şīrīn germ-i bīḳarār oldı reviş <u> reftār-ı rāh-ı ʿaşḳda naḳş-ı pāy-ı esb-i Şīrīn şuʿle-i cevvāle gibi bedīd olur ḥāṣıl Ferhād'ıñ ʿaşḳ-ı (285a) Şirīn ile bīārām olduġu güzellk-i Şīrīn daḫi şevḳ-i muḥabbet ile bīḳarār oldı zīrā ʿaşḳ ile maʿşūḳ bīḳarār oldı zīrā ʿāşḳ ile maʿşūḳ arasında bir şeydir ṭarafeynde olur

3 **Be ḫāṭır nugẕered bīḳāmeteş seyr-i çemen mā rā**
Be mıṣrāʿī zi ḫāṭır ceste māned serv-i mevzūneş

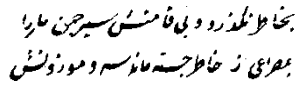

Ḫāṭırdan geçmez ḳameti olmasızıñ seyr-i çemen baña
Bir mıṣraʿ-ı ḫāṭırda ḳaḳsa benzer serv-i mevzūnuna

Ḳāmet-i ʿarʿar miṣāl maḥbūbdan ebrū-yı temāşā-yı seyr-i çemen ḫāṭırdan güzerān etmez zīrā bir mıṣraʿ-ı berceste ḫayāl olsa müşābih olur ḳāmet-i serv-i maḥbūba onuñ tesellīyāb olunur

4 **Zi vaṣl-ı gulruḫān dil ġayr-ı nevmīdī nemībīned**
Buved āġūş-ı īn gulgūnḳabāyān çeşme-i ḫūneş

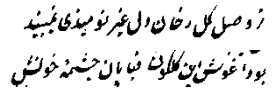

Vaṣl-ı gülruḫlardan göñül nevmīdlikden başḳa görmez
Olur bu gülgūn ḳabālarıñ āġūş ḳan pıñarı

Viṣāl-i maḥbūbdan meʾyūs olmaḳdan ġayrı raḥāt bir şey yoḳdur zīrā āġūş-ı vaṣl-ı cānān çeşme-i ḫūn gibidir helāk mertebesidir ḥāṣıl vāṣl-ı cānāna vāṣıl olmaḳ bir emr-i saʿbdır

5 **Be mvc-i baḫtem ammā ḥayret-i oftāde<ī> dārem**
Ki bāşed būrīyā-yı ḫāne ez reghā-yı Ḳārūneş

Evc-i baḫtındayım ammā üftādelik ḥayret ṭutarım
Zīrā olur ḥaṣīr-i ḫāne Ḳārūn ṭamarlarından

Gerçi vücūd-ı insān-ı şerefiyyetde evc-i kemāldedir lākin ġubār-ı vücūd-ı ʿunṣuriyyet sebebiyle esfel-i süflāda durucu Ḳārūn gibi bundan ẓāhir oldı insān li-ẕātihi eşref <u> aḥsendir li-ʿārıż? aḳbeh <u> esfeldir

6 **Be meclis çend ḫod rā zāhid ez rūḥānīyān gīred**
Çu būy-ı bāde ez meyḫāne āyed gerd bīrūneş

Meclisde ne ḳadar zāhid kendiñ rūḥānīlerden ṭutar
Şarāb ḳoḳusu gibi meyḫāneden çıḳar ġubār derūnundan

Bezm-i ʿālemde zāhid ne güne kendin rūḥānīlerden şümār eder lākin ḫum-ı vücūdundan būy-ı şarāb işyān-ı nāgüvār dāʾim teşmīm olunur ḥāṣıl zāhid ne ḳadar daʾvā-yı ʿişmet ederse yine ālūdelik vücūdundan müşāhede olur **(285b)**

7 **Zi maġz-ı būse şebhā revġan-ı gul mīkeşem Şevket**
Ki efrūzem çerāġ-ı dil beyād-ı laʿl-i meygūneş

Maġz-ı būseden geceleri revġan-ı gül çekerim Şevket
Ki yaḳam çerāġ-i dil yād-ı laʿl-i meygūnundan

Her gece ḫayāl-i būs-ı laʿl-i leb-i yār ile ḫāne-i ḫāṭır rūşen olup ṣafāyāb olurum

441

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Mıṣraʿ-ı medd-i nigāhest ḳadd-ı mevzūneş**
Sāye-i būse buved ḫaṭṭ-ı <leb>-i meygūneş

Mıṣraʿ-ı medd-i nigāhdır ḳaḍḍ-ı mevzūnu
Sāye-i būse olur ḫaṭṭ-ı leb-i meygūnu

Ḳāmet-i dilber medd-i nigāh gibi müstaḳīm laṭīf pürnūrdur ḫaṭṭ-ı leb-i meygūnu sāye-i būse gibidir

2 **Kes be meyḫāne zi aḥvāl-i cihān ġāfil nīst**
Mītevān dīd çu mīnā-ı derūn-ı bīrūneş

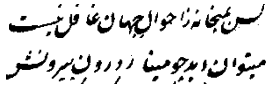

Kimse meyḫānede aḥvāl-i cihāndan ġāfil değil
Mümkündür görsen mīnā gibi ṭaşra içerisin

Vaḥdetḫāne-i ʿālemde erbāb-ı vaḥdet aḥvāl-ı ʿālemden āgāhlardır ġāfil değillerdir erbāb-ı vaḥdete mümkün derecedir dünyānıñ evvel u āḫīrin bir aynada müşāhede etmek

3 **Leylī ez ḥusn be bezm<ī> ki çerāġ efrūzed**
ʿAşḳ revġan keşed ez maġz-ı ser-i Mecnūneş

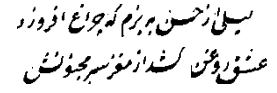

Leyl-i ḥüsnden meclisde ki çerāġ yaḳar
ʿAşḳ revġan çeker maġz-ı ser-i Mecnūn'dan

Maʿşuḳuñ şöhretşiʿār- ı cemāl u revnaḳ-ı ḥüsn olması ancaḳ imdād-ı ʿaşḳ-ı ʿāşıḳdandır belki zīnet-i ḥüsn-i maʿşūḳa meşşāṭa ancaḳ kendi ʿāşıḳıdır

4 **Kūh-ı ṣaḥrā şode ez cilve-i şīrīn rengīn**
Cādde kerde reg-i laʿl-i leb-i meygūneş

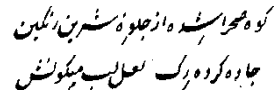

Kūh-ı ṣaḥrā cilve-i şīrīnden olmuş rengīn
Cādde etmiş reg-i laʿl-i leb-i meygūnu

Ḥüsn-i ẓuhūrāt-ı Rabbānīde ʿālem-i ḥüsn rengīn olup başḳa güne nümāyiş-i tecelliyāt ile kesb-i īṣār feyż-i İlāhī nümūn olur

5 **Mīşeved merdumek-i çeşm-i ṣüreyyā āḫir**
Ḫūşe-i mā ki buved rīşe reg-i Ḳārūneş

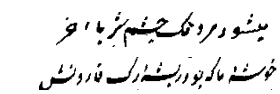

Olur merdümek-i çeşm-i süreyyā āḫir
Bizim ḫūşemiz ki olur rīşesi reg-i Ḳārūnı

Bizim bu ḫāksār <u> süfli olan vücūdumuz nihāyet evc-i aʿlā-yı rūḥānīde serbebālā cevlān eder

6 **Çun be dest-i to resed nāme-i rusvā-yı men**
Mīşeved bīşter ez lafẓ aʿyān mażmūneş

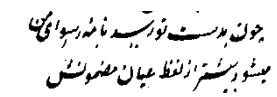

Ḳaçankim seniñ eliñe (286a) *yirişe benim nāme-i rüsvālığım*
Olur ziyāde lafẓdan aʿyān mażmūnu

Benim nāme-i rüsvā-yı ʿaşḳım dest-i maḥbūbu vāṣıl olduḳda derūn-ı nāmemde olan şükr-i şikāyetler lafẓdan evvel mażmūn-ı nāmem fehm u izʿān olunur

7 **Ḳatl-i Şevket neşeved baᶜīṣ-i dilgīrī-i to**
Zīr-i leb tīġ-i torā reng-i nesīm-i ḫūneş

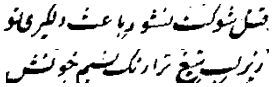

Ḳatl-i Şevket olmaz bāᶜiṣ seniñ dilgīrliğine
Zīr-i lebde seniñ tīġiñ reng-i nesīm-i ḫūnīndir

Ey maḥbūb-ı fitneḫū Şevket ḳatl etmekden saña bir infiᶜāl ṭārī olmaz zīrā Şevket'iñ ḳatli seniñ zīr-i lebiñde mestūr bir ḥarf-i emrdir

442

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Be surme nāzkoned nergis-i belācūyeş**
Nemībered[344] be zebān nām-ı vesme ebrūyeş

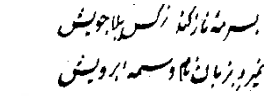

Sürmeye nāz eder nergis-i belācūy
Götürmez lisāna nām-ı vesme ebrūları

Çeşm-i belācūy maḥbūb kemāl derece siyāhlığından sürmeden müstaġnī olup dāᵓimā sürmeye nāz eder dīger şemşīr ebrū-yı bürrān siyāh nihādını zāġ-ı vesmeye lisān olup irtikāb etmez

2 **Be ser kesī ki dihed cā hevā-yı zulf-i to rā**
Şeved fetīle-i ᶜanber fetīle-i mūyeş

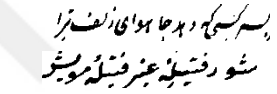

Bir kimseniñ başında yer vere seniñ hevā-yı zülfüñ
Olur fetīle-i ᶜanber fetīle-i mūy

Sevdā-yı ser zülf-i būdār-ı dilber bir kimseniñ başında cāygīr olsa her bir ser-i mūy-ı fetīle-i ᶜanber gibi yerleri ᶜanberīn olur

3 **Be sūy-ı şehr zi ṣaḥrā nemīreved Mecnūn**
Siyāh ḫayme-i Leylīst çeşm-i āhūyeş

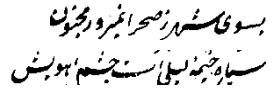

Semt-i şehr-i ṣaḥrādan gitmez Mecnūn
Siyāh ḫayme-i leylīdir çeşm-i āhūsu

Çeşm-i āhū çeşm-i leylīye müşābih olduġu eclden maḥbūb çeşm-i āhūlara ülfet ü ünsiyet edip tesellī-i hāṭır eder başḳa semte teveccüh etmez

4 **Be ḳayd-ı cāme-i ᶜüryāntenī buved ᶜāşıḳ**
Besest bend-i ḳabā ustuḫᵛān-ı pehlūyeş

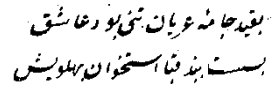

[344] Bu kelime metinde "نمیرد" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "nemīnümūd" şeklinde okunmuştur.

Ḳayd-ı câme-i ʿüryān tenide olur ʿāşıḳ
Kāfīdir bend-i ḳabā üstüẖān-ı pehlūsundan

Erbāb-ı ʿaşḳ esbāb-ı ʿālemden dest-efşān olup tecerrüd iẖtiyār edip ʿālem-i tecerrüde muḳayyed olur kendi üstüẖān-ı pehlūsun bend-i (286b) ḳabā maḳāmına kāʾim eder

5 **Be gulşenī ki füted sāye ez ẖırām-ı ḳadet**
Be cāy-ı sebze nigeh rūyed ez leb-i cūyeş

بگلشنی که فتد سایه از خرام قدت
بجای سبزه نگه روید از لب جویش

Bir gülşene ki sāye düşse seniñ ẖırām-ı ḳaddiñden
Sebze yerine nigeh biter leb-i cūyundan

Bir gülzāra ḳāmet-i ṭūbā-yı maḥbūb ẖırām-ı nāzla sāyeendāz olsa tamām sebzezār-ı çemen ʿayn-ı dīde olup vālh-i ʿaşḳ ile nigerān olurlar

6 **Kesī ki naḳş-ı miyān-ı to mīkeşed gerded**
Zi sāye-i muje-i mūr ẖāme-i mūyeş

کسی که نقش میان تو میکشد گردد
ز سایه مژهٔ مور خامهٔ مویش

Bir kimse seniñ naḳş-ı miyānıñ çekse eder
Sāye-i müje-i mūrdan ẖāme-i mūyunu

Naḳş-ı bārīk miyān dilber-i muṣavver taṣvīr etmek murād etse sāye-i müje-i mūrdan ẖāme-i mū lāzımdır başḳa güne ṭarīḳ yoḳdur

443

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Leb-i meygūn buved ez mey beyāż-ı çeşm-i cādūyeş**
Be ẖaṭṭ-ı puşt-i leb māned zi reng-i vesme ebrūyeş

لب می‌گون بود از می بیاض چشم جادویش
بخط پشت لب ماند از رنگ وسمه ابرویش

Leb-i meygūn olur şarābdan beyāż çeşm-i cādūsu
H̱aṭṭ-ı püşt-i lebe benzer reng-i vesmeden ḳaşları

Nūş-ı bāde-i nābdan beyāż çeşm-i cādū-yı cānān leb-i meyfām gibi sürẖ <u> gülgūn olmuş dīger ḳaşları reng-i vesmeden ẖaṭṭ-ı püşt-i leb gibi başḳa güne gūn miski bedīd etmiş

2 **Be rūyeş pur nişān-ı reng oftādest pindārī**
Ki ʿaks-ı būy-ı gul peydāst ez āyīne-i rūyeş

برویش پر نشان رنگ افتاده ست پنداری
که عکس بوی گل پیداست از آیینه رویش

Yüzünde ṭolu nişān-ı reng düşmüşdür ḳıyās edersen
Zīrā ʿaks-i būy-ı gül ẓāhirdir āyīne rūyunda

Maḥbūbuñ āyīne-i ruẖsārında būy-ı gül münʿakis olup rengīn müşāhede vü muʿāyene olunur

3 **Be kūy-ı ū giriftār-ı cunūn geştem nedānistem**
Ki rāhī būde sūy-ı ḫāne-i zencīr ez kūyeş

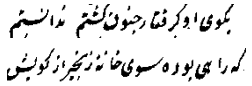

Onuñ kūyunda giriftār-ı cünūn oldum bilmedim
Yol olmuş semt-i ḫāne-i zincīr ḳuyunda

Ser-i kūy-ı maḥbūbda cünūn-ı ʿaşḳa giriftār oldum lākin bilmedim kūy-ı maḥbūb silsile-i cünūn-ı ʿaşḳ olduġu zīrā kūy-ı maḥbūbda cünūn-ı ʿaşḳa muḳayyed olup dermānde oldum

4 **Muḥālest ānki Mānī ṣūret-i ebrū-yı ū bended**
Eger ez cevher-i şemşīr bāşed ḫāme-i mūyeş

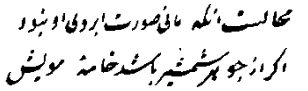

Muḥāldir bile Mānī onuñ ṣūret-i ebrūsun bağlasın (287a)
Eger cevher-i şemşīrden olur ḫāme-i mūy

Naḳş-ı ebrū-yı muḳavves dildārı Mānī taṣvīr etmek emr-i muḥāldir egerçi cevher-i şemşīrden ederse ḫāme-i mūy

5 **Çonān dīvār u der imşeb zi ḥüsneş geşt nūrānī**
Ki şod mehtāb seylābī ki bugẕeşt ez ser-i kūyeş

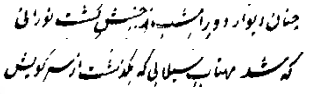

Ol ḳadar dīvār-ı ḫāneler bu gece ḥüsnünden oldı nūrānī
Zīrā mehtāb oldı bir seylāb geçdi ser-i kūyundan

Ḥüsn-i maḥbūbdandır dīvār-ı ḫāneler bir mertebe münevver oldı bu gece pertev-i māh bir anda seylāb gibi güzerān edip maḥv oldı ḥāṣıl nūr-ı ḥüsn-i maḥbūba nisbet pertev-i māh bir anda maḥv <u> nābūd oldı

6 **Be ṣaḥrāyī be yād-ı çeşm-i ū bārīk reftārem**
Ki bāşed cādde ez medd-i nigāheş çeşm-i āhūyeş

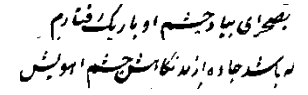

Bir ṣaḥrāda onuñ yād-ı çeşm ile bārīk reftār olurum
Olur cādde medd-i nigāh çeşm-i āhūsundan

Yād-ı çeşm-i siyāh maḥbūb ile bir ḫayāl saḥrāsında adaḳ fikr ile mümāşāt ederim cādde-i fikrim medd-i nigāh çeşm-i āhūvār dilber olur nihāyet menzil gūşe-i çeşm-i āhū-yı cānāna dek

7 **Zi bes gulşen be būy-ı ū şitābālūd mīāyed**
Nefes bīrūn be cāy-ı serv āyed ez leb-i cūyeş

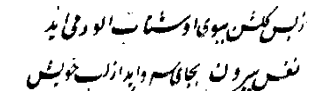

Ol ḳadar gülşen onuñ ḳoḳusuna şitābālūd gelir
Nefs ṭaşra serv yerine gelir leb-i cūyundan

Būy-ı ḥüsn-i cennetmiṡāl maḥbūba gül-i gülzār aḫz-ı būy için bir mertebe ᶜacele ile gelir nefs-i derūn gülşenden ziyāde sürᶜat-i reftārından çıḳıp leb-i cūy-ı gülşende nihāl-i serv gibi bedīd olur

8 **Kesī senced dür-i dendān u yāḳūt-ı leb-i ū rā**
Ki ez şebnem buved sengeş zi berg-i gul terāzūyeş

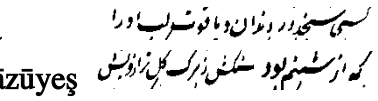

Bir kimse mīzān ederse onuñ dürr-i dendān u yāḳūt lebiñ
Şebnemden olur onuñ ṭaşı berg-i gülden terāzisi

Bir kimse maḥbūbun inci dişleriñ u yāḳūt lebleriñ mīzān etmek murād etse şebnemden seniñ berg-i gülden kefe mīzān-ı medd-i nigāhdan çūb-i mīzān lāzımdır

9 **Zi gulşen mū keşānem mībered serv<ī> ki oftādeest**
Be gerden ḳumrıyān rā sāyeī ez ḥalḳa-i kūyeş (287b)

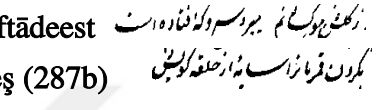

10 **Temāşā-yı riyāż-ı tīrebaḫtī kerde dilgīrem**
Ki şod mūy-ı dimāġem nukhet-i gulhā-yı şebbūyeş

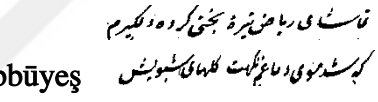

Riyāż- siyāhbaḫtlık temāşāsı beni eylemiş beni dilgīr
Zīrā oldı mūy-ı dimāġım būy-ı güller şebbūsunda

Kendi ṭāliᶜ-i siyāhbaḫt-ı dīgergūn umdan perīşān u āşüfteḥāl oldum el-hāzihi beni perīşān u dilrīş eden nümūne baḫt-ı siyāhdır

11 **Be ṣaḥrā nāle çun ez ġurbet-i ḫod mīkeşem Şevket**
Beyābān-ı morg mīgerded nigeh der çeşm-i āhūyeş

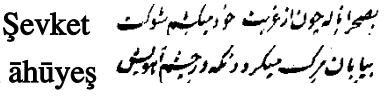

Ṣaḥrāda nice kendi ġurbetimden nāle çekem Şevket
Beyābān-ı merg olur nigeh çeşm-i āhūsunda

Ġurbet ṣaḥrāsında ne güne kendi ġurbetimden şikāyet edem maḥbūbuñ kendi nūr-ı çeşm vaḳt-i nigāhı beyābān-ı merg-ı ġurbet olur kendi çeşminde yaᶜnī maḥbūbuñ çeşm-i siyāh-ı āhūmiṡālinden kendi medd-i nigāh münfek olmaz ebedᵓl-ābād onda maḥbūs <u> muḳayyed olur ḥāl bu ki ben ebedᵓl-ābād muḳayyed ḥalḳa-i dām çeşm-i maḥbūba olmadan nice şikāyet edem şikāyet ᶜabeṡdir

444

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātün/Mefᶜūlü/Fāᶜilātün)

1 **Nezdīk-i ḫīş kerdem imşeb be zūr-ı āġūş**
Ṭıflī ki mānde mīşod ez rāh-ı dūr-ı āġūş

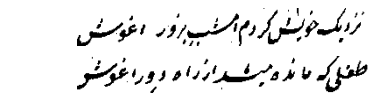

Kendime yaḳın eyledim bu gece zor-ı āġūş ile
Bir ṭıfl ki ḳalmış olmuşdı rāh-ı dūr-ı āġūşdan

Ṭıfl-ı tāze dilber āġūş-ı ʿāşıḳdan müteneffir iken bu gece zor ile derāġūş eyledim

2 **Şemʿ-i ḳad-i to ezbes bālīd der leṭāfet**
Fānūsvār dārem girdāb-ı nūr-ı āġūş

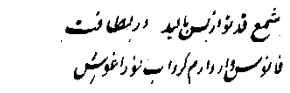

Seniñ şemʿ-i ḳāmetiñ ol ḳadar artdı leṭāfetden
Fānūs gibi ṭutarım girdāb-ı nūr āġūş

Şemʿ-i ḳāmet-i maḥbūbdan bir mertebe nūr-ı leṭāfet lemeʿān eyledi fānūs gibi girdāb-ı lemʿa nūr içre ḳaldı ʿālem

3 **Derd-i serest imrūz eflāk rā zi gerdiş**
Ḫamyāze nān-ı ḫod rā puḫt ez tenūr-ı āġūş

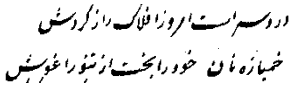

Derd-i serdir bugün feleklerde dönmek
Ḫamyāze kendi ekmeğin bişirdi tennūr-ı āġūşda

Baʿdeˀl-yevm feleğe devr etmek kendine derd-i ser vermekdir zīrā felekde olan mevālid-i şelāse yaʿnī ecnās-ı ʿālem-i ʿunṣūr kemālin bulup nihāyete resīde oldı dīger devr-i imdād-ı feleğe muḥtāc değildir **maʿlūm ola** bu mażmūn **(288a)** ḥükemā meẕhebine işāretdir ne ḳadar zīr-i felekde olan efrād <u> eşyā mevcūddur cümlesi devr-i felekden sirāyet-i felekden istiʿdād kesb eder baʿde her bir şey ṣūret-i maḫṣūsasıyla bedīd olur

4 **Dāġem zi[345] ān tecellī k'ez şevḳ-i ruˀyet-i ū**
Ṣad Mūsā goşāyiş āmed be Ṭūr-ı āġūş

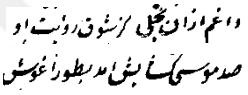

Dāġım o tecellīden onuñ şevḳ-i rüˀyetinden
Yüz Mūsā feth gelir ṭūr-ı āġūşa

Dāġ-ı derūn olmuş baña o tecellī ruˀyet viṣāl-i şevḳ-i maḥbūbdan nūr-ı fütūḥāt-ı Mūsā gibi o ṭūr-ı āġūşda bedīd olur

5 **Şevket be yād-ı laʿleş bāşed çu ġonce mā rā**
Ḫamyāze zīr-i sāġar bezm-i ḫużūr-ı āġūş

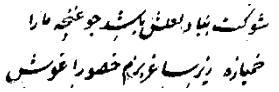

Şevket onuñ yād-ı laʿliyle ġonca gibi baña olur
Ḫamyāze-i zīr-i sāġar bezm-i ḫużūr-ı āġūş

Maḥbūbuñ ḫayāl-i laʿl ile ġonca gibi hamyāze-i zīr-i sāġar benim ḫużūrdur āġūş-ı maḥbūb olur

[345] Vezin gereği "zi" şeklinde okunmuştur.

445

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Bāz dāred der tenem her mūy çun pervāne raḳṣ**
Mīkoned der her kef-i ḫākem ṣad āteşḫāne raḳṣ

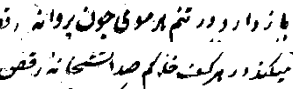

Bir daḫi ṭutar vücūdumda her bir mūyum pervāne gibi raḳṣ
Eder her bir avuç ḫākimde yüz āteşḫāne raḳṣ

Sūziş-i şevḳ-i ᶜaşḳımdan serāpā her bir aᶜżā-yı vücūdum bir dūdmān-ı āteş gibi bir güne şuᶜle ile āteş efrūz olmuşdur

2 **Gird-i ser gerdīdenem çun ḥalḳa-i bīrūn-i derest**
Mīkoned pervāne imşeb bīrūn-ı ḫāne raḳṣ

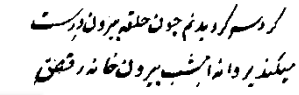

Baş eṭrāfında gezip ḥalḳa-i bīrūn-ı der gibidir
Eder pervānem bu gece bīrūn-ı ḫānede raḳṣ

Şemᶜ-i ḥüsn-i maḥbūbuñ eṭrāfında devr etmem pervāne gibi esrārḫāne-i ᶜaşḳdan ḫāric bir şeydir gūyā ᶜāşıḳ esrār-ı ᶜaşḳa vāḳıf olmayaraḳ rāz-ı ᶜaşḳdan dem urur belki şemᶜ-i ḥüsn-i maḥbūb ile vücūduñ iḥrāḳ edip maḥv olmaḳ rāz-ı ᶜaşḳa vāḳıf olmaḳdır

3 **Behr-i rūzī bīḳarārīhā-i mā imrūz nīst**
Murġ-ı mā der beyża mīgerded berāy-ı dāne raḳṣ

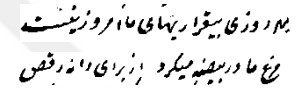

Rızḳ için bizim bīārām olmamız bugün değildir
Bizim murġumuz yumurta içinde eder dāne için raḳṣ

Nevᶜ-i benī ādemden rızḳa ḥarīṣ olmaḳ şimdi değildir belki ez ḳadīm-i māderzād (288b) efrād-ı nevᶜ-i benī ādem dāne-i rızḳa ḥarīṣ-i muḳayyeddir

4 **ᶜAşḳ der her cā ki bāşed kār-ı ḫodrā mīkoned**
Zᵓāteş der seng dāred bāl-ı īn pervāne raḳṣ

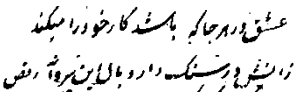

ᶜAşḳ her kande olsa kendi kārıñ eder
Āteşden ṭaşda ṭutar bu bāl-i pervāne raḳṣ

Her yerde ᶜaşḳ icrā-yı keyf-i ḥāl-i ᶜaşḳı icrā eder ṭaş içinde olan āteşde per <u> bāl-i pervāne raḳṣ eder ḥāṣıl āsār-ı tecelliyāt-ı zühūrāt-ı Yezdān her bir şeyde cilvenümündur eger maḫfī eger āşikār olsun bir şey-i vāḥid ḥükm-i ḫafiye-i Bārī'den ḫālī değildir

446

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Menem ki mīdihed āşuftegī <be> sunbul ḳarż**
Koned zi ḫāmuşīyem naḳd-ı nāle bulbul ḳarż

منم کہ میدہد آشفتگی سنبل قرض
کند ز خامشیم نقد نالہ بلبل قرض

Benim ki verdim sünbüle āşüftelik ḳarż
Eder sükūtumdan naḳd-ı nāle bülbül ḳarż

Ben bir bile fikr-i zülf-i perīşān ḫayāliyle ʿāşıḳ-ı āşüfte vü perīşān nihādım sünbül-i āşüfteliği benden aḫẕ eder dīger bir mertebe āh <u> enīn ile ālūde olmuşdur ẕāt-ı sirişdimiz bülbül-i hezārzāriyle benden ḥāżır nāle-i feryād aḫẕ eder

2 **Zi bes be ṣoḥbet-i murġ-ı çemen giriftārem**
Pey-i ḫerīden-i bulbul konem zer ez gul ḳarż

ز بس بصحبت مرغ چمن گرفتارم
پی خریدن بلبل کنم زر از گل قرض

Ol ḳadar ṣoḥbet-i murġ-ı çemene giriftārım
Bülbül olmaḳ ardınca ederim altın gülden ḳarż

Ol ḳadar elīf <u> mūnis oldum murġ-ı çemen ile bülbülü olmaḳ rām etmek için gülden altın ḳarż edip dāne-i zer gül-i bülbülü giriftār ederim

3 **Çerāġ-ı kuşte-i ḫod rā bedīde-i <gil>-i be men**
Ki āteşī konem ez berḳ-i naʿl-i Duldul ḳarż

چراغ کشتہ خود را بدیدہ بمن
کہ آتشی کنم از برق نعل دلدل قرض

Kendi çerāġ-ı küştemi dīde-i kilīm gibi bende
Pür āteş ederim berḳ-i naʿl-i düldülden ḳarż

Kendi çerāġ-ı küşte-i vücūdum dīde-i kilīm gibi ben daḫi bir ḥüsn-i ẓühūrāt-ı tecelliyātdan rūşen ederim belki bir ṣāḥib-i feyż nefesinden nefes alıp irşād olurum ẓulmetgāh-ı nefsānīden halāṣ olurum

4 **Fiġān zi nergis-i nev kīse-i butān Şevket**
Ki mīdihed nigāhī be ṣad teġāful ḳarż

فغان ز نرگس نو کیسہ بتان شوکت
کہ میدہند نگاہی بصد تغافل قرض

Fiġān olsun nergis-i nev kīse-i bütāndan Şevket
Zīrā verirler bir nigāh yüz teġāfül ile ḳarż (289a)

Feryād <u> fiġān olsun bu nevzüḥūr şūḫ dilberlerden yüz teġāfül ile bir nigāh ederler ʿāşıḳı dilḫastelere

447

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Binā-yı ḥüsn-i to vīrān şod ez sitemger-i ḫaṭṭ**
Buved perīden-i reng-i to gerd-i leşker-i ḫaṭṭ

بنای حسن تو ویران شد از ستمگر خط
بود پریدن رنگ تو گرد لشکر خط

Seniñ binā-yı ḥüsnüñ vīrān oldı ḫaṭṭ-ı sitemgerden
Olur seniñ reng uçmaḳ ġubār-ı leşker ḫaṭṭ

Bīnā-yı ḥüsn-i maḥbūb siyāh ḫaṭṭ-ı ceyş ile pāy-māl <u> ḫarāb oldı reng-i nābūd ḥüsn-i ġubār-ı leşker ḫaṭṭ oldı

2 **Buved zükām meşām-ı bahār ez ʿıṭreş**
Be muşg rīşe devāndest sebze-i ter-i ḫaṭṭ

بود زکام مشام بهار از عطرش
بمشک ریشه دواند بسبزه تر خط

Olur zükām meşām-ı bahār ʿıṭrından
Müşge kök yürütmüşdür sebze-i ter ḫaṭṭ

Būy-ı ḫaṭṭa ḫoş ʿıṭr ḥüsn-i maḥbūbdan meşām-ı bahāra zükām ṭārī oldı ḫaṭṭ-ı müşgīn cānān biʾẕ-ẕāt müşgnihād u māye-i būy-ı ʿıṭrnāḳ ile ālūde vü sirişt olmuşdur ḥāṣıl nükhet-i ḫaṭṭ-ı cānāna püşt-i būy-ı şükūfe sebzzār-ı bahārı nācīz olur

3 **Be yād-ı sāde ʿizārān çonān zi ḫod reftem**
Ki şod zi dūr numāyān sevād-ı leşker-i ḫaṭṭ

بیاد ساده عذاران چنان ز خود رفتم
که شد ز دور نمایان سواد لشکر خط

Ḫayāl-i sāde ʿizārlar ile o ḳadar kendimden gitdim
Zīrā oldı īrāḳdan ẓāhir sevād-ı leşker ḫaṭṭ

Bir mertebe sāderū maḥbūblar ḫayāline müstaġraḳ olup fikr-i endīşenāk oldum sevād-ı leşker ḫaṭṭ-ı maḥbūb benden min baʿd rütbesinde oldı

4 **Zamāne bāzī-yi dīger be rūzgār[346] āverd**
Fikende mühre-i ḫāl-i to rā şeşder-i ḫaṭṭ

زمانه بازی دیگر بروی کار آورد
فکنده مهره خال ترا ششدر خط

Zamāne başḳa bir luʿb rūzgāra getirdi
Bıraḳdı seniñ mühre-i ḫāliñ şeşder ḫaṭṭ

Safḥa-i ruḫsār-ı yārda başḳa güne cilve-nümūna nümūne-i ḥüsn ẓāhir oldı zīrā ḫāl-i ʿizār-ı maḥbūbu leşker ḫaṭṭ-ı taḫt edip zabṭ eyledi

5 **Zi reşk-i zulf-i to ṭomār-ı ḫod be hem pīçīd**
Ki rūzgār be rūyet goşāde defter-i ḫaṭṭ

ز رشک زلف تو طومار خود بهم پیچید
که روزگار بروی تو باز کرده دفتر خط

[346] Bu kelime metinde "برویکار" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "berūzgār" şeklinde okunmuştur.

Seniñ zülfüñ ḥasedinden kendi ṭomarını birbire ṣarılır
Zīrā rūzgār seniñ yüzünde açmış defter ḫaṭṭ

Zülf-i maḥbūb ḫaṭṭ-ı ḥüsn-i maḥbūba reşk <u> ḥasedinden kendi ṭūl u dırāz mebḥūṣüʾn-ʿanh olan silsile-i ṭomarın ṭayy eder zīrā (289b) müsāʿade-i zamān ile bāl-ı Hümā dübāl ḫaṭṭ-ı siyāh müşgīn kişve-i ḥüsn-i maḥbūbda pervāz <u> cevlān edip sāyeendāz oldı ḥāṣıl-ı kelām kişver-i ḥüsn-i dilberde siyāh haṭṭ-ı pānihāde vü ẓāhir olduḳda zülf-i sernigūn dilberdir kenār oldı

6 **Zi ḥusn mīkeşī āzār-ı çerḫ mīḫˇāhed**
Ki ḫūnreng-i to rā kem koned nīşter-i ḫaṭṭ

زحسن میکشی آزار چرخ میخواهد
که خون رنگ ترا کم کند بنشتر خط

Ḥüsnden çekersin āzār-ı çarḫ ister
Seniñ ḫūnrengīn az eder nişter ḫūn

Reng-i ḫūnīn ḥüsn ile cānān rencūr olmamaḳ için meşşāṭa-i ḳudret neşter-i ḫaṭṭ ile ḫūnreng ḥüsn-i maḥbūb noḳṣān etmek ister

7 **Be gird-i laʿl-i to pervāz-ı āteşīn dāred**
Zened be şuʿle-i yāḳūt per semender-i ḫaṭṭ

بگرد لعل تو پرواز آتشین دارد
زند بشعله یاقوت پر سمندر خط

Seniñ laʿl-i lebiñ eṭrāfında pervāz-ı āteşīn ṭutar
Urur şuʿle-i yāḳūtda per semender ḫaṭṭ

Gird-i laʿl-i leb-i dilberde ġubār-ı ḫaṭṭ-ı dilber şuʿle-i yāḳūt-i āteşīnde semender iki bāl <u> per ile raḳṣān olup pervāz eylediği gibidir

8 **Goşāde bāl per-i ʿişret-i ḫod tezerv-i men**
Ki reng mībered ez rūy-ı ū be şehper-i ḫaṭṭ

گشاده بال پر عشرت خود تذرو من
که رنگ میبرد از روی او بشهپر خط

Açdı kendi bāl u periñ benim tezerv-i ʿişretim
Tā ki reng götürür onuñ yüzünden şeh-per ḫaṭṭ ile

Tezerv u ṣafā-yı ʿāşıḳ gülzār-ı ḥüsn-i dilberde bāl u per küşāde olmuş şehper ḫaṭṭ ile hembāl olup gün-i ṣafā aḫz edip cilvenümūn olmaḳ

9 **Zi mevc-i çeşme-i ḫūrşīd ṣāfter gerded**
Çi naḳṣ āyīne-i ḥüsn rā zi cevher-i ḫaṭṭ

ز موج چشمه خورشید صافتر گردد
چه نقص آینه حسن را ز جوهر خط

Mevc-i çeşme-i ḫūrşīdden ziyāde ṣāf olur
Ne noḳṣān āyīne-i ḥüsnde cevher-i ḫaṭṭdan

Mirāt-ı ḥüsn-i maḥbūb ʿayn-ı ḫūrşīdden ṣāf u mücellā olur ne noḳṣān ṭārī olur cevher ḫaṭṭdan ḥüsn-i berrāḳ-ı cānāna belki ziyāde ābdār u cevherdār olur

10 **Nigāh-ı seyr derīn nevbahār kon Şevket**
Dīger ḳıyāmet-i ḥüsnest u cūş-ı maḥşer-i ḫaṭṭ

Nigāh-ı seyr eyle nevbahāra Şevket
Daḫı ḳıyāmet-i ḥüsndür cūş-ı maḥşer ḫaṭṭ

Nev-remīd ḫaṭṭ ile ḥüsn-i cānāna göz ṭolusu seyr <u> temāşā ḳıl zīrā nihāyet-i ḥüsndür ḳıyāmet-i ḥüsn olup mahşergāh-ı ḥüsn olacaḳdır (290a)

448

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Çu hest ḫūb-ı murād-ı to em zi zişt çi ḫaṭṭ**
Buved (290a) rıżā-yı to ger dūr <r>uḫ ez behişt çi ḫaṭṭ

Çunkü var seniñ güzel murādıñ bende çirkīnlikden ne ḫaṭṭ
Olur seniñ rıżān dūr yüz firdevsinden ne ḫaṭṭ

Emr-i maʿrūf Bārī-i teʿālāya destres olunduḳda nehy-i fikr-i Mevlā'ya teşebbüs etmekden ne fāʾide rıżā-yı Bārī teʿālā mülāḥaẓa olunduḳda mulaḥaẓa-i cennet ʿabeş maḳūlesidir ḥāṣıl rıżā-yı Bārī mevlā-yı müteʿāliñ her bir ināyetini mestlerindir

2 **Merā ki āyīne-i cūş-ı bahār jengārest**
Zi mevc-i sebze çi feyżest ez kenār-ı kişt çi ḫaṭṭ

Bañā tā ki āyīne-i cūş-ı bahār jengārdır
Mevc-i sebzeden ne feyż var ekin eṭrafından ne ḫaṭṭ

Benim mirāṭ-i ḳablimde cūş-ı bahar ancaḳ sebz-i jengār eyyāmdır bile olduġu ḥālde baña sebzezār-ı bahārdan u kenār-ı ekinden baña bir fāʾide-i maḥẓūziyyet yoḳdur

3 **Miyān-ı deyr u ḫarem kerdeem rehī peydā**
Merā zi kaʿbe çi feyżest u ez kinişt çi ḫaṭṭ

Deyr u ḫarem miyānında etmişim bir yol peydā
Baña kaʿbeden ne feyżdir kilīsādan ne ḫaṭṭ

Benim seyr-i sülūk eylediğim ṭarīḳ küfr ile islām beyninde bir ṭarīḳdir belki başḳa gūne semtden ḥaḳḳa teveccüh buldum böyle olduġu ḥālde küfr u islām baña żarār u fāʾide yoḳdur

449

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Çun ġamet reng-i cunūn rīzed be maġẕ-ı nūr-ı şemᶜ** چون غمت رنگ جنون ریزد بمغز نور شمع
Mīşeved dāġ-ı nemek sūr-ı encumen ez şūr-ı şemᶜ میشود داغ نمک سور انجمن از شور شمع

Ḳaçankim ġamıñ reng-i cünūn ṭöker maġz-ı nūr-ı şemᶜa
Olur dāġ-ı nemek sūr-ı meclis şūr-ı şemᶜden

Ḥāl-i keyf-i cünūn ġam-ı ᶜāşıḳ maᶜşūḳa sirāyet eyledikde maᶜşūḳdan şūriş-i ġam-ı ᶜāşḳ-ı ᶜāşıḳ ᶜāleme sirāyet edip iḥāṭa eder

2 **Cilvegāh-ı ḫusn-i ᶜāşıḳ rā mekān-ı purṣafāst** جلوه گاه حسن عاشق را مکان پر صفاست
Mīkoned pervāne seyr-i mehtāb ez nūr-ı şemᶜ میکند پروانه سیر ماهتاب از نور شمع

Ḥüsn-i cilvegāh-ı ᶜāşıḳ mekān-ı pürṣafādır
Eder pervāne seyr-i māhtāb nūr-ı şemᶜde

Cilve-i ḥüsn-i maḥbūb ile ᶜāşıḳa ifnā-yı vücūd etmek seyr-i safā gibi ferāḥ baḫş u rūşennümūn **(290b)** olur nūr-ı şemᶜ eṭrāfında sergerdān olup maḥv-ı vücūd etmek seyr-i māh-tāb gibidir

3 **Beski mīgāhed zi reşk-i şuᶜle-i ruḫsār-ı ū** بسکه میگاهد ز رشک شعله رخسار او
Geşt yek mūy-ı sefīd āḫir ten-i rencūr-ı şemᶜ گشت یک موی سفید آخر تن رنجور شمع

Ol ḳadar ki noḳṣān olur onuñ ḥased şuᶜle-i ruḫsārından
Oldı bir beyāż ḳıl nihāyet cism-i rencūr-ı şemᶜ

Maḥbūbuñ pertev-i ruḫsārı ḥüsnden şemᶜ-i meclis eriyip bir mertebe noḳṣān oldı nihāyet bir beyāż ḳıl gibi cism-i ilāġārı bedīd oldı

4 **Beski çerḫ ez vecd u ḥāl imşeb be bezmeş mīzenem** بسکه چرخ از وجد و حال امشب بزمش میزنم
Mīnumāyed püşt-i rū ber men yekī çun nūr-ı şemᶜ مینماید پشت و رو بر من یکی چون نور شمع

Ol ḳadar devr-i devrān vecd u ḥāl bu gece meclisinde urdum
Görünür püşt u rūyunda bir güne nūr-ı şemᶜ gibi

Bezm-i cānānda bu gece vecd u ḥāl ile bir mertebe semāᶜ <vü> devrāb eyledim püşt u rūyum belki mecmuᶜ peykerim nūr-ı şemᶜ gibi bir güne muṣaffā nūrānī hüveydā oldı

5 **Encumen ez bes be zīr-i girye-i pervāne māND** انجمن از بس بزیر گریه پروانه ماند
Çun hevā bīrūn zi zīr-i āb āyed nūr-ı şemᶜ چون هوا بیرون ز زیر آب آید نور شمع

Meclis ol ḳadar zīr-i girye-i pervānede ḳaldı
Hevā gibi ṭaşra zīr-i ābdan gelir nūr-ı şemᶜ

Bu gece cūşiş-i girye-i pervāneden ᶜālem bir mertebe seylāb-ı tūfānḫīz oldı nūr-ı şemᶜ gibi zīr-i perde-i ābda bedīd olurdı

6 **Çun pervāne zaḫm-ı men nemīāyed be hem**
Mīnihem merhem be dāġ-ı ḫīş ez kāfūr-ı şemᶜ

چون پروانه زخم من نمی‌آید بهم
مینهم مرهم بداغ خویش از کافور شمع

Pervāne gibi benim zaḫmım gelmez birbirine
Ḳorum merhem kendi dāġıma kāfūr-ı şemᶜden

Pervāne gibi nūr-ı āteş-i maḥbūb ifnā-yı vücūd etmekden başḳa ᶜāşıḳa göre dīger ᶜilāc u çāre yoḳdur

7 **Meşrebem ez sādegī hemreng-i herkes mīşeved**
Şuᶜle mīgerded hevā-yı ḫāneem ez nūr-ı şemᶜ

مشربم از سادگی همرنگ هر کس میشود
شعله میگردد هوای خانه‌ام از نور شمع

Meşrebim sādelikden herkes ile bir ḥāl üzre olur
Şuᶜle olur hevā-yı ḫāneme nūr-ı şemᶜden

Ṣāf <u> ṣadedil olmaḳdan her kimse ile hemmeşreb u yekdil olurum nūr-ı şemᶜden hevā-yı ḫānem şuᶜle olur

8 **Mīkonend ez ḫ ̌īşten peydā tecellī ᶜārifān**
Şevket ez berḳ-i vücūd-ı ḫod godāzed Ṭūr-ı şemᶜ

میکنند از خویشتن پیدا تجلی عارفان
شوکت از برق وجود خود گذارد طور شمع

Ederler kendilerinden peydā tecellī ᶜārifān
Şevket kendi berḳ-i vücūdundan erir ṭūr-ı şemᶜ (291a)

Erbāb-ı ᶜirfān kendi kendinden irşād olup tecelliyāt olurlar ṭūr-ı şemᶜ kendi vücūdundan tecelliyāt olup nūr-ı nār-ı vücūduyla güzār olduġu gibi

450

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Yek dāġ mīnümāyedem ez dil hezār dāġ**
Āyīne ḫāneest çerāġān be yek çerāġ

یک داغ مینمایدم از دل هزار داغ
آئینه خانه‌است چراغان بیک چراغ

Bir dāġ gösterem dilde hezār dāġ
Āyīne ḫānedir çerāġān bir çerāġdan

Ṣāf żamīr pür nūr-ı tecellī ile irşād olmaḳ biñ nūr-ı tecellī ile irşād olmaḳ gibidir āyīne ḫānesinde bir çerāġbīn ḥükmün eylediği gibi

2 ʿIydest costucūy-ı to erbāb-ı şevḳ rā
Pā rā <ze>nend zi ābile be ser gul-i sürāġ

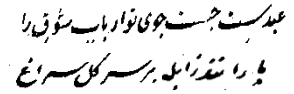

ʿIyddır seniñ ṭalebiñde erbāb-ı şevḳe
Ayağa vuralar ḳabar başı üzre gül sürāġ

ʿIyddır belki nev-rūz-ı ʿıyddır ṭaleb-i maḥbūbda rāh-ı muḥabbetde teḳāpū edip erbāb-ı şevḳ-ı gül ile serāpā-yı ṭalebde zīnetnümūn olup dāʾī mā cūyā olmaḳ

3 Pervāne dār cān-ı ḫod ez ḥasret-i viṣāl
Bendīd naḫl-ı mātem-i ū ez gul-i çerāġ

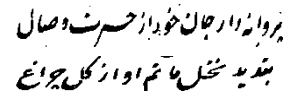

Pervāne verdi kendi cānın ḥasret-i viṣālden
Baġladı onuñ naḫl-ı mātemiñ gül-i çerāġdan

Pervāne egerçe ṣavt-ı viṣāl ile cān teslīm eyledi lākin gül-i çerāġ daḫı naḫl-ı mātem baġladı yaʿnī yanıp yaḳıldı

4 Behr-i neẓāre-i ruḫ-ı ḫoşāb u reng-i ū
Hemçun nigeh zi çeşm ber āyed mey ez āyāġ

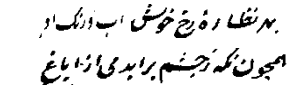

Onuñ rūy-ı ḫoşāb u reng-i būy-ı neẓẓāresi için
Nigāh gibi gözden çıḳar şarāb piyāleden

Maḥbūbuñ güzel ḥüsn-i pürāb-ı nāb u reng-i būdārına temāşā etmek için bāde piyāleden medd-i nigāh gibi ḫurūc eder

5 Ez bes be bezm-i bāde melūlem zi dūrīt
Cām-ı meyem be dīde siyāhest hemçu zāġ

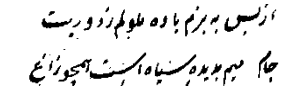

Ol ḳadar bezm-i ṣahbāda melūlüm seniñ ıraḳlıġıñdan
Cām-ı şarābım gözde siyāhdır zāġ gibi

Bezm-i ʿişretde cānān olmasızıñ bir mertebe melūl <u> ġam-gīn oldum piyāele-i bāde baña zāġ-ı siyāh gibi bedīd oldı

6 Kendem zi żaʿf-ı tā dil-i ḫod Şevket ez çemen
Ṣad pāre geşt hemçu gulem perde-i dimāġ (291b)

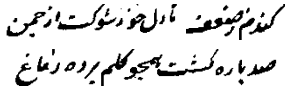

Ḳazdım tā göñül żaʿfından Şevket çemenden
Yüz pāre oldı benim gülüm gibi perde-i dimāġ

Gülzār-ı dilfirīb-i ʿālemden kendi göñlüm münfek edince maḥv-ı vücūd eyledim ḥāṣıl esbāb-ı ʿālemden dest-efşān edinceye dek biʾl-külliye ġubār-ı vücūd ifnā vü berbād oldı

451

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 Ḫaẕer bāyed nümūden ez şikāyet kerden-i ʿāşıḳ
Ki āteş mīcehed ez leb be hem āverden-i ʿāşıḳ

حذر باید نمودن از شکایت کردن عاشق
که آتش میجهد از لب بهم آوردن عاشق

Ḫaẕer lāzım göstermek ʿāşıḳıñ şikāyet etmekliğinden
Zīrā āteş ṣıçrar dudaġ dudaġa getirmekliğinden ʿāşıḳ

ʿĀşıḳıñ āh-ı āteşbār u inkisār-ı derūnun ġayet ihtirāz lāzımdır zīrā ʿaşıḳıñ dāʾimā derūnundan ġayet ihtirāz lāzımdır zīrā ʿāşıḳıñ dāʾimā derūnunda āh-ı āteşbār ʿālemsūz mużmerdir

2 Gul-i nāz u niyāz ez yek leb-i cū nāzikī dārend
Bahār-ı ḥüsn gerded ġonce ez pejmurden-i ʿāşıḳ

گل ناز و نیاز از یک لب جو نازکی دارند
بهار حسن گردد غنچه از پژمردن عاشق

Verd-i nāz u niyāz bir leb-i cūda nāziklik ṭutarlar
Bahār-ı ḥüsn olur ġonca ʿāşıḳıñ pejmürdeliğinden

Ḥāl-ı keyf-i maʿşūḳ u ḥāl-i keyf-i ʿaşıḳ ikisi bir ẓuhūr etdi ʿāşıḳıñ noḳṣān-ı ḥālinden maʿşūḳ tezāyüd-i ḥāl kesb eder dīger maʿşūḳuñ ḥüsn-i ḥāl tezāyüd-i cemālinden ʿāşıḳa kemāl-i ʿaşḳ u pejmürde-i ḥāl-i vücūd ḥāṣıl ʿāşıḳıñ ṣüreten pejmürde olması maʿşūḳūn kemāl-i ḥüsnüne delīldir

3 Ḳadeh rengīn buved z'ābī ki rızḳ tāk mīgerded
Leb-i maʿşūḳ meygünest ez ḫūnḫorde-i ʿāşıḳ

قدح رنگین بود زآبی که رزق تاک میگردد
لب معشوق میگونست از خون خورده عاشق

Ḳadeh rengīn olur bir ṣudan ki rızḳ tāk olur
Leb-i maʿşūḳ meyfāmdır ʿāşıḳıñ ḳan içmekliğinden

ʿĀşıḳ dāʾimā ġam <u> endūh-ı ʿaşḳ ile ḫūn-ı ciğer nūş etmek ile maḥbūbuñ leb-i meygün olur ṣu rıżḳ-ı tāk olmaḳ ḥasebiyle ḳadeh rengīn olduġu gibi ḥāṣıl ʿāşıḳ ne miḳdār ġam-gīn u pejmürde olursa kemāl-i ḥüsn-i maḥbūba delīldir belki revācda ḥüsn-i maḥbūbdur maʿlūm bu beyt ile evvelki beyt meʿālī birdir

4 Nemīdāned kesī coz tīre rūzān ḳadr hem Şevket
Siyeh pūşest ḥüsn-i nevḫaṭān ez morden-i ʿāşıḳ

نمیداند کسی جز تیره روزان قدر هم شوکت
سیه پوشست حسن نوخطان از مردن عاشق

Bilmez kimse siyeh günlerden başḳa birbiriniñ (292a) *ḳadrin Şevket*
Siyeh pūşdur nevḫaṭṭlar ʿāşıḳıñ ölmesinden

Birbirine hemḥāl u hemṣıfat olan kimseler birbiriniñ ḳadr miḳdārıñ bilir ʿāşıḳ siyeh rūzıyle ḫaṭṭ-ı ḥüsn-i maḥbūb hemḥāl olduġu için ʿāşıḳıñ ölmesinden ḫaṭṭ-ı ḥüsn-i maḥbūb siyehpūş olur

445

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Şīr rem mīkoned ez şūriş-i dīvāne-i ᶜaşḳ**
Dīde-i dīv buved şemᶜ-i perīḫāne-i ᶜaşḳ

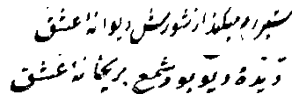

Arslān ḳaçar şūriş-i dīvāne-i ᶜaşḳdan
Çeşm-i dīv olur çeşm-i perīḫāne-i ᶜaşḳ

Çoḳ dilber seciᶜ kimseler şūriş <u> çile-i ᶜaşḳa tāb u ṭāḳāt getirmezler zīrā saḥā-ı meydān-ı ᶜaşḳ ṣadme-i nesīm-i dehr-i dūndan ᶜibāretdir belki ibtilā-yı belā-yı cihān-ı fānīden ᶜibāretdir

2 **Bīḫodīhā çun beled geşt rehet kūtāhīst**
Tā serdār buved laġzīş-i mestāne-i ᶜaşḳ

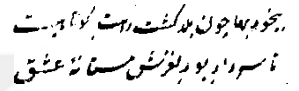

Bīḫodluklar beled olduġu ḥālde yoluñ kūtāhdır
Tā serdār olur laġzīş-i mestāne-i ᶜaşḳ

ᶜĀlemden ġaflet edip vücūd-ı hestīden bīḫod olduġuñ menzil-i ḥaḳīḳat olur manṣūr-ı vücūd-ı hestī terk u ġaflet edip serdārda cilvenümūn olup menzil-i ḥaḳīkate āyende <vü> vāṣıl olduġu gibi

3 **Kufr u İslām der īn rāh du naḳş-ı ḳademest**
Kaᶜbe sengīst zi dīvār-ı ṣanemḫāne-i ᶜaşḳ

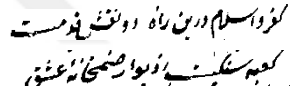

Küfr u islām bu yolda iki naḳş-ı ḳademdir
Kaᶜbe bir ṭaşdır dīvār-ı ṣanemḫāne-i ᶜāşḳdan

Rāh-ı ḥaḳīḳatde küfr u islām iki āṣār-ı ẓühūrātdır kaᶜbe bir cihet-i zāhirīdir niyāz-ı ḥaḳīḳat-i Bārī'de belki küfr ü islām u deyr u kaᶜbe niyāz-ı Bārī-i teᶜālāya ẓāhir bir cihetdir yoḳsa ḥaḳīḳat-i ḥālde teveccüh-i niyāz-ı Bārī başḳa günedir rabṭ-ı ḳalb-i derūn devām üzre olmaḳ lāzımdır

4 **Penbe-i şīşe-i mā maġz-ı ser-i Ḥallācest**
Sırr-ı tevḥīd buved neşᵓe-i peymāne-i ᶜaşḳ

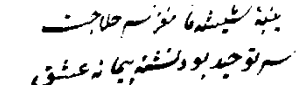

Bizim penbe-i şīşemiz maġz-ı ser-i ḥallācdır
Sırr-ı tevḥīd olur neşᵓe-i peymāne-i ᶜaşḳ

Sırr-ı tevḥīd belki rāz-ı ẕikr-i tevḥīddir ehl-i ᶜaşḳıñ neşᵓe sebeb-i ṣafāsıdır manṣūr-ı ḥallācıñ kemt-i sır eylediği (292b) bir nümūnedir rāz-ı ᶜaşḳ maḫfīdir

5 **Mīkoned şemᶜ-i ḫod āteş zi ġubārem rūşen**
Şuᶜle-i ferşest be ḫākister-i pervāne-i ᶜaşḳ

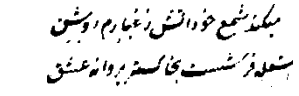

Eder āteş kendi şemʿiñ benim ġubārımdan rūşen
Şuʿle-i ferşdir ḫākister pervāne-i ʿaşḳda

Āteş-i şuʿlenāk olmaġa biz ʿāşıḳlarıñ ġubār-ı pürtābınd<an> ḥarāret iḳtibās eder zīrā ʿāşıḳ-ı pervāne ṭıynetiñ ġubār-ı vücūdu şuʿleālūd u āteşsirişt dir

6 **Bīḫodī ḫaymenişīnest be ṣaḥra-yı nesīm**
Sāye-i ebr-i bahārest siyehḫāne-i ʿaşḳ

بیخودی خیمه نشین است بصحرا نسیم
سایهٔ ابر بهار است سیه خانهٔ عشق

Bīḫodluk ḫaymenişīndir ṣaḥrā-yı nesīmde
Sāye-i ebr-i bahārdır siyehḫāne-i ʿaşḳ

Terk <u> teġāfül-i ʿālem olup esbāb-ı taʿalluḳatdan bīḫod bīhaber olmaḳ ʿālem-i leṭāfetde cevlān u cilvenümūn olmaḳdır ḥāṣıl-ı kelāmān mey-i muḥabbet u ʿaşḳla mest <u> medhūş bīḫod olmaḳ nesīm-i ṣabā gibi ʿālem-i cevr-i rūḥāniyyetde nūr-ı naẓar gibi cilveger olmaḳdır

7 **Pey-i gumkerde reh-i ḫāne-i bedūşī Şevket**
Bīḫaber bord merā <tā> be der-i ḫāne-i ʿaşḳ

بی گم کرده ره خانهٔ بدوشی شوکت
بی خبر برد مرا بدر خانهٔ عشق

Etmiş yol nişānı ile ḫāne-i bedūşluk Şevket
Ḫabersiz götürdi beni tā ki bāb-ı ḫāne-i ʿaşḳa

Terk-i ʿālem u tecerrüd-i ḥāl bilāārā-yı ṭarīḳ Şevket beni ḫabersiz götürdi maḳām-ı ʿaşḳa vāṣıl eyledi

452

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Eşk-i bītāb nemīgerded ḫuşk**
Maġz-ı sīmāb nemīgerded ḫuşk

اشک بی تاب نمیگردد خشک
مغز سیماب نمیگردد خشک

Eşk-i bīḳarār olmaz ḳuru
Sīmāb beyni olmaz ḳuru

Huşk ḫūnīn ʿāşıḳ-ı bīḳarār mıḳaṭṭaʿ olmaz derūn-ı sīmāba ḳarārgāh olmadıġı gibi

2 **Ṣāf dil rā nebuved reng-i zevāl**
Gul-i mehtāb nemīgerded ḫuşk

صاف دل را نبود رنگ زوال
گل مهتاب نمیگردد خشک

Ṣāf dil u pāk ṭıynet kimselere ṣiḳlet-i dünyā ile noḳṣān ṭārī olmaz aṣl-ı şuʿle-i mehtāb noḳṣān ṭārī olmadıġı gibi

3 **Tā nem ez āb-ı ruḫ-ı ḫoş-ı torāst**
Hemçu girdāb nemīgerded ḫuşk

تا نم از آب رخ خوش تراست
همچو گرداب نمیگردد خشک

Tā ki nem seniñ ḫoşāb-ı ruḫundadır
Girdāb gibi olmaz ḳuru

Ne ḳadar ki seniñ güzel yañaġında bevvāb-ı tāb-ı ḥüsn u cemāl vardır ān-ı leṭāfet şīvesinden zāʾil olmaz belki gün günden tezāyüd olur

4 **Dūrī (293a) ez ehl-i vaṭan gerd-i fenāst**
Āb der āb nemīgerded ḫuşk

دوری از اهل وطن گرد فناست
آب در آب نمیگردد خشک

Īraḳlık ehl-i vaṭandan gerd-i fenādır
Ṣu ṣu içinde olmaz kuru

Efrād-ı cins efrād-ı cinsinden müferaḳat eyledikde ʿalāmet-i ifnā-yı vücūddur ṣu bir yerde müctemiʿ olduḳda berdevām olup tefrīḳ olduḳda ḳaṭre ḳaṭre maḥv olduġu gibi güzellik ḫılāf-ı cins ile efrād-ı cins iʿdām olduġu gibi ḥāṣıl her şeyiñ devām <u> s̲ebātı kendi cins u mümās̲il ile ḫilāf-ı cins ile maḥviyete bādīdir

5 **Tā hevā rā nemī zi eşkem hest**
Ebr bīāb nemīgerded ḫuşk

تا هوا را نمی ز اشکم هست
ابر بی آب نمیگردد خشک

Tā ki hevāda bir nem benim ekşimde var
Buluṭ susuz olmaz ḳuru

Rutūbet-i çeşm-i giryānım hevāda var iken buluṭ ṣusuz ḳalmaz yaʿnī cins-i envāʿ-ı ḥayvān mevcūd iken ḫāk-ı zemīnden nebātāt münḳaṭiʿ olmaz belki niʿmet ġayr müteraḳḳıba cins-i envāʿ-ı ḥayvān ḫān-ı ġayb-ı Bārī'de keşīde olur

6 **Meykeşī zühd negerded Şevket**
ʿĀlem-i āb nemīgerded ḫuşk

میکشی زهد نگردد شوکت
عالم آب نمیگردد خشک

Bāde nūş olmaz zāhid Şevket
ʿĀlem-i şarāb olmaz ḳuru

Zāhid-i ḫuşk cāmid ṭıynet bāde nūş olup nermḫūy olmaz belki rind lāubālī ḳalender olmaḳ zāhid-i maʿsiyyetālūde çendān mülāyim değildir zīrā bezm-i ʿişretden ḥüsn-i ṣafā vü nerm-i nāzik neşʾe zāʾil olmadığı gibi zāhidin ḫuşk-māyelik zāʾil olmadığı gibi zāhidin ḫuşk-māyelik zāʾil olmaz

453

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 Zʾān bīşter ki ḫalḳ konend āşiyān be ḫāk
Tersem furū revend zi ḫˇāb-ı girān be ḫāk

زان بیشتر که خلق کنند آشیان بخاک
ترسم فرو روند ز خواب گران بخاک

Bundan ziyāde ḫalḳ ederler āşiyān ḫākde
Ḳorḳarım içeri girsinler ḫāb-ı girān ile ḫāke

Ḫalḳ-ı cihān bir mertebe küre-i ḫākde yaʿnī rūy-ı zemīnde bīnā-yı raşīş u ṭāḳ-ı bülend eyvān ile binā endāz u meşgūl-ı küllī ile iştiġāl etmişler ḳorḳarım nihāyet bu ġāfil kimseler ḫāk-ı zemīne ġarḳ olup efsel-i sāfile gideler

2 Rızḳ ez felek (293b) be mā zi reh-i āb mīresed
Endīşe besteend çirā ʿāḳilān be ḫāk

رزق از فلک بما ز ره آب میرسد
اندیشه بسته اند چرا عاقلان بخاک

Rızḳ bize şu yolundan felekden vāṣıl olur
Niçin fikr baġlamışlar ʿāḳiller ḫāke

Bizim rızḳ-ı muḳadderemiz ʿālem-i bālā-yı ḫān-ı ilāhīden zühūr eder ʿacabā niçin ʿāḳil kimse başka süfliyyet ile ṭālib-i rızḳ olurlar

3 Ez reng <u> būy-ı refte be gil pāy-ı saʿy-ı mā
Şebnem gozeşte ez felek u mā hemān be ḫāk

از رنگ و بوی رفته بگل پای سعی ما
شبنم گذشته از فلک و ما همان بخاک

Reng <u> būdan <gitmiş> bizim saʿy ayaġımız kendi çamura
Şebnem geçdi felekden biz ḫālā toprakda

Bir reng u būy-ı ʿālem-i dilfirībe firifte olup ġubār-ı cism ile pādır kül <u> ġubār-ı cism ile muḳayyed olduḳ şebnem-i sebükrūḥ reng u būy-ı gülden dāmenefşān oldı nūr-ı āfitāb ile yek dil olup ʿālem-i bālāya ʿurūc eyledi

4 Gerdem çu reng mīpered ez çehre-i zemīn
Ez beski bordeem cīger-i ḫūnçekān be ḫāk

گردم چو رنگ میپرد از چهره زمین
از بسکه برده ام جگر خون چکان بخاک

Ġubārım reng gibi sıçrar çehre-i zemīnden
Ol ḳadar götürmüşüm ḳan aḳıcı ciğer toprağa

Zīr-i ḫāke baʿdeʾl-mevt ol ḳadar ciğer-i ḫūnīn ile giderim rūy-ı zemīnde baʿdeʾl-mevt ser-i mezārımda ġubār-ı vücūdum sürḫ <u> gülgūn bedīd olur ḥāṣıl tīġ-i ʿāşḳ <ile> bir mertebe şehīd oldum baʿdeʾl-mevt çehre-i mezārımdan çeşmḫūn bedīd olur

5 Ez beski bīto rīḫte kilkem ġubār-ı dil
Ṭomār-ı mā nihān şode çun ustuḫˇān be ḫāk

از بسکه ریخته قلقم غبار دل
طومار ما نهان شده چون استخوان بخاک

Firāk-ı maḥbūb ile ol ḳadar tökdi sensiz ḫāmem ġubār-ı dil
Bizim ṭomarımız gizli oldı kemik gibi ṭopraḳda

Firāḳ-ı maḥbūb ile ol ḳadar ġam <u> endūh-ı dil taḥrīr edip zebān-ı ḫāmemden ġubār-ı ġāmda ṣaḥīfeye rīzān oldı ṣaḥīfe zīr-i ġubār-ı ġamda pinhān oldı

6 **Çeşmem zi beski bī̇to be gulşen ġubār dāşt**
Medd-i nigeh çu rī̇şe-i gul şod nihān be ḫāk

چشمم ز بسکه بی تو بگلشن غبار داشت
مد نگه چو ریشه گل شد نهان بخاک

Gözüm sensiz ol ḳadar gülşende ġubār ṭutdı
Medd-i nigeh rī̇şe-i gül gibi oldı gizli toprakda

Gülşende maḥbūb olmasız benim gülşende bir mertebe ḫāṭırım muġayyer u ġamgīn oldı medd-i nigāhım rīşe-i gül gibi zīr-i ḫākde mestūr oldı (294a) ḥāṣıl maḥbūbdan dūr olduḳda sebz-i gülzār gözüme ġubār-ı ḫāk oldı

7 **Ez bes feşorde pençe-i nāz-ı to çarḫ rā**
Gerdī̇d muttaṣıl çu hevā āsümān be ḫāk

از بس فشرده پنجه ناز تو چرخ را
گردید متصل چو هوا آسمان بخاک

Ol ḳadar sıḳdı seniñ pençe-i nāzik çarḫı
Oldı muttaṣıl hevā gibi āsümān ḫāke

Engüşt-i muᶜciznümūn Muḥammedüʾl-Muṣṭafā ṣallaʾllāhü ᶜaleyhü ve selem āsümāndan bir işāretle ḳameri şaḳḳ edip ḫāk-i zemīne nüzūl etdirdi dīger muᶜcizātdan başḳa

8 **Ḫākem żamīr-i māye-i āvāz-ı bulbulest**[347]
Ezbes konem fiġān zi dūrī-yi gul be ḫāk

حاکم ضمیر مایهٔ آواز بلبلست
از بس کنم فغان ز دوری گل بخاک

Ḫākim żamīr-i māye-i āvāz-ı bülbüldür
Ol ḳadar ederim gül ırаḳlıġından fiġān ḫākde

Benim ḫāk-i vücūdumdan ṣadā-yı bülbül semāᶜ olunur belki sirişt <u> ṭıynet-i vücūd nāle-sāz-ı ᶜaşḳ ile taḫmīr oldı ol ḳadar maḥbūb-ı gülbeden ayrı āh <u> enīn nālesāz oldum

9 **Zūr-ı kesī̇ be zūr-ı meḥebbet nemīresed**
Mālīdeest ᶜaşḳ ser-i āsumān be ḫāk

زور کسی بزور محبت نمیرسد
مالیده است عشق سر آسمان بخاک

[347] Bu kelime metinde "سنبل است" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "bülbülest" şeklinde okunmuştur.

Bir kimseniñ bāzū-yı tesḫīri bāzū-yı tesḫīr-i ʿaşḳa yirişmez zīrā ḳuvvet-i tesḫīr-i ʿaşḳ <u> muḥabbet çoḳ āsümān pāye kimseleri ḫāk ile berāber eylemişdir ḥāṣıl çoḳ pādşāhları ʿaşḳ <u> muḥabbet gedā ṣūretine ḳoymuşdur

10 **Tā cādde geşt şāḫ-ı gul ez reng-i cilveeş**
Bulbul nihed çu naḳş-ı ḳadem āşiyān be ḫāk

تا جاده گشت سایه خ گل از رنگ جلوه اش
بلبل نهاد چو نقش قدم آشیان بخاک

Tā ki cādde oldı şāḫ-ı gül reng <u> cilvesinden
Bülbül bıraḳır naḳş-ı ḳadem gibi yuvāsın toprāġa

Cilve-i rebgīn dilberden rāh-ı ṣaḥrā şāḫ-ı gül gibi olduġu eclden bülbül kendi āşiyānın ser-i şāḫ-ı gülden indirip naḳş-ı ḳadem gibi ḫāḳ-ı zemīne vāżıʿ eyledi

11 **Būy-ı gulest pertev-i şemʿ-i mezār-ı mā**
Ez bes ki bordeīm ġam-ı gulruḫān be ḫāk

بوی گلست پرتو شمع مزار ما
از بسکه برده ایم غم گلرخان بخاک

Būy-ı güldür bizim pertev-i şemʿ-i mezārımız
Ol ḳadar götürdüm ġam-ı gülruḫları ḫāke

Bir mertebe maḥbūb-ı gül ruḫsārlar ġam <u> derdiñ zīr-i ḫāke baʿdeʾl-mevt berāber götürdüm şemʿ-i mezārımdan rūz-ı restāḫīze dek būy-ı gül teşmīm olmaḳ mümün mertebe idi belki ḫāk-i mezārımdan reng-i (294b) gül müşāhede olurdı

12 **Ez bāġ mīresī vü be deryūze- i bahār**
Dest-i ṭaleb fütāde çu berg-i ḫazān be ḫāk

از باغ میرسی و بدریوزه بهار
دست طلب فتاده چو برگ خزان بخاک

Bāġda vāṣıl olursun deryūze-i bahāra
Ṭaleb eli düşmüş berg-i ḫazān gibi ṭoprāġa

Baġda bulursun neşvünemā vü ṣafā-yı vücūd rūbeḫāk ol berg-i ḫazān gibi dest-i ṭaleb dāmen-i gülzārdan münḳaṭiʿ etme maʿnā-yı dīger terbiyenümā-yı ḥayāt vücūd-ı maḫlūḳdan āb-ı rū ṭöküp edersin behy ġāfil nümā-yı saḥt ḥayāt-ı vücūd mürebbi-i ḥaḳīḳī olan Allah'dan ṭaleb eyle

13 **Ez cādde hemçu tāk terāved bīrūn şarāb**
Ofted ḳadeḥ zi kef-i meykeşān be ḫāk

از جاده همچو تاک تراود برون شراب
افتد قدح ز کف میکشان بخاک

Cāddeden tāk gibi sızār ṭaşra bāde
Düşer piyāle bāde nūş elinden ṭoprāġa

Dest-i meynūşlar kāhīce piyāle-i ḫāke düşmek ḥasebiyle dāʾimā cādde meykeşānlarda neşʾe <u> ṣafā-yı şarāb ẓāhir olur ḥāṣıl erbāb-ı sülūkuñ reviş <u> reftār eylediği ṭarīḳde daḫı başḳa nümāyiş-i safā ẓāhirdir

14 **Germ-i ṭapīdenest dilem baʿd-ı morg hem**
Nugẕāşt tā be ḫˇāb revem yek zamān be ḫāk

گرم طپیدنست دلم بعد مرگ هم
نگذاشت تا بخواب روم یک زمان بخاک

Germ ḥırḳadır göñlüm öldükden ṣoñra bile
Bıraḳmadı ṭā ki uḳuya vāram bir zamān ṭopraḳda

Baᶜd-ı vefāt ġubār-ı vücūdum zīr-i ḫākde bīḳarār bīārām olur bīḳarār-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet olmaḳ öldükden ṣoñra daḫı beni bir ān rāḥat <u> sükūnet üzre bıraḳmadı

15 **Herkes nişesteest be yek cā der īn bahār**
Güy şodeest tā kemer-i ḫod nihān be ḫāk

هر کسی نشسته است بیکجا درین بهار
گوی شده است تا کمر خود نهان بخاک

Her kimse oturmuşdur bi yerde bu bahārda
Söylerim olmuşdur tā ki kendi kemerine dek gizli ṭopraḳda

Her kimse vaḳt <u> zamān-ı ḥayātında kendi hāk-ı ġubār-ı vücūduna muḳayyed olup ḳayd-ı ten-perverliğe giriftār olmuşdur ḳyās olunur herkes kendi kül-i ġubār-ı vücūdunda pādır kül-i teġāfül olup ᶜamelmānde olmuşdur

16 **Şevket be gulşenī ki merā borde bīḫodī**
Oftāde āfitāb çu berg-i hazān be ḫāk

شوکت بگلشنی که مرا برده بیخودی
افتاده آفتاب چو برگ خزان بخاک

Şevket (295a) *bir gülzāra götürdi beni bīḫodluk*
Düşmüş āfitāb berg-i ḫazān gibi ṭopraġa

Ceẕbe-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet beni maḳām-ı ᶜulyāya vāṣıl eyledi āfitāb-ı ᶜālemārā o maḳāmda berg-i ḫazān gibi rūbeḫāk nisbet-i besmānde ḳalır

454

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Mīreved bāde beṣad cilve-i mestāne zi tāk**
Zinde reved pest-i dīger tā der-i meyḫāne zi tāk

میرود باده بصد جلوه مستانه زتاک
زنده رود بست دگر تا در میخانه زتاک

Gider bāde yüz cilve-i mestāne ile tākden
Zindereved bir daḫı tā der-i meyḫāneye tākden

Naḫl-ı tākden ḫadşe-i engür güne güne cilve-i mestāne ile ḫum-ı bādeye rūberāh olup nihāyet ḫum-ı meyde safā-yı hāṭır ile cānnişīn olur güyā zinde vü naḫl-ı tākden meyḫāneye varıncaya dek tamām-ı rāh-ı rāşt cāddeye neşāṭ <u> safābaḫş olup neş'epāş olur

2 **Geşte ḫurrem heme cā ez eşer-i mevc-i şarāb**
Reg-i īn ebr keşed tā gil-i peymāne zi tāk

گشته خرم همه جا از اثر موج شراب
رگ این ابر کشد تا گل پیمانه زتاک

Oldı ḫurrem her yer eşer-i mevc-i şarābdan
Bulūṭ ṭamār çeker kil-i peymāne tā ki tākden

Her bir yerde eṣer-i mevc-i bādeden şād <u> ḫandān oldı māye-i safābaḫş hoşgüvār bāde tā ki kül-i peymāne yaʿnī bāde naḫl-ı tākden aḫẕ eylediği ḥālde

3 **Fāriġ ez ḳayd-ı taʿalluḳ şoden āsān bāşed**
Duḫter-i rez reved ez miḥnet-i merdāne zi tāk

Ḳayd-i taʿalluḳdan fāriġ olmaḳ āsān olur
Duḫter-i rez gider himmet merdānelik ile tākden

Cehd murād olunsa ḳayd-ı taʿalluḳdan vāreste olmaḳ sehldir başḳa güne ʿālem-i dīgerde neşʾe-i inbisāṭ ile cilvenümūn olunur duḫter-i rez himmet-i merdānelik ile ḳayd-ı rişte tāḳden vāreste olup reng-i dīgerde neşʾeengīz u ṣafāāmīz olduġu gibi

4 **Ḫāk-ı ṣaḥrā-yı cunūn ḫūn-ı mey-i gulrengest**
Beh buved sāye-i zincīr be dīvāne zi tāk

Ḫāk-ı deşt-i cünūn ḫūn-ı mey-i gülrengdir
Güzel olur sāye-i zincīr dīvāneye sāye-i tākden

Ehl-i cāzibīne ʿālem-i cünūniyyet mey-i gülfāmdan ziyāde ṣafābaḫşdır dīvāneye sāye-i ḳayd-ı zincīr sāye-i naḫl-i tākden ziyāde müfīd olduġu gibi (295b)

5 **Şemʿ-i mīnā be riyāżī ki furūzān gerded**
Cāy-ı bergest nümāyān per-i pervāne zi tāk

Şemʿ-i mīnā bir gülzārda ki nümāyān olur
Berg yerine görünür per-i pervāne tākde

Bir mey-i mīnā bir gülzārda rūnümūn olup neşʾebaḫş olduġu ḥālde bir rind ʿāşıḳ cevlān-ı şevḳ ile berg-i tāḳ gibi cilvenümūn olur

6 **Hest der şīşe-i her berg perīzād-ı dīger**
Saḥn-ı gülzār buved reşk-i perīḫāne zi tāḳ

Var her bir yerin şīşesinde başka güne bir perīzād
Saḥn-ı gülzār olur reşk perīḫāne-i tākden

Her yeriñ naḫl-ı gülzār başḳa güne bir letāfet u ṣafānümūndur ṣaḥn-ı gülzāra ḥüsn-i perīzād reşk <u> ḥased eylese ḥasedbecā demek cāʾizdir

7 **Tevbe tā kerdeem ez bāde-i gulgūn Şevket**
Cāy-ı engūr demed subḥa-yı ṣad dāne zi tāk

Tevbe tā ki etdim Şevket bāde-i gülgündan
Üzüm yerine göğerir subḥa-i ṣad dāne tākden

Ben meyden tevbe edip subḥa şümār olaldan beri dāne-i engūr bedel dāne-i tesbīḥ naḫl-ı engūrdan ḥāṣıl olan mīvedir ḥāṣıl ben bādeden ferāġat eylesem bāde benden ferāġat etmez benim vücūdum ṭıynetim bāde ile sirişt olmuşdur infikāk mümkün değil

455

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Ānçonān hemçu gul-i efsāne be bāzār şodīm**
Ki gulāb ez nigeh-i germ ḫarīdār şodīm

Ancaleyin gül gibi bāzārda efsāne oldum
Zīrā gülāb nigāh-ı germden alıcı oldum

Bir mertebe gül gibi bāzār-ı ʿālemde teşbīʿ u şöhretşiʿār oldum bāzār-ı ʿālemden nigāh-ı germ ile benden aḫz-ı gülāb mümkün derece oldı ḥāṣıl-ı ʿālemde bir mertebe şöhret buldum her yerde ḥāżır gibi oldum

2 **Tā keşīdīm ser ez ceyb-i cunūn hemçun berḳ**
Ez reg-i ebr <be> zencīr giriftār şodīm

Tā ki çekdim baş cünūn yaḳasından berḳ gibi
Buluṭ ṭamarında zincīre giriftār oldum

Vādī-i seyr-i sülūk tevekkülden rūgerdān olup u maḳām-ı rıżā terk olaldan beri ḳayd-ı ġam esbāb-ı ʿāleme muḳayyed u giriftār oldum keşke ḳayd-ı ʿālemden rehā olup āzāde <vü> bīḳayd olaydım (296a)

3 **Ḫilʿatī nīst sebükruḥter ez ʿüryānī**
Cāme pūşīde zi ḫār <bīş> girenbār şodīm

Bir ḫilʿat yoḳdur ziyāde sebük rūḥ ʿüryanlıḳdan
Cāme örtüp ṭaşdan ziyāde āġır oldum

Esbāb-ı ʿālemden ʿārī mücerred olmaḳ gibi sebükrūḥ u ḫiffet-i ḥāl yoḳdur libās-ı pūş-ı taʿallūk-u ʿālem olmaḳ ṭaşdan ziyāde kemer niyāz olmaḳdır

4 **Beyża būd ez suḫan-ı ṭūṭī-i mā teng şeker**
Nīst ez āyīne īn demki begoftār şodīm

Yumurta oldı bizim ṭūtīmizden teng-i şeker
Değil āyīnede şimdiki vaḳtde ben tekellüm etdim

Raḥm-ı māderde iken ḫilḳat-i māyem süḫanşināş u ehl-i maʿārif ḫalḳ u īcād oldı yoḳsa el-ḥāletü hāzihi ben taʿlīm-i üstād ile hüner-i ʿirfān kesb eylemedim belki benim feyżim biʾẕ-ẕāt Ḫüdādāddır

5 **Nīst iḳbāl-i cihān yāften-i āsān Şevket**
Āb geştīm u zi fikr-i dürr-i şehvār şodīm

Değil iḳbāl-i cihān bulmaḳ sehl Şevket
Ṣu oldum endīşe-i dürr ile dürr-i şehvār oldum

Hüner-i ʿirfān ile şöhretşiʿār u maḳbūl-ı ʿālem olmaḳ āsān değildir müddet-i ṭavīle ile erbāb-ı hüner u ʿirfāna ḫizmet eyledim nihāyet kesb edip derece-i ʿirfāna resīde oldum

456

(Mefʿūlü/Mefāʿilü/Mefāʿilü/Faʿūlün)

1 **Maġzem zi cunūn ḫuşkter ez āb-ı güher būd**
Ez çeşm-i perī revġam-ı bādām keşīdem

Maġzım cünūndan āb-ı güherden ziyāde ḳuru oldı
Çeşm-i perīden revġān-ı bādām çekdim

Ceẕbe-i cünūn-ı ḥaḳīḳat ile āb-ı güher gibi ṣafvet-i ḥāl kesb edip güyā erbāb-ı seyr-i sülūkuñ seyr-i sülūkuna peyrev olup irşād oulp maḳām-ı ḥaḳīḳatde pānihāde oldum

2 **İmşeb ki beyādeş mey-i gulfām keşīdem**
Taṣvīr-i leb-i ū be leb-i cām keşīdem

Bu gece ki yādıyla mey-i gülfām çekdim
Onuñ taṣvīr-i lebiñ leb-i cāmda çekdim[348]

Bu gece ḫayāl-i leb-i meygün ile bādenūş olup bir mertebe ḫayāl-i leb-i meygün bāde tevaġġul eyledim nūş eylediğim bādeniñ leb-i cāmıñ leb-i meygün (296b) cānān ḳıyās eyledim

3 **Çun sāġar-ı ḫūrşīd merā sāḳī-i gerdūn**
Cāmī ki seḥer dād be kef şām keşīdem

Sāġar-ı ḫūrşīd gibi baña sāḳī-i gerdūn
Bir cām ki seḥer verdi elime aḫşām çekdim

Cām-ı ḥayāt yek-rūze sāḳī-i devrān piyāle-i ḫūrşīd gibi bir anda baña nūş etdirip nihāyete resīde oldı ḥāṣıl ʿömr-i ḥayāt-ı cihān-ı fānī ṭulūʿ-ı şems gibidir bir ṣabāḥ u bir şām ile tamām olup nihāyet bulur

[348] Makta beyti bu beyit olmalıydı. Sırası karıştırılmıştır.

4 **ʿOmrīst ki çun reng-i ḥınā <der> ser-i nāḫūn**
Z'īn ġamgede ḫod rā be leb-i bām keşīdīm

Bir ʿömrdür reng-i ḥınā gibi ṭırnaḳ başında
Bu ġamḫānede kendim kenār-ı bāma çekdim

Bir ʿömrdür cihān-ı ḫāne-i ġamdan ʿaazm-ı fenā iḫtiyār edip rāh-ı fenāda ḥāżır u āmāde oldum reng-i ḥınā sernāḫūnda maḥviyyete ḥāżır <u> āmāde olduġu gibi

5 **Kerdest ser-i enguşt-i merā ġonce-ı şebbū**
Tā dest ber ān zülf-i siyeh fām keşīdem

Etmişdir benim ser-i engüştüm ġonca-i şebbū
Tā ki el o zülf-i siyāhfāmdan çekdim

Zülf-i siyāhfām-ı maḥbūbdan dūr u mehcūr olaldan beri āh-ı endūh-ı derūndan ṭırnaḳlarım ġonca-i şebbū gibi siyāh oldı

6 **Ṣad būse zi gulgūnī-yi ān çeşm giriftem**
Binger ki gulāb ez gul-i bādām keşīdīm

Yüz būse o gülgūn-ı dīdeden ṭutdum
Baḳa gülāb gül-i bādāmdan çekdim

Cānānıñ çeşm-i gülgūn-i bādām miṣālinden būseçīn olmaḳ gül-i bādāmdan gülāb aḫẕ etmek gibidir ḥāl bu ki çeşm-i gülgūn-ı cānāndan būseçīn oldum ben

7 **Şevket per ü bālest merā mevc-i ṭapīden**
Ez dām çirā minnet-i ārām keşīdem

Şevket per ü bāldir baña direnmek mevci
Dāmdan niçin minnetārām çekerim

Ḳayd-ı dām-ı dünyāya muḳayyed olup rāḥat-ı dünyā için imtinān-ı dehr-i dūnu çekmem zīrā dāʾīmā ṣunʿ-ı Bārī'ye emʿān-ı naẓar ile naẓar edip hālī olmamaḳ seyr-i sülūk-ı Ḥaḳḳa imdād ḳabīlindendir

457

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Be rāḥ-ı ʿaşḳ leb-i ḫod çu ez fiġānem bendīm**
Girih zi ābile kerdīm u ber zebān bendīm

Rāh-ı ʿaşḳda (297a) *kendi dudaġım ḳaçankim fiġāndan baġladım*
Ābileden düğün etdim dilim üzre baġladım

Seyr-i sülūk-ı muḥabbet iḫtiyār olunduḳda zebān-ı şikāyet biʾl-küliye maḥv <u> nābūd olmaḳ lāzime-i ʿaşḳ <u> muḥabbetdendir

2 **Gul<ī> zi dāmen-i deşt-i cunūn nemīşuguft**
Ki naḫl-ı mātem-i dīvānegī ez ān bendīm

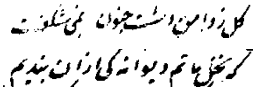

Bir gül saḥrā-yı cünūniyyet eteğinde açılmadı
Tā ki naḫl-i mātem dīvāneliği onda bend edem

ʿĀlem-i imkānda henüz bir ceẕbe ṣāhibi erbāb-ı irşād ẓāhir olmadı ondan irşād olup maḥviyyet iḫtiyār edelim

3 **Bahār-ı ʿomr-ı sebukseyrter zi būy-ı gulest**
Çun <ġonce> çend <dil>-i ḫod be gulistān bendīm

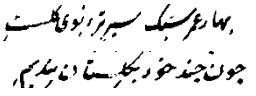

Bahār-ı ʿömr būy-ı gülden ziyāde sebük seyrdir
Ġonca gibi nice bir kendi gönlüñ gülzāra baġladım

Gülşen-i ʿālemde eyyām-ı bahār ʿömr-i būy-ı gülden ziyāde serīʿüʾz-zevāldir ġonca gibi gülzāra dilgīr olmaḳ çendān mülāyim değil

4 **Be şāḫ-ı gul neşeved ṭabʿ-ı mā şugufte meger**
Be naḫl-ı şuʿle-i ḫüsn āşiyān bendīm

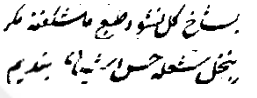

Şāḫ-ı gülde bizim ṭabʿımız olmaz bāz meger
Naḫl-i şuʿle-i ḫūyda āşiyān bend edem

Reng <u> būy-ı cihān-ı fānīden bize güşāyiş-i derūn ḥāṣıl olmaz ancaḳ terk-i hestī edip ʿālem-i rūḥāniyyet-i nūrānīde cābegāh etmek lāzımdır

5 **Ḫudā nekerde gerem Şevket ān ḳadr tevfīḳ**
Ki çeşm-i ḫˇīş zi neẕẓāre-i butān bendīm

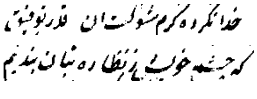

Allah etmesin baña Şevket o ḳadar tevfīḳ
Ki kendi gözüm neẕẓāre-i maḥbūblardan bend edem

Allah etmesin ʿaşḳ <u> muḥabbet benden zāʾil olup ḥüsn-i dilber ondan rügerdān olup behāim <u> cemādāt derecesinde vāṣıl

458

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Tār-ı ḫāk-ı rehgoẕer gerdīdeem**
Naḳş-ı pārā gird-i ser gerdīdeem

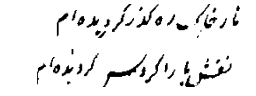

Ḫāk ile berāber rehgüzer oldum
Naḳş-ı pāy başım eṭrāfına döndürdüm

Yāriñ reh-güzārında ḫāk ile yeksān olup naḳş-ı pāy-ı maḥbūbu başım eṭrāfında çevirdim

2 **Rūz tā şeb gird-i kūy-ı dilsitān**
Çun duᶜā-yi bī eşer gerdīdeem

Gece tābeṣabāḥ eṭrāf-ı kūy-ı maḥbūda
Duᶜālar bīeşer gibi dolaşırım

Kaᶜbe-i kūy-ı maḥbūb şebtāseḥer ṭavāf edip nezd-i dilberde duᶜā-yı (297b) nāmaḳbūl gibi maḳbūl olmaz

3 **Ḥükm-i men cārī be sīḫ-i meykeşest**
Pādişāh u ḫuşk u ter gerdīdeem

Benim ḥükmüm cārī sīḫ-i meykeşedir
Ḳuru vü yaş pādşāhī oldum

Benim ḥükmüm şarāb u kitāba cārī olaldan beri her bir şeyᵓe ḥükm cārī eder berr ü baḥrde dāᵓimā aḥkām eder

4 **Çun ser-i girdāb u pāy-ı girdbād**
Bīser u pā baḥr u ber gerdīdeem

Girdāb başı gibi vü pāy-ı girdbād gibi
Bīser ü pā-yı baḥr u ber oldum

Deryāda girdāb gibi bende girdbād gibi sergeşte dūserā-ı sīneme ṭöḳüp dāᵓimā rāh-ı ḥaḳīḳatde reh-i nūr u cūyā-yı menzil-i ḥaḳīḳat olurum

5 **Der sürāġ-ı yār bīş ez bīş ḫod**
Bīşter ez bīşter gerdīdeem

Sürāġ-ı yārda kendimden ziyāde ziyāde
Ziyādeden ziyāde olmuşum

Nefs-i vücūd-ı cānāna kendi vücūdumdan ziyāde dāᵓimā tekāpū edip ṭālib olurm vāṣıl-ı cānān olam

6 **Ḥalḳa-i bezmest ḫalvetgāh-ı ū**
Bes ki ū rā gird-i ser kerdīdeem

Ḥalḳa-i meclisdir onuñ ḥalvetgāhı
Ol ḳadar ona baş eṭrāfına döndüm

Ḫalvet-serāy-ı maḥbūbuñ ol mertebe eṭrāfında devr <u> cevlān eyledim ḥalḳa-i meclis gibi muᶜāyene olurdı

7 **Reften<ī> sūy-ı to bāşed āmeden**
Nā umīd ez bes ki bergerdīdeem

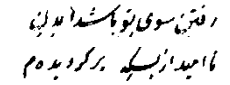

Seniñ semtine gitmek olur gelmek
Nāümīd ol ḳadar ki geri dönmüşm

Semt-i kūy-ı cānāna gitmek kūy-ı cānāndan ᶜavdet etmek gelir baña ol ḳadar kūy-ı cānāndan nāümīd u meᵓyūs-ı maṭlab ile rücūᶜ eyledim

8 **Gerd būdem Şevket ez yād-ı kesī**
Şuᶜle-i nūr-ı naẓar kerdīdeem

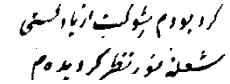

Ġubār oldum bir kimsenin yādıyla
Şuᶜle-i nūr-ı naẓar oldum

Bir ṣāf ṭıynet ṭannāz dilber ḫayāl ile bir mertebe ṣāf <u> lāġar oldı nūr-ı naẓar gibi ṣāf-ı laṭīf bedīd olurdı

459

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ez perīşān ḫāṭır-ı dil rā be kākül besteyem**
Rişte-i neẕẕāre-i ḫod rā <be> sunbul besteyem

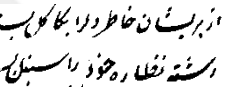

Perīşāndan göñül ḫāṭırını kāküle bağladım
Kendi rişte-i neẕẕārem sünbüle bağladım

Dil-i sevdā-zede-i perīşānım zülf-i perīşān dilbere ḳayd <u> bend etdim gūyā kendi rişte-i neẕẕārem (298a) tār-ı sünbüle ḳayd eyledim

2 **Tā dimāġ-ı ū be feryād-ı cunūn-ı mā resed**
Nāme-i ḫod rā be bāl-ı nukhet-i gul besteyem

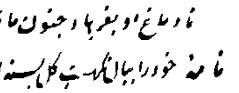

Tā ki onuñ dimāġ benim feryād-ı cünūnum vāṣıl olsun
Kendi nāmem bāl-i nükhet-i güle bağladım

Maḥbūb-ı nāzik-dimāġ şemme-i cünūn-ı ᶜaşḳımda āgāh olmaḳ için būy-ı gül ile ᶜarżnāme-i ᶜaşḳ-ı maḥbūba irsāl eyledim

3 **Serkeşān rā zīr-i dest-i ḫod be nermī kerdeyem**
Bārāhā ez mūm baḥr-ı şuᶜle rā pol kerdeyem

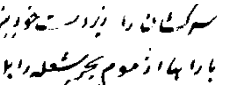

Serkeşleri kendi zīr-i destime nermiyyet ile götürmüşüm
Çoḳ kere mūmdan deryā-yı şuʿleye ḳöpri etmişim

Çoḳ serkeş serbebālā merd-i tündḫūyları mülāyim kelām ile teşḫīr edip kendi zīr-i destime aldım belki mūm gibi nerm ḫilḳat ile āteşīn meşreb kimseleri zīr-i taṣarrufa alıp tasarruf eyledim bundan maʿlūm oldı nerm kelām u mülāyim ḫalḳ ile teşḫīr-i ʿālem mümkündür

4 **Gulşen-i tevḥīd rā gulçīn-i mā tārāc kerd**
Destehā-yı ġonce ez minḳār-ı bulbul besteyem

گلشن توحید را گلچین ما تاراج کرد
دسته های غنچه از منقار بلبل بسته ایم

Gülşen-i tevḥīdi bizim gülçīnimiz yaġma eyledi
Ġonca destleriñ minḳār-ı bülbüle baġladım

Bizim seyr-i sülūkumuzda nūr-ı tecelliyāt ser-i tevḥīde maẓhar olan sālik teng ḫavṣalalar sırr-ı tevḥīd ifşā vü beyān eyledi gūyā sırr-ı nūr-ı tevḥīde tāb olmayanlar maẓhar oldılar

5 **Ez berāy-ı tohfe-i rengīn ḫayālān çemen**
Şevket ez mıṣraʿ-ı rengīn deste-i gul besteīm

از برای تحفه رنگین خیالان چمن
شوکت از مصرع رنگین دسته گل بسته ایم

Rengīn ḫayālān çemene hediye olmaḳ için
Şevket mıṣraʿ-ı rengīnden gül destesi baġladım

Ṭabʿ-ı mevzūn olan ehl-i muʿārefe hediye olmaḳ için birkaç mıṣraʿ-ı rengīn ile bir ġazāl inşād edip ehl-i ʿirfāna hediye eyledim

460

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ehl-i ḥayret rā gul-i īmen nemīāyed be çeşm**
Gul be çeşm oftāde rā gulşen nemīāyed be çeşm

اهل حیرت را گل ایمن نمیاید بچشم
گل بچشم افتاده را گلشن نمی اید بچشم

Ehl-i ḥayrete gül-i īmen gelmez gözüne
Gözüne aḳ düşmüş gülşen gelmez gözüne

Ḥayret-i fikrullah ġarḳ olup ẕikr-i fikr-i tevḥīd ile maḥv-ı vücūd edene nūr-ı berḳ vādī-i eymene naẓar eylemez gözü aʿmā olmuş kimse **(298b)** seyr-i gülzāra gitmeyip u temāşā-yı gülşenden ṣafāmend olduġu gibi yaʿnī fikr-i ẕikr-i tevḥīd ike maḥv-ı vücūd eden ehl-i tevḥīd başḳa güne ḫüsn-i teḳarrüb-i zühūrātdan fāʾidemend olup kāmyāb olmaz

2 **Dāne netvāned sipend-i āteş-i ḥırşem keşed**
Mūr-ı ṣaḥrā-yı merā ḫırmen nemī āyed be çeşm

دانه نتواند سپند آتش حرصم کشد
مور صحرای مرا خرمن نمی اید بچشم

Dāne ḳādir değil sipend-i āteş-i ḥırṣım çeker
Benim mūr-ı ṣaḥram ḫırmen gelmez gözüne

Esbāb-ı dilfirīb cihān-ı denī şuʿle-i şevḳ-i nūrefşān ʿaşḳ <u> muḥabbet benden izāle edemez bizim vücūd-ı ḫāksār-ı ʿaşḳālūdemiz nümāyiş-i zīynet-i dünyā-yı fānīye firīfte olup māʾil olmaz

3 **Ez furūġ-ı ḥüsn ḫaṭṭ-ı ū nemīgerded ʿayān**
Cevher ez āyīne-i rūşen nemī āyed be çeşm

از فروغ حسن خطّ او نمیگردد عیان
جوهر از آیینه روشن نمی آید بچشم

Şuʿle-i ḥüsnünden onuñ ḫaṭṭ gelmez göze
Cevher-i āyīne-i rūşenden gelmez göze

Maḥbūbuñ ḥüsn-i ruḫsārı sāf u pür nūr olduġu eclden ḫaṭṭ-ı ruḫsārı nūr-ı çeşm ile farḳ mütemeyyiz olmaz āyīne-i ṣāf u mücellā olduġu ḥālde cevher-i āyīne farḳ <u> mütemeyyiz olmadığı gibi

4 **Ḥalḳa-yı āġūş-ı mā Yūsuf nigār oftādeest**
Şevḳ-i mā rā būy-ı pīrāhen nemī āyed be çeşm

حلقهٔ آغوش ما یوسف نگار افتاده است
شوق ما را بوی پیراهن نمی آید بچشم

Bizim ḫalḳa-i āġūşumuz güzel düşmüşdür
Bizim şevḳımıza būy-ı pīrāhen gelmez gözüne

Bizim gird-i āb-ı muḥabbet-i ʿaşḳımız bize bir güzel ḥüsn u rengīn vāḳıʿ olmaḳ ḫasebiyle vaṣl-ı nümūne-i maḥbūb bizim hāṭır-ı hayālimize gelmez belki mücerred şevḳ-i ʿaşḳı vāṣl-ı ṣafā-yı maḥbūb şümār edip ṣafāyāb oluruz

5 **Meyl-i ḫūşyārī nebāşed Şevket ez ḫod refte rā**
Seyr-i gulşen kerde rā gulḫan nemī āyed beçeşm

میل هوشیاری نباشد شوکت از خود رفته را
سیر گلشن کرده را گلخن نمی آید بچشم

Meyl-i ḫüşyārlıḳ olmaz Şevket kendinden gitmiş kimseye
Gülzāra seyr etmiş gulḫān gelmez gözüne

Mey muḥabbet ile zevḳyāb olan merd-i ʿāşıḳıñ ḫüşyār-ı ʿālem olmaġa meyl etmez belki esbāb-ı ʿālemi biʾl-külliye derūn-ı ḫāṭırdan maḥv u iḫrāc eder seyr-i gülgeşt eden gulḫan neẕẕāre eylemediği gibi (299a)

461

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ez felek şermende behr-i rūze-i her rūzeem**
Āb mīgerded der īn deryā-yı āteş dīdem

از فلک شرمنده بهر روزهٔ هر روزه‌ام
آب میگردد درین دریای آتش دیدم

Felekden maḥcūbum günüñ rıẕḳ-ı vazīfe için
Şu olur bu deryā-yı āteşde gözüm

Niᶜmet-i rızḳ-ı rūzemize Ḫüdā-dāda tamām-ı şükrāna niᶜmet etmediğimden maḥcūb-ı reẕẕāḳ-ı ᶜālem olurum küze-i vücūdum nūr-ı mazhar-ı Rabbānīde belki āb-ı feyż-i bahā bende maḥv olmaḳ derecesinde oldı maᶜnā-yı dīger minnet-i felekden deryā-yı āteşīn felekde küze-i vücūdum āb olup eridi

2 **Çend bāşed behr morg-i ḫod der īn mātemserā**
Nebl ber ᶜārıż bereng-i murde-i fīrūzem

چند باشد بهر مرگ خود درین ماتم سرا
نیل بر عارض زنم مرده فیروزم

Nice bir olsun kendi mevt için bu mātemserāda
Nebl yañaġ üzre mürde rengi gibi fīrūzum

Bu mātem-serā-yı ᶜālemde fīrūze-i vücūdum nice bir ġubār-ı ᶜadem ile muḳayyed olsun belki ġubār-ı vücūdu maḥv edip silk-i cevhere sülūk olsun

3 **Ey ḫoşā naḳş-ı tehī pāy<ī> ki rengeş çehregīst**
Gerçi guldūzīst ez <ḫār>-ı muġaylān mūzem

ای خوشا نقش تهی پای که رنگش چهره گیست
گرچه گلدوزیست از مغیلان موزم

Ne güzel ayaḳ yalınlık ki reng-i çehrelikdir
Egerçe güldūzdur ḫār-ı muġaylāndan pabucum

Ne güzel ᶜālemdir esbāb-ı ᶜālemden ārī vü mücerred olmaḳ aḥsen-i ḥüsn-i ṣūret-i Ḫüdā-dād ile evḳātgüzār olup başḳa güne libās-ı ᶜārıż-ı ᶜāleme irtikāb etmeyip eger vücūd-ı nāzik-i Ḫüdādād ḥüsn-i ṣūret-i ebnā-yı zamān u devr <u> cevr-i felekden naḳş-ı sitemnümūn olur

462

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Ez lāmekān be nīm remīden gozeşteem**
Yaᶜnī zi cāy-ı nāle resīden gozeşteem

از لامکان به نیم رمیدن گذشته ام
یعنی ز جای ناله رسیدن گذشته ام

Lā-mekāndan yarım ḳaçmaḳ ile geçdim
Yaᶜnī nāle vāṣıl olacaḳ yerden geçmişim

Nīm cevlān ile ᶜālem-i ᶜunṣūr terk edip ᶜālem-i tecerrüde vāṣıl oldum yaᶜnī ġubār-ı cism u heykel-i maḫṣūs olan cism biʾl-külliye maḥv <u> iᶜdām eyledim başḳa güne ᶜālem-i rūḥāniyyet u ṣafvet buldum

2 **Dīger zi pā nişeste vu hemvāre mīrevem**
Ez bes revīdeem zi revīden gozeşteem

دیگر ز پا نشسته و همواره میروم
از بس دویده ام ز دویدن گذشته ام

Bir daḫı ayaḳdan oturup mülāyim giderim
Ol ḳadar ḳoşdum ḳoşmaḳdan geçmişim

Baᶜd-ez-īn tekāpū-yı ᶜālemden ferāġat edip gūşe-i rāḥat-ı ᶜuzlet iḫtiyār ederim **(299b)** ol ḳadar tekāpū-yı ᶜālemden geçdim

3 **Bālem şikesteest be cāy<ī> nemīresem**
Çun reng-i ᶜāşıḳān zi perīden gozeşteem

Ḳanadım ḳırılmışdır bir yere yirişmem
Reng-i ᶜāşıḳlar gibi uçmadan geçmişim

Ḫāksār olup bir maṭlab-ı dünyāya destres olup nāᵓil-i merām olmaḳ maḳṣad <u> maṭlabım ḳalmamışdır reng-i ᶜāşıḳlar gibi bir daḫı tebdīl <u> taḥvīl olmaḳ rengnümūn olmadığı gibi

4 **Bītāb bulbul-i çemen-i nātevānīem**
Nabż-ı reg-i gulem zi ṭapīden gozeşteem

Bītāb ᶜandelīb-i çemen-i nātüvānīde benim
Nabż-ı reng-i gül ḥareketden geçmişim

Çemen-i nātüvānīde bir ᶜandelīb-i naḥīf bītāb u āmānde nāle-i nīm nabż-ı reg verdim ḥareke eylemeden fāriġ olmuş yaᶜnī hevā-yı heves-i ᶜālemden fāriġ olup maḳam-ı maḥviyyetde cānişīn oldum

5 **Gul ez nesīm-i dest-i red-i baġbān şuguft**
Men ez ḳabūl-ı ḫalḳ zi çīden gozeşteem

Gül bād-ı dest-i redd-i bāġbāndan açıldı
Ben ḳabūl-ı ḫalḳdan düşürmeden geçmişim

Bāġbān fāᵓide-i żımnında gül baġdan refᶜ için terbiye edip ḫıfẓ <u> ḫırāset eder ḥāl bu ki ben maḳbūl-ı ᶜālem olmam ḥasebiyle herkes gülzār-ı ṭabᶜımdan gül-i maᶜrifet çīde olup dāᵓimā gülzār-ı ṭabᶜımdan gül düşülmek derkārdır

457

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Bes ki āteş zede ḫusnet be serāy-ı nigehem**
Muje dūdīst ki pīçīd be hevā-yı nigehem

Ol ḳadar āteş vermiş ḫüsnün serā-yı neẓẓāreme
Müjgān tütüpdür ki ṣarılmış hevā-yı neẓẓāreme

Lemᶜa-ı ḫüsn-i dilber ḳasr-ı nūr-ı nigāhım bir mertebe āteşefşān oldı müjgānlarım birbirine ṣarılmış tütün gibi hevā-yı neẓẓāremde muᶜāyene vü müşāhede olurdı

2 **Bes ki ez rūy-ı to em nūr-ı naẓar rengīnest**
Mītevān best be dest-i to ḥınā-yı nigehem

Ol ḳadar seniñ yüzüñden nūr-ı naẓar rengīndir
Mümkün bağlamaḳ seniñ eline ḥınā -ı nigāhım

Rūy-ı gülgūn dilberden nūr-ı naẓarım bir gün rengīn oldı kef-i sīm-i nerm dilbere nūr-ı naẓarım muḥannā olup rengīn olup mümkün derece oldı (300a)

3 **Çeşm-i kūteh naẓārān ābile der āteş bīnend**
Bes ki ḥālīst be ruḫsār-ı to cāy-ı nigehem

Çeşm-i kūteh naẓarlar ābile āteşde görürler
Ol ḳadar ki ḥāldir seniñ ruḫsārıñda cāy-ı neẓẓārem

Rūy-ı āteşgūn nāzik dilberde kūteh naẓarlar āteşde ābile ḳıyās ederler ḥālbuki benim nūr-ı naẓarım ḥüsn-i dilbere işābet edip kemāl-i nezāketden eşer-i medd-i nigāhım ḥüsn-i dilberi lekepezīr edip sebükreme beñ gibi ẓāhir olur

4 **Ḥalḳa-i çeşm buved ḥalḳa-i mātem bīto**
Muje pūşīde-i siyeh behr-i ʿazā-yı nigehem

Ḥalḳa-i çeşm ḥalḳa-i mātem olur sensiz
Müje siyeh pūş olmuş ġazā-yı nigāhım için

Firāḳ-ı maḥbūb ile ḥalḳa-i çeşm ḥalḳa-i mātem gibi olup müjgān-ı dīdeler siyeh pūş olup nūr-ı dīde kendi kendini rāh-ı ʿaşḳ <u> muḥabbetde şehīd edip gūyā ġāzī-i ʿaşḳ olacaḳdır

5 **Kār-ı neẓẓāre zi şermet be libās oftādeest**
Müje-i dīde buved bend-i ḳabā-yı nigehem

Kār-ı neẓẓāre seniñ ḥicābıñdan libāsdan düşmüşdür
Müje-i dīde olur bend-i ḳabā-yı nigehim

Ḥicāb-ı ḥüsn-i dilberden her şeyden dīdepūş olup müjgān-ı dīdelerden bend-i ḳabā-yı neẓẓāre eyledim

6 **Feyż-i yekreng-i ʿaşḳest ki netvāned fehmīd**
Ez edā-yı nigeh-i yār edā-yı nigehem

Feyż tek reng-i ʿaşḳdır mümkün değil fehm edesin
Edā-yı nigeh-i yārdan edā-yı nigāhım

Naẓar-ı ʿināyet-i maḥbūb ʿāşıḳa bir güne naẓar-ı feyż-i ʿaşḳdır ʿaşḳdan ḫālī kimseler fehm etmek ḳābil-i imkān değildir ancaḳ o edā-yı nigāh-ı ināyet-i maḥbūb bir a<rā>dadır ʿaşıḳ ile maʿşūḳ beyninde cevlān edip ṭarefeyn birbiriniñ edāsına vāḳıfdır

7 **Tīre baḫtest merā māniʿ-i dīden Şevket**
Bāz ez surme-yi seng āmede pāy-ı nigehem

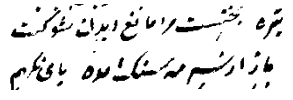

Siyāh baḫtlıkdır baña māniʿ görmek Şevket
Bir daḫı ṭaş geldi sürmeden pāy-ı neẓẓāreme

Ḥüsn-i viṣāl-i maḥbūbu görmeğe siyeh baḫt māniʿ olmuşdur gūyā baḫt-ı siyāh pāy-ı nigāhıma seng-i sürmeden seng-i pāy-ı nigāh oldı

463

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Buved sevād-ı çemen (300b) sāye-i muġaylānem**
Siyehbahār-ı cunūn dīde-i ġazālānem

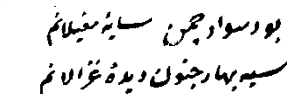

Olur sevād-ı çemen sāye-i muġaylānım
Siyeh bahār cünūn-ı dīde-i ġazālānım

Deşt-i beyābān-ı muḥabbetde sāye-i muġaylān-ı cefā naḳş-ı nümüne-i çemen gibidir tezāyüd ü nümāyiş-i cünūnuma baʾiṣ çeşm-i ġazālān-ı perīdir yaʿnī serbeṣaḥrādāde vü dīvāne-i ʿaşḳ olduġum ḥālde çeşm-i ġazālān çeşm-i maḥbūba müşābih olduġu eclden tezāyüd-i cünūn-ı ʿaşḳ eder

2 **Zi[349] zaʿferān-ı tebessum dehān zi bes <ki> purest**
Çu ʿıḳd-ı kehrubā zerd geşte dendānem

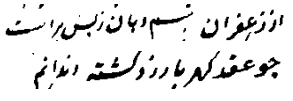

Zaʿferān-ı tebessümden dehān ol ḳadar ṭolmuşdur
ʿIḳd-ı kehrübā gibi ṣarı olmuşdur dişlerim

Ol ḳadar ḫanderū vü küşāde-i cebīnim sertāpā endām-ı dīgerimden güşāyiş-i ḫayr u yümn-i meserret bedīd olur

3 **Gulāb-ı tāze be pīrāhenem nigāh-ı kesi**
Çonān feşāned ki girdāb şod girībānem

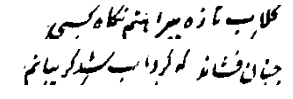

Gülāb-ı tāze gömleğime bir kimse neẓẓāresi
Ancaleyin sepdi girdāb oldı girībānım

Gülrū ġonca dehān tāze dilberiñ rūy-ı ʿaraḳnākı süreyyā-ı peyker-i vücūduma bir mertebe gülābefşān oldı girībān-ı cāme vü pīrāhenim girdāb gibi bedīd oldı

[349] Be kelime metinde "از" şeklinde yazılmış fakat vezne uygun olması için "zi" şeklinde okunmuştur.

4 **Medih[350] be Kaʿbe merā nisbetī ki mīgerded** مدحه بکعبه مرا نسبتی که میکردد
Çerāġ-ı butgede rūşen zi nūr-ı īmānem چراغ بتکده روشن ز نور ایمانم

Verme kaʿbeye beni nisbet zīrā olur
Çerāġ-ı bütḫāne rūşen nūr-ı īmānımdan

Beni bir ṣāhib-i irşāddān irşād olmaya sevḳ etme zīrā çoḳ ālūde kimseler benden irşād olup pākdāmen olurlar

464

(Mefāʿīlün/Mefāʿīlün/Mefāʿīlün/Mefāʿīlün)

1 **Be şebhā-yı firāḳ ez bes zi cūş-ı żaʿf bītābem** بشبهای فراق از بس ز جوش ضعف بیتابم
Koned bīdār-ı āvāz-ı şikest reng ez ḫˇābem کند بیدار آواز شکست رنگ از خوابم

Firāḳ gecelerinde ol ḳadar cūş-ı żaʿfdan bītābım
Eder bīdār ṣadā-yı reng şikest yuḳumdan

Şeb-i firāḳ-ı maḥbūbda bir mertebe lāġar-ı zebūn u bītāb oldum ṣadā-yı reng beni yuḳumdan ḳaldırmaḳ mümkün derece oldı

2 **Ṭabīb-i ʿaşḳ ez ḥāl-i dilem ġāfil nemībāşed** طبیب عشق از حال دلم غافل نمیباشد
Dihed behr-i ʿilāc bīḳarārī cost sīmābem دهد بهر علاج بیقراری جست سیمابم

Ṭabīb-i ʿaşḳ ḥāl-i dilimden ġāfil olmaz
Verir bīḳarārlıḳ ʿilāc için (301a) *ḥareke sīmābım*

İmdād-ı irşād-ı ʿaşḳ ʿāşıḳlara dāʾimā müfīddir semt-i būy-ı maʿşūḳa seyr-i sülūk etmede ʿāşıḳa müdl<ī> vü reh-nümūndur

3 **Raḳam imşeb zi bes ez ġaflet-i serşār mīgerded** رقم امشب ز بس از غفلت سرشار میکردد
Becā-yı mū be nūk-ı ḫāme mīamed reg-i ḫˇābem بجای مو بنوک خامه می آمد رگ خوابم

Raḳam bu gece ol ḳadar ġafletden serşār oldı
Ḳıl yerine ḳalem ucunda uyḳu ṭamarım gelir

Hicr u teġāfül-i cānānı bu gece vasf <u> taḥrīr ederken bir mertebe ġaflet-i lebberleb olup taşdı zebān-ı ḫāmeye mūy-ı ḫāmeye bedel ḫab-ı ġaflet ṭārī oldı

4 **Merā imşeb be zūr-ı mey nigehdārīd mītersem** مرا امشب بزوری نگه دارید میترسم
Ki mevc-i mehtāb ez cā bered mānend-i seylābem که موج ماهتاب از جا برد مانند سیلابم

[350] Bu kelime metinde "بده" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "medeh" şeklinde okunmuştur.

Beni bu gece zūr-ı bādeden ḥıfẓ edin ḳorḳarım
Mevc-i māhtāb yerden götüre seylābım gibi

Bu gece ṣafā-yı mehtābda mevc-i neşʾe-i bāde derece-i kemālde cilve vü mevcengīz-i neşʾedir bir mertebe ṣafā-yı leṭāfet <u> neşāṭ kesb eyledim ḫavf eylerim pertev-i mehtāb āb-ı seyl gibi beni alıp götüre benim ḥıfẓ <u> ḫırāsetimde olun

5 **Nedārem imtiyāz nīk u bed ez sāde levḥīhā** ندارم امتیاز نیک و بد از سادہ لوحیہا
Buved şemşīr-i duşmen der naẓar ebrū-yı aḥbābem بود شمشیر دشمن در نظر ابروی احبابم

Ṭutmam farḳ nīk u bed sāde levhliklerden
Olur şemşīr-i düşmen naẓarda ebrū-yı aḥbābım

Ṣāf <u> sāde żamīr olmadığımdan dost u düşmenim birbirinden imtiyāz edemem ebrū-yı aḥbābım tīġ-i düşmen gibi görünür bana

6 **Hevā imşeb zi cūş-ı meykeşān mevc-i dīger dāred** هوا امشب ز جوش میکشان موج دیگر دارد
Ḳadeḥ rā efkende ez dest şūḫīhā-yı mehtābem قدح را افکنده از دست شوخیهای مهتابم

Hevā bu gece cūş-ı meykeşlerden başḳa güne mevc ṭutar
Piyāle bıraḳır elden mehtābım şūḫlukları

Erbāb-ı ʿişretin neşʾe vü ṣafāsından bu gece hevāda başḳa güne bir nümüne-i leṭāfet u neşāṭ-ı mevcengīz olup piyāle-i meykeşān neşʾe vü leṭāfet-i hevādan dest-i meykeşānda raḳṣān olmaḳ mertebede cilve-nümündur

7 **Çi sūd ez bāde-i Şevket ki hemçun penbe-i gevher** چه سود از باده شوکت کہ همچون پنبه گوهر
Nekerdīdest (301b) maġz-ı ḫuşk ter ez ʿālem-i ābem نکرده است مغز خشک تر از عالم آبم

Ne fāʾide bādeden Şevket penbe gevher gibi
Etmemişdir ḳuru dimāġ yaş ʿālem-i şarābımda

Ne fāʾide bāde-i pürḫumār-ı ʿālemden penbe güher gibi āb-ı güherden nemnāk olmadı güzellik nāgüvār-ı ʿālemden neşʾeyāb olmaḳ mümkün değildir belki bāde-i nāgüvār-ı ʿālemiñ neşʾesi ḫumārına değmez

465

(Mefʿūlü/Mefāʿīlü/Mefāʿīlü/Faʿūlün)

1 **Bīneşʾe-i ḥayret nebuved ʿālem-i ābem** بی نشئه حیرت نبود عالم آبم
Ṣāf ez nemed-i āyīne gerdīde şarābem صاف از نمد آینه گردیده شرابم

Neşʾe-yi ḥayretsiz olmaz ʿālem-i şarābım
Nemed-i āyīneden ṣāf olmuşdur benim şarābım

Mest-i ḥaḳīḳī ẕikr-i fikr-i Ḫüdā'dan ḫālī pür neşʾe vü neşāṭ değildir şarāb-ı ḥaḳīḳī ẕkr-i fikr-i Yezdān ile ālūde olup ikisi bir āyīne-i ṣafāda ṣūretnümūndur

2 **Ḫ̔ābem pered ez dīde be bāl u per-i bulbul**
Bālīn buved ez penbe-i mīnā-yı gulābem

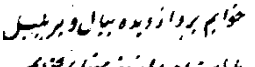

Yuḳum uçar gözden bāl u per-i bülbül gibi
Bālīn olur penbe mīnā-yı gülābımdan

Ḫayāl-i ʿārıż-ı gülgūn-ı ʿaraḳrīz maḥbūbla ḫāb eyledikde yuḳu gözümde bāl u per-i bülbül gibi pervāz eder yaʿnī bülbül gibi nāle-i ʿaşḳ ile şebtāseher gözüme ḫāb ḥarām olup gelmez

3 **Ez neşʾe-i mey dūstīem reng nedāred**
Ez beʾs-i nemek sirke şeved bāde-i nābem

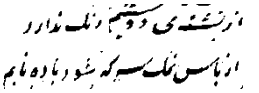

Neşʾe-i meyden dostluġum māye ṭutmaz
Ḥıfẓ-ı nemekden sirke olur benim şarābım

Kimseniñ bend-i nuṣḥ ile irşād olmadım belki kendi ḳuṣūrumdan kendim āgāh olup tāʾib <u> nādim olup irşād oldum yaʿnī māye-i ḥüsn-i ẕat-ı Ḫüdādādımla irşād olup feyżyāb oldum

4 **İmşeb ki be yād-ı ruḫ-ı ū sūḫte būdem**
Pervāne siyehmest şod ez dūd-ı kebābem

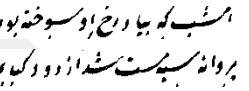

Bu gece onuñ yād-ı ruḫuyla yanmış oldum
Pervāne siyeh mest oldı dūd-ı kebābımdan

Benim āteş-i ʿaşḳla sūḫtedil u ciğer kebāb olduġum pervāne gece müşāhede eyledikde kebāb dilsūz u siyeh-mest oldı yaʿnī benim sūziş-i ʿaşḳım pervāne gördükde iḥrāḳ-ı biʾnnār olup kendi ʿaşḳından fāriġbāl oldı

5 **Āteş be reg-i cādde şeved germ ṭapīden**
Ez bes ki be rāh-ı ṭalebet germ şitābem

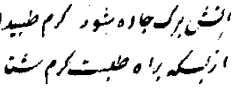

Āteş (302a) *reg-i cāddeden olur germ ḥareke*
Ol ḳadar seniñ rāh-ı ṭalebiñde germ şitābım

Rāh-ı ʿaşḳda maʿşūḳu ṭaleb eylemede ol ḳadar ziyāde germ reftār ederim rāh-ı ṭalebimden şuʿle-i āteş bedīd olur

6 **Bītāb be her sū berevem ceẕbe-i vaḥşet**
Güy<ī> be gulū ez rem-i āhūst ṭınābem

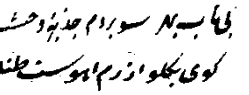

Bī̇pervā her semte beni götürür ceẕbe-i vaḥşet
Dersen boġazda cī̇rān ṣürüsündendir ipim

Ceẕbe-i vaḥşet-i cünūn pervāsız beni her bir semte çekip götürür ḳıyās olunur dem-i āhū benim boynuma ip olup çeker ḥāṣıl ceẕbe-i cünūn ile ʿālemden tevaḥḥuş edip derkenār oldum

7 **Şevket ki sebuk seyr buved tevsen-i ṭabʿem**
Gerdī̇den-i rengest meger çeşm-i riḳābem

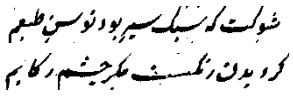

Şevket ne sebük seyr olur āsib-i ṭabʿım
Reng dönmesidir meger riḳābım gözü

Benim āsib-i ṭabʿım nūr-ı çeşm gibi sebük reftār olmaḳ ḥasebiyle reng-i rū rikāb olmaḳ sezādır yaʿnī̇ āsib-i mıżmār-ı ṭabʿım belāġatde her bir maʿnāya resān olur

466

(Mefʿūlü/Mefāʿilü/Mefāʿilü/Faʿūlün)

1 **Behr-i to çu ġammāz beher küçe revī̇dem**
Āvāz-ı to ez ḫāne-i āyī̇ne şinī̇dem

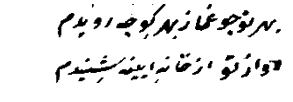

Seniñ için ġammāz gibi her soḳaḳa ḳoşdum
Seniñ ṣadañ ḫānesi āyī̇neden işitdim

Āyī̇ne ḫāne-i ʿālemde āṣār-ı zühūrāt-ı ṣunʿ-ı Bārī̇ cilvenümūn olup müşāhede olmaḳ ḥasebiyle her yerde ẕāt-ı vācibüʾl-vücūd ḥāżır u nāẓır olması derkār oldı her yerde niyāz u ṭaʿāt-ı Bārī̇ müsāvī̇ olmaḳ ḥasebiyle her bir mekānda ben ṭālib Bārī̇-i teʿālāya oldum yaʿnī̇ her yerde Allah-ı teʿālā ḥażretlerine niyāzcūy oldum

2 **Yek perde zi ṣad perde-i ḥüsn-i to fikendem**
Pī̇rāhen-i rüsvāyī̇-yi ḫūrşī̇d derī̇dem

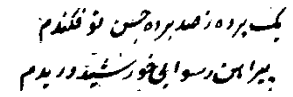

Bir perde seniñ yüz perde-i ḥüsnüñden bıraḳdım
Ḫūrşī̇dden rüsvālıḳ gömleğin tikdim

Lemʿa-yı ḥüsn-i maḥbūbdan ednā bir lemʿādır ḫūrşī̇de sirāyet edip devr-i dāʾim üzre bile ʿālemtāb olup noḳṣān-ı nūr ṭārī̇ olmaz setr-i noḳṣān ile berdevām olur

3 **Bī̇çeşm-i to şod bes ki dimāġ-ı ḫıredem ḫuşk**
Ez maġz-ı ḳalem revġan-ı bādām keşī̇dem

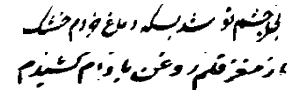

Seniñ çeşmiñ olmasız oldı ol ḳadar dimāġ-ı ʿaḳlım ḫuşk
Maġz-ı ḫāmeden revġan-ı bādām çekdim

ʿAyn-ı irşād olmadığından ḥaḳīḳat-i ḥālde ʿaḳl-ı insān ʿamel-mānde olmaḳ ḥasebiyle biʾz-zāhir ẕikr-i fikr-i tevḥīde teşebbüs lāzime-i ḥāldendir

4 **Ez dest-i kesī ḳuvvet-i pervāz nedārem**
Çun nabż nişestem be hemān cā ki perīdem

از دست کسی قوت پرواز ندارم
چون نبض نشستم بهمان جا که پریدم

Kimseniñ elinden ḳuvvet-i pervāz ṭutmam
Nabż gibi oturdum o yerde ki uçdum

Herkesiñ zīr-i destinde maḳām-ı rıżāda gibi serdāde vü teslīm olurum aṣla fiten-i ḥavādiṯ-i çarḫdan rūgerdān olmam ḳażaya rıża belāya ṣabr maḳām-ı rıżāda pāydār olurum nabż gibi ḥareke eylediği yerde nīş-i cefāya nermrū ile teslīm olurum

5 **Çendān ki goşādem behidāyet per-i pervāz**
Ez ḫod negoẕeştem <be> māḳāmī beresīdem

چندانکه کشادم بهدایت بر پرواز
از خود نگذشتم مقامی نرسیدم

Ne ḳadar ki açdım seniñ hedāñ ile per-i pervāz
Kendimden geçmedim bir maḳāma vāṣıl olam

Her ne ḳadar hevā-yı maḥbūbla bāl u per-i ṭalebi küşād edip semt-i maḥbūba bālā pervāz oldum kendi kendimi geçip bir maḳāma vāṣıl olmadım belki ʿayn-ı maḥbūbu kendi nefs-i vücūdumda buldum

6 **Defʿ-i ciğer teşne peşīmānī-yi men kerd**
Būd ez leb-i efsūs-ı ʿaḳīḳī ki mekīdem

دفع جگر تشنه پشیمانی من کرد
بود از لب افسوس عقیقی که مکیدم

Benim peşīmānlıġım ciğer ṣusuzluġun defʿ eyledi
Oldı leb-i ḥayfdan bir ʿaḳīḳ ki emdim

Ḥarāret-i maʿṣiyyet ile ciğer-teşne işyān olduġum āb-ı nedāmet-i peşīmānī sīrāb edip miskīn eyledi gūyā leb-i nedāmet müfīd maʿṣiyyet oldı dil-i teşne seng-i ʿaḳīḳ teskīn-i ḥarāret edip fāʾidebaḫş olduġu gibi

7 **Bestem zi per-i būḳalemūn ḫāme-i müy<ī>**
Taṣvīr-i nigāh-ı to be ṣad reng keşīdem

بستم ز پر بوقلمون خامه موی
تصویر نگاه تو بصد رنگ کشیدم

Bağladım per-i buḳalemundan bir ḳıl ḳalem
Seniñ taṣvīr-i nigāhın yüz reng ile çeksem

Nigāh-ı siḥrāmūz rengīn dilber taṣvīr olunsa ancaḳ per-i buḳalemun feyż-i ḳudret ile taṣvīr olunur ziyāde çeşm-i gülgūn maḥbūb güne güne reng-āmīz nigāh etmekden kināyetdir

8 **Şevket nigeh ez dīden (303a)-i men şod reg-i yāḳūt**
Ḫūnābe-i rengem zi reg-i laʿl çekīdem

شوکت نگه از دیدن من شد رگ یاقوت
خونابه رنگم ز رگ لعل چکیدم

Şevket nigāh benim görmemden oldı yāḳūt ṭamarı
Ḫūnāb rengim laʿl ṭamārından ṭamlatdım

ʿAyn-ı nigāh baña neẓẓāre etmeden yāḳūt ṭamarı gibi sürḫ <u> gülgün oldı zīrā ben kendi levn-i ḫūbānım kendi müjgānlarımdan cārī eyledim yaʿnī reng-i ḫūnīn derūn-ı tār-ı müjgānlarımdan çekīde eyledim subḥa-i mercān belki yāḳūt gibi bedīd oldı

467

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ez gul-i dāġ-ı dil imşeb būy-ı cānān mīkeşem**
Nukhet-i pīrāhen ez çāk-i girībān mīkeşem

از گل داغ دل امشب بوی جانان میکشم
نکهت پیراهن از چاک گریبان میکشم

Gül-i dāġ-ı dilden bu gece dilber ḳoḳusun çekerim
Būy-ı pīrāhen çāk-ı girībāndan çeker<im>

Eşerden müeʾessire delīl olduġu gibi dāġ-ı derūn-ı ʿaşḳla ʿāşıḳ semt-i maʿşūḳa rehyāb oldı būy-ı pīrāhen-i Yūsuf ʿāleyhisselām Yaʿḳūb ʿaleyhisselām ḥāl-i beʾsde teşmīm eylediği gibi

2 **Ez bahāristān-ı vaḥdet tā merā feyż resed**
Nukhet-i gül rā zi bāl-i ʿandelībān mīkeşem

از بهارستان وحدت تا مرا فیض رسد
نکهت گل را ز بال عندلیبان میکشم

Vaḥdet-i bahārlardan tā ki baña feyż yirişir
Būy-ı gülü ʿandeliblerden çekerim

Vaḥdet-i feyż-i İlāhīden feyżyāb olmaḳ içün īşār-ı ehl-i tevhīde iḳtifā edip ẕikr-i tevhīd-i Allah ile evḳatgüzār olurum

3 **Çun ḫayāl-i ḫˇāb mīkerdī merā şebhā-yı ġam**
Çeşm-i ḫod rā surme ez gerd-i nemekdān mīkeşem

چون خیال خواب میکردی مرا شبهای غم
چشم خود را سرمه از گرد نمکدان میکشم

Ḫayāl gibi hābı etdin baña ġam gecelerinde
Kendi gözüme sürme-i ġubār nemekdān çekerim

Şeb-i firāk-ı ġamda yuḳu göze ḫāb-ı ḫayāl gibi gelirdi gūyā gözüme sürmeye bedel ġubār-ı nemek çekmişdim yaʿnī şeb-i firāḳ-ı maḥbūbda gözüme ḫāb ḥarām olup şebtāseḥer bīdār olup encüm şümār olurdum

4 **Bes ki şebhā ārzū-yı meşḳ-i ḥayret mīkonem**
Ṣafḥa-i neẓẓārerā mıṣṭar zi mujgān mīkeşem

بسکه شبها آرزوی مشق حیرت میکنم
صفحهٔ نظاره را مسطر ز مژگان میکشم

Ol ḳadar gecelerde arzū-yı meşḳ-i ḥayret ederim
Ṣafḥa-i neẓẓāreye mıṣṭar müjgāndan çekerim

Gece ol ḳadar dīdedūz-ı ḥayret-i intiẓār olurum ṣafḥa-i nūr-ı dīde tār-ı müjgānımdan ṣafḥa-i mısṭar keşīd gibi müşāhede olunur

5 **Şevket ez kūyeş (303b) neşod hergiz ki ābem şādmān**
Zʾāsitāneş gerd-i külfet rā be dāmān mīkeşem

Şevket kūyundan olmadı aṣla ben<im> gülüm şādmān
Āsitānından ġubār-ı külfeti etekle çekerim

Kūy-ı maḥbūbdan bir kere olmadı varıp murġ-ı ḳalb şādmān-ı derūn ile rücūᶜ edem belki dāʾimā āsitān-ı dilberden gird-i külfet dāmān-i dili pür edip çekip götürdüm

468

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Be yād-ı ḫod ḳumār-ı ᶜāşıḳī şeb tā seḥer bāzem**
Bered çendān ki naḳd-i dil ez men bīşter bāzem

Kendi yādımla ᶜāşıḳlıḳ ḳumarın gece tābeṣabāh oynarım
Ne ḳadar ki alır benden naḳd-i dil ziyāde oynarım

Gece tābeṣabāḥ şūḫ-ı şiᶜr-bāf ile şīve-i ᶜaşḳı ḥāẓır <u> āmāde edip bāzār-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbet ḳurulup ḳumaş-ı buḳalemun pür bahā-yı ḥüsn-i dilbere naḳd-ı cānı āġır bahā olmaḳ üzre verdim aṣla tevaḳḳuf etmem ānen fe ānen ziyāde müşterī olurum

2 **Çu şāh-ı gul ki ez bād-ı seḥer berg-i gul efşānem**
Zi her ᶜażā-yı ḫod ez reftār-ı ū reng-i dīger bāzem

Şāh-ı gül gibi bād-ı seḥerden berg- i gül saçarım
Kendi her bir aᶜzāmdan onuñ reftārıñdan başka reng açarım

Nihāl-i gül bād-ı ṣabādan gülefşān olduġu gibi ben daḫı ḳāmet-i gülbün miṣāl maḥbūbdan her bir reftār <u> revişinde kendi aᶜżā-yı vücūdumda bir reng-i nümūne deger iẓhār ederim

3 **Merā ḥırṣ-ı be dil dāden torā ḥırṣ-ı bedil borden**
Berī çend ān ki naḳd-ı dil ez men bīşter bāzem

Baña göñül vermek ḥırṣı saña göñül almaḳ ḥırṣı
Alırsın ne ḳadar ki naḳd-ı dil benden ziyāde oynarım

Bāzār-ı ᶜaşḳda ḳumāş-ı ḥüsn-i dilbere naḳd-ı cān verip almaya kemāl derece ḫarīṣim u maḥbūb daḫı naḳd-ı cān almaya kemāl-i ḥarīṣdir hemān o tācir nice tāze ne ḳadar naḳd-ı cān olursa olsun

4 **Nemībaḫşed emānem teng destīhā demī Şevket** نمی بخشد امانم تنگ دستیها دمی شوکت
Ki der rāheş bereng-i ġonce gul muşt zer bāzem که در راهش بر نگ غنچه گل مشت زر بازم

Emān vermez el ṭarlıḳ bir laḥẓa Şevket
Ki yolunda ṭavr-ı ġonca gibi bir avuç altın sayam

Ġonca gibi teng destlikden ḫalāṣ olmam rāh-ı maḥbūba naḳd-ı cān bir (304a) avuç altın gibi efşān ederim

469

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Be yād-ı çeşm-i ū ṣaḥrānişīnī pīşe mīsāzed** بیاد چشم او صحرانشینی پیشه میسازم
Ney-i nergis be hersūy mīfeşānem bīşe mīsāzem نی نرگس بهرسوی میفشانم نیشه میسازم

Onuñ yād-ı çeşmiyle ṣaḥrānişīnliği kār yaparım
Ney-i nergis her semte ṣaçıp orman yaparım

Yād-ı çeşm-i maḥbūb ile ṣaḥrānişīn olmadığı iḫtiyār edip ney-i nergis her ṭarafda ekip nergisistān edip onlara baḳıp tesellīyāb olurum çeşm-i maḥbūba nergisin müşābih olduġu eclden

2 **Beher āyīneem rūy-ı ʿarūs-ı fikr nenumāyed** بهر آینه م روی عروس فکر ننماید
Zi zencīr-i cunūn āyīne-i endīşe mīsāzem ز زنجیر جنون آینه اندیشه میسازم

Her bir mirātımdan rūy-ı ʿarūs-ı fikr görünmez
Zincīr-i cünūndan āyīne-i endīşe yaparım

Her bir vaḳtde tecellī-i maʿrifete adım maẓhar olmaz ancaḳ ḥālet-i ʿaşḳ <u> muḥabbetde tecellī-i maẓhar-ı maʿrifet olup bile olduġu ḥālde ben daḫı ʿaşḳ <u> muḥabbet iḫtiyār edip maẓhar-ı maʿrifet olam

3 **Nedāred bāz ez kārem cefāhā-ı to ey Şirīn** ندارد باز از کارم جفا های تو ای شیرین
Zi peykānī ki ez sūy-ı to āyed tīşe mīsāzem ز پیکانی که از سوی تو آید تیشه میسازم

Ṭutmaz geri ḳalmaḳ işimden seniñ cefālarıñ ey Şīrīn
Peykāne ki seniñ semtinden gelir tīşe yaparım

Semt-i maʿşūkdan semt-i ʿāşıḳa vārid olan tīr-i cefālar tehī değildir zīrā ondan ʿāşıḳ-ı mededyāb olur yaʿnī muṣībet-i dehr-i dūndan ʿākil kimseler ḥissemend olurlar

4 **Nemīnūşī mey-i sergeştegī berḫīz ez be bezmem** نمی نوشی می سرگشتگی برخیز از بزمم
Ki men seng-i felāḫan mīgodāzem şīşe mīsāzem که من سنگ فلاخن میگدازم شیشه میسازم

İçmezsin bāde-i sergeşteliği meclisimden ḳaḳ
Zīrā ben sapan ṭaşın eridip şīşe yaparım

Her laḥẓa bīḳarār olup ẕikr <u> fikr-i Ḫüdāya meşġūl olmaz isen biz ḳalenderānıñ devr-i dā'iresine dāḫil olma zīrā bizim perverde-i vücūdumuz ẕikr <u> fikr-i devr-i ezkār ile nemāpezīr olmuşdur belki sirişt-i ṭıynetimiz fikr-i tevḥīd iledir

5 **Nedāred nem zemīn-i ḫāne-i mestān dīger Şevket**
Be tā key mīberem reghā-yı cān rā rīşe mīsāzem

نداردم زمین خانه مستان دگر شوکت
تا کی ببرم رگهای جان را ریشه میسازم

Ṭutmaz benim başḳa zemīn-i ḫāne-i mestler Şevket
Tākden götürem ṭamarlar cāna kök yaparım

Ḫāne-i zemīn-i ʿāşıḳ bāde-i ḥaḳīḳiden **(304b)** başḳa bir şeyden metānet ḳabūl etmez böyle olduġu ḥālde bāde-i ḥaḳīḳi ile mest <u> medhūş olup ḫāne-i vücūda istiḥkām vermek lāzım-ı ḥāl-i ʿāşıḳ oldı

470

(Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Cilve kerdī zi dūr şād-ı to em**
Ḫāmuş ez surme-i sevād-ı to em

جلوه کردی ز دور شاد توام
خامش از سرمه سواد توام

Cilve eylediñ īrāḳdan seniñ mesrūruñum
Sükūt seniñ sevād-ı sürmeñdenim

Buʿd mesāfeden maḥbūb baña īmā ile cilvenümūn oldı beni mesrūr eyledi sevād-ı sürme şebaḥından sükūn oldum

2 **Mītevān ez ṭapīden-i dil yāft**
Çi ḳadar mużṭarib zi yād-ı to em

میتوان از طپیدن دل یافت
چه قدر مضطرب ز یاد توام

Mümkündür ıżṭırāb-ı dilden bulmaḳ
Ne miḳdār seniñ ḫayāliñle mużṭaribim

Āṣār ḥāl u keyfiyetimden ne güne perīşān olduġum mümkündür cānān fehm u idrāk etsin

3 **İḫtiyārī be hīç kārem nīst**
Be murād-ı to nāmurād-ı to em

اختیاری بهیچ کارم نیست
بمراد تو نامراد توام

Hiçbir kārımda bir iḫtiyārım yoḳdur
Seniñ murādıñla nāmurādıñım

Zimām-ı iḫtiyārım elden gitmişdir cānān ile bermurād olmaḳ ḫulyāsıyla nāmurād oldum

4 **Mīdehī cilveem be her ṣūret**
Çemen ez būy-ı ittiḥād-ı to em

Verirsen cilve baña her ṣūretde
Seniñ ḳoḳuñla müttehid-i çemen benim

Her bir ṣūretde nevᶜ-i benī ādem cilvenümün olmaḳ mümkündür zīrā nevᶜ-i benī ādemde ḥüsn-i maẓhariyyet-i İlāhī dā᾽imā cilvegerdir

5 **Bītoem ḫūn buved mey-i gulfām**
Cevher-i tīġ bāşedem ḫaṭ-ı cām

Sensiz ḳan olur bāde-i gülfām
Cevher-i tīġ olur ḫaṭṭ-ı cām

Sensiz baña nūş-ı bāde-i gülfām ḳan içmek gibi olur dīger cām-ı serşār bāde-i tīġ-i cevherdār gibi derūnum zaḫmnāk edip kārger olur

6 **Dil-i sevdāperest-i men dāred**
Şekerābī be revġan-ı bādām

Benim dil-i sevdāperestim ṭutar
Āb-ı şekeri revġān-ı bādāmda

Benim dil-i sevdāzedeme sevdā-yı muḥabbet āb-ı şeker u revġan-ı bādām gibi birbirine yaḳışıp tenāsüb cesbān olmuş

7 **Ez perīşān nevā-yı bulbul-i mā**
Deste-i sunbulest rişte-i dām

Perīşāndan bizim (305a) *nevā-yı bülbülümüz*
Deste-i sünbüldür rişte-i dāmdır

Kemāl mertebe ḫayāl-i zülf-i perīşān dilberāndan bizim bülbül gibi nāle-i feryādımız deste-i sünbülden bir dām gibi bedīd olur

8 **Pīş āñ çeşm-i surme dār-ı siyāh**
Çeşm-i āhūst sāye-i bādām

O siyāh çeşm-i sürme ṭutucuya muḳābil
Çeşm-i āhūdur sāye-i dām

Çeşm-i siyāh dünbāle dār-ı maḥbūba nisbet u muḳābil çeşm-i ġazālān bādām gölgesi gibi görünür

9 **Ṭā᾽ir-i māst ḫāne-i dār-i ḳafes**
Der gulistān nemīkoned ārām

طائر ما است خانۂ دار قفس
در گلستان نمیکند ارام

Bizim murġumuzdur ḫāne-i dār-ı ḳafes
Gülzārda ārām etmez

Biz māderzād ḳayd-ı ᶜaşḳ ile muḳayyed yüz ġayrgūn e temāşā-yı gülzār-ı ᶜāleme meyl edip ṣafāyāb olmayız

10 **Bezlegūyest kār-ı ṭāliᶜ-i mā**
Çerb dāred zebān zi maġz-ı ḫarām

بذلہ گویست کار طالع ما
چرب دارد زبان ز مغز حرام

Bezlegūydur bizim kār-ı ṭāliᶜmiz
Dil yāġ ṭutar maġz-ı ḫarāmdan

Kelām-ı dünyāyu güzel münāsib ḥāl üzre taḳrīr eder bizim kār-ı ṭāliᶜ-i dünyāvīmiz lisān-ı ġıybet ile ᶜaybgūy olduġu ḥālde belīġ olduġu gibi

11 **Şevket imşeb <çu> sāġar-ı ḫūrşīd**
Mey-i āgāz u neş᾽e-i encām

شوکت امشب سا غر خورشید
می اغاز و نشئہ انجام

Şevket bu gece güneş gibi piyālede
Şarāb-ı dünyāvī neş᾽e-i uḫrevī

Bu gece gün gibi piyāle-i şarābından ḥāl-i dünyavī vü keyfiyyet-i uḫrevī ile irşād olup neş᾽eyāb oldum

471

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün

1 **Bāng-ı hevā ṣadā-yı ceres rā şinīdeyem**
Āvāz-ı ābşār nefes rā şinīdeyem

بانگ ہوا صدای جرس را شنیدہ ایم
اواز اب شار نفس را شنیدہ ایم

Bang-ı hevā ṣadā-yı ceresin işidmişim
Şu aḳındısı ṣadāsın nefsde işidmişim

Fuṣūl-ı erbāᶜa vü hevānıñ taḥvīl <u> neksinden dünyādan ṣadā-yı göç <u> rıḥlet fehm <u> semāᶜ eyledim dīger endīşe-i nefsden āb-ı revān gibi nefs-i insān devām u sebātı olmadıġın fehm <u> idrāḳ eyledim

2 **Devr-i şarāb-ı ḳāfile-i ᶜıyş reftenst**
Ez cām-ı mey ṣadā-yı ceres rā şinīdeyem

دور شراب قافلۂ عیش رفتنست
از جام می صدای جرس را شنیدہ ام

Devr-i bāde-i kārvān-ı ᶜayş gitmekdir
Cām-ı meyden ṣadā-yı ceres işidmişim

Ṣadā-yı ʿayş-ı cihān zevāl üzre devr-i devām <u> sebātı olmadıġın cām-ı meyden (305b) fehm eyledim gāhbergāh tehī olur bir ḥāl üzre olmadıġı kendinden ẓāhir oldı

3 **Zevḳ ez ṣadā-yı murġ-ı esīrī nekerdeīm**
Bang-ı şikest çūb-ı ḳafes rā şinīdeyem

زوق از صدای مرغ اسیری نکرده ایم
بانگ شکست چوب قفس را شنیده ایم

Ẕevḳ-ı ṣadā-yı murġ-ı esīrden inmemişim
Ṣadā-yı şikest çūb ḳafesden işidmişim

Bir kimseniñ ḥāl-i perīşān u girftār rencūr olduġuna ẕevḳyāb olmadım zīrā ḳafes murġ-ı giriftāre ḥande eylediği eclden dāʾimā kendinden şikest-i ḥāl semāʿ eyledim böyle olduġu ḥālde bir kimseniñ ḥālinden ẕevḳyāb olmaḳ ādem kendiñ rencūr etmekdir

4 **Şevket be nāle-i ṭapiş-i mā nemīresed**
Mā dil-i ṭapīden-i herkes rā şinīdeyem

شوکت بنالهٔ طپش ما نمیرسد
ما دل طپیدن هرکس را شنیده ایم

Şevket bizim nāle-i ḥarekemize yirişmez
Ben her kimseniñ göñül ḥarekesin işitdim

Bir kimseniñ nāle vü bīḳarārsızlıġı benim nāle vü bīḳarār olmam gibi değildir zīrā ben herkesiñ nāle vü bīḳarār olmasın gördüm işitdim

472

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Bīḫod ez meclis be çendīn şūr ġavġā mīrevem**
Mīrevem ez ḫīş pindārī zi dunyā mīrevem

بیخود از مجلس بچندین شور غوغا میروم
میروم از خویش پنداری ز دنیا میروم

Bīḫod meclisden nice bir ġavġa ile giderim
Giderim kendimden ḳıyāṣ eylersin dünyādan giderim

Mest <u> bīḫod meclisden güne güne şūriş <u> ġavġa ile giderim ḳıyās olunur biʾl-külliye kendim fedā edip dünyādan gidecek vaḳtimdir

2 **Ez gulistān mīşeved āşüfte nāzik ḫāṭırem**
Bulbulī k'ez bāl-ı ḫod efşāned ez cā mīrevem

از گلستان میشود آشفته نازک خاطرم
بلبلی کز بال خود افشاند ز جا میروم

Gülistāndan olur āşüfte nāzik ḫāṭırım
Bir bülbül ḳanad silkse yerimden giderim

Seyr-i temāşā-yı gülzārda benim hāṭır-ı nāzikim perīşān u āşüfteḥāl olur bir bād-ı şehper-i ʿandelīb ile gülzārdan beni iḫrāc etmek mümkün derece olur

3 **Tā nebāşed Ḫıżr ḳaṭʿ-ı rāh kerden muşkilest**
Çun revem ez ḫīşten hemrāh-ı mīnā mīrevem

تا نباشد خضر قطع راه کردن مشکلست
چون روم از خویشتن همراه مینا میروم

Tā ki Ḫıżr olması ḳaṭᶜ-ı rāh etmek müşkildir
Ḳaçankim kendimden giderim hemrāh-ı mīnā ile giderim

Rāh-ı seyr-i sülūkda sālik olmaḳda ḳaṭᶜ-ı rāh sülūk edip menzile vāṣıl olmaḳ mümkün olmaz vücūd-ı hestī (306a) terk edip ᶜālemden fāriġ olduḳda mey-i ḥaḳīḳat ile mest olur ḥaḳīḳat-i ḥāle destres olunur

4 **Āşiyānem mīşeved pūşīde ez yek berg-i gul**
Zᵓin çemen āḫir zi dest-i teng-i cā mīrevem

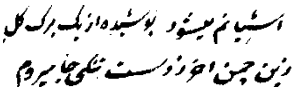

Yuvam olur puşīde bir gül yapraġı ile
Bu çemenden āḫir teng-i cā elinden giderim

Çemenzār-ı dünyāda cüzᵓi kederle murġ-ı rūḥ mükedder olur nihāyet żıyyıḳ-ı şiḳletden ḳafes-i bedenden rūḥ-ı insān ṭayārān olup vāsiᶜ-i rūḥaniyyet-i bālāda bālā pervāz olur

5 **Nev bahārānest Şevket cāy-ı ᶜişret şehr nīst**
Būy-ı dāġ-ı lāle mī āyed be ṣaḥrā mīrevem

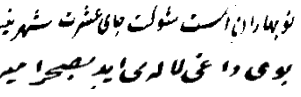

Nev-bahārlardır Şevket ᶜişret yeri şehr değildir
Lāle dāġı ḳoḳusu gelir ṣaḥrāya giderim

Nev-bahār oldı derūn-ı şehr cāy-ı safā vü feraḥ değildir şehrden çıḳıp ṣaḥrāya gidip seyr u temāşā-yı envāᶜa şükūfe edelim şād u ḫandān olalım dāġ-ı lāleden būy-ı ᶜaşḳı teşmīm edelim

473

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Be ġayr ez ānki sırr-ı cūş beḳā būdem fenā geştem**
Nemīdānem çihā būdem nemīdānem çihā geştem

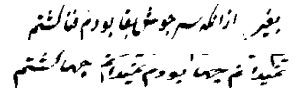

Sırr-ı cūş-ı beḳādan başḳa ne oldumsa fenā oldum
Bilmem neler oldum u bilmem neler yirişdim

Seyr-i sülūk-ı dār-ı beḳādan başḳa ne kāra teşebbüs eyledimse nihāyet fenāpezīr oldı ḥāṣıl teşebbüs <u> şuġl-ı dünyāda ben daḫı bilmem neye yapışdım u nihāyet ne oldı

2 **Libās-ı zindegānī yek nefes kerdem be ber imşeb**
Zi sertāpā-yı ḫod çun şemᶜ ḫandīdem fenā geştem

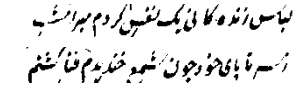

Libās-ı zinde-gānı bir nefes üzerime giydim bu gece
Kendi sertāpāyımdan mūm gibi güldüm fenā oldum

Bir nefes libās-ı ḥayāt-ı dünyā ilbās eden mūm gibi bir derece miḳdārı zamānda kendi kendine ḫandān olup sūziş-i ġamla maḥv-ı vücūd eder

3 **Çonān vā kerde mānd ez intiẓār-ı cilveeş çeşmem** چنان وا کرده ماند از انتظار جلوه‌اش چشمم
Ki baʿd ez morden-i ḫod ḫāk geştem naḳş-ı pā geştem که بعد از مردن خود خاک گشتم نقش پا گشتم

Ol ḳadar güşāde olmuş (306b) *ḳaldı intiẓar-ı cilvesinden gözüm*
Öldükden ṣoñra kendim ḫāk olup naḳş-ı pā olurum

Cilve-i ḫoş-ḫırām dilber ile bir mertebe çeşm-i intiẓār bāz olup bāʿdeʾl-mevt vücūdum ḫāk olduḳda naḳş-ı pā ṣūretinde bāz olur

474

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Tā āhuvāne şūḫī çeşm-i to dīdeyem** تا آهوانه شوخ چشم تو دیده‌ام
Dām-ı ġazāl şod dil-i mujgān-ı güzīdeem دام غزالان شد دل مژگان گزیده‌ام

Tā ki āhū-āne seniñ şūḫī dīdeleriñ görmüşüm
Dām-ı ġazāl oldı dil müjgān-ı güzīdem

Āhūmiṣāl şūḫ çeşm-i maḥbūbu görelden beri müjgān-ı çeşm-i maḥbūb ile zaḫmnāk olan göñlüm ġazāl-ı deştgāha dām olup ülfet u ünsiyet eyledi yaʿnī maḥbūbuñ gözleri çeşm-i āhūya müşābih olduġu eclden ben daḫı çeşm-i āhūlar ile ülfet eyledim

2 **Şermem bīrūn nekerde be bezm-i to ez ḥicāb** شرمم بیرون نکرده بزم تو از حجاب
Ez çehre refte puḫte-i reng-i perīdeem از چهره رفته پخته رنگ پریده‌ام

Benim şermim ṭaşra etmemişdir meclisinde seniñ ḥicābından
Yüzden gitmiş uçmuş reng-i puḫtem

Meclis-i cānānda benim hicābım şerm-i cānāndan reng-i perīde-i puḫtekārım rūy-ı şermnākimden iḫrāc edip iẓhār eylemedi

3 **Evvel perī godāḫteem şīşe kerdeem** اول پری گداخته‌ام شیشه کرده‌ام
Rūzī ki mey be yād-ı nigāhet keşīdeem روزی که می بیاد نگاهت کشیده‌ام

Evvel perī eritdim şīşe etdim
Bir gün ki bāde yād-ı nigāhıñla içdim

Bir mertebe nigāh-ı dilber-i seḥerāmūz nāz-ı fitnedir hayāl-i nigāh-ı maḥbūb ile bādenūş olan ʿāşıḳ şīşe-i bāde nefes-i perīden etmek lāzımdır kemāl mertebe çeşm-i maḥbūb seḥerengīz fitnerīz olmaḳdan kināyetdir

4 **Āb ez siyeh bahār-ı nigāh-ı to ḫordeem** آب از سیه بهار نگاه تو خورده‌ام
Ez surme hemçu sebze-i mujgān demīdeem از سرمه همچو سبزه مژگان دمیده‌ام

Ṣu seniñ siyāh bahār-ı nigāhından içmişim
Sürmeden sebze müjgān gibi ğöğermişim

Çeşm-i siyāh maḥbūb vücūdum perverde vü nümāyiş bulmuş sebze müjgān maḥbūb gibi dāʾimā siyeh baḫt içre pānihāde vü pāyidār olmuşum

5 **Nakş-ı ḳadem çu şehper-i ṭāvūs dāġ şod**
Çun bes ki <ḥarf>-i (307a) germ be kūyet ṭapīdeem

Nakş-ı ḳadem şehper-i ṭāvus gibi dāġ oldı
Şuʿle gibi ol ḳadar kūyuñda germ ḥareke eylemişim

Kūy-ı maḥbūbda sūz-ı şevḳ-i ʿaşḳla şuʿle gibi ol ḳadar germ ḥareke eyledim nakş-ı pāy-ı şehper tāvūs gibi rengāreng bedīd oldı

6 **Şod çun beyāż çeşm-i Humā üstüḫ̆ān sefīd**
Ez çerḫ beski minnet-i devlet keşīdeem

Oldı beyāż çeşm-i Ḥümā gibi kemik beyāż
Felekden ol ḳadar minnet-i devlet çekmişim

İmtinān-ı minnet-i devlet-i felekden vücūdum maḥv olup üstüḫān-ı vücūdum çeşm-i intiẓār-ı üstüḫān olan Hümā gibi sefīd yaʿnī Hümā'nın felekden intiẓār-ı üstüḫān ile çeşm-i sefīd olduġu gibi benim daḫı imtinān-ı felekden vücūdum maḥv olup üstüḫānım sefīd oldı

7 **Efkendeem be sīne zi nāḫūn ḫırāşihā**
Pīrāhen-i bürehnegī-yi ḫod derīdeem

Bırakmışım sīneye ṭırnaḳdan ḳaşımaḳlar
Kendi ʿüryānlık gömleğin yırtmışım

Nāhūn-ı ġam ile dāʾimā sīneḫırāş olup vücūd-ı bürehnekārı rīşe rīşe eylemişim

8 **Īrān be rişte bes ki merā dād pīç-i tāb**
Ḫod rā be Hind sāye-i gevher keşīdeem

Īrān rişte gibi ol ḳadar verdi baña pīç-i tāb
Kendim Hinde sāye-i gühere çekdim

Īrān zemīnde taḥsīl-i kemāl u kesb-i maʿrifet edince taʿlīm ḫāne-i üstāda sīlī-i üstādiyle ḫaylī pīç-i tāb-i gözüm nihāyet taḥṣīl-i kemāl u maʿrifet ḥāṣıl edip Hindistān'da s̱emere-i maʿrifet bulup tenāvül eyledim yaʿnī Īrān'da taḥsīl-i maʿrifet edip Hindistānda s̱emerin buldum

9 **Şevket çu men mebād kesī germ-i ıżṭırāb** شوکت چو من مباد کسی گرم اضطراب
Ḫūn-ı şerārem ez dil-i āteş çekīdeem خون شرارم از دل آتش چکیده ام

Şevket kimse benim gibi olmasın germ-i ıżṭırāb
Ḫūn-ı şerārım dil-i āteşden ṭamlamışım

Şevket kimse benim gibi sūriş-i sīneme mübtelā olmasın zīrā benim ḥayāt-ı vücūdum şerār gibi āteşden ḥāṣıl **(307b)** olur

475

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Taṣarruf çun koned düşmen be āb u reng-i eşʿārem** تصرف چون کند دشمن باب و رنگ اشعارم
Nigārīn gerded engüştī ki bugẕāred be goftārem نگارین گردد انگشتی که بگذارد بگفتارم

Taṣarruf etdiği zamān düşmen benim āb u reng-i eşʿārım
Güzel eyler parmaḳ ki bıraḳır güftārım üzre

Düşmen benim eşʿārıma ṭaʿn edip engüşt ile işāret eyledikde engüşt-i düşmen benim eşʿārımdan rengīn olur yaʿnī düşmen benim eşʿārıma ṭaʿn ederek kesb-i hüner ü maʿrifet aḫẕ eder eşʿārımdan

2 **Be çeşm-i müşterī gerded nigeh āb ez temāşāyem** بچشم مشتری گردد نگه آب از تماشایم
Şeved yāḳūt ḫākister-ı ū germīhā-yı bāzārem شود یاقوت خاکستر او گرمیهای بازارم

Çeşm-i müşterīde olur ṣu neẓẓāre-i temāşāmdan
Olur yāḳūt kül benim bāzārım sıcaḳlıḳlarından

Bāzār-ı maʿrifetde hüner-i maʿrifetime müşterī olan erbāb-ı maʿrifet ḳumāş-ı Hind u maʿrifetime temāşā eyledikde rūşen çeşm-i derūn u feraḥ-ı ḳalb īrāṣ etmek ḥasebiyle şevḳ ṭaleb <u> aḫẕ-i ḳumāş-ı hünerimden tābnāk olurlar

3 **Buved çun zulf-i ḫūbān-i müşgbū baḫt-ı siyāh-ı men** بود چون زلف خوبان مشکبو بخت سیاه من
Şeved mevc-i hevā yekdeste sunbul ez şeb-i tārem شود موج هوا یکدسته سنبل از شب تارم

Olur zülf-i ḫūbān gibi müşk-bū benim baḫt-ı siyāhım
Olur mevc-i hev<ā> bir deste sünbül şeb-i tārımdan

Benim baḫt-ı siyāhım zülf-i ḫūbāna müşābih olmaḳ ḥasebiyle zülf-i ḫūbān gibi müşg-būdur şeb-i tār baḫt-ı siyāhımdan hevā bir deste sünbül gibi bedīd olur yaʿnī faḳr-ı ḥālimden ü sāmān-ı keyfiyetimden ḥissemend olmaḳ mümkündür

4 **Be zūr-ı ḫāksārī zīr-i destem mīşeved düşmen** بزوری خاکساری زیر دستم میشود دشمن
Zi ḫūn-ı seyl mīgerded nigārīn pāy-ı dīvārem ز خون سیل میگردد نگارین پای دیوارم

Ḫāksārlık zoruyla zīr-i destimde olur düşmen
Ḫūn seylden olur rengīn pāy-ı dīvārım

Biz ḫāksār nefs-i derūn ile serkeş bir reftār olan aʿdāyı zīr-i deste alıp zebūn ederiz seyl-i ḥavādiṯ-i devrān bizim nisbet-i ḫāḳ-i vücūdumuzdan zaḫmnāk olmuşdur (308a)

5 **Ġubār-ı külfetem āyīneperdāz-ı suḫan bāşed**
Muṣavver ṣūret-i ṭūtī keşed ez reng-i jengārem(308a)

Ġubār-ı külfetim āyīneperdāz-ı kelām olur
Muṣavver ṣūret-i ṭūtī çeker reng-i jengārımdan

Bizim derūnumuz muġber olmaḳ mīrāṯ-ı hüneri cilāpezīr eder gūyā bu güne ġubār-ı ḫāṭır ile ṭūtī tabʿ ehl-i hüner gūyā olur

6 **Be ser dāġ-ı cunūnem āfitāb-ı ḥaşr rā māned**
Buved ez penbe-i ṣubḥ-ı ḳıyāmet tār-ı destārem

Başda dāġ-ı cünūnum āfitāb-ı ḳıyāmete benzer
Olur penbe-i ṣubḥ-ı ḳıyāmetden tār-ı destārım

Ḥāl-i keyf-i cünün ceẕbe-i İlāhīye ne güne aḥkām olduġu rūz-ı ḥaşrde dīvān-ı Bārī-i teʿālāda bedīd olur

7 **Men u berḳī ki behr-i gerd-i sergardīden-i şemʿeş**
Koned pervāz çun pervāne Şevket reng-i ruḫsārem

Ben u berḳ şemʿiniñ devr- i başına dönmek için
Eder pervāne gibi pervāz Şevket reng-i ruḫsārım

Ben berḳ gibi şemʿ-i ruḫsār-ı maḥbūbuñ başına dönmek için pervāne gibi reng-i rūyum dāʾimā pervāz eder bir sāʿat evvel āteş-i şemʿ ruḫsār-ı maḥbūb ile iḫrāḳ olsun

476

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Tā lop-ı nānī şeved ez ḫ̌ān-ı gerdūn ḳısmetem**
Āsiyā-yı reng mīgerded zi ḫūn-ı ḫacletem

Tā ki bir parça ekmek olur sofra-i felekden ḳısmetim
Reng değirmānı döner ḫūn-ı ḫacletimden

Ḫān-ı felekden rūze-i muḳadderim olan pāre-i endek-i nān aḫẕ olunca cūy-ı ḥicābımdan reng-i rūyum günden güne taḥvīl olur yaʿnī niʿmet-i rūz-ı Ḫudādāda tamām şükr eylemediğimdeb kemāl mertebe maḥcūbum

2 **Cemᶜ mīgerded ḥavās ez nātevānīhā me rā**
Gerdiş-i rengest pindārī kemend-i vaḥdetem

Cemᶜ eder ḥavāṣ nātüvānlıḳlardan beni
Reng dönmekdir ḳıyās eylersen kemend-i vaḥdetim

Żaᶜf-i riyāżāt ile ḥavāṣṣ-ı ẓāhir u ḥavāss-ı bāṭınım bir yere cemᶜ eyledim maḳām-ı vaḥdete seyr-i sülūk edip destres oldum gūyā żaᶜf-ı riyāżāt kemend-i vaḥdet gibi bir vesīledir maḳām-ı vaḥdete

3 **Ger bīrūn āyem cunūnem mībered ez ḫ̌īşten**
Bes ki ez cūş-ı perī tengest kunc-i ḫalvetem

Eger ṭaşrā çıḳsam cünūnum götürür kendinden (308b)
Ol ḳadar cūş-ı perīden żıyyıḳdır güşe-i ḫalvetim

Yaᶜnī güşe-i cünūniyyetimden iḫrāc olsam cünūyyetim kendi kendine zāviye-i cünūniyyetimde dāᵓimā cūş-ı perī mevc verir halāṣ olmaḳ emr-i muḥāldir

4 **Nātevānīhā-yı ᶜuzlet dāred ez men ḳuvvetī**
Mīpered reng ez ruḫ-ı ᶜanḳā be bāl-ı şohretem

ᶜUzlet nātüvānlıḳları ṭutar benden ḳuvvet
Uçar reng-i ruḫ-ı anḳada bāl-i şöhretimden

Yaᶜnī ṣafvet-i ᶜuzlet ile şöhretşiᶜār olanlar benden istimdād ederler zīrā ᶜanḳā yüzünde reng-i şöhret-i ᶜuzlet benim ḳanadımla pervāẓ eder

477

(Mefᶜūlü/Mefāᶜīlü/Mefāᶜīlü/Faᶜūlün)

1 **Tā āb şod ez şuᶜle-i dīdār nigāhem**
Çun eşk furū rīẖt be ruḫsār[351] nigāhem

Tā ki ṣu oldı şuᶜle-i dīdārdan nigāhım
Eşk gibi aşaġa aḳdı ruḫsār üzre nigāhım

Yaᶜnī revnaḳ <u> tābiş-i ruḫsār-ı maḥbūbdan ṣu gibi eriyip nigāhım göz yaşı gibi aşaġa aḳıp ruḫsārım üzre cārī oldı nezẓārem

2 **Ez ḫāneem ān şūḫ çonān reft ki bugzīşt**
Çun pertev-i fānūs zi dīvār nigāhem

[351] Bu kelime metinde "برخار" şeklinde yazılmış fakat vezin göz önüne alınarak "be ruḫsār" şeklinde okunmuştur.

Benim ḫānemden o şūḫ ancaleyin kendi ki geçdi
Pertev- fānūs gibi dīvārdan nigāhım

Yaʿnī benim ġamḫānemden bir kere cānān ʿacele güzār eyledi ardınca nūr-ı neẕẕārem pertev-i fānūs gibidir dīvārdan güzeşt edip taʿḳīb-i cānān oldı

3 **Gerdīd pur ez ḥayret-i men kūh <u> beyābān**
Pīçīde çu feryād be kūhsār-ı nigāhem

گردید پر از حیرت من کوه بیابان
پیچیده چو فریاد بکوهسار نگاهم

Oldı pür benim ḥayretimden kūh-ı saḥrā
Ṣarıldı feryād gibi kūhsāra nigāhım

Yaʿnī kūh u beyābānı benim ḥayretim iḥāṭa edip feryād <u> fiġān gibi nigāh-ı ḥayretim kūhsāra velveleendāz oldı

4 **Cāyī ki nebāşed gul-i ruḫsār-ı to der çeşm**
Der pīrehen-i dīde şeved ḫār-ı nigāhem

جای که نباشد گل رخسار تو در چشم
در پیرهن دیده شود خار نگاهم

Bir yerde olmaz seniñ gül ruḫsārıñ gözde
Pīrehen-i dīdede olur ḫār-ı nigāhım

Yaʿnī bir göz ki gül ruḫsār-i dilberden dūr olsa kendin câme-i çeşmi kendi neẕẕāresine ḫār olur yaʿnī neẕẕāre kendi ḳarārgāh olan gözden (309a) rencūr olur

5 **Neẕẕāreem ez bes ʿaraḳālūd-i ḥicābest**
Hemçun reg-i ebrest guherbār nigāhem

زنگ رم از بس عرق الود حجابست
همچون رگ ابرست گهربار نگاهم

Neẕẕārem ol ḳadar ʿaraḳālūd-ı ḥicābdır
Buluṭ ṭamarı gibi güherbārdır nigāhım

Yaʿnī rūy-ı ʿaraḳ inci miṣāl dilberden neẕẕārem bir güne ʿaraḳālūd hicāb oldı reg-i ebr-i nisān gibi güherpāş oldı

6 **Çendān perem ez nāle ki ez cunbiş-i mujgān**
Āyed be ṣadā hemçu reg-i tār nigāhem

چندان پرم از ناله که از جنبش مژگان
اید بصدا همچو رگ تار نگاهم

Ne ḳadar uçarım nāleden zīrā cünbiş-i müjgānda
Gelir ṣadāya reg-i tār gibi nigāhım

Yaʿnī ne ḳadar nāle pervāẕ olayım zīrā cünbiş-i müjgānımda reg-i tār-ı ḳānūn gibi ṣadā-yı nigāhım naġmesāẕ olur

7 **Āyed nigehālūd nesīm ez ser-i zulfet**
Şod bes ki derīn dām giriftār nigāhem

اید نگه الود نسیم از سر زلفت
شد بسکه درین دام گرفتار نگاهم

Gelir nigehālūd nesīm ser-i zülfünden
Oldı ol ḳadar bu dāmda giriftār nigāhım

Yaᶜnī dām-ı zülf-i maḥbūbda nigāh <u> neẕẕārem bir mertebe ḳayd-ı giriftār oldı bād-ı zülf-i maḥbūba iṣābet eyledikde nigāhālūd olur belki bād-ı ṣabā zülf-i maḥbūbdan nigāhālūd çıḳar

8 **Żabṭ-ı nigeh-i ḫod nekoned bulbulem ez żaᶜf**
Çun nukhet-i gul refte zi gulzār nigāhem

ضبط نگه خود نکند بلبلم ز ضعف
چون نکهت گل رفته ز گلزار نگاهم

Kendi nigāhın żabṭ etmez benim ᶜandelībim żaᶜfdan
Gül ḳoḳusu gibi gitdi gülzārdan nigāhım

Yaᶜnī żaᶜf-ı lāġardan kendi neẕẕāresin żabt edemez benim bülbülüm gül ḳoḳusu gibi gülzārdan iḫrāc oldı gitdi benim nigāhım yaᶜnī kemāl mertebe żaᶜfdan bir yerde nigāhım ārām edemez hevā gibi dāᵓimā cünbiş-i ḥarekededir

9 **Çun ebr-i bahārī be zemīn sīnekeş āyed**
Şevket şode ez eşk giranbār nigāhem

چون ابر بهاری بر زمین سینه کش آید
شوکت شده از اشک گرانبار نگاهم

Bahār buluṭu gibi zeminde sīnekeş gelir
Şevket olmuş eşkden giranbār nigāhım

Yaᶜnī bahār buluṭu gibi giranbārlıḳdan sīnebeḫāk olup giranbār-ı eşkden nigāhım bir güne reftār ile gelir

478

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Tā ġubār-ı ḫāṭır ez kevn <u> mekān berdāştem**
Bār-ı sengīnī zi dūş-ı āsumān berdāştem

تا غبار خاطر از کون و مکان برداشتم
بار سنگینی ز دوش آسمان برداشتم

Tā ki ġubār-ı ḫāṭır kevn <u> mekāndan ḳaldırdım
Bir aġır yük āsümānın arḳasından ḳaldırdım

Yaᶜnī ġubār-ı külfet-i ġamı (309b) derūn-ı dilden biᵓl-külliye maḥv u iᶜdām eylediğimden beri dūş-ı felekden bir bār-ı gīrān defᶜ oldı

2 **Çāk şod gerdūn zi bes bālīden istiġnā-yı men**
Zᵓāsümān bugẕeşt destī ber cihān berdāştem

چاک شد گردون ز بس بالیدن استغنای من
از آسمان بگذشت آستی بر جهان برداشتم

Çāk oldı felek ol ḳadar benim ziyāde olmasından istiġnām
Āsümāndan geçdi bir el dünyādan ḳaldırdım

Yaᶜnī felek çāk çāk olur dāġ-ı derūn ḫāṣıl eyledi benim dāᵓimā felekden gün günden tezāyüd-i istiġnām olduġunu müşāhede edip zīr-i āsümāndan geçdi benim dünyādan ḳaldırdığım yed-i istiġnām

3 **Dāştend ehl-i cihān yek küçe reh dūrī zi hem**
Cism ḫākī būd dīvār ez miyān berdāştem

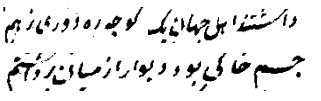

Ṭutdılar ehl-i cihān bir küçe yol īrāḳlık birbirinden
Cism pür ḫāk oldı dīvār ortadan ḳaldırdım

Yaᶜnī dünyāda efrād-ı insān bir şeydir gibidir ammā ġubār-ı cism miyānda bir ḥicāb idi dīvār gibi ḥicāb-ı cism refᶜ olsa cümlesi bir şey olur zīrā mecmuᶜ nefs-i nāṭıḳa-i insān yaᶜnī rūḥ-ı insāna bir taᶜrīf-i ṣādıḳ gelir cümlesi mücerredāt nevᶜindendir lāf-ı ḫayr ıṭlāḳ olunur böyle olduġu ḥāde mecmuᶜusu bir şey olur

4 **Pīş ez īn ᶜālem serāser yek leb-i ḫāmūş būd**
Şod hevāhā nāle tā mihr ez dehān berdāştem

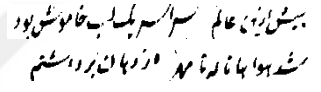

Bundan evvel ᶜālem başdan başa bir leb-i ḫāmūş idi
Oldı hevālar nāle tā ki mihr-i dehāndan ḳaldırdım

Yaᶜnī benim nālesāz süḫanım olmadan evvel cümle ᶜālem ḫāmūş gibi idi vaḳtā ki ben nāle-sāz-ı süḫan-ı ḥikmet-āmīz oldum çun ᶜālem belki cümle ᶜālem naġmesāz-ı süḫan ḫoş faᶜāl oldı

5 **Bār-ı hestī rā keşīden saḫt kārī būdeest**
Yek dū rūzī būd ki behr-i imtiḥān berdāştem

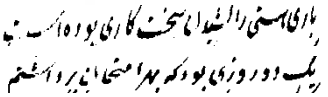

Varlıḳ yükünü çekmek saḫt kār olmuşdur
Bir iki gün tecrübe için ḳaldırdım

Yaᶜnī ġubār-ı cism-i nefs-i nāṭıḳa kāmil insān muḳayyed olmaḳ pek müşkil imiş zīrā ben nefs-i nāṭıḳa-i kemāl bulduḳdan soñra nefs- i (310a) nāṭıḳam bir iki gün ġubār-ı cisme muḳayyed olup ḳaldı ṣiklet-i cism ne güne olduġunu o zamān fehm eyledim ḥāṣıl erbāb-ı maᶜrifete göre ḥayāt-ı cihān-ı fānī bār <u> ṣiklet gibidir

6 **Ḫalḳ dārend ez ṣafā-yı vaḳt seyr-i māhtāb**
Tā ġubār-ı ḫāṭır-ı ḫod ez miyān berdāştem

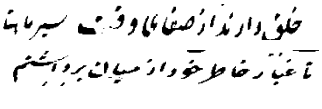

Ḫalḳ ṭutar ṣafā-yı vaḳt ile seyr-i mehtāb
Tā ki kendi ġubār-ı ḫāṭırım ortadan ḳaldırdım

Yaᶜnī ᶜālemiñ tīre vü ġubārālūd olması ancaḳ benim gerd-i külfet-i ḫātırımdandır benim ġubār-ı hāṭırım ḳalmadan refᶜ olsa ᶜālem pür rūşen <u> incilā-yı derūn kesb eder

7 **Rīẖtem ez reng-i ḫod reng-i esās-ı nevbahār**
Ṭarḥ-ı ṣad gulşen zi yek berg-i ḫazān berdāştem

Ṭökdüm kendi rengimden reng-i binā-yı nevbahār
Yüz gülşen ṭarḥın bir berg-i ḫazāndan ḳaldırdım

Yaʿnī yüz māye-i nevbahār-i maʿnā benden ḥuṣūlpezīr oldı benim ṣūreten berg-i ḫazān gibi zerdrūyumdan güne güne esās maʿnā-yı nevbahār-ı maʿrifet istiḥkām buldı

8 **Perdehā-yı güş-ı murġ-ı bāl-ı āteşḫāne şod**
Her kocā Şevket zi sūz-ı dil fiġān berdāştem

Ḳulaḳ perdeleri bāl-ı murġ-ı āteşḫāne oldı
Her ḳande Şevket sūz-ı dilden fiġān ḳaldırdım

Yaʿnī her ḳande sūz-ı derūn ile nālesāz ile naġmeperdāz olsam semāʿ eden ḳulaḳlar perdesi bāl-ı murġ-ı āteşḫāne gibi oldı yaʿnī semender ḳuşu ḳanadı gibi oldı

479

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Çu sūy-ı saḳfī zi yek rū neẕẕāre konem**
Çi ḫūn der ciger<ī> çeşm ber sitāre konem

Vaḳta sūy-i saḳf-ı feleğe bir yüzden neẕẕāre ederim
ʿAceb ḳan-ı ciğer dīdeden kevkebe ḳorum

Yaʿnī bir kere felek-i dīgergūn e nigāh eylesem ciğer çeşm-i ḫūnīnimden encüm-i eflākı sürḫ <u> ḫūnīn ederim belki çeşm-i sitāre-i eflāki çeşm-i ḫūn ederim

2 **Be dāmen-i gul-i ḫūrşīd key resed destem**
Eger du deste girībān çeşm-i yāre konem

Be-dāmen-i gül-i ḫūrşīde nice vāsıl olur elim
Eger iki deste girībānı (310b) *dīde-i yāre etsem*

Yaʿnī gül-i ḫūrşīd-i ʿālem tābedest ṭaleb-i dıraz olmaz eger çeşm-i ḫūnpāş ile ʿālemi bir kere gülgūn etsem

3 **Zi nāḳabūl muḥabbet eger nişān ṭalebend**
Be sūy-ı ḫīşten ez dest-i ū işāret konem

Nāḳabūl muḥabbetden eger nişān ṭaleb eyleseler
Kendi semtine onuñ eli ile işāret ederim

Yaʿnī eger bir muḥabbet ḳabūl etmez kimseden suʾāl olunsa semt-i maḥbūba kendi eli işāret ederim yaʿnī bezm-i bīgāne ḫodbīnlerimiz muḥabbet-i ʿāşıḳ fermā-yı iltifāt-i dildāde ḳabūl etmez

4 **Zamāne ʿişve ger u yār şūḫ u men bīdil**
Be ġayr ezīnki taḥammul konem çi çāre konem

زمانه عشوه گر و یار شوخ و من بیدل
بجز از اینکه تحمل کنم چه چاره کنم

Zāmāne ʿişve edici yār daḫı şūḫ u ben bīdil
Taḥammül etmeden başḳa ne çāre edem

Yaʿnī vaḳt <u> zamān-ı ʿişvesāz u yār-ı bīpervā-i lāubālī ben daḫı bir ʿāşıḳ-ı üftāde vü dilḫāste taḥammülden başḳa bir çāre bulmadım mücerred cevr-i yāre ṣabr <u> taḥammül başḳa güne çāre yokdur

5 **Be ʿazm-ı rāh-ı ṭaleb nīst ḥācet fālem**
Meger be ābile-i pāy istiḫāre konem

بعزم راه طلب نیست حاجت فالم
مگر بابله پای استخاره کنم

ʿAzm-ı rāh-ı ṭalebde yoḳdur fāle iḥtiyāc
Meger ābile-i pāy ile istiḫāle edem

Yaʿnī bizim seyr-i sülūkumuzda tefeʾül-i rāhımız ancaḳ mihen <u> meşaḳḳat-i sülūḳa taḥammül etmekdir ġayr güne bir tefeʾül yoḳdur ancaḳ her bir mihen <u> meşaḳḳata taḥammül ü ṣabr edip maḳām-ı rıżāya pānihāde olmaḳdır

6 **Be ḫūn ḫāk futed bāz ṭıfl-ı şebnem-i men**
Gereş zi pençe-i ḫūrşīd gāhvāre konem

بخون خاک فتد باز طفل شبنم من
گرش ز پنجه خورشید گاهواره کنم

Ḫūn ḫāke düşer bir daḫı benim ṭıfl-ı şebnemim
Eger oña pençe-i ḫūrşīdden beşik etsem

Yaʿnī bir mertebe pest iḳbāl vājgūn ṭāliʿim vardır benim şebnem-i ṭāliʿim pençe-i ḫūrşīde ḳoysan yine pençe-i ḫūrşīdden ḫāke düşer

480

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Çu şemʿ-i kuşte ser-i dūd-ı āh mīpīçem**
Be mātem-i nigeh-i ḫod siyāh mīpīçem

چو شمع کشته سر دود آه می پیچم
بماتم نگه خود سیاه می پیچم

Şemʿ-i küşte gibi ser-i dūd-ı āha ṣarılırım
Kendi nigāhıma siyāh siyāh ṣarılırım

Yaʿnī şemʿ-i küşte gibi ser-i dūd-ı **(311a)** āha piçīde olup kendi mātem-i nigāhıma siyāhpūş olurum

2 **Çonān be dīden-i ruḫsāre-i to müştāḳem**
Ki nāme rā be ḥarīr nigāh mīpīçem

Ol ḳadar senin ruḫsārıñ görmeğe müştāḳım
Zīrā nāme ḥarīr nigāhıma ṣaram

Yaʿnī bir mertebe ruḫsār-ı maḥbūb görmeğe arzū-yı iştiyāḳım var maḥbūba nāme göründürsem ḥarīr-i nigāhım nāmeye ṣarıp maḥbūba gönderem

3 **Ḫayāl pīçiş-i zulf u miyān-i yār konem**
Çu rişte be ser-i engüşt-i āh mīpīçem

Ḫayāl-i pīçeş-i zülf u miyān-ı yār ederim
Rişte gibi serengüşt-i āhā ṣararım

Yaʿnī zülf-i dırāz yār <u> mūmiyān yāre pīçīde olduġun yād eyledikçe rişte gibi engüşt-i āhā pīçīde olurum yaʿnī ḫayāl-i mūmiyān u zülf-i dırāz yār ile dāʾimā āh u nālesāz olurum

4 **Nesīm-i sunbul-i Firdevs bīdimāġem kerd**
Yekī çu şāne be zulf-i siyāh mīpīçem

Nesīm-i sünbül-i cennet beni bīdimāġ etdi
Bir şāne gibi zülf-i siyāha ṣarılırım

Yaʿnī būy-ı bostān <u> sünbül-i Firdevs beni yārsız bīḥużūr eder ancaḳ benim ṣafā-yı ḫāṭırım zülf-i dilber bir ʿanberāmīz nāz gīsū-yı ʿanberīne pīçīde olmaḳdır cevfüʾl-leyle ẕikr-i Bārīʾye meşgūl olup başḳa şey murādım değil

5 **Zi ḥasret-i güher-i āfitāb-ı ḫod Şevket**
Çu rişte-yi nefes-i ṣubḥgāh mīpīçem

Kendi güher-i ḥasret güher-i āfitābımdan Şevket
Rişte gibi nefes ṣubḥgāha ṣarılır

Yaʿnī maḥbūb ḥüsn-i āfitābmiṣālimiñ firāḳ <u> ḥasretinden rişte gibi lāġar u żaʿīf olup vaḳt-ı ṣubḥgāha teşebbüṣ ederim yaʿnī vaḳt-i seḥerde nālesāz olurum

481

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Cudā der āşiyān-ı ḫod zi bes āşufte āḥvālem**
Negerded dām hemşīrāze-i mecmuʿa-ı bālem

Kendi yuvamdan ayrı ol ḳadar perīşān ḥālim
Olmam dām berāber şīrāze-i mecmūᶜ bālim

Yaᶜnī kendi āşiyānımdan ayrı bir mertebe perīşān u āşüfteḥāl oldum şengnā-yı çeşm-i dām beni żabṭ edip bāl u perim gīrā edemez

2 **Be kef serrişte-i(311b)ġurbet be dil yād-ı vaṭan dārem**
Buved hemçun güher çeşmī bereh çeşmī bedunbā<le>m

Elde serrişte-i ġurbet dilde yād-ı vaṭan ṭutarım
Olur güher gibi bir göz yolda bir göz eñsede

Yaᶜnī ḳasd-i ġurbetim ġurbet lākin yād-ı ḫāṭırımdan vaṭan gitmez dāne-i lüᶜlü gibi bir gözüm yolda bir gözüm vaṭandadır yaᶜnī ṣüreten ehl-i dünyā olup şuġl-ı dünyāya meşġūlüz ḥaḳīḳat-i ḥālde ᶜamel-i āḫirete sāᶜī oluruz

3 **Kesī beh ez to ḥāl-i çeşm-i giryānem nemīdāned**
Biyā der ḫāne-i āyīne ez ḫod pors āhvālem

Bir kimse senden güzel ḥāl-i çeşm-ı giryānım bilmez
Gel ḫāne-i āyīneye kendinden suᵓāl et aḥvālim

Yaᶜnī āb-ı çeşm-i giryānıma gel ey perī-ṭalᶜāt bir kere temāşā et āb-ı çeşm-i giryānımdan kendi ᶜaks-ı ṣüretiñ gör o zamān vāḳıf olursun cünūn-ı girye-i ᶜaşḳım ne güne olduġuñ

4 **Çi sūd ez baḫt be serem çun nedārem ṭāliᶜ-yi evcī**
Zemīngīrest hemçun sebze-i ḫˇābīde iḳbālem

Ne fāᵓide baḫt-ı sebzimden ṭutduġum ḥālde bir evc-i ṭāliᶜ
Zemīngīrdir sebze-i ḫābīde gibi iḳbālim

Yaᶜnī iḳbāl-i dünyā baña müsād olsa fāᵓidemend olmam zīrā bende taḥammül ḳābil-i istiᶜdād-ı iḳbāl-i dünyā yoḳdur

5 **Şodem deryā-yı raḥmet āḫir <ez> şerm-i gunāh-ı ḫod**
Zi ḫaclet āb geştem şuste şod mektūb-ı aᶜmālem

Oldum deryā-yı raḥmet āḫir kendi şerm-i günāhımdan
Ḫacletden ṣu oldum maġsūl oldı mektūb-ı aᶜmālim

Yaᶜnī kendi cürm-i ᶜisyānıma iḳrār edip baᶜde nādim olup tāᵓib <u> müstaġfir olduḳda deryā-yı raḥmet-i Bārī'ye vāṣıl olup çirkāb-ı maᶜsiyyetden berī olup pāk <u> naẓīf oldum

6 **Nedāred şāhid-i sergeştegī meşşāṭa rā ḥācet**
Çu pergārīst ez ḫamyāzehā-yi pāy-ı ḫalḫālem

ندارد شاهد سرگشته کی مشاطه را حاجت
چو پرگار است از خمیازه های پای خلخالم

Ṭutmaz şāhid-i sergeştelik meşşāṭa ḥācet
Pergār gibidir ḫamyāzelerden pāy-ı ḫalḫālim

Yaᶜnī sülūk-ı vādī-i ḥaḳīḳat **(312a)** olana kimseden iᶜāne <vü> istimdād istemez kendi ḳasd-ı garīmini ser-i menzil-i ḥaḳīḳate vāṣıl eder

7 **Tezerv-i ḫāmeem dāred be rūy-ı ṣafḥa cevlānī**
Du mıṣraᶜm naḳş mībended çu ofted sāye-i bālem

تذرو خامه ام دارد بروی صفحه جولانی
دو مصرعم نقش میبندد چو افتد سایه بالم

Tezerv-i ḫāmem ṭutar ṣafḥa yüzünde bir cevlān
İki mıṣraᶜ naḳş bağlar ḳaçankim düşer sāye-i bālim

Yaᶜnī tezerv ḫāme-i rūy-ı ṣafhada bir kere cevlān eylese her bir sāye-i bālinden bir rengīn mıṣraᶜ bedīd olur yaᶜnī benim ḫāmem taḥrīre geldikde güne güne lafẓ-ı rengīn ile maᶜnā-yı nāzik-i muᶜciznümūndur izhār eder

8 **Buved Şevket ᶜilāc ez bāde-i Şīrāz derdem rā**
Ki sāḳī dīde ez dīvān-ı ḥāfıẓ bārhā fālem

بود شوکت علاج از باده شیراز دردم را
که ساقی دیده از دیوان حافظ بارها فالم

Olur Şevket bāde-i Şīrāz'dan ᶜilac benim derdime
Zīrā sāḳī gördi dīvān-ı ḥāfıẓdan çoḳ kere fālım

Ṣafā-yı āb-ı hevā-yı Şīrāz ile baña güşāyiş-i derūn izāle-i ġam olur zīrā sāḳī-i Şīrāz ġazel-i Ḥāfıẓ ile naġmeḫān olup bāde-i Şīrāz ile neşᵓebaḫş olur

482

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Çonān zi şevḳ-i ṭaleb germ[352] reften-i rāhem**
Ki āşiyān-ı semender buved ḳademgāhem

چنان ز شوق طلب کردم رفتن را هم
که آشیان سمندر بود قدمگاهم

Ol ḳadar şevḳ <u> ṭalebinde germreftār-ı rāhım
Zīrā āşiyān-ı semender olur ḳademgāhım

Yaᶜnī rāh-ı ṭaleb-i cānānda bir mertebe şevḳle germ reftārım naḳş-ı pāy-ı ṭalebimde āşiyān-ı murġ-ı semender olsa sezāvār olur yaᶜnī her bir naḳş-ı pāyım dūdmān-ı āteş olur

2 **Be vaṣl-ı dūst resīden buved bahār-ı merā**
Zi āb-ı kāhrubā sebz mīşeved gāhem

بوصل دوست رسیدن بود بهار مرا
ز آب کاه ربا سبز میشود گاهم

[352] Bu kelime metinde "كردم" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "germ" şeklinde okunmuştur.

Vaṣl-ı dosta vāṣıl olmaḳ benim bahārım
Āb-ı kehrübādan sebz olur benim gāhım

Neşv ü nemā-yı vücūd u ṣafā-yı ḫāṭır vāṣl-ı cānan ile olur kāhıñ kāhrübāya vāṣıl olmaḳ ile neşvünemāsı ẓāhir olduġu gibi

3 **Zi bes ki geşte be kūy-ı to ḫāk ehl-i naẓar**
Be cāy-ı gerd nigeh ḫīzed ez ser-i rāhem

Ol ḳadar oldı seniñ kūyunda ḫāk ehl-i naẓar
Ġubār yerine nigāh ḳalḳar ser-i (312b) *rāhımdan*

Yaʿnī kūy-ı cānānda ol ḳadar ʿāşıḳ-ı ehl-i naẓar şehīd-i ʿaşḳ <u> muḥabbet olup ḫāk oldı rāh-ı kūy-ı cānānda reviş <u> reftār eylediğimde ġubār-ı rāhıma bedel nigāh-ı ʿāşıḳ ḫīzān olur

4 **Kelīmem u yed-i beyżā der āstīn dāred**
Pur ez tebessüm-i Yūsuf buved leb-i cāhem

Benim Kelīm'im yed-i beyżā āstīnde ṭutar
Ṭolu tebessüm-i Yūsufdan olur leb-i cāhım

Yaʿnī kilim gibi güne güne muʿciz <u> esrār bende mestūr olmuşdur dīger ʿumḳ-ı vücūdumda güne gune zühūrāt-ı ḥüsn-i Bārī bedīd olur

5 **Çu merdumek nerevem ez siyāh ḫāne-i ḫod**
Beyāż dīde koned kār pertev-i māhem

Merdümek gibi gitmem kendi siyāh ḫānemden
Beyāż dīde eder ʿamel pertev-i ḳamerim

Yaʿnī kendi ḫāne-i vücūdum zāviye-i irşād ittiḫāẕ edip kendi vücūdumdan irşād olurum kendi başīret-i derūnum kendime hādī vü rehnümūn rāh-ı ḥaḳīḳat edip menzil-i ḥaḳīḳate destres olurum

6 **Nekuşte rūşen-i kes sūz-ı sīneem Şevket**
Çerāġ-ı rūz buved nāle-i seḥergāhem

Öldürmedi kimseniñ rūşen sūz-ı sīnem Şevket
Çerāġ-ı nehār olur nāle- i seḥergāhım

Yaʿnī bir kimseniñ ṣafvet-i şevḳ-i muḥabbeti benim ṣafvet-i şevḳ-i muḥabbetime ġālib olmadı belki şevḳ-i süziş-i nāle-i derūnum āfitāb-ı ʿālem-ārāyı maḥv edip ʿāleme şuʿleengīz olup cihānı nūrefrūz tābnāk eder

483

(Mefʿūlü/Mefāʿilü/Mefāʿilü/Faʿūlün)

1 Çun nāḳe koned cilve-i mestāne ḫarābem
Ez şuʿle-i āvāz-ı ceres sīne kebābem

چون ناقه کند جلوهٔ مستانه خرابم
از شعلهٔ آواز جرس سینه کبابم

Ne zamān ki nāḳe eder cilve-i mestāne-i ḫarābım olurum
Şuʿle-i āvāz-ı ceresden sīne ḳebābım

Yaʿnī cilve-i ṣafā-yı cihān serīʿüz-zevālden mest-i lā-yaʿḳıl olup ḫarāb-ı ʿālem olurum dīger āṣār-ı ḥavādiṯ-i yevmiyeden ʿibret alıp dāġ-ı derūn ile kebāb olurum

2 Ārām nedārīm be ṣaḥrā-yı meḥebbet
Ez ḥalḳa-yı zencīr-i cunūn pā be rikābem

آرام ندارم بصحرای محبت
از حلقهٔ زنجیر جنون پا برکابم

Ārām ṭutmam ṣaḥrā-yı (313a) *muḥabbetde*
Ḥalḳa-i zincīr-i cünūnda pādır riḳābım

Yaʿnī ceẕbe-i cünūn-ı muḥabbetde dāʾimā bīḳarār olup rūberāh vādī-i ḥaḳīḳat olup ser-i menzil-i ḥaḳīḳati ṭaleb edip gūyā silsile-i ceẕbe-i cünūniyyetde pā berrikāb olup semt-i ḥaḳīḳate cūyā olurum

3 Seylāb buved mevc-i huner kulbe-i mā rā
Zʾāb-ı guher-i ḫod çu ṣadef ḫāne ḫarābem

سیلاب بود موج هنر کلبهٔ مارا
زآب گهر خود چو صدف خانه خرابم

Seylāb olur mevc-i güher bizim ḫānemize
Kendi āb-ı güherimden ṣadef gibi ḫāne ḫarābım

Yaʿnī ḫāne-i vücūdumu hüner <u> maʿrifetim maḥv u iʿdām olmasına sebeb oldı ḫāne-i ṣadef gibi āb-ı güherinden ḫānesi vīrān olduġu gibi

4 Mā rā ciğer teşne be mīrāṣ resīdeest
Mā ḫuşk leb ez silsile-i mevc-i şārābem

ما را جگر تشنه بمیراث رسیده است
ما خشک لب از سلسلهٔ موج شرابم

Baña ciğer teşne mīrāṣdan vāṣıl olmuşdur
Biz ḳuru dudaġ silsile-i mevc-i şarābdañız

Yaʿnī bir ʿāşıḳa dilteşne vü ciğersūz olması irṣ iledir bizim ḫuşk leb olmamız silsile-i mevc-i şarābdan olur

5 Bīḫod şode ez germ-ı keyfiyyet-i mā ḫalḳ
Der sāġar-ı ḫūrşīd-i ḳıyāmet mey-i nābem

بیخود شده از گرمی کیفیت ما خلق
در ساغر خورشید قیامت می نابم

Bīḫod oldı bizim germī keyfiyetimizden ḫalḳ
Sāġar-ı ḫūrşīd ḳıyāmetde ṣāf şarābım

Yaʿnī bizim germ neşʾe-i irşādımızdan cümle ʿālem ṣafāy-yı irşād ile neşʾeyāb oldılar gūyā bizim mey-i irşādımız piyāle-i ḥaḳīḳatden imiş belki neşʾe-i irşādımız rūz-ı ḥaşre dek bāḳīdir

6 **Tā reng be ser rīḫet hevā-yı gul-ı rūyet**
Ez maġz-ı ser-i ḫod kef-i deryā-yı gulābem

Tā ki reng ṭökdi başa hevā-yı gülrūyuñ
Kendi maġz-ı ser-i ḫodumdan deryā-yı gülābım

Yaʿnī seniñ hevā-yı muḥabbet-i gülrūyuñ dimāġıma sirāyet edenden kendi kendi maġz-ı serimden deryā-yı gülāba ġarḳ oldum belki vücūdum kef-i deryā-yı gülāb oldı

7 **Bāşed dil-i şīrīn suḫanān teng zi desteş**
Şevket zi ney-i ḫāme-i ḫod der şeker ābem

Olur dil şīrīn süḫanlar teng elinden
Şevket kendi ney- (313b) *ḫāmemden şekerābım*

Yaʿnī erbāb-ı maʿrifet belki erbāb-ı süḫan teng elinden dil-teng olmuşlar u eclden kendi ḫāme-i ḫoş kelām şirīn evām ile beynimiz şekerāb oldı

484

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Çu baḥr ez cūş-ı ṭūfān ḫodbeḫod meyḫāne<ī> dārem**
Zi ġalṭānī çu gevher gerdiş-i peymāneī dārem

Baḥr gibi cūş-ı ṭūfāndan kendi kendimden meyḫāne ṭutarım
Müdevvirlikden gevher gibi peymāne ṭutarım

Yaʿnī deryā gibi cūş-ı şevḳ-i muḥabbetden meyḫāne-i vücūdumda neşʾeyāb olurum inci gibi kendi ṣāfvet-i vücūdumdan feyżyāb olurum

2 **Niḳāb-ı çehre-i but cāme-i iḥrām-i ten bāşed**
Der āġūş-ı ḥarem bā ḫīşten bütḫāne<ī> dārem

Niḳāb-ı çehre-i büt benim cāme-i iḥrāmım olur
Āġūş-ı ḥaremde kendimden bütḫāne ṭutarım

Yaʿnī ḥicāb-ı ḥüsn-i maḥbūb vāṣıṭa-ı vaṣl-ı maḥbūb olur vaṣl-ı maḥbūba bilāvāṣıṭa destres olmaḳ edeb-i sülūk-ı ʿuşşāḳ değildir

3 **Derīn meyḫāne kes çun men ḥarīṣ-i mey nemībāşed**
Ki çun nergis beher enguşt-i ḫod peymāne<ī> dārem

Bu meyḫāne-i muḥabbetde kimse benim gibi ḥarīṣ-i bāde olmaz
Zīrā nergis gibi her bir kendi parmaḳlarımda peymāne ṭutarım

Yaᶜnī bu meyḫāne-i muḥabbetde kimse benim gibi mey-i muḥabbete ḥarīṣ değildir zīrā ben mecmūᶜ-ı aᶜżā-yı vücūdum mey-i muḥabbet ile ālūde eyledim belki tamām-ı vücūdum bāde-i nāb-ı ᶜaşḳ ile perverde eyledim

4 **Bered der tengnā-yı cism-i ḫākī dil beṣad cāyem** بردر تنگنای جسم خاکی دل بصد جا نیم
Derīn rāh-ı pur ez kil laġziş-i mestāne<ī> dārem درین راه پر از گل لغزش مستانه دارم

Götürür tengnā-yı cism-i ḫākīde dil yüz yere beni
Bu ṭolu çamur yolda laġziş-i mestāne ṭutarım

Yaᶜnī ḳayd-ı ġubār-ı cism ile nefs-i nāṭıḳa güne güne derece-i merātib-i rūḥāniyyet ḳaṭᶜ eyledi gūyā bu ḳayd-ı ġubār ile cilve-i rūḥāniyyet ile şīvenümūn olur

5 **Çerāġ-ı gerd-i ser gerdīden ez men mīşeved rūşen** چراغ گرد سر گردیدن از من میشود روشن
Beher zi mey becā-yı ḫ̌īşten pervāne<ī> dārem بهر زی بجای خویشتن پروانه دارم

Baş eṭrāfına dönmek şemᶜi benden olur rūşen
Her meclisde <meyden> kendi mekānımda pervāne ṭutarım

Yaᶜnī başına pervāne devr eden şemᶜ benden ötürü (314a) şuᶜle-fürūz olur zīrā her meclisde benim pervaneliğim s̱ābitdir ḥüsn-i maᶜnā ancaḳ benimle ḥüsn-i ṣūretnümūn olur zīrā her yerde benim ḥüsn-i sühānım s̱ābitdir

6 **Zi feyż-i nātevānī mihnet-i ġurbet nemībīnem** ز فیض ناتوانی محنت غربت نمی بینم
Be her cā mīresem çun gevher-i tār ḫāne<ī> dārem بهر جا میرسم چون گوهر تار خانه دارم

Nātüvānlıḳ feyżinden miḥnet-i ġurbet gör<me>dim
Her yere vāṣıl olsam rişte <gibi> güher-i ḫāne ṭutarım

Yaᶜnī feyż-i sükūnet-i riyāżātdan misāfirḫāne-i dünyāda mihnet-i dünyāya lāḳī olamdım nūr-ı riyāżāt-ı sükūnet ile her yerde tamām-ı raḥāt edip muᶜazzez <u> mükerrem oldum

7 **Kef-i ḫākī tehī ez ḳaṭre-i eşkem nemībāşed** کف خاکی تهی از قطرهٔ اشکم نمی باشد
Derīn ṣaḥrā be her muşt-i ġubārī dāne<ī> dārem درین صحرا بهر مشت غباری دانه دارم

Bir ṭopraḳ avucu ḳaṭre-i ekşimden ḫālī değildir
Bu ṣahrāda her bir avuç ġubārda dāne ṭutarım

Yaᶜnī rūy-ı zemīn hünerim iḥāṭa edip her yerde āṣār-ı hüner-i maᶜrifetim cilve-nümūndur belki her yerde gün gibi bedīd olur

8 **Rumūz-ı dūstī rā hīç kes çun men nemīfehmed** رموزی دوستی را هیچ کس چون من نمی فهمد
Be lafẓ-i āşīnāyī maᶜnā-yı bīgāne<ī> dārem بلفظ آشنایی معنا بیگانه دارم

Dostluk rümūzun kimse benim gibi bilmez
Lafẓ-ı āşinālık ile maᶜnā-yı bīgānelik ṭutarım

Yaᶜnī semt-i siyāḳ-ı muḥabbet bir kimse benim gibi bilmez şūreten bīgāne żaᶜīf <olduġum> ḥālde her şeyᵓe āşinā vü ülfet-i bāb olurum

9 **Be reng-i lāle vü būy-ı gulem kārī nemībāşed** برنگ لاله و بوی گلم کاری نمی باشد
Dil-i ḫod rā beher kes ki dihem cānāne<ī> dārem دل خود را بهر کس کی دهم جانانه دارم

Reng-i lāle vü güle benim bir işim olmaz
Kendi gönlüm her kimseye nice verem cānāna ṭutarım

Yaᶜnī büᵓl-heves gibi her bir maḥbūba dildāde olmam ne güne ben gönlüm her bir dilbere verem benim maḫṣūṣ bir maḥbūb-ı ḥaḳīḳim vardır ḥāṣıl Allah'dan başḳa bir kimseye rabṭ-ı ḳalb etmek cāᵓiz değil

10 **Derīn ṣaḥrā-yı pur keyfiyyet ān dīvāne-i mestem** درین صحرای پر کیفیت آن دیوانه مستم
Ki ez her girdbād<ī> gerdiş-i peymāne<ī> dārem که از هر گردباد گردش پیمانه دارم

Bu ṣaḥrā-yı pür keyfiyyetde o mest-i dīvāneyim
Zīrā her bir gird-bādında gerdiş-i peymāne ṭutarım

Yaᶜnī bu saḥrā-yı pür keyfiyyet-i ᶜālemde maḫẕūb mest u müteḥayyirim her bir nümüne-i ḥavādiṯ-i yevmiyeden bir güne ġayretgīr olup ẕevḳyāb-ı ḥikmet ṣunᶜ-ı ḫālıḳüᵓl-ᶜālem olurum

11 **Semender rā be bāl-ı gerd-i men pervāzhā bāşed(314b)** سمندر را ببال گرد من پروازها باشد
Be her muşt-i ġubār-ı ḫīş āteşḫāne<ī> dārem بهر مشت غبار خویش آتشخانه دارم

Semendere benim bāl-i ġubārım ile pervāzlar olur
Her bir avuç kendi ġubārım bir āteşḫāne ṭutarım

Yaᶜnī semender benim ᶜaşḳ-ı āteşīnim ile pervāz ile şöhretşiᶜār olmuşdur yaᶜnī semender benim āṯār-ı āteşnümūnem āşiyān <u> ḫāne etmişdir

12 **Girih Şevket nemībāşed ser-i zülf-i cunūnem rā** گره شوکت نمی باشد سر زلف جنونم را
Zi mujgān-ı ġazālān abnosī şāne<ī> dārem ز مژگان غزالان ابنوسی شانه دارم

Düğün olmaz Şevket ser-i zülf-i cünūnumda
Müjgān-ı ġazāllardan abnosī şāne ṭutarım

Yaʿnī cünūn-ı ʿaşḳımda noḳṣān yoḳdur zīrā pür nūş dilberler ile tamām ülfetyāb oldum

485

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Çonān mekon ki be bendem der-i umīd be çeşm**
Zi intiẓār keşem surme-i sefīd be çeşm

Ancaleyin eyleme ki bağlayam ümīd ḳapısın gözde
İntiẓārdan çekem beyāż sürme göze

Yaʿnī böyle eyleme derd-i ümīd dīde-i pür āh vaṣl olmada mesdūd olsun dīger sürme-i sefīd intiẓār ile dīde-i intiẓār sefīd olsun yaʿnī sen bana nümūne-i yeᵓs gösterme

2 **Revānde rīşe be sīmāb naḫl-ı mujgānem**
Zi iştiyāḳ-ı to ez bes nigāh tāpīd be çeşm

Ḳaçmış rīşe-yi sīmāba naḫl-ı müjgānım
Seniñ iştiyāḳıñdan ol ḳadar nigāhım ḥareke eyledi gözde

Yaʿnī seniñ iştiyāḳıñ nigāhım ol ḳadar bīḳarār oldı ḳıyās olunur rīşe-i nigāhım gözümde ṭomār-ı sīmābdadır

3 **Merev ki derd-i seret mīdihed ḫumār-ı nigāh**
Biyā ki bāde-i neẕẕāreem resīde be çeşm

Gitme ki baña derd-i ser verir ḫumār-ı nigāh
Gel ki bāde-i neẕẕārem yirişmiş gözde

Yaʿnī dūr olma ʿāşıḳdan çeşm-i intiẓār-ı ʿāşıḳ kemāle resīde olmuş ḥazer eyle inkisār-ı ʿāşıḳdan intiẓar ḥadden tecāvüz eyledi gel bir kere ʿāşıḳ ile hem vuṣlat ol defʿ-i ḥarāret-i intiẓār ile **"el-intiẓār eşeddü mineᵓn-nār"** feḥvāsınca

4 **Sirişk ez müjeem mīçeked nigāhālūd**
Ḫayāl-ı rūy-ı toem bes ki ārāmīde be çeşm

Göz yaşı kirpiklerimden nigāh ālūd ṭamlar
Seniñ ḫayāl-i rūyuñ ben ol ḳadar gözde ḳarār etdirdim

Yaʿnī ḫayāl-i ḥüsnüñ bir mertebe gözümde cāygīr olmuş **(315a)** nūr-ı naẓarım sirişt-i çeşm ile ālūde olup rīzān olur

5 **Dīger zi dīden-i rūy-ı ki şerm mīdārem**
Ki ṭıfl-ı eşk-i men zi mujgān revīd be çeşm[353]

Bir daḫı kimiñ yüzüñ görmekden ḥicāb ederim
Zīrā ṭıfl-ı ekşim müjgāndan göze ḳaçdı

Yaʿnī bundan ṣoñra kimseden maḥcūb olmam zīrā benden girye-i şikāyet maḥv oldı dost iḥtiyācı dest-i istiġnā tebdīl eyledim

6 **Zi bes ez goft u şinū çeşm u gūş Şevket nīst**
Neẓāre kerd be gūşem u suḫan şinīd be çeşm

Bundan ṣoñra kelām u semaʿ çeşm u gūş Şevket değil
Neẓẓāre eyledim gūşum kelām semaʿ eyledi gözde

Yaʿnī bundan ṣoñra güft u şenīden Şevket müḳaṭıʿ oldı yaʿnī ne kimseden bir kelām semāʿ eder u ne kimseye bir kelām söyler zīrā neẓẓāre gūşa iḥāle vü semaʿ çeşme iḥāle eyledi yaʿnī güft u şenīd emr-i ḫāriḳ-i ʿādeye iḥāle eyledi

486

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Çu şemʿ behr-i suḫan-ı ḫīş rā godāḫteem**
Dimāġ-ı sūḫteem fikr-i puḫte sāḫteem

Şemʿ gibi süḫan için kendim eritmişim
Dimāġ yandırmışım fikr-i puḫte yapmışım

Şemʿ gibi ḥüsn-i kelām u inkişāf-ı ʿālem için kendi vücūdumu sūz-ı şevḳ-i nūrāniyyet ile maḥv eyledim gūyā derūn u dimāġım sūziş <u> iḥrāḳ eylediğim fikr-i puḫte-i terettübe için oldı

2 **Şebī ki serv-i ḳadeş be ḫʷāb mīdīdem**
Çerāġ būd be bālīn zi çeşm-i fāḫteem

Bir gece serv ḳaddin yuḳuda gördüm
Bir mūm idi yaṣdıḳda benim çeşm-i faḫtemde

Yaʿnī bir gece rüʾyāda maḥbūbuñ ḳāmet-i servmiṣāliñ gördüm ḳıyās eyledim bir mūm idi bālīn üzre lākin ʿayn-ı çeşmimde oturmuşdı

3 **Be yek nigeh ki efkendeīm düş behem**
Merā şināḫte-i men to rā şināḫteem

[353] Bu mısranın vezni bozuktur.

Bir nigāh ki bıraḳdık dün birbirimize
Beni bilmiş ben de seni bilmişdim

Yaᶜnī dün ben cānān birbirimize hemnigāh olduḳ cānānı fehm edip bildim cānān daḫı beni fehm edip bildi

4 **Berāy-ı reng-i dīger mīkeşem mey-i gulgūn (315b)**
Benezd-i ᶜaşḳ-ı to ez bes ki reng bāḫteem

برای رنگ دیگر میکشم می گلگون
نزد عشق تو از بس که رنگ باخته ام

Başḳa bir keyf için içerim mey-i gülgūn
Seniñ nezd-i ᶜaşḳında çoḳ oyun oynadım

Yaᶜnī başḳa bir güne keyfiyyet-i ḥāl için mey-i gülgūn nūş ederim zīrā luᶜb-ı meydān-ı ᶜaşḳda güne güne ḥaller kesb ederim

5 **Zi tār-ı ehl-i ṭamaᶜçāk-ı ceyb dūḫteem**
Berāy-ı sūzen-i āhenrubā godāḫteem

ز تار اهل طمع جاک جیب دوخته ام
برای سوزن آهن ربا گداخته ام

Tār-ı ehl-i ṭamaᶜdan çāk-ı cīb dikmişim
Sūzen için mıḳnāṭıs eritmişim

Yaᶜnī ehl-i ṭamaᶜ ile ülfet edip ālūde olduġum ecldeн biz de ṭamaᶜ cūş edip esbāb-ı dünyāya ḥarīṣ olduḳ gūyā ehl-i ṭamaᶜ ile ālūde olmamız cüzᵓi menfaᶜate bādī olduġu mıḳnaṭıs ceẕb-ı āhen etmek gibidir

6 **Demīde ez çemen-i nāz serv-i nāle-i men**
Zi çeşm-i surme keşīdest ṭavḳ-ı fāḫteem

دمیده از چمن ناز سرو ناله من
ز چشم سرمه کشیدن طوق فاخته ام

Göğerdi çemen-i nāzda bizim serv-i nālemiz
Çeşm-i sürmeden çekmişdir bizim ṭavḳ-ı faḫtemiz

Yaᶜnī çemenzār-ı ḥüsn-i maḥbūbuñ nāz <u> şīvesinden nāle vü serv-i āhım serbālā oldı gūyā ᶜaşıḳa ḳamer miṣāl yine ḫıyābān-ı muḥabbetde fiġān u nāle-i ᶜaşḳ ile dīdeleri rūşen olacaḳdır

7 **Buved fütādegīyem zi men bīşter Şevket**
Du esbe ber ser-i leyl u nehār tāḫteem

بود فتادگیم ز من بیشتر شوکت
دو اسپه بر سر لیل و نهار تاخته ام

Olur fütādeliğim ziyāde benden Şevket
Çifte yediñ ile leyl ü nehār üzre cābeḫūn ederim

Yaᶜnī müddet-i ḥayāt u ᶜömrümüz gün günden ziyāde noḳṣān olur zīrā gece vü gündüz iki ḳat üzre mevt <u> ᶜömrümüzden noḳṣān olmaḳ üzeredir dāᵓimā

486

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 Çu<n> nabż der kemīngeh-i costen nişesteem
Çun reng-i ṭılısm-ı şikesten nişesteem

چو نبض در کمین گه جستن نشسته‌ام
چون رنگ طلسم شکستن نشسته‌ام

Nabż gibi kemīngāh-ı taḥrīkde oturmuşum
Ḥāl-i ṭılsım gibi ḳırılmaḳda oturmuşum

Yaʿnī kemīngāh-ı cihān-ı fānīde nabż gibi nīş-i ḥavādiṯ-i dehr-i dūnā muntaẓır u āmāde vü ḥażır olup zaḫmnāk olmaḳ pīşekar olmuşdur

2 Der çeşmsār-ı bīm u umīdest mevc-i men
Der berzaḫ-ı şikesten u besten nişesteem

در چشمسار بیم و امید است موج من
در برزخ شکستن و بستن نشسته‌ام

Çeşmsār-i bīm u ümīddedir bizim mevcimiz
Ḳırılmaḳ u bağlamaḳ berzaḫında (316a) *oturmuşum*

Yaʿnī deryā-yı maġrifet-i Rabbānīde yeʾs u ümīdbīn inde mevc gibi cevlān ederim yaʿnī ʿafv-ı Rabbānī'den meʾyūs olmam ʿamel u ṭaʿatıma daḫı maġrūr olmam

3 Ṭoḫmem seped-i āteş-i pejmürdegī şodeest
Der micmer zi ḫāk neresten nişesteem

تخمم سپند آتش پژمرده‌گی شده است
در مجمر ز خاک نرستن نشسته‌ام

Ṭoḫmum seped-i āteş-i pejmürdelik olmuşdur
Micmer-i ḫākde göğermeme için oturmuşum

Yaʿnī bu tīre-i ḫāk-i micmer-i ʿālemde dāne-i vücūdum dāʾimā pejmürdelik ile evḳātgüzār olup neşvünemā-yı neşāṭ ile sersebz olması emr-i muḥal gibidir belki seped gibi āteş-i pejmürde-i ʿālemde ḫākisterālūd olup nābūd olur

4 Men girdbād-ı vādī-yi ṣabr u taḥammulem
Çun ḫāk der ṭılsm-ı nişesten nişesteem

من گردباد وادی صبر و تحملم
چون خاک در طلسم نشستن نشسته‌ام

Ben girdbād-ı vādī-i ṣabr u taḥammül oldum
Ḫāk gibi oturmaḳ ṭılsımında oturdum

Yaʿnī maḳām-ı rıżāda her bir āsīb-i dehre ṣabr u taḥammül etmek şarṭıyla rāh-ı rast-ı ḥaḳīḳate seyr-i sülūk eyledim dīger ḫāksār olup kendi vücūdum lāşey maḳāmına vażʿ eyledim

5 Çendīn kemend-i ṭūl-ı emel pāre kerdeem
Şevket be dāmgāh-ı şikesten[354] nişesteem

چندین کمند طول امل پاره کرده‌ام
شوکت بدامگاه شکستن نشسته‌ام

[354] Bu kelime metinde "كشتن" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "şikesten" şeklinde okunmuştur.

Nice bir kemend-i ṭūl-ı emel pāreledim
Şevket dāmgāhda ḳır<ıl>maḳlıġa oturmuşum

Yaʿnī nice bir rişte-i tūl-ı emel-i dünyā-yı ḳatʿ edip pāre pāre eyledim ancaḳ bu dāmgāh-ı ʿālemde kemend-i dilfirīb-i ʿālemi ḳatʿ etmek merām-ı murād oldı

487

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Cām bī rūy-ı to dāġ-ı lāle mī āyed be çeşm**
Ḳaṭre-i mey bī lebet tebḫāle mī<āyed> be çeşm

جام بی روی تو داغ لاله می آید بچشم
قطره می بی لبت تبخاله می بچشم

Piyāle seniñ rūyuñ olmasızın dāġ-ı lāle gelir göze
Ḳaṭre-i bāde lebiñden dūr tebḫāle gelir göze

Yaʿnī meclis-i ʿişretde sīm-i sāḳī vü tāze dilber olmasız cām-ı meclis dāġ-ı lāle gibi görünür çeşm-i ehl-i ʿişrete dīger her bir ḳaṭre-i mey leb-i meygūn sāḳīden dūr betḫāle gibi görünür belki dāne-i şerer gibi bedīd olur

2 **Bes ki dūr ez goftugūyet geşte ez dīvār-ı to**
Girye mī āyed be dūş nāle mī āyed be çeşm

بسکه دور از گفتگویت گشته از دیوار تو
گریه می آید بدوش ناله می آید بچشم

3 **Ḫāk-ı āteşḫīz dāred dāmen-i dest-i cunūn**
Girdbādeş şuʿle-i cevvāle mī āyed be çeşm

خاک آتش خیز دارد دامن از دست جنون
گرد باد آتش شعله جواله می آید بچشم

Ḫāk-ı āteşḫīz ṭutar dest-i cünūn eteği (316b)
Gird-bād-ı şuʿle-i cevvāle gelir göze

Yaʿnī ṣaḥrā-yı cünūn-ı muḥabbet āteş-i ʿaşḳdan ʿulüvvefşān bir ṣaḥrādır o ṣaḥrānıñ girdbādı şuʿle-i cevvāle gibi bedīd <u> ẓāhir olur

488

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Çun dīde rā hemulfet-i ḫūnāb mīkonem**
Der gūş-ı baḥr ḥalḳa zi girdāb mīkonem

چون دیده را هم الفت خوناب میکنم
در گوشهای بحر حلقه ز گرداب میکنم

Vaḳtā ki dīde ile hemülfet-i ḫūbān ederim
Güş-ı deryāya ḥalḳa-i girdābdan ederim

Yaʿnī çeşm-i ḫūn-ı girye-i ṭūfānḫīz ile ülfet edip giryesāz olsam seylāb-ı ʿālemgīr ekşimden girdāb edip dīger girdāb-ı ekşimle baḥr-ı muḥīṭ-i ʿālemi ḥalḳa-i begūş ederim

2 **Bālīn nihem zi deste-i reyḥān be zīr-i ser**
Her <geh> ki der ḫayāl-ı ḫaṭṭet ḫˇāb mīkonem

Yaṣdıḳ ḳorum deste-i reyḥān baş altına
Her zamān ḫayāl-i ḫaṭṭıñla ḫāb ederim

Yaᶜnī ḫayāl-i ḫaṭṭ-ı reyḥān-ı maḥbūb derḫāb olduġum zamān gūyā kendi ser-i bālīnim deste-i reyḥān olmuş gibi ḫāb-ı girān şekerḫāb edip bīdār olmaya māᵓil olmam būy-ı reyḥān girān-ı ḫāle bādīdir

3 **Pervāne ez ketān per ü bālī behem resānd**
İmşeb çerāġ-ı ḫāne zi mehtāb mīkonem

Pervāne ketāndan per ü bāl birbirine vāṣıl eylediler
Bu gece <çerāġ>-ı ḫāne mehtābdan ederim

Yaᶜnī ᶜāşıḳlar şevḳ-i sūz-ı āteş-i ᶜaşḳa iḥrāḳ olup maḥv <u> iᶜdām-ı vücūd etme iḫtiyār eylediler ben daḫı şemᶜ-i ḥüsn-i maḥbūbu ḫāne-i ḫāṭırdaa fürūzān edip āteş-i sūz-ı ᶜaşḳ ile iḥrāḳ olup maḥv-ı vücūd ederim

4 **Ez bes keşīdeest be ġaflet cunūn-ı men**
Zincīr rā ḫayāl-ı reg-i ḫˇāb mīkonem

Ol ḳadar çekmişdir ġaflete cünūn beni
Zincīri reg-i ḫāb ḫayāl ederim

Yaᶜnī ḳayd-ı ᶜālemden ceẕbe-i cünūn bir mertebe ġāfil eyledi beni ḳayd-ı ᶜālemi reg-i ḫāb-ı cünūn ḳıyāṣ ederim

5 **Şevket ruḫ-ı butān nebūd dīden ṣavāb**
Neẓẓārerā be dīde-i ḫod āb mīkonem

Şevket ruḥ-ı maḥbūbları olmadı görmek güzel
Neẓẓāre kendi görmemde ṣu ederim

Yaᶜnī ḥüsn-i zen-i dünyāya naẓar-ı iltifāt reᵓy-i ṣavāb değildir ḥüsn-i zen-i dünyāya baḳmadan kendi (317a) neẓẓārem ederim maᶜnā-yı dīger ḥüsn-i maḥbūba ālūde nigāh ile naẓar etmek reᵓy-i ṣavāb değildir kendi neẓẓārem ṣu gibi ṣāf <u> pāk edip ḥüsn-i dilberāne naẓar ederim

489

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 Dehān ez goftūgū bestem şikāyet muḫtaṣar kerdem
Be leb hemçun ṣadef muhr-i ḫamūşī rā mohr<e> kerdem

Aġız güftgūdan baġladım şikāyet muḫtaṣar eyledim
Dudaġa ṣadef gibi mihr-i ḫamūşīliği inci etdim

Yaʿnī kelām-ı mālāyaʿnī vü şikāyetden zebān beste olup maḳṣūd-ı kelām eyledim ṣadef gibi gūyā cvāhirden aġzıma bir mühr verdim ḥāṣıl mālāyaʿnī kelāmdan sükūt etmek cevāhir gibi miyān-ı ehl-i ʿirfānda cevāhir gibidir

2 Be vaḳt-i bīḫodī āmed hayāl-i ū be yād-ı men
Zi şūḫī zūdem ez dil refte tā ḫod <rā> ḫaber kerdem

Bīḫodluk vaḳtde onuñ ḫayāli geldi benim yādıma
Şūḫluḳdan ʿacele benim gönlümden gitdi tā kendim āgāh etdim

Vaḳt-ı ġafletde ḫayāl-i maḥbūb derḫāṭır olup kemāl mertebe şūḫ olduġun tā ki āgāh olunca ḫāne-i ḫāṭırda ārām etmeyip ʿacele güdāz edip gitdi

3 Nedārem ṭāliʿ-i evc be ṭıfl-ı eşk mīmānem
Ki oftādem zi pā tā ez girībān ser be der kerdem

Ṭutmam ṭāliʿ-i evc ṭıfl-ı eşke benzerim
Zīrā ayaḳdan düşerim tā ki baş girībāndan ḫāric ederim

Yaʿnī ʿulüvvbaḫt <u> evc-i ṭāliʿim yoḳdur pest-i ṭāliʿ baña muḳārin olmuş ṭıfl-ı eşk gibi baş yaḳadan çıḳardığım ḥālde pest-i ḫāke üftāde olurum yaʿnī māderzād üftādelik baña muḳārindir

4 Be vaḳt-i girye kerdem yād-ı ū dāġem ezīn ḫaclet
Ki dāmān-ı ḫayāleş rā zi āb-ı dīde ter kerdem

Girye vaḳtinde etdim onu yād bu ḫacletden dāġım
Zīrā dāmen-i hayālini āb-ı dīdeden yaş etdim

Yaʿnī vaḳt-ı giryeden ḫayāl-i maḥbūbu derḫāṭır eyledim ziyāde şerm <u> ḥicābdan dil-dāġ oldum zīrā dāmen-i ḫayāl-i maḥbūb āb-ı dīdeden nemnāk oldı ʿāşıḳ ziyāde giryān u maʿşūḳ ziyāde nāzik olmadan kināyetdir (317b)

5 Suḫan rā ḳaṭʿ kon tā ḳaṭʿ-ı rāḥ-ı dil tevānī kerd
Ki men ez ḳurṣ-ı mihr-i ḫāmūş rā zād-ı sefer kerdem

Kelāmı ḳaṭᶜ et tā ki ḳaṭᶜ-ı rāh-ı dile ḳudretin olsun
Zīrā ben ḳurṣ-ı mihr-i ḫāmūş ile zād-ı sefer etdim

Yaᶜnī dāᵓimā sükūt edip güne güne ḥāl u keyf-i maṣnūᶜata endīşenāk olup tefekkür et tā ki ḥaḳīḳat destres olasın zīrā ben sükūt edip fikr-i ṣunᶜ-ı Bārī ile rāh-ı ṭalebde menzil-i ḥaḳīḳate vāṣıl oldum

6 **Be ḫod kerdem guvāre telḫī-yi eyyām rā Şevket** بخود کردم گوارہ تلخی ایام را شوکت
Be Şirīn <u> dehān-ı mār rā teng-i şeker kerdem بشیرین دہان مار را تنگ شکر کردم

Kendim ṭaṭlı etdim zamāne acılığın Şevket
Şirīn ile dehān-ı mārı şeker yükü etdim

Yaᶜnī ḳażā <vü> ḳaderi mülāḥaẓa edip sırpezīr-i ḳażā vü maḳām-ı rıżāya pānihāde oldum ṣabr-ı eyyāma ṣābir oldum bile olduġu ḥālde telḫī eyyām baña ḫoşgüvār oldı

490

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Men nigehdār-ı ḫodem ġāretger-i dīn ḫodem** من نگہدار خودم غارتگر دین خودم
Ceyb-i gulzār-ı ḫodem dāmen-i gulçīn-i ḫodem جیب گلزار خودم دامان گلچین خودم

Ben kendim ḥıfẓ ediciyim vü kendim ġāret ediciyim
Kendi gülzārım ceybiyim vü kendi gülçīnim dāmeniyim

Yaᶜnī nefs-i insān vücūd-ı insānı ḥıfẓ etmek ḳābildir bāġbān gibi bāġı ibtidā ḥıfẓ edip baᶜde ġāret eylediği gibi yaᶜnī ẕāt-ı dāl u hādī kendine ḳābildir dīger muḍill <u> gümrāh olmaḳ daḫı ḳābildir

2 **Ġaflet-i men pāsbān-ı ġaflet-i men geşteest** غفلت من پاسبان غفلت من گشتہ است
Beski germī ḫˇāb geştem şemᶜ-i bālīn-i ḫodem بسکہ گرم خواب گشتم شمع بالین خودم

Benim ġafletim baña pāsbān-ı ġafletim olmuşdur
Ol ḳadar germ ḫāb eyledim kendi bālinim oldı

Yaᶜnī esbāb-ı dünyāyı terk u teġāfül etmek baña ġaflet-i rıżā-yı Bārī'den ḥıfẓ eyledi kemāl mertebe esbāb-ı dünyāyı terk u teġāfül etmek seyr-i sülūk-ı Ḥaḳḳa delīl u hādī oldı

3 **Bīsutūn rā berḳ-i āb-ı tīşe çun şekker godāḫt** بیستون را برق آب تیشہ چون شکر گداخت
Men zi ferş-i ḫāra germ-i ḫˇāb-i şirīn-i ḫodem من ز فرش خارہ گرم خواب شیرین خودم

Bīsütūnı berḳ-i āb-ı tīşe şeker gibi eritdi
Ben ferş-i ḫārāda kendi germ ṭaṭlı yuḳudayım

Yaᶜnī erbāb-ı sülūk āb-ı revān gibi baḥr-ı ḥaḳīḳate vāṣıl oldılar ḥālā ben ġubār-ı ḫāk-ı vücūda bād-ı kül-i ġaflet ġaflet olup besmānde oldum (318a)

4 **Ez reg-i ḫˇābest tār-ı būd-ı ferş-i maḥmilem**
Bister-i ḫārā-yı ḫod ez ḫˇāb-ı sengīn kerdeem

Reg-i ḫābdandır tār-ı būd-ı ferş-i ḳūteġim
Kendi bister-i hārām ḫāb-ı sengīnden etmişim

Yaᶜnī dār-ı ġaflet olan cihān-ı fānīniñ esbāb-ı ālāyiş ile perverde vücūd edip ānen fe ānen ḫayāl-i ẓıll olan taᶜalluḳāt-ı dünyā-ı denī ile evḳatgüzār oluruz

5 **Şāhid-i ārām-ı ḫod rā çun nekerdem gerd-i ser**
Menki hemçun āsümān bītāb-ı nemgīn-i ḫodem

Kendi şāhid-i ārāmım nice etmeyim baş dönmek
Ben āsümān gibi kendi nemgīnim bīḳarārım

Yaᶜnī ben ne güne dāᵓimā vādī-i sülūkda bīārām reviş <u> reftār etmeyim zīrā āsümān bu cürm-i ᶜaẓīm ile dāᵓimā emr-i ḥaḳḳa ittibāᶜa seyr-i sülūk eder

6 **Ḳahramān-ı ᶜaşḳ rā ḫāmūş şod şemᶜ-i maṣāf**
Men hemān şemᶜ u çerāġ-ı ḫāne-i zeyn-i ḫodem

Ḳahramān-ı ᶜaşḳ ḫāmūş oldı şemᶜ-i maṣāfda
Ben ḥāla şemᶜ u çerāġ kendi ḫāne-i zeynimde

Yaᶜnī meydān-ı maṣaff-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetde çoḳ ḳahramān gibi ᶜāşıḳlar āteş-i ᶜaşḳ ile iḥrāḳ olup maḥv-ı vücūd eylediler ḥālā ben meydān-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetde pāydār olup ḳaldım yaᶜnī berḳ-i tecellīyāb-ı Rabbānīye her teng ḥavṣala tābāver olmaz kendi maḥv u iᶜdām eder

7 **Üstüḫˇān-ı peyker-i men penbe-i bister şodeest**
Bezm ez bes zīr-i bār-ı ḫˇāb-ı sengīn-i ḫodem

Benim üstüḫān-ı vücūdum penbe-i bister olmuşdur
Ol ḳadar bezm kendi zīr-i bār-ı ḫāb-ı sengīnimdeyim

Yaᶜnī ol ḳadar ḫāb-ı ġaflet olan cihān-ı fānīniñ esbāb-ı taᶜalluḳātına teşebbüs etdim nefs-i vücūdum ᶜayn-ı esbāb-ı taᶜalluḳāt-ı dünyādan farḳ olmaz oldı

8 **Key buved şiᶜr-i men ez taḥsīn-i merdüm ḫāmūr**
Puḫte şod fikr-i men ez bes germ-i taḥsīn-i ḫodem

Nice olur benim şiᶜrim taḥsīn-i merdümde nāpuḫte
Puḫte oldı benim fikrim ol ḳadar kendi germ-i taḥsīnimden

Yaʿnī erbāb-ı temeyyüz u taḥsīnde benim şiʿr-i metīnim ne güne nāpuḫte vü nātaḥsīn olur zīrā benim germ fikrimden eşʿārım puḫte olup derece-i ḳabūle (318b) resīde olmuşdur

9 **Kerdeem ez naḳş-ı bāṭıl levḥ-i bīniş rā tehī**
Ṣayḳal-ı āyīne-i çeşm-i Ḫudābīn-i ḫodem

Etmişim naḳş-ı bāṭıldan levḥ-i bīniş ḫālī
Kendi Ḫüdābīn olan gözümün ṣayḳalıyım

Yaʿnī levh-i çeşm-i derūnu belki çeşm-i ẓāhiri naḳş-ı bāṭıldan pāk u ṣāf eyledim kendi ḥaḳḳbīn olan başīretim güyā kendim ṣayḳal oldum yaʿnī ʿaḳl <u> izʿān-ı Ḫüdādādımla ḥaḳḳbīn olup irşād oldum

10 **Gil foted Şevket be çeşm ez dīden gulşen-i me rā**
Bulbulem bāġ u bahār-ı ṭabʿ-ı rengīn-i ḫodem

Aġ düşer Şevket göze gülşen görmesinden baña
Kendi tabʿ-ı rengīnimiñ bāġ u bahārınıñ ʿandelibiyim

Yaʿnī temāşā-yı gülzār-ı ʿālemden ṭabʿıma kelāl u dīdelerime tār-ı ġubār işābet eder ancaḳ beni kendi ṭabʿ-ı rengīnimiñ bāġ u bahārında ʿandelīb-i şeydāyım yaʿnī kimden imdād-ı irşād ṭaleb etmem ancaḳ biʾz-ẕāt nefs-i ḳuds-i Ḫüdādādımla irşād olup menzil-i ḥaḳīḳate vāṣıl olurum

491

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Dāʾim ez merhem gürīzānest dāġ-ı sīneem**
Teşne-i ḫūn-ı nemekdānest dāġ-ı sīneem

Dāʾim merhemden ḳaçıcıdır dāġ-ı sīnem
Teşne-i ḫūn-ı nemekdāndır dāġ-ı sīnem

Yaʿnī zaḫm-ı dāġ-ı ʿaşḳım ʿilāc ile iltiyām istemez belki gün günden ziyāde dāġdār u zaḫmnāk olmaġı arzu eder

2 **Ḫāne-i nāz siyeh çeşmān buved āġūş-ı men**
Surme-i çeşm-i ġazālānest dāġ-ı sīneem

Ḫāne-i nāz siyeh çeşmler olur benim āġūşum
Sürme-i çeşm-i ġazāllardır dāġ-ı sīnem

Yaʿnī bizim ḫāne-i āġūşum maḥall-i nāz siyeh çeşm-i dil-rübālar benim dāġ-ı sīnem çeşm-i ġazālān dilberāne cilāpezīrdir yaʿnī maʿşuḳuñ ḥüsn-i revācı ancaḳ ʿāşıḳ bir dāġ-ı derūna nisbet olmaḳ iledir

3 **Çun sevād-ı merdümek k'iz çeşm mīgerded ʿayān**
Rūşen ez çāk-ı girībānest dāġ-ı sīneem

چون سواد مردمک کز چشم بیکر او عیان
او ز چاک گریبان است داغ سینه ام

Sevād-ı merdümek gibi gözden ʿayān olur
Çāk-ı girībāndan rūşendir dāġ-ı sīnem

Yaʿnī sevād-ı çeşm gibi ẓāhir u ʿayāndır çāk-ı (319a) girībānım dāġ-ı derūnum belki dāġ-ı sīnem

4 **Ṣad çemen gul der dilem ez yād-ı ū buşgufteest**
Āşiyān-ı ʿandelībānest dāġ-ı sīneem

صد چمن گل در دلم از یاد او بشگفته است
آشیان عندلیبانست داغ سینه ام

Yüz çemen gül gönlüme onuñ yādında açılmışdır
Bülbüller yuvasıdır dāġ-ı sīnem

Yaʿnī yād-ı ḫayāl-i maḥbūbdan ben dāġ-ı gül-i sīnemde āşkār u ẓāhir oldı kemāl mertebe vücūdum vücūd-ı ʿāşıḳa döndi yaʿnī peyker u sīnem cāygāh-ı zaḫ-ı tīġ-i ʿaşḳ oldı

5 **Nāḫun ez behr-i ḫırāş-ı ū nemīāyed bekār**
Tāze ez taḥrīk-i mujgānest dāġ-ı sīneem

ناخن از بهر خراش او نمی آید بکار
تازه از تحریک مژگانست داغ سینه ام

Ṭırnaḳ onu ḳaşımaḳ için ʿamele gelmez
Taḥrīk-i müjgāndandır tāze dāġ-ı sīnem

Yaʿni nāḫun ʿilāc ile dāġ-ı ʿaşḳı ḫırāş edip defʿ-i ḥarāretine müfīd olmaz zīrā derūn-ı ʿāşıḳ taḥrīk-i müjgān elmāsvār maʿşūḳ ile rīşevār olmuşdur

6 **Mīzened dil ez ḫayāl-ı rūy-ı ū mevc-i perī**
Ḫātem-i dest-i Suleymānest dāġ-ı sīneem

میزند دل از خیال روی او موج پری
خاتم دست سلیمانست داغ سینه ام

Gönül verir onuñ yādıyla ḫayāl-i rūyuñdan mevc-i peri
Ḫātem-i dest-i Süleymāndır dāġ-ı sīnem

Yaʿnī derūn-ı dil ḫayāl-i maḥbūb ile ḫāne-i perīzāda dönmüşdür gūyā āṣār-ı ceẕbe-i muḥabbet mihr-i Süleymān gibi teshīr-i perīẕāda ālet olmuşdur

7 **Rīşe-i men mīḫored Şevket zi cūy-ı laʿl āb**
Lāle-i kūh-ı Bedeḫşānest dāġ-ı sīneem

ریشه ام میخورد شوکت ز جوی لعل اب
لاله کوه بدخشانست داغ سینه ام

Benim ṭamarım içer Şevket cūy-ı laʿlden ṣu

Lāle-i kūh-ı Bedeḫşāndır dāġ-ı sīnem

Yaʿnī ḫayāl-i laʿl-i yār ile dāġ-ı derūnum dāʾimā nemāpezīr olur lāle-i kūh-ı bedaḫşān gibidir dāġ-ı sīnem

492

(Mefʿūlü/Fāʿilātün/Mefʿūlü/Fāʿilātün)

1 **Dīger beʿazm-ı tevbe sāmān durust kerdem**
Peymāne şikestem peymāne durust kerdem

دیگر بعزم توبه سامان درست کردم
پیمانه شکستم پیمانه را درست کردم

Bir daḫı ʿazm-i tevbe miḳdārı tevbe-i dürüst etdim
Peymāne ḳırdım peymāne dürüst etdim

Yaʿnī ʿazm-i tevbeye pānihāde olup tevbe-i dürüst ile tevbe-i naṣūh gibi tevbe eyledim peymāne-i maʿsiyyet ḫurd u şikest eyledim ḥabl-i metīn tevbeye dest-i istiġfār ile temessük eyledim **(319b)**

2 **Āsān be kef-i rızḳem (319b) ki hemçu pergār**
Geştem be gerd-i ʿālem yeksān durust kerdem

آسان بکف رزقم کہ همچو پرکار
گشتم بگرد عالم یکسان درست کردم

Rızḳım elimde āsān pergār gibi
Gezdim eṭrāf-ı ʿālemi bir dürlü müstaḳīm eyledim

Yaʿnī bilāiḫtiyāc āfāk-ı ʿālemi pergār gibi geşt ü güzār eyledim cümle ʿālem benden feyżyāb u ḥissemend oldılar

3 **Çīdem ber āb-ı tīreş ez ṭıflī ustuḫˇān rā**
Ez behr-i zaḫm ḫorden dendān durust kerdem

چیدم بر آب تیرش از طفلی استخوانرا
از بهر زخم خوردن دندان درست کردم

Düşürdüm ṣabīlikden āb-ı tīrinden kemikler
Zaḫm yemek için diş dürüst etdim

Yaʿnī ṭıfl-ı tāzesāllikden zaḫm-ı tīġ-i cefā-yı ʿaşḳı meşḳ u ülfet eyledim ḥīn-i iḳtiżāda zaḫm-ı ʿaşḳ-ı maḥbūba āmāde vü müstaʿi dolam

4 **Şevket zi pend-i vāʿiz müşkil ḳadeḥ şikestem**
Āḫir luṭf-ı sāḳī āsān durust kerdem

شوکت ز پند واعظ مشکل قدح شکستم
آخر لطف ساقی آسان درست کردم

Pend-i vāʿizden müşkildir ḳadeh ḳıram
Āḫir luṭf-ı sāḳīden sehl dürüst etdim

Yaʿnī pend-i vāʾiẓ-i ġayr-i müteʿaẓẓ<ım> ile müşküldür rind-i ḳadeh keşān şikest-i ḳadeh etmek belki luṭf-ı sāḳīden resm-i rāh-ı meykeşāna sülūk edip neşāṭ-ı ṣafā ile neşʾeyāb oldılar

493

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Dāʾim beyād-ı çeşm-i to ez hūş mīrevem**
Dārīm bār-ı surme vu ḫāmūş mīrevem

دائم بیاد چشم تو از هوش میروم
دارم بار سرمه و خاموش میروم

Dāʾim seniñ yād-ı çeşmiñle ʿaḳldan giderim
Ṭutarım sürme yükü ḫāmuş giderim

Yaʿnī dāʾimā yād-ı mest çeşm-i maḥbūb ile medhūş lāyaʿḳıl olurum gūyā sürme yemiş gibi sükūt bīṣadā olurum

2 **Nāḫūş buved becāme-i ehl-i zamāne seyr**
Ez ḫīş eger revīm nemedpūş mīrevem

ناخوش بود بجامه اهل زمانه سیر
از خویش اگر روم ندرپوش میروم

Çirkin olur libās-ı ehl-i zamān ile seyr
Eger kendimden gitsem nemedpūş giderim

Yaʿnī āyīn-i ehl-i ẓāhire göre seyr-i sülūk-i ḥaḳīḳat olmaz eger seyr-i sülūk-ı ḥaḳīḳat edersen başḳa güne et yaʿnī yaʿnī esbāb-ı ālāyiş-i cihāñ terk edip dīger terk-i vücūd-ı hestī et baʿde seyr-i sülūk-ı ḥaḳīḳat ol

3 **Ez kūhhā-yı derd zi bes dilgirān şodīm**
Ḫīzed ṣadā-yı pāy eger ʿaḳldan gitsem[355]

از کوه های درد زبس دلگران شدیم
خیزد صدای پای اگر عقلدان کنم

Ol ḳadar endīşe-i ġam ile (320a) bār-ı girān derd-i ġam mübtelā oldum bīhoş aḳlım giderken ṣadā-yı pāy semāʿ olunur

4 **Çun nāle-i ḫazīn netevānīm seyr kerd**
Ḳadd ḥalḳa kerde tā beder-i gūş mīrevem

چون ناله حزین نتوانیم سیر کرد
قد حلقه کرده تا بدر گوش میروم

Nāle-i ḫazīn gibi ḳudretim yoḳ seyr etmek
Ḳadd ḥalḳa olmuş tā ḳulaḳ ḳapısına giderim

Yaʿnī nāle-i hazīn gibi zaʿīf vücūddan seyr-i reftāre ḳudretim yoḳdur ḳadd-ı ḫamgeşte ile pā ki menzil-i maḳṣūddan āheste reftār ile sülūk ederim

5 **Şevket sefer zi güşe-i meyḫāne müşkilest**
Ez ḫod çu būy-ı bāde be ṣad cūş mīrevem

شوکت سفر ز گوشه میخانه مشکلست
از خم چو بوی باده بصد جوش میروم

Şevket sefer güşe-i meyḫāneden müşkildir
Kendiden būy-ı bāde gibi yüz cūş ile giderim

---

355 "...eğer ez aḳl mīrevem" yazılmalıydı. Yanlışlıkla Farsça-Türçe karışık bir ifade yazılmıştır.

Yaᶜnī terk-i güşe-i meyḫāne pek bir emr-i ṣaᶜbdır pāy-ı ḫumundan büy-ı bāde gibi ben nāle cūş ᶜayān ile giderim

494

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Resānīdem dū mıṣraᶜrā be hem tīġ-i dūdem kerdem** رسانیدم دو مصراعرا بهم تیغ دودم کردم
Tehī maġzī ki hemçun ney bedest āmed ḳalem kerdem تهی مغزی که همچون نی بدست آمد قلم کردم

Yirişdim iki mıṣraᶜ biribirine iki aġızlı tīġ etdim
Beyni boş ḳumaş gibi ele geldi ḳalem etdim

Yaᶜnī hüner-i maᶜrifet meydān-ı maᶜrifetde iẓhār eyledim maᶜrifetden ḫālī olanları sāḥa-ı dānişden ṭard u ibᶜād eyledim

2 **ᶜAceb nubved ki mehcūrem zi bes bīgāneem ez ḫod** عجب نبود که مهجورم ز بس بیگانه ام از خود
Torā ḫod dīdeem u ez vaḥşet-i bisyār rem kerdem ترا خود دیدم و از وحشت بسیار رم کردم

ᶜAceb olmaz ki mehcūrum olduḳda ol ḳadar bīgāneyim kendimden
Seni kendim gördüm vaḥşetden çoḳ gürīzim etdim

Yaᶜnī terk-i ᶜālem u mehcūr-ı dünyā olsam beni taᶜyīb etme zīrā ben seni kendimde gördüm senin vaḥşetiñ baña sirāyet edip kendi kendime bīgāne oldum yaᶜnī kendi vücūdumda maẓhar-ı ilāhiye vākıf olup ᶜālemden tevaḥḥuş eyledim belki nefs-i vücūdumdan nefret eyledim

3 **Ḥaḳāret mīkeşem ez bīşarābīhā çirā yā Rab** حقارت میکشم از بی شرابیها چرا یا رب
Beçeşm-i ḫalḳ ḫod rā çun mey-i tehşīşe kem kerdem بچشم خلق خود را چون می تهشیشه کم کردم

Ḥaḳāret çekerim şarābsızlıkdan niçin yā Rab
Ḫalḳ gözünde kendimi boş şīşe gib az etdim

Yaᶜnī mest-i ᶜaşḳ u muḥabbet olmadığından taḥḳīr oldum çeşm-i ehl-i irfānda boş şīşe gibi hüner-i maᶜrifetden ḫālī biḳābil istiᶜdād bedīd oldum

4 **Nebūd ez telḫ-ı kāmem ḫaber şirīn dehānhā rā** نبود از تلخی کامم خبر شیرین دهانها را
Be ṭūmār-ı beyāz-ı cūy-ı şīr āḫir raḳam kerdem بطومار بیاض جوی شیر آخر رقم کردم

Olmadı merāret-i dimāġımdan āgāh şirīn dehānlar
Beyāż cūy-ı şīr ṭomarıyla nihāyet raḳam etdim

Yaᶜnī esrār-ı bāzū-yı ḳuvvet-i ᶜaşḳa maᶜşūḳān vāḳıf olmadığı eclden Ferhād ḳuvvet-i bāzū-yı ᶜaşḳıñ āṣārından bir nebze iẓhār edip maᶜşūḳu āgāh edip āṣār-ı ḳuvvet-i bāzū-yı ᶜaşḳdan bergüzār edip bıraḳıp gitdi

5 **Cefākāret taṣavvūr kerde būdem mihribān būdī** جفاکارت تصور کرده بودم مهربان بودی
Be destet dādem ez behr- sitem dil rā sitem kerdem بدست دادم از بهر ستم دل را ستم کردم

Cefākār taṣavvur etmiş oldum seni mihribān olduñ
Eline verdim sitem için göñlü sitem etdim

Yaʿnī sitempīşe ḳıyās ederdim maḥbubu lākin mihribān oldı maḥbūb dest-i maḥbūba göñlü sitem için siperde eyledim fiʾl-vāḳiʿ göñle sitem eyledim yaʿnī maʿşūkdan ʿaşıḳa bezm-i ülfet çendān mülāyim değildir belki dāʾimā ʿāşıḳa maʿşūḳ sitem etmek münāsib ḥāl-i ʿāşıḳdır

6 **Nedīdem Şevket āzār ez sevād-ı aʿẓam-ı ḥüsnī** ندیدم شوکت ازار از سواد اعظم حسنی
Çi rā ḫod rā beyābān-ı morg ṣaḥrā-yı ʿadem kerdem چرا خود را بیابان مرگ صحرای عدم کردم

Görmedim Şevket āzār sevād-ı aʿẓām-ı ḥüsnden
Niçin kendimi beyābān-ı merg ṣaḥrā-yı ʿadem etdim

Yaʿnī ḥüsn-i ẓühūrāt-ı ʿināyet-i Bārī'ye maẓhar olan ʿārife naḳīse-i vücūd ṭārī olmaz bilmem niçin vücūd-ı hestīsin terk ifnā olmaḳ iḫtiyār eder

495

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Rindān ki mīḫorend mey-i lālegūn zi hem** رندان که میخورند می لاله گون ز هم
Hestend esīr-i silsile-i mevc-i ḫūn zi hem استند اسیر سلسلهٔ موج خون ز هم

Rindler ki içerler mey-i lālegūn birbirinden
Olurlar esīr-i silsile-i mevc-i ḫūn birbirinden

Yaʿnī erbāb-ı ʿişret birbiriyle mey-i lālegūn nūş edip dostkān-ı muḥabbet olmaḳ ḥasebiyle birbiriniñ silsile-i (321a) mevc-i bāde-i ḫūn cūşlarına muḳayyed olmuşlar

2 **Fāriġ dilrübūden-i ʿāşıḳ nemīşevend** فارغ دلربودن عاشق نمیشوند
Ḫūbān çi güne borde ḳarār <u> sukūn zi hem خوبان چه گونه برده قرار سکون ز هم

ʿĀşıḳıñ göñlün ḳapımdan fāriġ olmazlar
Maḥbūblar ne dürlü götürmüşdür ḳarar u sükūn birbirinden

Yaʿnī dāʾimā ʿāşıḳlarıñ maʿşūklar göñülleriniñ almaḳdadır bilmem ne güne bu maʿşūḳlar birbiriyle bir yerde ḳarārārām ederler yaʿnī maḥbūblar dāʾimā ʿāşıḳ muḥibbiñ göñlüñ almaḳdadır aṣlā onlara ārām yoḳdur

3 **Aḥvāl-ı ḥusn u ʿaşḳ zi hem mītevān şināḫt** احوال حسن و عشق ز هم میتوان شناخت
ʿAks-i du āyīnest ʿayān ez derūn zi hem عکس دو آینه است عیان از درون ز هم

Aḥvāl-i ḥüsn u ᶜaşḳı birbirinden mümkündür bilmek
İki āyīne ᶜaksidir ᶜayān derūndan birbirine

Yaᶜnī ḥüsn u ᶜaşḳ-ı aḥvālini birbirinden fehm etmek mümkündür zīrā ᶜaşḳ u ḥüsn iki āyīne gibidir birbiriniñ derūnundan ᶜaks-ı şüretleri nümāyān olur ᶜāşıḳ <u> maᶜşūḳ birbirine merbūṭdur münfek olmaḳ emr-i muḥāldir

496

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Reh-i nūr u kaᶜbe <vü> faḳr <u> fenā gerdīdeem**
Cāme-i iḥrām ez ᶜuryān tenī pūşīdeem

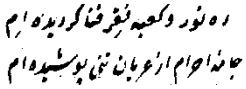

Kaᶜbe vü faḳr <u> fenālık reh-i nūrla olmuşum
Cāme-i iḥrām ᶜuryān tenlikden örtmüşüm

Yaᶜnī faḳr u fenā ṭarīḳine mümāşāt edip tecerrüd iḫtiyār eyledim tamām esbāb-ı kāẕībe-i dünyādan münḳaṭiᶜ oldum

2 **Tā dimāġ-ı ū be feryād-ı cunūn-ı men resed**
Nāme-i ḫod der ḥarīr-i būy-ı gul pīçīdeem

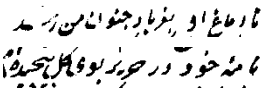

Tā ki onuñ dimāġ benim feryād-ı cünūnuma yirişsin
Kendi nāmem ḥarīr-i būy-ı gül ile şarmışım

Yaᶜnī maḥbūb-ı nāẓik dimāġ cünūn-ı ᶜaşḳına feryādres olmaḳ için būy-ı gül ile şevḳ-i derūn-ı cünūn nāme-i muḥabbeti irsāl eyledim

3 **Ānçonān ḫaşm-ı temāşāyem ki gūy<ā> der çemen**
Ez gul-i destār-ı mā ḫār-ı ḳadem rencīdeem

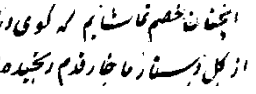

Ol ḳadar haşm-ı temāşāyım gūyā ki çemende
Kendi gül-i destārımdan hār-ı ḳadem gibi rencūrum

Yaᶜnī yārsız seyr-i temāşā-yı çemene bir güne ḫaşīmāne naẓar ederim kendi gül-i destārım hār-ı pā gibi beni āzürde vü (321b) zaḫmnāk eder

497

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Zi ḫod tā reftem ez żaᶜf-ı beden tedbīrhā kerdem**
Zi rengī tā be rengī āmedem şebgīrhā kerdem

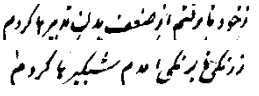

Kendimden tā ki gitdim żaᶜf-ı bedenden çoḳ tedbīrler etdim
Bir rengden bir renge geldim şebgīrler etdim

Yaᶜnī̇ żaᶜf-ı beden ḥādiṯ ifnā edip tecerrüd taḥṣī̇l edinceye dek çoḳ zamān ṣubḥgāhda bī̇dār olup zinde dil oldum

2 **Zi her çeşm-i ġazālān dāştend ez cūş-ı vaḥşet rem**
Be hem īn ḥalḳahā <rā> bestem u zencīrhā kerdem

Birbirinden çeşm-i āhū yapdılar cūş-ı vaḥşetden ṣürü
Birbirine bu ḥalḳaları bağladım zincīrler etdim

Yaᶜnī̇ ḥalḳa-i çeşm-i maḥbūb-ı āhūmiṯālleriñ vaḥşetini pāy-ı cünūn-ı ᶜaşḳa zincīr eyledim yaᶜnī̇ ḥalḳa-i çeşm-i dilberāne dilgīr oldum

3 **Ne ez kufr u ne ez İslām şod maḳṣūd-ı men ḥāṣıl**
Ġalaṭ kerdem ki deyr u Kaᶜbe rā taᶜmīrhā kerdem

Ne küfrden u ne islāmdan benim maḳṣūdum ḥāṣıl olmadı
Ġalaṭ eyledim deyr ü kaᶜbe taᶜmīrler etdim

Yaᶜnī̇ ne dünyādan u ne āḫiretden benim maṭlabım ḥuṣūlpezīr olmadı ġalaṭ etdim ben dünyā vü āḫirete teşebbüṯ eyledim belki ḥuṣūl-ı maṭlab rıżā-yı Bārī̇'ye saᶜy u gūşiş edip muvaffaḳ olmaḳdır

4 **Der iḳlīm-i şehādet ān serāser gerded revīşem**
Ki tār-ı ḫırḳa-ı ḫod ez dem-i şemşīrhā kerdem

İḳlīm-i şehādetde başdan başa gezmiş revīşim
Zīrā tār-ı ḫırḳam dem-i şemşīrden etdim

Yaᶜnī̇ meydān-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbetde serāser cüstu cū edip zaḫm-ı ᶜaşḳ ile şehīd olan bir güne ᶜāşıḳım sertāpā-yı vücūdum zaḫm-ı ᶜaşḳ ile memlū olup tār-ı kefenim dem-i tīġ-i muḥabbetden olmuşdur

5 **Be bālīn-i cunūn-ı men miyā ey bīciger imşeb**
Ki tār-ı şemᶜ ez mujgān-ı <çeşm>-işīrhā kerdem

Benim bālīn-i cünūnuma gelme ey bīciğer bu gece
Zīrā tār-ı şemᶜ müjgān çeşm-i şīrlerden etdim

Yaᶜnī̇ bizim maẓhar-ı nūr-ı tecelliyātımıza ey bīmaẓhar nūr-ı tecelliyāt olan bīciğer ṭālib olma zīrā bu nūr-ı tecelliyāta destres olmaḳda güne güne varṭa pür ḫaṭar ḳaṭᶜ-ı vādī̇-yi ıżṭırār (322a) vardır ḥaẕer et varṭa-ı ilkā olma

6 **Ḳalem ṣad bār ez bāl-ı teẕerv-i reng-i gul bestem**
Beher cā Şevket ez naḳş raḫş-ı ū taḥrīrhā kerdem

Ḳaleme yüz kere bāl-i tezervden reng-ı gül bağladım
Her yerde Şevket onuñ naḳş-ı raḫşān taḥrīrler eyledim

Yaʿnī naḳş-ı rūy-ı nigār taḥrīr u vaṣf ederken bāl-i tezerv gibi hāmem rengīn olduġu kināyetdir

498

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Zebān-ı seḥergeh ez feryād-ı nīmşeb bendem**
Be nām-ı muhr-i ḫamūşī ṭılsm-ı leb bendem

زبان سحر که از فریاد نیم شب بندم
بنام مهر خموشی طلسم لب بندم

Lisān-ı ṣubḥgāh-ı feryād-ı nīmşebden bağladım
Mühr-i ḫāmūşluk ile ṭılsım-ı leb bağladım

Yaʿnī vird-i seḥergāh u duʿā-yı nīmşebden ḳaṭʿ-ı yed edip ḫāmūş olup mühr-i sükūt urdum dehāna baʿd-ez-īn mürāḳebe be-müdāvemet edip derūn-ı fikr-i künh-i Bāriyle endīşenāk olup biʾl-bāṭın semt-i ḥaḳḳa teveccüh edip seyr-i sülūk-ı ẓāhirde ḳaṭʿ-ı merāṭib eyledim

2 **Zi bes ki ez nigehem bezm-i ḥüsn rengīst**
Çu çeşm-i ḫod behem ārem der-i ṭarab bendem

زبسکه از نگهم بزم حسن رنگیست
چو چشم خود بهم آرم در طرب بندم

Ol ḳadar neẓẓāremden bezm-i ḥüsn rengidir
Kendi gözüm bağladığım vaḳtde ṭarabda bağlarım

Yaʿnī ol ḳadar benim ḥüsn-i naẓar-ı pākimden meclis-i ḥüsn rengīn olmuşdur gözlerim yumduġum vaḳtde neşāt <u> ṭarab ile yumarım benim ḥüsn-i ḥayātım ile dünyā bir mertebe ṣafā kesb eylemişdir dünyādan intiḳāl eylediğimde yine ḥüsn-i ṣafā ile intiḳāl ederim

3 **Şodest deste-i ḫārem zebān zi ḥarf-i ṭamaʿ**
Be kām mīḫeledem ger leb ez ṭaleb bendem

شد است دسته خارم زبان ز حرف طمع
بکام میخلدم گر لب از طلب بندم

Olmuşdur bir deste ḫārım lisān-ı ḥarf-ı ṭamʿadan
Dimāġa batarım eger leb-i ṭalebden bağlarım

Yaʿnī zebān-ı dehānımda dāʾimā ḥarf-ı ṭamaʿ ile gūyā olmadan bir deste hār rehā olmuşdur eger kelām-ı dimāġıma ḫalīde olur yaʿnī ḥırṣ <u> ṭamaʿ-ı dünyāya bir mertebe ālūde olup ḥırṣ u ṭamaʿ-ı dünyā benden münfek olmaḳ bir emr-i muḥāldir

4 **Kocāst nāḫūn-ı himmet ki ʿuḳde-i du cihān**
Be dest-i rāst goşāyem be dest-i çep bendem(322b)

کجاست ناخن همت که عقده دو جهان
بدست راست گشایم بدست چپ بندم

Ḳandedir nāḫun-ı himmet iki cihān ʿuḳdesin
Ṣāġ elden açam sol ele bağlayam

Yaᶜnī erbāb-ı irşād ḳande irşād olam ḳayd-ı dūcihāndan münḥall olup āzād olam ḳayd-ı esbāb-ı dūcihānı ᶜamel-mānde edip tāḳ-ı nisyāna vażᶜ edem

5 **Zi bendegī negoşāyem be ṣubḥ-ı maḥşer hem**
Be her dū dest-i ḫayālī ki ez edeb bendem

Bendelikden açmayam ṣubḥ-ı maḥşerde daḫı
İki ḫayāl elin ki edebden bağladım

Yaᶜnī ḫayāl-i ḥüsn-i ᶜaşḳ maᶜşūḳa bir mertebe muḳayyed oldum rūz-ı ḥaşrde daḫı āzād olmaḳ bir emr-i muḥāldir belki ᶜaleᵓd-devām ḫayāl-i ḥüsn-i maḥbūb ile evḳatgüzār olurum

6 **Dilīr kerd merā iştiyāḳ pindārī**
Be rūy-ı rūz-ı dil-i ḫod be zulf-i şeb bendem

Şeciᶜ etdi beni iştiyāḳ ḳıyās eylersin
Kendi rūy-ı rāz-ı gönlüm neşb bağladım

Yaᶜnī iştiyāḳ-ı şevḳ-i muḥabbet beni cesūr eyledi gün gibi rūşen u pür ṣafā olan gönlüm neşb-i zülf-i perīşānbaḫş-ı maḥbūba muḳayyed eyledim

7 **Ne ḫande<ī> ne gulī ne ḫıırāşī ez ḫārī**
Çi dil be gülşen-i eyyām bī sebeb bendem

Ne bir ḫande vü ne bir gül ü ne bir ḫırāş bir ḫardan
Niçin gülzār-ı eyyāma bīsebeb dil bağladım

Yaᶜnī gülzār-ı ᶜālemden bir fāᵓide olmadığını fehm ederiñ bilmem niçin bir şemme meᵓmūl olmayaraḳ dilbend oldum

8 **Be ḫār hem neresed nisbet-i gulem Şevket**
Çi deste deste gul ez gulşen-i neseb bendem

Ḫāre yirişmez nisbet gülüm Şevket
Niçin deste deste gül-i gülzār nisbinden bağlarım

Yaᶜnī ensāb ile faḫr etmeden kimseye bir fāᵓidemend olmaz niçin ensāb ile biz tefāḫür ederiz yaᶜnī bir kimseden bir kimseye nīk u bed sirāyet etmez herkesiñ nīk u bedi kendi ẕātına maḥṣūṣdur

499

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Zi çehre reng be kūy-ı to rīḫtem reftem**
Ġubār-ı ḫˇīş be ṣad reng perde rīḫtem reftem

Çehreden reng seniñ kūyuñda ṭökdüm gitdim
Kendi ġubārım yüz reng perde ile eledim gitdim

Yaʿnī kūy-ı (323a) maḥbūbda belki vādī-i ʿaşḳ <u> muḥabbetde ġubār-ı vücūdu ifnā edip bilāḳayd ġubār-ı cism sāḥa-ı muḥabbetde mümtāz oldum

2 **Şebī be kūy-ı to ez ḫ̆īş āmedem pinhān**
To rā zi ḫīş giriftem gorīḫtem reftem

شبی بکوی تو از خویش آمدم پنهان
ترا ز خویش گرفتم گریختم رفتم

Bir gece seniñ kūyuña kendimden gizli geldim
Seni kendimde ṭutdum ḳaçdım gitdim

Yaʿnī maḥbūbu ġayrdan ararken kendimden buldum kendim kendi ḥāl-i keyfime taʿaccüb eyledim yaʿnī ẕāt-ı Bārī-i teʿālaya insān kendi ẕātında bulmaḳ mümkündür

3 **Be zulf ez nigehem beste būd tār-ı ümīd**
Be nīm cunbiş-i mujgān gīḫtem reftem

بزلف از نگهم بسته بود ما را امید
بنیم جنبش مژگان گسیختم رفتم

Zülfe neẕẕāremden bağlamış idi rişte-i ümīd
Yarım cünbüş müjgāndan çözüldüm gitdim

Yaʿnī ẓulmet-i ʿālemde gümrāh iken nīm irşādiyle irşād olup nūr-ı hidāyet ile derūnum rūşen oldı

4 **Seḥer <be> bezm-i cihān mest āmedem Şevket**
Şarāb-ı sāġar-ı ḫ̆ūrşīd rīḫtem reftem

سحر ببزم جهان مست آمدم شوکت
شراب ساغر خورشید ریختم رفتم

Seher bezm-i ʿāleme mest geldim Şevket
Şarāb-ı sāġar-ı ḫ̆ūrşīdi ṭökdüm kendim

Yaʿnī bezm-i ʿāleme mest-i muḥabbet u ʿaşḳ ile kelām-ı ālāyiş-i ʿālemden destefşān olup zīr-i pāya alıp pāymāl eyledim

500

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Zi ḫod kerdīdeem tenhā be yādeş ḫalvetī dārem**
Gul āyīne ber bālīn-i ḫ̆āb-ı rāḥatī dārem

ز خود کردیده‌ام تنها بیادش خلوتی دارم
گل آیینه بر بالین خواب راحتی دارم

Kendim tenhālanıp onuñ yādıyla bir ḫalvet ṭutarım
Gül āyīne bālīn-i ḫāb üzre bir rāḥat ṭutarım

Yaᶜnī ḫayāl-i maḥbūb ile tek ü tenhā güşe-i ḫalvet iḫtiyār eyledim güyā vird ẓıll-ı ḫayāli teşmīm edip ᶜālemden ġaflet edip āsūde ḥāl u fāriġbāl oldum ẓıll-ı ḫayāl olan ᶜālem-i fānīde ẕikr-i fikr-i tevḥīd ile meşġūl oldum

2 **Taᶜalluḳ bār-ı dūş u ez tecerrüd ḥarf mīgüyem**
Be zīr-i minnet-i ᶜālem be ᶜālem minnetī dārem

تعلق بار دوشش واز تجرد حرف میگویم
بزیر منت عالم بعالم منتی دارم

Taᶜalluḳ yükü omuzda tecerrüdden ḥarf söylerim
Zīr-i minnet-i ᶜālemde ᶜālem minnet ederim

Yaᶜnī esbāb-ı ᶜāleme muḳayyed iken ben tecerrüdden dem ururum zīr-i bār-ı minnet-i ᶜālemde bārkeş iken ben ᶜāleme imtinān ederim

3 **Ġanīmet mīşumārem rāḥat ez ḫ̆īş reften rā**
Nemīāyem be hūş-ı ḫ̆īşten tā fırṣatī dārem

غنیمت میشمارم راحت از خویش رفتن را
نمیایم بهوش خویشتن تا فرصتی دارم

Ġanīmet şumār ederim bir rāḥat kendimden gitmeği
Gelmem kendi ᶜaḳlıma tā ki fırṣat ṭutarım

Yaᶜnī ᶜālemden ġaflet edip muḥabbet olmağı ġanīmet ᶜadd ederim dünyāya iltifāt etmem her ne ḳadar muḳtedir u fırṣatyāb olsam

4 **Rem-i āhū be cāy-ı gerd berḫ̆īzed zi reftārem**
Be yād-ı çeşm-i şūḫeş beski ez ḫod vaḥşetī dārem

رم آهو بجای گرد میخیزد ز رفتارم
بیاد چشم شوخش بسکه از خود وحشتی دارم

Āhū ṣürüsü ġubār bedel ḳaḳar rāh-ı reftārımdan
Onuñ yād-ı çeşm-i şūḫı ile ol ḳadar kendimden vaḥşet ṭutarım

Yaᶜnī yād-ı çeşm-i şūḫ-ı maḥbūb bir mertebe vaḥşetālūd oldum reviş-i rāh-ı reftārımdan āhū ṣürüsü nümūnesi nümūn olurdı

5 **Be her kār-ı ḫod ez inṣāf bāşed dāden fırṣat**
Besest ey çerḫ gerdīden ki men hem fırṣatī dārem

هر کار خود از انصاف باشد دادن فرصت
بسست ای چرخ گردیدن که من هم فرصتی دارم

Her bir kārda kendiñde insāf olur fırṣat vermek
Kāfīdir ey felek dönmek bende bir fırṣat ṭutarım

Yaᶜnī her bir şeyde merḥamet insāfdan olur şu miḳdār devām üzre cefācū olmaḳ kāfīdir ey çarḫ-ı bīinsāf bir gün olup devriñ dīgergün olup bende saña fırṣatyāb olurum

6 **Derīn ġurbet ki gerdīd āşinā hicr-i ᶜazīzānem**
Vāṭan dārem heves gūyā ki tāb-ı gurbetī dārem

درین غربت که گردید آشنا هجر عزیزانم
وطن دارم هوس گویا که تاب غربتی دارم

Bu ġurbetde ki oldı āşinā hicr-i ᶜazīzlerim
Vaṭan ṭutarım heves güyā bir ṣiḳlet-i ġurbet ṭutarım

Yaʿnī bu ġurbetḫāne-i ʿālemde esbāb-ı dünyādan nefret edip efrād-ı insāna ʿayn-ı firḳatde neẕẓāre olmaḳ ḥasebiyle vaṭan-ı aṣliyemiz olan ʿālem-i tecerrüde irtiḥāl etmek hevesnāk olurum

7 **Ṭamaʿ der meẕheb-i āzādemerdān kufr mībāşed**
Çerā girem zi nāṣiḥ pend āḫir himmetī dārem

Ṭamaʿ meẕheb-i merd-i āzādelerde küfr olur
Niçin ṭutarım pend-i nāṣıḥ āḫirgāh himmetim var

Yaʿnī māye-i sirişтimde ʿāḳıbetendīş u ḫayr kāra sülūk (324a) etmeğe ḳābil ü müstaʿidim ġayrdan kesb-i istiʿdāḍ etmek meẕheb-i ḳalenderānda cevāz yoḳdur

8 **Buved āyīnebend īn ḫāne rā dīvār u der Şevket**
Zi yārān rūy-ı ḫod gerdānde bā ḫod ṣoḥbetī dārem

Olur āyīnebend bu ḫāneye dīvār u der Şevket
Yārāndan kendi yüzüm döndürmüşüm kendimle bir ṣoḥbet ṭutarım

Yaʿnī bu āyīneḫāne-i ʿālemde mecmūʿ ṣūret-i eşyā ẓıll u ḫayāl gibidir kendi ẓıll-ı ṣūret-i vücūduma destres olup cümle ʿālemden rūgerdān olmaḳ evlā vü aḥsendir

501

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Zi feyż-i ṭabʿ-ı rūşen ḫodbeḫod efrūḫten dārem**
Çerāġ-ı gevher-i revġan zi āb-ı ḫˇīşten dārem

Feyż-i ṭabʿ-ı rūşenden kendi kendimden yanmaḳ ṭutarım
Çerāġ-ı gühere revġan kendi ābımdan ṭutarım

Yaʿnī feyż-i ṭabʿṣāfımdan kendi vücūdumda rūḥāniyyet-i nūrāniyyet ḥāṣıl eylerim kendi güher-i vücūduma āb-ı tāb u revnaḳ kendi ṣāf ṭıynetimden ḥaṣıl ederim

2 **ʿAbīr cism ez ḫākister-i pervāneest imşeb**
Zi tār-ı şemʿ pindārī ki tār-ı pīrehen dārem

ʿAbīr cism ḫākister-i pervānedendir bu gece
Tār-ı şemʿden ḳıyās eylersin pirhen ṭutarım

Yaʿnī bu gece sertāpā-yı vücūdum sūz-ı şevḳ-i muḥabbet ile iḥrāḳ oldı ḳıyās olunur tābiş-i ḥüsn-i maḥbūb maẓhar oldum

3 **Buved ez kūçe-i bāġ-ı mevc-i gul hāk-ı vucūd-ı men**
Beher muşt ġubār-ı ḫˇīş ṣad rengīn çemen dārem

Olur kūçe-i bāġ-ı mevc-i gülden benim ḫāk-i vücūdum
Her bir avuç kendi ġubārım yüz güne reng-i çemen ṭutarım

Yaᶜnī ḫāk-i sirişt-i ṭıynetim kūçe-i bāġ u mevc-i gülden māyelenmişdir bir aᶜżā-yı vücūdumda bir nümūne-i çemen ẓāhirdir yaᶜnī māye-i vücūdum maẓhariyyet-i ᶜināyet-i Rabbāniye muvaffaḳ olmuşdur her bir aᶜżā-yı vücūdumda pür nūr-ı mazhariyet lemeᶜān eder

4 **Be morden ānçonān kārem keşīd ez żaᶜf-ı pīrīhā**
Ki ez mūy-ı sefīd-i ḫˇīşten tār-ı kefen dārem

Mevte ancaleyin kārım çekdi żaᶜf-ı pīrlikden
Zīrā kendi mūy-ı sefīdim tār-ı kefen ṭutarım

Yaᶜnī bir mertebe āṣār u nümūne-i mevt bende ẓāhir u derkār oldı kemāl-i pīrde ḥāṣıl olan mūy-ı sefīdim tār-ı kefen gibi bedīd oldı

5 **Nedāred yād-ı meydān-ı şikāyet hemçu men tīġī**
Ki yeḫ mībended ābem ez dem-i serdī ki men dārem

Ṭutmaz yād-ı meydān-i şikāyet benim gibi bir tīġ
Zīrā buz bağlar ṣuyum ṣoyuḳ nefesden ki ben ṭutarım

Yaᶜnī meydān-ı şikāyeti derḫāṭır edip bir tīġ benim gibi cevlān edemez zīrā benim dem-i serdimden kendi vücūdum buz kesip ġayrıya sirāyet etmesi ḳande ḳalsın

6 **Zi bes yād-ı ᶜazīzān ez dilem bīrūn nemī āyed**
Be her menzil ki rīzem reng-i ḫalvet-i encumen dārem

Ol ḳadar yād-ı ᶜazīzler gönlümden ḫāric olmaz
Her bir menzilde ṭöksem reng-i ḫalvet-i encümen ṭutarım

Yaᶜnī ol ḳadar yād-ı iḫvān-ı ᶜazīzān derḫāṭır olup derūn-ı dilde cāygīr olmuşdur ḫalvetḫānem encümen gibi gelir baña

7 **Be seng āyed ser-i mīnāyem imşeb ḫodbeḫod mīgū**
Ki leb-i Şīrīn şarāb ez eşk-i telḫ-i Kūhken dārem

Ṭaşa gelir ser mīnām bu gece kendi kendinden söylersin
Zīrā mey-ḫoş şarāb eşk <u> telḫ-i Ferhāddan ṭutarım

Yaᶜnī mīnā-yı vücūdum seng-i sitem-i ᶜaşḳa ḫodbeḫod kendin ilhāḳ ederim Ferhād gibi mest-i ᶜaşḳ u muḥabbet olup āh <u> enīn seng-i sitem-i ᶜaşḳ ile telḫ-kām olup helāk-ı cān ederim

8 **<Çu dūd> ez revzen-i men şām-ı ġurbet rā bered bīrūn** از روزن من شام غربت را برد بیرون
Be ḫalvet şemʿ-i kāfūrī ki der ṣubḥ-ı vaṭan dārem بخلوت شمع کافوری که در صبح وطن دارم

Tütün gibi benim revzenimden şām-ı ġurbeti ṭaşra iḫrāc eder
Ḫalvetde bir şemʿ-i kāfūr ṣubḥ-ı vaṭanda ṭutarım

Yaʿnī ṣafā-yı ṣubḥ-ı vaṭan tār-ı şām-ı ġurbeti derūn-ı dilden biʾl-külliye maḥv u iʿdām eyledi yaʿnī fikr-i liḳā-yı Bārī ġurbetḫāne-i cihān-ı fānī esbāb-ı müteʿallikātin biʾl-küliye benden ifnā eyledi

9 **Zi çeşm-i merdumān dārem nihān ʿuryānī-yi ḫod rā** ز چشم مردمان دارم نهان عریانی خودرا
(325a)Bered der āstīn ez pīrehen destī ki men dārem برد در آستین از پیرهن دستی که من دارم

Merdümler gözünden gizli ṭutarım kendi bürehneliğim
Götürür āstīne gölmekden bir el ki ben ṭutarım

Yaʿnī ḥaḳīḳat-i ḥālde faḳr-ı fenāda ṣūreten müstaġnī vü tüvānger ṣūretinde cilvenümūn olurum kendi ʿayb-ı zāhirim kendim setr ederim

10 **Ḫamūş ez goftugūy-ı ū nemīgerded demī Şevket** خموش از گفتگوی او نگردد دمی شوکت
Dehānem rā zebānī tā buved terk-i suḫan dārem دهانم را زبانی تا بود ترک سخن دارم

Sükūt onuñ güftugūsundan olmaz bir laḥẓa Şevket
Aġzımda lisān tā ki olur terk-i süḫan ṭutarım

Yaʿnī kelām-ı ḥüsn-i maḥbūb u süḫan-ı ʿaşḳ <u> muḥabbet benden aṣla zāʾil olmaz her ne ḳadar ki lisānım aġzımda mevcūddur kelām-ı maḥbūb u ʿaşḳ u muḥabbetden başḳa bir kelām dehān bāz etmem

502

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Fiġān mestāne <cūşed> ez dil-i tengī ki men dārem** فغان مستانه ارد از دل تنگی که من دارم
Zi tār-ı mevc-i mey mīḫīzed āhengī ki men dārem ز تار موج می میخیزد آهنگی که من دارم

Fiġān mestāne cūş eyler bir dil-i teng ki men ṭutarım
Tār-ı mevc-i bāde ḳaḳar bir āheng ki ben ṭutarım

Yaʿnī fiġān-ı āh <u> enīnim dil-i tengimden mestāne cūş u ḫurūş eder benim āheng-i fiġānım neşʾe-i mey-i muḥabbetdendir

2 **Ferāġem dādeest ez fikr-i rengāreng pūşīden** مرا غم داده است از فکر رنگارنگ پوشیدن
Zi ʿuryānī ḳabā-yı çehre-yi rengī ki men dārem ز عریانی قبای چهره رنگی که من دارم

Ferāġat baña vermişdir fikr-i rengāregn örtmekden
ʿÜryān<lı>ḳdan ḳabā-yı çehrde bir reng ki ben ṭutarım

Yaʿnī esbāb-ı ʿālemden dest-efşān olup tecerrüd iḫtiyār etmek güne güne ḳabā <vü> pūşiş <u> libāṣ-ı ʿālemden beni fāriġ eyledi

3 **Nezāket ez ruḫeş āteş be maġz-ı lāle vu gul zed**
Çemen rā sūḫt pinhān berḳ-i bīrengī ki men dārem

Nezāket rūḫundan āteş <maġz>-ı lāle vü güle verdi
Çemeni yandırdı gizli bir bīreng berḳ ki ben ṭutarım

Yaʿnī benim firifte olduġum maḥbūbuñ bīnümūn olan berḳ-i nezāket ḥüsn-i luṭf-ı lāle vü gülü iḫrāḳ eyledi yaʿnī benim gizli üftāde olduġum maḥbūb cümle ʿālemi kendine üftāde etmişdir

4 **Nebāşed dil şikesten kār-ı men ez bes sebükrūḥī**
Çu reng-i mey zi mīnā bugẕered rengī ki men dārem

(325b)*Olmaz göñül ḳırmaḳ benim işim ziyāde sebükrūḥlukdan*
Reng-i bāde gibi mīnādan geçer bir reng ki ben ṭutarım

Yaʿnī kemāl mertebe ṣāf-ı derūn u sebükrūḥ olduġumdan bir kimseniñ mīnā-yı ḳalbi benden şikest olmaz benim kelāmım derūn-ı merdümāne reng ü neşʾe-i bāde gibi gelir

5 **Zi tāb germī-yi neẕẕāre ḫūnem şod hevā Şevket**
Be nūr-ı şemʿ māned eşk-i gulreng<ī> ki men dārem

Ḥarāret u germ-i neẕẕāreden ḳanım hevā oldı Şevket
Nūr-ı şemʿa benzer eşk-i gülreng ki ben ṭutarım

Yaʿnī germ nigāh u neẕẕāremden eşk-i ḫūnīnim nūr-ı şemʿ gibi bedīd olur belki kendi germ neẕẕārem kendi vücūdum eridip ṣu gibi eyledi

503

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Zi müflisī nebeḫod ʿayş rā ḥarām konem**
Eger şarāb nebāşed nemek be cām konem

Müflislikden kendime ʿāyş ḥarām etmem
Eger şarāb olmazsa nemek cāma ḳorum

Yaᶜnī müflislikden ᶜayş <u> ᶜişret terk edip kendime ḥarām etmem eger şarāba destres olmaz isem başḳa güne ḥālāt ile mest-i müdām olurum

2 **Resīd faṣl-ı bahār zi teng destīhā**
Berāy-ı bāde derem ez şukūfe vām konem

رسید فصل بہار از تنگ دستیہا
برای بادہ درم از شکوفہ وام کنم

Faṣl-ı bahār yirişdi el ṭarlıḳlardan
Şarāb için derem şükūfeden borç ederim

Yaᶜnī faṣl-ı bahār oldı ne güne teng dest olsam şiḳlet çekmem zīrā şarāb için şükūfeden derem ḳarż ederim

3 **Be bāl-ı fāḫte pervāz mīkoned çeşmem**
Zi bes neẓāre-i ān serv-i ḫūşḫırām konem

ببال فاختہ پرواز میکند چشمم
ز بس نظارہ آن سرو خوش خرام کنم

Ḳumru ḳanadıyla pervāz eder gözüm
Ol ḳadar neẓẓāre o serv-i ḫoş-ḫırām ederim

Yaᶜnī ḳāmet-i sehī serv-i maḥbūba bir mertebe nigāh eyledim nūr-ı naẓarım bāl-ı ḳumru gibi nümāyān oldı

4 **Fiġān ki çerḫ be bezmeş çu şemᶜ kuşte me rā**
Emān nedāred ki neẓẓāre rā tamām konem

فغان کہ چرخ بہ بزمش چو شمع کشتہ مرا
امان ندارد کہ نظارہ را تمام کنم

Fiġān olsun çarḫ meclis-i maḥbūbda şemᶜ gibi öldürmüş beni
Emān vermedi ki nigāh tamām edem

Yaᶜnī feryād fiġān olsun felek-i bīmürüvvet elinden meclis-i cānānda benim kām olmasız beni nākām nāmurād (326a) eyledi

504

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Şīşe rā meşşāṭa-ı ruḫsār-ı taḳvā mīkonem**
Ez zümürrüd vesme-i ebrū-yı efᶜī mīkonem

شیشہ را مشاطہ رخسار تقوی میکنم
از زمرد وسمہ ابروی اعفی میکنم

Şīşe meşşāṭa-ı ruḫsār-ı taḳvā ederim
Zümrüdden vesme-i ebrū-yı mār ederim

Yaᶜnī müdām mey-i muḥabbet ile rūy-ı niyāz-ı zīb <u> ziynetdāde olup maḳām-ı rıżā-yı muḥabbetde cilveger olup gūyā ẓāhir <u> bāṭını bir yerde cemᶜ eder gibi olurum belki iki teżād bir yerde cemᶜ ederim

2 **Ḫābgāh-ı nāz mīḫᵛāhed cünūn-ı serkeşim**
Per be bālīn-i ḫod ez mujgān-ı Leylā mīkonem

خابگاہ ناز میخواہد جنون سرکشم
پر بہ بالین خود از مژگان لیلی میکنم

Ḫābgāh-ı nāz ister cünūn-ı serkeşim
Tüy kendi bālīnime müjgān-ı Leylā'dan ederim

Yaʿnī ʿāşıḳ-ı cünūn-ı serkeş ancaḳ cāy-ı nāz-ı rāḥat ʿaynüʾl-niḳāt maḥbūb-ı Leylā mürşidden olur itḳān-ı tām ḥāṣıl olmaz ancaḳ itḳān-ı ṭām nūr-ı maẓhar-ı tecelliyāt-ı feyż-i İlāhī ile ḥāṣıl olup irşād olunur

3 **Ser beher āteş nemīāred fürū pervāneem**
Rişte-i şemʿ ez reg-i berḳ-i tecellī mīkonem

سر بهر آتش نمی آرد فرو پروانه ام
رشته شمع از رگ برق تجلی میکنم

Her bir āteşte benim pervānem bāş eğmez
Rişte-i şemʿ reg-i berḳ-i tecellīden ederim

Yaʿnī her bir maẓhariyyet ile irşād olup itḳān-ı tām ḥāṣıl olmaz ancaḳ itḳān-ı tām nūr-ı maẓhar-ı tecelliyāt-ı feyż-i İlāhī ile ḥāṣıl olup irşād olunur

4 **Baʿd-ı morden şuʿle-i āvāz-ı men ḫāmūş nīst**
Ez kef-i ḫākister-i ḫod ḫāk-i çīnī mīkonem

بعد مردن شعله آواز من خاموش نیست
از کف خاکستر خود خاک چینی میکنم

Öldükden ṣoñra benim şuʿle-i āvāzım ḫāmūş değil
Kendi bir avuç külüm ḫāk-ı çīnī ederim

Yaʿnī baʿdeʾl-mevt benim şöhret-i şāyiʿim ʿālemden refʿ olmaz seniñ kāse-i çīnī gibi baʿdeʾl-ifnā ṣadā-yı şöhreti kemākān bāḳīdir

5 **Çeşm-i bīnā-yı merā ṭāḳat nemīāred hedef**
Nāvek-i ḫod rā per ez mujgān-ı aʿmā mīkonem

چشم بینا را مرا طاقت نمی آرد هدف
ناوک خود را پر از مژگان نابینا می کنم

Benim dīde-i bīnāma ṭāḳat getirmez hedef
Kendi nāvekime per müjgān-ı aʿmādan ederim

Yaʿnī benim tīr-i kelām-ı hikmetāmīz u diḳḳatengīzime hedef güş tābāver olmayıp u fehm-i maʿnā-yı raḳīḳ eylemediğinden baʿdezīn ʿamiyyā gibi tekellüm ederim yaʿnī ʿavām-ı ẓāhire nisbet tekellüm ederim **"kelimüʾn-nās ʿalā ḳaderi ʿuḳūluhüm"** feḥvāsınca

6 **Serv-i āhem ḫorde āb ez cūybār-ı kehkeşān (326b)**
Devr-i gerdūn rā ḫayāl- ṭavḳ-ı ḳumrı mīkonem

سرو آهم خورده آب از جویبار کهکشان
دور گردون را خیال طوق قمری میکنم

Serv-i āhım şu içmiş cūybār-ı kehkeşāndan
Devr-i gerdūn tavḳ-ı ḳumru ḫayāl ederim

Yaʿnī serv-i āhım evc-i aʿlāya serkeşīde olmaḳ ḥasebiyle devr-i gerdūn serv-i āhım eṭrāfında ṭavḳ-ı ḳumru gibi nümāyān olur

7 **Kūçe-i mışraᶜ zi ġavġā-yı cunūnem pur tehīst**
Ḫīş rā dīvāne-i ṭıflān-ı maᶜnā mīkonem

Kūçe-i mışraᶜ ġavġa-yı cünūnümdan ziyāde boşdur
Kendi dīvāne-i ṭıfl-ı maᶜna ederim

Yaᶜnī süḫan-ı hikmetāmīzim vaṣf-ı ḥāl-i ᶜaşḳdan ḫālī olmaḳ ḥasebiyle kendi tabīᶜatım dīvāne ṭıfl-ı maᶜnā edip vaṣf u ḥāl-i ᶜaşḳda cilvenümūn olurum

505

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Zi bes germ-i şitāb ez ḫ̆īş şevḳ-i berḳ-i teᵓsīrem**
Be maġz-ı lāle reg-i dāġ rīzed gerd-i şebgīrem

Ol ḳadar kendi germ-i şitābımdan berḳ şevḳ-i teᵓsīrim
Maġz-ı lāleye reng-i dāġ ifrāġ eder ġubār-ı şebgīrim

Yaᶜnī ol ḳadar berḳ-i şevḳim germşitāb-ı pürteᵓsīrdir dimāġ-ı lāleye reng-i dāġ ifrāġ eder gubār-ı reviş <u> reftār şeb-i zindedārım

2 **Nigāh-ı şūḫ-ı ū ez bes merā germ-i cunūn dāred**
Rem-i āhūst dūd-ı şuᶜle-i āvāz-ı zencīrem

Onuñ nigāh-ı germī ol ḳadar bende germ-i cünūn ṭutar
Ġazāl sürüsü dūd-ı şuᶜle-i āvāz-ı zincīrim

Yaᶜnī ol ḳadar āhū nigāh dilberden cünūn-ı tevaḥḥuş kesb eyledim āvāz-ı ḥalḳa-i zincīrim ṣadā-yı rem-i āhū gibi bedīd olur

3 **Be rengī ez teġāfulhā-yı ḫūbān āb kerdīdem**
Ki mīrīzed zi mujgān-ı ḳalem çun eşk taṣvīrem

Bir ḥālet üzre maḥbūblar ġafletlerinden ṣu oldum
Zīrā aḳar müjgān ḫāmeden eşk gibi taṣvīrim

Yaᶜnī bir mertebe āteş-i ᶜaşḳ <u> muḥabbet ile ṣafvet-i ḥāl kesb eyledim āb-ı revān gibi ṣāf oldum belki cevr-i ḫūbān ile vücūdum bir mertebe eriyip ṣu gibi oldum ṣūret-i naḳşım naḳḳaş taṣvīr eylese nevk-i ḫāmeden naḳş-ı ṣūretime bedel eşk cārī olur

4 **Be gerd-i hāneem seyl-i fenā reng-i vaṭan dāred**
Hemānā kerdeend ez ḫāk-ı dāmengīr (327a) taᶜmīrem

Eṭrāf-ı ḫānemde seyl-i fenā vaṭan ṭutar
Meger kim eylemişler ḫāḳ-ı dāmengīrden taᶜmīr

Yaᶜnī ḫāne-i vücūd-ı insān liẕātihi ḥādiṯ olmaḳ ḥasebiyle ḫodbeḫod fenāpezīr olmaḳ vücūd-ı insāna derkār oldı zīrā ᶜademden vücūda gelen elbette teşebbüṯ-i dāmen-i ᶜadem eder

5 **Nişān-ı nāvek-i ḫod geşteem ez ṭāliᶜ-i vārūn**
Buved ez āb-ı peykān ḥalḳa-i girdāb-ı zihgīrem

Kendi nāvekime nişān olmuşum ṭāliᶜ-i vārūndan
Āb-ı peykāndan olur ḥalḳa-i girdāb-ı zihgīr

Yaᶜnī kendi dönmüş ṭaliᶜimiñ nāvek-i semtine vücūdum hedef olmuşdur ḫodbeḫod sitem-i zamāne-i vücūduma lāḥiḳ olur ḥāṣıl kendi felek-zedeliğim ile helāk-i vücūd eyledim

6 **Zi bes zehr-i şikāyet mīzened cūş-ı cunūn-ı men**
Reg-i telḫīst mevc-i nāle ez bād-ı zincīrem

Ol ḳadar zehr-i şikāyet verir cūş-ı cünūnumdan
Bir acı ṭamardır mevc nāle bād-ı zincīrimden

Yaᶜnī cūş-ı cünūnum bir mertebe zehr-i şikāyet zīr oldı bād-ı zincīr-i cünūnumdan vü ṭamār-ı merāret nümūn u bedīd oldı belki nāle-i feryād-ı cünūndan bād-ı zincīrimde bir merāret ḥāṣıl oldı

7 **Derīn ṣaḥrā şikārī ġayr kemnāmī nemībīnem**
Buved hem āşiyān-ı şehper-i ᶜanḳā per-i tīrem

Bu ṣaḥrada şikār kemnāmlıkdan başḳa görmem
Olur şehper ᶜanḳa ile hemāşiyān per-i tīrem

Yaᶜnī bu ṣaḥrā-yı ᶜālemde kem u nābūd olmadan başḳa bir şikār-ı rāḥat görmedim böyle olduġu ḥālde ᶜālemden nefret edip hemnām-ı anḳa olup maḥall-i meḳānıñ nābūd olmaḳ evlā vü aḥsendir

8 **Mebāş ez ġaflet-i men zīnhār āsūde ey gerdūn**
Ki ḫūnrīzest çun ḫ̌ābīden-i şemşīrem[356]

9 **Çi bāk ez girdbād-ı bīciger şemᶜ-i cunūnem rā**
Buved fānūs-ı bezm ez perdehā-yı dīde-i şīrem

Ne pervā girdbād-ı bīciğerden şemᶜ-i cünūnuma
Olur fānūs-ı bezm baña arslan gözü perdelerinden

[356] Bu mısranın vezni eksiktir.

Yaʿnī şemʿ-i ceẕbe-i cünūn-ı ḥaḳīḳat her bir ʿaşḳdan ġālī olan bīciğer iṭfā edemez (327b) zīr<a> şemʿ-i ceẕbe-i cünūn erbāb-ı nefsden fürūz u rūşen olmuşdur yaʿnī ceẕbe-i cünūn-ı İlāhiye bir kimse raġal-i taʿarruż edemez zīrā ceẕbe-i İlāhī feyż-i irşād-ı Bārī'dir

10 **Çonān bālīd ez tahsīn-i Āṣaf şiʿr-i men Şevket**
Ki ez āyīne betvān dīd ʿaks-i ḥusn-i taḳrīrem

Bir mertebe ziyāde vü taḥsīn oldı benim şiʿrim taḥsīn-i Āsafdan Şevket
Āyīnede mümkün görmek ʿaks-i ḥüsn-i taḳrīrim

Yaʿnī şiʿr-i Şevket taḥsīn-i Āṣaf ile bir mertebe ḥüsn-i ṣūret kesb eyledi āyīne tabʿ-ı erbāb-ı hünerde biʾl-fiʿl müşāhede muʿāyene mümkün derece oldı

506

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Sūy-ı dām-ı ecel ez şevḳ-i esīrī reftem**
Bāl u per sāġte<e>m ez raʿşe-i pīrī reftem

Semt-i dām-ı ecele şevḳ-i esīrlikden gitdim
Ḳol ḳanad yapdım raʿşe-i pīrden gitdim

Yaʿnī şevḳ-i esīr <u> giriftārlıkdan semt-i dām-ı ecele ġodbeġod gitdim raʿşe-i pīrliği bāl u per edip semt-i dām-ı ecele pervāz eyledim

2 **Der be şebhā nekoned gumreh-ı ġalṭānī ḫ̌īş**
Şeb be sūy-ı dereş ez ṣāf żamīrī reftem

Gecelerde etmez yol ġayb kendi ṣafvetinden
Gece ḳapısı semtine ṣāf żamīrlikden gitdim

Yaʿnī feyż-i Ḫudā-dadıyla semt-i Ḥaḳḳa teveccüh edip ṭarīḳ-i müstaḳīm şerʿ-i mübīn üzre reviş <u> reftār edip kendi sirişt-i ẕātımda merkūz olan nefs-i ḳudsī ile irşād olup vāṣıl-ı menzil-i ḥaḳīḳat olmam derkār olur

3 **Īn ki bisyār cevānem ne kem ez sālīhāst**
Şūḫī kerdem u ez ḫāṭır-ı pīrī reftem

Bu ki çoḳ gencim az yıllıḳlardan değil
Şuḫluk eyledim ḫātır-ı pīrlikden geçdim

Yaʿnī böyle tamām genç <u> şāb olduġum yaş azlıḳdan değildir belki küstāḫlıḳ edip ḥālet-i herem ḫāṭırdan iḫrāc edip nisyān eyledim ṣūret-i şebābda rūnümūn oldum

4 **Cādde-i rāh-ı nişābūr reg-i fīrūzest**
Bes ki Şevket be ser-i ḫāk Naẓīrī reftem

جاده راه نشابور رگ فیروزه است
بسکه شوکت بسر خاک نظیری رفتم

Cādde-i rāh-ı nişābūr <reg>-i fīrūzedir
Ol ḳadar Şevket ser-i ḫāk Naẓīri üzre gitdim

Yaʿnī naẓīr-i (328a) nīksüḫān ġāyet adaḳḳ olduġu eclden Naẓīrī'ye peyrev olduġumda ġūyā rāh-ı ḫayāl üzre reviş <u> reftār eyledim maʿlūm ola naẓīr Nişābūr şehrindendir fīrūze daḫı Nişābūr'da çıḳar naẓar cevher gibi pürbahā olmasına işāretdir

507

(Mefʿūlü/Mefāʿilü/Mefāʿilü/Faʿūlün)

1 **Yādest be her mecd u meyḫāne ki reftem**
Şemʿest zi yek şuʿle be her ḫāne ki reftem

یادست بهر مجد و میخانه که رفتم
شمعست ز یک شعله بهر خانه که رفتم

Yāddır her mecd u meyḫāneye ki gitdim
Şemʿdir bir şuʿlede her bir ḫāneye ki gitdim

Yaʿnī her bir mevżuʿda niyāz u tażarruʿ u ʿibādāt-i Rabbü'l-ʿālemīn olsa maḳam-ı niyāz u ʿibādetdir dīger her bir mekānda tecellī-i ẓuhūrāt-ı Bārī nūrefşāndır mekān-ı muʿayyeneye maḫṣūṣ değildir böyle olduġu ḥālde Ḥaḳḳ'a niyāz her bir yerde sezāvār oldı ʿināyet-i Bārī her bir yerde rūnümūndur

2 **Būd ez gul-i ẕikret girih-i naḳd-ı bahārī**
Çun rişte-i tesbīḥ be her dāne ki reftem

بود از گل ذکرت گره نقد بهاری
چون رشته تسبیح بهر دانه که رفتم

Oldı gül-i ẕikriñden girih-i naḳd-ı bahārı
Rişte-i tesbīḥ gibi her bir dāneye ki gitdim

Yaʿnī bahāristān-ı ʿālemde her bir mevżuʿda gül ẕikr-i Ḫüdā münʿaḳid meẕkūr olur rişte-i tesbīḥ gibi her bir efrād u eşyāyı görüp geçdim yaʿnī her bir efrād-ı ʿālemde ṣunʿ-ı Bārī bir güne rūnümündur

3 **Ṣad meygede keyfiyyet ez ān çeşm-i siyāh dāşt**
Çun bāde be her şīşe vü peymāne ki reftem

صد میکده کیفیت از آن چشم سیاه داشت
چون باده بهر شیشه و پیمانه که رفتم

Yüz meyḫāne keyf o çeşm-i siyāh ṭutdı
Bāde gibi her şīşe vü her peymāne gitdim

Yaʿnī maḥbūbuñ çeşm-i mest-i maḫmūrunda olan neşāṭ-ı bāde yüz meyḫāne miḳdārından ziyāde idi bāde gibi her şīşe vü peymāne görüp geçdim şarāb-ı çeşm-i maḥbūb gibi pürṣafā değildir

4 **Deyr u ḥarem āyīne-i tevḥīdnumā būd** دیر و حرم آیینه توحید نما بود
Coz ḫ̌īş nedīdīm be her ḫāne ki reftem جز خویش ندیدیم بهر خانه که رفتم

Deyr u ḥarem āyīne-i tevḥīdnümā idi
Kendimden başḳa görmedim her bir ḫāneye ki reftem

Yaʿnī āyīne-i ḫāne-i ʿālemde her bir yerde ṣūret-i Ḥaḳḳ rū-nümūndur belki nefs-i vücūd-ı insānda nefs-i ṣūret-i Ḥaḳḳ cilvenümūndur

5 **Tāb-ı nigeh-i germ nedārīm çu Şevket** تاب نگه گرم ندارم چو شوکت
Ḫūş bāş(328b) <be> şemʿ<ī> per-i pervāne ki reftem خوش باش چو شمع بر پروانه که رفتم

Germ nigāha ṭāḳat ṭutmam Şevket gibi
Güzel ol şemʿ ile per-i pervāne ki gitdim

Yaʿnī berḳ lemʿa-ı tecelliyāt-ı İlāhīye tābāver olmayıp ifnā-yı vücūd eyledim ey yārān ṭarīḳat-ı nūr-ı tecelliyāt-ı İlāhīye ile siz ṣafāyāb olup evḳatgüzār oluñ

508

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Sāḳī be tevbe reḫt zi ḳuy-ı to mīkeşem** ساقی بتوبه رخت ز کوی تو میکشم
Dāmen-i ḫod dest-i sebū-yı to mīkeşem دامن خود ز دست سبوی تو میکشم

Sāḳī tevbe ile esbābım seniñ kūyuñdan çekerim
Kendi eteğim seniñ dest-i sebuñdan çekerim

Yaʿnī leẕāʾiẕ-i dünyādan biʾl-külliye münḳatiʿ olup ne güne neşāṭ-ı kāẕībe-i dünyāya dilfirīb oldumsa cümlesinden rücuʿ ederim

2 **Ḫaṭṭet negeşte sebz henūz ez bahār-ı ḥusn** خطت نگشته سبز هنوز از بهار حسن
Būy-ı benefşe ez gul-i rūy-ı to mīkeşem بوی بنفشه از گل روی تو میکشم

Ḫaṭṭıñ henüz bahār-ı ḥüsnde sebz olmadan
Būy-ı benefşe seniñ gül rūyuñdan çekerim

Yaʿnī gülzār-ı ḫoşbūy ḥüsn-i maḥbūbda ḫaṭṭ-ı demīde vü sebz olmadan būy-ı benefşe ḫaṭṭāver olmadan ol nümūne-i ḫaṭṭ-ı ḥüsn-i dilberde nümāyāndır

3 **Āzār-ı men zi sebz-i gülistān berāy-ı tost** ازار من ز سبزه گلستان برای تست
Ṣad reng naz-ı bāġ be sūy-ı to mīkeşem صد رنگ ناز باغ بسوی تو میکشم

Benim āzārım sebz-i gülistāndan senden ötürüdür
Yüz güne nāz-ı bāġ seniñ ḳoḳuñdan çekerim

Yaᶜnī sebz-i gülzārdan rencūr-ı ḫātır olmama bāᵓiş ancaḳ ḥüsn-i gülzār-ı maḥbūbdur zīrā gülzārıñ bāġ-ı ḥüsn-i maḥbūa güne güne müteḥammil olurum

4 **Bī ḫod nihāde-yi be kenārem serī vü men**
Dest-i nigāh-ı ḫ ̌īş be rūy-ı to mīkeşem

Bī ḫod bıraḳmış ḳucaġım baş u ben
Kendi dest-i nigāhım seniñ yüzüne çekerim

Yaᶜnī bī ḫod ser-i maḥbūb āġuşumda derḫāb oldı dest-i nigāhım rūy-ı maḥbūba püşīde eyledim

5 **Şevket selām-ı ḫuşk dilem rā resān be çeşm**
Çun sebz āb ez leb-i cūy-ı to mīkeşem

Şevket selām-ı ḫuşk göñlüm yirişdir göze
Sebze gibi ṣu seniñ leb-i (329a) *cūyuñdan çekerim*

Yaᶜnī ḳuru göñlümden göze selām ile sebzezār gibi leb-i cūy gözüñ nemālanıp āb-ı tāb kesb ederim

509

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilātün)

1 **Sevād-ı sāye-i pervāneest dūd-ı çerāġem**
Ḫamīr-i māye-i būy-ı gulest maġz-ı dimāġem

Sevād-ı sāye-i pervānedir dūd-ı çerāġım
Ḫamīr-i māye-i būy-ı güldür maġz-ı dimāġım

Yaᶜnī sirişt <u> ṭıynetim ᶜaşḳ <u> muḥabbet ile māyelenmişdir dimāġ-ı cānım ḥüsn-i maḥbūb ile muᶜaṭṭar olup perverdee olmuşdur

2 **Kesī be kūy-ı to nuġzeşteest pāy-ı taṣarruf**
Buved zi ābile īn rāh-ı ser-i behr-i surāġem

Kimse seniñ kūyuña bıraḳmadı taṣarruf ayaġın
Olur ābileden bu yola gizli suᵓālim

Yaᶜnī kūy-ı dildāre bir kimse pānihāde taṣarruf olmamışdır ancaḳ āṣār-ı muḥabbet ileᶜāşıḳ esrār olaraḳ kūy-ı maḥbūba rehyāfte olur yaᶜnī künh-i Bārī'ye biᵓz-ẓāhir kimse vāṣıl olmamışdır belki biᵓl-bāṭın ḥāl-i maᶜnā ile resīde olmuşdur

3 **Zi yek neẓāre siyehmest geşte merhem-i kāfūr**
Zi penbe-i ser-i mīnā būd ḳible-i dimāġem

Bir nezẕārede siyeh mest olmuş mest-i kāfūr
Penbe ser-i mīnādan idi ḳıble-i dimāġım

Yaʿnī mest-i ʿaşḳ ile mest olan ʿāşıḳıñ dil-i dāġdārından merhem-i kāfūr lā yaʿḳıl olur yaʿnī dāġ-ı ʿaşḳ merhem ḳabūl etmez

4 **Zi āstīn-i Kelīm āb ḫordeest nihālem**
Beyāż ṣubḥ-ı tecellī buved şukūfet-i dāġem

Āstīn-i Kelīm'den ṣu içmişdir nihālim
Beyāż ṣubḥ-ı tecellī olur şükūfe-i dāġım

Yaʿnī ehl-i sülūkvār bāb-ı irşāddan terbiye-i vücūd edip tecellī-i derūn u ḥüsn-i irşād ḥāṣıl eylemişiz

5 **Zi būy-ı dūst meşāmem zi beski reng girifteest**
Bahār-ı revġan-ı gul mīkeşed zi maġz-ı dimāġem

Būy-ı yārdan meşāmım ol ḳadar reng ṭutmuşdur
Bahār-ı revġān-ı gül çeker maġz-ı dimāġımdan

Yaʿnī bir mertebe erbāb-ı ḫalḳ-i ḥüsnden ḥüsn-i ḫalḳ kesb edip ü ṣafvet-i derūn aḫẕ olma derecede oldum maʿnā-yı dīger būy-ı gül rūy-ı dilberden bir mertebe reng u būy-ı laṭīf kesb (329b) eyledim mevsim-i bahār benden reng u būy-ı leṭāfet kesb etmek derecesine vāṣıl oldum

6 **<Be> būy-ı fetīleem ez ġonce sūḫtest meḥebbet**
Sevād-ı dīde-i bulbul buved siyāhī-yi dāġem

Gönülde fetīlem ġoncadan yaḳmışdır muḥabbet
Sevād-ı dīde-i ʿandelīb olur dāġım siyāhlığı

Yaʿnī şuʿle-i ḥüsn-i maḥbūb derūn-ı dilde şevḳ-i şemʿ-i muḥabbet fürūzān olmuşdur sertāpā vücūdumda nümūne vü āṯār-ı ʿaşḳ hüveydā vü ẓāhirdir

7 **Zi germ reften-i men lālezār geşt beyābān**
Zi cūş-ı ābile gul kerde nevbahār surāġem

Benim germ reftārımdan lālezār oldı beyābān
Cūş-i ābile-i gülden etmiş nev bahār suʾālim

Yaʿnī seyr-i sülūk-ı ʿaşḳ <u> muḥabbetde āṯār bergüzārımdan çoḳ nev heves sülūk-ı muḥabbet eden feyżyāb oldı

8 **Dilem zi ġonce-ı Firdevs vā neşod Şevket** دلم ز غنچهٔ فردوس وا نشد شوکت
Çu būse künc-i dehān-ı kesīst kunc-i ferāġem چو بوسه کنج دهان کیست کنج فراغم

Benim gönlüm ġonca-i Firdevs ile güşāde açılmadı Şevket
Būse gibi güşe-i dehān kimsedir güşe-i ferāġım

Yaʿnī benim gönlüm ġonca-i Firdevs ile güşāde vü feraḫger olmaz ancaḳ kendi güşe-i ʿuzletimde būse-i genc dehān-ı dilber gibi ḫoş-nūd u müteleẕẕiẕ u muʿazzez olmamız derkārdır

510

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **Neşod be vaṣl-ı to rūşen çerāġ-ı goftārem** نشد بوصل تو روشن چراغ گفتارم
Fetīl-i ʿanber-i bezm-i to geşt ṭūmārem فتیلهٔ عنبر بزم تو گشت طومارم

Olmadı seniñ vaṣlıñla rūşen çerāġ güftārım
Seniñ fetīle-i ʿanber-i bezmiñ oldı ṭomarım

Yaʿnī vaṣl-ı viṣāl-i cānānda süḫansāz u inbisāṭ-ı derūn ḥāṣıl olmadı belki āteş <u> ḥarāret-i ʿāşḳla ziyāde sūzān olup āh-ı derūn kesb eyledim

2 **Viṣāl-i rūy-ı torā tā be ḫ ̌āb der yābed** وصال روی ترا تا بخواب دریابد
Be ḫ ̌āb refte temāşā be çeşm-i bīdārem بخواب رفته تماشا بچشم بیدارم

Seniñ viṣāl-i rūyuñ tā ki ḫābda bula
Ḫāba vardı temāşā-yı çeşm bīdārımda

Yaʿnī ʿālem-i maʿnāda viṣāl-i yāre lāḳī olmaḳ için ḥāl<a> ḥayātta iken ʿayn <u> başarım ʿālem-i maʿnāya revān oldı liḳā-yı yāra lāḳī ola (330a)

3 **Suḫan zi ṭūṭī-yi men ān ḳadar vucūd girift** سخن ز طوطی من آن قدر وجود گرفت
Ki dīdeend āyīne-i ʿaks-i goftārem که دیده اند آیینه عکس گفتارم

Kelām benim ṭūṭīmden ol ḳadar vücūd ṭutdı
Gördiler āyīne-i ʿaks-i güftārım

Yaʿnī bir mertebe benim süḫānım muʿteber olmaḳ ḥasebiyle vird-i zebān u āyīne-i ḳalb-i ʿālemde rüsūḫ buldı biʾl-fiʿl ṣūret-i kelāmım āyīne-i ḳalb-i ʿālemde müşāhede olmaḳ derecesinde resīde oldı

4 **Zi tīre baḫtī-yi men nūr mīçeked Şevket** ز تیره بختی من نور میچکد شوکت
Kone<n>d rişte-i şemʿ ez <reg>-i şeb-i tārem کند رشته شمع از شب تارم

Benim siyāh baḫtımdan nūr ṭamlar Şevket
Ederler rişte-i şemᶜ benim şeb-i tārımdan

Yaᶜnī şūreten tīre baḫt u faḳr-ı ḥālim lākin benim tīr baḫtımdan feyż u irşādnümūn ü pā <re>sīde olur zīrā benim faḳr-ı ḥālimden feyż-i ser-i sāmān resīde olmaḳ derkārdır

511

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Kerde neẓẓāre-i rūy-ı to zi bes ḥayrānem**
Āb-ı āyīne be dāmen çeked ez mujgānem

گردہ نظارۂ روی تو زبس حیرانم
اب آئینہ بدامن چکد از مژگانم

Etmiş seniñ neẓẓāre-i rūyuñ ol ḳadar beni müteḥayyir
Āb-ı āyīne ṭamlar eteğime müjgānımdan

Yaᶜnī rūy-ı maḥbūba neẓẓāre etmek beni bir mertebe müteḥayyir edip gūyā āyīne ṣuyu ṭamlar müjgānımdan eteğime yaᶜnī künh-i Bārī-i teᶜāla bīfikr <u> taᶜaḳḳul etmek bir mertebe beni maḳām-ı ḥayretde bıraḳdı serāpā-yı vücūdumdan ḥayret bedīd olurdı

2 **Ḳıymet-i gevherem efzūn zi nigeh mīgerded**
Gerdiş-i çeşm-i ḫarīdār koned ġalṭānem

قیمت کوہرم افزوں زنگہ میگردد
کردش چشم خریدار کند غلطانم

Ḳıymet-i güherim neẓẓāre ziyāde olur
Gerdiş-i çeşm-i ḫarīdār eder pür bahā beni

Yaᶜnī erbāb-ı hüner benimle āmiziş <ü> ülfet eyledikçe hüner <ü> maᶜrifetime müṭṭaliᶜ olur güher-i ġalṭana müşterī ziyāde nigāh eyledikçe ziyāde bahā verdiği gibi

3 **Beḫaṭṭ-ı yār resed nisbet-i rūḥānī-yi men**
Ān sifālem ki zi ḫāk-ı ḳadem-ı reyḥānem

بخط یار رسد نسبت روحانی من
ان سفالم کہ ز خاک قدم ریحانم

Ḫaṭṭ-ı yāre yirişir benim nisbet-i rūḥāniyyetim
O ṣaḳsı benim ki ḫāk-ı ḳadem reyḥānım

Yaᶜnī ṣafā vü rūḥāniyyetim ḫaṭṭ-ı ḥüsn-i maḥbūba mensūbdur gerçi ben ḫāk-i ḳadem iken zīr-i ḳademinde ḫāk olduġum kimseden būy-ı rūḥāniyyet kesb eyledim

4 **Seyr-i cengīst girībān-ı merā bā dāmān**
Tersem ez çāk ki gīred ṭarf-ı dāmenem

سیر جنگست گریبان مرا با دامان
میرسم از چاک کہ گیرد طرف دامانم

Seyr-i ġavġadır benim girībānım dāmān (330b) *ile*
Ḳo<ı>ḳarım çākden ki ṭuta dāmānım eṭrāfın

Yaʿnī ceẕbe-i cünūniyyetim derkār olup ḳayd-ı pirāhen-i ʿālem pāre pāre edip esbāb-ı ʿālemden āzād olup ʿālem-i tecerrüde cilveger oldı

5 **Bes ki ez mihr-i ruḫeş dest-i nigeh kūtāhest**
Sāye-i pençe-i neẕẕāre buved mujgānem

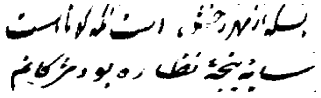

Ol ḳadar mihr-i rūḫuñdan dest-i neẕẕāre kūtāhdır
Sāye-i pençe-i neẕẕāre olur müjgānım

Yaʿnī temāşā-yı mihr-i rūy-ı dilberde nigāh-ı temāşā nābūd-ı ʿadīmü'l-vücūddur

6 **Tenem ez mıṣraʿ-ı pīçīde be zīncīr buved**
Yūsuf-ı maʿnāyem lafẓ buved zindānem

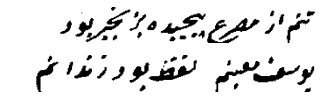

Vücūdum mıṣraʿ-ı pīçīde içredir zincīr olur
Yūsuf-ı maʿnāyım lafẓı olur zindānım

Yaʿnī güzel maʿnālar benim lafẓ-ı rengīnimde muḳayyed dīger benim sertāpā peykerim hüner <u> maʿrifet ile muḳayyed olup

7 **Şevket ez ḥasret-i būsīden-i yāḳūt-ı lebeş**
Mīçeked āb-ı ṭamaʿ ez güher-i dendānem

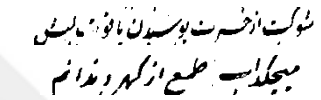

Şevket yāḳūt lebiñ ḥasret-i būsundan
Ṭamlar āb-ı ṭamaʿ güher-i dendānımdan

Yaʿnī maḥbūbuñ yāḳūt lebleriñ būs etmek ḫayāliyle dürr-i dāne-i dendānım dāʾimā āb-ı tamaʿ lü'lümiṣāl çekīde olur

512

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Sevād-ı Hīnd rā ez meyḫāne-i endīşe mīdānem**
Ḥınā-yı pā-yı sebzān rā mey-i teh-i şīşe mīdānem

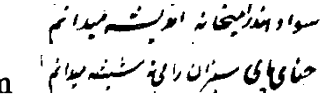

Sevād-ı Hind meyḫāne-i endīşe bilirim
Ḥınnā-yı pā-yı sebzleri şīşe dibindeki şarāb bilirim

Yaʿnī Hind iḳliminiñ maʿmūresin meyhāne ḫayāl <u> şümār ederim dīger Hindiñ siyeh-çerde çehre-i sebz dilberleriñ şīşede olan şarāb gibi fehm eylerim yaʿnī Hind dilberleriñ bāde-i nīmṣafā gibi ṣafānümūn olurlar

2 **Keşed taṣvīr-i Şirīn rā be levḥ-i seng mujgānem**
Nigāh-ı germ rā berḳ-i zebān-ı tīşe mīdānem

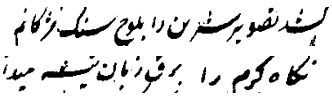

Çeker nakş-ı Şirīni levḥ- senge müjgānım
Nigāh-ı germ berḳ-i zebān-i şīşe[357] *bilirim*

Yaʿnī levḥ-i senge ḫāme-i müjgānım ḥüsn-i ṣūret-i maḥbūbu dāʾimā taṣvīr eder kendi nigāh-ı germ intizārım tīşe-i Ferhād ḳıyās ederim

3 **Nemīgūyem be kes ḥarfī şarāb-ı ḫod nemīrīzem**
Goşādenhā-yı leb rā men şikest-i şīşe mīdānem

Diyemem bir kimseye bir ḥarf kendi şarābım ṭökmem
Leb açmalarıñ (331a) *ben kesr-i şīşe bilirim*

Yaʿnī bir kimseye bir ḥarf-i ṭaleb ile dehānbāz olmam zīrā ben ḥarf-i ṭaleb ile dehānbāz olmaġı şīşe-i nāmūsu şikest etmek şümār ederim

4 **Zi medhūşān hevā rā ṣafḥa-ı taṣvīr mībīnem**
Zi bīmaġzān cihān rā yek neyistān bīşe mīdānem

Medhūşlardan hevāyı ṣafḥa-i taṣvīr gördüm
Bīmaġzlardan dünyāyı neyistān orman görürüm

Yaʿnī kendinden ü ʿālemden ġāfil kimselerden hev<ā> gözüme bir ṣafḥa-i taṣvīr gibi nümūn olur dīger bīmaġz kimselerden dünyā bıraḳmışlık gibi ẓāhir olur ḥāṣıl ʿālemden erbāb-ı maʿrifet ü ehl-i ḫıred kem olduġu eclden ʿālemi bir mertebe pūçmaġz u bīḫıred kendinden ġāfil kimseler iḥāṭa eyledi ʿālem tehī ṣūret gibi bedīd oldı

5 **Ezīn būstān serā ḳaṭʿ-ı taʿalluḳ çun konem Şevket**
Be naḫl-ı ʿömr-i ḫod ṭūl-ı emel rā rīşe mīdānem

Bostān serādan ḳatʿ-ı taʿalluḳ ne gūne edem Şevket
Kendi naḫl-i ʿömrüme ṭūl-ı emel rīşe bilirim

Yaʿnī esbāb-ı taʿalluḳ-ı ʿālemden ne gūne ādem müḳatıʿ olur zīrā ṭūl-ı emel cihān-ı fānīde māye-i ḥayāt benī ādemdir

513

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Şeb be yād-ı rūyet ez bes germḫˇāb-ı dilkeşem**
Ser be bālīnest ez bāl-ı tezerv-i āteşem

Gece ḫayāl-i rūyuñla ol ḳadar germḫāb dilkeşim
Baş yaṣdıḳdadır bāl-ı tezervden āteşdeyim

[357] Farsça beyitte kelime "tīşe" olarak geçmektedir.

Yaᶜnī gece rūy-ı āşīnā-yı maḥbūb ḫayāliyle bir mertebe germḫāb dilkeş oldum gūyā başım bālīn per-i tezerv üzre āteşde oldı

2 **Hemçu sāḥil ḫuşk maġzem ᶜālem-i ābī kocāst** همچو ساحل خشک مغزم عالمی آبی کجاست
Ter dimāġ ez yek ṣadef-i mey nesīm deryā keşem تر دماغ از یک صدف می نیستم دریا کشم

Sāḥil gibi ḫuşk maġzım ᶜālem-i şarāb ḳandedir
Ter dimāġ bir ṣadef-i meyden değilim

Kemāl mertebe bādenūşum kenār-ı vaḥdete resīde olup mey-i vaḥdet ile mest-i müdām olmadım cüzᵓ-i mey-i vaḥdet ile neşᵓeyāb olmaya ḳanāᶜat etmem belki kemāl mertebe bāde-i ḥaḳīḳat ile mest-i müdām olmaya gūşiş ederim **(332b)** yaᶜnī deryā-yı vaḥdete ġarḳ <u> müstaġriḳ olmaya dāᵓim aheng ederim

3 **Berḳ-i āhem çun nigāh-ı germ bāşed bīeşer** برق آهم چون نگاه گرم باشد بی پر
Hemçu mujgān tīr-i bīpeykān buved der terkeşem همچو مژگان تیر بی پیکان بود در ترکشم

Berḳ-i āhım nigāh-ı germ gibi bīeşer olur
Müjgān gibi peykānsız tīr olur ter keşim

Yaᶜnī duᶜā-yı derūnum nigāh-ı germ gibi ḳarīn-i icābet olmaya sirāyet etmez gūyā duᶜā-yı derūn-ı dil tīr-i bīpeykān gibi ḫāne-i vücūdumda mużmerdir yaᶜnī tīr-i duᶜāmız hedef-i icābete işābet etmez

4 **Çun ḳadeḥ būy-ı mey āyed ez gul-i bālīn-i men** چون قدح بوی می آید از گل بالین من
Bes ki ez keyfiyyet-i çeşm-i to mest <u> serḫūşem بسکه از کیفیت چشم تو مست سرخوشم

Piyāle gibi būy-ı bāde gelir benim gül-i bālīnimden
Ol ḳadar seniñ keyfiyyet-i çeşmiñden mest serḫoşum

Yaᶜnī ḫayāl-i çeşm-i maḥbūb ile bir mertebe mest-i müdām oldum piyāle-i bāde gibi sertāpā peykerimden neşᵓe vü ṣafā lemeᶜān olur belki būy-ı neşāṭ benden ᶜāleme sirāyet eder

5 **Mużṭarib gerded nigāh ez şūḫīcevlān-ı men** مضطرب گردد نگاه از شوخی جولان من
Ḥalḳa-i çeşm-i ġazālānest naᶜl-i ebreşem حلقه چشم غزالانست نعل ابرشم

Mużṭarib olur neẓẓāre benim şūḫ cevlānımdan
Ḥalḳa-i çeşm-i āhūlardır naᶜl-i ebreşim

Yaᶜnī medd-i nigāh reviş <u> reftārımda mużṭarib <u> müteḥayyir olur zīrā benim reviş <u> reftārım ser çeşm-i maḥbūbān üzre dāᵓimā cilve-nümūndur yaᶜnī ḥubb-ı dünyāyı zīr-i pāya alıp pāymāl eylediğimden başḳa güne ḥāl kesb eyledim benim ḥāl-i keyfimden ᶜālem müteḥayyirlerdir

6 **Çehre zerdān-ı to ez bes rū be ṣaḥrā kerdeend** جهره زردان تو از بس رو بصحرا کرده اند
Mīnumāyed cāddehā tār-ı ḳabā-yı zerkeşem مینماید جاده ها تار قبای زرکشم

Seniñ çehre zerdleriñ ol ḳadar nūr-ı saḥrāya getirmişlerdir
Görünür cāddeler ḳabā-yı zerkeşim teli

Yaʿnī seniñ ʿāşıḳ-ı zerd-rūy dīvāneleriñ bir mertebe rūbeṣaḥradāde oldılar cādde <vü> saḥrā ḳabā-yı zer tār-ı ʿāşıḳ gibi bedīd oldı

7 **Māye-i derd-i ser-i bulbul mizācān çun şodem** مایه درد سر بلبل مزاجان چون شدم
Menki Şevket çun şarāb-ı ḫande-i gul bīġışem منکه شوکت چون شراب خنده گل بیغشم

Māye-i derd-i ser bülbül mizāclar ne güne olam
Ben Şevket şarāb gibi ḫande-i gül-i bīġışım

Mey-i nāb muḥabbet-i ḥaḳīḳī ile mest olup **(332a)** derece-i ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳate pānihāde olup ṣafvet-i ḥāl kesb eyledim mecāzī muḥabbet ile mest olan ʿāşıḳlara ne güne hempā olan beynimizde buʿd <u> baʿīd derkārdır

514

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Şuʿle-i cevvāle rengem ḫāksāret geşteem** شعله جواله رنگم خاک رت گشته ام
Çeşme-i sīmāb-ı maġzem bīḳarāret geşteem چشمه سیماب مغزم بیقرارت گشته ام

Şuʿle-i cevvāle güne ḫāksārıñ olmuşam
Çeşme-i sīmāb-ı maġzım bīḳarārıñ olmuşam

Yaʿnī ḫāk-ı kūy-ı maḥbūbda ḫāksār olup şuʿle-i cevvāle gibi dāʾimā devr-i cevlān ile sergeşte ḥāl olup dāʾimā ʿaḳl u fikrim cūyān-ı maḥbūb ile sīmāb gibi bīārām olmuş

2 **Perde-i bādām rā māned be ten pīrāhenem** پرده بادام را ماند بتن پیراهنم
Bes ki yek çeşm-i sefīd ez intiẓāret geşteem بسکه یک چشم سپید از انتظارت گشته ام

Perde-i bādāma benzer cismimde gölmeğim
Ol ḳadar bir beyāż göz intiẓārından olmuşam

Yaʿnī bir mertebe intizār-ı vaṣl-ı yār ile çeşm-i sefīd-i intizār oldum serāpā-yı vücūdum bir beyāż şükūfe-i bādām gibi nümāyān olurdı

3 **Ez leṭāfet kes be kām-i ḫod nemībīned to rā** از لطافت کس بکام خود نمی بیند ترا
Nā umīdem ez to tā ümīdvāret geşteem نا امیدم از تو تا امیدوارت گشته ام

Leṭāfetden bir kimse seni merām üzre göremez
Nāümīd oldum senden tā ki ümīdvārıñ olmuşam

Yaᶜnī kemāl mertebe leṭāfet-i ḥüsn u ṣafā senden ḥüsn-i yāre neẕẕāre mümkün olmadığı eclden temāşā-yı ḥüsn-i yārdan nāümīd oldum zīrā ruḫṣat-ı temāşā-yı ḥüsn olsa temāşā mümkün derece değildir

4 **Cāy-ı yek mū nīst ḫālī ez nigāh-ı ᶜāşıḳān**
Rūzgārī hemçu ḫaṭṭ gerd-i ġaddāret geşteem

جای یکمو نیست خالی از نگاه عاشقان
روزگاری همچو خط گرد عذارت گشتهام

Bir ḳıl yeri yoḳ ḫālī nigāh-ı ᶜāşıḳlardan
Çoḳ zamān ḫaṭṭ gibi eṭrāf-ı yanaġında olmuşam

Yaᶜnī ḥüsn-i rūy-ı dilber sertāpā pesendīde-i ᶜāşıḳ olup her bir cāy-ı ḥüsn-i dilbere bir ᶜāşıḳ baña muḥabbet ile nigāh eylemişdir çoḳ zamān ḫaṭṭ-ı ḥüsn-i maḥbūb gibi devr-i ᶜārıż-ı cānānda devr edip nigāh-ı diḳḳat ile ḥüsn-i cānāna naẓar edip nigāh-ı ᶜāşıḳdan **(332b)** bir ḳıl ḳadar cāy ḫālī görmedim

5 **Deste-i reyḥān kemer bended berāy-ı ḫizmetem**
Tā ġulām-ı ḫaṭṭ-ı sebz-i muşgbāret geşteem

دسته ریحان کمر بندد برای خدمتم
تا غلام خط سبز مشکبارت گشتهام

Deste-i reyḥān bel baġlar ḫizmetim için
Tā ki ġulām-ı ḫaṭṭ-ı sebz-i müşkbārıñ olmuşam

Yaᶜnī ḫaṭṭ-ı nev-demīde ḥüsn-i dilbere dildāde vü üftāde olaldan beri reyḥān deste deste ḫizmetimde kemerbeste olmuşdur

6 **Bezm-i maᶜşūḳest Şevket ṣoḥbet-i rūşen dilān**
Geşteem ḫūrşīd tā āyīnedāret geşteem

بزم معشوقست شوکت صحبت روشن دلان
گشتهام خورشید تا آیینه دارت گشتهام

Meclis-i maᶜşūkdur Şevket ṣoḥbet-i rūşen diller
Olmuşum ḫūrşīd tā ki āyīnedārıñ olmuşum

Yaᶜnī ṣāf bāṭın erbāb-ı irşāda hemṣoḥbet olmaḳ kesb-i ṣafvete bādī olduġu maḥbūb ḫūrşīd ṭilᶜaitine hemḳarīn olmaḳ ḥasebiyle nūr-ı ḫūrşīd-i muḥabbet ile derūnum pürṣafā-yı şevḳ-i muḥabbet oldı

515

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Şebki ez rüyeş dil-i purnūr şod kāşāneem**
Çun <nefes> mīreft mī āyed hevā-yı ḫāneem

شبکه از رویش دل پر نور شد کاشانهام
چون میرفت و می آید هوای خانهام

Gece seniñ yüzüñden dil pür nūr oldı keşānem
Nefs gibi giderim gelir hevā-yı ḫānem

Yaᶜnī pertev-i ḥüsn-i maḥbūb ile gece beytü⁾l-aḫzān-ı ᶜaşķım pür nūr u ṣafā oldı nefd-i ṣāḥibü⁾l-ḥāl u rūşen żamīr gibi hevā-yı ḫānem reft <u> āmed eyledi yaᶜnī şuᶜā-yı ḥüsn-i maḥbūbdan ḫāne-i derūnum münevver oldı

2 **Dāred ez mevc-i haṭar imşeb ṣafā-yı kāşāneem** دارد از موج خطر امشب صفای کاشانه‌ام
Şemᶜ-i kāfūr ez kef-i seylīst der vīrāneem شمع کافور از کف سیلیست در ویرانه‌ام

Ṭutar mevc-i ḫaṭardan bu gece ṣafā-yı kāşānem
Şemᶜ-i kāfūr seyl elindedir vīrānımda

Yaᶜnī ġubār-ı hestī ifnā vü ḳayd-ı vücūd-ı ᶜārī olmaḳ ḥasebiyle derūn-ı dilde belki nefs-i nāṭıḳada bir güne güzel ṣafvet ü nümāyiş-i irşād derkār olur

3 **Kişt-i men sebzest ez terdestī-yi ġāretgerān** کشت من سبزست از تردستی غارتگران
Rīşe ez medd-i nigāh-ı mūr dāred dāneem ریشه از مد نگاه مور دارد دانه‌ام

Benim ekīnim yeşildir ġaret edicileriñ çabuḳluġundan
Kök medd-i nigāh-ı mūrdan ṭutar dānem

Yaᶜnī bīnā-yı vücūd-ı insān aḥsen-i taḳvīm ile ḫalḳ olması nihāyetkār kemākān (333a) evvelki ḥāl vīrān olacaḳdır yaᶜnī ᶜademden ḫalḳ u īcād olan yine iᶜdām olacaḳdır

4 **Naḳş-ı ārāyiş nedāred dilnişīn āyīne rā** نقش ارایش ندارد دلنشین آیینه را
Hemreh-i naḳḳāş-ı ṣūret mīreved ez ḫāneem همره نقاش صورت میرود از خانه‌ام

Naḳş-ı zīnet ṭutmaz dilnişīn āyīnede
Naḳḳaşa yoldaş olup gider ṣūret benim hānemden

Yaᶜnī ṣūret-i esbāb-ı ᶜālem ṣāf bāṭın kimselerde ḫāṭırnişīn olmaz naḳş-ı ārāyiş ḫāne-i āyīnede cāygīr olmadığı gibi erbāb-ı ṣafvet naḳş <u> zīnet-i ṣūret-i dünyāya dilfirīb olmaz

5 **Bes ki cūşīdest ḫūn-ı ᶜużv ᶜużv-ı men <behem>** بسکه جوشیدست خون عضو عضو من
Ger futed ez dest çun gul bişkofed peymāneem گر فتد از دست چون گل بشکفد پیمانه‌ام

Ol ḳadar coşmuşdur ḳan benim her bir aᶜżām birbirine
Eger düşse eldenden gül gibi açılır peymānem

Yaᶜnī ol ḳadar ḫūn-ı muḥabbet benim vücūdumda cūş u cevlān eder eger peymāne-i vücūdum şikest olsa gül gibi şüküfte vü ḫandān bedīd olur

6 **Ḫuşk maġzī reng der āb u gul-i men rīḫtest** خشک مغزی رنگ در آب و گل من ریخته است
Seyl hemçun gerd <ber> mīḫīzed ez vīrāneem سیل همچون گرد میخیزد از ویرانه‌ام

Ḫuşk maġzlık māye dökmüşdür benim āb <u> gülüme
Seyl ġubār gibi ḳaḳar vīrānemden

Yaʿnī ṭıynet-i vücūdum dīvānelik ile māyelenmişdir nümūne-i cezbe-i cünūn vücūd-ı ḥādiṯimde dāʾimā nümāyāndır

7 **Bes ki ez būy-ı ser-i zülf<ī> suḫan ser mīkeşem**
Güş-ı merdum nāfe-i muşgest ez efsāneem

Ol ḳadar būy-ı ser-i zülfünden süḫan çekerim
Güş-ı merdüm nāfe-i müşgdür benim ḥikāyemden

Yaʿnī ol ḳadar ser-i zülf-i müşk-būy maḥbūbdan ser-i zülf-i süḫan ṭūl u dırāz eyledim gūş-ı merdümān benim ḥikāyemden pür müşk oldı yaʿnī süḫan-ı hoş maḳal maḥbūb ile cümle ṣafā kesb edip feyżyāb oldılar

8 **Geşteest ez vaḥşet-i men şūḫ ṭabʿ-ı rūzgār**
Dāred īn ṣaḥrā perī der şīşe ez dīvāneem

Olmuşdur benim vaḥşetimden şūḫ ṭabʿ rūzgār
Ṭutar bu ṣaḥrā perī şīşede benim dīvānemden (333b)

Yaʿnī benim ḥüsn-i vaḥşetimden zamāne şūḫ olup ḥüsn-i vaḥşet kesb eyledi gūyā bu ṣaḥrā-yı ʿālem ṭutar perī şīşede benim dīvāneliğimden ḥāṣıl benim cezbe-i cünūniyyetim ʿāleme sirāyet edip ʿāleme bir cezbe-i cünūn el vermişdir

9 **Çār dīvār-ı serāyem ḳaleb-i ḫışt şodeest**
Bes ki pur kerdīde ez gerd-i kudūret ḫāneem

Çār dīvār serāyım ḳaleb-i ḫışt olmuşdur
Ol ḳadar ṭolu olmuş ġubār-ı küdūretden ḫānem

Yaʿnī bir mertebe ḫāne-i ḫāṭırda ġubār-ı ġam terāküm eylemiş çār ʿunṣur-ı vücūdum bir ḳalıb ḫışt gibi nümāyān olur

10 **Ez ḫayāl-i şemʿ-i ruḫsāreş zi bes gerdīdeter**
Şuʿle-i cevvāle bāşed gerdiş-i pervāneem

Şemʿ-i ruḫsār ḫayālinden ol ḳadar ziyāde devrān eylemiş
Şuʿle-i cevvāle olur gerdiş-i pervānem

Yaʿnī ḫayāl-i şemʿ-i ruḫsār-ı maḥbūb ile bir mertebe devr-i bāl edip pervāz eyledi şuʿle-i cevvāle ḳıyās olunur gerdiş-i pervānem ḥüsn-i maḥbūbu bir mertebe ḫayāl edip farḳ hayāl-i ḥüsn-i maḥbūb oldum biʾl-fiʿl kendim ḥüsn-i maḥbūb ḫayāl eyledim

11 **Şuʿle-yi ḥal kerde sāzed [[zi]] nukhet-i men maġz rā**
Ġonce <bāşed> ḫār ser-i dīvār-ı āteşḫāneem

Şuʿle ḥal gerde eder benim ḳoḳum maġzı
Ġonca <olur> ḫār ser-i dīvār-ı āteşḫānem

12 **Neşʾe-i iḳbāl-i men şod nāḳabūlīhā-yı ḫalḳ**
Bāşed ez gerdāned-i rū gerdiş-i peymāneem

نشئہ اقبال من شد نا قبولیہای خلق
باشد از گردانند روگردش پیمانہ ام

Benim neşʾe-i iḳbālim oldı ḫalḳın nāḳabullukları
Olur yüz döndürmeden devr-i piyālem

Yaʿnī benim ṣafā vü raḥātım ḫalḳ ʿindinde nāmaḳbūl olmaḳ oldı gūyā benim devr-i piyālem neşāṭım ḫalḳıñ benden rū-gerdān olması oldı ḥāṣıl ʿindüʾn-nās merdūd olmaḳ ʿinduʾllah maḳbūl olmaya münāfī değil

13 **Ḥusn mīlerzed be ḫīş ez bīḳarārīhā-ı men**
Şemʿ mīmored zi bād-ı dāmen-i pervāneem

حسن می لرزد بجوش از بیقراریہای من
شمع میمیرد ز باد دامن پروانہ ام

Ḥüsn lerznāk olur kendin benim bīḳarārlıġımdan
Şemʿ ölür bād-ı dāmen-i pervānemden (334a)

Yaʿnī mehābet-i ʿaşḳ u ḥaḳīḳatnümūnumdan ḥüsn-i mecāzī ḫavf u lerznāk olup belki āṯār-ı ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳim ḥüsn-i mecāzī vü ʿaşḳ-ı mecāzī biʾl-külliye maḥv <u> iʿdām eder

14 **Ẕikr-i zülfeş <rā> neḫˇāhem kerd kūtāh tā ebed**
Hest Şevket ez teselsül subḥa-i ṣad dāneem

ذکر زلفش نخواہم کرد کوتاہ تا ابد
ہست شوکت از تسلسل سبحہ صد دانہ ام

Ẕikr-i zülfüñ istemem kūtāh ola tā ebed
Var Şevket silsileden sübḥa-i ṣad dānem

Yaʿnī ẕikr-i zülf-i maḥbūbu el yevmüʾl-ḳıyāme vird-i zebān eder zīrā fikr-i zülf-i maḥbūbdan bir sübḥa-i teselsül var elde dāʾimā subḥa gerdān zülf ẕikriyle meşġūlüm yaʿnī ẕikr-i tevḥīd dāʾimā vird-i zebānımdır

516

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Mīḫored şīr-i temāşā kūdegī neẓẓāreem**
Bāşed ez taḥrīk-i mujgān cunbiş-i gehvāreem

میخورد شیر تماشا کودکی نظارہ ام
باشد از تحریک مژگان جنبش گہوارہ ام

Yir şīr-i temāşā tıfl-ı neẓẓārem
Olur taḥrīk-i müjgāndan cünbiş-i gehvārem

Yaʿnī nūr-ı naẓarım dāʾimā ḥüsn-i maḥbūb ile perverde olur ḥüsn-i maḥbūba neẓẓāre ile taḥrik-i müjgān tıfl-ı neẓẓāre taḥrīk-i müjgān olur yaʿnī cilā-yı çeşm u rūşen ḫāṭır temāşā-yı ḥüsn-i dilberān iledir

2 **Āsumān ez bes ġubār-ı kīneem dāred bedil**
Girdbād āyed be raḳṣ ez gerdiş-i seyyāreem

Āsumān ol ḳadar ġubār-ı muġżibim ṭutar göñülde
Girdbād gelir raḳṣa devr-i seyyāremden

Yaʿnī bir mertebe felek benim buġz-ı ʿadāvetimden muġberrḥāṭır olmuşdur felekde kevkeb-i ṭāliʿim seyrinden girdbād raḳṣ eder

3 **Miçeked ez dīdeem ḫūn-i şarāb-i lālegūn**
Rīşe-i tākest pindārī reg-i neẕẕāreem

Ṭamlar gözümden lāle reng şarāb ḳanı
Tāk ṭamārıdır ḳıyās eylersin reg-i neẕẕārem

Yaʿnī dāʾimā ḫūn giryem şarāb-ı lālegūn gibidir ḳıyās olunur medd-i neẕẕārem ṭamarı belki kök <u> rişte-i tākdır

4 **Fārīġest ez dūḫten-ı pīrāhen-i ʿuryānem**
Çun hevā dāred rufū ez ḫīş cīb-i pāreem

Fārīġdir dikmekden benim ʿüryānlık gömleğim
Hevā gibi ṭutar yama kendinden yırtılmış yaḳam

Yaʿnī tecrīd ʿüryān olmam esbāb-ı ʿālemden münḳatıʿ olup (334b) ġayr-ı esbāb-ı ʿāleme muḥtāc değildir pirāhen-i ʿüryānı erbāb-ı tecerrüde cesbān olup esbāb-ı ʿālemden müstaġnī olur

5 **Ān ḳadr ān sūyem ez ʿanḳā ki ʿanḳa der cihān**
Evc-i kemnāmī girift ez bes dil-i āvāreem

Ol ḳadar ol semtim ʿanḳāda zīrā ʿanḳa dünyāda
Evc-i kemnāmī ṭutdı kemāl mertebe āvāre göñlümden

Yaʿnī bir mertebe ʿālemi terk edip nābūd oldum murġ-ı ʿanḳālık ʿālemi terk edip nābūd olması benim ṭabʿ-ı ʿanḳa-yı şöhretşiʿār-ı nābūdum nisbet maḥv u iʿdām oldı

6 **Nīst imrūzī zi ṭāliʿ nāḳabūlīhā-yı men**
Būd dest-i red be ṭıflī conbiş-i gehvāreem

Bugünden değil ṭāliʿimden nāḳabūlluklar baña
Oldı dest-i red ṭıfl iken cünbüş-i gehvārem

Yaʿnī benim kem ṭāliʿ olmam şimdiden değildir belki māderzād perverde-i vücūdum dest-i redd-i sitem ile nemāyāb olmuşdur

7 **Bezmem imşeb ez şerār-ı seng-i ṭıflān rūşenest** بزمم امشب از شرار سنگ طفلان روشنست
Rişte-i şemᶜest ez reghā-yı seng-i hāreem رشتهٔ شمع است از رگهای سنگ خارهام

Bezmim bu gece şerār-ı seng-i ṭıflāndan rūşendir
Rişte-i şemᶜdir seng-i ḫārem ṭamārları

Yaᶜnī meclis-i keyf ḥālāt-ı dīvāneliğim bu gece seng̀-i ṭıflān ile rūşen olup ṣafānümūn oldı gūyā nūr-ı şemᶜ-i meclis dīvāne reg-i seng-i ṭıflān imiş

8 **Bes ki gīrem āhen-i ḥall kerde ez peykān-ı ū** بسکه گیرم آهن حل کرده از پیکان او
Āhenīn çun çeşm-i sūzen geşt cīb-i pāreem آهنین چون چشم سوزن گشت جیب پارهام

Ol ḳadar ṭutdum ḥall olmuş āhen onuñ peykānından
Āhenīn çeşm-i sūzen gibi oldı ceyb-i pārem

Yaᶜnī bir mertebe peykān-ı ṣāf-ı āhen-i maḥbūbdan vücūd peykerim peykān <vü>cūdda oldı çeşm-i sūzen gibi çāk-ı girībānım āhennümūn olurdı

9 **Bes ki Şevket cevr-i gerdūn nātevānem kerdeest** بسکه شوکت جور گردون ناتوانم کرده است
Ser be gerd āyed mudām ez gerdiş-i seyyāreem سر بگرد آید مدام از گردش سیارهام

Ol ḳadar Şevket cevr-i gerdūn beni nātüvān etmişdir
Baş dönmeye gelir dāᵓīm benim (335a) *gerdiş-i seyyāremden*

Yaᶜnī bir mertebe felek belki cevr-i devr-i felek beni nātüvān bīḳarār eyledi baş dönmeye gelir benim seyr-i gerdiş-i seyyāremden

517

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Mevc-i ẓulmet mīzened ez naḳş-ı külfet-i sīneem** موج ظلمت میزند از نقش کلفت سینهام
Surme mīgerded ġubār ez ṣoḥbet-i āyīneem سرمه میگردد غبار از صحبت آیینهام

Mevc-i ẓulmet urur naḳş-ı külfetden sīnemde
Sürme olur ġubār ṣoḥbet-i āyīnemde

Yaᶜnī āṣār-ı ġam u külfetden dāᵓīmā mevc-i ẓulmet telāṭum eder sīnemde ġubār-ı sürme olur āyīnemde

2 **Ez libās-ı ehl-i ᶜālem kerdeem ḳaṭᶜ-ı naẓar** از لباس اهل عالم کرده ام قطع نظر
Çun nigeh bāşed zi mujgān ḫırḳa-i peşmīneem چون نگه باشد ز مژگان خرقه پشمینهام

Libās-ı ehl-i ᶜālemden ḳaṭᶜ-ı nazar eylemişim
Neẕẕāre gibi olur müjgāndan ḫırḳa-i peşmīnem

Yaʿnī esbāb-ı taʿaalluḳāt-ı ʿālemden biʾl-külliye ḳaṭʿ-ı yed edip meslūb oldum ṣāf tecerrüd iḫtiyār edip nūr-ı naẓār gibi libāṣ-ı pūşīdem kendi müjgān-ı maġz-ı cilvegāhımdır

3 **Nīstem ez maʿrifet ḫālī mānend-i ṣadef**
Zīn güher lebrīz bāşed ustuḫˇān-ı sīneem

نیستم از معرفت خالی مانند صدف
زین گهر لبریز باشد استخوان سینه ام

Değilim maʿrifetden tehī ṣadef gibi
Bu güherden lebrīz olur üstüḫˇān-ı sīnem

Yaʿnī derūn-ı ḫāṭırım ṣadef gibidir maʿnā-yı laṭīf ile pürdür hüner <u> maʿrifetden ḫālī değildir

4 **Ḫāṭıreş ez yād-ı ḫod rengīn behişt oftādeest**
Der dil-i ū būy-ı gul gerded ġubār-ı kīneem

خاطرش از یاد خود رنگین بهشت افتاده است
در دل او بوی گل گرد و غبار کینه ام

Onuñ ḫāṭırı rengīn behişt düşmüşdür kendi ḫayālinden
Onuñ göñlünde gül olur ġubār-ı kīnem

Yaʿnī kendi gülzār-ı ḥüsnünü ḫayāl etmekden ḫāṭır-ı dilberde būy-ı gül kesb eder

5 **Meykeşem Şevket ḳadeḥ nīk u bedem manẓūr nīst**
Penbe-i mīnā buved ebr-i şeb-i āzīneem

میکشم شوکت قدح نیک و بدم منظور نیست
پنبهٔ مینا بود ابر شب آذینه ام

Bāde içerim Şevket nīk u bed manzūr değil
Penbe mīnā olur ebr-i şeb-i i ezīnem

Yaʿnī bāde nūş olup nīk u bed fikrinde olmam bana penbe mīnā ebr-i şeb-i ezīnem gibi olur yaʿnī şarāb içmekde bana bir vaḳt-i maḫṣūs yoḳdur dāʾimā bāde nūş **(335b)** olurum

518

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Mīnā keşīde rişte-i endīşe rişteīm**
Dām-ı perī zi penbe-i īn şīşe rişteīm

مینا کشیده رشتهٔ اندیشه رشته ام
دام پری ز پنبهٔ این شیشه رشته ام

Mīnā çekip rişte-i endīşe eğirmişim
Dām-ı perī bu şīşe penbesinden eğrimişim

Yaʿnī bādenūş olup fikr u endīşe pāk oldum pürpūş dilberiñ esbāb-ı ṣayd u şikārını müheyyā eyledim

2 **Bār-ı nihāl-ı mā ṣemer-i ḫāksār best**
Ez penbe-i şukūfe-i ḫod rīşe rişteem

بار نهال ما ثمر خاکسار بست
از پنبهٔ شکوفهٔ خود ریشه رشته ام

Bizim bār-ı nihālimiz ş̲emer-i ḫāksār bağladı
Kendi penbe-i şükūfeden kök eğirmişim

Yaᶜnī kendi ḥāṣıl-ı ᶜilmim ile ḫāksār oldum gūyā biᵓz-z̲āt olan vücūdumuzda ḫāksārlıḳ derkār oldı

3 **Āverdeīm penbe ki ez maġz-ı Kūhken**
Ḫūn ḫordeīm tāz dem-i tīşe rişteīm

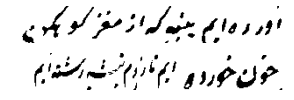

Getirdim penbe maġz-ı Kūhkenden
Ḳan içmişim tāk-ı merdüm tīşeden eğirmişim

Yaᶜnī semt-i ᶜaşḳa seyr-i sülūk edip Ferhād gibi kārfermā-yı ᶜaşḳ ile ifnā-yı vücūd edince ne varṭa-yı muḫāṭaralar ḳatᶜ eyledim

4 **Ṣaydī be dām-ı ḫ̌īş nedīdīm verne mā**
Germ-i nigāh-ı şīr beher bīşe rişteīm

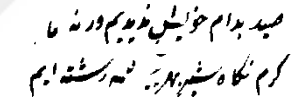

Şikār kendi dāmımda görmedim yoḳsa
Germ nigāh-i şīr her bir ormanda eğirdim

Yaᶜnī her bir semte seyr-i sülūk eyledim ṭālib-i ḥāḳḳ oldum lākin sırr-ı menzil-i ḥaḳīḳat nihāyet derecesinde oldum

5 **Ez penbe-i sefīd-i ṣubḥ-ı ḫayāl-i ḫ̌īş**
Tārī berāy-ı gevher-i endīşe rişteīm

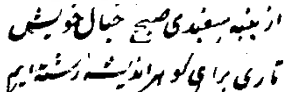

Kendi penbe-i ṣubḥ-i sefīd-i ḫayālimden
Bir tel güher-i endīşe için eğirmişim

Yaᶜnī penbe ṣubḥ sefīd ḫayālimden güher-i endīşem için bir rişte yapdım güher-i endīşem silk-i ḫayāle çekem

6 **Şevket zi penbe-i kef-i meyhā-yı bīḫodī**
Dām<ī> berāy-ı ᶜaḳl-ı ḫıredpīşe rişteem

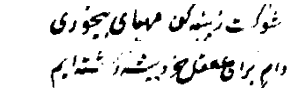

Şevket penbe-i kef bāde-i bīḫodlukdan
Bir dām ᶜaḳl-ı ḫıredpīşe için eğirmişim

Yaᶜnī ᶜuḳūş devr-i endīşe ṣayd <u> şikār etmek için esbāb-ı şikārı bādeden müheyyā eyledim

519

(Mefāʿīlün/Mefāʿīlün/Feʿūlün)

1 Ġubār-ı ḫᵛīşten rā nūr kerdem
Be dil mihr-i to rā meşṭūr kerdem

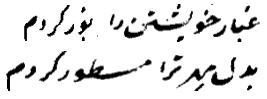

Kendi ġubārım nūr etdim
Gönülde seniñ muḥabbetin meşṭūr etdim

Yaʿnī seniñ nūr-ı muḥabbetiñ (336a) gönülde pinhān olmaḳ sebebiyle ġubār-ı cism sertāpā laṭīf olup münevver oldı

2 Be yād-ı ān leb-i şīrīn pes ez morg
Nemek şod ḫākem ez bes şūr kerdem

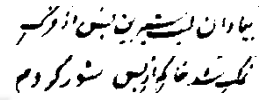

O leb-i şīrīn ḫayāliyle öldükden soñra
Ḫākim nemek oldı ol ḳadar şūr etdim

Yaʿnī o nemgīn pür ḥalāvet leb-i ḫayāliyle öldükden ṣoñra ḫāk-ı vücūdum kemāl mertebe pür şūr oldı

3 Zi bes tersīde çeşmem āsümān rā
Ḫayāl-i ḫāne-i zenbūr kerdem

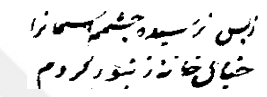

Ol ḳadar ḳorḳutmuş gözüm āsümānı
Ḫāne-i zenbūr ḫayāl etdim

Yaʿnī çeşm-i āsümān ol ḳadar benden ḫavfnāk olmuşdur āsümāne baḳdıḳça ḫāne-i zenbūr ḫayāl ederim

520

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 Kocā behr-i şikest-i reng bāşed ḥācet-i sengem
Çu gerd ez ruḫ be bād-ı dāmen-i mujgān pered rengem

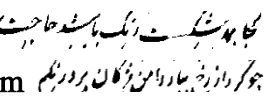

Ḳande şikest-i reng için ḥācet olur sengim
Ġubār gibi yanaġdan bād-ı dāmen-i müjgān ile uçar rengim

Yaʿnī beni maḥv <u> iʿdām etmeğe esbāb-ı ālāt lāzım değil zīrā benim ġubār-ı vücūdum kendinden ifnā-yı vücūd nābūd olur

2 Musaḫḫar kerdeem eflāk rā ez saḫtcānīhā
Ṭınāb-ı gerden-i mīnā buved tār-ı reg-i sengem

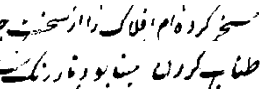

Tesḫīr eyledim feleği saḫt-cānlıkdan
Ṭınāb-ı gerden-i mīnā olur tār-ı reg-i sengim

Yaʿnī zūr-ı bāzū ile feleği tesḫīr eyledim gūyā mīnā-yı felek boynuna ip olur her saḫt tār-ı reg-i gerdenim

3 **Ġubār-ı kulfet-i men mīkoned maʿşūḳ rā ʿāşıḳ**
Be reng-i bāl-i ṭūṭī mīşeved āyīne ez rengem

Benim ġubār-ı külfetim eder maʿşūku ʿāşıḳ
Reng-i bāl-i ṭūṭī olur āyīne rengimden

Yaʿnī benim āṣār-ı ġam u ʿaşḳım maḥbūba sirāyet edip maʿşūḳu ʿāşıḳ ṣūretinde bedīd edip cilvenümūn olur ḥāṣıl ḥālāt-ı ʿaşḳ-ı ʿāşıḳ ile maʿşūḳu müttehid edip bir ḥāl üzre cilvenümūn eder

4 **Serāpā bīḳarārem çun be bezm-i yār nişīnem**
Ḳadeḥ ez conbiş-i reng-i ḥınā mīofted ez cengem

Serāpā bīḳarārım meclis-i yārda oturduġum zamān
Piyāle-i cünbüş reng-i ḥınā dan düşer elimden

Yaʿnī bir mertebe muḥabbet <u> ʿaşḳ ile vücūdum bīārām u lerznākdir piyāle elimden cünbüş-i reng-i ḥınā ile ḫāk üftāde olur (336b)

5 **Nigāh-ı ḥayretem maḥrūmem ez nezẓāre-i gulşen**
Ki reng-i gul be būy u bereng endāzed ez tengem

Nigāh-ı ḥayretim maḥrūmum nezẓāre-i gülşenden
Zīrā reng-i gül būydan bū rengden düşer ʿārımdan

Yaʿnī bir mertebe nigāh-ı ḥayrete müstaġraḳım nezẓāre-i gülzārdan nigāh-ı ḥayretim beni maḥrūm edip zīrā temāşā-yı gülzārda beni gördükde reng u būy-ı gül benim şetm <u> ḥicābımdan maḥv <u> münʿadim olur

6 **Be ṣad efġān be rāheş ḫāk gerdīdem ez ān şādem**
Ki mī āred begūş-ı ū zi tār-ı cādde āhengem

Yüz efġān ile yoluñda ḫāk oldum bununla sürürum
Zīrā getirir gūşuna onuñ tār-ı cāddeden āhengim

Yaʿnī yüz feryād <u> fiġān ile ḫāk-ı rāh-ı maḥbūbda ḫāk oldum amma bu ḫāk olmadan mesrūrum zīrā ḫāk-ı vücūdum tār-ı cāddeden güş-ı maḥbūba nümūne-i feryād <u> fiġānım güş-ı maḥbūba resīde vü vāṣıl eder

7 **Muḥabbet kerd ez bes ḫūşeçīn-i ḫırmen-i żaᶜfem** محبت کرد از بس خوشه چین خرمن ضعفم
Ber āmed çun nigāh-ı çeşm-i mūr āh ez dil-i tengem برامد چون نگاه چشم مور آه از دل تنگم

Muḥabbet eyledi ol ḳadar ḫūşeçīn <ḫırmen>-i żaᶜfım
Çıḳar nigāh-ı çeşm-i mūr gibi āh dil-i tengimden

Yaᶜnī muḥabbet-i ḫırmen-i vücūdum bir mertebe lāġar u żaᶜīf eyledi derūn-ı sīneden āh-ı derūnum medd-i nigāh-ı çeşm-i mūr gibi ḫurūc ederdi

8 **Be kes nubved ḫayāl-ı duşmen-i āzāde morden rā** بکس نبود خیال دشمن آزاده مردن را
Keşem şemşīr ber ḫod çun be ḫāṭır bugẕered cengem کشم شمشیر بر خود چون بخاطر بگذرد جنگم

Kimse ile <olmaz> ḫayāl-i muḫāsıma-yı āzāde mürdelerde
Çekerim tīġ kendime ḫāṭırdan geçdiği vaḳt cengim

Yaᶜnī mürd-i āzāde vü ṣāf bāṭınlarıñ bir kimse ile buġz <u> ᶜadāvet olmaz biz āzāde mürdeleriñ cengi kendi nefs-i kāfirimiz ile mücāhededir

9 **Be gevher ḳaṭreyem vü be yāḳūtem reg-i āteş** بگوهر قطره ام و با یاقوتم رگ اتش
Be herkes iltifāt-ı meşrebem oftāde yek rengem بهر کس التفات مشربم افتاده یک رنگم

Gühere ḳaṭre <vü> yāḳūta reg-i āteşim ben
Her kimse iltifāt-ı meşrebim düşmüş bir ḥāldeyim

Yaᶜnī herkesiñ mizācına muvāfıḳ mizācım var kimseye muḫālif güne ṭavr benden ṣādır olmaz sulṭān ile ṣulṭān gedā ile gedā oluruz

10 **Giriftār-ı sevād-ı şehr bāşem tā be key Şevket** گرفتار سواد شهر باشم تا بکی شوکت
Bedeh çun nāle-i zincīr-i Mecnūn ser be fersengem بده چون ناله زنجیر مجنون سر بفرسنگم

Giriftār-ı sevād-ı şehr olam nice bir Şevket
Ver nāle-i zincīr gibi Mecnūn ser-i fersengim

Yaᶜnī şehrde izdihām-ı nās ile nice bir muḳayyed olam şeydā-yı cünūn-ı ᶜaşḳla serbeṣaḥradāde olmaḳ ḥāl-i dīvāne-i ᶜaşḳa cesbān gelir

521

(Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **Çun felek seyr-i men nişest dürüst** چون فلک سیر من نشست درست
Beski be yek cā be ḫ̆īş gerdīdem بسکه یکجا بخویش گردیدم

Felek gibi benim seyrim ṭoġru oturmuşum
Ol ḳadar bir maḳāmda kendim gezdim

Yaʿnī cādde-i müstaḳīme üzre dāʾimā reviş <u> reftār eylediğimden felek gibi bir siyāḳ üzre rāh-ı vaḥdetde pūyān oldum

2 **Nigeh-i ṭabʿ-ı men nedīd kesī**
Mīve-i servem u gul-i bīdem

Bir kimse benim nigāh-ı germim görmedi
Mīve-i servim u gül-i bīdim

Yaʿnī bir kimse benden bir ḥüsn-i iltifāt görmedi naḫl-i serv gibi vü bīd gibi bīḥāṣılım

522

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Girdbād-ı deşt gerded bī ser u sāmānīm**
Mışraʿ-ı berceste dīvān<ī>-i sergerdānīm

Gird-bād-ı deşt eyledi perīşānlığım
Dīvāne-i sergerdānlıkda mışraʿ-ı bercestrem

Yaʿnī ceẕbe-i cünūnum perīşānlıkda saḥrā-yı ʿaşḳ <u> muḥabbetde bīḳarār <u> perīşānlıkda gird-bād gibi eyledi beni dīger dīvān<e> vü sergerdānlıkda mışraʿ-ı berceste gibi maʿnā-yı derūnum āb-ı revān gibi idrāk olundı

2 **Yādgār<ī> ez taʿalluḳ nīst ġayr ez ten merā**
Pīrāhen dārī becā māndest ez ʿuryānīm

Bir yād-gār-ı taʿalluḳdan yoḳdur tenden başḳa bańa
Ḥıfẓ-ı pīrāhen yerinde ḳalmışdır ʿüryānlığımdan

Yaʿnī taʿalluḳ-ı dünyādan vücūddan başka bende bir yād-gār yoḳdur ḥıfẓ-ı esbāb-ı taʿalluḳat-ı dünyā benim kesb-i tecerrüdüme yanımda cābecā cümle yerinde ḳaldı

523

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Geşt be yek cā cemʿ mevc-i ḥayretem ez pīç u tāb**
Cevher-i āyīne şod şīrāze-i ḥayrānīyem

Oldı bir yerde cemʿ mevc-i ḥayretim pīc u tābdan
Cevher-i āyīne oldı şīrāze-i ḥayranım

Yaʿnī fikr-i ḥayret-i Rabbānī derūn-ı dilde terāküm u cemʿ olmaḳ ḥasebiyle āyīne-i ḳablim cilāpezīr olup ṣāf <u> mücellā (337b) oldı

2 **Gevherem ez nāḳabūlīhā be ḫāk oftādeest**
Verne reng-i müşterī mīgerded ez ġalṭānīyem

Güherim nāḳabullukdan ḫāke düşmüşdür
Yoḳsa reng-i müşterī döner taġayyür olur benim ābdārlığımdan

Yaʿnī benim maʿrifetim mechūl olduġundan böyle ḫākālūd rūbeḫāk oldum yoḳsa maʿrifet <u> hünerim maʿlūm olsa cümle ʿālem benim hüner ü maʿrifetime vālih <u> ḫayrān olurlar

3 **Yād ān şebhā ki şerm-i temāşā-yı to dil**
Āb mīşod çun ʿaraḳ mīrīḫet ez pīşānīyem

Yād olsun o geceler seniñ şerm-i temāşāndan göñül
Şu oldı ʿaraḳ gibi ṭöküldi önümden

Yaʿnī yād olsun ol şeb-i vaṣl ki ḥicāb-ı vaṣl-ı dilberden göñül şu gibi eriyip ṣāf olurdı

524

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Nātevānem ez pey-i ū mīrevem**
Zīn çemen āheste çun bū mīrevem

Nātüvānım onuñ ardınca giderim
Bu çemenden āheste ḳoḳu gibi giderim

Yaʿnī żaʿf-ı riyāżāt ile sevī-i ḥaḳīḳate ruberāh olup giderim bu çemenzār-ı ʿālemden būy-ı gül gibi terk-i reng u būy-ı ʿālem edip āheste āheste semt-i ḥaḳḳa reftār ederim

2 **Reh be çendīn zerre ez yek zerreest**
Ger revem yek sū beher sū mīrevem

Bir ḳaç zerreye yol bir zerredendir
Eger gitsem bir semte her semte giderim

Yaʿnī cüzʾi bir ṣunʿ-ı Bārī ile cümle maṣnūʿātıñ ḥükm-i ḫafiyyesine dest olduġu gibi bir semtden ḥaḳḳ ṭaleb etmek her bir semtden ḥaḳḳı ṭaleb etmek gibidir zīrā āfitāb-ı maẓhariyyāt-i İlāhī her yerde cilvenümūndur bir zerre āfitāb-ı hidāyetden bin zerre hidāyete vāṣıl olmaḳ gibidir

3 **Bāde peydā geşt tār-ı cādde rā**
Bes ki ez mestī be her sū mīrevem

Bāde peydā oldı tār-ı cāddede
Ol ḳadar ki mestlikden her semte giderim

Yaʿnī bāde-i neşāṭ ẓāhir oldı āṯār-ı rāh-ı ʿaşḳ <u> muḥabbetde ol ḳadar ṣafā-yı ʿaşḳ <u> muḥabbet her bir semtde bedīd ü nümāyān oldı

4 **Ḫāne-i Leylā ṭaleb dīvāneem**
Der sevād-ı çeşm-i āhū mīrevem

Ḫāne-i Leylā ṭaleb edici dīvāneyim
Sevād-ı (338a) *çeşm-i āhūda giderim*

Yaʿnī semt-i maḥbūbu dāʾimā ṭaleb edip gūşiş <u> saʿy ederim ol çeşm-i maḥbūb ʿāem üzre cāygīr olup reviş <u> reftār ederim

5 **Hemçu ṣūret ber ḳalem āyed bīrūn**
Sūy-ı cānān ber ser-i mū mīrevem

Ṣūret gibi ḳalem ile gelir ṭaşra
Semt-i cānāna ḳıl üzre giderim

Yaʿnī dāʾimā adaḳḳ-ı fikr ile Bārī-i teʿālaya tefekkür ederim

525

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Mecmaʿ-ı nūrest cūş-ı ṣāf gevherhā behem**
Mīşeved ḫūrşīd çun peyvend āḫterhā behem

Mecmaʿ-ı nūrdur cūş-ı ṣāf Güherler birbiriyle
Olur ḫūrşīd muttaṣıl olduġu zamān yıldızlar birbirine

Yaʿnī ṣāf bāṭın erbāb-ı irşād bir yere cemʿ olduġu ḥālde mecmuʿ-ı nūr olur nūrānī yıldızlar birbirine muttaṣıl cemʿ olduġu gece nūr-ı ḫūrşīd gibi tābende vü nūrānī olduḳları gibi

2 **Mevcḫīz-i neşʾe bāşed bāde peyderpey zeden**
ʿĀlem-i ābest çun peyvest sāġarhā behem

Mevcḫīz neşāṭ olur birbiri ardınca piyāle vermeḳ
ʿĀlem-i şarāb olur piyāle birbirine muttaṣıl olduġu ḥālde

Yaʿnī peyderpey bādenūş olmuş ʿaleʾd-devām neşāṭ üzre olmaya bādīdir dāʾimā meclis-i ʿişret olur piyāle birbirinden münḳaṭiʿ olmadıysa yaʿnī fikr-i ẕikr-i tevḥīd ile meşġūl olmaḳ maḳām-ı vaḥdetdir

3 **İḫtilāf-ı ehl-i meẕheb ez berāy-ı cennetest**
Behr-i mīrāṯest ceng-i īn birāderhā behem

İḫtilāf ehl-i meẕheb cennet içindir
Mīrāṯ içindir bu birāderler birbiriyle ġavġā

Yaʿnī iḫtilāf-ı meẕheb ümmet-i Muḥammed raḥmet-i Ḥaḳḳa müstaḥaḳ olmaġa bādīdir ḥadīṯ-i şerīfiñ mażmūnunca "iḫtilāf-ı ümmeti raḥmete"

4 **Yād kon ez āteşīn zencīr ferdā-yı ḥisāb**
Çend peyvendī çu zencīr-i ṭılā zerhā behem

Derḫāṭır eyle āteşīn zincīrden ḥisāb-ı ferdāyı
Nice bir bağlarsın altın zincīr gibi altınlar birbirine

Yaʿnī nice bir māl-ı dünyāyı cemʿ edip iddiḫār edersin ṣadaḳa vü zekāt Allah'a **(338b)** vermezsin yarın ḳıyāmet günün derḫāṭır eyle kendi altının āteşden zincīr olup boynuna geçer muḳayyed olursun

5 **Āhen-i zincīr-i mā ez bes beṣaḥrā āb şod**
Cādde pīçīd hemçu mevc-i āb-ı gevherhā be hem

Bizim āhen-i zincīrimiz ol ḳadar ṣahrāda ṣu oldı
Cādde ṣarılır mevc-i āb-ı güherler gibi birbirine

Yaʿnī bizim silsile-i ceẕbe-i cünūn-ı muḥabbetimiz pehnā-yı ṣaḥrā bir mertebe āb u tāb-ı ṣafvet kesb eyledi cādde-i saḥrāda āb u tāb-ı ṣāfvet āb-ı güher gibi temevvüc ederdi

6 **Ez beyābān-ı meḥebbet kesī ser bīrūn nekerd**
Kerdeend āncā girih dāmān-ı maḥşerhā behem

Beyābān-ı muḥabbetden kim baş ṭaşra çıḳarmadı
Etmişler orada ʿaḳd maḥşerler eteğin birbirine

Yaʿnī beyābān-ı muḥabbetde erbāb-ı muḥabbet ifnā-yı vücūd eder zīrā meydān-ı mūḥabbetden ḫalāṣyāfte olmaḳ emr-i muḥāldir zīrā meydān <u> bāzār-ı muḥabbetde olan zamān-ı ḥaşre dek pīşekār-ı muḥabbet olmaḳ şarṭ-ı ḥāl-i ehl-i muḥabbetdir

7 **Maʿnā-yı bisyār ez kem gofte<n>em dāred niẓām**
Rişte kūtāhest çun peyveste gevherhā behem

Çoḳ maʿnā az söylememden ṭutar nizām
Rişte kūtāhdır inciler birbirine muttaṣıl olduġu ḥālde

Yaᶜnī sükūt olup fikr-i endīşe ile ḳıllet-i kelām yaᶜnī dār-ı tekellümüne sebebdir rişte-i güher gühere muvāfıḳ kūtāh olduḳda güherden cāy-ı ḫālī rişte olmadığı gibi

526

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Coz peşīmānī nedāred daᶜvā-yı deyr u ḥarem**
Çun[358] kef-i efsūs āyed āḫir īn derhā behem

Peşīmān<lı>kdan başḳa ṭutmaz daᶜvā-yı deyr u ḥarem
Kef-i efsūs gibi gelir āḫir bu ḳapılarda birbirine

Yaᶜnī efrād-ı envāᶜ-ı maḫlūḳātda ḥüsn <u> ḳabḥ ile birbirinden imtiyāz etmek nedāmetdir zīrā ḥüsn <u> ḳubḥ ile efrād-ı ᶜālemde imtiyāz nihāyet kef-i efsūs müntec olur belki cümle maṣnūᶜāta müsāvī naẓar edip ḫālıḳına iḥāle aḥsen-i sülūkdur

2 **Faş ḫᵛāhed geşt āḫirzād-ı dār-ı (339a) āsumān**
Ḥarf rā āheste netvāned zi dīgerhā behem

Faş ister olsun āḫirzād dār-ı āsümān
Ḥarf-i mülāyim mümkün değil birbirine

Yaᶜnī evżāᶜ-ı ḥareket-i felek ister olmaḳ mümkün olmadı zīrā birbirine muḫālif devr <u> ḥarekeleri bedīd oldı

3 **Şebki mīdād āsümān rā rişte-i āhem niẓām**
Būd çun ᶜıḳd-ı guher peyveste āḫterhā behem

Gece verdi āsümāna rişte-i āhım nizām
Oldı ᶜıḳd-ı güher gibi yıldızlar birbirine münᶜaḳıd

Yaᶜnī medd-i āhım eflāke resīde olup tār-ı rişte-i āhım dāne-i aḫterān dāne-i güher gibi sülūk oldı yaᶜnī ṣadef-i derūn ile rīgim duᶜā-yı maḳām-ı icap et de cāygīr oldı

4 **Āhen-i peykāneş ez bes der serāpāyem godāḫt**
Der tenem pīçīde reghā hemçu cevherhā behem

Āhen-i peykānı ol ḳadar serāpāyımda eridi
Vücūdumda ṣarıldı ṭamarlar cevher gibi birbirine

Yaᶜnī āhen-i peykān-ı muḥabbet-i maḥbūb bir mertebe peykerimde cāygīr olup serāpā-yı vücūdum tīġ-ı cevherdār-ı muḥabbet gibi bedīd oldı ḥāṣıl āṣār-ı muḥabbetden tamām-ı vücūdumda nümūne-i muḥabbet <u> ᶜaşḳ bedīd oldı

[358] Kelime metinde "جز" "coz" şeklinde yazılmış fakat beyitin anlamı göz önüne alınarak "çun" şeklinde okunmuştur.

5 **Kūçehā-yı Hind meydān-ı Ṣanavber geşteest** کوچه های هند میدان صنوبر گشته است
Beski māned çehre-yi sebzān Ṣanevberhā behem بسکه ماند چهره سبزان صنوبرها بهم

Hind soḳaḳları meydān-ı Ṣanevber olmuşdur
Ol ḳadar benzer çehre sebzān Ṣanevberler gibi birbirine

Yaᶜnī Ḥind'iñ rehgüzār u meydānları Ṣanevber gibi olmuşdur ol ḳadar bālābülend siyehçerde dilberler birbirine müşābihiñ keşreti vardır

6 **Ser firāzān rā be yekdīger nebāşed iḫtilāṭ** سرفرازان را بیکدیگر نباشد اختلاط
Mīzenend ez dūd pāşī çeşmek āḫterhā be hem میزنند از دود پاشی چشمک اخترها بهم

Serfirāzlar birbiriyle etmez iḫtilāṭ
Ururlar yıldızlar ṭaᶜn ḥarbasından çeşmek birbirine

Yaᶜnī erbāb-ı cāh-ı rifᶜat birbiriyle müttehid olmaḳ emr-i muḥāldir zīrā yıldız ehl-i rifᶜat olduġu içün dāᵓimā birbirine ṭaᶜn eder

7 **Keştī-yi mā noḳṭa-yı pergār-ı ṣad sergeştegīst** کشتی ما نقطه پرکار صد سر گشته ایست
Beski peyvestest īn girdābhā serhā behem (339b) بسکه پیوسته است این گردابها سرها بهم

Bizim sefīnemiz noḳṭa-ı pergārdan yüz sergeştedir
Ol ḳadar peyvestdir bu girdāblarda başlar birbirine

Yaᶜnī deryā-yı ᶜālemde bizim sefīne-i vücūdumuz maḳām-ı merkez-i vaḥdete pānihāde pergārdan ziyāde sergeştedir zīrā girdāb-ı baḥr-ı vaḥdetde dāᵓimā devrān eder

8 **Nevbahār-ı ḥasretem reng-i nigāh-ı bulbulem** نوبهار حسرتم رنگ نگاه بلبلم
Tīre baḫtem bī vücūdem sāye-i būy-ı gulem تیره بختم بی وجودم سایه بوی گلم

Ḥasret-i nev-bahārım reng-i nigāh-ı āndelībim
Siyāh baḫtım maᶜdūm vücūdum sāye-i būy-ı gülüm

Yaᶜnī reng-i medd-i nigāh bülbül gibi āh-ı ḥasret ile siyeh pūş nābūdum sāye-i būy-ı gül gibi siyāh baḫt ile maᶜdūmüᵓl-vücūdum

9 **Būy-ı ḫoş maᶜşūḳ-ı men bāşed dimāġ-ı nāzikem** بوی خوش معشوق من باشد دماغ نازکم
Nīst kem ez çīn-i kākül mevc-i būy-ı sunbulem نیست کم از چین کاکل موج بوی سنبلم

Benim būy-ı ḫoş maᶜşūḳum olur dimāġ-ı nazikim
Değil nāḳış çīn-i kākülden mevc-i būy-ı sünbülüm

Yaᶜnī kākül-i müşgīn yāre müşābih olan dimāġ-ı nāzikim būy-ı ḫoş-ı nesīm-i maᶜşūḳ gibidir būy-ı dimāġım būy-ı çīn-i kākül-i dilberden nāḳış değildir zīrā dimāġ-ı cānım būy-ı kākül-i müşgīn ile muᶜaṭṭar olmuşdur

10 **Bīḳarārīhā-yı ᶜaşḳem kerde şeydā ḥusn rā**
Mīkoned pervāz-ı reng-i gul be bāl-ı bulbulem

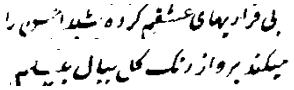

ᶜAşḳım bīḳarārları eylemiş şeydā-yı ḥüsnü
Eder pervāz reng-i gül bāl-ı bülbülümden

Yaᶜnī ceẕbe-i āṡār-ı cünūn-ı ᶜaşḳ <u> muḥabbet-i ᶜāşıḳdan maᶜşūḳ cilveger olur zīrā maᶜşūḳuñ revāc-ı ḥüsn-i şöhret ancaḳ ᶜāşıḳ-ı şeydādandır

11 **Sebze-i mujgānem ez āb-ı zumurrud ḫurremest**
Beski maḥv-ı nevḫaṭān-ı çehre-i sebz kākulem

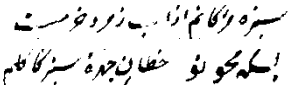

Sebze-i müjgānım āb-ı zümrüdden ḫurremdir
Ol ḳadar ki maḥv-ı nevḫaṭṭan-ı çehre-i sebz-i kākülüm

Ol ḳadar ki ḫaṭṭ-ı nevḫaṭṭāne vü siyehçerde dilberler kākülüne dīdedūz oldum sebzezār-ı müjgānım āb-ı zümrüd gibi oldı

12 **Ger niyāyed ez felek serrişte-i kārem be kef**
Sāye-i tārī kifāyet mīkoned z'ān kākulem

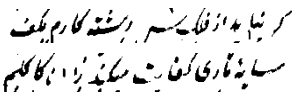

Eger gelmezse felekden serrişte-i kārım elime
Bir tel gölgesi o kākülden kifāyet eder baña

Yaᶜnī devr-i felekden maṭlab <u> maḳṣūdum destres olmaz **(340a)** isem kākül-i dilberden bir sāye-i mūyā destres olsam baña kāfīdir

13 **Dīdeem encām-ı ḫod z'āġāz-ı kār-ı ḫīşten**
Bīşter Şevket zi çīden deste mīgerded gulem

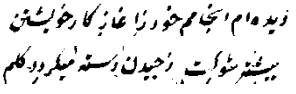

Gördüm kendi encāmım kendi evvel-i kārımdan
Düşürmeden ol Şevket deste olur benim gülüm

Yaᶜnī vaḳt-ı ḥayātda encāmkār-ı mevt mülāḥaẓā eyledim vaḳt-ı ḥayātda esbāb-ı mevtī müheyyā edip āmāde oldum ḥadīṡ-i şerīfiñ mışdāḳınca **"mūtū ḳable an temūtū"**[359]

527

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Gulzār-ı rāḥatem zi elem āb mīḫored**
Naḫl-ı vucūdem u zi ᶜadem āb mīḫored

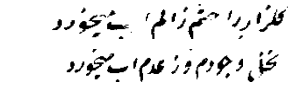

Gülzār-ı rāḥatım elemden ṣu içer
Naḫl-ı vücūdum ᶜademden ṣu içer

[359] "Ölmeden önce ölünüz." Hadis-i şerif.

Yaᶜnī dār-ı mihen-i dünyāda rāḥat elem şümār ederim dīger nemā-yı naḫl-ı vücūdu ᶜadem şümār ederim zīrā maḳām-ı mihnetde rāḥat olmaz cāy-ı ᶜademde vücūd olmaz

2 **Minnet zi baḥr nīst merā serv-i mışraᶜem**
Ez cūybār-ı çāk-ı ḳalem āb mīḫorem

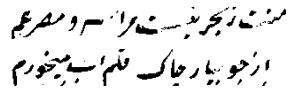

Deryādan minnet yoḳdur baña serv-i mışraᶜım
Cūybār-ı çāk-ı ḳalemden şu içerim

Yaᶜnī kendi maᶜnā-yı rengīn u mışraᶜ-ı mevzūnum bir kimseden kesb-i imdād istemez kendi çāk-ı cūybār-ı ḳalemimden serv-i mışraᶜ-ı mevzūnum şādāb <u> ḫurrem olur

3 **Lebteşne-i sehābem u lebteşne-i serāb**
Bisyār mīḫorem mey u kem āb mīḫorem

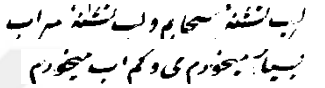

Leb-teşne-i sehābım u lebteşne-i serābım
Çoḳ bāde nūş olurum az şu içerim

Yaᶜnī leb-i teşne-i bāde olduġumdan dāᵓimā meynūş olsam şarābdan istiġnā gelmez belki āb-ı ḫurūşa bedel dāᵓimā şarāb içerim

4 **Āred nihāl-i men şemer-i āteşīn kufr**
Şevket zi berḳ-i seng-i ṣanem āb mīḫorem

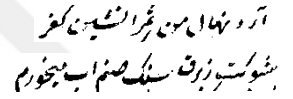

Getirir benim nihālim şemer-i āteşīn küfr
Şevket berḳ-i seng-i ṣanemden şu içer

Yaᶜnī esrār-ı İlāhī nihāl-i vücūdumda berāver olur belki sırr-ı maẓhar-ı İlāhī bedīd olur (340b)

528

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātün/Mefᶜūlü/Fāᶜilātün)

1 **Mūy-ı sefīd bāşed ṣubḥ-ı demīde-i men**
Ḫamyāze-i (340b) şebābest ḳadd-i ḫamīde-i men

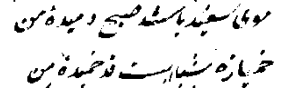

Mūy-ı sefīd olur benim ṣabāhım açılması
Ḫamyāze-i şebābdır benim bükülmüş ḳāmetim

Yaᶜnī pīr-i fānī olup mūy-ı sefīd olmaḳ müᵓminde nümūne-i ṣubḥ-ı raḥmet-i Rabbānīdir ḳamet-i ḫāmīde nedāmet-i ḥālāt mürūr-ı şebābdan bir eşerdir

2 **Ez bes hucūm-ı ġaflet ḫˇāb-ı merā girān kerd**
Ḫābed çu mūy-ı çīnī mujgān-ı dīde-i men

از بس هجوم غفلت خواب مرا گران کرد
خوابید چو موی چینی مژگان دیدهٔ من

Ol ḳadar hücūm-ı ġaflet benim ḫābım āġır eyledi
Uyur mūy-ı çīni gibi benim müjgān-ı dīdem

Yaʿnī bir mertebe hücūm-ı ġaflet-ı dünyā beni ḫāb-ı girān-ı ġaflete bıraḳdı aḥvāl-i āḫiretden dīdepūş olup müjgān-ı dīdelerim mūy-ı çīnī gibi ḫābīde oldı

3 **Bugdāḫt maġz-ı bulbul nişest āteş-i gul**
Ez āteş-i dil-i men ez āb-ı dīde-i men

بگداخت مغز بلبل نشست آتش گل
از آتش دل من از آب دیدهٔ من

Eridi maġz-ı bülbül oturdı āteş-i gül
Benim gönlüm āteşden u benim āb dīdemden

Yaʿnī benim āteş-i derūnum maġz-ı bülbül sūzān olup maḥv oldı vü āb-ı dīdemden āteş-i gül teskīn olup yaʿnī benim ʿaşḳ-ı farāvānımdan ʿaşḳ-ı bülbül maḥv-ı nābūd oldı dīger gülde revāc-ı ḥüsn-i ʿaşḳ kāsid oldı

4 **Ey duşmen-i ḳavīdest zi żaʿf-ı men ḫaẕer kon**
Şemşīr-i ḫūnçekānest reng-i perīde-i men

ای دشمن قوی دست از ضعف من حذر کن
شمشیر خون چکانست رنگ پریدهٔ من

Ey düşmen-i ḳavīdest benim żaʿfımdan ḫaẕer eyle
Ḳan ṭamlayıcı şemşīrdir benim reng-i perīdim

Yaʿnī ey düşmen-i ḳavīdest sen benim ṣūret-i żaʿf u ḫāksār olduġuma naẓar eyleme sen benim tīġ-ı āh-ı derūnumdan ḥaẕer eyle zīrā tīġ-ı āh faḳr-ı ḫūnrīzdir ġayet fuḳarā gürūhundan ḥaẕer lāzımdır

5 **ʿĀşıḳ kuşteest bedḫū key mīşeved dileş nerm**
Ger seng rā godāẕed ḫūn-ı çekīde-i men

عاشق کشست بدخو کی میشود دلش نرم
گر سنگ را گداز د خون چکیده من

ʿĀşıḳ öldürücüdür bedḫūy nice olur gönlü mülāyim
Eger ṭaşı eritse benim ḫūn-ı çekīdem

Yaʿnī ḳatl-ı ʿāşıḳa mübtelādır o dilber-i bedḫū ne güne gönlü nerm u mülāyim olur her ne ḳadar benim āh-ı girye-i āteşīnim ṭaşı eridip ṣu eylese yine ol fūlād miṯāl dilber-i fettāna kārger olmaz

6 **Şevket be reng-i ġonce āḫir ezīn gulistān**
Cemʿiyyet-i dilem şod dāmān-ı çīde-i men

شوکت برنگ غنچه آخر ازین گلستان
جمعیت دلم شد دامان چیده من

Şevket ġonca rengi gibi (341a) *āḫir bu gülistānda*
Cemʿiyyet-i gönlüm oldı düşürmüş eteğim

Yaᶜnī bu gülzār-ı ᶜālemde esbāb-ı ᶜalāyıḳ-ı ᶜālemden dāmençīde olmaḳ baña cemᶜiyyet-i ḫāṭır olup seyr-i sülūk-ı rāh-ı rāsta sebeb-i sebükbār oldı

529

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Mülāyimter ziberg-i gul şodest āteş-i ᶜitāb-ı men**
Be reng-i māhtāb imrūz āmed āfitāb-ı men

Berg-i gülden ziyāde nerm oldı benim āteş-i ᶜitābım
Ṣūret-i māhtāba bu gün geldi benim āfitābım

Yaᶜnī āteş-i ᶜitāb olan dilber berg-i gülden ziyāde nerm olup ḥüsn-i ḥāl kesb eyledi işte şimdi āfitāb gibi ḥarāret-i mizāc-ı maḥbūbum māhtāb seyr u nāzik olup mülāyemet ḥāṣıl eyledi

2 **Be himmet-i çeşm-i ḫod pūşīdeem ez zīnet-i ᶜālem**
ᶜAceb nubved ki muḫmel şālpūş āyed be ḫˇāb-ı men

Himmet ile gözüm örtmüşüm zīnet-i ᶜālemden
ᶜAceb olmaz ḳaṭīfe şālpūş gelse benim ḫābım

Yaᶜnī himmet-i irşād ile zīnet-i ᶜālemden bir mertebe dīdepūş olup ḳatᶜ-ı taᶜalluḳ eyledim ben baᶜīd değil ḳaṭīfe belki zīnet ᶜālem-i rüᵓyāda şālpūş gelse

3 **Muḥabbet dāde āb ez şuᶜle-i āvāz bāġem rā**
Per-i bulbul buved mevc ki ḫīzed ez gulāb-ı men

Muḥabbet vermiş şuᶜle-i āvāzdan ṣu baġıma
Per-i bülbül olur mevc ki ḳaḳar benim gülābımdan

Yaᶜnī muḥabbet şuᶜle-i feryād-ı ᶜaşḳla bāġ-ı vücūduma ābdāde oldı benim sertāpā-yı āṣār-ı vücūdumdan nümūne-i ᶜaşḳ bedīd olur belki mīve-i vücūdum tuḫfe-i kerāmet-i ᶜaşḳ olur

4 **Zi gerd-i ġaflet-i men surme dāred çeşm-i āgāhī**
Tevān taṣvīr-i bīdārı keşīd ez reng-i ḫāb[360]-ı men

Benim ġubār-ı ġafletimden sürme ṭutar dīde-i āgāhı
Mümkündür taṣvīr-i bīdārı çeke benim reng-i ḫābımdan

[360] Kelime metinde "خزان" şeklinde yazılmış fakat vezin ve anlam dikkate alınarak "ḫāb" şeklinde okunmuştur.

Yaᶜnī benim ḥāl-ı ġafletimden āgāh olmaḳ mümkün iken ḥāl-ı bī̇dārıma benden irşād olmaḳ evlāter oldı her vaḳtimde eger āgāh u eger bī̇dār kimse benden feyżyāb olmaḳ mümkündür

5 **Fikendem penbe ez dāġ-ı dil u ᶜālem çerāġān şod** فکندم پنبه از داغ دل و عالم چراغان شد
Hilālī̇ geşt her mevc-i hevā ez māhtāb-ı men(341b) هلالی گشت هر موج هوا از ماهتاب من

Bıraḳdım penbe dāġ-ı dilden ᶜālem çerāġān oldı
Hilālī̇ oldı her mevc-i hevā benim māhtābımdan

Yaᶜnī̇ dāġ-ı derūnumdan keşf-i perde edip ᶜālem çerāġān oldı belki her mevc-i hevā helālī̇ gibi oldı benim māḥtāb-ı dāġımdan yaᶜnī̇ keşf-i irşād eylediğimde nūr-ı irşādımla ᶜālem feyż-ı nūr oldı kesb eyledi

6 **Çerāġ-ı ṣoḥbet-ı pehlūnişī̇n ez men çi dergī̇red** چراغ صحبت پهلونشین از من چه ارگرد
Ki şemᶜ-i Ṭūr mī̇mī̇red zi bād-ı ıżṭırāb-ı men که شمع طور میرد زباد اضطراب من

Pehlūnişī̇n ṣoḥbet-i çerāġ benden ne ṭutar
Zī̇rā şemᶜ-i ṭūr mürde olur benim bād-ı ıżṭırābımdan

Yaᶜnī̇ benim ile hemṣoḥbet olan benden fāᵓidemend olmaz zī̇rā benim ıżṭırāb-ı cürmümden şemᶜ-i ṭūr mürde olur ḥāṣıl kelām-ı erbāb-ı irşād beni irşād etmede ᶜācizdir benden ne güne bir kimse fāᵓidemend olup feyż alır

7 **Be ṣaḥrā-yı dilem yā Rab ki reng-i cilve mī̇rī̇zed** بصحرای دلم یارب که رنگ جلوه میزد
Ki ez şūḫī̇ rem-i āhū buved mevc-i serāb-ı men که از شوخی رم آهو بود موج سراب من

Ṣaḥrā-yı dilimde yā Rab kim reng-i cilve ṭöker
Zī̇rā şūḫlukdan rem-i āhū olur mevc-i serābım

Yaᶜnī̇ bilmem ne günedir erbāb-ı irşād beni irşād eyledi sertāpā-yı vücūdumda ḥüsn-i irşād nümāyāndır

8 **Be kef serrişte-i kār-ı merā bī̇tābī̇ dāred** بکف سررشته کاری مرا بیتابی دارد
Ki mī̇ āred be mevc āb-ı guher rā pī̇ç u tāb-ı men که می آرد بموج آب گهر را پیچ وتاب من

Elde serrişteкārım baña bī̇tāblık ṭutar
Zī̇rā getirir mevce āb-ı güheri benim pī̇ç u tābım

Yaᶜnī̇ teşebbüş eylediğim seyr-i sülūk beni bī̇ārām eyledi zī̇rā dürrdāne-i vücūduma āb u tāb verdi reviş <u> reftār ile seyr-i sülūk eylediğim vādī̇ sırr-ı menzil-i ḥaḳī̇ḳat

9 **Zil lafẓ-ı nāzikem Şevket naẓar kon maᶜnā-yı rengī̇n** ز لفظ نازکم شوکت نظر کن معنی رنگین
Buved gevher çerāġ-ı zī̇r-i dāmān-ı ḥabāb-ı men بود کو هر چراغ زیر دامان حباب من

Lafẓ-ı nāzikimden Şevket naẓar eyle maʿnā-yı rengīne
Olur güher çerāġ-ı zīr-i dāmān-ı ḥabābım

Yaʿnī benim nāzik lafẓımda maʿnā-yı rengīni temāşā eyle zīr-i dāmān-ı ḥabābda inci olduġu gibidir **(342a)**

530

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Negerded ez gul-i ummīd rengīn şāḫsār-ı men** نگردد از گل امید رنگین شاخسار من
Ki naḫl-ı(343a) mātemem bāşed muṣībet nevbahār-ı men که نخل ماتم ام باشد مصیبت نوبهار من

Olmaz gül-i ümīdden rengīn benim şāḫsārım
Zīrā olur mātemim naḫl-ı muṣībet-i nevbahārım

Yaʿnī naḫl-ı vücūdum ümīdmāl ḫülyā-yı gül-i gülzār-ı cihān-ı fānī ile neşvünemā bulmaz belki benim bahār-ı vücūdum fikr-i mātem-i āḫiret u mīve-i naḫl-ı vücūdum muṣībet-i dünyādır yaʿnī ṣafā-yı dünyā-yı denī ile ḫoşnūd olmamam belki fikr <u> mülāḥaẓa-ı ʿuḳbā ile irşād olurum

2 **Zi men taʿlīm dāred eşk-i bulbul mevc-i bītābī** ز من تعلیم دارد اشک بلبل موج بی تابی
Çu gul reng-i ḥınā rīzed zi dest-i raʿşedār-ı men چو گل رنگ حنا ریزد ز دست پرخشه دار من

Benden taʿlim ṭutar eşk-i bülbül mevc-i bītāblık
Gül gibi reng-i ḥınā ṭökülür dest-i raʿşedārımdan

Yaʿnī erbāb-ı muḥabbet benden resm-i girye-i muḥabbet taʿlīm ederler zīrā kemāl derece muḥabbete vāṣıl olduġumdan āṣār-ı ḥüsn-i muḥabbet benden ẓāhirdir

3 **Merā imşeb ki berḳ-i ḫırmen-iārām ḫˇāhed şod** مرا امشب که برق خرمن ارام خواهد شد
Ki reng-i çeşme-i sīmāb mīrīzed ḳarār-ı men که رنگ چشمه سیماب میریزد قرار من

Baña bu gece kimiñ berḳ-i ḫırmenārām ister olsun
Zīrā reng çeşme-i sīmāb ṭöker benim ḳarārım

Yaʿnī bilmem ne güne maḥbūbuñ berḳ-i lemʿa-ı ḥüsn ḫırmen-i vücūdumda ārām edecek zīrā ḥāl-ı keyf-i sīmāb nümūne olur ārām-ı vücūdumda yaʿnī ben de bilmem ne güne maḥbūbuñ şevḳ-i muḥabbeti beni bīārām eyledi

4 **Be sūy-ı turbet-i men ey serāpā şāḫ-ı gul bugẕer** بسوی تربت من ای سراپا شاخ گل بگذر
Ki dām-ı bulbulān gerded reg-i seng-i mezār-ı men که دام بلبلان گردد رگ سنگ مزار من

Benim semt-i mezārımdan ey serāpā şāh-ı gül geç
Zīrā dām-ı bülbüller olur benim reg-i seng-i mezārım

Yaʿnī aşḳ ile maḥv-ı vücūd eyledikden ṣoñra ey maḥbūb-ı ẓāhir semt-i ḳurbetim taḳarrüb eyleme zīrā benim baʿdezīn āṯār-ı vücūdum erbāb-ı irşāda nümūne-i irşāddır belki erbāb-ı ʿaşḳa nümūne-i ʿaşḳ-ı irşāddır

5 **Nigāhem ez ṣafā-yı ʿārıżet şod beski rūḥānī**
Gul-i mehtāb mīrīzed zi çeşm-i eşkbār-ı men

Nigāhım ṣafā-yı ʿārıżından oldı ol ḳadar nūrānī
Gül-i mehtāb ṭökülür benim çeşm-i eşk-barımdan

Yaʿnī ṣafā-yı ʿārıż-ı ḥüsn-i dilberden medd-i nigāhım bir mertebe rūḥāniyyet (342b) kesb eyledi gül-i mehtāb rīzān olur çeşm-i eşkbārımdan

6 **Nemīdānem ki ṣayḳal dāde mirāt-ı żamīrem rā**
Ki reng-i ḫāne-i āyīne mīrīzed gubār-ı men

Bilmem kim ṣayḳal verdi mirāt-ı żamīrime
Zīrā reng-i ḫāne-i āyīne ṭöker benim ġubārım

Yaʿnī bilmem kim benim āyīne-i hāṭırım ġıl <u> ġışdan pāk edip feyż-i ḥüsn-i ṣūret ile cilā-pezīr eyledi dāʾimā reng-i ḫāne-i āyīne bedīd olur benim ġubār-ı vücūdumdan yaʿnī dāʾimā vücūdumda nümūne-i ṣafvet āşikārdır

7 **Muḥālest īnki ez tedbīr bugşāyed girih dilem Şevket**
Ki ez nāḫūn girih çun ġonce mī ofted be kār-ı men

Muḥāldir tedbīrden açılsın ʿuḳde dilimden Şevket
Zīrā ṭırnaḳdan ʿuḳde ġonca gibi düşer benim kārıma

Yaʿnī ʿuḳde-i kār-ı müşkül derūnum muḥāldir münḥal olsun zīrā nāḫun-ı tedbīr ile ʿuḳde-i müşkül-i derūnum ziyāde girīhgīr olur

531

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Be gulşen bīto bāşed şebnemī seng-i āyāġ-ı men**
Zi bād-ı cunbiş-i berg-i gulī mībered çerāġ-ı men

Gülzārda sensiz olur bir şebnem benim seng-i piyālem
Bād-ı cünbüş-i berg-i gülden olur benim çerāġım

Yaʿnī yārsız ṣaḥn-ı gülzārda şebnem gül-i seng olur cām-ı ʿişretime nesīm-i berg-i gül ile çerāġ-ı neşāṭım maḥv <u> nābūd olur yaʿnī yārsız seyr-i temāşā-yı gülşen beni rencūr hāṭır eder

2 **Dilem ez yād-ı laʿl-i ū be rengī teng şod imşeb** دلم از یاد لعل او بر نگی تنگ شد امشب
Ki yek cā cemʿ bāşed berghā-yı ġonce dāġ-ı men که یک جا جمع باشد برگهای غنچه داغ من

Gönlüm onuñ yād-ı laʿl ile bir mertebe teng oldı bu gece
Zīrā bir yerde cemʿ olur benim ġonca-i dāġım berkleri

Yaʿnī ḫayāl-i ġoncadehān laʿl-i leb-i yār ile bu gece bir mertebe dil-teng oldum berk-i ġonca gibi dāġ-ı derūnum bir yere ṣığışup cemʿ oldı

3 **Be kunc-i ān dehān çun būseem ez nātevānī gum** بگنج ان دهان چون بوسه‌ام از نا توانی گم
Buved mevc-i tebessum cādde-i rāh-ı surāġ-ı men بود موج تبسم جاده راه سراغ من

O dehān güşesinde būsem gibi nātüvānlıḳdan ġayb
Olur mevc-i tebessüm cādde-i sürāġ-ı rāhım

Yaʿnī arzū-yı dehān-ı Bārī'yle būs edem diyü nātüvānlıḳdan ġayb olup maḥv oldum ancaḳ mevc-i tebessüm (343a) leb-i yār olur cādde-i rāh-ı maṭlūbum

4 **Binā-yı ṭāḳatem vīrān zi mevc-i reng mīgerded** بنای طاقتم ویران ز موج رنگ میگردد
Foted ez ḫande-i gul raḫne der dīvār-ı bāġ-ı men فتد از خنده گل رخنه در دیوار باغ من

Binā-yı ṭāḳatım vīrān mevc-i renginden olur
Düşer ḫande-i gülden raḫne benim dīvār-ı bāġıma

Yaʿnī bir mertebe bītāb lāġar oldum bīnā-yı vücūdum gerdiş-i reng ile vīrān olur belki ḫande-i gül <u> ġoncaleb dilber ile der <u> dīvār-ı bāġ-ı vücūdum raḫnedār olur

5 **Zi dāmān-ı hevā dāmān-ı zaḫmem pehnter bāşed** ز دامان هوا دامان زخمم پهن تر باشد
Eger berg-i gulī bālid ḫored nāḫūn be dāġ-ı men اگر برگ گلی بالد خورد ناخون بداغ من

Dāmān-ı hevādan dāmān-ı zaḫmım ziyāde yaṣṣıdır
Eger bir gül yapraġı büyüse benim dāġımdan ṭırnaḳ yer

Yaʿnī benim dāġ cemiʿ-i ʿāleme şöhretşiʿār olup tamām-ı dünyāyı iḥāṭa etmiş gibidir berg-i gülde olan nümāyiş benim dāġ-ı derūnumdan bir nümūnedir belki ġoncanıñ derūnu dāġdār olmaḳ benim dāġ-ı derūnumdandır

6 **Beşinū Şevket zi müşgīn-i ḫāme-i men maʿnā-yı rengīn** بشنو شوکت ز مشکین خامه من معنی رنگین
Ki rīzed ḫūn-ı bulbul ez reg-i minḳār-ı zāġ-ı men که ریزد خون بلبل از رگ منقار زاغ من

İşit Şevket benim müşgīn-i ḫāmemden maʿnā-yı rengīn
Zīrā aḳar ḫūn-ı bülbül benim reg-i minḳar-ı zāġımdan

Yaʿnī semāʿ edip fehm eyle benim ḫāme-i müşgfāmımdan cārī olan āb-ı zülāl maʿnā-yı rīzānım ḫāme-i zāġgūn umdan belki zebān-ı zāġ-ı ḫāmemden dāʾimā güzel āṣār-ı aḥvāl-ı ʿaşḳ semāʿ olunur

532

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Be mevc-i eşk ez bes şüste şod sīmā-yı reng-i men** ببموج اشک از بس شسته شد سیمای رنگ من
Nigeh girdāb-ı ḫun gerded <zi gerdiş>hā-yı reng-i men نگه گرداب خون گردد ز شهای رنگ من

Mevc-i eşkle ol ḳadar şüste oldı sīmā-yı rengim
Benim nigeh girdāb-ı ḫūn olur benim rengim dönmelerinden

Yaʿnī mevc-i seylāb-ı ekşim bir mertebe ṣūret-i rengim şüste eyledi neẕẕāre girdāb-ı ḫūn olur benim gerdiş-i rengimden

2 **Be bāl-ı nātevānī ḳuvvet-i pervāzhā dārem** ببالی ناتوانی قوت پروازها دارم
Ḳafes rā mīkoned ez cā perdenhā[361]-yı reng-i men قفس را میکند از جا پر سیدنهای رنگ من

Nātüvānlıḳ ḳanadıyla pervāzlar ḳuvvet ṭutarım
Ḳafesi ḳoparır yerinden benim rengim uçmaları

Yaʿnī bāl-ı nātüvānlıḳ ile bir mertebe zor pervāzım ḳafes-i vücūdu murġ-ı rūḥ yerinden ḳoparıp serbebālā mümkün derece idi yaʿnī bir mertebe **(343b)** żaʿf-ı vücūd ḥāṣıl eyledim cism-i ḫāk rūḥ-ı laṭīfü'l-vücūd ile hemrāh mümkün derece oldı

3 **Buved ḫāk-ı vücūdem ez zemīn-i ḫāne-i mestī** بود خاک وجودم از زمین خانهٔ مستی
Ṣadā-yı şīşe āyed ez şikestīhā-yı reng-i men صدای شیشه آید از شکستیهای رنگ من

Olur ḫāk-ı vücūdum ḫāne-i mestlik zemīninden
Ṣadā-yı şīşe gelir benim rengim ḳırıḳlıḳlarından

Yaʿnī benim ṭıynet <u> māye-i sirişt-i vücūdum ḫāne-i meyḫānedendir şikest-i reng-i rūyumdan ṣadā-yı şīşe semāʿ olur yaʿnī rūz-ı ʿahd-ı mīs̱āḳda īcād <u> ḫalḳım ʿaşḳ <u> mūhabbet ile ḫalḳ olmuş ḫālā bi'l-fiʿl vücūdumda āṣār-ı ʿaşḳ <u> muḥabbet nümāyāndır

4 **Be būy-ı gul nesīm-i żaʿf-ı men ḥaḳḳ-ı nemek dāred** ببوی گل نسیم ضعف من حق نمک دارد
Buved ḫālī bebāġ ez ḫande-i gul cāy-ı reng-i men بود خالی بباغ از خنده گل جای رنگ من

Būy-ı gülde benim bād-ı żaʿfım ḥaḳḳ-ı nemek ṭutar
Olur ḫālī bāġda ḫande-i gülden cāy-ı rengim

Yaʿnī būy-ı güle benim nesīm-i żaʿfım ḥaḳḳ-ı imtinān etse cā'izdir zīrā bāġda ḫande-i gülden reng-i vücūdum maḳāmdan maḳāma tebdīl olup tevāżuʿ güne ḥareket eder yaʿnī gülzār-ı ʿālemde bir mertebe riyāżāt ile ṣafvet-i rūḥāniyyet kesb eyledim kemāl mertebe müstaʿid oldum ṣāḥib-i nefs-i üstādın cüz'i ednā bir işāret ile irşād olup

[361] Kelime metinde "پرسیدنها" "porsīdenhā" şeklinde yazılmış fakat vezin ve anlam gereği "peredenhā" şeklinde okunmuştur.

ʿālem-i rūḥāniyyetde silk-i mücerredāta dāhil olup bile olduġu ḥālde taʿdād-ı niʿmet ile üstādıma imtinān etsem cāʾizdir

5 **Be çeşm-i men girānīhā çonān ez żaʿf-ı cā dāred**
Ki mīāyed be gūş-ı men ṣadā-yı pāy-ı reng-i men

Benim gözümde ancaleyin aġırlıḳlar żaʿfdan yer ṭutar
Zīrā gelir benim gūşuma ṣadā-yı pāy-ı rengim

Yaʿnī ol ḳadar gīrāncānlıḳ benden zāʾil olup maḥv u nābūd oldı ṣadā-yı reng-i rūyum gūşuma gelmek mümkün idi kemāl mertebe sebükrūḥ ṣāf olmaḳdan kināyetdir

6 **Zi zāhid çun konem Şevket nihān sāġar keşīden rā**
Ki reng <u> būy-ı mey bīrūn zed ez mīnā-yı reng-i men

Zāhidden nice pinhān edem Şevket sāġar çekmeği
Zīrā būy <u> reng-i mey ṭaşra verdi benim reng-i mīnāmdan

Yaʿnī ben zāhid-i ḫuşkdan mey-i muḥabbeti ne güne (344a) setr edem āṣār-ı mest-i mey-i muḥabbet sertāpā vücūdumda nümayāndır belki mīnā-yı ḫāṭırımda şevḳ-i muḥabbet dāʾimā lemeʿān eder

533

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Surḫrūyīhā buved ḫaşm-ı merā ez ḫīk-i men**
Pur mey-i gulgūn şeved mīnā zi ḫūn-ı seng-i men

Ḳırmızı yüzlükler olur benim ḫaşmıma benim ḫīkimden
Ṭolu mey-i gülreng olur mīnā benim ḫūn-ı sengimden

Yaʿnī benden ḫaşm ḫīn-i muḫāṣımda nermrū ḥüsn-i ṣafā kesb eder zīrā mīnā-yı ḳalb-ı ḫaşma benim ḫūn-ı sengimden yer olur yaʿnī biz aḥbābımızdan ḳaṭʿ-ı naẓar ḫaşmımıza ḥüsn-i muʿāmele edip muṭayyeb ederiz

2 **Bes ki şustem çehre ez āb-ı dem-i şemşīr-i ū**
Nāle-i zincīr ḫīzed ez şikest-i reng-i men

Ol ḳadar yıḳadım yüz onuñ āb-ı dem-i şemşīrinden
Nāle-i zincīr ḳalḳar benim şikest-i rengimden

Yaʿnī bir mertebe tīġ-ı muḥabbet-i maḥbūba muḳābil çehre seyr edip zaḫmḫurde oldum benim şikest-i rengimden nāle-i zincīr semāʿ olunur

3 **Şebnem-i ẖod rā godāz ez āteş-i dil dādeem**
Būy-ı gul dūdī buved ez şuᶜle-i bīreng-i men

Kendi şebnemime erime āteş-i dilden vermişim
Būy-ı gül bir tütün olur benim şuᶜle-i bīrengimden

Yaᶜnī şebnem-i vücūd kendi feyż-i āfitāb tābiş-i derūn ṣıdḳıyla maḥv eyledim būy-ı gül-i ᶜālem bir tütün gibi olur benim şuᶜle-i ṣıdḳ-ı derūnumda ḥāṣıl ṣadḳ-ı derūn ifnā-yı vücūd edip ᶜālemden münḳaṭiᶜ oldum esbāb-ı ālāyiş-i ᶜālem benim ᶜaynımda bir dūd-ı siyāh gibi olur

4 **Baᶜd-ı morden şuᶜle-i āvāz-ı men ẖāmūş nīst**
Ḫīzed ez tār-ı reg-i seng-i mezār āheng-i men

Öldükden ṣoñra benim şuᶜle-i āvāzım ẖāmūş değil
Ḳalḳar tār-ı reg-i seng-i mezārdan benim āhengim

Yaᶜnī öldükden ṣonra daẖı benim āṣār-ı irşād u feyżim maḥv u nābūd olmaz zīrā benim maḳām-ı merḳadımdan el yevmüᵓl-cezā feyż u irşād olunur

5 **Ez ten-i men pīrehen yek perde bāşed dūrter**
Mīkoned pehlū tehī bend-i ḳabā <ez> teng-i men

Benim peykerimde pīrehen bir perde (344b) *olur ziyāde īrāḳ*
Fārig olur bend-i ḳabā benim tengimden

Yaᶜnī esbāb-ı taᶜalluḳāt-ı ᶜālem benim vücūdumda ziyāde īrāḳ bir yerdedir ziyāde cism-i ẖākī benden maḥv <u> nābūd olduġundan esbāb-ı ᶜāleme çendān mülāyim değildir belki esbāb-ı ᶜāleme benim vücūdum ser olacaḳ bir vücūd-ı rengdir

6 **Mītevānem ez kudūret reng-i ṣad meyẖāne rīẖet**
Ṣafḥa-ı āyīne gerded berg-i tāk ez reng-i men

Ḳudretim var küdūretden yüz reng meyẖāne dökmek
Ṣafḥa-ı āyīne olur berg-i tāk benim rengimden

Yaᶜnī küdūretimden ḥālāt-ı ṣafā kesb etmek mümkündür zīrā ṣafḥa-ı āyīne olur berg-i gül benim rengimden benden her ḥālde feyżyāb olmaḳ mümkündür

7 **Bīto şebhā tā seḥer ez bes ṭabīdenhā-yı dil**
Penbe-i mehtāb rā Ḥallāc bāşed reng-i men

Sensiz ṣabāha dek geceler göñül ḥarekesinden
Penbe-i mehtāba Ḥallāc olur benim rengim

Yaʿnī sensiz şeb-i firḳatde ṣafā-yı mehtāb belki şuʿle-i mehtāba reng-i rūyum penbe-i ḥallāc gibi olur yaʿnī ṣabaḥa dek ṣafā-yı mehtāb beni rencūr eder

8 **Muflisem mīnā keşem Şevket velī gul mīkoned**
Cām-ı mey çun ġonce-ı nergis zi dest-i teng-i men

Müflisim mīnā keşim Şevket lākin esrār fāş eder
Cām-ı mey ġonca-ı nergis gibi benim dest-i tengimde

Yaʿnī egerçi müflisim bādenūşum lākin nūş-ı bāde ile bu dest-i tengimde çoḳ nümūne-i esrār zāhir olur

534

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Āsumān dāred ḫaṭar çun germ gerded ceng-i men**
Şīşe-i gerdūn godāzed ez şerār-ı seng-i men

Āsümān ṭutar ḫaṭar ḳaçankim germ olur benim cengim
Şīşe-i gerdūn erīr benim seng şerārımdan

Yaʿnī āsümān-ı şiddetḫūy-ı āteşīnimden iḫtirāz eder zīrā benim seng-i āh-ı āteşbārımdan heft mīnā-yı felek eriyip şu olur belki ḫāne-i āsümān şīşe-i āhımla vīrān olur

2 **Nīst zi[362] āmed u şüden hālī reh-i sergeştegī**
Cādde hemçun şuʿle-i cevvāle dāred reng-i men

Gelip gitmekden ḫālī değil vādī-yi sergeştelik (345a)
Cādde şuʿle-i cevvāle gibi ṭutar benim rengim

Yaʿnī vādī-i ʿaşḳ <u> muḥabbet āmed <ü> şüd-i ʿāşıḳdan ḫālī değil zīrā vādī-i ʿaşḳ <u> muḥabbet āh-ı āteşīn-i ʿāşıḳdan şuʿle-i cevvāle gibi dāʾimā nümāyān olur

3 **Hemçu şemʿ ez men çerāġ-ı nātevānī rūşenest**
Revġan ez maġz-ı serem dāred çerāġ-ı reng-i men

Şemʿ gibi benden çerāġ-ı nātüvānlıḳ rūşendir
Revġan maġz-ı serimden ṭutar benim çerāġ-ı rengim

Yaʿnī āṯār-ı nümūne-i nātüvānlıḳ şemʿ gibi benden ẓāhir u lemeʿān olur benim ḥāl <u> keyfiyetim ʿaḳl <u> fikrimden ẓāhirdir

[362] Vezin gereği "zi" şeklinde okunmuştur.

535

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Suḫan rā ḳaṭʿ kerden āyed ez tīġ-i zebān-ı men** سخن را قطع کردن آید از تیغ زبان من
Zebān-ı çerb bāşed merhem-i zaḫm-ı dehān-ı men زبان چرب باشد مرهم زخم دهان من

Ḳaṭʿ-ı süḫān etmek gelir benim tīġ-ı zebānımdan
Faṣīḥ zebān olur benim merhem-i zaḫm-ı dehānım

Yaʿnī süḫan-ı maʿnādār rengāmīz taḥṣīline ancaḳ benim tīġ-i zebānım ālet olmaġa sezā vü cesbāndır zīrā benim faṣīḥ-i hikmetnümūndan dehān-ı ḥüsn-i ṣūret ile muʿciznümūn olur

2 **Nihālem ez nesīm-i dil ṭapīden-i bād mey mīrīzed** نهالم از نسیم دل طپیدن باد می میریزد
Perīdenhā-yı reng-i men buved berg-i ḫazān-ı men پریدنهای رنگ من بود برگ خزان من

Benim fidānım göñül tepremek bādından ṣemer ṭöker
Benim rengim uçması olur berg-i ḫazānım

Yaʿnī maḥv-ı vücūdum semt-i ḥaḳḳa gūşiş u teveccüh etmekle esbāb-ı maḥṣūl-ı ʿālemden destefşān olur ḥāl-ı riyāżāt-ı vücūdu ifnā-yı vücūdum delīl olur belki ḳaṭʿ-ı esbāb-ı ʿālem delīl olur

3 **Buved mihr-i leb-i men tukme-i pīrāhen-ı Yūsuf** بود مهر لب من تکمه پیراهن یوسف
Nesīm-i Mışır bāşed bād-ı dāmān-ı zebān-ı men نسیم مصر باشد باد دامان زبان من

Olur benim mihr-i lebim tükme-i pīrāhen-ı Yūsuf
Nesīm-i Mışır olur bād-ı dāmān-ı zebānım

Yaʿnī benim leb-i ḫāmūşum Mışır-ı fenādır dehānbāz olup süḫansāz olduġum ḥālde āṯār-ı süḫanımdan būy-ı pīrāhen gibi dīde-i ʿālem rūşen olur belki süḫan-ı ḥikmet-nümūnumdan cümle ʿālem irşād olur

4 **Zi rāh-ı fitne-i ḫod çun dem-i şemşīr bergerdem** ز راه فتنه خود چون دم شمشیر برگردم
Zi kes ān ḳātil-i bīraḥm eger pors<ed> nişān-ı men ز کس ان قاتل بی رحم اگر پرسد نشان من

Kendi rāh-ı fitnemden tīġ gibi geri dönmem
Eger kimseden o ḳāṭil-i bīraḥm (345b) *benim nişānım ṣorsa*

Yaʿnī eger bir kimseden ḳātil-i bīraḥm dilber beni suʾāl etse cevāb versin kendi rāh-ı fitne-i ʿaşḳımda dem-i şemşīr gibi ḫūnālūd dāʾimā sergerdānım

5 **Dilem ez sīne rūgerden buved ez her bed u nīkī** دلم از سینه رو گردان بود از هر بد و نیکی
Buved rū der ḳafā āyīne der āyīnedān-ı men بود رو در قفای آیینه در آیینه دان من

Gönlüm sīnede rūgerdān olur her bir ḥüsn <u> ḳubḥdan
Olur yüz ardında āyīne benim āyīnedānımda

Yaʿnī benim āyīne-i gönlüm esbāb-ı ālāyiş-i dünyānıñ ḥüsn <u> ḳubḥundan rūgerdān olur āyīnedān-ı vücūdumda āyīne-i vücūdum her bir şeyden yüz çevirmişdir

6 **Çonān sūyem[363] seg-i ū bītekellüf düş mīāyed**
Ki ez bālīden istiḳlāl mīkerd ustuḫˇān-ı men

Ancaleyin benim semtime onuñ köpeği dūn bītekellüf gelir
Zīrā nemā-yı ḥayāt bulmadı müstaḳil ṭutar benim kemiğim

Yaʿnī seng-i kūy-ı maḥbūb bir mertebe baña ittibāʿ eyledi ḳıyāṣ olunur müstaḳil sebeb-i ḥayāt ancaḳ baña maḫṣūṣdur

7 **Perem bişkeste ez bes nātevānīhā meger gāhī**
Koned pervāz reng-i çehre[364]-i men zʾāşiyān-ı men

Ḳanadım ḳırıldı ol ḳadar nātüvānlıḳdan meger kāhiçe
Eder pervāz rengden çehrem benim āşiyānımda

Āşiyān-ı ʿālemde murġ-ı vücūdum bir mertebe şikeste per oldı kemāl mertebe żaʿf <u> nātüvānlık kesb eyledi meger sāḥa-i ʿālemde reng-i rūyum pervāz ede zīrā vücūdumda tāb <u> iḳtidār-ı ḥareke ḳalmadı

8 **Çonān ez dīden-i lebhā-yı ū şod dīdeem rengīn**
Ki āb-ı laʿl mīcūşed zi çeşm-i ḫūnfeşān-ı men

Ancaleyin onuñ lebleriñ görmekden oldı giryem rengīn
Zīrā āb-ı laʿl çoşar çeşm-i ḫūnfeşānımdan benim

Yaʿnī kemāl mertebe leb-i yāḳūt dilber nezẓāreden rengīn girye oldum zīrā āb-ı laʿl cūş eder çeşm-i ḫūnfeşānımdan

9 **Be sūy-ı men nemīāyed Humā ez bīm-i cān Şevket**
Beyāż-ı sīne-yi bāzest gūy<ā> ustuḫˇān-ı men(346a)

Benim semtime gelmez cān ḫavfından Hümā Şevket
Beyāż sīnebāzdır gūyā benim kemiğim

Yaʿnī Humā-yı devlet benim üzerime sāyeendāz olmadan iḫāfe gūyā benim üstüḫān-ı vücūdum dāġ-ı felāketden beyāż sīnebāz gibi belki nice bāz gibi bedīd olur

[363] Bu kelime metinde "شویم" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "sūyem" şeklinde okunmuştur.
[364] Bu kelime metinde "بهره" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "çehre" şeklinde okunmuştur.

çeşm-i Humā yaʿnī Humā-ı devlet baña nezdīk olmadan ḫaẕer eyler benim renc-sitemimden kendine sirāyet eylemeye

536

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **ʿAyān rāz-ı muḥabbet geşt āḫir ez cebīn-i men**
Şod ez zehr-ı [[nigīn]] nihān-ı ḫīş telḫ-i āb nigīn-i men

Rāz-ı muḥabbet ẓāhir oldı āḫir benim cebīnimden
Oldı kendi zehr-i nihānından acı ṣu benim nigīnim

Yaʿnī rāz-ı esrār-ı İlāhī vücūd-ı insānda ẓāhir oldı nihāyet sırr-ı maẕhar-ı ṣunʿ-ı İlāhī maṣnūʿ-ı İlāhīde nümūn oldı maʿnā-yı dīger sırr-ı ʿaşḳ-ı muḥabbet ṣūret-i heykelimde fāş oldı nihāyet derūn-ı dilde mestūr renc-i sitem-i ʿaşḳ <u> muḥabbetden vücūdum ifnā oldı

2 **Çu dest-i ehl-i mātem mīgorīzed ez ḥınā destem**
Ki ez reng-i ḥınā mīkerd āteş āstīn-i men

Ehl-i mātem eli gibi ḳaçar ḥınā dan elim
Zīrā reng-i ḥınā ṭöker āteş benim āsītinim

Yaʿnī dest-i ehl-i mātem ḥınā dan ḫaẕer eylediği gibi ben de güne güne rengīn esbāb-ı ālāyiş-i dünyādan ḫaẕer ederim zīrā esbāb-ı ālāyiş-i dünyā benim vücūduma āteş-i mażarratbaḫş olur

3 **Be ḫūnem ne hemīn berḳ-i tecellī teşne mīgerded**
Ki dānem Ṭūr-ı hem bended kemer ez behr-i kīn-i men

Benim ḳanıma beylece berḳ-i tecellī teşne olur
Zīrā bilirim ṭūr daḫı kemer baġlar benim kīnime

Yaʿnī āṣār-ı tecellī yalıñız insana rehnümūn olmaya dilteşne değil belki nefs-i tecellī-i insāna rehnümūn u delīl-i vādī-i ḥaḳīḳat olmaya ḥażır u āmādedir bile olduġu ḥālde ẕāt-ı insān dāʾimā nūr-ı maẕhariyyete maẕhardır

537

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Resāter bāşed ez serv-i gulistān dūd-i āh-ı men**
Zi ṭavḳ-ı ḳumrıyān bergeşteter baḫt-ı siyāh-ı men

Ziyāde aʿlā olur serv-i gülzārdan benim dūd-i āhım
Ṭavḳ-ı ḳumrudan ziyāde dönmüş benim baḫt-ı siyāhım

Yaʿnī devr-i āhım gülzār-ı ʿālemde naḫl-ı servden ziyāde rāst bālā <vü> bülend (346b) vāḳıʿ olmuşdur dīger benim baḫt-ı siyāhım ṭavḳ-ı ḳumrudan ziyāde siyāh vājgūn vāḳıʿ olmuşdur

2 **Be gulşen nātevānter bulbulī ez men nemībāşed**
Tevāned şebnemī dīvār-ı āhen şod be rāh-ı men

Gülzārda benden ziyāde lāġar nātüvān bir bülbül olmaz
Ḳādir bir şebnem dīvār-ı āhen olsun benim rāhıma

Yaʿnī gülzār-ı ʿālemde rāh-ı maṭlabda benden ziyāde lāġar u rāh-ı ṭalebde vā-mānde yoḳdur zīrā mümkündür bir cüzʾi ednā şey rāh-ı maṭlabıma sedd-i rāh olsun

3 **Be çeşm-i ḫod keşīdem bes ki ḫāk-ı pāy-ı cānān rā**
Hevā gerded ġubārālūde ez gerd-i nigāh-ı men

Kendi gözüme çekdim ol ḳadar ḫāk-ı pāy-ı cānānı
Hevā olur ġubārālūd benim ġubār-ı nigāhımdan

Yaʿnī bir mertebe kemāl derece ġubār-ı pāy-ı cānāna dīde vü rūmāl oldum benim medd-i nūr-ı nigāhımdan cevher-i ġubārālūd olmaḳ mümkün derece oldı

4 **Be sūy-ı gul reved nūr-ı naẓar-ı āheste pindārī**
Ki şod ez ḫūn-ı bulbul der ḥınā pāy-ı nigāh-ı men

Semt-i güle gider nūr-ı naẓar-ı mülāyim ḳıyās eylersin
Olmuş ḫūn-ı bülbülden ḥınā dan pāy-ı nigāhım

Yaʿnī semt-i maḥbūba nūr-ı nigāh-ı āheste reviş <u> reftār eder ḳıyās olunur naẓarım ḫūn-ı girye-i ʿāşıḳla ālūde vü sürḫreng olmuş

5 **Zi her muşt-i ġubārem ḫūn-ı āteşhāne mīcūşed**
Çerāġ-ı berḳ mīsūzed be fānūs-ı giyāh-ı men

Her bir avuç ġubārımda ḫūn-ı āteşḫāne cūş eder
Çerāġ-ı berḳ yanar fānūs-ı giyāhımda

6 **Mebādā dūrem ez ser sāye-i baḫt-ı siyāh Şevket**
Ki vaḳf īn gul-i şebbū buved ṭarf-ı kulāh-ı men

Olmaya īrāġ ola başımdan sāye-i baḫt-ı siyāh Şevket
Zīrā bu gül-i şebbūnun vaḳf olur benim ṭarf-ı külāhım

Yaᶜnī olmaya faḳr-ı felāket benden münfekk ola zīrā bu faḳr <u> felāketle benim iftiḫār <u> mübāhātım olur ḥadīṯ-i şerīfe māṣadaḳ **“el faḳrü faḫrī”**[365]

537

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Buved ez ārzū ḫālī dil-i bīmuddeᶜā-yı men**
Negerded şīrmest-i ustuḫᵛān çeşm-i Humā-yı men

Olur arzūdan ḫālī müddeᶜāsız göñlüm
Olmaz tavḳ-ı kemiğe benim (347a) *çeşm-i Hümām*

Yaᶜnī arzū-yı müddeᶜā-yı cihān-ı fānīden göñlüm ḳatᶜ-ı ümīd eyledi zīrā lāşe-i dünyādan çeşm-i kerkes nefs merām üzre seyr-i şebᶜān olmaz böyle olduġu ḥālde çīne-i dünyādan ḳatᶜ-ı ümīd etmek aḥsen-i ḥāldir

2 **Be küyeş beski imşeb kerd şevḳem germ reftārhā**
Reh-i ḫābīde rā şod şemᶜ-i bālīn naḳş-ı pāy-ı men

Küyunda bu gece etdi ol ḳadar şevḳım germ reftārlıklar
İşlek yolda oldı şemᶜ-i bālīn naḳş-ı pāyım

Yaᶜnī bir mertebe küy-ı cānānda germ reftār oldum rāh-ı rūşen-i cānānda naḳş-ı pāyım şemᶜ-i bālīn gibi şuᶜle-pāş oldı yaᶜnī bir mertebe semt-i ḥaḳḳa seyr-i sülūk eyledim āṯār-ı seyr-i sülūkumdan irşād olmaḳ mümkün derece oldı

3 **Zi bes ārāyiş-i ten cāngodāz oftāde bīrūyeş**
Ḫored çun şemᶜ engüşt-i merā reng-i ḥınā-yı men

Ol ḳadar ārāyiş-i ten cāngüdāz düşmüş onuñ yüzünden ayrı
Bir şemᶜ gibi benim parmaġım benim reng-i ḥınām

Yaᶜnī maḥbūbdan dūr zīnet-i vücūd u ālāyiş-i dünyā bir mertebe ifnā-yı vücūd edici vāḳıᶜ olmuş şemᶜ gibi reng-i ḥınā yı şuᶜle-i engüştüm maḥv <u> nābūd eder yaᶜnī maḥbūbdan dūr āteş-i ḥicr vücūdum iḥrāḳ eder

4 **Çu maᶜnā ez ḥarīr-i ḫāmūşī pīrāhenī dārem**
Du leb rā çun behem ārem buved zi bend-i ḳabā-yı men

Ḳabā-yı men maᶜnā gibi ḥarīr-i ḫāmūşlukdan bir gölmek ṭutar
İki dudaġı bir yere getirsem olur benim bend-i ḳabām

[365] “Fakirlik övüncümdür.” Hadis-i şerif.

Yaʿnī sükūt olmaḳ maʿnā gibi bir göz perdegāhdır anda nice esrār-ı ḫafiye-i ḥikmet-āmīz mestūrdur belki esrār-ı İlāhīye vāḳıf olmaġa bādīdir

5 **Çu gendum ustuḫˇān şod tūşe-yi rāh-ı fenā-yı men**
Yek enbān ārd bāşed zād-ı rāh-ı āsiyā-yı men

Buġdāy gibi kemik oldı benim zād-ı rāh-ı fenām
Bir ṭaġarcıḳ un olur benim zād-ı rāh-ı āsiyābım

Yaʿnī riyāżāt ile żaʿf-ı vücūd etmek zād-ı rāh-ı āḫiret olur devr-i āsiyā-yı serīʿüz-zevāle cihān-ı fānī sı<ġ>dırmaya ednā bir cüzʾi şey kāfīdir

6 **Buved sergeşteg̈īhā-yı (347b) merā keyfiyyet-i dīger**
Bezūr-ı bāde mīgerded çu sāġar āsiyā-yı men

Olur sergeşteliklerden baña keyfiyyet-i dīger
Zūr-ı bāde ile döner sāġar gibi benim değirmānım

Yaʿnī sergeşte-i şunʿ-ı İlāhī olmaḳda başḳa güne esrār-ı keyfiyyet vardır devr-i sāġar zūr-ı bāde ile neşʾebaḫş olduġu gibi kezālik sergeştelikde esrār-ı kevne bir neşʾe derkārdır

7 **Ġubār-ı hāṭır-ı eyyāmem ez reng-i taʿalluḳhā**
Cebīn-i ḫāk çīn dāred zi naḳş-ı būrīyā-yı men

Ġubār-ı hāṭır-ı eyyāmım reng-i taʿalluḳlardan
Cebīn-i ḫāk çīn ṭutar benim naḳş-ı būrīyāmdan

Yaʿnī reng-i ġubār-ı taʿallūḳdan ḫāṭır-ı eyyām bir mertebe muġberr u ḫākālūd oldı çīn-i ḫāk çīn ṭutar benim naḳş-ı būriyā-yı vücūdumdan

8 **Merā eşyā ʿayān bāşed zi feyż-i sādelevḥīhā**
Çu berg-i gul numāyed nukhet-i gul der hevā-yı men

Baña ṣāf żamīr olduġumdan eşyā ẓāhir olur
Berg-i gül gibi görünür gül ḳoḳusu benim hevāmda

Yaʿnī ziyāde sāde levḥ ü ṣāf żamīr olduġumdan feyż-ı ʿināyet-i Bārīʾyle her bir şey baña ẓāhir u keşf olmuşdur her bir eşyānıñ kemālliyle künh-i ḥaḳīḳati izʿān eyledim mezāyā-yı nikātına vāṣıl oldum

9 **Be būy-ı ān gul-i ʿārıż be rengī mīrevem ez ḫod**
Ki kār-ı nāle-i bulbul koned āvāz-ı pāy-ı men

Ol gül-i ʿārıż ḳoḳusu ile bir güne kendimden giderim
Kār-ı nāle-i bülbül eder benim ṣadā-yı pāyım

Yaᶜnī o gül rū sīmīn beden dilberiñ būy-ı ḥüsn-i dilāvīzi ḫayāl ile bir güne lāyaᶜḳıl-ı ᶜaşḳ olup vādī-i muḥabbetde reftār ederim ṣadā-yı pāy-ı reftārım nāle-i bülbül gibi güş olur yaᶜnī āş̱ār-ı nümüne-i ᶜaşḳ benden ẓāhir olur

10 **ᶜAceb nubved ki peykān-ı to rā ārem be sūy-ı ḫod**
Ki āhen rā keşed bīrūn zi seng āhenrubā-yı men

ᶜAceb olmaz ki seniñ peykānıñ götürem kendi semtime
Zīrā āheni çeker ṭaşra ṭaşdan benim mıḳnaṭısım

Yaᶜnī tīr-i müjgān-ı pülādmiş̱āl maḥbūbu kendi semtime ceẕb etsem maḳām-ı taᶜaccüb değildir zīrā āhen mıḳnaṭıs dāᵓimā żarūri ceẕb eder yaᶜnī ᶜāşıḳ (348a) maᶜşūḳı kendi semtine ceẕb etse taᶜaccüb değildir zīrā ᶜāşıḳda ceẕbe-i maḥbūb derkār āhen ziyāde ceẕb-i āhen derkār olduġu gibi

11 **Be yād-ı laᶜl-ı ū ez ḫīşten reftem ezīn şādem**
Ki ez germī şeved yāḳūt ḫākister be cāy-ı men

Onuñ yād-ı laᶜl ile kendimden gitdim bundan mesrūrum
Ki ḥarāretden olur ḫākister yāḳūt benim mekānımda

Ḫayāl-i laᶜl-i leb-i dilber ile kendimden gidip nābūd oldum ammā bu ḫāletden şād <u> mesrūrum zīrā ḫākister-i vücūdumd belki tamām-ı eczā-yı ḫāk-ı vücūdum ḥarāret-i şevḳ-i ḫayāl-i laᶜl-i yār ile yāḳūt oldı başḳa güne ḥāl kesb eyledi

12 **Nemī āred bīrūn ez kulbe-i men tīrebaḫtīhā**
Eger ez ṣubḥ mīrīzed felek reng-i binā-yı men

Çıḳarmaz ṭaşra benim ġamhānemden tīre baḫtlıkları
Eger ṣubḥdan ṭökse felek benim reng-i binām

Benim ḫāne-i vücūdumdan siyehbaḫtlık zāᵓil olmaz eger beyāż ṣubḥ-ı ṣādıḳdan felek benim ḫāne-i ḫāṭırım rūşen eylese yaᶜnī ḥālet-i faḳr <u> fenā bende zāᵓil olmaz her ne ḳadar devlet-i dünyā baña muḳārin olup müsāᶜade eylese

13 **Zi cevlān-ı ḥavādiş̱ kūçeem ḫālī nemīgerded**
Zi seylābest ḫurrem çār dīvār-ı serāy-ı men

Cevlān-ı ḥavādiş̱den vücūdum belki tamām eczā-yı vücūdum ḫālī olmaz zīrā seylāb-ı ḥavādiş̱ ile çār ᶜunṣūr-ı vücūd-ı insān bünyād olmuşdur ānen fe ānen teceddüd-i emş̱āl ile vücūd-ı insān teceddüd olur

14 **Çonān dūrest ber ehl-i cihān ber men suḫan kerden**
Ki bāşed maᶜnā-yı bīgāne ḥarf-ı āşinā-yı men

Ancaleyin baʿīddir ehl ile benden tekellüm etmek
Kim olur maʿnā-yı bīgāne ile benim ḥarf-ı āşinām

Yaʿnī ehl-i dünyā ile bana ülfet edip hem ṣoḥbet olmaḳ bevn-i baʿīd vardır zīrā benim maʿnā-yı bīgāneme ḥarf-ı āşinā olmaḳ emr-i muḥāldir

15 **Şodem Şevket muḥīṭ-i ʿālem-i dil ez ten-i ḫākī**
Ezīn vīrāne genc̄ī şod be kām-ı ejdehā-yı men

Oldum Şevket muḥīṭ-i ʿālem-i dil cism-i ḫākīden
Bu vīrānede bir ḥazīne oldı (348b) *benim ejderha aġzında*

Yaʿnī cism-i ḫākī maḥv <u> ifnā edip baḥr-ı rūḥāniyyete müstaġraḳ olup silk-i mücerredāta destres olup gūyā nefs-i emmāre nefs-i marżıyye vü muṭmainne tebdīl edip ḫarāb <u> berbād ola cism-i ḫākī maḥv u iʿdām maḳam-ı marżıyyeye vāṣıl oldum

538

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Ez ān żaʿf merā kerdest rūşen reng gerdīden**
Ki bāşed şuʿleemrā bād-ı dāmen reng gerdīden

Bu żaʿfdan eylemişdir beni rūşen reng döndürmek
Zīrā olur şuʿlemde bād-ı dāmān reng döndürmek

Yaʿnī bu sebebden żaʿf-ı riyāżāt etmişdir bana tebdīl-i āḫlaḳ ile ḥüsn-i ṣūret ile ṣafvet-i ḥāl zīrā olur tebdīl-i aḫlāḳ nūr-ı feyż-ı ẕāt-ı vücūd-ı insāna sebeb tezāyüd-i nūrāniyyet yaʿnī żaʿf-ı riyāżāt nefs-i emmāreyi zebūn etmek nefs-i emmāreyi nefs-i marżıyyeye tebdīl etmekdir u sebeb-i feyż-i irşāddır

2 **Be bezmem bāde-i men cilve-i cāmī nemībāşed**
Zi sāḳī gerdiş-i çeşmest ez men reng gerdīden

Benim meclis-i şarābımda bir cām cilvesi olmaz
Sāḳīden gerdiş-i çeşmdir benden reng döndürmek

Yaʿnī bezm-i irşādımızda ḥālet-i ẓāhirde ḳıl <u> ḳal olmaz ancaḳ üstād-ı ṣāhib-i nefsden ḥāl-i derūn ile rümūziyle bir nefs-i irşād biz daḫı tebdīl-i aḫlāḳ ile ḳabūl-ı irşāda sezāvār oluruz belki işrāḳıyyūn gibi derūnum birbirimizden āgāh oluruz

3 **Nemīdānem kodāmīn ġonce reng-i ḫande mīrīzed**
Ki gul rā mībered gulşen be gulşen reng gerdīden

Bilmem ne gūne ġoncadır reng-i ḫande ṭöker
Zīrā gülü götür gülşenbegülşen reng döndürmek

Yaʿnī bilmem ne güne ġonca dehān tāze dilber ḫandenāk olmuş gülşenbegülşen gül taḥvīl-i ṣūret edip devr eyler

4 **Be devr-i laʿl-i ū tenhā ne men sergeştegī dārem** جو در لعل او تنها نه من سرگشتگی دارم
Koned yāḳūt rā seng-i felāḫūn reng gerdīden کند یاقوت را سنگ فلاخون رنگ گردیدن
Onuñ devr-i laʿlinde yalñız ben sergeştelik ṭūtmam
Eder yāḳūtu seng-i felāḫūn reng döndürmek

Yaʿnī devr-i laʿl-i leb-i dilberde yalıñız ben ʿāşıḳ-ı sergeşte **(349a)** olmadım belki yāḳūt tebdīl-i ṣūret edip seng-i felāḫūn gibi sergeşte vü ʿāşıḳ olmuşdur

5 **Zi geşt-i bāġ rengīn u sebükrūḥāne mīāyed** ز گشت باغ رنگین سبکروحانه می آید
Buved bergeşteneş ez seyr-i gulşen reng gerdīden بود برگشتنش از سیر و گلشن رنگ گردیدن

Seyr-i bāġdan rengīn u sebükrūḥlara mensūb gelir
Olur geri dönmesi seyr-i gülşenden reng döndürmek

Yaʿnī seyr-i bāġdan sebükrūḥlar gibi ʿavdet eder gūyā seyr-i bāġda ʿavdet etmek tebdīl-i aḫlāḳ iledir yaʿnī seyr-i bāġda güzel bri ṣafvet-i ḥāl u ḥüsn-i ṣūret kesb etmişdir

6 **Derīn meydān zi żaʿf-ı ḫīş men gulgūn suvār-ı men** درین میدان ز ضعف خویش من گلگون سوارم
Ki mībāşed ʿinān gerdīden-i men reng gerdīden که میباشد عنان گردیدن من رنگ گردیدن

Bu meydānda kendi żaʿfımdan benim o gülgūn süvārım
Olur benim dizgin döndürmem reng döndürmek

Yaʿnī bu meydān-ı dār-ı fenāda ben kemmiyyet-i ḥādiṯāta süvār olup dizgin döndürmek tebdīl-i vücūd etmek olur cilvegāh-ı dār-ı fenā nihāyet iʿdām-ı vücūd etmekdir

7 **Be dest-i kes[[ī]] zebūnem ez żaʿīfhā-yı ḫod Şevket** بدست کسی زبونم از ضعیفهای خود شوکت
Keşed şemşīr behr-i küşten-i men reng gerdīden کشد شمشیر بهر کشتن من رنگ گردیدن

Bir kimseniñ elinde zebūnum kendi lāġarlıklarımdan Şevket
Çeker şemşīr ḳatlim için reng döndürmek

Yaʿnī bir çeşm-i ḳāṭil dilberiñ elinde zebūn <u> żaʿīfim beni ḳatl eylemesi taḥvīl-i reng-i rūyumdan olur tīġ-i bürrān gibi

539

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Ḳarārem geşt güm z'ān ḥusn-i pīşendīş rā dīdem** قرارم گشت گم ز ان حسن پیش اندیش را دیدم
Nigeh zünnār şod z'ān ḥusn-i kāfir keş rā dīden نگه زنار شد ز ان حسن کافر کش را دیدن

Ḳarārım ġayb oldı o ḥüsn-i pīşendīş görmekden
Neẕẕāre-i zünnār oldı o ḥüsn-i kāfir keş görmekden

Yaʿnī ḳarār u ṣabrım maʿdūm olup maḥbūb-ı tersābeçe görmediğim ḥālde kendi nigāhım beni ʿaşḳ-ı dilbere zünnār gibi ḳayd-ı bend eyledi

2 **Zi dil āyīne <ber> dārī bedest-i ḫod teʾemül kon**
Der bāşed ḳafā-yı ḫīşrā dīden pīşrā dīden

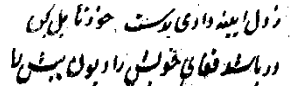

Göñülden āyīne ṭutarsın kendi elinde teʾemmül et
Ḳayd olur ardına baḳmaḳ her önüne baḳmaḳ

Yaʿnī naẓargāh-ı Rabbānī gibi sen **(349b)** bir mirāt-ı ḳalbe mālik mülāḥaẓa edip güzel taʿaḳḳul et kendi mirāt-ı göñlüne naẓar-ı pāk ile nigāh etmekden her bir semtden güne güne fütūḥāt bedīd olup u irşād olursun

3 **Bemerdüm rūy kerden maẓhār ʿayb u huner bāşed**
Buved āyīnerā dīden pīşe-i ḫʾīş rā dīden

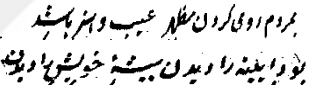

Merdüme ḳaṣd etmek kendi hüneriñde ʿayb iẓhār etmekdir
Belki kendi vücūduna raḫne etmekdir

Zīrā āyīneye naẓar olunduḳda adam kendi miṣl-i ṣūretiñ görür ḥāṣıl ḳalb-i insāna ṭoḳunup münkesir etmek kendi şīşe-i ḳalb şikest etmekdir

540

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Bī ruḫ-ı bāde sebū rā netevānem dīden**
Maġz çun nīst girev rā netevānem dīden

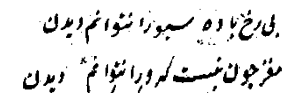

Bāde yüzü olmasız mīnā-yı iḳtidārım yoḳ görmek
Maġz olmadığı ḥālde girev-i iḳtidārım yoḳ görmek

Yaʿnī nevʿ-i efrād-ı insān derūn pür maʿrifet olmadığı ḥālde ṣoḥbet-i ülfetden feyżyāb olmaḳ mümkün değil sebū meyden tehī olduġu ḥālde neşʾebaḫş olmadığı gibi

2 **Tā nebāşed leb-i cām u ruḫ-ı sāḳī benaẓār**
Rūy-ı sebz[366] u leb-i cūrā netevānem dīden

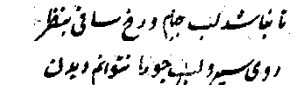

Tā ki olmayınca leb-i cām u sāḳī yañaġı gözde
Rūy-ı sebz u leb-i cū muḳtedir değilim görmek

[366] Bu kelime metinde "سیر" şeklinde yazılmış fakat tamir edilerek "sebz" şeklinde okunmuştur.

Yaʿnī meclisde cām-ı pürmey u sāḳī-i ter ü tāze dilber naẓargāhda olmadıysa gülgeşt-i bāġ u kenār-ı cūya iltifāt meẕheb-i ehl-i ṣafāda cāʾiz değil

3 **Reft tā çun nigeh ez dīdeem ān nūr-ı du çeşm**
Cāy-ı nābūden-ı ū rā netevānem dīden

رفت تا چون نگه از دیده یم آن نور دو چشم
جای نا بودن او را ستوانم دیدن

Gitdi neẓẓare gibi gözümden o nūr-ı dūçeşm
Onuñ olmadığı mekānı iḳtidārım yoḳ görmek

Yaʿnī gözüm önünden iki gözüm nūru gibi olan maḥbūb gidelden beri maḥbūbdan ḫālī olan mekāna baḳmaḳ emr-i muḥāl oldı

4 **Çeşm-i şebnem zi kocā ṭāḳat-ı ḫūrşīd āred**
Şevket ān rūy-ı nīgūrā netevānem dīden

چشم شبنم ز کجا طاقت خورشید آرد
شوکت آن روی نکو را نتوانم دیدن

Dīde-i şebnem ne güne ḫūrşīde tābāver olur
Şevket o güzel nūru iḳtidārım yoḳ görmek

Yaʿnī şebnem tāb-ı şuʿle-i ḫūrşīde **(350a)** tābāver olmayıp maḥv olduġu gibi ʿaḳl <u> fikr-i künh-i Bārī teʿālaya taʿaḳḳül eyledikde tābāver olmaz maḥv <u> nābūd olur

541

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Eşk-i çeşmem rā derīd ez hem zi mevc-i ḫūn zeden**
Şīşeem sūrāḫ şod ez reng-i mey bīrūn zeden

اشک چشمم را درید از هم ز موج خون زدن
شیشه ام سوراخ شد از رنگ می بیرون زدن

Eşk-i çeşmim birbirine teğdi mevc-i ḫūn vermeden
Şīşem delindi reng-i bāde ṭaşra urmadan

Yaʿnī ḫūn-ı derūn ile Bārī-i teʿālaya niyāz <u> taẓarruʿ eylediğim ẓāhir göz yaşımı maḥv <u> iʿdam eyledi niyāz-ı münḳad-ı Bārī-i teʿāla ile ḥāṣıl olan feyż-i derūn ṣūret-i ẓāhir peykerimde bedīd oldı

2 **Cūy-ı şīrī ser dimāġ<ī> kerd Ferhād-ı me rā**
Bāde ez peymāne naḳş-ı mey-ı gulgūn zeden

جوی شیری سر دماغ کرد فرهاد مرا
باده از پیمانه نقش می گلگون زدن

Cūy-ı şīr pür dimāġ etdi benim Ferhādım
Bāde-i peymāne naḳş-ı mey-i gülgündan vermek

Yaʿnī kārfermā-yı maʿşūḳ ferhād-ı ʿāşıḳa başḳa güne bir neşʾebaḫş oldı dīger ġayrgün e esbāb-ı bāde ile neşʾeyāb olmaġa muḥtāc olmadı yaʿnī seyr-i sülūk cādde-i müstaḳīm belki vādī-i ḥaḳīḳat başḳa güne pür nūr feyż-i ṣafā-yı rūḥānīdir ġayrgüne ṣafāya mişābih olmaz

3 **Būy-ı gul geştem tā ez ḫ̆īş bīrūn āmedīm** بوی گل گشتم تا از خویش بیرون آمدیم
Ḫoş behiştī būde ḫod rā ez ḳafes bīrūn zeden خوش بهشتی بوده خود را از قفس بیرون زدن

Būy-ı gül oldum tā ki kendimden ṭaşra geldim
Güzel cennet olmuş kendiñ ḳafesden ṭaşra vurmaḳ

Yaʿnī ġubār-ı cismden nefs-i nāṭıḳa-ı insān āzād olduḳda güzel laṭīf bir rūḥānī olur ne güzel ferdevs-i aʿlādır murġ-ı rūḥ ḳafes-i bedenden ḫalāṣyāfte olup āzād olsa

4 **Tā ġubāret sūde-i yāḳūt gerded baʿd morg** تا عبارت سوده یاقوت گردد بعد مرگ
Bāde mībāyed be yād-ı ān leb-i meygūn zeden باده می باید بیاد آن لب میگون زدن

Tā ki ġubārıñ yāḳut ḫurdesi olsun öldükden ṣoñra
Bāde lāzımdır olup meygūn ḫayāliyle vurmaḳ

Yaʿnī istersin öldükden ṣoñra ḫāk-ı vücūduñ sūde-i yāḳūt gibi muʿteber **(350b)** olsun o maḥbūbuñ ḫayāl-i leb-i laʿl ile dāʾimā bāde nūş olur yaʿnī ẕikr <u> fikr-i Allah ile evḳat güzār ol baʿdeʾl-mevt zīr-i ḫākde vücūdun āsūde olur

542

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Be dilgermī cihān<ī> rā musaḫḫar mītevān kerden** دل گرمی جهان را مسخر میتوان کردن
Bedām-ı şuʿle ṣad ṣayd semender mītevān kerden بدام شعله صد صید سمندر میتوان کردن

Dilgermlik ile ehl-i cihānı tesḫīr mümkündür etmek
Dām-ı şuʿle ile yüz şikār semender mümkündür etmek

Yaʿnī āh-ı derūn-ı āteşīn ile ehl-i dünyāyı nerm u tesḫīr etmek mümkündür sūziş-i āteş ile murġ-ı semender ṣayd olduġu gibi kezālik ḳalb-ı saḫt ehl-i cihān āh-ı derūn-ı āteşīn ile nerm olmaḳ mümkündür esbāb-ı dünyā vü merām-ı āḫiret ṣıdḳ-ı derūn u tevekkül-i Ḫüdā ile ḥuṣūlpezīr olduġu gibi

2 **Men u rūy-ı ʿaraḳnākī ki ez feyż-i temā<şā>yeş** من و روی عرقناکی که از فیض تماشایش
Nigāh-ı ḫuşk-ı ḫodrā būse-i ter mītevān kerden نگاه خشک خود را بوسه تر میتوان کردن

Ben u rūy-ı ʿaraḳnāk zīrā feyż-i temāşāsından
Kendi nigāh-ı ḫuşkunu būse-i ter mümkündür etmek

Yaʿnī ben u maḥbūbuñ ʿārıż-ı gülgūn ḫuy-gerdesi zīrā ʿarıż-ı ʿaraḳnāk dilberden nigāh-ı ḫuşk-ı ʿāşıḳ būse-i ter gibi ābdār olmaḳ mümkündür belki būse-i terden ziyāde ḫalāvetyāb olmaḳ derkārdır

3 **Zelīḫā-yı ḫumāret çun fezāyed derd-i ser Şevket** زلیخای خمارت چون فزاید درد سر شوکت
Şarāb ez çehre-i Yūsuf <be> sāġar mītevān kerden شراب از چهره یوسف بساغر میتوان کردن

Zelīḫā-yı ḫumārıñ derd-i ser ziyāde eylediği vaḳtde Şevket
Bāde çehre-i Yūsuf'dan sāġara lāzım ḳoymaḳ

Yaʿnī ḫumār-ı ʿaşḳ-ı maḥbūb tezāyüd eyledikde bāde-i vaṣl-ı maḥbūb ile neşʾeyāb olmaḳ lāzımdır ġayrı güne çāre yoḳdur

543

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Çeşm-i ḫūnbārem buved pur ḫūn-ı nāb ez ḫ̌īşten**
Cām-ı men dāred be reng-i gul şarāb ez ḫ̌īşten

چشم خونبارم بود پر خون ناب از خویشتن
جام من دارد برنگ گل شراب از خویشتن

Çeşm-i ḫūnbārım olur ṭolu ṣaf iken ḳan kendinden
Benim cāmım ṭutar reng-i gül gibi şarāb kendinden

Yaʿnī çem-i ḫūnfeşānım cām-ı ġonca gül gibi kendi eşk-i ḫūnīn bāde gülfām ile dāʾimā pürdür

2 **Yāfte<e>m ez feyż-i (351a) ṣāfṭıynetī ʿomr-i ebed**
Ḫıżr-ı mārā bāşed çun zumrud āb ez ḫ̌īşten

یافتم از فیض صافطینتی عمر ابد
خضر ما را باشد چون زمرد آب از خویشتن

Buldum feyż-i ṣāfṭıynetlik ile ʿömr-i ebed
Bizim ḫıżrımıza olur zümrüd gibi ṣu kendin

Yaʿnī bizim pāk ṭıynet u feyż-i Ḫüdādādımız ile Ḫıżr gibi ʿömr-i ebed-i rūḥāniyyete destres olduḳ yaʿnī kendi ḫulkiyyet-i nefs-i ḳudsīmiz ile irşād olduḳ

3 **Nīsteem ez teşnegī şermende-i iḥsān-ı baḥr**
Kūze-i mārā ḥabābāsāst āb ez ḫ̌īşten

نیستم از تشنگی شرمندهٔ احسان بحر
کوزه ما را حباب آسا ست آب از خویشتن

Değilim teşnelikden maḥcūb-ı iḥsān-ı deryā
Bizim bardaġımız ḥabāb gibidir ṣu kendinden

Yaʿnī kimseniñ āb-ı feyż-i irşādına muḥtāc olmadım baḥr-ı künh-i Bārī'ye vāṣıl olmaḳ için belki ḥabāb gibi saḥā-ı lücce-i ḥaḳīḳatde kendi biʾz-zāt feyż-i irşādımla maḥv <u> nābūd oldum

4 **Cībi mā Şevket muʿaṭṭar nīst ez ʿıṭr-ı kesī**
Ġoncasān mīnā-yı mā dāred gulāb ez ḫ̌īşten

جیب ما شوکت معطر نیست از عطر کسی
غنچه سان مینای ما دارد گلاب از خویشتن

Bizim cībimiz Şevket muʿaṭṭar değil kimseniñ ḳoḳusundan
Ġonca gibi ṭutar bizim mīnāmız gülāb kendinden

Yaʿnī ṭıynet-i pākimiz būy-ı hüner u maʿrifet bir kimseden aḫz u işmām etmedi bizim mīnā-yı vücūdumuz ġonca gibi gülāb kendi zāt-ı sirişt-i ḫodundan aḫz eder

544

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Serv-i dūd-ı ᶜāşıḳān bāşed becāyī ḫīşten**
Āb bīrūn mīnumāyed ez feżā-yı ḫīşten

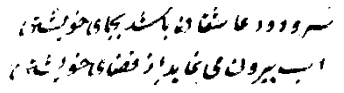

Serv-i dūd-ı ᶜāşıḳlar olur bir yerde kendinden
Şu ṭaşra çıḳmaz kendi şaḥrāsından

Yaᶜnī āh-ı derūn servmiṣāl ᶜaşıḳ kendinden tecāvüz edip ġayrıya nefret baḫş olmaz dīger seylāb-ı āb-ı çeşm-i ᶜāşıḳ kendinden tecāvüz edip ġayrıya ṭūfānnümūn fitne olmaz

2 **Der ṭılsım-ı ārāmīden şuᶜleem oftādeest**
Āteş-i yaḳūt sūzem der hevā-yı ḫīşten

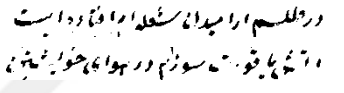

Ṭılsım-ı ḳarārda şuᶜlem düşmüşdür
Āteş-i yāḳūt yaḳar kendi hevāsında

Yaᶜnī nūr-ı feyż-i İlāhī ᶜunṣūr-ı vücūdumda cāygīr olmuşdur nūr-ı feyż (351b) sertāpā vücūdumda lemeᶜān eder

545

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Nūr-ı to dīdeīm be sīmā-yı ḫˇīşten**
Gerdīdeīm maḥv temāşā-yı ḫˇīşten

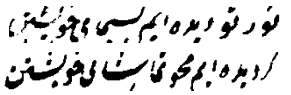

Seniñ nūruñ görmüşüm kendi sīmāmda
Olmuşum <maḥv> kendi temāşāmda

Yaᶜn nūr-ı maẓhariyyet feyż-i İlāhīye kendi vücūdumda müşāhede vü muᶜāyene eylediğim eclden seyr-i sülūk-ı rūḥāniyyete sülūk edip ġubār-ı vücūd-ı hestī maḥv <u> ifnā eyledim

2 **Bes ez feżā-yı hestī-yi mā çun felek purest**
Lenger fikendeīm be deryā-yı ḫˇīşten

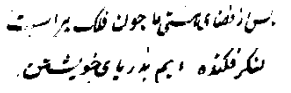

Bizim feżā-yı vücūdumuz felek gibi memlū olduġu eclden
Lenger bıraḳdım kendi deryāmızda

Yaᶜnī vücūd-ı peyker-i insān ecsām-ı eflāke müşābih olduġu eclden devr-i dāʾim üzre nevᶜ-i efrād-ı benī ādem teselsül edip pervāẓ üzre deryā-yı ḥükmet-i İlāhī'de mūrād olmuşdur

3 **Çeşm ez libās-ı ᶜāriye pūşed ḥarem eger**
Sāzed ḳabā zi dāmen-i ṣaḥrā-yı ḫᵛīşten

Çeşm-i libās-ı ᶜāriyetden eger felek örter
Yapar ḳabā kendi dāmen-i ṣaḥrāsından

Yaᶜnī kaᶜbe-i vücūd-ı insān esbāb-ı ᶜāriyet-i ᶜālemden dīdepūş olup destefşān olsa kendi esbāb-ı vücūdu ḫodbeḫod müheyyā olup dāᵓimā min ᶜindi āmāde bulur

4 **Şevket gulāb-ı pīrehen-i ḫīş mīkeşem**
Ez ġoncehā-yı ābile-i pāy-ı ḫᵛīşten

Şevket kendi gülāb-ı pirhenim çekerim
Kendi ābile-i pāyım ġoncalardan

Yaᶜnī seyr-i sülūk-ı dünyāda ḥāṣıl eylediğim meşāḳḳ <u> mihen-i dünyā ḳatenderḳat ᶜināyet-i Bārī'den mülāfātı ḥāṣıl olur

546

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Dilem ez yād-ı laᶜl-i dilsitān-ı ḫᵛīş būsīden**
Buved çun şemᶜ sergerm ez dehān-ı ḫīş būsīden

Gönlüm kendi yād-ı laᶜl-i maḥbūbdan öpmeden
Olur şemᶜ gibi ser<ger>m kendi aġzın öpmeden

Yaᶜnī gönlüm laᶜl-ı leb-i yārī būs etmek ḫayāliyle şemᶜ gibi sergerm kendi aġzın dāᵓimā sūz-ı şevḳ ile būs eder

2 **Ḥadīṯī goftem ez laᶜl-i to çun ġonce du lebhā rā**
Behem mīāverdem behr-i zebān-ı ḫᵛīş būsīden

Bir kelām dedim seng-i laᶜliñden ġonca gibi iki dudaḳlar
Birbirine getirdim kendi lisānım öpmek için

Yaᶜnī laᶜl-i (352a) leb-i şekerbār dilberden bir kelām lisānımdan güzerān eylediği eclden tamām dehān u leblerim ḳand gibi ḥalāvet sirişt oldı bu eclden ġonca gibi lebleriñ birbirine cemᶜ edip kendi leb u dehānım dāᵓimā būs edip ḥalāvetyāb olurum

3 **Ġubār-ı āsitān-ı Ḫıżr çun būsem ki mīgerded**
Leb-i men ter zi ḫāk-ı āsitān-ı ḫᵛīş būsīden

Ġubār-ı āstān-ı Ḫıżr nice taḳbīl edem zīrā olur
Benim lebim ter kendi āstānım būs etmekden

Yaʿnī kendi vücūdumdan başḳa başḳa kimse ne güne hādī vü delīl ittiḥāz edem zīrā benim nefs-i vücūdum seyr-i sülūk-ı ḥaḳḳa rehber u hādīdir ġayr güne delīle iḥtiyāc yoḳdur

4 **Zi dest-i dūstān rūyem bahāristān-ı seylī şod**
Merā bāyest pāy-ı düşmenān-ı ḫ̬īş būsīden

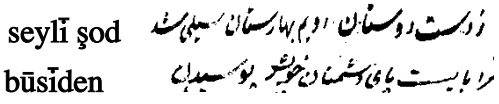

Dostların elinden yüzüm bahāristan seyli oldı
Bańa lāzımdır kendi düşmanlarım ayaġın öpmek

Yaʿnī dest-i sitem-i ahibbādan rūy-ı ḥāl-i keyfiyetim dīgergūn oldı lāzım geldi baʿdezīn düşmānlarım ayaġın öpmek

5 **Biyā ehl-i ṣafāyī dest būs kon ki mībāşed**
Ruḫ-ı āyīne būsīden dehān-ı ḫ̬īş būsīden

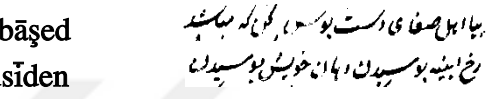

Gel ehl-i ṣafāyı dest būs ḳıl ki olur
Ruḫ-ı mirātı öpmek kendi aġzın öpmek

Yaʿnī gel erbāb-ı ṣafvete muḳārin ol ḫizmet eyle zīrā erbāb-ı ṣafvete ḫizmet kendine ḫizmet ü fāʾide etmekdir zīrā ehl-i ṣafvetden ṣafā kesb olunur onlarıñ ḫizmeti tehī değildir āyīne-i ṣāf-żamīri būs etmek kendi dehānın būs etmek gibidir

6 **Çerā Şevket nemībūsī miyān-ı ān du ebrū rā**
Ki ruḫṣat dāde Turk-ı men kemān-ı ḫ̬īş būsīden

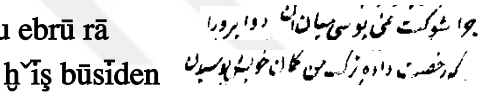

Niçin Şevket öpmezsin ol iki ebrū miyānın
Zīrā ruḫsat vermiş benim reng-i maḥbūbum kendi kemānın öpmek

Yaʿnī niçin kemānebrū terk maḥbūbuñ miyān-ı ebrūsundan būseçīn olmazsın zīrā kemān ebrūsun būs edip ʿaşkdan feyż alıp esrār-ı (352b) ʿaşḳa ʿāşıḳ vāḳıf olmaya ruḫsat vardır

547

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Zi sevdā telḫ şod maġzem zi ḥanẓal mīkeşem revġan**
Çerāġem derd-i ser dāred zi ṣandal mīkeşem revġan

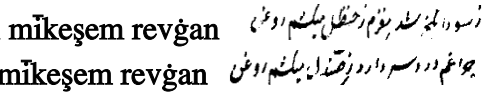

Sevdādan telḫ oldı maġzım ḥanẓaldan çekerim revġan
Çerāġım derd-i ser ṭutar ṣandaldan çekerim revġan

Yaʿnī sevdā-yı ʿaşḳla telḫ dimāġ olmaḳ ḥasebiyle dāʾimā zehrāb-ı sitem-i ʿaşḳ nūş edip evḳatgüzār olurum ḥarāret-i derd-i ser-i ʿaşḳım teskīn olmaḳ için devā-yı vaṣl-ı maʿşūḳı taḫayyül edip evḳatgüzār olurum

2 **Zi keşret mīkonem rūşen çerāġ-ı vaḥdet-i ḫod rā** ز کثرت میکنم روشن چراغ وحدت خود را
Zi bādām-ı dū maġz-ı çeşm-i aḥvel mīkeşem revġan ز بادام دو مغز چشم احوا میکشم روغن

Keşretden ederim rūşen kendi çerāġ-ı vaḥdetim
Bādām-ı dūmaġz-ı çeşm-i aḥvelden çekerim revġan

Yaʿnī mürūr-ı eyyām u devr-i zamān görmekden rāh-ı vaḥdeti rūşen edip seyr-i sülūk eyledim pür münḥanī olup keşret-i zamān görmek sebebiyle çerāġ-ı rah-ı vaḥdetim rūşen oldı

3 **Reg-i ḫˇāb ez ḥaşīr-i faḳr rūşen mīşeved u çun şemʿ** رگ خواب از حصیر فقر روشن میشود و چون شمع
Çerā bīhūde ez gulhā-yı maḫmil mīkeşem revġan چرا بیهوده از گلهای محمل میکشم روغن

Yuḳu ṭamār ḥaşīr-i faḳrdan olur rūşen şemʿ gibi
Niçin ʿabeş ḳaṭīfe güllerinden çekerim yaġ

Yaʿnī rāḥat-ı dünyā faḳr-ı ḥāl ile revnaḳnümūn olduġu ḥālde niçin tehī yere esbāb-ı ālāyiş-i dünyādan istirāḥat meʾmūl ederim

4 **Zi her bādām-ı çeşm-i ḥalḳa-yı zincīr der şebhā** ز هر بادام چشم حلقه زنجیر در شبها
Be yād-ı ān ser-i zülf-i teselsül mīkeşem revġan بیاد آن سر زلف تسلسل میکشم روغن

Her bādām çeşmden bir ḥalḳa-i zincīr gecelerde
O ser-i zülf-i müselsel yādından ḫayālinden çekerim yaġ

Yaʿnī her gece ḫayāl-i ḥalḳa-i çeşm-i dilberān ile müselsel ḥalḳa-i zincīr zülf-i dilberāne muḳayyed olur gibi muḳayyed olupdur zincīr-i ḫayāl-i ḥalḳa-i çeşm-i dilberān olurum

5 **Zi şevḳ-i dāġ-ı ū Şevket mülāyim mīkonem dil rā** ز شوق داغ او شوکت ملایم میکنم دلرا
Çerāġī rā ki mī efrūzem evvel mīkeşem revġan چراغی را که می افروزم اول میکشم روغن

Onuñ şevḳ-i dāġıyla mülāyim ederim göñlümü
Bir çerāġ ki yaḳarım evvel revġan çekerim

Yaʿnī şevḳ-i dāġ-ı muḥabbet ile bezm-i ḫātır edip (353a) ḫāhiş-i derūn-ı dil ile pānihāde vādī-i ʿaşḳ <u> muḥabbet olurum ḫāne-i ḫātır çerāġ-ı muḥabbet yaḳmadan ol esbāb-ı muḥabbet āmāde edip dīger şevḳ-i muḥabbet ile ḫāne-i ḫātırı rūşen ederim

548

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Zi maṭlab bāz mīmāned kes ez ṣāḥib-i huner geşten** ز مطلب باز میماند کسها از صاحب هنر گشتن
Ki gerded seng-i rāh-ı ḫˇīşten āb ez güher geşten که گردد سنگ راه خویشتن آب از گهر گشتن

Maṭlabdan geri ḳalır kimse ṣāḥib-i hüner olmaḳdan
Zīrā olur kendi seng-i rāhı ṣu güher olmaḳdan

Yaʿnī erbāb-ı maʿrifet olmaḳ dünyā-yı denīde merām-ı dünyāya nāʾil olmaġa māʿnidir zīrā āb-ı bārān nisyān-ı lüʾlü olmaġla kendi rāh-ı merāmına seng-i rāh olur yaʿnī ceryān-ı ṣafvet kendinden maḥv olup cāmid olur

2 **Buved ehl-i cihānrā düşmenī ez dūstī ḥāṣıl**
Ki mīḫīzed ġubār incā zi gerd-ı yek dīger geşten

بود اہل جہانی را دو دشمنی از دوستی حاصل
کہ میخیزد غبار اینجا ز گرد یک دیگر گشتن

Olur ehl-i cihāna düşmenlik dostluḳdan ḥāṣıl
Zīrā ḳaḳar ġubār orada biribiriniñ eṭrāfından

Yaʿnī ehl-i dünyānıñ birbiriyle ülfet-i dünyā ile beynlerinde baʿż ʿadāvet ḥāṣıl olur esbāb-ı dünyā için birbirine mümāşāt etmek ile ġubār-ı küdūret āyīne-i ḫāṭırlarında cāygīr olur

3 **Buved bend-i zebān-ı merdum-i bīmaġz-ı sīrhā**
Ki ney rā surme-i āvāz bāşed pur şeker geşten

بود بند زبان مردم بی مغز سیرہا
کہ نی را سرمہ آواز باشد پر شکر گشتن

Sebük maġz olan merdüm bend-i zebān olur ṭoḫluḳ
Zīrā neye sürme-i āvāz olur pür şeker olmuş

Yaʿnī ʿāḳılsız merdüm dünyāyı seyr etmek bend-i zebān sūy-ı kelā olur zīrā ney pür şeker olduġu ḥālde āvāzı yine sürme olur yaʿnī esbāb-ı dünyā ile olan merdüm aḥvāl-i āḫiretden ġāfildir

4 **Zi şevḳ-i bīḫodī mey ḫor ki coz mevc-i mey-i gulgūn**
Negerded cādde-i ṣaḥrāyī ez ḫod bīḫaber geşten

ز شوق بی خودی می خور کہ جز موج می گلگون
نگردد جادہ صحرای از خود بیخبر گشتن

Şevḳ-i bīḫodlukdan bāde nūş ol zīrā mevc-i mey-i gülgūn başḳa
Olmaz cādde-i ṣaḥrā kendinden bīḫāber olmaḳdan

Yaʿnī ḳayd-ı ʿālemden āzād olmaḳ şevḳ ile bāde nūş ol zīrā mevc-i mey-i gülfām gibi bir güzel cādde olmaz esbāb-ı ḳayd-ı ʿālemden olup rind-i āzāde bīḳayd olmaya

5 **Be menzil nīm pervāzem resāned ez sebuk rūḥī**
Be reng-i çehre-i ḫod mītevānem hem sefergeşten

بمنزل نیم پروازم رساند از سبکروحی
برنگ چہرہ خود میتوانم ہم سفر گشتن

Menzile yarım pervāzım ile vāṣıl eyler sebükrūḥlukdan
Reng-i rūy ile mümkündür baña seferdāş olmaḳ

Yaʿnī menzil-i rūḥāniyyete belki menzil-i maḳṣūda nīm pervāz ile vāṣıl olmaḳ mümkün mertebe idi reng-i perīde ile hemsefer olmaḳ güzel refāḳatdir yaʿnī ġubār-ı ḳayd-ı hestīden āzād olmaḳ güzel bir meslekdir

6 **Bisāṭ-ı kūy-ı ū hemvār oftādest mībāyed** بساط کوی او هموار افتاده است می باید
Merā çun gevher-i ġalṭān be pāy-ı çeşm-i ter geşten مرا چون گوهر غلطان بپای چشم تر گشتن

Onuñ ferş-i küy hemvār düşmüşdür lāzımdır
Baña güher-i ġalṭān gibi pāy-ı çeşm-i ter olmaḳda

Yaʿnī ferş-i kūy-ı maḥbūb güzel pāk vāḳıʿ olmuşdur güher-i ġaltan gib ṣafvet-i ḥāl kesb etmek lāzım dīger çeşm-i ter ile mümāşāt etmek lāzime-i ḥāldendir ḳurb-ı Yezdān güzel bir ʿālemdir ṣafvet-i ḥāl u dīdegiryān u ḫużūʿ-ı derūn ile taḳarrüb lāzımdır

7 **Temāşāyī beh ez gerd-i to gerdīden nemībāşed** تماشائی به از گرد تو گردیدن نمی باشد
Be cāy-ı gerdiş-i çeşmest mā rā gerd-i ser geşten بجای گردش چشم است ما را گرد سر گشتن

Bir temāşā olmaz güzel seniñ eṭrāfına dönmekden başḳa
Gerdiş-i çeşm yerindedir baña baş eṭrāfına dönmek

Yaʿnī dünyānıñ ḥüsn-i temāşāsı maḥbūbuñ eṭrāfında devr edip hem viṣāl olmaḳdır medd-i nūr-ı dīde belki ḥalḳa-i çeşm ādem ḥalḳa-i bezm <u> meclis-i cānāndır

8 **Nigāh ez dīde-i men çun be çeşm-i mest-i ū ofted** نگاه از دیده من چون بچشم مست او افتد
Koned ez bīḫodīhā rāh gum der vaḳt bergeşten کند از بیخودی ها راه گم در وقت برگشتن

Nigāh benim gözümden onuñ çeşm-i mestine düşdüğü ḥālde
Eder bīḫodluklardan yolu ġayb dönmek vaḳtde

Yaʿnī medd-i nigāhım çeşm-i mest bāde işābet eyledikde medhūş olur dīger dīdeme ʿavdet etmeğe gün-rāh olup rāh-ı çeşmim rehyāfte olmaz

9 **Be çeşm nergis-i mujgān-ı āhū mīkonī nāzī** بچشم نرگس مژگان ابی آهو میکنی نازی
Çi ḥāṣıl şūḫ-ı çeşm-i men zi bīpervā naẓar geşten چه حاصل شوخ چشم من زبی پروا نظر گشتن

Nergis-i müjgān-ı āhū gözümde nāz eder
Ne ḥāṣıl benim şūh çeşmime bīpervā naẓar etmek

Yaʿnī çeşm-i āhū vü müjgān-ı nergiste nāz <u> ʿişve eder benim şūḫ çeşm-i dilberime pervāsız **(534a)** nigāh etmek ʿabeṣdir

10 **Zi gerd-i mestī-yi ḫod ser be dīvār āverdem Şevket** ز گرد مستی خود سر بدیوار آورم شوکت
Nedāred dūstī ṣaḥrāyī ez ḫod bīḫaber geşten ندارد دوستی صحرای از خود بیخبر گشتن

Kendi ġubār-ı mestimden bāş dīvāra getirdim Şevket
Ṭutmaz bir ṣaḥrā-yı vāsiʿ kendinden bīḫaber olmaḳ

Yaʿnī kendi ḫāne-i mestimde maḥṣūr <u> muḳayyed olurum vüsʿat serāy-ı ʿālem olmaz ḫāne-i ḳat-ı medhūşlukda yaʿnī mest-i ḥaḳīḳī olan ʿārif-i billahda bir daḫı hüşyar olmaḳ yoḳdur

549

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Bāşed iẓhār-ı suḫan dūr-ı ādāb-ı suḫan**
Leb-i ḫāmūş buved ḥalḳa-i erbāb-ı suḫan

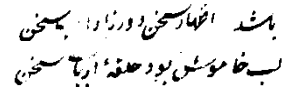

Olur iẓhār-ı süḫan īrāḳ ādāb-ı süḫandan
Leb-i ḫāmūş olur ḥalḳa-i erbāb-ı süḫan

Yaᶜnī iẓhār-ı kemāl-i süḫan etmek ādāb-ı süḫandan değildir belki iẓhār-ı kemāl-i süḫāndan ḫāmuş olmaḳ ādāb-ı süḫandır

2 **Şāhid-i nuṭḳ zi men rāst beṭıflī zīver**
Şīr-i māder be lebem būd sefīdāb-ı kelām

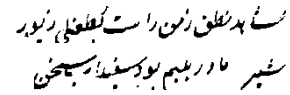

Şāhid-i nuṭḳ benden ṭutdı ṣabāvetden zīnet
Şīr-i māder lebimde oldı sefīdāb-ı kelām

Yaᶜnī ḥüsn-i kelām bende zamān-ı ṣabāvetimden beri ḥüsn-i ṣūret kesb eyledi şīr-i māder benim lebimde zīnet olurdı yaᶜnī māder māye-i siriştimde belki perverde-i ten- kelām ile oldı

3 **Tā ḫamūş<ī> nedehed hemçu ḫumāret āzār**
Bāş çun ḫāme siyeh mest mey-i nāb-ı suḫan

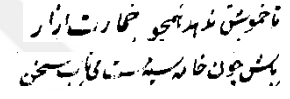

Tā ki ḫāmuşluk ḫumār gibi āzār versin
Ol ḳalem gibi siyeh mest mey-i nāb-ı süḫan

Yaᶜnī Gāhī ḫumār-ı sükūtluk rencūr-ı ḫāṭır eylemesin ḳalem gibi güzel ḥüsn-i kelām ile tekellüm edip ṣāfāyāb ol

4 **Ḫāme ᶜāciz neşeved çun be du enguşt-i zebān**
Pehn oftāde besī ᶜālem-ı esbāb-ı suḫan

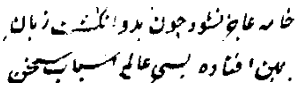

Ḫāme ᶜāciz olmaz iki engüşt zebān gibi
ᶜArīz düşmüşdür çoḳ ᶜālem-ı esbāb-ı süḫan

Yaᶜnī ḫāmeye ᶜamā ṭārī olmaz iki engüşt zebān gibi meydān-ı kelām-ı vāsiᶜ bir meydān-ı vāḳıᶜ olmuşdur yaᶜnī sāḥa-ı kelām vāṣiᶜdir kemiyet-i ḫāme güne güne cilvenümūn olur

5 **Mīzened cūş be hem goften <u> nā goften-i men**
Ḥall buved surme-i ḫāmūşīm ez āb-ı suḫan

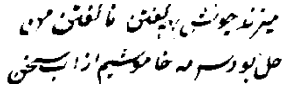

Cūş verir (354b) birbirine benim söylemek u söylememek
Ḥall olur sürme-i ḫāmūşum āb-ı süḫandan

Yaʿnī benim ḥīn-i tekellüm u ḥīn-i sükūtum bir günedir istifāde olmaḳda zīrā benim ḥālet-i sükūtum ḥālet-i tekellüm kesb etmişdir yaʿnī her ḥāl üzre benden feyżyāb olunur

6 **Şemʿ-i goftār-ı merā ḫalvet-i fānūs şodeest**
Kerdeem cemʿ zi bes gerd ḫod esbāb-ı suḫan

Benim şemʿi güftārıma ḫalvet fānūs olmuşdur
Eylemişim ol ḳadar kendi aḫlaḳıma cemʿ esbāb-ı süḫan

Yaʿnī ḫalvetḫāne-i ḫayālimde esbāb-ı süḫan ḥüsn-i kelām bir mertebe cemʿ u taḫayyül oldı güyā şemʿ-i güftārıma esbāb-ı ḥüsn-i kelām iḥāṭa edip fānūs meṣābesinde oldı

7 **Gul-i bālīn ḳalem-i maʿnā-yı rengīn şodeest**
Nermī-yi lafẓ buved bister-i sincāb-ı suḫan

Gül-i bālīn ḫāme-i maʿnā-yı rengīn olmuşdur
Mülāyemet-i lafẓ olur bister-i sincāb süḫan

Yaʿnī kelām-ı mevzūn u rengīn ḫāme vü maʿñā-yı rengīn gül bālīn olup dīger lafẓ-ı mülāyim bister-i sincāb olur yaʿnī güzel kelām ile ḳalem taḥrīrinde maʿnā efhāmında lafẓ-ı delāletde faḫt etseler cāʾizdir

8 **Şehper-i būḳalemūn geşt merā perde-i güş**
Ser çu zed naġme-i ṣad reng zi mıżrāb-ı suḫan

Şehper-i buḳālemūn oldı baña perde-i güş
Āġāz eyledikde yüz reng ile naġme mıżrāb-ı süḫandan

Yaʿnī güne güne naġamāt-ı ruḥefzā semāʿ olundı süḫan <u> güş-ı maḳāl ile āġāz-ı kelām olduḳda

9 **Mīkoned mihr-i ḫamūşī durr-i ġalṭānī-yi ḫod**
Tā dergüş reved gevher-i sīrāb-ı suḫan

Mihr-i ḫamūşı eder kendi dürr-i ġaltānlıġın
Tā ki dergüşe gider gevher-i sīrāb-ı süḫan

Yaʿnī sükūtlukdan ḥāṣıl olan ḥüsn-i kelām kendi ḳadr miḳdārın maʿlum eder tā ki erbāb-ı maʿrifet olur belki dürr-i kelām ṭāḳ-ı güş-ı erbāb-ı hünerde āvīze olur

10 **Neresīdend be feryād-ı (355a) ḫamūşī ez bes**
Güş-ı merdüm şode lebrīz zi sīmāb-ı suḫan

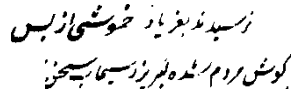

Yirişmediler feryād-ı ḫamūşluğa ol ḳadar
Güş-ı merdüm olmuş lebrīz sīmāb-ı süḫandan

Yaʿnī güş-ı merdüm bir mertebe kelām-ı mālāyaʿnīden pür olmuşdur erbāb-ı sükūtdan ḥāṣıl olan ḥüsn-i kelāma daḫı meyl <u> güşiş eylemediler

11 **Surme ez şuʿle-i āvāz koned ḫākister**
Netevān best beḫār ez reh-i seylāb-ı suḫan

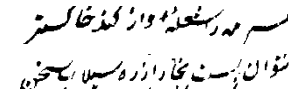

Sürme şuʿle-i āvāz eder kül
Mümkün değil bağlamaḳ tikan ile seylāb-ı süḫan yolun

Yaʿnī ḥüsn-i kelām elbette kendiñ iẓhār eder ketm u iḫfā etmek mümkün değildir seylābıñ yoluñ ḫas <u> ḫār sed eylediği gibi gezlik ḥüsn-i kelāma muḳābil ḳubḥ kelām maḥv <u> nābūd olur

12 **Bezmī şod ki giriftest ser-i ḫod be du dest**
Ṣadef āyed zi ṭaleb gevher-i nāyāb-ı suḫan

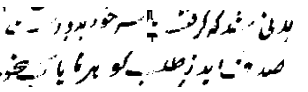

Bezmde oldı kendi baş ṭutmaḳ iki elinde
Ṣadef bu ṭaleb güher-i nāyāb-ı süḫanda

13 **Mevc-i endīşe buved gevher-i sergerdānī**
Gerdiş-i fikr buved ḥalḳa-yı girdāb-ı suḫan

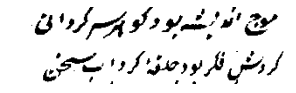

Mevc-i endīşe olur ser-i gerdānlıḳ güheri
Gerdiş-i fikr olur ḥalḳa-i girdāb-ı süḫan

Yaʿnī sergerdān-ı İlāhīye ḥareket fikr-i İlāhī ḥüsn-i nümāyiş tāb-ı ḥaḳīḳat olur dīger fikr-i dūrādūr ẕikr-i tevḥīd-i İlāhīye medār olur yaʿnī fikr-i ẕikr-i İlāhī ḳurbiyyet-i vaḥdet-i İlāhī medār olur

14 **Çun ḳalem her ke<sī> geşte ser zi ḫaṭ-ı ḫāmūşī**
Zaḫmkārī ḫored ez tīġ-i siyeh tāb-ı suḫan

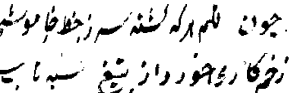

Ḳalem gibi bir kimseye ḫaṭṭı sükūtdan rūgerdān u süstpā olursa mümāşāṭ-ı tīġ-i kelāmdan güne güne zaḫm-ı tīġdan sitemdīde olur

15 **İmşeb ez fikr-i leb-i yār ney-i kilk merā**
Muje ḫabīd behem ez şekerḫ̌āb-ı suḫan

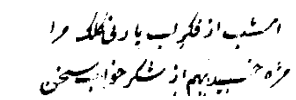

Bu gece fikr-i leb-i yārdan ḫāmem benim
Kirpikler birbiri üzre yatdı şeker-ḫāb-ı süḫandan

Yaᶜnī fikr-i vaṣf-ı leb-i şekerbāriyel bu gece neyḫāmem bir güzel şekerḫāb-ı süḫanı eyledi ḥüsn-i süḫan-i şīrīne muvaffaḳ oldı **(355b)**

16 **Nebuved şaḳḳ-ı ḳalem tīre ki kerdīd siyāh**
Şevket ez şuᶜle-i goftār-ı to miḥrāb-ı suḫan

نبود شق قلم تیره که کرد ید سیاه
شوکت از شعله گفتار تو محراب سخن

Olmaḳ şaḳḳ-ı ḳalem-i siyāh kim oldı siyāh
Şevket seniñ şuᶜle-i güftārından miḥrāb-ı süḫanda

Yaᶜnī ḳalem-i siyāhbaḫt olmaz Şevket'iñ nūr-ı feyż-i kelāmından zīrā miḥrāb-ı süḫanda şemᶜ-i süḫandan çoḳ kimseler lemᶜa-yı feyż kesb edip rūşen-i derūn oldı böyle olduġu ḥālde ḥüsn-i kelāmdan ḥisseyāb olmaḳ derkār oldı

550

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Ḫ'īşten rā bīdār ḫīş beḫod mūnis kon**
Dūrī ez ṣoḥbet-i āḥbāb kon hem meclis kon

خویشتن را بیدار خویش بخود مونس کن
زدوری از صحبت احباب کن هم مجلس کن

Kendini kendinden kes kendine mūnis ol
Īraḳlıḳ ṣoḥbet-i aḥbābdan et hem meclis ol

Yaᶜnī nefs-i hevā-yı dünyā-yı denī kendinden ḳaṭᶜ edip ḳadr <u> māhiyyet-i insāniyyeti idrāk edip insān ol dīger mūhabbet-i zīnet <u> ālāyiş-i cihān-ı fānīden dūr olup zindegān-ı ḥayāt-ı dünyā iḫtiyār edip ḥüsn-i zindegānī et

2 **Gerdiş-i çeşm sebükrūḥ-ı mujgān bunmā**
Şūḫī-yi meşḳ-i nigāh ez ḳalem-i nergis kon

گردش چشم سبکروح مژگان بنما
شوخی مشق نگاه از قلم نرگس کن

Gerdiş-i çeşm sebükrūḥ-ı müjgāna baḳ
Güzel meşḳ-i nigāh ḳalem-i nergisden et

Yaᶜnī her bir aᶜżā-yı cābecā-ı vücūd-ı Ḫüdādādıñda birer ḥüsn-i ᶜamel ile derkār olduġuna baḳ ḫālıḳına dāᵓimā şükr ü ṣenā-ı bīpāyān edip ḥüsn-i iᶜtiḳād u inḳıyād üzre ol

3 **Ger ġubārī beresed ez minnet-i iksīrī to rā**
Muşt-i ḫākeş be ser efşān u zer-i ḫod mis kon

گر غباری برسد از منت اکسیر ترا
مشت خاکش بسر افشان و زر خود مس کن

Eger bir ġubār yirişse iksīrden saña
Bir avuç ḫākinden başa seb kendi altınıñ baḳır et

Yaʿnī ġayr minnet-i ihsān ġubār-ı kimyā olsa eger bir avuç ḫāk maḳāmına vażʿ edip ḫāk gibi başıña ṣaç kendi altınıñ ḳavī baḳır olsun kimseden minnet ḳabūl etme yaʿnī ġayrdan ḳabūl-ı minnet cāʾiz değil bir vechle

4 **Mihr-i zer ḳayd buved naḳş-ı żamīret Şevket**
Sādeter ḫāṭır-ı ḫod rā ez kef-i müflis kon

Altın muḥabbeti ḳayd olur naḳş-ı żamīrinde Şevket
Ziyāde sāde kendi ḫāṭırıñ müflis eline et

Yaʿnī muḥabbet-i (356a) zer u sīm sāde żamīr kimselere ḳayd-ı ʿaẓīmdir böyle olduġu ḥālde sāde vü ṣāf derūn kimselere muḥabbet böyle olduġu ḥālde sāde vü ṣāf derūn kimselere muḥabbet-i zer u sīm belki muḥabbet-i dünyā çendān mülāyim değildir

551

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Meḫor çendīn ġam-ı rūz<ī> ḳanāʿatpīşe-i ḫod kon**
Çu gendum nān-ı ḫodrā ter zi āb-ı rīşe-i ḫod kon

Yeme bu ḳadar ġam-ı ḳısmet kendine ḳanāʿatkār et
Buġday gibi ekmeğin kendi köküñ ābiyle ıslad

Yaʿnī ḳayd-ı ḳısmet ile muḳayyed olup kederālūd olma ḳanāʿat iḫtiyār et **"naḥnü ḳasemnā"** āyetine taṣdīḳ edip rūz-merre ḳayd-ı ḥayātında iken ḳısmet u rızḳıñ ḥāżır u āmāde olduġuna īmān et belki buġday gibi kendi bīnā-yı ḥayātıñda rızḳıñ nümāyiş bulduġunu idrāk et

2 **Be rūz-ı ḫaşr be pervā-yı kesī kes rā nemībāşed**
Çe endīşī berāy-ı dīgerān endīşe-i ḫod kon

Rūz-ı ḫaşrde kimseniñ kimseye pervā<sı> olmaz
Ne endīşe edersin ġayrı için kendiñ endīşe et

Yaʿnī rūz-ı cezāda kimseden kimse fāʾidemend olmaz ne güne ḫayr ʿamel edersin kendiñ yoḳsa başḳa imdād-ı ümīd etmek ḫayāl-ı bāṭıldır esbāb-ı āḫiret dār-ı dünyāda āmāde et zīrā dünyā dār-ı fırṣatdır

3 **Keşī ey serv çend ez neşʾe-i reftār-ı ū ḫaclet**
Şarāb-ı cilve-i rengīn to hem der şīşe-yi ḫod kon

Çekersin ey serv nice onuñ neşʿ-i reftārında ḫaclet
Bir rengīn cilve-i bādesin sen daḫı şīşeye ḳoy kendiñ

Yaʿnī nice ġatyrınıñ ḥüsn-i ṣūret u ṭavr-ı ġarībinden ġıbṭa-ḫor olup şermsār olursun sen de daḫı ḳabiliyyet var güzel ḥüsn-i ṣūret kesb edip ṭavr-ı ġarībde cilveger ol

546

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Nişīnī tā be key ġāfil zebān rā vaḳf yā Rab kon**
Pey-i şeb zindedārī tā tevānī rūz-ı ḫod şeb kon

Otursun nice bir ġāfil lisānın vaḳf yā Rab ḳıl
Gece ḳakub bīdār olup ʿibādet etmeġe gece gündüz ḳıl

Yaʿnī nice ẕikr <u> **(356b)** fikr-i Bārī'den ḫālī olup ey ġāfil kendi lisānın vaḳf-ı tevhīdi ẕikr-i Bārī et belki mümkün u muḳtedir olduñsa ʿibādāt etmekde gece gündüz et yaʿnī şebḫīz olup gece ḳāʾimüʾlleyl ol

2 **Leb-i muḥtāc rāh-ı ḫāne-i ḥācet revā bāşed**
Be dunbāl-i duʿā-yı ḫod be rev iẓhār-ı maṭlab kon

Leb-i muḥtāc rāh-ı ḫāne-i ḥācetde revā olur
Kendi duʿān ardınca git iẓhār-ı maṭlab et

Yaʿnī ḫāne-i ḥācetde leb-i muḥtāc cāygīr u revā-yı maṭlab olur kendi derūn-ı ṣıdḳınla eylediğin duʿān bīrevā olup iẓhār-ı maṭlab et ḳabūle ḳarīn menzil-i merāma resīde olur

3 **Buved pinhān beher müut-i ġubāret çeşme-i nūrī**
Be gerdūn gerd-i hestī rā resān u nām kevkeb kon

Olur mestūr her bir avuç ġubārında bir çeşme-i nūr
Feleğe ġubār-ı hestī vāṣıl et ismini kevkeb et

Yaʿnī seniñ her bir aʿżā-yı vücūdunda bir nūr maẓhar-ı İlāhī nümāyāndır her bir āṣār-ı aʿżā-yı vücūduñ āsmān-ı rifʿat-i ḥüsn-i niyetde bir kevkeb-i maẓhariyyet ile lemeʿān olur

4 **Zi reng-i gul libās-ı ʿariyet dāred ser-i şebnem**
Beher meẕheb hevāyī cilve kon ammā meẕheb kon

Reng-i gülden libās-ı ʿariyet ṭutar üstünde şebnem
Her meẕhebde bir hevāyī ile cilve eyle amma meẕheb gibi eyle

Yaʿnī şebnemim gül üzre reng-i gülden libās-ı ʿāriyet giydiği sen daḫı gül meẕheb ol lākin vaḳt-ı ḥāle göre mümāşāt et

547

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 Neyem ġamgīn ki şemʿem rā ber endāz encümen bīrūn
Neyāyed nūrem ez maḥfil çu ʿıṭr-ı pīrehen bīrūn

Değilim ġam-gīn benim şemʿim at meclisden ṭaşra
Çıḳmaz nūrum meclisden būy-ı pirhen gibi ṭaşra

Yaʿnī cihān-ı fānīde ḥayātım mevte tebdīl olsa ġamgīn değilim zīrā benim ḥayāt u memātda benden feyżyāb olunmaḳ münḳatiʿ olmaz

2 Muheyyā-yı fenāyem perde ez ruḫsār-ı ḫod efken
Ki cān hemçun nigāh āyed zi rāh-ı çeşm-i men bīrūn

Fenāya āmādeyim (357a) *ruḫsārıñdan perde at*
Zīrā cān nūr-ı nigāh gibi rāh-ı çeşmimden gelir ṭaşra

Yaʿnī ḥüsn-i maḥbūb ile cān fedā etmeğe ḥāżır <u> āmādeyim bir kere lemʿa-yı āteş ḥüsn-i lemeʿān olsa sūz-ı ʿaşḳla ihrāk-ı vücūd ederim

3 Nemīgūyem be kes çun bāşed ez maʿnā suḫan lāġar
Benāled tā ḥadīṯ-i men neyāyed ez dehen bīrūn

Demem kimseye ne gūne olur maʿnādan süḫan lāġar
Nāle eyler tā ki benim kelāmım çıḳmasın aġızdan ṭaşra

Yaʿnī bir kimse süḫan-ı pūç u kelām-ı mālāyaʿnī ile tekellüm eyledikde taʿyīb etmem zīrā ben daḫı gāhice kelām-ı beyhūde vü süḫan-ı pūç ṣadādır olur nihāyet peşīmān <u> nādim olurum bile olduġu ḥālde kimse kelāmına iḥtirāz etmek mülāyim değildir

4 Merev ez Mıṣr hemrāh-ı nesīm ey būy-ı pīrāhen
Ki Yūsuf rā çehā oftād çun geşt ez vaṭan bīrūn

Gitme Mıṣırdan nesīm ile hemrāh ey būy-ı pīrāhen
Yūsufa neler vāḳıʿ oldı olduġu zamān vaṭandan ḫāric

Yaʿnī mıṣr-ı ʿālemde ebrū-yı zamān iʿtimād edip hempā vü hemdāş olma zīrā bu enbā-yı zamāndan gūne gūne vāḳıʿa-ı nābecā bedīd olur belki bu deştgāh-ı ʿālem bir cāh-ı ḫaṭardır

5 Ḥadīṯ<ī> kerd kustāḫāne ser ez ḳāmeteş ḳumrı
Be żarb-ı çūb-i serveş bāġbān kerd ez çemen bīrūn

Bir ḥadīṣ etdi küstāḫene ibtidā onuñ ḳāmetinden ḳumrı
Żarb-ı çūb-i servīden etdi bāġbān çemenden ṭaşra

Yaʿnī serv ḳāmet dil-berden ʿāşıḳ ḳumrumiṣāl küstāḫāne bir kelām tekellüm eylediğinden erbāb-ı seyr-i sülūk ʿāşḳ <u> ʿāşıḳı silk-i ʿaşḳdan iḫrāc eylediler yaʿnī şırr-ı ʿāşḳ-ı İlāhī ketm etmeyip iẓhār eyleyeni meydān-ı ʿaşḳdan ibʿād ederler

6 **Zi ġayret mīkoned girdāb çun çeşm-i ġazālān rā** غیرت میکند گرداب چون چشم غزالان را
Ser-i zülf<ī> ki dil rā mībered ez dest-i men bīrūn سر زلف که دلرا میبرد از دست من بیرون

Ġayretden eder girdāb çeşm-i ġazāllar gibi
Bir ser-i zülf ki göñlü götürür benim elimden ṭaşra

Yaʿnī bir zülf-i siyāh-ı pürpīç dilber göñlüm elimden olduġu (357b) zamān ġayret-i ʿaşḳ-ı muḥabbetden ḥalḳa-i kemend-i zülfünde çeşm-i ġazāl gibi siyāh edip ḳayd-ı muḥabbetde muḳayyed eder

7 **Nemīdānem ki vā kerd ez ḫam-ı zülfeş girih imşeb** نمیدانم که وا کرد از خم زلفش گره امشب
Ki sunbulpūş mīāyed nigāh ez çeşm-i men bīrūn که سنبل پوش می آید نگاه از چشم من بیرون

Bilmem kim açdı bu gece ḫam-ı zülfünde ʿuḳde
Zīrā sünbülpūş gelir nūr-ı naẓar gözümden ṭaşra

Yaʿnī bilmem kimdir maḥbūbuñ pīç <u> ḫam-ı zülfünü bāz etdi bu gece nūr-ı naẓar-ı sünbül gibi sāḥa-ı çeşmimde cilveger olur belki sāḥa-ı çeşm-i şebistān olmuşdur

8 **To rā Şevket zi ḫod dānest u kerd iẓhār-ı diltengī** ترا شوکت ز خود دانست و کرد اظهار دلتنگی
Mekon ey ġonce zinhār īn suḫan rā ez dehen bīrūn مکن ای غنچه زنهار این سخن را از دهن بیرون

Sende Şevket kendinden bilip etdi iẓhār-ı diltenglik
Etme ey ġonca ṣaḳın bu sözü ağızdan iḫrāc

Yaʿnī sırr-ı ʿaşḳ-ı ʿaşıḳ ey maḥbūb saña hemrāz olduġu eclden saña fāş eyledi ṣaḳın ey maḥbūb sen daḫı rāzı aġyāra fāş etme zīrā bu sırr-ı ʿaşḳ-ı ʿaşıḳ ile maʿşūḳ beyninde bir esrār-ı ilāhīdir ḳābil-i fāş değildir

552

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Negerded himmetem**[367] **ez cāme-i ʿuryāntenī bīrūn** نگردد همتم از جامه عریان تنی بیرون
Neyāyed Yūsufem ez çeh zi bīpīrāhenī bīrūn نیاید یوسفم از چه زبی پیراهنی بیرون

Olmaz benim ḥimmetim cāme-i ʿüryāntenlikden ḫāric

[367] Bu kelime metinde "محبتم" "muḫabbetem" şeklinde yazılmış fakat vezin ve anlam gereği "ḥimmetem" şeklinde okunmuştur.

Çıḳmaz benim Yūsuf'um cāhdan gömleksiz ṭaşra

Yaʿnī benim muḥabbet-i tecerrüdüm cāme-i ʿüryānlıkdan kef-i yedd edip iʿrāż etmez dīger Yūsuf-ı vücūdum cāh-ı ʿademden çıḳdığı ḥālde sāde çıḳmaz belki mestūrü'l-ḥāl ḫāric olur yaʿnī ʿālemi tecerrüd iḫtiyār eden ʿayb-ı dünyādan mestūr olur belki dār-ı āḫiretde daḫı maḥfūż olur

2 **Be rengī ḫacletālūdest ez nūr-ı to şemʿ imşeb**
Ki gerdīd āb āmed ez ḥarīr-i rūşenī bīrūn

Bir güne ḥacletālūddur seniñ nūruñdan şemʿ bu gece
Zīrā oldı ṣu geldi ḥarīr-i rūşenlikden bīrūn

Yaʿnī bir mertebe tāb-ı ruḥsār-ı ḥüsn-i maḥbūbdan şemʿ bu gece şermsār oldı ṣu kesilip kendi nār-ı şuʿlesinden cārī olup maḥv **(358a)** u iʿdām oldı

3 **Negerdīdest mūy[368]-ı men sefīd ez keşret-i pīrī**
Ki āmed penbeem ez cāme-i ʿuryāntenī bīrūn

Olmamışdır benim mūyum sefīd keşret-i pīrlikden
Zīrā geldi benim penbem cāme-i ʿüryān tenlikden ṭaşra

Yaʿnī sefīd mūy olduġum pīrlikden ḳıyās etme belki cāme-i ʿüryān tecerrüdden sertāpā vücūdumda nūr-ı feyż u irşād-ı rūḥāniyyet bedīd u āşiḳār oldı

4 **Zi bīṣabrī neçīdem gul ezū gulçīn-i ʿuryānem**
Tehī kef bord īn gulşen merā bī dāmenī bīrūn

Ṣabırsızlıkdan düşürmedim gül ondan ʿüryān gül düşürücüyüm
Eli boş götürdi bu gülzārdan beni bir eteksiz ṭaşra

Yaʿnī gülzār-ı ʿālemden bīṣabr olduġum eclden gül-çīn-i merām olmadım bile tehī dest olup pīrāhen-i maṭlabda peyker-i arzū sāde vü ʿüryān ḳaldı

553

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Girye-i men ez dil-i bītāb mīāyed bīrūn**
Seyl-i men ez çeşme-i sīmāb mīāyed bīrūn

Benim giryem bītāb göñlümden gelir ṭaşra
Benim seylim çeşm-i sīmābdan gelir ṭaşra

[368] Bu kelime metinde "بوی" şeklinde geçmiş fakat tamir edilerek "mūy" şeklinde okunmuştur.

Yaʿnī benim ḫūn-ı girye-i bīḳarārım bītāb olan derūn-ı dilden ḫurūc eder girye benim seyl-i ekşim çeşme-i sīmābdan çıḳar dāʾimā bīārāmdır

2 **Dest-i efsūs ez perīşānī çu mīārem be hem**
Çun dehān-ı zaḫm ez ū ḫūnāb mī āyed bīrūn

Ḥayf elin perīşānlıḳdan getirdiğim zamān birbirine
Dehān-i zaḫm gibi ondan ḫūnāb gelir ṭaşra

Yaʿnī dest-i nedāmet nādim u perīşān olduġum zamān bir yere cemʿ eylediğim ḥālde dehān-ı zaḫm gibi kef-i efsūs ḫūn çekān olur yaʿnī kendi ḳuṣūr-ı küsūrumdan nādim olup aġladıḳda ḳan aġlarım

3 **Ḫāneem berḳ-i ḥusn-i nīmrengī sūḫtest**
Cāy-ı dūd ez revzenem mehtāb mī āyed bīrūn

Ḫānemi berḳ-i ḥüsn-i nīmreng yaḳmışdır
Tütün yerine revzenimde mehtāb gelir ṭaşra

Yaʿnī ḫāne-i vücūdum berḳ-i berrāḳ ḥüsn-i tecellī yaḳmışdır dūda bedel revzen-i vücūdumdan nūr-ı feyż lemeʿān eder yaʿnī berḳ-i tecellī-i İlāhiye maẓhar oldı (358b) vücūdum dāʾimā nümūne-i feyż bedīd olur

4 **Kerde Şevket baḥr rā dīvāne seyl-i eşk-i men**
Şīven-i zencīreş ez girdāb mīāyed bīrūn

Eyledi Şevket deryāyı dīvāne benim seylāb-ı ekşim
Şīven-i zincīri girdābdan gelir ṭaşra

Yaʿnī seylāb-ı eşk-i tūfānḫīzim deryāyı dīvāne eyledi elḥāletü hāzihi ṣadā-yı nümūne-i zincīr girdāb-ı dünyādan semāʿ olunur

554

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Dūdem ez ser beski z'ān āteş nigāh āyed bīrūn**
Hemçu dūd [[ez]] şuʿle-i āhem ez külāh āyed bīrūn

Tütünüm ol ḳadar başdan o āteş nigāhdan gelir ṭaşra
Dūd gibi şuʿle-i āhım külāhdan gelir ṭaşra

Yaʿnī o āteş nigāh maḥbūbun nigāh-ı āteşīninden dūd-ı āh-ı derūnum başdan çıḳar ḳıyās olur şuʿle-i āhım devr-i külāhımdan çıḳar

2 **Key delīl-i menzil-i cānān tevāned şod tenet**
Āteş-i menzil kocā ez seng-i rāh āyed bīrūn

کی دلیل منزل جانان تواند شد تنت
آتش منزل کجا از سنگ راه آید برون

Nice delīl-i menzil-i cānān mümkündür olsun vücūduñ
Āteş-i menzil ne güne seng-i rāhdan gelir ṭaşra

Yaʿnī ġubār-ı cism ile ʿālem-i bālā menzil-i rūhāniyyete rehyāb u dest olunmaz sengde mużmer olan āteş menzil olmadığı gibi nefs-i ḳayd-ı ġubār-ı cism ile ʿālem-i rūḥāniyyete pervāz edemez

3 **Bes ki sertāpā-yı men şod hemçu sertāpā-yı ū**
Hemçu fānūsem zi pīrāhen nigāh āyed bīrūn

بسکه سرتا پای من شد همچو سرتا پای او
همچو فانوسم ز پیراهن نگاه آید برون

Ol ḳadar benim sertāpām onuñ sertāpāsından maḥv oldı
Fānūs gibiyim pīrāhenden nigāh çıḳar ṭaşra

Yaʿnī bir mertebe nūr-ı maẓhariyyet ḥüsn-i ʿināyet-i Bārī'ye maẓhar oldum fānūs-ı vücūdum nūr-ı şemʿ-i tecellī-i Bārī her ṭarafdan nümāyān olur

4 **Yek ʿazīz āḫir zi Mıṣr-ı serbülendī ber neḫāst**
Yūsuf-ı pestī meger ez ḳaṣr-ı cāh āyed bīrun

یک عزیز آخر ز مصر سربلندی بر نخواست
یوسف پستی مگر از قعر چاه آید برون

Bir ʿazīz nihāyet mıṣr-ı serbülendlikden ḳaḳmamışdır
Pestlik Yūsuf-ı Mıṣr meger ḳaṣr-ı cāhdan gelsin ṭaşra

Yaʿnī Mıṣr-ı ʿālemde bir kimse gīrengīr olsa ile feyżyāb olmuşdur meger kim mütevāżıʿ vü ḫākī olan kimse cāh-ı ḫākden ṭuluʿ **(359a)** edip ḫākden refʿ sultān-ı ʿalem olmuşdur

5 **Ḫūn-ı dil ez dīdeem mestāne mīāyed bīrūn**
Seyl ez vīrāneem dīvāne mīāyed bīrūn

خون دل از دیده ام مستانه می آید برون
سیل از ویرانه ام دیوانه می آید برون

Ḫūn-ı dil gözümden mestāne çıḳar ṭaşra
Seyl vīrānemden dīvāne çıḳar ṭaşra

Yaʿnī eşk-i çeşm-i giryānım mestāne çıḳar gözümden gūyā ḫāne-i derūn ḫarāb-ı dilden seylāb-ı ekşim dīvāne gibi güzerān eder

6 **Zaʿferān-ı ḫande-i berḳest kişt-i tāliʿem**
Naḫl-ı mūm-ı men zi āteşḫāne mīāyed bīrūn

زعفران خنده برق است کشت طالعم
نخل موم من ز آتشخانه می آید برون

Zaʿferān ḫande-i berḳdir mezraʿ-ı ṭāliʿim
Benim naḫl-ı mūmum āteş-hāneden çıḳar ṭaşra

Yaʿni kişt-i ṭāliʿim ḫande-i āteş-i berḳ ile nümāyiş bulmuş gibi zaʿferān gibi levn-i zerd ile muttāsıfdır gūyā mūm-ı vücūdum āteşḫānede perverde olmuş gibi yaʿnī vücūdum dāʾimā sitemdīde vü ġam azmūdedir

7 **Duḫter-i rez çun Zelīhā āyed ez dunbāl-i ū**
Yūsuf-ı mestem çu ez meyḫāne āyed bīrūn

دختر رز چون زلیخا آید از دنبال او
یوسف مستم چو از میخانه می آید بیرون

Duḫter-i rez Zelīhā gibi gelir onuñ ardınca
Benim Yūsuf-ı mestim meyḫāneden geldiği vaḳtde ṭaşra

Yaʿnī ḳaṣr-ı ṣafāḫānede bir güne mest-i pürneşāṭım mey-i gülfām dāʾimā baña māʾil u dildāde olmuşdur belki bāde baña taʿaşşuḳ etmişdir

8 **Kişt-i ummīd-i merā Şevket zi feyż ebr-i ʿāşḳ**
Ḫıżr cāy-ı berg-i sebz ez dāne mīāyed bīrūn

کشت امیدم را شوکت ز فیض ابر عشق
خضر جای برگ سبز از دانه می آید بیرون

Benim mezraʿ-ı ümīdime Şevket feyż-i ebr-i ʿaşḳdan
Berk-i sebze bedel Ḫıżr dāneden çıḳar ṭaşra

Yaʿnī benim kişt-i ümīdimden feyż-i ebr-i ʿināyet-i Rabbānī'den dāʾimā dāne-i ḥayāt-ı cāvid göğerir belki rehber-i Ḫıżr tevfīk-i dāne-i vücūdumda nümāyāndır

555

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Beski bītābest rāzem ez ḥicāb āyed bīrūn**
Neşʾeem der şīşe çun reng ez şarāb āyed bīrūn

بسکه بی تابست رازم از حجاب آید بیرون
نشئه ام از شیشه چون رنگ از شراب آید بیرون

Ol ḳadar bītābdır rāzım hicābdan çıḳar ṭaşra
Neşʿem şīşeden reng-i bāde gibi çıḳar ṭaşra

Yaʿnī ol ḳadar rāz <u> esrār-ı ʿaşḳ-ı İlāhī derūnumda per ü cevlān eyledi perde-i hicābı pāre pāre edip fāş-ı ʿālem oldı gūyā şīşe-i vücūdumda neşʾe-i mey-i muḥabbet (360a) şīşeden reng-i bāde ẓāhir u nümāyān olduġu gibi bedīd oldı

2 **Nīstem ez teşnegī şermende-i iḥsān-ı baḥr**
Şuʿlerā mīefşerem çendānki āb āyed bīrūn

نیستم از تشنگی شرمنده احسان بحر
شعله را می افشانم چند انکه آب آید بیرون

Değilim teşnelikden maḥcūb-ı ihsān-ı deryā
Şuʿle ṣıḳarım her ne ḳadar āb çıkar ṭaşra

Yaʿnī neşʾe-i aşḳ <u> muḥabbet olan kimseden teskīn-i ḥarāret-i ʿaşḳa deryūze-i āb etmez belki kendi sūziş-i āteş-i ʿaşḳ-i tābnākinden kendi ḥarāret-i ʿaşḳına teskīn verip ḫoşdil olur

3 **Ġonce ez şerm-ı dehān-ı teng-i ū ez bes godāḫt** غنچه از شرم دهان تنگ او از بس گداخت
Būy-ı gul hemçun nefes ez zīr-i āb āyed bīrūn بوی گل همچون نفس از زیر آب آید بیرون

Ġonca onuñ şerm teng dehānından ol ḳadar eridi
Gül ḳoḳusu nefs gibi zīr- i ābdan gelir ṭaşra

Yaʿnī ġoncagül-i şermdehān-ı teng u zarīf dilberden bir mertebe eriyip şu oldı būy-ı gül nefs gibi zīr-i ābdan müşāhede olurdı

4 **Ḫāne-i rūşendilān rā iḥtiyāc-ı şemʿ nīst** خانهٔ روشن‌دلان را احتیاج شمع نیست
Ger zemīn-i mā[369] bekāvī āfitāb āyed bīrūn گر زمین را بکاوی آفتاب آید بیرون

Ḫāne-i rūşen diller şemʿa iḥtiyāc değildir
Eger bizim zemīnimiz ḳazsan āfitāb çıḳar ṭaşra

Yaʿnī ḫāne-i vücūd-ı ehl-i ṣafvet ġayrdan kesb-i ṣafvet etmeğe muḥtāc değil zīrā ehl-i ṣafvetiñ tamām-ı aʿżā-yı vücūdunda ṣafvet-i irşād nümāyāndır

5 **Ez sebükrūḥī tenem Şevket bīrūn şod zi āsümān** از سبکروحی تنم شوکت بیرون شد از آسمان
Īn güher ez zīr-i deryā çun ḥabāb āyed bīrūn این گهر از زیر دریا چون حباب آید بیرون

Sebükrūḥlukdan vücūdum Şevket āsümāndan ṭaşra oldı
Bu güher zīr-i deryādan ḥabāb gibi çıkar ṭaşra

Yaʿnī tecerrüd-i sebükrūḥlukdan āsümānı mürūr edip aʿlā-yı ʿiliyyine pāk-ı vücūd ile destres oldum gūyā bu deryā-yı ʿālemde ḫiffet-i vücūd ḥasebiyle bālā-yı ʿālemde ḥabāb gibi cāygīr olup baʿde maḥv-ı vücūd eyledim

556

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün /Feʿūlün)

1 **Zi dāġest lāle rā dil der beyābān** ز داغست لاله را دل در بیابان
Siyehter bāşed ez çeşm-i ġazālān سیه‌تر باد از چشم غزالان

Dāġdandır lāleye göñül beyābānda
Ziyāde siyeh olur dīde-i āhūlardan

Yaʿnī lāleye destgāhda muʿteber olmaya sebeb dāġ-ı (360a) derūn-ı dildir belki ʿāşıḳ derūn pür dāġa müşābih olduġuçundür

2 **Be yād-ı ḫaṭṭeş ez bes girye kerdem** بیاد خطش از بس گریه کردم
Buved der dīde-i men sebz-i mujgān بود در دیدهٔ من سبز مژگان

[369] Kelime metinde "را" "rā" şeklinde yazılmış fakat vezin ve anlam gereği "mā" şeklinde okunmuştur.

Yād-ı ḫaṭṭıyla ol ḳadar girye eyledim
Olur gözümde sebz-i müjgān

Yaʿnī yād-ı haṭṭ-ı reyḥān-ı maḥbūb ile ol ḳadar giryān-ı āb-ı dīde rīzān eyledim müjgānım sāḥa-ı kenār-ı çeşmimde sebz <u> nūr-ı ümīd oldı

3 **Naṣīb-i men neşod yek şīşe-i mey**
Neçīdem berg-i sebzī zīn gulistān

Benim naṣībim olmadı bir şīşe şarāb
Düşürmedim bir berg-i sebz bu gülistāndan

Yaʿnī gülzār-ı ʿālem-i fānīden şemme-būy-ı neşʾe ile ẕevḳyāb olup bir berg-i sebz-i ṣafā çīde olmadım yaʿnī bu ʿālem-i fānīde bir ān rahāt görmedim

557

(Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilātün/Feʿilün)

1 **Mīdihed subḥa-i sunbul ḫaṭṭ-ı reyḥānī-yi to**
Gul-i ḫūrşīd zened būse be pīşānī-yi to

Verir subḥa-i sünbül ḫaṭṭ-ı reyḥānıñ seniñ
Gül ḫūrşīd būse seniñ alnıñ üzre

Yaʿnī devr-i ḥüsn-i dilberde nevremīde haṭṭ-ı reyḥān-vārından subḥa-ı ṣaddāne-i muḥabbet bedīd olur dīger ṣabāḥü'l-ḫayr pīşānī güneş yüzlü maḥbūbuñ alnında būseden gül-i ḫūrşid nümāyān ü ẓāhir olur

2 **Tā be key rū būdet turş zi nādānī-yi to**
Bāşed eflāk ḫum-ı sirke zi pīşānī-yi to

Nice çehresinden olsun turş seniñ nādānlığın
Olur eflāk sirke küpü seniñ alnından

Yaʿnī nice bir nādānlıġından tuşrrū olup ḫām-ı eflāk seniñ turş cebīniñden ḫum-ı sirke olsun yaʿnī nice bir ḳażā vü ḳaderden rūgerdān olup ġazabnāk olursun belki dāʾimā ḫande-i kenān olup ḳażā vü ḳadere teslīm olup āsūdeḥāl ol

3 **Āmedī dāġ-ı dilem eşk şod ez çeşmem rīḫt**
Nān-ı men āb şod ez ḫaclet-i mihmānī-yi to

Geldiñ sen dāġ-ı dilim gözyaşı oldı gözümden ṭöküldi
Benim ekmeğim ṣu oldı seniñ hicāb-ı misāfirliğinden

Yaʿnī **(360b)** firāḳḫāne-i ʿuşşāḳa pānihāde olduk dāġ-ı derūn firāḳ-ı ʿuşşāḳ eriyip ṣu oldı eşk-i çeşm bedel gözümden rīzān olup maḥv u nābūd oldı gūyā mā-ḥażar farż-ı nān-ı muḥabbet ḥicāb-ı mihmāndan maḥv u nābūd oldı

4 **Ey ki dārī pey-i taʿmīr-i cihān gil der āb**
Cāy-ı seyl şod ābād zi vīrāne-yi to

ای کہ داری پی تعمیر جہان گل در اب
جای سیل شد ابا د ز ویرانی تو

Ey kimse ki ṭutarsın ṭopraḳ şude taʿmīr-i dünyā ardınca
Seyl mekānı oldı maʿmūr seniñ vīrāneliğinden

Yaʿnī ey kimse ki taʿmīr-i ḫāneden cihān-ı sūdende olmaġı pīşekār etmişsin belki taʿmīr-i vücūd-ı ḥādiṯ ḳaydına muḳayyed olmuşsun seniñ taʿmīr eylediğin ḫānedān belki bīnā-yı vücūd seylāb-ı ḳażā-ı ḫāndān endāze-i cāy-ı ḳarār oldı cümlesi harāb <u> berbād oldı

5 **Şevket inkār ʿabeş çen konī dāniş rā**
Du leb<ī> dāde şehādet <be> suḫandānī-yi to

شوکت انکار عبث چند کنی دانشرا
دو لب داده شهادت بسخندانی تو

Şevket ʿabeş nice bir inkār edersin ʿilmi
İki dudaġıñ vermiş şehādet seniñ süḫandanlığına

Yaʿnī Şevket ʿilm <u> faẓlı ne güne inkār edersin henüz ʿilm <u> hünere seniñ iki lebiñ şehādetgüydur

558

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ey kitāb-ı ḫūş nigāhī pur zi ḥarf-i nāz-ı to**
Surme-i çeşm-i ġazālān sırr be muhr-ı rāz-ı to

ای کتاب خوش نگاهی پر ز حرف ناز تو
سرمۂ چشم غزالان سر بمهر راز تو

Ey kitāb ḫoş nigāhlık ṭolu ḥarf-ı nāzikden seniñ
Sürme-i dīde-i āhūlar rāz-ı mestūruñ seniñ

Yaʿnī ey maḥbūb-ı ʿālempesend kitāb-ı nüsḫa-ı ḫoşnigāhlıkda memlū vü mesṭūr olmuşdur seniñ ḥarf-ı nāzik u şīve-i pesendīdekārıñ dīger siyāh şūḫ çeşm-i āhūvār dilberānıñ bir nümūne-i rāz-ı dilfirībiñ

2 **Reng-i gul āteşperest-i şuʿle-i ruḫsār-ı tost**
Būy-ı müşg āhū-yı gīsū-yı kemend endāz-ı to

رنگ گل آتش پرست شعلۂ رخسار تو ست
بوی مشک آهو گیسوی کمند انداز تو

Reng-i gül āteşperest şuʿle-i ruḫsārıñdır seniñ
Būy-ı müşg seniñ āhū-yı zülfüne kemendendāz

Yaʿnī rūy-ı āteşfām pürnāb-ı maḥbūba gül-i ʿaşıḳ u üftāde olup āteşperest gibi (361a) şuʿle-i ḥüsn-i dilberden sūznāk olmuşdur dīger būy-ı müşg-i āhū-yı zülf-i dilber kemāl-ı ḥırṣ-ı muḥabbetden kemendendāz olmuşdur yaʿnī giriftār olmuşdur

3 **Ez ḥayā ẓāhir ḫamūşī pīş-i men ammā be dil**
Mīdihī düşnām mīāyed be gūş āvāz-ı to

از حیا ظاہر خموشی پیش من اما
میدہی دشنام می آید بگوشم واز تو

Ḥayādan ẓāhiren ḫamūşsun benim önümde amma göñülde
Verirsin şetm gelir ḳulaġa seniñ āvāzıñ

Yaʿnī şūreten ḥayā ḥayā ḥiss-i muḥabbetden baña muḳābil olduḳda ḫamūş olup mülāyimgūn e ṭavr ile gösterirsin ammā derūn-ı ʿāşıḳa ġażab-ı sitem ile düşnām edersin zīrā ṣadā-yı düşnām-ı maḥbūb derūnī semāʿ olunur

4 **Mīkonī şebgīrī vü ḫūrşīd ruḫsārān be rāh**
Ez ḥarīr-i ṣubḥ endāzend pāendāz-ı to

میکنی شبگیری وخورشید رخسارن براہ
از حریر صبح اندازند پا انداز تو

Edersin şebgīrlik ḫūrşīd ruḫsārlar yol üzre
Ḥarīr-i ṣubḥdan atarlar seniñ pāendāzıñ

Yaʿnī gece yola gitmekden ḫūrşīd ruḫsārlar āgāh olmuş beyāż-ı ḥarīr-i ṣubḥdan reh-güzārında ayaġıñ altına ferş-i rāh ederler

5 **Çun ḥarīf-i çeşm-i gīrāyet şeved muşt-i perem**
Ḫūn-ı germ-i ṣad semender mīḫored şehbāz-ı to

چون حریف چشم گریانت شود مشت پرم
خون گرم صد سمندر میخورد شہباز تو

Ne güne seniñ çeşm-i gīrāña ḥarīf olsun bir avuç perim
Yüz semender ḫūn-ı germiñ yer seniñ şehbāzıñ

Yaʿnī ne güne murġ-ı dilim çeşm-i şehbāz-ı ṣayyād ki ḥarīf olsun zīrā seniñ şehbāz-ı çeşmiñ yüz semender miṣāl ʿāşıḳ-ı āteşmizāc ṣayd edip ḫūn-ı germ-i ʿāşıḳ-ı āteşmizāc nūş etmişdir

6 **Pīr gerdīdīm u şod ʿahd-i cevānīhā-ı to rā**
Geşteest encām-ı mā vü mīşeved āġāz-ı to

پیر گردیدم و شد عہد جوانیہا ترا
گشتہ است انجام ما و میشود آغاز تو

Pīr oldum u oldı seniñ ʿahd-ı gençlikleriñ
Olmuşdur benim nihāyetim olur seniñ ibtidā vaḳtiñ

Yaʿnī ben ʿāşıḳ-ı pīr-i fānī oldum nihāyet derece-i ʿaşḳa resīde oldum henüz seniñ ol kemāl-i ḥüsn u zamān-ı şebābetiñdir

7 **Hemdemet çun geşt maʿnā kunc fikrī pīş kerd**
Bes buved Şevket ney-i kilk ez cihān-ı demsāz-ı to

ہمدمت چون گشت معنی کنج فکری پیش کر
پس بود شوکت نی کلک از جہان دمساز تو

Hemdemiñ maᶜnā olduġu (361b) *zamān güşe-i ᶜuzlet fikri iḫtiyār et*
Kāfī olur Şevket ney ḫāmeye dünyāda dem-sāzıñ seniñ

Yaᶜnī ḥaḳīḳat-i ḥāle vāṣıl olduġuñ zamān güşe-i ᶜuzlet iḫtiyār edip ẕikr-i fikr-i Bārī ile evḳatgüzār ol zāhiren ḳīl u ḳal şerᶜ-i mübīnden ferāġat edip bāṭın-ı şerᶜ-i mübīne temessük et

559

(Mefᶜūlü/Fāᶜilātü/Mefāᶜīlü/Fāᶜilün)

1 **Ey güş-ı du ᶜālem be ṣadā-yı ceres-i to**
Vāy-ı bulbul pervāne esīr-i ḳafes-i to

ای گوش دو عالم بصدای جرس تو
وای بلبل پروانۂ اسیر قفس تو

Ey iki ᶜālemiñ güşu seniñ ṣadā-yı çeresiñde
Vāy-ı bülbül <u> pervāne seniñ esīr-i ḳafesiñ

Yaᶜnī ey fāᶜil-i muḫtār olan Allah iki ᶜālemiñ güş-ı vücūdu seniñ ṣadā-yı ḥükm-i aḥkāmıña muntaẓır u münḳad vāy-ı maḥbūb-ı ḥaḳīḳī ẓāhiren u bātınen olan ᶜāşıḳlarıñ ḳafes-i ᶜāşḳda muḳayyed u maḥbūs

2 **Pervāne-i şemᶜ-i to koned nāz be ḫūrşīd**
Ber şīre cānhā nenişīned mekes-i to

پروانۂ شمع تو کند ناز بخورشید
بر شیرہ جان ہا نہ نشیند مگس تو

Seniñ pervāne-i şemᶜiñ nāz eder ḫūrşīde
Şīre cānlar üzre oturmazlar seniñ sineğiñ

Yaᶜnī seniñ pervāne-i şemᶜiñ nāz eder ḫūrşīd-i ᶜāleme nāz edip rūgerdān olur dīger seniñ sinek gibi ᶜāşıḳlarıñ ḥüsn-i şirīn-i ehl-i cihāna iltifāt etmezler

560

(Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilātün/Fāᶜilün)

1 **Ey ḥayāt-ı Ḫıżr ḥaṭṭ-ı sebz ez dīvān-ı to**
Ġonce-i nīlūferī eflāk ez bostān-ı to

ای حیات خضر خط سبز از دیوان تو
غنچہ نیلوفری فلاک از بستان تو

Ey ḥayāt-ı Ḫıżr bir ḥaṭṭ-ı sebz seniñ dīvānıñda
Bir ġonca nilüferi eflāk seniñ bostānıñda

Yaᶜnī ey o kimse ḥayāt-ı ebed-i Ḫıżr seniñ dīvān-ı ḳudretiñle bir ḫaṭṭ-ı sebzdir dīger eflāk-ı sebᶜa bir ġonca-ı nilüfer bostān-ı ḳudretiñde

2 **Dāmen-i ḫod rā keşīdī ez kef-i oftādegān**
Ṣad girībān çāk şod ez ḥasret-i dāmān-ı to

دامن خود را کشیدی از کف افتادگان
صد گریبان چاک شد از حسرت دامان تو

Kendi eteğin çekersin üftādedir elinden
Yüz yaḳa yırtıldı ḥasret-i dāmānıñdan seniñ

Yaʿnī sen ʿāşıḳ-ı üftādelerden dāmen keşīde olursun lākin bilmezsin yüz ʿāşıḳ-ı dil-rīşiñ dāmān-ı girībānı seniñ ḥasret-i dāmān-ı vaṣlında pāre pāre olmuşdur

3 **Reft ṣād ḥaşr u be yādem çeşm-i maḫmūret henüz**
Ḥalḳa<ī> dārend çun mujgān(262a)siyeh mestān-ı to

Gitdi yüz ḥaşr-ı yādıñdan seniñ çeşm-i maḫūruñ şimdi
Ḥalḳa ṭutarlar müjgāñ gibi siyeh mestler henüz

Yüz sūziş ḥaşr-ı ḫāṭırımdan güzerān edip geçdi ḥālā şimdi seniñ çeşm-i maḫmūruñ ḥalḳa ṭutarlar müjgān-ı siyeh şimdi yaʿnī zamān-ı ḥaşrden ṣoñra daḫı seniñ çeşm-i mestiñ ile ʿāşıḳlar mest-i müdām-ı ʿaşḳ olurlar

4 **Çūb-i tīr-i ḫ̌īş gūyā kerde ez naḫl-i gul**
Nāle çun minḳār-ı bulbul mīkoned peykān-ı to

Kendi oḳ aġacın eylemiş gūyā naḫl-ı gülden
Nāle minḳār-ı bülbül gibi eder seniñ peykānıñ

Yaʿnī peykān-ı tīr-i sitem-i dilber dilbere üftāde olmuş gibi dāʾimā nāle-i ḥazīn ile feryād eder

5 **Bārhā ḫamyāze ez mūy-ı miyānet mīkeşem**
Yek ser-i mū nīstem şermende-i iḥsān-ı to

Çoḳ kere mūy-ı miyānıñdan ḫamyāze çekerim
Bir ḳıl başı ḳadar değilim seniñ şermende-i iḥsānıñ

Yaʿnī dāʾimā fikr-i mūmiyān dilber ile endīşe-i bārīk ile endīşenāk olup ḫamyāze-i fikr-i bārīk ederim mūmiyāñ dilberde ser-i mū ḳuṣūr-ı iḥsān görmedim

561

(Mefʿūlü/Mefāʿilü/Mefāʿilü/Faʿūlün)

1 **Çeşm ki ḫored āb zi ruḫsār-ı ter-i ū**
Ḫūrşīd şeved ḫīre zi nūr-ı naẓar-ı ū

Bir göz ki içer ṣu onuñ ruḫsār-ı terinden
Ḫūrşīd olur onuñ nūr-ı naẓardan ḫīre

Yaʿnī bir göz rūy-ı pürnūr-ı maḥbūbdab münevver olsa güneş onuñ nūr-ı naẓarından maḥv-ı nūr edip perīşān olur

2 **Ḫāk-ı dereş ez cilve-i cānest sebükrūḥ**
Murġīst hevāyeş ki nefeshāest per-i ū

Ḫāk-ı deri cilve-i cānāndan sebükrūḥdur
Bir murġdur hevāsı ki nefslerdir onuñ per

Yaʿnī şīve-i ḫākdir cānān şinīdecān gibi laṭīf ü sebükrūḥdur dīger hevā-yı ḫāk kūy-ı cānān gūyā bir ḳuşdur oña bāl u per-i pāk erbāb-ı nefsleriñ nefsi olmuşdur yaʿnī kaʿbe-i kūy-ı cānān erbāb-ı nefsiñ pāk nefslerinden şerefyāb olmuşdur

3 **ʿUryānem ez ān der naẓar-ı ḫalḳ ki dāred**
Pīrāhen-i men tār zi mūy-ı kemer-i ū

Bürehneem bunuñ için naẓar-ı ḫalḳda ki ṭutar
Benim pīrāhenim rişte onuñ (362b) *mūy-ı kemerinden*

Yaʿnī naẓar-ı ḫalḳda böyle bürehne ten u lāġar olduġuma bāʿiṣ mū-miyān-ı yār ile tār-ı pirhen fikrim olduġu dāʾimā fikr-i mūy-ı kemer yādıyla evḳatgüzār u tecerrüd-i ḥāl u daḳīḳ-i fikr u endīşe ḥāṣıl eyledim

4 **Naḫlī ki zi taʿameş nezed ẕāʾiḳa zevḳī**
Coz nīm regī nīst be ʿālem şemer-i ū

Bir naḫl ki onuñ ṭaʿamından ẕevḳ ẕāʾiḳayāb olmasa
Yarım yapraḳdan başḳa yoḳdur ʿālemde onuñ şemeri

Yaʿnī bir naḫl-ı vücūd ondan ʿālem fāʾidemend olmasa onuñ ḥāṣılı yarım yapraḳdan ziyāde olmaz ḥāṣıl fāʾidesiz vücūdda kendine daḫı nīm fāʾide olmaz

5 **Sergeşte şod ez noḳta-i ḫāleş dil Şevket**
Çun dāʾire peydā nebuved pā vü ser-i ū

Sergeşte oldı noḳṭa-ı ḫālinden dil Şevket
Dāʾire gibi ẓāhir olmaz ayaġı vü başı onuñ

Yaʿnī ḫayāl-i noḳṭa-ı ḫāl-i dilber ile bir mertebe sergeşte vü serāsīme ṭutdı Şevket pergār gibi pā vü seri birbirinden fark olmadı

562

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Ez leṭāfet beski nūrānī buved taḫmīr-i ū**
Pertev-i fānūs bāşed gerde-i taṣvīr-i ū

Leṭāfetden ol ḳadar nūrānī olur onuñ siriş-i ṭıyneti
Pertev-i fānūs olur gerde-i taṣvīri

Yaʿnī ol ḳadar māye-i sirişt-i maḥbūb nūr u leṭāfetāmīzdir heykel-i vücūdu nūr-ı fānūs gibi bedīdār olur

2 **Tā gehem mujgān-ı çeşm-i dāġ bāşed tīr-i ū**
Dīde-i zaḫm-ı merā ebrū şeved şemşīr-i ū

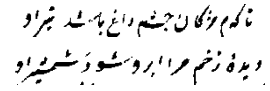

Belki müjgān-ı dīde dāġ ola onuñ tīri
Benim çeşm-i zaḫmıma ebrū olur onuñ şemşīri

Yaʿnī benim çeşm-i dāġıma tīr-i müjgān yār-ı müjgān olur belki dīde zaḫm-ı derūnuma şemşīr-i ebrū-yı yārı ebrū eyledim

3 **Ḫāne-i Mānī zi cūş-ı fikr āḫir pīr şod**
Kerd müyeş rā sefīd endīşe-i taṣvīr-i ū

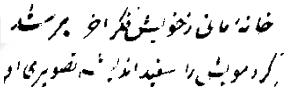

Ḫāne-i mānī cūş-ı fikrden āḫir pīr oldı
Etdi müyuñ beyāż onuñ endīşe-i taṣvīri

Yaʿnī ḫāne-i endişe-i mānī gūnāgūn fikr-i taṣvīr ile pīr u köhnsāl oldı maḥbūbuñ ḥüsn-i ṣūretiñ naḳş-ı taṣvīr etmede ʿāciz ḳaldı belki müy-ı ser endīşe-i fikr-i sefīd oldı

4 **Nāvek-i mujgāneş ez zaḫm<ī> merā ḫāmūş kerd**
Āhen-i peyḳan zi seng-i surme dāred tīr-i ū (363a)

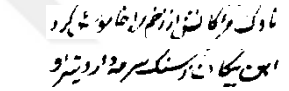

Nāvek-i müjgān bir zaḫmdan beni ḫāmūş etdi
Āhen-i peyḳan seng-i sürmeden ṭutar onuñ tīri

Yaʿnī nāvek-i müjgān-ı dilber bir zaḫm ile beni sükūt edip tamām eyledi gūyā āhen-i peykān-ı maḥbūb seng-i sürmeden sāḫte olmuşdur

5 **ʿUḳde-i ḫāṭır be her ṣahrā ki be rīzem ez cunūn**
Rişte-i gevher şeved tār-ı rem-i naḫçīr-i ū

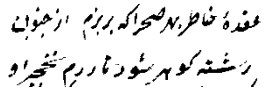

ʿUḳde-i ḫāṭır her bir beyābānda ki ṭökerim cünündan
Rişte-i güher olur onuñ tār-ı rem-i naḫçīri

Yaʿnī derūn-ı dildeki ʿuḳde-i cünūniyyetim her ḳanḳı ṣaḥrāda ḥall u ifşā eylesem o ṣaḥrānıñ āhū-yı şikārları bir güzel ḥüsn-i ḥāl-ı cünūniyyet kesb eder

6 **Ḫāne-i ʿāşıḳ ḫarāb ez mevc-i seyl-i dūstīst**
Mītevān kerd ez ġubār-ı ḫāṭır<ī> taʿmīr-i ū

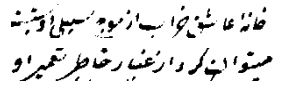

Ḫāne-i ʿāşıḳ ḫarāb mevc-i seyl-i dostlukdandır
Mümkündür etmek ġubārdan onuñ ḫāṭırın taʿmīr

Yaʿnī ḫāne-i dil-i ʿāşıḳ kemāl mertebe rūz-ı muḥabbetden vīrān olmuşdur mümkündür maʿşūḳ-ı dilfirīb cüzʾ-i vaṣl-ı iltifāt ile ābād <u> maʿmūr etsin

7 **Ez esīrīhā-yı mā ān serv ḳadd tīr efkenest**
Kerdeend ez ṭavḳ-ı ḳumrı ḥalḳa-i zihgīr-i ū

Bizim esīrliklerimizden o serv ḳadd oḳ atıcıdır
Eylemişler ṭavḳ-ı ḳumrıdan onuñ ḥalḳa-i zihgīriñ

Yaʿnī maʿşūḳuñ meydān-ı muḥabbetde şöhretşiʿār olması ancaḳ ʿāşıḳlarıñ maʿşūḳa kemāl-ı ʿaşḳ <u> muḥabbet ile ʿalāḳatüʾl-ülfet eylediklerinden

8 **Kerde kār-ı revġan-ı gul ḫūn-ı germ kuştegān**
Mīşeved rūşen çerāġ-ı şuʿle ez şemşīr-i ū

Eylemiş revġan-ı gül ʿameliñ ḫūn-ı germ şehīdler
Olur rūşen çerāġ-ı şuʿle onuñ şemşīrinden

Yaʿnī şuʿle-i revġān gül gibi ḫūn-ı germ-ı şehīd-i ʿaşḳ olanlar ʿālemi güzel rengīn <u> rūşen eylemişler şemşīr-i maʿşūḳdan çerāġ-ı şuʿle rūşen olup belki ʿālem-i çerāġān olur

9 **Āb u rengeş zi şūḫī nīst ber yekcā ḳarār**
Kāġıd-ı ebrī koned āyīne rā taṣvīr-i ū

Āb u reng şūḫluḳdan yoḳdur bir yerde ḳarār
Kāġaz-ı ebrī eder āyīne-i taṣvīri onuñ

Yaʿnī āb u tāb-ı reng-i ḥüsn-i dilber şūḫluġundan bir yerde ārām etmez ʿaks-ı ṣūret-i ḥüsn-i (363b) dilber sāḥa-yı ḫāne-i mirʾat kāġaz-ı ebrī gibi bedīd eyler

10 **Ez hevā gīred perī rā ceẕb-i şevḳ-i sīneem**
Mīkoned gīrāy<ī>-ı āġūş-ı men teşḫīr-i ū

Hevādan ṭutar per ceẕb-i şevḳ-i sīnem
Eder benim āġūşum ṭutmaḳlıġı teşḫīr onu

Yaʿnī ceẕbe-i şevḳ-i sīnem hevādan bāl u per aḫẕ eder ceẕbe-i āġūşum maḥbūbu ceẕb u teşḫīr edip derkenār eder belki ḫodbeḫod ceẕbe-i āġūşum maḥbūbu ceẕb edip derkenār eder

11 **Şuʿle-i şevḳem be zindānī ki rīzed reng-i berḳ**
Şuʿle-i cevvāle gerded ḥalḳa-i zencīr-i ū

Şuʿle-i şevḳim bir zindāna ki ṭöker reng-i berḳ
Şuʿle-i cevvāle ḥalḳa-i zinc̄īri onuñ

Yaʿnī̄ şuʿle-i şevḳım ḳayd-ı zindān-ı muḥabbete āteşefşān olsa ḥalḳa-i zinc̄īr-i muḥabbet şuʿle-i cevvāle gibi nümāyān olur belki meydān-ı muḥabbet ʿulüvvüefşān olur

12 **Sāye-i tī̄geş be mujgān surme ḫ̌āhed keşed**
Bāliş-i muḫmel buved ḫ̌ābī̄den-i şemşī̄r-i ū

سایهٔ تیغش بمژگان سرمه خواهد کشید
بالش بیخبان بود خواب بدن شمشیر او

Sāye-i tī̄ġi müjgāna sürme çekmek ister
Ḳaṭī̄fe yaṣdıḳ olur onuñ şemşī̄riniñ yaṭmaḳlıġı

Yaʿnī̄ sāye-i tī̄ġ-i ebrū-yı dilber ḫāb-ı rāḥata bādī̄dir

13 **Nī̄st Şevket rā be bezmeş ez ḥayā rāh-ı suḫan**
Mī̄çeked ḫūn-ı ḫāmūşī̄ ez reg-i taḳrī̄r-i ū

نیست شوکت را بزمش از حیا راه سخن
میچکد خون خموشی از رگ تقریر او

Yoḳdur Şevkete meclisinde ḥayādan kelāma ṭarī̄ḳ
Ṭamlar ḫāmūşluk ḳanı onuñ ḳanı reng-i taḳrī̄rinden

Yaʿnī̄ meclis-i vuṣlat-ı cānānda şerm-i ḥicābdan Şevkete mecāl-i süḫan yoḳdur çun sükūtu Şevketiñ reg-i taḳrī̄rden aḳar yaʿnī̄ bezm-i cānānda sükūt olmaḳ derkārdır

563

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Sūy-ı men gāhī̄ ki mī̄ared nesī̄m āvāz-ı ū**
Efkenem ez perdehā-yı gūş pāyendāz-ı ū

سوی من گاهی که می آرد نسیم آواز او
افکنم از پرده های گوش پای انداز او

Benim semtime baʿż kere ki getirir rūzgār onuñ ṣadāsın
Bırakırım ḳulaḳ perdelerinden onuñ ferş-i rāhın

Yaʿnī̄ kāhī̄çe ṣadā-yı maḥbūbu hevā-yı muvāfıḳ benim ṭarafıma getirdikde perde-i gūşum ferş-i pāyendāz ṣadā-yı maḥbūb ederim

2 **Nāme-i Mecnūn-ı men ez dil nemī̄āyed bī̄rūn**
Bāşed ez çeşm-i ġazālān surme-i āvāz-ı ū(364a)

نامهٔ مجنون من از دل نمی آید بیرون
باشد از چشم غزالان سرمه آواز او

Benim nāme-i Mecnūn'um göñülden çıḳmaz ṭaşra
Olur çeşm-i ġazāllardan onuñ sürme-i āvāzı

Yaʿnī̄ nāme-i derūnum göñülden çıḳmaz zī̄rā sürme-i çeşm-i maḥbūblar ṣadā-yı nāleme sürme-i āvāz olmuşdur

3 **Her ḥabābī surmedānī geşt pindārī ki bāz**
Kerd ber deryā nigāhī nergis-i ġammāz-ı ū

Her bir ḥabāb bir sürmeden oldı ḳıyās edersin ki bir de
Etdi deryāya bir nigāh onuñ nergis-i ġammāzı

Yaʿnī çeşm-i siyāh ile deryā-yı ʿāleme bir nigāh eyledi bir daḫı maḥbūb her bir ḥabāb-ı deryā bir sürmedān gibi bedīd oldı yaʿnī ʿayn-ı maẓhariyyet-i Bārī'ye ʿālem maẓhar olmaḳ ḥasebiyle günāgün zühūrāt-ı ʿacībe-i ʿālemde ẓāhir oldı

4 **Sunbul ez şemʿ-i mezāreş cāy-ı dūd āyed bīrūn**
Her ki gerded küşte-i çeşm-i kemendendāz-ı ū

Sünbül şemʿ-i mezārından tütün yerine gelir ṭaşra
Her kim ki olur şehīd-i çeşm-i kemendendāzı onuñ

Yaʿnī her kim ṭarīḳ-i ʿaşḳ <u> muḥabbet ile şehīd olursa tā rūz-ı ḥaşre dek onuñ merḳadinden nūr-ı irşād lemeʿān edip bedīd olur

564

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Bāşed mey-i piyāle-i gulreng-i āl-ı ū**
Ez ḫaṭṭ-ı sebz toḫm-ı benefşest ḫāl-i ū

Olur bāde-i piyāle-i gülreng-i ālı onuñ
Ḫaṭṭ-ı sebzden toḫm-ı benefşedir onuñ ḫālī

Yaʿnī maḥbūbuñ reng-i eli gülgūn-ı bāde-i sāġar gibidir dīger ḫaṭṭ-ı sebz-i nevremīde ḫāl-ı ʿārız ile toḫm-ı benefşe ile reyhān gibidir

2 **Ez çeşmesār-i çeşm-i ḳadeh āb ḫordeest**
Mey mīçeked zi cilve-i mevzūnnihāl-i ū

Çeşmesār-i çeşm-i ḳadehden ṣu içmişdir
Bāde ṭamlar cilve-i mevzūnnihālinden onuñ

Yaʿnī gūyā çeşmsār bāde-i ṣafā-ı saġarından ṣu içmişdir şarāb neşʾersin verir cilve-i nevnihāl mevzūn ḳāmet dilber

3 **Reyḥān-ı ʿaşḳ nukhet-i dīvānegī dehed**
Bāşed zi kāse-i ser-i Mecnūn sifāl-i ū

Reyḥān ʿaşḳ-i dīvānlik ḳoḳusun verir
Olur kāse-i ser-i Mecnūn'dan onuñ sifāli

Yaᶜnī āṯār-ı ᶜaşḳdan nümüne-i cününiyyet bedīd olur zīrā binā-yı ᶜaşḳ āb değil cününiyyet ile maᶜmūr u bünyād olmuşdur

565

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Ber āyed (364b) āfitāb ez cīb-i zulf-i ᶜanberīn-i ū**
Buved ṣubḥ-ı ḳıyāmet ḫānezād-ı āsitin-i ū

Çıḳar āfitāb onuñ cīb-i zülf-i ᶜanberīninden
Olur ṣubḥ-ı ḳıyāmet ḫānezād-ı āsitini onuñ

Yaᶜnī āfitāb-ı ḥüsn-i dilber ḥabīb-i zülf-i şebgūnundan ṭuluᶜ eder dīger sāᶜid-i simīn dilber zīrā āstīn-i dilberde ṣubḥ-ı ḳıyāmet gibi nümāyān olur

2 **Nezāket şuᶜle-i ū rā bedāmen ṣāf mībāzed**
Medih ḫūrşīd rā nisbet be rūy-ı āteşīn-i ū

Nezāket şuᶜlesin onuñ dāmānında ṣāf yapar
Verme ḫurşīde nisbet onuñ rūy-ı āteşīniñ

Yaᶜnī pertev-i āfitāb ḥüsn-i maḥbūbu pertev-i ḫūrşīde nisbet etme zīrā maḥbūbuñ tābiş u lemᶜa-i ḥüsn-i ruḫsārı dāmen-i nāz <u> nezāketde perverde olmuşdur

3 **Beher gulşen ki çun bād-ı ṣabā ṣubḥī ḫırām āred**
Be cāy-ı gerd ḫīzed nukhet-i gul ez zemīn-i ū

Her gülşende bād-ı ṣabā gibi bir ṣubḥ ḫırām götürür
Ġubār yerine būy-ı gül ḳaḳar onuñ zemīninden

Yaᶜnī her bir gülzārda bād-ı ṣabā gibi bir ṣabāḥ maḥbūb-ı nāz ḫırām eylese o gülzārıñ ḫāk-ı zemīninden ġubāra yol nükhet-i gül ḫīzān olur

4 **Çonān ez şekve-i sūz yār rā imşeb ḫacil kerdem**
Ki çun mevc-i ᶜaraḳ çīn rīḫt ez ṭarf-ı cebīn-i ū

Ol ḳadar bu gece kendi şikāyetimle yār ḫacl etdim
Mevc-i ᶜaraḳ gibi çīn aḳdı ṭarf-ı cebīninden onuñ

Yaᶜnī bir mertebe şikāyet-i ḥālim ile yārı maḥcūb eyledi bu gece biʾl-külliye ᶜalāmet-i ġażab ondan maḥv oldı

566

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Kocā ez surmedān minnet keşed çeşm-i siyāh-ı ū**
Sevād-ı surme bāşed ʿanber-i mevc-i nigāh-ı ū

Ḳande sürmedāndan minnet çeker çeşm-i siyāhı onuñ
Sevād-ı sürme olur ʿanber-i mevc-i nigāhı onuñ

Yaʿnī çeşm-i siyāh sürmedāndan imtinān sürme çekip siyāhfām cilāpezīr olmaz belki kendi siyāh çeşm- dilberiñ mevc-i nigāhı ʿanber-i sevād-ı sürme-i ʿānber olur ḥāṣıl sevād-ı sürme-i **(365a)** çeşm-i siyāh dilber ile revnāknümūn olur

2 **Sevād-ı aʿzām-ı meyḫāne ḫūş ābādī dāred**
Ki meydān-ı zi ḫod reften buved yek kūçe rāh-ı ū

Sevād-ı aʿzām-ı meyḫāne güzel maʿmūrluk ṭutar
Zīrā kendinden gitmek meydānı olur bir soḳaḳ onuñ rāhına

Yaʿnī maʿmūre-i meyḫāne bir güzel maʿmūr-ı meserret-encāmdır zīrā terk-i ḳayd-ı ġam-ı dünyā belki terk-i hestī-i vücūd meydān-ı maʿmūre-i meyḫānede bir ṭarīḳdir

3 **Zi ṭıfl-ı kūçegerdī çun tevān ḳatʿ-ı naẓar kerden**
Ki naḳş-ı pā be gerdiş hemçu çeşm āyed be rāh-ı ū

Ṭıfl-ı kūçegerden ne güne mümkün ḳatʿ-ı naẓar etmek
Zīrā naḳş-ı pā göz gibi cevlāna gelir onuñ rāhında

Yaʿnī kūçegerden olan ṭıfl-ı tāze dilberden ḳaṭʿ-ı naẓar mümkün değildir zīrā naḳş-ı pā göz gibi cevlān eder temāşā-yı seyr-i rāh ṭıfl-ı kūçe-gerde böyle olduġu ḥālde nigāh <u> temāşā-yı ṭıfl-ı tāze dilberden münfek olmaz

4 **Ġubār-ı rāh-ı ān gulgūn ḳabā reng-i dīger dāred**
Becā-yı gerd berḫīzed perī cilvegāh-ı ū

O gülgūn ḳabānıñ ġubār-ı rāhında başḳa bir ḥāl ṭutar
Ġubār yerine ḳaḳar perī cilvegāhından onuñ

Yaʿnī ḳabā-yı gülgūn dilberiñ kebg reftār rāh-ı rūşende bir başḳa ḥāl bedīd olur zīrā onuñ cilvegāhında ġubār yerine ḥüsn-i ṣūret-i peri nümāyān olur

5 **Ġılāf-ı muḫmel-i Şīrīn buved mujgān-ı ṭūṭīhā**
Be her āyīne ofted ʿaksī ez ḫaṭṭ-ı siyāh-ı ū

Ġılāf-ı muḫmel-i şirīn olur müjgān-ı ṭūṭīler
Her bir mirāta bir ᶜaks düşse onuñ ḫaṭṭ-ı siyāhından

Yaᶜnī ḫaṭṭ-ı sebz-i nev-remīde dilber her bir āyīneye ᶜaksendāz olsa ḳıyās olur mirāta per-i ṭūtīden bir güzel ġılaf-ı maḫmil inşā vü īcād olmuşdur

6 **Leb-i meygūn buved çeşmī ki ez gulgūn beyāż ofted**
Buved mevc-i tebessum cevher-i tīġ-i nigāh-ı ū

Leb-i meygūn olur göz ki gülgūn beyāż düşer
Olur mevc-i tebessüm cevher-i tīġ-i nigāhı onuñ

Yaᶜnī cānānıñ dīdeleri **(365b)** mest-i gülgūn beyāż olmasına bāᶜiṣ ancaḳ leb-i meygūn dilberden aḫż-i reng edip beyāz gülgūn olmuşdur

7 **Nedāred iḥtiyāc-ı bāliş <u> per mest-i bīpervā**
Buved bāl-ı teẕerv-ı neşᵓe-i mey ḫˇābgāh-ı ū

Ṭūtmaz iḫtiyāc bāş pere mest-i bīpervā
Olur bāl-ı tezerv şīşe-i mey onuñ ḫābgāhı

Yaᶜnī mest-i bīpervā olan ᶜāşıḳ nerm bālīn istemez zīrā neşᵓe-i mey-i muḥabbetden bir güzel cāy-ı tekyegāh kendinde mevcūddur belki dāᵓimā neşᵓe-i mey-i mūhabbet esbāb-ı ᶜālemi ḫāṭırdan ihrāc edip fāriġbāl olur

8 **Goẕārī ṣabr ez taḳṣīr-i bīārāmī Şevket**
Buved mevc-i cūy-ı ḫaclet zebān-ı ᶜoẕrḫˇāh-ı ū

Bıraḳ ṣabr taḳṣīr-i bīārāmlıkdan Şevket
Olur mevc-i cūy-ı ḫaclet onuñ zebān-ı ᶜöẕrḫāhı

Yaᶜnī ṣabr u taḳsīr-i bīārām olmaḳda bıraḳ ancaḳ çāre bu ṭarīḳ üzeredir zīrā maḥbūba zebān-ı ᶜöẕrḫāh olmaġa şerm kāfīdir yaᶜnī kemāl mertebe ḥicāb u şermden zebān-ı ᶜöẕrḫāh nābūd olur

566

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Buved ez gerdiş-i ū ḥalḳa-i ḫaṭṭ meşg süd-i ū**
Behem peyveste şod çun şuᶜle-i cevvāle dūd-ı ū

Olur onuñ gerdīşinden ḥalḳa-i ḫaṭṭ onuñ meşg südü
Birbirine peyveste oldı şuᶜle-i cevvāle gibi onūn dūdu

Yaʿnī maḥbūbuñ devr-i ḫaṭṭıyla ḥüsn-i ruḫsārında ḥalḳa-i ḥaṭṭ-ı meşkālūd oldı birbirine muṭṭaṣıl oldı şuʿle-i cevvāle gibi āteşīn ruḫsār dilberde dūd-ı ḫaṭṭ-ı ḥüsn-i dilber yaʿnī yārin āteşīn ruḫsār-ı gülfāmın dūd-ı ḫaṭṭ-ı benefşe derāġūş edip kenārlandı

2 **Riyāż-ı ḥusn rā servest ḳadd-i ḫoşnūd-ı ū**
Buved bādām sebz-i encumen çeşm-i kebūd-ı ū

Riyāż-ı ḥüsnde servdir ḳadd-i ḫoşnūd onuñ
Olur bādām sebz-i encümen çeşm-i kebūd onuñ

Yaʿnī riyaż-i ḥüsn-i dilberde nihāl-i servdir maḥbūbuñ ḳadd-i ḫoşnūd dīger meclis-i ṣafā vü ʿişrete bādām-i sebz meze gibidir çeşm-i kebūdı

3 **Be miḥrāb-ı ḫam-ı ebrū-yı ū rū kerd tā zāhid**
Be ʿālem nūrefşān şod çu māh-ı nev sucūd-ı ū (366a)

Onuñ miḥrāb-ı ḫamebrūsuna tā ki yüz ṭutdı zāhid
ʿĀlem nūr-efşān oldı māh gibi onuñ nev sücūdu

Yaʿnī zāhid-i riyākār ḥüsn-i maḥbūba īmān edip ḫam-ı ebrū-yı dilbere yüz ṭutdı zāhidiñ tecdīd-i īmānla nev secdesinden ʿālem münevver oldı yaʿnī ḥüsn-i dilbere tecdīd-i īmānla niyāz secdesi maḳbūl oldı

4 **Be çeşmem gerdiş-i reng-i ruḫ-ı fīrūze mīāyed**
Be temkīnest ez bes gerdiş-i çeşm-i kebūd-ı ū

Gözümde gerdiş-i reng-i rūḫ fīrūze gelir
Ol ḳadar temkīndedir gerdiş-i çeşmīm çeşm-i kebūdu onuñ

Yaʿnī maḥbūbuñ reng-i ruḫsārı gözüme reng-i fīrūze gibi bedīd olur bir mertebe çeşm-i kebūd dilber sükūn <u> temkīn üzre revnaḳ-āmīz cevlān eder

5 **Zi dest-i Şevket-i mā borde dilrā şūḫī-yi naḳḳāş**
Ki çun ṣūret be dest-i ū buved būde nebūd-ı ū

Bizim Şevketimiz elinden götürdi göñli bir şūḫ naḳḳaş
Zīrā ṣūret gibi onuñ elinde olur onuñ vücūd-ı ʿadem

Yaʿnī bir şūḫ dilber naḳḳaş-ı Şevket'iñ elinden göñlüñ ceẕb edip aldı ṣūret gibi ḥayāt u mevti onuñ elindedir

567

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 Perīrūyī ki bīhūşest rāh-ı costucūy-ı ū
Pered murġ-ı dilem ez ḫod be bāl-ı ārzū-yı ū

پریروی که بیهوشست راه جستجوی او
برد مرغ دلم از خود ببال آرزوی او

Bir perīrū ki bīhoşdur rāh-ı ṭalebi onuñ
Uçar murġ-ı dilim kendinden bāl-ı arzūsuyla onuñ

Yaʿnī bir perīrū dilberiñ rāh-ı ʿaşḳı muḥabbeti bīhoş olmaḳdır dāʾimā murġ-ı gönlüm arzū-yı ʿaşḳında pervāz eder

2 Behem dārīm ulfet ān ḳadar hemçun gul-i raʿnā
Ki reng-i imtiyāzī nīst būyem rā zi būy-ı ū

بهم داریم الفت آن قدر همچون گل رعنا
که رنگی امتیازی نیست بویم را ز بوی او

Birbirimizle ṭutarım ol ḳadar ülfet gül-i raʿnā gibi
Zīrā reng-i imtiyāzlık yoḳ benim ḳoḳum ile onuñ ḳoḳusunda

Yaʿnī ʿāşıḳın zerd rūy maʿşūḳuñ sürḫ rūy ile gül-i raʿnā gibi bir mertebe ülfet imiyāz eylemişdir birbirinden reng <u> būlar farḳ <u> temeyyüz olmaz ḥāṣıl ʿāşıḳ ile maʿşūḳ birbiriyle tevʾemdir

3 Bahār-ı ʿaşḳ āb u reng baḫşed ḥusn-i cānān rā
Merā rengī ki ez ruḫ mīpered āyed be rūy-ı ū

بهار عشق آب رنگ بخشد حسن جانان را
مرا رنگی که از رخ میپرد آید بروی او

Bahār-ı (366b) *ʿaşḳ āb u reng baḫş eyler ḥüsn-i cānāna*
Bende bir reng ki yañāġdan uçar gelir onuñ yüzüne

Yaʿnī şöhretnümā-yı ʿaşḳdan bahār-ı ḥüsn-i dilber āb <u> reng alıp neşvünemā bulur zīrā ʿāşıḳıñ reng-i perīde u ḥāl-i perīşānından ḥüsn-i cānān şöhretyāb u revnaḳnümūn olur

4 Be bīm-i cevher-i tīġ-i nigāh-ı yār rā rūzī
Ki yād āyed cevāhir surmeem ez ḫāk-ı kūy-ı ū

به بیم جوهر تیغ نگاه یار را روزی
که یاد آید جواهر سرمه ام از خاک کوی او

Ḫavf-ı cevher-i tīġ-i nigāh-ı yār ile bir gün
Zīrā ḫāṭıra gelir cevāhir-i sürmem onuñ ḫāk-ı kūyundan

Yaʿnī nīm cevher-i tīġ-i nigāh-ı yār nihāyet derḫāṭır eder tūtiyā miṣāl ḫāk-ı kūy-ı cānānı belki sūde-i cevher gibi ḫāk-ı kūy-ı cānānı

5 Naṣībem kon Ḫudāyā nāzik endāmī merā tā key
Koned ḳāleb tehī āġūş-ı men ez ārzū-yı ū

نصیبم کن خدایا نازک اندامی مرا تا کی
کند قالب تهی آغوش من از آرزوی او

Naṣībim eyle baña yā Rab bir nāzik endām nice bir
Etsin ḳāleb-i tehī benim āġūşum onuñ arzūsunda

Yaʿnī yā Rab nasīb et bir nāzik dilberiñ vaṣl-ı āġūş nice tehī āġūş dāmāndefālim vaṣl-ı āġūş-ı dilberden

6 **Be mey tīġ-i zebān rā dāde Şevket āb pindārī**
Ki gūşem reft ez ḫod ez şarāb-ı goftugūy-ı ū

Bāde ile tīġ-i zebāna vermiş ṣu Şevket ḳıyās eylersin
Zīrā gūşum gitdi kendinden onuñ bāde-i güftugūsundan

Yaʿnī tīġ-i zebāna Şevket bāde-i naġmesāz ile ṣu vermiş Şevket ḳıyās eylersin zīrā hoş gūşum kendi Şevketiñ şarāb-ı pür ṣafā-yı güftugūsundan

568

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Çonān şod perdehā-yı gūş-ı men ṣāf ez berāy-ı ū**
Ki çun āyed be ḫāṭır bişnuvem āvāz-ı pāy-ı ū

Ol ḳadar oldı benim gūşum perdeleri ṣāf onun için
Ḫāṭıra geldiği zamān semāʿ ederim ṣadā-yı pāyın onuñ

Yaʿnī semāʿ gūşum ṣadā-yı yār gūş etmeğe bir mertebe ṣāf u laṭīf oldı ḫayāl-i yār derḫāṭır oldukda ṣadā-yı pāy-ı yār dergūş olur (367a)

2 **Dil-i zārem be dest-i tundḫūy-ı mest-i ārāmest**
Ki ez şūḫī be mevc āred çu mey reng-i ḥınā-yı ū

Dil-i zārım bir mest-i tündḫū-yı ārām elindedir
Şūḫlukdan mevce getirir mey gibi reng-i ḥınā yı o

Yaʿnī dil-i zārım bir mest-i tündḫū dilbere giriftār olmuşdur kemāl-ı şūḫa bīpervā olduġundan mevc-i bāde gibi dest u pāda reng-i ḥınā-yı raḳsāver eder

3 **Çonān dāred leṭāfethā-yı rūḥānī sirişt-i men**
Ki zāhir mīşeved ez puşt-i pāyeş naḳş-ı pāy-ı ū

Ancaleyin ṭutar leṭāfet-i rūḥāniyyet benim siriştim
Bedīd olur püşt-i pāyından naḳş-ı pāy onuñ

Yaʿnī ol ḳadar vücūd-ı ṭıynetimde ṣafvet-i letāfet derkārdır zīrā benim püşt-i pāy-ı vücūdumdan naḳş-ı pā nümāyān olur

4 **Nedāred ez şehādet gūşegīr-i ᶜaşḳ-ı <bī>pervā** ندارد از شهادت گوشه گیر عشق بی پروائی
Buved ez cevher-i şemşīr naḳş-ı būrīyā-yı ū بود از جوهر شمشیر نقش بوریای او

Ṭutmaz şehādetden gūşegīr-i ᶜaşḳ-ı bīpervā
Olur cevher-i şemşīrden onuñ naḳş-ı ḥaṣīri

Yaᶜnī gūşenişīn şehīd-i ᶜāşḳ olmadan gürīzān olmaz zīrā cevher-i tīġ-i ᶜaşḳla ḫāne-i ᶜaşḳda ferş-i naḳş-ı ḥaṣīr gibi nümāyān olur belki cevher-i tīġ şöhret-i ᶜāşıḳa ferş-i rāḥat gibi bedīd olur

5 **Ezīn meclis kodāmīn āteşīn ruḫsār bīrūn şod** ازین مجلس کدامین آتشین رخسار بیرون شد
Ki ez germī semender āşiyān sāzed be cāy-ı ū که از گرمی سمندر آشیان سازد بجای او

Bu meclisden ne gūne āteşīn ruḫsār ḫāric oldı
Zīrā germiyyetden semender āşiyān yapar onuñ yerinde

Yaᶜnī bilmem bu meclisden ne gūne āteşīn ruḫsār ḫāric olmuşdur kemāl-i ḥarāret tābiş-i ruḫsārından bu cāygāh āşiyān-ı semender olmaġa şāyestedir

6 **Zi feyż-i bād-ı ṣubḥ-ı ān beden şod vaḳt-ı ān Şevket** ز فیض باد صبح آن بدن شد وقت آن شوکت
Gul-i ḫūrşīd gerded ġonce-i bend-i ḳabā-yı ū گل خورشید گردد غنچه بند قبای او

O ṣubḥ bedeniñ bād-ı feyżinden o vaḳt oldı Şevket
Gül-i ḫūrşīd olsun onuñ ġoncabend-i ḳabāsı

Yaᶜnī leṭāfet-i ṣubḥ-ı sīne-i dilberden tüğme-i girībān-ı dilber gül-i ḫūrşīd gibi nümāyāñ oldı belki ṣafvet-i sīne-i dilber-i (367b) beyāż gibi lemeᶜān eder

569

(Mefāᶜīlün/Feᶜīlātün/Mefāᶜīlün/Feᶜīlün)

1 **Teneş ki nūr-ı nezāket buved be dīdār-ı ū** تنش که نور نزاکت بود بدیدار او
Be ḫˇāb ṣubḥ buved muḫmel-i sefīd ez ū بخوار صبح بود مخمل سفید از او

Teni ki nūr-ı nezāket olur āşikār ondan
Ḫābda ṣubḥ olur beyāż ḳaṭīfe oña

Yaᶜnī peyker-i laṭīf dilber nūr-ı nezāket ondan ẓāhir u nümāyān olur ḫābgāhında beyāż ṣubḥ maḫmil-i sefīd olup ferş-i ḫābgāh-ı dilber olur

2 **Şeved zi dīden-i tīġeş revān zi çeşmem ḫūn** شود ز دیدن تیغش روان ز چشمم خون
Zi bes ki nūr-ı naẓar mīşeved şehīd ez ū ز بسکه نور نظر میشود شهید از او

Olur tīġiñ görmekden gözümden ḳan cārī
Ol ḳadar nūr-ı naẓar olur şehīd ondan

Yaʿnī bir mertebe tīġ-i ḥüsn-i dilberde şehīd olmuşdur ḫūnālūddur tīġ-i ḥüsn-i dilberi görmekden gözümden ḫūn revān olur

3 **Surāġ-ı gevher-i maḳsūd-ı men ki mī āred**
Ki geşt çun ṣadefem ustuḫˇān sefīd ez ū

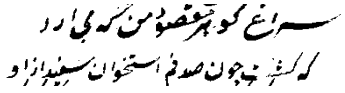

Sürāġ-ı gevher-i maḳsūdum kim getirir
Zīrā oldı ṣadef gibi kemik beyāż ondan

Yaʿnī güher-i maḳsūdum sürāġ kim getirir ṣadef gibi o intiẓār ile üstüḫān-ı vücūdum beyāż olur

570

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Geşt keşret çun şodem tenhā be cānān rūberū**
Ḥalḳa-i bezmest ḫalvet bes ki geştem gerd-i ū

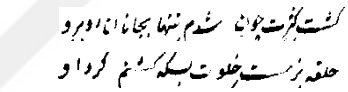

Keşret oldı ḳaçankim oldum cānāna yalınız rūberū
Ḥalḳa-i bezmdir ḫalvet ol ḳadar gezdim onuñ eṭrāfın

Yaʿnī tek ü tenhā cānāna hem vaṣl rūberū olduġum keşret gibi bedīd oldı zīrā kemāl mertebe cānānıñ eṭrāfında devr eyledim benim ile cānān ḥalḳa-i meclis gibi nümāyān oldı

2 **Āşīnāyīhā ṣürāḫī rā be mey imrūz nīst**
Bāde mīkerdīd her ābī ki mīḫord īn kedū

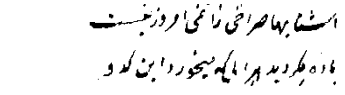

Āşīnālıḳlar ṣürāḫiye bāde ile bir gün değil
Bāde olurdı bir ṣūy ki bu ḳabaḳ içerdi

Yaʿnī gedūy ile bādeniñ hem ülfet olması bir gün değildir belki īcād-ı perverişde bu gedūnun içdiği ṣu bāde idi ḥāṣıl şarāb ile mīnānıñ ülfet ḳadīmdir rūh bedeniñ ülfet-i ḳadīm olduġu gibi

3 **Bes ki mībāled beḫod ez nisbet-i ḫūyeş şerār**
Āteş ez ḫārā bīrūn çun reng mī āyed be rū

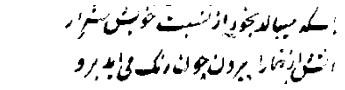

Ol ḳadar ziyāde olur kendinden onuñ (368a) *nisbet-i ḫūyundan şerer*
Āteş ḫārādan reng gibi ṭaşra gelir yüzde

Yaʿnī āteşīn ḫūy dilbere nisbet derūn-ı seng-i ḫārāda dāne-i şerer bir mertebe tezāyüd oldı rūy-ı seng-i ḫārāda āteş ʿayn-ı āteş gibi bedīd oldı

4 **Mīşeved keşret be yektāī be dil baᶜd ez fenā**
Mīşeved cüzᵓ-i beden çun loḳma bugzeşt ez gulū

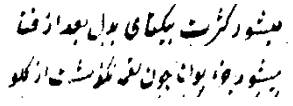

Olur keşret bir parça göñülde öldükden ṣoñra
Olur cüzᵓ-i beden loḳma boġazdan geçdiği zamān

Yaᶜnī keşret-i ḥās żāt-ı insānda baᶜdeᵓl-mevt maḥv olur yalıñız nefs-i nāṭıḳa-i insān bāḳī olur keşret taᶜalluḳāt-ı dünyā maḥv <u> nābūd olur güne güne loḳma insān ekl eyledikden ṣoñra cüzᵓ-i beden olduġu gibi

5 **Tā şevī Şevket suḫangū leb-i furū bend ez suḫan**
Goften-i pur nīst kem ez ḫāme-i bīgoftugū

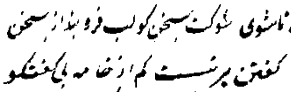

Tā ki olsun Şevket süḫangū dudaġıñ baġla kelāmdan
Çok demek az değil bīsüḫan olan ḫāmeden

Yaᶜnī istersen eerbāb-ı süḫan olup merġūb-ı kelām olsan sükūt ol zīrā keşret-i kelāma mübtelā olmaḳ ḫāme-i bīsüḫandan kem değildir yaᶜnī **“men ṣamete necā”** feḥvāsınca ḳıllet-i kelām keşret-i kelāmdan evlā vü aḥsendir

571

(Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilātün/Feᶜilün)

1 **Men negūyem ki sefer kon ki zi ḫod tenhā rev**
Dest-i cānāne begīr u be der-i dilhā rev

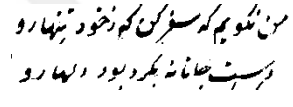

Ben demem ki sefer eyle kendinden yalıñız git
Cānānın elin ṭut göñül ḳapısına git

Yaᶜnī ben demem sen kendi kendine terk-i ᶜālem edip seyr-i sülūk et belki söylerim Allah mütevekkil ṭarīḳ-i ḥaḳḳa teşebbüş edip erbāb-ı sülūka varıp onlardan nefs alıp irşād olur

2 **Güşegīrī nekoned fāriġet ez ḫalḳ gorīz**
Mīkeşed ceżbe-i baḥret be leb-i deryā rev

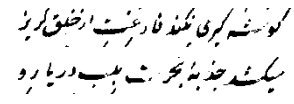

Güşegīrlik etmez seni fāriġ ḫalḳdan ḳaçmaġa
Çeker ceżbe-i baḥriñ leb-i deryāya var git

Yaᶜnī cihān-ı denīde güşegīr olmaḳ ḫalḳddan seni münḳaṭiᶜ etmez belki deryā-yı maġfiret-i Bārī’ye teşebbüş et seni deryā-yı ᶜināyet-i Bārī’ye ceżb eder yaᶜnī biᵓl-külliye ᶜālemi terk et deryā-yı ḥaḳīḳate ġavṭazen ol **(368b)**

3 **Mīkoned şūḫī-yi mevc-i rem-i āhū reg-i ebr**
Mey be mīnā vu beserşūr şevī ṣaḥrā rev

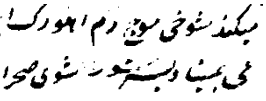

Eder şūḫī mevc-i rem-i āhū buluṭ ṭamarı
Bāde mīnāda serşūr ol ṣaḥrāya git

Yaᶜnī faṣl-ı baḥārda gülgeşt-i ṣaḥrāda neşᵓe-i bāde ile ebr-i teng āhū ṣürüsü ṣafāsın verir bāde mīnāda berāber serḫoş olup seyr-i ṣaḥrā eyle

4 **Ḫande-i şīşe beh ez girye-i erbāb-ı riyāst**
Zāhid ez gūşe-i mescid be ser-i mīnā rev

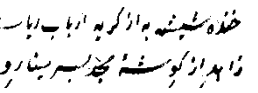

Ḫande-i şīşe aḥsendir erbāb-ı riyānıñ giryesinden
Ey zāhid gūşe-i mihrābdan mīnā üzre git

Yaᶜnī riyā-yı şirk ile mihrāb-ı secde-i ᶜibādet etmekden bāde nūş olmaḳ evlādır ey zāhid sen miḥrāb-ı mescid terk et meyḫāneye var zīrā bāde nūş olmaḳda yalıñız maᶜṣiyyet var şirk yoḳdur

5 **Ey ki ez hestī-yi mā nām u nişān mīṭalebī**
Bīgumnāmī-yi mā gīr u sūy-ı ᶜanḳā rev

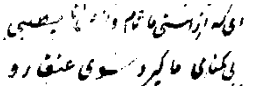

Ey kimse bizim varlıġımızdan nām u nişān ṭaleb edersin
Bizim adımız yoḳluġū ardınca ṭut semt-i ᶜanḳāyı ṭaleb et

Yaᶜnī biz ifnā-yı vücūd u nām <u> nişān maḥv edenden āṩār-ı vücūd ṭaleb eden ᶜanḳādan nām <u> nişān-ı vücūd ṭaleb etmek gibidir

6 **Nebuved āfetī ez morg sebukrūḥān rā**
Kes begoftest hevā rā ki to ez dunyā rev

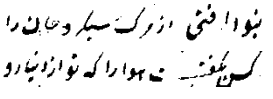

Olmaz āfet mevtden sebükrūḥlara
Kimse dememişdir hevāya ki sen dünyādan git

Yaᶜnī ṣāf <u> mücerred olan şey āfet-i ᶜādemden nāmındır zīrā hevā maḥv u iᶜdām olmaḳdan emīndir ẕātında hevā ṣāf u laṭīfdir maḥv-ı vücūd ḳabūl etmez kezālik ṣāf u laṭīf vücūd <u> rūḥ iᶜdām u ifnā ḳabūl etmez

7 **Tā be key bend-i girān-ı to şeb <u> rūz-ı du reng**
Sebuk ez ḫod şevī çun būy-ı gul-i raᶜnā rev

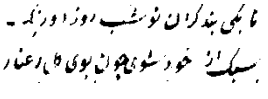

Nice bir seniñ bend-i girānıñ rūẓ <u> şeb dū reng
Ḫafīf ol kendinden būy-ı gül-i raᶜnā gibi git

Nice esbāb-ı ʿalāyıḳ-ı dünyāya bend olup gāhi rūşen-i ḥāl u gāhi tārīk-i ḥāl üzre evḳatgüzār olursun kendi kendiñi pāk u laṭīf et ḥayāṭ u mevt miyānında dāʾir bir şeyʾe teşebbüṣ et baʿde būy-ı gül-i raʿnā gibi tārīk-i dünyā ol

8 **Behter ez baḫt-ı siyeh nīst metāʿī Şevket**
Zülf-i ū bend-i rehnedest pey-i sevdā rev

بهتر از بخت سیه نیست متاعی شوکت
زلف او بند رهند ست پی سودا رو

Baḫt-ı siyehden (369a) *güzel bir metāʿ yoḳdur Şevket*
Onuñ zülfü bend-i rehnidedir sevdā ardınca git

Yaʿnī ẓulmet-i nīm-i şebde niyāz-ı taẓarruʿ mevlā-yı müteʿālden bir güzel ʿibādet yoḳdur belki ondan güzel bir şey yoḳdur cedd <u> saʿy et niyāz nīm-i şebde Ḫüdā'ya pezīrā-yı müdāmdır

9 **Netevān ez sefer<ī> menʿ numūden ki negoft**
Kes be ḫūrşīd ki imrūz merev ferdā rev

نتوان از سفر منع نمودن که نگفت
کس بخورشید که امروز مرو فردا رو

Mümkün değil seferden menʿ göstermek demedi
Kimse ḫūrşīde ki bugün gitme yarın git

Yaʿnī ecl-i zī-rūh tamām olup ʿömr-i ḥayāt mevte tebdīl olduḳda dār-ı fenādan dār-ı beḳāya sefer olmasına bir māniʿ mümkün değildir ḫūrşīdiñ ṭuluʿdan ġurūba seferine māniʿ olmadığı gibi

572[370]

(Mefʿūlü/Fāʿilātün/Mefʿūlü/Fāʿilātün)

1 **Sāḳī zi şuʿle-i mey āteşperest-i rengīst**
İslām nūr geşte berḳ-i Fireng geşte

ساقی ز شعله می آتش پرست رنگیست
اسلام نور گشته برق فرنگ گشته

Sāḳī şuʿle-i meyden āteşperest rengdir
İslām nūr olmuş berḳ-i fireng olmuş

Yaʿnī sāḳī dilber neşʾe <u> tābiş-i bādeden āteşperest gibi sürḫ rūy olmuşdur gūyā beyāż-ı ḥüsn-i maḥbūba neşʾe-i mey cilāpezīr olup belki nūrefzā olmuş fireng-i çeşm-i dilbere berḳ olmuş yaʿnī çeşm-i mest-i dilberi meygūn etmiş

2 **Ebrū nihāde vesme mujgān keşīde surme**
Şūḫem kemān-ı zumurrud-i müşgīnḫadeng geşte

ابرو نهاده وسمه مژگان کشیده سرمه
شوخم کمان زمرد مشکین خدنگ گشته

Ebrū ḳomuş vesme müjgāñ çekmiş sürme
Şūḫum kemān-ı zümrüd-i müşgīn ḫādeng olmuş

[370] Bu şiirin matla beyiti eksiktir.

Yaᶜnī maḥbūb-ı kemānebrūyā vesme ḳoyup müjgān sürme çekmiş gūyā ebrū-yı dilber zümrüdfām müjgan-ı dilber müşgīnfām olmuşdur

3 **Tā ez ruḫem be gulşen-i reng-i şikeste gul kerd**
Gulhā-yı āfitābī mehtāb reng geşte

Tā ki yanāġımdan gülzārda reng-i şikeste gül açdı
Āfitāb gülleri mehtāb reng olmuş

Yaᶜnī reng-i şikeste sürḫ-i rūyum gülzārda gülgūn nümūn olduḳda gül-i āfitāb reng-i mehtāb gibi beyāż pejmürde bedīd oldı

4 **Berdāşt ṭāliᶜ vu baḫt ez kār-ı men revānī**
Çun āsiyā be baḥrem girdāb-ı seng geşte

Ḳaldırdı ṭāliᶜ u baḫtım benim işimden revānlıġı
Değirmān gibi deryāmda girdāb seng olmuş

Yaᶜnī (369b) ṭāliᶜ u baḫt benim kārımdan semt-i maḳṣūda cārī olmayı refᶜ eyledi değirmān gibi baḥr-ı iḳbālimde girdāb-ı kārım seng oldı yaᶜnī ṭāliᶜ-i bed u baḫt-ı tīre semt-i maḳṣūda revān olmadan beni menᶜ eyledi

5 **Şevket reg u pey-i men yekcā çu rişte cemᶜīst**
ᶜĀlem çu çeşm-i sūzen ez bes ki teng geşte

Şevket benim nişān ṭamarım rişte gibi bir yerde cemᶜdir
ᶜĀlem çeşm-i sūzen gibi ol ḳadar teng olmuş

Yaᶜnī ᶜālem-i imḳān bir mertebe gözüme teng u żıyyıḳ bedīd oldı rişte-i çeşm-i sūzen gibi tamām aᶜżā-yı vücūdum belki āṯār-ı nümūnem bir yerde cemᶜ olmuşdur

573

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Nemībāşed ḫırām-ı nukhet-i gul çun men āheste**
Hevā mevcī nedāred bes ki dārem reften āheste

Olmaz ḫırām-ı nükhet-i gül benim gibi mülāyim
Hevā mevc ṭutmaz ol ḳadar ṭutarım gitmek mülāyim

Yaᶜnī būy-ı gül benim gibi āheste reviş <u> reftār edemez bir mertebe mülāyim reftārım benim reftārımdan hevāda mevc-i hevā ẓāhir olmaz

2 **Nebīned naḳş-ı pāyem rā kesī ez bes sebukrūḥī**
Bīrūn çun lāle vu gul mīrevem ez gulşen āheste

Dār-ı fenādan dār-ı beḳāya bir güne āheste vü ʿādīmü⁾l-vücūd sefer ederim gülşenden lāle vü gül seferi gibi bir kimse vāḳıf-ı ḥāl-ı naḳrım olmaz

3 **Zi raʿnāyī nebīden zīr-i pā ān serv mītersem** رزعنای نه بیند زیر پا آن سرو میترسم
Ki ḳumrı tavḳ-ı ḫod bīrūn koned ez gerden āheste که قمری طوق خود بیرون کند از گردن آهسته

Raʿnālıḳdan görmez zīr-i pāda o serv ḳorḳarım
Ki ḳumrı kendi tavḳın ṭaşra eder boynundan āheste

Yaʿnī kemāl-i ḥüsnüne maʿrūz olup o şāh-ı ḥüsn ḳorḳarım ʿāşıḳ-ı ḫāksāra naẓar eylemediğinden ʿāşıḳ-ı ḫāksār ondan nefret edip inkisār ede

4 **Be güşem ez ḥayā goften fiġān āhesteter ser kon** بگوشم از حیا گفتن فغان آهسته‌تر سر کن
Zi zīr-i mihr-i hāmūş<ī> keşīdem şīven āheste ز زیر مهر خاموش شیوه‌ام شیون آهسته

Gūşuma ḥayā demeden fiġāna ziyāde āheste başladı
Zīr-i mihr-i ḫamūşīde çekdim şebbūn āheste

Yaʿnī gizli muḥabbet-i dildār ile nāle-i efġān āheste āheste eyledim böyle olduġu ḥālde ey ʿāşıḳlar benim gūşum ḥayā üzre nāle <vü> feryād-ı mülāyim u āheste ediñ

5 **Ḫoşem Şevket be feyż-i nevbaḥār-ı nātevānīhā** خوشم شوکت بفیض نوبهار ناتوانیها
Be reng-i ġonce-i gul mīderem pīrāhen āheste برنگ غنچه گل میدرم پیراهن آهسته

Ḫūşum Şevket feyż-i nevbaḥār-ı nātüvānlıḳlardan (370a)
Ḥāl-i ġonca-i gül gibi biterim pīrāhen-i mülāyim

Yaʿnī feyż-i żaʿīf u nātüvānlıḳ ile ḫoşḥāl u ḫoşnūdum ġonca-i gül gibi āheste ḳayd-ı pīrāhen esbāb-ı ʿālemi çāk edip āzād olurum

574

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Key zened ḫod rā be tīġeş her zi ḫod vāreste<ī>** کی زند خود را بتیغش هر ز خود وارسته
Çun men īn deryā nedāred dest ez cān şüste<ī> چون من این دریا نوارد دست از جان شسته

Nice verir kendiñ tīġine onuñ her bir kendinden ḫalāṣ olmuş
Benim gibi bu deryā ṭutmaz el cānından yıḳamış

Yaʿnī her bir cānından geçen tīġ-i ʿaşḳ <u> muḥabbete kendi cānın fedā edip kendiñ vermez bu deryā-yı ʿaşḳ <u> muḥabbetde bir benim gibi kendi cānından el <u> pā yıḳamış cānın fedā edici yoḳdur

2 **Bes ki temkīn <u> ḥayā der ū zihem rengīnterest** بسکه تمکین حیا در وی زهم رنگین‌تر است
Çun leb-i taṣvīr dāred ḫande-i āheste<ī> چون لب تصویر دارد خنده آهسته

Ol ḳadar temkīn u ḥayā onda birbiriyle ziyāde rengīndir
Leb-i taṣvīr gibi ṭutar ḫande-i mülāyim

Yaʿnī dilberde bir mertebe temkīn u ḥayā birbirine ziyāde rabṭ u sezāvār olmuşdur ḫande-i maḥbūb ḫande-i gül taṣvīr gibi mülāyim u āheste bedīd oldı

3 **Ḫāk-i īn ṣaḥrā zi mevc-i lāle vu gul ḫorde āb**
Mīnumāyed girdbādeş der naẓar guldesteī

Bu ṣaḥrā ḫāki mevc-i lāle vü gülden ṣu içmiş
Görünür girdbādı naẓarda bir deste gül

Yaʿnī ṣaḥrā-yı muḥabbet āb u tāb-ı ḥüsn-i gül-i ruḫsārān ile nemā-yı revnaḳperzīr olmuş çeşmʿ-i ʿuşşaḳa dest-i muḥabbet güldeste ḥüsn-i maḥbūb gibi bedīd olur

4 **Serserī mugẓār zi dīvān-ı ferāmūşī ki hest**
Maʿna-yı berceste ḥarf zi ḫāṭır custe<ī>

Serseri geçme dīvān-ı ferāmūşlukdan zīrā dar bir
Maʿnā-yı berceste bir ḥarf-ı ḫāṭırdan çıḳar

Yaʿnī sükūt u ferāmūş olmaġı beyhūde bıraḳma zīrā tamām-ı maʿnā ile bir kelām ḫāṭırdan ẓühūr u ḫuṭūr eder

5 **Şāhid-i dünyā ki bāşed zulfeş ez ṭūl-ı emel**
Ez kef-i efsūs dāred ebrū-yı peyveste<ī>

Şāhid-i dünyā ki olur zülfi ṭūl-ı emelden
Kef-i efsūsdan ṭutar çatma ḳāş

Yaʿnī zen-i maḥbūb-ı dünyā ki zülfü ṭūl-ı emeldendir cānıma ḳaşları nedāmet elidir böyle olduġu ḥālde böyle ẓıll u ḫayāl-ı ḫarābābād maḥbūba dilfirīb olmaḳ nihāyetü'l-emr (370b) nedāmeti müntecdir

6 **Şerbet ez ḫūn-ı Mesīḥā mīḫor bīmār-ı ū**
Çeşm-i pergār<ī> ki dāred hemçu men dilḫasteī

Şerbet ḫūn-ı Mesḥā'dan içer onuñ bīmārı
Kimiñ çeşm-i perkārı ṭutar benim gibi bir dil-ḫaste

Yaʿnī bir bīmār çeşm-i dilber ḫūn-ı iṭṭibā-yı şerbete bedel nūş eder bile bir çeşm-i bīmār dilbere üftāde vü dilḫaste ʿāşıḳ oldum

7 **Āfitāb-ı men be çerḫ u cāy-ı men Şevket be ḫāk** آفتاب من بچرخ و جای من بشوکت بخاک
Mīfiristem hemçu şebnem nāme-i serbeste<ī> میفرستم همچو شبنم نامه سربسته

Benim āfitābım Şevket çarḫda benim yerim ḫākde
İrsāl eylerim şebnem gibi nāme-i serbeste

Yaʿnī benim şāh-ı ḥüsn-i maḥbūbum rifʿat-ı iḳbāli ile mevṣūf ben ḫāksār şebnem miṯāl ancaḳ ḥāl-ı keyfiyetim ʿarżnāme ile maḫfī şāh-ı ḫūbāna ʿarż ederim

575

(Mefāʿilün/Feʿilātün/Mefāʿilün/Feʿilün)

1 **To rā ki goft ki ḫod rā be yār-ı ḫ̆īş bedih** تراکه گفت که خود را بیار خویش بده
Çu ġonce dil be hevā-yı bahār-ı ḫīş bedih چو غنچه دل بهوای بهار خویش بده

Saña kim dedi ki kendiñ kendi yārıña ver
Ġonca gibi göñül kendi hevā-yı bahārıña ver

Yaʿnī saña kim taʿlim eyledi kendi yārıña ʿāşıḳ <u> üftāde olup perīşān ol ġonca-i gül gibi kendi nesīm-i bahār-ı güle kendiñi āşüfte vü perīşān et

2 **Dil-i to rā nebuved tāb-ı hicr u ṭāḳat-ı vaṣl** دل ترا نبود تاب هجر و طاقت وصل
Dilīki mīberī ez men be yār-ı ḫ̆īş bedih دلیکه میبری از من بیار خویش بده

Seniñ göñlüñ tāb-ı hicre ṭāḳat-ı vaṣla yoḳdur
Bir göñül benden alırsın kendi yarıña ver

Yaʿnī tāb-ı hicr u ṭāḳat-ı vaṣla tābāver değilsin ey nāzenīn benden aḫẕ eylediğiñ göñlü üftāde olduġuñ maḥbūba ver

3 **Ḳabūl eger nekonī derd-i intiẓār-ı me rā** قبول اگر نکنی درد انتظار مرا
Be rāh hemçu ḫodī intiẓār-ı ḫ̆īş bedih براه همچو خودی انتظار خویش بده

Ḳabūl eger etmezsen benim derd-i intiẓārım
Yolda kendiñ gibi kendi intizārıña ver

Yaʿnī eger benim niyāz-ı derd-i intiẓārım ḳabūl etmezsin bārī kendi kendiñ rāh-ı intiẓārda intiẓārım bıraḳ dirāyetime

576

(Mefʿūlü/Fāʿilātü/Mefāʿīlü/Fāʿilün)

1 **Cāmem be yād-ı ān nigeh-i pur ʿitāb dih** جامم بیاد آن نگه پرعتاب ده
Sāġar zi seng-i surme terāş u şarāb dih ساغر ز سنگ سرمه تراش و شراب ده

Piyālem ol nigeh-i pür ʿitāb ḫayāliyle ver
Sāġar seng-i sürmeden yap u şarāb ver

Yaʿnī mey-i muḥabbeti ol mest-i medhūş dilberiñ çeşm-i pür ʿitāb-ı ʿaşḳına bāña nūş etdirsen sāġar <u> cām-ı muḥabbet çeşm-i (371a) siyāh sürme-dār olsun zīrā sāġar-ı çeşm-i siyāh ōı sürme-dārı nūş-ı sırr-ı ʿaşḳı ḫāmūş olup ketm eder

2 **Ez bīḳarārī-yi dil-i mā çun suḫan kon<ī>**
Tīġ-i zebān be çeşme-i sīmāb<āb> dih

Bizim dil-i bīḳarārımızdan kelām eylediğin zamān
Tīġ-i zebāna çeşme-i sīmābdan ṣu verir

Yaʿnī bezm-i ʿaşḳla bīārām sergerdān olduġumuzdan süḫan olduġuñ ḥālde zebānıñ daḫı peyderpey süḫan-ı ʿaşḳla tekellüm etmeğe āmāde eyle zīrā bizim bīḳarārlıġımız zebāna sirāyet edip bīḳarār eder

3 **Ey tāk men esīr-i ḫumār ū to teşneleb**
Ābī ki mīḫorī ʿıvaż-i ān şarāb dih

Ey tāk ben esīr-i ḫumār u sen teşneleb
Bir ṣu ki içersin onuñ ʿıvażine şarāb ver

Yaʿnī ey tāk sen āba teşneleb olduġuñ gibi ben de şarāba teşnelebim bārī içdiğin ṣu ʿivezine bāña şarāb iḥsān et

4 **Himmet ṭaleb zi ʿaşḳ dīger pençe-i murād**
Ez mūm sāz pençe-i ḫūrşīdī tāb dih

Himmet ṭaleb et ʿaşḳdan baʿde pençe-i murād
Mūmdan yap pençe-i ḫūrşīde şuʿle ver

Yaʿnī himmet et ʿaşḳdan feyżyāb ol baʿde pençen mūm olursa eger pençe-i ḫūrşīde sen ġālib olursun ḫūrşīd seniñ pençe-i mūmuñdan nūr iḳtibās eyler

5 **Cīb-i dimāġ-ı zaḫm-ı men ez ʿıṭr pur tehīst**
Şemşīr-i ḫīş āb be būy-ı gulāb dih

Benim cīb-i dimāġ-ı zaḫmım ʿıṭrdan çoḳ boşdur
Keni şemşīrine ṣu būy-ı gülāb ile ver

Yaʿnī ḥabīb-i dimāġ-ı zaḫmım būy-ı merhemden tehī ḳalmışdır ġazabnāk ol rūy-ı gülgūn um ʿaraḳnāk olsun tīġ-i ebrū-ı ābdār olsun derūnu sīnemi şerḥa şerḥa eyle tīġ-i ebrū-yı ābdār ile dilrīş oldum

6 **Ḫᶜāhed şeved ḫarīr-i guher pīrehen to rā**
Yek ᶜomr-i ten çu rişte be ṣad pīç u tāb dih

İstersen olsun ḥarīr-i güher gölmekden bana
Bir ᶜömr-i peykeri rişte gibi yüz pīç u tāba ver

Yaᶜnī rişte-i cevāhir gibi cābegāh ḫabgāhıñ dil-i cevāhir olsun bir zamān pīç u tāb-ı cevr u sitem-i eyyāma (371b) ṣabr ile nāᵓil-i merām olursun **"es ṣabru miftāhu'l-ferec"** [371] feḥvāsınca

7 **Şevket besest girye naẓar kon be rūy-ı ū**
Neẓẓāre nem keşīd be çeşm-i āfitāb dih

Şevket kāfīdir girye naẓar et onuñ yüzüne
Neẓẓāre nem çekdi göze āfitāba ver

Yoḳdur girye enīn-i āh kāfīdir o āfitāb-ı ḥüsne naẓar et nem-i girye eşk-i ḫuk olsun āteş-i āh-ı derūn tiskīn olsun

577

(Mefāᶜilün/Feᶜilātün/Mefāᶜilün/Feᶜilün)

1 **To rā be ḥalḳa-i ᶜuşşāḳ rāh oftāde**
Tezerv-i berḳ be dām-ı giyāh oftāde

Saña ḥalḳa-i ᶜuşşāḳa yol düşdi
Tezerv-i berḳ dām-ı giyāha düşmüş

Yaᶜnī rāh-ı maḥbūb ḥalḳa-i ᶜuşşāḳa düşmüş gūyā tezerv u berḳ-i dām-ı giyāha düşmüşdür yaᶜnī maḥbūb ḥalḳa-i ᶜuşşāḳa düşdükde cümle ᶜuşşāḳı āteş-i ḥüsn ile sūzān eder berḳıñ giyāha düşüp iḥrāḳ eylediği gibi

2 **Biyā ki bīto be gulzār ġonci vu sūsen**
Zi dīde çun ser-i mār-ı siyāh oftāde

Gel ki sensiz gülzārda ġonca vü sūsen
Gözde siyāh yılan başı gibi düşmüş

Yaᶜnī gül-i gülzāra ey maḥbūb ser-i gülzārda sensiz ġonca vü sūsen ser-i mār-ı siyāh gibi nümāyān olur çeşm-i temāşā-yı ᶜuşşāḳa

3 **Zi men ruḫ ez çe nihān mīkonī ki mujgānem**
Siyāh pūş be morg-ı nigāh oftāde

[371] "Sabır başarının anahtarıdır." Hadis-i şerif.

Benden yanağın neden gizli edersin ki müjgānım
Siyāh pūş mevt-i nigāhdan olmuş

Yaʿnī benden ey maḥbūb niçin ḥüsnüñ mestūr edersin zīrā firāk-ı hicriyle gül beçeşm maḥv-ı nūr-ı neẕẕāre oldum maḥv-ı nigāhımdan müjgānım mātemgīr siyāh pūş olmuşdur tehī benden setr-i ḥüsn edersin

4 **Çi güne <çeşm>-i ḫarīdār ez men āb ḫored**
Ki der ṣadef guher-i men be cāh oftāde

چه گونه خریدار از من آب خورد
که در صدف گهر من بچاه افتاده

Ne güne müşteri benden ṣu içer
Zīrā ṣadefde benim güherim cāha düşmüş

Yaʿnī benim dürr-i vücūduma ne güne müşterī olup benden āb u tāb u revnaḳ görür zīrā benim dürr-i vücūdum raḥm-ı māderde iken gird-i kesād u zindān-ı sitemde muḳayyed-i felāket oldı (372a)

5 **Girift çonān evc mevc-i girye-i Şevket**[372]
Ki gul be dīde-i ḫūrşīd <u> māh oftāde

گرفت چنان اوج موج گریه شوکت
که گل بدیده خورشید ماه افتاده

Ṭutdı ancaleyin evc-i mevc-i girye Şevket
Zīrā gül dīde-i ḫūrşīdde māha düşmüş

Yaʿnī bir mertebe girye-i Şevket tūfānḫīz olup evc-i aʿlāya resīde oldı dīde-i ḫūrşīdde māh ṭūfāndīde olup maḥv-ı nūr eylediler

578

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün)

1 **Be kunc-i mescidī ḫˇāhem ki nūşem bāde-i nābī**
Konem mīnā-yı mey rā vesme-i ebrū-yı mihrābī

بگنج مسجدی خواهم که نوشم باده ناب
کنم مینای می را وسمهٔ ابروی محرابی

Güşe-i mescidde isterim nūş edem bir bāde-i nāb
Edem mīnā-yı mey vesme-i ebrū-yı mihrāb

Yaʿnī tāʾib <u> müstaġfir olup mey-i ḥaḳīḳıyle mest olup güşe-i mescidde ṭaleb-i niyāz-ı Bārī isterim bu ṣūret-i mescid ʿibādet ile müzeyyen olsun murād ederim

2 **Be ʿālem duşmen-i cānest bīdārī <vü> huşyārī**
Reg-i tāk<ī> be dest-i ḫīş āver bārik-i ḫˇābī

بعالم دشمن جان است بیداری هشیاری
رگ تاک بدست خویش آور باریک خوابی

ʿĀlem düşmen-i cāndır bīdārlık u hüşyārlık
Reg-i tāk ele getir yoḳsa berg-i ḫˇābı

[372] Mısra bu haliyle vezne uymamaktadır. Ancak mısra "Girift evc çonān mevc-i girye-i Şevket" şeklinde okunursa vezne uymaktadır.

Yaᶜnī ādemi ġam <u> endīşe-i dünyā helāk eder bīdār <u> hüşyār olduḳda saᶜy et ele getir bāde-i feraḥfezā nūş et ferāmūş-ı ġam-ı dünyā eder yāhūd ġam-ı ᶜālemden ġaflet edip derḫāb ol

3 **Zi gerdūn kevkeb-i ṭāliᶜ merā kerdest ṭūfānī**
Be rūy-ı āsiyā girdāb gerded ḳaṭre-i ābī

Felekden kevkeb-i ṭāliᶜ baña etnişdir bir ṭūfān
Rūy-ı āsiyābda girdāb olur bir ḳaṭre āb

Yaᶜnī devr- i felekden kevkeb-i ṭāliᶜ baña ṭūfānnümūn olmuşdur rūy-ı āsiyāda bir ḳaṭre-i girdāb nümūn olduġu gibi

4 **Be dūş ḥāl-i müşgīn rā buved keyfiyyet-i dīger**
Siyeh mestī buved ḫˇābīde pindārī be mehtābī

Yüzünde ḥāl-i müşgīnde olur başḳa ḥāl
Bir siyeh mest olur uyumuş ḳıyās eylersin mehtābda

Yaᶜnī meh-i rūy-ı dilberde ḫāl-i siyeh-i müşgīnde başḳa güne bir leṭāfet-i ḥāl var siyeh mestīñ mehtābda ḫābīde olduġu gibi bedīd olur

5 **Bahārānest menᶜ-i reften-i deştem mekon Şevket**
Ki mīgīrem (372b) be mevc-i ebr rāh-ı ᶜālem-i ābī

Bahārlardır ṣaḥrāya gitmekden beni menᶜ etme Şevket
Zīrā ṭutarım mevc-i ebr ile rāh-ı ᶜālem ābı

Yaᶜnī faṣl-ı bahārda seyr-i saḥrādan beni menᶜ etme zīrā faṣl-ı bahārda sāye-i ebr bādenūş kesb-i ṣafā edip ferāhyāb olurum

579

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Bedih cāmī ki coz mestī nedārem pīşe ey sāḳī**
Be maġzem sebz dāred serv-i mīnā rīşe ey sāḳī

Ver piyāle mestlikden başḳa ṭutmam bir kār ey sāḳi
Maġzımda sebz olur serv-i mīnā kökü ey sāḳī

Yaᶜnī ver ey sāḳī baña cām-ı şarāb mest olmadan başḳa bir kārım yoḳdur benim ile mīnā-yı şarāb şöhretşiᶜār olup revnaḳnümūn olmuşdur

2 **Dimāġet geşte çun mīnā bulend ez neşᵓe mītersem**
Be maḫmūrān-ı ḫod kerdī teġāfülpīşe ey sāḳī

Dimāġıñ olmuş mīnā gibi bülend neşʾeden ḳorḳarım
Kendi maḫmūruñ etdin teġāfül pīşe ey sāḳī

Yaʿnī dimāġıñ neşʾe vü sāmān-ı mey ile bülend oldı ḳorḳarım kendi bādenūşlarıñ unudup ġafletkār olasın ey sāḳī

3 **Du rūzī şod ki maḫrūmend maḫmūrān ez dīdāret**
Çirā kem mīnümāyī çun mey-i tehşīşe ey sāḳī

İki gün oldı maḥrūmlardır maḫmūrlar dīdārıñdan
Niçin az görürsün boş şīşe gibi ey sāḳī

Yaʿnī iki gündür bādenūşlar seni görmemiş niçin böyle kendi maḫmūrlarıñ ile boş şīşe gibi ülfet az edersin ʿināyet eyle dāʾimā hemülfet olalım

580

(Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilātün/Fāʿilün)

1 **Bāz mīnūşem mey ez cām-ı bilūrīn ġabġabī**
Mīkeşem sāġar be ṭāk-ı ebrū-yı puşt-i lebī

Bir daḫı nūş ederim bāde cām-i billūrīn ġabġabından
Çekerim sāġar tāk-ı ebrū-yı püşt-i lebinde

Yaʿnī cām-ı billūr-ı şarāb gibi ġabġab-ı yārı būs edip neşʾeyāb olurum dīger zīr-i ebrūda ʿārıż-ı meyfām dilbere būsedāde olup ṣafā-yı neşāṭ üzre evḳatgüzār olurum

2 **Sāl u māh kişver-i Īrān zi hūbān bīşebest**
Gāh ez Hindīstān (373a) reng-i ḥınā āred şebī

Sāl u māh iḳlīm-i Īrān maḥbūblardan gecesizdir
Gāhīce Hindistān'dan reng-i ḥınā getirir bir gece

Yaʿnī kişver-i Īrānda pertev-i ḥüsn-i āfitāb dilberden ẓulmet-i şeb maʿdūm olmuşdur Hindistān'dan gelen ḥınā nıñ renginden ẓulmet-i şeb-i muġāyir bedīd olur belki Hindistān'dan gelen siyehçerde maḥbūblardan nümüne-i şeb bedīd olur

3 **Sāġar-ı ʿayşī ki men dārem zi bes tengī bezm**
Nīst çendānī ki gerded bādeeş reng-i lebī

Sāġar-ı ʿayş ki ben ṭutarım ziyāde ṭarlıḳdan meclisde
Yoḳdur ol ḳadar ki bādesi ede bir lebi rengdār

Yaʿnī bezm-i ʿālemde benim piyāle-i ʿāyşımda o miḳdār bāde yoḳdur leblerim ter ü rengdār ede kemāl mertebe teng ʿayşım bezm-i ʿālem-i fānīde

4 **Nāle-i cānsūz mā şod maṭlāb ez īcād-ı mā**
Ney beşemᶜ<ī> şuᶜle-i āvāz bāşed ḳālebī

Nāle-i cānsūz bize maṭlab oldı bizim īcādımızda
Ney şemᶜde şuᶜle-i āvāz olur bir ḳāleb

Yaᶜnī biz ᶜāşıḳlarıñ maṭlab-ı maḳṣūdumuz nāle vü zār-ı cānsūz dilgüzār-ı ᶜaşḳ olmaḳdır görmez misin şemᶜ-i nāle-i ney kendi āvāz-ı şuᶜlesinde olan ḥāletdir

5 **Kūdegī Şevket beṭavr-ı ḫod neyāmed sūy-ı men**
Bāz mībāyed ki binşīnemm be rāh-ı mektebī

Bir çocuḳ Şevket kendi ḥāliyle gelmez benim semtime
Bir daḫı lāzımdır oturam bir mekteb yolunda

Yaᶜnī seniñ mekteb bir kūdek kendi ḥāliyle benim semtime gelmez oldı gerekdir bir daḫı varıp rāh-ı mektebde oturmaġı iḫtiyār edem seniñ kūdegān ile rāḥat güzīn olup evḳatgüzār olam

581

(Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün / Mefāᶜīlün)

1 **Be devr-i īn suḫansencān mebor sūy-ı raḳam destī**
Ki enguşt-i torā zaḫmī nesāzed çun ḳalem destī

Bu süḫansencler devrinde götürme sūy-ı ḳaleme bir el
Zīrā seniñ parmaġına yaḳışmaz bir zaḫm ḳalem gibi bir el

Yaᶜnī bu zamān süḫanşināslarında ḥüsn-i kelām teʾlīfine saᶜy etme erbāb-ı süḫan olmadan ḳalem gibi dilrīş <u> zaḫmnāk olmaḳ saña yaḳışmaz

2 **Çerāġ ez ḫalvet-i fānūs dāred kunc-i āsāyiş**
Mekon ez āstīn bīrūn sūy-ı ehl-i kerem destī

Çerāġ-ı ḫalvet fānūsda ṭutar güşe-i rāḥat
Etme āstinden bīrūn semt-i ehl-i kerem bir el

Yaᶜnī güşe-i ᶜuzlet iḫtiyār edip ḳanāᶜatpīşe ol ḳanāᶜat güzel bir ḫazīnedir ābrū ṭöküp ehl-i dest-i dırāz etme zīrā şemᶜiñ ḫalvet-i fānūsda dāʾimā rāḥat āsāyiş eylediği gibi sen de güşe-i ḳanāᶜatde rāḥatgüzīn ol

3 **Ney-i nergis be nāḫūn nişkofed kilkem zi şūḫīhā**
Konem ger āşinā bā yād-ı çeşmeş bā ḳalem destī

Ney-i nergis nāḫūnda ḳırmaz ḫāmem şuḫluklardan
Etsem ger ülfet yād-ı çeşminde ḳalem ile bir el

Yaʿnī vaṣf-ı ney-i nergīs ile ḫāmem rencūr olmaz eger yād-ı çeşm-i dilber ile ḳalemim ülfet edip hem ṣoḥbet olsa

4 **Nesīm-i raʿşe-i pīri çonān der yāft pīrān rā**
Ki mīdārend pīş-i şemʿ-i ḫod ez puşt-i ḫam destī

Nesīm-i raʿşe-i pīri ancaleyin buldı pīrleri
Zīrā yaparlar kendi şemʿleri önüñde püşt-i ḫamdan bir el

Yaʿnī bir mertebe raʿşe-i pīri ṭutmuş iḫtiyārları kendi şemʿ-i vücūdlarını kendi püşt-i ḫamlarıñ bir el edip ḫıfẓ ederler yaʿnī pīr-i fānī olan ʿamel-mānde olur dāʾimā kendini ḫıfẓ u terbiye-i vücūd ṣādedinde olur

SONUÇ

Türklerin İslam'ı kabulünden sonra, bütün bir Müslüman Türk coğrafyası Allah kelamı olan Kurʿān'ı, Kurʿān'ın bir bakıma tefsiri olarak görülebilecek peygamber kelamı ve davranışlarını muhtevi hadisi anlama, anlatma ve yaşama çabası içinde olmuştur. Bu çaba neticesinde İslami ilimler diyebileceğimiz birçok ilim dalı ortaya çıkmıştır. Hadis, fıkıh, kelām, tefsir vb. gibi ilimler bunlardan yalnızca birkaçı olmakla birlikte, klasik Türk edebiyatı da bütün muhteviyatı ve müştemilatıyla bu İslami ilimlerin gölgesinde doğmuş ve asırlarca sürecek olan gelişimini sürdürmüştür. Metinler şerhi ise klasik Türk edebiyatının müstakil bir şubesi, kendi içinde çeşitli hususiyetleri olan bir disiplini ve herşeyden önce başlı başına bir telif biçimidir. Böylece İslami ilimlerin bir şubesi olan tefsir ilminin menşei doğrudan Kurʿan-ı Kerim olduğuna göre, şerh ilminin de menşeinin tefsir ve dolayısıyla Kurʿan-ı Kerim olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Klasik Türk edebiyatı bünyesinde Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere üç farklı dilde yazılmış eserlere şerhler kaleme alınmıştır. Bunlar içerisinde dili Arapça ve Türkçe olan eserlere yazılmış şerhler çoğunlukla dini tasavvufi mahiyettedir. Farsça eserlere yazılmış şerhlerde ise daha çok o dilde kalem oynatmış büyük ediblerin sanat anlayışlarını, eserlerindeki derin manaları ve mazmunları okuyucuya bildirme, açma kaygısı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Fars edebiyatı sahasında Saʾīb, ʿUrfī ve Şevket gibi şairlerin şiirlerine yazılmış şerhler, bu şairlerin Klasik Türk şairleri üzerindeki tesirlerinin ne ölçüde olduğunun, kullanılan üslup, çeşitli hayal ve mazmunların hangi seviyede örtüştüğünün ya da örtüşmediğinin daha yakından görülmesine olanak sağladığı için büyük önem arz etmektedir. Özellikle bu şerhler vasıtasıyla Nef'ī üzerindeki Urfī etkisi, Nābī üzerindeki Sāib etkisi ve Nailī ile Şeyh Gālip'te Şevket-i Buhārī tesiri daha yakından gözlemlenebilir ve dahası bu şairler arasında karşılaştırmalı incelemeler yapılabilir. Ayrıca Fars dilinde eser veren, üslup kurucu, özgün hayal ve mazmun sahibi birçok şairin Fars topraklarından daha çok Türk topraklarında hüsnükabul gördüğünü de göz önünde bulundurursak, bu şerhlerin edebiyatımız için önemi bir kat daha artacaktır.

Araştırma ve incelemelerimiz sonucunda, Şevket-i Buhārī'nin hakkında birçok ihtilaflı ve şaibeli bilgi bulunan bir şair olduğunu tespit ettik. O kimilerine göre İran'da neredeyse hiç bilinmez ve sadece Türk şiiri üzerindeki etkisi sebebiyle bahse değer bir şairken, kimilerine göre de kendi yüzyılı içinde İran'da yetişen en büyük şairdir. Fakat Şevket divanının sadece Türkiye'de, İstanbul, Konya, Bursa ve Manisa'daki kütüphanelerde 70'i aşkın el yazma nüshasının bulunduğunu, bizzat Osmanlı imparatorları tarafından kendi kütüphaneleri için Şevket divanının yazımına emirler verildiğini ve bu nüshaların Türk edebiyatının mühim şairlerinden Nergisizāde tarafından bile istinsah edildiğine bakacak olursak, Şevket-i Buhārī'nin edebi değeri üzerine somut fikir yürütmek daha kolay olacaktır kanaatindeyiz.

Görülüyor ki, Şevket'in bir dönem Türk edebiyatını derinden etkilemiş güçlü bir şair olduğunda şüphe yoktur. Fakat Şevket'in İran'da neredeyse hiç bilinmediği; diğer taraftan dönemin İran'ında yetişen tek şair olduğu gibi fikirler isabetli değildir. Birincisi

Şevket-i Buhārī'yi itibarsızlaştırmakta, ikincisi ise Saʾīb ve ʿUrfī gibi dönemin İran'ında yetişen güçlü şairleri görmezden gelmektedir.

Şerh-i Divan-ı Şevket'in Fars edebiyatının meşhur şairlerine yapılan diğer şerhler arasında üslup, metod ve muhteva açısından ayrı bir yeri bulunmaktadır. Zira Edip, şerh edeceği her beyiti önce beyit şeklinde tercüme eder ve beyitin şerhine bu tercümeden sonra başlar. Bu beyit tercümeleri Farsça aslı ile olabileceği ölçüde tenasüp ve insicam içindedir. Öyle ki ilk bakışta şiirler aruz vezniyle tercüme edilmiş izlenimi vermektedir. Modern şiir tercümelerini andıran bu tutum, klasik şerh geleneği içinde oldukça nadir rastlanan bir metoddur. Zira klasik şerhler şiiri genelde mısra mısra ele alıp, hasıl olan mana üzerinde durmakta, Farsça öğretimi kaygısıyla çeşitli gramer konularına girmekte, kelime ve terkip anlamı üzerine yoğunlaşmaktadır.

Eserde Şevket'in şiirleri bire bire tercüme edilmiş olmakla birlikte, hasıl olan mana üzerinde ayrıntılı izahatlar yapılmış, şiirlerde geçen edebi sanatlar belirtilmiş ve çeşitle kültürel göndermeler yapılmıştır. Bütün bunların yanında Edip şerhini yaptığı şiirlerin çoğuna tasavvufi manalar yüklemeyi de ihmal etmemiştir. Bu açıdan *Şerh-i Divan-ı Şevket* hem edebi hem de tasavvufi şerh özelliği taşımaktadır denilebilir. Şerh ayrıca Fars, Hint ve Türk kültürel hayatı hakkında birçok önemli bilgiler ihtiva etmektedir.

Son olarak çalışmamızın konusu olan Yūnus Edīb tarafından kaleme alınmış *Şerh-i Divan-ı Şevket*, Şevket-i Buhārī üslunun (Sebk-i Hindi) klasik Türk şiiri üzerindeki akislerinin daha yakından izlenmesine olanak sağlamaktadır. Eser lafızdan çok manaya ve estetiğe önem veren bir metodla kaleme alınmıştır. Bu tutumu Hint üslubunun lafzı manayı gösteren ince bir örtü olarak gören yapıyısla bağdaştırmak mümkündür.

KAYNAKÇA

Akar, Metin, *Su Kasidesi Şerhi*, TDVY, Ankara 2017

Akkuş, Metin, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası: Edebi Türler ve Tarzlar*, Fenomen Yay., Erzurum, 2008.

Aksoyak, İ. Hakkı, *Söylenmemiş Sözler*, Grafiker Yay., Ankara, 2016.

Mütercim, Asım Efendi, *El-Okyānūsu'l-Basīt Fī Tercemeti'l- Kāmūsi'l-Muhīt*, (Haz. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi), Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2011.

Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Makalelerinden Seçmeler*, Ankara Kültür Merkezi Yay., Ankara, 1990.

Aynur, H., Çakır, M., Koncu, H., Kuru, S.S., Özyıldırım, A. E., *Metnin Halleri: Osmanlı'da Telif, Tercüme ve Şerh*, Klasik Yay., İstanbul, 2014.

Başçetin, Mustafa Yasin, Şerh-i Kasā'id-i Mevlānā Şevket ve Sistematik Şerh Sözlüğü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Yıldırım Beyazıt Ünivestesi SBE, Ankara, 2014.

Bilkan, Ali Fuat, Şadi Aydın, *Sebk-i Hindī ve Türk Edebiyatında Hint Tarzı*, 3F Yayınları, İstanbul, 2007

Browne, Edward G. *A Literary History of Persia*, IV, Cambridge At the University Press, 1959

Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, (Haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen), Meral Yay. İstanbul, 1972.

Cemāleddin, Mehmed, *Osmanlı Tarih ve Müverrihleri*, (Haz. Mehmet Arslan), Kitabevi Yay. İstanbul, 2003.

Ceylan, Ömür, *Tasavvufi Şiir Şerhleri*, Kapı Yayınları, İstanbul 2007

_____, Türk Edebiyatı, *DİA*, 2010 XXXVIII/567-568

Kātip, Çelebi, *Keşfü'z-Zünūn an Esāmi'l-Kütübi ve'l-Fünūn*, (Çev. Rüştü Balcı), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2011,

Çınarcı, Mehmet Nuri, *Mustafa Şemī'nin Şerh-i Dīvān-ı Şāhī Adlı Eseri: İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE, Van, 2011.

Ece, Selami, *Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri I-II*, Eser Basım Yay., Erzurum, 2015.

_____, *Hüsnüne Aşk Olsun*, Fenomen Yay., Erzurum, 2012.

Dilçin, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2013.

Eliaçık, Muhittin, *Vakʿanüvīs Mehmed Emīn Edīb Dīvānı*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2010.

Esad, Mehmed Efendi, *Bāğçe-i Safā-endūz*, (Haz. Rıza Oğraş), Ankara, 2018.

Fatin, *Hātimetüʾl-Eşʿār*, (Haz. Ömer Çifçi), KTBY, Ankara, 2013.

Süleyman, Fehīm, *Sefīnetüʾş-şuarā*, İstanbul 1259

Gibb, E. J. Wilkinson, *Osmanlı Şiir Tarihi I-II, III-IV*, (Ter. Ali Çavuşoğlu), Akçağ Yay., Ankara, 1999.

Göllü, Bilge Karga, *Hākim'in Şerh-i Dīvān-ı Şevket'i: İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Çukurova Üniversite SBE, Adana, 2018

Gözitok, Mehmet Akif , *Tellizade Vehbī ve Urfī-yi Şirazī Divanı Şerhi: Tenkitli Metin-İnceleme*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi TAE, Erzurum 2017

Arif, Hikmet, *Tezkire-i Şuʿarā: İnceleme, Çeviriyazı, İndeksli Tıpkıbasım*, (Haz. Sadık Erdem), Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 2014.

İsrafil Babacan, *Klasik Türk Şiirinin Son Baharı: Sebk-i Hindī*, Akçağ, Ankara 2012

İz, Fahir, *Eski Türk Edebiyatında Nazım*, Akçağ Yay. Ankara, 2011.

_____, *Eski Türk Edebiyatında Nesir*, Akçağ Yay., Ankara, 2011.

Kara, İsmail, *İlim Bilmez Tarih Hatırlamaz: Şerh ve Haşiye Meselesine Dair Birkaç Not,*

Dergah Yay. İstanbul 2016

Kanar, Mehmet *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü I-II*, İstanbul 2009.

Köksal, M. Fatih, *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, Kesit Yayınları, İstanbul 2012

Köksal, M. Asım, *Peygamberler Tarihi I-II*, TDVY, Ankara, 2012.

Kurnaz, Cemal, *Hayālī Bey Divānı'nın Tahlili*, MEB Yay., İstanbul, 1996.

Mermer, A., Koç Keskin, N., Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Akçağ Yay., Ankara, 2011.

Köprülü, M. Fuad, *Türk Edebiyatı Tarih*, Akçağ, Ankara, 2009

Milani, Ali, *Şevket-i Buhārī: Hayatı ve Divanından seçmeler*, Küçukaydın Matbaası, İstanbul 1961

_____, *Şevket-i Buhārī ve O'nun Üslūbunun Türk Edebiyatına Tesiri*, (Kısmen Yayımlanmış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1961.

Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ, Ankara 2012

Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nāilī Divan Şāirlerinin Muhtasar Biyografileri*, C. 1-2, MEB Yayınları, Ankara, 2000.

Okçu, Naci, *Şeyh Galib: Hayatı, Edebī Kişiliği, Eserleri, Şiirlerinin Umūmī Tahlīli ve Divanın Tenkitli Metni I-II*, KBY, Ankara, 1993.

Rasim Efendi (Seyyid Mustafa), *Tasavvuf Sözlüğü: Istılāhāt-ı İnsān-ı Kāmil*, (Haz. İhsan Kara), İnsan Yay., İstanbul, 2008.

Şemseddin Sāmī, *Kāmūs-ı Türkī*, Sahhaflar Kitap Sarayı Yayınları, İstanbul 2008

Saraç, M. A., *Osmanlı'nın Şiiri*, 3F Yay., İstanbul, 2008.

_____, *Klasik Edebiyat Bilgisi: Belāgat*, Gökkubbe Yay., İstanbul, 2012.

Şafak, Turgay "Şevket-i Buhārī", DİA, (https://islamansiklopedisi.org.tr/sevket-i-buhari)

(E.T.:14.09.2018)

Şemīsā, Sīrūs, *Dīvān-ı Şevket-i Buhārī*, Tahran, 1382.

Şensoy, Sedat , "Şerh", DİA, XXXVIII, 2010.

Şentürk, A. Atilla, *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, YKY, İstanbul, 1999.

Tarlan, Ali Nihad, Fuzūlī Divanı Şerhi, Akçağ Yay., Ankara, 2014.

_____, *Edebiyat Meseleleri*, Akçağ, Ankara 2017

Tolasa, Harun, Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası, Akçağ Yay., Ankara, 2001.

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara 2011

Ülken, Hilmi Ziya, Uyanış Devrinde Tercümenin Rolü, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2016.

Yılmaz, Ozan, "Klasik Şerh Edebiyatı Literatürü", *TALİD*, 5, 9, 2007